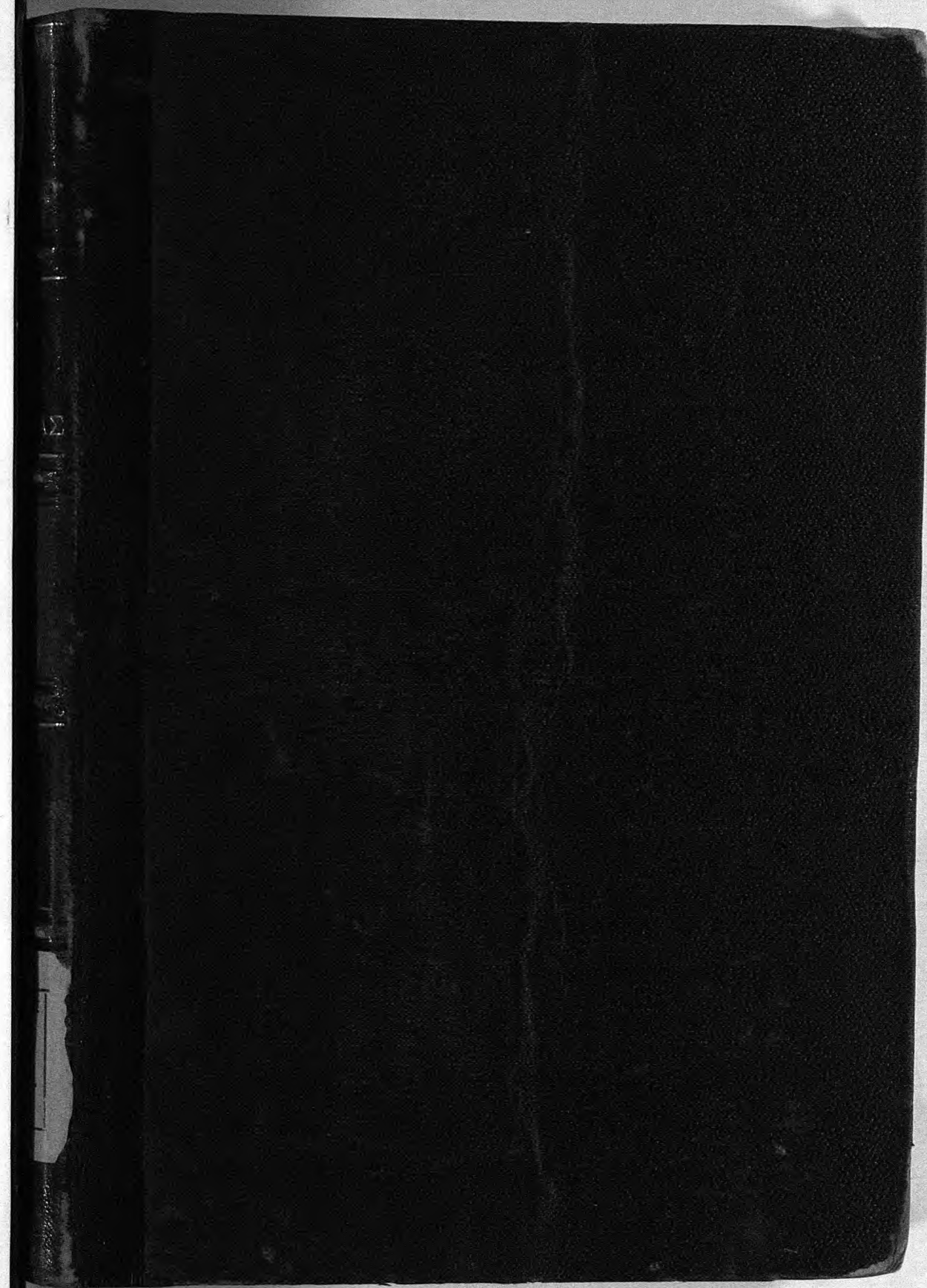

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθ. εισ. 14221/12

Εξ αγοράς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

Ι. ΧΑΜΜΕΡ,

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΔΑ.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

1874

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

*Αφίξις τοῦ Σελίμ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶτα εἰς Βελγράδιον.—
Στάσις τῶν γενιτσάρων μετὰ τὴν ἀγγελίαν τῆς τελευτῆς τοῦ Σουλεϊμάν.—
Ληστρικὴ ἐκστρατεία τοῦ Πιαλὲ εἰς Χίον.— Πτώσις τῆς Βαβόζας καὶ τοῦ
Ίένου.— Ἐπιδρομαὶ εἰς Καρνιόλαν.— Διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης καὶ
εἰρήνῃ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανόν.— Περσικὴ πρεσβεΐα.— Συμ-
βάλλοντα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Βάσρα, ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἐν Μολδαβίᾳ.— Ἀνανέω-
σις τῆς πρὸς τὴν Πολωνίαν εἰρήνης.— Μεταβολαὶ βεζυρῶν, συντάξεις, συμ-
βάλλοντα κατὰ θάλασσαν.— Αὐτοκρατορικοὶ καὶ Τρανσυλβανιακοὶ πρέσβεις.—
Τουρκικοὶ εἰς Γαλλίαν.— Ἰδρυσις τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει τεμένους Σελιμιγέ.
— Ἀπόπειρα ἐνόςσεως τοῦ Τανάιδος (Δόν) καὶ Ῥᾶ (Βόλγα). — Ἀραβίας
θέσις καὶ φύσις, ἡγεμόνες καὶ τύχαι.— Κατάκτησις τῆς Εὐδαίμονος Ἀρα-
βίας (Γιεμέν).

 ΜΑ ἀλούσης τῆς Ζιγέθ ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ
Σοκολλί ἀπέστειλε τὸν τζαούσην Χασὰν πρὸς τὸν διάδο-

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

χον σουλτάνον Σελίμ εἰς Κοτύαιον (1) μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς ἀποκρυβείσης τῷ στρατῷ τελευτῆς τοῦ Σουλεϊμάν. Ὁ ἐξ ἀπορρήτων γραμματεὺς τοῦ μεγάλου βεζύρου Φερίδου συνέταξε τὴν περὶ τούτου ἐπιστολήν. Ὁ τζαούσης παρηγγέλθη προφορικῶς ἵνα ἀνακοινώσῃ πανταχοῦ τῆς διαβάσεως, ὅτι ὁ παδισάχ Σουλεϊμάν οὐδόλως διανοεῖτο ἀπολιπεῖν τὴν Ζιγέθ πρὶν ἢ ἀποκαταστήσῃ τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς. Ὁ τζαούσης διήλασε τὴν ὁδὸν μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε τῇ ὀγδῷ ἡμέρᾳ ἀφίκετο εἰς Κοτύαιον. Καὶ ὁ νέος σουλτάνος, ἅμα γνοὺς τὸ ἄγγελμα, ἔσπευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφίκετο δὲ ἀπέναντι αὐτῆς εἰς Χαλκηδόνα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἔχων συνοδίτας τὸν διδάσκαλον Χότζαν Ἀταλλάχ, τὸν αὐλάρχην Χουσεῖν Πασᾶν, τὸν ἐμπιστον Τζελάλ Τζελεπῆν καὶ τὸν ἵππο-
24
Σεπτ. 1566
24
Σεπτ. 1566
ἐπεμφε τὸν τζαούσῃν Ἀλῆν πρὸς τὸν διοικητὴν Κωνσταντινουπόλεως Ἰσκενδὲρ Πασᾶν, ὅπως δηλώσῃ τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, ὅτι, καίπερ ἀφικόμενος ἐγγύτατα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐδεμίαν παρασκευὴν πρὸς ὑπόδοχὴν εὔρε. Ὁ Ἰσκενδὲρ Πασᾶς, ὃς οὐδὲν ἐγίνωσκεν, ἀποκρινάμενος ἐξεδήλωσεν οὐχ ἥττονα ἐκπληξιν καὶ ἀμηχανίαν. Διὸ ὁ τζαούσης Ἀλῆς ἀπεστάλη τὸ δεύτερον μετὰ τῆς παραγγελίας, ἵνα ὁ καϊμακάμης ἀναγνώσῃ αὐθις τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πεμφθεῖσαν ἐπιστολήν καὶ παραβάλλῃ καλῶς αὐτὴν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ βοσταντζῆ ληφθεῖσαν· διότι τοιαῦτα πολιτικὰ ἀπορρήτα οὐδόλως γράφονται ἀποκεκαλυμμένως, ἀλλ' ὑπαινίσσονται μόνον· πράγματι δὲ ὁ βοσταντζήμπασης παρηγγέλθη ἵνα μετὰ τοῦ ἀγα

(1) Κατὰ τὸν Ἀλμοσνῖνον Σελίμ ὁ Β' ἦν τότε ἐν τῇ πεδιάδι τῷ Καραϊσάκ, σ. 39.

τῶν ἀνακτόρων προπαρασκευάσῃ τοὺς θαλάμους, ὅπως ὁ ἀφικνούμενος κύριος εὖρῃ αὐτὰ ἔτοιμα. Ὁ βοσταντζήμπασης καθείλκυσε παραχρῆμα εἰς τὴν θάλασσαν τὸν αὐτοκρατορικὸν δρόμωνα καὶ ἐπλευσεν εἰς τὰ ἐν Χρυσουπόλει ἀνάκτορα τῆς σουλτάνης Μιρμάχ. Ὁ Σελίμ ἐκέλευσε τὸν ἵπποστασιάρχην ἵνα μετὰ τοῦ πολυτελεῶς κεκοσμημένου ἵππου πορευθῇ εἰς τὴν ἀποβάθραν τῶν ἀνακτόρων καὶ περιμεῖνῃ ἐκεῖ, αὐτὸς δὲ ἐπέβη εἰς τὸν δρόμωνα καὶ ἅμα ἀνήχθη ἀπὸ τῆς παραλίας τὰ τηλεδόλα τοῦ πύργου τοῦ Λεάνδρου καὶ τῆς Ἡροῦς, ὅς πύργος κεῖται παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Χρυσουπόλεως ἐπὶ ῥαχίς, ἀνεκοίνωσαν πρὸς τὴν ἐκπληκτον πρωτεύουσαν τὴν τελευτὴν τοῦ Σουλεϊμάν καὶ τὴν ἄριξιν τοῦ Σελίμ. Ἀποβάντα δὲ ὁ βοσταντζήμπασης ἔλαβεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὸν νέον κυριάρχην ἵνα ἀναβιδάσῃ αὐτὸν εἰς τὸν ἵππον κατὰ τὰ νενομισμένα. Ὁ ἵπποστασιάρχης ἠθέλησεν ἀποτρέψαι τῆς τιμῆς ταύτης τὸν βοσταντζήμβασην, παρ' ὀλίγον δὲ ἤρισαν πρὸς ἀλλήλους, εἰ μὴ ὁ σουλτάνος ἔλεγεν εὐπροσηγόρως πρὸς τὸν βοσταντζήμβασιν· «Ἄφες αὐτὸν, ἀγᾶ, οὐ γινώσκει τὰ ἔθιμα τοῦ σεραιτοῦ, ἅτε μὴ ἀνατραφεῖς ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ προπορεύου καὶ ὁδήγει ἡμᾶς» (1). Τὸν σουλτάνον ὑπεδέξατο ἐπὶ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ὁ αὐλάρχης καὶ ἐβοήθησεν αὐτῷ ἀποβῆναι τοῦ ἵππου λαβὼν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις. Ὁ σουλτάνος ἐπεσκέψατο τὸ πρῶτον τὴν ἀδελφὴν Μιρμάχ, ἥτις περιεπτύξατο αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων καὶ παραχρῆμα ἐδάνεισεν αὐτῷ πεντακισμύρια δουκάτα. Μετὰ ταῦτα προσῆλθον τῷ σουλτάνῳ ὁ μουφτί Ἐβουσουοῦδ, ὁ καϊμακάμης Ἰσκενδὲρ Πασᾶς, ὁ δικαστής

(1) Ὁ Σελικιχί, σ. 60, ἔμαθε τοῦτο παρ' αὐτοῦ τοῦ ἵπποστασιάρχου, καὶ, κατ' αὐτόν, Σολακζαδέ, σ. 128.

τῆς Κωνσταντινουπόλεως Καζιζαδὲ Ἀχμέτ ἐφένδης, οἱ
 δεφτερδάραι Χασάν Τζελεπῆς καὶ Βελαλζαδὲ Ἀλῆ Τζε-
 λεπῆς μετὰ πάντων τῶν μουδερρίς, ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν
 24 χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει. Μετὰ τὴν
 Σεπτ. τελετὴν ταύτην ὁ σουλτάνος ἐπεσκέψατο κατ' ἀρχαιοπα-
 ράδοτον ἔθος τοὺς τάφους τῶν προγόνων, πρῶτον μὲν
 τὸν τοῦ Ἐγιοῦπ, τοῦ συστρατιώτου τοῦ Προφῆτου, εἶτα δὲ
 τὸν τοῦ διαπάππου Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, τοῦ προπάπ-
 που Βαγιαζήτ τοῦ Β' καὶ τοῦ πάππου Σελίμ τοῦ Α',
 ἀφίεις ἐκάστω τῶν τάφων τούτων δῶρον τρισμυρίων
 26 ἄσπρων, ἥτοι ἑξακοσίων δουκάτων. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ
 Σεπτ. Σελίμ ἐξώδευσε παντὶ τάχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς
 τὰ μεθόρια. Οἱ πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ Βενετίας
 ἡσπάσθησαν τὴν χεῖρα τοῦ νέου σουλτάνου ἐκτὸς τῶν πυλῶν
 τῆς πρωτευούσης, οὗτος δὲ ἀμφοτέρους ὑπεδέξατο
 6 εὐμένως. Ἀπὸ Σοφίας ἀπέστειλε τζαούσας πρὸς τὰς δη-
 'Οκτ. 1566 μοκρατίας τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ῥαγούσης, πρὸς τὸν
 βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ τὸν σάχην τῆς Περσίας ἵν' ἀγ-
 γείλωσι τὴν τελευτὴν τοῦ Σουλεϊμάν καὶ τὴν εἰς τὸν θρό-
 νον ἀνάβασιν αὐτοῦ. Τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἐκ Κων-
 σταντινουπόλεως ἐξόδου ὁ Σελίμ ἀφίκετο εἰς Βελγρά-
 διον, ὅθεν ἀμελλητί ἐπορεύθη εἰς Βουκοβάρ. Ἐνταῦθα
 ἔστησε τὴν περαιτέρω πορείαν λαβὼν ἐπιστολὴν τοῦ με-
 γάλου βεζύρου, συμβουλευόντος αὐτῷ, ὅτι κρεῖσσόν ἐστι
 παραμεῖναι ἐν Βελγραδίῳ ἢ πορευθῆναι εἰς τὸ στρατόπε-
 δον, ἔνθα τὰ στρατεύματα ἔμελλον ἀπαιτήσιν κατὰ τὸ
 πάλαι ἔθος τὸ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει δῶρον, ἐν
 δὲ τῷ στρατοπέδῳ οὐχ ὑπῆρχον τὰ ἀναγκαῖα χρήματα.
 Ὁ σουλτάνος ἐπανῆλθεν εἰς Βελγραδίον, ἔνθα ἀνέμεινε
 τὴν ἀφίξιν τοῦ στρατοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ διοικητοῦ Βαϊ-
 ράμ βέγη.

Ἐν τοσούτῳ ἡ τελευτὴ τοῦ Σουλεϊμάν ἔμενεν ἔτι εὐ-
 τυχῶς ἀπόρρητος τῷ στρατῷ· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀγγελία τῆς
 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλεύσεως τοῦ Σελίμ διεθρυλήθη,
 ἡ τελευτὴ ὁμῶς τοῦ σουλτάνου οὐπω δημοσίᾳ ἠγγέλθη.
 Μετὰ παρέλευσιν τῆς πρώτης τριμηνίας τοῦ ἔτους ἀπε-
 δόθη πρὸς τὸν στρατὸν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τετάρτου μηνὸς ὁ
 μισθός, συγχρόνως δὲ οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Ῥούμελης
 καὶ τῆς Ἀνατολῆς παρηγγέλθησαν ἐντονώτατα μὴ ἀπο-
 λῦσαι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς στρατοὺς πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ¹⁸
 Κασίμ (ἁγίου Δημητρίου). Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ σκηνή ^{Οκτ.}
 τοῦ μεγάλου βεζύρου ἤρθη, ὡς καὶ ἡ τοῦ σουλτάνου μετὰ ¹⁵⁶⁶
 τῆς συνήθους πομπῆς, κραυγαζόντων τῶν τζαουσῶν καὶ
 κροτούσης τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς. Ὁ νεκρὸς τοῦ
 Σουλεϊμάν ἐκομίζετο ἐν κεκαλυμμένῳ φορεῖῳ ὥσεί ἔζη
 ἔτι· ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὰ ἐντόσθια
 αὐτοῦ κατωρύχθησαν ἐκ προστάγματος τοῦ Σοκολλὶ ὑπὸ
 τῶν εἰδότων τὸ ἀπόρρητον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, ἐνθα ἦν ἰδρυ-
 μένη ἡ σκηνὴ αὐτοῦ καὶ ἐνθα μετὰ ταῦτα ἀνηγέρθη ση-
 κός. Τέσσαρας σταθμοὺς ἀπὸ τοῦ Βελγραδίου ὁ Σοκολλὶ ²¹
 συνεκάλεσε τέλος τοὺς παρὰ τῷ στρατῷ ἀναγνώστας ^{Οκτ.}
 τοῦ Κορανίου καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἵνα συνελθόντες περὶ
 τὸ αὐτοκρατορικὸν φορεῖον ἀναγνώσωσιν ἐπαλλήλως τὰς
 νεκρωσίμους εὐχὰς τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ πρὸ τῆς ἑω, καθ' ἣν
 ὦραν πρὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁ σουλτάνος ἐξέπνευσε.
 Ὁ στρατὸς ἦν ἐστρατοπεδευμένος παρὰ τὴν ἄκραν δρυ-
 μῶνος, ὅτε ἐν τῇ νυκτὶ ἤχησεν ἀπὸ γλυκυφθόγγων στο-
 μάτων τὸ φατιγέ ἢ ἡ πρώτη σουρρά, ἡ συνήθης νεκρώσι-
 μος προσευχῇ, ἣν πᾶν ἐπίγραμμα τουρκικοῦ τάφου πα-
 ραγγέλλει παντὶ διαβάτῃ ἀπομνημονεύειν. Ἐν ᾧ δ' ἐκ δε-
 ξιῶν ὁ χορὸς ἔψαλλε «Πᾶσα ἐξουσία ἀπόλλυται, πάντας
 ἀναμένει ἡ τελευταία ὥρα», ἐκ δ' ἀριστερῶν ἀπεκρίναντο·

«Αὐτὸν μόνον τὸν Αἰώνιον οὔτε ὁ καιρὸς, οὔτε ὁ θάνατος δύναται δαμάσαι» (B), ὁ στρατὸς ἐξήνεγκε τοιαύτας οἰμωγὰς καὶ τοιούτους ὀδυρμοὺς, ὥστε ἔστησε τὴν πορείαν. Οἱ βεζύραι συνῆλθον περὶ τὸν μέγαν βεζύρην καὶ ἐδήλωσαν τὴν θλίψιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀδοκίᾳ ὃ ᾗθεν ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ παδισάχ, καίπερ ἤδη γνωστῆς αὐτοῖς οὔσης. Ὡς δὲ ὑπέφαινε ἡ ἡμέρα, ὁ μέγας βεζύρης διέπνευσε τὸν στρατὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ. «Συ στρατιῶται, διατὶ ἵστασθε καὶ οὐ θέλετε προχωρεῖν; Οὐ καθήκει ἡμῖν πολλῷ μᾶλλον αἰνεῖν τὸν παδισάχ τοῦ ἰσλάμ, τὸν ἄρξαντα ἡμῶν ἐπὶ τοσούτους ἐνιαυτοὺς, καὶ ἄδειν ὁ Θεὸς ἐστὶν εἰς καὶ ἀλλήλοῦς; Ἐποίησε τὴν Οὐγγρίαν οἶκον τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ ἐπεδαψίλευσεν ἐκάστῳ ἡμῶν εὐεργεσίας. Αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνη ἡμῶν; Οὐ καθήκει ἡμῖν μᾶλλον κομίσειν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν τὸν νεκρὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον σουλτάν Σελίμ Χάν, ἀναμένοντα ὑμᾶς ἐν Βελγραδίῳ, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς διαθήκης τοῦ πατρὸς, ὃς ἐμερίμνησε περὶ ἀπονομῆς ὑμῖν δώρων καὶ αὐξήσεως μισθοφορᾶς; Θαρσεῖτε· ἄφετε τοῖς ἀναγνώσταις τοῦ Κορανίου ἀναγνῶναι τὰς προσευχὰς καὶ προχωρεῖτε». Διὰ τριῶν ἡμερῶν ὁ στρατὸς ἀφίκετο εἰς Μίτροβιτζ· αὐτόθεν δὲ οἱ βεζύραι ἀνήγγειλαν πρὸς Σελίμ τὸν Β' ἵνα εὐδοκήσῃ λαβεῖν τὸν ὄρκον τῆς πίστεως τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τοῦ νέου χρυσοῦ ὀρόνου, ὃν ὁ Σουλεϊμάν μετήνεγκε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ χορηγήσῃ αὐτοῖς κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸ δῶρον τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ἐγκαταστάσεως. Ὁ Σελίμ ἀνεκοίνωσε ταῦτα πρῶτον τῷ διδασκάλῳ Χότζα Ἀταλλάχ καὶ ἡρώτησε τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· «Ἡ σὴ ἀνάρρησις ἐγένετο ἤδη ἐν Κωνσταντινουπόλει».

περιττῇ οὖν ἐνταῦθα ἡ ἐπανάληψις τῆς νομίμου ταύτης τελετῆς». Ὁ σουλτάνος, μὴ ἄρκεσθεις τῇ ἀποκρίσει ταύτης, ἐπηρώτησε τὸν αὐλάρχην Λαλὰ Χουσεῖν, ὃς εἶπεν αὐτῷ· «Τί ἂν ἐποίει ὁ στρατὸς, εἰ μὴ ἡρχόμεθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βελγράδιον; Τίς ἡ χρεία νέας τελετῆς;». Καὶ ὁ ἔμπιστος τῷ σουλτάνῳ Τζελάλ βέγης ἀπεφώνησε· «Ἐπὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας εἵθιστο λέγειν, ὅτι οἱ σουλτάνοι οὐκ ἠδύναντο ἀναλαβεῖν τὴν ὑπάτην ἀρχὴν πρὶν ἢ διέλθωσιν ὑπὸ τὰ ξίφη τῶν στρατιωτῶν· τοῦτο δὲ ἦν τότε ἀληθές· ἀλλὰ νῦν τὸ ἔθος τοῦτο ἐξέλιπε διὰ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος». Ἐν τοσοῦτῳ ἡ σκηνὴ τοῦ Σουλεϊμάν ἐστήθη ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ Βελγραδίου ὑψώματος, τοῦ καλουμένου αὐτοκρατορικοῦ λόφου, καὶ ὡς ὁ σουλτάνος Σελίμ εἶδεν αὐτὴν ἐτοίμην, κατέλυσε ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν αὐλικῶν μηδέν τι ἄλλο περιμείνας. Ὁ μέγας βεζύρης, μαθὼν τοῦτο, εἶπε τῷ πιστῷ αὐτοῦ γραμματεῖ Φεριδούν· «Τοιαῦτα συμβαίνουσιν, ὅτε ὁ μὲν βεζύρης δεόντως διατάσσει τὰ πράγματα, ὁ δὲ παδισάχ βουλευέται μετὰ ἀνδρῶν μὴ εἰδότων τὰ ἀπόρρητα τοῦ κράτους. Οἱ στρατιῶται ἤθελον ἅπαξ ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ σουλτάνου τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ δώρου ἐπὶ τῇ ἀναβάσει εἰς τὸν θρόνον· τί ἔσεται ἐκ τῶν κολακειῶν τούτων τοῦ αὐλάρχου;» Ὁ Φεριδούν παρεσκέυασε παραχρῆμα ἵνα ὑποβάλῃ τῷ σουλτάνῳ παραινέσεις, ἀλλ' ὁ Σοκολλί σκεφθεὶς εἶπε· «Τοῦτο οὐ δέδοται ἡμῖν· πόθεν δηλον, ὅτι εἰμὶ ἐτι μέγας βεζύρης· οὐ δύναται ἀναγορεῦσαι ὃν ἂν θέλῃ;».

Τῇ ἐπιούσῃ ὑποφωσκούσης ἡμέρας ἅπας ὁ στρατὸς ἐπένθησε, καὶ οἱ μὲν ὑπουργοὶ καὶ οἱ μεγιστάνες περιβάλλοντο μέλανι ὑφάσματι τὴν κεφαλὴν, οἱ δὲ σολάκ ἀπέβαλον τοὺς λόφους καὶ περιεζώσαντο κυανᾷ περιζώ-

ματα, οἱ δὲ τζαούσαι, οἱ προγεῦσται καὶ οἱ ἄλλοι ἀγάδες τρίχινα ἱμάτια, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Βελγραδίου, οἵτινες διαβάντες τὴν γέφυραν τοῦ Δουνάβεως ἐπορεύθησαν ἄθροοι πρὸς προὔπαντησιν τῆς νεκρικῆς ἀμάξης, ἐφ' ἧς ἦν ἡ σορὸς κεκαλυμμένη τῇ σουλτανικῇ τιάρᾳ. Πρὸ τῆς σκηνῆς ἔνθα ἴσατο ὁ σουλτάνος Σελίμ μελανεῖμων, νεκρικαὶ δαῖδες ἑκαίοντο καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἐδάκρυεν ἐν σιγῇ. Ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου ὁ Σελίμ ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς φέρων ἱμάτιον μέλαν σηρικόν, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα ἐκ μέλανος πεποικιλμένου ὑφάσματος, καὶ προέβη πρὸς τὴν νεκρικὴν ἄμαξαν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνων. Ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ Λαλὰ Χουσεῖν ἔλαβον αὐτὸν ὑπὸ τοὺς βραχίονας, οἱ βεζύραι ἐτάχθησαν πρὸς δεξιὰ, οἱ λοιποὶ τῶν ἐν τέλει πρὸς ἀριστερά, οἱ δὲ ἀναγνώσαι τοῦ στρατοῦ ἤρξαντο τῆς νεκρωσίμου εὐχῆς. Μετὰ τὸ τέλος ἀνέτεινεν ὁ σουλτάνος καὶ αὖθις τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐχαιρέτισεν εἴτα πάντας δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ ἔπειτα ἀπεχώρησεν εἰς τὴν σκηνήν. Τότε ὁ στρατὸς ἤρξατο γογγύζων καὶ θορυβῶν, καὶ ἔλεγε· « Ἡ παράδοσις οὐκ ἐτηρήθη· περὶ τοῦ ἡμετέρου δώρου οὐδεὶς λόγος ἐγένετο· διατί οὕτως ἐποιήσατε βεζύραι; ἡμεῖς εὐρήσομεν καὶ οὕτω τοὺς ἐνόχους, καὶ σὲ δὲ, σουλτάνε, εὐρήσομεν παρὰ τῇ ἀποφραττούσῃ τὴν ὁδὸν ἀμάξης κατὰ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ κατὰ τὴν τοῦ σεραΐου ». Οἱ βεζύραι ἔσπευσαν ἀποστεῖλαι τὸν νεκρὸν τοῦ Σουλεϊμάν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ βεζύρης Ἀχμέτ Πασᾶς, ὁ πρὸ μικροῦ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου Σεφερλί Ἀλῆ Πασᾶς, ὁ ἱπποστασιάρχης Φερχὰδ καὶ ὁ σέχης Νουρεδδὶν παρηγγέλθησαν προπέμψαι τὸν νεκρὸν. Ὁ μέγας βεζύρης συνεχάλεσε τὸ διβάνιον εἰς ἀσπασμόν τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου, ὁ δὲ Χότζας (ὁ διδάσκαλος) καὶ ὁ

(Λαλά) αὐλάρχης ἐκάλουν ὀνομαστὶ τοὺς εἰσερχομένους πρὸς ἀσπασμὸν τῆς χειρὸς εὐθὺς ὡς παρίσταντο. Μετὰ τὸ διβάνιον ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ Τζελαλ βέγης, πρῶην δεφτερδάρ τῶν τιμαρίων τοῦ στρατοῦ, παρέμειναν ἐπὶ πολὺ μόνοι παρὰ τῷ σουλτάνῳ. Ἐν τοσοῦτῳ ἦν ἡδὴ θόρυβος ἐν τῇ πόλει, οἱ στρατιῶται ἔπαιον τοὺς ἐλθόντας μετὰ τοῦ σουλτάνου Σελίμ καὶ ἐξύβριζον τὸν νεκρόν. Τότε ὁ Λαλά Χουσεῖν ἐκέλευσε τοὺς τζαούσας ἵνα μετακομίσωσι τοῦτον λάθρα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ σουλτάνος ἐδέξατο ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἔνειμεν εἰς τὸν στρατὸν χρήματα. Καὶ ἕκαστος μὲν ἀνὴρ τῶν βουλοῦχ, τουτέστι τῶν ἐξ ἰλῶν τοῦ τακτικοῦ ἱππικοῦ, ἔλαβε χίλια ἄσπρα, ἥτοι εἴκοσι δουκάτα, ἕκαστος δὲ γενίτσαρος διπλάσια· ἀλλ' οὗτοι ἐγόγγυζον λέγοντες, ὅτι ὠφείλοντο αὐτοῖς τρισχίλια ἄσπρα, προσέτι δὲ καὶ ἀμοιβή ἐπὶ τῇ στρατείᾳ. Ἐδόθη δὲ αὐτοῖς ἀπόκρισις, ὅτι τὸ γαζοφυλάκιον τό γε νῦν οὐκ ἡδύνατο ἐπαρκέσαι τῇ αἰτήσει αὐτῶν. Ἡ αὖξησις τοῦ μισθοῦ δώδεκα χιλιάδων γενιτσαρῶν ἐγένετο ὡς ἐξῆς· ἐδόθησαν πέντε ἄσπρα τοῖς λαμβάνουσι τρία, ὀκτὼ τοῖς λαμβάνουσι πέντε καὶ ἑννέα τοῖς λαμβάνουσιν ὀκτὼ. Ἐκ δὲ τῶν πέντε χιλιάδων ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα πέντε τακτικῶν ἱππέων οἱ σπαήδες καὶ οἱ σιλιχδάραι ἔλαβον πέντε, οἱ οὐλουφετζίδες τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος τρία, οἱ χουρεβὰ τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος τέσσαρα ἄσπρα, οἱ δὲ τοῦ ἱππῶνος καὶ τοῦ μαγειρείου, οἱ ὀπλοποιοὶ καὶ οἱ πυροτέχναι ἕν, οἱ δὲ νεοσύλλεκτοι ἡμισυ ἄσπρον ὡς ἐπίδομα. Ἐκ τῶν χειρωνακτῶν ἔλαβεν ἕκαστος ἕν ἄσπρον ὡς ἐπίδομα, οἱ δὲ μαθητευόμενοι πεντακόσια ὡς δῶρον. Ἐπὶ τέλος μετὰ πέντε ἡμέρας ὁ στρατὸς ἀνέλαβε τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγουσιν.

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Σεμένδρας οἱ καδιασχέραι τῆς Ροῦ-
μελης καὶ τῆς Ἀνατολῆς ὁ Μεβλανά Χαμεδ καὶ ὁ Μεβλανά
Περβιζ Ἐφένδης, οἱ τινες ἔππευον παρὰ τῷ σουλτάνῳ,
ἐτόλμησαν παραστήσαι αὐτῷ ταπεινότατα, αὐτῷ, ὅς ἦν
μέγας οἰνοπότης, πόσον εὐκτὸν ἦν ἵνα τηρηθῇ αὐστηρῶς
τὸ ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν ἐκδοθὲν κέλευσμα περὶ τῆς ἀπα-
γορεύσεως τοῦ οἴνου. Ὅτε δ' ἄφικοντο εἰς Σεμένδραν, ἀμ-
φότεροι οἱ στρατοδίκαι οὗτοι ἀπελύθησαν τῆς ἀρχῆς, ἐγέ-
νοντο δὲ καὶ ἄλλαι δικαστικαὶ μεταβολαί, αἵτινες ἀπεδό-
θησαν τῇ δυνάμει τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου Ἀταλ-
λάχ. Ἐν Σοφίᾳ καὶ ἐν Φιλιππουπόλει ὁ στρατὸς κατέ-
ζευξεν, ὁ δὲ Σελίμ ἐπεσκέψατο ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι
τὰ λουτρά. Ἐν Ἀδριανουπόλει ἠγγέλθη, ὅτι ὁ νεκρὸς
τοῦ Σουλεϊμάν μετακομισθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐκη-
δεύθη (Δ).

Ἐγγὺς τῆς πρωτευούσης ὁ σουλτάνος κατέλυσεν ἐν
τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀνακτόροις τῆς κώμης Ἀλκαλού,
ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἐν ἐπαύλει, ἰδίῳ κτήματι, τὰ πάντα
δὲ παρεσκευάσθησαν πρὸς πανηγυρικὴν εἴσοδον τῇ ἐπιού-
σῃ. Νυκτὸς αἱ γενίτσαροι συνέβουλευοντο ὑπὸ τὸ φῶς τῶν
δάδων καὶ περὶ πίθους οἴνου. Οἱ ἱστοριογράφοι Σελανικὶ
καὶ Ἀλῆς, οἵτινες ἐν τῇ κώμῃ Λιτρόβα εἶδον τοιαύτην
ὁμάδα γενιτσάρων, ἀνῆγγειλαν τοῦτο πρὸς τὸν βεῖς ἐφέν-
δην Μωάμεθ καὶ πρὸς τὸν ἐξ ἀπορρήτων γραμματέα
Φεριδούν, οὗτοι δὲ πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην. Πάντες ἦσαν

5 ἐν ἀμηχανίᾳ περὶ τοῦ πρακτέου. Ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου
ΔΕΚΣΗ. 1566 ὁ καϊμακάμης Ἰσκενδὲρ Πασᾶς, ὁ ναύαρχος Πιαλέ καὶ ὁ
μουφτί Ἐβουσουούδ, ὡς καὶ οἱ οὐλεμάδες, ἀπῆλθον πρὸς
ἀσπασμὸν τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἐδέξατο κα-
λῶς αὐτοὺς, διαφερόντως δὲ τὸν μουφτί θείς τὴν χεῖρα
ἐπὶ τῆς κυρθαΐας καὶ περιπτυσάμενος φιλίως. Οἱ ἀλάϊ

τῆσαι, ἢ οἱ τῆσαι ἐπὶ τῶν πανηγυρικῶν τελετῶν, ἐσήμηναν μετὰ τῆς συνήθους κραυγῆς ὑπὲρ τῆς μακροβιότητος τοῦ σουλτάνου τὴν ἀναχώρησιν. Τὸ πλῆθος ἦν ἄπειρον καὶ οὐ προὔχωρει· ἀλλὰ τέλος οἱ γενίτσαροι προήλασαν ἐν πυκναῖς τάξεσι, μηδενὶ ἐπιτρέποντες προπορευθῆναι. Ὅτε δὲ ἀφίκοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους στρατῶνας καὶ τὸ τέμενος τῶν ἡγεμονοπαίδων, ἔστησαν τὴν πορείαν, οὕτω δὲ καὶ οἱ αὐτοῖς ἐπόμενοι, ὥς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν πρὸ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως. «Τί τοῦτό ἐστιν;» ἠρώτησαν οἱ βεζύρῃ· ἡ ἀπόκρισις δ' ἦν· «Ἄμαξα φέρουσα χόρτον ἐμποδίζει καὶ ἀποφράσσει τὴν ὁδόν» (1), φράσις, ἥτις κατὰ τὴν μισθοποδοσίαν ἦν σημεῖον δυσαρεστήσεως καὶ στάσεως, ὥς καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ ἄψασθαι τοῦ παραπιθεμένου αὐτοῖς ὀρυζίου. Ὁ Περτέβ Πασᾶς, ὁ δεύτερος βεζύρης, εἶπεν αὐτοῖς· «Συστρατιῶταί μου, ἀπρεπὴς ἐστὶν ὁ τρόπος ὑμῶν.— Πιστεύεις οὖν εἶναι ἐν Γουύλας;» ἐκραύγασαν οὗτοι, καὶ εἰς αὐτῶν πλήξας αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος ἔρριψεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἐκύλισε χαμαὶ τὴν κυρβασίαν αὐτοῦ ὥς σφαῖραν. Ὁ καπιτάν Πασᾶς Πιαλέ, εἶπεν αὐτοῖς· «Στρατιῶταί! τοῦτο οὐκ ἐστὶν αἰσχρόν; — Τί ἔχεις ἡμῖν εἰπεῖν, ναῦτα;» ἀπεκρίναντο οἱ στασιασταί, εἴτα δὲ ἀνέτρεψαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ὁ Φερχὰδ Πασᾶς καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ ἐβλήθησαν διὰ τῶν ἀκτηρίδων τῶν ὀπλων. Ὁ βεζύρης Ἀχμέτ καὶ ὁ μέγας βεζύρης Σοκολλί ἔρριψαν αὐτοῖς δράκας δουκάτων καὶ ἐξηγόρασαν οὕτω καὶ διὰ προσηνῶν λόγων ἐπάνοδον ἀνύβριτον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων περιέδθησε περὶ τὸν τράχηλον τὸ χειρόμακτρον εἰς σημεῖον, ὅτι κεῖται τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ὄχλου, ἐσήμεινε δὲ ταῦτόν ὥσεί ἔλεγε τοῖς

(1) Ἀλμοσνίνος, σ. 70.

στασιώταις· «'Απαγχονίσατέ με, εἰάν θέλητε, διὰ τοῦ χειρ
ρομάκτρου, ἀλλ' ἀκούσατέ μου· Ἔστε πρᾶοι, ἀγαπητοὶ
ἀδελφοί.—Θέλεις δοῦναι ἡμῖν, ἀπεκρίναντο οἱ γενίτσαροι,
ἀντὶ ὕδατος δίπτυρον σακχάρῳ ἡδυσμένον, ἀλλὰ πλανᾷ, εἰάν
νομίζης, ὅτι δι' αὐτοῦ σώσεις τοὺς θησαυροὺς τοῦ σουλ-
τάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἀλλὰ καὶ σὺ οὐ δια-
σωθήσῃ καὶ ὄψει ἀνατετραμμένην τὴν χορταγωγὸν
ἄμαξαν.» Θορυβοῦντες προὔχώρησαν τέλος καὶ ἐπλήρω-
σαν τὴν πρώτην αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων, ὧν ἐκλείσαν τὰς
πύλας. Τοὺς βεζύρας πάντας ἀπεβίβασαν ἀπὸ τῶν ἵππων
καὶ προσήγαγον κρατοῦντες αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ξιφῶν καὶ
τῶν περικνημίδων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὃς ἀφίκετο ἐν
τοσοῦτῳ μέχρι τοῦ λουτροῦ τῆς σουλτάνης Χασσεκί διη-
νεκῶς κραυγαζόντων τῶν γενιτσάρων· «Ἵποχώρει τῷ
ἀρχαίῳ ἔθει.» Τέλος εἶπεν ὁ σουλτάνος ἐπὶ τῇ ἐπιμόνῳ
παρακλήσει τοῦ μεγάλου βεζύρου τοὺς ἐξῆς λόγους·
«Δῶρον καὶ αὖξῃσιν τοῦ μισθοῦ ἔξετε κατὰ τὸ παλαιὸν
ἔθος.» Εἶτα οἱ βεζύροι ἀναβάντες εἰς τοὺς ἵππους ἤλα-
σαν πρὸ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ὅπως ἀνοίξωσιν αὐ-
τήν· «Δόξα σοι ὁ Θεός, ἐφώνησαν τοῖς ἑνδόν· τὰ πάντα
διετάρχησαν· ὁ αὐτοκράτωρ ὑπεσχέθη τὰ πάντα, ἀνοίξατε
τὰς πύλας, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς.» Ἦδη ἀπὸ τῶν μιν-
αρέδων τῆς ἁγίας Σοφίας ἠκούσθη ἡ μετὰ μεσημβρίαν εὐχὴ
καὶ εἰσέτι ὁ σουλτάνος περιέμενεν ἐκτὸς τῶν κεκλεισμέ-
νων πυλῶν, αἵτινες τέλος μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ
ἀνένυ διαρπαγῆς τῆς πόλεως ἠνεῳχθησαν (1).

Τῇ ἐπιούσῃ, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ, μάτην ὁ λαὸς περιέ-
μενεν ἵνα κατὰ τὸ σύνηθες ὁ σουλτάνος ἐπισκεφθῇ τὸ

(1) Σελανικὴ ὡς αὐτόπτης, καὶ ἀναφορὰ Ἀλβέρτου τοῦ ἐκ Βυζ. τῇ 12 Δε-
κεμβρίου 1566 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως.

τέμενος. Τῷ Σαββάτῳ συνεκλήθη διβάνιον πρὸς μισθοδοσίαν τῶν στρατευμάτων· διότι οἱ γενίτσαροι οὐκ ἀπεχώρουν ἐφ' ὅσον οὐκ ἐλάμβανον, πλὴν τῶν ἤδη ληφθέντων ὑπ' αὐτῶν δισχιλίων ἄσπρων, τὰ ἔτι αἰτηθέντα χίλια, ἦτοι ἐν συνόλῳ ἕκαστος ἐξήκοντα δουκάτα. Ὁ Σελίμ, πρὸς ὃν ἐπεβλήθη οὕτω διὰ τῆς στάσεως τῶν γενιτσάρων δοῦναι τὸ δῶρον τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ἐγκαταστάσεως, ἦν καὶ ὁ πρῶτος σουλτάνος, ὁ δωρησάμενος ἐκούσιον τοιοῦτον δῶρον τοῖς οὐλεμάδες, χαριζόμενος ἴσως τῷ μουφτί Ἐβουσουούδ· Οἱ δύο τότε καδιασκέραι ἔλαβον ἕκαστος δῶρον τριακοντακισχιλίων ἄσπρων (ἐξακόσια δουκάτα) καὶ ἐσθῆτα χρυσοῦφαντον, οἱ δὲ πρὸ μικροῦ ἀπολυθέντες καδιασκέραι τὸ ἥμισυ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ ἐσθῆτα καμηλωτὴν (σόφι), ὁ δὲ δικαστὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δεκακισχίλια ἄσπρα καὶ ἐσθῆτα καμηλωτὴν, οἱ δὲ ἀπολυθέντες ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τούτου χίλια ἄσπρα ἔλαττον, οἱ δὲ δικασταὶ τοῦ Βαγδάτ ὀκτακισχίλια ἄσπρα καὶ ἐσθῆτα, οἱ δὲ μουδερρίς, οἱ λαμβάνοντες δέκα ἄσπρα ἡμερησίαν πρόσδοδον, ἑπτὰ χιλιάδας ἄσπρων, οἱ δὲ τῶν ὀκτὼ μεδρεσέ Μωάμεθ τοῦ Β' ἐξακισχίλια ἄσπρα, ἐκ δὲ τῶν μουδερρίς οἱ μὲν ἐσωτεριοὶ πεντακισχίλια, οἱ δὲ ἐξωτεριοὶ τρισχίλια, καὶ ἕκαστος ἔτι τεμάχιον καμηλωτῆς. Πάντα ταῦτα τὰ ἐκούσια καὶ ἀκούσια δῶρα ἐκένωσαν τὸ θησαυροφυλάκιον· διότι ἦν ἀδύνατον ἵνα ἐπαρκέσῃ τοιαύταις ἀπαιτήσεσιν αὐξήσεως τοῦ δώρου τούτου κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν, ὅπερ ἀπῆτουν καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται. Οἱ σπαῖδες καὶ οἱ οὐλουφετζίδες διεννοοῦντο ἐπιβουλευσαι τοὺς εἰς τὸ διβάνιον ἀπερχομένους βεζύρας, ὑβρίσαι, λιθοβολῆσαι καὶ αἰκίσαι αὐτοὺς, ὁ δὲ μέγας βεζύρης κατέπαυσε τὴν νέαν ταύτην ἀταξίαν παύσας τοὺς ἀγάδας αὐτῶν Φερχάδ καὶ Ὁμάρ, ἀποτα-

μὼν τὴν κεφαλὴν τινῶν καὶ ἀπάγξας τρεῖς παλαιστὰς, ἡγούμενους τῶν στασιωτῶν (Ε).

Τὸ ἐκ τοιούτων μεγαλοδωριῶν γενόμενον ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ κενὸν ἐπληροῦτο ἐτέρωθεν ἐκ τῶν πρὸς τὸν σουλτάνον δώρων ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει, ἀσπασμοὶ οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ οἱ ἄλλοδαποὶ πρεσβευταὶ προσήνεγκον αὐτῷ, ἰδίᾳ δὲ ὁ καπιτάν πασᾶς Πιαλέ, ὁ μικρὸν πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινουπόλιν εἰσόδου τοῦ Σελὶμ ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὴν Χίον καὶ ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Ἀπουλίας ἐκστρατείας, ἣν ἐπεχείρησε τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὶν ἢ ὁ στρατὸς ἀπέλθῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ζιγέθ.

¹⁴ Ὁ Πιαλέ τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα κατέπλευσε πρὸ τῆς
Ἀπριλ. Χίου μετὰ ἐβδομήκοντα γαλερῶν. Λαβὼν δὲ φιλικῶς
1566 βαρύτιμα δῶρα παρὰ τῶν Γενουηνσίων, προσεκάλεσεν εἴτα τοὺς δώδεκα ἄρχοντας τῆς νήσου εἰς τὰ πλοῖα οὗτοι δ' ἐλθόντες ἐντρομοὶ ἐδεσμεύθησαν καὶ ἀπήχθησαν εἰς Θεοδοσίαν (Καφά). ἀπηλευθερώθησαν δὲ οἱ δυστυχεῖς οὗτοι μετὰ τέσσαρα ἔτη διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Πάπα Πίου τοῦ Ε' καὶ τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ. Ὡς οἱ ἄρχοντες οὗτοι περιέπεσον ταῖς χερσὶ τοῦ Πιαλέ, οὕτως ὁ λιμὴν ἡ πόλις καὶ ἡ νῆσος. Ὁ Πιαλέ οὗτος ἐδήλωσε μετὰ ταῦτα τὰ παράλια τῆς Ἀπουλίας, καὶ ἐπαναπλεύσας εἰς Κωνσταντινουπόλιν κατέθετο πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Σελὶμ τὴν λείαν. Μιμούμενος τὸν Πιαλέ ὁ Περτέβ Πασᾶς, ὁ πορθητῆς τῆς Γουόλας, προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ πλούσια λάφυρα ἐκ τῆς Τρανσυλθανίας. Ὁ Πιαλέ, υἱὸς νευροράφου Κροάτου, γαμβρὸς τοῦ Σελὶμ, ἀνηγορεύθη βεζύρης τοῦ θόλου μετὰ μισθοφορᾶς τεσσαρακονταχιλίων ἄσπρων (οὕτως ἐκαλοῦντο μετὰ τὸν μέγαν βεζύρην οἱ παρεδρεύοντες αὐτῷ ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ διδανίου), διεδέ-

ξατο δ' αὐτὸν εἰς τὴν ναυαρχίαν ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Ἀλῆ ἀγᾶς Μουεζινζαδὲ, ἦτοι υἱὸς τοῦ κράκτου τῆς δημοσίας προσευχῆς. Ὁ Σελίμ ἀνηγόρευσε βεζύρην τὸν βεγλέρβεγην τῆς Ἀνατολῆς Μαχμούτ Πασᾶν, τὸν ἐπιλεγόμενον Σάλ, ὄνομα Πέρσου ἥρωος περιωνύμου ἐπὶ τῇ παλαιστικῇ ρώμῃ, ὃς ἐκτέσαστο τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ὅτε κατὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Σουλεϊμᾶν Μουσταφᾶ ἐν Ἐρεγλί συνέλαβε καὶ ἐστραγγάλισε τὸν δυστυχῆ ἡγεμονόπαιδα φεύγοντα τοὺς δημίους καὶ καταφεύγοντα πρὸς τὸν πατέρα. Ὁ μέγας βεζύρης πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀποστῆσαι τὸν αὐλάρχην Λαλὰ Χουσεῖν ἀπὸ τοῦ σουλτάνου, ἀνέδειξεν αὐτὸν βεγλέρβεγην τῆς Ἀνατολῆς ἀντὶ τοῦ Μαχμούτ. Ὁ Ἀβδούλ Γαφούρ Ἐφένδης προεβιβάσθη τέταρτος δεφτερδάρ· ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου Μεβλανά Ἀταλλάχ, οὗ ἡ ἡμερησία μισθοφορὰ ἦν εἰς διακόσια ἄσπρα, ἔλαβε δῶρον ἐβδομήκοντα χιλιάδων ἄσπρων λόγῳ χρημάτων κριθῆς· ὁ δὲ μουφτί Ἐβουσουοῦδ, πλὴν τῶν πλουσίων τιμητηρίων ἐσθήτων καὶ ἄλλων δώρων, ἔλαβεν αὖξισιν τῆς μισθοφορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἄσπρων οὕτως, ὥςτε καθ' ἑκάστην ἐλάβανεν ἐπτακόσια ἄσπρα, ἦτοι τεσσαρακαίδεκα δουκάτα. Τῷ ἐμπίστῳ τοῦ σουλτάνου Τζελάλ βέγῃ, πλὴν τοῦ ἐξ ἑκατὸν δέκα χιλιάδων ἄσπρων, ἐδόθη ἔτι τὸ κενωθὲν τιμᾶριον τοῦ Χιαλί βέγῃ (τοῦ ποιητοῦ) ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων ἄσπρων. Πολλοὶ ἀνεδείχθησαν ἐδέατροι καὶ μουτεφερρίκα (1), ἡ δὲ δυσαρέστησις τῶν γενιτσάρων κατέπαυσε διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κουρουτζίδων καὶ τῆς μισθοφορᾶς αὐτῶν, ὥστε τὸ

(1) Ὁ καπιτζήβας Φερῆδ ἀνηγορεύθη ἵπποστασιάρχης, ὁ ἵπποστασιάρχης Χασρέφ διοικητὴς τῆς Μεσιτηνῆς καὶ ὁ πρῶτος θαλαμηπόλος Μουσταφᾶ ἀγᾶς ἐδέατρος, Σελανικί, σ. 81.

γαζοφυλάκιον ἐπεβαρύνετο ἐξ ἐπιμέτρου καθ' ἐκάστην δι'
ἐπτακαίδεκα χιλιάδων καὶ πεντακοσίων ἄσπρων. Κατὰ
Μάρτ. τὰς τεταγμένας ἡμέρας τοῦ Ῥαμαζὰν οἱ βεζύραι εἰστί-
1567 σαν, ὡς εἴθιστο ἀνέκαθεν, τοὺς ἀξιωματικούς τῶν γενι-
τσάρων κατὰ τὴν τάξιν, ἥτοι ὁ μὲν μέγας βεζύρης εἰ-
στίασεν αὐτοὺς πρῶτος, ὁ δὲ καπιτὰν Πασᾶς τελευταῖος.
Συγχρόνως ὁμοῦ κρύφα ἐκποδῶν ἐγένοντο οἱ παραξίαι
καὶ οἱ πρωτοῦργοι τῆς τελευταίας στάσεως. Καὶ τὸ τέ-
λος τοῦ Ῥαμαζὰν τὸ μέγα Βαϊράμ ἐτελέσθη κατὰ τὸ
παλαιὸν ἔθος. Ὁ Σελὶμ ἐπευφημούντων τῶν τζαουσῶν
ἀνέβη εἰς τὸν ἰδρυθέντα ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἀνακτόρων θρό-
νον καὶ ἐδέξατο τὰς προσαγορεύσεις τῶν βεζυρῶν, τῶν
ἀγᾶδων, τῶν οὐλεμάδων καὶ τῶν δεφτερδάρων κατὰ τὸ
27 ἀξίωμα αὐτῶν. Τότε παρέστησαν καὶ δύο υἱοὶ τοῦ χάνη
Ἀπριλ. τῶν Τατάρων μετὰ κ α λ π α χ ί ο υ ἔχοντος μελαίνας
1567 παρυφάς. Ὅτε ὁ μουφτί προσήγγισε πρὸς τὸν θρόνον, ὁ
σουλτάνος ἐτίμησε διαφερόντως αὐτὸν ἐγερθεὶς καὶ περι-
πτυσάμενος φιλικώτατα. Τῇ τρίτῃ τοῦ Βαϊράμ ἡμέρᾳ
ἐδημοσιεύθη αὐτόγραφον αὐτοκρατορικὸν, ὅπερ, ὑπομι-
μνήσκον τὸ παλαιὸν ἔθος τοῦ πανηγυρίζειν τὰς νίκας τοῦ
στρατοῦ δι' ἑορτῶν καὶ λυχνοκαΐας τῆς πόλεως, ἐκέλευεν
ἵνα γένηται τελετὴ, καλουμένη δ ο ν α ν μ ᾶ, ὅπως οἱ λαοὶ
οὐ μόνον χάριν τῶν νικῶν τῆς τελευταίας ἐκστρατείας,
ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ σουλ-
τάνου εὐθυμήσωσι. Ὁ Μωάμεθ Σοκολλί, φύσει σπουδαῖος
καὶ αὐστηρὸς, φοβούμενος μὴ αἱ ἑορταὶ αὗται ὧσιν αἰτία
γέων ἀταξιῶν, ἐκέλευσε τὸν γραμματέα Φεριδοῦν ἵνα συν-
τάξῃ παραίνεσιν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἀλλ' ὁ Φεριδοῦν
ἀπέτρεψεν αὐτὸν ταύτης, ὑπομνήσας ὅτι ὁ λαὸς οὐχὶ
πάντοτε ὑπομένει τὴν ἔντασιν τῆς αὐστηρότητος, ἀλλ'
ἀνάγκη ἵνα διὰ χαλαρώσεως αὐτῆς ὁ λαὸς εὐθυμῇ, προ-

σέτι δέ, ὅτι οὐκ ἦν συνετὸν ἔν' ἀντιστῆ πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ σουλτάνου, οὗ ὁ νοῦς ἐστὶ πάντοτε κάτοπτρον θείας ἐμπνεύσεως, καὶ ὅτι ὑπάρχει τρόπος ἵνα δι' αὐστηρῶν διαταγῶν πρὸς τοὺς στρατηγούς προληφθῶσιν αἱ ἀταξίαι.

Ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Βακί, ὁ μέγιστος λυρικός ποιητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, προσεφώνησε τῷ Σελίμ ποίημα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅπερ ὁμῶς κατὰ τὴν ποιητικὴν ἀρετὴν οὐδόλως ἰσοφαρίζει πρὸς τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Σουλεϊμάν περιλάλητον ἐλεγείαν αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς Φουρί καὶ πολλοὶ ἕτεροι ἐποίησαν χρονογράμματα, ἐν οἷς τὰ στοιχεῖα τοῦ τελευταίου στίχου ἐδήλουν τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Σελίμ τοῦ Β'. Ὁ βεζύρης Κιζίλ Ἀχμεδλοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶς, ὁ ἀτυχὴς πολιορκητὴς τῆς Μελίτης, ἔκρινεν εὐθετον τὸν καιρὸν ἵνα ἀποχωρήσῃ τῆς ὑπηρεσίας μετὰ τῆς συνήθους τοῖς βεζύραις διδομένης συντάξεως τῶν διακοσίων χιλιάδων ἄσπρων. Ἡ αἴτησις αὐτοῦ ἐγένετο δεκτὴ μετὰ πολλῆς εὐμενείας, ἔλαβε δὲ πρόσδοτον ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ στέμματος (χάς) διπλασίαν τῆς μέχρι τοῦδε, ἥτοι ἐξεχωρήθησαν αὐτῷ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ἄσπρων ἐκ τῶν κτημάτων τούτων καὶ τοσαῦτα ἐτι ἐκ τοῦ τελωνείου. Πλὴν τούτου ὁ σουλτάνος δι' αὐτογράφου ἐπιστολῆς ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀπελθεῖν τῆς πρωτευούσης χάριν προσκυνήσεως εἰς Μέκκαν, ὅπως προσεύξηται καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἐπικαλέσῃται τὴν θεῖαν ἀντίληψιν. Ὁ Κιζίλ Ἀχμεδλοῦ Μουσταφᾶ, διανείμας τοῖς τρισὶν υἱοῖς τὴν ἀκίνητον περιουσίαν, ἐπώλησεν εἴτα τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκίαν καὶ ἄλλα κτήματα, ἐξ ὧν ἔλαβε δώδεκα χιλιάδας δουκάτων, ὧν τὰ μὲν προώρισε τοῖς πτωχοῖς τῆς Μέκκας, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀνέγερσιν τοῦ ἰδίου

τάφου (1). Κατὰ τὴν πορείαν ἐπεσκέψατο διελθὼν διὰ τῆς πρὸς τῇ Προύσῃ Ἀδριανουπόλεως πολλὰ εὐσεβῆ ἰδρύματα ἀνεγερθέντα ὑπ' αὐτοῦ· ἐτελεύτησε δὲ τὸν βίον μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐπανερχόμενος ἐκ Μέκκας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ Σοκολλί ἔσχυσε μεγάλως παρὰ τῷ σουλτάνῳ διὰ τῆς θανατώσεως τοῦ μεγάλου θησαυροφύλακος Ἰουσοῦφ Ἀγᾶ· διότι οὗτος, ἐκ προφανοῦς ἐχθρὸς ὢν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ νεωστὶ ἀναδειχθέντος αὐλάρχου τῶν ἀνακτόρων Μαχμούτ, ἐκακολόγει ἀμφοτέρους. Εὐθὺς ἀπὸ τοῦ συμβουλίου, ἔνθα ὁ Σελίμ κατέγνω θάνατον τοῦ Ἰουσοῦφ Ἀγᾶ, ὁ μέγας βεζύρης συλλαβὼν αὐτὸν παρέδωκε τῷ μεγάλῳ θαλαμη-

34 πόλῳ Γουλαβὶ Ἀγᾶ, οὗτος δὲ παραχρῆμα τῷ δημίῳ.
 Μαρτ. 1567 Μετὰ τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων τούτων τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ· καίρὸς νῦν ἐπανελλεῖν εἰς τὴν διήγησιν τοῦ οὐγγρικοῦ πολέμου, ὃν κατελίπομεν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ζιγέθ, καὶ ἱστορῆσαι τὰς μετὰ τὴν ἐκσπρατείαν ταύτην περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις. Τῇ παραμονῇ τῆς τελευτῆς τοῦ Σουλεϊμάν, τρισὶ
 Σεπτ. 1566 δ' ἡμέραις πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ζιγέθ, ὁ Γεώργιος Θουρὺ ἡχημαλώτευσεν τὸν βέγην τοῦ Στουλβεϊσενβούργ Μαχμούτ, ὃς ἐπέδραμε μέχρι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοπέδου, μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Βαβόξας ἐπῆλθε καὶ ἡ τῶν ἐτέρων φρουρίων, κειμένων ἐν τῷ παλατινάτῳ τοῦ Σουμέγ καὶ Ζαλαδ, καταλειφθέντων ὑπὸ τῶν ἰδίων φρουρῶν (2). Πεντεκαίδεκα χιλιάδες Τατάρων, ἐπικουρικὸς στρατὸς τοῦ Ἰωάννου Σιγισμούνδου, ἀπεκρούσθησαν μὲν τῳόντι παρὰ τὸ Δεβρεζίν καὶ ἀπὸ τοῦ Κασάου, ἀλλ' ἔταμον καὶ ἔκαυσαν πᾶσαν

(1) Σελανικί, φ. 86. Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βύς ἀναφέρει περὶ τούτου.

(2) Francisci Forgacsi rerum Hungaricarum Commentarii, σ. 438.

τὴν μεταξὺ τοῦ Τιθίσκου καὶ Μαρισοῦ χώραν. Πανταχοῦ πόλεις, κῶμαι καὶ ἀγοραί ἀπετεφρώθησαν καὶ περὶ τὰς ἐννενήκοντα χιλιάδας κατοίκων ἀπήχθησαν εἰς δουλείαν. Ἐν Τρανσίλβανίᾳ ὁ Περτέβ Πασᾶς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Γουύλας κατέλαθεν ἐπαλλήλως τὸ Ζενή καὶ Βιλαγοςβάρ. Εἰς Κροατίαν ἀπ' ἐναντίου εἰσέβαλεν Ἐρβάρτ ὁ ἐξ Ἀουρσβέργ, ὁ γενναῖος πρόμαχος τῆς Καρνιόλης, καὶ ὁ Ἰόσστ, βαρόνος τοῦ Θούρν, οἵτινες ἐνέπρησαν δύο πόλεις καὶ διαβάντες τὸν Οὐνναν προῦχώρησαν εἰς Νοβιγράδ.²³
 Ἄνω δὲ τοῦ φρουρίου τούτου παρὰ τὸν Σάρναν κατέλα-^{Νοεμ. 1566}
 βον τὸν Πασᾶν τοῦ Χελούνα, πορευόμενον ἐπ' αὐτοὺς, ἐνίκησαν κατὰ κράτος, ἤχμαλώτισαν αὐτόν, ὥς καὶ τέσσαρας σαντζακβέγδας, καὶ ἀπήγαγον πρὸς τὸν ἀρχιδούκα Κάρολον· ὁ δὲ ἀπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἤχμαλώτισαν τὸν Χριστόφορον Ἀφάλτερερ καὶ ἐπεμφαν αὐτόν· εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ δύο πρέσβεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ἑκτακτος ἀντιπρέσβυς Χοσσουτότης καὶ ὁ πρέσβυς Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βύς ἐφυλάσσοντο αὐστηρῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τῆς 20 Ἀπριλίου, μόλις δὲ τῇ 10 Νοεμβρίου ὁ Χοσσουτότης ἐπέμφθη πρὸς προῦπάντησιν τοῦ Σελίμ ἐπανερχομένου ἀπὸ Βελγραδίου εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ἐν Κιαλί μετὰ δύο ἡμερῶν πορείαν ἀπὸ τῆς Φιλιππουπόλεως ὁ Χοσσουτότης εὔρε τὸ φέρετρον τοῦ Σουλεϊμάν ἐπὶ βουλγαρικῆς ἀμάξης, ἐλκομένης ὑπὸ πολυχρόων ἵππων καὶ προπεμπομένης ὑπὸ τετρακοσίων μόνον ἱππέων· λυπηρὸν παράδειγμα τῆς ἀσταθείας ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ μεγαλείου! Ἀπερχόμενος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Χοσσουτότης παρηγγέλην δηλῶσαι τῷ κυριάρχῃ αὐτοῦ, ὅτι Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βύς καὶ αὐτὸς καθεύχθησαν μόνον, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ

ἀπήτησε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Χούστ καὶ τοῦ Μουνκάξ καὶ ἠρνήθη ἀποδοῦναι τὴν Ζιγέθ καὶ τὴν Γουόλαν, προσθεῖναι δὲ, ὅτι ἀπελύθη ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅτι, εἰ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεθύμει τῆς εἰρήνης, ὥφειλα πέμψαι πρεσβευτὴν μετὰ δώρων καὶ κατεδαφίσαι τὰ φρούρια τῆς Τάτας καὶ τοῦ Βεσπρίν, καὶ ὅτι ὁ Ἀρσλάν ἀπεκεφαλίσθη, ἅτε τολμήσας ἐπιχειρῆσαι ἄνευ προσταγματος τὴν πολιορκίαν τῆς Παλότας καὶ ἅτε κελεύσας τὴν κατεδάφισιν πολλῶν ληστηρίων, ὡς τοῦ Βερκεντζέ καὶ Χεργέ. Ὁ Ἰσκενδέρ καὶ ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἐλάλησαν συμφώνως τούτοις πρὸς τοὺς πρεσβευτάς, ὁ δὲ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ἰβραῖμ, πρεσβευτὴς παρὰ τῇ δημοκρατίᾳ τῆς Βενετίας, ἔγραψε τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα παραχρῆμα δὲ ὁ αὐλάρχης Τραουτσὸν ἐντεῖλατο τῷ γραμματεῖ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ, τελευτήσαντος πρὸ μικροῦ ἐν Βενετίᾳ, ἵνα ἄρξηται διαπραγματεύσεων πρὸς τὸν Ἰβραῖμ (1). Καὶ ὁ Μουσταφᾶ Σοκολλί, διοικητὴς τῆς Βούδης, ἐπέστειλε πολλάκις συμφώνως τούτοις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον Ἐκ τὸν ἐκ Σάλμ, ὅτε μὲν οὐγγριστί, ὅτε δὲ λατινιστί, ὅτε δὲ γερμανιστί. Ὁ Μουσταφᾶς ἤρξατο τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης εὐθὺς ὡς ἐάλω ἡ Ζιγέθ, ὅτε κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπεμψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ζρινὺ πρὸς τὸν Ἐκ, ὅπως ἀποδῶ αὐτῇ τὰ νόμιμα, «ἐπειδὴ ἦν αἰσχρὸν ἵνα γένηται βορὰ τῶν πτηνῶν τοιοῦτου γενναίου ἀνδρός ἡ κεφαλὴ, ἥτις ἔπεσεν ὡς ἀνταδίκημα τῆς τοῦ Μαχμούτ, ἀποκαπίσης ὑπὸ τοῦ Ζρινὺ,

(1) Ἀρχεῖα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας. Ὁ Ἰβραῖμ ἐπεγράφετο πάντοτε: Summus interpres Moutserrika el Magnus Subaschi.

καί περ λαβόντος τούτου πρότερον δι' αὐτὴν λύτρα τριακόσια τάλληρα» (1).

Τῷ ἔαρι τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ Σελίμ ἀπεκρίνατο πρὸς τὰς δύο ἐπιστολάς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ὃς διὰ μὲν τῆς πρώτης συνέχαιρεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει, διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἤτει προπεμπτήριον ὑπὲρ πρεσβείας (2). Ἀποκρινάμενος ὁ Σελίμ ἔλεγεν, ὅτι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοκράτορος κατεῖδε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ὅπως πέμψῃ πρεσβευτὴν πρὸς ἑναρξιν διαπραγματεύσεων περὶ εἰρήνης, καὶ ὅτι ἐνετείλατο ἤδη τῷ διοικητῇ τοῦ Τεμεσβάρ ἵνα φροντίσῃ περὶ διατηρήσεως τῆς ἡσυχίας (3). Τ' αὐτὰ ἔγραφε καὶ ὁ μέγας βεζύρης ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἐν αἷς παρέπεμπε τὰς τοῦ Σελίμ, καὶ ἡξίου, ὅτι διὰ τῆς ἐπιστάσεως τῆς πορείας 40 χιλ. Τατάρων συνέπραξε καὶ αὐτὸς σπουδαίως πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης. Ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης ἐπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀπεσταλμένον τινά, Κουρδ τοῦνομα, μετὰ δώρων καὶ μετὰ τῆς παρακλήσεως ἵνα ἀντικαταστήσῃ τὰς ἐπὶ τῶν ὀρίων οὐγγρικός φρουράς διὰ γερμανικῶν· ἀλλ' ὁ Μαξιμιλιανὸς ἀπεκρίνατο, ὅτι εἴτε Γερμανοί, εἴτε Οὐγγροι φρουροῦσι τὰ μεθόρια, αὐτὸς φροντίσει περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἀνακωχῆς. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς ἐκατέρωθεν δοθείσας πίστεις ὁ Σθενδὶ κατέλαβε τὸ Μουνκάξ καὶ τὸ Ζαθμάρ (4), ὁ δὲ Χασάν Πασᾶς τὸ Πουτνόκ καὶ τὸ Κιεβάρκ ἐν Τρανσυλβανίᾳ (5). Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βυς παρηγγέλθη ἵνα αἰτιολογήσῃ

(1) Ὁρα τὸ πρωτότυπον ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει χρόνον τὸν μῆνα Ἰανουάριον 1567.

(3) Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Σελίμ, ἡ μὲν ἀπὸ μηνὸς ῥιμαζᾶν 947 (Μαρτίου 1566), ἡ δὲ ἀπὸ μηνὸς σεβᾶλ (Ἀπριλίου 1566) εὑρηνται ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

(4) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει χρόνον τὸν μῆνα Μάϊον 1567.

(5) Ἀπόκρισις τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

τὴν κατάληψιν τῶν πρώτων τούτων φρουρίων ὡς ἀνηκόντων τῇ Τρανσιλθανίᾳ καὶ οὐχὶ τῇ Πύλῃ, καὶ ἀνακοινώσῃ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην δῆλωσιν τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τοῦ Χούσι. Ἄλλ' ὁ Σελίμ καὶ ὁ μέγας βεζύρης ἐν ἰδίαις ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔλεγον, ὅτι τὸ Μουνκάξ οὐδόλως ἀνῆκε τῷ Ζαπόλια, ὅντι μόνον τοπάρχῃ, ἀλλὰ τῷ σουλτάνῳ.

- 1367 Τῇ 4 Μαΐου ἐξεδόθη τὸ ὑπὲρ τῆς πρεσβείας αἰτηθὲν προπεμπτήριον, λήγοντος δὲ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐξεδόθησαν ἐν Πρεσβούργῳ αἱ ὁδηγίαι πρὸς τοὺς τρεῖς πρεσβευτάς, τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Ἑρλάου Ἀντώνιον Βεράντιον, τὸν ἐξόχως πεπαιδευμένον Δαλμάτην, ἐγγηράσαντα ἤδη ἐν πολλαῖς πρεσβείαις καὶ λίαν ἐμπειρον περὶ παύτας, τὸν Στόριον Χριστόφορον Τερουπενδάχ καὶ τὸν Βέλγον Ἀλβέρτον τὸν
- 27
Ἰουνίου ἐκ Βύς, διαμένοντα ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὰ δῶρα
- 4367 δὲ, ὅσα προωρίσθησαν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὅπως τύχῃσι καλῆς ὑποδοχῆς, ἦσαν τετρακισχίλια δουκάτα, τέσσαρες ἀργυραὶ κύλικες καὶ ἐν ὠρολόγιον· πλὴν δὲ τούτων καὶ συμφώνως πρὸς τὰ διωμολογημένα ἐν τῇ τελευταίᾳ συνθήκῃ ὁ μέγας βεζύρης ὤφειλε λαμβάνειν δισχίλια δουκάτα κατ' ἔτος, ὁ δὲ σουλτάνος τὸ ἐκ τρισμυρίων δουκᾶτων σύνθηες τιμητήριον δῶρον μετὰ εἴκοσι κεχρυσωμένων κυλίκων καὶ δύο ἢ τριῶν ὠρολογίων. Οἱ πρέσβεις ὤφειλον προσενεγκεῖν τῷ μὲν δευτέρῳ βεζύρῃ Περτέβ Πασᾶ δισχίλια δουκάτα, δύο κεχρυσωμένας κύλικας καὶ ἐν ὠρολόγιον, τῷ δὲ τρίτῳ βεζύρῃ Φερχὰδ Πασᾶ χίλια δουκάτα καὶ δύο κύλικας, ἐκάστῳ δὲ τῶν τριῶν ἐτέρων βεζυρῶν χίλια κατ' ἔτος τάλληρα· τῷ δὲ διερμηνεῖ τῆς Πύλης Ἰβραῖμ, ἐξωμότῃ Πολωνῷ, πεντακόσια τάλληρα, τῷ δὲ δευτέρῳ διερμηνεῖ Μαχμούτ, ἐξωμότῃ Γερμανῷ, τριακό-

σια, τῷ δ' ἐμπίτῳ καὶ μεγάλῃ δυναμένῳ παρὰ τῷ σουλτάνῳ Ἰωάννῃ Μικουέζ, ὃς ἀπὸ αὐλικοῦ καὶ πολιτικοῦ πράκτο-
ρος ἀνεδείχθη δοῦξ τῆς Νάξου, ὡς καὶ ἄλλοις δυνατοῖς
ὑπουργοῖς, δύο χιλιάδας ταλλήρων. Κατὰ τὰς ὁδηγίας οἱ
πρέσβεις ὤφειλον δηλώσαι, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδέποτε
συγκατανεύσει εἰς τὴν κατεδάφισιν τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ
Τοκάυ καὶ τοῦ Βεσπρίν, ἐπιδιῶξαι δὲ ἀπ' ἐναντίου τὴν
ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεδάφισιν τῶν φρουρίων τῆς Βαβό-
ξας καὶ τοῦ Βερενξέ καὶ ἀπαιτῆσαι τὴν ἀπόδοσιν τοῦ
Κεβάρ καὶ τοῦ Ναγυθάνια, τῶν ὑπὸ τῶν Τρανσιλθανῶν
καταληφθέντων, ὑπαινίσσασθαι δὲ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δύναται
ἀντὶ τούτων ἀποδοῦναι τὸ Χρῡστ. Πρὸ πάντων δὲ οἱ πρέ-
σβεις οὗτοι παρηγγέλθησαν ἵνα ἐπιμόνως ἀπαιτήσωσι τὴν
ταχεῖαν καταβολὴν τῶν ὑπὸ τῶν Σλαβούων καὶ μαρτολό-
ζων διαπραττομένων ἀταξιῶν, τὴν ἀκριβῆ ὁροθεσίαν τῆς
χωρᾶς καὶ τὴν διανομὴν τῶν χωρικῶν, τὴν ἀσφάλειαν τῆς
ἐμπορίας καὶ τῶν διερμηνέων καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς παρὰ
τῷ σουλτάνῳ πίστεως καὶ δυνάμεως τῶν Τρανσιλθανῶν.
τέλος ὅτι ὁ Μελχίωρ Βαλάσσας καὶ ὁ Νικόλαος Βαθόρυ ἦν
ἀνάγκη ἵνα συμπεριληφθῶν ἐν τῇ εἰρήνῃ, οὐχὶ ὅμως ἡ
Γαλλία καὶ ἡ Βενετία (1).

Τῇ 21 Σεπτεμβρίου οἱ πρέσβεις προσῆλθον πρὸς τὸν 1567
σουλτάνον, ὃς, ὅτε ἀνεκοίνωσαν τὸν σκοπὸν τῆς πρε-
σβείας αὐτῶν, ἀπεκρίνατο, ὅτι ἐνόησε τὰ πάντα καὶ
πράξει, ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ ἀπαιτεῖ. Αἱ δέκα καὶ
τέσσαρες περὶ εἰρήνης συνεντεύξεις (5), ἃς ἔσχον ἐν τῷ
χρόνῳ ἑπτὰ μηνῶν πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην, μικρὸν ἀπέ-

(1) Ἡ πρὸς Ἀλβέρτον τὸν ἐκ Βυδ; ἀποσταλεῖσα ὁδηγία, ἥτις σώζεται ἐν
τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας, συμφωνεῖ ἐντελῶς
ταύταις.

τυχον ἔνεκα τῶν τριῶν κυρίων δυσχερειῶν, ἥτοι τῆς ἀπα-
 τήσεως τῶν Τούρκων περὶ τῆς κατεδαφίσεως τῆς Τάτας
 καὶ τοῦ Βεσπρίν, ἀνθ' ἧς προϋτάθη ἡ τῆς Βαβόξας καὶ
 Βερενξέ, περὶ ὁροθετήσεως καὶ τῆς διανομῆς τῶν χω-
 ρικῶν. Ὁ μέγας βεζύρης ἐπέμενε ἵνα τὸ ὄρος τοῦ Ἐρ-
 λάου ᾗ τὸ πρῶτον ὁροθετικὸν σημεῖον, ἀπὸ τούτου δὲ διὰ
 Ζόλνοκ, Χετβάν, Φουλέκ, Βυγλές, Λεβένξ, Στριγονίου,
 Ξοκακὶ μέχρι τοῦ ποταμίου Ῥίγνα ἅπαντες οἱ κάτοικοι
 μετὰ πάντων τῶν Κουμάνων καὶ Ἰαζύγων μὴ τελῶσι
 φόρον ἀμφοτέροις, ἀλλὰ μόνον τῷ σουλτάνῳ. Ἐπὶ τέλους
 διωμολογήθη τῇ 17 Φεβρουαρίου ὀκταετῆς εἰρήνη ἐκ
 πέντε καὶ εἴκοσιν ἄρθρων ἐπὶ τοῖς ἐξῆς· ὁ αὐτοκράτωρ
 Μαξιμιλιανὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Φερδινάνδος καὶ Κά-
 ρολος διατηροῦσι τὰς ἐν Οὐγγρίᾳ, Δαλματία, Κροατία
 καὶ Σλαβωνία κτήσεις καὶ οὐ παρενοχλοῦσι τὰς τῶν βοϊ-
 βόδων τῆς Τρανσιλβανίας, Μολδαβίας καὶ Βλαχίας· οἱ
 συμβαλλόμενοι οὐδεμίαν ἀφορμὴν πρὸς διατάραξιν τῆς εἰρή-
 νης παρέξουσι τοῖς βοϊβόδαις τούτοις· ὁ ὄχλος τῶν Σλαβού-
 νων, Ἀζάβων, μαρτολόζων, λεβέντων καὶ χαραμιγέ, ἥτοι
 ληστῶν, χαλινούται· πᾶν τὸ ληστευόμενον ἐκ τόπων ἢ ἐξ
 ἀνθρώπων ἀποδίδεται· οἱ αὐτουργοὶ κολάζονται· οἱ αὐτό-
 μολοι παραδίδονται· ἡ μονομαχία, ἥτις διετάραξε πολλά-
 κισ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὀρίων, ἀπαγορεύεται· αἱ ἀναφυόμε-
 ναι ἔριδες διαλύονται ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Βούδης καὶ
 τοῦ στρατηγοῦ τῆς Οὐγγρίας ἢ διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνα-
 δεικνυομένων ἐπιτρόπων. Οἱ πρέσβεις, οἱ ἐπιτετραμμένοι
 ἢ πράκτορες τοῦ αὐτοκράτορος καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτῶν
 ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν ἐλευθεριῶν, ὡς οἱ τῶν ἄλλων
 Ἑθνῶν· ἔξεστι δ' αὐτοῖς δέχεσθαι διερμηνεῖς καὶ ταχυδρό-
 μους καὶ διαμένειν κατὰ ἀρέσκειαν ἐν Κωνσταντινουπόλει
 ἢ ἐν Γαλατᾷ· λυθείσης δὲ τῆς εἰρήνης ἀποπέμπονται καὶ

οὐ καθεύγνυνται. Ἡ ἐξέτασις τῶν δύο ζητημάτων, τῆς διανομῆς τῶν χωρικῶν καὶ τῆς ὁροθετήσεως, περὶ ὧν διεφώνησαν, ἀνατίθεται ὁροθετικῇ ἐπιτροπῇ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνελάμβανεν ἀποστέλλειν κατ' ἔτος πρὸς τὸν σύμμαχον, τὸν σουλτάνον Σελίμ, διὰ πρεσβείας τιμητήριον δῶρον τρισμυρίων οὐγγρικῶν δουκάτων (1).

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς διομολογηθείσης εἰρήνης 20
ὁ μέγας βεζύρης προὔτεινε τῇ τριμελεῖ πρεσβεΐᾳ τρία ἔτι ^{Φεβρ. 1568}
οὐσιώδη ἄρθρα, ἧτοι πρῶτον ἵνα ἡ Γαλλία, Βενετία καὶ
Πολωνία συμπεριληφθῶσιν ἐν τῇ πρὸς τὸν Μαξιμιλιανὸν
συνθήκῃ, δεύτερον ἵνα προστεθῇ ἐν τῇ συνθήκῃ, ὅτι ὁ
Μαξιμιλιανὸς ἦν ὁ φίλος τῶν φίλων τοῦ Σελίμ καὶ ἐχ-
θρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ τρίτον ἵνα ἡ διανομὴ τῶν
μέχρι τοῦδε φορολογουμένων ἀπὸ κοινοῦ χωρικῶν ῥυθ-
μισθῇ κατὰ τὸν φορολογικὸν κατάλογον τὸν συνταχθέντα
ὑπὸ τοῦ δεσπερδάρ Χαλήλ. Οἱ πρέσβεις ἀπέκρουσαν παντὶ
σθένει τὴν πρώτην πρότασιν, γενομένην ἐξ ὑποβολῆς
τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ Γράν Καμπανίου καὶ τοῦ γραμ-
ματέως αὐτοῦ Γράν Πι (2), τὴν δὲ δευτέραν ἡρνήθησαν
ὥς ὅλως ἀσυνήθη τέως καινοτομίαν, περὶ ἧς εἶχον ἀνάγκη
λαβεῖν ὁδηγίας, περὶ δὲ τῆς τρίτης εἶπον, ὅτι συνέθεντο
ἤδη ἵνα ἀναθέσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν περὶ τῶν ὀρίων ἐπιτροπὴν.
Ὁ μέγας βεζύρης παρεδέξατο τὰς περὶ τῶν τριῶν τού-
των ἁρθρῶν ἀντιλογίας αὐτῶν, ἀλλ' ἡρνήθη τοῖς πρε-
σβευταῖς τὴν ἀνάκλησιν τοῦ διερμηνεῶς Ζέφφου, ἐξωρι-
σμένου ἐν Θεοδοσίᾳ, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ θηριαστροφείου τοῦ

(1) Nos eudem Serenissimum Imperatorum Turcarum confœderatum nostrum quatannis munere honorario triginta milium ducatorum ungaricorum per speciales homines nostros invicemus.

(2) Βεραντίου ἐπιστολὴ παρὰ Κατών. Ὅρα καὶ ἀνκφοράν Ἀλδέρτου τοῦ ἐκ Βῆς, 27 Νοεμβρίου 1568.

αὐτοκράτορος αἰτηθεῖσαν καμηλοπάρδαλιν εἰπὼν, ὅτι τότε μία μόνον ἦν τοιαύτη, ἥς ἐχρηζον ὅπως ἐθίσωσι τοὺς ἵππους μὴ φοβεῖσθαι ἐκ τῆς θέας τοῦ εἶδους τούτου τῶν ζώων. Οἱ Τρανσιλβανοὶ πρέσβεις Νικόλαος Ὀρβάυ καὶ Φραγκίσκος Βαλόγ ἐλθόντες μετὰ τῶν δώρων κατόπιν ἐορτῆς οὐκ ἐδυνήθησαν διακωλύσαι τὴν διομολογηθεῖσαν εἰρήνην, ἣν οἱ πρεσβευταὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ ἐξηγόρασαν ἀντὶ δώρων καὶ τετρακισμυρίων δουκάτων (1). Ἀνεκοινώθη δὲ τῷ Ὀρβάυ καὶ Βαλόγ ἐνώπιον τῶν πρεσβευτῶν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ὁ Ἰωάννης Σιγισμουῦνδος ὥφειλε παραδέξασθαι πάντας τοὺς ὅρους τῆς διομολογηθείσης πρὸ μικροῦ συνθήκης, ὅτι ἐν τασούτῳ ἐδύνατο ἄρξασθαι διαπραγματεύσεων πρὸς τὴν Οὐγγρίαν περὶ ἀνταλλαγῆς χωρῶν, πόλεων ἢ κωμῶν τῇ ἐπινεύσει τοῦ σουλτάνου, καὶ ὅτι, εἰ ἐτελεύτα ἄνευ ἄρρενος κληρονόμου, ἡ Τρανσιλβανία ἦν ἐλευθέρα ἐκλέξαι τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς. Μετὰ μῆνα ἀπὸ τῆς συνθήκης (2) οἱ πρέσβεις Βεράντιος καὶ Τεσουφενβάχ ἀπῆλθον εἰς Βιένναν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ἰβραῖμ, (ὃς ἤδη καὶ πρότερον ὡς Ὀθωμανὸς πρεσβευτῆς ἐκόμισεν εἰς Φραγκφόρτιον τὸ τελευταῖον περὶ εἰρήνης ἔγγραφον) φέρων τὴν τουρκικὴν πρότασιν. Πλὴν τῶν ἐκθέσεων τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ἐρλᾶου πρὸς τὸν Μαξιμιλιανὸν καὶ τοῦ ἡμερολογίου αὐτοῦ, σώζεται ἔτι τρίτον τι φιλολογικόν

(1) Specificatio honorariorum (παρὰ Μιλλέρῳ, σ. 383)· καὶ consignatio munerum honorariorum in quantum se extendant jam Constantinopolin ad Imperatorum Turcarum et Bassas (αὐτόθι, σ. 386—396) καὶ ratiocinium oratorum Caesareorum super dispensatione pecuniarum et munerum honorariorum Constantinopoli (αὐτόθι, σ. 402—408).

(2) Τῇ 20 Μαρτίου κατὰ τὸ Diarium παρὰ Κόβασιτζ, Τ. Α, σ. 183, καὶ Πιγαφέτταν σ. 419.

μνημείον τῆς ἀξιωμακτονείας ταύτης πρεσβείας· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ὁδοιπορικὸν τῶν πρεσβευτῶν γραφέν ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ Βεραντίου, τοῦ Ἰταλοῦ Μάρκου Ἀντωνίου Πιγαφέττα (1), ἔργον πολῦτιμον καὶ σπανιώτατον.

Πρὸς τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει αὐστριακὴν πρεσβείαν συνέπεσεν ἡ περσικὴ, ἐλθοῦσα ἵνα συγχαρῇ τῷ Σελίμ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει, ὑπερέβαλε δὲ κατὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῶν δώρων τὴν αὐτοκρατορικὴν. Πρὸ δυοκαίδεκα ἡδὴ ἐτῶν οἱ πρέσβεις ἀμφοτέρων τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ὁμόρων τῇ Πύλῃ δυνάμεων συνηντήθησαν τὸ πρῶτον ἐν Ἀμασεΐᾳ, ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιστάσεσιν ἐπρέσβευον οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, ὁ Ἐπίσκοπος Βεράντιος καὶ ὁ χάνης Σαχκουλί Σουλτάν, διοικητὴς τοῦ Ἐριβάν. Ὁ Σαχκουλί ἀφίκετο ^{Λεγεμ.} ¹⁵⁶⁶ περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς Ἐρζερούμ, ὅπου ἀπεστάλη πρὸς προὔπαντησιν αὐτοῦ τζαούσης, ὅπως ὑποδέξηται καὶ προπέμψῃ αὐτὸν εἰς τὴν πρωτεύουσάν. Ἡ ἀκολουθία τοῦ πρεσβευτοῦ τούτου συνέκειτο ἐξ ἑκατὸν ἑξήκοσιν εὐπατριδῶν Περσῶν, φερόντων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοποικιλτοὺς κυρθασίας, ἐκ διακοσίων ἱππέων χρυσοφόρων καὶ ἐκ τετρακοσίων ἐμπόρων, ἐν συνόλῳ ἐξ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν, καὶ ἐκ χιλίων ἑνεακοσίων ὑποζυγίων, οἷον ἵππων, ἡμιόνων, καμήλων. Ἡ θρησκευτικὴ μουσικὴ αὐτοῦ ἦν ἐκ πέντε μεγάλων τυμπάνων, ὧν ἕκαστον ζεῦγος ἔφερε κάμηλος, ἐκ πέντε μακρῶν σαλπύγγων καὶ τριῶν βραχειῶν, ἐκ πέντε αὐλῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ὁ-

(1) Itenerario di Marco Antonio Pigafetta gentiluom Vicentio all' Illmo. Sgr. Eduardo Seymer Conte d' Hertford. Londra appresso Giovanni Wolfio Inghilese 1585, 141 σελίδες. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἔστι σπανιώτατον, ὥστε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Γοτtingης εὑρεται μόνον ἓν ἀντίγραφον, ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ παρ' ἐμοί.

γάνων, ἐκ δύο φαλτῶν τοῦ Κορανίου, ὧν ὁ μὲν ἔκρουε τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, ὁ δὲ τὴν φόρμιγγα, ἐκ δύο αὐλητῶν καὶ δύο κυμβαλιστῶν μετὰ τεσσάρων δουλίδων αἰοιδῶν. Τὰ δὲ δῶρα τοῦ σάχη συνέκειντο ἐκ δύο σκηνῶν, ὧν ὁ οὐρανὸς ἦν χρυσοῦφαντός, τὰ δὲ ποικίλματα τῶν πλευρῶν αὐτῶν ἀπεικονίζον δένδρα, ἐκ δύο ἀριστοτεχνημάτων, τοῦ Κορανίου καὶ τοῦ Σαχναμέ, ἐκ δύο μαργαριτῶν, ἐλκόντων ὁμοῦ σταθμὸν μισκάλια δέκα (τεσσαράκοντα δραχμῶν), ἐξ ἐνὸς λυχνίτου τοῦ Βεδαχσάν, τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν ἔχοντος μικροῦ ἀπίου, καὶ ἐκ σπηρικῶν καὶ ἄλλων ὑφασμάτων, ἀξίας ὀκτὼ ἑκατομμυρίων καὶ διακοσίων χιλιάδων ἄσπρων (ἑκατὸν ἑξήκοντα καὶ τεσσάρων χιλιάδων δουκάτων). Πλὴν τούτων ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς παρηγγέλλθη προσενεγκεῖν τῷ σουλτάνῳ ὡς δῶρον τεσσαράκοντα βασιλικούς ἱέρακας καλῶς ἐξησκημένους, καὶ τέλος τὰ ὅπλα καὶ τὰς καμήλους τοῦ δυστυχοῦς Βαγιαζήτ· εἰ δὲ τὰ δῶρα ταῦτα οὐκ ἦσαν τόσῳ λαμπρά, ὅσῳ τὰ πρότερα, καὶ εἰ μὴ ἐξετέθησαν εἰς θέαν, διέφερον ὁμῶς μεγάλως τὸν σουλτάνον Σελίμ. Οἱ ἔμποροι τῆς ἀκολουθίας τοῦ Σαχκουλί διέμειναν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ δὲ παραμονῇ τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν διομολογηθείσης συνθήκης ὁ πρεσβευτὴς εἰσῆλθε μετὰ πομπῆς εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἦδη ἐν Κωνσταντινουπόλει

16
Φεβρ.
1567

ὁ Πιαλέ Πασᾶς ὑπεδέξατο αὐτὸν μεγαλοπρεπέστατα, ἀλλ' ἐν Ἀδριανουπόλει ἀνέμενεν αὐτὸν ἡ μεγαλοπρέπεια πάσης τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ πασῶν τῶν ἄλλοδαπῶν πρεσβειῶν, ἐλθουσῶν ἵνα προσαγορεύσωσι τὸν σουλτάνον ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει καὶ ἐκλαμπρυνουσῶν τὴν μεγαλειότητα αὐτοῦ διὰ τῆς ἑαυτῶν παρουσίας. Ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς γερμανικῆς πρεσβείας, τῆς γαλλικῆς, τῆς πολωνικῆς καὶ τῆς βενετικῆς ἦσαν ἐν

¹ Ἀδριανουπόλει οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν βοϊβόδων τῆς Τρανσυλθανίας, τῆς Μολδαβίας καὶ τῆς Βλαχίας, ὡς καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς 'Ραγούσις' πάντες δ' οὗτοι μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν ἔστησαν ἐν τῇ ὁδῷ, δι' ἧς διήρχετο ὁ πρεσβευτὴς μετὰ πομπῆς. Ὁ Σελίμ ἔταξε παρ' αὐτῷ ὡς εἰσηγητὴν τὸν ἐμπιστον Σεμσί Πασᾶν οὐχὶ ἐνεκα τῆς δυνάμεως, ἣν παρεῖχεν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνεκα τῆς διανοητικῆς καὶ ποιητικῆς αὐτοῦ ἀξίας· διότι καὶ ὁ Σαχκουλί ἐφημίζετο κατ' ἀξίαν ὡς εὐφυῆς καὶ λίαν πεπαιδευμένος ἀνὴρ. Τοιούτῳ δ' ὄντι καθῆκεν ἵνα ἀπαντήτῃ αὐτῷ ἀντάξιος ἀνὴρ. Ὁ Σαχκουλί, ἰδὼν κατὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσοδὸν τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα λάμποντα ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἐν πολυχρόοις στολαῖς, εἶπε τῷ Σεμσί Πασᾶ· «Οὗτοί εἰσι νυμφαγωγοί. — Τῷόντι, ἀπεκρίνατο ὁ Σεμσί, οὗτοί εἰσιν οἱ αὐτοί, οἱ ἀγαγόντες τὴν νύμφην ἀπὸ τοῦ Τζαλδιδράν». Ὅτε διέβησαν παρὰ τοὺς Εὐρωπαίους πρέσβεις, οὗτοι δὲ ἀποκαλύπτοντες τὴν κεφαλὴν ἐχαιρέτιζον, ἠρώτησεν ὁ Σαχκουλί τί δηλοῖ τοῦτο, ὁ δὲ Σεμσί Πασᾶς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἡ ἀποκάλυψις αὕτη τῶν κεφαλῶν ἐστὶ συμβολικὴ, δηλοῦσα ὅτι προθύμως τιθέασι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ σουλτάνου.

Μετὰ δύο ἡμέρας ὀρησκομανῆς τις ἐπεβούλευσε θάνατον τῷ πρεσβευτῇ, προσερχομένῳ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, πυροβολήσας κατ' αὐτοῦ· καὶ ἀπέτυχε μὲν τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἐτραυματίσεν τὸν παρ' αὐτῷ ἰστάμενον. Ὁ ἐνοχος ἐκ προσταγμάτων τοῦ μεγάλου βεζύρου συλληφθεὶς παραχρῆμα προσεδέθη ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἵππου καὶ εἰλκυσθῆ διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, δι' ὧν διῆλθεν ἡ πομπή. Ὁ Σαχκουλί ἠθέλησεν ἐπανελθεῖν οἴκαδε, ἀλλ' ὁ μέγας βεζύρης ἔπεισεν αὐτὸν ἵνα καταλίπῃ τὴν βουλὴν ταύτην καὶ χαιρετίσῃ

τὸν σουλτάνον. Ὁ Σαχκουλί, ὃς ἦν ἀγχίνους καὶ πεπει-
ραμένος, καὶ μετὰ τὸ ἀπευχταῖον τοῦτο συμβάν εἶπε τῷ
μεγάλῳ βεζύρῃ τοὺς μάλιστα θωπευτικούς λόγους, ἐν
οἷς καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλεϊμάν, τοῦ κατα-
κτητοῦ τῆς Ζιγέθ, ἐτήρησε τὴν πειθαρχίαν τοῦ στρατοῦ
καὶ διέσωσε τὸ κράτος. Τὸ ὄνομα τοιοῦτου μεγάλου βε-
ζύρου, εἶπεν, ἐστὶ βεβαίως ἄξιον ἵνα τίθεται ἐπὶ τοῦ μετώπου
πάντων τῶν συγγραμμάτων τῶν σοφῶν τοῦ Ῥούμ· εὐ-
λόγως δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ σοφοὶ τῆς Περσίας ἄνδρες ἀνα-
γράφουσιν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν τὰς πράξεις αὐ-
τοῦ. Ὁ Μωάμεθ Σοκολλί ἀπεκρίνατο μετὰ μετριοφροσύ-
νης τε καὶ ἀξιοπρεπείας, ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἀρχῆς ἐν τῷ
οἴκῳ Ὁσμάν ὠρίσθη ἡδὴ ἀπὸ τῆς αἰωνιότητος καὶ ἐδόθη
αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα ὑπηρετήσῃ δυσὶν ἡγεμόσι τοῦ οἴ-
κου αὐτοῦ. Ὁ πρεσβευτὴς κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος προσή-
νεγκε τῷ τε μεγάλῳ βεζύρῃ καὶ τοῖς λοιποῖς βεζύραις
φυσικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ,
οἷον σηρικοὺς τάπητας τοῦ Ἀμαδάν καὶ τοῦ Δεργεζίν,
πίλους τοῦ Γαδζάν, σάπωνα τοῦ Ἀρτζάν, περιζώματα
τοῦ Μεχροϊάν, τάπητας τοῦ Δαραθτζέρδ, στρωμνὰς τοῦ
Τζεχρὲν, μουμίαν τοῦ Νιρίν, λεπτὰ ὑφάσματα σηρικὰ τοῦ
Ἰέστ, ἑτέρα βαρέα τοῦ Κούμ, ἐνδύματα τοῦ Βεσά καὶ
ξίφη τοῦ Σιράζ. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ πρεσβευτὴς προ-
σῆλθε πρὸς τὸν σουλτάνον προπεμπόμενος ὑπὸ λαμπρᾶς
ἀκολουθίας. Προηγούντο οἱ σπαῖδες, οἱ τζαοῦσαι καὶ οἱ
μουτεφερρίκα, πάντες φέροντες πολυτελεῖ ἐνδύματα ση-
ρικὰ, δαμασκηνα, σιρίχνοα καὶ χρυσοῦφῃ· τούτοις εἶποντο
τριακόσιοι Πέρσαι ἐν λαμπραῖς ποικιλοχρῶσις στολαῖς,
καὶ ἐχούσαις καταφανῆ ποικίλματα πτηνῶν καὶ ζώων,
ὀλίγοι δὲ ἔφερον ἐριούχους στολὰς· ἠκολούθουν αὐτοῖς
πεζῇ οἱ θεράποντες τοῦ πρεσβευτοῦ· εἶτα ὁ χρυσοφάλαρος

κέλης αὐτοῦ, ὑπὸ Πέρσου ἀγόμενος· μετὰ τοῦτον ἐβάδι-
ζον διακόσιοι γενίτσαροι, ἔπειτα αὐτὸς ὁ πρεσβευτῆς μόνος,
φέρων φοινικοβαφῆσολήν μετὰ χρυσῆς κυρθείας, τοῦ ἵππου
αὐτοῦ ἀραβοῦντος ἐκ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κοσμημά-
των λάμπωντος δὲ ἐκ κυάνων καὶ ἀνθράκων, δι' ὧν ἦσαν κε-
καλυμμένα ὁ χαλινὸς καὶ τὰ ἡνία· ἑκατὸν δὲ καὶ τεσσα-
ράκοντα Πέρσαι ἵππεις ἀπατέλουν τὴν πομπήν. Καί περ
τοιαύτης οὐσης τῆς πολυτελείας τῶν Περσῶν, οἱ Τοῦρκοι
διέπρεπον μᾶλλον ἐπὶ τῷ σώματι αὐτῶν καὶ τῇ λευ-
κότητι τοῦ προσώπου· ἐπεσκιάζοντο δὲ προσέτι αἱ περσι-
καὶ χρυσούφαντοι στολαὶ ὑπὸ τῶν βενετικῶν, ἃς ἔφερεν ἡ
τουρκικὴ αὐλή. Τὰ δῶρα τοῦ σάχη ἐκόμιζον τεσσαρά-
κοντα κάμηλοι, τὰ δὲ τοῦ πρεσβευτοῦ δέκα. Τὰ πολυτι-
μότατα δ' ἦσαν τὸ Κοράνιον, γράφεν, ὡς ἐλέγετο, ὑπ' αὐ-
τοῦ τοῦ Ἀλῆ, καὶ τὸ Σαχναμὲ (ἱστορία τῶν βασιλέων) τοῦ
Φιρδεβεσί, ἀμφοτέρω χρυσόπηκτα καὶ λιθοκόλλητα, κι-
βώτιον λαμπρόν, περιέχον τὸν μνημονευθέντα λυχνίτην
τοῦ Βεδαχσάν (1) καὶ τοὺς δύο μαργαρίτας, ὀκτὼ κύ-
πελλα ἐκ κυανῆς λιθίας μορρίνης, ἅτινα, λέγεται, διαρ-
ρήγνυνται, ὅταν εἰσβάλληται εἰς αὐτὰ δηλητήριον φάρμα-
κον, αἱ δύο σκηναὶ αἱ ἔχουσαι ποικίλματα ἀπεικονίζοντα
χώρας, λαμπρότεραι τῶν συρικῶν, ἃς ὁ Μοτενεβδί, ὁ μέγι-
στος Ἀραβὶς λυρικὸς ποιητῆς ἐν τοῖς στίχοις αὐτοῦ ἐξύ-
μνησε· προσέτι δὲ εἴκοσι μεγάλοι σηρικοὶ τάπητες καὶ
πολλοὶ ἄλλοι ἐλάσσονες, ἐφ' ὧν ἦσαν χρυσοποικίλτα ἄνθη,
πτηνὰ καὶ διάφορα ζῶα, ἐννέα περικαλύμματα σκηνῶν
μόνον ἐν τῇ Ἀσίᾳ συνήθη, ἐννέα τάπητες ἐκ τριχῶν
καμήλου, ἐννέα χρυσότευκτα καὶ ἀργυρότευκτα καὶ λι-

(1) Balasso ἢ Balascio ἐστὶν ἡ παρεφθαρμένη μετάφρασις τῆς λέξεως
Βεδαχσάν.

θοκόλλητα ἐφίππια, ἑπτὰ ἀργυραὶ ῥάβδοι, ἀρχαῖον σύμβολον τῆς βασιλείας, ὡς τὸ πάλαι παρὰ τοῖς Πέρσαις εἶτα δὲ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἦσαν αἱ ἐλεφάντινοι ῥάβδοι, ἑπτὰ ξίφη ἐν θήκαις κεκαλυμμέναις διὰ σφηρίχου ἐρυθροῦ, ἑπτὰ τόξα καὶ ἑπτὰ φαρέτραι ἐπίχρυσοι καὶ λιθοκόλλητοι· τέλος ἀριστουργήματα περσικῆς ταλασιουργίας, ἦτοι τάπητες ἐκ λεπτοτάτου ἐρίου καὶ τοσοῦτον μεγάλοι, ὥστε μόλις ἑπτὰ ἄνδρες ἐκόμιζον ἓνα μόνον. Οἱ ἱέρακες ἀπώλοντο καθ' ὁδόν. Οὐ μόνον ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς περσικῆς πρεσβείας ὑπερέβαλλε πάσας τὰς μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ καὶ τὸ πιστωτικὸν γράμμα τοῦ Σαχκουλί ἦν ἀνάλογον πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν ταύτην· διότι οὐ μόνον ἦν γεγραμμένον ἐν χαρακτῇρι λόγου ὑψηλοῦ, ἀλλ' ἦν καὶ λίαν μακρὸν (διότι συνέκειτο ἐκ χιλίων πεντακοσίων γραμμῶν) περιέχον καὶ γαζέλας, πρωτότυπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ διπλωματικοῦ λόγου καὶ τῆς διπλωματικῆς ἐντελείας· ἦν δὲ ὄντως ἀληθὲς βιβλίον μεγαλοπρεπῶν καὶ ἡχηρῶν λέξεων, ἀλλὰ κενῶν ἐννοίας (1). Ὅτε ὁ πρεσβευτὴς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὁ σουλτάνος εἶπεν αὐτῷ· «Πῶς ἔχεις;» Ἀλλ' ὁ Σαχκουλί, καίπερ κάλλιστα γινώσκων τὰς προνομίας τῆς ἀσιανῆς διπλωματίας καὶ τὴν αὐλικὴν ἐθιμοταξίαν ὅπως μὴ μείνῃ ὅλως ἄφωνος, ἅμα ἀτενίσας τὴν μεγαλειότητα τοῦ σουλτάνου ἔμεινεν ἀναίσθητος καὶ ἄφωνος, ὥσει ἡ θεὰ τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ ἐξέπληξεν αὐτόν· προσήνεγκε δὲ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι αὐτοῦ ἐν Κοράνιον, μίαν σκηνὴν, ξίφος, τόξον καὶ βέλη, σφηρικοὺς καὶ ἐκ τριχῶν καμῆλου τάπητας. Ἐξερχομένῳ τῶν ἀνακτόρων τῷ πρεσβευτῇ ἀπεδόθησαν αἱ αὐταὶ τιμαὶ ὡς καὶ

(1) Τὸ πιστωτικὸν τοῦτο γράμμα εὑρηται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ βέτις ἐφένδης Σαρί Ἀβδουλλὰχ.

κατὰ τὴν εἰσοδον. Ὁ Σελίμ ὤρισε τῷ πρεσβευτῇ πεντακόσια δουράτα καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου. Ἡ εἰρήνη ἀνενεώθη.

Μικρὸν πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῆς περσικῆς πρεσβείας τὸ διδάνιον κατέγνω θάνατον τοῦ βέγγη Κούρδου Ἀβδάλ καὶ τριάκοντα δύο ἀκολουθῶν αὐτοῦ· διότι τῇ προτεραίᾳ, ὅτε ὁ τζαούσθας ἠθέλησε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐν τῷ ταμένει ἐκ προσάγματος τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀντέστη καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν ὡς καὶ δύο τζαούσας. Ὁ Ἀβδάλ ἀπεκεφαλίσθη ἐν τῷ διδανίῳ, οἱ δὲ δύο καὶ τριάκοντα Κούρδοι, 3
Μαρτ.
1568 ταχθέντες κύκλῳ κατὰ τὴν πνοὴν τῶν τριάκοντα καὶ δύο ἀνέμων, ἐθανατώθησαν ἐν ποικίλοις μαρτυρίαις. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν σουλτάνον προσόδου τῶν πρεσβευτῶν τῆς Περσίας καὶ Αὐστρίας πυρκαϊὰ ἐν Ἀδριανουπόλει ἀπετέφρωσε πεντήκοντα οἰκίας· συγχρόνως δὲ ἠγγέλθη, ὅτι ὁ Οὐλιάνογλου καὶ ὁ Μουτταχερλέγγ ἐπανεστήσαν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Βάσρας καὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Ἡ ἀνταρσία αὕτη τοῦ Μουτταχερλέγγ, ἣτις ἠπείλει τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἀραβίας καὶ καθίστα ἀναγκαίαν τὴν κατάκτησιν αὐτῆς, ἐφελκύσει μετ' οὐ πολὺ μετὰ πάντων τῶν καθ' ἑκαστα πᾶσαν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἕνεκα τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, ἥ δὲ τοῦ Οὐλιάνογλου ἦν ὡσαύτως ἐπικίνδυνος, εἰ οὗτος, ὁ ἐπαναστήσας τὰ περὶ τὴν Βάσραν ἀραβικὰ φῦλα, ἐτύγχανε τῆς προσδοκωμένης ἐπικουρίας τῶν Περσῶν. Ἡ ἀνταρσία ὁμως αὕτη κατετροπώθη εὐτυχῶς ὑπὸ τῶν βεγλερβεγγήδων τῆς Βάσρας καὶ τοῦ Σέρσορζ ἀγόντων δύο χιλιάδας γενιτσάρων.

Τῇ 26 Ἀπριλίου Σελίμ ὁ Β' ἀπῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ δὲ 1 Μαΐου ὁ πληρεξούσιος τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σχορόβσκης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ταύτην μετὰ ἀκολουθίας τριακοσίων 1568

ἀνδρῶν· ἐκόμιζε δὲ πολυτελῆ δῶρα (1) ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης καὶ αἰτιάσεται τὰς εἰς τὴν πολωνικὴν χώραν ἐπιδρομὰς τῶν Μολδαβῶν καὶ Τατάρων· προσέτι δὲ ἤτησεν, ἀλλ' εἰς μάτην, τὴν μεταβολὴν τριῶν ἄρθρων τῆς ἀρχαίας συνθήκης, ἥτοι πρῶτον, ἵνα οἱ Πολωνοὶ μὴ ἀποδίδωσι τοὺς αὐτομόλους, δευτερον οἱ πρὸς τὸν χάνην τῶν Τατάρων τελούμενοι ἐνιαύσιοι φόροι μὴ τελῶνται τοῦ λοιποῦ, καὶ τρίτον μὴ ἐγκαθιστῶνται ἐν τῇ Μολδαβίᾳ βοϊδόδαϊ ἄνευ τῆς συναιγέσεως τοῦ βασιλέως. Ὁ Σιγισμούνδος, ποιήσας τὴν τελευταίαν ταύτην αἴτησιν, ἐθάρρει ἐπὶ τῇ ὑπ' αὐτοῦ κρύφα διομολογηθείσῃ συμμαχίᾳ πρὸς τὸν Βόγδανον, ὃν ὁ Σιαβὸς ἐγκατέστησεν ἄρτι ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου· ἡ συμμαχία δ' αὕτη ἐξεδηλώθη τῷ ἐπιόντι ἔτει διὰ συνθήκης, ἐν ᾗ ὁ Βόγδανος ὡμολόγει ἑαυτὸν ὑποτελῆ τῆς Πολωνίας καὶ ὑπισχνεῖτο, ὅτι αὐτὸς αὐτὸς βοηθήσει αὐτῷ κατὰ πάντων τῶν ἐχθρῶν, πλὴν τοῦ σουλτάνου. Ἡ εἰρήνη ἀνενέωθη πρὸς τὴν Πολωνίαν ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀπολύσεως τοῦ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ διατελοῦντος Τατάρου πρεσβευτοῦ (2).

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ σουλτάνος ἐκέλευσε τὸν Ἰωάννην Σιγισμούνδον, βοϊδόδαν τῆς Τρανσυλθανίας, ἀποδοῦναι τῷ τῆς Μολδαβίας τὰ φρούρια Σίσκου καὶ Κουκουλλοβάρ, ὁ δὲ τῆς Μολδαβίας Πέτρος Μύρξας, ἄγων μόλις τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀπήχθη δεσμώτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ ταῖς αἰτιάσεσι τῶν Βλάχων. Ἀλλ' ὁ

(1) Ὅρα τὴν ἀναφορὰν τοῦ πρεσβευτοῦ Σοράντζου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

(2) *Cautum, ut Rex Poloniae legatum Tatarum jam 3 annos detentum dimittat.* Ἀναφορὰ τοῦ Βύς. Ὅρα καὶ Σοράντζον ἐν τοῖς βενετικοῖς ἀρχείοις.

Μύρξας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τέσσαρα ἑκατομμύρια ἄσπρων, ἦτοι ὀγδοήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ὧν τὰ μὲν ἡμίσεα ἦν ὁ συνήθης φόρος, τὰ δὲ ἕτερα ἀσυνήθη δῶρα, δι' ὧν αὐτός ἦ μάλλον ἢ μήτηρ αὐτοῦ, γυνὴ διεφθαρμένη καὶ μηχανορράφος, ἤλπιζεν ἐξαγοράσειν τὴν εὐνοίαν τῆς Πύλης (1). πλὴν τούτων, πρῶτον τις ὑπουργὸς τοῦ ἡγεμόνος ἀπεκάλυψε τῷ σουλτάνῳ κεκρυμμένον θησαυρὸν ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων δουκάτων, ἀνήκοντα τῇ Πύλῃ (2). Καὶ ὁμως ὁ Σελίμ οὐκ ἀποκατέστησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' ἐχαρίσατο μόνον τὴν ζωὴν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀνηγόρευσε ἡγεμόνα τὸν ἐν Χαλεπίῳ ἐξόριστον ἀδελφόν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς μητρὸς ἐξώρισεν εἰς Ἰσόβιον, ἐνθα μετ' οὐ πολὺ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν.

Λήγοντος τοῦ ἔτους ὁ σουλτάνος ἐπεμφεν εἰς Τρανσυλβανίαν τὸν Μιχαήλ Γιουλάνην, πρεσβευτὴν τοῦ Σιγισμούνδου, μετὰ τῶν αὐτῶν διαταγῶν, αἵτινες ἐδόθησαν τῷ ἀπionτι ἔτει τοῖς πρεσβευταῖς αὐτοῦ Σεβαστιανῷ Ἐρδὲλ καὶ Φραγκίσκῳ Βαλὸγ, ἵνα μὲν ἤσυχος καὶ μὴ διαταράττῃ τὰς κτήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ἦτοι τὸ Ἐρδὲβ, τὴν Ναγυβανίαν καὶ τὸ Ζεχβάρ. Περὶ δὲ τῆς ἀμφισβητουμένης κατοχῆς τῶν τριῶν τούτων πόλεων, ὡς καὶ τῆς ἐπὶ ἀμφισβητουμένης διανομῆς τῶν τέως ἀπὸ κοινοῦ φορολογουμένων χωρικῶν, ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τοῦ διοικητοῦ τῆς Οὐγγρίας Μουσταφᾶ Πασᾶ καὶ τοῦ αὐλάρχου τοῦ αὐτοκράτορος πρίγκιπος Τραουτσόν ἐντονοὶ ἀλληλογραφαίαι καὶ πρεσβεΐαι. Κατὰ τὴν εἰς τὴν Πύλην ἀναφορὰν τοῦ Μουσταφᾶ ὁ Τοῦρκος πρεσβευτὴς

(1) Ὅρα ἀναφορὰν τοῦ πρεσβευτοῦ Ἀλβέρτου τοῦ ἐκ Βυς ἐν τοῖς αὐτοκρατορικαῖς ἀρχείοις.

(2) Τὰ καθ' ἑκάστα ταῦτα ληφθέντα ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Βυς ἐν οὐδεμιᾷ ἱστορίᾳ τῆς Μολδαβίας εὑρίχονται.

Ἰβραῖμ (Στροζένης) ἐδήλωσε διαβαίνων διὰ τῆς Βούδης, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέσχε τῶν τέως ἀπὸ κοινοῦ φορολογουμένων χωρίων, ὁ δὲ Ἀχάζ Ξαβί, ὁ πρὸς τοῦτο πεμφθεὶς πρὸς τὸν Πασᾶν τῆς Βούδης, οὐδὲν κατώρθωσεν, ὡς καὶ ὁ τζαούσης, ὃν οὗτος ἐπεμφε πρὸς τὸν Τραουτσόν. Αἱ αἰτιάσεις, ὥς ὁ Ἰβραῖμ ἀνεκοίνωσεν ἐν πολλαῖς ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς ἀρπαγῆς δύο δουλίδων καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπρεποῦς ὑποδοχῆς, ὅτι ὠρίσθη αὐτῷ κατάλυμα ἄνευ θυρίδων, ἡτιολογήθησαν ἐν τῷ δευτέρῳ πιστωτικῷ γράμματι τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν σουλτάνον, οὗτος δ' ἀποκρινάμενος ἀπεδέξατο τοὺς λόγους αὐτοῦ. Μετὰ τοῦ ἀθύμους ἀπερχομένου Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ ἀπῆλθεν ὁ Χασάν τζαούσης ὡς πρεσβευτῆς κομίζων τὴν νέαν συνθήκην. Τότε ὁ Βενετὸς πρεσβευτῆς Σοράντζος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Βαρβάρου.

- 8 Ἄρχομένου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ σουλτάνος ἐπραξέ τι
^{1αν.} οἶκοθεν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ μεγάλου βεζύρου Σοκολλί,
 1569 τοῦ ἀληθοῦς αὐτοκράτορος, ἀναδείξας τελευταῖον βεζύρην τοῦ θόλου τὸν πρῶτον αὐλάρχην Λαλά Μουσταφᾶν, τὸν ἐνδυσμενεῖα διατελοῦντα. Τοσοῦτον ὅμως ἐφοβεῖτο ὁ Σελὶμ τὸν αὐσηρὸν μέγαν βεζύρην, ὥς οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς εἶθις, καλέσαι μετὰ τῶν ἄλλων βεζυρῶν ἰδίᾳ εἰς συμβούλιον τὸν Λαλάν, ἀλλ' ἐπανελθὼν ἀπὸ θήρας εἰς τὴν πρωτεύουσαν συνεκάλεσεν ἐφ' ἵππου διβάνιον, ἐν ᾧ ἐλάλησεν ἐπαλλήλως πρὸς πάντας τοὺς βεζύρας, καὶ ἐπομένως πρὸς τὸν νεωστὶ λαβόντα χάριν Λαλά Μουσταφᾶν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, οὐχὶ τοῦ αὐλάρχου, ἀλλὰ τοῦ πολιорχητοῦ τῆς Μελίτης, ἀπελύθη τοῦ ἀξιώματος τοῦ βεζύρου μετὰ τῆς συγῆθους συντάξεως τῶν διακοσίων χι-
- 2) ^{1αν.}
 1569

λιάδων ἄσπρων, αὐξηθείσης κατὰ ἓν τέταρτον (1). Συγχρόνως ὁ Σελίμ προσέθηκεν εἴκοσι καθ' ἑκάστην ἄσπρα τῷ υἱῷ τοῦ Μύρξα, πρῶτον ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων δουκάτων, τῶν ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ παραδοθέντων αὐτῷ· αὕτη δὲ ἔλαβε μόνον διὰ τὴν ἀνακάλυψιν δεκακισχίλια δουκάτα. Ὁ Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ βεγλέρβεγη τοῦ Ἀλγερίου Σαλίχ, ὅς ἦν καθειργμένος καὶ ἐκινδύνευεν ἵνα ἀπολέσῃ πᾶσαν τὴν περιουσίαν διὰ τῆς δημεύσεως τῶν κτημάτων αὐτοῦ, ἐξηγόρασε τὴν ἐλευθερίαν διὰ τῆς ἀπονομῆς μέρους τῶν κτημάτων τούτων.

Τότε σπουδαῖα πολιτικὰ συμβάντα ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τὴν Τρίπολιν καὶ ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἡ ἀνταρσία τῆς φρουρᾶς τῆς Τριπόλεως, ἣτις ἐφόνευσε τὸν φρούραρχον αὐτῆς (2), καὶ ἡ ἀνταρσία τῶν Μανιατῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκάλεσαν τὸν καπετὰν Πασᾶν εἰς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Πεντήκοντα γαλέραι, εἰς ἃς ἐπέβησαν πεντακόσιοι γενίτσαροι καὶ ὁ ἀναδειχθεὶς Πασᾶς τῆς Τριπόλεως εὐνοῦχος, ἀπέπλευσαν, ἀφ' οὗ πρότερον ὥς συνήθως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Βαρβάρσα ἐπεκαλέσαντο διὰ θυσίας σφαγέντων κριῶν τὴν ἀντίληψιν τοῦ μεγάλου πειρατοῦ (3). Δέκα ἑτεραι γαλέραι ἐπλευσαν εἰς Μάνην, ὅπως ἀνεγείρωσι φρούριον πρὸς χαλίνωσιν τῶν ἀπογόνων τῆς Σπάρτης (4). Ἐν δ' Ἀλεξανδρείᾳ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ αὐλικοῦ καὶ πολιτικοῦ πράκτορος Ἰουδαίου Ἰωάννου Μικουῆζ ἐκωλύθη ὁ ἐκπλους τῶν γαλλικῶν πλοίων· διότι οὗτος εἶχεν ἀπαιτήσεις χρηματικὰς

(1) 250,000 aspri, che fanno seudi 5,000.

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Βαρβάρου ἀπὸ 12 Μαΐου 1569.

(3) Ἀναφορὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Σοράντζου ἀπὸ 20 Μαΐου 1569.

(4) Ἀναφορὰ τοῦ Βαρβάρου ἀπὸ 24 Μαΐου 1569.

παρὰ τῆς Γαλλίας, μάτην δ' ἀνθίστατο ὁ Γάλλος πρεσβευτής (1).

28 Τῷ ἔαρι τοῦ ἐπιόντος ἔτους οἱ ἀντιπρέσβεις Γασπάρ,
Μαρτ. Μινκβίτς καὶ Ἐδουάρδος Προβιζιονάλης ἐκόμισαν εἰς Κων-
1569 σταντινούπολιν πρὸς τὸν σουλτάνον τὸ συνωμολογημέ-
νον ἐνιαύσιον τιμητήριον δῶρον ἐκ τρισμυρίων δουκάτων
καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τοὺς βεζύρας χρήματα. Προσελθόντες
δὲ τῷ σουλτάνῳ ἀπήτησαν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος
νέα προστάγματα αὐτοῦ, ἵνα οἱ Τρανσιλθανοὶ μὴ ἐπιχει-
ρήσωσι καταλαβεῖν τὸ Ζεχβάρ, τὸ Ἐρδεβ καὶ τὴν Ναγυ-
θανίαν, μηδὲ δοθῇ βοήθειά τις τοῖς ἀντάρταις, οἷον τῷ
Φραγκίσκῳ Φοργάξ, Λαδισλάῳ Ίουλαφφὺ καὶ Βλασίῳ
Γομαθύ. Ὁ Μωάμεθ Σοκολλί ἐγνωμάτευσεν, ὅτι τὸ μι-
κρόν φρούριον Ἐρδεβ, ἄλὸν διὰ τοσοῦτου τουρκικοῦ αἵ-
ματος καὶ μετὰ ταῦτα ἐρειπωθὲν, ἐδύνατο δοθῆναι τοῖς
Τρανσιλθανοῖς, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀντιπρέσβεις καὶ ὁ πρέσβυς
ἐπέμενον ἀρνούμενοι, ἐσίγησε. Αὐτὸς δ' ἀπ' ἐναντίου ἐπέμε-
1569 νεν ἵνα αἱ περὶ τὴν Παλόταν κῶμαι, τὸ Βεσπρίν καὶ τὸ Στουλ-
βεῖσενδούργ τελῶσι φόρον τοῖς Τούρκοις, αἱ δὲ περὶ τὴν
Τάταν καὶ Πάπαν κῶμαι, αἱ τέως τῇ Πύλῃ ὑποτελεῖς,
καὶ νῦν ἀποστέλλωσι τοὺς φόρους διὰ τῶν δικαστῶν.
ἤτήσατο δὲ ἀπὸ Βιέννης καλὸν θώρακα, ἀνθ' οὗ προσή-
νεγκε τοῖς ἀντιπρέσβεσι δύο τόξα. Οἱ Τρανσιλθανοὶ ἀπε-
σταλμένοι Μιχαὴλ Γιουλάης καὶ Γασπάρ Γεβές, οἵτινες
καὶ πάλιν ἐπανέλαβον τὴν περὶ τῶν τριῶν μνημονευει-
σῶν κωμῶν αἵτησιν, ἐπανῆλθον καὶ αὖθις ἄπρακτοι. Μετὰ
τέσσαρας μῆνας ἀφίκετο πάλιν ὁ Φραγκίσκος Βαλόγ ὡς

(1) Ὁ Βέρβαρος, ὅς ἦν πρότερον πρεσβευτὴς ἐν Παρίσις, λέγει· Gio-
vanni Miches, creditor del Christianissimo Re per il deposito del
gran partito del liono di circa 150,000 scudi, a fatto più d'una
volta pretentione per i suoi Clausi mandati in Francia.

Τρανσιλβανὸς πρεσβευτὴς μετὰ τοῦ διερμηνέως τῶν τρανσιλβανικῶν ὑποθέσεων Φερχάρδ, ὅπως αἰτιάσῃται τὸν βεγγλέρβεγην τοῦ Τεμεσβάρ καὶ τὸν σαντζάκβεγην τοῦ Ζόλνοχ ὡς βλάπτοντας τὴν χώραν. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἤκουσε προσηνῶς τὰς αἰτιάσεις αὐτῶν· διότι ἦν λίαν εὐμενὴς τῷ Γασπάρ Βεκὲς ἐνεκα τῆς ἀγαθῆς διοικήσεως τῆς Τρανσιλβανίας· ἀπέστειλε δὲ τὸν διερμηνέα Μαχμουτ βέγην πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας μετὰ τριῶν ἐπιστολῶν, ὅπως αἰτήσῃ τὴν ἡγεμονόπαιδα Μαργαρίταν εἰς γάμον μετὰ τοῦ Ἰωάννου Σιγισμούνδου τῆς Τρανσιλβανίας. Οὕτω δ' ἤλπιζε καταστήσειν ἀσφαλῆ τὴν διαδοχὴν τοῦ πολωνικοῦ θρόνου (1). Αὕτη ἦν τῷ ἔτει τούτῳ ἡ δευτέρα εἰς Γαλλίαν πρεσβεία· διότι ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ἰβραῖμ (ὁ Πολωνὸς Στροζένης), ὃς ἦδη ἐκόμισεν εἰς Γαλλίαν, Βενετίαν καὶ Βιένναν ὡς πρεσβευτὴς τὸ ἐγγραφον τῆς ἀνανεωθείσης συνθήκης καὶ ὃς μόλις πρὸ μικροῦ ἐπανῆλθεν ἀπὸ Πολωνίας ἀπρακτος, ἐκόμισε τῷ ἔτει τούτῳ τὸ αὐτὸ ἐγγραφον εἰς Παρισίους (2) (H).

17
Σεπτ.
1559

Μία τῶν μεγίστων πυρκαϊῶν, ᾧν μνημονεύει ἡ ἱστορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπετέφρωσε τὸ ἔτος τοῦτο, κατὰ τὰς εἰδήσεις τῶν εὐρωπαίων πρεσβειῶν ὡς τριάκοντα

(1) Ἀλβέρτος ὁ ἐκ Βυῶ καὶ ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας, ἀπὸ 2 Ὀκτωβρίου 1559 καὶ ἀπὸ 17 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Βιρβάρου ἀπὸ 10 Ἰουνίου 1559 ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας. Ἐτέρᾳ ἀναφορᾷ αὐτοῦ λέγεται: *Richiesta il Re di Polonia per Ibraimo a mover contra il Moscovita, ripose non poter romper la tregua. nondimeno, che troverebbe modo a compiacere a sua maestà quanto la volesse attendere alla promessa fattali prima che morisse sultano Soleimano suo padre, che era di voler subito entrato nell'impero metter un signor Polaco in Moldavia.*

καὶ ἐξ χιλιάδας οἰκιῶν ὁ ἀριθμὸς δ' οὗτος, καὶ ἂν ὑπο-
 τεθῇ ἐξωγκωμένος κατὰ ἓν μηδενικόν, ἔστι πάντοτε ἱκα-
 νὰ σπουδαῖος. Τὸ πῦρ ἐκραγὲν ἐν τῇ συναικίᾳ τῶν Ἰου-
 δαίων (Θ), ἐματαίωσε πάσας τὰς πρὸς ἀπόσβεσιν αὐτοῦ
 ἀποπείρας. Ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ Πασᾶς διέτρεξε
 τὸν ἐσχατον κίνδυνον διότι δραμὼν εἰς κατασολὴν τῶν
 φλογῶν μικροῦ δεῖν ἐγένετο παρανάλωμα αὐτῶν, οἱ δὲ
 γενίτσαροι ἀντὶ τοῦ ἀποσβέσαι τὸ πῦρ ἐν ταῖς οἰκίαις
 τῶν Ἰουδαίων, ἐθανάτουσαν τοὺς κατοίκους αὐτῶν, ἐσαύρωσαν
 δὲ καὶ νεανίαν τινὰ χριστιανόν (¹). Ὁ ἀγᾶς Τζαφέρ, ὃν
 νόσος ἐκώλυσε νὰ παραστῇ καὶ καταστείλῃ τὰς ἀταξίας
 τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, ἀπεβλήθη τοῦ ἀξιώματος, διεδέξατο
 δ' αὐτὸν ὁ ἵπποστασιάρχης Σιαβούς, τὸ γένος Οὐγγυρὸς ἢ
 Κροάτης, τοῦτον δὲ ὁ τέως ἀρχιεπιφοφόρος Καϊτὰς Ἀγᾶ (Ι).
 Ἡ μεγάλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως πυρκαϊὰ ἦν ὡς ση-
 μεῖον ἐτέρων ἐν ἄλλαις πόλεσι τοῦ κράτους. Ἡ Προῦσα,
 Θεσσαλονίκη, καὶ Τάναϊς (Ἀζόφ) κατεκάησαν, ἐν δὲ
 ταύτῃ χίλιοι στρατιῶται ἀνεῤῥίφθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ
 τοῦ πύργου τῆς πυρίτιδος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ γενίτσαροι, κατηγ-
 γέλλοντο, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀπέσβεσαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέθαλ-
 πον τὸ πῦρ, ὁ σουλτάνος κατέταξεν ἐν τῷ σώματι αὐτῶν
 πληθὺν Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων ἐξωμοτῶν, οὓς αἱ ἐσχά-
 τως κατὰ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων διαπραγεῖσαι ὠμό-
 τητες ἐκίνησαν ἴσως εἰς ἀπώμοσιν τῆς πατρώας πίστεως.
 Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ Βὺς, τοῦ
 πρώτου ἐν Κωνσταντινουπόλει θανόντος καὶ ἐν Πέρα ἐν
 τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Βενεδίκτου ταφέντος (ΙΑ), παρέ-
 σχεν ἀφορμὴν τῷ τε σουλτάνῳ καὶ τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ νὰ

(¹) Σελανικί, σ. 100· καὶ ἀναφορὰ Ἀλβέρτου τοῦ ἐκ Βὺς ἀπὸ 27 Σε-
 πτεμβρίου.

πέμψωσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπιστολὴν, ἣτις περιλαμβάνει τὴν λίαν ἐντιμον μαρτυρίαν περὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἱκανότητος (1B). Ὁ διάδοχος αὐτοῦ ὁ Ὁλλανδὸς Κάρολος Ῥύμ. Ἑστθὲκ, συντυχὼν καὶ συμβουλευσάμενος τῷ προτέρῳ πρεσβευτῇ Βουσθὲκ, ἤρξατο διαπραγματεύσεων πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς εἰρήνης, ἐξ ἧς ὀκταετοὺς οὔσης παρήρχοντο ἤδη τὰ τέσσαρα ἔτη. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἐφάνη ἄκαμπτος πρὸς τὴν ἐκχώρησιν τῶν ἀμφισβητουμένων κωμῶν· ἀπεδίδω δὲ τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1562 συνομολογηθείσης, ἅγαν συμφόρου τῷ αὐτοκράτορι, εἰρήνης τῷ τότε μεγάλῳ βεζύρῃ Ἀλῇ Πασᾶ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ὅ,τι οὗτος ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμᾶν ἐποίησε κακῶς, τοῦτο διατάξει αὐτὸς ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ· προσέθηκε δὲ, ὅτι εἰμὴ ὑπεχώρουν ταῖς μετρίαις ἀπαιτήσεσιν αὐτοῦ, ἀπὸ Βουδης ἐν δυσὶν ἡμέραις εἰσβαλεῖ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν χώραν καὶ κατερημώσει αὐτήν, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰ ὅρια (1Γ). Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ σάχη τῆς Περσίας (1) ἀπεσάλησαν ἐσπευσμένως εἰς τὰ μεθόρια φρούρια τοῦ Βᾶν καὶ τοῦ Ἑρζερούμ τηλεβόλα καὶ πέντε ἑκατομμύρια πυριτοβολῶν (2).

Ἡ βουλὴ τοῦ κατερημῶσαι τὴν ὁμορον χώραν (3) διὰ ληστῶν καὶ ἐμπρηστῶν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὁρίων ἐστὶ μὲν βάρβαρος, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπράγμων. Τὸ μεγαλεῖον, ὅπερ χαρακτηρίζει τὴν βασιλείαν τοῦ Σουλεϊμᾶν, ἔφερον

(1) Ἀναφορὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Βαρβάρου ἀπὸ 25 Ἰουνίου 1569, ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

(2) Ὅρα τὴν ἀναφορὰν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ Βαρβάρου περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐκδοθέντων τότε συγχρόνως ὀκτὼ φερμανίων.

(3) Ἀναφορὰ τοῦ Ῥύμ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

ἔτι καὶ αἱ πλείσται τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς βασιλείας τοῦ
 Σελίμ· τοῦτο δ' ὀφείλεται οὐχὶ αὐτῷ, [ἀλλὰ τῷ μεγάλῳ
 αὐτοῦ βεζύρῃ Μωάμεθ Σοκολλί. Δύα ἔργα τῆς βασιλείας
 τοῦ Σελίμ, ὧν ἐξαιρέτως ὡς μεγάλων μνημονεύει ἡ ἱστο-
 ρία, εἶναι ἡ τελείωσις τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Ἀδριανου-
 πόλει μεγάλου τεμένου καὶ ἡ διὰ διώρυγος ἀποπειραθεῖσα
 4567 ἔνωσις τοῦ Ῥά καὶ Τανάιδος. Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους
 τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ ἐτέθη ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ θεμέλιος
 λίθος τοῦ Σελιμιγέ, οὗ ὁ θόλος ἐστὶ κατὰ τὴν διάμετρον
 δύο πῆχεις μεῖζων τοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας. Ὁ ἀρχιτέκτων
 Σινάν, οὗ τὸ ὄνομα δηλοῖ τὸ ἄωτον τῆς ὀθωμανικῆς ἀρ-
 χιτεκτονικῆς, ἐπεδείξατο κατὰ τὴν οἰκοδομὴν ταύτην πᾶ-
 σαν τὴν περὶ τὴν τέχνην δεινότητα· αὐτὸς οὗτος ὠμολό-
 γει, ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ μὲν τέμενος τῶν ἡγε-
 μονοπαίδων ἀνῆλθε ὡς μαθητῆς, τὸ δὲ Σουλεϊμανιγέ
 ὡς συνεργός, τὸ δὲ Σελιμιγέ ὡς ἀρχιτέκτων. Τὰ ὀκτὼ
 στηλώματα, τὰ στηρίζοντα τὸν θόλον, κεῖνται ὡς ἔγ-
 γιστα πρὸς τὸν τοῖχον ἵνα εὐρύνηται οὕτως ὁ ἐσωτερικὸς
 χώρος τοῦ τεμένου. Οἱ τέσσαρες λαμπροὶ καὶ ὑψηλοὶ
 μιναρέδες περιστρέφονται τρισὶν ἐξωσσοῖς χάριν τῶν κρακτῶν
 τῆς προσευχῆς, εἰς ἓν δὲ τούτων φέρουσιν, ὡς ἐν τῷ περι-
 λαλήτῳ μιναρὲ τοῦ τεμένου Μουράτ τοῦ Β' τῆς πόλεως
 ταύτης, τρεῖς ἐπάλληλοι ἐλικταὶ κλίμακες τρεῖς κράκτας
 ἀναβαίνοντας συγχρόνως οὕτω τεχνηέντως, ὥστε αὐτοὶ μόνον
 διὰ τῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἢ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν βαθμί-
 δων χωριζόμενοι ἀκούουσι μὲν, ἀλλ' οὐδόλως βλέπουσιν
 ἀλλήλους. Ὁ κοσμήτωρ τῆς παρὰ τὸ τέμενος τοῦτο ἰδρυ-
 θείσης ἀκαδημίας φέρει τὴν τιμητικὴν προσηγορίαν τοῦ
 Ῥεῖζούλ μουδερρίσιν, τουτέστι κεφαλῆς τῶν κοσμητόρων.
 Ἐπτά ἔτη διήρκεσεν ἡ οἰκοδομή, ἀρξαμένη τῷ πρώτῳ
 ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ καὶ τελεσθεῖσα τῷ ἔτει τῆς

τελευτῆς αὐτοῦ. Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Σελεμιγέ ὡς μεγάλη τελεσθεῖσα βουλὴ πληροῖ τὴν βασιλείαν τοῦ σουλτάνου Σελίμ, οὗ τὸ ὄνομα οὐκ ἔστι τόσον ἄξιον ἵνα διαιωνισθῇ ὑπὸ τοῦ τεμένους, ὅσον τὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σινάν.

Τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως τοῦ Τανάιδος καὶ Ῥᾶ οὐκ ἐπέ-
τυχεν, ὥς ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Σελεμιγέ. Τὴν βουλὴν ταύτην
ἔσχε πρῶτος ὁ Κιρκασσὸς δεφτέρδār Κασίμ βέγης, πρὸς
ὃν ἀναγορευθέντα σαντζάκβεγην τῆς Θεοδοσίας ἀνετέθη
ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου. Τρισχίλιοι γενίτσαροι καὶ δισμύ-
ριοι ἱππεῖς ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Ἀστραχάν, πεντεκαίδεκα ⁴
δὲ γαλέραι φέρουσαι πεντακισχιλίους γενιτσάρους καὶ <sup>Αῦγ.
1569</sup>
τρисχιλίους ἐργάτας ἐξέπλευσαν εἰς Μαιώτιν (1). Τρισμύριοι
Τάταροι παρηγγέλθησαν συμπράττειν μετὰ τοῦ ἐν τῇ πο-
λιορχίᾳ τοῦ Ἀστραχάν ἱππικοῦ, τὸ δὲ πεζικὸν πρὸς
ἀνώρουξιν τῆς διώρυγος. Ἀλλὰ πεντεκαίδεκα χιλιάδες
Ῥώσσοι, οὓς ἤγεν ὁ πρίγκιψ Σερεβιάνοβ, ἐπιπεσόντες
ἐπὶ τοὺς ἐργάτας διεσκόρπισαν αὐτοὺς, ἡ δὲ φρουρὰ τοῦ
Ἀστραχάν ἐξορμήσασα ἀπέκρουσε καὶ ἐδίωξε τοὺς πολι-
ορκητάς. Ἡ τελευταία ἐλπίς τῶν Τούρκων, ὁ ταταρικὸς
στρατὸς, ἡχμαλωτίσθη καὶ κατεγράφη ὑπὸ τῶν Ῥώσσων,
οἱ δὲ λοιποὶ Τάταροι, οὓς οἱ Τούρκοι εἶχον ὡς ὀδηγοὺς,
ἀπεπλάνησαν αὐτοὺς ἐπιβούλως εἰς χώρας ἐρίμους καὶ
τενάγη. Τοῦ ἀθυμοῦντος στρατοῦ ἡ δυσαρέστησις ἡῤῃ-
σεν ἔτι διὰ τῶν ὑπὸ τῶν οἰκείων τοῦ χάνη τῆς Ταυρικῆς
Θρυλλημάτων, ὃς τὴν ἀγαθὴν ἐκβασιν τοῦ ἔργου τούτου,
ἔβλεπεν ὡς τελείαν ὑποδούλωσιν αὐτοῦ. Οἱ οἰκεῖοι οὗτοι
τοῦ χάνη εἶπον τοῖς ἐργάταις καὶ στρατιώταις, ὅτι ἐν
ταῖς ἀρκτώαις ταύταις χώραις ὁ χειμὼν διαρκεῖ ἐννέα

(1) Ὁ Καρμυζίνος, σ. 449, Τομ. Θ, ἀναφέρει πεντεκαίδεκα χιλιάδας
σπαήδας καὶ δισχιλίους γενιτσάρους.

μῆνας, τῷ δὲ θέρει ἢ νύξ ἐστι μόνον τρίωρος, ὥστε οὕτως ἦσαν ἡναγκασμένοι στερηθῆναι τῆς ἡσυχίας αὐτῶν, ἢ ἀμελῆσαι τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, ἀ ἐπιβάλλουσι τὴν μὲν νυκτερινὴν προσευχὴν μετὰ δύο ὥρας ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τὴν δὲ ἑωθινὴν κατὰ τὸ λυκαυγές. Ὁ δόλος ἐπέτυχεν· τὰ στρατεύματα ἐγόγγυσαν καὶ ἀπέπλευσαν ἀπὸ τῆς Τανάιδος, ἀλλὰ φοβερά τριχυμία καταλαβοῦσα αὐτοὺς κατὰ τὸν πλοῦν, τοὺς μὲν διεσκόρπισε, τοὺς δ' ἐβύθισε, καὶ μόνον ἑπτακισχίλιοι ἄνδρες ἀφίκοντο 1570 εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὑπὸ τοῦ συμβάντος τούτου λυθείσης εἰρήνης, ἀξιωματικὸς Ῥώστος, Νοβοσίλτζοβ τοῦνομα, ἐπέμφθη ἔαρι τοῦ ἐπιόντος ἔτους εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ. Οὐδεμία διάμειψις ἐπιστολῶν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Πύλης ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἡδὴ ἐτῶν ὁ Σουλεϊμάν ἐπεμψε πρὸς τὸν μέγαν ἡγεμόνα, ἐν ᾗ προσηγόρευεν αὐτὸν εὐδαίμονα Τζάρων καὶ σοφὸν ἡγεμόνα, καὶ συνίστα αὐτῷ τοὺς πρὸς ἀγορὰν μὴλωτῶν σταλέντας εἰς Μόσχαν ἐμπόρους.

Ὁ Νοβοσίλτζοβ παρέδωκε τῷ σουλτάνῳ ἐπιστολὴν τοῦ Τζάρου, ἐν ᾗ οὗτος συνέχαιρεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει, ὑπεμίμνησκε τὴν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἀρχαίαν φιλίαν, ἐδήλου τὴν ἐκπληξίν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῇτῳ εἰς τὴν Ῥωσσικὴν χώραν εἰσβολῇ τοῦ ὀθωμανικοῦ σρατοῦ καὶ προὔτεινεν αὐτῷ εἰρήνην, συμμάχίαν καὶ φιλίαν. «Ὁ ἐμὸς κύριος, ἔλεγε τοῖς βεζύραις ὁ Νοβοσίλτζοβ, οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας· διότι πολλοὶ τῶν ὑποτελῶν αὐτῷ πρεσβεύουσι τὴν θρησκείαν τοῦ Προφήτου καὶ λατρεύουσιν αὐτὴν ἐν τοῖς τεμένεσιν, οἷον ὁ τζάρος Σαχίμ Βουλὰτ ἐν Κασσι-

μόβω, ὁ τζαρίδης Καϊβουλὰ ἐν Ἰουριέβω, ὁ Ἰβὰκ ἐν Σου-
γορίκω, καὶ Νογάιοι ἡγεμόνες ἐν Ῥομανόβω· διότι ἐν
Ῥωσοίᾳ ὁ ξένος ἐξασκεῖ ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας αὐ-
τοῦ· ἐν δὲ Καδόμω, ἐπαρχία τῆς Μετσέρας, πολλοὶ τῶν
ἐν τέλει τοῦ τζάρου πρεσβεύουσι τὴν ὀθωμανικὴν πίστιν.
Ἔστι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἀποθανὼν τζάρος τῆς Κοζάνης
Συμεὼν καὶ ὁ τζαρίδης Μουρτόζας ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χρι-
στιανικὴν πίστιν, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι ἠτήσαντο τὸ βάπτι-
σμα.» Ὁ Σελίμ ἠρώτησε μὲν φιλοφρόνως τὸν πρεσβευτὴν
περὶ τῆς υἰείας τοῦ Τζάρου, ἀλλ' οὐκ ἐτίμησεν αὐτὸν
δεόντως.

Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐνώσεως τῶν ποταμῶν ἐν τῷ βορρᾷ
οὐδόλως μετέβαλε τὰς μεγάλας βουλὰς τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου Σοκολλί ἐν μεσημβρίᾳ. Εἰ ἡ Ἀραβία, ὅπου νῦν ἐμαί-
νετο ἡ ἀνταρσία, εἰρήνευεν, ὁ Σοκολλί διώρυττε τὸν ἰσθμὸν
τοῦ Σουέζ, ἵνα οἱ ὀθωμανικοὶ στόλοι δύνωνται ἀκωλύτως
πλέειν ἀπὸ τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν.
Ἐν τοσούτῳ πρὸς ἐκφόβησιν τῶν Βενετῶν ἐξωπλίσθησαν
οἱ στόλοι· διότι ὁ Σελίμ, οὐχὶ ὁ Σοκολλί, ἐβουλεύετο τὴν
κατάκτησιν τῆς Κύπρου, πρὸς τοῦτο δὲ παρέπλεον ὀθω-
μανικὰ πλοῖα πρὸς κατασκόπησιν τῆς νήσου (1).

Τῆς Ἀραβίας ἡ ἀνταρσία καὶ ἡ ἀνάκτησις αὐτῆς εἰσιν
ἄξια πάσης τῆς ἡμετέρας προσοχῆς διὰ τὸ ἀξιόλογον
τῆς χώρας καὶ τῆς πάλαι ἱστορίας αὐτῆς. Ἡ Ἀραβία

(1) Ἀναφορὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Πύμ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ
οἴκου τῆς Αὐστρίας· Capudan Bassa cum 65 triremibus solvit in fama
augusta a Venetia humanissime expectus, September 1555. Κατὰ
τὴν διάβασιν αὐτῶν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐσύλησαν τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁθω· Mo-
nasterium in monte Athos a classe crudeliter direptum, cum omnes
Imperatores Ottomani illud qua tributarium huiusque intactum re-
liquissent. Ἀναφορὰ τοῦ Βύς, Ἰουνίου μηνὶ 1568, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀρχείοις.

καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἀσιανῶν γεωγράφων νῆσος· διότι ἐκ τριῶν πλευρῶν ὑπὸ τριῶν θαλασσῶν περιβρέχεται, τῆς ἀραβικῆς, ἰνδικῆς καὶ περσικῆς, πρὸς βορρᾶν δὲ ὀρίζεται τῷ Εὐφράτῃ, μετὰ δὲ τῆς Ἀφρικῆς συνάπτεται μόνον διὰ τῆς ἐρήμου τοῦ Σουέζ, καὶ μετὰ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς μεταξὺ Συρίας καὶ Εὐφράτου ἐρήμου. Καὶ ἡ μὲν ἐστὶν ἡ ἐρημος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ τοῦ ὅρους Σινᾶ, ἡ δὲ ἡ μεγάλη ἀραβικὴ. Τὴν περίμετρον τῆς Ἀραβίας διανύει ὁ ὁδοιπόρος ἐν ἐπτὰ καὶ ἐννεμήκοντα ἡμέραις. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διήρουν τὴν χώραν κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν προχωροῦντες, εἰς τὴν ἐρημον, τὴν πετραίαν καὶ τὴν εὐφορον ἢ εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Τὴν τελευταίαν ταύτην διχῇ διαίρεσιν καλεῖ ἐτι νῦν ὁ Ἀραψ Χεδζιάζ καὶ Ἰεμέν, ὧν τὸ μὲν περιλαμβάνει τὴν Πετραίαν, τὸ δὲ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Τὰς ὀρεινὰς χώρας καλεῖ ὁ Ἀραψ Νεδζδ, τὰς δὲ πρὸς τὴν παραλίαν ὁμαλὰς Τεχαμά, καὶ διαιρεῖ τὴν ὅλην νῆσον εἰς τοὺς ἐξῆς τεσσαρασκαίδεκα νομούς· α'. Τὴν ἐρημον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ β', τὴν μεγάλην ἀραβικὴν ἐρημον, αἵτινες, ὡς ἀπὸ τῶν τριῶν ἐτέρων πλευρῶν αἱ θάλασσαι, οὕτως ἀπὸ τῆς τετάρτης τῆς πρὸς βορρᾶν ὀρίζουσι τὴν Ἀραβίαν· γ', τὸ Χεδζιάζ, τοῦτέστι τὸ προτείχιον, διότι πρόκειται τῶν νομῶν Νεδζδ καὶ Τεχαμά, ὅπου κεῖνται αἱ δύο ἱσραὴλ πόλεις τοῦ Ἰσλάμ, ἡ Μέκκα, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως, καὶ ἡ Μεδίνα, ὁ τόπος τῆς ταφῆς τοῦ Προφήτου· δ', τὸ Χάδζρ ἐπὶ τοῦ ἀραβικοῦ κόλπου· καὶ ε', τὸ Βαχρέιν, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῶν Καρματῶν ἐπὶ τοῦ περσικοῦ κόλπου. Μεταξὺ Βαχρέιν καὶ Χεδζιάζ κεῖνται ς', ἡ Περῶδης, Ἀαρίζ, ἥς ἡ πρωτεύουσα Δεραγὲ οἰκεῖται ὑπὸ τῶν Βεχαβιτῶν, καὶ ζ', ἡ Ἰεμαμά, ἥς αἱ γόνιμοι κοιλάδες ἀρδεύονται ὑπὸ τριῶν ποταμίων, ὁ δὲ σίτος, φοινικοδά-

λανοὶ καὶ τὸ ὕδωρ κέκτηνται παροιμιώδη φήμην ἐπὶ τῇ ἀρίστῃ αὐτῶν ποιότητι (1). Ἡ πρὸς τὸν νοταπηλιώτην Ἀραβία, ἣν διαβρέχει ἔνθεν μὲν ὁ περσικὸς κόλπος, ἔνθεν δὲ ἡ Ἰνδικὴ θάλασσα, περιλαμβάνει τὴν εὐφορον, ἀλλὰ νοσηρὰν χώραν, ἥτοι τὸν ἢ νομὸν Ὀμμάν (2), τὸν θ' ἄγονον Ἀχκάφ καὶ τὸν ἰ Σαχάρ. Ἡ πρὸς τὸ λυδικὸν μέρος περιβρεχομένη χώρα ὑπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Ἀραβίου κόλπου ἐστὶν ἡ εὐδαίμων Ἀραβία, περιλαμβάνουσα τοὺς λοιποὺς τέσσαρας νομοὺς, ἥτοι τὸ Νεδζδ, τὴν Τεχαμάν, τὸ Χαζραμουτ καὶ τὸ Ἰερμέν, τὴν ἰδίᾳ εὐδαίμονα Ἀραβίαν (3). Ἐξ λιμένες καὶ ἑννέα ἐμπόρια χάριν τῶν ἐτησίων ἐμπορικῶν πανηγύρεων εὐκολύνουσι τὴν ἐμπορικὴν ἐπιμιξίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, τῆς Περσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἐν τῇ μεταξὺ τούτων κειμένη χώρα.

Ἐκ τῶν λιμένων εἰσιν ἐν τῷ περσικῷ κόλπῳ ὁ Γάφρ, λιμὴν τῆς πόλεως Ἀχσάς, ἀρχαίας πρωτευούσης τῶν Καρματῶν, ὁ τοῦ Κατίφ, εἰς ὃν συρρέουσιν οἱ Πέρσαι ἐμποροὶ, ὡς εἰς Μασκάτ οἱ Ἰνδοί, ἕνεκα τῆς ἀλιείας τῶν μαργαριτῶν· πρὸς νότον ὁ τοῦ Ἀαδέν καὶ ὁ τῆς Μόκας, ὁ μὲν ἡ Ἐδέν τῶν Ἀράβων, ὁ δὲ ἡ Ἐδέν πάντων τῶν καφεποτῶν, καὶ ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἡ Τζιδδα, ὅπου αποβιβάζονται αἱ ἐξ Ἀφρικῆς συνοδαὶ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν προσκυνητῶν. Τὰ ἑννέα ἐμπόρια ἐν τῇ μεσογείῳ Ἀραβίᾳ, ἔνθα ἐτησίως ἐν τακταῖς ἡμέραις γίνονται δημόσιαι ἀγοραί, εἰσὶ τὸ Δουμετόλ Τζενδέλ, λίαν ἐξάκουστον ἐν τῇ ἀραβικῇ ἱστορίᾳ ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Προφήτου καὶ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν εἰς τὸν θρόνον τοῦ καλιφάτου δι-

(1) Τζιχαννουμᾶ, σ. 528.

(2) Ἀδτόθι, σ. 4-5.

(3) Ἡ Τζιχαννουμᾶ, σ. 384, σημειοῖ ὡς τέταρτον μέρος τῆς Ἀραβίας τὸ Ἀκτάφ, καὶ διαιρεῖ τὸ ἰδίᾳ λεγόμενον Ἰερμέν εἰς Ἰερμέν καὶ Χαζραμουτ.

καιωμάτων τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Χουσεῖν, ἕνεκα τῆς ἀπιστίας τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Μοαβία (ΙΔ)· τὸ τοῦ Μεσκάρ, ἔνθα πάντα τὰ ἐμπορεύματα ἐξετάζονται πρότερον πρὸς ἀποφυγὴν ἀπάτης (1)· τὸ τοῦ Σαχάρ (2), τὸ τοῦ Σκαχάρ (3) καὶ τὸ τοῦ Ὀλάν (4), τὸ τοῦ Ῥεβία καὶ ἐν Χαζραμούτ τὸ τῆς Ἰεμαμᾶς (5), ἔνθα πωλοῦνται μόνον λίθοι καὶ ψίαθοι, τὸ τῆς Σαναᾶς (6), πρωτευούσης τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, καὶ τέλος τὸ τοῦ Ὀκκάζ (7) ἐστὶ νῦν ὀνομαστότατον πάντων καὶ ἐσαεὶ περικλεῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐπὶ τῷ ἁγῶνι τῶν ποιητῶν καὶ τῇ κρίσει τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν. Ἐν τοῖς ἐμπορίοις τούτοις ἀνταλλάσσονται πρὸς τὰ ἰνδικά, περσικά καὶ εὐρωπαϊκὰ ἀρώματα, ὑφάσματα καὶ τεχνουργήματα, τὰ προϊόντα τῆς Ἀραβίας, οἷον φοινικοβάλανοι καὶ ἄλφειτα τῆς Ἰεμαμᾶς, σάρδιοι καὶ ὄνυχες τοῦ Ἰεμὲν, μόσχος καὶ ἤλεκτρον τοῦ Ὀμμάν, καφές τῆς Μόκας, βάλαμον τῆς Μέκκας, λίθανος καὶ ἄλσῃ, μαργαρίται καὶ χρυσός.

Ἡ Ἀραβία οὐ μόνον ἕνεκα τῆς θέσεως καὶ τῶν φυσικῶν αὐτῆς προϊόντων διαπρέπει γεωγραφικῶς καὶ φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῶν κατοίκων ἐθνογραφικῶς καὶ ἱστορικῶς. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀραβίας κατοίκων παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις περισώζονται

(1) Τζεμαζιούλ ἐββέλ. Ἡ ἐξέτασις αὕτη τοῦ τελωνείου καλεῖται μεσ (πανήγυρις).

(2) Ἡ πανήγυρις γίνεταί τῃ 40 ρετζέβ.

(3) Τῇ 10 σαβάν.

(4) Τῷ μηνὶ ῤαμαζάν.

(5) Ἀπὸ τῆς 1 μέχρι 15 μοχαρρέμ.

(6) Τῇ 15 ζιλκχιτζέ.

(7) Τῇ 15 ζιλκαδέ. Τὸ ἐν τῶν ἐννέα τούτων ἐμπορίων τὸ τοῦ Ὀκκάζ, ἐστὶν ἀναμφηρίστως ἡ Ἀκρα τοῦ Πλινίου. *Acra oppidum in quo omnis negotiatio convenit.*

ἔτι ἐν μέρει ἐν τοῖς νῦν. Οἱ Δομάδαι καὶ Θαμου-
δαῖοι εἰσιν οἱ ἐξαφανισθέντες Τάσμη καὶ Θεμουδ, περὶ
ᾧ ποιοῦνται λόγον αἱ ἀραβικαὶ παραδόσεις καὶ τὸ Κο-
ράνιον. Οἱ Ὁμερῖται καὶ Ναβαταῖοι οὐδόλως
μετέβαλον τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καλούμενοι καὶ νῦν Βενὶ
Χιμάρ καὶ Ναβάτ. Οἱ Ὁμάνοι, Μιναῖοι, Σα-
βαῖοι, Χατραμίται καὶ Ζαμαρηνοὶ σώζονται
ἔτι ἐν τοῖς ὀνόμασι τῶν νομῶν καὶ τῶν πόλεων Ὀμάν,
Μινά, Σαβά, Χαζραμούτ καὶ Δαμάρ. Τὸ κλέος τῶν Μα-
ριάθων διέσωσε τὸ ῥῆγμα τῆς Μαρέβ, τὸ δὲ ὄνομα
Πετραία καλεῖται καὶ νῦν ἔτι ἀραβιστὶ Χαδζρ, ἥτοι
Πέτρα, οἱ δὲ Σαρακηνοὶ, οὓς οἱ ἱστοριογράφοι κα-
λοῦσι κατὰ τοὺς Ἀραβας δῆθεν ὅτε μὲν ἀνατολικούς (1),
ὅτε δὲ κλέπτας (2), ὅτε δὲ ἱπποκόμους (3), ἐν ᾧ οὐδόλως
καλοῦσιν αὐτοὺς οὕτως οἱ Ἀραβες, εἰσὶν ἴσως οἱ κάτοι-
κοι τοῦ νομοῦ Σαχάρ, ἥτοι τῆς ἐρήμου (σαχρά) (4). Οἱ
Σκηνῖται, Νομάδες ἢ Βεδουῖνοι εἰσὶν ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς
χρόνων οἱ αὐτοί, ὡς πρὸ χιλίων ἐτῶν, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσμαήλ,
οἷους ἡ Βίβλος ἐξεκόνισεν ἤδη ἐπιτυχῶς, λέγουσα «αἱ
χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐ-
τόν». Ἐν ταῖς ἐρήμοις ταύταις ἡ διοίκησίς ἐστι πατριαρ-
χική. Ὁ υἱὸς τῆς ἐρήμου ἔχει φύσει τὰς ἀρετὰς, δι' ᾧ
ὡς δορικτήτωρ ἐπηξε τὴν λόγχην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τριῶν
μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' ὡς νομάς οὐδεμίαν διαρκῆ
ἡγεμονίαν μεγάλου κράτους ἱδρυσαι. Αἱ τρεῖς κύριαι ἀρε-
ταὶ τοῦ Ἀραβὸς εἰσιν ἡ ἐλευθεριότης, ἡ εὐπροσηγορία

(1) Σερκιούν.

(2) Σκριν.

(3) Σεβράτζιν.

(4) Οἱ Ἰσμάδες καλοῦνται ἔτι παρὰ ταῖς Πέρσαις καὶ Τούρκοις Σαρα-
νισίγ, τουτέστι κάτοικοι τῶν ἐρήμων.

καὶ ἡ ἀνδρία. Εὐγενής ἐστὶν ἐκεῖνος, ἐξ οὗ ὁ χρυσὸς ῥέει ἀπὸ τοῦ στόματος, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ οὗ ὁ λόγος εὐστοχεῖ ὡς τὸ βέλος, πλήσσει δὲ δεινῶς ὡς τὸ ξίφος.

Οἱ ποιηταί, ὧν τὰ ποιήματα ἀναρτῶνται ἀπὸ τῆς Καα-
θᾶς, ἠναγκάζοντο ἵνα διασώζωσι τὴν ὑπ' αὐτῶν ἰδιοποιου-
μένην τιμὴν τῶν πρωτείων μονομαχοῦντες πρὸς τοὺς
ἀνταγωνιστὰς αὐτῶν ἢ σπερῶνται, πλὴν τοῦ βραβεῖου
τῆς ἀνδρίας, καὶ τῆς πρώτης ποιητικῆς δόξης. Ὁ Ἀντάρ
ἦν οὐ μόνον ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἀκμασάντων ἐπτά
μεγίστων ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ τῶν ἱππέων
καὶ τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἱπποτισμοῦ, οἷος ἐν τῇ
ἐρίμῳ θεωρεῖται. Τὴν ἀφίγησιν τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐπε-
δοκίμασεν ὁ Προφήτης, ὃς, καίπερ ἐξοβελίσας τοὺς περ-
σικοὺς μύθους καὶ δυσμενῶς ἔχων πρὸς ποιητὰς, ἐδέξατο
ὅμως ἐν τῷ Κορανίῳ τὰς μυθώδεις παραδόσεις τοῦ ἰδίου
ἔθνους. Ἡ χώρα τῶν πλείστων παραδόσεων ἐστὶν ἡ
Ἀραβία, ἐντεῦθεν δ' αὕτη περιλαμβάνει πλείστας πόλεις
ὡς ἱεροὺς τόπους τοῦ ἰσλάμ. Κατὰ τὰς ἀραβικὰς παρα-
δόσεις ἐπὶ τῶν ὁρέων Μερβέ καὶ Ἀραφάτ παρὰ τὴν Μέκ-
καν ἐφάνησαν ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐά, ὅτε κατέβησαν τὸ
πρῶτον εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ παραδείσου. Ὁ Ἀβραὰμ
ἐκτίσε τὴν Κααθάν, ἐν ᾗ φαίνονται ἐτι τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν
αὐτοῦ· ὁ ἄγγελος ἐδείξε τῇ Ἀγαρ χάριν τοῦ Ἰσμαήλ
τὸ βεῖθρον τῆς πηγῆς Σεμσέν. Ὅταν αἱ συνοδαὶ τῶν
προσκυνητῶν διέρχωνται παρὰ τὸ Ἀδζρ, κραυγάζουσιν
ἄθροοι ἵνα κατασιγᾶσιν τὴν οἰμωγὴν τῆς καμῆλου τοῦ
προφήτου Σαλίχ, ἥτις καθειργμένη ἐν τῇ πέτρᾳ μαρτυρεῖ
ἐτι καὶ νῦν διὰ τῶν κραυγῶν αὐτῆς τὴν ἀπιστίαν καὶ
τὴν τιμωρίαν τῆς δι' αὐτὴν λιθασθείσης φυλῆς Θεμουδ
καὶ καταγγέλλει τοὺς φονεῖς αὐτῆς. Ἐν Χαζραμούτ ἡ

Ξιρανθείσα πηγή (1) κατελέγχει τοὺς εἰδωλολάτρας, τοὺς κατηγορήσαντας τοῦ προφήτου Χανδαλὰ ψευδός, τὰ δὲ ἔχυρά ἀνάκτορα (2) καὶ ὁ τάφος τοῦ προφήτου Χουδ κατελέγχουσι τὴν ἀδυναμίαν τοῦ γίγαντος Σεδὰδ ἐκ τῆς φυλῆς Ἀὰδ, ὅς ἐν τῷ ἐπιγίῳ αὐτοῦ παραδείσῳ ἤλαζονεύετο θεωρῶν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἀπὸ τοῦ τιμωροῦ τῶν ὑβριστῶν παντός δικαίου. Ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα, τὸ ὄρος Σινὰ καὶ αἱ δυοκαίδεκα παρὰ τὸ Σουέζ πηγαὶ ἐξηγηάσθησαν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ νομοθέτου τῶν Ἑβραίων, ἡ δὲ Μιδιὰν παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς κατοικία τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Σοαῖβ (Ιετρώ). Ἡ Σαβὰ, ἥς ἡ σοφὴ βασίλισσα ἐδῶκεν αἰνίγματα πρὸς λύσιν τῷ σοφωτάτῳ τῶν βασιλέων, τὸ πεδῖον Νεδζάν, ὅπου ὑπάρχουσι βόθροι φλογός καὶ ὅπου πῦρ ἐκ τῆς γῆς ἐξηφάνισε τὸν Ἰουδαῖον διώκτην Σοὺ Νουβάς καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ, τὸ διὰ πυρῶν ἀναγκάζον ἕτερα εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Γομεδάν καὶ ὁ ναὸς ἐν Σαναᾶ, ὃν ὁ Ἀβραχὰ ἀνίδρυσεν ὡς προσκυνητήριον, ὅπως ἀντιπαλαίση πρὸς τὴν Κααθάν, ὅτε δ' ἐξεστράτευσεν ἐπ' αὐτήν, ἐτελεύτησεν ἐξ εὐλογίας. Ἡ Σαμάρα, ὅπου μικρὸν πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἔζων οἱ δύο μάντις, ὧν ἕκαστος ἦν μόνον τὸ ἥμισυ ἀνθρώπου, καὶ ὧν ὁ μὲν Σατίφ ἄπους, ἀλλὰ μόνον κορμὸς, ὁ δὲ Σὰκ εἶχε μόνον ἓνα πόδα, ἓνα βραχίονα, ἐν οὓς καὶ ἓνα ὀφθαλμόν, ἀμφότεροι δὲ, ὡς αἱ σίβυλλαι τοῦ Ἰσλάμ, ἀνήγγειλαν τὴν ἐπὶ θύραις ἐμφάνισιν τοῦ Προφήτου.

Ἡ πρὸ τοῦ ἰσλάμ ἱστορία τῆς Ἀραβίας ἐστὶν ὡς ἔρημος, ἐνθα μόνον αἱ ἡμέραι τῶν μαχῶν φυλῶν τινων ὡς ὁδοδεῖκται ὁδηγοῦσι τὸν πλάνητα ὁδοιπόρον, καὶ ἐνθα ὑπὸ

(1) Βερί μανχλάτ. (Γζιχαννουμά, σ. 491).

(2) Κατρί μουτχεγέδ. (Γζιχαννουμά).

τὴν ἄμμον εὐάριθμοί τινες ἱστορικαὶ πηγαὶ γονιμοποιοῦσι μικρὸν χώρον. Οἱ Ἀραβες ἱστοριογράφοι ποιοῦμενοι λόγον περὶ τῶν πρώτων χρόνων χαρακτηρίζουσιν αὐτοὺς, ἀπλῶς ὡς τὰς ἡμέρας, ὅτε οἱ λίθοι ἦσαν ἐτι ἀπαλοὶ ὡς πηλὸς (1), μεταγενέστεραι δ' εἰσιν αὐτοῖς αἱ ἀξιολογώταται ἐποχαὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν, οἷον ἡ ἰδρυσις τῆς Κασβᾶς, ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Ἀαρὲμ, τὸ ἔτος τοῦ ἐλέφαντος, καθ' ὃ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀβυσσινίας ἐποχοῦμενος ἐπὶ ἐλέφαντος ἐστράτευσεν εἰς τὴν Κασβάν, κατὰ δὲ τὸ Κοράνιον οὐράνια πτηνὰ ρίπτοντα ἐπὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ λιθάρια, δι' ὧν ἐστιγμάτιζον αὐτοὺς, τουτέστι δι' οὐλῶν εὐλογίας, ἀπεδίωξαν. Αἱ ὀνομαστόταται ἡμέραι μαχῶν εἰσιν ἡ τοῦ πανωλεθροῦ πολέμου μεταξὺ τῶν συμμάχων φυλῶν Τάσμ καὶ Ταδῖς, ὃν αὕτη ἐπεχείρησε, διότι ὁ ἡγεμὼν τοῦ Τάσμ ἐκώλυε γάμον μετὰ παρθένου τοῦ Ταδῖς πρὶν ἢ πρότερον αὐτὸς διακορήσῃ αὐτήν, κατέπαυσε δὲ ὁ πόλεμος οὗτος ὑπὸ τῶν Βενὶ Χιμάρ διὰ τοῦ αὐτοῦ δόλου τοῦ κινητοῦ δάσους, ὃς δόλος πολλῶ ὕστερον ἐπανελήφθη ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἱστορίᾳ ἀναφερόμενος εἰς τὸ δάσος τοῦ Βίρμιγγαν. Ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν φυλῶν Ἀβς καὶ Δόβιαν ἐγένετο ἐνεκα τοῦ ὁρόμου τῆς φορβάδος Γαβρά καὶ τοῦ κέλητος Δαχίς, ὃ δὲ μεταξὺ τῶν φυλῶν Βέκρ καὶ Ταγλέβ ἐνεκα τῆς θηλείας καμήλου Σεράβ τῆς γραίας Βεζούς, τὰ δύο δὲ ταῦτα ὀνόματα ἐγένοντο παροιμιώδη πρὸς δῆλωσιν μεγίστων συμφορῶν. Ἐν ταῖς πεντήκοντα τοιού-

(1) Specimen praecipuorum Arabum regnorum rerumque ab iis gestarum ante Islamismum, collegit, et vertit Rasmussen Hauniae 1817, κατὰ τὸν ἀπὸ Ἰσφαχὰν Χαμζὰ καὶ Μοβαίρι. Σίλβεστρος δὲ Σασὺ, ὑπόμνημα περὶ διαφόρων συμβαμάτων τῆς ἀραβικῆς ἱστορίας, Τόμ. ΜΗ, τῶν ὑπομνημάτων τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν. Ποχόκης, Specimen Historiae Arabum.

των περιωνύμοις ἡμέραις μαχῶν γίνεται λόγος μόνον περὶ ἐμφυλίων πολέμων, οὐχὶ δὲ περὶ ἐξωτερικῶν. Οἱ Ἄραβες ἱστοριογράφοι οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τῶν ῥωμαϊκῶν στρατῶν, οἵτινες χωρήσαντες μόνον μέχρι τῆς Πέτρας ἐν τῇ Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ, ἀπένειμαν τῷ αὐτοκράτορι Ἀδριανῷ τὴν ἀλαζονικὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἀραβικοῦ ὡσαύτως δ' οὐδὲν γινώσκουσι περὶ τοῦ συμπατριώτου αὐτῶν Φιλίππου, ὃς ἐκ γενετῆς Ἀραβὴν ἠτίμασε τὸν θρόνον τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Κατὰ τοὺς πολέμους τούτους τῶν φυλῶν τοῦ Χεδζάζ ἐδέετοζεν ἐν Ἰεμὲν ἡ φυλὴ τοῦ Χιμιάρ ἡ Χομαῖρ, τουτέστιν ἡ τῶν Ἰπερούρων, καλουμένων οὕτως ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ἐνδυμάτων, ἅτινα καὶ νῦν ἔτι ἐν τοῖς ἐρυθροῖς ἀνακτόροις τῶν βασιλέων τῆς Γρανάδας (Ἀλ Χαμβρά) εἰσὶ τὸ προσηλές χρῶμα τῶν Ἀράβων. Τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἀνάγουσιν εἰς τὸν Καχτιὰν καὶ Ἀαδνάν, τοὺς γενάρχας τῶν Ἀράβων, αἱ δ' ἐπιστῆμαι, ἐφ' αἷς διέπρεπον, ἦσαν ἡ γενεαλογικὴ, ἡ ἀστρονομικὴ καὶ ἡ ἰχνευτικὴ. Διέσωζον ἐπιμελῶς ἐν γενεαλογικοῖς πίναξι (1) τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἡ δὲ γνῶσις τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τὴν γῆν κεκρυμμένων πηγῶν ἐδείκνυεν αὐτοῖς τὴν διὰ τῆς ἐρήμου ὁδὸν καὶ ἔσωζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κινδύνων τῆς δίψης. Τέσσαρες ἐκ τῶν πεντήκοντα βασιλέων τῆς φυλῆς Χιμιάρ, καλουμένων Τοθαά, ἀναφέρονται μυθωδῶς ὥς πορθηταὶ πορρώτάτω κειμένων ἀσιατικῶν καὶ ἀφρικανικῶν χωρῶν· εἰσὶ δ' οὗτοι ὁ Ἀβδού Σεμς (ὁ θεράπων τοῦ ἡλίου) ὁ πορθήσας τὴν Βαβυλῶνα, ὁ Σουλκάρνέιγ,

(1) Ὅρα Τζιχαννουμά περὶ τῶν ἐπὶ ὑποδιαρέσεων τῆς φυλετικῆς συγγενείας.

ὁ δικέρατος, ὁ κτίσας τὸ τεῖχος τοῦ Δερβέντ, ὁ Σέμερ, ὃς προήλασε νικηφόρος πέραν τοῦ Ὠξου καὶ ἐκάλεσε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν πόλιν Σαμαρκάνδην (Μαράκανδα), ὁ Σουλεζχάρ, ἦτοι ὁ κύριος τῶν ἀνθέων, ὃς ἐνίκησεν ἐν τοῖς ἐρήμοις τῆς Ἀφρικῆς λαὸν φασματώδη (1), ὧν τὰ πρόσωπα ἦσαν ἐπὶ τῶν νώτων. Εἶτα ὁ Σεδαδ, ὁ κτίτωρ τοῦ ἰνδικοῦ παραδείσου, ὃς ἐστὶν ἐν τῇ δύσει μᾶλλον γνωστός ἢ ὁ Ἐρχάδ, ὁ πατὴρ τῆς Βαλκίς, τῆς σοφῆς Βασιλίσσης τῆς Σαβάν, ὁ Σουλμινάρ, ἦτοι ὁ κύριος τῶν πύργων, ὁ κτίσας ἐν ταῖς ἐρήμοις τοὺς πρώτους πύργους ὡς ὁδοδείκτας τῶν συνοδιῶν, ὁ Σοῦ Σχέναντίρ, ἦτοι ὁ κύριος τῶν ὁδοντογλυφίδων, ὃς τὰ θύματα παρὰ φύσιν ἠδονῆς μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν εἰώθει φονεύειν καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ θυρίδι καθαίρειν τοὺς ὁδόντας. Ἰο Σοῦ Νοθαξ, ἦτοι ὁ τρέμων (2), Ἰουδαῖος τὸ γένος, ὃς κατεδίωκε τοὺς χριστιανούς καὶ παρεδίω τῇ πυρᾷ ὅπως ἐπιστρέψῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν πίστιν· ὁ Ἀθραχά, ἦτοι ὁ κύριος τῶν ἐλεφάντων, ὃς κατέκλυσε τὴν Ἀραβίαν ἐκ Μαύρων τῆς Ἀβυσσινίας, καὶ οἱ τρεῖς Τοθαά, ἦτοι Χαρὲς ὁ μέγας, ὁ πατὴρ τοῦ Σουλκαρνέν, ὁ Ἀβουκέρβ, ὁ μέσος, Ἰουδαῖος τὸ γένος, ὃς τὸ πρῶτον περιέβαλε τὴν Κααβάν περυκαλύμματι, ὁ Τοθαά Βέν Χασάν, ἡ μικρὸς Τοθαά, οὗ ὁ ἀπόγονος Ἀμρου Βέν Μααδὶ Κέρβ, ὁ γέρων ἥρως, ὃς ἐτιμήθη διὰ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ πάλλοντος καὶ παΐζοντος τὸ δόρυ, ἔζησεν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη καὶ ἐπέζησε τῇ γεννήσει τοῦ Πραφήτου (ΙΕ). Ὁ ἔσχατος ἡγεμὼν τῆς φυλῆς τῶν Βενὶ Χιμιάρ, ὁ Σεῖφ Σὶ Ἰεζέν ἐφονεύθη συμποσιάζων ἐν

(1) Νισμάτ, Τζιχαννουμά, σελ. 546.

(2) Ἐκ τῆς ἕξεως τοῦ ταλαντεύειν διαρκῶς τὸ σῶμα.

σολομωνικοῖς ἀνακτόροις μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ βασι-
λέως τῆς Περσίας Χοσρέφ· οὕτω δὲ τὸ Ἰερὲν ἐγένετο
ἰσλαμητικὴ χώρα.

Ἐκτοτε πᾶσα ἡ Ἀραβία ὑπήκουσε τοῖς νόμοις τοῦ Προ-
φήτου· ἀλλὰ μόνον ἐν Χεδζὰδ καὶ Ἰερὲν, ἥτοι ἐν τῇ Πε-
τραίᾳ καὶ τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, ἤρξαν δυναστεῖαι, ὧν τοὺς
ἡγεμόνας ἡ ἱστορία ἀπαριθμεῖ καὶ ὧν ἡ ἡγεμονία διατελεῖ
ἔτι νῦν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν δυναστείαν· τέσσαρες δυναστεῖαι
ἐν Χεδζὰδ καὶ ὀκτὼ ἐν εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ. Ἐν Χεδζὰζ πρῶ-
τον ἐπὶ ἑκατονταετηρίδα ἤρξαν ἑνδεκα ἡγεμόνες τοῦ οἴκου
Ὁχαΐζαρ (1), οὓς διεδέξαντο οἱ σερίφαι τῆς Μέκκας τοῦ οἴ-
κου Χασίν, καλούμενοί υἱοὶ τοῦ Μούσα, καὶ ἤρξαν ἐπὶ δύο
καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδας (2), εἶτα δὲ οἱ σερίφαι τῆς
Μεδίνης ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου Χασίν (3), συγχρόνως δὲ ἐν
Μέκκᾳ οἱ Βενί Καταδὲ, ὧν ὁ Ἐβού Νεμί, υἱὸς τοῦ Βε-
ρεκάτ, ἐκόμισεν εἰς Κάϊρον πρὸς τὸν σουλτάνον Σελίμ,
δορικτήτορα τῆς Αἰγύπτου, τὰς κλεῖς τῆς Κααβάς· ἔκτοτε
δὲ οἱ Καταδὲ (4) μέχρι πῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων διέσωσαν
κατ' ὄνομα τὴν ἀρχὴν ἐν Μέκκᾳ ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρ-
χίαν. Ἡ Μέκκα καὶ ἡ Μεδίνα ὑπήκοον πάντοτε τῇ Αἰγύ-
πτῳ, τὸ μὲν ἐνεκα τῆς γειτνιασεως τῆς χώρας, τὸ δὲ ἐνεκα

(1) Οἱ Βενί Ὁχαΐζαρ ἀπὸ τοῦ ἔτους 234 τῆς ἡμέρας (855) μέχρι τοῦ
ἔτους 350 (964). Ἐνδεκα ἡγεμόνες ἐπὶ ἐννεμήκοντα καὶ ἑξ ἔτη. Χατζῆ
Κάφας, Χρονολογικοὶ πίνακες, καὶ τὸ Νοχτετέτ τεβαρίχ, σ. 315.

(2) Οἱ Βενί Μούσα ἀπὸ τοῦ ἔτους 350 (964) μέχρι τοῦ 598 (1204).
Κατὰ Χατζῆ Κάφην, Χρονολογικοὶ πίνακες, ἤρξαν μόνον 35 ἡγεμόνες ἐπὶ
διακόσια τεσσαράκοντα ἔτη. Οἱ Βενί Χασίν παρὰ τῷ Νοχτετέτ τεβαρίχ, φ.
316, καλοῦνται Ἐβλάτ Μούσα.

(3) Οἱ Βενί Χασίν ἀπὸ τοῦ ἔτους 599 (1202) μέχρι τοῦ 853 (1451),
ἥτοι διακόσια τεσσαράκοντα καὶ ἑνὲς ἔτη. Ὁ Χατζῆ Κάφας, χρονολογι-
κοὶ πίνακες, φ. 166, καὶ Νοχτετέτ τεβαρίχ, φ. 317.

(4) Οἱ Βενί Καταδὲ ἀπὸ ἔτους 598 (1201) μέχρι τοῦ νῦν.

τῆς σπάνεως τῶν σιτηρῶν, ὑπήκουον δὲ τῷ κυριάρχῃ τῆς Αἰγύπτου καὶ νῦν τῷ Ὀθωμανῷ σουλτάνῳ, ὡς πρότερον τῷ Κιρκασῶ ὑποτελεῖ. Ἄλλως δὲ ἔχει ἡ ἱστορία τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἣτις τὸ μὲν ἕνεκα τῆς μείζονος ἀποστάσεως δυαχερέστερον ὑπετάσσετο καὶ ἔμενεν ὡς ὑποτελής, τὸ δὲ ἕνεκα τοῦ πλούτου τῶν προϊόντων αὐτῆς καὶ τῆς ἀκμαίας ἐμπορίας ἀνθίστατο πρότερον μὲν τῇ αἰγυπτιακῇ, νῦν δὲ τῇ ὀθωμανικῇ κυριαρχίᾳ. Ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἱσλάμ ἤρξαν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ὁκτὼ δυναστεῖαι· πρῶτον μὲν οἱ Βενί Σιάδ, ὧν ὁ πρῶτος Μωάμεθ Βέν Ὁβειδουλλάχ, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ καλὶφου Μαμουῦν ὡς διοικητῆς εἰς εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ὑπεδούλωσε τὰς ἀραβικὰς φυλάς καὶ διὰ τῆς κτισθείσης ὑπ' αὐτοῦ πόλεως Σεβιδ ἐδέσποζε τῆς χώρας αὐτῶν⁽¹⁾. Μετὰ δύο ἑκατονταετηρίδας ἐξέβαλεν αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς ὁ οἶκος Νεδζάχ⁽²⁾, ὃς ἐπὶ ὅλον αἰῶνα ἐκηλίδωσεν αἱματι τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον. Ἐν ᾧ οἱ Βενί Νεδζάχ ἤρχον ἐν Σεβιδ, ἐδέσποζον οἱ Βενί Σαλίχ αὐτῆς τῆς κυρίως εὐδαίμονος Ἀραβίας ἐν Σαναᾶ ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη.⁽³⁾ Τὴν ἀρχὴν τῶν Βενί Νεδζάχ κατέλυσεν εἰς τῶν εὐτυχῶν τυχωδιωκτῶν, οὗς ἡ ἀραβικὴ ἱστορία ὀνομάζει Μεχθλ ἐκ τοῦ ὁμωνύμου δωδεκάτου ἱμάμη καὶ οἵτινες ὑποκρινόμενοι κατ' ἀρχὰς ἀγιότητα μετέβαλον εἴτα τὰς ἀξιώσεις τῆς ἀγιότητος εἰς ἀξιώσεις τοῦ

(1) Οἱ Βενί Σιάδ ἀπὸ τοῦ ἔτους 203 (818) μέχρι τοῦ 408 (1017), ἑκατὸν ἐννεήκοντα ἔτη, πέντε ἡγεμόνες. Χατζῆ Κάλφας, φ. 162, καὶ Τζεναβί, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας, φ. 378.

(2) Οἱ Βενί Νεδζάχ ἀπὸ τοῦ ἔτους 412 (1021) μέχρι τοῦ 553 (1158), ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑπτὰ ἡγεμόνες. Χατζῆ Κάλφας, φ. 463, καὶ Τζεναβί, φ. 379.

(3) Οἱ Βενί Σαλίχ ἀπὸ τοῦ 420 (1029) ἔτους μέχρι τοῦ 484 (1091), ἑξήκοντα δύο ἔτη.

θρόνου (1). Ὁ ἑγγονος αὐτοῦ Ἀβδοῦν Νεβί, ἦτοι θεράπων τοῦ Προφήτου, ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πάππου αὐτοῦ θάλον (σίλχαλασά) προθέμενος καταστῆσαι αὐτὸν προσκυνητήριον τῶν πιστῶν, οὓς ἐκώλυε προσέρχεσθαι εἰς Κααβάν. Μετὰ πεντεκαίδεκα ἤδη ἔτη ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Σαλαχεδδίν Σεμσεδδεβλέτ Τουρανσάχ κατέλυσε τὴν δυναστείαν τῶν Βενί Μεχδὶ καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν· ἕκτοτε δὲ πέντε ἡγεμόνες τοῦ οἴκου Ἐγιοῦπ (2) ἀπετέλουν ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα, ἓνα τῶν ἐπτὰ κλάδων, οἵτινες ἦρξαν συγχρόνως ἐν Καῖρω, ἐν Χαλεπίῳ, ἐν Δαμασκῷ, ἐν Χίμς, ἐν Ἐπιφανείᾳ, ἐν Χαλάτ καὶ ἐν εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ. Τοὺς Ἐγιοῦπιδας διεδέξαντο οἱ Βενί Ῥεσοῦλ, ἦτοι υἱοὶ τῶν θεοπέμπτων, ὧν τρεῖς ἡγεμόνες ἐκτίσαντο ἀθάνατον δόξαν ἐν τῇ φιλολογικῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀράβων ὥς προστάται τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λογίων. Ὁ Μελέκ Μεγιδ Δαοῦδ ψκοδόμησεν ἐν Ταάζ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ ἀκαδημίαν, ἐνθα καὶ ἐτάφη· ἦν δὲ λίαν φιλόβιβλος καὶ κατέλιπε βιβλιοθήκην ἐξ ἑκατὸν χιλιάδων τόμων. Ὁ Μελέκ Μουδζαχιδ καὶ ὁ Μελέκ Ἐφδχάλ ἱδρυσαν ἐν Μέκκα καὶ ἐν Ταάζ δύο φερωνύμους αὐτοῖς ἀκαδημίας, τὴν Μουδζαχιδιγέ καὶ τὴν Ἐφδχαλιδιγέ. Ὁ Μελέκ Ἐφδχάλ, πεπατευμένος τε καὶ ἀνδρεῖος ὢν, συνέγραψεν ἱστορικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον π ω ν ὁ φ θ α λ μ ω ν ἡ χ ἄ ρ ι ς. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μελεκοῦλ Ἐσχρέφ ἔκτισεν ἐν Ταάζ τὴν ἀκαδημίαν Ἐσχερφιγέ καὶ ἐκάλεσεν ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν

(1) Ὁ Ὁθεΐδουλλάχ Μεγδὶ, ἱδρυτὴς τῶν Φατιμιτῶν, τῷ ἔτει 297 (909), ὁ Μεγδὶ, υἱὸς τοῦ Τομρουτ, ἱδρυτὴς τῶν Μοβαχιδῶν, τῷ ἔτει 514 (1120), ἐν Μογρέβ καὶ ἐν Ἀνδαλουσίᾳ· ὁ σέχης Μωάμεθ Μεγδὶ, ἱδρυτὴς τῶν περιφῶν τοῦ Φέζ τῷ ἔτει 920 (1514). Κατὰ Κάλφας καὶ Νοχδετὲρ τεβαρίχ.

(2) Οἱ Βενί Ἐγιοῦπ ἱεμέν ἀπὸ τοῦ ἔτους 509 (1193) μέχρι τοῦ 266 (1228)· πεντήκοντα ἔτη, ἐξ ἡγεμόνες.

αὐλὴν αὐτοῦ τοὺς μεγίστους τῶν συγχρόνων λογίων, τὸν ἐξ Ἀσκάλωνος ἱστοριογράφον Ἰβν Χαδζρ ἐκ Περσίας, καὶ τὸν Μωάμεθ τὸν ἐκ Φιρουζαβὰδ, συγγραφέα τοῦ μεγίστου καὶ πολυτιμοτάτου πάντων τῶν ἀραβικῶν λεξικῶν, καλουμένου δικαίως **Κ α μ ο ὺ ς**, ἥτοι Ὁκεανοῦ. Μετὰ βασιλείαν διακοσίων καὶ τριάκοντα δύο ἐτῶν διεδέξαντο τοὺς **Βενὶ Ῥεζούλ** τέσσαρες ἡγεμόνες τοῦ οἴκου **Ταχίρ** ⁽¹⁾ ὑποταγέντες τῷ κράτει τῶν Ὀθωμανῶν· ἀλλ' ὁ οἶκος τῶν **Σεϊδιγέ** ἔσωσεν ἀνεξάρτητον ἐν μέρος τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ⁽²⁾. Μετὰ τοῦ οἴκου **Ταχίρ**, ἐκλιπόντος ἐπὶ τῆς βασιλείας **Σελίμ** τοῦ **Α'**, καὶ μετὰ τῶν ἱμαμῶν **Σεϊδιγέ**, τῶν ἐπαναστάντων ἐπὶ τῆς βασιλείας **Σουλεϊμάν** τοῦ μεγάλου, ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἀφήγησιν τῆς ἱστορίας ἡμῶν.

Ὁ ἔσχατος ἡγεμὼν τῶν **Βενὶ Ταχίρ** Ἀαμίρ, υἱὸς τοῦ Ἀβδούλ Βεχάβ, ἤρξεν ἤδη ἐπὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἔτη, φίλος τῶν ἐπιστημῶν καὶ προστάτης τῶν σοφῶν, ὅτε ὁ **Κοῦρδος** ἐμίρης **Χουσεΐν**, ὃν ὁ παρατελευταῖος **Κιρκασσός** σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου **Γαβρί** ἐπεμφε μετὰ πλοίων καὶ στρατῶν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς **Γουζουράτης** **Μουζαφερσάχ**, πολεμοῦντος τότε πρὸς τοὺς **Πορτογάλλους**, κατέπλευσεν εἰς τὸν Ἀράβιον κόλπον καὶ διὰ πρεσβείας μετὰ πολλῶν δώρων πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ οἴκου **Ταχίρ** ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ σιτία ὑπὲρ τοῦ στόλου, προσωρμισμένου εἰς **Καμεράν**. Ὁ Ἀαμίρ, φοβούμενος μὴ ἡχορήγησις τῶν σιτίων θεωρηθῇ ὡς φόρος, ἡρνήθη τὴν αἶτη-

(1) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 818 (1452) μέχρι τοῦ ἔτους 923 (1517), ἐξήκοντα τέσσαρα ἔτη, τέσσαρες ἡγεμόνες.

(2) Οἱ **Σεϊδιγέ** ἀπὸ τοῦ 953 (1546) μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

σιν· ἐκ τούτου δὲ ὁ ἐμίρης ἔγνω ἐξαφανίσει αὐτόν· αὐ-
 ξήσας δὲ τὸν στρατὸν ἐκ τῆς ἐπικουρίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ
 Ἀαμίρ, τουτέστι τῶν ὀρεινῶν φυλῶν τῶν Σεϊδιγέ, καὶ τῶν
 ἀρχηγῶν τοῦ Τζαμάν (1) καὶ τοῦ Λοχαγιά (2), κατέλαβε
 τὸ πρῶτον τὸ Σεβιδ. Καταλιπὼν δ' ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
 φρουράν ὑπὸ τὸν ἐμίρην Βερσεβάι, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ
 Ἀαδέν, ὅπερ ἀντέστη γενναίως, καίπερ τῶν Ἀράβων πε-
 φορημένων ὑπὸ τῶν τηλεβόλων, ἀγνώστων τέως αὐτοῖς.
 Ὁ Χουσεῖν, μὴ δυνάμενος νικῆσαι τὴν καρτερίαν αὐτῶν, ²⁹
 ἀφῆρπασε τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα καὶ ἐπανέπλευσεν εἰς ^{Σεπτ.} 1516
 Τζίδδαν, ὅπου ἐκ προστάγματος αὐτοῦ τινὲς τῶν αἰχμᾶ-
 λώτων ἐκρεμάσθησαν, ἄλλων ἠνεώχθησαν αἱ γαστέρες
 καὶ ἄλλοι παρεδόθησαν εἰς πολλὰς βασάνους· ἀλλὰ τα-
 χέως ἔδωκε δίκην τῆς ὀμότητος ταύτης· διότι ὁ σερίφ
 Ἐβουλ Βερεκάτ, ὃς ἤδη ὑπετάγη τῇ Πύλῃ πέμψας, ὡς
 εἴρηται ἤδη, τὸν υἱὸν Ἐβού Νεμί εἰς Κάϊρον, ὅπως παρα-
 δῶ τῷ σουλτάνῳ τὰς κλεῖς τῆς Κααβᾶς, παρηγγέλθη ῥί-
 ψαι εἰς τὴν θάλασσαν τὸν Χουσεῖν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Βερ-
 σεβάι, ὃν ὁ ἐμίρης Χουσεῖν κατέλιπεν ἐν Σεβιδ, ἐπορεύθη
 ἐπὶ τὸν σουλτάνον Ἀαμίρ, κατέλαβε τὴν πόλιν Ταάζ καὶ
 συνῆψε μάχην ἐπὶ τοῦ πεδίου, καθ' ἣν ἀπώλετο ὁ ἡγεμὼν
 Ἀαμίρ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ κατέλυσε τὴν δυνα-
 στείαν τῶν Βενι Ταχίρ. Πολλοὶ ποιηταὶ ἐθρήνησαν τὸν
 θάνατον τοῦ εὐγενοῦς ἡγεμόνος ἐν ἐλεγείαις (17). Ὁ Βερ-
 σεβάι ἐσύλησε μετὰ ταῦτα τὴν Σαναάν καὶ ἐπανήρχετο μετὰ ¹⁵ Μαΐου 1517
 ὀκτακισχιλίων καμήλων φερουσῶν λάφυρα· ἀλλ' ἐπὶ τῆς
 ὁδοῦ τοῦ Νεδζράν κατέλαβον ἐξ ἀπίνης αὐτὸν οἱ Ἀραβες

(1) Τοῦ σερίφη Ἀζεδδέν, υἱοῦ τοῦ Ἀχμέτ.

(2) Τοῦ Φακίχ Ἐδνυδέκρ.

καὶ ἀπείλοντο αὐτὸν τοὺς τε θησαυροὺς καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ Κιρκασσὸς Ἰσκενδὲρ διεδέξατο τὸν Βερσεβαί εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Σεβιδ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Σελίμ διοικητῆς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, γενόμενος ὁ πρῶτος Ὀθωμανὸς Πασᾶς. Ἀλλ' ὁ Ἰσκενδὲρ ἐπὶ μικρὸν διέμεινεν ἐν τῇ ἀρχῇ, φονευθεὶς ὑπὸ ἀξιωματικοῦ τινος τῶν γενιτσάρων, Κεμαλ τοῦνομα, ὃς καταλαβὼν τὸ Σεβιδ ἐξωραίσειεν αὐτὸ τεμένει ὁμωνύμῳ αὐτῷ, τῷ Κεμαλιγέ. Ὁ Κεμαλ, ὁ φονεύσας τὸν προκατόχον, ἐφονεύθη ὑπὸ Ἰσκενδὲρ τοῦ Καραμάνου, τοῦ διαδεξαμένου αὐτόν. Διὸ ὁ Χουσεῖν, σαντζάκβεγης τῆς Τζιδδας, καὶ ὁ Σελμάν, ἐκ τῶν πλοιάρχων τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἐξεστράτευσαν μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σερίφη τοῦ Ἀζαζάν πρὸς κατάπαυσιν τῆς βασιλείας ταύτης τοῦ φόνου. Ἰσκενδὲρ ὁ Καραμάνος ἔσχε τὸ αὐτὸ τέλος τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἰσκενδὲρ τοῦ Κιρκασσοῦ. Ὁ Σελμάν ἀπεχώρησε μισητὸς γενόμενος τοῖς κατοικοῖς τοῦ Σεβιδ ἐπὶ ταῖς ὁμότησιν αὐτοῦ, ὁ δὲ Χουσεῖν, μείνας μόνος κύριος τῆς πόλεως ἐξέτεινε τὸ κράτος εἰς Ταᾶζ· ἀλλ' ὀλίγῳ ὕστερον τελευτήσαντα τὸν βίον, διεδέξατο αὐτόν ὁ Μουσταφᾶς Ἀλ-
 Σεπτ. 1523 ρουμί. Τούτων γιγνομένων ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραὴμ Πασᾶς, ὡν τότε ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπεμψε πρὸς τὸν ναύαρχον Σελμάν· Πεῖς τετρακισχιλίους ἀνδρας ὑπὸ τὸν Χαϊρεδδὶν Χαμζά, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἵνα ἐγκαταστήσῃ τοῦτον ἐν τῇ διοίκησει τοῦ Σεβιδ καὶ ὑποτάξῃ διὰ τῆς βοηθείας αὐτοῦ τῷ ὀθωμανικῷ κράτει τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Ἀρνηθέντα δὲ τὸν Μουσταφᾶ Ἀλρουμί παραδοῦναι τὴν ἀρχὴν τοῦ Σεβιδ τῷ ἀναγορευθέντι διοικητῇ Χαϊρεδδὶν Χαμζά, ὁ Σελμάν ἐφόνευσεν αὐτόν ἐν Ἀλσαλίφ, καὶ εἰσελάσας ἐν θριάμβῳ εἰς Σεβιδ καὶ Ταᾶζ διήρπασε τὸ Τάβ καὶ

τὴν Τζέβλαν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀλρουμί ἔπεσεν ὑπὸ τοῦ Σελμάν, ἡ δὲ τούτου ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδδίν Χαμζά ζηλοτυποῦντος, καὶ ἡ τούτου ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Σελμάν Μουσταφᾶ, ἐκδικήσαντος οὕτω τὸν θάνατον τοῦ Θείου. Ὁ Μουσταφᾶς καὶ ὁ συστρατιώτης Σαφὲρ, μὴ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς ἐν Σεβιδ, κατέφυγον εἰς Γουζουράτην, ἐνθα ὁ σουλτάνος ἀπένειμεν αὐτοῖς τὴν προσηγορίαν τοῦ χάνη, ἀνέδειξε δὲ τὸν μὲν λιμενάρχην τοῦ Δίου, τὸν δὲ διοικητὴν τοῦ Σουράτ. Καταλιπόντων οὕτω τὸ Σεβιδ, διώκησεν αὐτὸ ἐν ὀνόματι τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν ὁ ἐμίρης Ἰσκενδέρ Μούζ, ἀγαπητὸς ἐπὶ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἐλευθεριότητι καὶ φίλος τῶν λογίων καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἰδρυτὴς μεγαλοπρεποῦς ἀκαδημίας ἐν Σεβιδ, καλουμένης Ἰσκενδεριγέ. Ἐτελεύτησε δὲ τῷ ἐβδόμῳ ἔτει τῆς διοικήσεως αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἀρχὴν τῷ ἀνηλίκῳ υἱῷ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ βεζύρου Ἀχμέτ. 1537

Τότε ἐφάνη ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἡ νέα δυναστεία τῶν Σεϊδιγέ ἡ μέχρι τοῦ νῦν σωζομένη. Ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς Σεμσεδδίν, υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ, ἰδιοποιήθη καὶ τὴν προσηγορίαν τοῦ ἱμάμη, ἅτε ἀνάγων τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Προφήτην. Ἡ αἵρεσις αὐτῇ τῶν Σεϊδιγέ ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Σεϊδ, ἀδελφοῦ τοῦ Μωάμεθ Ἀλθακίρ, τοῦ υἱοῦ τοῦ τρίτου ἱμάμη Σεϊνούλ Ἀαβιδίν, τοῦ υἱοῦ τοῦ Χουσεῖν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, ὃς ἐπανέστη κατὰ τοῦ Χισάμ, τοῦ δεκάτου καλὶφου τοῦ οἴκου Ὁμμια, ἡττήθη καὶ ἐφονεύθη. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ, εἰ καὶ ταφεῖς ὑπὸ τὴν κοίτην ρύακος, ἀνωρύχθη, ἐσταυρώθη καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἐκὰν κελεύσματι τοῦ καλὶφου Βελιδ, διαδόχου τοῦ Χισάμ (ΙΖ). Οἱ Σουννῖται ὁμολογοῦσι μὲν, ὅτι ὁ Σεϊδ ἐξέφερεν ἰδίας δοξασίας, ὡς π. χ. ὅτι ἡ προσευχὴ ματαία ἐστὶν ἐν πεπορθημένῃ χώρᾳ καὶ ἐν σεσυλημένῳ ἱματίῳ,

ἀξιούσιν ὅμως, ὅτι τὰ σχισματικά δόγματα τῶν Σεϊδιγέ ἔχουσι τὴν ἀρχὴν οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Σεϊδ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Βασίλ Βέν 'Αττά, ὃς μαθητὴς ὢν τοῦ Χασάν Βασρί, τοῦ μεγάλου πατρὸς τοῦ ἰσλάμ, ἐξεδιώχθη ὑπὸ τούτου, εἰπόντος αὐτῷ· «Σὺ εἶ παρὰ βίας»· ἔκτοτε δὲ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐκλήθησαν ὑπὸ τῶν Σουννιτῶν σχισματικοὶ (μοταζελέ). Ἡ διδασκαλία αὐτῶν διαφέρει τῆς τῶν ὀρθοδόξων μουνσουλμάνων ὡς πρὸς τὴν μοῖραν καὶ τὸν προορισμόν. Οὕτω δὲ οἱ Σεϊδιγέ δέχονται, πλὴν τοῦ ἄδου καὶ τοῦ παραδείσου, τρίτον τινὰ τόπον καὶ ἄλλας φιλοσοφικὰς διδασκαλίας ἀντικειμένας πρὸς τὸν ἰσλαμισμόν, ἃς ὁ ἀνωτέρω ῥηθεὶς ἱμάμης Σεμσεδδίν, υἱὸς τοῦ 'Αχμέτ, περιέγραψε διὰ μακρῶν ἐν δύο συγγράμμασι (ΙΗ).

Ὁ Σεριφεδδίν, ἱμάμης τῶν Σεϊδιγέ, ἀπέστειλε τοὺς δύο υἱοὺς Μουταχέρ καὶ Σεμσεδδίν 'Αλῆν ἐπὶ τὸν κυβερνῶντα προσωρινῶς τὸ Σεβιδ 'Αχμέτ, ἀλλ' οὗτοι ἐφρονέυθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Τότε ἐπανῆλθεν ὁ Σουλεϊμάν Πασᾶς, ὁ αἰμώδης ἐκτομίας, πρῶτον διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ εἴτα μέγας βεζύρης, ἐκ τῆς ἐπὶ τὴν Γουζαράτην ἐκστρατείας, ὅθεν ἀπεκρούσθη διὰ πολεμικοῦ δόλου τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χότζα Σαφέρ, πρὸς ὃν ὁ σουλτάνος τῆς Γουζαράτης Μαχμούτ ἀπένειμε τὴν προσηγορίαν τοῦ Χουδαβεντικιάρ (κυρίου). Ἦδη κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας ἀφείλετο τὸν τελευταῖον γόνον τοῦ τελευταίου ἡγεμονικοῦ οἴκου τῶν Ταχίρ, τὸν 'Αμίρ Βέν Δαοῦδ, τὴν ὑπολειπομένην κτῆσιν τῶν πατέρων αὐτοῦ, τουτέστι τὴν πόλιν 'Ααδέν, προσορμισθεὶς δὲ εἰς Μόκαν ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν κυβερνήτην 'Αχμέτ μετὰ τοῦ ἀνήλικος υἱοῦ τοῦ 'Ισκενδέρ Μούζ. Ὁ 'Αχμέτ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα ταύτην· διότι ἅμα ἐλθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Σουλεϊμάν, ἐθανατώθη μετὰ

τῶν δύο παίδων, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ Σεβιδῆ ἐδόθη ἐν ὀνόματι τοῦ σουλτάνου τῷ Μουσταφᾷ, τέως σαντζάκβεγῃ τῆς Γάζης. Ὁ Σουλεϊμάν διὰ Τζιῶδας καὶ Μέκκας ἐπα-
 νῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἤγαγε μεθ' ἑαυτοῦ ²⁷ Φεβρ. 1539
 τὸν Σιδ' Ἀχμέτ, υἱὸν τοῦ σερίφη τῆς Μέκκας Ἐβού Νεμί.
 Ὁ σαντζάκβεγῃς Μουσταφᾶς μετὰ ματαίαν ἀπόπειραν
 πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως Ταάζ ἀντικατεστάθη ὑπὸ
 τοῦ Μουσταφᾶ Ἐννεσχάρ (τοῦ Πρίστου), κληθέντος οὕτω,
 διότι διέπριζε διχῇ συνήθως τοὺς περιπίπτοντας εἰς τὰς
 χεῖρας αὐτοῦ λήσπας καὶ ἄλλους ἐχθρούς. Πρῶτος οὖν
 αὗτος ἔλαβε τὴν διοίκησιν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίης προσα-
 γορευθεὶς βεγλέρβεγῃς. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ὁθείς, δοῦ-
 λος Σελίμ τοῦ Α', λαβὼν καιρὸν ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν δύο
 υἱῶν τοῦ Σεριφεδδίν, τοῦ ἱμάμη τῶν Σεϊδιγέ, ἐρίδων, ἐξέ-
 τεινε τὸ κράτος αὐτοῦ, παρασχὼν βοήθειαν τῷ πρεσβυ-
 τέρῳ ἀδελφῷ, τῷ χωλῷ Μουταχέρ, κατὰ τοῦ νεωτέρου
 Σεμσεδδίν, τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς διάδοχον ἀναγορευθέν-
 τος, καὶ κατέλαβε τὴν πόλιν Ταάζ. Ἀλλ' ὥς ἄγαν αὐστη-
 ρὸς περὶ τὴν πειθαρχίαν ὁ Ὁθείς ἐγένετο μιτητὸς παρὰ
 τοῖς λεβένταις, ὧν ὁ ἀρχηγὸς Χασάν Πεχλιβάν ἀπέκτει-
 νεν αὐτόν. Τὸν θάνατον τοῦ Ὁθείς ἐξεδίκησε θανατώσας ⁴³ Φεβρ. 1545
 τὸν Πεχλιβάν ὁ Κιρκασὸς Οὐζδεμὶρ, ὃς πιστὸς τοῖς Ὀθω-
 manoῖς, κατέλαβεν ἐν ὀνόματι τοῦ Σελίμ τὴν πόλιν Σα-
 ναάν. Ὁ σουλτάνος, μαθὼν τὸν φόνον τοῦ Ὁθείς, ἀνέ-
 δειξε διοικητὴν τὸν βεγλέρβεγῃν Φερχάδ, ὃς ἐπανήγαγεν
 εἰς ὑπακοήν τὴν ἐπαναστᾶσαν πόλιν Ἀαδέν καὶ νικήσας
 ἐν τῷ Ἀβού Ἀαρίς τοῦ νομοῦ Τζαμάν τὰ συμμαχικά
 στρατεύματα τῶν σερίφων Ἀράβων, ἐπανήγαγε τὴν ἡσυ-
 χίαν εἰς τὰς χώρας τοῦ Τζεβάλ καὶ τῆς Τεχαμᾶς, του-
 τέστιν εἰς τὰς ὄρεινὰς καὶ πεδινὰς ἐπαρχίας. Τὸν Φερχάδ,
 ἀνακληθέντα εἰς Κωνσταντινούπολιν, διεδέξατο ὁ Οὐζδε-

μίρ, ὃς ἀνδρείος τε καὶ συνετὸς διοικητής, ἔγνω ἐξαφανί-
νισαι τὸ κράτος τοῦ Μουταχέρ καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ.
Ἐφ' ᾧ ἡτήσατο παρὰ τῆς Πύλης ἐπικουρίαν, ὃ δὲ Δαουδ,
κυβερνήτης τότε τῆς Αἰγύπτου, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν τρις-
χιλίους πεζοὺς καὶ χιλίους ἵππους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Μου-
σταφᾶ τοῦ Πρίστου, τοῦ πρότερον καθαιρεθέντος τῆς ἀρ-
χῆς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Ὁ Οὐζδεμίρ καὶ ὁ Πρί-
στης συνεπολιόρχησαν τὴν Θέλαν, ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμέ-
νος ὁ Μουταχέρ· ἀλλ' ἕνεκα παρανοήσεως μεταξὺ τῶν
δύο ἀρχηγῶν, ὁ Πρίστης ἔγνω χρῆσασθαι τῇ δοθείσῃ
αὐτῷ πληρεξουσιότητι καὶ ἐκδοῦναι ὑπὲρ τοῦ Μουτα-
χέρ δίπλωμα (1) σουλτανικὸν, ὅπερ ἀπένευμεν αὐτῷ τὴν
προσηγορίαν τοῦ σαντζάκβεγῃ καὶ ὑπέσχετο εἰρήνην. Ὁ
Οὐζδεμίρ, ὃς κατὰ τὴν ἐπταετῇ διοίκησιν ἐξέτεινε τὸ κρά-
τος αὐτοῦ διὰ τῆς ἀλώσεως ἐπτὰ φρουρίων (2) ἀνέ-
θηκεν αὐτὴν Μουσταφᾶ τῷ Πρίστῃ καὶ ἐπανεκάμφε διὰ
τοῦ Σεβακὶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα προέτρεψε τὸν
σουλτάνον πρὸς κατάκτησιν τῆς Νουβίας. Ὁ Σουλεϊμάν
ἀπεδέξατο τὴν γνώμην ταύτην, πρόθυμος ὢν εἰς μεγάλα
ἔργα. Ὁ Οὐζδεμίρ οὖν ἐστράτευσεν ἀπὸ τῆς ἄνω Αἰγύπτου
εἰς Νουβίαν ἄγων τρισμυρίους ἄνδρας, ἔκτισε πολλὰ
φρούρια ἐν Ἰβρίμ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις παρὰ τὸν Νεῖλον
καὶ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Δεβαρόβα, πρῶτος Ὁθωμανὸς
κυβερνήτης ἐν Νουβίᾳ γενόμενος· ἐτάφη δὲ ἐν Μασσούρα,

(1) Τὸ δίπλωμα τοῦτο φέρον χρόνον τὴν 10 σεδᾶλ 957, καὶ ἡ ἀπόκρι-
σις τοῦ Μουταχέρ φέρουσα χρόνον τὸν μῆνα μουχαρρῆμ 958, εὑρηνται ἐν τῷ
παρ' ἐμοὶ ἀντιτύπῳ τοῦ Κουτβεδδὶν, φ. 43 καὶ 44, καὶ ἐν τῇ Ἰνσᾷ τοῦ δεσ-
τεροῦ τῆς Αἰγύπτου Ἰβραὶμ, φ. 87 καὶ 88, ἐν τῇ αυτοκρατορικῇ βι-
βλιοθήκῃ.

(2) Ὁ Κουτβεδδὶν ἀναφέρει μόνον τὴν ἀνάκτησιν τῆς καταληφθείσης ὑπὸ
τοῦ Χαϊδέρ πόλεως Σεβιδ, ἀλλ' ἡ Τζιχαννουμά, σ. 550, ἀναφέρει τὰ ἑ-
ξτερα φρούρια.

ἐνθα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὁσμὰν Πασᾶς ἱδρυσε τάφον μετὰ μεγαλοπρεποὺς θόλου. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μουσταφᾶς ὁ Πρίστης, τὸ δεύτερον διοικητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, διέταξε τὰ τῆς συνοδίας τῶν προσκυνητῶν ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ ἐπαρχίᾳ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἰδίου Ἐμίρουλ Χάτζ (ἀρχηγὸς τῶν προσκυνητῶν) κατὰ τὸν τρόπον τῶν συνοδιῶν τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Καῖρου. Μουσταφᾶν τὸν Πρίστην διε- 1560
δέξατο ὁ Μουσταφᾶς Καρὰ Σαχίν (ὁ μέλας ἱέραξ) κλη-
θεὶς οὕτω ἐνεκα τῆς γοργότητος τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ
καὶ τοῦ ὑπομαύρου χρώματος. Τοῦτον, προβιβασθέντα
μετὰ ἔτος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, διεδέξατο ὁ
Μαχμουδ Πασᾶς, ὁ μετὰ ταῦτα ὡσαύτως διοικητὴς τῆς
αὐτῆς χώρας, ὃς δόλῳ φανευθεὶς διὰ τὴν τυραννίαν αὐ-
τοῦ, ἐπεκλήθη μετὰ θάνατον Μαχτούλ (ὁ φονευθεὶς).
Πρῶτον ἔργον τοῦ διοικητοῦ Μαχμουδ ἦν ἡ θανάτωσις
τοῦ ἐπιστάτου τῶν νομισμάτων, ὥσπερ ἡ ἤδη ἐπὶ τῶν προ-
τέρων διοικητῶν ἀρξαμένη νόθευσις τοῦ νομίσματος ἐπε-
δάρυνε μόνον αὐτόν (ΙΘ). ἀλλ' ὅμως μετὰ ταῦτα αὐτὸς
οὗτος ὁ Μαχμουδ ἐνόθευσεν ἔτι μάλλον κατὰ τὴν διοίκη-
σιν τῆς Αἰγύπτου τὰ νομίσματα, ὥς ἄλλοτε ὁ Ἀλῆς.
Ἐξελέξατο εἰς διαμονὴν αὐτοῦ τὸ Ταᾶζ καὶ ἐπολιόρχησε τὸ
Χάβ, ὃ ἀπὸ τριῶν γενεῶν ἦν ἰδίον κτῆμα τοῦ οἴκου Νε-
ζαρί. Διὰ βολίας διαπραγματεύσεως εἴλκυσε τὸν κύριον
τοῦ φρουρίου μετὰ τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐνθα ἐθα-
νατώσατο αὐτούς· τοῦτο δὲ διήγειρε τὴν κοινὴν ἀποστρο-
φὴν τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἔκτοτε τὰς αἰσχρὰς καὶ ἀπί-
στους πράξεις ἐκάλουν ἀπὸ τοῦ Μαχμουδ μαχμου-
διγιέ (1), τουτέστι μαχμουδικὰς, ἢ κατὰ τὴν διπλῆν

(1) Καὶ νῦν ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει καλοῦνται μαχμουδιγιέ τὰ κίβδηλα νομίσματα.

ἐννοίαν τῆς ἀραβικῆς λέξεως σατυρικῶς ἐπαινετάς.
 Φεβρ. 1565. Τὸν Μαχμουτ γενόμενον διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, εἰς
 ἀμοιβὴν τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, δι' ἧς ἐγένετο κύριος τοῦ
 Χάβ, διεδέξατο ὁ Ῥιδχβάν, υἱὸς τοῦ προκατόχου διοικη-
 τοῦ Καρὰ Σαχίν, ὃς ἀνήνεγκε πιστῶς πρὸς τὴν Πύλην
 τὰ καθ' ἕκαστα περὶ τῆς διοικήσεως τοῦ προκατόχου.
 Οὗτος δὲ, πρὸς ἐκδίκησιν παρέστησεν ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει, ὅτι ἡ διοίκησις τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας κρείσ-
 σον ἦν ἵνα διχῇ χωρισθῇ, ἐπειδὴ ὡς λίαν ἐκτεταμένη οὐκ
 ἐδύνατο διοικηθῆναι ὑφ' ἑνὸς μόνοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ εὐδαίμων
 Ἀραβία ἐχωρίσθη εἰς δύο διοικήσεις, τὴν ἄνω ὀρεινὴν χῶ-
 ραν, ἧς ἡ πρωτεύουσα Σαναὰ ἔμεινε τῷ Ῥιδχβάν, καὶ
 τὴν κάτω, τὴν πεδινὴν, τὴν δοθείσαν τῷ μονοφθάλμῳ
 Μουράτ Πασᾷ, ἐδρεύοντι ἐν Σεβιδ. Ὅτε ὁ Μουράτ ἀπέβη
 εἰς Σεβιδ, ὁ Ῥιδχβάν ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ἰσμαηλίτας,
 οὓς δι' ὑπερόγκων ἀπαιτήσεων ὥθησεν εἰς ἐπανάστασιν
 καὶ μάλιστα εἰς συμμαχίαν πρὸς τοὺς Σεϊδιγέ, τοὺς φυσι-
 κοὺς αὐτῶν ἐχθροὺς. Ὁ Ῥιδχβάν ἡτήσατο παρὰ τοῦ
 Μουράτ ἐπικουρίαν, ἣν οὗτος ὑπέσχετο· ἀλλὰ μετὰ μι-
 κρὸν διεφώνησαν, ὅτε ὁ Μουράτ ἐπέδειξε τὸν κατάλογον
 τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἦσαν ἐγγεγραμμέναι, ὡς αὐ-
 τῷ ὑπαγόμεναι, αἱ κῶμαι Τζέβλα, Ἀλκανδέρ καὶ Σουλσο-
 φαλὲ, ὑπείκουσαι τέως τῇ διοικήσει τῆς Σαναὰς. Μετ' οὐ
 πολὺ ὁ Ῥιδχβάν καθηρέθη τῆς ἀρχῆς, ἥτις ἀνετέθη τῷ
 Χασάν Πασᾷ, τὸ γένος Ῥώσσω. Ἡ ἀποχώρησις τοῦ Ῥι-
 δχβάν ἦν τὸ σύνθημα γενικῆς ταραχῆς. Ὁ Μουταχέρ, ὃς
 τέως ἐξηπάτα τὸν Μουράτ Πασάν διὰ φιλίων λόγων,
 ἀπεκάλυψε τὰς ἀληθεῖς αὐτοῦ βουλὰς πολιτορκήσας τὴν
 Σαναάν. Οἱ Ἀραβες τοῦ Βουδάν, Σεβαζι, Ταακέρ, Σαχιάν
 καὶ Γαρμίν ἐνωθέντες ἀπῆλθαν τοῦ Χάβ τὴν τουρρικὴν
 φρουράν. Ὁ δὲ Μουράτ, ἀποχωρήσας διὰ τῆς εἰς Ταάζ ἀγού:

σης, κατελήφθη αἰφνιδίως ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ νικηθεὶς ἐφονεύθη. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα παρεδόθη ἡ Σαναὰ πρὸς τὸν Μουταχέρ. Τοῦτον, εἰσερχόμενον ἐν πομπῇ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ὑπεδέξαντο ἡ τουρκικὴ φρουρά, ἑπτακαίδεκα σαντζακβέγηδες, εἴκοσι καὶ τέσσαρες ἀγάδες καὶ χίλιοι τετρακόσιοι στρατιῶται. Ἀλλ' ὥς ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως ταύτης, παραχρῆμα παρεσπόνδησε, ἐληνλάτησεν αὐτὴν καὶ ἠχμαλώτισε τὴν φρουρὰν καθείρξας τὸ μὲν αὐτῆς ἐν ταῖς εἰρκταῖς τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἐν τοῖς φρουρίοις τῶν ὁρέων. Τῇ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως πρώτῃ Παρασκευῇ ἡ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος δημοσία προσευχὴ ἐτελέσθη ἐν ὀνόματι τοῦ Μουταχέρ. Ὁ χατίβ (ἱεροκῆρυξ) εὐξάμενος τῷ Προφῆτῃ, τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Ἀλῇ καὶ τῇ ἐξόχῳ γυναικὶ αὐτοῦ Φατιμᾷ, ἐδεήθη εἶτα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τοῦ Ματαχέρ Σεριφεδδίν, ἱμάμη τῶν Σεϊδιγέ, καὶ μετὰ ταῦτα μόνον ὑπὲρ τῶν τριῶν καλιφῶν Ἐβουδέερ, Ὁμάρ καὶ Ὁσμάν, ἔπειτα ὑπὲρ τοῦ Χαμζά, τοῦ προμάχου τοῦ ἰσλαμισμού, τοῦ Ἀβδᾶς, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ καλιφάτου, τῶν δέκα τυστρατιωτῶν τοῦ Προφήτου, πασῶν τῶν ὀρθοδόξων γυναικῶν καὶ πάντων τῶν μαθητῶν τοῦ Προφήτου. Μετὰ ταῦτα ἀνεκήρυξε τὸν Μουταχέρ καλίφην καὶ Ἐμίρουλ Μουμινίν, ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν Μουσουλμάνων, ὑπὲρ τῶν προσκυνητῶν καὶ τῶν παλεμησάντων ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ, τῶν ὁδοιπόρων καὶ τῶν νικητῶν. Κατὰ τὴν εἰς Σεβιδ ἄφρξιν τοῦ Χασάν Πασᾶ, τοῦ ἀναδειχθέντος διοικητοῦ τοῦ Τζεβάλ ἀντὶ τοῦ Ριδχθάν, οἱ Σεϊδιγέ ἐπολιόρκησαν τὸ Ταάζ· μάτην δὲ ὁ φρούρχος ἐπεκαλέσατο ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ νέου διοικη- τοῦ ἡ πόλις ἐάλω ἐξ ἐφόδου, ὥς καὶ τὸ ἐχυρὸν φρούριον Καχιριγέ. Μετ' ὀλίγον ὁ Χασάν ἐγένετο διοικητὴς καὶ τῆς Τεχαμᾶς οὕτως, ὥστε αἱ διὰ τῆς ἐπιβούλου προτά-

9
Αὐγ.
1867

7
Οὐκ.

25
Μαΐου
1868

σεως τοῦ Μαχμουτ πρὸς ἐξαφάνισιν τῆς ὀθωμανικῆς δυνά-
μεως ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ χωρισθεῖσαι δύο ἐπαρχίαι
ἠνώθησαν πάλιν εἰς μίαν, ἣν διώκει αὐτὸς ὁ Χασάν
μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ στρατοῦ, τοῦ ἐντεταλμένου ὑπο-
τάξαι τοὺς ἐπαναστάτας. Ἡ πτώσις τοῦ Ἀαδὲν ἐγένετο
εὐθύς ὡς ἐάλω τὸ Ταῶζ, τὸ δὲ Χαῶ πολιορκηθὲν ὑπε-
τάγη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μουταχέρ Ἀλῆ, ὃν ὁ πατὴρ
Σεριφεδδὴν ὥρισεν εἰς διάδοχον· οὗτος ὁμως, ἀποθανόν-
τος τοῦ Σεριφεδδὴν, ἀπώμοσε τὸ δόγμα τῶν Σεϊδιγέ, τὸ δὲ
ἀξίωμα τοῦ ἱμάμη κατέλιπε τῷ ἀδελφῷ Μουταχέρ. Ἐτε-
ρὸς τις ἀρχηγὸς τῶν Σεϊδιγέ ὁ Ἀλῆς Βέν Σοβεγιά, ὁ
αὐτὸς, ὃς ἤδη ὑπέταξε τὸ Ἀαδὲν καὶ τὸ Ταῶζ, κατέλαβε
νῦν τὸ Μαουσαάκ· εἶτα ἐπορεύθη ἐπὶ τὴν Μόχαν, αὐτόθεν
δ' ἐπὶ τὸ Σεβιδ, ὅθεν ὁμως ἀπεκρούσθη ὑπὸ κρατερᾶς
ἐξόδου τῆς φρουρᾶς. Οὕτως ἅπασα ἡ εὐδαίμων Ἀραβία,
πλήν τοῦ Σεβιδ, ἦν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Σεϊδιγέ, ὧν ὁ
ἱμάμης Μουταχέρ ἀνεκηρύχθη καλὴ φησ. Τὸ κακὸν ἐχρηζε
ταχείας καὶ ἐνεργοῦ θεραπείας. Ὁ Μωάμεθ Σοκολλί, ὃς
νῦν ἦδη μετὰ παντοδυνάμου χειρὸς ἔθουε τὸ κράτος, ἀλλ'
ὁμως ἐπεθύμει ἵνα ἔχη ὅσον ἀπωτάτω πάντας ὅσοι ἀρ-
χομένης τῆς βισιλείας τοῦ Σελίμ ἐδύναντο ἵνα φανῶσιν
ἐπικίνδυνοι πρὸς τὴν ἀπεριόριστον αὐτοῦ δύναμιν, ἐπέμψε
πρόσταγμα πρὸς τὸν πρῶτον αὐλάρχην τοῦ Σελίμ Παλά
Μουσταφᾶν, οὗ ἡ δολοπλοκία ἐξήγειρε τὸν μεταξὺ τῶν
ἀδελφῶν πόλεμον, ἵνα στρατεύσῃ ὡς σερασκέρης πρὸς
ἀνάκτησιν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Ὁ σουλτάνος ἀνέ-
δειξε βεγλέρβεγην ταύτης τὸν υἱὸν τοῦ Οὐζδεμίρ Ὁσμάν,
διοικητὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου τὸν Σινὰν Πασᾶν, Ἀλβανὸν
ἀμαθῆ, σκληροτράχηλον καὶ φίλαυτον (1), ἀδελφὸν τοῦ

(1) Ὁ πανηγυριστὴς τοῦ Σινὰν Κουτβεδδὴν οὐδεμίαν μετάν ποιεῖται τῶν

ἐπὶ Σουλεϊμάν θανατωθέντος Ἀγιάς Πασᾶ διὰ τὴν βοήθειαν, ἣν παρέσχε τῷ φεύγοντι ἡγεμονόπαιδι Βαγιαζήτᾳ ἀπὸ τῆς θανατώσεως δὲ ταύτης ὁ Σινάν ἐγένετο ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Λαλά Μουσταφᾶ, (1) πρὸς ὃν ἡ ἀνάκτησις τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ ἡ τιμωρία τῶν ἀνταρτῶν τόσῳ εὐλογώτερον ἀνετέθη, ὅσῳ αὐτὸς ἐμελλεν ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ ὑπὸ τῶν Ἀράβων φονευθέντος Μουράτ Πασᾶ, ἐγγυτάτου συγγενοῦς αὐτοῦ.

Ὁ Σοκολλί, ἀναδεικνύων τὸν Μουσταφᾶν ἀρχιστράτηγον τοῦ ἀραβικοῦ στρατοῦ, ἀντὶ τοῦ πέμψαι πρὸς αὐτὸν, ὡς εἴθιστο ἄλλως ἐν τοιαύταις τῶν σερασκέρων ἀναγορεύσει, χιλιάδας τινὰς γενιτσάρων καὶ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα τζαούσας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα συναγείρῃ ἐν Συρίᾳ πάντας τοὺς ἀνεστίους καὶ καλέσῃ αὐτοὺς γενιτσάρους Αἰγυπτίους, ἐκλέξῃ δὲ δέκα ἢ δώδεκα τῶν τιμαριωτῶν ἱππέων (σαῖμ) ὡς τζαούσας. Πᾶσαι αἱ παράστασις τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ τοιοῦτου εἶδους σερασκεράτου ἀπέβησαν εἰς μάτην. Ὅτε δὲ ἀφίκετο εἰς Καῖρον, τοσοῦτον ὁ Σινάν Πασᾶς παρῆδε τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν πρὸς σερασκέρην, ὥστε οὗτος οὐδ' ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀλλ' ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ κατέλυσε. Ὅτε συνῆλθον εἰς διδάνιον ἐν Καῖρῳ, ὁ σερασκέρης Λαλά Μουσταφᾶς, ὁ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου Σινάν Πασᾶς, ὁ βεγλέρβεγης τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας Ὁσμάν Οὐζδεμίρ Πασᾶς, ὁ μουφτί τοῦ Καῖρου, ὁ σέχης Μωάμεθ Ἐφένδης, ὁ δεφτερδάρ Τζιβιζαδὲ Μαχμούτ Ἐφένδης, ὁ Αἰγύπτιος ναύαρχος Κούρδογλου Χιζρβέγης, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι βέγηδες καὶ ἀγάδες τῆς

ἐλαττωμάτων τοῦ χαρκεῖρος αὐτοῦ, ἅτινα ἀναφέρουσιν αἱ βιογραφίαι τῶν βεζυρῶν καὶ πάντες οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι.

(1) Ὁ Ἀλῆς, ὃς ἦν τότε γραμματεὺς τοῦ Λαλά Μουσταφᾶ, ἱστορεῖ τὰ καθ' ἑκάστα τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰ αἷτια τῆς ἀποτυχούσης ἐκ στρατείας τοῦ Μουσταφᾶ.

χώρας, ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς, γραμματεὺς τοῦ διβανίσου τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ, ἀνέγνω πάντα τὰ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν τριῶν πρώτων παραδοθέντα σουλτανικά φερμάνια, ἐξ ὧν δώδεκα ἐνεχείρισεν ὁ Μουσταφᾶς, ἑνδεκα ὁ Σινὰν Πασᾶς καὶ ἑπτὰ ὁ Ὄσμὰν Πασᾶς. Τὰ τριάκοντα δὲ ταῦτα φερμάνια ἦσαν πρὸς ἄλληλα ἀντιφατικά, ἅτε συντεταγμένα κατὰ τὴν θέλησιν τῶν αἰτησάντων αὐτά. Ἐν τοῖς φερμανίοις τοῖς ὑπὸ τοῦ σερασκέρη προσενεχθεῖσι πρὸς ἀνάγνωσιν ἐγγέγραπτο· «Ἐντέλλεται σοι πορίζειν τῷ στρατῷ πάντα τὰ ἐπιτήδεια καὶ μὴ χρονοτριβεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν ἀνακοινῶσαι πρότερον τῇ ὑψηλῇ Πύλῃ περὶ τούτου». Ἐν δὲ τοῖς ἑτέροις φερμανίοις, ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου παραδοθεῖσι πρὸς ἀνάγνωσιν, ἐγγέγραπτο· «Ἐντέλλεται σοι παρέχειν τῷ σερασκέρῃ τὰ ἀναγκαῖα τῷ στρατῷ καὶ μὴ κατατρύχειν τὴν χώραν». Ἐνεκα τῶν ἀντιφατικῶν τούτων φερμανίων διεφώνουν διηνεκῶς ὁ τε διοικητὴς καὶ ὁ σερασκέρης· οὕτως ὁ μὲν ἤτησε τετρακισχιλίους στρατιώτας, ὁ δὲ ἀπέστειλεν αὐτῷ μόνον τετρακοσίους. Οἱ φίλοι τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ, ὁ ρεῖς ἐφένδης αὐτοῦ Δερβίσης Τζελεπῆς, μεταφραστὴς τοῦ Μεσνεβί, ὁ κιαγιά αὐτοῦ Μουφερρίκ Μουσταφᾶ βέγης, οἱ Αἰγύπτιοι βέγηδες Μουσταφᾶς καὶ Μωάμεθ, ὁ μουτεφερρίκ Ἀτζέμ Μολλὰ, ὃς ἦν παρ' αὐτῷ ἐπιμελητὴς (νοῦζλ ἐμινί), ὁ σαντζάκβεγης τοῦ Γενισέρ Βεγλιζαδὲ Μωάμεθ εἰσηγοῦντο αὐτῷ διηνεκῶς, ὅτι ἀδύνατον ἦν ἵνα εὐδοκιμήσῃ ἡ ἐκστρατεία, εἰ μὴ ἡνοῦτο ἡ ἀρχιστρατηγία μετὰ τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου. Συνωδᾷ τούτοις ὁ Λαλὰ Μουσταφᾶς ἐπέστειλε πρὸς τὴν Πύλην· ἀλλ' ὁ Σινὰν Πασᾶς τὸ ἐφ' ἑαυτῷ ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅτι ἐπῆρκεσε μὲν ταῖς χρεῖαις τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἀνεβάλλετο ἐπὶ ἀλόγοις προφάσεσι καὶ ἐπὶ τῷ ἐνώσαι τὴν

διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου μετὰ τῆς ἀρχιστρατηγίας· ὅτι ὁ Λαλὰ Μουσταφᾶς ἐβουλευέτο ἀναδείξαι σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου τὸν ἰδιονυῖον, ὃν ἐγέννησεν ἐκ γυναικὸς συγγενοῦς τοῦ σουλτάνου Γαβρί καὶ ὅτι αὐτὸν (τὸν Σινὰν) ἐπειράθη φαρμακῶσαι ἐν ἐστιάσει ἐν τινι τῶν ἀνακτόρων τοῦ σουλτάνου Γαβρί διὰ σακχαροκράτου, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ψεύδη καὶ διαβολάς. Ὁ μέγας βεζύρης εὔρε καιρὸν ἐκ τῶν δο-
 λαρράφιων τούτων ἵνα καθαιρέσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν σερασκέρην· ἐφ' ᾧ ἐκ προστάγματος αὐτοῦ ὁ τζαούσβας, Βου-
 ρουνσίζ τούνομα, ἦτοι ἄρβιν, ἀπῆλθε μετὰ ἑπτὰ τζαου-
 σῶν εἰς Κάιρον φέρων τὰ κέλευσμα, ἵνα ὁ Λαλὰ Μουστα-
 φᾶς ἀπολυθεὶς ἀχθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως δῶ εὐ-
 θύνας, ὁ δὲ Σινὰν ἐκστρατεύσῃ ἀντ' αὐτοῦ ὡς σερασκέρης
 εἰς εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ὁ δὲ Ὀσμὰν Πασᾶς, εἰ κωλυθεὶς
 ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Μουσταφᾶ, οὕτω ἀπῆλθεν εἰς εὐδαί-
 μονα Ἀραβίαν, ἀποκεφαλίσθῃ, οἱ δὲ Μамελοῦχοι βέγηδες
 Μουσταφᾶς καὶ Μωάμεθ ἀπαγχονισθῶσι. Ὁ Μουσταφᾶ
 Πασᾶς, προβλέπων τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει, παρσκευάσθη εἰς φυγὴν, ἐπέστειλεν ὅμως κρύφα
 τῷ σουλτάνῳ λίαν εὐλαβῇ ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἀφηγεῖτο
 τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐξ ἧς κατεδεί-
 χνυτο ἡ ἀθωότης αὐτοῦ (Κ). Οἱ δύο Μамελοῦχοι βέγηδες
 ἀπηγχονίσθησαν, ὁ δὲ Ἀτζέμ Μολλά, οὗ ἡ θανάτωσις
 οὐκ ἦν διατεταγμένη, παρεδόθη εἰς πολλὰς βασάνους, ὅτε
 μὲν προσαγόμενος εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, ὅτε δὲ ἀπα-
 γόμενος ἐκεῖθεν. Ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς ἀπῆλθεν εἰς εὐδαίμονα
 Ἀραβίαν ἑπτὰ ἡμέραις πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ τζαούσβας.
 Οὕτω δὲ παρ' ὀλίγον ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ξίφους τοῦ δη-
 μίου ὁ ἐν τῷ μέλλοντι εὐρύνας τὸ κράτος διὰ κατακτῆ-
 σεων ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ καὶ ἐν τῇ Καυκάσῳ, ὁ μετὰ
 ταῦτα μέγας βεζύρης Οὐζδεμίρ Ὀσμὰν Πασᾶς.

Πρὶν ἢ ὁ Σινὰν Πασᾶς ἔλθῃ εἰς Ἀραβίαν, ὁ Ὄσμὰν Πασᾶς ἐξεστράτευσε πρὸς ἄλλωσιν τοῦ Ταᾶζ, ἀξιολογώ-
 τату φρουρίου τῶν ὀρεινῶν χωρῶν τῆς εὐδαίμονος Ἀρα-
 βίας, νῦν δὲ πρωτευούσης τοῦ ἱμάμη αὐτῆς. Τὸ Ταᾶζ,
 κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐγίουπίδου Τεφτεκίν, ἤχμαζεν εὐτυ-
 χοῦν ὑπὸ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυναστείας τῶν Βενί Ῥεσοῦλ,
 ἐξ ὧν ὁ Ὀμάρ Βέν Μανσοῦρ ὠκοδόμησε δύο ἀκαδημίας,
 ὁ δὲ Μελέκ Μουτζαχιδ καὶ ὁ Μελέκ Ἐφδχάλ τὰς φερω-
 νύμους αὐτοῖς δύο ἐτέρας. Ὁ πλοῦτος Ἰνδικῶν καὶ εὐρω-
 παϊκῶν ἐμπορευμάτων ἐκόρεσε τὸ φιλάρπαγον τοῦ ὀθω-
 μανικοῦ στρατοῦ. Ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως Χαχιριγέ
 ἐνεκαρτέρει ἔτι, ὅτε ὁ ἐπελθὼν Σινὰν ἔθηξε τὸ θάρρος
 1569 τῶν πολιορκητῶν. Οὗτος ἀπῆλθε τοῦ Καΐρου τῇ 5 Ἰα-
 νουαρίου καὶ διὰ Ἰενβοῦ, Μέκκας καὶ Τζαζὰν ἀφίκετο εἰς
 Ταᾶζ. Ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἀπῆλασε τοῦ ὄρους Ἀλαγδάρ
 τὰ στρατεύματα τῶν Σεϊδιγέ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ Καχι-
 ριγέ χρηματίσασα παρεδόθη πάλιν τῇ ὀθωμανικῇ ἀρχῇ.
 Ὁ Σινὰν διενόησε τὴν κατάκτησιν τοῦ Ἀαδέν καὶ τῆς
 Σαναᾶς· ἐξέπεμψε δ' ἤδη ἀπὸ τῆς Μόκας ἐπὶ τὴν πρώτην
 3 τῶν πόλεων τούτων τὸν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης στόλον, οὗ
 Μαιίου 1569 ἦρχεν ὁ Μωάμεθ Κούρδογλου, νῦν δὲ ἀπέσειλεν ἐπ' αὐτὴν διὰ
 ξηρᾶς μοῖραν τοῦ στρατοῦ, ἡγουμένου τοῦ βέγη Μιμαγί,
 ὃς ὑμνήσε τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐν τουρκικοῖς στί-
 χοις (1). Ὁ Σινὰν πρὶν ἢ πολιορκήσῃ τὴν Σαναάν, συνε-
 κάλεσεν εἰς συμβούλιον πάντας τοὺς στρατηγοὺς, ὡς καὶ
 τὸν βεγλέρβεγην Ὄσμὰν Οὐζδεμίρ διὰ δύο τζαουσῶν. Οὗ-
 τος, φοβούμενος ἐπιβουλὴν ἐκ μέρους τοῦ σερασκέρη, ἀπέστη,

(1) Ὁ Ἀλῆς ἀναφέρει τοὺς ἐξυμνήσαντας τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐτέ-
 ρου· ποιητὰς, τὸν Ρουμουζί, Μιμαγί καὶ Σεαβί. Τὰ συγγράμματα αὐτῶν
 ἐπιγράφονται Φουτουχάτι Ἰεμέν, τουτέστιν ἄλλωσις τῆς εὐδαίμονος
 Ἀραβίας. Τέταρτον σύγγραμμα, φέρον τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, εὑρεται ἐν τῇ
 αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, φ. 479.

ἤρξεσε δὲ τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν ἐκ πολλῶν Ἀράβων καὶ αὐτομόλων τοῦ στρατοπέδου τοῦ βεζύρου, προσελθόντων πανταχόθεν πρὸς αὐτόν. Ὁ Σινὰν ἔχων πληρεξουσιότητα καὶ φερμάνια ἐνυπόγραφα μόνον, ἃ ἐδύνατο πληρῶσαι κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀπέλυσε τῆς ἀρχῆς τὸν βεγλέρβεγην καὶ ἀνέδειξε διοικητὴν ἀντ' αὐτοῦ τὸν προκάτοχον Ῥῶσσον Χασὰν Πατᾶν· ἀλλὰ τοῦτω, γενομένῳ μισητῷ δι' ἀργυρολογίας, κατέλιπε μόνον τὴν προσηγορίαν τοῦ διοικητοῦ (ΚΑ). Ὁ Ὄσμὰν Πασᾶς, ὅπως διαφύγῃ τὴν κατὰ τῆς ζωῆς ἐπιβουλὴν τοῦ Σινὰν, ἐτόλμησεν ἀπελθεῖν μόνος διὰ τῶν ὁρέων εἰς Μέκκαν, ὅπως διὰ τῆς βοήθειας τῶν ταλαντευομένων Ἀράβων σεχῶν προπεμφθῇ ἀσφαλέςτερον εἰς τὴν Πύλην· ἐπέστειλε δ' αὐτοῖς, ὅτι μετεκλήθη ὑπ' αὐτῆς ὡς ἰδιώτης καὶ οὐχὶ ὡς βεγλέρβεγης. Οὕτω δὲ ἐπέτυχε διαφυγεῖν τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου καὶ τὰς λόγγας τῶν Ἀράβων καὶ ἔλθειν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ μέγας βεζύρης, προκατειλημμένος ὑπὸ ἐπιστολῆς τοῦ Σινὰν Πασᾶ, ἐπεδίωκε τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν τοῦ αὐλάρχου Λαλᾶ Μουσταφᾶ· ἀλλ' ἀπέτυχεν ὅλως. Ὁ Λαλᾶ Μουσταφᾶς καθεῖρχθη μὲν κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα παρέσχεν αὐτῷ χάριν ὁ σουλτάνος, ἅτε λαβὼν διὰ τῶν μηχανορραφῶν αὐτοῦ τὸν θρόνον. Ὁ Σοκολλὶ κατεδίωξε παντὶ τρόπῳ τὸν υἱὸν τοῦ Οὐζδεμίρ ἐπανελθόντα εἰς Κωνσταντινούπολιν (ΚΒ). Ἐπὶ τῇ προφάσει δέ, ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει διαμονὴ αὐτοῦ ἐδύνατο διαταράξαι τὴν ἡσυχίαν τῆς πόλεως, προσέταξεν αὐτῷ σκηνῶσαι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν πρὸ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ὁ δὲ Ὄσμὰν, πάντα ὑπομένων ὅπως λάβῃ δικαιοσύνην, ἐσχῆνου πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὕοντος καὶ νήφοντος καὶ μεταξὺ τῶν τάφων τῶν οἰκείων, οὓς ὁ λοιμὸς ἐθέριζε. Ἐπανερχόμενος ἐξ Ἀδρια-

νουπόλεως εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὁ Σελίμ, διήλθεν ἐγγὺς τῶν σκηνῶν τοῦ Ὄσμάν καὶ μηδὲν ἰδὼν ἐσιώπα. Ὁ δὲ Λαλά Μουσταφᾶς, ὁ πρὸ μικροῦ ἀνακτησάμενος τὴν εὐνοϊαν τοῦ Σελίμ, παριππεύων αὐτῷ, εἶπε· «Ἡ Σὴ μεγαλειότης οὐκ εὐδοκῇσει ἐρωτῆσαι τὸν δοῦλον αὐτῆς, τίς ἐστὶν ὁ ἐν ταῖς σκηναῖς ταύταις κατοικῶν;— Ὁ σουλτάνος ἀποβλέψας πρὸς τὸ μέρος τοῦτο εἶπε· Τίς οὖν κατοικεῖ ἐκεῖ;— Ὁ Μουσταφᾶς ἀπεκρίνατο, ὁ σὸς δοῦλος Ὄσμάν Πασᾶς, υἱὸς τοῦ Οὐζδεμίρ, τοῦ ἐπὶ τοῦ πάλαι σουλτάνου Σουλεϊμάν εὐρύναντος τὸ βασιλεῖον ἐκ δύο βεγλερβεγμάτων, τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῆς Νουβίας. Ὁ δὲ Ὄσμάν, ὃς ἔβη ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ εἰς τὰ ἔχνη τοῦ πατρὸς, διατρίβει ἐνταῦθα πάσχω· ὑπὸ τῶν ὑετῶν καὶ τῆς χιόνος ἀνευ ἀξιώματος». Τῇ ἐπαύριον ὁ Ὄσμάν ἀνηγορεύθη διὰ χάττι περιφ. διοικητῆς τῆς Βάσρας. Ἀντιπόντος δὲ πρὸς τὴν ἀναγόμευσιν ταύτην τοῦ Σοκολλί, ὁ σουλτάνος εἶπεν αὐτῷ ἀπειλητικῶς· «Φυλάσσου, ὅπως μὴ ἀποχειροτονήσῃς αὐτόν». Ἀλλ' ὁ Σοκολλί ἐξέκλινε δεξιῶς τὸ πρόσταγμα τοῦτο καὶ ἀντὶ τῆς διοικήσεως τῆς Βάσρας ἀνέθηκε τῷ Ὄσμάν τὴν τῆς Ἀχσᾶς, κειμένης ἐν τῇ βορειοανατολικῇ Ἀραβίᾳ, ἣτις νῦν ἐστὶν ἡ ἔδρα τῶν Βεχαβιτῶν. Μετὰ τὴν παρέκθεσιν ταύτην περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀξιωματικῆς τοῦτου ἀνδρὸς ἐπανερχόμεθα εἰς Ἀραβίαν.

45
Ματθ. 1569
Ἀπελθόντος τοῦ Ὄσμάν Πασᾶ ὁ Σινάν Πασᾶς κατεσκήνωσεν ἐν Ἀλκαϊδὰ παρὰ τὸ Ταᾶζ, ἔνθα ἔλαβε τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ διοικητῆς τοῦ στόλου Χαϊρεδδὶν κατέλαβε τὸ Ἀαδέν. Ὁ Σινάν ἀνέδειξε τὸν ἀδελφιδοῦν Χουσεῖν σαντζάκβεγην τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐπορεύθη παραχρῆμα ἐπὶ τὴν Σαναάν. Τρεῖς ὁδοὶ ἄγουσιν ἀπὸ Ταᾶζ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἡ μὲν διὰ τῆς δειράδος Ναχιλαλαχ' μάρ, ἡ δὲ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Σαχβάν, ἡ δὲ τρίτη, ἣν ὁ

Σινὰν ἐξελέξατο, ἐστὶ μακροτέρα μὲν, ἀλλ' εὐπορωτέρα τῶν ἐτέρων δύο, καλουμένη Μείζεν. Ἐστρατοπέδευσεν ἀναμέσον Τζόβλας καὶ Τάακερ, κατέλαβε τοῦτο καὶ τῇ βοήθειᾳ τοῦ ὑποτελοῦς ἐμίρου τῶν Ἰσμαηλιτῶν, ἐξεδιώξεϊτοὺς Σεϊδιγὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους Χουταῖς. Μετὰ ταῦτα ὑπέταξε τὸ Ἄβ, κείμενον κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Βουδάν. Ἡ αὐξησης μισθοφορᾶς τοῦ στρατοῦ ἀνεζωπύρησε τὸ θάρρος αὐτοῦ. Ἀπελθὼν δὲ κατέλιπε στρατὸν πρὸς πολιορκίαν τοῦ φρουρίου Ἄβ, κειμένου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους παρὰ τὴν Δαμάρ, ἣτις ἠνέωξε φιλίως τὰς πύλας αὐτῆς. Αὕτη δὲ τετειχι-²⁶ σμένη καὶ περικεκυκλωμένη ὑπὸ κήπων, ἐστὶν ἡ γενεθλία ^{Ἰουλ.} πόλις πολλῶν λογίων καὶ τὸ φυτώριον τῶν λογίων τῶν Σεϊδιγὲ, οἵτινες ἔχουσιν ἐκεῖ ἐπιφανῆ ἀκαδημίαν μετὰ πεντακοσίων σπουδαστῶν. Διὰ τῆς στενοπορείας Διραολχέβ (πτωχοῦ ὡς κυνός) ὁ στρατὸς ἀφίκετο εἰς Σαναάν, πρωτεύουσαν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, κειμένην παρὰ ποτάμιον ῥέον εἰς Δαμάρ. Τὸ κλίμα τῆς Σαναᾶς, τὸ ἄριστον πάσης τῆς Ἀραβίας, ἐστὶ τόσῳ ξηρόν, ὥστε τὸ κρέας διαμένει ἀλύμαντον ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας, καὶ τόσῳ ὑγιεινόν, ὥστε ἄγουσιν ἐνταῦθα τὰς νοσοῦσας καμῆλους εἰς τοὺς λειμῶνας καὶ τοὺς νοσοῦντας ἀνθρώπους πρὸς ἀνάρρωσιν. Νόσοι καὶ ἔντομά εἰσιν ἐνταῦθα σπανιώτατα, οὗτοι δὲ μόνον κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούλιον, Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον, καὶ μόνον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὥστε τὰ ἔργα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἀγορᾶς οὐδόλως κωλύονται ὑπὸ τοῦ ἡλιοῦ. Τῶν καρπῶν τῆς Σαναᾶς οἱ φοινικῆς εἰσιν ἄριστοι, ἐκ δὲ τῶν τεχνουργημάτων οἱ κεφαλόδεσμοι, λαμπρὰ κεχρωματισμένα ραβδωτὰ ὑφάσματα, ἡ αἰγόθурсα καὶ τὸ ποικιλόστικτον κύνειον δέρμα. (1). Φαίνονται ἔτι τὰ

(1) Τζιχαννούμ, σελ., 486.

ἐρείπια τῶν ἀνακτόρων τοῦ Γομεδάν, περιλαλήτων ἐν τῇ ἀραβικῇ ἱστορίᾳ, ὡς τὰ τοῦ Σεδῖρ καὶ Χαβρνάχ, ὧν αἱ τέσσαρες πλευραὶ φέρουσι διάφορα χρώματα, ἡ μὲν ἐρυθρόν, ἡ δὲ λευκόν, ἡ δὲ κίτρινον, ἡ δὲ πράσινον. Ἐν μέσῳ τῶν ἀνακτόρων κεῖται περίπτερον ἐπταόροφον, ἐπὶ δὲ τῆς σέγης αὐτοῦ ὠκοδόμηται μαρμάρινον ἀνδρῶν θεατὸν ἀπὸ τριῶν μιλίων. Ὁ καλὶφης Ὀσμὰν κατηδάφισε τὰ ἀνάκτορα, παριδὼν τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν, ὅτι ὁ κατεδαφίσων αὐτὰ ἔμελλε θανεῖν βιαίῳ θανάτῳ, ἥτις καὶ ἐξεπληρώθη ἐπ' αὐτοῦ. Πρὸς τὴν δόξαν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Γομεδάν ἀμιλλᾶται ἡ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας Ἀβραχὰ οἰκοδομηθείσης, ὑπὲρ ἧς ἀνηλώθησαν ἄφθονος χρυσοῦ καὶ ἄργυρος, ἵνα οἱ λαοὶ ἀποτραπῶσιν ἀπὸ τῆς εἰς Μέκκαν προσκυνητείας καὶ προσελκυσθῶσιν εἰς Σα-ναάν. Μετὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν ταύτην εἴσοδον τοῦ Σινάν, ὁ Μερμὶς βέγης κατέλαβε τὸ φρούριον Χαουλάν, ὑπεῖχον τῷ Κατράμ, ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων ἀρχηγῶν τοῦ Μουταχέρ· κατηδαφίσθη δὲ τοῦτο, ὡς καὶ ἡ πόλις Σιδάμ, ἧς ἐδέσποζε τὸ φρούριον Κεθκεθάν, τὸ ὀχυρότατον τῆς εὐ-
 17
 1569 ^{Αὐγ.} Μαχμουτ Πασᾶς παρηγγέλθησαν ἵνα μετὰ τοῦ ἐμίρου Ἀβδουλλὰχ Ἀλχαμαδανὶ πολιορκήσωσι τὸ φρούριον ἀπὸ τῶν νώτων, ἐν ᾧ ὁ Σινάν προσήγγιζε κατὰ μέτωπον μετὰ τοῦ κυρίου στρατοῦ. Ὁ Μουταχέρ καὶ οἱ δύο αὐτοῦ υἱοὶ Ἀλχαδὶ καὶ Λουτφαλλάχ ἐτόλμησαν ἀπὸ τοῦ παρακειμένου Σελὲ ἐκδρομὰς κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου, ἐν μιᾷ δὲ τούτων ἐθανατώθη ὁ Ἀλχαδὶ.

Ἐπεὶ ὁ Χασάν καὶ ὁ Ἀβδουλλὰχ Ἀλχαμαδανὶ ὑπέταξαν τὰ ἐπὶ τῶν ὁρέων φρούρια, καὶ ὁ Σινάν κατέλαβε μετὰ ἀποκρουσθεῖσαν πρώτην ἀπόπειραν τὸ φρούριον Βεϊτούλ

Ἰζ, τουτέστι τὸν οἶκον τῆς τιμῆς, ἐγένετο ἡ τακτικὴ πολιορκία τοῦ Κεδχεβάν. Ὁ βεζύρης ἀνέθηκε τὰ τῆς πολιορκίας τῷ βεγλέρβεγῃ πέμψας πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τὸ βαρὺ πυροβολικόν, ὅπερ ἕνεκα τῆς ἀποτόμου πέτρας ἢ μόνον διὰ τῶν βραχιόνων ἐδύνατο ἵνα μετακομισθῇ ἢ διὰ βαρούλκων ἀνελκυσθῇ. Ἡ βαθεῖα καὶ ἐλώδης τάφρος εἶχε συγκοινωνίαν πρὸς τὸ φρεύριον δι' ὑπογείου ὁδοῦ, δι' ἧς οἱ πολιορκούμενοι ὑπεξήρουν τοὺς λίθους, οὓς οἱ πολιορκηταὶ ἐρρίπτον ὅπως πληρώσωσιν αὐτήν. Ὁ φρούραρχος Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Σεμσεδδίν, προβλέπων ὅτι ἦν ἀδύνατον αὐτῷ ἀντιστῆναι ἐπὶ μακρόν, καίπερ ἐγνωνκῶς ἐγκαρτερῆσαι ἕως ἐσχάτων, ἀπέπεμψε πρὸς τοὺς Τούρκους ἑπτὰ βέγηδας αἰχμαλώτους (1). Ὁ δὲ Μουταχέρ, 28
ἀνάψας πυρὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων ὡς σημεῖον νίκης, ἐξηπάτησε Ὁστ.
τοὺς Ἀραβας καὶ προσκαλέσας αὐτοὺς εἰς διανομήν τῶν 1519
λαφύρων, εἵλκυσεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Οὕτω δὲ συνήγαγε χιλίους ἵππεις καὶ ὀκτακισχιλίους πεζοὺς, μεθ' ὧν ἐφόρμησε πρὸς τὰ στρατεύματα τοῦ βεζύρου, μόλις ὄντα εἰς δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν· ἀλλ' ἡ ὁρμὴ αὕτη τῶν Ἀράβων, οὐδόλως διέσεισε τὰς ὀθωμανικὰς φάλαγγας, ὁ δὲ Μουταχέρ ἡττηθεὶς διεσώθη φυγών. Ἀλλ' ἡ ἥττα αὕτη οὐδόλως ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς ἀθυμίαν, ὅπως δὲ προσκλήσεται νέους ὁπαδοὺς, κατέφυγεν εἰς ἄλλους δόλους. Διεθρύλλησε πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν Ἀράβων ἐπιφάνειαν τοῦ Προφήτου καὶ ἀπεδίδω μεγίστην σημασίαν εἰς προῤῥηθεῖσαν ἐκλειψιν τῆς σελήνης. Διό ὁ Σεῖδ Νασσίρ, ὡν ἐκ τῶν πιστοτάτων ὁπαδῶν τοῦ Μουταχέρ, ἐγκατέλιπεν αὐτόν· ἀλλ' ὁ Κατράν, ὁ τοῦπίκλην Ἀλμετζνούν (ὁ ἐμμανῆς) καὶ ὁ Ἀλῆς Βέν Ταχίρ ἐξήγειραν ὑπὲρ αὐτοῦ πᾶσαν τὴν

(1) Ἀλῆς, φ. 354.

⁴
Μαρτ.
1570

χώραν καὶ ἐκώλυσαν πᾶσαν κοινωνίαν μεταξὺ Σαναᾶς καὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Ἡ Σαναὰ περιῆλθεν εἰς τὸ κράτος τῶν Ἀράβων διὰ κοινολογίας τοῦ βέγγη Τούρκου Μιμαί, τὸ δὲ στρατεύμα, ὅπερ ὁ Σινὰν κατέλιπεν ἐν Χαῦ πρὸς πολιορκίαν αὐτοῦ, καταληφθὲν αἰφνης ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἡττήθη. Αἱ διηνεκῶς ἐπαναλαμβανόμεναι πολλαχόθεν συμπλοκαὶ κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν ἀποστολὴν πολλῶν μοιρῶν στρατευμάτων. Διὸ ὁ Καραγκιόζ βέγγης, ὁ Περβιζ βέγγης καὶ ὁ σούβαςης Ἀχμέτ παρηγγέλθησαν ἐξελάσαι τοὺς ὄρους Σουμάρ τοὺς Σεϊδιγέ, ὁ δὲ Ἀβδι, σαντζάκβεγης τῆς Δαμάρ, καὶ ὁ τῆς Ῥοδαᾶς ἐξήλασαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Ἰερίμ, ὥστε ἔμεινεν αὐτοῖς ἀνάλωτος μόνον ἡ χώρα τοῦ Βουδὰν καὶ τὸ φρούριον τοῦ Χαῦ (ΚΓ). Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ τῆς πολιορκίας τοῦ Κεβχεβὰν ἔβαινον λίαν βραδέως καὶ δυσχερῶς. Γέφυρα ἔχουσα σιδηρᾶς κιγκλίδας, ἃς ἐκόμισαν ἀπὸ Σαναᾶς, ζευχθεῖσα νυκτὸς ἐπὶ τῆς τάφρου, ὅπως πλησιάσωσιν οἱ πολιορκηταὶ πρὸς τὰ τεῖχη, κατέπεσε· τῆς ἀποπείρας ὑπορύξεως ὑπονόμου ἀντέστη ἡ σκληρὰ πέτρα· πρὸς προφύλαξιν τῶν ἐργαζομένων εἰς κατασκευὴν στερεᾶς γεφύρας ἀπὸ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ φρουρίου, ἀνηγέρθη ὀχυρὸν περίφραγμα, ἀλλὰ ταύτης τελεσθείσης καὶ ἐπιστάσης τῆς ὥρας τῆς βιαίας ἀλώσεως, οἱ διαμαχόμενοι στρατοὶ ἦσαν τοσοῦτον κατάπονοι ὑπὸ τῆς ἐννεαμήνου πολιορκίας, ὥς ὁ Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Σεμσεδδίν, ἐδέξατο εὐμενῶς τὴν περὶ εἰρήνης γενομένην αὐτῷ πρότασιν ὑπὸ τοῦ ἱμάμη, τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦ Τζεμαλεδδίν, γραμματέως ἐξ ἀπορρήτων τοῦ βεζύρου. Ἐπιστολαὶ διημείφθησαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βεζύρου, ἡ σύμβασις ἐγένετο διὰ παραδόσεως ὁμήρων καὶ ἀπονομῆς τοῦ Κεβχεβὰν πρὸς τὸν Μωάμεθ μετὰ μισθοφορᾶς ἑξακοσίων χιλιάδων ἄσπρων. Ἡ πτώσις τοῦ Κεβχεβὰν

ἠνάγκασε καὶ τὸν Μουταχέρ ἵνα εἰρηνεύσῃ ἐπὶ τοῖς ἐξῆς· τὰ δύο ἡγεμονικά δικαίωματα τοῦ ἰσλάμ ἀπονέμονται τῷ σουλτάνῳ ἐν πάσῃ τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ· ἡ Πύλη ἀναλαμβάνει τὰς ἀνηκούσας πρότερον αὐτῇ κτήσεις, ὁ δὲ Μουταχέρ ὑπισχνεῖται οὐδεμίαν βοήθειαν χορηγεῖν τοῖς ἀντάρταις τοῦ Χάβ.

Μεταξὺ τούτων ὁ νέος βεγλέρβεγης τῆς εὐδαίμονος ²¹ ^{Μαΐου} 1570 Ἀραβίας Βεχράμ Πασᾶς, ἀδελφὸς τοῦ Ῥιδχβάν καὶ υἱὸς τοῦ Καρὰ Σαχίν, ἀφίκετο εἰς Σεβίδ· ἐντεῦθεν δὲ διὰ τοῦ Ταᾶζ εἰς Ἀλβέδαν καὶ εἰς τὰ τεῖχνη τοῦ Χάβ, οὗ ἡ ἄλωσης κατέστη εὐχερεστερά ἐκ τῆς ἐκρήξεως τῆς πυριτιδαποθήκης καὶ ἐκ τῆς φαρμακεύσεως τοῦ Ἀλῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Μουταχέρ. Τὴν κατάκτησιν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας συνεπλήρωσε διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ φρουρίου τούτου καὶ ἄλλων ὁ Βεχράμ Πασᾶς κατὰ τὴν ἐπταετῇ διοίκησιν αὐτοῦ, ἣν ὑμνησεν ἐν τουρκικοῖς στίχοις ὁ ποιητὴς Νιχαλί. Ὁ Σινάν, παραγγείλας ¹ ^{Μαρτ.} 1571 τὰ δέοντα τῷ Βεχράμ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας, ἀπέπλευσεν ἀπὸ Μόκας τῷ ἐπιόντι ἔαρι, ἀπέβη εἰς Τζιδδαν καὶ ἐπορεύθη χάριν προσκυνήσεως εἰς Μέκκαν. Ὁ δὲ σερίφης ἔπεμψε πρὸς προὔπαντήσιν αὐτοῦ τὸν ἐπάπτην τοῦ ἱεροῦ καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῶν οὐλεμάδων. Οἱ πρῶτοι βέγνηδες τῆς ἀκολουθίας τοῦ Σινάν ἦσαν ὁ Μουσταφᾶς, υἱὸς τοῦ Ἀγιάς Πασᾶ, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰβραῆμ βέγνης, ὁ ἐμίρης Χαμάδ, ὁ Ἀραψ σέχης Βενί Χαϊθάρ, ὁ σέχης τῆς Τζιζέ Σολὰν Ἀχμέτ βέγνης, ὁ Ἀλῆ βέγνης καὶ ἄλλοι. Ὁ Σινάν ἐκλήθη ἐπὶ μέγα συμπόσιον, μετὰ δὲ τοῦτο ὑπέδεξατο τοὺς Σεῖδ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τοῦ Μελέκ Ἐσχρέφ Καϊτβαί καὶ εἴτα ἐπεσκέψατο τὸν σερίφην Ἐβού Νεμί. Μετὰ ταῦτα ἐξήτασε τὰ ἔργα τῆς πηγῆς τοῦ Ἀραφὰτ καὶ ἐπεσκέψατο τὸ ὄρος Θόρ (Τῶρν), ἔνθα κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ σπηλαίου αἱ περισσότεραι ἐφώλευσαν καὶ ἀράχλαι ὕφαινον, ὅπως τὸν

ἐκεῖ κεκρυμμένον Προφήτην ἀποκρύψωσιν ἀπὸ τῶν ἐρευ-
νῶν τῶν διωκτῶν αὐτοῦ. Οὕτω διέτριψεν ἐπὶ ὅλον μῆνα
ἐπισκεπτόμενος ἱεροὺς τόπους καὶ τάφους μέχρι τῆς
προσεγγίσεως τῶν ἡμερῶν τῆς εὐλαβοῦς ἀποδημίας, ἥτοι
τοῦ τελευταίου μηνὸς τοῦ ἔτους, ὃς καὶ διὰ τοῦτο κα-
λεῖται σελήνη τῆς προσκυνητείας.

Ὅτε συνηντήθησαν αἱ τρεῖς συνοδαὶ τῶν προσκυνητῶν,
αἱ ἀπὸ Συρίας, εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ Αἰγύπτου, ἡγου-
μένων τῶν ἐμῶν αὐτῶν, ὁ βεζύρης Σινὰν ἐπορεύθη τῇ
ὁγδόῃ τῆς σελήνης εἰς Μίναν, ὅπως διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ
κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἰσλάμ, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπο-
ρεύθη εἰς τὸ τέμενος τοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀρα-
φάτ, ἐνθα ἐτελέσθη πανηγυρικῶς ἡ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος
δέησις ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου τῶν σουλτάνων, τοῦ χακάν
τῶν χακάνων, τοῦ κυρίου τῶν δύο ἡπείρων καὶ τῶν δύο θα-
λασσῶν, τοῦ ὑπρέτου τῶν δύο ἱερῶν τόπων τοῦ Ἰσλάμ,
τοῦ σουλτάνου Σελίμ Χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτάνου Σου-
λεϊμάν Χάν (ΚΔ). Διενυκτέρευεν ἐν Μουζδελιζέ, τῇ δὲ
ἐπιούσῃ ἀνεχώρησεν εἰς Μίναν καὶ Μέκκαν. Ἐπτάκις ἐπο-
ρεύθησαν ἀπὸ Σαφά εἰς Μέρβαν καὶ τ' ἀνάπαλιν· ἐπτά
λίθους ἔρριψεν ἕκαστος προσκυνητῆς εἰς Τζεμρέι Ἀχβά
κατὰ τοῦ σατανᾶ, τοῦ μιαρσῦ καὶ κατηραμένου, τοῦ διώ-
κτου, τοῦ λιθασμοῦ ἀξίου· ἐπτάκις περιῆλθον τὸν ἱερὸν
οἶκον, ὡς ἦδη ἀπὸ Ἀβραάμ ἐγένετο ἡ τελετὴ αὕτη καὶ
ἐτελεῖτο ἡ θυσία. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ αὐθι-
γὰς τρεῖς ἐπτά λίθοι ἔρρίφθησαν ἐπὶ τοὺς περιγραφέντας τό-
πους, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἐπανελήφθη ἡ ἐπταπλῆ πορεία με-
ταξὺ Μέρβας καὶ Σαφά, ἡ ἐπταπλῆ λιθοβολία καὶ ἡ ἐπτα-
πλῆ περίοδος τοῦ ἱεροῦ οἴκου. Πρὸς ἀγαθὴν ἀνάμνησιν ἐν
Μέκκᾳ ἀνώρυξε κρήνην καὶ καθίδρυσεν τριάκοντα ἀναγνώ-
στας τοῦ Κορανίου, ὧν ἕκαστος καθ' ἑκάστην ἀνεγίνωσκε

τὸ τριακοστὸν τοῦ Κορανίου, ἅπαντες δὲ ὁμοῦ τὸ ὄλον.
 Ἀλλὰ μᾶλλον ἐφρόντισεν ὑπὲρ ἀγαθῆς αὐτοῦ ἀναμνήσεως
 ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καθόσον δωρησάμενος κατὰ τὴν προσκυνη-
 τείαν ταύτην γενναῖον δῶρον τῷ νομομαθεὶ Κουθεδὶν
 Μωάμεθ Βὲν Μωάμεθ τῷ ἀπὸ Μέκκας, προέτρεψε τοῦτον
 ἵνα περιγράψῃ τὴν εἰς Ἀραβίαν ἐκστρατείαν αὐτοῦ, ἀνα-
 κοινώσας αὐτῷ τὰ συμβάντα τὸ μὲν ἀπὸ στόματος, τὸ
 δὲ κατὰ τὸ ποίημα, ἐν ᾧ ὁ Ὀθωμανὸς ποιητὴς Ρουμουζὶ
 ὕμνησε τὴν ἄλωσιν τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. Τῇ προ-
 τροπῇ ταύτῃ ὀφείλει ὁ Σινὰν τὸν μόνον ἔπαινον, ὃν ἀπο-
 δίδουσιν αὐτῷ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι, ἡ δὲ φιλολο-
 γία τὸ ἱστορικὸν ἔργον, ὃ ἐχρησίμευσεν ἡμῖν πρὸ πάσης
 ἄλλης πηγῆς ὡς ὁδηγὸς εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἐκστρα-
 τείας ἐπὶ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Λύσις τῆς πρὸς τὴν Βενετιανὴν εἰρήνης. — Πόλεμος πρὸς τὴν Κύπρον. — Ὁ Βραγαδίνος ἐκδέρεται ζῶν. — Πολεμικὰ συμβάντα ἐν Δαλματία. — Ναυμαχία ἐν Ναυπάκτῳ. — Εἰρήνη πρὸς τὴν Βενετιαν. — Ἀλωσις τῆς Τύνιδος. — Ἐκστρατεία ἐπὶ τὸν Ἰωάννην τῆς Μολδοβίας. — Ἀνανέωσις τῆς πρὸς τὴν Αὐστριαν εἰρήνης. — Ἐξομόται. — Τελευτὴ τοῦ Σελίμ. — Μνημεῖα καὶ χαρακτήρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Ε τῆς Ἀραβίας τὸ δεύτερον ἤδη γενομένη κατάκτησις προὐκάλεσε τὴν τῆς Κύπρου, ἣτις οὖσα τὸ προσφιλέες βούλευμα τοῦ Σελίμ ἀπὸ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἦν ἐτι διάδοχος, ἐτελέσθη τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὁ κύριος μοχλὸς τῆς κατακτήσεως ταύτης ἦν Ἰουδαῖός τις, ὃς βασιλεύοντος Σελίμ τοῦ Β' πλεῖτον ἰσχύων βεζυρῶν τινων, ἐστὶν ἄξιος ἰδιαιτέρας τινος ἐρεύνης. Ὁ Ἰωσήφ Νασὺ, καλούμενος πρότερον Δὸν Μικοῦτζ, τὸ γένος Πορτογάλλος καὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων τῶν καλουμένων Μορανῶν, οἵτινες βιαίως ἐπέστρεψαν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, ἤλθε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Σουλεϊμάν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐξ ἔρωτος πρὸς Ἰουδαίαν νεάνίδα, πλουσίαν τε καὶ καλὴν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίαν πίστιν· ἐκτῆσατο δὲ

τοσοῦτον τὴν εὐνοίαν τοῦ Σελίμ, διοικητοῦ τότε τοῦ Κο-
 τυαίου, τὸ μὲν δωρούμενος αὐτῷ μαργαρίτας καὶ πολυτί-
 μους λίθους, ἰδίᾳ δὲ ἐκλεκτοὺς οἶνους, τὸ δὲ δανείζων χρή-
 ματα, ὥστε ἐγένετο ἐκ τῶν φιλτάτων αὐτῷ. Ἡ εὐ-
 νοία αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν ἵνα θρυληθῇ παρὰ τῷ λαῷ, ὅτι
 ὁ Σελίμ οὐχὶ τοῦ Σουλεϊμάν, ἀλλ' Ἰουδαίας υἱὸς ἦν, καὶ
 ὅτι ἐν σπαργάνοις ὧν ἔτι εἰσῆχθη λάθρα εἰς τὸ χαρέμιον.
 Ἐκτοτε ὁ Ἰωσήφ Νασὺ, ὑποθάλπων διὰ βενετικῶν δουκά-
 των καὶ κυπρίου οἴνου τὴν εὐνοίαν τοῦ Σελίμ, παρέστησεν
 ἤδη τότε τῷ μέλλοντι σουλτάνῳ πόσον ἦν εὐχερὲς ἵνα
 ἀφθόνως πορίζηται ἀμφοτέρω ταῦτα διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς
 Κύπρου. Παρασυρόμενός ποτε ὁ Σελίμ ὑπὸ τοῦ κυπρίου
 οἴνου, περιεπτύξατο τὸν φίλον αὐτοῦ (ὃς ἔκτοτε γενόμε-
 νος αὐθις Ἰουδαῖος ἀνέλαβε τὸ πρότερον ὄνομα τοῦ Ἰω-
 σήφ Νασὺ ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου Μικουῆ) ἐπειπὼν· «Ἀλη-
 θῶς, ἐὰν πληρωθῶσιν αἱ εὐχαί μου, σὺ ἔτη βασιλεὺς τῆς
 Κύπρου.» Ἡ ἐν μέθῃ δοθείσα αὕτη ὑπόσχεσις ἐπλήρωσε
 τὸν πλούσιον Ἰουδαῖον τοσαύτης ἀγαθῆς ἐλπίδος, ὥστε
 τὰ σήματα τῆς Κύπρου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Ἰωσήφ, βα-
 σιλεὺς Κύπρου» (Α), γράψας ἐφύλασσε ἐν τῷ ἰδίῳ
 οἴκῳ, ὡς σημαίαν τῆς μελλούσης κατακτήσεως. Τὰς ἐλ-
 πίδας αὐτοῦ ἐκράτυνε μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν
 τοῦ σουλτάνου ἡ ἀποδειχθεῖσα πρὸς αὐτὸν εὐνοία διὰ τῆς
 ἐπιφανοῦς παροχῆς προσηγορίας καὶ χώρας. Ἐπανερχο-
 μένῳ τῷ Σελίμ ἀπὸ Βελγραδίου ὁ Μικουῆ προϋπήνησεν
 αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν ἐθαφιαίως, ὁ δὲ σουλτάνος ἀνῆ-
 γειρεν αὐτὸν καὶ περιεπτύξατο ὡς δοῦκα τῆς Νάξου καὶ
 τῶν περὶ αὐτὴν δώδεκα Κυκλάδων. Ὁ Ἰωσήφ Νασὺ ἐτέλει
 φόρον μόνον τέσσαρας καὶ δέκα χιλιάδας δουκάτων, ἀντὶ
 δὲ τῆς δεκάτης τοῦ οἴνου, μόνης ἀποφερούσης αὐτῷ πεντε-
 καίδεκα χιλιάδας πορτογαλλικῶν χρυσῶν, ἐτέλει μόνον

δισχιλία δουκάτα. Μάτην ὁ δεφτερδάρ ἀντέλεγε πρὸς τὸν σουλτάνον, διότι οὗτος κατεσίγαζεν αὐτὸν λέγων, ὅτι ταῦτα οὕτω διέταξεν ἐν διαθήκῃ ὁ Σουλεϊμάν. Ὁ τῶος Βενετὸς δούξ τῆς Νάξου ἐκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν στερηθεὶς τοῦ ἀξιώματος ⁽¹⁾. οὕτω δὲ ἡ κυριαρχία τῶν Βενετῶν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου ἀπεσβέσθη πρὸς χάριν τοῦ αὐλικοῦ καὶ πολιτικοῦ πράκτορος Ἰουδαίου, ἀναγορευθέντος δουκὸς τῆς Νάξου, Πάρου, Ἀνδρου καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων. Τῷ αὐτῷ δ' ἔτει τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Σελίμ ὁ Βενετὸς πρεσβευτὴς ἐφοβεῖτο ἤδη περὶ τῶν κατὰ τῆς Κύπρου κατακτητικῶν βουλῶν τοῦ Σελίμ, οὐδόλως δὲ περὶ τούτου ἠπατάτο (B). Πρὸς τὰς βουλὰς ταύτας ἀνθίστατο μὲν ἰσχυρῶς ὁ μέγας βεζύρης· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αἱ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις διήρκουν, ἡ δὲ τῆς Ἀραβίης ἀνταρσία ἦν ἀδάμαστος, οὐδεὶς λόγος ἦν περὶ βενετικοῦ πολέμου. Εὐθὺς ὁμῶς ὡς ἀποκατέστη ἡ εἰρήνη ἐν Οὐγγρία καὶ ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ, ὁ Δὸν Ἰωσήφ ἀνεπέτασε πάντα τὰ ἱστία τῆς πρὸς τὸν χρυσὸν καὶ τὸν οἶνον ἐμπαθοῦς κλίσεως τοῦ Σελίμ καὶ ἐκίνησε πάντας τοὺς ἀνέμους τῶν δολοφράφιων αὐτοῦ ἵνα τὸ πλοῖον τῶν περὶ τῆς βασιλείας ἐλπίδων καταγάγῃ εἰς τὸν λιμένα. Ὁ ἐμπρησμὸς τοῦ βενετικοῦ ναυτοθμοῦ, ὃν ἴσως οἱ πράκτορες αὐτοῦ τοῦ Ἰωσήφ ὑπενήργησαν, ἐνέβαλεν εἰς τοσαύτην ἀθυμίαν τὴν δημοκρατίαν, ὅσον ἀπ' ἐναντίου ἐθάρβυνε καὶ ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιθυμούντων τοῦ βενετικοῦ πολέμου. Τούτων ἡγοῦντο, πλὴν τοῦ Μικουέζ, οἱ δύο βεζύραι, Πιαλέ, ὁ πρῶν καπιτάν Πασᾶς καὶ ὁ πρῶν αὐλάρχης Λαλά

(1) Ἀναφράξ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

Μουσταφᾶς, ἀμφοτέροι ἐκκαϊόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ ἀνακτῆσασθαι δι' ἀνδραγαθημάτων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν τὴν εὐνοίαν τοῦ σουλτάνου, ἣν ἀπώλεσαν ἐν προτέραις ἐκστρατείαις (1). Ὁ μέγιστος σύμμαχος τοῦ κεκρυγμένου ἐχθροῦ τοῦ Μικουέζ, τοῦ εἰρηνοφίλου μεγάλου βεζύρου (2) ἦν ὁ μουφτί Ἐβουσσουσὺδ· ἀλλ' οὗτος οὐ μόνον παρέστησε τῷ σουλτάνῳ, ὅτι κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ ἰσλάμ τὰ πρὸς ἰδρυσιν τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει οἰκοδομουμένου μεγάλου τεμένους ἀναγκαῖα χρήματα ἐπάναγκες ἦν ἵνα εἰσπραχθῶσιν οὐχὶ ἀπὸ τῶν μοσλίμων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡττημένων ἀπίστων, ἀλλ' ἐξέδωκε καὶ φειδῶν, ὅς (συντεταγμένος ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ, ἐν ἣ ὁ πρεσβευτὴς Καισαριάνης ἡτιολόγει τὴν διὰ τῆς μάχης τῆς Βάρνης λυθεῖσαν οὐγγρικὴν συνθήκην ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τοῖς ἀπίστοις οὐδεμίᾳ πίστις τηρητέα) κατεπάτει τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ διεθνούς δικαίου καὶ πᾶσαν παρασπὸνδθσιν ἐκ φιλοκτημοσύνης παρίστα ὥς εὐσεβὲς ἔργον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο ἔγγραφον τοῦ τουρκικοῦ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης δικαίου φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου τὴν ἀπιστίαν, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι οὐδόλως ἡσχύνθησαν κηλιδῶσαι δι' αὐτῆς τὰ χρονικά αὐτῶν, παρατίθεμεν τοῦτο ἐνταῦθα μεταπεφρασμένον ὁλόκληρον.

«Ἐρώτησις· Ἐὰν ἐν χώρᾳ οὔσῃ πρότερον τοῦ ἰσλάμ, εἴτα ὅμως ἀποχωρισθεῖσθ, οἱ ἄπιστοι τὰ τεμένη μεταβάλλωσιν εἰς ἐκκλησίας, κατατρύχωσι τοὺς πιστοὺς καὶ πληρῶσι τὸν κόσμον αἰσχρουργημάτων, ἐὰν ὁ ἡγεμὼν

(1) Ἱστορία τοῦ Λιγαίου, σ. 303. Ἀναφορὰ Ἀλδέρτου τοῦ ἐκ Βυζ. τῷ 1367, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

(2) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλᾶχ σ. 59.

τοῦ ἰσλάμ, κινούμενος ὑπὸ καθαροῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἀλη-
θοῦς πίστεως, τὴν χώραν ταύτην ἐπιθυμῇ ἀποσπάσαι ἀπὸ
τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων καὶ πάλιν ἐνῶσαι αὐτὴν μετὰ
τῆς ἰσλαμητικῆς, ἐὰν ἡ πλήρης εἰρήνη πρὸς τὰς λοιπὰς
κτῆσεις τῶν ἀπίστων τούτων, ἐὰν ἐν τοῖς παραδοθείσι πρὸς
αὐτοὺς ἐγγράφοις τῆς εἰρήνης περιλαμβάνηται καὶ ἡ χώρα
αὕτη, ὑπάρχει κατὰ τὸν νόμον κώλυμα ὅπως μὴ λυθῇ ἡ
συνθήκη; Ἀπόκρισις· Οὐδὲν κώλυμα ἐντεῦθεν γεννᾶται.
Ὁ ἡγεμὼν τοῦ ἰσλάμ τότε μόνον δύναται νομίμως διο-
μολογῆσαι εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀπίστους, ὅτε ἐκ ταύτης
πηγάζει ὠφέλεια καὶ κέρδος σύμπαςι τοῖς Μουσουλμά-
νοις. Ἐὰν τὸ κοινὸν τοῦτο συμφέρον μὴ ὑπάρχῃ, ἡ εἰρήνη
οὐκ ἔστι νόμιμος. Εὐθὺς ὡς παρίσταται ὠφέλειά τις εἴτε
διαρκεστέρα, εἴτε προσκαιροτέρα, συμφέρον ἐν δέοντι λύειν
τὴν εἰρήνην. Οὕτως ὁ Προφήτης (εὐλογία εἴη ἐπ' αὐτόν) τῷ
ἐκτῷ ἔτει τῆς ἐγίρας μέχρι τοῦ δεκάτου διωμολόγησεν εἰ-
ρήνην πρὸς τοὺς ἀπίστους, ὁ δὲ Ἀλῆς (οὗ τὸ πρόσωπον
εἴη δεδοξασμένον) ἔγραψε μὲν τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης,
εὗρεν ὅμως ὠφελιμώτατον λύσαι αὐτὴν τῷ ἔξῃ ἔτει, τῷ ὀγ-
δώ ὁ ἔτει τῆς ἐγίρας ἐπιτεθῆναι τοῖς ἀπίστοις καὶ καταλα-
βεῖν τὴν Μέκκαν. Ἡ Σὴ Μεγαλειότης, ὁ καλὶφης τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, πῦδόκησεν ἵνα μιμηθῇ τὴν εὐγενῆ Σούν-
ναν (τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν) τοῦ Προφήτου. Ταῦτα ἔγραφεν
ὁ πτωχὸς Ἐβουσουούδ». Τὸ ὑποτιθέμενον δίκαιον τοῦ Σε-
λίμ πρὸς κατοχὴν τῆς Κύπρου ἐστηρίζετο οὖν κατὰ τὸν
φετῶν τοῦτον ἐπὶ τῆς προτέρας κυριαρχίας, ἣν οἱ Ἀρα-
βες ἤδη ἐπὶ Ὀμάρ καὶ εἴτα οἱ Αἰγύπτιοι σουλτάνοι εἶχον
ἐπὶ τῆς Κύπρου, καὶ ἐπὶ προηγούμενου γεγονότος, ὅτι αἱ
πρόσοδοι τῆς νήσου ἔδαπανῶντο πρότερον ὑπὸ τῶν Αἰγυ-
πτίων σουλτάνων πρὸς διατήρησιν τῶν δύο ἱερῶν πόλεων
Μέκκας καὶ Μεδίνης, καὶ ἐνόμιζεν ὡς θρησκευτικὸν καθή-

κον ἵνα πάλιν τρέψῃ αὐτάς εἰς τὰς πόλεις ταύτας. Κατὰ πρῶτον ὁ διερμηνεὺς Μαχμούτ, εἴτα δὲ ὁ τζαούσης Κουθὰδ, ἐπέμφθησαν ἵνα ἀπαιτήσωσι παρὰ τῆς δημοκρατίας τὴν ἐκχώρησιν τῆς Κύπρου ἀντὶ τῆς εἰρήνης. Τοιαύτης θυσίας ἔχρηζεν ἡ ἀσφάλεια τῶν εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίναν πλεόντων προσκυνητῶν, ἡ καταστροφή τῶν πειρατικῶν πλοίων, ἃ τέως εὗρισκον καταφύγιον ἐν Κύπρῳ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σουλτάνου. Καὶ ἡ μὲν γερουσία ἀπεκρίνατο ὡς καθῆκε τῇ ἑαυτῆς τιμῇ ἀποφατικῶς, ὁ λαὸς ὅμως ἠγανάκτησε τοσοῦτον, ὥστε ὁ τζαούσης ἐξήχθη ἐκ τινος πλαγίας θύρας τοῦ μεγάρου, ὅπως σωθῇ ἐκ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Ὁ μέγας βεζύρης ἀπεπειράθη τὸ δεύτερον ἵν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐπικειμένην θύελλαν καὶ στρέψῃ ἀλλαχόσε τὰς πρὸς πόλεμον μετὰ ζήλου γιγνομένας προπαρασκευάς, καὶ ὑπεστήριξε παντὶ σθένει τὴν πρᾶσθειάν τῶν ἐκ τῆς Ἰσπανίας ἐκδιωχθέντων Μαύρων, ἐπικαλουμένων τὸν σουλτάνον, ἀλλὰ μάτην (1). Τοῦ θρησκευτικοῦ καθήκοντος πρὸς βοήθειαν διωχθέντων μουσλίων ἐπεκράτησεν ἡ ἐπιθυμία βενετικῶν δουκάτων καὶ κυπρίου οἴνου· ὥστε ἡ κατάκτησις τῆς Κύπρου ἐκρίθη.

Ἡ νῆσος Κύπρος καλεῖται οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως αὐτῆς Κινύρα, ἡ ἀπὸ τοῦ φυομένου ἄνθους κύπρου, ἀφ' οὗ ἡ Κύπρις Ἀφροδίτη, ἡ ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου πόλεως· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Ἀμαθοῦσία, Παφία καὶ Σαλαμινία, ἐκ τῶν ὀνομαστοτάτων αὐτῆς πόλεων Ἀμαθοῦντος, Πάφου καὶ Σαλαμῖνος, ὡς καὶ Κρύπτος ἐκ τῶν κεκρυμ-

(1) Ὁ Φολιέττας, δ Παρσίας, σ. 33 ἕως 39, ὁ Σαγρέδος καὶ ὁ Καρανιόλος ὁμοφωνοῦσι καὶ εἶσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ Γρατιάνης διαφωνεῖ αὐτοῖς καὶ ἀπατάει, σ. 68, λέγων, ὅτι ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ἰβραὴμ Στροζένης ᾔλθε τότε τὸ δεύτερον εἰς Βενετίαν.

μένων υπογείων ὁδῶν (1), καὶ Κεραστιάς ἀπὸ τοῦ πολλὰ ἄκρα ἔχειν, καὶ Ὁ φ ι ο ὕ σ α ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πολλῶν ὄρεων, εἰς οὓς ὁ μῦθος ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀφιογενῶν, καθ' ὧν τὰ δηλητηρία φάρμακα οὐδεμίαν δύναμιν ἔχουσι, καὶ Σφῆ- κ ε ι α ἀπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς, οἵτινες ἐπεκαλοῦντο Σφῆ- κες. Ὁ μῦθος ἀναφέρει ὡταύτως ἐνταῦθα τὴν καταγω- γὴν τῶν κενταύρων ἀπὸ τῆς ἀπωσθείσης ὑπὸ τῆς Ἀφρο- δίτης γονῆς τοῦ Διονύσου (2). Τὸ ἀρχαιότατον αὐτῆς ὄνομά ἐστι Χετιμά, ὑπὸ Φοινίκων ἀποίκων δοθὲν αὐτῇ (Γ). Οἱ μὲν ἱστοριογράφοι καὶ ποιηταὶ διὰ τὸ γόνιμον τῆς χώ- ρας καὶ ὡς ἐνδιαίτημα προσφιλὲς τῆς Ἀφροδίτης ἐξυμνοῦ- σιν αὐτὴν ἀποκαλοῦντες εὐ γ ε ω ν, π λ ο υ σ ί α ν, ἀ ν θ η- ρ ᾶ ν, ἐ π ῖ χ α ρ ι ν, ἐ ρ ω τ ι κ ῆ ν, φ ι λ ῆ δ ο ν ο ν, ἰ ε ρ ᾶ ν μ α κ α ρ ί α ν καὶ θ ε ί α ν, οἱ δὲ Βυζαντινοὶ φιλόχριστον. Ὁ Στράβων καλεῖ αὐτὴν τὴν τρίτην τῶν ἐπτὰ μεγάλων νή- σων τῆς Μεσογείου (3), καὶ δικαίως, διότι τὸ μὲν εὖρος αὐτῆς ἐστὶν ἐξήκοντα καὶ ἐξ μιλίων, τὸ δὲ μήκος διπλάσιον, ἡ δὲ περίμετρος ἐξακοσίων πεντήκοντα, ἐκτείνεται δ' ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς μεσογείου μεταξύ τῶν παραλίων τῆς Κιλικίας καὶ Συρίας, καὶ ἔχει τὸ μὲν βορειοανατο- λικὸν ἀκρωτήριο τὸ πάλαι Δεινάρετον, νῦν δὲ ἅγιον Ἀν- δρέαν καλούμενον, ἐστραμμένον πρὸς τὸν βαθὺν κόλπον τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ βορειοδυτικόν, τὸν πάλαι Ἀκά- μαντα, νῦν δὲ Ἐπιφάνειαν καλούμενον, πρὸς τὸν χειμέριον κόλπον τῆς Ἀτταλείας. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκρωτη- ρίων κεῖται ἡ Κρομμύου ἄκρα, νῦν Κορνακέτι, ἀπέναντι τοῦ Ἀνεμουρίου, ἄκρας τῆς Τραχείας Κιλικίας ἐγγύτατα τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου. Τὸ ὅλον τῆς νήσου σχῆμά ἐστιν

(1) «Διὰ τὸ κεκρῦφθαι ὑπὸ θαλάσσης», κατὰ τὸν Εὐστάθιον.

(2) Ἦν ποθέων ἀκιχήτα γονὴν ἐσπειρεν ἀρούρης. Διονύσιος, Ε.

(3) Σαρδὼν, Σικελία, Κύπρος, Κρήτη, Εὐβοία, Κύρνος, Λέσδος.

ετερόμηκες καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἰκάζουσιν αὐτὴν ὅτε μὲν πρὸς
δορὰν, ὅτε δὲ πρὸς ἀσπίδα καὶ πρὸς δελφίνα. Δύο δειρά-
δες χθαμαλῶν ὁρέων ἀπὸ τοῦ Κρομμύου ὄρους διήκουσαι
ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς εἰς τὸ πέρας τῆς νήσου, ἡ δὲ πρὸς
δυσμᾶς καὶ μεσημβρίαν περιγράφουσι κύκλον. Ἐν τῷ μέ-
σῳ τῆς νήσου ὑφύεται ὁ Ὀλυμπος τὸ ὄρος ὑπὲρ τὰς δει-
ράδας ταύτας, ἔνθα ὁ Εὐρυπίδης μετατίθησιν οὐ μόνον τὸ
ἐνδιαίτημα τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ καὶ τῶν μουσῶν, ὁ μετὰ
ταῦτα οἱ χριστιανοὶ ἀνέθηκαν ἀνδρύσαντες ναΐδιον τῷ
ἀρχαγγέλῳ Μιχαήλ, ὡς καὶ τὸν παρὰ τὰς ἀλικὰς λό-
φον, ἔνθα ἦν τὸ πάλαι ναὸς τοῦ Διὸς, ἀνέθηκαν τῷ Τι-
μίῳ Σταυρῷ.

Ὅτε οἱ Θεοὶ κατῴκουν ἐπὶ τὸν Ὀλύμπον, ἡ Κύπρος ἦν
πρὸ πάσης ἄλλης χώρας τὸ προσφιλὲς οἰκητήριον τῆς
θεᾶς τοῦ ἔρωτος τῆς Χρυσῆς Ἀφροδίτης, ἥτις ἐνταῦθα
ἀνέδυσεν ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης καὶ ἥτις εἶχεν ἱε-
ρὸν ἐν Πάφῳ καὶ Ἀμαθοῦντι, ἐν Γόλγοις καὶ Ταμάσῳ, ἥς τὸ
ἄλσος ἐν Ἰδαλίῳ καὶ ὁ τραπεζοειδὲς λόφος ἐν Πηδαλίῳ ἦσαν
ιερά. Ὡς Ἀφροδίτη δὲ Ἀκραία εἶχε καὶ ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου
βωμούς. Ἐν Πάφῳ ἐλατρεύετο ὡς Οὐρανία ὑπὸ τὴν γηί-
νην μορφήν κώνου, ὡς Οὐρανία, διότι ὁ κώνος, τὸ σύμβο-
λον τῆς γεννήσεως, ἦν διοπετής· ἔθυσον αὐτῇ μόνον ἄρ-
ρενα ζῶα· οἱ ἱερεῖς αὐτῆς εἴλκον τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Κι-
νύρα καὶ Θαμύρα, ὀνομαστῶν μάντεων, αἵ τινες καὶ ἐκ
συῶν προεμάντευον τὰ μέλλοντα, οἱ μὲν ἴσως ἐκ Φοινίκης,
οἱ δὲ ἐκ τῆς ὁμόρου Κιλικίας ἀποικίσαντες, ἔνθα ἐν Τελ-
μησσῷ ἡ μαντεία ἤκμαζε τὰ μάλιστα (1), τῷ δὲ Σαλα-
μινῷ Διὶ, τῇ Ἀγραύλῳ, τῷ Διομήδει καὶ τῇ Παλλάδι
ἔθυσον ἀνθρώπους. Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἐν Ἐρυσθείᾳ Φοίβου,

(1) Κιχέρων.

ἐν τῷ Ἀφροδισίῳ, ἡ πενθοῦσα θεὰ τοῦ ἔρωτος ἀνεῦρε τὸν ἀπολωλότα Ἀδωνιν, ἐν δὲ Ὑλῃ καὶ Τέμβρῳ ἐλατρεῦτο ὁ Ἀπόλλων ὡς Ὑλάτης. Ἐν Κουρίῳ οἱ ἀπτόμενοι τοῦ βωμοῦ αὐτοῦ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν. Ὡς δὲ ἡ λατρεία τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης μετηνέχθη εἰς Κύπρον ἐξ Ἀσκάλωνος τῆς Φοινίκης, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Ἀδώνιδος, διὸ οἱ Σύροι καλοῦσι Τεμούζ, καὶ κατ' αὐτὸν ἔτι νῦν τὸν μῆνα Ἰούλιον. Ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀδώνιδος ἐπανηγυρίζετο κατ' ἔτος, ὡς ἐν Συρίᾳ, ἐνθα ὁ ποταμὸς τῆς Βύβλου φερώνυμός ἐστιν αὐτῷ, ὡς ἑορτὴ θρήνων ἐν Ἀμαθοῦντι, ἡ δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἐν Πάφῳ δι' αἰσχυρῶν μυστηρίων. Ὡς οἱ θεοὶ οὗτοι τοῦ λιθάνου ἐκ Συρίας, οὕτως οἱ τοῦ Νείλου Ἰσις καὶ Σέραπιδες μετόκησαν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κύπρον καὶ εἶχον βωμούς ἐν Σόλοις. Κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὰς Πατέρας οἱ Κύπριοι πρῶτοι ἔθυσαν τοῖς θεοῖς, κατ' ἄλλους δὲ αὐτοὶ πρῶτοι ἔκτισαν τὸν πρῶτον βωμὸν τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἐκάλεσαν αὐτὴν Ἑλεήμονα (1). Τὴν λάμπιν, δι' ἣς περιβάλλεται ἡ Κύπρος ἐν τῇ μυθολογίᾳ, ἐκτίησάτο ἐξαιρέτως ἐκ τῶν πλουσιῶν φυσικῶν δώρων. Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἔστιν ὀνομαστή ἐπὶ σίτῳ, οἴνῳ, ἐλαίῳ, μέλιτι, στυπτηρίᾳ καὶ ἄλατι, λιθάνῳ καὶ στύρακι, ἰδίᾳ ὅμως ἐν τῷ χαλκῷ, οὗ τὸ ὄνομα ἐν ταῖς πλείσταις τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν παράγεται ἐκ τοῦ τῆς νήσου ἢ τοῦ τῆς θεᾶς ἢ τὸ μέταλλον τοῦτο ἦν ἱερὸν. Κατὰ τὰ φυτὰ διέπρεπον ἡ Κύπρος ἐπὶ τοῖς ἐρυθροῖς φυτοῖς, οἷον τῇ κύπρῳ καὶ τῇ ἐρυθροδάνῳ, ἐπὶ τῇ μύρτῳ, ἱερᾷ τῆς Ἀφροδίτης, ἐπὶ τῇ σελίνῳ καὶ θρίδακι, ἐπὶ τῷ κολοκασίῳ καὶ τῷ καλίῳ, καὶ τῷ κολοκύνθῳ καὶ ταῖς τερεβίνθοις, τῷ βαβαρβάρῳ καὶ τῷ λαυδάνῳ, κατὰ δὲ τοὺς πολυτίμους λίθους ἐπὶ τῇ ἰάσπιδι.

(1) Πλούσιος.

καὶ τῷ ἡλιοτροπίῳ, τῷ ἀετίτῃ, τῷ ἀμιάντῳ, τοῖς διαφόροις
κρυστάλλοις καὶ ὀπαλλίοις. Ἐκ τῶν πτηνῶν αὐτῆς ἦσαν
περιλάλητα, ἐκτὸς τῶν ἱερῶν τῇ Ἀφροδίτῃ περισσεύων,
ἰδίᾳ αἱ παχεῖαι συκαλίδες, ἐξ ὧν τὸ πάλαι συχνὰ ἐν μό-
νον πλοῖον ἐκόμιζεν εἰς Ἰταλίαν ὀγδοήκοντα χιλιάδας.
Ἀναισθητότερος Κυπρίου βοός ἦν ἐλληνικὴ παροιμία, πρὸς
ἣν ἐδύνατο προστεθῆναι ἑτέρα ἀπὸ τῶν συῶν εἰλημμενη,
οἵ τινες πληρωθέντες σύκων ἐχρησίμευσον εἰς μαντείαν.
Ἐκ τοιαύτης πληθύος φυσικῶν δώρων ἐκλήθη ἡ νῆσος
καὶ Μακαρία.

Ὁ μῦθος καὶ τὰ δῶρα τῆς φύσεώς εἰσι τὰ φωτεινὰ μέρη
τῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου, ἡ δὲ ἱστορία τοῦ λαοῦ αὐτῆς
ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐστὶ θλιβερά μονοτονία τυ-
ραννίας καὶ δουλείας, τρυφῆς καὶ μαχλοσύνης, ἀρπα-
γῆς καὶ κατακτήσεως. Ἐννέα τύραννοι διενέμοντο ἐν τοῖς
ἀρχαιοτάτοις χρόνοις τὸ κράτος τῆς νήσου ἔχοντες ἑδρας
τὰς ἑννέα πολυκλύτους πόλεις, τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν Πά-
φον, τὴν Ἀμαθοῦντα, τὰ τρία ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης, ὧν
ἐν τῷ τελευταίῳ (παρὰ τῇ νῦν Λεμεσῷ) αὐτῇ ἐτιμάτο μετὰ
τοῦ Ὀσίριδος καὶ τοῦ Ἀδώνιδος ὡς πωγονοφόρος καὶ ἐκλε-
κτὴ τῆς Κύπρου καὶ ἐνθα τῷ ξενίῳ Διὶ, ᾧ μᾶλλον ἀνήκει τὸ
ὄνομα τοῦ ἀξένου, ἐθύοντο ξένοι· τὸ Κίτιον παρὰ τὴν νῦν
Λάρνακα, οὗ τὴν φοινικικὴν καταγωγὴν δηλοῦσιν ἐτι αἱ φοι-
νικικαὶ ἐπιγραφαί· τοὺς Χύτρους, πολυκλύτους ἐπὶ τῷ μέ-
λιτι· τὴν Λάπαθον ἐπὶ τοῖς νεωρίοις· τὸ Κούριον ἐπὶ τῷ παρα-
κειμένῳ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃς ἦν τοῖς ἀπτομένοις ἐπι-
κίνδυνος, ἥττον δὲ γνωστὸν ἢ οἱ Σόλοι ἐν τῇ τεχνικῇ γλῶσση
τῆς εὐρωπαϊκῆς γραμματικῆς ἐπὶ τοῖς σολοικισμοῖς· τέλος
τὴν Σαλαμίνα, Κωνσταντίαν ὕστερον κληθεῖσαν, ἥτις περὶ
οὐδενός ἀπῆλπιζε τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς Τεύκρου ἡγουμένου
καὶ οἰωνοσκοποῦντος, ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τῷ Κίμωνι

πολιορκηθεῖσαν, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ καταπορθηθεῖσαν καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ὑπὸ σεισμῶν καταπεσοῦσαν. Οἱ ταῖς ἡδοναῖς ἐκνευρισμένοι τύραννοι τῶν ἐννέα τούτων πόλεων περιεκυκλοῦντο ὑπὸ κολάκων, ὧν οἱ μὲν ἐκαλοῦντο Γεργῖνοι, οἱ δὲ Προμάλαγγεις. Καὶ οἱ μὲν Γεργῖνοι συναναμιγνύμενοι ταῖς κατὰ τὴν πόλιν, ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ ταῖς ἀγοραῖς, ὠτακούσθουν, ὅ,τι δ' ἤκουον ἀνέφερον καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς καλουμένους ἀνακτας, οἱ δὲ Προμάλαγγεις ἐξήταζον ὅ,τι ἐξετάσεως ἄξιον ἦν. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ὑπὸ τὰς ἀνάσσεις, Κολακίδες προσαγορευόμεναι, αἱ τινες μετεκλήθησαν Κλιμακίδες ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν· διότι ἀρεσκευόμεναι ταῖς μεταπεμπομέναις αὐτὰς κατεσκευάζον κλίμακα ἐξ ἑαυτῶν οὕτως, ὥστε ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις τῶν ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν ὀχουμένων ἐγίγνετο διὰ τῶν νώτων αὐτῶν. Τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων βασιλέων τῆς Κύπρου εἰσὶ μαλλόν μυθώθη ἢ ἱστορικά, ἦτοι Ἀῶος, ὁ υἱὸς τοῦ Κεφάλου καὶ τῆς Ἡοῦς, Κινύρας, ὁ κτίτωρ τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Πάφου, περιλάλητος ἐπὶ τῷ ἀτυχεῖ μουσικῷ ἀγῶνι πρὸς τὸν Φοῖβον καὶ ἐπὶ τῷ ἔτι ἀτυχεστέρῳ ἔρωτι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τῆς μεταμορφωθείσης τέλος εἰς Μόρβαν· ὁ Πυγμαλίων ἐπὶ τῷ εὐτυχεστέρῳ ἔρωτι, οὗ τὸ πῦρ ἐνέπνευσεν ζῶν τῷ τεχνουργήματι αὐτοῦ· ἱστορικά δ' ὀνόματά εἰσιν ὁ Δίφιλος, ὁ καταλύσας τὸν θεσμόν τῆς ἀνθρωποθυσίας· ὁ Εὐαγόρας, ὁ τὴν νῆσον ὑποδουλώσας τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Χαβρίου· ὁ Νικοκλῆς, βασιλεὺς τῆς Πάφου, οὗ ἡ γυνὴ Ἀξιοθέα μιμουμένη τὸν ἄνδρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς προὔτιμησε θανεῖν μετὰ τῶν ἰδίων τέκνων ἢ παραδοθῆναι τοῖς Αἰγυπτίοις· ὁ Νικοκρέων, ὃς ἀναδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Αἰγύπτιος διοικητῆς τῆς Κύπρου, ἐκηλίδωσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ σκληρῷ θανάτῳ

τοῦ φιλοσόφου Ἀναξάρχου· ὁ Φιλόκυπρος, ὃς τῇ συμβουλῇ τοῦ Σόλωνος μετέθηκε τὴν πόλιν Αἰπειαν καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ σοφοῦ Σόλους· ὁ Πύματος, βασιλεὺς τοῦ Κιτίου, ὃς ἐδωρήσατο Ἀλεξάνδρῳ τῷ μεγάλῳ τὴν μάχαιραν, δι' ἧς κατεκτήσατο τὴν Περσίαν. Πάντες οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἦσαν ὑποτελεῖς τῆς Αἰγύπτου, Περσίας ἢ Ἑλλάδος· διότι οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἦρχον τῆς νήσου ὑπὸ τὸν Ἀπρίην καὶ Ἀμασιν, οἱ δὲ Πέρσαι ὑπὸ τὸν Κύρον καὶ Καμβύσην· εἴτα δὲ καταπολεμηθεῖσα ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ ΧάρITOS παρεδόθη τέλος τῷ Ἀλεξάνδρῳ. Ἀπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Πτολεμαίων περιῆλθεν εἰς τὸ κράτος τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Κάτων ἐδήμευσεν ἅπαντας τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς, ἐπειδὴ δὲ μέρος αὐτῶν μετὰ τῶν λογισμῶν ἀπώλετο, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευσαν τῷ λόγῳ αὐτοῦ. Ὁ Ιούλιος Καῖσαρ ἐχαρίσατο τὴν Κύπρον τῇ Ἀρσινόῃ, ὁ δ' Ἀντώνιος τῇ Κλεοπάτρᾳ. Ἐπὶ Τραϊανοῦ ἡρῆμωσαν αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν οἱ Ἀραβες, οἵτινες δις μὲν ἐπὶ Μοαβία, εἴτα δὲ ἐπὶ Ἰεζιδ καὶ Ἀρούλ ἂλ Ρασιδ (1) ἀπέβησαν εἰς Κύπρον ὡς δορικτῆτορες ἢ ὡς πορθηταί· ἐπτά δ' ἔτη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰεζιδ ἐπιδρομὴν ἡ Κύπρος ἦν ἔρημος ἀνδρῶν, οἵτινες διεσπάρησαν εἰς Συρίαν, ἕως οὗ ὁ καλὶφης ἐκ προστάγματος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, οὗ ἡ γυνὴ ἦν Κυπρία, ἀπέστειλεν αὐτοὺς αὖθις οἰκαδε. Ὁ Μαμούν ὁμῶς ἔλαβε παρὰ τῆς νήσου ταύτης τὰ συγγράμματα Ἑλλήνων φιλοσόφων (2). Τοὺς Σαρακηνοὺς ὡς πορθητάς τῆς Κύπρου

(1) Σογιουτί, ἱστορία τῶν καλιφῶν, τῷ ἔτει 26 τῆς ἐγίρας (648), εἴτα τῷ 90 (708).

(2) Σογιουτί, ἱστορία τῶν καλιφῶν, κατὰ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Μαμούν, κατὰ τὸ παρ' ἐμοὶ ἀντίτυπον, φ. 195. Ὅρα καὶ Λουσινιανὸν καὶ Τρεϊνχάρδ. Οὗτος οὐδῶς ἐνόησε τὸν Λουσινιανόν, διότι ποιεῖται λόγον περὶ τῶν

- 1191 ἐμιμήθησαν ὁ Βαλδουῖνος, βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ὁ Ῥιχάρδος, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ὃς ἐνεχύρασεν αὐτὴν τοῖς Ναΐταις ἀντὶ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδων ἡμιλίτρων ἀργύρου, ὅτε δὲ οἱ κάτοικοι ἐπανεστήσαν κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Ναϊτῶν, ἐπώλησεν αὐτὴν ἀντὶ δεκαχισχι-
- 1192 λίων χρυσῶν τῷ Γουὺ Λουσινιανῷ. Μετὰ τὰς γενουηνησίας σφαγὰς ἐπὶ Πέτρου τοῦ μικροῦ ἡ πόλις Νικωσία καὶ Φαμαγόστα ἐξεχωρήθησαν τοῖς Γενουηνησίοις. Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπήχθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Αἰγυπτίου σουλτάνου Βερσεβὰϊ, ἔκτοτε δὲ οἱ σουλτάνοι ἐθεώρουν τὴν Κύπρον ὡς ὑποχείριον χώραν καὶ φόρου ὑποτελεῖ. Ὁ βασιλεὺς Ἰάκωβος ὤμοσεν ἐν Καίρῳ ὄρκον πίστεως τῷ σουλτάνῳ Ταχίρ, ὃς ἐβοήθησεν αὐτῷ κατὰ τοῦ ἐξ Σαβαυδίας Ἀλμοῦζίου, ἀνδρὸς τῆς βασιλίσσης Καρλότας Λουσινιανοῦ, ἐπὶ τρία δ' ἔτη ἡρέμωσε διὰ τῶν Μαμελούκων τὴν Κύπρον. Οἱ Βενετοὶ ἀρχομένης ἤδη τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς πρωτευούσαις πόλεσι τῆς Κύπρου, Λεμψῶ, Νικωσία, Φαμαγόστα καὶ Πάφῳ, ἐκτίσαντο ἐκκλησίαν καὶ μέγαρον ὑπὲρ τοῦ βαΐλου καὶ πλατεῖαν κατάλληλον ὑπὲρ τῶν οἰκείων αὐτοῦ καὶ πολλὰς προνομίας (Δ). Ὁ Ἰάκωβος ἔγημε τὴν εὐγενῆ Βενετὴν Αἰκατερίναν Κορνάραν, ἣτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, φαρμακευθέντων ἰσως ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἐξεχώρησε τὸ βασίλειον τῇ μητροπόλει, κηρυχθεῖσα θυγάτηρ τῆς δημοκρατίας. Ἡ Γερουσία περιεκάλυψε διὰ βασιλικῶν τιμῶν τὴν κατὰ τῆς Κορνάρας βίαν, μεθ' ὧν ἡ Αἰκατερίνα ἀχθεῖσα ἐπὶ τοῦ Βουκεντάρου εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον ἐτιμήθη μετὰ θάνατον

σάρων καὶ εἰκοσὶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἀράβων, ἐν ᾧ ὁ Λουσινιανὸς λέγει μόνον, ὅτι ἡ Κύπρος ὑπέστη ἐν συνόλῳ τέσσαρχας καὶ εἴκοσι παρθήσεις.

διὰ μνημείου λαμπροῦ, ἐφ' οὗ ἡ σμίλη τοῦ Κοντίνου τὴν μορφὴν τῆς εὐειδοῦς καὶ ἀτυχοῦς βασιλίσσης ἐν λίθῳ, ὡς ἡ γραφὶς τοῦ Τιτιανοῦ ἐν χρώμασι, διέσωσε λαμπρὰν μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων.

Κατὰ τὴν ποικίλην ταύτην μεταβολὴν τυραννιῶν καὶ δυναστειῶν, αἵτινες ἀπὸ χιλιετηρίδος ἐπαλλήλως διέβησαν ἐπὶ τῆς Κύπρου, ὡς ἐν ζοφερῷ ὠκεανῷ ζοφερά κύματα ἐπὶ ζοφερῶν κυμάτων, διαλάμπουσι μόλις ὀνόματά τινα, οἷα τὸ τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Ζήνωνος ὡς φάροι ἀληθοῦς τιμῆς καὶ μεγαλείου· ἀλλ' ἡ τιμὴ, ὅτι ἐγέννησε τὸν σοφώτατον νομοθέτην τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν αὐστηρότατον διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς ἐστὶν ἀνωφελὴς τῇ Κύπρῳ, ἀφ' ἧς ἡ τυραννία ἀπέκρουσε τὴν νομοθεσίαν τοῦ πρώτου, τὸ δὲ φιλήδονον τὴν σοφὴν συμβουλὴν τοῦ δευτέρου καὶ αὐτοὺς τούτους. Ἡ γέννησις μεγάλων ἀνδρῶν τότε μόνον τιμᾷ ἀληθῶς τὴν πατρίδα, ὅτε αὕτη ἐκτιμᾷ τὴν ἀξίαν καὶ πείθεται τοῖς λόγοις αὐτῶν, ἄλλως ὁμῶς μᾶλλον φέρει αἰσχύνην, ὡς τοῦ Δάντου καὶ Πετράρχου ἡ γέννησις τοῖς Φλωρεντίνοις, οἵτινες ἐξώρισαν αὐτούς. Τότε ἡ τιμὴ τῆς γενεθλίου πατρίδος μεταβαίνει εἰς τὸ καταφύγιον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν· διότι ὅσον ἐνδοξόν ἐστιν ἐπιγινῶναι ξένας ἀρετάς, τόσον αἰσχρὸν τὸ παριδεῖν τὰς ἐγχωρίους. Μετὰ τὸν Σόλωνα καὶ τοὺς δύο Ζήνωνας κλείζεται ἐτι ἡ Κύπρος ὡς πατρίς τοῦ φυσιογράφου Κτησίου, τοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Περσίας ἐνδιατρίψαντος, τοῦ ἱατροῦ Ἀπολλωνίου, τῶν ἐγχωρίων ἱστοριογράφων Ξενοφῶντος καὶ Δημητρίου, τῶν ἁγίων Βαρνάβα καὶ Ἐπαφρᾶ, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν ἐβδόμηκοντα μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμφότεροι γεννηθέντες ἐν Κύπρῳ καὶ ἀμφότεροι ἀποθανόντες μαρτυρικῶς ἐν αὐτῇ, τῶν ἁγίων Ἰλαρίωνος καὶ Σπυρίδωνος, ὧν οὗτος μετὰ θάνατον τιμᾶται μᾶλλον ἐν Κερκύρα, ὅπου

θαυματουργεῖ τὸ ἅγιον λείψανον αὐτοῦ. Πρὸς τὰ ἐνδοξα ταῦτα ὀνόματα, τὰ ἀκμάσαντα ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Λουσινιανῶν καὶ Βενετῶν, οὐδὲν ἄλλο δύναται παραβληθῆναι ἢ τὸ τοῦ τελευταίου Βραγαδίνου μαρτυρήσαντος ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Πῶς ἡ Νικωσία καὶ Φαμαγόστα καὶ μετ' αὐτῶν ἡ Κύπρος περιῆλθον εἰς τὰ κράτος τῶν Τούρκων, πῶς δ' οὗτοι βαίνοντες ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν προτέρων τυράννων τῆς νήσου ὑπερηκόντισαν κατὰ τὰς ἀκολασίας καὶ ὠμότητας τὰς μυθώδεις τῶν Ὀφιογενῶν καὶ τῶν Κενταύρων, ἀληθεῖς δὲ τῶν Ναϊτῶν καὶ τῶν Σαρακηνῶν ἱστοροῦμεν ἐνταῦθα.

Ὁ Σελὶμ ἀνέδειξεν ἀρχηγούς τῆς ἐπὶ τὴν Κύπρον ἐκστρατείας τοὺς θερμοτάτους αὐτῆς ὑποβολεῖς, τὸν Λαλὰ Μουσταφᾶν καὶ τὸν Πιαλέ Πασᾶν, τὸν μὲν ὡς σερασκέρην, τὸν δὲ ὡς ναύαρχον. Ὑπὸ τοῦτον ἦν ὁ καπιτάν Πασᾶς Μουεζίν Ἀλῆζαδὲ, ὑπ' ἐκεῖνον δὲ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ἀνατολῆς Ἰσκενδὲρ Πασᾶς, ὁ τῆς Καραμανίας Χασάν Πασᾶς, ὁ τῆς Σεβαστείας Βεχράμ Πασᾶς, ὁ τοῦ Σουλκὰδερ Μουσταφᾶ βέγης καὶ ὁ τοῦ Χαλεπίου Δερβίς Πασᾶς, ὁ ἀπὸ τοῦ Σχερξὸλ καθαιρεθεὶς Μουσαφὲρ Πασᾶς μετὰ τῶν βέγηδων τῆς Ροῦμελῆς, ἦτοι τῶν Τρικάλων, τῶν Ἰωαννίνων, τοῦ Ἰλβεσᾶν, τοῦ Περσεβίν καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ὁ στόλος διήρητο εἰς τρεῖς μοίρας, αἵτινες ἀπέπλευσαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπαλλήλως ἐν χρόνῳ τριῶν μηνῶν. Μαρτίῳ μὲν μηνὶ ὁ Μουράτ Πεῖς μετὰ πέντε καὶ εἴκοσι γαλερῶν εἰς Ῥόδον, Ἀπριλίῳ δὲ μηνὶ ὁ Πιαλέ 17 1570 μετὰ πέντε καὶ ἐβδομήκοντα γαλερῶν καὶ τριάκοντα βάρειων (1), μηνὶ δὲ Μαΐῳ ὁ Ἀλῆζαδὲ μετὰ ἑξ καὶ τριάκοντα 16 Μαΐου

(1) Ὁ πρεσβευτὴς Βάρβαρος ἔγραφε τῇ 20 Ἀπριλίου 1570. Piale partì delle sette torri con 75 galee. Ἀμφιβάλλον εἰσέτι, εἰ ἡ ἐκστρατεία ἀπέ-

τα γαλήνια, ὀκτώσκα λυβρινίδων, ὀκτὼ ὀλκάδων, τριάκοντα (1) ππαγωγῶν νηῶν καὶ τεσσαράκοντα καραμουσάλ, ἤτοι διαφόρων πολεμικῶν, κομιζόντων στρατὸν, σιτία καὶ πυροβολικόν, τὰ πλοῖα δὲ πάντα ἦσαν τριακόσια ἐξήκοντα(1).

Ὁ Πιαλέ, λαβὼν ἐκ τῆς Εὐβοίας σιτία, ἀπέβη τὸ πρῶτον εἰς Τήνον, ὅπως καταλάβῃ ἐξ ἐφόδου τὴν νῆσον ταύτην καὶ ἴσως ὅπως προσαρτήσῃ αὐτὴν τῷ δουκάτῳ τοῦ Μικουῆζ. Ὁκτακισχίλιοι ἄνδρες ἔταμον καὶ ἔκαυσαν τὴν νῆσον, ἀλλ' ἡ καρτερία τοῦ φρουράρχου Ἰερωνύμου Παρούτα ἔσωσε καὶ νῦν τό τε φρούριον καὶ τὴν νῆσον ἀπὸ διαρκoῦς ὀθωμανικῆς κατοχῆς. Ὁ Πιαλέ ἐπέβιβασε πάλιν τὸν στρατὸν εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐπλευσε πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ Φοίνικα (2), τοῦ ἀρχαίου Φοίνικος, ὅπου πρὸ ἑννεακοσίων ἐτῶν ὁ ὑπὸ τὸν Μοαβίαν ἀραβικὸς στόλος κατεναυμάχησε τὸν ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἐλληνικὸν καὶ ἐξεδίωξε τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐπτὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων πρώτης κατακτήσεως τῆς Κύπρου ὁ Φοῖνιξ, κλεισθεὶς ὑπὸ τῆς νίκης τῶν Ἀράβων κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἦν κατάλληλος σταθμὸς τῷ ὀθωμανικῷ στόλῳ πρὸς τὴν ἐκ νέου προσάρτησιν τῆς Κύπρου εἰς τὴν χώραν τοῦ ἰσλάμ. Τῇ 1 Αὐγούστου ὁ τουρκικὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Λεμεσοῦ, ἄλλοτε πρωτευούσης τῶν Ναϊτῶν παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀμαθοῦντα, ἀπέβη δ' ἀκωλύτως ὁ στρατὸς εἰς τὴν νῆσον ἕνεκα τῆς ἀμελείας καὶ ἀπειρίας τοῦ διοικητοῦ

ἔλεπεν εἰς τὴν Κύπρον ἢ τὴν Κρήτην. Mustafa avendo eletto per sua galea, quella dell' altro Mustafa disgraziato a Malta (διὰ τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας) e essendone stato avvertito la mutò.

(1) Κονταρίνης, φ. 5 καὶ 9, ἐν Βενετία 1595. Διαφωνεῖ οὗτος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων πρὸς τὸν Χατζῆ Κάλφον, ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 40.

(2) Παρὰ Θεοφάνει τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου τῷ 654.

Νικολάου Δανδόλου, ἀπαγορεύσαντος τὸν Ἀστορα Βα-
 λιώνην, ἀρχηγὸν τῶν στρατευμάτων, ἀντιστῆναι πρὸς τὴν
 ἀπόβασιν αὐτῶν διὰ τῶν ἰππέων. Ἡ ἀπερισκεψία δ' αὐ-
 τοῦ προέβη εἰς τοσοῦτον, ὥστε ἐπέτρεψε τοῖς νεωστὶ
 στρατολογηθεῖσι χωρικοῖς τῆς νήσου, πρὸς οὓς ἦν
 ἀνατεθειμένη ἡ φρουρῆσις τῆς παραλίας, ἀποχωρῆσαι
 ὀλίγῳ πρότερον πρὸς τὰς γυναῖκας αὐτῶν (Ε). Ὡς δ'
 διοικητὴς ἦν ἄπειρος περὶ τὰ πολεμικά, οὕτω καὶ ὁ ἀρχη-
 γὸς τοῦ πυροβολικοῦ Ἰάκωβος Νορές, κόμης τῆς Τρι-
 πόλεως, δὲ ἴσως οὐδέποτε εἶδε πρότερον πυροβόλον, καὶ
 ὁ κόμης Ῥωκᾶς, τοποτηρητὴς τοῦ Βαλιώνη. Τῆς ἐκ χω-
 ρικῶν ἐθνοφυλακῆς τῆς νήσου ἡγοῦντο οἱ ἀδελφοὶ Συγ-
 κλητικοί, τοῦ δὲ τακτικοῦ ἰππικοῦ, τῶν καλουμένων στρα-
 τιωτῶν, ὁ Ἀνδρέας Κορτέσης, τοῦ δὲ ἀτάκτου, ἦτοι τῶν
 γουασταδόρων, ὁ Σκηπίων Καραφας. Ἀρχηγὸς τῶν Ἀλ-
 βανῶν ἦν ὁ Πέτρος Ῥονκάδης. Τὸ παρὰ τὴν Λεμησὸν
 χωρίον Λεφτάριον παρεδόθη προθύμως ἅμα προσκληθέν,
 ὁ δὲ σερασκέρης Μουσαφᾶς ἐφείσατο ζωῆς καὶ περιουσίας
 τῶν χωρικῶν, ὅπως διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦτου καταλάβῃ
 καὶ τὰ λοιπὰ χωρία. Ἄλλ' οἱ Βενετοί, ἵνα μὴ διαδοθῇ τὸ
 κακὸν τοῦτο τῶν κατοίκων τοῦ Λεφταρίου παράδειγ-
 μα, ἐκόλασαν αὐστηρότατα τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἐπι-
 πεσόντες νυκτὸς ἐπὶ τὸ χωρίον, δηλώσαντες αὐτὸ, φο-
 νεύσαντες ἀφειδῶς τοὺς κατοίκους καὶ ἀπαγαγόντες
 γυναῖκας καὶ τέκνα εἰς τὰ ὄρη. Ὅγδοήκοντα τουρκικὰ
 γαλέραι ἀπεχωρίσθησαν τοῦ στόλου καὶ ἐξέπλευσαν εἰς
 τὴν καραμανικὴν παραλίαν, ὅπως παραλάβωσιν ἐπικου-
 ρίαν (Σ). Μεταξὺ τῶν φροντισάντων περὶ διακομίσεως
 τῶν στρατευμάτων ἀπὸ Καραμανίας καὶ ἀποβάσεως τού-
 των, δύο ὀνόματά εἰσιν ἄξια λόγου, τὸ τοῦ τζαούση Σαα-
 θάν, ἐξωμότου ἐκ Στυρίας, ὃς τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο Χα-

νακέρ, καὶ τὸ τοῦ Δάλ Μωάμεθ, τοῦ τότε μὲν γραμμα-
τέως τοῦ διθανίου, ὕστερον δὲ βεγλέρβεγν τῆς Θεοδοσίας,
ὃς γνωστὸς ὡς μεταφραστὴς τοῦ Μεσνεβί, ὕστερον δὲ ἐπὶ
τῶν ἱκετικῶν τοῦ Ὀσμάν Πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Οὐδζαμίρ, κατὰ
τὴν εἰς Σιρβάν ἐκστρατείαν, ἔμενον αἰχμάλωτος ἐπὶ μα-
κρὸν ἐν τῷ φρουρίῳ Ἀλαμούτ, φωλεᾷ τῶν Ἀσσασίνων·
τέλος δὲ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Ταβρίδος ἐλευθερωθεὶς
περιέγραψε τὴν ἄλωσιν τοῦ Σιρβάν ἐμμέτρως καὶ πεζῶς·
ἦν δὲ ἀγαθὸς φίλος τοῦ ἱστοριογράφου Ἀλῆ, ὃς ἐστρά-
τευεν ὡσαύτως ὡς ἐξ ἀπορρήτων γραμματεὺς τοῦ Λαλᾶ
Μουσταφᾶ.

Μεσοῦντος Αὐγούστου μηνὸς ἀπεβιβάσθη τὸ πολιορ-
κητικὸν πυροβολικόν· πολεμικὸν δὲ συμβουλίου γενομένου,
ἐν ᾧ ὁ μὲν Πιαλέ προὔτεινε τὴν πολιορκίαν τῆς Φαμα-
γόστας, ὁ δὲ Μουσταφᾶς προτέραν τὴν τῆς Νικωσίας,
ἐκρίθη αὕτη.

Ἡ ποτὲ Καλὴ Νικωσία, πρότερον δὲ Λευκωσία καλου-
μένη, ἥς τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα διεσώθη ἐν τῷ νῦν ὀθωμα-
νικῷ Λευκωσέ, ἦν πρωτεύουσα τῆς νήσου, κειμένη ἐν τῷ
μέσῳ αὐτῆς ἐπὶ ὑψηλοῦ εὐαέρου χώρου καὶ ἔχουσα ἐννέα
μίλια περίμετρον καὶ τόσας σχεδὸν ἐκκλησίας, ὅσας ἡμέ-
ρας ὁ ἐνιαυτός. Ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς βασιλείας
τοῦ Σελίμ οἱ Βενετοὶ κατηδάφισαν τὴν ἀρχαίαν ἀκρόπο-
λιν καὶ μετέβαλον τὴν πόλιν εἰς κανονικὸν φρούριον, ἔχον
ἑνδεκα ὀχυρώματα, τρεῖς πύλας καὶ ὀκτὼ χιλιᾶδων ὀκτα-
κοσίων ὀγδοήκοντα πήχεων περίμετρον (Ζ). Πρὸς τοῦτο
κατηδάφισαν ὀγδοήκοντα ἐκκλησίας καὶ τὸ μέγα μονα-
στήριον, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ τάφοι τῶν βασιλέων τῆς Ἱερουσα-
λὴμ καὶ τῶν Λουσινιανῶν, τῶν ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονί-
δων τῆς Γαλιλαίας καὶ τῆς Ἀντιοχείας, τῶν ἀρχιδικα-
στῶν, τῶν ναυάρχων, τῶν ἱπποστασιαρχῶν, τῶν θαλαμη-

πόλων τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῆς Κύπρου, τῶν κομήτων, βαρόνων καὶ εὐπατριδῶν τῆς Τιβεριάδος, Τύρου, Σιδῶνος, Βηρυττοῦ, Καισαρείας, Ἰόππης καὶ Νικοπόλεως, οἱ τάφοι ἑκατάδεκα ἐπισκόπων, ἀρχιεπισκόπων καὶ πατριαρχῶν. Ὁ γδοήκοντα μοναχοὶ διηκόνουν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ μοναστηρίῳ, ἐν ᾧ ἦσαν ἴδιοι θάλαμοι τῇ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσει, οἵτινες ἐπεσκέπτοντο ἐνίοτε αὐτό. Οἱ τάφοι τῶν ὀγδοήκοντα μοναχῶν, αἱ ὀγδοήκοντα ἐκκλησίαι καὶ τὰ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου ἀρξάμενα, οἰκοδομηθέντα καὶ ἀνακαινισθέντα ἀρχαῖα τεῖχη τῆς πόλεως κατηδαφίσθησαν ἐξ ἀνάγκης χάριν τῶν νέων ὀχυρωμάτων, ἐφ' ὧν διακόσια πεντήκοντα τηλεβόλα ἐσῆθησαν. Ἐκαστον ὀχύρωμα, οὗ τὸ μῆκος ἦν τριάκοντα βημάτων, εἶδνατα περιλαβεῖν ἄνευ στενοχωρίας δισχιλίου ἀνδρας καὶ τέσσαρα τηλεβόλα. Ἡ ὅλη φρουρὰ συνέκειτο ἐκ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν χίλιοι πεντακόσιοι ἦσαν Ἱταλοὶ, τρισχίλιοι ἀπὸ τῆς βενετικῆς ἡπείρου (cernede), δύο χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι ἐθνοφύλακες (francomati), διακόσιοι πεντήκοντα Ἀλβανοὶ καὶ χίλιοι εὐπατρίδαι ἱπ-
 1570 πόται τῆς Νικωσίας. Τῇ 22 Ἰουλίου ὤρμησεν ὁ στρατὸς πρὸς τὴν Νικωσίαν, παρὰ τὰ τεῖχη δὲ ταύτης γενομένης ἐξετάσεως τῶν στρατευμάτων εὐρέθησαν πεντήκοντα χιλιάδες τακτικοὶ πεζοί, ἐν οἷς ἑξ χιλιάδες γενίτσαροι καὶ δύο χιλιάδες πεντακόσιοι ἱππεῖς, ἀλλὰ μετὰ τῶν δρομέων καὶ τῶν ἐμπρηστῶν ἦσαν πάντες ἑκατὸν χιλιάδες.

Ὁ Μουσταφᾶς διεῖλε τὸν ἐκ πεντήκοντα χιλιάδων τακτικὸν στρατὸν εἰς ἑπτὰ πολιορκητικὰ σώματα ἐξ ἑπτὰ περίπου χιλιάδων ἑκαστον, καὶ ἔταξεν ἑκαστον αὐτῶν ἀπέναντι ἐκάστου τῶν ἑπτὰ ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μουσταφᾶς ἔστη πρὸ τοῦ ὀχυρώματος Κωνσταντίας πρὸς δυσμὰς τῆς μεσημβρινῆς πύλης τῶν ἀλυσκῶν,

πρὸς δὲ τοῦ πρὸς ἀριστεράν τῆς πύλης ταύτης κειμένου ὀχυρώματος Ποδοκατάρου ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ἀνατολῆς Ἰσκενδέρ Πασᾶς (1), πρὸς δεξιάν δὲ τοῦ σερασκέρη πρὸ τοῦ ὀχυρώματος Δαβίλα ὁ Μουσαφὲρ Πασᾶς, πρὸ δὲ τοῦ ὀχυρώματος τῆς Τριπόλεως ὁ Δερβίς Πασᾶς, βεγλέρβεγης τοῦ Χαλεπίου, εἴτα δὲ οἱ γενίτσαροι μετὰ τοῦ ἀγᾶ καὶ κιαγιά αὐτῶν, οἱ βεγλερδέγηνδες τῆς Καραμανίας καὶ τοῦ Σουλκὰδρ Χασάν καὶ Μουσταφᾶ Πασᾶς. Ἐκάστῳ τῶν σωμάτων τούτων ἐδόθησαν ἑπτὰ τηλεβόλα (H). Ἡ πολιτορκία διήρκεσεν ἑπτὰ ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Μαгдаλνῆς μέχρι τῆς ἑορτῆς τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πιαλέ, περιπλέων περὶ τὴν Ῥόδον, ἔμαθε παρὰ τοῦ βεγλέρβεγῆ τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ ἐξωμότου Καλαθρίου Ὁχιαλί, κληθέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ μὲν πρῶτον Οὐλουτζ Ἀλῆ, εἴτα δὲ Κιλίτζ Ἀλῆ, ὅτι ἐξήλασε τῆς Τύνιδος τοὺς κατ' ὄνομα ἄρχοντας αὐτῆς Βενὶ Ἀφς καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἄρχοντας αὐτῆς Ἰσπανοὺς καὶ ὅτι ἐκπλεύσας ἐκεῖθεν μετὰ πειρατικοῦ στόλου εὔρε τέσσαρα Μελιταῖα πλοῖα, ἃ συλλαβὼν ἐπα- νῆλθεν εἰς Τύνιδα πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ἰδίων. Αἱ πρὸ τῶν οὔτοι τειχῶν τῆς πόλεως ὡς τρόπαια παγεῖσαι σημαῖαι τῆς Μελίτης ἐνέβαλον εἰς ἑτι μείζονα ἀθυμίαν τοὺς προμάχους τῆς πόλεως, οἵτινες ἀντέστησαν μὲν ἤδη πρὸς δύο ἐφόδους, κατὰ τὴν τρίτην ὅμως, τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀπώλεσαν πολλοὺς τῶν ἀξιωματικῶν. Ὅτε λήγοντος Αὐγούστου μηνὸς ὁ Πιαλέ κατῆρπεν ἐκ τοῦ περὶ τὴν Ῥόδον περίπλου, ὁ σερασκέρης ἐκέλευσεν

(1) Ὁ Φολιέττας, Πιρούτας καὶ Γρατιάνης λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἰσκενδέρ οὗτος ἦν διοικητὴς Ἀλεξανδρείας· καλοῦσι δὲ τὸν Δερβίς Δερβίς. Φολιέττας, σ. 87.

αὐτὸν καὶ τὸν καπετὰν Πασᾶν, ἵνα ἀποβιβάσωσιν ἀφ' ἐκεί-
στης γαλέρας ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, ὅπως διὰ κρατερᾶς
ἐφόδου σύμπαντος τοῦ στρατοῦ ἀγάγωσιν εἰς τέλος τὴν
πολιορκίαν. Οὕτω δὲ ὁ Ἀλῆς ἀπεβίβασε πρὸς τοῦτο εἰς τὸ
στρατόπεδον δισμυρίους ναύτας καὶ στρατιώτας, ἡ δὲ ἐφο-
δος ὤρισθη εἰς τὴν ἐπαύριον, ἦτοι εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Γεν-
νήσεως τῆς Θεοτόκου. Τὰ τέσσαρα ὀχυρώματα τοῦ Πο-
δοκατάρου, τῆς Κωνσταντίας, τοῦ Λαβίλα καὶ τῆς Τρι-
9 πόλεως ἐάλωσαν ἐξ ἐφόδου ἅμα τῇ ἑῷ, καὶ αἱ μὲν φρου-
Σεπτ.
1570 ραὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὸ φρούριον, οἱ δὲ κάτοικοι προσέ-
πεσον πρὸς τοὺς πόδας τῶν Τούρκων ἐπικαλούμενοι ἔλεος,
ἀλλ' οὗτοι ἀνηλεῶς κατέσφαξαν αὐτούς. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ
διοικητὴς καὶ οἱ ἕτεροι τῶν ἐν τέλει ἐνεκαρτέρουν ἔτι ἐν
τῷ μεγάρῳ τοῦ διοικητοῦ· ὅτε δ' ὁ Δερβίς Πασᾶς προσθα-
λὼν αὐτῷ δι' ἐξ τηλεβόλων ἐῤῥήξε τὸ τεῖχος αὐτοῦ, ὁ σερασκέ-
ρης προσεκάλεσε τοὺς πολιορκουμένους διὰ μοναχοῦ τινος
εἰς παράδοσιν ὑποσχόμενος, ὅτι συγχωρήσει αὐτοῖς τὸν
βίον. Οἱ πολιορκούμενοι κατέθεσαν ἤδη τὰ ὅπλα· ἀλλ' ἐξερ-
χομένου τοῦ μοναχοῦ, οἱ Τούρκοι εἰσώρμησαν μαινόμενοι,
κατέσφαξαν πάντας καὶ αὐτὸν τὸν διοικητὴν, πεσόντα
θυμὰ τῆς ἀπειρίας καὶ ἀμελείας αὐτοῦ. Νῦν ἤρξαντο τὰ
δεινὰ πόλεως ἐξ ἐφόδου ὑπὸ βαρβάρων ἀλόουσης· πολλαὶ
γυναῖκες ἐπεσον ἀπὸ τῶν στεγῶν, πολλὰ ἀπέκτεινον τὰς
ιδίας θυγατέρας, ὅπως σώσωσιν αὐτάς ἀπὸ τῆς καται-
σχύνης· αὐτῶν δὲ τις ἀπέκτεινε κατὰ πρῶτον τὸν υἱὸν
εἰποῦσα αὐτῷ· «Οὐ καταισχυνθήσῃ ὡς φαῦλος δοῦλος»,
εἶτα δὲ ἑαυτήν. Δισμύριοι ἄνδρες πεσόντες ἐν τῇ
μάχῃ ἐκόρεσαν τὸ αἰμόδιψον τῶν πορθητῶν, δισμύριοι
δ' ἕτεροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπήχθησαν εἰς δουλείαν
πρὸς κορεσμὸν τῶν ἄλλων παθῶν αὐτῶν. Ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέ-
ρας ἡ δυστυχὴς πόλις κατηρημώθη διὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ

τοῦ φόνου· ἀλλὰ τῆς μεγίστης ἢ πλουσιωτάτης μερίδος τῆς λείας ἐστέρησε τοὺς ἄρπαγας ἢ ἡρωϊκὴ πρᾶξις γυναικὸς, Βενετῆς ἢ Ἑλληνίδος, ἥτις, καίπερ ἀγνώστου τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, διαιωνίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ οὐχὶ μὲν ὡς πρότυπον χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ἀλλ' ὡς πρότυπον φιλοπατρίας εὐγενές καὶ ἡρωϊκόν. Τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Πασᾶ αἱ βάρεις καὶ δύο ἕτερα πλοῖα φέροντα πολύτιμα λάφυρα ἦσαν ἐν τῷ λιμένι ἑτοιμα πρὸς ἀπόπλουν καὶ πλήρη ἀργύρου, χρυσοῦ, τηλεβόλων καὶ εὐπατριδῶν αἰχμαλώτων, ὅτε ἡ γυνὴ αὕτη ὡς Νέμεσις ἔθηκε πῦρ ἐν τῇ πυριτιδαποθήκῃ τῆς ναυαρχίδος· ἡ πυριτιδαποθήκη ἀνερρίφθη εἰς τὸν ἀέρα, τὰ ἕτερα δύο ἐκάησαν μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐξανδραποδισθεισῶν χιλίων περιππου γυναικῶν, μόλις δὲ ὀλίγοι ναῦται διεσώθησαν ἀπὸ τῶν φλογῶν νηχόμενοι (1). Ἡ πτώσις τῆς Νικωσίας συνεπηγάγετο τὴν τῆς Πάφου καὶ τῆς Λεμεσοῦ (Ἀμαθοῦντος) (2), τῶν δύο τούτων ἱερῶν τῆς Κυθηρείας, καὶ τὴν τῆς Τούζλας (Λάρνακος), παρ' ἣν κεῖνται τὰ εἰρεῖπια τοῦ Κιτίου, ἀρχαιοτάτης πρωτεύουσας τῆς νήσου, κλεισθεῖσης ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Κίμωνος. Ἡ Λάρναξ ἐστὶν ἱερὰ παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις διὰ τὸν παρακείμενον τάφον τῆς θείας τοῦ Προφήτου Ὁμ. Χαράμ (3). εἴτα ἐπεσεν ἡ Κέρκινά (4) ἡ παλαιὰ Καρχυνία, περικλυτός ἐν τῇ παλαιᾷ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου ὡς πρωτεύουσα ἐνὸς τῶν ἐννέα βασιλέων, ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ ἐπὶ τῇ καρτερίᾳ τῆς Καρλόττης Λουσινιάν. Ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Μαρασίου ἐπέμφθη εἰς Φαμαγόσταν, ὅπως αἰτήσῃται τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, ἀντὶ δ' ἐπιστολῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἐπεμψε πρὸς

(1) Ἡ ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 41 ἀναφέρει ὀκτακοσίας νεάνιδας ἀναρρίφθεις εἰς τὸν ἀέρα.

τοὺς ἐν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ Δανδόλου. Ὁ σερασκέρης κατέλιπε τὸν Μουσαφέρ Πασᾶν μετὰ διαχιλίων ἀνδρῶν εἰς φρουρὰν τῆς Νικωσίας, αὐτὸς δὲ προσευξάμενος τῇ Παρασκευῇ, 15 Σεπτεμβρίου, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐξεστράτευσεν μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς Φαμαγόσταν (Ἀμμόχωστον).

18 Ὁ Μουσταφᾶς, ἅμα ἐλθὼν πρὸς τῆς πόλεως, ἀνήγειρε
Σεπτ. 1570 μικρὸν ὀχύρωμα ἵνα ἀποκλείσῃ τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα, ἀπέδειξε δὲ τοῖς κατοικοῖς τῆς Φαμαγόστας τὴν σταθερὰν βουλὴν τοῦ μὴ λύσαι τὴν πολιορκίαν κατὰ τὸν προσεγγίζοντα χειμῶνα, εἰ καὶ ὁ ὑπὸ τὸν βεζύρην Πιαλὲ καὶ τὸν καπετὰν Πασᾶ Ἀλῆν στόλος ἐπανέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔμεινε δὲ μόνον ὁ Χασάν, βέγης τῆς Ῥόδου, μετὰ τεσσαράκοντα γαλερῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ. Ὁ Μουσταφᾶς κατὰ τὸν χειμῶνα περιεκύκλωσε μόνον τὸ φρούριον καὶ διεκώλυσε πᾶσαν πρὸς αὐτὸ συγκαινωνίαν, ἕως οὗ τοῦ ἔαρος ἐπιστάντος λάβῃ ἐπικουρίαν καὶ ἐπιχειρήσῃ σπουδαίως τὴν πολιορκίαν. Καίπερ τοῦ Μουσταφᾶ παρόντος, δώδεκα βενετικαὶ γαλέραι, ὧν ἤρχεν ὁ Μάρκος Ἀντώνιος Κουϊρίνης, εἰσῆγαγον εἰς Φαμαγόσταν τράκον καὶ σιτία καὶ διέφθειραν τουρκικὰ τινα πλοῖα, συλλαβοῦσαι καὶ τὸ κομίζον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τοὺς μισθοὺς τοῦ στρατοῦ. Πρὸς τιμωρίαν τοιαύτης ἀμελείας τῆς πρὸς φυλακὴν ἀπολειφθείσης μοίρας τοῦ στόλου, ὁ μὲν βέγης τῆς Χίου ἀπεκεφαλίσθη, ὁ δὲ τῆς Ῥόδου ἐστερήθη τοῦ φανοῦ, ὃν ἦν ἐπιττραμμένον ἵνα φέρωσι μόνον οἱ ναυτικοὶ βέγηδες, συγχρόνως δὲ ὁ διοικητὴς τῆς Εὐβοίας παρηγγέλθη συναγαγεῖν ἐν Χίῳ πάντα τὰ πλοῖα τοῦ Αἰγαίου καὶ περιμεῖνῃ τὸν κατάπλου τοῦ καπετὰν Πασᾶ Ἀλῆ. Ὁ δὲ ἐξέπλευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τεσσαράκοντα γαλερῶν καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ κατα-

πλεύσαντος εἰς Χίον διοικητοῦ τῆς Εὐβοίας, ἔχοντος ἴσῃν σχεδὸν δύναμιν, προσωρμίσθη ἀρχομένου μηνὸς Ἀπριλίου εἰς Κύπρον. Ὁ Μουσταφᾶς διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν φορητῶν πλοίων μετεκόμισε μετὰ μεγίστης δραστηριότητος στρατὸν καὶ πυροβολικὸν ἀπὸ τῆς ἡπείρου εἰς τὴν νῆσον.

Μεσοῦντος τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ὁ Μουσταφᾶς ἐξήτασε ¹⁶ τὸν στρατὸν, μέχρι δὲ μέσου Μαΐου ἡ ἐργασία τῶν τά- ^{Ἀπρ. 1571} φρων ἔβη μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος· διότι στρατὸς ἄτακτος περὶ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας διώρυσσεν ἐπαλλήλως αὐτάς, τῶν πολιορκουμένων μὴ δυναμένων κωλύσαι τὸ ἔργον. Ἐν ταυτῷ δὲ ἀνήγειραν δέκα προχώματα, ὅπως ἀπ' αὐτῶν πυροβολήσωσι τὴν πόλιν. Ἐβδομήκοντα καὶ τέσσαρα τηλεβόλα, ὧν τέσσαρα ἦσαν ἐκ τῶν μεγίστων ἐκείνων, τῶν γνωστῶν ἤδη ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Χρυσουπόλεως, Βελγραδίου καὶ Ῥόδου, καλούμενα ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἱστοριογράφων ὅτε μὲν ἐλεπόλεις, ὅτε δὲ βασιλίσκοι, ἐξέπεμπον πῦρ ἀπὸ πέντε τηλεβολοστοιχιῶν κατὰ τῶν πύργων τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐπτὰ ὀπίσω τῶν τειχῶν ὑψηλῶν προμαχώνων, ἃ ἡ ὀχυροποιητικὴ καλεῖ ἱππότας (cavalieri) (1). Τὸ πῦρ τῶν πολιορκουμένων ἴθυνεν ὁ ἐπὶ τοῦ πυροβολικοῦ Μαρτινέγγος, ἀνὴρ κλειῦσθεις ἤδη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ῥόδου δι' εὐτυχοῦς ἐξευρέσεως νέων ἀμυντηρίων, παρέχων δὲ καὶ νῦν προσδοκίαν, ὅτι οὐδὲ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Φαμαγόστας φανήσεται ἥττων ἑαυτοῦ. Τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου ἤρχεν ὁ Μάρκος Ἀντώνιος Βραγαδίνος, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωάννην Ἀνδρέαν ὡς φρούραρχον. Ὁ Ἐκτωρ Βαλιώνης ἦν ἀρχιστράτηγος, ὁ δὲ Ἰωάννης Ἀντώνιος Κουϊρίνης ταμίας

(1) Φολιέτας, σ. 234.

τοῦ στρατοῦ. Ὁ Βραγαδῖνος, ὅπως ἀπαλλαγῇ ἀνωφελῶν στομάτων, ἃ τινα ἐν πολιορκουμέναις πόλεσιν εἰσιν ἐπικίνδυνα ἕκ τε τῶν λόγων καὶ τῆς καταναλώσεως τῶν σιτιῶν, ἐκέλευσεν ὀκτὼ χιλιάδας κατοίκων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως· οὗτοι δὲ ἀκώλυτοι ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν διεσπάρησαν εἰς κώμας τῆς νήσου, ἔμειναν δὲ μόνον ἐν τῇ πόλει ἑπτὰ χιλιάδες μαχίμων ἀνδρῶν, ὧν οἱ ἡμίσεις ἦσαν Ἱταλοὶ, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυν μῆνας διήρκεσεν ἡ πολιορκία, καθ' ἣν ἐκατέρωθεν ἀπεδείχθη ἰσὴ καρτερία καὶ προθυμία. Ἡ ἐν ἐξ ἐφόδοις προσγενομένη σπουδαία ἀπώλεια οὔτε τὸ θάρρος τῶν πολιορκητῶν, οὔδ' ἐν τῇ καρτερίᾳ τῶν πολιορκουμένων κατέβαλε. Ἀλλ' ὅτε ἐπέκειτο ἡ ἑβδόμη, εὐρέθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ μόνον ἑπτὰ πίθοι πυρίτιδος. Μετὰ πολύωρον πολέμου ἡ συμβουλίον ἐκρίθη ἵνα διαπραγματευθῶσι περὶ παραδόσεως. Ὁ κιαγιά τοῦ σερασκέρη καὶ ὁ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων ἤλθον ὡς ὁμηροὶ εἰς τὴν πόλιν ἀντὶ δύο εὐπατριδῶν, οὓς ὁ υἱὸς τοῦ σερασκέρη ὑπεδέξατο ἐν τιμαῖς δωρησάμενος αὐτοῖς χρυσοῦφάντα ἐνδύματα καὶ ξενίσας ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων.

Ἡ σύμβασις διωμολογήθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ πάραυτα ἤρξατο ἡ πλήρωσις τῶν ὄρων. Οὗτοι δ' ἦσαν· ἐλευθέρωσι τῶν πολιορκουμένων ἀποχώρησις μετὰ τῆς περιουσίας πέντε τηλεβόλων καὶ τριῶν ἵππων τῶν τριῶν ταξιαρχῶν τῶν δὲ θελόντων παραμεῖναι ἐν τῇ πόλει οὔτε τιμὴ, οὔτε περιουσία, οὔτε ζωὴ διεκινδύνευε. Τεσσαράκοντα πλοῖα διετάχθησαν παραχρῆμα παραλαβεῖν τοὺς ἀποχωροῦντας καὶ μεταγαγεῖν αὐτοὺς εἰς Κρήτην. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἀπεχώρησε τρία μίλια ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπεδείξατο σέβας πρὸς τὴν ἀνδρίαν τῶν πολιορκουμένων, οὓς ὑπεδέξατο καλῶς ξενίσας καὶ τοὺς ἐκ περιεργείας ἐγγυτέρω προ-

σελθόντας. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἐξεκενώθη ἡ πόλις, πάν-
τες δὲ ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, πλὴν τῶν ταξιαρχῶν. Τῇ
τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὁ Βραγαδῖνος ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν σερα-
σκέρην διὰ τοῦ Ἑρρίκου Μαρτινέγγου, εὐφροῦς ἀνεψιοῦ ¹⁵
τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ πυροβολικοῦ, ὅτι τὸ ἑσπέρας ἐτοίμως
εἶχεν ἵνα μεταβῇ πρὸς αὐτὸν καὶ παραδώσῃ τὰς κλεῖδας
τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς, ἀποκρινάμενος φιλοφρονέ-
στατα πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην, ἐδήλωσε τὴν χαρὰν
αὐτοῦ ἐπὶ τῇ γνωριμίᾳ ἀνδρειοτάτων ἀνδρῶν. Τρεῖς ὥρας
πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ὁ Βραγαδῖνος, ὁ Βαλιῶνης, ὁ
Κουϊρίνης καὶ ὁ Μαρτινέγγος μετέβησαν εἰς τὸ τουρκικὸν
στρατόπεδον. Ἐκ τούτων ὁ Βραγαδῖνος ἔφερε πορφύραν
καὶ ἐρυθρὸν ἀνθήλιον, εἰποντο δ' αὐτῷ δέκα τῶν πρώτων
ἀξιωματικῶν (1). Ἡ ὑποδοχὴ ἦν φιλόφρων, ἡ δὲ ἐντευξις
ἀφελής· ἀλλὰ τὸ πᾶν μετεβλήθη, ὅτε ὁ Μουσταφᾶς ἀντὶ
τῶν πλοίων, ἃ ἔμελλον μετακομίσαι τὴν φρουράν εἰς
Κρήτην, ἀπήτησε τὸν νέον Κουϊρίνην ὡς ὄμηρον, ὁ δὲ
Βραγαδῖνος ἠρνήθη εὐσταθῶς, ἐπιμονώτερον δὲ καὶ τρα-
χύτερον τοῦ δέοντος. Ὁ Μουσταφᾶς ἐξερράγη εἰς ὕβρεις
καὶ κατάρας καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ Βραγαδίνου πεντή-
κοντα Ὀθωμανοὺς προσκυνητάς, ὧν τὸ ἄστυλον διωμολο-
γήθη ἤδη ἐν τῇ συνθήκῃ καὶ οἵτινες μετ' αὐτὴν κατεκό-
πησαν δῆθεν. Ὁ Βραγαδῖνος διέψευσε τὴν θανάτωσιν τῶν
Μωαμεθανῶν ἢ ἀπελογήθη, ὅτι ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ
ἠρνήθη μετὰ πολλῆς ἀφοβίας καὶ τραχέων λόγων τοὺς
ὁμήρους. Ὁ Μουσταφᾶς ἐκμανεῖς ἐντεῦθεν ἐκέλευσεν ἵνα
δεσμεύσωσι πάντας καὶ ἀπαγάγωσι ἐκτὸς τῆς σκηνῆς (2).

(1) Παρούτας, σ. 196. Φολιέττας, σ. 252. Γρατιάνης, σ. 315. Κοντα-
ρίνης, φ. 30. Γαλέπιος παρὰ τῷ Λουσιανιανῷ, φ. 119.

(2) Ὁ Ἀλῆς ζητεῖ ἵνα δικαιώσῃ τὸ αἷσχος διὰ τῶν ἀποτόμων λόγων τοῦ
Βραγαδίνου καὶ τῆς θανάτωσεως τῶν αἰχμαλώτων. Ταῦτα παρασιωπῶσιν ἡ

Οἱ ἀπαχθέντες κατεσφάγησαν, τοῦ δὲ Βραγαδίνου ἀπε-
κόπησαν νῦν μόνον ὦτα καὶ ρίς. Μετὰ δέκα ἡμέρας, ἡμέρα
Παρασκευῇ, πρὸς μείζονα ταύτης ἑορτῇ ὁ δυστυχὴς Βρα-
γαδῖνος ἐκαθέσθη ἐπὶ ἐδωλίου ἔχων πρὸ τῶν ποδῶν στέμμα
καὶ ἀνελκυσθεὶς ἐπὶ τὸν ἱστὸν τῆς γαλέρας τοῦ βέγη τῆς
Ῥόδου κατεβυθίσθη εἰς τὸ ὕδωρ· διότι, κατὰ τὸν Ὀθω-
μανὸν ἱστοριογράφον, τοιοῦτό τι ἐπραξε κατὰ Τούρκων
αἰχμαλώτων. Εἴτα ἐκρεμάσθησαν ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐ-
τοῦ δύο κόφινοι, οὓς πεπληρωμένους χύματος προσε-
τάχθη ἵνα κομίση πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς προμαχῶνας καὶ
συνεργασθῇ πρὸς ἀνόρθωσιν αὐτῶν. Ὅσακις παρήρχετο
πρὸ τοῦ σερασκέρη, ἔκυπτε μέχρις ἐδάφους. Τέλος ἤχθη
εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ μεγάρου τῆς δημοκρατίας, ἐνθα
προσεδέθη πρὸς τὴν ἀτιμωτικὴν δοκὸν, ἐφ' ἧς ἐμαστι-
γοῦντο ἄλλοτε Τούρκοι δοῦλοι. Ἐνταῦθα ἐρρίφθη χαμαὶ
καὶ ἐξεδάρη ζῶς, «ἐπειδὴ, ἔλεγεν ὁ αἰμοχαρὴς, ὁ χύσας
αἷμα Ὀθωμανῶν, ἐκχέει ἀντ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον». Ἄνευ
οἰμωγῆς τινος ὁ Βραγαδῖνος προσήχετο ἀπαγγέλ-
λων μεγαλοφῶνως ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου· «Ἐλέη-
σόν με ὁ Θεός»· ὅτε δ' ἐξεφώνησε τὸν στίχον· «Καρ-
δίαν καθαρὰν κτίσσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός», ἐξέπνευσε. «Ποῦ
ἐστίν ὁ Χριστὸς σου ἵνα βοηθήσῃ σοι νῦν», ἐφώνει αὐτῷ
ὁ ἐκδορεὺς σερασκέρης. Τριακόσιοι χριστιανοὶ ὄντες ἐν
τῷ στρατοπέδῳ κατεσφάγησαν. Καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς
17 τὸ στρατόπεδον πρὸ τῆς διομολογίας κατεσφάζοντο, εἰ
1571 μὴ ὁ ἐκτομεὺς τοῦ σερασκέρη ἔσωζεν αὐτοὺς ἀπὸ
τῆς μανίας τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἴτε ἐξ οἴκτου, εἴτε ὅπως
εὐνοῦχίση αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ χαρεμίου. Διὸ ὁ Ἐρρῆκος Μαρ-

ἀρνοῦνται οἱ Βενετοὶ συγγραφεῖς. Τὸ ἀπερίσχετον ὁμῶς τῶν λόγων τοῦ Βρα-
γαδίνου ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί, ὡς ὁ Παρούτας, σ. 196.

τινέγγος οὐ παρεδόθη μὲν τῷ φονίῳ ξίφει τῶν Ὀθωμανῶν, οὐ διέφυγεν ὁμως τὸ ξίφος τῆς εὐνουχίσεως πρὸς αἰωνίαν ἀνικανότητα καὶ δουλείαν. Ὁ Μουσταφᾶς ἐξήγαγε τῶν πλοίων πάντας τοὺς ἤδη εἰς αὐτὰ ἐπιδάντας καὶ ἐξηνδραπόδισεν αὐτούς. Ὁ ἐκδορεὺς σερασκέρης, μὴ ἀρκούμενος τῇ μαιοφονίᾳ τοῦ Βραγαδίνου, ἐκέλευσεν ἵνα ὁ νεκρὸς τοῦ ἥρωος τεταρτασθῇ, τὰ τέσσαρα αὐτοῦ μέρη ἐκτεθῶσιν ἐπὶ τῶν τεσσάρων μεγάλων τηλεβολοστοιχιῶν, ἡ δὲ ἀνθρωπὴ αὐτοῦ πληρωθεῖσα ἀχύρου περιαχθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς τὴν πόλιν πρὸς χλεύην. Ἡ ἀνθρωπὴ τοῦ μάρτυρος ἐπιτεθεῖσα ἐπὶ δαμάλεως περιήχθη ὑπὸ τὸ ἐρυθρὸν ἀνθήλιον, ὃ ἔφερεν ὁ Βραγαδίνος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, διὰ τῆς πόλεως· μετὰ ταῦτα ἐκρεμάσθη ἀπὸ ἱστοῦ τοῦ στοῦλου ὡς φόβητρον τῶν χριστιανῶν· τέλος δὲ ἀπεστάλη ἐν θήκῃ πρὸς τὸν σουλτάνον μετὰ τῶν τεσσάρων ταριχευθεισῶν κεφαλῶν τοῦ Βαλιώνη, τοῦ Βραγαδίνου τοῦ Λουδοβίκου Μαρτινέγγου καὶ τοῦ Κουϊρίνη. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ δέρμα τοῦ Βραγαδίνου ἐξετέθη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ εἰς θέαν τῶν δούλων χριστιανῶν (ΙΑ), ὕστερον δὲ ἀπεδόθη τῇ Βενετίᾳ καὶ κατετέθη ἐν λάρνακι τοῦ πανθέου τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Βενετίας, ἥτοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου, τὰ δὲ ὀστέα αὐτοῦ ὡς μαρτύρημα τουρκικῆς θηριωδίας διεσώθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου.

Πᾶν ὅ,τι οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἀναφέρουσι πρὸς ἀπολογίαν τῆς μιαιῶς ταύτης πράξεως τοῦ Μουσταφᾶ οὐδόλως δικαιουσιν αὐτήν· διότι, εἰ ὁ Μουσταφᾶς, ἐξοργισθεὶς ὑπὸ μόνον τῶν ἀφόβων ἀποκρίσεων τοῦ Βραγαδίνου, κατὰ τὴν πρώτην ἐκρηξιν τῆς ὀργῆς αὐτοῦ ἐκορέννυσεν αὐτὴν μόνου τοῦ αἵματος τῶν ἐπὶ καλῇ πίστει εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐλθόντων εὐπατριδῶν, ἐδύνατο ἵνα γένηται

τοῦτο ἄνευ βλάβης τῆς ἐλευθερίας τῶν εἰς τὰ πλοῖα ἐπι-
 θάντων ἤδη· εἰ δὲ ὁ Βραγαδῖνος ἔδωκε τῳόντι ἀφορμὴν
 ἐξ ἀπερισκέπτου ἀποκρίσεως, κατ' ἀνάγκην αὐτὸς πρὸ
 παντὸς ἐγίγνετο θυμὰ τῆς παροξυνθείσης τοῦ σερασκέρη
 ὀργῆς. Οὕτως ὅμως ὁ Βραγαδῖνος ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας
 ἐβασανίζετο μετὰ σατανικῆς ἀπανθρωπίας, ἡ δὲ διομολο-
 γία παρεβιάσθη ἐν πᾶσιν ἐπίσης αἰσχροῦς διὰ τῆς θα-
 νατώσεως τῶν ταξιαρχῶν. Ἡ μαιιοφονία οὖν οὐκ ἦν
 παρακολούθημα στιγμιαίας ὀργῆς, ἀλλὰ προμεμελετη-
 μένη ἀπιστία καὶ λελογισμένη ἐπιθυμία φόνου, πρᾶξις
 ἀξία τοῦ σατανικοῦ συμβούλου τοῦ ἀδελφικοῦ πολέμου,
 ὃς ἐπήνεγκε τὴν τοῦ Βαγιαζήτ παιδοκτονίαν, πρᾶξις κατὰ
 τὴν ἀπιστίαν σύμφωνος τῇ ἐννοίᾳ τοῦ φετβά, ὃς προέ-
 τρεπεν εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπὶ τῷ λόγῳ, «ὅτι τοῖς
 χριστιανοῖς οὐ τηρητέα ἡ πίστις εὐθὺς ὡς τὸ ἐναντίον
 ὠφελεῖ». Ἡ ζοφερωτάτη καὶ στυγερωτάτη αὕτη πρᾶξις
 οὐκ ἔστι καταπληκτικὴ, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις οὐ μόνον
 τὴν αἰμόδιψον καὶ ἄπιστον βαρβαρότητα τοῦ διαπράξαν-
 τος αὐτὴν ἀνδρὲς, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ὅλου αἰῶνος, καθ'
 ὃν συνέβη. Σελὶμ ὁ Β' ἦν σύγχρονος Καρόλου τοῦ Θ' καὶ
 Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ. Μόλις πρὸ ἔτους ἤδη διεδραμα-
 τίσθησαν ἐν Γαλλίᾳ αἱ ὁμότητες τῆς νυκτὸς τοῦ ἀγίου
 Βαρθολομαίου ὡς πρόδρομοι τῶν ἐν Κύπρῳ, μόλις δ' ἔτος
 πάλιν παρῆλθεν, ὅτε κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Φιννικοῦ φρου-
 ρίου Βιττενστέιν ἡ μὲν φρουρὰ αὐτοῦ κατεσφάγη, ὁ δὲ
 φρούραρχος δόρατι διατρυθεὶς ὠπτήθη (IB). Εἰ ταῦτα
 ἐγένοντο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Φιννίᾳ, τί ἐχρῆν προσδοκᾶν ἐν
 Τουρκίᾳ; τί παρ' αὐλάρχου ἡγεμονόπαιδος, ὃς ὡς
 τοιοῦτος ἐμιμήθη τὸν Γκιουρκέτζ Πασᾶν, τὸν αὐλάρ-
 χην ἐκεῖνον, ὃς τοὺς παραδοθέντας αὐτῷ Τουρκομάνους
 ζῶντας κατέκαυσε; τί παρ' αὐλάρχου ἡγεμονοπαίδων,

οὗ ὁ μαθητὴς, πασίγνωστος μέθυσος, οὐ μόνον παρέβαινε δημοσίᾳ τὴν αὐστηράν περὶ ἀπαγορεύσεως τοῦ οἴνου διά-
ταξιν τοῦ Ἰσλάμ, ἀλλὰ καὶ διέπραττεν ἀκωλύτως ἄλλας
ἀκολασίας καὶ ἐγκλήματα; Τὸ τῆς οἰνοφλυγίας πάθος
ὑπηγόρευσε καὶ τὴν ἀπονομήν τῶν δικαστικῶν ἀξιωμα-
των τῆς Κύπρου εὐθὺς ὡς ἐάλω ἡ Νικωσία. Ὁ δικαστὴς
Ῥουχὶ καὶ ὁ μουφτί Ἐκμελ, ἀμφότεροι ἄνδρες εὐφρεῖς
καὶ ἀμφότεροι οἰνοπόται καὶ ἀσελγεῖς, διεστήρουν δημοσίᾳ
οἰνοπωλεῖα, καὶ ὁ μὲν μουφτί ἐφοῖτα συνήθως εἰς τοῦ δι-
καστοῦ πρὸς οἰνοποισίαν πρὸ μεσημβρίας, ὁ δὲ δικαστὴς
εἰς τοῦ μουφτί μετὰ μεσημβρίαν, οἱ δὲ στρατιῶται ἤριζον
περὶ τοῦ τίς τῶν οἴνων, ὁ τοῦ δικαστοῦ ἢ ὁ τοῦ μουφτί
ἐστὶν ἐκλεκτότερος. Οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται ἠνέωξαν οὖν,
ὡς οἱ ἄλλοι πολεμισαί, τοὺς οἰνῶνας μεθυσκόμενοι ἐκ κυπρίου
οἴνου, ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἠνέωξε καὶ τοὺς τάφους τοῦ καθεδρι-
κοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὗ τὴν κόνιν καὶ τὰ ὀστέα διε-
σκέδασε, τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων κατέθραυσε καὶ θηριώδεις
βδελυρίας διέπραξε. Οὗτος χάριν ὠμότητος καὶ θρησκο-
μανίας τὴν φρικτὴν σκηνὴν ἀνεβάλετο εἰς τὴν Παρα-
σκευὴν, καθ' ἣν ἡ ἐκκλησία μετεβλήθη εἰς τέμενος. Τῇ 17
ἡμέρᾳ δὲ ταύτῃ, τῇ καθιερωθείσῃ τὸ πάλαι εἰς λατρείαν ^{Αὐγ.}
τῆς Ἀφροδίτης, εἴτα δὲ ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν εἰς ἑορ- ¹⁵⁷¹
τὴν, διεπράχθησαν νῦν ἐν Κύπρῳ πάλιν πᾶσαι αἱ αἰσχρο-
τητες καὶ βδελυρίαι, αἵτινες ἄλλοτε συνέβαινον ἐν ταῖς ἑορταῖς
καὶ τοῖς μυσηρίοις τῆς Ἀφροδίτης κατὰ τὰς ἐπὶ τῶν βωμῶν
τῶν θεῶν ἀνθρωποθυσίας. Ἡ λατρεία τῆς πωγωνοφόρου
Ἀφροδίτης, ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀμα-
θοῦντος, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου οἱ
Ναῖται ἐν Λεμεσῶ ὄργια ἐτέλουν, ἠνώθη μετὰ τῆς
ἀκολασίας καὶ τοῦ φονικοῦ τῶν κενταύρων ἐν τοῖς
ὄργιοις τῆς τουρκικῆς νίκης τῆς Παρασκευῆς, ἐν ᾗ

ὁ Βραγαδίνος ἐκδareis ζῶν ἐτελεύτησε μάρτυς. Ἐνεκα τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως ὁ σιδηροῦς ζυγὸς τῆς τυραννίας, ὃς ἐπέκειτο βαρὺς ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν κατωτέρων ὑπὸ τοὺς ἀρχαίους βασιλεῖς τῆς νήσου, ὑπὸ τοὺς Πέρσας, Αἰγυπτίους, Ῥωμαίους καὶ Ἀραβας, κατεβάρυνεν αὐτοὺς αὖθις διὰ τῆς ἐπαναλήψεως πασῶν τῶν βδελυριῶν παρελθόντων χρόνων. Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ Σεπτ. 1571 τοῦ αἵματηροῦ δράματος τοῦ μαρτυρίου ὁ ἐκδορεὺς κατέλιπε τὴν νῆσον καὶ ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς νικητῆς, καίπερ ἀποβαλὼν κατὰ τὴν κατάκτησιν ταύτην πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν (1). Αἱ τὸν πόλεμον τοῦτον προκαλέσασαι πρόσοδοι τῆς Κύπρου, ἃς οἱ Κιρκασσοὶ σουλτάνοι ἐδαπάνων ὑπὲρ τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνης καὶ ἃς ὁ Ἰουδαῖος Μικουῆζ ἤλπιζεν ἰδιοποιηθῆναι, νῦν μὲν ὠρίσθησαν εἰς τροφὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου, εἴτα δ' ἐξεχωρήθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον τῇ βασιλομήτορι, ὥστε ἡ νῆσος τῆς Ἀφροδίτης, δοθεῖσα ἤδη εἰς ζώνην ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ταῖς Αἰγυπτίαις βασιλίσσαις Ἀρσινόῃ καὶ Κλεοπάτρᾳ, περιῆλθον πάλιν ὡς τοιαῦτα εἰς γυναῖκας (II).

Ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φαμαγόστας οἱ τουρκικοὶ σιλόλοι ἠνῶχλουν ἀδιαλείπτως καὶ τὰ παράλια τῆς Δαλματίας. Ὁ Βενετὸς ναύαρχος Βενιέρος κατέλαβε μὲν ἐξαπίνης τὸ Σοποτόν ἐπὶ τῆς ἁλβανικῆς παραλίας εὐθὺς ὡς ἀνεκηρύχθη ὁ πόλεμος καὶ πρὶν ἢ οἱ Τοῦρκοι ἀποδῶσιν εἰς Κύπρον, ἀλλ' ὁ καπετὰν Πασᾶς Ἀλῆς καὶ ὁ Καλαβρὸς

(1) Παρούτας, σ. 198. Ὁ Κονταρίνης, φ. 434, ἀναφέρει, ὅτι ὁ πρὸ τῆς Φαμαγόστας στρατὸς συνέκειτο ἐξ εἰκοσι καὶ τεσσάρων χιλιάδων μισθοφόρων, ἐκ δέκα καὶ τεσσάρων χιλιάδων γενιτσάρων καὶ ἐξήκοντα χιλιάδων ἀτάκτων. Ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν βεζυρῶν ὁ Κονταρίνης ἀναφέρει τὰ τουρκικὰ ὀνόματα, πλὴν τινων, μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας.

ἐξωμότης Ὀχιαλί ἐδήουν τὴν Κρήτην καὶ τὰ Κύθηρα (1),
 ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς ἡ Κύπρος, ἀμφο-
 τέρους δὲ τοὺς ναοὺς αὐτῆς συγχρόνως τῷ αὐτῷ ἔτει ἐβέβη-
 λωσεν ἡ τουρκικὴ ἀκολασία. Ἀπὸ Ναβαρίνου ὁ σόλος ἐξέχεε
 τὰ ληστρικὰ αὐτοῦ στίφη ἐπὶ τὴν Ζάκυνθον καὶ Κεφαλ-
 ληνίαν, ἀπὸ δὲ Βουθρωτοῦ ἐξέπεμψε τεσσαράκοντα γαλέ-
 ρας ἐπὶ τὸ Σοποτόν. Ὁ Ὀχιαλί συνέλαβε παρὰ τὴν Κέρ-
 κυραν τὰς γαλέρας τοῦ Μιχαήλ Βαρβαρήγου καὶ Πέτρου
 Βερτολάτζη, εἶτα δὲ τὰ πλοῖα τοῦ Λέζα καὶ Μοσενίγου.
 Ὁ Ἀλῆς ἀπεβίβασεν εἰς Σοποτόν χιλίους πεντακοσίους
 γενιτσάρους καὶ σπαήδας, ὧν τὸ τρίτον ἀπώλετο κατὰ
 τὴν ἀπόπειραν τῆς καταλήψεως αὐτοῦ. Τὸ Οὐλσίνιον, πο-
 λιορκηθὲν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ
 Πασᾶ καὶ τοῦ Ὀχιαλί, παρεδόθη, ὡς καὶ τὸ Ἀντίβαρον καὶ
 ἡ Βοῦδουα, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς δειλίας τοῦ πρεσβευτοῦ
 Ἀλεξάνδρου Δονάτου, τὸ δὲ ἕνεκα τῆς τοῦ διοικητοῦ αὐ-
 τῆς Αὐγουστίνου Πασκουαλίγου. Ὁ ναύαρχος Τοῦρκος
 περιέπλεε μετὰ εἰκοσι γαλερῶν πρὸ τοῦ Καστελνουόβο,
 οἱ δύο ὁμοῦς πλοίαρχοι οἱ Καλαβροὶ ἐξωμόται, ὁ Ὀχιαλί
 καὶ Καρακόσας, ἐδήουν τὴν Λεζίναν καὶ τὰ Κούρτζολα.
 Τὰ ὀνόματα τῶν ἐξωμοτῶν τούτων παρεφθάρησαν ὡς
 συνήθως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως σημάνωσί τι, ἐκλήθη-
 σαν δὲ ὁ μὲν Οὐλοῦτζ Ἀλῆς, τουτέστιν ἐξωμότης Ἀλῆς,
 ὁ δὲ Καραγκιότζ, τουτέστι μελανόφθαλμος. Μεσοῦντος
 μηνὸς Αὐγούστου κατέπλευσαν οἱ δύο πειραταὶ ἐξωμόται
 εἰς Αὐλῶνα μετὰ πλουσίας λείας ἀπὸ Λεζίνης, ἰδίως δὲ
 ἔχαιρον ἐπὶ τῇ συλήσει τοῦ φανοῦ τοῦ διοικητοῦ Κανάλη
 ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν Λεζίνῃ. Ἀπὸ Αὐλῶ-
 νος ὁ καπετὰν Πασᾶς Ἀλῆς, ἐκπέμψας δύο γαλέρας πρὸς

(1) Ὁ Παρούτας ἀναφέρει τὰς δυνάμεις τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου.

τὰ παράλια τῆς Σικελίας, μετέβη εἰτα εἰς Σασένον, ὅθεν οὐκ ἀπεχώρει ἕως οὗ λάβῃ ἀγγελίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἢ ἐκ τοῦ στόλου τῶν συμμαχῶν χριστιανικῶν δυνάμεων (1).

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Νικωσίας Μωάμεθ ὁ μέγας βεζύρης, εἴτε ἀπλῶς φοβούμενος τὴν μεταβολὴν τῆς τύχης τοῦ πολέμου, τῆς ἀπειλούσης τὴν ὀθωμανικὴν ναυτικὴν δύναμιν διὰ τῆς παρασκευαζομένης συμμαχίας τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, εἴτε καὶ ἐκ ζηλοτυπίας ἐπὶ ταῖς νίκαις τοῦ ἀντιζήλου αὐτοῦ σερασκέρη Μουσαφᾶ ἐν Κύπρῳ, ἐξήνεγκε λόγους εἰρηνικοὺς πρὸς τὸν Βενετὸν πρεσβευτὴν καὶ ἔπεισε τοῦτον ἵνα πέμψῃ τὸν γραμματέα αὐτοῦ εἰς Βενετίαν, ὅθεν ἐπεθύμει τὴν ἀφίξιν πληρεξουσίου πρὸς διαπραγματεύσιν τῆς εἰρήνης. Σύνταγμα ἐπορεύθη ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διὰ Βενετίας εἰς Παρισίους ὁ Γρασκινὰν, ὁ Γάλλος πληρεξούσιος, μετ' ἐπιστολῶν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ σουλτάνου πρὸς Κάρολον τὸν Θ', δηλουσῶν τὴν εὐχὴν τῆς εἰρηνεύσεως διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Γαλλίας. Ἀποστείλασα οὖν ἡ δημοκρατία εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Ἰάκωβον Ῥαγατζόνην παρεκώλυσεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα μετὰ ζέοντος ζήλου διενεργουμένην ἱερὰν συμμαχίαν. Τοῦ Ῥαγατζόνῃ αἱ διαπραγματεύσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῦ Κολόννα ἐν Βενετίᾳ κατ' ἀντίθετον ἔννοιαν καὶ πρὸς ἀντιθέτους σκοποὺς γενόμεναι ἐκείνου μὲν πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς εἰρήνης, τοῦτο δὲ προθυμότερον ἐνεργοῦντος ὑπὲρ τοῦ πολέμου, παρελύοντο ἀμοιβαίως καὶ κατέστησαν οὕτως ἐπὶ τινα

(1) Κονταρίνης, φ. 33. Χατζῆ Κάλφας, Ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 32. Τὸ Οὐλσίνιον καλεῖται τουρκιστὶ Οὐλγούμ, τὸ δὲ Ἀντίβαρι Βάρ, Σοποτό Σοβότ, ὁ δὲ Αὐλὸν Βαλόνας.

χρόνον τὴν πρὸς εἰρήνευσιν προσδοκίαν, ὡς καὶ τὴν συνο-
μολόγησιν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, καρκινοβατικὴν. Ἀλλὰ
παραχρῆμα αἱ ὑπὸ ὀθωμανικοῦ στόλου δηλώσεις τῆς Κρή-
της καὶ ἡ ἐπαναληφθεῖσα πολιορκία τῆς Φαμαγόστας
ἔσθλκαν τέρμα εἰς τὸ ἀμφίβολον τῆς γερουσίας. Τῇ 25¹⁵⁷¹
Μαΐου ὑπεγράφη ἡ ἱερὰ συμμαχία καὶ ἐπιμαχία κατὰ τῶν
Τούρκων, ὡς τοῦ ὠμοτάτου καὶ αἰωνίου ἀσπόνδου ἐχθροῦ
τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος, μεταξὺ τοῦ Πάπα, τοῦ βασι-
λέως τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βενετίας, τῇ δὲ
22 Ἰουλίου ἐδημοσιεύθη μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ πρε-
σβευτοῦ δημοτελεῖ ἱερὰν λειτουργίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ
ἁγίου Μάρκου (ΙΔ). Ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν πορευόμε-
νος Γάλλος πρεσβευτὴς μάτην ἐπειράτο ἵνα διασείσῃ τὰ
δόξαντα τῇ δημοκρατίᾳ (1). Τὸ δέκατον τρίτον νῦν ἀπὸ
τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἠνώθησαν αἱ χριστια-
νικαὶ δυνάμεις κατὰ τοῦ ἀδιαλλάκτου ἐχθροῦ τῆς χριστια-
νωσύνης πρὸς τὴν σταυροφορίαν, ἥτις καλεῖται νῦν ἱερὰ
συμμαχία, ἀείποτε δὲ ὁ Πάπας καὶ ἡ Βενετία ἦσαν οἱ κύ-
ριοι μοχλοὶ αὐτῆς (2). Ἐκατονταετηρὶς παρῆλθεν ἀπὸ τῆς
ἱερᾶς συμμαχίας ἐκείνης, ἣν ὁ καρδινάλιος Καράφας διω-
μολόγησε καὶ συνετέλεσε καὶ ἤς τὰ τρόπαια (ἡ ἄλυσις

(1) Ὁ Παρούτας, σ. 163, καλεῖ τὸν πρεσβευτὴν τοῦτον il Vescovo di Aox.

(2) α, Σταυροφορία ἐπὶ Οὐρβανοῦ τοῦ Ε', ἄλυσις τῆς Σμύρνης, 1341·
β', ἐπὶ Οὐρβανοῦ τοῦ Ε', σταυροφορία κατὰ Μουράτ τοῦ Α'· γ', ἐπὶ Γρηγορίου
τοῦ Ε', μάχη τῆς Νικοπόλεως, 1396· δ', ἐπὶ Εὐγενίου τοῦ Δ', μάχη τῆς
Βάρνης, 1444· ε', ἐπὶ Καλλίξτου τοῦ Γ', τῷ Βελγραδίῳ ἐβοήθησαν αἱ χρι-
στιανικαὶ δυνάμεις, 1455· ς', ἐπὶ Πίου τοῦ Β', 1464· ζ', ἐπὶ Σίξτου τοῦ
Δ', ἄλυσις τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Σαλατίας, 1472· η', ἐπὶ Ἰννοκεντίου τοῦ
Η', σταυροφορία κατὰ Βαγιαζήτ τοῦ Β'· θ', ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ ΣΤ',
σταυροφορία κατὰ τοῦ αὐτοῦ σουλτάνου, 1501· ι, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ι', σταυ-
ροφορία κατὰ Σουλεϊμάν τοῦ Α', 1520· ια', ἐπὶ Ἀδριανοῦ τοῦ ΣΤ', μικρὸν
πρὶ τῆς μάχης τοῦ Μοχάτς, 1526· ιβ', ἐπὶ Παύλου τοῦ Γ', 1539.

τῆς Ἀτταλείας) ἔτι νῦν κοσμοῦσι τὸ ἱερὸν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Πέτρου, τριάκοντα δὲ καὶ τέσσαρα ἔτη ἀπὸ τῆς τελευταίας μεταξύ τῶν αὐτῶν δυνάμεων, ὡς καὶ νῦν, ἦτοι μεταξύ τοῦ Πάπα, τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Βενετίας, διαμολογηθείσης. Οἱ στόλοι τῶν τριῶν τούτων δυνάμεων συνῆλθον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μεσσήνης.

Ἰωάννης ὁ Αὐστριακός, ὃς διὰ τὴν ὑψηλοφροσύνην, τὴν ἀνδρίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα ὠμοίαζε τῷ πατρὶ αὐτοῦ
 1571 Καρόλῳ, κατέπλευσε τῇ 25 Σεπτεμβρίου μετὰ ἐβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἰσπανικῶν, ἑξ Μελιταίων καὶ τριῶν σαβαυδικῶν γαλερῶν εἰς Μεσσήνην, ὃ δὲ Μάρκος Ἀντώνιος Καλόννας, δοῦξ τοῦ Παλλιάνου καὶ Ταλιακότζου, μετὰ δώδεκα γαλερῶν ὡς στρατηγός τοῦ παπικοῦ κράτους, ὃ δὲ Σεβαστιανὸς Βενιέρος, ὃ Βενετὸς ναύαρχος, μετὰ ἑκατὸν ὀκτὼ γαλερῶν καὶ ἑξ μεγίστων πλοίων (galeasses). Τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, εἰ ὁ στόλος ἀνάγκη ἦν ἐκπλεῦσαι εἰς Αὐλῶνα, Καστελνιουόβον, ἢ Λευκάδα, ἔλυσεν ὁ Βενιέρος καὶ Ἰωάννης ὁ Αὐστριακός, ὁ ἀρχιναύαρχος τοῦ ὅλου στόλου, κρίνας περὶ τοῦ εἰς τὰ πρόσω πλοῦ εἰς τὸ Αἶγαῖον. Ὁ στόλος ἐξέπλευσε κατ' ἀρχάς εἰς Γουμενίτζαν, καλουμένην ὑπὸ τῶν Τούρκων Χουλουμιτζ, λιμένα τοῦ Κύρου, ἀπέναντι τῆς Κερκύρας, εἴτα δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὴν ἀρχαίαν Σάμην ἐν Κεφαλῇ ληνίᾳ. Ὁ δὲ τουρκικὸς στόλος συγκεῖμενος ἐκ διακοσίων τεσσαράκοντα γαλερῶν, τεσσαράκοντα φορτηγῶν, εἴκοσι μικρῶν βρικίων, ἐν συνόλῳ ἐκ τριακοσίων πλοίων, ὥρμαι ἐν Ναυπάκτῳ ἤρχον δὲ αὐτοῦ ὁ βεζύρης Περτέβ Πασᾶς, ἀρχιστράτηγος τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ὁ καπετὰν Πασᾶς Μουαζινζαδὲ Ἀλῆς, ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ἀλγερίας Οὐλουτζ Ἀλῆς, ὁ βεγλέρβεγης τῆς Τριπόλεως Τζαφέρ Πασᾶς, ὁ υἱὸς τοῦ Βαρβαρότα Χασὰν Πασᾶς καὶ πεντὶς

καίδεκα ἕτεροι σαντζακβέγηδες, οἵτινες ὡς θαλασσοκρά-
τορες εἶχον τὴν προνομίαν τοῦ φέρειν φανούς ἐπὶ τῶν
ιδίῳν αὐτῶν πλοίων (ΙΕ). Ὁ Περτέβ καὶ ὁ Οὐλνὸντζ Πα-
σᾶς συνεβούλευσαν ἵνα μὴ τολμήσωσι μάχην πρὸς τὸν
ἐχθρικὸν στόλον· διότι τὰ πληρώματα οὐκ ἦσαν πλήρη·
ἀλλ' ἐπεκράτησεν ὁ ἄλογος ζήλος τοῦ ἀνωτάτου κατὰ
θάλασσαν ἄρχοντος καπετὰν Πασᾶ, ὃς ἦν αἰτία τοῦ ὀλέ-
θρου τοῦ στόλου.

Τῇ νυκτὶ τῆς 6 πρὸς τὴν 7 Ὀκτωβρίου ὁ χριστιανικὸς 1571
στόλος ἐξέπλευσε, τῇ δὲ ἐπιούσῃ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, πρώτη
καὶ ἡμισεῖα ὥρᾳ μετὰ μεσημβρίαν ἐπλεε παρὰ τὰς πέντε
μικρὰς νήσους, Ἐχινάδας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλουμένας,
εἴτε διὰ τὸ τραχὺ καὶ ὄξυ, παρὰ τὸν Ἐχίνον, εἴτε διὰ
τὸ ἐπ' αὐτῶν πλῆθος τῶν ἐχίνων, ἢ ἀπὸ Ἐχίνου μάντεως.
Αἱ νῆσοι αὗται, καλούμεναι νῦν Κουρτζολάροι, κεῖνται
ἀπέναντι τῆς ἀλβανικῆς παραλίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ
Ἀχελώου (Ἀσπροποτάμου). Ὅτε ἡ πεμφθεῖσα πρὸς τὴν
Ναύπακτον φρεγάτα σημείον ἤρεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς προσήγ-
γιζεν, Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς ἀνύψωσεν εἰς τὸν μέσον
καὶ μέγαν ἰστὸν τετράγωνον πρασίνην σημαίαν ὡς προ-
οίμιον τῆς ναυμαχίας. Ὁ Ἰωάννης Ἀνδρέας Δόριας μετὰ
πεντήκοντα καὶ τεσσάρων γαλερῶν, αἵτινες ἐσχημάτιζον
τὴν δεξιὰν πτέρυγα, διέπλευσε διὰ δύο πετρωδῶν νήσων
τῶν Ἐχινάδων εἰς τὸ πέλαγος, οὕτω δὲ ἐξηπάτησε τὸν
ἤδη προφαίνοντα τουρκικὸν στόλον περὶ τῆς δυνάμεως
τοῦ χριστιανικοῦ· διότι τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τούτου
ἀπέκρυπτον αἱ Ἐχινάδες ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν Τούρκων.
Ἡ πτέρυξ αὕτη, ἥς ἤρχεν ὁ Βαρβαρήγος, συγκειμένη ἐκ
πεντήκοντα καὶ τριῶν γαλερῶν, παρέπλεε τὴν πρὸς ἀρι-
στερὰ καιμένην νήσον τῶν Ἐχινάδων, ἣτις καλεῖται Πετα-

λία, ἥ πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ἀντικρὺ τοῦ πε-
 τρώδους ἀκρωτηρίου Villa di Marmò, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἡμέ-
 ρας ταύτης καλεῖται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν *K a k ῆ* ἄκρα
 (Mal cantone), ὑπὸ δὲ τῶν Ὀθωμανῶν *Αἰ μ ό φ υ ρ τ ο ς*
 (Κανλὸς βουρούν). Ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο τούτων πετε-
 ρῶν ἦν τεταγμένη μηνοειδῶς ἡ κυρία ναυτικὴ δύνα-
 μεις, συγκειμένη ἐξ ἐξήκοντα καὶ ἐξ γαλερῶν, ὧν μίαν
 διώκει ὁ Φερδινάνδος Καραχιόλης, κόμης τῶν Βικιάρων⁽¹⁾,
 ὁ μετὰ ταῦτα δεξιῶς συγγράφας τοὺς ἄθλους Ἰωάννου τοῦ
 Αὐστριακοῦ, ὧν καὶ αὐτὸς μετέσχεν, ὁ δὲ Δὸν Ἀλθάρος,
 μαρκήσιος τοῦ Σάντα Κρόττς, ὡπισθοφυλάκει μετὰ τριά-
 κοντα γαλερῶν. Πρὸ τῆς κυρίας δυνάμεως ἦσαν αἱ τρεῖς
 ναυαρχίδες τῶν συμμάχων, ἐν μέσῳ δὲ τούτων ἡ Ἰωάννου
 τοῦ Αὐστριακοῦ, ἔχουσα ἐκ δεξιῶν μὲν τὸν Μάρκον Ἀν-
 τώνιον Κολόνναν, στρατηγὸν τοῦ Πάπα, ἐξ ἀριστερῶν δὲ
 τὸν Σεβαστιανὸν Βενιέρον, ναύαρχον τῆς Βενετίας. Ἐγγύ-
 τατα τοῦ Κολόννα ἦν ὁ Γενουήσιος Ἐκτωρ Σπινόλας,
 διοικῶν τὴν ναυαρχίδα, ἐφ' ἧς ἦν Ἀλέξανδρος ὁ Φαρνέ-
 σιος, δούξ τῆς Πάρμας, πλησιέστατα δὲ τοῦ Βενιέρου ἡ
 σαβαυδικὴ ναυαρχίς, κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Λευ-
 νίου, ἐφ' ἧς ἦν ὁ ἡγεμὼν τοῦ Οὐρβινοῦ. Ἀμέσως μετὰ
 Ἰωάννην τὸν Αὐστριακὸν ἦν ἡ ἰσπανικὴ ὑποναυαρχίς (Πα-
 τρόνα) κυβερνωμένη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ταξιάρχου τῆς Κα-
 στιλλίας. Ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος ἦν ἡ Μελι-
 ταία ναυαρχίς ὑπὸ τὸν μέγαν ταξιάρχην τῆς Μεσσήνης,
 ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ τῆς ἀριστερᾶς ἡ ναυαρχίς τοῦ Λομε-
 λίνη. Τῆς δὲ δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἦρχεν
 ὁ Οὐλούτζ Ἀλῆς, βεγλέρβεγης τοῦ Ἀλγερίου, τῆς δὲ ἀρι-

(1) I commentarii delle guerre fatte con Turchi, σ. 34.

στερᾶς ὁ Μωάμεθ Σαουλὰκ, βέγης τῆς Εὐβοίας. Πρὸ τῆς γραμμῆς τοῦ κέντρου κατέναντι τῶν τριῶν χριστιανῶν ναυάρχων ἦν ὁ καπετὰν Πασᾶς Μουεζινζαδὲ Ἀλῆς, ἔχων ἐκ δεξιῶν τὸν βεζύρην σερασκέρην Περτέβ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν ταμίαν τοῦ στρατοῦ.

Ἐπί τινα χρόνον οἱ δύο στόλοι ἐθεῶντο ἀλλήλους μετὰ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ· συνέκειτο δὲ ὁ μὲν χριστιανικὸς ἐκ διακοσίων περίπου πλοίων, ὁ δὲ τουρκικὸς ἐκ τριακοσίων. Τὴν ὄψιν τῶν Τούρκων ἐσκότιζον τὰ ἐκ σπιλπνοῦ χάλυβος ἐν τῷ ἡλίῳ ἀστράπτοντα κράνη, θώρακες καὶ ἀσπίδες τῶν χριστιανῶν, τὴν δὲ τῶν συμμάχων τὰ ποικίλα καὶ ἀνθηρὰ χρώματα τῶν πλοίων καὶ τῶν ὀπλισμῶν, οἱ ἐπὶ χρυσοὶ φανοὶ, αἱ φοινικίδες, αἵτινες ἔφερον χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ἐπιγραφάς, αἱ σημαῖαι τῶν τουρκικῶν ναυαρχίδων (1), ἐφ' ὧν ἐξεικονίζοντο τὸ δίκοπον ξίφος τοῦ Ἀλῆ, ὁ ἀστὴρ μετὰ τῆς ἡμισελήνου καὶ ἡ σύμπλεκτος μονογραφὴ τοῦ σουλτάνου. Ὁ Ὀθωμανὸς ναύαρχος ἔλυσε τὸν σιωπηρὸν θαυμασμὸν διὰ πυροβολισμοῦ ἄνευ σφαίρας εἰς χαιρετισμὸν καὶ εἰς πρόκλησιν, ὅπως καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ συμμαχικοῦ στόλου διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου γένωνται καταφανεῖς. Ἀπὸ τοῦ καταστροφώματος Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ ἀντεπυροβόλησε τηλεβόλον μεγάλης ὀλκῆς.

Ἡ συμπλοκὴ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ χριστιανικοῦ στόλου, ἦν αἱ τοῦ Μωάμεθ Σαουλὰκ καὶ τοῦ Γκιαοῦρ Ἀλῆ γαλέραι ἐβάλον διὰ νέφους βελῶν. Περί

(1) Τὰ ἰταλικά ὀνόματα Capitana, Patrona καὶ Reale ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὴν πρώτην, δευτέραν καὶ τρίτην τουρκικὴν ναυαρχίδα, αἵτινες ἀκολουθοῦσιν ἀμέσως τῇ τοῦ καπετὰν Πασᾶ, καλουμένῃ Βασχαρδᾶ. Ὅρα περὶ τῶν διαφόρων σημαῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ ναυτικοῦ Σύστασιν καὶ διοίκειν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, Τ. Β, σελ. 29.

ᾠραν τετάρτην καὶ ἡμίσειαν μετὰ μεσημβρίαν (1) ὁ καπετὰν Πασᾶς Ἀλῆς ἐφώρμησε πρὸς τὴν ναυαρχίδα Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ ἵνα ἀνταγωνισθῇ πλοῖον πρὸς πλοῖον, ἀρχηγὸς πρὸς ἀρχηγὸν καὶ ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα· περιέπεσε δὲ μετὰξὺ τῆς ναυαρχίδος Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ καὶ τῆς τοῦ Βενιέρου, ὁ δὲ Περτέβ Πασᾶς παρὰ τὴν τοῦ Κολόννα. Τριακόσιοι γενίτσαροι καὶ ἑκατὸν ὀπλίται τῆς ὀθωμανικῆς ναυαρχίδος ἠγωνίσθησαν γενναίως πρὸς τετρακοσίους Σαρδώους σκοπευτὰς τῆς ναυαρχίδος τοῦ Ἰωάννου. Ὁ ἀγὼν διήρκει ἐφ' ᾠραν ὥς δ' ὁ καπετὰν Πασᾶς ἔπεσε σφαῖρα τρωθεῖς, οἱ Ἰσπανοὶ πολεμισταὶ ἐγένοντο κύριοι τῆς ναυαρχίδος. Εἷς τούτων ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν τοῦ καπετὰν Πασᾶ, ὃς, ζῶν ἔτι, ἔλεγε τοῖς ἐφορμήσασιν ἵνα καταβῶσιν εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ἦσαν τὰ χρήματα, ἢ δ' ἀποτμηθεῖσα κεφαλὴ ἐπάγη ἐπὶ δόρατος, εἰ καὶ Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς ἐπετίμησε μετ' ἀποστροφῆς τὸν κομιστὴν καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα ρίψῃ αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Καραγκιοῦζ, ὁ ἐξ Αὐλῶνος πλοίαρχος, καὶ ὁ Μαχμούτ, σαντζάκβεγης τῆς Μιτυλήνης, μετὰ τεσσάρων ἄλλων πλοίων ναυτικῶν ἡγεμόνων, τῶν φανούς φερόντων, διετέλουν ἐκθύμως μαχόμενοι, ὥστε ὁ μαρκήσιος Σάντα Κρότζε ἔσπευσε μετὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς πρὸς ἐπικουρίαν τῶν τριῶν χριστιανικῶν ναυαρχίδων. Αἱ γαλέραι τοῦ Περτέβ καὶ τοῦ Καραγκιοῦζ κατελήφθησαν, καὶ ὁ μὲν ἔπεσε, ὁ δὲ νηχόμενος διεσώθη εἴτα ἐπὶ σκάφης. Βραδύτατα ἤρξατο καὶ ἐπ' ὀλίγιστον διήρκεσεν ὁ ἀγὼν μετὰξὺ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ χριστιανικοῦ στόλου καὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ τουρκικοῦ, μετὰξὺ Δόρια καὶ Οὐλούτζ Ἀλῆ. Ὁ

(1) Διέδος, φ. 43. Ὁ Κονταρίνης ἀναφέρει τὴν ἐβδόμην ᾠραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Ουλούτζ 'Αλῆς, καταλαβὼν τὴν ναυαρχίδα τῶν Μελιταίων ἱπποτῶν καὶ ἀποταμὼν ἰδίᾳ χειρὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ταξιάρχου τῆς Μεσσηνίας, διέσωσε μόνον τεσσαράκοντα γαλέρας ἀπὸ τῆς πανωλεθρίας τοῦ στόλου. Διακόσια καὶ εἴκοσι τέσσαρα ὀθωμανικὰ πλοῖα ἀπώλοντο, ὧν ἑννεήκοντα καὶ τέσσαρα προσήραξαν πρὸς ταῖς ἁκταῖς καὶ ἐνεπρήσθησαν, ἑκατὸν δὲ τριάκοντα διενείμαντο πρὸς ἀλλήλους οἱ σύμμαχοι, ὥς καὶ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα μεγάλα καὶ διακόσια πεντήκοντα ἔξ συληθέντα ἐλάσσονα τηλεβόλα καὶ τρεῖς χιλιάδας τετρακοσίους ἐξήκοντα ὀκτὼ αἰχμαλώτους. Πεντεκαίδεκα χιλιάδες χριστιανῶν ἀπηλλάγησαν τῶν δεσμῶν. Ἐν συνόλῳ οἱ Τούρκοι ἀπέβαλον τρισμυρίους ἄνδρας, οἱ δὲ σύμμαχοι πεντεκαίδεκα γαλέρας καὶ ὀκτακισχιλίους γενναίους ναύτας καὶ στρατιώτας, ἐν οἷς καὶ τὸν διοικητὴν Βαρβαρῆγον, ἀποβιώσαντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν τραυμάτων, καὶ εἴκοσι καὶ ἑννέα Βενετούς εὐπατρίδας τῶν πρωτευόντων οἰκῶν, οἷον τὸν Τρισίνον, Κορνάρον, Βενιέρον, Πασκουαλίγον, Κονταρίνην, Λορεδάνον, Κουϊρίνην, τὸν Ἡγούμενον τοῦ τάγματος τῆς Μελίτης καὶ τὸν ἐκ Γερμανίας μέγαν ταξιάρχην τοῦ αὐτοῦ τάγματος. Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἄξιος μνείας ἐστὶν ὁ Φλωρεντῖνος Βογγιάννης Γιανφιλιάτζης· διότι ἡ αἰχμαλωσία αὐτοῦ ἦν αἰτία ἵνα γίνηται ὕστερον πρεσβευτὴς τῆς πατρίδος αὐτοῦ παρὰ τῇ αὐτῇ Μουράτ τοῦ Γ', ἐκ δὲ τῶν τραυματιῶν ὁ ἀθάνατος συγγραφεὺς τοῦ Δὸν Κισώτου Κερβάντης, στερηθεὶς ἐνταῦθα τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος. Ἐκ τῶν Τούρκων, πλὴν τοῦ καπετάν Πασᾶ 'Αλῆ, ἔπεσον οἱ σαντζακβέγηδες τοῦ Τζορρὸν, τοῦ Καραϊσάρ, τῆς Ἀγκύρας, Νικοπόλεως, Ναυπάκτου, Χίου, Μιτυλήνης, τοῦ Σουγατζίκ, τῶν Πηγῶν, τῆς Αλεξανδρείας, ὁ ἐπιθεωρητὴς καὶ χιαγιά τοῦ ναυσάθμου (ΙϚ) καὶ πολλοὶ τῶν δεξιωτάτων πλοιαρχῶν. Ἐκ

τῶν αἰχμαλώτων ἦσαν ὁ Μωάμεθ, ἑγγονος τοῦ Σαλίχ 'Ρεῖς, βεγλέρβεγν τοῦ 'Αλγερίου, οἱ σαντζακβέγηδες Γκιαοῦρ 'Αλῆς καὶ Τζαφέρ, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ καπετάν Πασᾶ 'Αλῆ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἀγάδες (1). Τὰ πρό-
παια τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου ἦσαν οἱ χρυσοὶ φα-
νοὶ, αἱ φοινικίδες, κεκοσμημέναι χρυσαῖς καὶ ἀργυραῖς ἐπι-
γραφαῖς, ἄστροις καὶ σελήναις καὶ αἱ ἵπποῦριδες τοῦ σερα-
σκέρη. Ἡ ναυμαχία αὕτη ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ἐγγυὲς ὕδασι
τοῦ 'Ακτίου μεταξὺ Αὐγούστου καὶ Ἀντωνίου πρὸς κατά-
ληψιν τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας γενομένης μέχρι τότε ἦν
ἡ ἀξιολογωτάτη ναυμαχία, κλεισθεῖσα εἶπερ τι ἑτέρας
πρότερον καὶ ὕστερον διὰ θριάμβων τῶν νικητῶν καὶ τῆς
τέχνης, διὰ πανηγύρεων τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὡς
εἶθιζον οἱ ἀρχαῖοι. Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος Κολόννας εἰς-
ῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Ῥώμην, ἀνέβη δὲ ὡς θριαμβευτῆς εἰς
τὸ Καπιτώλιον καὶ ἀφιέρωσε τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς βασιλείσσης
τῶν Οὐρανῶν, ἣτις καταλαμβάνει τὸν χώρον τοῦ Καπι-
τωλίου Διὸς, ἀργυρᾶν στήλην εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ σεμνο-
πρεπῶς ὑπαινισσομένην, «ἵνα μὴ ἡ τύχη, ἣτις ὑπερη-
φάνους θριάμβους εἰς νεκρικὰς ἐκφορὰς μεταβάλῃ, ἀνα-
τρέψῃ μετὰ βασκάνου ποδὸς τὴν ἱσταμένην στήλην» (2).
Ἡ Γερουσία ἀνήγειρεν αὐτῷ μαρμάρινον ἀνδριάντα, δη-
μοσίᾳ δὲ δαπάνῃ καθωραΐσθη ὁ ναὸς τῆς βασιλείσσης τῶν
οὐρανῶν διὰ φατνώματος καταχρύσου καὶ διὰ γραφικῶν ἀρι-
στοτεχνημάτων. Ἐν δὲ Βενετίᾳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων
'Ιωάννου καὶ Παύλου καθιερώθη ἰδίον παρεκκλήσιον εἰς
αἰώνιον μνήμην τῆς ἱερᾶς συμμαχίας καὶ τῆς ἀθανάτου

(1) Μαχαμοῦτ ἀντὶ Μωάμεθ, Κουράλι ἀντὶ Γκιαοῦρ 'Αλῆ, Καραβιούγ ἀντὶ Καραπατάκ. 'Αλλ' οὗτος οὐκ ἦν, κατὰ τὸν Διέγον, διοικητὴς τῆς Χίου· διότι τοιοῦτος ἦν τότε ὁ Φιερέβς.

(2) Ὁράτιος, Α. 29.

νίκης διὰ τῆς σμίλης τοῦ Βιττωρία καὶ τῆς γραφίδος τοῦ Τιντορέττου, καὶ νῦν ἔτι χειμῆλιον ὄν τοῦ βενετικοῦ Πανθέου. Ἡ πρόσοψις τοῦ ναυστάθμου καὶ τὸ αἰετωμα ἐξωραΐσθησαν δι' ἐπινικίου πομπῆς, διὰ γλυφῶν καὶ διὰ τοῦ ἀγάλματος τῆς ἁγίας Ἰουστίνης· εἰκότως δέ, διότι ἐκ τοῦ ναυστάθμου τούτου ἐξέπλευσεν ἡ ναυτικὴ δύναμις, ἡ ἐνδόξως καταναυμαχήσασα τὴν τουρκικὴν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τῆς μνησθείσης ἁγίας. Ἐν Παταύῳ ἀνηγέρθη ἐν ἀρχαιοσέμνῳ ἀπλότῃ ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Ἰουστίνης, ἡ μεγίστη καὶ καλλίστη τῆς πόλεως· ἐν δὲ Βενετίᾳ ἡ ἐβδόμη Ὀκτωβρίου ἐπανηγυρίζετο κατ' ἔτος ὡς ἑορτὴ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ. Ὁ Γισλιέρης, ὡς Πάπας Πίος Ε', ἡ ψυχὴ τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, ἤμειψε τὸν αὐτοῦ ναύαρχον, πλὴν τῆς ἐπινικίου πομπῆς, καὶ διὰ δώρου ἐξακισμυρίων δουκάτων, ἐτίμησε δὲ καὶ τὸν ἀρχιναύαρχον Ἰωάννην τὸν Αὐστριακὸν εἰπὼν περὶ αὐτοῦ λίαν ἐπιτυχῶς τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου· «Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης» (ΙΕ).

Ὅς τις, ὡς ὁ συγγραφεὺς τῶν στίχων τούτων, ἔστη πρὸ τῶν τροπαίων τῆς ναυμαχίας ταύτης ἐν μὲν Παταύῳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Ἰουστίνης, ἐν δὲ Βενετίᾳ ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ δουκὸς πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Βικεντίου, ἐν τῷ ναυστάθμῳ πρὸ τῶν γλυφῶν τῶν μαθητῶν τοῦ Σανσοβίνου, ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ πρὸ τῶν χαλκίνων ἀγαλμάτων τοῦ Βενιέρου καὶ Βαρβαρήγου (ΙΗ), ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῆς Θεοτόκου (Rosaire) πρὸ τῶν εἰκόνων τοῦ Τιντορέττου καὶ τῶν ἀναγλύφων τοῦ Βιττωρία, ἐν δὲ Ρώμῃ τέλος πρὸ τοῦ ἐν Καπιτωλίῳ ἀνδριάντος τοῦ Κολόννα καὶ ὑπὸ τὸν χρυσοῦν θόλον τῆς ἐκκλησίας τῆς βασιλίσσης τῶν Οὐρανῶν (Ara in Caelis), λυπεῖται ἐξ ἀνάγκης βαθύτερον ἐπὶ τῇ κρίσει τῶν πλείστων περὶ τοῦ ἀποτελέσματος αὐ-

τῆς συγγραφάντων, ὅτι, τουτέστιν ἕνεκα τῆς διαφωνίας καὶ ἀκηδίας τῶν χριστιανῶν συμμάχων ἡ μεγάλη καὶ ἐνδοξος αὕτη ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ αὐτῶν νίκη ἀπέβη ἐν-τελῶς ἄκαρπος. Ἄλλως τε ἡ ἥττα αὕτη τῶν Τούρκων καταδείκνυσιν ἐναργῶς τὴν τότε μεγίστην ἀκμὴν τῆς ὀθωμανικῆς δυνάμεως, ἣτις ἔτι, ὡς ἐπὶ τοῦ Σουλεϊμάν, διὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Σοκολλί καὶ τοῦ μουφτί Ἐβουσουούδ ἤκμαζε καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μεθύτου Σελίμ, οὐχὶ διότι πρὸ τῆς μάχης ὁ στόλος οὗτος συνέκειτο ἐκ τριακοσίων πλοίων, ἀλλὰ διότι μετ' ἀπιστεῦτου δραστηριότητος ἀνωρθώθη ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν πλήρης, ὡς πρό-τερον, καὶ ἑτοιμος πρὸς ἀπόπλουν. Ὁ Πιαλὲ ἐπανάγαγεν ἑκατὸν εἴκοσι πλοῖα καὶ δεκατρεῖς γαλέρας (1), ἀρχομέ-νου δὲ τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ὁ Οὐλούτζ Ἀλῆς κατέ-πλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν διασωθεισῶν γαλερῶν καὶ ἄλλων πλοίων, ἃ παρέλα-θεν ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Αἰγαίου, ἐν συνόλῳ μετὰ ὀγδοή-κοντα καὶ ἑπτὰ πλοίων, ὅπως ἀποκρουθῇ ἀπὸ τῶν ὀφθαλ-μῶν τῶν κατοίκων τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς τοῦ ὀθω-μανικοῦ στόλου (2). Ὁ Σελίμ, ἀναγορεύσας αὐτὸν καπετάν Πασᾶν, ἐκέλευσεν ἵνα τούντεῦθεν φέρῃ οὐχὶ τὸ γελοῖον παρώνυμον τοῦ Οὐλούτζ, ἀλλὰ τοῦ Κιλίτζ, ἥτοι Ἀλῆς, τὸ ξίφος. Ὁ νέος ναύαρχος καὶ ὁ μέγας βεζύρης ἐφρόν-τισαν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ στόλου, οὐκ ἐκόσμη-σαν δὲ δια γλυφῶν τὸν ναύσταθμον, ὡς οἱ Βενετοὶ τὸν ἑαυτῶν, ἀλλ' ἀφείλοντο τὸν αὐτοκρατορικὸν κῆπον τὸν ἀναγκαῖον χώρον πρὸς εὐρυνσιν αὐτοῦ καὶ ἀνίδρυσιν ὀκτῶ

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἀπὸ 29 Νοεμβρίου 1572.

(2) Uluzali gionto col resto dell'armata al numero di 87 galere, rimasta fuori 12 della guardia di Rodi, e Carazali con altre tre e fuste.

θολωτῶν ναυπηγίων. Ἐνταῦθα ἐναυπηγήθησαν μόνῳ τούτῳ τῷ χειμῶνι ἑκατὸν πεντήκοντα γαλέραι καὶ ὀκτὼ μεγάλα φορτηγὰ πλοῖα, ἧτοι δύο πλεόν τῶν πλοίων τῶν χριστιανῶν συμμάχων, ὅσα οὗτοι παρέταξαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Ὁ καπετὰν Πασᾶς εἶπε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὅτι ἡ ναυπήγησις πλοίων εὐχερὴς ἦν, ἀλλ' ἀδύνατος ἐν τοσοῦτῳ βραχεῖ χρόνῳ ἢ προμήθεια πεντακοσίων ἀγκυρῶν, καλωδίων, σχοινίων καὶ τῶν λοιπῶν πρὸς ἐξάρτυσιν αὐτῶν ἀναγκαίων. « Ἀρχὸν Πασᾶ, ἀπεκρίνατο ὁ μέγας βεζύρης, τῆς ὑψηλῆς Πύλης ἡ δύναμις καὶ ὁ πλοῦτός ἐστι τόσῳ μεγάλα, ὥστε, ἐὰν διαταχθῇ, δυνατὴ ἐστὶν ἡ κατασκευὴ τῶν μὲν ἀγκυρῶν ἐξ ἀργύρου, τῶν δὲ καλωδίων ἐκ μετάξης, τῶν δὲ ἱστίων ἐξ ὑφάσματος σηρικῶν· εἰ οἷονδ' ὅποτε πλοῖον ἔχει χρεῖαν τινος, αἰτήσετε παρ' ἐμοῦ ». Ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς, κλίνας τὴν κεφαλὴν μέχρις ἐδάφους καὶ θίξας αὐτοῦ διὰ τοῦ ὀπισθένερος, ἀνέκραξεν ἐνθουσιωδῶς· « Καλῶς οἶδα, ὅτι δυνηθήσῃ ἀνορθῶσαι ἐντελῶς τὸν στόλον ».

Ὁ Βενετὸς πρεσβευτὴς Βάρβαρος, ὃς καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κύπρου καὶ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, ἔμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐδωρήσατο δούλους τινὰς πρὸς τὸν μέγα βεζύρην, ὅπως ἀποπειραθῇ τῆς γνώμης αὐτοῦ, εἰ ἦν πολεμικὴ ἢ εἰρηνικὴ, ὃ δὲ Σοκολλί εἶπεν αὐτῷ· « Σὺ ἔρχῃ γινῶναι πῶς ἔχει τὸ θάρρος ἡμῶν μετὰ τὸ τελευταῖον συμβάν· μεγάλη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῆς ἡμετέρας καὶ ὑμετέρας ζημίας. Ἡμεῖς ἀφελόμενοι ὑμᾶς βασιλείον ὅλον ἀπεκόψαμεν ἓνα βραχίονα, ὑμεῖς δὲ ἐξαφανίσαντες τὸν στόλον ἡμῶν ἐκείρατε ἡμῖν τὸν πῶγωνα. Ἡ ἀποκοπεῖσα χεὶρ οὐκ ἀναφύεται, ἀλλ' ὁ καρεὶς πῶγων ἀναφύεται πυκνότερος ». Ταῦτα οὐκ ἦν κομπορρημοσύνη, ἀλλ' ἀναμφίλεκτος ἀλήθεια (ΙΘ)· διότι μηνὶ Ἰουνίῳ ὁ 1572

10
 Αύγ.
 1572 τουρκικός στόλος, συγκείμενος ἐκ διακοσίων πεντήκοντα πλοίων ἐξέπλευσεν, ὁ δὲ τῶν συμμάχων ὁ μετὰ μακρὰν μέλλησιν τῶν Ἰσπανῶν συνελθὼν ἐπὶ τέλους, ἦν μὲν ἰσχυρότερος τοῦ ὀθωμανικοῦ, ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ἐξησχημένων πληρωμάτων ἀπώλετο ἐκ τῆς ἀκηδίας καὶ διχονοίας τῶν στρατηγῶν. Δίς συνηντήθησαν οἱ πολέμιοι στόλοι πρὸ τῶν Κυθήρων καὶ τῆς Ταιναρίας ἄκρας ἀλλὰ μάτην. Ὁ τουρκικός στόλος ἐπλευσεν εἰς Μοθώνην καὶ Πύλον, ὁ δὲ χριστιανικός, ὃς ἐστάθμευε πρὸ τῶν Κυθήρων, διεκώλυε τὴν ἑνωσιν τῶν διαφόρων ὀθωμανικῶν μοιρῶν. Ἀλλ' ἡ ἑνωσις αὐτῶν ἐγένετο, ἡ δὲ πολιορκία τῆς Μοθώνης, ἡ ἀνατεθεῖσα τῷ δουκὶ τῆς Πάρμας, ἐματαιώθη. Ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς ἐπανάγαγε τὸν στόλον εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποβαλὼν μόνον ὀλίγας γαλέρας. Ἐν δὲ Δαλματία ὁ Σοράντζος κατηδάφισε τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνεγερθὲν πρὸ τοῦ Καττάρου φρούριον. Ἡ Βενετία πεισθεῖσα, ὅτι οὐδὲν πλέον ἐδύνατο προσδοκᾶν ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἠναγκάσθη ἵνα προτείνῃ εἰρήνην. Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς Νοάλλης, ἐπίσκοπος τοῦ Αἰξ⁽¹⁾, πρεσβεύων νῦν τὸ δεύτερον εἰς Κωνσταντινούπολιν εὐώδωσεν αὐτὴν διὰ τῆς μεσιτείας αὐτοῦ, αἱ δὲ πρὸς τὸν πρεσβευτὴν ὁδηγαί τοῦ συμβουλίου τῶν Δέκα ἀπήτουν ῥητῶς τὴν διομολογίαν τῆς εἰρήνης. Ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ὁράμ καὶ ὁ Ἰουδαῖος Σαλομών, ἱατρὸς τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἦσαν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Πύλης ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι ταύταις (Κ). Ὁ γραμματεὺς τοῦ κράτους Φεριδοῦν μετέβαλεν αὐτογνωμόνως τὸ βενετικὸν ἐγγραφον, ὁ δὲ Βάρβαρος

(1) Monsignor d'Aox, il quale ritornato pur dianzi da Constanti-nopoli, havendo avuto novo ordine del suo Re di transferirsi, di nuovo a quella Porta. Παρούτας, Τόμ. Γ, σ. 312. Φλασσάν, Τ. Β, σ. 32.

ὑπέγραψεν ἐξ ἀνάγκης αὐτὸ, καίπερ μεταβληθέν. Τέλος τῇ 7 Μαρτίου διωμολογήθη ἡ εἰρήνη ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων Ἀντωνίου Βαρβάρου, ἐπιτρόπου καὶ πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλοϊσίου Μοσενίγου ἐπὶ τοῖς ἐξῆς ἐπτὰ ἄρθροις· α,) ἡ Βενετία ἀναλαμβάνει ἀποτίσαι ἐν τρισὶν ἔτεσι τὰς δαπάνας τῆς ἐπὶ τὴν Κύπρον ἐκστρατείας, ἥτοι τριακοσίας χιλιάδας δουκάτων, ὡς κατὰ τὴν διομολογηθεῖσαν εἰρήνην ἐπὶ Σουλεϊμάν μετὰ τὸν ἐν Κερκύρᾳ πόλεμον· β,) τὸ Σοποτὸν ἀποδίδεται τῇ Τουρκίᾳ μεθ' ἅπαντος τοῦ πυροβολικοῦ· γ,) ὁ ἐνιαύσιος φόρος τῆς Ζακύνθου αὐξάνεται ἀπὸ πεντακοσίων εἰς χίλια πεντακόσια δουκάτα· δ,) ὁ σουλτάνος Σελίμ ἀναλαμβάνει τηρῆσαι ἀκριβῶς τὴν ὑπὸ Σουλεϊμάν διομολογηθεῖσαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐπικυρωθεῖσαν συνθήκην· ε,) ἡ Βενετία ἀπαλλάσσεται τοῦ κατ' ἔτος τελουμένου κυπρίου φόρου ἐξ ὀκτακισχιλίων δουκάτων· ς,) αἱ ὀθωμανικαὶ καὶ βενετικαὶ κτήσεις ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Δαλματίᾳ διαμένουσι κατὰ τὰ πρότερα αὐτῶν ὅρια· ζ,) τοῖς ἐμπόροις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀποδίδονται τὰ κατὰ τὸν πόλεμον κατασχεθέντα ἐμπορεύματα καὶ πλοῖα (ΚΑ). Αὐτὸς ὁ Βάρβαρος ἀπῆλθεν εἰς Δαλματίαν πρὸς ὀριοθέτησιν, ὁ δὲ Ἀνδρέας Βαδουέρ διέδεξατο αὐτὸν ὡς ἐκτᾶκτος ἀπεσταλμένος παρὰ τῇ Πύλῃ, ὁ δὲ Ἀντώνιος Τιέπολος ὡς πρεσβευτής. Ἐκ τῆς συνθήκης ταύτης ἐφαίνετο, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐνίκησαν δὴθεν κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου.

Μετὰ τὴν μεταξὺ Βενετίας καὶ Πύλης εἰρήνην Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς διενεόθη τὴν διὰ τοῦ ἰσπανικοῦ στόλου ἀνάκτησιν τῆς Τύνιδος, ἣτις ἦν τόσον εὐχερεστερά, ὅσον μόνον ἡ πόλις ἐάλω ἤδη ὑπὸ τοῦ Οὐλούτζ' Ἀλῆ διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Νικωσίας, ἡ δὲ ἀκρόπολις, καλουμένη Χαλκολδαδ (Γολέττα), ἦν ἔτι ὑπὸ τοὺς Ἰσπανούς.

1572 Τῇ 7 Ὀκτωβρίου, ἐπετείῳ ἡμέρᾳ τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου, Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς, ἀναχθεὶς εἰς τὸ πέλαγος ἀπὸ Αἰγουσῶν τῆς Σικελίας, ἐπλευσε πρὸς τὴν Γολέτταν, ἐνθα ἦσαν τότε συννηθροισμένοι ἐννεήκοντα καὶ ἐννέα γαλέραι. Μαθόντες οἱ Τοῦρκοι τὴν ἄφιξιν Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ κατέλιπον τὴν πόλιν, ἣν κατέλαβον οἱ Ἰσπανοί, ὡς καὶ τριάκοντα καὶ τρία τηλεβόλα ὡς λείαν. Ὁ Χαμὶδ, υἱὸς ἄσωτος τοῦ Μουλεὶ Χατὰν, τοῦ ἐγκατασταθέντος πάλιν ὑπὸ Καρόλου τοῦ Ε' εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Τύνιδος, ὃς ἤμειψε δι' ἀγνωμοσύνης καὶ σκληρότητος τὴν προστασίαν τοῦ αὐτοκράτορος, διότι οὐ μόνον ἡρνήθη τὸν διωμολογημένον τῆς ὑποτελείας φόρον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐξώρυξεν, ἰκέτευσε νῦν, ἀλλὰ μάτην, ἐν' ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Τύνιδος. ¹² Ὁ μαρκήσιος Σάντα Κρότζε κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ ^{Ὀκτ.} 1572 τὸ φρούριον Ἀλκασάρ, ὃ δὲ Μωάμεθ, ἀδελφὸς τοῦ Χαμίδ, ἀνηγορεύθη Ἰσπανὸς ἡγεμονόπαις καὶ ἀντιβασιλεὺς τῆς Τύνιδος (1). Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς ἀνῆγειρε μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῆς λίμνης νέον φρούριον μετὰ ἐξ προμαχώνων (2) ἀναδείξας διοικητὴν τὸν Γάβριον Ζερ-

(1) Relazione di Tunesi con le osservazioni della qualità e costumi degli abitanti fatta l'anno dopo della impresa di esse per il serenissimo Signor Don Giovanni d' Austria, 1573. Manuscr. it. de Rangon, ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, αρ. IX, φ. 148—154. Τὸ ἰταλικὸν χειρόγραφον ἀναφέρει τὰ καθ' ἑκαστα· «Τὴν ἡμέραν τῆς ἀλώσεως, 1 Ὀκτ. 1572, Ἰωάννης ὁ Αὐστριακὸς ἀφείλετο τὸν ἀρίστην τῶν διακοσίων κίωνων, τῶν κοσμοῦντων τὸ μέγα τέμενος. Ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τύνιδος παρέστη αὐτῷ τῇ 22 Σεπτεμβρίου, τῇ δὲ 23 οἱ Μαῦροι τῆς Βισέρτας ἐδωρήσαντο αὐτῷ ποίμνιον προβάτων. Ἑπτακόσαιο γαλέραι καὶ τρία πλοῖα, φέροντα δεκατρεῖς χιλιάδας Ἰταλῶν, ἐννέα χιλιάδας Ἰσπανῶν καὶ τρεῖς χιλιάδας ἐλαφρῶν ἵππων ἐπέμφθησαν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην.»

(2) Ὁ Καρακίολης καλεῖ αὐτοὺς, Ζερβελλόνην, Δόριαν, Ἀ, Ἰάκωβον, Ἀ. Ἰωάννην, Σαλαζάρον, Γάβριον.

βελλόνην μετὰ τετρακισχιλίων Ἰταλῶν καὶ τοσούτων Ἰσπανῶν. Καὶ ἐκείνων μὲν ἦρχεν ὁ Παγανὸς Δόριαν, τούτων δὲ ὁ Σαλάζαρος, ἑκατὸν δ' ἵππων ὁ Δὸν Λοπέξ Χουρτάδος Μενδόζας. Ὁ Χαμίδ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐπέμφθη εἰς Νεάπολιν ἐπὶ δύο γαλερῶν.

Ἡ ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν κατάκτησις τῆς Τύνιδος καὶ ἡ τελειότερα δυχύρωσις αὐτῆς διὰ νέου φρουρίου ἐξώργισε τὸν σουλτάνον, τὸν μέγαν βεζύρην, καὶ μάλιστα τὸν καπετὰν Πασᾶν Κιλίτζ Ἀλῆν, ἀφελόντα ἤδη ἀπαξ τοὺς Ἰσπανοὺς τὴν πόλιν. Μετὰ ἓν καὶ ἡμισυ ἔτος ὁ ὀθωμανικὸς ¹⁵ στόλος ἐξέπλευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Συνέχειτο ^{Μαΐου} ¹⁵⁷⁴ δὲ ἐκ διακοσίων ἐννεήκοντα ὀκτῶ πλοίων, ἤτοι διακοσίων ἐξήκοντα ὀκτῶ γαλερῶν καὶ βάρων, ἐκ πεντεκαίδεκα φορτηγῶν καὶ πεντεκαίδεκα ἄλλων. Ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς ἦρχε τοῦ στόλου, ὁ δὲ Σινᾶν Πασᾶς, ὁ πορθητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, τοῦ στρατοῦ (1). Ἑπτακισχίλιοι γενίτσαροι, ἑπτακισχίλιοι σπαήδες καὶ δεκακισχίλιοι ἄτακτοι Σύροι στρατιῶται (2), ἐν συνόλῳ τετρακισμύριοι ἄνδρες, ἀπέβησαν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Τύνιδος. Ἡ πόλις ἐάλω εὐχερῶς καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐλαφυραγωγεῖτο, εἴτα δὲ ἡ πολιορκία τῆς Γολέττας ἀνετέθη τῷ βεγλέρβεγῃ τῆς Τύνιδος Χαϊδέρ καὶ τῷ τῆς Τριπόλεως Μουσταφᾷ Πασᾷ. Ἡ Γολέττα ἐνεκαρτέρησεν ἐπὶ τρεῖς καὶ τριάκοντα ἡμέρας, ²² εἴτα ἐάλω ἐξ ἐφόδου. Ὁ διοικητὴς Δὸν Πέτρος καὶ ὁ ^{Ἰουλίου} ¹⁵⁷⁴ ἀντιβασιλεὺς τῆς Τύνιδος ἠχμαλωτίσθησαν, διακόσια δὲ τηλεβόλα καὶ τριάκοντα καὶ τρεῖς σημαῖαι περιτῆλλον εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν (3). Πεντακισχίλιοι Ἰσπανοὶ κατε-

(1) Ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 43. Σελανικί, Πετσεβί.

(2) Καρακιάλης, σ. 148.

(3) Καρακιάλης, σ. 126. Ἡ ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν ἀναφέρει εἰς πεντακόσια τὰ διακόσια τηλεβόλα.

24
 Αὐγ.
 1574 σφάγησαν, δισχιλίοι δὲ ἐζωγρήθησαν. Ἐν τοῖς πεσοῦσι
 Τούρκοις ἦσαν καὶ δύο χιαγιά τῶν γενιτσάρων. Ὁ Σινὰν
 ἀνέρριψεν εἰς τὸν ἀέρα τὰ ὀχυρώματα τῆς Γολέττας, ὅπως
 ἀφέληται τοὺς Ἰσπανοὺς πᾶσαν ἐλπίδα ἀνακτῆσεως αὐ-
 τῆς, παρακρῆμα δὲ ἤρξατο τῆς πολιορκίας τοῦ νέου φρου-
 ρίου, ὅπερ ὁ Χατζῆ Κάλφας καλεῖ ὀχύρωμα τῆς Τύνι-
 δος. Ὁ Παγανὸς Δόριας καὶ ὁ Ἰωάννης Σινογέρας, καὶ
 περ ἀμφοτέρωτεροι τετραυματισμένοι (1), ἐνεκαρτέρησαν ἐκθύ-
 5,8,9
 Σεπτ. μως, διότι πρὸς τρεῖς πανταχόθεν κρατεράς ἐφόδους ἀντέ-
 1574 στησαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τετάρτην τὸ φρούριον ἐάλω, κα-
 τανικηθέντων τῶν ἀνδρείων προμάχων. Ὁ φρούραρχος
 Γάβριος ἀπήχθη πρὸ τοῦ Σινὰν· ὁ δὲ ἀψάμενος ὕβρι-
 στικῶς τοῦ πώγωνος αὐτοῦ ἠρώτησε, πῶς ἦν τοσοῦτον
 αὐθάδης ἵνα ἀντιστῇ ἀπὸ τοῦ φρουρίου μετὰ τὴν ἄλωσιν
 τῆς Γολέττας. Ὑπελείπετο τοῖς Ἰσπανοῖς μόνος ὁ ἐπὶ
 τῆς νήσου τῆς λίμνης ἀνεγερθεὶς πύργος, ἐν ᾧ ἐνεκαρτέ-
 ρουν μεγαλοψύχως ὁ Παγανὸς Δόριας καὶ ὁ Σινογέρας,
 καίπερ πεσοῦσης τῆς Γολέττας. Ὁ καπετὰν Πασᾶς καὶ
 13 ὁ σερασκέρης, τιμῶντες τὴν ἀνδρίαν αὐτῶν, προσεκάλεσαν
 Σεπτ. αὐτοὺς ἐγγράφως εἰς παράδοσιν, ὑποσχόμενοι πρὸς τὴν
 1574 φρουρὰν ἀσφάλειαν τοῦ βίου καὶ ἐλευθέραν ἀποχώρησιν.
 Ὁ Παγανὸς, πιστεύων μᾶλλον τῷ λόγῳ τῶν ἰθαγενῶν ἢ
 τῷ τῶν Τούρκων, παρεδόθη τέσσαρσι Μαύροις, πρὸς οὓς
 ὑπέσχετο χίλια τάλληρα, εἰ ἔσωζον αὐτόν· ἀλλ' οὗτοι
 ἀπέταμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ἣν ἐκόμισαν πρὸς τὸν σε-
 ρασκέρην. Ὁ δὲ Σινογέρας, ὅπως ἀποφύγῃ τοιαύτην τύ-
 χην, ὑπετάγη, ἐλπίζων ὅτι κωλύσει τὴν παρασπόνδησιν,
 προσήνεγκε δὲ τῷ σερασκέρῃ πεντεκαίδεκα χιλιάδας δου-
 κάτων, ἃ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου· ἀλλ' ὁ Σινὰν

(1) Καρακχιόλης, σ. 128.

διεκήρυξεν, ὅτι διωμολόγητο ἐλευθέρα ἐξοδος μόνοις τοῖς πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου ἐν τῷ πύργῳ τῆς νήσου, οὐχὶ δὲ τοῖς ἤδη ὕστερον καταφυγοῦσιν εἰς αὐτόν. Τοῦ δὲ Σινογέρα συνηγορήσαντος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πάσης τῆς φρουρᾶς, ὁ σερασκέρης ἔδειξεν αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ Παγανοῦ, ἀπειλήσας, ὅτι τοιαύτη παρρησία ἐδύνατο ὀλέσαι αὐτόν, ἐπετράπη δ' αὐτῷ σῶσαι μόνον πεντήκοντα ἄνδρας ἐκ τῆς φρουρᾶς. Οὕτω μετὰ τριπλῇ ἐνδοξον ὑπεράσπισιν τῆς Γολέττας, τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ πύργου τῆς νήσου, ἡ Τύνις περιῆλθεν εἰς τὸ κράτος τῶν Τούρκων μετὰ πάντων τῶν ὀχυρωμάτων, οὔσα τὸ τρίτον πειρατήριον τῆς μεσογείου θαλάσσης, ἀπετέλεσε δὲ μετὰ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τριπόλεως ἓνα νομόν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Τὸ Ἀλγέριον, ἡ Τύνις καὶ ἡ Τρίπολις εἰσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ τρικεφάλου θηρίου τῆς πειρατείας, ἥτις ὑπὸ τῶν ἐξωμοτῶν, τοῦ Ἑλλήνος Βαρβαρόσα, τοῦ Οὐγγρου Πιαλέ καὶ τοῦ Καλαβροῦ Ὀχιαλί γαλουχηθεῖσα καὶ αὐξηθεῖσα παραχρῆμα ἐν ταῖς καλλίσταις ἀκταῖς τῆς Ἰταλίας, ὡς φυσικῆς αὐτῇ κοιτίδος, ἐθερμάνθη καὶ ἐπαχύνθη.

Ἀπὸ Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ, τοῦ ἥρωος τούτου ἱππότου, τρεπόμεθα εἰς ἄλλον Ἰωάννην, τὸν τολμητιὰν Μολδαβὸν Ἰβονίαν, ὄντα γελοιογραφίαν Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ. Ἐμνήσθημεν ἤδη, ὅτι ἡ Πύλη ἐπετῆρει τὰς πρὸς τὴν Πολωνίαν σχέσεις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Βογδάνου. Ἐκ τούτων ἔλαβεν εὐκαιρίαν ὁ Ἰβονίας, ὃς ἐλέγετο μὲν, ὅτι ἦν νόθος υἱὸς τοῦ βοϊβόδα Στεφάνου, ἀλλὰ κατήγετο ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ Πολωνίᾳ Μαζοβίας, ἐν' ἀναδειχθῇ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῇ αἰτήσῃ βογιάρων τινων ἡγεμῶν τῆς Βλαχίας, λάβῃ δὲ στρατὸν εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν πρὸς ἐγκατάστασιν (1). Μα-

(1) Ὁ Γορέσκης λέγει χιλίους, ὁ δὲ Λασίσκης δύο χιλιάδας.

ὧν ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἐμεσίτευσεν ὑπὲρ
 τοῦ πελάτου αὐτοῦ Βογδάνου διὰ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ πρε-
 σβευτοῦ Ταρανόβσκη· ἀλλὰ τελεσφορώτερον παρέσχον
 αὐτῷ βοήθειαν μεγιστάνες τινες Πολωνοί, πέμψαντες πρὸς
 αὐτὸν χιλιάδας τινὰς ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μι-
 λέκη. Ἐν τῇ Μολδαβίᾳ οὖν στρατὸς πολωνικὸς καὶ τουρ-
 κικὸς ἤλθον εἰς χεῖρας. Ὁ Στανίσλαος Λανξορόνσκης καὶ
 ἄλλοι Πολωνοὶ εὐπατρίδαι ἐν τινὶ ἀψιμαχίᾳ ἐτρεψαν εἰς
 φυγὴν τὴν πρωτοπορείαν τῶν Τούρκων, ἀλλ' εἴτα ἀπε-
 χώρησαν εἰς Χοχίμ, τὸ μόνον ἐχυρὸν φρούριον τὸ ἐν τοῖς
 χερσὶ τοῦ Βογδάνου (1). Οὗτος ἐπεμψε τὸν νέον Ῥαδέτς-
 σκην πρὸς τὸν Ἰθονίαν, ἵνα πείσῃ αὐτὸν εἰς ἐκουσίαν ἐκχώ-
 ρησιν τῆς ἡγεμονίας, ἀλλ' ὁ Ἰθονίας ἐπεμψε τὸν πρεσβευτὴν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα οὔτε τοῦ πρεσβευτοῦ Ταρα-
 νόβσκη, οὔτε τοῦ ἱκανοῦ διερμηνέως αὐτοῦ Τζιέρσκη ἀφ-
 θερμαί παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ μεσιτεῖται ἐδυνήθησαν σῶ-
 σαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δεσποτηρίου· διότι ἡ εἰς Μολδαβίαν
 εἰσβολὴ τῶν Πολωνῶν ἐξώργισε τὸν σουλτάνον (2). Ἐν
 7 τῷ μεταξὺ ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας
 1572 ^{Ἰουλ.} Σιγισμουῦνδος Αὐγουστος, μετ' αὐτοῦ δὲ ἐξέλιπεν ἡ γενεὰ
 τῶν Πιαστῶν. Ὁ Ἰασλοβιέσκης πρὸς ἀποτροπὴν τουρκι-
 κῆς ἢ ταταρικῆς εἰσβολῆς εἰς Πολωνίαν ἠναγκάσθη
 ἐκχωρῆσαι τὸ Χοχίμ τῷ Ἰθονίᾳ, ἀνθ' οὗ οὗτος ὑπέσχετο
 εἰρήνην καὶ φιλίαν πρὸς τὴν Πολωνίαν. Ὁ Ἰθονίας, ἅμα
 κρατήσας τοῦ Χοχίμ, ἀπήτησεν ἔτι τὴν παράδοσιν τοῦ
 Βογδάνου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πέτρου· ἀλλὰ τῆς πα-
 ραδόσεως ταύτης ἀπήλλαξε τοὺς Μολωνοὺς ὁ θάνατος

(1) Joannis Lasicii historia de ingressu Polonorum in Valachiam
 cum Bogdano Voivoda a 1572, ad ealecm Gorecii, σ. 138.

(2) Αὐτόθι, σ. 150.

τοῦ Βογδάνου, δὴ Ἰωάννης ὁ Φοβερός, ὑποπτεύσας, ὅτι ἠσπάσατο τὴν πίστιν τῶν διαμαρτυρομένων, ἔρραψεν ἐν σάκκῳ ἐν Μόσχᾳ καὶ ἔρριψεν εἰς τὸν ποταμὸν, ὁ δὲ Πέτρος παραδοθεὶς τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐτελεύτησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἴσως ἐκ δηλητηρίου φαρμάκου. Ὁ Ἰβονίας ἐλυμαίνετο τὴν χώραν ὡς τύραννος, θάπτων ζῶντας ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς πρὸς κατάληψιν τῶν κεκρυμμένων θησαυρῶν αὐτῶν· ἐπεμψε δὲ πρὸς τὴν Πολωνίαν ἐπιστολὴν τουρκιστὶ γεγραμμένην, ἐν ᾗ προέτρπευεν αὐτὴν ἐν ὀνόματι τοῦ σουλτάνου ἵνα μὴ ἐκλέξῃ βασιλέα ἐκ τῶν μισητῶν αὐτῷ οἰκῶν τῆς Αὐστρίας καὶ Ῥωσσίας, κρύφα δὲ πρὸς αὐτὴν προέτρπευε τοὺς μεγιστᾶνας δυσπιστεῖν τοῖς ἀπίστοις· προτροπὴ σπουδαία μὲν, ἀλλὰ τόσῳ μᾶλλον ὑποπτος, καθόσον ὁ Ἰβονίας τὸ πάλαι μὲν ἀπίόμισε τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἀποδεξάμενος τὸν ἰσλαμισμόν, ἄρτι δὲ πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ὁ Ἰβονίας προέβλεπε τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἕνεκα τῶν μηχανορραφῶν τοῦ βοϊβόδα τῆς Βλαχίας ἐπερχομένην κατ' αὐτοῦ θύελλαν.

Τζαούσης τις, παραστάς τῷ συμβουλίῳ τοῦ Ἰασίου ²¹ μετὰ φριμανίου τοῦ σουλτάνου, ἀπῆτει ἀντὶ τοῦ τέως ^{Φεβρ.} ἐνιαυσίου φόρου τῶν ἐξήκοντα χιλιάδων δουκάτων διπλάσιον. Ὁ Ἰβονίας ἐξήγειρε τοὺς βογιάρους εἰς ὁμόθυμον ἐπανάστασιν, οὗτοι δὲ ὤμωσαν ζῆσαι ἢ θανεῖν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Ἐρρίκος ὁ ἐκ Βαλεσίας καὶ ἡ γερουσία ἠρνήθησαν τῷ Ἰβονίᾳ τὴν ἐπικουρίαν, ἣν ἡτήσατο, ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κοζάκων Σβιερζέβσκης παρέσχεν αὐτήν. Ὁ βοϊβόδας καὶ ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τῶν Κοζάκων ἐνίκησάν τρις τοὺς Τούρκους, ὁ δὲ Ἰβονίας κατεδίωξε τὸν ἀντίζηλον τῆς ἡγεμονίας Πέτρον πρῶτον μὲν ἐν Τρανσυλθανίᾳ μέχρι τῆς Στεφανουπόλεως,

εἶτα δὲ ἐν Ἰβραίλᾳ, ἔνθα ἀπήτησε παρὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ φρου-
 ράρχου τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ φρούραρχος εἰς ἀπόκρι-
 σιν ἔπεμψε διὰ τεσσάρων ἀπεσταλμένων πρὸς τὸν Ἰβο-
 νίαν δέκα σφαίρας τηλεβόλου καὶ δύο βέλη. Ὁ Ἰβο-
 νίας ἀπέταμε τούτων ῥίνας, ὧτα καὶ χεῖλη, τὰς
 δὲ κεφαλὰς ἐκρέμασε πρὸ τοῦ φρουρίου. Τὸ φρούριον
 ἐάλω ἐξ ἐφόδου καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας κατεσφάγησαν
 οἱ ἐν αὐτῷ· τὰ αὐτὰ ἔπαθον καὶ τὸ Τεχλὶν ἢ Βενδερ καὶ τὸ
 Βιελγορόδον ἢ Ἀκκερμάν. Μεταξὺ τούτων οἱ Τοῦρκοι συν-
 ἤγαγον πέραν τοῦ Δουνάβεως πολὺν στρατὸν μετὰ ἑκα-
 τὸν εἴκοσι τηλεβόλων, διέφθειραν δὲ διὰ τρισμυρίων δου-
 κάτων τὸν φρούραρχον τοῦ Σοκίμ εἰς προδοσίαν τοῦ Ἰβο-
 1574 νία. Τῇ 9 Ἰουνίου ὁ ἐκ τρισμυρίων ἀνδρῶν μολδαβι-
 κὸς στρατὸς, οὗ τὸ πλεῖστον ἦν ἐκ κακῶς ὠπλισμένων
 Μολδαβῶν χωρικῶν, ἐκ δέκα καὶ τριῶν χιλιάδων ἱππέων,
 ὧν ἦρχεν ὁ Τζαρνιέκης, καὶ ἐξ ὀγδοήκοντα τηλεβόλων,
 παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἐν Ὀβλουτς τῆς
 Βουλγαρίας. Καίπερ προδόντος τοῦ Τζαρνιέκη, ὃς ἅμα
 ἀρξαμένης τῆς μάχης ἐκέλευσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἱππεῖς
 ἵνα κλίνωσι τὰς σημαίας καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ὑψώσωσι τὰ
 κράνη ἐπὶ τῶν δοράτων, ἡ μάχη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἦν ἀμ-
 φιῤῥοπος. Τότε οἱ Τοῦρκοι προέτειναν συνθήκην πρὸς
 παράδοσιν τῶν Μολδαβῶν, ἀλλ' οἱ μὲν Κοζάκοι συνε-
 βούλευον τὴν ἄρνησιν, οἱ δὲ Μολδαβοὶ κεκμηκότες τὴν
 ἀποδοχὴν. Ὁ Ἰβονίας ἀπήτησεν ἵνα οἱ Τοῦρκοι ὠμό-
 σωσιν ἐπτάκις περὶ τῆς ἐλευθέρως ἀποχωρήσεως τῶν Κο-
 ζάκων, περὶ τῆς ἀμνηστίας τῶν Μολδαβῶν καὶ τῆς
 ἰδίας ἀσφαλείας, εἶτα δὲ παρεδόθη τῷ καπιτζίβατῃ. Οὗ-
 τος ἐπὶ τέσσαρας ὥρας συνδιελέχθη αὐτῷ· εἶτα δ' ἐξοργι-
 σθεὶς δῆθεν ἐκ λόγου τοῦ Ἰβονία ἐπληξεν αὐτὸν διὰ τοῦ
 ξίφους ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κοιλίας, οἱ δὲ γενίτσα-

ροι ἀπετέλεσαν τὸ ἔργον καὶ ἐνέπηξαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ δόρατος, τοῦ κορμοῦ διασπαραχθέντος ὑπὸ δύο καμήλων, ἡρύθραναι τὰ ξίφη τῷ αἵματι αὐτοῦ καὶ διενείμαντο τὰ ὅσῃ ὡς τρόπαια. Οἱ Κοζάκοι ἐπειράθησαν διελθεῖν μαχόμενοι διὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ πάντες ἀπώλοντο, πλὴν ἑκκαίδεκα μόνον, ἐν οἷς καὶ ὁ Σβιερζέβσκις. Ὁ Σελίμ ἀνέδειξε βοϊβόδαν τῆς Μολδαβίας τὸν Πέτρον, υἱὸν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ὃν ἐγκατέστησε διὰ τοῦ καπιτζίβας Κιγαλαζαδὲ, υἱοῦ τοῦ αἰχμαλωτισθέντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Γέρβης Κιγάλα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰβονία καθελώθη ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ μεγάρου αὐτοῦ ἐν Ιασίῳ, ὅπως ἦ φοβερὸν παράδειγμα.

Ἡ πρὸς τὴν Βενετίαν εἰρήνη ἄγει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πολεμικῶν συμβάντων εἰς τὴν διήγησιν τῶν λοιπῶν εἰρηνικῶν σχέσεων πρὸς τὴν Βενετίαν καὶ τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, πρὸς ἃς εἶχε τότε ἡ Πύλη διπλωματικὰς σχέσεις, ἥτοι πρὸς τὴν Πολωνίαν, Ῥωσσίαν, Γαλλίαν καὶ Αὐστροίαν. Ὁ Ἀλοΐσιος Γριμάνης, ὁ πεμφθεὶς πρὸς ὁριοθέτησιν τῆς Δαλματίας, εἶδεν, ὅτι ἡ Ζάρα, τὸ Σεβενίκον καὶ Σπάλατρον ἐστερήθησαν πάντων τῶν περιχώρων, ἃ οἱ Τούρκοι οὐκ ἤθελον ἀποδοῦναι. Ὁ πρεσβευτῆς Σοράντζος καὶ ὁ Πασᾶς τῆς Βοσνίας Φερχὰδ ἀπῆλθον ἐκ προστάγματος τοῦ σουλτάνου ὡς ἐπίτροποι εἰς Δαλματίαν. Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν περὶ τῶν χωρίων τῆς Ζάρας, τοῦ Σεβενίκου καὶ Ζεμονίκου οἱ Βενετοὶ ἀνεκτήσαντο τέλος πεντήκοντα χωρία τῆς Ζάρας καὶ τριάκοντα τοῦ Σεβενίκου μετὰ τῆς κώμης τῆς Ποσιδαρίας. Ὁ Μάρτ.
1573 Πολωνὸς Ταρανόβσκις ἐπρέσβευσε δις εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης, τὸ δὲ δεύτερον πρὸς ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας ἐπὶ τῇ δοθείσῃ προστασίᾳ τῷ βοϊβόδᾳ τῆς Μολ-

δαβίας Βογδάνω (1). Αἱ δύο πρεσβεύσεις τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αἰξ ἀπέβλεπον εἰς τὴν μεσιτείαν ὑπὲρ τῆς βενετικῆς εἰρήνης καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Ἑρρίκου τῆς Βασιλείας ὡς βασιλέως τῆς Πολωνίας (2). Ὁ μέγας βεζύρης ἤρνετο ἐντεῦξιν τῷ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας, ἅτε μὴδὲν δῶρον φέροντι· ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ ὠλιγόρησε πέμψαι δῶρα οὐχὶ ἐκ φιλαργυρίας, ἀλλὰ διότι ἡ ἀποστολὴ δῶρων ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς φόρος. Διὰ τῆς εὐσταθείας δ' αὐτοῦ κατῴρωσε, πλὴν τῆς ἐντεύξεως, ἵνα λάβῃ καὶ ἔγγραφον προστασίας ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τόπων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑπὲρ τῶν πορευομένων ἐκεῖσε προσκυνητῶν (3).

(1) Gionto un ambascador di Polonia, che già due anni era stato alla Porta, per fare querela contra i Tartari. Αναφορά τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1573. Ὁ Ταρανθσκις ἔσχε τὴν πρώτην συνέντευξιν τῇ 13 Μαΐου 1570. Αναφορά τοῦ Ρύμ. Ἡ βενετικὴ ἀναφορά ἀπὸ 3 Ἰουλίου 1573 λέγει· «Gionse qui il Giaus ritornato da Polonia e portò la confirmazione della elezione di M^{re}. d'Angiu figlio del Re Christianissimo in Re di quel regno, arrivo in campo che già era fatta l'elezione. Ἀλλ' ἡ Πύλη ἰδιοποιήθη πρὸς βλάβην τῆς Γαλλίας τὴν ἀξίαν τῆς ἐκλογῆς ταύτης, ὃ δὲ Γάλλος πρεσβευτὴς οὐκ ἀντέειπε πρὸς τὴν ἀξίωσιν ταυτην. Τέσσαρας μῆνας πρότερον ἔζαούσης τις ἐπανῆλθεν ὡσαύτως ἐκ Πολωνίας· διότι ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἀπὸ 10 Μαΐου 1571 ἀναφέρεται· E ritornato il Giaus, che fu mandato al mese di novembre al Re di Polonia, e dolesi della novita, che quel Re fece contra i Tartari.

(2) Φλασσάν, Τόμ. Β, σ. 353. Ἀναφορά τοῦ Ῥύμ καὶ τοῦ Οὐγγαρίου Δεκεμβρίῳ μηνὶ 1573. Ὅρα ἐν τοῖς ἀρχείοις τὸ χωρίον τοῦ Βενετοῦ προσθευτοῦ τῷ ἔτει 1572.

(3) Ἡ μαρτυρία τοῦ Φλασσάν, Β, σ. 33, ἐστὶν ἀξιοπιστοτέρα τῆς τοῦ Πετρί δὲ Λακροά, ἀλλ' ὡς ισχυρίζομένου, ὅτι ὁ Νοάλλης ἀπεσπάρθη ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ καπιτῆλίστου, θεε ὅτος κατὰ τὸ νόμιμον ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸ θρόνον, καὶ ὅτι προσήλθε πρὸς αὐτὸν μονώτατος.

Ἰωάννης ὁ Φοιβερὸς ἐπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς τὴν Πύ- 15
λην ἵνα αἰτιάσῃται τοὺς Τατάρους, χωρήσαντας μέχρι Σειπ- 1571
Μόσχας· ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς ἐπανῆλθεν ἄπρακτος· διότι ὁ
σουλτάνος οὐκ ἀντεπρέσβευσεν εἰς Ῥωσσίαν (ΚΑ). Ἐτε-
ρον Ῥώσσον πρεσβευτὴν, κομίσαντα πρὸ ἔτους ἐπιστολὴν
τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος (1), ἐδέξατο ὁ σουλτάνος ὄρθιον.
Αἱ πρὸς τὴν Αὐστρίαν σχέσεις τῆς Πύλης ἦσαν συχνά-
ται καὶ εἰλικρινέστεραι ἕνεκα τῶν περὶ ὀρίων διαπραγ-
ματεύσεων, τῶν κατ' ἔτος ἀποστελλομένων δώρων καὶ
τῶν διαπραγματεύσεων περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ληγού-
σης ἤδη ὀκταετοῦς εἰρήνης. Κατὰ τὴν πρέσβευσιν τοῦ 1570
Ῥὺμ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέστειλε πρὸς τὴν Πύλιν διὰ τοῦ
γραμματέως Χανιβὰλδ ἐπιστολὴν πλήρη αἰτιάσεων. Οἱ
Τούρκοι ἐπεθύμουν ἵνα δι' ἐπανειλημμένων ἐπιδρομῶν ἰδιο-
ποιηθῶσι τὴν μεταξὺ τοῦ Τιβίσκου καὶ Σάμου χώραν, ὃ
δὲ Πασῆς τῆς Βούδης προέτρεπε τοὺς κατοίκους τοῦ πα-
λατινάτου τοῦ Ζιψ ἵνα ταχθῶσιν ὑπὸ τὸ ὀθωμανικὸν κρά-
τος. Ὁ σανιζάκβεγης τοῦ Νεογράδ Ἰσας ἐπεχείρησεν
ὑποτάξαι τὴν Καρπόναν καὶ Βακαβανίαν, ὧν τὰς προσό-
δους ὤρισεν αὐτῷ ὁ σουλτάνος, ὃ δὲ Νασσοῦφ, βοϊθόδας
τῆς Σεγεδίνης, ἀπῆτει τὰ περὶ αὐτὴν κείμενα χωρία τοῦ
αὐτοκράτορος. Πλὴν τούτων περὶ τὰ κροατικὰ μεθόρια οἱ
Τούρκοι ἤθελον ἵν' ἀνοικοδομήσωσι τὰ φρούρια Μαῤῥαλὺ,
Ἁγιον Γεώργιον, Ζακανὺ καὶ Ξοῦργον, ἡγείραν δ' ἡδὴ
νέον τὸ Ζεγίσδ, ὅθεν ἐπὶ ῥῆθον τὰ πέριξ. Ἐν Καρνιόλῃ οἱ

(1) Ἐν τῇ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, 14 Ἰουλίου 1570, ἀναφορᾷ ὁ Βε-
νετὸς πρᾶκτωρ Ἰεδοῦαρδος Προβιζιονάλης λέγει, ὅτι ὁ τῆς ἁγίας ἐν τῇ πρὸς τὸν
σουλτάνον ἐπιστολῇ ἐπεγράφετο· Imperatore di Allemagna, e di tutta
la Moscovia, Cane di Casan e d'Astracan. Ὁ κομιστὴς τῆς ἐπιστολῆς
ταύτης προσῆλθε πρὸς τὸν σουλτάνον τῇ 3 Ἰουλίου, Ὁ Πετσεβί, φ. 162,
καὶ ὁ Τξεναβί, φ. 131, ἀναφέρουσι τὴν μέχρι Μόσχας εἰσβολὴν τῶν Τατάρ-
ων, καὶ κατ' αὐτοὺς ὁ Καντεμίρης, Βασιλεὺς τοῦ Σουλεϊμάν, Β, § 1.

Τούρκοι διήρπασαν πολλές χώρας παρὰ τὸν Ποίγγον.

Τῷ ἐπιόντι ἔτει ὁ Ἀλῆ Φιρούζ, σαντζάκβεγης τῆς Κανίνας, ἐξέπεμψε τὸν Μαλκότη μετὰ πεντακοσίων ἰππέων καὶ διακοσίων πεζῶν ἵνα διὰ δόλου ἐξαγάγῃ ἀπὸ τοῦ φρουρίου Ῥάζκ τὸν ἀνδρεῖον Γεώργιον Θουρὺ, ὃς ἐκθύμως μαχόμενος κατετροπώθη ὑπὸ μείζονος τουρκικῆς δυνά-
 10 μεως. Τὸ φρούριον Γεδὲ παρὰ τὸ Φουλὲκ καταληφθὲν
 1571 αἰφνιδίως διὰ προδοσίας κατηδαφίσθη ὑπὸ τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης.

Ὁ πρεσβευτὴς Ῥὺμ παρέλιπε τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου Ἀλβέρτου τοῦ ἐκ Βὺς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ζιγῆθ ἐπικρατήσασαν συνθήκην, καθ' ἣν ὁ πρεσβευτὴς ἐχαιρέτιζε τὸν σουλτάνον ἱστάμενος ἐπὶ τῇ θύρᾳ τοῦ μεγάρου αὐτοῦ, ὅτε ὁ σουλτάνος ἀνὰ πᾶσαν Παρασκευὴν μετέβαινεν εἰς τὸ τέμενος παρερχόμενος τὸ μέγαρον. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ἔφε-
 1571 ρεν ὁ Μινκβίζ τὸ δεύτερον ἤδη ὡς ἀντιπρέσβυς τὸ ἐτήσιον τιμητήριον δῶρον (1). Τῇ 9 Ἰουνίου ἐτελεύτησεν ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης, ὁ Πολωνὸς ἐξωμότης Στροζένης, ὁ πρεσβεύσας εἰς Φραγκφόρτιον, Βιένναν, Βενετίαν, Ἡαρσίους καὶ Πολωνίαν. Τῇ ἐπαύριον ἐκομίσθη εἰς τὸ διδάνιον ὡς τρόπαιον ἡ κεφαλὴ τοῦ Θουρὺ μετὰ ἐννέα ἄλλων, μετὰ δέκα καὶ τεσσάρων αἰχμαλώτων, μετὰ τριῶν σημαιῶν καὶ μετὰ δύο τυμπάνων. Ὁ μέγας βεζύρης ἐκέλευσεν ἵνα ἐνταφιάσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Θουρὺ ὡς εὐγενοῦς ἡρώος, τὰς δὲ λοιπὰς ἐκθέτωσιν εἰς θέαν τοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ ὁ Μινκβίζ, πλὴν τῶν πιστωτικῶν γραμμάτων πρὸς τὸν βεζύρην, εἶχε καὶ ἑτέραν πρὸς τὸν μεγαλὰ δυνάμενον παρὰ τῷ σουλ-

(1) Redit Minkviz (2 Ἰουλίου 1574) Consiliarius, qui cum a duobus annis (1559) huc legatus primum venisset acceptissimus fuit. Ἀναφορὰ τοῦ Ῥὺμ.

πάνω δοῦκα τῆς Νάξου Δὸν Ἰωσήφ, ὁ Σοκολλί ἐξεπλάγη πῶς ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιστέλλει πρὸς Ἰουδαίον, μὴ ὄντα κύριον τῆς Νάξου, ἀλλὰ μισθωτὴν τῆς ἐπὶ τῶν οἴνων δεκάτης, καὶ κτησάμενον δυνάμιν τινα ἕνεκα τῆς ἀναμίξεως αὐτοῦ εἰς τὰ πράγματα τῶν Βενετῶν, οὔτινές εἰσιν ἄλιεῖς καὶ οἶονεῖ Ἰουδαῖοι.

Ἐν Τρανσιλθανίᾳ ἠρωτήθη ὁ Ἰωάννης Ζαπόλιας μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου διὰ τοῦ τζαούση Περθανέ, Οὐγγρου ἐξωμότου, ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου, τί ἐποιοῦν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον οἱ πρέσβεις αὐτοῦ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζαπόλια ἀπέστειλεν ὁ ὑπὸ τῶν Τρανσιλθανῶν μεγιστάνων εἰς ἡγεμόνα ἀναγορευθεὶς Βαθόρης ὁ ἐκ Σομλούς διὰ τοῦ Μιχαήλ Γκυουλάη καὶ δύο ἄλλων πρέσβειων τὸν ἐτήσιον φόρον ἐκ δέκα χιλιάδων δουκάτων, μεθ' ὃ ὁ τζαούσης Ἀχμέτ ἔφερεν ὡς ἐπίτροπος τῆς ἐγκαθιδρύσεως σημαῖαν καὶ ρόπαλον. Ὁ Ἀχμέτ τζαούσης ἐπανῆλθε μετὰ πλουσίων δώρων καὶ μετὰ τοῦ Οὐγγρου Σεβεζί εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τούτῳ δὲ ἠκολούθησε τῷ ἐπιόντι ἔτει ὁ Κενδι ἵνα συστήσῃ τὸν ἡγεμόνα καὶ τὴν χώραν τῇ εὐνοίᾳ τοῦ σουλτάνου. Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Ἐδουάρδος Προβιζιονάλης καὶ ὁ εὐπατριδὴς Οὐγγινὰς ἐκόμισαν ἐκ Καρινθίας τὰ τιμητήρια δῶρα καὶ μομφὰς περὶ παραβιάσεως τῆς εἰρήνης περὶ τὰ μεθόρια, ὡς καὶ περὶ τῆς διαρπαγῆς τῆς ἐπετείου ἐμπορικῆς πανηγύρεως τοῦ Σιμάνδ' ἀλλ' ἀπῆλθον ἄπρακτοι. Ὁ εὐπατριδὴς Οὐγγινὰς ἦλθε τὸ δεύτερον τῷ ἔξῃς ἔτει οὐ μόνον, ὡς τῷ πρώτῳ, ὡς κομιστὴς τῶν τιμητηρίων δώρων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρεσβευτὴς πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Ρῦμ καὶ διαπραγματεύσιν περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ληγούσης ἤδη εἰρήνης, ἧς δύο ἔτη μόνον ὑπελείποντο. Ἡ διομολόγησις 1572 τῆς εἰρήνης ἐβράδυνε· διότι ὁ μέγας βεζύρης ἠτιάτο τοὺς

Ἀδστριακοὺς ἐπὶ τῷ ἐμπρησμῷ τῆς Γρανίτζας καὶ τῇ αἰχ-
 μαλῳσ' α τῶν Τούρκων Ἰβραῖμ καὶ Χερμὶν καὶ τῇ οἰκοδομῇ
 νέου φρουρίου ἐν Χεγυσσαλού. Τέλος δὲ μετὰ διαπραγμα-
 τεύσεις ἐπὶ ἐπτά ἐβδομάδας ὁ Σοκολλί ἀνεκοίνωσε τοῖς
 πρεσβευταῖς Ῥὺμ καὶ Οὐνγνὰδ, ὅτι ὁ σουλτάνος ἀποδέ-
 3 χεται τὴν ἀνανέωσιν τῆς εἰρήνης ὅπως ὡς διωμολογήθη-
 1573 τῷ ἔτει 1568, παραλειπομένων μόνον τῶν εἰς τὸν υἱὸν
 τοῦ Ζαπόλια ἀναφερομένων. Οἱ πρεσβευταὶ ἡτήσαντο ἵνα
 ἢ ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη διομολογηθεῖσα συνθήκη ἰσχύῃ ἐπὶ τῶν
 κληρονόμων καὶ διαδόχων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· ἀλλ' ἡ
 αἵτησις αὕτη ἀπερρίφθη, ἐπειδὴ, εἶπεν ὁ Σοκολλί, οὐκ ἐ-
 θιστο παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἵνα ὁ πατὴρ διομολογῇ συν-
 θήκας ἀντὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἢ μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων·
 εἰ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελεν ἵνα συμπεριλάβῃ ἐν τῇ συν-
 θήκῃ τοὺς ἀρχιδουκας ἦν ἐλεύθεροι. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν
 κωμῶν, τῶν τελευσῶν φόρον ἀμφοτέραις ταῖς ἐπικρα-
 τεῖαις, ὁ Σοκολλί ἐδήλωσε διὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Πύ-
 λης Μωάμεθ, ὅτι ὁ σουλτάνος οὐδεμίαν ἐδέχετο μεταβο-
 λήν. Τῷ ἐπιόντι ἔτει ὁ μέγας βεζύρης οὐ μόνον ἡρνήθη
 τὴν δοθεῖσαν τῷ Οὐνγνὰδ ὑπόσχεσιν τοῦ ἐκχωρῆσαι κῆ-
 πόν τινα, ἀλλὰ καὶ ἀπηγόρευσεν αὐτῷ καὶ ἱππεύειν, ἐπειδὴ
 τὸ τιμητήριον δῶρον οὐκ ἀπεδόθη κατὰ τὸν τεταγμένον
 14 χρόνον. Τέλος ἐκόμισε τὸ δῶρον τοῦτο Φίλιππος ὁ ἐκ
 1574 Βρυξελλῶν καὶ προσήγαγε πρὸς τὸ διβάνιον τὸν αἰχμά-
 λωτον Ἰβραῖμ Πασᾶν, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἐπιστάτου
 τοῦ Ζόλνοκ, περὶ οὗ, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς Γρα-
 νίτζας καὶ τῆς δηώσεως τοῦ Κάλλου, ὁ σουλτάνος ἐπέ-
 στείλε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ μέγας βεζύρης καὶ οἱ
 ἕτεροι ἐξ Περτέβ, Πιαλὲ, Ἀχμέτ, Μωάμεθ, Μουσταφᾶς
 καὶ Σινὰν ἔλαβον τὰ εἰθισμένα δῶρα. Μετὰ τινος συζῆ-
 τήσεως διωμολογήθη ἡ ἀνανέωσις τῆς ὀκταετοῦς εἰρήνης

ἀλλ' ὅλως ἄλλως ἢ κατὰ τὰ συμπεφωνημένα· διότι ἐν αὐτῇ ἦν λόγος περὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ Κάλλου. Τέλος μεταβεβλημένη παρεδόθη τῷ Οὐνγνὰδ, μεθ' οὗ Μωάμεθ ὁ διερμηνεὺς τῆς Πύλης ἐμελλεν ἀπελθεῖν (ΚΒ).

Συγχρόνως ταῖς διαπραγματεύσεσι ταύταις μεταξὺ Πύλης καὶ Αὐστρίας ὁ Βλάχος Βεκές, ἀπεσταλμένος τοῦ Ζαπόλια, διεπραγματεύθη καὶ ἐν Βιέννῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔν' αὐτὸς ἀναγορευθῇ ἡγεμὼν τῆς Τρανσιλθανίας. Ὁ Σοκολλί ἐπεμψε τὸν τζαούσην Μουσταφᾶν καὶ τὸν Ἑλληνα Σκαρλάτον εἰς Βιένναν, ὅπου συνέτυχον τῷ Βεκές· ὁ δὲ, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἔγνω πάλιν ἵνα γένηται φίλος τῆς Πύλης. Ὁ Ἰερεὺς Ἀδάμ Νείσσερ καὶ ὁ Μάρκος Βένκνερ, Τρανσιλθανοὶ καὶ ἀμφότεροι ἐξωμόται, ὑπέβαλον ἐκ μέρους τοῦ Βεκές προτάσεις τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ πρὸς διαλλαγὴν· πρὸς τοῦτο δὲ ὑπέσχοντο τῷ Σοκολλί τετρακισμύρια δουκάτα καὶ δακτύλιον ἀξίας δεκακισχιλίων δουκάτων καὶ τὴν ἀπότισιν διπλασίου φόρου, εἰ ἀνηγορεύετο ἡγεμὼν τῆς Τρανσιλθανίας. Ἀλλὰ τὴν διαπραγμάτευσιν ταύτην ἐματαίωσεν ὁ πρεσβευτῆς τοῦ Βαθόρου Πέτρος Ἐγροῦδ, ὃς οὐχὶ μετὰ τοῦ συνήθους φόρου, ἀλλὰ μετὰ ἀσυνήθων τιμητηρίων δώρων ἤλθε. Συγχρόνως ὁ Ἀρμένιος Χριστόφορος ἐκόμισεν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, πρὸς ὃν ὁ σουλτάνος ἐπέστειλε μόνον εἴκοσιν ἡμέρας πρὸ τῆς τελευτῆς Καρόλου τοῦ Θ', ὥς καὶ ὁ Σινὰν Πασᾶς, ὅτε ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ στόλου. Ὁ νέος Γάλλος πρεσβευτῆς ἦν ὁ Ἡγούμενος Νοάλλης, ἀδελφὸς τοῦ ἐπισκόπου Αἰῆ.

Διερχόμενός τις τὰς διπλωματικὰς ταύτας διαπραγματεύσεις, ὧν ψυχὴ τότε ἦσαν οἱ διερμηνεῖς τῆς Πύλης, βλέπει, ὅτι οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν ἐξωμόται· ἀλλ' ἐξωμόται ἦσαν καὶ οἱ μέγιστοι στρατηγοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄν-

δρες τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλεϊμάν καὶ τοῦ Σελίμ, ο
 τινές τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ἀνύψωσαν εἰς τὸ ἄκρον τῆ
 δυνάμεως αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μίαν δεκαετηρίδα διετήρησαν αὐτῇ
 Ἐκ δέκα μεγάλων βεζυρῶν τοῦ χρόνου τούτου ὁκτώ ἦσαν
 ἐξωμόται, ὁ Ἰβραήμ καὶ Σουλεϊμάν ὁ ἑκτομίας Ἑλλή
 νες, ὁ Ἀγιάς, ὁ Λουτφὶ καὶ ὁ Ἀχμέτ Ἀλβανοί, ὁ παχ
 σαρκος Ἀλῆς Ἐρτζεγοβίνιος, ὡς ὁ Περτέβ Πασᾶς,
 Ἐρσέκογλου καὶ Δουκαγίνογλου. Ἀλβανοὶ καὶ Κροάτ
 ῆσαν ὁ Ρουστέμ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σινάν, οἱ βεζύρ
 Φερχὰδ Πασᾶς καὶ Ἀχμέτ Πασᾶς ὁ προδότης, ὁ
 ἀνηγόρευσε ἐαυτὸν ἐν Καίρῳ σουλτάνον, ὁ Δαούτ Πα
 σᾶς καὶ ὁ πορθητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας Σινάν Πα
 σᾶς, Βόσνιοι δὲ ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ Σοκολλί,
 βεζύρης Μουσταφᾶ Πασᾶς, νικηταὶ ἐν τοῖς μεθαρίοις,
 Χοσρέφ Πασᾶς καὶ ὁ οἶκος τοῦ Ἱαγιάγογλου, εἶτα ὁ Ἰα
 λὰκ Μουσταφᾶς, ὁ Σάλ Μωάμεθ Πασᾶς, ὁ πορθητὴς τῆ
 Κύπρου Λαλὰ Μουσταφᾶς, ὁ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου Μα
 κτούλ Μαχμούτ Πασᾶς, ὁ Βαλτατζῆ Ἀχμέτ Πασᾶς,
 Τζεναβὶ Ἀχμέτ Πασᾶς, ὁ Τεμερβρούδ Ἀλῆ Πασᾶς καὶ
 Σόφη Ἀλῆ Πασᾶς, ὁ πρὸ τῆς Ζιγέθ φανευθεὶς διοικητὴ
 τῆς Αἰγύπτου· Ῥῶσσοι δὲ ὁ Χασάν Πασᾶς, διοικητὴς τῆ
 εὐδαίμονος Ἀραβίας, καὶ ὁ ἑκτομίας Τζαφέρ Πασᾶς· τέλο
 οἱ διαβόητοι ἥρωες τοῦ ὀθωμανικοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς πει
 ρατείας, ὁ Σαλίχ Πασᾶς, Ἑλληνὲς τῆς πεδιάδος τῆς Τροίας
 ὁ Πιαλὲ Πασᾶς Οὐγγρος ἢ Κροάτης, ὁ Καλαβρὸς Ὀχια
 λὶ καὶ ὁ μέγιστος ληστής τῆς θαλάσσης Βαρβαρόσα
 καὶ αὐτὸς ἔλκων τὸ γένος ἐξ Ἑλλήνων. Οὕτω τὸ ὀθω
 μανικὸν βασίλειον κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν οὐχὶ διὰ
 τουρκομανικῆς ἀγροικίας καὶ ἀδεξιότητος, ἀλλὰ δι' ἑλ
 ληνικῆς καὶ σλαβικῆς λεπτότητος καὶ πανουργίας, δι' ἀλ
 βανικῆς καὶ δαλματικῆς ἀφοβίας καὶ ἀπιστίας, διὰ βοσνι

ακῆς καὶ κροατικῆς εὐσταθείας καὶ ὁμότητος, διὰ τῆς ἀνδρίας ἐν γένει καὶ ἀσυνειδησίας πάντων τούτων τῶν ἐξωμοτῶν, διὰ τῶν πλεονεκτιμάτων καὶ τῶν περὶ τὸ ἀρ-
χειν ἀρετῶν τῶν ἰθαγενῶν τῶν ὑποταχθεῖσιν χωρῶν ἀνυ-
ψώθη ὡς κολοσσὸς ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν ἐθνῶν, ἃ κατε-
σπάραστον τὰ ἴδια σπλάγχνα διὰ δουλοφροσύνης καὶ
ἀπωμοσίας τῆς πατρώας πίστεως.

Πρὶν ἢ περάνωμεν τὴν μάλιστα ἀξιωματικὴν περι-
οδὸν τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας ἀφηγοῦμενοι τὰ περὶ τῆς
τελευτῆς τοῦ Σελίμ, συμβάσης μετὰ τεσσαρασκαίδεκα
ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀνανεώσεως τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰ-
ρήνης, καθήκει ἡμῖν διὰ βραχείων μνημονεῦσαι γεγονότων
τινῶν, ἃ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἀναφέρουσιν ὡς
προδρόμους τῆς τελευτῆς καὶ ἃ αὐτὸς ὁ δεισιδαίμων
Σελίμ ἐθεώρει ὡς τοιούτους. Ἡ ἐμφάνεια κομήτου, σει-
σμὸς ἀνατρέψας τριακοσίας οἰκίας ἐν Κωνσταντινουπόλει,
πλημμύρα ἐν Μέκκᾳ, ἐνθα οἱ προσκυνηταὶ ἐτέλεσαν ἐν τῷ
ὕδατι τὴν περιόδον τῆς Καθῆας, ἥς ἡ ὁροφὴ διεφύλαγ-
η, κατεφύβησαν τὸν σουλτάνον οὐχὶ τόσον, ὅσον τὸ ἐκρα-
γὲν πῦρ ἐν τῷ μαγειρείῳ τῶν ἀνακτόρων· διότι τοῦτ' αὐτὸ
συνέβη ἐν τοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει ἀνακτόροις μικρὸν πρὸ
τῆς τελευτῆς τοῦ πάππου αὐτοῦ Σελίμ τοῦ Α'. Τὸ δυσ-
κλήρημα τοῦτο καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ μεγάλου μουφτὶ Ἐβου- 29
σουοῦδ κατέβλησαν αὐτόν. Οὗτος ἤλγησεν οὐχὶ τόσῳ Σεπτ.
ἐπὶ τῇ πρὸ δύο ἐτῶν τελευτῇ τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ, ὅτῳ 1574
ἐπὶ τῇ τοῦ σέχῃ τοῦ ἰσλαμισμοῦ, τοῦ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη Σεπτ.
πρώτου νομοθέτου γενομένου, πρὸς ὃν ἐπεδαψίλευσε τὰς 1572
μεγίστας τιμὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας καὶ ὑπὲρ
οὗ προσέτι ἐνὶ ἔτει πρὸ τῆς τελευτῆς ἐθυσίασε τὸν ἑμπίστον
αὐτοῦ Τζελάλ βέγην διὰ τὴν κατὰ τοῦ μουφτὶ παρρησίαν,
ἐξορίσας αὐτὸν εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας, Ὁ

ἐμπρήσμος τοῦ μαγειρείου ἦν αὐτόχρομα ἀπαίσιον δυστύχημα τῷ οἰνόφλυγι Σελίμ· διότι μετ' αὐτοῦ ἐνεπρήσθη καὶ τὸ ταμιεῖον τῶν τροφῶν καὶ ὁ οἰνῶν. Ὁ ταμίας Μεσίχ ἀγᾶς ἐπέμφθη εἰς Αἴγυπτον ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ κενωθὲν ταμιεῖον δι' ἡδυσμάτων καὶ ἀρωμάτων. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἀπετελέσθη τὸ ἐν τοῖς ἀνακτόροις νέον λουτρόν (κουσσουρ χαμάμ), ὅπερ ὁ Σελίμ ἐπεσκέψατο ὑγρὸν ἐτι· ὅπως δὲ ἀπωθήσῃ τὰς βλαθεράς αὐτοῦ ἀναθυμιάσεις, ἐκένωσε φιάλην οἴνου, ἀλλ' ἐκ τῆς κραιπάλης, εἰς ἣν ἐπέδρασαν καὶ τοῦ λουτροῦ αἱ ἀναθυμιάσεις, ὥλισθησεν ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν, ἐνύγρων ἐκ τῶν ἀτμῶν τοῦ λουτροῦ. Οἱ θεράποντες ἀνεγείραντες αὐτὸν μετεκόμισαν εἰς τὴν κλίνην, 22
Σεπτ. 1574 ἔνθα καταληφθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐτελεύτησε τῇ ἐνδεκάτῃ ἡμέρᾳ (ΚΓ) ὁ οἰνόφλυξ καὶ ἀκόλαστος Σελίμ (ΚΔ).

Ὁ σουλτάνος Σελίμ κατέλιπε πέντε υἱούς, τὸν Μουράτ, Σουλεϊμάν, Μουσταφᾶν, Τζιχαγγίρ καὶ Ὀσμάν, τοῦ ἕκτου ἐκμετρήσαντος τὸ ζῆν δύο ἔτη πρὸ τοῦ πατρὸς, καὶ τρεῖς θυγατέρας, τὴν Ἑσμά σουλτάναν, γυναῖκα τοῦ μεγάλου βεζύρου Σοκολλί, τὴν Γεβέρ σουλτάναν, γυναῖκα τοῦ ναυάρχου Πιαλέ Πασᾶ, αἵτινες συγχρόνως τῇ ἀνεψιᾷ τοῦ Σελίμ Σάχ σουλτάνῃ, τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ ἀγᾷ τῶν γενιτσάρων Χασάν ζῶντος ἐτι τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἐμνηστεύθησαν λαβοῦσαι ἐκάστη προῖκα ἀνὰ ἑκατὸν χιλιάδας δουκάτων, καὶ τὴν Φατιμάν σουλτάναν, ἣν ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, ὁ σουλτάνος Μουράτ ὁ Γ', ἐξέδωκε τῷ Σιαβούς Πασᾶ προικίσας αὐτὴν διὰ διακοσίων χιλιάδων δουκάτων.

Πλὴν τοῦ Σελιμιγέ, περὶ οὗ ἐγένετο ἡδὴ λόγος, ὁ Σελίμ ὠκαδόμησεν ἐν Ἀδριανουπόλει τέμενος μετ' ἀκαδημίας καὶ σχολείου τῶν παραδόσεων ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Κανβουνάρ, ἐπεσκεύασε τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης (1)

(1) Προυζατούλ ἑβράρ, φ. 303.

καὶ ἔκτισε τὸ δεσπόζον τοῦ λιμένος τοῦ Ναβαρίνου φρούριον (1). Ἐν δὲ Μέκκα ἐπεσκεύασε τὰ καταπεσόντα ὑδραγωγεῖα (2) καὶ τὸν πρόναον τοῦ ἱεροῦ οἴκου, τὸν χαρὲμ λεγόμενον, ἦτοι ἱερὸν τόπον, ἀφ' οὗ ἐκλήθησαν οἱ πρόναοι πάντων τῶν ἄλλων τεμενῶν, ἐστέγασε δ' αὐτὸν διὰ τριακοσίων ἐξήκοντα θόλων (3). Ἐπὶ τέλους ἐν Κωνσταντινουπόλει μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς ἐκέλευσε τὴν οἰκοδομήν δύο νέων ἀκαδημιῶν παρὰ τὸ τέμενος τῆς ἁγίας Σοφίας, δύο μιναρέδων καὶ δύο ἀντηρίδων πρὸς στερέωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ βλαβέντος λαμπροῦ τούτου οἰκοδομήματος, αἵτινες ὁμως ποιοῦσι δύσμορφον αὐτό (4). Τὴν τελείωσιν τῶν οἰκοδομημάτων τούτων κατέλιπεν ὁ Σελίμ τῷ διαδόχῳ, ὡς ὁ πατὴρ Σουλεϊμάν κατέλιπεν αὐτῷ τὴν τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Τζεχμετζέ, ὑπὲρ ἧς ὁ Σουλεϊμάν ἐδαπάνησεν εἴκοσιν ἑκατομμύρια ἄσπρων, ἦτοι τετρακοσίας χιλιάδας δουκάτων, διὰ τοῦ δεφτερδάρ Χασάν Τζελεπῆ καὶ τοῦ ἐλεγκτοῦ τῆς Ρούμελης Χοσρέφ βέγην. Ὡς δὲ διὰ τῆς τελειώσεως τῆς γεφύρας τοῦ Τζεχμετζέ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ ἐξεπληρώθη ὁ σκοπὸς τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς Σουλεϊμάν, αὐτῷ διὰ τῶν λοιπῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἐκστρατειῶν, διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Κύπρου, διὰ τῆς διατάξεως τῶν σιαμέτ καὶ τῶν τιμαρίων, διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ νισαντζι Μωάμεθ, ἣν ἐκύρωσε διὰ φετῶ ὁ Ἐβουσουοῦδ, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς μεγάλης συνέσεως καὶ τῆς περὶ τὸ ἄρχειν ἀρετῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Σοκολλί ἐπετετέλεσθη τὸ μέγα ἔργον τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν.

(1) Σελανικί, φ. 119, τὸ Z σύμβολον.

(2) Τζεχαννουμέ, Σελανικί, σ. 118.

(3) Πετσεβί καὶ Σελανικί.

(4) Ἀλῆς, Θ' διήγημα, φ. 363, καὶ Σελανικί.

καὶ ἡ λαμπρὰ βασιλεία αὐτοῦ περιῆλθεν εἰς τὴν ἀκμὴν.
Ἦ περὶ τὸ ἄρχειν μεγαλόνοια καὶ δύναμις τοῦ Σουλεϊμάν
οὐκ ἐκληροδοτήθη μὲν τῷ ἀναξιώτατῳ τοῦ πατρὸς υἱῷ,
διετέλει ἀκμάζουσα ὁμῶς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἡγε-
μόνος ἐκλεχθέντος μεγάλου βεζύρου Σοκολλί. Ὁ Σου-
λεϊμάν, μέγας καὶ σοφός, ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ, ὁ κτί-
τωρ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, πλήν τῆς φιλογυνίας, ὁ
Σουλεϊμάν μέγας καὶ σοφός, ὡς ὁ Σολομών, ἀλλὰ δυνα-
τώτερος βασιλεὺς, ἐπραγματοποίησεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ
τῆς μετὰ δεκαετηρίδα ἀπὸ τῆς τελευτῆς διαρκείας τῆς περὶ
τὸ ἄρχειν μεγαλοφυΐας αὐτοῦ ὅ,τι ὁ ἄσιανός μῦθος ἱστο-
ρεῖ, κατὰ τὸ Κοράνιον, περὶ τοῦ σφωτάτου τῶν βασι-
λέων. Τὸ πνεῦμα ἀπέπτη ἀπὸ τοῦ θνητοῦ σκηνώματος
τοῦ Σολομώντος, ἀλλὰ τοῦτο ἴστατο ἐτι ὀρθόν καὶ οἱ
λαοὶ ὑπήκουον τῇ γοητείᾳ, ἦν τὰ πνεύματα ἐτέλουν ἐν
ὀνόματι τοῦ σουλτάνου. Οὕτως ἐκάθητο προστατευόμενος
ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Σουλεϊμάν, ὅπερ ἐπέβιου ἐν τοῖς
πολιτικοῖς αὐτοῦ θεσμοῖς, ὁ Σελίμ ὡς πνεῦμα ἐπὶ τοῦ
θρόνου, ἀλλ' οἱ λαοὶ ὑπήκουον ἐτι τῷ φάσματι τοῦ Σου-
λεϊμάν, τοῦ δυνατωτάτου καὶ μεγίστου ἡγεμόνος τῶν
Ὀθωμανῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Παρακμή τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.—Οἱ τέσσαρες τὰ μάλιστα δυνάμενοι παρὰ Μουράτ τῷ Γ' ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.—Χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ.—Δῶρα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας.—Παρακμή τῆς δυνάμεως τοῦ Σοκολλί.—Σχέσεις πρὸς τὴν Βενετίαν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Αὐστροίαν.—Ἡττα τοῦ Ἀουερεσίργ.—Παράδοσις τοῦ διεθνoῦς δικαίου κατὰ τῶν διερμηνέων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων.—Ἐξωμῶται.—Γάμος.—Ἀνανέωσις τῆς εἰρήνης πρὸς τὴν Αὐστροίαν.—Παρασπονδῆσεις.—Σύστασις νέων σταντζακίων ἐν Βοσνίᾳ καὶ Οὐγγρίᾳ καὶ αὐξήσις τῶν φόρων τῆς Μολδαβίας, Βλαχίας, Τρανσυλθανίας καὶ Πολωνίας.—Διαπραγματεύσεις πρὸς τὴν Βενετίαν, Ἰσπανίαν, Ἀγγλίαν, Φλωρεντίαν, Γαλλίαν καὶ Ἑλβετίαν.—Ἀπόπλους τοῦ στόλου εἰς τὰ Βαρβαρικά παράλια.—Ἐμφάνεια κομήτου.—Καθαίρεσις ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Φερισδούν.—Φόνος τοῦ Ἀράβ Πασᾶ.—Τελευτὴ τοῦ μουφτί Χαμίδ, τοῦ βεζύρου Πιαλέ καὶ τοῦ Ἰουδαίου Δὸν Ἰωσήφ.—Θανάτωσις τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης.—Φόνος τοῦ Σοκολλί.

Πῶς μεγάλου μεγάλου βεζύρου (τοῦ Σοκολλί) ἡ μονοκρατορία, καίπερ ἐντελῶς ἀφροντιστοῦντος τῶν δημοσίων μεθύσου σουλτάνου (τοῦ Σελίμ), παρέτεινεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη τὴν δύναμιν καὶ ἀκμὴν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀφ' οὗ Σουλεϊμὰν ὁ μέγας ἐμεγάλυνεν αὐτὸ διὰ κατακτήσεων χωρῶν καὶ διὰ θεσμῶν, ἐγένετο δῆλον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δύο Βιβλίοις. Εἰ αὕτη ἡ ἀπεριόριστος ἐξουσία τοῦ με-

γάλου βεζύρου παρετείνετο ἐπὶ πλέον ἔτι, ἡ ἐποχὴ τῆς παρακμῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οὐκ ἂν συνέπιπτε πρός τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Μουράτ τοῦ Γ', ἀλλ' ἐβράδυνε ἔτι ἐπὶ πέντε ἔτη, ἦτοι μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Σοκολλί. Τότε ἀναγκαίως ἡ κυρία περίοδος, εἰς ἣν νῦν ἡ ἡμετέρα ἐξιστόρησις περιῆλθεν, ἤρχετο οὐχὶ ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ νέου σουλτάνου, τοῦ διαδόχου τοῦ Σελίμ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ νέου μεγάλου βεζύρου, τοῦ διαδόχου τοῦ Σοκολλί. Ὡς δὲ ἡ περίοδος τῆς μεγίστης ἀκμῆς, εἰς ἣν ἀνήγαγε ὁ Σουλεϊμάν τὸ κράτος, λήγει οὐχὶ εἰς τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ διαρκεῖ ἔτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου καίπερ διεφθαρμένου, διότι ὁ Σοκολλί ἤρχεν ὥς ἐπὶ Σουλεϊμάν, οὕτως ὡσαύτως διαρκεῖ ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἀκμῆς τοῦ κράτους οὐχὶ μέχρι τῆς ἀποχωρήσεως ἀπὸ τῶν πραγμάτων τοῦ Σοκολλί, ἀλλὰ μέχρι τῆς τοῦ Σελίμ, διότι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νέου σουλτάνου περιωρίσθη ἡ δύναμις τοῦ ἐμμείναντος ἐν τῷ ἀξιώματι τοῦ μεγάλου βεζύρου οὐχὶ ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Μουράτ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ, παραδοθέντος τοῖς κόλαξι καὶ ταῖς γυναιξί· διότι οἱ χαλινοὶ τῆς κυβερνήσεως ὀνόματι μὲν ἦσαν ἔτι ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Σοκολλί, πράγματι ὅμως ἦσαν ἐν ταῖς τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς αὐλῆς, τουτέστι τοῦ γυναικωνίτου καὶ τῶν εὐνοούχων. Ἐνταῦθα δὲ δυνάμεθα ἄρξασθαι τῆς ἱστορίας τῆς νέας ταύτης περιόδου ἐπαναλαμβάνοντες τὸν Ἀσιανὸν περὶ τοῦ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σολομῶντος συμβάντος μῦθον, εἰς ὃν ἐπεράναμεν τὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας περιόδου. Ὁ Σολομῶν ἐτελεύτησε καθήμενος ἐπὶ λεοντείου θρόνου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄπνουν σκῆνος αὐτοῦ, περιβεβλημένον πᾶσι τοῖς παρασήμοις τῆς βασιλείας, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, προσεκύκλουν καὶ ὑπήκουον αὐτῷ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα, τὰ πνεύματα καὶ οἱ δαίμονες, οἵτινες ἐκ σε-

βασμοῦ μακρὰν ἱστάμενοι· ἐνόμιζον αὐτὸν ζῶντα· μόλις δὲ, ὅτε τὸ σκῆπτρον, ἐφ' οὗ ὁ Σολομὼν καθήμενος εἰώθει στηρίζεσθαι μετὰ τῶν δύο χειρῶν παρὰ τὸ στόμα, κατέφαγεν ἡ τερηδὼν καὶ μετὰ τοῦ σαπέντος σκῆπτρου τοῦ κοσμοκράτορος ὁ νεκρὸς ἔπεσε χαμαί, ἡ τελευτὴ αὐτοῦ ἀνεκοινώθη καὶ ἡ οἰκουμένη ἐθορυβήθη. Οὕτως ἡ ἀρχὴ τοῦ Σουλεϊμάν, ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου ἀπεριόριστου ἐξουσίας μεγάλης βεζυρίας ἔμενεν ἔτι ἐν πλήρει δυνάμει ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ, ἀλλὰ μετὰ τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ κατέφαγε τὸ σκῆπτρον ὁ ἰοβόλος σκώληξ, ἐξ οὗ ἐφθινεν ἡ δύναμις καὶ ἡ πίστις, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ Σοκολλί ἀπεκαλύφθη ἐντελῶς τὸ μυστήριον τῆς ἡδὴ ἀπὸ πέντε ἐτῶν ἀρξαμένης παρακμῆς τῆς δυνάμεως, ἥς τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα ἐξηπάτουν πρὸ μικροῦ ἔτι τὴν αὐλήν, ἐπὶ μακρότερον τὴν πρωτεύουσιν καὶ τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐπὶ μήκιστον τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις (1).

Τοῖς ἀναγνώσταις γνωστοί εἰσιν οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, ἡ διάταξις τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς αὐλῆς, ἰδίᾳ δὲ οἱ τέσσαρες κίονες τῆς αὐτοκρατορίας, ἦτοι οἱ ὑπουργοὶ τοῦ κράτους (βεζύραι), οἱ ἀνώτατοι δικαστικοὶ ἄρχοντες (καδιασκέραι), οἱ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν (δεφτερδάραι) καὶ οἱ γραμματεῖς τοῦ κράτους (νισαντζίδες). Πρὸς τὰ τέσσαρα ταῦτα στηρίγματα τῆς ὀθωμανικῆς διοικήσεως ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς ἀντιτάσ-

(1) Ὁ Ἀλῆς καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Πητσεβί, ὁ Χασανβεγζαδὲ καὶ ὁ Σολακ-ζαδὲ ἀναφέρουσιν ἀκριβέστατα τοὺς ἐλαττώσαντας τὴν ἐξουσίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου λόγους. Αἱ κρίσεις τοῦ Ἀλῆ περὶ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐλαττωθείσης ἐξουσίας τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰσι τόσον ἀξιολογώτεραι, ὅσον αὐτὸς οὐκ ἐδύνάτο ἵνα κανυχθῇ ἐπὶ τῇ προστασίᾳ τοῦ Σοκολλί, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ γυναικονίου.

οὐ μετ' ἐπιτυχίας τε καὶ ἀληθείας ὡς τέσσαρες κίονας
 ἐταίρους καὶ ἐταίρας, οἵτινες ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ
 ἐξωτερικῇ αὐτῇ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ γυνάνδρου σουλτάνου
 ἐξησθένισαν πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ μεγάλου βεζύρου.
 Τέσσαρες ἄνδρες καὶ τέσσαρες γυναῖκες ἐδέσποζον τοῦ
 σουλτάνου. Ἀκριβοστέρα δὲ γνώσις τούτων διαφωτίζει
 δεόντως τὰ ἐξῆς συμβάματα. Οἱ τέσσαρες ἄνδρες ἦσαν ὁ
 ἥδη ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ ὡς ἔμπιστος αὐτῷ μνημα-
 νευθεὶς ποιητὴς Σεμσί Πασᾶς, ὁ ἀπὸ δικαστοῦ παρὰ πᾶ-
 σαν τὴν μέχρι τοῦδε τηρουμένην τάξιν εἰς δεφτερδάρ καὶ
 ὕστερον εἰς Πασᾶν ἀναγορευθεὶς Ὁθεῖς, ὁ διδάσκαλος τῶν
 ἡγεμονοπαίδων Σααδεδδίν, ὁ μέγας ἱστοριογράφος, καὶ ὁ
 Οὐγγρος Γασνεφέρ ἀγᾶς, ὁ ἐκτομίας αὐλάρχης. Ὁ Σεμσί
 Πασᾶς, ἔσχατος γόνος τοῦ οἴκου Κιζίλ Ἀχμεδλοῦ, τοῦ
 κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ σελτσουκικοῦ βασιλείου ἄρχοντος
 τῶν παραθαλασσίων τοῦ Εὐξείνου καὶ ἀνάγοντος τὴν
 καταγωγὴν εἰς τὸν Χαλέδ Βὲν Βελιδ, ἀρχιστράτηγον τοῦ
 καλὶφου Ὀσμάν, ἦν ἥδη ἀρεστός τῷ σουλτάνῳ Σουλεϊ-
 μάν ὡς χαρίεις καὶ παιδρὸς τὸ ἦθος, ἡγαπήθη δὲ μᾶλλον
 ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Σελίμ ὡς συνθηρευτὴς, παρὰ τῷ
 σουλτάνῳ ὅμως Μουράτ ἐκτίσατο ἰδίᾳ μεγίστην εὐνοίαν
 διὰ τῆς συστάσεως τοῦ Τουρκομάνου Ὁθεῖς. Ὁ Σεμσί ἐτά-
 χθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἵνα λαμβάνῃ τὰς πολυπληθεῖς ἀνα-
 φοράς, αἵτινες ἐκάστοτε ἐδίδοντο αὐτῷ πορευομένῳ εἰς τὸ τέ-
 μενος, ἐν τῷ ἀξιώματι δὲ τούτῳ κατεχρήσατο τῇ πίστει τοῦ
 σουλτάνου δεχόμενος δῶρα εἴτε ὑπὲρ ἑαυτοῦ, εἴτε ὑπὲρ τοῦ κυ-
 ρίου. Ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς ἀφηγεῖται περὶ τούτου τὸ ἐξῆς
 ἀξιομνημόνευτον ἀνέκδοτον χάριν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀπὸ
 τοῦ νῦν ἐπὶ πολὺ λυμαιομένου τοῦς ἐν τέλει δεκάσμου
 καὶ χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ βιογραφίας. Ὁ Ἀλῆς ἦν ἐν τῷ
 γραφείῳ τοῦ Σεμσί Πασᾶ, ὅτε οὗτος ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ

σουλτάνου περιχαρῆς καὶ παιδρὸς εἶπε τῷ κιαγιᾶ αὐτοῦ·
 «Τέλος ἐτιμώρησα χάριν τῆς δυναστείας τοῦ Κιζίλ Ἀχ-
 μεδλοῦ τὸν οἶκον τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς δ' οὗτος ἐξηφάνισε
 τὴν ἡμετέραν δυναστείαν, οὕτω παρεσκεύασα τὴν κατα-
 στροφὴν τοῦ οἴκου αὐτῶν. — Πῶς τοῦτο; ἠρώτησε, συ-
 γνῶς ἐμβλέψας, ὁ γηραιὸς κιαγιᾶ. — Ἐπεισα τὸν σουλ-
 τάνον, ἀπεκρίνατο ὁ Σεμσί, ἵνα καὶ αὐτὸς δεκάζηται· ἀλλὰ
 καὶ τὸ δέλεαρ ἦν λίαν ἐπαγωγόν· τεσσαράκοντα χιλιάδες
 δουκάτων οὐκ ἔστι μικρόν τι. Ὁ δεκασμὸς οὖν διὰ τοῦ
 παραδείγματος τοῦ σουλτάνου οὐ παύσεται, τὸ δὲ βασι-
 λειον διαλυθήσεται». Ὁ Ἀλῆς εἶπε μετὰ μείζονος παρρη-
 σίας ἡ φρονήσεως. «Ἡ Σὴ ἐξοχότης ἐστὶν ἄξιος ἀπόγονος
 τοῦ ἐνδόξου προγόνου αὐτῆς Χαλέδ Βὲν Βαλίδ, ὃς, κατὰ
 τὴν ἱστορίαν, ἐπὶ τοῦ καλιφάτου τοῦ Ὀσμάν ἐδῶκε τῷ
 θαλαμηπόλῳ δύο χρυσοὺς, ὅπως πρὸ τοῦ ἀντιπάλου εἰσ-
 ἔλθῃ πρὸς τὸν καλίφην, οὕτω δὲ πρῶτος εἰσήγαγε τὸν
 δεκασμὸν εἰς τὸ ἰσλάμ». Ὁ Σεμσί Πασᾶς ἐκίνησεν ὀργί-
 λως τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπεκρίνατο μόνον· «Σὺ γινώσκεις
 πολλὰ, Ἀλῆ». Ὁ Σεμσί, ἐπειδὴ ἐλάβανε τὰ ἱκετικά
 γράμματα καὶ ἐπεδίωκε τὸν δεκασμὸν, ἐκάλει ἑαυτὸν
 παίζων *ἱ ἑ ρ α χ α τ ῶ ν ἱ κ ε σ ι ῶ ν* (Α).

Ὅλως διάφορος πρὸς τὸν χαρίεντα Σεμσί κατὰ τὴν
 ὁμιλίαν καὶ τὴν συμπεριφορὰν ἦν ὁ σκαιὸς Τοῦρκος Ὁβεῖς,
 ὃς δικαστῆς ὦν τῆς Τιρέ (Θήρας) κητύχησε συντυχεῖν τῷ
 Μουράτ, διαδόχῳ ἔτι ὄντι, ἐν τῇ θήρᾳ καὶ εὐαρεστῆσαι αὐτῷ·
 μικρόν δὲ μετὰ τοῦτο ὁ Μουράτ ἀνηγόρευσε αὐτὸν τῇ
 συναινέσει τοῦ πατρὸς δεφτερδάρ καὶ παρέλαβεν ὡς τοι-
 οῦτον ἀπὸ τῆς Μαγνησίας, ὅτε ἐπορεύετο εἰς Κωνσταν-
 τिनούπολιν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν. Ὁ Ὁβεῖς
 ἔλαβε τότε καιρὸν ἵνα λάβῃ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ κυρίου αὐ-
 τοῦ, ὅτι ἡ παντοδυναμία τοῦ μεγάλου βεζύρου οὐδόλως

βλάψει αὐτόν, ἐπήνεσε δὲ συγχρόνως τὸν Σεμσί Πασάν
ὡς ἐπὶ δύο ἡδὴ σουλτάνων δεδοκιμασμένον ἐπὶ τῇ πίστει
αὐτοῦ. Εὐθύς ὡς ὁ Μουράτ ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπο-
λιν, ὁ μέγας βεζύρης ἐπεχείρησε τὴν ἐξέλεγχιν τῶν χρη-
μάτων, ἃ ὁ τρίτος δεφτερδάρ 'Οβείς διεχειρίσατο· αὐτῇ
ὁμως ἀπηγορεύθη ὑπὸ ἰδιοχείρου τοῦ σουλτάνου (χάτ σε-
ρίφ), ὁ δὲ Σεμσί ἀνηγορεύθη δεύτερος, μετὰ μικρὸν δὲ
πρῶτος δεφτερδάρ ἀντὶ τοῦ Λαλεζάρ 'Εφένδη. 'Ο Σεμσί
ὡς τοιοῦτος ἐτόλμησε ποιῆσαι προτάσεις πρὸς ἀπονομὴν
δικαστικῶν ἀξιομάτων, καὶ δὴ διοικητικῶν, ὧν ἡ πρότα-
σις ἦν τῆς δικαιοδοσίας μόνου τοῦ μεγάλου βεζύρου, οὗ τὰς
προτάσεις ἀπεδοκίμαζε πάντοτε ὁ σουλτάνος. Οὕτως εἰσῆ-
λθη εἰς τὸ κράτος ἡ ὀλεθρία κατάχρησις τοῦ ἀσκό-
που πολλαπλασιασμοῦ τῶν χάτ σερίφ, ἃ πρότερον μό-
νον ἐν ἀσυνήθεσι περιστάσεσι καὶ ἐν σπουδαίαις ἀφορμαῖς
νῦν δὲ ἐπὶ συνηθεστάτων καὶ ἀσημάντων πραγμάτων, ἐξε-
δίδοντο. Καὶ ὁμως ὁ 'Οβείς ἦν ἥττον τοῦ Σεμσί δωρολη-
πτης, ὁ δὲ ἱστοριογράφος Πετσεβί ἀφηγεῖται πρὸς ἑκαί-
νον αὐτοῦ, ὅτι ὁ 'Οβείς, ἀναγορευθεὶς ἀπὸ δεφτερδάρ διοι-
κητῆς τῆς Βούδης, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Πε-
τσεβί τὰ τρισχίλια καὶ πεντακόσια γρόσια, ἃ οὗτος ἔπεμ-
ψεν αὐτῷ ὅπως λάβῃ τὰ ἔνεκα τοῦ θανάτου τῶν δύο αὐ-
τοῦ υἱῶν σχολάζοντα τιμάρια, ἐξεχώρησεν ὁμως τὰ τιμάρια
ταῦτα, διότι, ἔλεγεν ὁ 'Οβείς πρὸς τὸν ἐπὶ τούτῳ ἀπο-
ροῦντα πατέρα τοῦ ἱστοριογράφου, σκληρόν ἐστι πρὸς
τὴν στέρησιν δύο υἱῶν, οὓς ἀφείλετο αὐτόν ὁ Θεός, σι-
ρηθῆναι καὶ τῶν χρημάτων (1). Μετὰ ἔτος ἀπὸ τῆς ἀρ.

(1) 'Ο Πετσεβί, φ. 166, λέγει, ὅτι ἀνεμιμνήσκειτο κάλλιστα τῆς περι-
στάσεως ταύτης, συμβάσης κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ηλικίαν. Τοῦ 'Οβεί
ὄντος διοικητοῦ τῆς Βούδης ἀπὸ τοῦ 1579 μέχρι τοῦ 1584, ὁ Πετσεβί ἐγεν-
νήθη περὶ τὸ 1570.

χῆς τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἰβραήμ, διεδέξατο δ' αὐτὸν ὁ λόγιος μουδερρὶς Σεαδεδδὶν, περὶ οὗ πολλάκις ἐγένετο ἡδὴ λόγος ἐν τοῖς ἐμπροσθεν Βιβλίοις, γενήσεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς πλεονάκις διὰ μακροτέρων ὡς μεγάλη δυναμένου πολιτικοῦ καὶ μουφτί. Τό γε δὲ νῦν ὁ Σεαδεδδὶν, οἰκειότατος ὢν παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἔλαβεν εὐκαιρίαν ἵνα προστατεύσῃ τοῦ στρατοδίκου τῆς Ρούμελης Καδιζαδὲ, ἐχθρικῶς διακειμένου πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην. Ὁ Καδιζαδὲ, καίπερ ἐχθρὸς τούτου, ἀνεδείχθη μουφτί μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Χαμὶδ (1), νῦν δὲ ὡς καδιασκέρης ἀντεποιεῖτο τῶν καθηκόντων τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασι προτείνων πρὸς τὸν σουλτάνον τὴν ἀπονομὴν τῶν ἀνωτέρων δικαστικῶν ἀξιωμάτων (2). Τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς μεταξὺ τοῦ Σοκολλί καὶ τοῦ καδιασκέρη τῆς Ρούμελης ἐχθρας ἔδωκεν ἡ κηδεία τοῦ νομομαθοῦς Σερχὸς Βαλῆ· διότι κατ' αὐτὴν ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀφικομένη πρὸ τῆς τοῦ καδιασκέρη εἰς τὸ τέμενος Μωάμεθ τοῦ Β', ἐξήπλωσε τὸν τῆς προσευχῆς τάπητα τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐπὶ τοῦ ὠρισμένου τῷ καδιασκέρῃ τόπου. Ἐλθὼν δ' οὗτος ἐκέλευσεν ὀργίλως τοὺς ἀκολούθους αὐτοῦ ἵνα ἄρῳσι τὸν τάπητα, αὐτὸς δὲ κατέλαβε τὸν προκαταληφθέντα ὑπὸ τῶν ἀκολούθων τοῦ Σοκολλί τόπον. Ὁ Καδιζαδὲ, μὴ ὢν ἀπαίδευτος (3), ἀλλὰ τολμηρὸς

(1) Σολακζαδὲ, φ. 423. Χασανβεγζαδὲ, φ. 35. Κατὰ τὸν Ἀτταγί, ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Καδιζαδὲ, αὐτὸς ὁ Σοκολλί συνετέλεσεν εἰς τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ὅπως ἀπαλλαγῇ τοῦ Καδιζαδὲ, προτείνοντος τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς δικαστικά ἀξιώματα.

(2) Πετσέβι, φ. 133.

(3) Ἐγραψε σχόλιον εἰς τὸ Χ ε δ α γ ε τ, παρασέλιδα σχόλια εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Τεφταζανὶ περὶ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς φιλολογίας, ἐπιγραφόμενον Μ ι φ τ ἂ χ, καὶ εἰς τὰ ἐξῆς συγγράμματα, Σ α δ ρ ἔ σ χ α ρ ι ἂ τ, Τ ε λ ζ

τερος, εἴπερ τινες τῶν προκατόχων αὐτοῦ νομομαθῶν μου-
φτί καὶ καδιασκέρων, ἀντεποιεῖτο τῆς προνομίας τῆς ἀπονα-
μῆς δικασικῶν ἀξιομάτων, ἦν τέως οἱ πρὸ αὐτοῦ οὐκ εἶχον.
Μέχρις αὐτοῦ οἱ καδιασκέραι εἶποντο πᾶσι τοῖς βεγλερ-
βέγηδες, αὐτὸς δὲ ἰσχυσεν ἵνα τοῦντεῦθεν προηγῶνται
αὐτῶν μόνον οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Ῥούμελης καὶ τῆς
Ἀνατολῆς. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρις οὗ ἐπὶ τοῦ
σουλτάνου Ἀχμέτ ὁ καδιασκέρης τῆς Ῥούμελης Ἀβδου-
λαζιζ ἐπόρισε τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ τὴν προνομίαν τοῦ
προηγέσθαι καὶ αὐτῶν τῶν βεγλερβέγηδων τῆς Ἀσίας
καὶ Εὐρώπης. Μέχρι τοῦ Καδιζαδὲ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ
διβανίῳ παρετίθετο μόνοις τοῖς βεζύραις μετὰ τὸ δεῖπνον
λεκάνη καὶ πρόχοος, τοῖς δὲ καδιασκέραις μόνον ἐκμα-
γεῖον, ἀλλὰ διὰ τοῦ Καδιζαδὲ παρετίθετο αὐτοῖς λεκάνη
καὶ πρόχοος ὡς τοῖς βεζύραις.

Ὁ αὐλάρχης (καποῦ ἀγᾶς) καὶ τέσσαρες γυναῖκες, οἱ
κίονες τοῦ γυναικωνίτου, ἐδύναντο μᾶλλον ἢ ὁ ἐταῖρος
δεφτερδάρ καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Μουράτ. Δύο Οὐγγροὶ
παῖδες ἀδελφοὶ δοῦλοι, περιτμηθέντες τὸ πρῶτον τῷ τουρ-
κικῷ ἔθει ἐπὶ Σελίμ τοῦ Β' καὶ εὐαρεστοῦντες λίαν τῷ
σουλτάνῳ ὡς θεράποντες, ἠνυσχίσθησαν ὑπὲρ τῆς ὑπη-
ρεσίας τοῦ γυναικωνίτου, ἐκλήθησαν δὲ ὁ μὲν νεώτερος
Τζαφέρ, ὁ δὲ πρεσβύτερος Γασνεφέρ. Οὗτος εὐφυὲς ὢν,
ἐξεπαιδεύθη μελετῶν ἀπολαύων δὲ τῆς εὐνοίας τῶν σουλ-
τάνων Σελίμ καὶ Μουράτ ἀνήχθη τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὸ
ἀξίωμα τοῦ ὁδάβαση, ἦτοι τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου, εἶτα
δὲ εἰς τὸ τοῦ καποῦ ἀγᾶ, ἦτοι τοῦ αὐλάρχου, καὶ ἐνέμεινεν

Εἰς, Τεζριδ καὶ Μεκαθίφ· ἀνήγειρε τέμενος καὶ ἀκαδημίαν παρὰ
τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἐν Τζουκούρ Βοστάν (τῇ ἀρχαίᾳ Μωκκησίᾳ) ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει. Ἀτταγί.

ἐπὶ τριῶν σουλτάνων (Σελὶμ, Μουράτ καὶ Μωάμεθ) ἐν τῷ πρώτῳ ἀξιώματι ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐπὶ τριάκοντα, ὑπηρετήσας τῇ αὐτῇ μετὰ χρηστότητος καὶ δυνάμεως. Ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς, οὗ ἡ κατὰ τοῦτο μαρτυρία ἐστὶ βεβαίως ὑποπτος, ὅτε ἀπολαύοντας τῆς προσασίας τοῦ Γασνεφέρ (θυμοειδοῦς λέοντος), βεβαιοῖ, ὅτι οὗτος πρὸς οὐδένα προσηνέχθη ὀργίλως ἢ χαλεπῶς καθ' ἑλπὴν τὴν πεντηκονταετίαν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ ὡς ἀρχιθαλαμηπόλος καὶ αὐλάρχης. Ὡν δὲ μεγαλόψυχος φίλος σοφῶν καὶ ποιητῶν, ὧν πολλοὶ προσεφώνησαν αὐτῷ τὰ συγγράμματα, καὶ ἐλευθέριος προστάτης συγγραμμάτων φιλολογικῶν καὶ ἄλλων ὠφελίμων, «ἦναψε, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀλῆ, καίπερ σβεσθείσης τῆς θρυαλλίδος τῆς βώμης αὐτοῦ, πολλὰς λαμπράς λυχνίας, ὧν τὸ φῶς λάμπει ἔτι πέραν τοῦ τάφου, κατέλιπε δὲ μνημεῖα, ἃ σώζουσι τὴν μνήμην αὐτοῦ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις διαρκέστερον ἢ πολλὰ τέκνα». Ἐκ δὲ τῶν γυναικῶν τοῦ γυναικωνίτου ἐδέσποζον τοῦ Μουράτ τέσσαρες ἰδίᾳ. Κατὰ πρῶτον ἡ μήτηρ αὐτοῦ Νοὺρ Βανού (1) (δέσποινα τοῦ φωτός), εἶτα ἡ πρώτη τῶν γυναικῶν αὐτοῦ Σαφιγέ (ἄγνη), Βενετίς ἐκ τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου Βάφου, ἧτις πλέουσα ἀπὸ Βενετίας εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἦν διαικητὴς ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἠχμαλωτίσθη ἐν παιδικῇ ἡλικίᾳ ὑπὸ πειρατῶν καὶ παρεδόθη τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Μουράτ (2). Ἡ γυνὴ αὕτη ἐδέσποζεν ἰδίᾳ τοῦ Μουράτ καὶ ὡς διαδόχου καὶ ἤδη ὡς

(1) Ὁ Μινιὺτ λέγει ἐσφαλμένως· «Ἡ βασιλομήτωρ, ἧς τὸ ὄνομα οὐκ ἀναφέρει ἡ ἱστορία». Ἀλλ' ἡ ἱστορία ἀναφέρει αὐτὸ ρητῶς· διότι εὗρηται οὐ μόνον παρὰ τῷ Ἀλῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἱστοριογράφοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Μουρατζὰ δ' Ὁσσον, Β, σ. 512.

(2) Σαγρέδος, ἐν Βενετίᾳ, 1688, σ. 421, καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γερλῆ, ἐν Φραγκφορτίῳ, 1674, σ. 71.

σουλτάνου τοσοῦτον, ὥστε οὗτος, καίπερ ὦν τὰ μάλα φι-
λήδονος, αὐτῆς μόνον ἤρᾳτο. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ
Μουράτ Ἐσμαχάν, γυνὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου Σακολλί,
εἴτε ἐκ φόβου μὴ τοιαύτη μονοκρατορία ἐλαττώσῃ τὴν
ἑαυτῶν, εἴτε ἐξ ἐπιθυμίας τοῦ ἀσφαλίσαι διὰ πλειόνων
παίδων τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας, οὐδόλως ἠσύχασαν,
ἕως εἰσῆγαγον παρ' αὐτῷ δύο δουλίδας. Τούτων ἡ μὲν
δεινὴ ὀρχηστρίς, Οὐγγρίς τὸ γένος, μᾶλλον δὲ πονηρὰ
καὶ ἀνθηρὰ ἢ εὐειδὴς ⁽¹⁾, ἀπεχώρισε τὴν Βενετίδα ἐπὶ
τινα χρόνον ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ σουλτάνου καὶ ἐμ-
ρίσατο μετ' αὐτῆς τὴν κλίνην καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ δεσποτείαν.
Ὅτε ὁμως μετὰ ταῦτα ὁ Μουράτ εὗρεν ἐν τῇ ποικιλίᾳ
τοσαύτην ἡδύτητα, ὥστε ἐν μιᾷ νυκτὶ ἤλλασσε γυναῖκας
δύς καὶ τρεῖς ⁽²⁾, ἐδέσποσεν αὐτοῦ μόνον ἡ Σαφιγέ, μήτηρ
τοῦ πρωτοτόκου Μωάμεθ, μάλιστα μετὰ τὴν τελευταίαν
τῆς μητρὸς Νοῦρ Βανού. Αὕτη ἀποθνήσκουσα συνέστη-
σεν αὐτῷ ἵνα ἀναθέσῃ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ πολυαρίθμου
γυναικωνίτου, τοῦ χρήζοντος στιβαρᾶς χειρὸς, τῇ ἤδη
πρότερον ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων πρὸς ὑπηρεσίαν
τῶν νέων μετενεχθείσῃ Τζανφεδᾶ (θύματι τῆς ψυχῆς), ἥτις
παραχρῆμα ἀναδειχθεῖσα κιαγιά χαρέμ, τουτέστιν ἐπιμ-
λήτρια τοῦ γυναικωνίτου, ἐμερίζετο οὐχὶ τὴν κλίνην, ἀλ-
λὰ τὴν εὐνοίαν τοῦ σουλτάνου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς χάριν
αὐτοῦ παιδευομένων δουλίδων. Ἡ γυνὴ αὕτη ἐφρόντιζε
προθυμότατα περὶ πάντων τῶν ἔργων τῆς ἐντὸς αὐλῆς,
τελεσφορώτατα δ' ἀνεμίγνυτο ταῖς ὑποθέσεσι τῆς ἐξωτε-
ρικῆς διοικήσεως ⁽³⁾.

(1) Σαγρέδος, σ. 421, κατὰ τὸν Γερλάχ, σ. 77, ἢν Μολδαβή.

(2) Σαγρέδος, σ. 422.

(3) Ἡ ἀφήγησις τῶν συμβάντων τῇ ἔτει 1594 (Ἰαννῆ, ἡ γεμῶνος καὶ
λαοὶ τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν δεκάτην ἑκτὴν).

Ἐκ τῶν ἄρτι ρηθέντων ἤδη περὶ τῆς πρὸς τὰς γυναῖκας ὑποδουλώσεως τοῦ Μουράτ, περὶ τῆς ὑποψίας, ἣν εἶχε πρὸς τὴν ἄμετρον δύναμιν τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ περὶ τῆς ἀδεξιότητος αὐτοῦ τοῦ ἐλαττώσαι αὐτὴν ἄλλως ἢ διὰ τῶν ἐταίρων πρὸς βλάβην τοῦ καθεστῶτος κυβερνητικοῦ συστήματος διετυπώθη ἤδη τὸ πλεῖστον ὁ χαρακτήρ τοῦ θηλυδρίου καὶ ἀδυνάτου σουλτάνου. Τὸν χαρακτῆρα τοῦτον τελειοῖ ὅσα σύγχρονοι ἀξιόπιστοι συγγραφεῖς καὶ ἀναφοραὶ τῶν πρεσβευτῶν ἀναγγέλλουσιν ἐπὶ περὶ τῆς φύσεως, τῆς ἀστασίας καὶ τοῦ εἵδους αὐτοῦ. Ὁ Μουράτ ἦν οὐχὶ ἀπαίδευτος (Γ), ἀλλὰ φίλος τῶν μυστικῶν ποιητῶν, ὧν ἀνεγίνωσκε τὰ συγγράμματα, μάλιστα δ' αὐτὸς ἀπεπειράθη ποιῆσαι γαζέλας (Δ): ἀγαθὸς μὲν τὸ φαινόμενον, ἀλλ' εὐερέθιστος καὶ ἔπειτα σκληρὸς ἐραστὴς οὐ μόνον τῆς ὀρχήσεως καὶ τῆς μουσικῆς, τῶν βωμολογιῶν καὶ εὐτραπeliῶν, ἀλλὰ καὶ καλῶς ἐξεργασμένων ὠρολογίων καὶ εἰκόνων (1). ἡγάπα παρὰ τοῖς συγχρόνοις ποιηταῖς τὴν μυστικὴν ποίησιν καὶ περιεχυκλοῦτο ὑπὸ ὀρχηστῶν καὶ μουσικῶν, ὑπὸ νάνων καὶ γελωτοποιῶν, εἰς οὓς ἔνεμε συνήθως χρυσὸν ἄφθονον (2). Ἐνὶ τούτων συνέβη τὸ ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν ἀνεκδότων γνωστὸν γελοῖον, ὅτι τουτέστιν ὁ γελωτοποιὸς, εἰσερχόμενος πρὸς τὸν σουλτάνον, ἤτησε τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ οὐχὶ ἑκατὸν δουκάτα, ἀλλ' ἑκατὸν ραβδισμούς. «Δοθήσονται σοι,» εἶπεν ὁ Μουράτ. Ὅτε δὲ

καὶ δεκάτην ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα) συγχέει τὸ ὄνομα τῆς Τζανφεδᾶς καὶ τῆς Κιαιγιακαδίν εἰς ἓν μόνον ὄνομα Καιγιανανδόν. Ὁ συγγραφεὺς ἀπατᾶται λέγων, ὅτι τότε καθιερώθη ἡ συνήθεια τοῦ νυμφεύειν τὰς δούλας τοῦ γυναικωνίτου μετὰ τῶν ἐν τέλει τῆς ἐπικρατείας διότι τοιοῦτοι γάμοι ἐγένοντο ἤδη πρότερον.

(1) Ὁρα ἀναφορὰν Οὐγγιᾶδ, τῇ 34 Μαρτίου 1575.

(2) Πετσέσι, φ. 164.

ὁ γελωτοποιὸς ἔλαβε τοὺς πεντήκοντα ἐκραύγασε· «Στήτε οἱ ἕτεροι πεντήκοντα ἀνήκουσιν οὐχὶ ἐμοί, ἀλλὰ τῷ ἀγαθοντί μὲ ἐνταῦθα βοσταντζή, πρὸς ὃν ἡναγκάσθην ὑποσχεθῆναι, ὅτι δώσω αὐτῷ τὸ ἥμισυ τοῦ δοθησομένου μοι σήμερον δώρου». Ὁ βοσταντζής ἔλαβε τῷ ὄντι τοὺς πεντήκοντα ἐτέρους ραβδισμοὺς, ὁ δὲ γελωτοποιὸς διὰ τὴν εὐφυίαν αὐτοῦ τοσαῦτα δουκάτα. Περὶ τὰ τοιαῦτα διατρίβων ὁ Μουράτ καὶ τοιαύτην δικαιοσύνην ἀπονέμων κατέτριβε τὸν χρόνον τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς μετὰ τὴν μεσημβρίαν προσευχῆς, ὅτε ἡγείρετο λέγων· «Χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην οὕτω διήλθομεν,» καὶ ἐπορεύετο εἴτα εἰς τὸν γυναικωνίτην, οὗ τῶν ἡδονῶν τοσοῦτον ἀμέτρως ἀπῆλauen, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν Χασεκί, ἥτοι τῶν τεκουσῶν ἄρρενα γυναικῶν, ἀνῆλθεν εἰς τεσσαράκοντα, ὁ δὲ τῶν τέκνων τοῦ Μουράτ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν, ὁ δὲ τῶν δουλίδων εἰς πενταχοσίας· διὸ ἡ τιμὴ τούτων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἑκατονταπλασιάσθη. Ὅτε δὲ ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μουράτ κατὰ πρῶτον ἐπεχείρησαν ἀπαλλάξαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς μονοκρατορίας τῆς Βενετίδος Βάφου Σαφιγέ, δωρησάμεναι αὐτῷ δύο δουλίδας, ὁ Μουράτ κατέστη ἀνίκανος (1). Τοῦτο ἡ βασιλομήτωρ ἀπέδωκε τῇ μαγγανείᾳ τῆς Βενετίδος· διὸ Ἰουδαῖοι καὶ δουλίδες, ἅς ἡ Σαφιγέ μετεχειρίζετο εἰς τοιαύτας ἐκνευριστικὰς μαγγανείας, ἐθασανίσθησαν ὑπὸ τῶν εὐνούχων, ἀλλαι δ' ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πολλαὶ ἐξωρίσθησαν εἰς Ῥόδον καὶ ἄλλας νήσους, ὅθεν μετὰ ταῦτα ἀνακληθεῖσαι συνεζεύχθησαν αὐλικοὺς θεράποντας. Ὁ Μουράτ ἦν μέτριος τὸ σῶμα, ὡχρὸς τὸ πρόσωπον, ἐξ οὗ προεῖχον ἀμαυροί

(1) Ὁ Ἀλῆς, φ. 387, ἀναφέρει στίχους τινὰς ἀνεπισημασμένους περὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ Μουράτ.

ὀφθαλμοὶ ὑπὸ δασειῶν ὀφρύων ἐπισκιάζομενοι, ἀραιὸς δὲ καὶ ὑπέρυθρος πώγων καθῆκεν εἰς τὸ στήθος. Ἡ ὠχρότης καὶ ἰσχνότης αὐτοῦ ἀπεδίδοντο τῷ ὀπίῳ, ἐξέλιπον δ' ἀμφοτέρω, ὅτε κατέλιπε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ καὶ ἔπινεν ὀλίγον οἶνον (1). ἀλλ' ἡ λαγνεία κατέστησεν αὐτὸν ἐπιληπτικόν (2).

Τῇ 21 Δεκεμβρίου ὁ Μουράτ, οὕτω μεμορφωμένος καὶ 1574 τοιαύτας ἔχων ἑξεις, ἄγων δὲ τότε τὸ εἰκοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀφίκετο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς χειμερινῆς τροπῆς τοῦ ἡλίου ἀπὸ Μαγνησίας (3) εἰς Νικόπολιν (Μονδανίαν) παρὰ τὴν Προποντίδα καὶ ἐπέβη εἰς τὴν ἐκεῖ τυχαίως εὑρεθεῖσαν γαλέραν τοῦ νισαντζὶ Φεριδούν, ἔχουσαν ὀκτωκαίδεκα ἐδῶλια ἐρετῶν, μετὰ τῶν τεσσάρων ἐμπίσεων αὐτῷ, ἦτοι τοῦ σιλιχδάρ (ξιφοφόρου), τοῦ τζοχαδάρ (πρώτου θαλαμηπόλου), τοῦ ρικαδάρ (τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως) καὶ τοῦ χότζα (διδασκάλου). Μετὰ ἐπτάωρον πλοῦν ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀπέβη μετὰ μέσας νύκτας παρὰ τὰς τηλεβολοστοιχίας τῶν ἀνακτόρων ἐγγὺς τοῦ περιπτέρου τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ. Ὁ Μουράτ, πάσχων ὑπὸ ναυσίας, κατεκλίθη ἐκεῖ χαμαὶ καὶ ἤτησεν ὕδωρ ὅπως νιφθῇ· μὴ εὐρών δὲ, ἐχρήσατο θαλασσίῳ. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ συμβάντος τούτου ἀνηγέρθη ἐκεῖ κρήνη. Ὁ τζαούσης Χασάν καὶ ὁ Ἀχμέτ, ὁ κυβερνήτης τῆς γαλέρας, ἐπορεύθη.

(1) Ὁ Οὐγγιάδ ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ, ἣν ἐπεμψε μετὰ δεκατέσσαρας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναβρέσεως τοῦ Μουράτ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1575, διαγράφει τὸν χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Κνόλλες, ὃς περιγράφει αὐτὸν φιλόργυρον ἀντὶ ἐλευθερίου, λέγει παρὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἦν μέγας οἰνόφλυξ, σ. 651. Ὅρα καὶ Μεζαράϊ περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς χροιοῦς αὐτοῦ, σ. 146.

(2) Κνόλλες, σ. 651.

(3) Ὁ Βωδιέρ, *Itineraire de l'histoire général des Turcs*, ἐν Παρισίῳ 1628, λέγει ἐσφαλμένως, σ. 442. «*Ἦν ἐν Ἀμασειᾷ, ὅτε ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐτελεύτησε*».

σαν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ μεγάλου βεζύρου ἀνακοινώσαντες τὴν ἄφιξιν τοῦ σουλτάνου. Ὁ Σοκολλί ἐσπευσε μετὰ φανῶν ἔν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ νέου κυριάρχου καὶ ἤγαγεν αὐτὸν διὰ τῆς πύλης τοῦ κήπου (τῆς πόλεως) καὶ διὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς τῶν ἀνακτόρων πρὸς τὴν μητέρα. Τὸ πρῶτον δοθὲν πρόσταγμα τοῦ Μουράτ ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἦν ἡ κατὰ τὸ ἔθος θανάτωσις πέντε ἀδελφῶν, 22 μνηστήρων ἴσως τῆς βασιλείας (1). Περὶ ὄρθρον οἱ ὑπο-
 Δεκεμ- γοὶ καὶ οἱ ἐν τέλει, φέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μελαίνας κυρβασίας, συνῆλθον ἐν τῷ τεμένει τῆς ἁγίας Σοφίας χάριν τῆς ἐωθινής προσευχῆς, εἶτα δ' ἐπορεύθησαν εἰς τὸ δι-
 θάνιον καὶ τὰ ἀνάκτορα. Τῇ ἐβδόμῃ ὥρᾳ παρέστη ὁ σουλ-
 τάνος φέρων διολιμὰν ἐξ ἰσιδοῦς σσηρικοῦ πεποικιλμένον μέλασι κοσμήμασι καὶ μέλαιναν τιάραν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Πρῶτος ὁ μέγας βεζύρης προσεκύνησε τὸν νέον σουλτάνον ἀσπασάμενος τὴν γῆν, εἶτα δὲ οἱ ἕτεροι πέντε βεζύροι, ἦτοι ὁ Πιὰλ ἐ, πορθητῆς τῆς Χίου, ὁ Ἀχμέτ, ὁ Μαχμούτ, ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἐκδείρας τὸν Βραγαδῖνον, καὶ ὁ Σινάν, πορθητῆς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῆς Γολέττας· ἔπειτα ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς, καπετὰν Πασᾶς, ὁ Ἀβδουραχμάν καὶ ὁ Μωάμεθ Ἐφένδης, στρατοδίκαι τῆς Ῥούμελης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ὁ

(1) Σελανικί, Ἀλῆς, Παισαβί, Χασανβεγζαδὲ, καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι ἱστοριογράφοι Σαχρέδος, Κνόλλες, Μεζεράι, Βυδιέρ, Γερλάχ καὶ ἕτεροι. Ἡ ἀναφορά τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἀναφέρει ἡμαρτημένως τέσσαρας μόνον ἀδελφοὺς τοῦ Μουράτ. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἀναφέρουσι ῥητῶς, ὅτι ἡ θανάτωσις αὕτη ἐγένετο τῇ αὐτῇ νυκτὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ Μουράτ. Οὕτω β. τι λέγει la Relazione di Const. e gr. Turco (Ῥανκέ, Princes et peuples du sud de l'Europe) περὶ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Μουράτ εἰς τὴν θανάτωσιν τῶν ἀδελφῶν καὶ περὶ τῆς ἐπελθούσης πρὸς ταύτην βραδύτης· ἐστὶ καθαρὸν ψεῦδος.

Τζαφέρ, ὁ Λαλεζάρ καὶ ὁ Μωάμεθ Τζελεπής, οἱ τρεῖς ἐπιμελήται τῶν οικονομικῶν, ὁ Φεριδούν γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ σουλτάνου, ὁ μουφτί, ὁ δικαστὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πάντες οἱ οὐλεμάδες, οἱ ἀγάδες τῶν γενιτσάρων, τῶν σπαήδων, τῶν τζεβετζίδων καὶ τῶν βοσταντζίδων, καὶ τέλος οἱ θαλαμηπόλοι καὶ σωματοφύλακες. Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην ὁ σουλτάνος ἀπεχώρησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Οἱ ἀγάδες τῶν εὐνούχων ἴσταντο παραδοκοῦντες ἐσταυρωμέναις χερσὶ τὸν πρῶτον λόγον αὐτοῦ ὡς σουλτάνου· «Πεινῶ, δότε μοι φαγεῖν», εἶπεν αὐτοῖς, ἀναλαβὼν τὴν ὄρεξιν μετὰ τὴν ναυσίαν. Ὁ λόγος αὐτοῦ, ἐρμηνευθεὶς ὡς κακὸς οἰωνὸς λιμοῦ, ἐκύρωσε διὰ τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπελθούσης μεγάλης σπανοσιτίας τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ λαοῦ περὶ τῆς σημασίας τυχαίως λεγομένων λόγων. Ἡ εἰς τοὺς οἰωνοὺς πίστις μετεδόθη τοῖς Ὀθωμανοῖς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων, εἰ καὶ ἡ παράδοσις τοῦ Προφήτου δέχεται μόνην τὴν εἰς ἀγαθοὺς οἰωνοὺς πίστιν, κατακρίνει δὲ τὴν εἰς κακοὺς ὡς δεισιδαιμονίαν. Τολμηρόν ἐστὶν ὀρίσαι ὁποίαν σημασίαν ἔχουσι τοιαῦτα τυχαῖα συμβεβηκότα. Οὐδεὶς ἐδυνήθη εἰσέτι γινῶναι τὴν μυστικὴν συνάφειαν πάντων τῶν ἀφορμῶν, τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν· ἀλλ' ὅπου σημεῖα ἀναγγέλλονται ὡς ἐκφάνσεις ἠθικῶν καὶ φυσικῶν δυνάμεων, δύναται καὶ ὁ κοινὸς νοῦς συμπεράναι ἐξ αὐτῶν τὰ μετὰ ταῦτα ἐπερχόμενα αἰτιατά. Εἰ τοῦ Μουράτ ἡ ἄκαιρος ὄρεξις τροφῆς ἐξηγεῖτο μόνον ὡς ἐκφάνσις ἐξέως μὴ ὑποβαλλούσης τὰς ἀπαιτήσεις σωματικῆς χρείας εἰς ὑψηλότερον σκοπὸν, οὐδὲν ἴσως ἐδύνατό τις ἀντειπεῖν, ἀλλ' οὐδαμῶς δύναται τις παραδεχθῆναι, ὅτι μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν σιτοδείαν ἡ ἄκαιρος ὄρεξις τροφῆς τοῦ σουλτάνου ἐθεωρήθη ὡς προσημαίνουσα αὐτήν. Οὕτω πολλάκις ἔνεκα τολμηρῶν ἢ χαλε-

πῶν κρίσεων, ἐλπίδος ἢ φόβου, ἀγάπης ἢ μετανοίας, τυχαῖα συμβάντα ἐρμηνεύονται ἐκ τῶν ὕστερον ἐπελθόντων ἀποτελεσμαμάτων ὡς ἀληθεῖς οἰωνοί, ἀνάξια δὲ λόγου γεγονότα χαρακτηρίζονται ὡς προσημασίαι καὶ προφητεῖαι. Μετὰ τινος ὥρας ἀπὸ τῆς ἐπὶ παρουσίας τοῦ σουλτάνου τελετῆς τῆς νεκρωσίου ἀκολουθίας ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἀνακτόρων οἱ βεζύραι μετεκόμισαν τὸν νεκρὸν Σελίμ τοῦ Β' εἰς τὸ δυτικὸν προτεμένισμα τῆς ἀγίας Σοφίας, μετὰ ἐβδομάδα δὲ ἐκηδεύθησαν οἱ θανατωθέντες ἡγεμονόπαιδες, ταφέντες παρὰ τοὺς πόδας Σελίμ τοῦ Β'. Ἡ αὐλὴ ἐπένηθη ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, καθ' ἧς ὁ σουλτάνος ἐκέλευσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κορανίου καὶ διένειμεν ἐλέη.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τῇ 25 Δεκεμβρίου, ὁ σουλτάνος διένειμεν ἐκ τοῦ θησαυραφυλακίου τὸ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας δῶρον· ἑκατὸν δέκα δὲ βαλάντια χρυσᾶ, ὧν ἕκαστον ἐδύνατο δεκακισχίλια δουκάτα, τὸ ὅλον ἐν ἑκατομύριον καὶ ἑκατὸν χιλιάδες δουκάτων, διανεμήθησαν εἰς τὸν στρατόν. Μόνοι οἱ γενίτσαροι ἔλαβον ἕκαστος ἀνὰ πεντήκοντα, ἐν συνόλῳ ἑπτακόσιας χιλιάδας (Ε). Τῇ ἐπαύριον ὁ Μουράτ ἐδωρήσατο τοῖς καδιασκέραις, τοῖς βεζύραις καὶ τοῖς ἐν τέλει βαρύτιμα δῶρα καὶ τὰς συνήθεις διφθέρας, καλουμένας πένθιμα ἱμάτια. Ὁ μέγας βεζύρης ἔλαβεν ἑξακισχίλια δουκάτα, λευκὸν σιηρικὸν κἀνδύον ὑποδίφθερον, δύο ἄλλας κατωτέρας ἀξίας (σεραζερ) καὶ ξίφος λιθοκόλλητον, ἕκαστος δὲ τῶν ἄλλων πέντε βεζυρῶν τέσσαρας χιλιάδας καὶ ἐβδομήκοντα δουκάτα καὶ δύο τιμητήρια ἱμάτια, οἱ δὲ νισαντζίδες καὶ οἱ δεφτερδάραι μόνον πεντακόσια δουκάτα ἀνευ κἀνδύος (1). Ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς οἱ μὲν ἐτάχθησαν εἰς ἀπόταξιν, οἱ δὲ

(1) Σελανικί, σ. 127.

προήχθησαν εἰς νέα ἀξιώματα. Οὕτω δύο θαλαμηπόλοι ἀνεδείχθησαν σαντζακβέγηδες, δαιτρός δέ τις στρατηγός τοῦ ἱππικοῦ (1). Ὁ τζαούσης Χασάν, Βόσνιος τὸ γένος, ὁ ἀναγγεῖλας τῷ Μουράτ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἀντημεΐφθη διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ τζαούσθαση (στρατάρχου), ἀλλ' ὁ ἄξεστος καὶ ἀγροϊκὸς οὗτος ἀνὴρ, ἐξεπαιδεύθη ἐξ ἀνάγκης πρότερον ὑπὸ τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου (2). Ὁ στρατοδίκης τῆς Ρούμελης Καδιζαδὲ, ὁ θεοὺς ἐν ἀποστρατεία, ἔλαβεν αὐξῆσιν τῆς συντάξεως αὐτοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σουλτάνος ἀπερρίψε τὴν πρότασιν τοῦ σερίφη τῆς Μέκκας, ἵν' ἀναδείξῃ δικαστὴν τῆς ἀγίας πόλεως τὸν Χουσεῖν Ἐφένδην, πρὸς ὃν ἦν ἤδη ἀνατεθειμένη ἡ ἐπισκευὴ τῶν ὑδραγωγείων. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας ὁ Μουράτ ἐξήγαγε τῶν εἰρκτῶν τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον Μεῖλανος Πύργου πλεόν ἢ τετρακοσίους αἰχμαλώτους, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Ζερβελόνης, ὁ γενναῖος πρόμαχος τῆς Γολέττας (3). Τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ ἔτους 1574 (17 Ῥαμαζάν) ὁ Μουράτ ἀπῆλθε δημοτελῶς τὸ πρῶτον εἰς τὸ τέμενος τῆς ἀγίας Σοφίας, ὅπου παρέστη τῇ προσευχῇ τῆς Παρασκευῆς, μόλις δὲ μετὰ πέντε ἡμέρας ἐπορεύθη διὰ θαλάσσης, προπεμπόμενος ὑπὸ πάσης τῆς αὐλῆς, εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἐγιούπ, ἐνθα δημοτελῶς περιζώσατο τὸ ξίφος. Αὐτόθεν διὰ τῆς πύλης τῆς Ἀδριανου πόλεως ἀπῆλθεν ἐφιππος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πέντε τάφων τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἧτοι Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, Βαγιαζήτ τοῦ Β', Σελίμ τοῦ Α', Σουλεϊμάν τοῦ Α', Σελίμ τοῦ Β', καὶ τῶν παρ' αὐτοὺς κειμένων πέντε ἀδελφῶν, ὧν ἐκέλευσε

29
Δεκ.

31
Δεκ.

5
Ἰαν.

(1) Σελανικί, σ. 128.

(2) Αὐτόθι, σ. 130.

(3) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 71.

12
1αν. τὴν θανάτωσιν καὶ ὑπὲρ ὧν ἐδεήθη μετὰ κλαυθμῶν (1). Μετὰ
ἐπτα ἡμέρας, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀγίας νυκτὸς Κάδρ, καθ' ἣν
Κοράνιον ἐπέμφθη ἐξ οὐρανοῦ, ὁ σουλτάνος παρέστη ὅπισθεν
τῆς κιγκλιδωτῆς θυρίδος τοῦ διβανίου κατὰ τὴν λύσιν τῶν
διαφορῶν, εἴτα ἐπορεύθη εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὅπως ἀκροάσ-
ται τῶν βεζυρῶν. Τότε θορυβώδεις κραυγαὶ ἠκούσθησαν
ἦσαν δ' αὐταὶ τῶν τεσσάρων ἰλῶν τοῦ τακτικοῦ ἱππο-
κοῦ, ὅπερ ἐγόγγυζε περὶ τοῦ καθυστερουμένου μισθοῦ καὶ
ἀπῆται αὐξήσιν τῆς μισθοφορᾶς, τῆς διδομένης συν-
θως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου. Ὁ μι-
σθοφόρος βεζύρης προσηγόρευσεν αὐτοὺς εὐμενῶς ἀδελφοί
καὶ συστρατιώτας καὶ ἀπέδειξε διὰ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Πο-
θητοῦ, ὅτι ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ μόνον αἱ δύο πρῶται ἰλ-
τῶν σπαήδων λαμβάνουσιν αὐξήσιν ἐκ πέντε ἄσπρων καὶ
ἄνδρα, αἱ δ' ἐπόμεναι δύο τῶν μισθοφόρων μόνον
τέσσαρα ἄσπρα, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι τῶν ξένων μόνον
τρία ἄσπρα κατ' ἄνδρα. Οἱ λόγοι οὗτοι, ἰδίᾳ δὲ
ἀπότισις τοῦ καθυστεροῦντος μισθοῦ, καὶ ἡ ταχθεῖς
44 κατὰ τοῦ ἀγᾶ τῶν σπαήδων Βελῆ ἀνάκρισις περὶ τῆς ἐξ-
1αν. ρουμένης μισθοφορᾶς καθυσύχασεν αὐτοὺς.

Τελουμένων τῶν ἐορτῶν τοῦ Βαϊραμίου ὁ γραμματεὺς
τῆς ἐπικρατείας Φεριδοῦν ἐδωρήσατο τῷ σουλτάνῳ πολ-
τιμον σύγγραμμα. Ὁ ἀνὴρ οὗτος συνήθροισε μετὰ λίαν
ἀξιεπαίνου ζήλου, τιμῶντος πάντας τοὺς αὐλικοὺς καὶ
πολιτικούς γραμματεῖς, πάντα τὰ πολιτικὰ ἔγγραφα καὶ
τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν ἐκστρατειῶν πάντων τῶν μέχρι τοῦ
Ὀθωμανῶν σουλτάνων, ἃ τινα ἔκειντο ἀτάκτως σεσωρε-
μένα ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ κράτους καὶ τῆς αὐλῆς, καὶ δι-
τάξεν αὐτὰ ἐν ἑνδεκα τμήμασιν ἀναθεῖς ἀνὰ ἑν ἐκάστῳ

(1) Σελανικί, σ. 429. Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 27.

σουλτάνω. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, διηρημένον εἰς διακόσια πεντήκοντα φυλλάδια εἰς μέγα σχῆμα κεκαλλιγραφημένα, καὶ περιέχον χίλια ὀκτακόσια ὀγδοήκοντα ἔγγραφα, ἀπαρτίζει παμμεγέθη τόμον ἐκ τρισχιλίων φύλλων, ἐπιγραφόμενον **Χειρόγραφα τῶν Σουλτάνων** (1). Ὁ Φερίδουν κατέθηκε πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ σουλτάνου τὴν πολυτίμον αὐτὴν συλλογὴν διὰ τοῦ προστάτου τοῦ ἔργου τούτου τοῦ μεγάλου βεζύρου Σοκολλί. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο δημοσιευθὲν καὶ μετὰ ταῦτα ἐν μικροτέρᾳ ἐκδόσει, περιεχοῦσα μόνον διακόσια ἐξήκοντα ἐπτὰ ἔγγραφα, ἐστὶ τῇ ὀθωμανικῇ ἱστορίᾳ ἀξιολογωτάτη πηγὴ, ἥτις λίαν ὠφέλησεν ἡμᾶς ἐν τῇ μέχρι τοῦδε συγγραφῇ τῆς παρούσης.

Τῷ αὐτῷ δὲ μηνὶ ἐτελεύτησεν ὁ βεζύρης Φερχὰδ Πα-⁶
σᾶς, τὸ γένος Οὐγγρος, ὁ μέγιστος τῶν καλλιγράφων, ^{Φεβρ. 1575}
οὗ ἡ ἱστορία μέμνηται μεταξὺ τῶν Ὀθωμανῶν βεζυρῶν, ἀνὴρ τῆς ἐγγόνου τοῦ Σουλεϊμάν, θυγατρὸς τοῦ προσφιλεστάτου αὐτῷ υἱοῦ Μωάμεθ σουλτάνου, τῆς σουλτανίνης Χουμαϊ, ἥτις ἔτεκεν αὐτῷ πέντε υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ἰατρὸς Φράγκος κατηγόρησε τοῦ ἱατροῦ τοῦ Φερχὰδ Κότζα Σετζαά, ὅτι οὗτος ἦν αἰτία τοῦ θανάτου τοῦ ἀρρώστου. Διὸ πρόσταγμα ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ σουλτάνου ἀνέθηκε τῷ αὐλικῷ ἱατρῷ Γαῖασεδδὶν ἀνάκρισιν (2), καθ' ἣν ὁ Κότζας Σετζαά ἀποδείξας, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἔπα-

(1) Μουσουλμανοὶ Σελανίκ. Σελανίκι, σ. 433.

(2) Ὁ Γαῖασεδδὶν Μωάμεθ, ἱατρὸς Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ τοῦ Γ', ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦτο τῷ ἔτει 975 (1568) μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Καΐζου-νιζαδῆ, τελευταίου ἱατροῦ τοῦ Σουλεϊμάν. Ἦν δὲ υἱὸς τοῦ λογίου σέχη Γαῖασεδδὶν, διατρίψαντος περὶ τὰς ἱατρικὰς ἐπιστήμας καὶ οὐλεμὰ ἀναδειχθέντος. Ἀτταλί, βιογραφίαι, σ. 237. Οὕτως ἀπατᾶται ὁ Γερλὰχ λέγων, ὅτι ὁ τελευταῖος ἱατρὸς τοῦ Σουλεϊμάν ἦν Μαῦρος, τὸ μὲν πρῶτον ὠρολογιοποιός, εἴτα διδάσκαλος καὶ τελευταῖον ἱατρὸς, ὁρῶντερον δ' ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἡμερησία αὐτοῦ μισθοφορὰ ἦν τριακόσια ἀσπρά.

σχευήν ἤδη ἀπὸ δύο καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν φαμμίαςιν καὶ λιθίαςιν καὶ ὅτι αὐδὲν πλέον τοῦ μιθριδατείου εἶδω αὐτῷ, μόλις ἐσώθη ἀπὸ τῆς εἰρκτῆς. Ἀνακρίσεις ἄλλοι εἶδους ἐπεχείρησεν ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ κατὰ τοῦ δευτέρου ἱπποστασιάρχου Βελῆ καὶ τοῦ δεφτερδάρ Ὁβεῖς. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου ἐξεβίασεν ἀδίκως ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδας ἄσπρων, ὁ Ὁβεῖς ὁμῶς προσκληθεὶς ἵνα δῶ λόγον τοῖς βεζύραις, ὅτι ἠνέφξεν αὐτογνωμόνως σάκκον χρημάτων ἐσφραγισμένον ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ Μουράτ, διαδόχου ἐπὶ τούτου ὄντος, καὶ ἔλαβε τὰ χρήματα, ἀπελογήθη, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ κυρίου, εὐθαρσῶς καὶ τραχέως. «Ἐγὼ εἰμι δεφτερδάρ καὶ κέκτημαι ὡς τοιοῦτος τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνοίγειν καὶ κλείειν τὸ γάζοφυλάκιον. Εἴ τι ἔλαβον, τοῦτο ἔλαβον χάριν σπουδαίων ὑποθέσεων. Εἴ τι ἐσπατάλησα, πρόθυμός εἰμι χιλιοπλάσια αὐτὸ ἀποδοῦναι». Ὁ μέγας βεζύρης ἀπέστειλε τὸν τζαούσδασην πρὸς τὸν Λαλᾶ, τουτέστι τὸν αὐλάρχην (Σεαδεδδίν), ἵνα ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὴν ἀπολογία αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι εὐρήσει παρ' αὐτῷ ὑποστήριξιν ὑπὲρ τῆς ἀποτυχανούσης ἀνακρίσεως, ἀλλ' ὁ Λαλᾶ διέκρουσε τὴν αἰτήτησιν εἰπὼν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ σουλτάνου ἐξέλιπεν ἡ δύναμις αὐτοῦ· οὕτω δὲ ἡ ἀνάκρισις ἔπαυσεν ἀποδείξασα ἀτυχῶς τὴν καταδύουσαν δύναμιν τοῦ Σοκολλί. Καὶ παρὰ τῷ στρατῷ ἐξέλιπε τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας. Ὁ Μουράτ, ὃν μεθύοντες γενίτσαροι ἀνεγνώρισαν ὅτε ἐπὶ πλοίου παρέπλεεν ἐλληνικὸν καπηλεῖον, καὶ προτείναντες τὸ ποτήριον ἀπὸ τῆς θυρίδος προσεφώνησαν αὐτῷ, ὅτι προπίνουσιν εἰς ὑγίειαν αὐτοῦ, ἐξέδοτο ἀπαγόρευσιν τῆς οἰνοποσίας. Τριακόσιοι σπαῆδες συνηνώθησαν καὶ Ἀπριλ. προσαγαγόντες πρὸς ἑαυτοὺς δολίως τὸν σούδασην ἑκατο
1575 ποίησαν αὐτόν. Οὗτοι καὶ οἱ γενίτσαροι, οἱ συμπόται αὐ-

των, περιύβρισαν τὸν μέγαν βεζύρην Σοκολλί καὶ ἠπείλησαν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ σουλτάνου ραβδισμούς (1). Διὸ ἀνεκηρύχθη ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ὅτι ἐπιτρέπεται τοῖς στρατιώταις πίνειν ἀποινὴ οἶνον ἐφ' ὅσον οὐκ ἄρχονται ἐρίδων. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων καθιρέθη, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ Κιγάλα, τῷ ἐξωμότῃ υἱῷ τοῦ κατὰ τὴν μάχην τῆς Γέρβης αἰχμαλωτισθέντος Γενουηνσίου εὐπατρίδου Κιγάλα (2). Οὕτω τὰ δύο σπουδαιότατα ἀξιώματα τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν, τὸ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων καὶ τὸ τοῦ καπετάν Πασᾶ, κατεῖχον δύο Ἰταλοὶ ἐξωμόται, ὁ Γενουήνσιος Κιγάλας καὶ ὁ Νεαπολίτης Ὀχιαλί. Οὗτος, δὲ μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας τοῦ Σελίμ ἔλαβε καὶ τιμητήριον ξίφος ἀξίας τριαχιλίων δουκάτων, ἐγένετο νῦν παράνυμφος τῆς σουλτανίνης ἀδελφῆς, ἣν ὁ Σελίμ πρὸ τῆς τελευταίας ὑπέσχετο εἰς γάμον τῷ βεγλέρβεγῃ τῆς Ρούμελης Σιαβούς Πασᾶ, τὸ γένος Σλαβούνω ἢ Κροάτῃ ἐκ Κανίσσης. Ὁ παράνυμφος ἐδαπάνησεν εἰς δῶρα (εἰς δακτύλιον καὶ ζευγὸς σανδαλίων) πεντήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ὁ δὲ γαμβρὸς τὰ διπλάσια χάριν τοῦ γάμου.

Διατρίψαντες ἐπὶ τοσοῦτον περὶ τὰ ἐσωτερικὰ, ἐπανερχόμεθα νῦν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις πρὸς τὴν Βενετιάν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Τρανσιλθανίαν, Αὐστρίαν καὶ ἄλλας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις. Μετὰ τὰς συνήθεις πρὸς τὰς ἐπαρχίας πεμφθείσας ἀγγελίας περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ σουλτάνου (3) ὁ τζαούσης Μουσταφᾶς ἀπε-

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γεράχ. Ἡ ἀτιμωρησία τῶν μεθυόντων γενιτσάρων, τῆς δουλίας προσαγωγῆς καὶ τῆς ἐξυβρίσεως ἀποδείκνυσιν τὴν ἀδράνειαν τοῦ ἀγᾶ καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου.

(2) Αὐτόθι, σ. 93.

(3) Ἐν τῷ τέλει τῆς ἱστορίας τοῦ Μωάμεθ Κατῖβ (Τζαμιοὺλ τεβαρίχ)

στάλη ὡς πρεσβευτὴς εἰς Βενετίαν μετὰ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ἐν πεντήκοντα καὶ ἑξ ἄρθροισιν συνθήκης (1), ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἰάκωβος Σοράντζος ἐκόμισε μετὰ τῶν προσαγορευμένων τοῦ δουκὸς τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἀνανεωθέντων τῆς βενετικῆς εἰρήνης ἄρθρων. Πρὸς τὴν Γαλλίαν οὐδέ-
 μία ἐπέμφθη πρεσβεία, ἐπειδὴ καὶ Μουράτ ὁ Γ' ἦν δυση-
 ρεστημένος πρὸς Ἑρρῖκον τὸν Γ', ὃς ἄρτι ἀντήλλαξε τὸν
 θρόνον τῆς Πολωνίας ἀντὶ τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ ὁ μέγας
 βεζύρης Σοκολλί πρὸς τὸν Γάλλον πρεσβευτὴν τὸν ἐπί-
 σκοπον τοῦ Αἰξ, ἀπελθόντα διὰ τοῦτο. Ἡ Πολωνία συνε-
 χάρη τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας διὰ τοῦ
 πρεσβευτοῦ Ταρανόβσκη, ὁ δὲ Μουράτ, ἀποκρινάμενος τοῖς
 ἐν τέλει, συνέστησεν αὐτοῖς ὡς βασιλεῖα τὸν βασιλεῖα τῆς
 Σουηδίας ἢ τὸν βοϊθόδαν τῆς Τρανσυλθανίας· προφορικῶς
 δὲ ὁ μέγας βεζύρης ἐδήλωσε τῷ Ταρανόβσκη, ὅτι ἐπεθύ-
 μει ἵν' ἀποκλεισθῇ ὁ Μαξιμιλιανὸς τῆς Αὐστρίας καὶ Ἰωάν-
 νης ὁ Φοβερός τῆς Ῥωσσίας. Ἡ σύστασις ὑπὲρ τοῦ βοϊ-
 θόδα τῆς Τρανσυλθανίας ἵν' ἀναγορευθῇ αὗτος βασιλεὺς
 τῆς Πολωνίας ἐγένετο δῆλη ὀλίγῳ πρότερον· διότι
 ἐπὶ πολὺ (2) ἀμφοταλαντεύετο ἡ Πύλη μεταξὺ τοῦ Βα-

ὄντος τότε γραμματέως τοῦ μεγάλου βεζύρου Σοκολλί εὑρηται ἐν τῷ παρ' ἐμοὶ ἀντιτύπῳ, φ. 298, ἐπιστολῇ, ἣν ἔγραψεν ἐκ προστάγματος τοῦ μεγάλου βεζύρου, δι' ἧς ἀναγγέλλεται ἡ τελευτὴ τοῦ Σελίμ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ πρὸς τοὺς διοικητὰς τοῦ Διαρβεαίρ, τῆς Μοσσοῦλης καὶ τοῦ Βαγδάτ. Ἐν τῇ Ἰνσᾷ τοῦ Ἀλῆ, II' ἐγγράφῳ, εὑρηται τὸ φερμάνιον πρὸς τοὺς διοικητὰς, παραγγελλομένου ἵνα τελέσωσι τὴν δημοσίαν προσευχὴν ἐν ὀνόματι Μουράτ τοῦ Γ'.

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Σοράντζου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ αἵκου τῆς Αὐστρίας. Τὸ πρωτότυπον τῆς συνθήκης ταύτης εὑρηται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βενετίας, φέρον χρόνον τὴν 1 τζεμαζιούλ ἐββέλ (10 Αὐγούστου). Τοῦτο ἐστὶν ἀμάρτημα, διότι ἡ 1 τζεμαζιούλ ἐββέλ ἐστὶν ἡ 8 Αὐγούστου.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγγνάδ πρὸς τὸν φρούμαρχον τῆς Κανίσσης βεβαίω

θόρου καὶ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Βεκές, ὃς διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ Ἑμερίχου Ἀντάλφη καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Τινόδη διεπραγματεύετο πρὸς τὴν Πύλην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς Τρανσιλθανίας. Ἀλλ' ὁ Βαθόρου ἐκράτησε τοῦ ἀντιζήλου μᾶλλον στρατεύων παρὰ τὸν Μαρισὸν ἢ διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῶν αὐτοῦ, τοῦ τακτικοῦ Πέτρου Ἑγροῦδ (1) καὶ τοῦ ἐκτάκτου τοῦ πολυμαθοῦς Ἀλεξάνδρου Κενδί. Δι' αὐτῶν διεπραγματεύετο πρὸς τὸν Μουράτ περὶ ἐπικυρώσεως τοῦ ἡγεμονικοῦ ἀξιώματος τῆς Τρανσιλθανίας ἀνευ αὐξήσεως τοῦ συνήθους ἐτησίου φόρου κατὰ πέντε χιλιάδας δουκάτων. Ἡ παράκλησις αὐτοῦ ἀπέτυχεν· σύναμα δὲ παρηγγέλθη ῥητῶς δι' ἐπιστολῆς κομισθείσης ὑπὸ τοῦ τζαούση Ἀχμέτ (2) ἵνα παραδῶ τὸν υἱὸν τοῦ Βαλάσσα καὶ τὸν Μιχαήλ Σερκεόζην, αἰχμαλωτισθέντας κατὰ τὴν πρὸς τὸν Βεκές μάχην, οὓς ἐθεώρει ἀντάρτας. Συγχρόνως πρὸς 14 τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Βαθόρου ὡς ἀνὴρ τῆς ἐκ τοῦ οἰ-^{Δεκεμ.}κου τῶν Ἰαγελλόνων ἡγεμονόπαιδος Ἀννης ἐξελέγη βα-¹⁵⁷⁵σιλεὺς τῆς Πολωνίας (3).

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σελίμ ὁ 4 διερμηνεὺς τῆς Πύλης Μαχμούτ ἐπρέσβευσεν εἰς Βιένναν^{Δεκεμ.} 1574

ταῦτα. Ὅρα ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 133, καὶ ἐντευξιν τοῦ Οὐγγὰδ καὶ Ἀντάλφη, αὐτόθι, σ. 143.

(1) Ὁ Βέθλεν, σ. 204, καλεῖ αὐτὸν Γροῦί. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Αὐστριακοῦ πρεσβευτοῦ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρεται· *Advenit agens transylvanus nomine Peter Egrud, non cum tributo, sed extraordinarius.*

(2) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 17 Δεκεμβρίου 1575.

(3) Βέθλεν, Τόμ. Β, σ. 409. Ἡ ἐπιστολὴ, ἣν ὀλίγον ἀνωτέρω ἀναφέρει ὁ Βέθλεν, ὡς κομισθεῖσα ὑπὸ τοῦ τζαούση, φέρει χρόνον 14 Ἀπριλίου 1575, ἐλομίσθη δὲ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Γερλάχ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ τζαούση, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Ταρσόβσκη.

μετὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη ἀνανεωθείσαν
 συνθήκης διὰ τοῦ Ῥύμ (1) καὶ τοῦ Λαβίδ Οὐνγνὰδ, βα-
 23 ρόνων τοῦ Σόννεγκ(2). Μετὰ δέκα δὲ ἡμέρας ἀπὸ τῆς π
 Δεκεμ. 1574 λευτῆς τοῦ Σελίμ τζαούσης τις ἐπέμφθη κατόπιν τοῦ
 Μαχμουτ, ὅπως ἀναγγεῖλῃ αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς βασι-
 λείας τοῦ Μουράτ. Ὁ δὲ πρεσβευτὴς τοῦ αὐτοκράτορος
 ἐπεμψε τῇ ἡμέρᾳ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἀμφοτέρου
 τοὺς διερμηνεῖς αὐτοῦ πρὸς τὸ διβάνιον τῶν ἐξ βεζυρῶν
 αἰτήσαντας τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀνανεωθείσης εἰρήνης, δι-
 ναμένης θεωρηθῆναι ἀκύρου ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ Σελίμ
 Ἀλλ' ἡ ἀνανέωσις αὕτη ἀνεβλήθη μέχρι τῆς ἀποστολῆς
 τοῦ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας δώρου. Ὁ διερμηνεὺς
 Μαχμουτ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Πράγῃ, ὃ δὲ νεκρὸς αὐ-
 τοῦ ἀπεκομίσθη εἰς Στριγόνιον ἐν κασσιτερίνῃ νεκροθήκῃ.
 1575 Τῇ 6 τοῦ ἐπιόντος Ἰουλίου ὁ εὐπατρίδης Πρέϋνερ ἐκόμισεν
 τὸ δῶρον τοῦ αὐτοκράτορος, ἥτοι ὠρολόγια ἀργυρᾶ καὶ
 ποτήρια ἐπίχρυσα, ἐννέα χιλιάδας ταλλήρων (σκούδων)
 τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ καὶ προσέτι ἄλλας δώδεκα χάριν τῆς
 ἀνανεώσεως τῆς εἰρήνης, δισχίλια τῷ δευτέρῳ βεζύρῳ
 Πιαλὲ Πασᾶ, χίλια ἐκάστῳ τῶν ἄλλων βεζυρῶν, τρισχί-
 λια τῷ Πασᾶ τῆς Βούδης καὶ χίλια ὀκτακόσια τῷ διερ-
 μυνεῖ τῆς Πύλης, τοῖς δὲ ἄλλοις βέγηδες καὶ ἀγάδαι
 ἀναλόγως ἐλάσσανα. Τὸ δοθὲν τῷ σουλτάνῳ δῶρον
 συνέκειτο ἐκ πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων ταλλήρων
 ἥτοι ἐκ τρισμυρίων οὐγγρικῶν δουκάτων κατὰ τὴν τότε
 22 νομισματικὴν ἀξίαν. Ἡ ἐπικύρωσις τῆς συνθήκης ἐγένετο
 Δεκεμ. 1575 μετὰ τρεῖς μῆνας ἀπὸ τῆς δημοτελοῦς παραδόσεως τα

(1) Ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ εὑρηται ἐν τῷ ἀριθμῷ 573, ὅλλαν-
 διστὶ γεγραμμένον, μικρὸν ὁδοπορικὸν τοῦ Ῥύμ εἰς Κωνσταντινούπολιν, φε-
 ρον χρόνον 27 Ἰουλίου 1574.

(2) Τῇ 4 Δεκεμβρίου 1574, κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 68.

δώρου ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ Οὐνγνάδ (1). Ἐν τῇ συνθήκῃ οὐδεὶς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ φρουρίου Κάλλου, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἐπιμόνως ἀπῆτει μὲν ὁ Σοκολλι, ἤρνεϊτο δὲ εὐσταθῶς τὸ οὐγγρικὸν συμβούλιον (2), ἐπειδὴ τὸ φρούριον τοῦτο ἦν ὁ προμαχὼν τῶν πέραν τοῦ Τιθίσκου κομητειῶν, ἀλλὰ συνετέθη ῥητῶς ἵνα οἱ Τούρκοι διαμένωσι κάτοχοι τῶν τεσσάρων φρουρίων Κεκκῆ, Διβενῦ, Σομόσκη καὶ Φονυδόδ, τῶν καταληφθέντων ὑπ' αὐτῶν τῷ αὐτῷ ἔτει (3). Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανὸς ἐπεμψε τὸν Νικόλαον Ἰστουάνφην, τὸν Τίτον Λίθιον τῶν Οὐγγρων, ἵν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν φρουρίων τούτων, ἃ ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Μουσταφᾶς ὑπέταξεν ἐν καιρῷ εἰρήνης· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· «Ἡ φήμῃ τῆς ἀλώσεως τῶν φρουρίων τούτων διῆξεν ἡδὴ εἰς Κωνσταντινουπόλιν· ἄνευ δὲ ῥητοῦ προστάγματος τοῦ σουλτάνου ἀδύνατόν ἐμοι ἀποδοῦναι αὐτά. Ἐν τίνι λόγῳ αἰτεῖται ἡ ἀπόδοσις τῶν φρουρίων τούτων, ὅτε οἱ Οὐγγροι πειρῶνται ἀφελεῖν τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου διὰ τῆς παρεχομένης τῷ Βεκῆς βοήθειας οὐχὶ ἐν ἡ δύο φρούρια, ἀλλ' ἅπασαν τὴν Τρανσυλβανίαν; Ποῦ εἶδὲ τίς ποτε, ὅτι ὁ ἱέραξ ἀφίησιν

(1) Γερλάχ, σ. 434. Ὅρα καὶ ἀναφορὰν τοῦ Οὐνγνάδ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

(2) Οὐνγνάδ καὶ Βέθλεν, Β, σ. 323. Ὅρα καὶ Γερλάχ, σ. 439.

(3) Τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1575 ὁ Οὐνγνάδ προὔτεινε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὴν κατεδαφίσιν τοῦ Κάλλου, ἐπὶ τῷ ὄρῳ, ὅτι οἱ Τούρκοι κατεδαφίσουσιν τὸ Βολανδόαρ, τὸ Σεγέσδ, τὸ Ἰὰς Βερενῦ καὶ Ζεξενῦ. Ὁ Σοκολλι ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν τῆς παραδάσεως τῆς εἰρήνης ἐπὶ τὸν Βαλάσσαν, τὸν Βεκῆ καὶ τὸν Βάγδανον. Ὅρα τὴν ἀναφορὰν τοῦ Οὐνγνάδ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις. Ὅρα ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Οὐνγνάδ τὴν ἀπὸ μηνὸς βρεξέβ 983 (Ὀκτωβρίου 1575) ἐπιστολὴν τοῦ Σοκολλι, δι' ἧς αἰτεῖ ῥητῶς τὴν κατεδαφίσιν τοῦ Κάλλου, εἰς ἀπόκρισιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνακοινοῦντος αὐτῇ τὴν τελευτὴν τοῦ Μαχμούτ. Δευτέρα ἐπιστολὴ γραφεῖσα μηνὶ βραμαζὰν ἀριθμεῖ τὰ τέως παρεμβληθέντα προσκόμματα πρὸς ἀνάνεισιν τῆς εἰρήνης.

ἐκ τῶν ὀνύχων τὴν ἀρπαγεῖσαν λείαν, ἐὰν μὴ ἀναγκασθῇ;» (1). Τοιαῦτα φρονῶν καὶ ὁ βέγης τοῦ Στριγονίου ἐσράτευσε τῷ αὐτῷ ἔτει μετὰ ἑξακοσίων ἱππέων εἰς τὸ Οὐι-θάρ καὶ προῦκάλεσε τὴν φρουρὰν εἰς μάχην. Καὶ οἱ φρούραχοι τοῦ Δρεγελῦ καὶ Νοβιγρὰδ ἐπεχείρησαν τὴν ἄλωσιν τοῦ Πουκάνς, ὁ δὲ βέγης τοῦ Στουλθεῖσενβούργ τὴν τῆς Παλό-τας (2), περὶ δὲ τὸ Κασάου οἱ Τοῦρκοι ἐνέπρησαν τέσσαρας κώμας, τὸ Χιλβεγάρδον, τὸ Βενδέκ, τὸ Λέντον καὶ τὴν Ζίλαν. Τετρακισχίλιοι ἀκιντζίδες καὶ τρισχίλιοι πεζοὶ ἐχώ-

Περὶ τὸρρησαν πρὸς τὰ χωρία Πάπα καὶ Δοτίνου, εἴτα δὲ πρὸς βορ-
 τέλος
 Δεκεμ. ρᾶν μέχρι τοῦ Κοπραινίτζ καὶ πρὸς τὰ κροατικά μεθόρια
 δηώσαντες πᾶσαν τὴν περὶ τὸν Δόμβραν χώραν μέχρι τῆς
 Κούλπας, ὅθεν ἀπήγαγον τετρακοσίους αἰχμαλώτους.
 Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιδρομαὶ οὐκ ἦσαν τόσον ἀξιόλο-
 γοι, ὅσον ἡ πρὸ τριῶν μηνῶν οἰκτρὰ ἦττα τοῦ ἀνδρείου
 Ἐρβάρτ Ἀουερσβέργ, ἀρχηγοῦ τῆς Καρνιόλης (3).

22 Οἱ σαντζακβέγηδες τοῦ Βόσνα σεραΐ, Χλουΐνα, Ποσί-
 Σεπτ. γας, Πακαρίζου καὶ ὁ ἀλαιοβέγης τοῦ Βελλάϊ συνήθροισαν
 1575 ἐν Κρούπα πᾶσας τὰς δυνάμεις περὶ τὰς δύο χιλιάδας
 καὶ ἐπτὰ τηλεβόλα πρὸς κατάληψιν τοῦ Βιχίτς. Ὁ ἀρ-

(1) Ἰστορύντης (ἐν Κολωνίᾳ 1622, σ. 147) ἀναφέρει τὰ καθ' ἑκάστην οὐχὶ τόσον ἀκριβῶς, ὅσον ὁ Βέθλεν, Β, σ. 323.

(2) Ὁ Σελανικί, σ. 128, ἀναφέρει εἰς τὴν 20 βραμαζάν (3 Ἰανουαρίου 1575) τὴν ἀφίξιν πεντεκαίδεκα αἰχμαλώτων, πεμπθέντων ὑπὸ τοῦ βέγη τοῦ Νοβιγρὰδ.

(3) Ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Ἀλῆ, ΙΑ μέρος, εὑρηται ἡ ἀναφορὰ τοῦ Φερράδ, διοικητοῦ τῆς Βοσνίας, γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ, τοῦ ἱστοριογράφου Ἀλῆ, περὶ ἥττης τινὸς τοῦ Ἀουερσβέργ τῇ Παρασκευῇ, 24 βραμαζάν (16 Ἰανουαρίου). Λέγεται δ' ἐν τῇ ἀναφορᾷ: «Ὁ Ἀουερσβέργ ἐτρώθη καὶ ἡγνοεῖτο, εἰ ἔξη ἡ ἐτελεύτησε· ὁ ἀγγελιαφόρος αὐτῶν Μουσταφᾶς συνίσταται τῇ εὐνοίᾳ τοῦ σουλτάνου». Ἐπειδὴ ἡ Συλλογὴ αὕτη οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς μετὰ ἐπτὰ μηνῶν νέας ἥττης τοῦ Ἀουερσβέργ, ἴσως ὁ Ἀλῆς οὐκ ἦν τότε παρὰ τῷ Φερράδ Πασᾷ.

χηγὸς Ἐρβάρτ, βαρόνος τοῦ Ἀουερσθέργ, μαθὼν τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἐκέλευσε τὴν ἐθοφυλακὴν ἵνα συνέλθῃ παραχρῆμα ἐν Βουδάτσκη παρὰ τὸ ποτάμιον Ῥαδονίαν· ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὗται ἰσοφάριζον μόλις πρὸς τὸ ἡμισυ τῶν ὀθωμανικῶν. Ἐν τῇ συναφθείσῃ μάχῃ ἡ πρωτοπορεία τοῦ Φερχὰδ βέγῃ, συγκειμένη ἐκ χιλίων ἀνδρῶν, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὴν πρωτοπορείαν τοῦ Ἀουερσθέργ, ἧτις συνέκειτο ἐκ μοίρας θωρακοφόρων Κροατῶν ὑπὸ τὸν Βόϊκοβιτς, τρωθέντα καὶ ζωγρηθέντα. Τοῦτο ἰδόντες οἱ πεζοὶ διεσκεδάσθησαν εἰς τὰ δάση, μόνοι δὲ οἱ Κροάται καὶ Γερμανοὶ ἵππεις ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως, ἀνδρειότατα δὲ αὐτὸς ὁ Ἀουερσθέργ, ὃς μετὰ τοῦ δύο καὶ εἴκοσιν ἔτη ἄγοντος υἱοῦ Βάλφ Ἐγγελχάρδ καὶ τοῦ λοχαγοῦ Βεϊξελθέργ ὤρμησε πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὁ ἵππος αὐτοῦ τρωθεὶς λόγχῃ ἐφονεύθη, ὥς καὶ αὐτὸς οὗτος μετὰ τοῦ Βεϊξελθέργ. Αἱ κεφαλαὶ τῶν πεσόντων ἀπεκόπησαν. Ὁ Ἐγγελχάρδ Ἀουερσθέργ, ὁ Χριστόφορος Πουργατάλλερ, οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Σιρίν καὶ τοῦ Χράστοβιτς καὶ ἄλλοι ἐζωγρήθησαν. Ἡ γυνὴ τοῦ Ἀουερσθέργ ἐκέτευσε τὸν Φερχὰδ βέγῃν ἵνα παραδῷ αὐτῇ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἐνταφιασμόν. Τὸ σῶμα παρεδόθη τὰ δὲ νόμιμα ἐτελέσθησαν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Καρνιόλης ἐν κοινῷ πένθει. «Ἡ κεφαλὴ, ἀπεκρίνατο ὁ Φερχὰδ βέγῃς, πεμφθήσεται μετὰ ταῦτα· τό γε δὲ νῦν ἐκδαρήσεται καὶ πληρωθήσεται ἀχύρου καὶ πεμφθήσεται ὡς τρόπαιον εἰς Κωνσταντινούπολιν» (1). Μετὰ τεσσαραςκαίδεκα ἡμέρας 9

(1) Βαλδασωρ, Δ, σ. 486—498, κατὰ τὸν Μεγίσερ, Ἱστουάνφη καὶ τὴν ἀκριβῆ διήγησιν, λατινιστὶ γραφεῖσαν περὶ τούτου, ὑπὸ τοῦ Χισλ Καλτεν-εραίν. Ἐν Λαβάνω 1575. Παράδοξον, ὅτι οἱ ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ τῆς νίκης ταύτης, οἱ δὲ χριστιανοὶ ὡσαύτως σιγῶσι περὶ προτέρας τινὸς μάχης συναφθείσης τῇ 7 Ὀκτωβρίου, περὶ ἧς σώζεται ἀναφορά τοῦ βεγλέρδεγῃ τῆς Βοσνίας ἐν τῇ Ἰνσᾷ τοῦ Ἀλῆ.

ἀπὸ τῆς ἐπικυρωθείσης εἰρήνης τὸ πρῶτον θέαμα, ὅπερ εἶδεν ὁ αὐτοκρατορικός πρεσβευτής Οὐνγνάδ, διαμαρτυρούμενος ὡς ὁ Ἀουερσβέργ, ἦν ἡ ἐν θριάμβῳ προσαγωγή τῆς ἀποτμηθείσης κεφαλῆς. Προεπορεύοντο αὐτῆς οἱ ὁροφύλακες φέροντες μακροὺς ἐρυθροὺς βοσνιακοὺς κίλους, εἴτα εἶποντο δύο σημαῖαι καὶ αἱ δύο κεφαλαὶ τοῦ Ἀουερσβέργ καὶ Βεϊξελδέργ ἐπὶ δοράτων, κομιζόμεναι ὑπὸ τῶν ἀποταμόντων αὐτάς, ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Δελῆ Περθανέ, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Δελῆ Ρετζέβ, ἐπειτα δὲ τέσσαρες σημαῖαι, ὁ Κροάτης λοχαγὸς Μετλίθ καὶ ὁ Καρνιόλιος ἐπιμελητὴς Τούρν, ἀρχηγὸς τεσσάρων λόγων Οὐσκόκων, δύο σαλπικταί, ὑπὲρ τοὺς εἴκοσιν αἰχμάλωτοι, φέροντες βαρεῖας ὑλύσεις περὶ τὸν τράχηλον, ὧν ὁ τελευταῖος, ὃς ἔλεγεν εἶναι εὐπατρίδης τοῦ οἴκου Πουργστάλλερ, ἔφερε χιτῶνιον, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς πῖλον μετὰ πρασίνων καὶ κυανῶν πτερῶν. Οἱ αἰχμάλωτοι ἐν τυμπάνοις καὶ σύριγγιν ἀπήχθησαν πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην, τῇ δὲ ἐπαύριον εἰς τὸ διδανίον πρὸς τὸν σουλτάνον. Τέσσαρες τούτων περιετμήθησαν ἐν τῷ διδανίῳ ὑπὸ τοῦ δημίου, πρὸς δὲ ὃν ὁ αὐτοκρατορικός πρεσβευτής διεπραγματεύθη περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν δύο κεφαλῶν τοῦ Ἀουερσβέργ καὶ τοῦ Βεϊξελδέργ. Ὁ δῆμιος ἀπῆτει τὸ πρῶτον ὀγδοήκοντα χιλιάδας δουκάτων· ἀλλ' ἀπορρίφθεισης τῆς ἀξιώσεως αὐτοῦ, ἐρρίψε χαμαὶ τὰς κεφαλὰς· διὸ ὁ μέγας βεζύρης ἐκέλευσεν ἵνα μαστιγώθῃ. Τέλος ὁ Οὐνγνάδ ἔλαβεν αὐτάς ἀντὶ πεντήκοντα ταλλήρων καὶ ἐπεμψεν ἐν κυπαρισσίνῃ θήκῃ διὰ ταχυδρόμου εἰς Καρνιόλαν, ἐνθα ἐτάφησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι Τζερναμβέ. Τὸ βάρβαρον ἀρχαῖον περσικὸν ἔθος τῆς ἀποτομῆς καὶ ταριχεύσεως τῶν κεφαλῶν φονευθέντων ἐχθρῶν, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ θῦμα ἐνίοτε θαπτομένων, ὡς ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἰστιαίου ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ἀνεύρηται δυστυχῶς οὐ μόνον

παρὰ τοῖς Τατάροις καὶ Τούρκοις, ἀλλὰ πρὸς αἵσχος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ παρὰ τοῖς τὰ μάλιστα πεπολιτευμένοις ἔθνεσι τῆς ἀρχαιότητος, παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις. Οὕτως οὐ μόνον αἱ κεφαλαὶ φονευθέντων Περσῶν στρατηγῶν καὶ σατραπῶν, οἷον τοῦ Σατροπάκου (1) καὶ Σπιταμένους (2), ἀλλὰ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Παρμενίωνος ἐκυλίσθη πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου (3), ἡ δὲ τοῦ Ἀσδρούβα ἐκ προστάγματος τοῦ Σκηπίωνος ἐρρίφθη εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀννίβα. Οὐ μόνον Πάρθοι, Αἰγύπτιοι καὶ Γερμανοὶ ἐθριάμβευον διὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ Κράσσου, Πομπηίου καὶ Βάρου, ἀλλὰ καὶ τῶν Ῥωμαίων τριάρχων οἱ δορυφόροι ἀπέτεμνον τὰς κεφαλὰς τῶν θυμάτων αὐτῶν· οὐ μόνον οἱ Κύπριοι ἀνεκρέμασαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Κυπρίου Ὀνησίλου, ἐπιχειρήσαντος θραῦσαι τὰς ἀλύσεις τῆς τυραννίας, ὑπὲρ τῶν πυλῶν τῆς Ἀμαθοῦντος (4), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς ἡ κεφαλὴ τοῦ Κικέρωνος ἀπὸ τῶν ἐμβόλων ἀπηρωρεῖτο.

Τὸν βάρβαρον θρίαμβον, τὸν προσηγμένον τῆς νεωστὶ κυρωθείσης εἰρήνης, διεδέξαντο αἱ κακώσεις τῶν διερμηνέων τῶν ἀλλοδαπῶν δυνάμεων καὶ πολυχρόνιοι ἀταξίαι περὶ τὰ μεθόρια. Ὁ Δομένικος Μοσθὰχ ἐκ Τυβίγγης, ἐξορισθεὶς ἤδη πρότερον ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς Θεοδοσίαν (Καφφάν) ἐξ ἐκδικήσεως τοῦ διερμηνέως τῆς Πύλης Ἰβραῖμ (τοῦ Πολωνοῦ Στροζένη), ἀνακληθεὶς δ' εἶτα

(1) Quod (Satropacis caput) relatum magna cum laude ante regis (Alexandri) pedes posuit. Κούρτιος, Βιβλ. Ε.

(2) Qui quia caput Spitamenis veste tectum habebat. Κούρτιος, Βιβλ. Θ.

(3) Ad regem caput (Parmenionis) missum est. Κούρτιος, Βιβλ. Η.

(4) Ἡρόδοτος, Βιβλ. Ε, 114.

ἐκ τῆς ἐξορίας προσήχθη πρὸς τὸ διδάνιον φέρων μόνον ἄλυσιν περὶ τὸν τράχηλον· τοῦτο δὲ κατέγνω αὐτοῦ πενήκοντα ραβδισμοὺς, ἐπειδὴ ὁ Γάλλος διερμηνεὺς Ἰωάννης Βαπτιστὴς κατέφυγεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Καὶ ὁ διερμηνεὺς τῆς Βενετίας ἐξεβλήθη τοῦ διδανίου μαστιγούμενος, ὁ δὲ ἄνω μνημονευθεὶς Γάλλος διερμηνεὺς ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπομόσεως τῆς πατρώας πίστεως. Τέλος ὁ Σοκολλί ἐστέρησε πάντας τοὺς διερμηνεῖς, ὡς καὶ τοὺς πράκτορας τῶν Πασσάδων, τοῦ δεικνύοντος τοῦ προσέρχεσθαι εἰς τὸ διδάνιον, ἐκείνους μὲν, διότι ὡς ξένοι κατάσκοποι ἦσαν περιττοί, τούτους δὲ, διότι οἱ κατήγοροι τῶν κακώσεων τῶν Πασσάδων καὶ βέγγδων ἐφοβοῦντο τὴν παρουσίαν τῶν πρακτόρων. Τὸν Μωάμεθ, διερμηνέα τῆς Πύλης, ἐκ Πασσάου τῆς Βαβαρίας, τελευτήσαντα ἐν Πράγῃ, διεδέξαντο ὁ γηραιὸς Μουράτ, Οὐγγρος ἢ Τρανσιλβανὸς τὸ γένος, μεταφραστὴς τῆς ἱστορίας τοῦ Νεαρί, καὶ ὁ Ἀλιβέγης, ἦτοι ὁ Γερμανὸς Μελχίωρ Τιέρπουχ ἐκ Φραγκφορτίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ πλείστοι τῶν βεζυρῶν ἦσαν ἐξωμόται· οἷον ὁ μέγας βεζύρης Σοκολλί, Βόσνιος τὸ γένος, ὁ δεῦτερος βεζύρης Πιαλέ, Οὐγγρος, ὁ τρίτος βεζύρης Ἀχμέτ, Στύριος, ὃς εἶπε τῷ αὐτοκρατορικῷ πρεσβευτῇ, ὅτι ἐγεννήθη ἐν Γραβίᾳ καὶ διανοεῖτο πορευθῆναι μετ' οὐ πολὺ ἐκεῖ, ἵνα ἐπιστρέψῃ καὶ τοὺς ὁμοφύλους αὐτῷ εἰς τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν, ὁ τέταρτος βεζύρης Μαχμούτ, Καρνιόλιος ἀπὸ τῶν Λουβιανῶν. Σλαβόνος ἢ Κροάτης ἦν ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Σιαβούς, Ἰταλοὶ δὲ ὁ ναύαρχος Κιλίτς Ἀλῆς, τουτέστιν ὁ Καλαβρὸς Ὀχιαλί, καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, ὁ Γενουήνσιος Κιγάλας, Καρίνθιος δὲ ὁ ἀρχιγενικοῦχος τοῦ γυναικωνίτου Βέλζερ. Ἐν τοῖς κατωτέροις αὐλικοῖς ἀξιώμασιν ἦσαν ὁ Μαχμούτ Σερτλὶν ἐκ Γραι-

κίου καὶ ὁ Ἰωάννης Φέρβερ ἐκ Βακένων ἀρχιδαιτροί, ὁ Μαρτίνος Οὐσβάλδ τροφοδότης, ὁ βαρόνος Καμμάχερ ἐκ Καρινθίας τζαούσης, καὶ ὁ ἀρειανὸς ἱερεὺς Ἀδάμ Νέουσερ μαμελοῦκος. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξωμοτῶν τούτων, οἵτινες περιῆλθον εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα, ἦσαν νῦν, ὡς ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις οἱ Ἕλληνες, ὑπήκοοι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, οἷον Οὐγγροι, Κροάται, Τρανσιλθανοί, Στύριοι, Καρίνθιοι καὶ Καρνιόλιοι. Καὶ τρεῖς μὲν τούτων ὁ Σοκολλί, ὁ Πιαλέ καὶ ὁ Σιαβούς ἦσαν κηδεσταὶ τοῦ σουλτάνου, τρεῖς δ' ἄλλοι, ὁ Φερχὰδ Πασᾶς, ὁ τέταρτος βεζύρης Μαχμουτ καὶ ὁ τρίτος βεζύρης Ἀχμέτ ὁ ἐκ Γραικίου, ἔγημαν ὁ μὲν πρῶτος τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμονόπαιδος Μωάμεθ, υἱοῦ τοῦ Σουλεϊμάν, ὁ δὲ δεύτερος τὴν θυγατέρα τοῦ ἡγεμονόπαιδος Μουσταφᾶ, υἱοῦ ὡσαύτως τοῦ Σουλεϊμάν, ὁ δὲ τρίτος τὴν ἐκ θυγατρὸς ἐγγονον Σουλεϊμάν τοῦ Α'. Ὁ Ἀχμέτ Πασᾶς ἐξέδωκε τῷ αὐτῷ ἔτει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Κιγαλιζαδὲ μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας· διότι τοῦ παρανύμφου Σιαβούς τὸ δῶρον ἦν ἀξίας ἐξήκοντα χιλιάδων δουκάτων, τὰ δὲ γαμήλια δῶρα χιλίων, ἡ δὲ γαμήλιος στολὴ ἑκατὸν χιλιάδων, τὰ δὲ νεμηθέντα εἰς τὸν λαὸν γλυκίσματα διπλάσιος ἀξίας. Ταῦτα πάντα ἐδαπάνησε χάριν τοῦ Στυρίου ἡ πενθερά αὐτοῦ, ἡ πρεσβύτις σουλτάννα Μιρμάχ, θυγάτηρ τοῦ Σουλεϊμάν καὶ γυνὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου Ρουστέμ, ἥς αἱ καθημεριναὶ πρόσοδοι ὑπελογίζοντο εἰς δισχίλια δουκάτα. Οἱ ἐξωμόται οὗτοι βεζύραι, κηδεσταὶ τοῦ σουλτάνου, τὸ γένος Γερμανοί, ἦσαν τοσοῦτον ἀμειλικτοὶ ἐχθροὶ τῆς πατρίδος πίστεως καὶ τοῦ πρώην ἡγεμόνος αὐτῶν, ὥστε, καίπερ ὑπαρχούσης εἰρήνης, παρέβησαν πλέον ἢ πεντηκοντάχis αὐτήν, ἐπιδραμόντες εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν οὐγγρικὰς καὶ κροατικὰς χώρας. Ὁ αὐτοκράτωρ

¹⁰ 'Ροδόλφος δ Β' μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν ἡτιά-
 'Οκτ.
 1576 σατο τὴν πολλαπλὴν παράβασιν τῆς εἰρήνης (1), ὃ δὲ
 σουλτάνος ἀνενέωσεν αὐτὴν, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 1 'Ια-
 νουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους, ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη. Αὕτη ἦν νῦν
 ἀπὸ τριῶν ἀλλεπαλλήλων ἐτῶν ἡ τρίτη ἀνανέωσις τῆς
 εἰρήνης μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ σουλτάνου, τῷ
 25 μὲν πρώτῳ ἔτει μεταξὺ Μαξιμιλιανοῦ καὶ Σελιμ, τῷ δὲ
 Δεκεμ.
 1576 δευτέρῳ μεταξὺ Μαξιμιλιανοῦ καὶ Μουράτ, τῷ δὲ τρίτῳ,
 μεταξὺ Μουράτ καὶ 'Ροδόλφου. Ὅσῳ συχνότερον ἀνενε-
 οὔτο ἡ εἰρήνη, τόσῳ συχνότερον παρεβιάζετο (5).

Τῇ παραμονῇ τοῦ νέου ἔτους, ἀφ' οὗ ἤρχετο ἡ ἀνανεω-
 θείσα εἰρήνη, ὁ αὐτοκρατορικός πρεσβευτὴς παρέδωκε τῷ
 σουλτάνῳ τὸ ὑπὸ τοῦ Βόλφ Σιμμίχ (2) κομισθέν τιμητή-
 ριον δῶρον· προέπεμπον δ' αὐτὸν οἱ Στύριοι εὐπατρίδαι Γα-
 σπάρδ ὁ ἀπὸ 'Ερβερσδόρφ, ἀκόλουθος τοῦ ἀρχιδουκὸς
 Καρόλου, 'Ανδρέας ὁ ἀπὸ Ζόλνερ, 'Ιερεμίας ὁ ἀπὸ Σορν-
 δόρφ καὶ ὁ Χριστόφορος Βολζόγεν, οἷς ἐπετράπη ἀπα-
 σθῆναι τὸν κίνδυν τοῦ σουλτάνου. Τὴν βραδύτητα τῆς
 ἀποστολῆς τοῦ δώρου ἡτιολόγει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοκράτο-
 ρος, ὅτι τὰ πρὸ τῆς τελευτῆς ἔτι τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἀπο-
 σταλέντα δῶρα ἔμειναν περὶ τὰ μεθόρια· διότι ἡ ἐκλογὴ
 τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας οὐκ ἦν ἐλευθέρα, ἐδόθη δὲ

(1) Ὁ αὐτοκράτωρ ἐν ἐπιστολῇ ἀπὸ Βρεσλάου πεμφθείσῃ τῇ 20 Μαΐου
 1576 αἰτιᾶται τὰς πορθήσεις περὶ τὸ Γεδέ, Ζατζενὸν, Χλιουνάβ, Μασίμ,
 Ζοκόλ, τὴν ἄλωσιν τοῦ Διέβν, Κεκκέ, Σομόσκη, Φονούδ, Βουσίμ, Ζερίμ,
 Γοσιτζ, Γραδάτζ, τὴν πολιορκίαν τοῦ 'Οστροβάζ καὶ τὴν κατεδάφισιν τοῦ
 φρουρίου 'Ανδ.

(2) Τὰ ἐπὶ τὰ προηγούμενα δῶρα ἐκομίσθησαν τῷ 1568 ὑπὸ τοῦ Γασπάρδ
 Μινχβίτς καὶ 'Εδουάρδου Προβίτσιανάλη· τῷ 1570 ὑπὸ τοῦ 'Ρύμ 'Εστενδέκ·
 τῷ 1574 πάλιν ὑπὸ τοῦ Γασπάρδ Μινχβίτς· τῷ 1572 ὑπὸ τοῦ βαρόνου Οὐν-
 γνάδ καὶ 'Εδουάρδου Προβίτσιανάλη· τῷ 1573 πάλιν ὑπὸ τοῦ Οὐγγνάδ· τῷ
 1574 ὑπὸ τοῦ Φιλίππερτου τοῦ ἐκ Βρυξελλῶν· τῷ 1575 ὑπὸ βαρόνου Πρέυνερ-

πολλή πίστις τοῖς θρυλήμασι τοῦ Τρανσίλθανοῦ, τὸ δὲ Ζεσὶν καὶ Βουσὶν ἐν τῇ Κροατίᾳ κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Σύναμα ἤτιᾶτο τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βέγηδων τοῦ Κοβάν, τοῦ Στριγονίου, τοῦ Φουλέκ, τῆς Ζιγέθ, τοῦ Νοβιγράδ, τοῦ Ζόλνοκ καὶ Στουλβείσενδούργ. Ὡς πρὸς τὰς αἰτιάσεις κατὰ τοῦ βέγη τῆς Ζιγέθ ὁ Ἀλῆς, βέγης τῆς Κλίσης, ἀδελφιδοῦς τοῦ Σοκολλί, ὁ καθαιρεθεὶς τοῦ ἀξιώματος μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Γεωργίου Τούρη, παρέδωκε τῷ αὐτοκρατορικῷ πρεσβευτῇ κατηγορητήριον ἔγγραφον, ὅπως δι' αὐτοῦ παράσχῃ εὐκαιρίαν τῷ θεῷ αὐτοῦ, οὗ ἡ δύναμις ἔδωκεν ὁσημέραι, πρὸς καθαίρεσιν τοῦ ἐνόχου. Μετὰ ταῦτα παρηγγέλθησαν οἱ κατὰ τὰ μεθόρια βέγηδες ἵνα τὸν τεῦθεν ἀπέχωσι πάσης ἐχθρικῆς πράξεως· περὶ δὲ τοῦ Ζεσὶν καὶ Βουσὶν ὁ μέγας βεζύρης ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν ἦν ἀδύνατος, ἐπειδὴ ἀνηγέρθησαν ἤδη ἐν αὐτοῖς τεμένη (1). Μάτην ὁ Οὐνγνὰδ ἐπανελάβε παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐξ βεζύραις τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ περὶ τῶν δύο τούτων φρουρίων· μάτην προσήνεγκε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ διὰ τοῦ διερμηνέως Ματθαίου τοῦ ἀπὸ Φά-

(1) Ὅρα τὰ φερμάνια πρὸς τὸν βεγλέρβεγην τοῦ Τεμεσβάρ Τζαφέρ, πρὸς τὸν βέγην τοῦ Φουλέκ Χασάν, πρὸς τὸν βέγην τῆς Βοσνίας Φερχὰδ, καὶ πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Βούδης Μουσταφᾶν. Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις εὑρίνται αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανὸν ἀπὸ 1 τζεμαζιούλ ἐββὲλ 984 (27 Ἰουλίου 1576), ἐν οἷς λέγεται, ὅτι ὁ Στέφανος Βαθόρυ ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου βασιλεὺς τῆς Πολωνίας· διὸ ἀνάγκη ἦν ἵνα μένη ἀνεσώλητος. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ αὐτοκράτορος φέρει χρόνον τὴν 26 Αὐγούστου 1576. Ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου συγκεφαλαιοῖ τὰς ἐν τῇ ἀποκρίσει ταύτῃ αἰτιάσεις τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀντιτάσσει τὰ βίαια ἔργα τῶν φρουρῶν τῶν μεθορίων φρουρίων τῆς Οὐγγρίας. Ὁ Σαβάν Τζαούσης ἐκόμισε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ σουλτάνου εἰς Βιένναν, ὅπου παρέλαβε τὴν ἀπόκρισιν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὸν σουλτάνον.

ρου πεντήκοντα χιλιάδας δουκάτων πρὸς ἀπόδοσιν τῶν φρουρίων τούτων, ὡς πρὸ μικροῦ ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς προσ-
ῆνεγκε πεντήκοντα μὲν χιλιάδας δουκάτων τῷ μεγάλῳ
βεζύρῃ, δέκα δὲ χιλιάδας τῷ μεγάλῳ δυναμένῳ παρὰ τῷ
σουλτάνῳ Σεμσί Πασᾶ, εἰ ὅλη ἡ παραλία τῆς Βαρβαρίας
προσετίθετο τῇ διοικήσει αὐτοῦ (ὡς καπετὰν Πασᾶ). Ὁ
μέγας βεζύρῃς ἠρνήθη τελέως τὴν ἀπόδοσιν τῶν δύο φρου-
ρίων ἕνεκα τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τεμενῶν ἀπ' ἐναντίου
δ' ἐβεβαίωσε τὸν Οὐνγνὰδ, ὅτι ἀπέκρουσε τὴν αἴτησιν τοῦ
βοϊβόδα τῆς Τρανσιλθανίας ὅπως δεχθῇ Οὐγγρους μεγι-
στᾶνας, ἐπιθυμοῦντας προσελθεῖν πρὸς αὐτόν (1). Ἐπὶ δὲ
ταῖς αἰτιάσει τοῦ Οὐνγνὰδ, ὅτι οἱ βέγνδες τοῦ Ζόλνοκ,
τῆς Γούλας καὶ τοῦ Ἰενέ εἰσέπραττον ἰδίᾳ φόρους παρὰ
χωρίων, ἐφ' ὧν οὐδεμίαν εἶχον ἐξουσίαν, παρηγγέλθησαν
ἵνα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τηρῆται ἡ αὐτὴ τάξις ἐπὶ τῶν
χωρίων, ὅσα μέχρι τοῦδε ἀμφοτέροις (τῷ αὐτοκράτορι
καὶ τῷ σουλτάνῳ) ἐτέλουν φόρους (2). Ὅτε ὁ αὐτοκρα-
τορικὸς πρεσβευτὴς παρέδωκε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὴν
ἐπικύρωσιν τῆς ἀνανεωθείσης συνθήκης, οὗτος ἠρώτησεν
αὐτόν, ποῦ ἦν ὁ Βεκές. Ὁ Οὐνγνὰδ ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ
μέγας βεζύρῃς ἐγίνωσκε τοῦτο κάλλιστα, ὁ δὲ Σοκολλί
ὑπέλαβεν, ὅτι δυσάρεστος ἦν αὐτῷ ἡ ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς

22 Τρανσιλθανίαν. Ὁ πρεσβευτὴς ἐκόμισε μετὰ τῆς ἐπικυ-
Μαΐου
4577 ρώσεως τῆς συνθήκης ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ᾗ

(1) Οἱ μεγιστᾶνες οὗτοι ἦσαν ὁ Ἰωάννης Βαλάσσας, ὃς μετὰ τὴν πτώσιν
τῆς Ζιγέθ ἤθελε προσελθεῖν πρὸς τὸν βοϊβόδαν, καθεῖρχθη δὲ μόνον, ἀλλ'
οὐκ ἐθανατώθη (κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Οὐνγνὰδ) καίπερ ἄξιος θανάτου, ὁ
Στέφανος Βαθόρυ, ὁ Στέφανος Χομονάϋ, ὁ Γεώργιος Περενὺ καὶ ὁ Γασπάρδ
Μαγότζης.

(2) Οἱ Τοῦρκοι εἰσέπραττον παράνομον φόρον ἐξ ἑννεήκοντα καὶ πέντε
χωρίων ἐν ταῖς κομητείαις Ζαβάλλε, Ζαθμάρ, Βορσὸδ, Ἀβὼζ καὶ Ζεμπλίν.

οὗτος ἤτιᾱτο τὴν δῆωσιν τοῦ Κεχκέ καὶ τὰς εἰς τὴν χώ-
ραν τοῦ Ἰενέ καὶ ἁγίου Ἰωάννου ἐπιδρομὰς τῆς φρουρᾶς
τοῦ Στουλβεῖσενθούργ· ἀλλ' ὁ σουλτάνος καὶ ὁ μέγας
βεζύρης ἀπεκρίναντο ἀνταιτιώμενοι τὴν ἀρπαγὴν τριῶν
δούλων τοῦ ἀποβιώσαντος βέγη τοῦ Φουλέκ, διὰ δὲ ἐτέ-
ρας ἐπιστολῆς ἐδήλουν, ὅτι ἡ ἀπόδοσις τοῦ Ζεοῖν καὶ
Βουσὶν ἦν ἀδύνατος διὰ τὰ κτισθέντα ἐκεῖ τεμένη. Ὁ αὐ-
τοκράτωρ ἐπανελάβε τὰς αἰτιάσεις περὶ τῶν ἐπιδρομῶν
τῶν βέγηδων τοῦ Ζόλνοκ, Τόλνας, Σεγεδίνης καὶ Ἑρδα,
ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἀντέταξε τὴν αἰχμαλωσίαν ὀροφυλά-
κων τοῦ βέγη τοῦ Στριγονίου, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν οἰκοδο-
μὴν πύργου ἐν Ζέγγ, οὗ τὴν κατεδάφισιν ἀπῆτει ρητῶς ὁ
σουλτάνος δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Τοῦ πρε-
σβευτοῦ κατακρίναντος τὸν ἀνοίκειον ἐπιτακτικὸν τύπον
τῆς ἐπιστολῆς, ὁ μέγας βεζύρης Σοκολλί εἶπεν αὐτῷ, ὅτι
οὐκ εἶχε καιρὸν ἵνα γράψῃ ἐτέραν πρὸ τῆς ἀπελεύσεως
τοῦ ταχυδρόμου, ἀλλ' ὅτι μεταβαλεῖ αὐτὴν ἐν τῇ μετα-
φράσει (1). Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἡ ὕβρις ἐδεινώθη διὰ τῆς
ἐν θριάμβῳ προσαγωγῆς ἐννενήκοντα καὶ πέντε αἰχμαλώ-
των ἐκ Ῥαάβ. Ἡ ἐγγραφὸς πρότασις τοῦ πρεσβευτοῦ¹⁹
περὶ ἀπολύσεως τῶν παρὰ πᾶν δίκαιον ἐν μέσῳ εἰρήνης^{Σεπτ. 1577}
ἀπαχθέντων αἰχμαλώτων καὶ ἡ ἀπειλὴ περὶ τῆς μὴ ἀπο-
δόσεως τοῦ τιμητηρίου δώρου ἀπέβησαν μάταιαι, ὁ δ'
αὐτοκράτωρ φοβούμενος τὴν τελείαν τῶν συνθηκῶν λύσιν
ἐπεμψε τὸ δῶρον τοῦτο λήγοντος τοῦ ἔτους διὰ τοῦ δια-
δόχου τοῦ Οὐνγνὰδ βαρόνου Σινζενδόρφ (Z) προσενεγκόν-

(1) Secondo il mio alto Commandamento ἦν ἐν τῇ πρώτῃ μεταφρά-
σει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ σουλτάνου. Ἀναφορὰ τοῦ Οὐνγνὰδ ἐν τοῖς αὐτο-
κρατορικοῖς ἀρχείοις καὶ Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 329, τῇ 29 Αὐ-
γούστου.

49 τος αὐτὸ ἐν πανηγυρικῇ πρὸς τὸν σουλτάνον προσόδῳ.
 1578 Ἰαν. Ἐπειδὴ αἱ αἰτιάσεις κατὰ τῶν περὶ τὰ μεθόρια παρα-
 σπονδήσεων, ἰδίᾳ περὶ τὰ βοσνικά, ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι,
 ὁ ἀρχιδούξ-Κάρολος, διοικητὴς τῆς Στυρίας, Καρινθίας,
 Καρνιόλης καὶ Γοριτίας διενοήθη ἀποκροῦσαι τὴν βίαν διὰ
 τῆς βίας. Διὸ ὁ εὐπατρίδης Γεώργιος Χεβενχούλλερ,
 24 ἄγων μυρίους ἄνδρας καὶ πεντακοσίους ὑπονομοποιοὺς καὶ
 1578 Αὐγ. δεκτωκαίδεκα μεγάλα τηλεβόλα, ἀνεκοίνωσε τὴν λύσιν τῶν
 συνθηκῶν πρὸς τὸν Φερχὰδ βέγην⁽¹⁾, τὸν μεγάλως κα-
 κοῦντα τὰ μεθόρια καὶ νικητὴν τῶν Ἀουερσβέργ, ὧν τὸν
 μὲν πατέρα ἐθανάτωσε, τὸν δὲ υἱὸν ἀπέκλυσε πρὸ μικροῦ
 ἀντὶ τρισμυρίων ταλλήρων. Ὁ Γεώργιος ἐστράτευσε διὰ
 τοῦ Σλουίν εἰς Δερσμίρκ, ὅπερ ἐκένωσαν οἱ Τοῦρκοι. Τὰ
 φρούρια Ζεσίν καὶ Ὁστροβαζ ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὑπερτέ-
 ραν δύναμιν, τὸ δὲ Βουσίν προσκλήθην εἰς παράδοσιν ὑπε-
 ξέφυγεν αὐτὴν· διότι ὁ φρούραρχος αὐτοῦ ἡσθάνετο ἐαυ-
 τὸν ἰσχυρὸν ἕνεκα τοῦ πλήθους τῆς ἐν αὐτῷ φρουρᾶς καὶ
 ἕνεκα τῆς ἐξασθενούσης τοὺς ἐχθροὺς σπανοσιτίας καὶ
 δυσεντερίας. Οὕτω δὲ ὁ Φερχὰδ, οὗ ὁ στρατὸς ἠϋξήθη εἰς
 τρισμυρίους ἄνδρας, ἀνεκτίσαστο τὸ Βουσίν καὶ τὸ Ὁστρο-
 βαζ, ὁ δὲ στρατὸς τοῦ Χεβενχούλλερ, ἐλαττωθεὶς εἰς τὸ
 ἥμισυ, ἐπανῆλθε μετὰ πολλῆς ζημίας καὶ κατησχυμέ-
 νος⁽²⁾. Τὴν ἀνέγερσιν χαραινώματος ἐν Βαίση ἄνω τῆς
 συμβολῆς τῶν ποταμῶν Κανίσα καὶ Μούρα μάτην ἐπε-

(1) Ὁ Χεβενχούλλερ, ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Φερδινάνδου, μεταβάλλει
 χάριν παραδόξου εὐφωνίας τὸ ὄνομα Φερχὰδ εἰς Βερνχάρδ.

(2) Ὁ ἱστοριογράφος Χεβενχούλλερ ἀναφέρει ἀπροσωπολήπτως τὴν ἀπο-
 τυχάν τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης καὶ λέγει, ὅτι ὁ Γεώργιος μάτην ἡτήσαστο
 ἐν ἀνακλήθῃ, ἀνατεθῇ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἱκανωτέρῳ καὶ ἐμπειροτέρῳ ἀνδρὶ.
 Ἱστουάνης, ΚΕ, σ. 552,

χείρησε κωλύσαι ὁ Ἀλῆ Βέγης, ὁ δὲ Ἀχμέτ βέγης οὐκ ἐδυνήθη νικῆσαι τὸν ἀνδρεῖον Θωμᾶν Ἐρδεὺ κατὰ τὴν ἐν Ζέρνικ μάχην. Ὅπως διὰ τῶν ὀπλῶν ἀπέτυχεν ἡ σωτηρία τοῦ Ζεσίν καὶ Ὁστροβαζ, οὕτως ἀπέτυχον καὶ αἱ διαπραγματεύσεις ὅπως πείσωσι τοὺς Τούρκους εἰς παράδοσιν τῶν δύο τούτων φρουρίων, καὶ ὅπως ἀπέβη ἀτελεσφόρητος ἡ ἐκδρομὴ τοῦ Χεβενχούλλερ, οὕτως ἀπέβηματαία ἡ πρότασις τοῦ Οὐλερίχου τοῦ ἀπὸ Καϊνισβέργης, ἀρχιθαλαμηπόλου τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἑρνέστου, ὃς τῷ ἐπι- 15
όντι ἔτει ἐκόμισε τὸ τιμητήριον δῶρον εἰς Κωνσταντινίου Φεβρ. 1579
πολεν, περὶ ἀποδόσεως τοῦ Ζεσίν καὶ Ὁστροβαζ. Ἐνῷ ὁ 25
αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡτιᾶτο Αὐγ. 1579
ἀλλεπαλλήλως τὸν ταραξίαν Φερχάδ, ὁ δὲ Θωμᾶς Πάλ-
φου ὁ ἐκ Παλότας ἡτιᾶτο τὸν βέγην τοῦ Κατθάν πρὸς τὸν
Πασᾶν τῆς Βούδης, ὅτι ἀντεποιεῖτο τῆς χώρας αὐτοῦ,
ἡτιᾶτο καὶ ὁ Πασᾶς οὗτος τῆς Βούδης δι' ἀπεσταλμένου
πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Βιέννης, ὅτι εἰς τῶν πρὸς τὴν
Τρανσιλβανίαν πεμφθέντων ὑπ' αὐτοῦ πρακτόρων ἡχμα-
λωτίσθη ὑπὸ τῶν ἐν Τοκάῦ καὶ ὅτι τὰ πρὸ τῆς ἀνεγέρ-
σεως τοῦ Κάλλου ὑπείκοντα αὐτῷ χωρία ἡρνοῦντο νῦν
αὐτῷ ὑπακοήν. Ἐγγραφαι αἰτιάσεις τοῦ μεγάλου βεζύρου
προκατελάμβανον τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἢ διεσταυροῦντο
πρὸς αὐτάς (1). Ἀλλὰ καὶ σὺν πᾶσι τούτοις λήγοντος
τοῦ ἔτους ὁ εὐπατρίδης Ἑϋτζίγγ, ὁ διαδεξάμενος τὸν

(1) Ὅρα ἐπιστολὴν τοῦ Σοκολλί πρὸς Ῥαδὸλφον τὸν Β', φέρουσαν χρό-
νον τὸν μῆνα σαβᾶν 987 (Σεπτέμβριον 1579) περὶ τῶν εἰς Βοσνίαν ἐπιδρο-
μῶν καὶ περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τοῦ Χεβενχούλλερ κατακτήσεως τοῦ
Ζεσίν καὶ Ὁστροβαζ καὶ δευτέραν τοῦ διαδόχου τοῦ Σοκολλί Ἀχμέτ Πασᾶ,
φέρουσαν χρόνον τὸν μῆνα σεβᾶλ (τέλος Ὀκτωβρίου) τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ
ἐπαναλαμβάνουσαν τὰς αὐτὰς αἰτιάσεις. Ἀμφότεραι εὑρηνται πρωτότυποι ἐν
τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

παρὰ τῇ Πύλῃ πρεσβευτὴν Σινξερδόρφ, διαμαρτυρόμενος ὡς καὶ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ, ἐκόμισε τὸ τιμητῆριον δῶρον (1). Ἡ ἐν Οὐγγρία καὶ Βοσνία εἰς σαντζάκια διάταξις νεωστὶ ἀλουσῶν χωρῶν ἀπεδείκνυσεν, ὅτι μικρὰ ἦν ἐλπίς περὶ τῆς ἀποδόσεως αὐτῶν. Οὕτως ὁ Κασίμ, σαντζάκβεγης τοῦ Μοχάτς, παρηγγέλθη ἐξετάσαι τὰ οἰκονομικὰ τῆς Οὐγγρίας, ὁ δὲ Ἰδρίς ἀγὰς ἀνεδείχθη διοικητὴς νέας ἐπαρχίας περὶ τὰ κροατικὰ μεθόρια, περιλαμβανούσης πάντα τὰ ὑποταγέντα τῷ ἀπionτι ἔτει ὑπὸ τοῦ Φερχὰδ φρούρια, οἷον τὴν Κρούππαν, τὸ Ζεσίν, Βουσίη, Σερίη, Ὁστροβαζ, Τεπλιτζ καὶ τὴν παρὰ τὸ Βιχίτζ Βερκονίζαν μετὰ ἐτησίης προσόδου διακοσίων χιλιάδων ἄσπρων. Ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης ἐπέμεινε παρὰ τῇ Πύλῃ ἵνα ἀναδειχθῇ σαντζάκιον καὶ ἡ Βρεσένζα. Οὕτως ἡ εἰρήνη ἦν μόνον κατ' ὄνομα, πράγματι δὲ πανταχοῦ ἦν ληστεία καὶ κεκηρυγμένος πόλεμος.

Καίπερ ἐχθρικῶς ἐχούσης τότε τῆς Αὐστρίας, ἧς ὁ αὐτοκράτωρ ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ῥωμαϊκὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα, πρὸς τὴν Πύλην, αὕτη μετεχειρίζετο αὐτὴν ἐνεκα τοῦ ἐνιαυσίου τιμητηρίου δώρου, τοῦλάχιστον κατὰ τύπον, ὡς ὑποτελῇ δύναιεν, ἐν δὲ τῷ φορολογικῷ πίνακι ἦσαν ἐγγεγραμμένοι οἱ φόροι τῆς μὲν Οὐγγρίας ἐκ τρισμυρίων δουκάτων, τῆς δὲ Τρανσυλθανίας ἐκ πεντακισχιλίων, τῆς δὲ Βενετίας χάριν τοῦ φόρου τῆς Ζακύνθου ἐκ τρισχιλίων, τῆς δὲ Ῥαγούσης ἐκ δώδεκα χιλιάδων, τῆς δὲ Μολδαβίας ἐκ πεντεκαίδεκα χιλιάδων καὶ

(1) Τῇ 6 Δεκεμβρίου 1579 ἐπιστέλλει ἀπὸ Σοφίας ὁ Εὐτζιγγ πρὸς τὸν κόμητα Νικόλαον Σάλμ, ὅτι ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης ἐστράτευσεν μετὰ ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν εἰς τὰ μεθόρια τῆς Καρνιόλης, διότι ὁ ἀρχιδούξ Κάρολος συνήγαγεν ἐκεῖ στρατεύματα. Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

τῆς Βλαχίας ἐξ ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδων. Ἡ Ῥα-
γούσα ἐπέμφε πρὸς τὸν Μουράτ ὡς δῶρον ἐπὶ τῇ ἀρχῇ
τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη ἀξίας δώ-
δεκα χιλιάδων δουκάτων, πρὸς δὲ τὸν Σοκολλί πεντακισ-
χίλια δουκάτα. Πρὸς τοῦτον ἐτελεῖτο κατ' ἀνάγκην ἴσος
φόρος, ὅσος πρὸς τὸν σουλτάνον. Ὁ Σοκολλί ἔλαβε τῷ
ἔτει τούτῳ φόρους πλεόν τῶν συνήθων, παρὰ μὲν τοῦ αὐ-
τοκράτορος ἑννέα χιλιάδας δουκάτων, παρὰ δὲ τῆς Τραν-
σιλθανίας τρεῖς χιλιάδας, παρὰ δὲ τῆς Ῥαγούσης πέντε χι-
λιάδας, παρὰ δὲ τῆς Βλαχίας ἐπτὰ χιλιάδας, παρὰ δὲ τῆς
Μολδαβίας τρεῖς χιλιάδας, ἐν συνόλῳ τρισμύρια δουκάτα,
ὅσα ἦν ὁ φόρος τῆς Οὐγγρίας ⁽¹⁾. Ἡ ὑπὸ τῶν Ὀθωμα-
νῶν κατάληψις τῶν ἡγεμονιῶν τῆς Μολδαβίας, Βλαχίας
καὶ Τρανσιλθανίας κῦξησεν ἔτι τὰς προσόδους τοῦ Σοκολ-
λί. Οἱ δύο Μίχναι Ἀλέξανδρος καὶ Πέτρος ὁ Χωλὸς ἀνη-
γορεύθησαν ὁ μὲν δούξ τῆς Βλαχίας, ὁ δὲ τῆς Μολδα-
βίας ⁽²⁾. Τελευτήσαντος τὸν βίον τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ ἐν-
δεκαετής υἱὸς Μίχνας διεδέξατο αὐτόν· ὅπως δὲ δυνηθῇ εἰς-
πράξαι τὰ ἑκτακτα δῶρα, κατεβάρυνε τὴν χώραν διὰ νέων
δασμῶν, κληθέντων γελὰτ, ἥτοι φόρου μαζοβολίου. Ἐν
δὲ Μολδαβίᾳ Πέτρος ὁ Χωλὸς, θεῖος τοῦ νέου Μίχνα,
ἐξηλάθη ἐπὶ μῆνᾳ ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ Κο-

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Οὐγγνάδ, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις. Ἡμερο-
λόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 369. Ὁ Χεβενχούλλερ, ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ, λέ-
γει δώδεκα χιλιάδας ταλλήρων, ἀντὶ ἑννέα χιλιάδων δουκάτων.

(2) Il Sr. manda quel standardo ad uno suo figliol di 11 anni.
Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ τῇ 9 Αὐγούστου 1577, ἐν τοῖς αὐτοκρα-
τορικοῖς ἀρχείοις. Τὸ δίπλωμα τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς βοῦ-
κόδαν τῆς Βλαχίας, φέρον χρόνον τὴν 13 τζεμαζιούλ ἔββῆλ 985 (29 Ἰουλίου
1577), εὑρεταὶ ἐν τῇ συλλογῇ μου. Τὸ δίπλωμα τοῦτο ἀπονέμει αὐτῷ τὴν
ἡγεμονίαν τῆς Βλαχίας μετὰ ἐτησίων προσόδων ἐπτὰ ἑκατομμυρίων ἀσπρων
ἐπὶ τῇ ἀποτίσει φόρου καὶ δασμῶν, ὧν οὐχ ὀρίζεται τὸ κεφάλαιον.

ζάκου Ἰωάννου Ποδχόβα, οὕτω καλουμένου ἐπειδὴ ἦν το-
 σουτον ῥωμαῖος, ὥστε ἔθραυε κρηπίδας (πέταλα), ἔλεγε
 29 δὲ ἑαυτὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰβονία. Ὁ Ἰωάννης μετὰ τῶν Κοζά-
 Noeii.
 1577 κων αὐτοῦ, τραπείς εἰς φυγὴν ὑπὸ Πέτρου Μίχνα τῇ βοη-
 θείᾳ τῶν Τούρκων, ἐφονεύθη ἐν Λεοπόλει (Λεμβέργη) ἐκ
 προσπάγματος τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας, ὁ δὲ ἀδελ-
 φὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, ὃς ὡσαύτως διὰ τῆς ἐπικουρίας
 τῶν Κοζάκων ἔβη ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἀδελφοῦ, ἡττηθεὶς ὑπὸ
 τοῦ Πέτρου, ἀνεσκολοπίσθη ἐν Ἰασίῳ διὰ τὴν ἀντιποίησιν
 τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου. Ἡ δύναμις τῆς Πολωνίας, λίαν
 ἐπαισθητὴ ἐν Μολδαβίᾳ ἕνεκα τῶν Κοζάκων, ἐπεχράτει
 καὶ ἐν Τρανσιλθανίᾳ ἐξ ὅτου ὁ Στέφανος Βαθόρου, κληθεὶς
 εἰς τὸν πολωνικὸν θρόνον διὰ τῶν μηχανημάτων τῆς Πύ-
 λης, κατέλιπε τὴν ἡγεμονίαν ταύτην τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
 Χριστοφόρῳ. Οἱ Τρανσιλθανοὶ πρεσβευταὶ καὶ πράκτορες
 ἐπορεύοντο ἐπάλληλοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, κομίζοντες
 τὸν φόρον, αἰτιώμενοι τοὺς διοικητὰς τῶν ὁμόρων χωρῶν
 ἢ διαπραγματευόμενοι τὴν προδοσίαν μεμψιμοιρούντων
 Οὐγγρων. Ὁ Μαθίας Ναγὺ καὶ ὁ Δεγὺ Ἰανὸς πρῶτοι
 1575 ἐκόμισαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἐτήσιον φόρον τῆς
 Τρανσιλθανίας, τὸν ἐκ δέκα εἰς πεντεκαίδεκα χιλιάδας δου-
 κάτων αὐξηθέντα, μετὰ δώρου ἐξ ἱεράκων καὶ ἀργυρῶν
 σκευῶν. Ἀλλ' ὁ μέγας βεζύρης κακῶς δεξάμενος αὐτοὺς,
 ἐπειδὴ οὐκ ἤγαγον πρὸς αὐτὸν οὐδένα τῶν αἰχμαλωτι-
 σθέντων κατὰ τὴν ἥτταν τοῦ Βεκῆς, ἀνήτησε τὰ μεθόρια
 φρούρια Κερεκὺ, Ζαγκὺ, Βαιὸν, Λοῦγον καὶ Καρανσεβέ.
 Ὁ πράκτωρ τοῦ Βεκῆς Ἀντάλφης ἐδεδμεύθη ὑπὸ πρα-
 κτόρων τοῦ Πασᾶ τοῦ Τεμεσβάρ, εἴτα δὲ ἀποσταλθεὶς εἰς
 Τρανσιλθανίαν παρεδόθη τῷ Βαθόρου. Τῷ ἐπιόντι ἔτει ὁ
 ἀντιπρέσβυς Βολφγάγγ Οὐτχυοβύθ, ἐλθὼν εἰς Κωνσταν-
 τινούπολιν, ἀπελογήθη ὑπὲρ τῆς ὑπὸ τοῦ Βαθόρου κατα-

λήψεως τοῦ Χουζζτ εἰπών, ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἐκλή-
ροδοτήθη εἰς ἴσα μέρη πρὸς τὸν Βεκές, Βορνεμίσαν καὶ
Χαγυμάου· ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο πρῶτοι διενσήθησαν ἀποκλει-
σαι τῆς κληρονομίας τοῦτον, ὁ Βαθόρου προέλαβεν αὐτούς.
Τῷ 1577 ὁ Χριστόφορος Τζιερζέκ, ὢν τὸ μὲν πρῶτον
διερμηνεύς, εἶτα δὲ γραμματεὺς τοῦ Στεφάνου Βαθόρου,
ὑπεστήριξε παρὰ τῇ Πύλῃ τὸν πράκτορα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ
κυρίου αὐτοῦ, ὁ δὲ Γροῦνος ὁ Ἰσατωδης πράκτωρ, ὡς
ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἡ ἀναφορά τοῦ πρεσβευτοῦ, ἢ ὁ Πράσι-
νος Πέτρος, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν τὸ ἡμερολόγιον τοῦ
Γερλάχ, καίπερ ἀγνοῶν γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, ἔπρα- 1577
ξεν ὅ,τι δυνατόν ὑπὲρ τῶν προτάσεων τῶν Οὐγγρων με-
γιστάνων, ὅπως ἀφῆλται τὴν Οὐγγρίαν (:) τὰ φρούρια
Ἑρλάου, Κασάου, Ζαθμάρ καὶ Τοκάυ τῇ ἐπικουρίᾳ πο-
λωνικῶν στρατευμάτων.

Ἄφ' οὗ ὁ Μουράτ ἀνέδειξε τὸν Στέφανον Βαθόρου ἀπὸ
ἡγεμόνος τῆς Τρανσυλθανίας βασιλέα τῆς Πολωνίας,
ἀντεποιεῖτο τῆς ἐπικυριαρχίας τῆς τελευταίας ταύτης χώ-
ρας. Ἐν ταῖς μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Πύλης διομολογηθεί-
σαις πρότερον συνθήκαις, ἡ Πολωνία, συμπεριλαμβανομένη
ἐν αὐταῖς, ἐμνημονεύετο μετὰ τὴν Βενετίαν καὶ Γαλλίαν ὡς
βασίλειον· ἀλλ' ἐν ταῖς τελευταίαις ἐτάσσετο ἐν ταῖς ὑπο-
τελεαί χώραις, ὡς ἡ Μολδαβία, Βλαχία καὶ Τρανσυλθα-
νία ἄνευ βασιλικῆς προσηγορίας. Διὰ ὁ σουλτάνος καὶ ὁ μέ-
γας βεζύρης ἐπέστειλαν τῷ αὐτοκράτορι τάδε· «Εἴη ἀνενό-
χλητος ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀναδειχθεὶς βασιλεὺς Βαθόρου. Ὁ σουλ-
τάνος θέλει ἵνα οἱ Πολωνοὶ λογίζωνται ἴσοι τοῖς λοιποῖς ὑπη-
κόοις αὐτοῦ». (1). Περαιτέρω δέ· »Ἡ Πολωνία διατελεῖ

(1) Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 229, ἀναφέρει τὴν ἐπιστολὴν τοῦ
Μουράτ πρὸς Μαξιμιλιανὸν τὸν Β', φέρουσαν χρόνον τὸν μῆνα τζεμαζιούλ
ἔσβελ 984 (Αὐγούστον 1576).

ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πύλης. Ὁ σουλτάνος ἐκέλευσε τοὺς Πολωνοὺς ἐκλέξαι βασιλέα τὸν Βαθόρου· βασιλεὺς τῆς Πολωνίας συνελήφθη ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Τατάρων διὸ ἡ Πολωνία νῦν ἔτι τελεῖ φόρον τῷ χάνῃ αὐτῶν» (1). Πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ βασιλέως ὁ σουλτάνος ἐξέδωκε τὸ ἄνωτέρω παραινετικὸν γράμμα πρὸς τὰς πολωνικὰς βουλάς, νωστὶ δὲ ὁ μέγας βεζύρης προτρέπων αὐτὰς εἰς ὁμόνοιαν ἠπειλεῖ, ὅτι ἀρνηθήσεται τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης, εἰμὴ ἐξελέγετο ὁ βασιλεὺς κατὰ τὰ δόξαντα τῇ Πύλῃ (2). Οἱ τζαοῦσαι Ἀχμέτ καὶ Μουσταφᾶς (3) ἦσαν οἱ κομισταὶ τῶν γραμμάτων τούτων. Ἐτερον γράμμα ἠτιάτο τὴν εἰς Μολδαβίαν εἰσβολὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Κοζάκων Νικολάου ἀπὸ τοῦ Τζανκερμάν, Τσερκεσκερμάν, Κανεβὶ καὶ Ἱεροσλάβου καὶ ἀπήτην τὴν παράδοσιν τῶν ἐνόχων (4). Ὁ Βαθόρου μετὰ τὴν εἰς βασιλείαν ἀνάρρῃσιν αὐτοῦ ἐπεμφεν
14 εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς πρεσβευτὴν τὸν Ἰωάννην Σε-
Δεκεμ. 1575 νιένκην τὸν ἀπὸ Σιενόβ καὶ Ρωμανόβ, φρούραρχον τοῦ Χολλιτζ, μετὰ μεγάλης ἀκολουθίας ἐννενήκοντα ἱππέων πρὸς ἀνανέωσιν ἐπὶ κρείττοσιν ὅροις τῶν ὑπὸ τοῦ Πέτρου Ζβορόδσκη μεταξὺ Σιγισμούνδου καὶ Σελίμ τοῦ Β' διαμολογηθεῖσων συνθηκῶν τῷ 1568 καὶ κατάπαυσιν τῶν ἐπι-
30 δρομῶν τῶν Τατάρων (5). Ὁ Σενιένσκης διωμολόγησε
Ἰουλ.

(1) Μηνὶ σαβάν (Νοέμβριον), ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

(2) Ἡ μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς, ἥτις σώζεται ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ διερμηνέως Σουβρέμ.

(3) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 430.

(4) Πανομοιάτυπον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εὑρήται ἐν τῷ δευτέρῳ Τόμῳ τοῦ Σενκόδσκη.

(5) Αἱ πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τοῦτον ὁδηγαίαι χρονολογοῦνται ἀπὸ Θόρν, τῇ 25 Δεκεμβρίου 1576. Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα. Ἡ τελευταία συνθήκη διωμολογήθη τῇ 26 ὁχτῶβρη 976. (21 Ἰουλίου 1568). Ὁ Γερλάχ ἀναφέρει περίληψιν τῶν ὁδηγιῶν τούτων.

πρὸς τὴν Πύλην συνθήκην ἐκ τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ἄρθρων, ὧν τὸ μὲν 7 ἡγγυᾶτο οὐ μόνον τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπότισιν τοῦ ὑπὸ τῆς Πολωνίας τελουμένου ἐνιαυσίου φόρου πρὸς τὸν χάνην τῶν Τατάρων καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῶν χωρῶν τῶν συμβαλλομένων μερῶν καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐπενεχθείσης ὑπὸ τῶν Τατάρων τοῖς Πολωνοῖς ἢ ὑπὸ τούτων ἐκείνοις βλάβης, τὸ δὲ ἄρθρον 14 ἀπηγόρευε τοῖς βέγηδες τῆς Σιλίστρας καὶ Βιελγορόδου (Ἀκκερμάν) καὶ πᾶσι τοῖς παρὰ τὸν Βορυσθένη ἐφόροις τῶν τελωνείων τοῦ διαβιβάζειν Πολωνοὺς δούλους, τὸ δὲ ἄρθρον 24 ἐπέτρεπε τὴν οἰκαδὲ ἐπάνοδον Πολωνῶν δούλων, μήπω δεξαμένων τὴν ὀθωμανικὴν πίστιν (1). Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου, ἣν ἐκόμισεν ὁ πρεσβεύων τζα-σούσης Ἀχμέτ μετὰ τῆς διομολογηθείσης νέας συνθήκης, ἀνεκοίνου τῷ βασιλεῖ, ὅτι παρηγγέλθησαν προσηκόντως οἱ βέγηδες τῆς Σιλίστρας καὶ τοῦ Ἀκκερμάν, ὁ βοϊβόδας τῆς Μολδαβίας καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Βουδης τοῦ προφυλάττειν τὴν Πολωνίαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων τῆς Δοβρουτζης καὶ τὴν χώραν τοῦ Ζιψ ἀπὸ τῶν τῶν βέγηδων τοῦ Φουλέκ (2). Ἀλλὰ παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἠναγκάσθη μετὰ ἐξ ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἀνανεώσεως τῆς συνθήκης (3) ἵνα πέμψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἀντιπρέσβυν Μάρκον Σοβιέσκη, ὅπως ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν Πύλην τὰ ἐχθρικά ἔργα τοῦ Χάνη τῶν Τατάρων, καθεῖρξαντος τὸν Πολωνόν

(1) Ἡ συνθήκη αὕτη εὑρεται ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Γερλάχ, σ. 232—233, καὶ παρὰ Κνόλλες. Α, σ. 656, μετὰ τινων διαφορῶν ἐν τοῖς τελευταίοις ὅροις.

(2) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀναφέρει ὁ Γερλάχ ἐν σ. 437.

(3) Ἡ ἐπικύρωσις φέρει χρόνον τὴν 5 Νοεμβρίου 1577 ἐν Μαριενβέργ καὶ εὑρεται ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Γερλάχ, σ. 448.

πρεσβευτήν Ταρανόβσκη, ὃς ἐπέμφθη πρὸς αὐτὸν ἵνα αἰτη-
σῇται τὴν ἐντελῆ πλήρωσιν τῆς συνθήκης, μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας
ἀπέστειλε τὸν γραμματεῖα αὐτοῦ Χριστόφορον Τζιερζέκ
ἵνα καταγγεῖλῃ τὴν εἰς τὴν Πολωνίαν εἰσβολὴν τῶν Τα-
τάρων (1). Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος ἐν συνεντεύξει πρὸς τὸν
μέγαν βεζύρην παρεκάλεσεν ἵνα ἐπισπεύσῃ τὸ τέλος τῆς
ὑποθέσεως, δωρήσῃται δὲ τῷ βασιλεῖ δύο ἵππους, τῷ δὲ
τζαούση, τῷ συνοδίτῃ αὐτοῦ, τιμάριον. Ὁ Σοκολλί ἀπε-
κρίνατο αὐτῷ τραχέως τάδε· « Ἡ ἀπόκρισις τοῦ σουλτά-
νου ἐστὶν ἐτοιμή· ὅτι δύναται ἀπελθεῖν μετὰ τοῦ τζαούση
ὡς γραμματοκομιστής, τῷ δὲ βασιλεῖ αὐτοῦ οὔτε ἵπποι,
οὔτε ὄνοι δοθήσονται· διότι ἀγνωμονῶν τοῖς εὐεργετή-
μασι τοῦ σουλτάνου διέπραξε ληστείας περὶ τὰ μολδαβικά
μεθόρια. Ἐπικατάρatos εἶη ὁ χάνης τῶν Τατάρων, ὃς
παριδὼν τὴν εὐκαιρίαν οὐκ ἠχμαλώτισε τὸν βασιλέα καὶ
πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ. Ἡ δὴνωσις ἀπάσης τῆς
Πολωνίας οὐκ ἐστὶν ἱκανὴ ἐπανόρθωσις τῶν ἀρπαγέντων
ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βορυσθένους ἵππων καὶ τῶν ὑπὸ τῶν
ἀδελφῶν Βαράκη διαπραχθεισῶν ληστείων. Κατάρτα τῷ
βασιλεῖ, ὃς τοιαύτην χάριν ὁμολογεῖ τῷ σουλτάνῳ. Ὁφεί-
λει παραδοῦναι ἡμῖν ζῶντας τοὺς ληστὰς ἢ τὰς κεφαλὰς
αὐτῶν· ἄλλως παρασκευάσατε βρώματα· ξένοι οὐκ ἐλλεί-
ψουσι. Περὶ δὲ τοῦ τιμαρίου, ὃπερ αἰτεῖ, καινοφανές ἐστι
ἐνδοῦναι τῇ παρακλήσει μαστιγίου οὐτιδανοῦ (2) (δηλαδὴ
τοῦ πρεσβευτοῦ), κἂν οὗτος ἀνοίγῃ τὸ βαλάντιον πρὸς
ἀπότισιν τοῦ τιμαρίου » (3). Οὕτως ὁ μέγας βεζύρης προσ-

(1) Ὁρα τὴν ἀπὸ Βαρσοβίας, 5 Νοεμβρίου, 1578, ἐπιστολὴν τοῦ βασι-
λέως ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τοῦ Γερλάχ, σ. 518.

(2) *Unus malignus nebulo*.

(3) Γερλάχ, σ. 549.

ηνέχθη τῷ πρεσβευτῇ τοῦ βασιλέως, τοῦ ὑπὸ τοῦ σουλ-
τάνου ἀναδειχέντος. Ὁ σουλτάνος ἀποκρινάμενος πρὸς
τοῦτον ἐπήγαγε τὴν αἰτίαν τῆς εἰσβολῆς τῶν Τατάρων
εἰς τοὺς Πολωνοὺς, οἵτινες ἐντὸς δύο ἐτῶν ἤρπασαν ἀπὸ
τῶν πεδιάδων τοῦ Βιελγορόδου ἐπτακοσίας χιλιάδας προ-
βάτων, πρὸς δὲ τὸν χάνην τῶν Τατάρων Μωάμεθ Γιράϊ
ἀπέστειλε τὸν τζαούσην Σουλεϊμάν, ὅπως αἰτήσῃται τὴν
ἀπόλυσιν τοῦ Ταρانبόσκη. Ὁ Σοβιέσκης μετὰ τοιαύτην 3
ὑποδοχὴν ἐπανῆλθεν ἔτι μᾶλλον δυσηρεστημένος ἢ ὁ Σιε-
νιένσκης τῷ ἀπionτι ἔτει (1). ἦν δὲ κομιστῆς ἐπιστο-
λῆς τοῦ σουλτάνου, ἀνακοινούσης τὰ ἐγκλήματα τῶν λη-
στῶν τοῦ Βραζλὸβ, Κιὸβ, Κανὸβ, Τζερκέζ καὶ Κερκάν,
ὡς ὁ Μουράτ ἐκάλει τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων.
Ἀλλὰ τὰς μομφὰς αὐτὰς διεδέξαντο ταχέως ἔτι σπου-
δαιότεραι τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐπὶ τῇ ἐπικουρίᾳ, ἣν ὀκτα-
κισχίλιοι Κοζάκοι παρέσχον τοῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσι
δύο ἀδελφοῖς χάριν τοῦ μολδαβικοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου(2).
Ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οὐχὶ λησται, ἀλλ'
οἱ παλατῖνοι Λάζσκης καὶ Βισνικόβσκης, οἵτινες ἐπὶ τοῦ
βασιλέως Σιγισμούνδου καὶ Σελίμ τοῦ Β' ἐγκατέστησαν
βοϊβόδαν ἐν Μολδαβίᾳ τὸν Ἰβονίαν. Οἱ Κοζάκοι, προσέ-
θετο, περιεπλανῶντο ἀπὸ ἑκατὸν ἐτῶν εἰς τὰς ἐρήμους,
οὐδέποτε δὲ διεταράχθη ἡ εἰρήνη· οὐχὶ δὲ χάριν ἀπλῆς
προστασίας ἐρείσατο τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὸν κραταιότατον
αὐτοκράτορα (H). Ὁ Ἀδάμ Κλὸζ Παρόβσκης ἐκόμισε τὴν

Αὐγ.
1577

(1) Partito l'Ambasciadore di Polonia dicendo che partiva mal
sodisfatto, e che non gli era stato fatto l'onore solito. Summario
delle Relazione dei Baioli, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις. Πρὸς ταῦτα
συμφωνεῖ ἐντελῶς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 368.

(2) Μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐν τοῖς αὐτοκρατο-
ρικοῖς ἀρχείοις.

ἐπιστολὴν ταύτην εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀντιπρέ-
¹⁴ σβυς, τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ὁ ἀπαλλαγείς τῆς ταταρικῆς αἰχ-
^{Οκτ.} 1578 μαλωσίας Ταρανόβσκης ἐπρέσβευσεν εἰς τὴν Πύλην, ἵνα
 αἰτήσῃται, ὡς πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, τὴν κατεδάφισιν τοῦ
 φρουρίου Κζαπλσακλί ⁽¹⁾ καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ βέγη τοῦ
 Βενδερ ἀνεγερθέντος, ἀνακοινώσῃ δὲ νέας μομφὰς κατὰ
 τοῦ χάνη τῶν Τατάρων· ἀλλ' ἀπέτυχεν ἀμφοτέρων.

Ὁ πρεσβευτὴς Σοράντζος, ἀνανεώσας τὴν μεταξὺ Πύ-
 λης καὶ Βενετίας συνθήκην, ἀποτίσας ἀντ' αὐτῆς ἐν πλή-
 ρει διβανίῳ πεντακισμύρια δουκάτα καὶ δοῦς τετρακισχί-
 λια τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ἀπῆλθεν εἰς Δαλματίαν, ἵνα παρα-
 στῇ τῇ ὁροθεσίᾳ τῶν βενετικῶν καὶ ὀθωμανικῶν κτήσεων.
 Ἡ ὁροθεσία αὕτη ὠρίσθη κατ' εὐχὴν τῷ ἐξῆς ἔτει κατὰ
 τὴν παλαιὰν περὶ ὁρίων συνθήκην, τὴν μεταξὺ τῶν βασι-
 λέων τῆς Οὐγγρίας καὶ τῆς Βενετίας (Θ). Ὑπὲρ τῆς ἀγα-
 θῆς ταύτης ἐκδάσεως τῆς δυσχεροῦς ταύτης ὑποθέσεως
 συνέπραξε τῷ Σοράντζῳ καὶ τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ, τῷ πρε-
 σβευτῇ Ἰωάννῃ Κορρέρ, οὐ μόνον ἡ ἐκ τοῦ οἴκου Βάφφου
 σουλτάννα Χασσεκί Σαφιγέ, ἀλλὰ καὶ ἡ βασιλομήτωρ καὶ
 ἡ προσαγωγίς αὐτῆς, ἡ Ἰουδαία Χιρά, ὡς καὶ ὁ μέγας
 δυνάμενος Ἰουδαῖος ἱατρός Σολομὼν Ναθάν Ἐσχινασί (Ι).
 Ὁ ἀνὴρ οὗτος, πρεσβεύσας πρότερον εἰς Βενετίαν πρὸς
 διαπραγματεύσειν πῆς εἰρήνης, ὡμολόγησε χάριν τῷ δουκὶ
 ἐπὶ τῇ προστασίᾳ, ἣν παρεῖχε τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ πόλει
 ταύτῃ υἱοῖς αὐτοῦ. Τὰ πράγματα τῶν Ἰουδαίων καὶ αἱ περὶ
 ἀποδόσεως αἰχμαλώτων ἢ συλληφθέντων πλοίων αἰτή-
 σεις ἦν ἡ συνήθης ὑπόθεσις τῶν πρὸς τὸν δοῦκα ἐπιστο-

(1) Ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Οὐγγιάδ καλεῖται τὸ φρούριον τοῦτο ὅτε μὲν
 Ζαπεζάκλια, ὅτε δὲ Κιπτζάκ. Ὁ Κνόλλες καλεῖ τὸν κύριον τοῦ
 Σιεννά The great Lord Jonh of Sienna.

λῶν τοῦ σουλτάνου, ὡς ἔπεμπε πρὸς αὐτὸν ὅτε μὲν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ, ὅτε δὲ διὰ τζαουσῶν (1).

Ἡ Φλωρεντία ἀνενέωσε πρὸς τὴν Πύλην τὴν ἀρχαίαν ἤδη ἐπὶ Σουλεϊμὰν διὰ συνθήκης κυρωθεῖσαν εἰρήνην διὰ νέας διομολογίας, ἣν ὁ ἱππότης Δὸν Βονγιάννης Γιανφιλιάτζης, ὁ ἐν Ναυπάκτῳ ἐνδόξως συναγωνισθεὶς, διωμολόγησεν· ἀπελθὼν δὲ κατέλιπεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Μορμαραῖον. Ἐν τῇ συνθήκῃ ἐλήφθη πρόνοια περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς ναυτιλίας, διεκρίθησαν δὲ ῥητῶς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν γαλερῶν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Στεφάνου, αἵτινες μετὰ τῶν Ἰσπανικῶν καὶ παπικῶν περιέπλεον τὴν Μεσόγειον πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατικῶν. Εἰ καὶ ὁ Γιανφιλιάτζης ἦν φίλος τῶν δυνατῶν Σεμσί Πασᾶ (2) καὶ Οὐλούτζ Ἀλῆ, ἀπέτυχεν ὅμως ἵνα προπέμψῃ αὐτὸν ὁ τζαούσθας εἰς δημοτελῆ ἐν τῷ διδανίῳ πρόσδορον, κληθῇ δὲ καὶ ἐπὶ δεῖπνον. Τὰ ὑπὸ αὐτοῦ κομισθέντα δῶρα ἦσαν σιηρικὰ ὑφάσματα, ὧν τὰ ἀνθηρότατα χρώματα ἐξέπληξαν καὶ αὐτοὺς τοὺς Βενετούς (3). Συγχρόνως ταῖς πρὸς τὴν Φλωρεντίαν διαπραγ-

(1) Εὗρηνται ἐν τοῖς Fascioli delle scritture turchesche α', ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου φέρουσα χρόνον τὸν μῆνα ζιλιγιτζέ 982 (Μάρτιον 1575) β', δευτέρα ἐπιστολὴ γραφεῖσα τῷ αὐτῷ ἔτει 983 (1575) κομισθεῖσα ὑπὸ τοῦ τζαούση Χασάν καὶ ἀναφορὰν ἔχουσα πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Γιράρδῃ γ', ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου, γεγραμμένη τῷ αὐτῷ ἔτει, περὶ φρουρίου ἀνεγερθέντος ὑπὸ τῶν Οὐσκόκων δ', ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὸν δοῦκα, μηνὶ ζιλιγιτζέ 987 (Φεβρουαρίῳ μηνὶ 1580).

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Οὐνγνάδ. Καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ ποιεῖται λόγον περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ποιητοῦ Σεμσί.

(3) Li panni portati da quei Fiorentini erano bellissima robba e

ματεύσει περί ειρήνης καὶ φιλίας ὁ Σοκολλί ἤρξατο τοιούτων καὶ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἀλλ' ἐτελεύτησε πρὸ τῆς διομολογήσεως αὐτῶν.

15 Μαρο. 1517 Ὁ Δὸν Μαρτίνος Κουναλέτας (1) ἦλθε τὸ πρῶτον εἰς τὴν Πύλιν ὡς πρόδρομος τοῦ ἐκ Μεδισολάνων Δὸν Μαριλιάνου, πληρεξουσίου ὑπουργοῦ Φιλίππου τοῦ Β', καὶ ἔλαβεν ὑπὲρ αὐτοῦ προπεμπτήριον. Τέλος ἦλθεν αὐτὸς ὁ Μαριλιάνος, συγγενὴς τοῦ Ζερβελόνη, τοῦ ἥρωος τῆς Γολέττας, μεθ' οὗ πρότερον συνηχμαλωτίσθη, προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ βέγη τοῦ Αὐλῶνος, ὃς ἠκολούθησεν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ῥαγούσης, καὶ ὑπὸ τοῦ Βρούττη, ἀξιωματικοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Ὁ Σοκολλί εἶπε τῷ πρεσβευτῇ Οὐγγινῷ, ὅτι Φίλιππος ὁ Β' ἐστερεῖτο ἀνδρῶν, ὧν ἡμποῖρει Κάρολος ὁ Β'· διότι ἔπεμπε πρεσβευτὴν ἄνδρα ὡς τὸν Μαριλιάνον, ὃς ἐγίνωσκε τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνον ὡς δοῦλος. Μετὰ ἔτος καὶ ἡμέραν ὁ Μαριλιάνος παρέδωκε τὰς περὶ ειρήνης προτάσεις, ὑπογεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ διερμηνέως Χουρρέμ καὶ τοῦ Ἰουδαίου ἱατροῦ Σολομώντος Ἐσχινασί, μεσιτεύσαντος ὑπὲρ τῆς διαπραγματεύσεως, ὡς πρότερον, ὑπὲρ τῆς πρὸς τὴν Βενετίαν· ἀλλὰ μόνον μετὰ πενταετῆς διαπραγματεύσεις διωμολογήθη τριετῆς ἐκεχειρία πρὸς τὸν παδισάχ τῆς Ἰσπανίας (ὡς ἐκάλει ὁ σουλτάνος τὸν Φίλιππον ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ), ἥτις ὅμως ἦν ὀλιγοχρόνιος, μετὰ πολλὰς δὲ ἀποπείρας μόλις μετὰ δύο ἑκατονταετηρίδας ἴσχυσεν ἐπὶ μονιμωτέρας βάσεως ὡς συνθήκη ειρήνης.

bei colori in modo, che li mercandi venetiani erano rimasti confusi. Summario delle Relazione, ἐν Βενετία, 1578.

(1) Οὕτω καλοῦσιν αὐτὸν αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Οὐγγινῷ καὶ οἱ Βενετοὶ πρεσβευταί.

Ἡ Ἑλισάβετ τῆς Ἀγγλίας, ἐχθρικῶς ἐχούσα πρὸς τὸν Φίλιππον τῆς Ἰσπανίας ἐνεκα θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἐρίδων, ἐπετῆρει τὰ παρὰ τῇ Πύλῃ διαθήματα αὐτοῦ, ἐθήρυσσε δὲ μεθ' ἡττονος ἀλαζονίας, καίπερ ἀποτυχούσα τῶν πρώτων διαθημάτων, φιλίαν πρὸς τὸν Μουράτ χάριν τῆς βρετανικῆς ἐμπορίας. Τρεῖς Ἀγγλοὶ ἔμποροι, ὁ Γουλιέλμος Χαρσεῶν, ὁ Ἐδουάρδος Ἑλδρὼν καὶ ὁ Ριχάρδος Σταπέι, ἠτήσαντο παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἄδειαν τοῦ ἐμπορεύεσθαι καὶ ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου πρὸς τὴν βασίλισσαν (1). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐδόθη αὐτοῖς Μάρτ.
1579 ὑπὸ τοῦ Σοκολλί, ὃς ἐν ἐκάστη συνθήκῃ πρὸς χριστιανικὰς δυνάμεις ἐμερίμνα μᾶλλον, ὥς φαίνεται, ὑπὲρ τῶν ἰδίων συμφερόντων ἢ ὑπὲρ τῆς ὀθωμανικῆς ἐμπορίας ἐνεκα τῶν χρημάτων, ἃ τοιαῦται συνθῆκαι ἀπέφερον αὐτῷ συνήθως. Ἡ Ἑλισάβετ ἀπεκρίνατο πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην καὶ πρὸς ἄλλην δευτέραν, κομισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐμποροῦ Γαβριήλ Δέσιενς, ὅτι ἅμα τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἀποκατασταθείσης ἐν Ἀγγλίᾳ ἔμελλε πέμψειν πρεσβείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν (2).

Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς, ὁ Ἀββᾶς Δελίλ (3), ἀπῆλθεν Ἰαν.
1581 ἅμα ἀφικομένου τοῦ Ἰσπανοῦ ἀπεσταλμένου Μαριλιάνου, 12
Δεκεμ. ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Ἰάκωβος ὁ ἐκ Γερμινὺ διαπραγματευθεὶς κατώρθωσε τὴν ἀνανέωσιν τῆς πρὸ πέντε καὶ τεσ-

(1) Ὁ Μεξερράϊ, σ. 803, ἀπατᾶται ἀναφέρον τὴν πρώτην πρεσβείαν εἰς τὸ ἔτος 1579. Ὁ Κνόλλες σιγᾷ ἐντελῶς περὶ τούτου, ἐν ᾧ συνήθως ἐστὶν ἀκριβὴς ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐτοῦ.

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Πρέϋνερ, ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς ἀρχείοις, 1571.

(3) Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Οὐγγινῶ, 14 Νοεμβρίου, ἀναφέρει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὃ παρασιωπᾷ ὁ Φλασάν. « 12 dec. l'Ambassadeur de France demande licencia e il Bassa gli l'haveva concessa. Summario delle Relaz. ἐν Βενετίᾳ, 1557.

σαράκοντα ἐτῶν διομολογηθείσης ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τινων προσθηκῶν. Μουτεφερρίκᾳ τις ὡς πρεσβευτῆς ἐκόμισεν εἰς Γαλλίαν τὴν νέαν συνθήκην, ἧς τὸ πρῶτον ἄρθρον ἐξέτεινε τὴν ὑπὲρ τῶν γαλλικῶν πλοίων χορηγηθεῖσαν ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν καὶ πρὸς τὰ γαλλικὴν σημαίαν φέροντα βενετικά, ἀγγλικά, πορτογαλλικά, κα-
ταλανιακά, σικελιακά, ἀγκωνικά καὶ βαγουσiana ἐμπορικά πλοῖα (1). Ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀθωμανικοῦ δημοσίου δικαίου, ὅτι ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἦν προσιτὴ πᾶσι τοῖς αἰτοῦσι παρ' αὐτῆς ἀσφάλειαν καὶ βοήθειαν, εἴτε φίλοις ἢ ἐχθροῖς, εἴτε μουσλίμοις ἢ ἀπίστοις, οὐδέποτε ἄλλοτε ἐξετάθη τοσοῦτον, ὅσον νῦν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ· τό-
σον ἐπαγωγὰ ἦσαν τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ὀφέλη καὶ τηλι-
καύτη ἡ ἐλπίς εὐχερεστέρας ἐπιτυχίας ποθητῆς συνθήκης διὰ τῶν πολλῶν βεζυρῶν, τῶν ἐξωμοτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων ὡς μεσιτῶν. Καὶ αὕτῃ ἡ Ἑλβετία ἐπεδίωξε φιλίαν πρὸς τὴν Τουρκίαν διὰ τοῦ πράκτορος αὐτῆς τοῦ Ἰουδαίου Ἀγγελεῆ, ὁ δὲ Σοκολλί ἐνετείλατο τῷ διερμηνεῖ τῆς Πύλης Μου-
σταφᾶ βέγγῃ ἵν' ἀποκριθῇ πρὸς τὴν ἐλβετικὴν ὁμοσπον-
δίαν (2).

Αἱ πολλαπλαῖ αὗται εὐρωπαϊκαὶ πρεσβεῖαι καὶ διαπραγ-
ματεύσεις (περὶ τῶν ἀσιανῶν ποιησόμεθα λόγον ἐν τῷ
ἐξῆς Βιβλίῳ) κατέστησαν εὐχερεῖς, τὸ μὲν, διότι ἡ Πύλη
περιεπλάκη πρὸς τὸν περσικὸν πόλεμον, τὸ δὲ, διότι αἱ

(1) Ἡ περὶ τούτου κρίσις τοῦ Φλασσάν ἐστιν ἡδε· «Τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι ἡ γαλλικὴ σημαία ἦν ἐτι τότε ἡ μόνη δεκτὴ ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς λιμέσι». Ἄλλ' ἡ κρίσις αὕτη ἐστιν ὅλως σφαλερὰ· διότι αἱ βενετικαὶ καὶ βαγουσiana σημαῖαι ἐκυμάτιζον πολλῶν πρότερον τῶν Γαλλικῶν ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει, περὶ δὲ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν ἐκυμάτιζον καὶ Φλωρεντιναί.

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Πρέϋνερ, 23 Ἀπριλίου 1581.

εὐρωπαϊκαὶ ναυτικαὶ δυνάμεις ἐφοβοῦντο εὐλόγως τὸν κατ' ἔτος ἀναγόμενον εἰς τὸ πέλαγος ὀθωμανικὸν στόλον. Κατὰ πᾶν ἔαρ ἡ Βενετία, Μελίτη, Σικελία, τὰ ἰταλικά καὶ ἰσπανικά παράλια ἔτρεμον πρὸ πεντηκοντάδος γαλε-
ρῶν, μεθ' ὧν ὁ καπετὰν Πασᾶς ἐξέπλεε τοῦ Ἑλλησπόν-
του, ὅπως μὴ ἀπομάθωσιν οἱ ἐν ταῖς γαλέραις δοῦλοι τὰ
ναυτικά, τηρῆται δὲ ἀκμαία διὰ τῆς λείας καὶ τῆς ἀρπα-
γῆς ἢ τῶν ναυτῶν δραστηριότητος (1). Οὔτε ὁ λοιμὸς, οὔτε
ὁ λιμὸς, οἱ λυμηνάμενοι τῷ 1576 τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν, ἐπήνεγκον βραδύτητα τῶν ἔργων τοῦ ναυστάθμου (2).
Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἀγκῶνα καὶ τὸ Βρεντήσιον ὠχυροῦντο ἐκ φό-
βου τουρκικῆς προσβολῆς, οἱ Τοῦρκοι ἀποβάντες εἰς Κα-
λαβρίαν, οὐχὶ πόρρω τοῦ Κορδόνου, φρουρίου τοῦ πρίγκι-
πος Βεσινάνου, ἔταμον καὶ ἔκαυσαν τὴν χώραν (3). Τὸ
Ἀλγέριον, ἡ Τύνις καὶ ἡ Τρίπολις μεταβληθεῖσαι εἰς
ὀθωμανικοὺς νομοὺς ἀπὸ τῆς ἀπελάσεως τῶν πρῶην κυ-
ριαρχῶν (4), ἐπλούτιζον τὸ γαζοφυλάκιον οὐ μόνον δι'
ἐτησίων πρεσβειῶν καὶ δώρων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τῆς
Πύλης βιαίας ἀρπαγῆς τῆς λείας αὐτῶν. Οὕτως, ἐν ᾧ ὁ
διοικητὴς τοῦ Ἀλγερίου Χασὰν Πασᾶς, Βενετὸς ἐξωμό-
της, παρῆν ταῖς ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ
ἐορταῖς, ἐπίτροπος τοῦ διθανίου ἐκένου τὸ θησαυροφυλά-
κιον τοῦ Ἀλγερίου, λαβὼν διακοσίας χιλιάδας δουκάτων
χάριν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει (5). Ὁ Πασᾶς τῆς Τρι-
πόλεως Ῥαμαζὰν παρηγγέλθη βοηθῆσαι διὰ στόλου καὶ

(1) Νατάλης Κόντης, Τόμ. Β. φ. 802.

(2) Αὐτόθι, φ. 803.

(3) Αὐτόθι, φ. 309.

(4) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 342.

(5) Σαγρέδος, ἀπομνημονεύματα ἱστορικά.

στρατοῦ τῷ σερίφη τοῦ Φεῖζ Μουλαῖ Ἀβδολμελέκ ἐκ τοῦ οἴκου Ἰδρίς (1) κατὰ τοῦ ἀντιζήλου τοῦ θρόνου Μωάμεθ Ἀλμονσανσάρ, ὁν εἰ Πορτογάλλοι ὑπεσῆριζον. Ὁ Ῥαμαζάν ἐπεμφε πρὸς τὴν Πύλην τὸ δῶρον τοῦ νέου κυριάρχου τοῦ Μαγρίβ συγκείμενον ἐκ διακοσίων χιλιάδων δουκάτων. Ὁ Σεβαστιανὸς τῆς Πορτογαλλίας ἐβοήθει τῷ ἐκβληθέντι τοῦ θρόνου σερίφη Μωάμεθ Ἀλμονσανσάρ ἄγων μυρίους ἱππεῖς, ἑπτακισμύριους πεζοὺς καὶ τριαχόσια ἐξήκοντα τη-
 4578 λεβόλα. Ἐν Βαδιὸς Σεῖλ (χοιλάδι τοῦ Χειμάρρου) μεταξὺ τῆς παραλίας καὶ τῆς πρωτευούσης συνήφθη μάχη ἐκ τῶν ἀξιολογωτάτων τῶν μαυρουσιανῶν χρονικῶν, καθ' ἣν εἰκοσακισχίλιοι Πορτογάλλοι, ὁ Μοσανσάρ καὶ αὐτὸς ὁ Σεβαστιανὸς ἔπεσον μαχόμενοι, εἰκοσακισχίλιοι ἄλλοι ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα καὶ τεσσαρακοντακισχίλιοι ἐξήνδραποδίσθησαν. Ὁ Μουλαῖ Ἀβδολμελέκ, νοσῶν ἤδη πρὸ τῆς μάχης, ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐκ τῆς χαρᾶς, ὅτι ἐνίκησε τοιαύτην νίκην. Οὕτω τὸ πεδῖον τῆς μάχης τοῦ Βαδιὸς Σεῖλ ἐκλείσθη ἐπὶ τῇ τελευτῇ τριῶν βασιλέων. Ὁ Μουλαῖ Ἀχμέτ, υἱὸς τοῦ Μοσανσάρ, ἀνεδείχθη ἡγεμὼν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Μουράτ, ἣν ὠμολόγησε δι' ἀποστολῆς δώρων καὶ πρεσβειῶν.

Τηλικαύτη ἦστα τῶν χριστιανῶν, ὁ λοιμὸς, ὁ λυμηνάμενος τῷ αὐτῷ ἔτει τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἰταλίαν (2), ἡ τελευτὴ τῆς Μιρμάχ, ἡ τῆς θείας καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ σουλτάνου, ἡ τῆς γυναικὸς τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ (3), ἡ τοῦ καπετὰν Πασᾶ Πιαλέ καὶ ἡ τοῦ μουφτῆ

(1) Tre re occisi. Νατάλης Κόντης, Β, σ. 564. Ἡ βεβαίωσις, ὅτι ὁ Ἀβδολμελέκ ἐτελεύτησεν ἐκ χαρᾶς εὑρηται παρὰ τῷ Χατζῇ Κάλφα, χρονολογικοὶ πίνακες, ἐν ἔτει 986. (2) Νατάλης Κόντης, Β, σ. 340.

(3) Ἡ Μιρμάχ ἐτελεύτησε τῇ 25 Ἰανουαρίου 1558, ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1577.

Χαμίδ, πάντα ταῦτα τὰ διάφορα συμβάντα ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ὡς προσημανθέντα ὑπὸ τοῦ τῷ 1577 φανέντος κομήτου. Ὁ σουλτάνος καὶ ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ Σεαδεδδίν, οἱ ἀγαπῶντες καὶ παρορμῶντες εἰς τὴν τελειοτέραν ἐρευναν τῶν ἀστέρων, ὠκοδόμησαν ἐκτὸς τοῦ Τοπχανέ ὑπόγειον ἀστεροσκοπεῖον, ὅπως δύνωνται παρατηρεῖν τοὺς ἀστέρας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ βαθέων φρεάτων. Ὁ περικλεῆς ἀστρονόμος τοῦ Καίρου Τακιεδδίν ἐτάχθη ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τούτῳ μετὰ ἐτησίας μισθοφορᾶς τρισχιλίων δουκάτων· ἕτερος δὲ ἀστρονόμος, Ἰουδαῖος ἐκ Θεσσαλονίκης, προσεκλήθη ἵνα διδάξῃ τὴν ἀστρονομίαν τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ σουλτάνου (1). Οἱ ἐχθροὶ τῶν ἀστρονόμων καὶ τοῦ Σεαδεδδίν ὑπέβαλον τῷ Μουράτ, ὅτι τὰ βασίλεια, ἐν οἷς ὠκοδομοῦντο ἀστεροσκοπεῖα, προσήγγιζον τῇ πτώσει αὐτῶν, μνημονεύσαντες πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ταύτης πολλὰ παρδείγματα, κυρούμενα ὑπὸ τῆς ἀσιανῆς ἱστορίας. Ὡς τὸ καλιφάτον τῶν Ἀβασιδῶν μετὰ τὸν Μαμουν, ὡς τὸ τῶν Φατιμιτῶν μετὰ τὸν Χακεμβιεμριλλάχ, ὡς τὸ κράτος τῶν Τιμουριδῶν μετὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀστεροσκοπεῖων ἐν Βαγδάτ, ἐν Καίρῳ καὶ ἐν Μαραγᾷ κατέδυσαν, οὕτω κατέδυσεν καὶ τὸ ἀστεροσκοπεῖον, ὅπερ ὁ Τακιεδδίν ἀνέλαβε τελειῶσαι μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἀντὶ ἑξακισχιλίων δουκάτων. Ὁρθότερον δὲ ἢ ἐκ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἀστεροσκοπεῖου προηγέλλετο τοῦ κράτους ἡ ἐπικειμένη πτώσις ἐκ τῶν σημείων τῆς ὁσημέραι δυσούσης δυνάμεως τοῦ Σοχολλί καὶ ἐκ περιστάσεων, αἵτινες ἐπενεργήσασαι μεγάλως ἐπὶ σπουδαίων ὑστέρων συμβάντων, εἰσὶν ἄξιοι μακροτέρως διηγήσεως.

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 409—418.

Τὸ πρῶτον νέφος τῆς ἀπὸ τινος χρόνου κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σοκολλί συναγειρομένης θυέλλης ἐξεβράγη κατὰ τοῦ ἐμπιστοτάτου αὐτῷ θεράποντος, τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας Φεριδούν. Ὁ ἀξιόλογος οὗτος πολιτικός ἀνὴρ, ὁ συλλέξας τὰς πολιτικὰς ἐπιστολάς τῶν σουλτάνων, ὃν ὁ μέγας Σουλεϊμάν μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας κατὰ τὴν πολιτορχίαν τῆς Ζιγέθ ἀνηγόρευσε δι' ἰδιο-
 7 χείρου ἐγγράφου μουτεφερρίκᾶ (¹), ὁ δὲ Σοκολλί μετὰ
 Ἀπρὶλ. 1577 ταῦτα εἰς ἀμοιβὴν τῶν μεγάλων καὶ σπουδαίων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν προήγαγεν εἰς νισαντζι, μετετέθη ὡς σαντζακ-
 βεγης εἰς Βελγράδιον (²), ἀφ' οὗ πρότερον ὁ κιαγιά αὐτοῦ
 19 αἰφνιδίως ὑπέστη τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον πρὸ τῶν ἑπτὰ
 Αὐγ. 1575 Πύργων, διεδέξατο δ' αὐτὸν εἰς τῶν διευθυντῶν τῶν ὀκτῶ ἀκαδημιῶν τοῦ τεμένους Μωάμεθ τοῦ Β', ὁ Μουαλινζαδὲ Μαχμουτ Τζελεπῆς. Αὕτη ἡ προαγωγή τοῦτου ἦν πάντῃ ἀνήκουστος· διότι ὁ βίος τῶν οὐλεμάδων ἐστὶν ἐντελῶς κεχωρισμένος ἀπὸ τοῦ τῶν πολιτικῶν λειτουργῶν ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τῶν σαντζακίων καὶ νομῶν (³). Ο Μουράτ, βα-

(¹) Ὁ Ἀτταγί ἀναφέρει τὸ τελευταῖον τοῦτο ἰδιόχειρον ἐγγράφον τοῦ Σουλεϊμάν ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Φεριδούν (τὴν 398ην) ἔχον ὥδε· «Σοί (Σοκολλί) προσήκει ἐν τῷ μέλλοντι μὴ διακινδυνεύειν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλὰ μεριμνᾶν περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πίστεως καὶ τοῦ κράτους. Τῶν ξιμῶν ὀρθολογιστῶν τὸ πῶς, τὸν Σελίμ χάν, καὶ τὸν στρατὸν τοῦ Ἰσλάμ συνίστημι τῷ Θεῷ, τοῦ δὲ σοῦ γραμματέως τὴν μισθοφορὰν αὐξάνω εἰς τὴν τοῦ μουτεφερρίκᾶ».

(²) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 175 καὶ 375. Ἀναφορὰ τοῦ Οὐνγνὰδ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικαῖς ἀρχείοις λέγει· «Ὁ Φεριδούν ἐξεβλήθη τοῦ ἀξιώματος· διότι ἐκέλευσεν ἵνα καρῇ ἡ κόμη καὶ ὁ πάγων τοῦ διδασκάλου τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ διότι ἐν τοῖς σιδηρουργείοις αὐτοῦ εἰργάσθησαν χριστιανοὶ δοῦλοι τῶν γαλερῶν. Ὁ διδάσκαλος διὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Οὐλεμά, ἀνήνεγκε τὸ πρᾶγμα πρὸς τὸν σουλτάνον».

(³) Ὁ Σολακζαδὲ, φ. 133, κατακρίνει ταύτην τὴν παρὰ τὰ διατεταγμένα προαγωγήν.

ρέως φέρων τὴν ἄμετρον ἐξουσίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἰδίας μητρὸς, διενόηθη ἄρξαι μόνος. Ἐκ τοῦ κούφου δὲ τούτου βουλήματος οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ὁ Σεμσί Πασᾶς ὁ ποιητὴς καὶ ὁ πορθητὴς τῆς Κύπρου Μουσταφᾶ Πασᾶς, ἀμφοτέροι ἐχθροὶ τοῦ Σοκολλί, ἔλαβον καιρὸν ἵνα βλάψωσι τοῦτον παρορμῶντες τὸν σουλτάνον εἰς αὐτογνώμονας πράξεις. Τότε ὁ Κιγαλιζαδὲ, ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, καθρέθη τοῦ ἀξιώματος· διότι οὐδόλως προεφύλαξε τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν διαπραχθεισῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἄρπαγῶν καὶ τῶν εἰσβολῶν εἰς οἰκίας, διότι ἔκαυσε ζῶντας ἑπτὰ Ἀρμενίους ἁθώους καὶ διότι τοὺς ἀληθεῖς αὐτουργοὺς ἀπέπεμψε διὰ λέμβου ὅπως σῶσῃ αὐτούς. Ὁ δὲ Αἰθίοφ Ἀράβ Ἀχμέτ Πασᾶς, φίλος τοῦ μεγάλου βεζύρου, διοικητὴς τῆς Κύπρου, πρὸς ὃν ὁ Σοκολλί ἐξέδωκε δούλην τοῦ ἰδίου γυναικωνίτου, εἶτα δὲ ἀπὸ πρωρῶς (1) ἀνέδειξεν ἐπιμελητὴν τῆς ναυαρχίδος (ρεῖς κιαγιασί), διοικητὴν τοῦ Γαλατᾶ, βέγην τῆς Ῥόδου, βεγλέρβεγην τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Κύπρου, κατεκόπη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν στασιασάντων ἔνεκα τῆς βιαιότητος αὐτοῦ. Ὅτε ἤλθεν ἡ ἀγγελία μετὰ τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ κατεβρῆγμένου ὑπὸ τῶν ξιφῶν ὁ Σοκολλί εἶπε μόνον· «Ὁ Θεὸς συγχωρήσαι αὐτῷ. Πόσον ἐβασανίσθη»!

Ἡ τελευτὴ τοῦ μουφτὶ Χαμιδ ἐφένδη (2) καὶ τοῦ βεζύρου Πιαλὲ (3) ἐστέρησε τὸν Σοκολλί δύο ἐτέρων ἐρεσιμάτων τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ Χαμιδ, κατὰ τὰ χρονικά, ἄρχεται ἡ διάταξις, καθ' ἣν δέκα δόκιμοι (μου-

(1) Περμετζί.

(2) Ἐτελεύτησε τῇ 3 σαβᾶν 935 (16 Ὀκτωβρίου 1577). Βιογραφία τοῦ Ἀτταγι.

(3) Ἐτελεύτησε τῇ 20 Ἰανουαρίου 1578. Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ.

λαζίμ) ἐτάχθησαν παρὰ τοῖς ἀνωτάτοις δικασταῖς τῆς χώρας, πέντε παρὰ τοῖς δικασταῖς τῶν τριῶν πρωτεουσῶν Κωνσταντινουπόλεως, Ἀδριανουπόλεως καὶ Προύσης, καὶ δύο παρ' ἐκάστῳ τῶν δικαστῶν τῶν ἄλλων πόλεων. Πολυτιμοτάτη συλλογὴ φετβάδων ἐν τέσσαρσι βιβλίοις ὑπ' αὐτοῦ συλλεγέντων ⁽¹⁾ τιμᾷ αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει κτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ τέμενος. Ὁ Πιαλέ, υἱὸς Οὐγγρου ὑποδηματοποιοῦ ἐκ Τόλνας ⁽²⁾, ὁ πορθητὴς τῆς Χίου, εἷς τῶν τεσσάρων βεζυρῶν, πρὸς οὓς ὁ σουλτάνος ἀνέθετο τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναυπηγείου, ἐξωράϊσε τὴν συνοικίαν αὐτοῦ καὶ ἐκλείσε τὸ ἴδιον ὄνομα διὰ τινος τῶν καλλίστων τεμενῶν. Τοῦτο κείμενον μεμονωμένον κατὰ τὴν ἄκραν κοιλάδος τινός, ἀποληγούσης πρὸς τὸ Ὀχμεϊδάν (πλατεῖαν τοῦ βέλους), ἔχει δώδεκα θόλους, ἐρειδομένους ἐπὶ μεγάλων κιόνων ἐρυθροῦ γρανίτου. Ὁ βωμὸς καὶ ὁ ἄμβων εἰσὶν ἀπλοῖ, αἱ δὲ θυρίδες οὐχὶ σιδηραῖ, ἀλλὰ περιειλημμέναι ἐξ ὀρειχάλκου, ἥτοι ἐκ τοῦ μετάλλου χριστιανικῶν κωδῶνων ἢ τηλεβόλων, αἱ δ' ἐπιγραφαὶ εἰσι γεγραμμέναι ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ καλλιγράφου Καραϊσαρί ⁽³⁾. Κατὰ τὴν δημώδη παράδοσιν ὁ Πιαλέ, ὅτε ὥκοδομεῖτο τὸ τέμενος, εὗρεν ἑπτὰ κιβώτια χρυσοῦ. Ἐκ τούτου δύναται τις τοῦλάχιστον ἵνα κρίνῃ περὶ τῶν δαπανῶν τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῶν διαπραχθεῖσων ἀρπαγῶν κατὰ τὴν μακροχρόνιον αὐτοῦ ναυαρχίαν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου εἰσπράξεων. Ταύτας ἐμερίζοντο πρὸς τὸν καπετὰν Πασᾶν οἱ μισθωταὶ πῶν προσόδων τοῦ Αἰγαίου ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Σελίμ, ὁ πολὺς Ἰουδαῖος Πορτογάλλος Ἰωάν-

(1) Βιογραφία τοῦ Χαμὶδ παρὰ Ἀτταγί.

(2) Πιγαφέττας καὶ Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ.

(3) Ὁρ' Εὐλιὰ, καὶ κατ' αὐτὸν Κωνσταντινούπολιν καὶ Βόσπορον, Βιβλ. Β'.

νης Μικουέζ, δούξ τῆς Νάξου, Πάρου, Ἀντιπάρου καὶ τῶν ἄλλων Κυκλάδων (1), εἶτα δὲ ὁ κύριος τῆς Ἀνδρου Συμμαρίδας (2), τελευτήσαντος δὲ τούτου ὁ τζαούσης Σουλεϊμάν, ὃς ὑπερεθεμάτισε τετρακισμύρια τάλληρα καὶ ἔλαβε τὴν μίσθωσιν αὐτὴν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἡ τελευτὴ τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου, τοῦ κεκηρυγμένου ἐχθροῦ (3) τοῦ Σοκολλί, παρέσχε τούτῳ ἀφορμὴν εἰς νέαν ἀνίαν. Οἱ τρεῖς δεσπερδάραι, οἵτινες ἐκ προσταγματος τοῦ Σοκολλί ἐκληρονόμησαν τὰ ἄμετρα πλούτη τοῦ Μικουέζ, κατηγορήθησαν, ὅτι ἀπέκρυψαν θησαυρὸν ἐκ τιμαλφῶν λίθων, καθεύχθησαν, ἐβασανίσθησαν καὶ ἅπαντες ἀπελύθησαν τῶν ἀξιωματῶν μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοκολλί.

Ἡ τελευτὴ οὖν τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου οὐδόλως ἦν παραμυθία τῆς συμφορᾶς, ἣν ὁ Σοκολλί ὑπέστη πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἐκ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ φίλου αὐτοῦ Μιχαήλ Καντακουζηνοῦ, τοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλησι φοβεροῦ ἐνεκα τῆς ἀχαλινώτου αὐθαιρεσίας, δωροληψίας καὶ χρημάτων ἀρπαγῆς. Οὗτος, ἐπικαλούμενος Σεϊτάνογλου, ἦτοι υἱὸς τοῦ Σαταναῆ, ἀνεδείχθη διὰ μηχανορραφιών, ἀντὶ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Παλαιολόγου, ἀνώτερος ἐπιθεωρητὴς τῶν μισθώσεων τῶν ἀλυσκῶν τῆς Ἀγχιάλου παρὰ τὸν Εὐξείνιον ὡς τοιοῦτος δὲ ἥλλασσε κατὰ τὸ δοκοῦν τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς πατριάρχας. Ὁ καθαιρεθεὶς Πατριάρχης Μητροφάνης, ὁ πορίσας πολύτιμα χειρόγραφα τοῖς αὐτοκρατορικοῖς πρεσβευταῖς Βουσθὲκ καὶ Βῦς, εἶτα δὲ καταγγελλοὺς ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ πρὸς τὸν Σοκολλί, ὅτι ἀπεκάλυπτεν αὐτοῖς τὰ πάντα, κατεμή-

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 79, 90, 279, 303.

(2) Συμμαρίας delle Relaz. ἐν Βενετία, 4 Ὀκτ. 1579.

(3) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, Β, σ. 56.

νυσε τὸν Καντακουζηνὸν πρὸς τὸ διδάνειον, ὅτι ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἐν ὀκτὼ ἔτεσι ἑκαταίδεκα χιλιάδας δουκάτων χάριν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Ἀλλ' ἡ καταγγελία αὐτοῦ ἀπέβη ματαία παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὃς ἴσως κατέφαγε τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων τούτων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐμερίζετο τὰ διαρπαζόμενα χρήματα μόνον πρὸς τὸν Σοκολλί, τοῖς δὲ βεζύραις Πιαλέ καὶ Ἀχμέτ ἐδίδω φυσικοὺς καρπούς, οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Σοκολλί, Σινὰν καὶ Μουσταφᾶς, ἐπειδὴ οὐδὲν ἐλάμβανον, κατῴρθωσαν ἵνα ὁ Καντακουζηνὸς ἐκ προσάγματος τοῦ σουλτάνου προσ-
 1877 αχθῇ σιδηροδέσμιος ἀπὸ Ἀγχιάλου εἰς τοὺς ἐπτὰ Πύργους, ὅθεν ἀπηλλάγη τῆς εἰρκτῆς διὰ πέντε καὶ πεντήκοντα χιλιάδων δουκάτων⁽¹⁾. Ἡ μίσθωσις τοῦ ἄλατος κατεκυρώθη ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἔλαβε διὰ τοῦ
 μεγάλου βεζύρου τὸ ἀξίωμα τοῦ διφθεροποιοῦ· ὡς τοιοῦτος δὲ ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην μὲν μόνον ἐν τάλληρον, κατ' ἔτος δὲ ἐξήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ἅτε πορίζων τῇ αὐτῇ τὰς ἀναγκαίας διφθέρας· πλὴν τούτου ἅπαντα τὰ ὄνια αὐτοῦ ἦσαν ἀτελῇ⁽²⁾. Ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ μετὰ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ, προσ-
 ερχόμενος ἔφιππος πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην εἶχε πάντοτε ἀκολούθους ὀκτὼ τζοχαδάρους, προηγούμενοι δὲ αὐτοῦ γενίτσαροι. Ἐπὶ τέλους ὁ Σοκολλί οὐκ ἐδυνήθη σῶσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κατηγορίας τοῦ χάνη τῶν Τατάρων, τῆς γενομένης τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς ἦν αἰτία πασῶν τῶν ταραχῶν τῆς Μολδαβίας, τῆς εἰς Χαλέπιον ἐξορίας τῆς μη-

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 395.

(2) Αὐτόθι, σ. 354 καὶ 465, καὶ ὁδοιπορικὸν τοῦ Σβέιγερ, σ. 70. Τουρκογραφικὰ Κρουσίου, σ. 274.

τὸς τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας μετὰ τῶν
 δύο υἱῶν καὶ τῆς ἐν Μολδαβίᾳ τελευταίας ἡττης τῶν γενι-
 τασάρων διὰ τὴν εἰς ἡγεμόνας τῆς Βλαχίας καὶ Μολδα-
 βίας ἀναγόμενους τῶν δύο ἀδελφῶν Πέτρου καὶ Ἀλεξάν-
 δρου. Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος Ἀλῆ βέγης ἀπῆλθε μετὰ 28
 τοῦ φονικοῦ προστάγματος εἰς Ἀγχιάλον, ἔνθα ὁ Καν- ^{Φέρ.}
 τακουζηνός, μὴδ' ἐξομολόγησιν καὶ παρασκευὴν εἰς θάνα- 1578
 τον ἐπιτρέψαντος τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου, ἐκρεμάσθη ἀπ'
 αὐτῆς τῆς πύλης τοῦ μεγάρου αὐτοῦ (1), εἰς οὗ τὴν οἰκο-
 δόμησιν ἐδαπάνησε δισμύρια δουκάτα· τοσαῦτα δ' εὗρεν ἐν
 αὐτῷ παρόντα ἀργύρια καὶ ἔλαβεν ὁ Ἀλῆ βέγης. Τέλος
 τὸ κατὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου καιριώτερον τραῦμα ἦν ἡ
 τῷ αὐτῷ ἔτει θανάτωσις τοῦ ἀδελφίδου Μουσταφᾶ Πασᾶ,
 διοικητοῦ τῆς Βούδης. Οὗτος ἀνεδείχθη διοικητὴς ταύτης
 ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ζιγέθ, ἐπὶ δώ-
 δεκα δ' ἔτη ἦν διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ μεγαλοψυχίαν, διὰ τὰ
 ὠφέλιμα οἰκοδομήματα καὶ θεσμοθετήματα ὁ μέγιστος
 τῶν Τούρκων διοικητῶν, ὧν μνημονεύουσι τὰ χρονικά τῆς
 Βούδης καὶ τῆς Οὐγγρίας, οὐχὶ διότι ἐν εἰρήνῃ τὸν νομὸν
 αὐτοῦ ἐμεγάλυνε δι' αἰφνιδίας καταλήψεως φρουρίων, οἷον
 τοῦ Φουλέκ (2) καὶ ἄλλων, ἀλλὰ διότι τὰ τιμάρια ἀπέ-
 νειμε μόνον τοῖς ἀξίοις αὐτῶν, ἐμερίμνα περὶ χηρῶν καὶ
 ὀρφανῶν, ὠκοδόμησε πύργους ἐν Ζιγέθ, ἐν Στουλβεΐσεν-
 βούργ καὶ Βελγραδίῳ, περιετείχισε τὸ προάστειον τῆς
 Βούδης καὶ ἔκτισεν ἐν τῷ φρουρίῳ τὴν πυριτιδαποθήκην,
 τοὺς λουτροὺς, τεμένη καὶ μεδρεσέδες. Ὁ ἵπποστασιάρχης
 τοῦ σουλτάνου Φερχὰδ (3) ἐπέμφθη εἰς Βούδαν, ὅπως δῇ-

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλὰχ, σ. 478.

(2) Πετσεβί, βιογραφικαὶ εἰδήσεις περὶ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ.

(3) Summario delle Relaz. Venet. 1578.

θεν εξέτασεν τὴν ἐκ τοῦ κεραυνοῦ ἐν τῇ πυριτιδαποθήκῃ
γενομένην βλάβην, καὶ ὡς ὁ κεραυνὸς ἀπὸ αἰθρίου οὐρα-
10 νοῦ ἐνέσκηψε τὸ κρῖμα τοῦ θανάτου ἐπὶ τὸν διοικητὴν, ὃν
1578 οὐκ ἐδυνήθησαν προφυλάξαι ἀπὸ τοῦ ἀπροσδοκῆτου θα-
νάτου οἱ συνήθως ἀκολουθοῦντες αὐτῷ ἱππεύοντι πεντα-
κόσιοι ἱππεῖς. Ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Μουράτ Ὁβείς Πασᾶς,
περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρω, διεδέξατο τὸ ἀξίωμα
τοῦ Μουσταφᾶ.

Ὁ Σοκολλί μετὰ ἔτος καὶ ἡμέραν ἀπὸ τῆς θανατώσεως
τοῦ ἀδελφιδοῦ ἦν ἐν τῷ ἐσπερινῷ αὐτοῦ διβανίῳ· διότι ἦν
τόσῳ ἄοκνος πρὸς ἄνυσιν τῶν πραγμάτων, ὥστε οὐ
μόνον τῇ πρωΐᾳ ἐν τῷ διβανίῳ τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ τῇ
ἐσπέρᾳ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἠκροάζετο τῶν ἐχόντων διαφορὰς,
ὅτε προσήγγισεν ἀνὴρ φέρων ἐπενδύτην δερβίση· καθ' ἣν
δ' ὥραν οὗτος προσεποιεῖτο, ὅτι παραδώσει ἀναφορὰν τῷ
11 μεγάλῳ βεζύρῃ, διήλασε διὰ τοῦ ἀποκεκρυμμένου ξιφι-
1579 δίου τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ὁ Σοκολλί μόλις δυνηθεὶς ἵνα
σπάσῃται τὸ ξίφος ἀπὸ τῆς ζώνης αὐτοῦ, ἔπεσε χαμαὶ
καὶ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν (1). Ὁ φονεὺς, Βόσνιος τὸ γένος,
ὡς ὁ Σοκολλί, ἐδυσφόρει ἐπὶ τῇ ἐλαττώσει τῶν τιμαρίων
αὐτοῦ· μὴ δυνηθεὶς δὲ πληρῶσαι τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ,
προέβη εἰς τὴν δολοφονίαν ἣ ἐξ ἰδίας ἐκδικήσεως ἢ ἐγέ-
νετο ἴσως ὄργανον τοῦ κατὰ τοῦ Σοκολλί μίσους τοῦ Μου-
σταφᾶ Πασᾶ τοῦ ἐκδορέως. Ὁ δολοφόνος βασανισθεὶς οὐ-
δὲν ὠμολόγησε, τῇ δὲ ἐπαύριον ἐταταρτάσθη ὑπὸ τεσσά-
ρων ἱππῶν. Τῇ παραμονῇ τῆς τελευτῆς ὁ Σοκολλί ἐκέλευσε
τὸν ἱπποστασιάρχην αὐτοῦ Χασὰν Ἀγὰν ἵν' ἀναγνῶ αὐ-

(1) Σαγρέδος, σ. 429. Κνόλλας, Α, σ. 669. Ρικὼτ, *Porte ottomane
nouvellement ouverte*. Σελανί, φ. 145. Σολαζαδὲ, φ. 131. Χασαν-
βεγζαδὲ, φ. 38.

τῷ τὴν ἱστορίαν τῆς μάχης τοῦ Κοσσυφοπεδίου, κατὰ δὲ τὸ χωρίον τῆς θανατώσεως Μουράτ τοῦ Α' ὑπὸ τοῦ Κοβιλόβιτς ὁ Σοκολλί ἀπήγγειλεν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ Μουράτ τὴν πρώτην σουρὰν τοῦ Κορανίου, προσθεὶς· «Δῶ μοι Κύριος ὁμοιον μαρτυρικὸν θάνατον (1). Ὁ Σοκολλί ἦν ἐκ φύσεως οὐχὶ ὠμός, ἀλλὰ μόνον αὐστηρός· τὴν τεσσαρακαίδεκαετῇ δὲ διοίκησιν αὐτοῦ ἐκηλίδωσεν οὐχὶ δι' ἀσκόπων θανατώσεων, πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ μεγάρου αὐτοῦ ἀποδράντων ἑκατὸν εἴκοσι δούλων (2). Ὅτε ὁ ἱατρός τοῦ ἀποθανόντος βεγλέρβεγη τῆς Βοσνίας Φερχὰδ, ἐφονεύθη ὑπὸ δούλου, εἶπεν οὗτος, ὅτι ἐπραξε τοῦτο διὰ τὴν ὑποψίαν, ἣν εἶχεν, ὅτι ὁ ἱατρός ἐφαρμάκευσε τὸν κύριον αὐτοῦ ἐκ προστάγματος τοῦ Σοκολλί, ἀλλὰ τὴν ὑποψίαν ταύτην οὐδεμία πρᾶξις τοῦ Σοκολλί βεβαιοῖ. Ἀπὸ τῶν προτέρων παιδισκῶν καὶ γυναικῶν, ἀφ' ὧν ὁ Σοκολλί ἀπεχωρίσθη ἐξ ἀνάγκης, ὅτε ἡ μικρόσωμος καὶ δυσειδὴς ἀδελφή τοῦ σουλτάνου ἐπεδείξατο αὐτῷ τὴν τιμὴν τοῦ προσλαβεῖν αὐτὸν ἐν τῇ κλίνῃ αὐτῆς, ἔσχε δύο υἱοὺς, ὧν ὁ μὲν ἐτελεύτησεν ὡς Πασᾶς τοῦ Χαλεπίου ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς, ὁ δὲ, σαντζάκβεγης τῆς Βοσνίας, προήχθη μετὰ τὴν τελευταίην τοῦ πρώτου πρὸς παραμυθίαν τοῦ πατρὸς εἰς διοικητὴν τοῦ Χαλεπίου. Ὁ Σοκολλί ἀνατραφεὶς ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, φαίνεται, ὅτι ἔλαβεν ἐκεῖθεν τὴν πρὸς τὴν σπουδὴν καὶ τὰ γράμματα κλίσιν, ἣν διетήρησε καὶ ἐν τοῖς πράγμασι. Τὰ ἐπὶ Σελίμ τοῦ Β' γραφέντα ἀξιολογώτατα συγγράμματα φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Τοῦτο διακρινόμενον καὶ τὰ ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς αὐτο-

(1) Ἀλῆς, φ. 291.

(2) Ἀναφορὰ τοῦ Οὐγγιὰδ, 1 Μαρτίου 1575, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

κρατορίας, ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, ἀνεγερθέντα ὑπ' αὐτοῦ οἰ-
κοδομήματα. Τὰ ἀξιολογώτατα τούτων εἰσὶ τεμένη, σχολεῖα
καὶ μαγειρεῖα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἐν Πύργῳ κατὰ τὴν ἀπὸ
Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγουσαν, καὶ
ἐγγὺς τῶν Πηγῶν, πόλεως τῆς Κιλικίας, ἧς τὰ ὀχυρώ-
ματα ἀνωκοδόμησε, πολλὰ εὐσεβῆ καθιδρύματα ἐν Μέκκᾳ
καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἐν Ἐγιοῦπ
ἀπλοῦς ναῖσκος, ἐν ᾧ ἐκηδεύθη. Οὕτως ἐτελεύτησε τὸν
βίον ὑπὸ δολοφόνου χειρὸς, ἐν ᾧ διεῖπε τὸ ὕπατον ἀξίωμα
ἐν διβανίῳ, ὁ πρῶτος κίων τούτου, ὁ μέγιστος τῶν με-
γάλων βεζυρῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὃς ἐπὶ μακρό-
τατον πάντων τῶν μεγάλων βεζυρῶν διεχειρίσατο τὸ
ἀξίωμα τοῦτο ἐπὶ δὲς ἐπτὰ ἔτη ὑπὸ τρεῖς σουλτάνους, ὁ
γαμβρὸς τοῦ Μουράτ, ὁ πορθητῆς τῆς Ζιγέθ Μωάμεθ
Σοκολλί. Ἐξελθὼν πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θαλά-
μου τῶν παίδων ὡς θαλαμηπόλος, μηδέποτε δὲ ἐκπεσὼν
τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ, ἀνυψώθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ
ὑπάτα ἀξιώματα, τὸ τοῦ καπετὰν Πασᾶ, τοῦ βεγλέρβεγη
τῆς Ρούμελης, τοῦ βεζύρου καὶ τέλος τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου, διοικῶν ὑπὸ μὲν τὸν Σουλεϊμάν τῇ ἀκρᾷ ἐμπιστο-
σύνη αὐτοῦ, ὑπὸ δὲ τὸν Σελίμ τῇ ἀπεριορίστῳ πληρε-
ξουσίστητι, ὑπὸ δὲ τὸν Μουράτ ἐν μειωθείσῃ τιμῇ καὶ πί-
στει. Μόνον ἡ σύνεσις καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ διετήρησαν
ἐφ' ὅλην τὴν βασιλείαν τοῦ Σελίμ τὸ κράτος ἐν τῇ ἀκμῇ
τῆς δυνάμεως, εἰς ἣν ἀνύψωσεν αὐτὸ ἡ μεγαλόνοια Σου-
λεϊμάν τοῦ Νομοθέτου, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὰ πέντε ἔτη,
καθ' ἃ διώκησεν ὑπὸ τὸν Μουράτ, εἰ καὶ οὐχὶ μετ' ἀπε-
ριορίστου δυνάμεως, τὰ συμπτώματα ἐπικειμένης ἀδυ-
ναμίας οὕτω ἐφαίνοντο. Ἡ τερηδὼν περιέτρωγε κρύφα
τὴν ράβδον, ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο τοῦ Σουλεϊμάν ἡ ἡγεμο-
νικὴ εἰκὼν, ἀλλὰ νῦν ἡ ράβδος κατεβρώθη, ἡ τοῖς λαοῖς

προβαλλομένη άπατηλή εικών τής δεσποτείας επί ανθρώ-
πων και δαιμόνων συνεθραύσθη, και ή διά τής δυνάμεως
του Σοκολλι άναστελλομένη πτώσις του κράτους άφείθη
έλευθέρα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Περσική πρεσβεία.—'Αλλαγή σαχῶν.—Πόλεμος πρὸς τὴν Περσίαν.—
Μάχη τοῦ Τζιλδέρ.—Κυριάρχαι καὶ γυναῖκες τῆς Γεωργίας.—'Αλώσεις τοῦ
φρουρίου τοῦ Διαβόλου παρὰ τὸν Κανὰν καὶ διάβασις τούτου.—Διάταξις τῆς
Γεωργίας.—Τέλος τῆς ἐκστρατείας.—'Ἡττα τοῦ 'Αραχγὰν καὶ τοῦ Καϊτὰς
βέγγη.—Αἰχμαλωσίαι τοῦ 'Ααδὶλ Γιράι.—'Ανέγερσις τοῦ φρουρίου Κάρς.—
Πολιρκία τῆς Τιφλίδος.—Φόνος τοῦ 'Ααδὶλ Γιράι.—Καθαίρεσις καὶ θάνα-
τος τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ.—'Εκστρατεία καὶ καθαίρεσις τοῦ Σινὰν Πασᾶ.—
Τὸ 'Εριβὰν καὶ ἄλλα φρούρια ὀχυροῦνται ὑπὸ τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ.—Πορεία
πρὸς τὴν Δερβέντ καὶ ἐκστρατεία τοῦ 'Οσμὰν Πασᾶ εἰς Δαγιστάν.—'Εγκα-
θίδρυσις νέου χάνη ἐν Ταυρικῇ.—'Επάνοδος τοῦ 'Οσμὰν Πασᾶ εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν.

Δύο ἐνιαυτοῖς πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοκολλί ἤρξατο ὁ
μακρὸς περσικὸς πόλεμος, ὃς διακοπεῖς ἐπὶ βραχὺ μετὰ
τὰ πρῶτα ἑπτὰ ἔτη διήρκεσεν ἔτι ἑπτὰ. Ὁ ἀνατρέχων
ὀπίσω ἔτη τινα πρὸ τοῦ πολέμου καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν αὐ-
τοῦ δύναται συνάψαι πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἐξιστορούμενα ἄνευ
διαλείμματος τὴν ἀφήγησιν τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ πο-
λέμου. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν Βιβλίοις ἀφηγήθημεν τὰ περὶ
τῆς ιδρύσεως τῆς δυναστείας τῶν Σαφῆ, τὰς πράξεις τοῦ

πρώτου ἡγεμόνος αὐτῆς σάχη Ἰσμαήλ, τὴν ἤτταν αὐτοῦ ἐν Τζαλδιδράν καὶ τέλος τὴν ἐπίορκον πολιτικὴν τοῦ σάχη Ταμάσπ, πεφυρμένην τῷ αἵματι τοῦ φυγάδος ἡγεμονόπαιδος Βαγιαζήτ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ἐνταυθὰ ἐστὶν οἰκεῖος χῶρος ἐν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν μετὰ ἔτος ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τοῦ Μουράτ τελευτῆς τοῦ Ταμάσπ καὶ διὰ βραχέων ἱστορήσωμεν τὰ ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς βασιλείας φονικὰ συμβάντα, ἃ ἦσαν ἐν μέρει αἰτία τοῦ πολέμου.

Ἡ ἐκ τῆς μελέτης τῆς ἱστορίας ἐξαγομένη παρατήρησις, ὅτι, ὡς ἡ Περσία ἐγένετο ἡ κοιτίς τῆς ἐρρύθμου μοναρχίας καὶ ὀργανικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, οὕτως ἐκπαλαι ἐγένετο καὶ τὸ φυτώριον τοῦ ἀχαλινώτου δεσποτισμοῦ καὶ πασῶν τῶν βδελυρῶν αὐτοῦ ὠμοτήτων, κυροῦται ἐκ τῶν ἐξῆς βιαιοτήτων δυνατῶν δούλων καὶ ἀδυνάτων τυράννων, οὓς τέως οὐδεὶς τῶν Εὐρωπαίων ἱστοριογράφων ἰσόρησε διὰ πλήρους σαφηνείας καὶ συνεχείας (1). Τῆς ἀφηγήσεως τῆς δυστυχοῦς ἀλλαγῆς τῆς βασιλείας προηγηθεῖτω ἡ ἀφήγησις τῆς μεγάλης πρεσβείας, ἣν ὁ σάχης Ταμάσπ μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα προσαγορεύσῃ τὸν Μουράτ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ κρατύνη τὴν εἰρήνην καὶ φιλίαν, ἣν διωμολόγησε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Σελίμ καὶ τὸν πάππον Σουλεϊμάν, ἀσφαλίσῃ δὲ τὴν εἰρηνικὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου ὑπὲρ τοῦ πέμπτου τῶν υἱῶν αὐτοῦ Χαϊδέρ ἐπὶ

(1) Ὁ Μαλκὸλμ διηγεῖται ἀτελῶς τὰ συμβάντα ταῦτα ἐν τῷ Κεφαλαίῳ ΙΔ' τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν περσικὴν ἱστορίαν Σουβδεζέτ τεβαρίχ (Ἐκλογὴ τῶν ἱστοριῶν), μὴ ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν συγχρόνων τουρκικῶν ἱστοριῶν, τῶν ἀναπληρουσῶν τὴν σιγὴν τῶν Περσῶν, ὡς τοῦ Νοχβετέτ τεβαρίχ καὶ τοῦ Τζαμιούλ τεβαρίχ.

σηρικὰς στολὰς, πεποικιλμένας δι' εἰκόνων λεόντων, τί-
γρεων ἵππων καὶ ἀνθρώπων, ὅπερ οὐκ ἦν μικρὸν σκάνδα-
λον τῷ σουννίτῃ ἢ τῷ ὀρθοδόξῳ μουσουλμάνῳ, βδελυτ-
τομένῳ πᾶσαν ἀπεικόνισιν ὡς ἐναντίαν πρὸς τὸν νό-
μον. Πεντήκοντα ἀκόλουθοι πεζοὶ καὶ τρεῖς ἵππεις, ὧν αἱ
ζῶναι ἦσαν κεκοσμημέναι ἐκ κωδωνίων, ἃ ἤχουν, ἡγοῦντο
τοῦ πρεσβευτοῦ. Ὁ Τομακχὰν ἐβαινεν ἐπὶ εὐγενοῦς ἵππου,
οὗ τὸ ἐφίππιον ἦστροπτε χρυσῷ· ὁ ἐξ ἐρυθροῦ σιρίχνου
κάνδους αὐτοῦ εἶχε παρυφὴν χρυσῷ πεποικιλμένην πλα-
τεῖαν ὅσον χεῖρ καὶ ἐξεικονίζουσαν φύλλα· ἔφερε δὲ ὑπο-
χιτώνιον κεκοσμημένον εἰκόσι. Ἡ κορυφὴ τῆς κυρθασίας
ἦν ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, τὸ δὲ ἐφίππιον χρυ-
σοῦν. Εἶποντο τῷ σάχῃ τρεῖς ὑπασπισταί, ὧν ὁ μὲν ἔφερε
τὸ ξίφος αὐτοῦ, ὁ δὲ τὸ τόξον, ὁ δὲ τὴν τοξοθήκην λιθο-
κόλλητον. Μετὰ πέντε ἡμέρας ὁ σουλτάνος, ὃς ἐξεπίτη-
δες ἐπεβράδυνεν ἐπὶ δύο ἐβδομάδας τὴν ἀπὸ τῆς θήρας ¹⁰
^{Μαΐου} 1576 ἐπάνοδον, ὅπως ἐπιδείξῃ εἰσερχόμενος εἰς τὴν πρωτεύου-
σαν τῷ Πέρσῃ πρεσβευτῇ πᾶσαν τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς
ὀθωμανικῆς αὐλῆς, ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν προπεμ-
πόμενος ἐκ δέκα ὡς δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ πάντων
τῶν μεγάλων βεζυρῶν ἐχόντων πολυτελεστάτους ἵππους
καὶ ὅπλα. Τῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ὁ πρεσβευ-
τὴς προσῆλθε πανηγυρικῶς πρὸς τὸν σουλτάνον, πρὸς ὃν
παρέδωκε τὰ πολυτελῆ δῶρα, ἐν οἷς ἦσαν Κοράνιον ἀτι-
μήτου ἀξίας, ἐν Σαχναμῇ, ἐξήκοντα τόμοι Περσῶν
ποιητῶν, μία σκηνὴ διηρημένη εἰς τεσσαράκοντα μέρη, ἧς
ὁ στηλοβάτης ἦν χρυσοῦν δένδρον κεκοσμημένον πλουσίως
πολυτίμοις λίθοις ⁽¹⁾, καὶ ἔχουσα σηρικὰ σχοινία, τεσσα-

(1) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 192.

ράκοντα τάπητες, ἑξ κιβώτια πλήρη τιμαλφῶν λίθων, ἦτοι ἀδαμάντων, σμαράγδων, λυχνιτῶν, κυάνων καὶ μαργαριτῶν, ἐλάσματα τοῦ Χορασάν, τόξα τοῦ Τζάτσχ, πέλους τοῦ Ἰράκ, πολύτιμα σθηρικά ὑφάσματα τοῦ Ἰέζδ καὶ τοῦ Κούμ. Ἐκαστος τῶν ἑξ βεζυρῶν ἐξένισε τὸν πρεσβευτὴν ἐπὶ ἡμέραν ⁽¹⁾ καὶ ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ δῶρα. Τῇ 22 Μαΐου ὁ Τομακχάν ἀπεχαιρέτισε τὸν σουλτάνον, ὃς ἐδωρήσατο αὐτῷ πεντακισχίλια δουκάτα καὶ δύο ἵππους κεκοσμημένους δι' ἐρυθροῦ σθηριχνόου καὶ ἀργυρῶν κοσμημάτων.

Προσαγορεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Τομακχάν τὸν σουλτάνον Μουράτ ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει, ὁ σάχης Ταμάσπ (Α) κατέβη ἀπὸ τοῦ θρόνου εἰς τὸν τάφον μετὰ βασιλείαν τεσσάρων καὶ πεντήκοντα ἐτῶν οὐχὶ ἐκ φυσικοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐκ μαιφονίας τοῦ χαρεμίου, διαφθείραντος αὐτὸν δηλητηρίῳ φαρμάκῳ, ὃπερ ἦν ἀρχὴ φονικῶν συμβάντων. Τὰς ἡνίας τοῦ κράτους, ἃς ὁ γηραιὸς ἡγεμὼν εἶχε μόνον κατ' ὄνομα, κατέλαβον ἀπὸ πολλοῦ οἱ κραταιοὶ ἀρχηγοὶ τῶν γεωργιανῶν, κερκασσιανῶν, κουρδικῶν καὶ τουρκομανικῶν φυλῶν. Ὁ Χουσεῖν βέγης Οὐσταδζιλοῦ συνεμάχησε πρὸς τοὺς Γεωργιανοὺς χάνας Ἀλῆν καὶ Σάλ ⁽²⁾, θείους τῶν ἡγεμονοπαίδων Βεχράμ καὶ Χαϊδέρ, ὅπως ἀναδείξωσι διάδοχον τοῦ θρόνου ἐκεῖνον, ἀντὶ τούτου, ὃν προώρισεν ὁ σάχης. Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Χαϊδέρ ἐβουλεύθη μιὰρὸν ἔργον, ὅπως διὰ τῆς ἐπιταχύνσεως

(1) Ὁ Σελανικί, σ. 137, ἀριθμεῖ τὰ δῶρα τῶν βεζυρῶν. Ὁ Οὐγγὰδ λέγει ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ. « Ἐπεδείχθησαν αὐτῷ θεάματα καὶ ἐψάλη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὕμνος πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐβουδέκρ, Ὁμάρ καὶ Ὁσμάν » ἀλλὰ τοῦτο ἦν μᾶλλον ὕβρις ἢ τιμὴ· διότι ὁ ὕμνος οὗτος οὐκ ἐξύμνει τὸν Ἀλῆν, ὃν οἱ Πέρσαι ἐσέβοντο μᾶλλον τῶν τριῶν πρώτων διαδόχων τοῦ Προφήτου.

(2) Παρὰ Μιναδοῦ καὶ Κνόλλες Ζαχάγ.

τοῦ θανάτου τοῦ ἐν δυσμαῖς τοῦ βίου ὄντος σάχη ἀσφαλίσῃ τὸν θρόνον τῷ υἱῷ· ἐντρίψασα οὖν αὐτὸν ἐν τῷ λουτρῷ διὰ κόνεως διαβόρου, χρησιμευσούσης δῆθεν πρὸς ἀποψίλωσιν, διέφθειρε τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς ἐκείνου, ἐξ ἧς ὁ υἱὸς ἔλαβε τὴν ἰδίαν. Ὁ Χαϊδερ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῇ αὐτῇ νυκτὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, ἐν ᾧ οὗτος κατηρᾶτο τῇ φαρμακευτρίᾳ. Ἀλλ' ἡ ἡγεμονίς Περιτζανχάν (1), θυγάτηρ τοῦ σάχη ἐκ δούλης Κιρκασαίδος, ἣτις εἶχε κοινὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν βασίλισσαν τῆς Περσίας Παρυσάτιδα οὐ μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς τυραννικὰς κακίας, ἡγγεῖλε παραχρῆμα τῷ θεῷ αὐτῆς, τῷ Κιρκασῷ ἡγεμόνι Σεμχάλ, ὅτι θανόντος τοῦ σάχη ἡ βασιλεία περιῆλθεν ἤδη εἰς τοὺς χάνας τῆς Γεωργίας. Ὁ Σεμχάλ συνεμάχησε παραυτὰ πρὸς τοὺς φίλους αὐτῷ ἀρχηγούς τῶν κουρδικῶν καὶ τουρκομανικῶν φυλῶν· ὥς δὲ οἱ Γεωργιανοὶ χάναι ἤλπιζον εἰς τὴν βοήθειαν τῆς φυλῆς τοῦ Οὐσταδζλου, οὕτω καὶ ὁ Κιρκασὸς ἡγεμὼν εἰς τὴν τῆς φυλῆς τοῦ Ἐφσχάρ. Οὗτοι συναθροισθέντες τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὑπὸ τὸν Σεμχάλ εἰσῆλθον ἡγουμένου αὐτοῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τῆς θύρας τοῦ κήπου, οἱ δὲ Γεωργιανοί, ὧν ἡγεῖτο ὁ Οὐσταδζλου, ἀπεπειράθησαν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὰ διὰ τῆς μεγάλης πύλης (Ἀλακαπού), ἀλλ' οἱ φυλάσσοντες ἡρνήθησαν ἀνοῖξαι αὐτήν. Μαθὼν ὁ Χαϊδερ, ὅτι οἱ ἐχθροὶ Κιρκασοὶ καὶ Τουρκομάνοι ἦσαν ἐν τοῖς ἀνάκτοροις ἀπεπειράθη φυγεῖν ἐν γυναιχείᾳ ἐσθῆτι· ἀλλ' ὁ Σεμχάλ, μαθὼν τοῦτο, ἀπέσπασεν αὐτοῦ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, δούλος δὲ Κιρκασὸς διέπειρεν αὐτὸν ξιφιδίῳ.

(1) Ὁ Μιναδοῦ, καί, κατ' αὐτὸν ὁ Βιζαρί, Κνόλλες καὶ ἄλλοι μεταβάλλουσι τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς Peri Concona.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Οὐσταδζλου καὶ οἱ Γεωργιανοί, ρήξαν-
τες τὴν μεγάλην πύλην, ὥρμησαν πρὸς τὸν γυναικωνίτην.
Ὁ Σεμχάλ ἐρρίψε τὴν κεφαλὴν τοῦ θανατωθέντος ἡγε-
μόνος εἰς αὐτοὺς, ἦν ἰδόντες οὗτοι ἀπεχώρησαν ἐκ δει-
λίας. Περὶ ὄρθρον οἱ νεκροὶ ἀμφοτέρων τῶν σαχῶν, ὧν ὁ
μὲν ἤρξεν ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα, ὁ δὲ ἐπὶ ἡμίσειαν
νύκτα, ἐξήχθησαν συγχρόνως τῶν ἀναχτόρων χάριν τῶν
νομίμων. Ὁ Κουσεὶν βέγης Οὐσταδζλου, θεὸς τῶν ἐξ
ἐτέρας Γεωργιανῆς γεννηθέντων Μουσταφᾶ καὶ Ἰμαν-
κουλί, ἐξήρπασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου καὶ παρα-
πεμπόμενος ὑπὸ τινων ἱππέων ἔφυγε μετ' αὐτῶν εἰς Κούμ
Κασχάν, ἐν νῷ ἔχων ἀναγορεῦσαι τὸν ἕτερον τῶν ἀνεψιῶν
βασιλέα. Ὁ Σεμχάλ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πάντα τρόπον ἐμη-
χανεύθησαν, ἵν' ἀναδεῇ ξωσι βασιλέα ὁμαίμονα Κιρκασσὸν
ἡγεμονόπαιδα, ἀλλ' ἐγένοντο μισητοὶ παρὰ τῷ λαῷ διὰ
τὸν φόνον τοῦ Χαϊδέρ, πρὸς ὃν οἱ Πέρσαι ἦσαν καθωσιω-
μένοι ὡς διάδοχον τοῦ Ταμάσπ. Ἐγνώσαν οὖν ἀνακοι-
νῶσαι τῷ ἡγεμονόπαιδι Ἰσμαήλ, τῷ ἀπὸ πέντε καὶ εἴκο-
σιν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καθειργμένῳ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ
Ἀλαμούτ, ὅτι χάριν αὐτοῦ ἀπέκτειναν τὸν ἀντίζηλον αὐ-
τῷ Χαϊδέρ καὶ ἐμάχοντο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Οὐσταδζλου.
Ἡ ἡγεμονίς Περιτζάν, οὐχὶ ἄπειρος περὶ τὰ πολεμικὰ καὶ
τὴν ἱππασίαν, ἐπέβη ἱππου, (ὡς ἡ ἀρχαία βασιλὶς τῆς
Περσίας Ῥοδογούνη, ἥτις ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ἐχθρικῆς εἰσβο-
λῆς ὥρμησε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μετὰ ἡμικτενίστου κόμης,
περὶ ἧς τὴν διακόσμησιν ἡσχολεῖτο, μετὰ τὴν ἀπόκρου-
σιν δ' αὐτῶν ἐτέλεσε τὸν κόσμον τῆς κεφαλῆς) καὶ ἔφυγε
πρὸς τὸ φρούριον Ἀλαμούτ (φωλεὰν τοῦ Ἀετοῦ), κείμε-
νον μεταξύ τοῦ Καζβὶν καὶ τῆς Ταβρίδος, ἀρχαῖον ἐνδιαί-
τημα τοῦ ἡγεμόνος τῶν Δολοφόνων (Assassins) τοῦ Πρε-
σβύτου τοῦ Ὄρους, ἐξ οὗ ἡ Δολοφονία ὡς ἀρχὴ τῆς ἡγε-

μονίας τῶν Δολοφόνων ἐξεχύθη εἰς τὴν Ἀσίαν. Τοῖς σά-
 χαις τῆς Περσίας ἦν τὸ φρούριον τοῦτο ὡς τοῖς ἀρ-
 χαίοις Χοσρόαις ὁ οἶκος τοῦ Σκότους (1) ἢ τὸ
 φρούριον τῆς Ἀήθης, ἐν ᾧ οἱ μνηστῆρες τοῦ
 θρόνου, ἐξόριστοι ἐν τῷ σκότει αἰωνίας εἰρκτῆς καὶ λήθης
 τοῦ θρόνου, διέφθειρον τὸ ζῆν. Πλὴν τῆς ἐπωνυμίας Φω-
 λεᾶς ἀετοῦ (Ἀλαμοῦτ) τῆς παραχθείσης ἐκ τοῦ
 ἀπορρήτου αὐτοῦ ὡς ἐπὶ πέτρας κειμένου, τὸ φρούριον
 τοῦτο ἔφερεν ἔτι τὴν τοῦ Καχαγά, δηλοῦσαν ἐκ τοῦ
 ἥχου τὸ πρᾶγμα· διότι διὰ τὸ ἐχυρὸν αὐτοῦ χλευάζει τὴν
 ἐχθρικὴν προσβολὴν ἐπιφωνοῦσα χαχά. Ἐνταῦθα οὖν
 καθεῖρχθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ὁ
 ἡγεμονόπαις Ἰσμαήλ οὐχὶ ὡς διαρπάσας ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς
 νεότητος ἐμπορικὰς συνοδίας καὶ ὡς διαταράξας τὴν εἰρή-
 νην περὶ τὰ τουρκικὰ μεθόρια, ἀλλ' ὡς ἐπικίνδυνος τῷ τε
 κράτει καὶ τῷ θρόνῳ ἀντίπαλος, καθὼ ὁ παδὸς τοῦ δόγμα-
 τος τῶν Σουννιτῶν. Ὁ Ἰσμαήλ, ζητῶν ἵνα κατασιγᾷ
 διὰ μεθυστικοῦ ὑποσκιάμου τὴν στέρησιν τῆς διαδοχῆς καὶ
 τῆς ἐλευθερίας, προέβη εἰς τοσαύτην χρῆσιν αὐτοῦ, ὥς καθ'
 ἡμέραν ἔδαπάνᾳ ὡς ἐπτὰ καὶ τεσσαράκοντα δραχμὰς ἐκ
 τοῦ δριμυτάτου τούτου ὀπιώδους ποτοῦ, οὕτω δὲ μετέ-
 βαλε τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ βιαιότητα εἰς ὠμότητα καὶ ζο-
 φερὰν μελαγχολίαν. Ὅτε δὲ ἀντήλλαξε τὴν ὀμιχλώδη
 ἀτμοσφαῖραν τῆς εἰρκτῆς πρὸς τὴν βασιλικὴν ἀρχήν, ἐπε-
 θύμησε τοῦ φόνου τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἐν τέλει, οἵτι-
 νες ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς συνεβούλευσαν τούτῳ
 τὴν κάθειρξιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τῶν βασιλέων
 τῆς Περσίας ἐσφάγησαν χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ ὀκτώ

(1) Θεοφάνης, ἔτει ΙΖ. Ἡράκλειος.

ἀδελφοί(1) καὶ ἑπτακαίδεκα τῶν δυνατωτάτων τῶν ἐν τέλει, μόνον δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Μωάμεθ Χοδαβενδὲ ἐφείσατο, διότι οὗτος ἡμίτυφος ὢν ἐκρίθη ἀνεπιτήδειος πρὸς τὴν διαδοχὴν, ὡς καὶ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ, ὧν ὁ μὲν, Χαμζὰ τοῦνομα, συνέζη τῷ πατρὶ ἐν Σιράζ, ὁ δὲ Ἀββᾶς, ὁ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ θρόνου μέγας ἐπικληθεὶς, ἔφερε, καίπερ παῖς, τὴν προσηγορίαν τοῦ διοικητοῦ τοῦ Χορασάν. Ὁ Ἰσμαήλ, πάντας μισῶν καὶ ὑπὸ πάντων μισούμενος, οὐδόλως ἐτόλμα πλέον ἵνα παριστῇται τῷ λαῷ, κατέτριβε δὲ τὸν χρόνον, ἔγκλειστος ἐν τοῖς ἀνακτόροις, μεθυσκόμενος τοῦ ὀπίου μετ' ὀλίγων ἐμπίστων. Ἐπὶ τῆς ὀκτωκαίδεκαμήνου βασιλείας ἐβίου μεταξὺ μέθης τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ φόβου τῆς ἐκδικήσεως τῶν θυμάτων αὐτοῦ, ὅτε ἐπὶ τέλους ἐβουλεύθη ἵνα καὶ τῶν υἱῶν τοῦ ἀδελφοῦ Χοδαβενδὲ, καί περ παίδων ἔτι ὄντων, ἀπαλλαγῇ. Τῇ δωδεκάτῃ οὖν ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς Ῥαμαζάν ἐπεμψε τὰ φοινικὰ προστάγματα πρὸς τὸ Ἐράτ καὶ Σιράζ. Ὁ αὐλάρχης τοῦ νέου Ἀββᾶς Ἀλῆ Κουλιχάν, διοικῶν τὸ Χορασάν ἐν ὀνόματι τοῦ νέου, ἀνεβάλλετο ἐκ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τὴν πλήρωσιν τοῦ φοινικοῦ προστάγματος εἰς τὸ τέλος τοῦ νηστευσίμου μηνὸς Ῥαμαζάν, εἰς δὲ Σιράζ ἀφίκετο μίαν ὥραν πρὸ τῆς εἰς θανάτωσιν τοῦ ἡγεμονόπαιδος ὠρισμένης ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ σάχη Ἰσμαήλ. Ἡ Περιτζάν, ἡ ἐλευθε-

14 ρώσασα τοῦτον τῆς εἰρκτῆς, ἡλευθέρωσε καὶ τὴν Περσίαν
 Νοεμ. ἀπὸ τοῦ τυράννου, σφαγέντος ἐκ προστάγματος αὐτῆς
 4577 ὑπὸ πεντεκαίδεκα εἰς γυναῖκας μετημφισμένων ἀνδρῶν(B).

12 Δώδεκα ἡμέραις πρὸ τῆς θανατώσεως τοῦ σάχη Ἰσμαήλ
 Νοεμ.
 4577

(1) Μιναδοκ, καὶ, κατ' αὐτὸν, Βιζαρί, καὶ Κνόλλες, οἵτινες συμφωνοῦσιν ἐντελῶς περὶ τούτων τοῖς Ἀσιανοῖς ἱστοριογράφοις.

ἐφάνη ἐν Κωνσταντινουπόλει κομήτης, ὃς ἐπεκύρωσε τὴν ἀρχαίαν δημώδη δεισιδαιμονίαν, ὅτι ἡ ἐμφάνεια κομήτου προοιωνίζετο θάνατον κυριάρχου καὶ ἀνατροπὴν κράτους. Ὁ μουφτί καὶ ὁ οἰκοδόμος τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἀστεροσκοπείου, ὁ αὐλικὸς ἀστρονόμος Τακιεδδὶν, ὑπελόγισαν ἀπὸ κοινοῦ ὅτι ὁ κομήτης οὗτός ἐστιν ὁ αὐτός, ὁ ἤδη ἐνδεκάκις ὡς προάγγελος σπουδαίων παγκοσμίων συμβαμάτων φανείς, ἀληθῶς ὅμως κατὰ λίαν ἄνισα χρονικὰ διαστήματα· διότι ὁ αὐτὸς κομήτης προήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ Ἀβελ, τὸν κατακλυσμὸν, τὴν τυραννίαν τοῦ Νεμβρώδ κατὰ τοῦ Ἀβραάμ, τὴν καταστροφὴν τῆς φυλῆς Ἀὰδ καὶ τῆς τοῦ Θεμοῦδ, τὴν γέννησιν τοῦ Μωϋσέως, τὴν τελευτὴν τοῦ Φαραώ, τὴν μάχην τοῦ Βέρδ, τὸν φόνον τοῦ Ὄσμάν καὶ Ἀλῆ καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰεζίδ, ὅτε μὲν μετὰ δεκαετηρίδα, ὅτε δὲ μετὰ ἑκατονταετηρίδα, πάντοτε ὁ αὐτὸς ὁρατός, νῦν δὲ τὸ δωδέκατον ἐπιφανείς (!). Ὁ διοικητὴς τοῦ Βὰν Χοσρέφ Πασᾶς, ὅπως μὴ διαψευσθῇ ὁ κομήτης ὡς προφήτης τοῦ πολέμου, διηρέθισε τὴν Πύλην δι' ἀγγελιῶν περὶ τῆς ἀναρχίας τοῦ περσικοῦ κράτους, περὶ τῆς διαφωνίας τῶν φυλῶν καὶ περὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ σάχη πρὸς τὸν περσικὸν πόλεμον, ὃς ἐνεκα τῶν κατὰ σιγῶν ἀπολυθέντων πολλῶν φετβάδων ἦν ἱερός. Τοῦτον οὐκ ἤυχετο μὲν ὁ μέγας βεζύρης Σοκολλί, ὡς πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν τὸν κύπριον, ἀλλὰ μετὰ μείζονος σφοδρότητος διηρέθιζον οἱ βεζύραι Σινὰν Πασᾶς, πορθητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῆς Γολέττας, καὶ ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς, πορθητὴς τῆς Κύπρου, ἀμφοτέροι διὰ παρελθουσῶν νικῶν ὑπισχνούμενοι μελλούσας καὶ ἀμφοτέροι ἐποφθαλμίζοντες τῇ ἀρχιςρατηγίᾳ. Τῇ συμβουλῇ τοῦ Σοκολλί, ἐπιθυμοῦντος ἵνα τηρῇται ἡ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο φιλοδόξων κατ' φιλοπολέμων βεζυρῶν, ιδίῳ δ' αὐτοῦ ἐχθρῶν, ἀνετέθη τῷ μὲν Μουσταφᾶ

Πασᾶ ἡ ἀρχηγία τῶν μεθορίων τοῦ Βαγδάτ (τῆς Μεσοποταμίας), τῷ δὲ Σινὰν Πασᾶ ἡ τῶν μεθορίων τοῦ Ἐρζερούμ (Ἀρμενίας)· ἀλλ' ὅτε ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀπονομῆς τοῦ ἐκάστῳ λαχόντος σαντζακίου, ὁ σκληραύχην Ἀλθάνος Σινὰν παρέσχε τοσαῦτα πράγματα, ὥστε οὐδεὶς ἄλλος τρόπος ὑπελείπετο ἢ ἡ καθαίρεσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀναγόμενσις τοῦ Μουσταφᾶ μόνου ἀρχιστρατήγου. Ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν Πατᾶν ἐτάχθησαν πεντακισχίλιοι γενίτσαροι, αἱ ἴλαι τῶν σπαήδων, ὁ διοικητὴς τοῦ Διαρβερκίρ (Δερβίς Πασᾶς, ὁ τοῦ Ἐρζερούμ (Βεχράμ Πασᾶς) ὁ τοῦ Σουλκάδρ (Ἀχμέτ Πασᾶς) ὁ τοῦ Χαλεπίου (Μωάμεθ Πασᾶς), ὁ τῆς Καραμανίας (Γκιουζελτζέ Μωάμεθ Πασᾶς) μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς σαντζακβέγηδων καὶ σπαήδων, ὁ πρῶην βεγλέρβεγης τοῦ Διαρβερκίρ Οὐζδεμίρ Ὁσμὰν Πασᾶς, καὶ ὁ χάνης τῆς Ταυρικῆς μετὰ τοῦ ἵππικοῦ αὐτοῦ, ἐξεδόθη δὲ καὶ τὸ δίπλωμα τῆς ἀρχιστρατηγίας τῆς ἐπὶ τὸ

² ^{Ἰουνίου} Σιρβὰν ἐκστρατείας (1).

4578 Μετὰ προνοίας καὶ φρονήσεως, τῇ εὐφυίᾳ μεγάλου στρατηγοῦ πρεπούσης, ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς οὐ μόνον ἐγνώρισε τὴν ἀναγόμενσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς εἰρημένους διοικητὰς καὶ πρὸς τοὺς σαντζακβέγηδας τοῦ Πασίν (2) καὶ τοῦ Σουσχάδ (3) προσκαλέσας αὐτοὺς παρ' ἑαυτῷ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ ἐπεμψε δωδεκάδα ἐπιστολῶν πρὸς τοὺς μεθορίους ἄρχοντας τῆς Γεωργίας, πείραν πάντων λαμβάνων (4) καὶ πάντα εἰς σύμπραξιν καλῶν. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας συνέταξεν ὁ γραμματεὺς τοῦ Μου-

(1) Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 393 καὶ ἡ Νουζρετναμέ αὐτοῦ, φ. 11.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ εὑρηται ἐν τῷ Νουζρετναμέ, φ. 11.

(3) Αὐτόθι, φ. 18.

(4) Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 394.

σταφᾶ, ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς, ὃς κατέταξε ταύτας ἐν τῷ περικλεεῖ Βιβλίῳ τῆς Νίκης, εἰδικῆς ἱστορίας τοῦ παρόντος περσικοῦ πολέμου. Παρόμοιαι ἐπιστολαὶ ἐπέμφθησαν καὶ πρὸς πολλοὺς ἡγεμόνας, ἄρχοντας τῶν πρὸς ἄρκτον τῆς Περσίας χωρῶν μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου καὶ Κασπίου Πελάγους, οἷον τοῦ Σιρβάν, τοῦ Δαγιστάν, τῆς Γεωργίας καὶ Κιρκασίας, πρὸς τὸν Μίρζαν Σιαχρόχ, υἱὸν τοῦ ποτε κυριάρχου τοῦ Σιρβάν, πρὸς τὸν Σεμχάλ, ἡγεμόνα τῶν Κουμούκων καὶ τῶν Καϊτάκων, πρὸς τὸν ἐν Δαγιστάν παρὰ τὸ Κάσπιον Πέλαγος διοικητὴν Ταβεζερὰν ⁽¹⁾, πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Λεβέντ Ἀλέξανδρον, κυριάρχην τῶν μεταξὺ Ἐριβάν καὶ Σιρβάν χωρῶν, πρὸς τὸν Γεώργιον, υἱὸν τοῦ Λουαρζάβ, ἄρχοντα τῆς χώρας Βὰς Ἀτσούκ (Ἰμερέτης), πρὸς τὸν κυριάρχην τοῦ Γουριέλ καὶ πρὸς τὸν Δαδιάν, ἡγεμόνα τῆς Μιγγρελίας (Κολχίδος).

Λήγοντος Μαρτίου μηνὸς ἡγγέλθη ἐν Κωνσταντινούλει ³¹
ἡ περὶ τὰ περσικὰ ὅρια μεγάλη ζημία τῶν ὀθωμανικῶν ^{Μαρτ.}
στρατευμάτων. Ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Σεχζὼρ, πρωτεύουσας ¹⁵⁷⁸
τοῦ Κουρδιστάν, ἀπεκρούσθη εἰς τὰ φρούρια αὐτοῦ, οἱ δὲ
Πέρσαι κατέσφαξαν πάντα τὰ περὶ τὸ Βαγδάτ βοσκήματα ⁽²⁾.
Αἱ ἀγγελίαι αὗται ἐπέσπευσαν τὰς προπαρασκευὰς τοῦ σε-
ρασκέρη, ὃς ὁμῶς ἐξεστράτευσεν μετὰ τὴν εἰς σαντζάκβεγην
τῆς Νικδὲ ἀναγόρευσιν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωάμεθ, υἱοῦ
τῆς θυγατρὸς τοῦ Μωάμεθ σουλτάνου (φιλτάτου υἱοῦ τοῦ
Σουλεϊμάν), μετὰ προσόδου τετρακοσίων χιλιάδων ἄσπρων,
καὶ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν ἐτέρου τινὸς Μωάμεθ, πελάτου
αὐτοῦ, ἀνδρὸς ἀγροίκου καὶ χωρικῆς καταγωγῆς καὶ

(1) Ἡ ἐπιστολὴ εὔρηται ἐν τῷ Νουζρενναμέ, φ. 15.

(2) Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 473.

ἤθους, εἰς σαντζάκβεγην τοῦ Βεγσερί. Ὁ Μουσταφᾶ Πα-
⁵
 , Ἀπριλ. σαῶς ἀρχομένου Ἀπριλίου μηνός, προπεμπόμενος ὑπὸ πάν-
 1578 των τῶν βεζυρῶν, ἀπεχαιρέτισε τὸν σουλτάνον, φιλήσας
 τοὺς πόδας αὐτοῦ· κροτούντων δὲ τῶν τηλεβόλων ἀπέ-
 πλευσεν εἰς Χρυσούπολιν ⁽¹⁾ ἐπὶ τῆς γαλέρας τοῦ καπε-
 τὰν Πασᾶ, ἣν προέπεμπον τέσσαρες καὶ δέκα ἑτεραι γα-
 λέραι, ἐφ' ὧν ἦσαν οἱ λοιποὶ βεζύραι. Δύο σημαῖαι, δοθεῖ-
 σαι τῷ σερασκέρῃ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὧν ἡ μὲν ἐρυθρὰ, ἡ
 δὲ ἐξ ἡμισείας ἐρυθρὰ καὶ κιτρίνη, ἐκυμάτιζον ἐπὶ τῆς πρύ-
 28
 , Ἀπριλ. μνης τῆς γαλέρας αὐτοῦ. Λήγοντος τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ
 νέος στρατάρχης ἤρε τὸ στρατόπεδον ἐκ Χρυσουπόλεως·
 ἀλλ' ἦν τόσῳ βραδύς, ὥστε διήνυσεν ἐν ἑπτὰ ἡμέραις τὸ
 μέχρι Νικομηδείας βραχὺ διάστημα μιᾶς καὶ ἡμισείας ἡμέ-
 ρας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπετράπη τοῖς γενιτσάροις, οἵ-
 τινες μεγαλοπρεπῶς ἐξενίσθησαν, ἵνα διὰ τῆς πρὸς τῇ
 Προῦση Ἀδριανουπόλεως πορευθῶσιν εἰς Ἐρζερούμ, ἐνθα
 ἐμελλον εὐρήσειν τὸν σερασκέρην, λαβόντα τὴν εἰς Ἰκό-
 νιον ἄγουσαν μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ. Ὁ Μουσταφᾶς
 ἐπεσκέψατο ἐνταῦθα τὸν τάφον τοῦ Τζελαλεδδίν 'Ρουμί
 καὶ ἐζήτησεν ἀνοίξας τὸ περιώνυμον μυστικὸν σύγγραμμα
 Μεσνεβί ἵνα οἰωνισθῇ περὶ τῆς ἐκστρατείας διὰ νύξεως
 βελόνης· κατ' εὐτυχίαν δὲ συγκυρίαν ἐνύξε τὸ χωρίον, ἐνθα
 γίγνεται λόγος περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἀλεξάνδρου
 εἰς τὸ ὄρος Κάφ, ὅπερ ὑπελήφθη ὡς προάγγελος τῆς νί-
 κης ⁽²⁾. Διατρίβων ἐν Σεβαστείᾳ ὁ Μουσταφᾶς ἔλαβεν ἀγ-
 γελίας τῶν διοικητῶν τοῦ Βᾶν, Ἐρζερούμ καὶ Χαλεπίου,
 ὧν ἡ μὲν ἀνεκοίνου αὐτῷ νίκας κατὰ τῶν Περσῶν, αἱ δὲ
 δύο ἑτεραι τὴν καταλυμαιομένην τὴν χώραν αὐτῶν σπα-

(1) Honr. Porsii Bellum Persicum, σ. 7.

(2) Ἐν τῷ Νοῦρετναμέ, φ. 51, καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλῆ, φ. 394.

νοσιτίαν. Συγχρόνως ἐκομίσθησαν ἐνταῦθα ἐπιστολαὶ ὑποταγῆς τῶν Κιρκασσῶν ἡγεμόνων τοῦ Γουριέλ καὶ τῆς Κολχίδος, ὧν οὗτος ἔφερε τὴν βασιλικὴν προσηγορίαν τοῦ Δαδιδάν. Ἐν Κοτζισάρ κατέλαβε τὸν στρατὸν φοβερά θύελλα. Ὅπως δὲ καταστείλῃ τὴν ἀνταρσίαν, ἣν ἐξέφλεξεν ὁ Τουρκομάνος Σάμ ἐν Ἐλθιστάν, ἐπαρχία τοῦ Σουλκάδρ, ἐβουλεύσατο ὀρθῶς, ἐπέστειλε δὲ περὶ τούτου πρὸς τὸν Σεμσί Πασᾶν καὶ πρὸς τὸν Σεαδεδδίν. Ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Τζερμίκ πρὸ τοῦ Ἐρζερούμ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ οἱ διὰ τῆς πρὸς τῇ Προύσῃ Ἀδριανουπόλεως (Βόλι) πορευθέντες γενίτσαροι, οἱ διοικηταὶ τοῦ Διαρβεκίρ, τῆς Σεβαστείας, τῆς Καραμανίας καὶ τοῦ Σουλκάδρ, ἄγοντες τὰ συντάγματα αὐτῶν, καὶ ὁ Οὐζδεμίρ Ὅσμάν Πασᾶς μετὰ τῶν ἰδίων ἱππέων. Εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν καὶ χίλια κεφαλαί, ἅς ἐν νίκῃ τινὶ ὁ διοικητὴς τοῦ Κάρς ἀπέταμεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Τζανβάζ Τζουκουρί (Τάφρου τῶν σχοινοβατῶν) καὶ γράμματα ὑποταγῆς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Δαγιστάν, τοῦ Σεμχάλ, ἀρχηγοῦ τῶν Καϊτάκων καὶ Κουμούνων, τοῦ Γαζί Ῥεσιδ Ὀγλοῦ, φρουράρχου τοῦ παρὰ τὸ Κάσπιον πέλαγος Ταβαζεράν, τοῦ Τουτσέ Λαδίκ, φρουράρχου τοῦ Ἀβάρ, τοῦ Μιρζα Σιαχρόχ, ἔλκοντος τὸ γένος ἐκ τῶν σαχῶν τοῦ Σιρβάν, καὶ τοῦ Γεωργιανοῦ ἡγεμόνος Γρηγορίου, κυριάρχου τῆς χώρας Βάσχ Ἀτσούκ. Πρὸς πάντας τούτους ὁ Μουσταφᾶς ἀπεκρίνατο φιλοφρονέσασα.

Ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Βάν Χοσρέφ Πασᾶς παρεκάλεσε διὰ τοῦ κιαγιά αὐτοῦ τὸν Μουσταφᾶν ἵνα πέμψῃ πρὸς αὐτὸν ἐπικουρίαν ἑνα βεγλέρβεγην καὶ τινας σαντζακβέγηδας, ἡτιάσατο δὲ καὶ τὸν Σεϊνέλ βέγην, ὃς οὐκ ἐπορεύθη εἰς βοήθειαν τοῦ ὑπὸ τῶν Περσῶν πολιορκουμένου ἐν τῷ φρουρίῳ αὐτοῦ βέγῃ Σελμάς. Ὁ σερασκέρης ἐδή-

λωσε πρὸς τὸν Σεϊνέλ τὴν ἔκκληξιν αὐτοῦ ἐν λίαν με-
 τριόφρονι ἐπιστολῇ. Ὁ Τομαχὰν, ἐσχάτως Πέρσης πρε-
 σβευτῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, νῦν δὲ ἀρχηγὸς τῶν ἐν
 τοῖς μεθορίοις περσικῶν στρατευμάτων, ἐπεμψε πρὸς τὸν
 διοικητὴν τοῦ Ἐρζερούμ ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ προσποιούμενος,
 ὅτι οὐδὲν γινώσκει περὶ τῆς λύσεως τῆς εἰρήνης, ἡρώτα
 περὶ τῶν αἰτίων τῆς εἰσβολῆς τῶν Ὀθωμανῶν εἰς Τζαν-
 θὰζ Τζουκουρί. Ὁ διοικητὴς ἀπεκρίνατο φιλοφρόνως, ἐπά-
 γων τῷ βεζύρῃ τὴν αἰτίαν τῆς εἰσβολῆς. Ὅτε ὁμως
 μετὰ ταῦτα ὁ Τομαχὰν, ἄγων τρισμυρίου Πέρσας, εἰς-
 ἤλασε λεηλητῶν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Τζιλδὶρ (τότε καὶ
 νῦν τὴν βορειοτάτην πρὸς τὴν Γεωργίαν ἐπαρχίαν τοῦ
 κράτους) καὶ ἐπόρθησε τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἐρδεχάν, ὁ
 Μουσταφᾶς ἐπεμψε πρὸς τοῦτον ἐν εἰδῇ ἐπιστολῆς τὸ
 ἑξῆς κήρυγμα πλῆρες ὀργῆς καὶ ὕβρεως· «Κεφαλὴ τῶν
 αἵρετικῶν καὶ τῶν ἐξωμοτῶν, φίλε τῶν σκληροτραχήλων
 καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ διαβόλου, καταφύγιον τῶν πο-
 νηρῶν τοῦ σατανικοῦ γένους, στήριγμα τῶν ἐπαναστα-
 τῶν καὶ τῶν μιαρῶν, σὺ ὁ ἐξ ἐκείνων, ὧν αἱ πράξεις δια-
 μελαινοῦσι τὰ πρόσωπα καὶ οὓς ἐν τῇ ἐσχάτῃ κρίσει ὁ
 κριτὴς τιμωρήσει, ἰδρυτὰ τῶν κρηπιδῶν τοῦ αἵσχους, θε-
 μελιωτὰ τῶν στηλῶν τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης, ὁδηγὲ τῶν
 ἡλιθίων καὶ ἀποπεπλανημένων, ἀρχηγὲ τῶν κακοφρόνων
 καὶ τῶν κατησχυμένων, δηωτὰ τῶν ἀγρῶν, διαφθορεῦ
 τῶν χωρικῶν, ὃς κτᾶται ἑαυτῷ τὴν γέενναν καὶ οὗ ἡ ἀπό-
 γνωσις οὐδέποτε θνήσκει, σὺ τουτέστι Τομαχὰν (ὁ ὑπα-
 κούων αὐτῷ κακῶς πράττει) ἀπειλήσον σεαυτὸν διὰ τῶν
 ἑξῆς καὶ μαστίγῳσον τὴν σὴν διάνοιαν». Πρὸς τὸν τοι-
 οῦτον χαρακτῆρα τοῦ λόγου τοῦ προοιμίου συνῆδεν ἡ ὅλη
 ἐπιστολὴ, πλήρης ὄγκου λέξεων, ἀλλ' ἀντικειμένη πρὸς
 τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ τὴν διεθνῇ εὐπρέπειαν, ἐτελεύτα δὲ εἰς

τὴν ἀπαρίθμῃσιν τῆς ἐπὶ τὸν Τοκμάκ ὑπὸ Μουσταφᾶν στρα-
τευούσης δυνάμεως τῶν μεθορίων διοικητῶν. Ἀφίχθεις εἰς
Τζερμίκ τῆς συνοδίας τῶν καμήλων τοῦ στρατοπέδου,
συνισταμένης ἐκ τετρακοσίων ἀποσπασμάτων, ὧν ἕκαστον
ἐξ ἐπτὰ καμήλων καὶ ὧν τὰ μὲν ἐξ καὶ εἴκοσιν ἐκόμιζον
τὸν θησαυρὸν, ἑκατὸν δὲ πεντήκοντα τὰ πρὸς πόλεμον,
ἑκατὸν δὲ πεντήκοντα τὰς ἀποσκευὰς τῶν γενιτσάρων,
τὰ δὲ λοιπὰ ἄλλα ἀξιόλογα φορτία, καὶ θεραπευθείσης
τῆς ἐλλείψεως τῶν τροφίμων, ὁ στρατὸς ἤρην ἀπὸ τοῦ
Τζερμίκ καὶ μετὰ τεσσαραςκαίδεκα ἡμέρας ἐστρατο-
πέδευσε πρὸ τοῦ φρουρίου Ἐρδεχάν. Ἐνταῦθα ἐκομίσθη ἐν
σύριγγι καὶ τυμπάνοις σειρὰ περσικῶν κεφαλῶν ἐπὶ δορά-
των ἐμπεπηγμένων, καρπὸς τῆς μεταξὺ τοῦ διοικητοῦ τοῦ
Βάν καὶ τοῦ Πέρσου ἀρχηγοῦ Ἐμίρ χάν συμπλοκῆς. Μετὰ
τρεις ἡμέρας τὸ στρατόπεδον παρῆλθε τὸ Ἐρδεχάν καὶ
διαβὰν τὰ ὄρια εἰσῆλθεν εἰς Γεωργίαν. Τῇ ἐπιούσῃ συνή-
φθη πρὸς τὸν Τοκμαχὰν δεινὴ μάχη πρὸ τοῦ Τζιλδὶρ, 9
μικροῦ γεωργιανοῦ φρουρίου, ὅπερ καὶ φρούριον τοῦ Δια-
βόλου καλεῖται (1). Ἡ νίκη ἦν τῶν Ὀθωμανῶν, καίπερ
πολλῶν ἀνδρείων πεσόντων, ἐν οἷς καὶ ἐπτὰ Κοῦρδοι βέ-
γηδες, τὰ δὲ φρούρια Βελέ, Γενικαλαὰ, Ἀκτζεκαλαὰ καὶ
Τζιλδὶρ προσεκύνησαν τὸν νικητὴν (2). Τὴν ἐπισυμβᾶσαν
ζημίαν ὁμολογεῖ πλέον τῆς ἀφηγήσεως τῶν Ὀθωμανῶν
ὁ διάφορος χαρακτήρ τοῦ λόγου τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν

23
Ιουλ.

9
Αὐγ.

(1) Ἰβλὶς καλακασί· Ταριχί Ὀσμάν Πασᾶ, ἥτοι ἱστορία τῆς εἰς Περσίαν
ἐκστρατείας τοῦ Ὀσμάν Πασᾶ ὑπὸ συγγραφείως ἀγνώστου, φ. 229. Ἐν τῇ
Τζιχαννουμᾶ, σ. 408, 409, γίνεται πολὺς λόγος περὶ ἐπαρχίας οὕτω
καλουμένης, ἀλλ' οὐδεὶς λόγος περὶ τοῦ φρουρίου, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ ὄνομα.

(2) Ἀκτζέ καλαὰ ἐστὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Ἀχαλκελέκ. Τζιχαννουμᾶ, φ.
419. Ὁ Μιναδοῦ, σ. 81, καλεῖ αὐτὸ Ἀρχιχελέκ, ὃ δὲ Γάμβας Ἀχαλ-
καταχί.

μάχην ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ πρὸς τὸν Τοκμαχὰν πεμφθείσης λίαν φιλόφρονος ἐπιστολῆς. Αὕτη ἐδήλου τῷ σερδάρ, τῷ πολυτιμῇ, τῷ σιπεχσαλάρ, τῷ ἐν τῇ μάχῃ δοκίμῳ, τῷ διοικητῇ, τῷ δεξιῷ, τῷ ἀρχηγῷ, τῷ εὐτυχεῖ, τὴν ἐπιθυμίαν προσωπικῆς συνεντεύξεως· προὔτεινε δ' αὐτῷ ὑπὸ ὠφελίμους ὁρους ἵνα προσέλθῃ τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ σουλτάνου, ὥς ποτε πρὸς τὴν τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν ὁ Μωάμεθ χάν, υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Σουλκάδρ, καὶ ὁ Πέρσης Οὐλαμά, οἵτινες δαψιλεῖς σουλτανικὰς χάριτας ἔλαβον.

Μετὰ τὴν εἰς Γεωργίαν διάβασιν τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ἀνάγκη γνωρίσαι τοὺς τέσσαρας ἡγεμόνας, οἵτινες ἔχοντες διαμεμερισμένην πρὸς ἀλλήλους τὴν ἡγεμονίαν ἀντέστησαν αὐτῷ. Ἡ σιγὴ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν (1) περὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὥς καὶ τῶν Ἀσιανῶν ἱστοριογράφων, ὥς τοῦ Μωυσῆ τοῦ ἐκ Χωρηνῆς καὶ τοῦ βασιλέως Βαχτὰν τοῦ Ε', ἀναπληροῦνται ἐν μέρει ὑπὸ συγχρόνων Ὀθωμανῶν καὶ Ἰταλῶν ἱστοριογράφων, οἵτινες ἔγραψαν ἀπὸ στόματος αὐτοπτῶν. Αἱ τρεῖς χῶραι Ἰ μ ι ρ έ τ τ η, (ἥς πρωτεύουσα ἦν ἡ Κοτάτις), ἡ Κ ά ρ θ λ η καὶ ἡ Κ α χ έ τ η ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν τριῶν οἰκῶν Βασατζοῦκ (τουτέστι ἀνοικτὴ ἡ γυμνὴ κεφαλὴ) Λεβὰν καὶ Λουαρζάθ, οἵτινες μόνοι ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἐνομιζόντο ὥς ἐξ ἡγεμονικοῦ γεωργιανοῦ γένους, καὶ σύμπαντες ἀνῆγον τὸ γένος αὐτῶν εἰς τὴν μεγάλην ἡγεμονίδα τὴν βασίλισσαν Ταμάρ, ἐκ τοῦ υἱοῦ

(1) Οὕτε οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι Ἀλῆς καὶ Πατσέβι, οὔτε οἱ Ἰταλοὶ Μιναδοῦ καὶ Βικέντιος ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας, ὁ Βενετὸς γραμματεὺς, ὃν ἡ γερούσια ἐπεμψεν εἰς Περσίαν (Νατάλης Κόντης, Βιβλ. ΚΖ, σ. 311) ἐχρησίμευσαν τῷ Χαρδὶν, Γάμπχ, Γουλδενσταϊδ, Ρεϊνέγγ, Βρεϊτενδῶχ καὶ Κλοπράθ.

τουτέστι τῆς Ταμάρ, γεννηθέντος ἐξ ἀφυλάκτου ὥρας τῆς βασιλείας μετὰ τοῦ ἡγεμονεύσαντος ἱπποστασιάρχου αὐτῆς Δαβίδ (Βαγρατίωνος) ὅς, ἐπειδὴ ἐξαπίνης κατέλαβεν αὐτὴν κοιμωμένην, τὸ μὲν πρῶτον ὤφειλε βιαίως ἀποθανεῖν, ὕστερον ὁμως, ἐπειδὴ ἀπεδείχθη πάντοτε νικηφόρος καὶ διέφυγε τὸν θάνατον διὰ μέσου πάντων τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἐξέθληκεν ἡ βασίλισσα αὐτὸν, ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα. (1). Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Ἀλτουνκαλαὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀχίσκας ἢ Ἀχαλτζίκ οὐκ ἦν γεωργιανοῦ, ἀλλὰ περσικοῦ γένους, ἀνῆγον δὲ τὴν καταγωγὴν εἰς τὸν Πέρσην ἡγεμονόπαιδα Τζαπούκ. Ἐν τῇ Γεωργίᾳ, καλουμένη Ἰθιρίᾳ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὑπὸ τῶν Περσῶν Κουρδζιστάν, ὑπὸ δὲ τῶν Ῥώσων Γρουσινία, ἐν τῇ πατρίδι τῆς τελειοτάτης γυναικείας καλλονῆς, ἀναγκαῖον ἦν ἐκπαλαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτῆς ἔν' ἀσφαλισηταῖς γυναιξὶ πλείονα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου ἢ ἐν ἄλλαις χώραις· πλὴν δὲ τούτου βασιλεῖται γυναικῶν εἰσι λάμποντα σημεῖα ἐν τῇ σκοτεινῇ ἱστορίᾳ τῆς χώρας. Ἡ ἁγία Νίνω ἐπέστρεψε συγχρόνως τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ τὴν μεγάλην Γεωργίαν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐποίησε θαύματα διὰ τοῦ ἐκ δύο κλημάτων ἐν μέσῳ τῆς κόμης αὐτῆς συμπεπλεγμένου σαυροῦ, ὅς ὥς κειμήλιον τοῦ κράτους ἐπὶ μακρὸν ἐσώζετο ἐν τῷ οἴκῳ Βαχτάν, ὕστερον ὁμως ἀπεδόθη πάλιν εἰς τὴν χώραν ὡς τὸ πολυτιμότερον αὐτῆς ἱερὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

(1) Ἀλῆς, φ. 398. Πετσεβί, φ. 175. Μιναδοά, φ. 53, καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Βιζαρί καὶ ὁ Κνόλλες. Ὁ Μιναδοά, ὅς ἦν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἱατρός ἐν Συρίᾳ, εἶτα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν Γεωργίαν πολέμου, ἀναφέρει ταῦτα μαθὼν αὐτὰ παρὰ τῶν φίλων αὐτοῦ Τούρκων, τοῦ Χουσεῖν βέγη, υἱοῦ τοῦ Τζανδουλάδ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν τιμαριούχων, παρὰ τοῦ Ἀλαὶ βέγη, ὡς καὶ παρὰ τοῦ ἐν Χαλεπίῳ Βενετοῦ Προξένου, Τομ. Γ. σ. 404.

Ληγούσης τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἡγεμόνευεν ἐν Γεωργίᾳ ἡ μεγάλη βασιλὶς Ταμάρ, ἣτις ἔνεκα τῶν ἀνδρικῶν ἡγεμονικῶν αὐτῆς ἀρετῶν οὐκ ἔφερεν ἄλλην ἐπωνυμίαν ἢ τὴν τῆς Μεφῆ, τουτέστι βασιλέως, εἰ καὶ ἡ ἐγγώριος γλῶσσα ἐδήλου δι' ἰδίας λέξεως τὴν βασιλίσσαν. Ἡ καλλονὴ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ῥουσσουδάν (ὕπὸ τοῦ Ἀραβος ἱστοριογράφου Ἀβουλφέδα ἔνεκα τῶν ἐρώτων αὐτῆς μετὰ αὐλικῶν καὶ μαμελούκων ὡς ἀσελγῆς κατηγορουμένη) ἔφερε τρίς τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ ὡς μνηστῆρος αὐτῆς περιφρονηθέντος ἡγεμόνος τῆς Χωρασμίας, τοῦ μεγάλου σάχη Τζελαλεδδὴν Μανκθερνί, εἰς Γεωργίαν, ἣτις ἐπορθήθη ὑπὸ τῶν Χωρασμίων καὶ Κούρδων. Ἡ Γεωργία ἦν κατὰ τὸν μῦθον τῶν Περσῶν ἱστοριογράφων καὶ ποιητῶν καὶ ἡ πατρίς τῆς εὐειδοῦς καὶ ἡδέας Σιρίν, τοῦ γυναικείου ἰδανικοῦ τοῦ περσικοῦ ῥωμαντισμοῦ (1). Οὐδὲν οὖν θαῦμα, εἰ ἐκάστοτε γυναῖκες, εἴτε ἀπλῶς διὰ τῆς δυνάμεως τῆς καλλονῆς δεσπόζουσαι τῶν ἀνδρῶν, εἴτε διὰ τοῦ νοῦ ἐπικρατοῦσαι, παρίσταντο ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Γεωργίας δρῶσαι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὸν λαὸν καὶ χώραν κινούντων χαρακτήρων ἦν καὶ ἡ ἡγεμονίς τοῦ Ἀλτουνκαλαά, ἡ χήρα τοῦ Κεϊχοσρέφ, ἡ γηραιὰ Δεδέ Σεμίδ, ἡ μήτηρ τῶν ἡγεμονοπαίδων Μινοτσέρ (2) καὶ Γρηγορίου.

Ἐπειδὴ ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀλτουνκαλαά ἦν ὁμορος τῇ ὀθωμανικῇ χώρᾳ, ὁ Μουσταφᾶς ἐπεμφε δύο ἐβδομάσι πρὸ τῆς μάχης τοῦ Τζιλδίρ προτρεπτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν

(1) Ἐπειδὴ ἡ μήτηρ τῆς Σιρίν ἐπεκαλεῖτο Μεχλὶν Βανού (ἡ μεγάλη γυνὴ) ἢ Σεμίραμις Β', οἱ Πέρσαι ποιηταὶ φαίνονται, ὅτι συγχέουσι τὴν μητέρα τῆς Σιρίν πρὸς τὴν Ταμάρ Μεφέ.

(2) Ὁ Νατάλης Κόντες μεταβάλλει τὸ ὄνομα τοῦ Μινοτσέρ εἰς Μανγχιάτον. Βιβλ. Α, σ. 373.

Μινοτσέρ, τὸν νεώτερον τῶν δύο ἀδελφῶν, ὅπως ἀποστή-
 ση αὐτὸν, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ μητέρα αὐτοῦ, ἀπὸ
 τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, πρὸς ὃν τέως ὑπήκουον. Ὁ
 Μινοτσέρ ἐν τῇ ταπεινότητι ἀποκρίσει ἡτήσατο συνθήκην
 καὶ δίπλωμα ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ὃ δὲ Μουστα-
 φᾶ προσεχώρησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε αὐτῷ μὲν ἐδόθη
 εἰς τιμᾶριον ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἀζγουρ, τῷ δὲ ἀδελφῷ Γρη-
 γορίῳ ἡ τοῦ Ὀλτί, τῇ δὲ μητρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀδελ-
 φοῖς χωρία. Ἀλλ' ὁ Δαβίδ χάν, ἡγεμὼν τῆς Τιφλίδος, ὅς
 ἄτε πενθερὸς τοῦ σάχη Ταμάσπ προθύμως εἶχεν ὑπὲρ
 τῶν περσικῶν συμφερόντων, ἐδείχθη οὐχὶ τοσον πρόθυμος
 πρὸς ὀθωμανικὸν ζυγόν· διὸ ἐτήρησε σιγὴν πρὸς τὴν ἐπι-
 στολὴν τοῦ Μουσταφᾶ καὶ ἔφυγε μετὰ τὴν μάχην τοῦ
 Τζιλδέρ, ὅτε ὁ σερασκέρης ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Τιφλίδα.
 Οἱ δύο ἡγεμόνες τῶν δύο ἄλλων κλάδων τοῦ κυριαρχι-
 κοῦ οἴκου τῆς Γεωργίας, ὁ τῆς Ἱμιρρέτης Γεώργιος Βασ-
 χατζούκ καὶ ὁ τῆς Καχέτης Ἀλέξανδρος Λεβάν ἐμνῶντο
 ἀμφοτέρω παρὰ τῷ Μουσταφᾶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τιφλί-
 δος, ὁ μὲν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἐπαρχίαν κληρονομικὴν, ὁ δὲ
 ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ὁ Μουσταφᾶς πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Τι-
 φλίδος ὑπέσχετο τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως ταύτης τῷ
 Ἀλεξάνδρῳ ἐν ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ προσεκάλει αὐτὸν ἐν ἄσπα-
 σθῇ τὸν ἰσλαμισμὸν, παρέπεμπε δὲ τὸν υἱὸν τοῦ Λεβάν
 πρὸς ἐκεῖνον· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ἔμενε πιστὸς ἐν
 τῇ πατρὶά πίστει, ἐδωρήσατο αὐτῷ διὰ διπλώματος μό-
 νον τὰ φρούρια τοῦ Σακουνὶ καὶ Κερούμ, ἐξεχώρησε δὲ τῷ
 Μωάμεθ βέγγη, υἱῷ τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ τοῦ Μονόχειρος, τὴν
 Τιφλίδα ὡς σαντζάκ. Τριακόσιοι γενίτσαροι, διακόσιοι νεο-
 σύλλεκτοι ἵππεῖς, διακόσιοι οὐλουφετζίδες (ἔμμισθοι ἵπ-
 πεῖς) διακόσιοι πεντήκοντα φύλακες φρουρίων, τριακόσιοι
 γκιονουλλοὺ (ἐθελονταί), ἑκατὸν πεντήκοντα ἄζάβοι, δια-

κόσιοι ἔφιπποι μουσκετοφόροι, τριακόσιοι ὡς τετρακόσιοι πυροβοληταί, ἐν συνόλῳ δισχιλίοι ἄνδρες καὶ ἑκατὸν τηλεβόλα ὠρίσθησαν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ φρουρίου (1). Ἡ Τιφλίς, ἥτις παράγει ὡς ἡ Ταβρίς τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐκ πηγῶν θερμῶν ὑδάτων (Τεβιλέ) καὶ ἥτις, κατὰ τὸν γεωργιανὸν μῦθον, ἐκτίσθη, ὡς ἡ Βιδλίς, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν Βούδαν καὶ Πέστην, κατὰ τὸν ἱστοριογράφον Ἀλῆν. Τῇ πρώτῃ τῆς ἀλώσεως τῆς Τιφλίδος ἡμέρᾳ ὁ Μουσταφᾶς μετέβαλεν εἰς τεμένη δύο ἐκκλησίας τῆς πόλεως ταύτης (2) καὶ ἐτέλεσεν ἐν αὐτοῖς τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς.

- 1578 Τῇ 29 Αὐγούστου ὁ σερασκέρης ἦν μετὰ τοῦ στρατοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Κανὰκ ἐκβάλλοντος ὀλίγον ὑπερθεῖν τῆς πόλεως Ἀρῆς καὶ κάτωθεν τοῦ ἐκ τῆς ἀπέναντι δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κύρου εἰσβάλλοντος ποταμοῦ Γεντζέ (Κουρακταί). Ἡ διάβασις τοῦ Κανὰκ οὐκ τόσῳ εὐχερῆς, ὅσῳ ἡ τῆς ἀπὸ Τιφλίδος μέχρις ἐνταῦθα ὁδοῦ διὰ μέσου δασῶν καὶ ἐλῶν, ἡ δὲ σπανοσιτία ἦν τόσῳ μεγάλη, ὥστε ὁ μέδιμνος κριθῆς ἐδύνατο ἐξ δουκάτα, ἡ δὲ ὀκκᾶ τοῦ ἀλεύρου ἡμισυ δουκάτον. Μύριοι ἄνδρες ἐπέμφθησαν εἰς τὰς πεδιάδας πρὸς θερισμὸν σίτου, ἀλλ' οἱ Πέρσαι χάναι Τομάκ Ἐμίρ χάν καὶ Ἐμανκουλί χάν, ἐπιτεθέντες ἐξ ἐνέδρας, ἐφόνευσαν τοὺς πλείστους. Ὁ Μου-

(1) Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 399. Ὁ Μιναδοῦ, Βιβλ. Γ, σ. 83, ὀρίξει τὴν φρουρὰν εἰς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. Ὁ Μουσταφᾶς, κατὰ τὸν Χαρδὶν, ἐξήσεν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τηλεβόλα ἐπὶ τῶν προμαχώνων.

(2) Νουζρετναμέ. Ἐδλιά, Β. Τζιχαννουμά, σ. 392. Ὁ Χαρδὶν, Β, σ. 158, ἀπατάται λέγων, ὅτι οὐδόλλος ἦν τέμενος ἐν Τιφλίδι, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ. Οὗτος περιπίπτει καὶ εἰς ἄλλα ἀμάρτημα ἀναφέρων, ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς Τιφλίδος ἐγένετο τῷ 1576 ἀντὶ τοῦ 1573, καὶ συγχέει τὸν Δαβὶδ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα.

σαφῶς διέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην, οἱ δὲ Πέρσαι, οὔτινες καταδιώκοντες τοὺς προνομευτάς ἐστενοχωρήθησαν μεταξὺ τοῦ στρατοπέδου τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κανὰκ καὶ τοῦ Κύρου σχηματιζομένης χερσονήσου, ἐδέξαντο ἐξ ἀνάγκης τὴν μάχην (1). Ὁ Μουσταφᾶς ἔταξε τὸν μὲν Δερβίς Πασᾶν πρὸς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τὸν δὲ Βεχράμ Πασᾶν πρὸς τὴν δεξιάν, αὐτὸς δὲ ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κέντρου. Τρισχίλιοι Πέρσαι ἔπεσον κατὰ τὴν μάχην (Γ). Οἱ χάναι ἠθέλησαν ἵνα σωθῶσι διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Κανὰκ, ἀλλὰ ταύτης διαρραγείσης πολὺ πλῆθος ἐπνίγη ἐν τῷ ποταμῷ. Μετὰ τὴν ἥτταν ταύτην οἱ χάναι διεσκεδάσθησαν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν ἰδίων διοικήσεων, εἰς Γεντζέ, Ἐριβάν, Ναχτζιβάν, ἔνθα περιέμειναν τὰ τελευταῖα προστάγματα τοῦ ἐν Καζβὶν διαμένοντος σάχη.

⁸
Σεπτ.

Τότε ὁ βέγης Κοῦρδος Χατζηβέγης Καπὰν ἐκ τῆς φυλῆς Δενβελί, ὁ πρὸ δύο ἐτῶν προδοὺς τὸν σουλτάνον τῷ σάχῃ τῆς Περσίας, ἐξωγρήθη ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ καὶ ἐθανατώθη, καίπερ τραυματίας. Ἡ κατὰ τῶν Περσῶν αὕτη νίκη καὶ ἡ συγχρόνως ἀφικθεῖσα εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγγελία, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Λεβάν ὡς σαντζάκβεγης Ὀθωμανὸς ἐγένετο κύριος τοῦ ἐχυροῦ φρουρίου Σεκί, κειμένου πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν τοῦ Καυκάσου, οὐκ ἔπεισαν τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν ἵνα ἐπιχειρήσῃ μετὰ τὴν διάρρηξιν τῆς γεφύρας τὴν διάβασιν τοῦ ἐξογκωθέντος ὑπὸ τῶν ὄμβρων λίαν ἐπικινδύνου Κανὰκ. Οἱ γενίτσαροι ἐγόγγυζον καὶ ἠθέλησαν ἀναποδίσαι ὑπὸ τὸν ἐκλεχθέντα ὑπ' αὐτῶν ἀρχηγὸν βεγλέρβεγην τοῦ Σουλ-

(1) Μινάδοζ, φ. 98.

κάθρ, οὗτος ὁμῶς ἐπανάγαγεν αὐτοὺς εἰς ὑπακοήν. Ὁ Μουσταφᾶς ἐγένετο παράδειγμα τοῖς στρατιώταις ῥιφθεὶς πρῶτος εἰς τὸν ποταμόν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν διὰ-
 θασιν τοῦ Τίγριδος· οἱ στρατιῶται ἐμιμήθησαν μὲν αὐτὸν, ἀλλὰ πολλαὶ χιλιάδες ἐπνίγησαν ἐν τῷ ποταμῷ (1). Ὁ σερασκέρης, ἀμείβων καὶ θήγων τὸ θάρρος τῶν ἀφιχθέντων εἰς τὴν ἐτέραν ὄχθην στρατιωτῶν, ἀνηγόρευσε πέντε γι-
 αβιάσσηδες (λοχαγούς τοῦ πεζικοῦ) εἰς τζαούσας, ἑκα-
 τὸν γενιτσάρους εἰς τιμαριούχους τοῦ ἵππικοῦ, ἐξήκοντα
 ἑτέρους εἰς σωματοφύλακας τοξευτὰς (σολὰκ), τριάκοντα
 εἰς κουρουτζίδας καὶ ὥρισε τοῖς παισὶ πάντων τῶν μετα-
 σχόντων τοῦ κινδύνου τούτου ἡμερησίαν μισθοφορὰν ἐξ
 ἄσπρου, ἐγγράψας αὐτοὺς ἐν ταῖς τάξεσι τῶν γενιτσάρων
 ὡς ἀτζεμογλὰν ἢ νεοσυλλέκτους. Ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ
 τοῦ Πέρσου διοικητοῦ πόλις τοῦ Σεκὶ παρεδόθη τῷ Μου-
 15 σταφᾶ. Τῇ πρώτῃ Παρασκευῇ ἐτελέσθη ἡ ἀπὸ τοῦ ἄμ-
 Σ:πτ. βωνος προτευχὴ ἐν ὀνόματι τοῦ Μουράτ ἐν τῷ τεμένει, ὃ
 ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἔστειρεῖτο ἱμάμη, ὃ δὲ σέχης Βα-
 λιχὶ (2), μυστικὸς ποιητῆς, φίλος τοῦ ἱστοριογράφου Ἀλῆ,
 ὠμίλησε λίαν ψυχαγωγικὴν ὁμιλίαν, ἣτις ἀνέδειξεν αὐτὸν
 μετὰ ταῦτα μουδερρίς ἐν Σαμαχὶ μετὰ ἡμερησίας προσό-
 δου πεντήκοντα ἄσπρων. Ἐν Ἀρῆς, χωρίῳ ὀχυρῷ, χρησι-
 μεύοντι πρὸς τὴν μεταξὺ Καυκασίας καὶ Γεωργίας συγ-
 κοινωνίαν, ὃ παράδεισος τοῦ σάχη ὠχυρώθη ὡς φρούριον
 δι' ἰσχυροῦ χαρακώματος καὶ τάφρου βάθους πέντε πη-

(1) Interno ad 8000 persone. Μιναδοῦ, σ. 94. Ὁ Νατάλης Κόντης, σ. 317, ἀναφέρει τὸν ἀριθμὸν εἰς πεντακισχιλίους ἢ δὲ ἀναφορὰ τοῦ Ἀλῆ ποιεῖται λόγον περὶ τινων μόνον. Ὁ Κόντης καλεῖ τὸν Κανὰκ Χινίσκον.

(2) Μεταγενέστερος τῶν δύο Βιλαχὶ, οἵτινες ἀναφέρονται ἐν τῇ βιο-
 γραφίᾳ τοῦ Λατιφί, σ. 303.

χεων· ἡ ἐπὶ τοῦ Κανὰκ γέφυρα ἀνωκοδομήθη, τὸ δὲ τέλος τῶν διαφορῶν τούτων οἰκοδομῶν ἀνηγγέλθη πανηγυρικῶς διὰ γενικοῦ πυροβολισμοῦ. Ὁ σερασκέρης διεῖλε μετὰ ταῦτα ἐν δημοτελεῖ διβανίῳ τὴν μήπω ἐντελῶς ἀλοῦσαν Γεωργίαν εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ἃς ἀπένειμεν εἰς τοσούτους βεγλερβέγηδας (1). Ἡ ἐπαρχία τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον μήπω ἀλόντος ἔτι Σιρβὰν ἐδόθη τῷ διοικητῇ τοῦ Διαρβεκίρ Δερβίς Πασᾶ, τούτου δὲ ἀρνηθέντος αὐτήν, τῷ Οὐζδεμίρ Ὁσμὰν Πασᾶ, πορθητῇ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, μετὰ δύο ἑκατομμυρίων, ἡ δὲ Τιφλὶς τῷ Μωάμεθ Πασᾶ μετὰ προσόδου ἑνὸς ἑκατομμυρίου κατ' ἔτος, ἡ δὲ τοῦ Γουρτζιζὰν (Καχετί) εἰς κληρονομικὸν τιμάριον τῷ υἱῷ τοῦ Λεβὰν Ἀλεξάνδρῳ, ἡ δὲ τοῦ Σουκοῦν τῷ Χαϊδὲρ Πασᾶ μετὰ ὀκτακοσίων χιλιάδων ἄσπρων. Τῷ νέῳ διοικητῇ τοῦ Σιρβὰν ἐδόθησαν πρὸς ὑποταγὴν τῶν φιλοπολέμων φυλῶν τῆς χώρας ταύτης ἐξήκοντα τηλεβόλα, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα κιθώτια μετὰ τῶν πρὸς πόλεμον καὶ τρισχίλιοι γενίτσαροι, ὧν ἡ μισθοφορὰ προκατεβλήθη. Αἱ πρόσοδοι, ἃς οἱ σάχαι ἐλάβανον ἐν Σιρβὰν ἐκ τῆς δεκάτης τῆς μετὰξης, τῶν ἀλυκῶν, τοῦ ὄρυζιου καὶ τῆς νάφθης, ἦσαν εἰκοσι καὶ πέντε ἑκατομμύρια καὶ διακόσιαι χιλιάδες ἄσπρων· ἐμισθώθησαν δὲ νῦν ὑπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο ταχθέντος ὑπαλλήλου τοῦ ταμείου ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου. Ἡ ἐπαρχία τοῦ Σιρβὰν διήρητο εἰς τεσσαρακαίδεκα σαντζάκια, ἡ δὲ τοῦ Δερβὲν εἰς ἑπτὰ (Δ). Ἡ πρὸς τὸν σουλτάνον ὑπὸ τοῦ ἰσογράφου συνταχθεῖσα ἔκθεσις τοῦ σερασκέρη τελευτᾷ εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀλουσῶν πόλεων (2) καὶ τῶν ἀπο-

(1) Ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Διεξ (Β. Βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου, ME, 57) εὑρηται πρόσταγμα πρὸς τὸν Μουσταφᾶν Πασᾶν, γεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ Ρεῖς ἐφένδη Χασὰν βέγη, ὅπερ θαρρύνει αὐτὸν εἰς ἐξακολούθησιν τῶν νικῶν.

(2) Αἱ πόλεις αὗται ἀγαφέρονται ἐν τῇ πρὸς τὸν σουλτάνον ἐκθέσει· εἰσι

νεμηθεισῶν διοικήσεων καὶ εἰς τὸ προσαγόμενον ἐπὶ τῇ νίκῃ τὸ τιμῶν αὐτὸν τὸν νικητὴν καὶ τὴν ἐκθεσιν ἀποσέλλοντα, ὅτι προωρίσθη εἰς αὐξήσιν τῶν ὀθωμανικῶν κατακτήσεων διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κύπρου καὶ τῆς Γεωργίας.

Ἡ περιεσκεμμένη φρόνησις, ἡ πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας ὑπαγορεύσασα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ σερασκέρη, ὑπηγόρευσε καὶ νῦν αὐτὸν ἐπιστεῖλαι πρὸς τε τὸν Τσεμαῖδ, χάνην τοῦ Γιλάν, διοικητὴν τῆς ἐγγυτάτης μεθορίου χώρας, καλῶν αὐτὸν εἰς ὑπακοὴν τοῦ Σουλτάνου, καὶ πρὸς τὸν χάνην τῆς Σαμαχί Σερέφ χάν (οὗ ὁ πατὴρ προδοὺς προσῆλθε τοῖς Πέρσαις) παρέχων αὐτῷ συγγνώμην. Ἀνέθετο δὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχμέτ χάν, Πέρση διοικητῇ τοῦ Σεχί, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τούτου, τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πεσόντος κατὰ τὴν παρὰ τῇ πόλει ταύτῃ συναφθεῖσαν μάχην, πρὸς δὲ τοὺς κατοίκους τῆς Δερβέντ, οἵτινες μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ τὰς χώρας ἐκείνας ἀνακινούντος ἐπαναστάτου Ναφάν Καλιφὲ ἤτουν μετὰ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν Ὀθωμανὸν διοικητὴν, ἐπεμψεν ὡς τοιοῦτον τὸν Οὐζδεμίρ Ὀσμάν Πασᾶν, διοικητὴν τοῦ Σιρβάν, οὗ τὸν τεύθεν ὠφείλον ὑπακοῦειν ἀμφοτέραι αἱ ἐπαρχίαι, τῷ δὲ μέχρι τοῦδε ἡγεμόνι τοῦ Δαγιστάν Σεμχάλ, ἐλθόντι προσκυνῆσαι τὸν

⁵
Ὁκτ.
4578

δέ· α', τὸ Ἀρές· β', ἡ Σαμαχί· γ', ἡ Καβαλά· δ', ἡ Βακού· ε', τὸ Σαβουράν· ς', ἡ Δερβέντ· ζ', τὸ Μαχμουδαβάδ· ή, τὸ Σαλιάν. Ἐκάστη τούτων, κατὰ τὴν ἐκθεσιν, ἀμιλλᾶται πρὸς τὸ Σιράζ καὶ Ἰσφαχάν, τὸ Χορασάν καὶ τὸ Ἀζερεβείτζάν. Τὸ Νουζρετναμέ, φ. 96 καὶ 104, καὶ ὁ Πετσεβί, φ. 179 ἀναφέρουσι μετὰ τῶν διπλωμάτων τῶν σαντζακίων τὰ ὀνόματα τῶν βέγηδων. Τῇ ἐκθέσει ταύτῃ προσετέθη παρὰ τῷ Ἀλῇ νικητῇριον ἔσμα ἐκ πέντε ὀκταστίχων στραφῶν μετὰ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς·

«Εἰ δὲ σάχης Χοδαβενδὲ ἀνθίσταται ἐπὶ πλέον,
Παραδοθήσεται σοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς δοῦλος».

Τὸ παιγνιώδες τοῦ λόγου κεῖται ἐν τῷ ὀνόματι Χο δ α β ε ν δ ε, ἥτοι δοῦλος τοῦ Θεοῦ.

σερδάρ, ἀπενεμήθη διὰ μεγάλων τιμῶν καὶ χρυσῶν σημαιῶν τὸ σαντζάκ τοῦ Σαβουράν, τῷ δὲ ἀδελφῷ αὐτοῦ Βουρχάν Μελεκεδδίν τὸ τοῦ Ὁχτί. Ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς συνδιελέχθη διὰ μακρῶν τῷ Σεμχάλ περὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐθίμων τῶν Καυκασίων ὀρεινῶν λαῶν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ καλουμένου Ἰττίλ (E), τουτέστι γλώσσης κυνός, γνωστοῦ μίγματος καθαρμάτων, ὧν ἡ γλῶσσα ἤχει ὡς ὕλακῃ κυνός. Τὰ καθάρματα ταῦτα συμμιγνύμενα ἄνευ κανονικοῦ γάμου ὠρίζον τὸν μεταξὺ πολλῶν κοινωνῶν τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἀμφίβολον πατέρα αὐτομάτως· ἐδίδωσαν τῷ παιδίῳ μῆλον, πρὸς ὃν τινα δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδίδω τὸ παιδίον κατὰ πρῶτον αὐτὸ, οὗτος ἦν ὁ πατήρ (1). Ὁ Μουσταφᾶς ἐπανερχόμενος εἰς Τιφλίδα καὶ Ἐρζερούμ ἐδέξατο ἐν Γόρι τὴν ὑποταγὴν τοῦ Γεωργίου, ἀδελφοῦ τοῦ χωράρχου τῆς Ἰμιρέπτης καὶ υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Γουριέλ· συστήσας δὲ ῥητῶς τῷ διοικητῇ τῆς Τιφλίδος Μωάμεθ Πασᾶ ἵνα ὁμονοῇ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Λεβάν, ἐγκατέστησε τὸν Σίμωνα Λουαρζάβ, ἀδελφὸν τοῦ δεσπότη τῆς Τιφλίδος, ἐν τῇ κτήσει τοῦ φρουρίου Γουρί, παρωμένου, ὅτι ἐφρόνει τὰ τῶν Περσῶν, προσηγόρευεν αὐτὸν σαντζάκβεγην καὶ κατέλιπεν ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ φρουρὰν ἐκ γενιτσάρων. Ὁ στρατὸς δυσχερέστατα ὑπερέβαλε τὰ προσκόμματα, ἃ παρέσχεν αὐτῷ ἡ κακὴ πίστις τῶν κατοίκων κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ στενοῦ τοῦ Σουράν, καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸ φρούριον τοῦ Ἀζγούρ, ἐνδίαίτημα τῆς χήρας Κεῖχοσρέφ Δεδὲ Σεμίλ, ἥτις μετὰ τοῦ

(1) Νουζρετναυέ, φ. 407. Πρὸ τοῦ Μωάμεθ οἱ Ἀραβες ὅπως μάθωσι ποίου ᾖ τὸ παιδίον, οὗ ὁ πατήρ ἦν ἀμφίβολος, ἤγον αὐτὸ εἰς γνωστούς ἐμπείρους, οἵτινες ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν χαρακτήρων καὶ τῆς ἀναλογίας τῶν μελῶν ὠρίζον τὸν πατέρα.

υλοῦ αὐτῆς Γρηγορίου ἀπῆλθε προσκυνήσουσα τὸν σερασκέρην. Οὗτος δὲ συνέλαβε τὸν Γρηγόριον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μινοτσέρ (1), ὅπως προσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἡ δὲ δυστυχὴς μήτηρ ἀπέκρυφεν ἐξ ἀνάγκης τὸν φόβον τῆς προδοσίας διὰ τοῦ ἄλγους τοῦ ἀποχωρισμοῦ.

Μετὰ πενθήμερον πορείαν ἐστάθμευσεν ὁ στρατὸς ἐν τῷ μεγάλῳ Ἑρδεχάν. Ἀπὸ τοῦ σαθμοῦ Κιοπρίβαση (κεφαλὴ γεφύρας) ὁ πρῶν βέγης τοῦ Βεγσέρ Γουλλιζαδὲ Μωάμεθ ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς ἐκθέσεως περὶ πάντων τῶν ἔργων τῆς ἐκστρατείας. Ἡ τιμὴ αὕτη ἀνῆκε δικαίως τῷ συγγραφῇ πασῶν τῶν ἐκθέσεων καὶ ἐγγράφων τῆς ἐπικρατείας τῷ ἱστοριογράφῳ Ἀλῆ· ἀλλ' ἡ παρουσία αὐτοῦ ἦν τοσοῦτον ἀναγκαία τῷ σερασκέρῃ χάριν τῆς πρὸς τὴν Περσίαν ἀλληλογραφίας, ὥστε οὗτος οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀπελθεῖν. Ὁ στρατὸς πορευθεὶς διὰ τοῦ Ὀλτί καὶ Πασίν ἀπῆλθε διαχειμάσων ἐν Ἑρζερούμ. Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἑρζερούμ εἰσὶν ἐξήκοντα πέντε σταθμοί, ἐξήκοντα ἑννέα δὲ ἀπὸ Ἑρζερούμ εἰς Ἀρές, τὴν ἐσχατιάν τῆς ἐκστρατείας. Οὕτως οὖν ἐν χρόνῳ ὀκτῶ μηνῶν ὁ στρατὸς κατεσκήνωσεν ἑκατοντάκις τριακοντάκις καὶ πεντάκις (5). Αἱ ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ζημίαι τῶν Τούρκων ἦσαν πολλῶ μείζονες ἢ αἱ τῶν Περσῶν (2).

Κατάσκοπος, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ ἀπὸ Πασίν

5
Δεκ.
1578

(1) Νουζρετναμέ. Ὁ Ἀλῆς οὐδὲν λέγει περὶ τῆς συλλήψεως τῶν δύο τούτων ἡγεμονοπαίδων. Ὁ Μιναδοῦ, Γ, σ. 464, γράφει διὰ μακρῶν περὶ τούτου.

(2) Ὁ Πόρσος (Hist. bell. pers., σ. 416) ἀνάγει τὴν ἀπώλειαν τῶν Τούρκων εἰς ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, τὴν δὲ τῶν Περσῶν εἰς πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας.

εἰς Περσίαν, ἐπανελθὼν ἤγγειλεν, ὅτι τέσσαρες περσικοὶ στρατοὶ ἐπορεύοντο πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ἀλουσῶν χωρῶν. Καὶ τὸν μὲν πρῶτον τῶν στρατῶν τούτων ἦγον ἡ γυνὴ τοῦ σάχη καὶ ὁ Πέρσης Σελμάς, πρὸς ὃν αἱ ἐρίζουσαι περὶ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς κηδεμονίας τοῦ ἡγεμονόπεδος Ἀββάς τουρκικαὶ φυλαὶ τοῦ Οὐσταδζλοῦ καὶ Τεκκελοῦ ἀνέθεντο τὴν ἀντιβασιλείαν κατὰ τὴν ἀνηλικότητα αὐτοῦ, τὸν δὲ δευτέρον ὁ Σερεφχάν, ἀντάρτης διοικητὴς τοῦ Ναχτζιβάν, ἀμφοτέρω δὲ οἱ στρατοὶ οὗτοι ἐχώρουν πρὸς τὸ Σιρβάν. Οὕτω δὲ τὸ μὲν Βαγδάτ ἡπείλει ὁ ὑπὸ τὸν Σολάκ Χουσεῖν στρατός (Ζ), τὴν δὲ χώραν τοῦ Ἐρζερούμ, καλουμένην Σαὰδ Τζουκουρί, ἔνθα οἱ Ὀθωμανοὶ διεχέιμαζον, ὁ στρατός, ὃν συνέλεξεν ὁ Τοχμάκ Σολτάν (1) ἐν τῷ Χορασάν. Τῇ 9 Νοεμβρίου ἀφίχθη ἀγγελία περὶ τριημέρου μάχης, καθ' ἣν ὁ διοικητὴς τοῦ Σιρβάν Ὀσμάν Πασᾶς ἐνίκησε παρὰ τὸν Κύρον τὸν Ἀρασχάν, πρῶτον διοικητὴν τῆς Σαμαχί, καὶ καθ' ἣν δέκα χιλιάδων Περσῶν ἀπετάμηναι αἱ κεφαλαί, τοσοῦτοι δὲ ἐτραυματίσθησαν, ἐξωγρήθη δὲ αὐτός ὁ Ἀρασχάν, τὰ δὲ τύμπανα, αἱ σημαῖαι καὶ αἱ σκηναὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου ἐσυλήθησαν. Τὴν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἀμφίβολον νίκην ἔκρινεν ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανῶν ἡ ἐπικουρία τοῦ χάνη τῶν Τατάρων. Τὴν ἐπικουρίαν ταύτην ἤγαγεν ὁ καλγὰ (βεζύρης διάδοχος τοῦ θρόνου) Ἀαδίλ Γιράι, ἀδελφὸς τοῦ χάνη Μωάμεθ Γιράι, ὃς πρὸ ἔτους ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Ταυρικῆς, σχολάζοντα ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ Δεβλὲτ Γιράι, πορθητοῦ τῆς Μόσχας. Ὁ Ἀαδίλ Γιράι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ἀδελ-

(1) Τὸ ὄνομα τοῦ Πέρσου διοικητοῦ Σολτάν διακρίνεται ἀπὸ τοῦ τοῦ Σουλτάνου διὰ τῆς διαφόρου γραφῆς.

φοὺς Γαζί Γιράϊ καὶ Σεαδέτ Γιράϊ, τὸν υἱὸν Μουβαρέκ Γι-
 ραϊ, καὶ τὸν Ἐβουβέκρ Μίρζαν, υἱὸν τοῦ Σουλτάνου Βου-
 ρανεδδίν (Η). Μαθὼν ὁ σερασκέρης τὴν νίκην ταύτην ἐπέ-
 στειλε (1) τῷ Ὄσμᾶν Πασᾶ καὶ ἄλλοις ἐπιστολάς ἐπαι-
 νετικάς καὶ προτρεπτικάς, συγχρόνως δὲ ἀνεκοίνωσε τῇ
 Πύλῃ, ὅτι ὅπως διατηρήσῃ τὸ Κουρδιστάν, ὅπερ ἀφείλετο
 τοὺς Πέρσας ὁ Σελίμ καὶ διείλεν αὐτὸ εἰς δέκα σαντζά-
 κια (2), ἐκτίσαστο πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς Πύλης τὸν ἀντάρ-
 ττην Σερεκχάν, πρὸς ὃν ἐξεχώρησε τὸ σαντζάκ τῆς Βι-
 δλίδος ὡς κληρονομικόν (3). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πέρσης
 ἡγεμονόπαις Χαμζά Μίρζας καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, γυνὴ
 ἀντιάνειρα, ἣτις διώκει τὸ κράτος ἀντὶ τοῦ ἡμιτύφλου ἀν-
 δρὸς Χοδαβενδὲ, ἐξῆλθον τοῦ Σιρβάν πορευθέντες ἐπὶ τὸ
 Ἄρες, ἔνθα παρὰ τὰ τεῖχη τούτου συνῆψαν πρὸς τὸν Καϊ-
 12 τὰς βέγγην, βεγλέρβεγγην τοῦ Ἐρζερουμ, μάχην, ἐν ἣ τὰ
 Νοεμ. στρατεύματα τούτου καὶ αὐτὸς οὗτος κατεκόπησαν. Ὁ
 Οὐζδεμίρ Ὄσμᾶν Πασᾶς ἐπολιορκήθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν
 Σιρβάν, ὁ δὲ σπεύδων εἰς βοήθειαν αὐτοῦ Ἀαδίλ Γιράϊ
 ἀτυχῶς ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ (Θ). Ὁ Ὄσμᾶν
 κατέλιπεν ἐξ ἀνάγκης τὸ Σιρβάν καὶ ἀπεχώρησεν εἰς
 Δερβέντ, ὅπως διέλθῃ ἐκεῖ τὸν χαλεπὸν χειμῶνα τῶν
 Καυκασίων ὁρέων.

Βλέπων ὁ Μουράτ τὴν ποικίλην τύχην τοῦ πολέμου

(1) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σερασκέρη πρὸς τὸν Οὐζδεμίρ Πασᾶν εὑρεται ἐν τῷ Νουζρενταμέ, φ. 44. Ὅρα αὐτόθι τὴν πρὸς τὴν Πύλιν ἀναφορὰν περὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ διοικητοῦ τῆς Βιδλίδος.

(2) Ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς ἀναφέρει ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ τὰ δέκα σαντζάκια.

(3) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σερασκέρη πρὸς τὸν Σερεφχάν εὑρεται ἐν τῷ Νουζρενταμέ, φ. 124· τὸ δίπλωμα, φ. 123. Ὅρα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ, φ. 405.

ἐπὶ τῶν ὁρίων διενόηθη ἵνα διὰ παντός τρόπου ὑπερασπισθῇ αὐτῶν. Διὸ ὁ σουλτάνος ἐν μακρᾷ ἐπιστολῇ, κεκοσμημένη διὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς ἱστορικοῦ λεκτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ χότζα Σεαδεδδίν, ἐκέλευσε τὸν σερασκέρην τὴν ταχεῖαν ἀνέγερσιν τοῦ Κάρς ⁽¹⁾, ὁ δὲ σερασκέρης ἤρξατο αὐτῆς παραχρῆμα ἐπὶ μεγάλου διαγράμματος, διὰ μεγάλης δὲ δαπάνης καὶ διὰ πολλοῦ μόχθου ἐτελείωσεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος θέρους μηνὶ Αὐγούστῳ καίπερ χιονοβολομένης τῆς χώρας. Ἡ περιοχὴ τοῦ οἰκοδομηθέντος τείχους τοῦ ἄνω καὶ κάτω φρουρίου ἦν ὡς τέσσαράκοντα χιλιάδες πήχεις. Ἐπτὰ βεγλερβέγηδες καὶ πασάδες ἀνέλαβον ἕκαστος τὴν οἰκοδομὴν ἑνὸς τῶν ἐπτὰ προμαχώνων. Ὁ σερασκέρης μετέβαλεν εἰς τεμένη δύο ἐκκλησίας, ὥκοδόμησε δὲ μέγιστον τέμενος, ὃ ἐξύμνει τὸ προσκύνημα τοῦ ἐν αὐτῷ ταφέντος σέχης Ἐβούλ Χατὰν Χαρκατί· οἰκοδομουμένου δὲ τούτου εὐρέθη μαρμαρινὴ πλάξ, ἥς ἡ ἐπιγραφή ἐγνώρισε τὸ ὄνομα τῆς πρό πενταχοσίῳν ἐτῶν ἰδρυσάσης τὰ τεῖχη· «Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μελέκ Ἀζεδδίν διὰ τοῦ βεζύρου Φιρούζ καὶ τῇ ἀρωγῇ τῆς ἐντίμου γυναικὸς αὐτοῦ, θυγατρὸς τοῦ Κεριμεδδίν» ⁽²⁾. Μετὰ ταῦτα τὸ Κάρς, ὃ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος οὕτω καλεῖ, ἦν τὸ ἐνδιαίτημα τῶν Παγρατιδῶν (I), ἐρημωθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιμοῦρ καὶ ἀνιδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Μουράτ ἔμεινε μέχρι τοῦδε πρωτεύουσα ἐπαρχίας καὶ προμαχῶν τῶν πρὸς τὴν Γεωργίαν μεθο-

(1) Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 407. Ὁ Ἀλῆς τελευτᾷ εἰς τὰ ἐξῆς ἐπώδια τοῦ Κορανίου καὶ τῆς παραδόσεως· «Πολεμήσατε τὸν ἱερὸν πόλεμον, παρὰ τῷ θεῷ δὲ κεῖται ἡ ἀμοιβή τοῦ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ πολέμου. Ὁ Θεὸς κύριός ἐστι τῶν στρατῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐὰν ἐπιχειρήσῃς τι, ἔχει πίστιν τῷ Θεῷ.»

(2) Ἀλῆς, φ. 49. Ὁ Ἐβλιὰ ἀναφέρει ὅλην τὴν ἀραβικὴν ἐπιγραφὴν, Τόμ. Β. φ. 409.

ρίων. Διαχειμάζοντος τοῦ Μουσταφᾶ ἐν Ἐρζερούμ ἡ Τι-
φλὶς ἔπασχε τὰ μέγιστα ὑπὸ σπανοσιτίας, διακοπεύτης
τῆς πρὸς τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν συγκοινωνίας, προ-
σέτι δὲ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Ὁσμάν Κουλιχάν καὶ τοῦ
Σίμωνος Λουαρζάβ, πρῶτον ἡγεμόνος τῆς πόλεως, ὃς νῦν
ὡς μωσλῆμος ἐμάχετο μετὰ τῶν Περσῶν. Ἡ ἔλλειψις τῶν
σιτίων ἦν τοιαύτη, ὥς ὁ μέδιμνος (κοιλὸν) τοῦ σίτου ἐτιμᾶτο
χιλίων ἄσπρων, ὁ δὲ τῆς κριθῆς ὀκτακοσίων, ἅπαντα δὲ ἡ
γενναία φρουρὰ ἡλαττώθη εἰς ἐπτακισχιλίους ἄνδρας.
Ἴππος ἐπράθη ἐπτακισχιλίων ἄσπρων, ὄνος δὲ διςχιλίων,
ὁ δὲ βεγλέρβεγης ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τὰ πεντακισμύρια
17 δουκάτα ὅπως ἀποζήσῃ. Ἐπὶ τέλους ἀφίκοντο τὰ σιτία, ἀ
Μαΐου 4579 ὁ καπετὰν Πασᾶς ἐκόμισεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς
Τραπεζοῦντα ἐπὶ τριάκοντα γαλερῶν καὶ πλοιαρίων μετὰ
τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ Κάρς, ὁ δὲ Χα-
σάν Πασᾶς, υἱὸς τοῦ Σοκολλί, παρηγγέλθη ἐκστρατεῦσαι
πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Τιφλίδος. «Προαισθάνο-
μαι,» ἐπέστειλεν αὐτῷ ὁ πατήρ, δύο ἡμέρας πρὶν ἢ ὁ
σερασκέρης δῶ τὸ πρόσταγμα τοῦτο, «ὅτι σὺ εἶ προῶρι-
σμένος λῦσαι τὴν πολιορκίαν τῆς Τιφλίδος» (1). Ὁ Χα-
σάν Πασᾶς ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς τὰ παρηγγελμένα. Ἐν
Δαγιστὰν ὁ Οὐζδεμίρ Ὁσμάν Πασᾶς ὥρισε τὴν ἡμέραν
τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σεμχάλ, ἀλλὰ
πρὸ τοῦ γάμου ἀπέκτεινε τὸν πενθερὸν, συσκευάσαντα
αὐτῷ ἐξώλειαν. Ὁ Ἰμανκουλί χάν, υἱὸς τοῦ Σεμχάλ,
ἐξεδίκησε τὸν φόνον τοῦ πατρὸς διὰ τῆς πολιορκίας, τοῦ
λιμοῦ καὶ τῆς κακοπαθείας τῆς Τιφλίδος, οἱ δὲ Ὀθωμα-
νοὶ ἐπόρθησαν τὴν χώραν τοῦ Ἐριβάν ἡγουμένου τοῦ

(1) Ἀλλῆς φ, 413. Πετσεβί φ. 183.

Τζαφέρ Πασᾶ, βεγλέρβεγνῃ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἄλλων βεγλέρβεγνῶν πρὸς τοῦτο παρηγγελμένων. Αἱ Ἀρμένιοι καὶ αἱ Περσίδες, ἀπαγόμεναι ἀθρόαι εἰς δουλείαν, ἐγένοντο ἀφορμὴ συζητήσεως περὶ τοῦ νομίμου τῆς δουλείας Ἀρμενίων ὑπηκόων καὶ Περσίδων γυναικῶν, τοῦτο δὲ εὐρέθῃ ῥητῶς λελυμένον διὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ πρότερον ἐκδοθέντων φετβάδων τοῦ μουφτί Κεμάλ Πασαζαδέ (ΙΑ).

Κατὰ τὰς διεκδρομὰς ταύτας τὸν Περσικὸν θρόνον ἠπέλει νέα ἀνατροπὴ ἕνεκα τῶν δολοφονημάτων τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀκολασίας τῶν σωματοφυλάκων. Ὁ Τάταρος Ἀαδὶλ Γιράϊ, ὁ γενηαῖος καὶ ἀξιέρατος Τάταρος ἡγεμὼν, ὃς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Σιρβάν ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐκτῆσατο τὴν εὐνοίαν τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ σάχη, ἡ δὲ ἐρωτικὴ ἐπιμιξία πρὸς τὴν τελευταίαν οὐδενὶ ἦν ἀπόρρητος. Οἱ κουρουτζίδες (πραιτωριανοὶ τῆς τότε Περσίας) ἐθορύβησαν διὰ τὴν κατασχευθεῖσαν ὑπὸ τῶν Τατάρων τιμὴν τοῦ χαρεμίου, σφάζαντες τοὺς ἐνόχους πρὸ αὐτοῦ τοῦ σάχη. Οὗτος δὲ, εἰ καὶ ἐτύφλωττενίκανῶς περὶ τὰς ἀποπλανήσεις τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, οὐκ ἦν τυφλὸς ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι τῆς διὰ τῆς σφαγῆς γενομένης ὕβρεως κατὰ τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ. Συνήγαγεν οὖν τοὺς κουρουτζίδες πρὸς ἐξέτασιν, μετὰ δὲ ταῦτα εἰσήγαγεν αὐτοὺς ἕνα πρὸς ἕνα εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπως λάβωσι τὴν ἀμοιβήν. Χίλιοι καὶ ἑκατὸν κουρουτζίδες ἢ δύο χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἄλλων ἱστοριογράφων, εἰσῆλθον κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτε τις τῶν παρὰ τῷ θρόνῳ παρισταμένων ἐμπίστων, μὴ δυνάμενος κατέχειν ἑαυτὸν, εἶπε τῷ σάχη· «Δέσποτα, ἀρκεῖ.» Τότε προδοθέντος τοῦ μυστηρίου, ὅτι οἱ εισερχόμενοι παρεδίδοντο ἕκαστοι τῷ δημίῳ, οἱ ἕτεροι ἐσώθησαν ταχέως φυγόντες. Κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου δ

χάνης τῆς Ταυρικῆς Μωάμεθ Γιράϊ, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ, ἐξεστράτευσεν μηνὶ Ἰουνίῳ ἀπὸ τοῦ Βαγτζεσεραί μετὰ μυρίων Τατάρων, τὰ χέων ὡς ὁ ἄνεμος, καὶ μετὰ μῆνα ἦν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Δερβέντ. Ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς ὑπεδέξατο φιλίως αὐτὸν καὶ ἀνέδειξε τὸν βέγην τοῦ Ἀζόφ, τὸν ἀρχηγὸν τῆς πρωτοπορείας τοῦ ταταρικοῦ στρατοῦ, καπετάν Πασᾶν τοῦ Κασπίου πελάγους μετὰ προσόδου ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἄσπρων. Τὰ στρατεύματα τοῦ Ὀσμὰν καὶ τοῦ χάνη ἐνωθέντα ἐπόρθησαν πᾶσαν τὴν χώραν μέχρι τῶν ἐντὸς τοῦ Σιρβάν· ἀλλ' αἱ φιλοφρονήσεις αὗται τοῦ Ὀσμὰν οὐκ ἐδυνήθησαν πείσαι τὸν χάνην ἵνα διαχειμάσῃ ἐν Δαγιστάν. Οὗτος, καταλιπὼν ἐκεῖ τὸν ἀδελφὸν Γαζί Γιράϊ, ἀπεχώρησε μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος· ἡ ἀποχώρησις δ' αὕτη ἦν ἡ πρώτη αἰτία τῆς κατ' αὐτοῦ βαρείας δυσμενείας τοῦ σουλτάνου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας βεζύρης Σοκολλί ἐπεσεν ὑπὸ τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ δολοφόνου, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ, δ' ἐπεδίωκον οἱ δύο κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν πολεμικὴν δόξαν ἀντίζηλοι αὐτῷ, ὁ πορθητὴς τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Τύνιδος Σινὰν καὶ ὁ πορθητὴς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Γεωργίας Μουσταφᾶς, ἐδόθη τῷ ἀσῆμῳ Ἀλθανῷ Ἀχμέτ, ὑπερέχοντι μόνον αὐτοὺς κατὰ τὸ ἀξίωμα ὡς δευτέρῳ βεζύρῃ, εἰς δ' ἀνυψώθη ἐνεκα τῆς πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην Πουστέμ συγγενείας, ἀλλὰ διέμεινεν ἐν τῇ μεγάλῃ βεζυρία κατ' ὄνομα μόνον ἐπὶ ἑξ μῆνας. Ὁ Σινὰν, λαβὼν καιρὸν ἐκ τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ, κατώρθωσε διὰ πολλαπλῶν αἰτιάσεων περὶ τῆς κακῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἐν Σιρβάν καὶ τῶν καταθλίψεων τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τὴν ἀνάκλησιν τούτου, ὃν διεδέξατο αὐτὸς αὐτός ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Σινὰν. Ὁ Μουσταφᾶς ἐπανερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν εὔρεν ἐν Τοκάτ τὸν ἀρχιθαλαμηπόλον, σπεύδοντα εἰς Ἐρζερούμ

μετὰ τοῦ πρόστάγματος τοῦ συλλαβεῖν τὸν δεφτερδάρ Μουσταφᾶν Λαλεζαρζαδὲ Ἀχμέτ καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, τὸν περίπυστον περὶ τὴν καλλιλογίαν Τατζαδὲ ἀμφοτέροι δ' οὗτοι καθεύχθησαν ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ, ὅθεν μόλις ἐξῆλθον μετὰ μακρὴν ἀνάκρισιν, ὅτε ὁ Μουσταφᾶς ἀνηγορεύθη δεύτερος βεζύρης. Μετὰ τὴν ὀλίγην ὕστερον τελευτὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀχμέτ, ὁ Μουσταφᾶς ἐνόμισεν, ὅτι τέλος ἐφήψατο τοῦ σκοποῦ, εἰς ὃν ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ ἀπέβλεπεν ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἥτοι τῆς μεγάλης βεζυρίας, ἀλλ' ἡ ἐπὶ μακρὸν δι' ἐγκλημάτων καὶ ὠμότητος, ὡς δι' ἀνδρίας καὶ συνέσεως, τραφεῖσα ἐλπίς διεψεύσθη ὀδυνηρῶς· διότι ἡ σφραγὶς τοῦ κράτους ἐπέμφθη πρὸς τὸν πορευόμενον τότε εἰς Γεωργίαν Σινὰν Πασᾶν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ ἐκδορεὺς τοῦ Βραγαδίνου, εἴτε ἐξ ἀπλῆς ἀνίας, εἴτε, ὡς λέγουσι σύγχρονοι Εὐρωπαϊκαὶ ἐκθέσεις, πινὼν φάρμακον. Ὁ Μουσταφᾶς, Βόσνιος τὸ γένος ὡς ὁ Σοκολλί, ἐπεδίωξε κρύφα καὶ φανερῶς τὸ ἀξίωμα τούτου, ὅπερ ὑπέσχετο ἤδη αὐτῷ ὁ διάδοχος Σελίμ ὡς ἀμοιβὴν τοῦ σκευωρηθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἀδελφικοῦ πολέμου, οὐδέποτε ὁμως ἡξιώθη τοῦ ἀξιώματος τούτου. Ἐνόσω ὁ Σοκολλί ἔζη, ἴσχυε μετὰ τὴν τελευτὴν δ' αὐτοῦ ὠφελήθη ἄσημος τρίτος ἀνὴρ ἐκ τῆς ἀμίλλης τῶν ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους διακειμένων πορθητῶν τῆς Γολέττας καὶ τῆς Κύπρου· μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἀχμέτ ἀπώλεσε βεβαίως τὴν προσδοκίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου ἀξιώματος δι' ὑποκρισίαν κυρίως καὶ φιλαργυρίαν· διότι διεθρύλησεν, ὅτι οὐδόλως μέλει αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ ὅτι οὐδόλως σκοπεῖ ἐξαγοράσαι τοῦτο, ὡς εἴθις ἤδη, διὰ χρημάτων. Εἰ δὲ ὁ Μουσταφᾶς ἔρρεπε πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ γραμματεὺς καὶ πανηγυριστὴς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ιδιοτήτων Ἀλῆς ὁμολογεῖ,

ἠνάλωσεν ὁμῶς τὰ πλούτη αὐτοῦ εἰς ἀνέγερσιν ὠφελίμων ἰδρυμάτων. Μέγα τέμενος ἐν Ἐρζερούμ, ἕτερον ἐν Ἰλγούν μετὰ μαγειρείου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ξενῶνος, ξενῶν ὑπὲρ τῶν συνοδιῶν ἐν Δαμασκῷ, διαιρούμενος εἰς τριακόσια δωμάτια καὶ μετὰ μεγάλης δεξαμενῆς κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν λουτρῶν τῆς Προύσης, τέμενος καὶ μαγειρεῖον ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἐν Κανίτρα περὶ τὴν Δαμασκὸν, ἕτερον τέμενος μετὰ μαγειρείου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν παρὰ τὸ φρούριον τοῦ Τζενίν, τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπέχον, τοιαῦτά εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ Βοσνίου Μουσταφᾶ ἀνεγερθέντα μνημεῖα, ὃς ἀπὸ παιδὸς τῶν ἀνακτόρων ἐγένετο παιδαγωγὸς τῶν ἡγεμονοπαίδων, ἀνὴρ τῆς πλουσίας ἐγγόνου τοῦ παρατελευταίου σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Κανσοῦ Γαβρί, θανούσης δὲ ταύτης ἀνὴρ τῆς Χουμαί, θυγατρὸς τοῦ σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀνηγορεύθη μὲν σερασκέρης τῶν ἐπὶ τὴν Κύπρον καὶ τὴν Γεωργίαν ἐκστρατειῶν, ἀνυψώθη δὲ καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ δευτέρου βεζύρου, ἀλλὰ τὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἔμεινεν ἀνέφικτον τῷ ἐμβαλόντι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν καὶ τὸν φόνον μεταξὺ τῶν συγγενῶν, τῷ ἐκδορεῖ τοῦ Βραγαδίνου.

Ὁ διαδεξάμενος τὸν Μουσταφᾶν εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας Σινὰν ἐδέξατο κατὰ τὴν εἰς Τζεرمىκ ἀφίξιν ἓνα δαρογὰ (διοικητὴν πόλεως) Πέρσην, Μακσοῦδ τούνομα, ὡς πρεσβευτήν. Ὁ Σινὰν, ἐπιδεικνύων αὐτῷ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, ἐποίησε τῇ ἐπαύριον ἐξέτασιν αὐτῶν. Ἑπτὰ βεγλερβέγηδες (οἱ τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ρούμελης, τῆς Καραμανίας, τοῦ Χαλεπίου, τοῦ Σουλκάδρ, τοῦ Διαρβεκίρ καὶ τοῦ Ἐρζερούμ) παρήλασαν πρὸ αὐτοῦ μετὰ τῶν ἰδίων ἑκάστος τιμαριούχων καὶ σωματοφυλάκων, ὡς καὶ μύριοι γενίτσαροι καὶ τρισχίλιοι τακτικοὶ ἵππεις. Ἡμέραις

τισὶ πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Μουσταφᾶ ὁ Μακσοῦδ ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅθεν ἀπῆλθεν ἄπρακτος. Ὁ Σινὰν ἡσχολεῖτο ἐν τῷ στενῷ τοῦ Τομάνι περὶ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου, ὅτε ὁ ἀρχιεπαρχὸς Γεμιστζὶ Χασὰν ²⁵ (Χασὰν ὁ ὀπωροπώλης, τοιαύτη ἦν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ) ^{Αὐγ. 1580} ἐκόμισεν αὐτῷ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν τῆς εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναγορεύσεως αὐτοῦ. Ἀπὸ Τομάνι ὁ Σινὰν ἐπορεύθη πρὸς τὴν Τιφλίδα (IB). Ὁ σαντζάκβεγης τοῦ Σαφὲδ καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων τῆς Δαμασκοῦ, ἀπελθόντες πρὸς ἐπισιτισμὸν, περιέπεσον μετὰ τινων χιλιάδων ἀνδρῶν ⁽¹⁾ ταῖς χερσὶ τῶν Περσῶν, πρὸς οὓς ὁ Λου-αρζᾶβ προῦδωκε κρύφα τὴν ἐκδρομὴν ταύτην. Ἐν Τιφλίδι ὁ Σινὰν ἠκροάσατο τῶν κατὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως ταύτης Χατζῆ Βέγογλου Ἀχμέτ Πασᾶ αἰτιάσεων τῶν κατοίκων καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Λου-αρζᾶβ Γρηγορίου· οὗτος δὲ, δελεασθεὶς τῇ ἐλπίδι, ὅτι διοικήσει ὡς βεγλέρβεγης Ὁθωμανὸς τὴν πατρίαν κληρονομίαν, ἦν πρὸ μικροῦ κατεῖχεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σίμων, ἠυτομόλησεν ἐκ τοῦ σάχη πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ ἡσπασατο τὸν ἰσλαμισμόν, κληθεὶς τοῦντεῦθεν Ἰουσοῦφ. Συγχρόνως ὁ Μινοτσέρ, υἱὸς τῆς βασιλίσσης Δεδὲ Σεμίδ, περιετμήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει κληθεὶς Μουσταφᾶς· ἐδόθη δ' αὐτῷ πρὸς φυλακὴν ὁ ἀδελφὸς Γρηγόριος, ὃς ἡρνήθη τὴν ἐξωμοσίαν τῆς πατρώας πίστεως. Ἡ ἀγγελία τῆς προσεγγίσεως τοῦ σάχη μετὰ ἐξακισμυρίων ἀνδρῶν καὶ αἱ συλληφθεῖσαι ἐπιστολαί, αἱ ὑποπτον καθιστῶσαι τὴν πίστιν τοῦ Γεωργιανοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Λεβάν,

(1) Μινδοκ, E, σ. 470. Al numero di due mille. Ὁ Ἀλῆς ἔλαττο τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἰς τὸ ὑποδεκαπλάσιον, ἀνάγων τὴν ζημίαν τῶν Τούρκων εἰς διακασίους μόνον ἀνδρας.

κυριάρχου τοῦ Καχέτ, ἐπεισαν τὸν σερασκέρην εἰς ἀποχώρησιν ἀπὸ Τιφλίδος. Ὁ Γεωργιανὸς Μουσταφᾶς, ὁ ποτὲ Μιντσέρ, νῦν δὲ Πασᾶς τοῦ Τζιλδίρ, ἐπέμφθη πρὸς ἐπισιτισμὸν μετὰ δεκακισχιλίων ἀνδρῶν· ἀλλὰ καταληφθεὶς ἐξαπίνης ὑπὸ τοῦ Τοκμαχὰν καὶ τοῦ Σίμωνος Λουαρζάβ, ποτὲ κυρίου τῆς Τιφλίδος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον μόλις μετὰ τριτχιλίων ἀνδρῶν⁽¹⁾. Ὁ σερασκέρης πρὸς διασκέδασιν τῆς ἡττης ταύτης ἐκήρυξε τὴν ἐπὶ τὴν Ταβρίδα ἐκστρατείαν· ἀλλ' ὁ στρατὸς ἔτρεψεν εἰς γέλωτα τὸν κόμπον τοῦτον καὶ ἔμεινε παρὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Τζιλδίρ ὀκτῶ ἡμέρας, μεθ' ἃς ἀφίκετο νέος Πέρσης πρεσβευτής. Ὁ Μακσουδ χάν, ὃς πρῶτος ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, παρηγγελμένος ἵνα αἰτήσεται τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει τῶν πραγμάτων, ὅπως ταῦτα εἶχον πρὸ τοῦ πολέμου, ἀπεπέμφθη μετὰ τῆς ὑπερηφάνου ταύτης ἀποκρίσεως· «Ἡ χώρα, ἣ αἰσθανθεῖσα τοῦ κρότου τῶν ὀπλῶν τοῦ ἵππου τοῦ σουλτάνου, ἐστὶν αὐτῇ»⁽²⁾. Ἐπανελθὼν εἰς Περσίαν ὁ Μακσουδ, τὸ μὲν πρῶτον ἔτυχε παρὰ τῷ σάχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ προϋβιδάσθη μάλιστα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ θαλαμηπόλου, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Ἐμίρ χάν, ἠναγκάσθη ἵνα προσέλθῃ πρὸς τὸν ἐχθρόν. Τότε

(1) Μινδοῶ, Βιβλ. Ε, σ. 174. Ὁ Ἀλῆς διέρχεται ἐν αἰγῇ τὴν ζημίαν ταύτην. Λέγει δὲ ῥητῶς, ὅτι Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο ὁ Μιντσέρ ἀπὸ τῆς ἐξωμοσίας αὐτοῦ. Οὕτως οὖν ὁ Μινδοῶ ἀπατᾶται νομίζων, ὅτι ὁ Μουσταφᾶς ἦν ὁ Μουσταφᾶζαδὲ, ὃς ἦν διοικητὴς τοῦ Χαλεπίου καὶ περὶ οὗ λέγει· *Da me piu volte medicato*.

(2) Il Signore accetera la pace quando li sia restituto tutto il paese che a cavalcato il suo esercito. Ἀναφορὰ τοῦ Βεντοῦ πρεσβευτοῦ, 1580, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις. «Entrata pomposa del Sr. per rispetto del Ambasciador o Agente Persiano, Ἀναφορὰ Βεγετῶν»

δὲ σάχης προὔτεινε τῷ Σινάν δι' ἐτέρου πρεσβευτοῦ ἵνα
ἐξαγοράσῃ τὴν εἰρήνην διὰ τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ Κάρς·
ὁ δὲ Σινάν ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι ἀνάγκη ἦν ἵνα ἡ πρό-
τασις αὕτη ὑποβληθῇ πρότερον διὰ πρεσβευτοῦ τῷ σουλ-
τάνῳ (1). Ἐν Κάρς ἐγένετο ἐξέτασις τοῦ στρατοῦ καὶ
ἔρсуна, εἰ, ὥς ἀπαιτεῖ ἡ νομοθεσία, οἱ βέγηδες, οἱ σαῖμα
καὶ οἱ τιμαριῶται παρέσχον τῶντι ἀνὰ ἓνα ἑφιππον κα-
λῶς ἐξωπλισμένον ἀντὶ προσόδου 5,000, 4,000 καὶ
3,000 ἄσπρων· συγχρόνως δ' ἐπετράπη τοῖς ὑπηκόοις ἵνα
διεκδικήσωσι τὰς χρηματικὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν καὶ ἄλ-
λας, αἵτινες ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἔτη ἔμενον ἀπαράγραφοι. Τοι-
αύτη ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης μέριμνα ἐξήγειρε τὸν γογγυ-
σμόν τοῦ στρατοῦ, ὃς ἔλεγεν, ὅτι ὁ σερδάρ ἐκήρυξε πό-
λεμον πρὸς τοὺς ἰδίους στρατιώτας καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς
ἐχθρούς. Ὁ Σινάν ἤγαγε τὰ στρατεύματα εἰς Ἐρζεροῦμ,
εἰς τὰ χειμάρδια αὐτῶν, ἐνθα τὴν μονοτονίαν τῆς ἀναπαύ-
σεως διέκοψεν ἡ πομπή τῆς ὑποδοχῆς δύο πρεσβευτῶν,
τοῦ μὲν Πέρσου, τοῦ δὲ Γεωργιανοῦ, τοῦ Σίμωνος Λουαρζάβ,
τοῦ ποτὲ διοικητοῦ τῆς Τιφλίδος. Οὗτος ἐκέτευσε τὴν ἀπο-
νομήν τῆς πρῶτης χώρας τῶν πατέρων αὐτοῦ (ἣν διώκει
ὡς βεγλέρβεγρης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ) ὡς κληρονομικὴν δι-
οίκησιν ἐπὶ ἀποτίσει ἐτησίου φόρου ἑκατὸν χιλιάδων δου-
κάτων καὶ τῇ εἰς τὴν Πύλην παραδόσει τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
ὡς ὁμήρου. Ἄλλ' ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

Ὁ Σινάν, κεκμηκῶς ἐκ τοῦ πρὸς τὴν Γεωργίαν πολέ-
μου, ἡτήσατο καὶ ἔλαβεν ἄδειαν ἐπανελθεῖν εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν. Τῷ ἐπιόντι ἔτει τὰ πρὸς τὴν Περσίαν ἐχθρικά

(1) Ὁ Πετσεβὶ λέγει, ὅτι οὗτος ἦν ὁ γέρων Ταβούτ, ὁ ἐλθὼν εἰς Κων-
σταντινούπολιν ἐπὶ τοῦ Σουλταμάν. Ὁ Ἀλῆς καλεῖ αὐτὸν Οὐσταδζλούς.

ἔργα ἔπαυσαν· διότι ἀνεμένετο ὁ νέος πρεσβευτῆς τοῦ
 σάχη Ἰβραῖμ, ὃς ἦν ἤδη καθ' ὁδόν, ὅπως παραστῇ τῇ
 ἐορτῇ τῆς περιτομῆς τῶν ἡγεμονοπαίδων, καὶ ὃς ἐκόμιζεν,
 ὡς ἠλπίζετο, προτάσεις περὶ εἰρήνης ἀποδέκτους. Ὁ
 29 Ἰβραῖμ εἰσῆλθε πανηγυρικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν
 Μαρτ.
 1582 ἔχων τοσοῦτους ἀκολούθους, ὅσας ἡμέρας ἔχει ὁ ἐνιαυ-
 τός (1). Ἐν Γεωργία, ἥτις ἐάλω μὲν, οὐχ ὑπετάγη δέ, ἡ
 διατήρησις τῆς Τιφλίδος εἶχεν ἀνάγκην σιτίων καὶ ἐνι-
 σχύσεως τῆς φρουρᾶς. Ὁ σουλτάνος ἀπεδέξατο μὲν ἦν
 ἔδωκε αὐτῷ συμβουλὴν ὁ μέγας βεζύρης Σινάν, ἀνέθετο
 ὁμῶς τὴν μεταφορὰν τῶν ἐπιτηδείων τῷ Μωάμεθ, ἀνε-
 ψιῷ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ (μισητῷ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ
 ἐνεκα τοῦ θείου) παρ' ᾧ ἔταξε τὸν εὐνοῦχον Χασάν, Πα-
 σᾶν τοῦ Διαρβεκίρ, καὶ τὸν Μουσταφᾶν (Μινοτσέρ) (2),
 παρηγγέλθησαν δὲ καὶ οἱ Πασάδες τοῦ Χαλεπίου καὶ
 Μαρασίου ἵνα περιμείνωσιν ἐν Βάν τὸν Μουσταφᾶν ὅπως
 1581 συνενωθῶσι μετ' αὐτοῦ. Λήγοντος Αὐγούστου μηνὸς τὰ
 στρατεύματα καὶ ἡ σιτοπομπεὶα ἀπεστάλησαν ἀπὸ Ἐρ-
 ζερούμ εἰς Κάρς καὶ Ἀχαλκελέχ (3). Αὐτόθι ὁ Μουστα-
 φᾶς (Μινοτσέρ) ἠνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ Μωάμεθ
 Πασᾶς ἐδωρήσατο αὐτῷ ξίφος καὶ τιμητήριον ἐσθῆτα, ἐδέ-
 ξατο δὲ τὴν γνῶμην αὐτοῦ ἵνα λάβῃ τὴν συντομωτέ-
 ραν ὁδὸν διὰ τοῦ Ἀλτουγκαλαὰ, Καρακαλαὰ καὶ Γόρι
 ἀντὶ τῆς συνήθους διὰ τοῦ Τομάνι. Στρατὸς σύμμικτος
 ἐκ Γεωργιανῶν καὶ Περσῶν, ὃν παρέταξεν ὁ Σίμων Λουαρ-
 ζάβ, ὅπως λάβῃ δίκην τῆς ἀρνήσεως τῆς διοικήσεως

(1) Ὅρα τὴν ἀναφορὰν τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας.

(2) Ὁ Καντεμίρος μεταβάλλει τὸν Καντεμίρον εἰς Μινε-
 ζελίρ.

(3) Ἀρχελέχ παρὰ Μινιαδασ.

τῆς Τιφλίδος, ἀνέμενε τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Γόρι. Ὁ Μωάμεθ ἀπέφυγε τὴν μάχην καὶ ἔφυγε πρὸς τὸν Κύρον· ἀλλ' ἡ σιτοπομπεία ἅπασα περιῆλθεν εἰς τὸν ἐχθρόν, πλεῖστοι δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐπνίγησαν κατὰ τὴν διάδασιν τοῦ ποταμοῦ. Ἐν ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ αἰτίων καὶ ἀργυρίων οὕτω ἡ φρουρά τῆς Τιφλίδος, ἐγὼ καταλιπεῖν τὸ φρούριον, μόλις δὲ ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἔπεισε μετὰ μόχθου αὐτὴν προκαταβαλὼν αὐτὸς ἐξ ιδίων τρισμῦρια δοῦκάτα, ἵνα περιμεῖνῃ τὰ ἐπιτήδεια, ἃ ἐκόμιζεν ἐκ Σαγούν (1) ὁ Ἀλέξανδρος Λεβάν. Ἀποχωρῶν ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἐπειράθη δολοφονῆσαι τὸν Μουσταφᾶν (Μινοτοσέρ), εἴτε ὡς νομίσας, ὅτι συνέπραξε τῷ ἐχθρῷ, εἴτε ὡς θελήσας ἐπιδρῖψαι ἐπ' αὐτὸν διὰ τῆς δολοφονίας τὴν εὐθύνην τῆς ἀπωλοῦς αἰτοπομπείας. Ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς, ὑποπτεύσας ἡ μαθὼν τὴν βουλὴν τοῦ Μωάμεθ, προεφυλάσσετο. Ἐν δὲ τῷ διδανίῳ, θελήσαντος τοῦ χιαγιά ἵνα ἐπιθῇ ἐπ' αὐτὸν χεῖρα, κατὰ τὰ προσυμπεφωνημένα, διέβρῃξε διὰ τοῦ ξίφους τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἀπέκοψε τὸ οὖς τοῦ Πασᾶ τοῦ Διαρβεκίρ καὶ κατήνεγκε κατ' αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ πέντε βαρέα τραύματα. Μετὰ τὸ αἱματόρροτον τοῦτο δράμα ἀπῆλθε τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶν οἰκείων ἀναγγείλας πρὸς τὴν Πύλιν περὶ τῆς προβεβουλευμένης δολοφονίας αὐτοῦ πρὸς ἀπόκρυφιν τῆς ἡττης (2). Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ

(1) Ἀλῆς, φ. 417. Ὁ Μιναδοῦ, Ε, σ. 471 μεταβάλλει τὸ ὄνομα Σαγούν εἰς Ζαγέν. Ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὸν Σινάν, μέγαν βεζύρην καὶ σερασκέρην, εὔρηται ἐν τῇ συλλογῇ τῶν χειρογράφων τοῦ Διέξ, φ. 69, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βερολίνου.

(2) Μιναδοῦ, Ε, σ. 496 καὶ 197. Ὁ Σελανικί, σ. 162, λέγει, ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐσώθη δι' ἄλλματος· τὰ τραύματα οὖν αὐτοῦ οὐκ ἦσαν, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Μιναδοῦ, σ. 197, mortali ferite. Μεζαράι, σ. 724, κατὰ τὸν Μιναδοῦ, ὡς καὶ Κνόλλες, Α, σ. 677. Σαγρέδος, σ. 495.

τοῦ σουλτάνου ὁ μέγας βεζύρης τί ἐφρόνει περὶ τῆς ἀπο-
τυχούσης σιτοπομπείας καὶ περὶ τοῦ συμβάντος ἐν Ἀλ-
τουνκαλαά, ἀπεκρίνατο διὰ τρόπου ἀνοικείου δούλῳ μετὰ
παρρησίας καὶ ἀλαζονίας τάδε· «Ἐξ ἀρχῆς ἀπέτρεψα
τὸν πρὸς τὴν Γεωργίαν πόλεμον καὶ νεωστὶ τὴν ἀναγό-
ρευσιν τοῦ Μωάμεθ Πασᾶ εἰς στρατηγὸν τῆς ἐνόπλου
φρουρᾶς τῆς σιτοπομπείας· ὁ σουλτάνος, εἰ ἤθελεν, ἐδύ-
νατο προσδοκᾶν μείζονα ἐπιτυχίαν, εἰ αὐτὸς οὗτος συν-
εστράτευεν, ἀπὸ δὲ τοῦ Διαρβεκίρ, Χαλεπίου ἢ τοῦλάχι-
στον τῆς Ἀμασείας συνεκράτει τὴν πειθαρχίαν τῶν στρα-
τευμάτων διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ». Ἡ γνώμη αὕτη ἀπή-
ρεσε τῷ σουλτάνῳ, ἐτι δὲ μᾶλλον ταῖς δεσποίναις τοῦ γυ-
ναικωνίτου, αἵτινες διεῖδον, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀπὸ Κων-
σταντινουπόλεως προταθείσης ἀπελεύσεως τοῦ σουλτά-
νου ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἀποσπᾶσαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς δεσπο-
τείας αὐτῶν. Πρὸς πάσας ταύτας τὰς αἰτίας τῆς δυσα-
ρεστήσεως προσετέθη, ὡς φαίνεται, ἡ λίαν ἔλλογος ὑποψία
τοῦ Μουράτ κατὰ τοῦ Σινάν, ὅτι ἐπέσπευσε τὴν εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν ἔλευσιν τῆς περσικῆς πρεσβείας πρὸς τὴν ἀνα-
βολὴν τοῦ πολέμου. Ὅτε ὁ σουλτάνος μετὰ τὴν ἐορτὴν τῆς
περιτομῆς ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰβραῖμ τὰ πιστωτικὰ γράμ-
ματα, ἐν οἷς οὐδεμίαν πρότασιν περὶ εἰρήνης εἶδεν, ὡς ἤλ-
πιζεν, ἐξήνεγκε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ κατὰ τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν πρῶτον μὲν εἰς Διδυμότειχον,
εἶτα δὲ εἰς Μαλγαρά (1). Τὸν Μουράτ ἐξώργισεν εἰς το-
σοῦτον ἡ ἐξαπάτησις αὕτη, ὥστε οὐδ' αὐτοῦ τοῦ πρεσβευ-
τοῦ ἐφείσατο· διότι μεμψάμενος αὐτῷ σφοδρῶς, ὅτι οὐκ

(1) Ὁ Μινάδοῦ συγγέει τὸ Μαλγαρά καὶ Μαρμαρά, σ. 201. Σελανικί,
σελ. 161.

ἐγνώρισεν αὐτῷ πρότερον ταῦτα, συνέλαβεν αὐτὸν ὡς αἰχ-
 μάλωτον, τὴν δὲ ἀκολουθίαν αὐτοῦ ἐπεμψεν εἰς τὰς γα-
 λέρας. Ὁ Σιαβούς Πασᾶς, Οὐγγρος ἢ Κροάτης τὸ γένος, ⁵
 ἐκ Κανίσσης ἐκλήθη εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν. Ὁ βεγλέρ- ^{Δεκεμ.}
 θεγης τῆς Ρούμελης Φερχᾶδ, προαχθεὶς μετὰ δεκατέσσαρας ¹⁵⁸²
 ἡμέρας εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ βεζύρου, ἀνεδείχθη καὶ ἀρχι- ^{Δεκεμ.}
 στράτηγος τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας· ἀπῆλθε δὲ εἰς
 τὰ μεθόρια μετὰ ἑξακισμυρίων γενιτσάρων, τετρακοσίων
 τζαουσῶν, τριακοσίων τηλεβόλων, δύο ἑκατομμυρίων πα-
 ρόντων νομισμάτων καὶ δεκακισχιλίων ἐργατῶν, ὠρισμέ-
 νων πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ φρουρίου τοῦ Ἐριβάν. Τὸ
 ἀξίωμα τοῦ Φερχᾶδ ἐδόθη τῷ βεγλέρβεγῃ τῆς Ἀνατο-
 λῆς Τζαφέρ, ἀντικατασταθέντος καὶ τούτου ὑπὸ τοῦ Ἐρζ-
 ερὺμ Πασᾶ, πρῶτον βεγλέρβεγῃ τοῦ Ἐρζερούμ, ἡ δὲ διοίκη-
 σις τούτου ἐδόθη τῷ Μωάμεθ Πασᾶ, υἱῷ τοῦ Φερχᾶδ, ἡ
 δὲ τοῦ Διαρβεκίρ τῷ Σουλεϊμάν Πασᾶ, υἱῷ τοῦ Κουβᾶδ
 Πασᾶ. Ἡ εἰς Περσίαν ἀποστολὴ τοῦ Φερχᾶδ ἦν τόσον
 ἀναγκαία, ὅσον ὁ Μουσταφᾶς (Μινοτσέρ) ἐξώμοσε τὸν
 ἰσλαμισμὸν καὶ ἀπέστη τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς χριστιανὸς
 δὲ καὶ ἐχθρὸς ἐδήλου τὴν χώραν.

Ὁ Φερχᾶδ Πασᾶς ἐφρόντισεν ἰδίᾳ περὶ τῆς ὀχυρώ-
 σεως τῆς πόλεως Ἐριβάν ἀκμαζούσης ἄλλοτε ἐπὶ τῆς
 διοικήσεως τῶν Περσῶν διοικητῶν Σαχκουλιχάν καὶ Τοκ-
 μαχάν, ἀλλὰ διαφθαρείσης ἀπὸ τοῦ γεωργιανοῦ πολέ-
 μου (ΙΓ). Ἐμπορὸς τις, ἔχων προστάτην τὸν Τιμούρ,
 ἐγκατασταθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ πρὸς καλλιέργειαν τῆς ὀρύζης,
 ἦν ὁ πρῶτος οἰκιστὴς τῆς πόλεως, ἥτις ἔκτοτε ἐπρωταγωνί-
 σησε κατὰ τοὺς μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας καὶ Πύλης πολέμους.
 Κατὰ τὰ προσάγματα τοῦ Ἰσμαήλ ὁ Χανάν Ῥεβάν ἢ Ἐρι-
 βάν ὠκοδόμησε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τῶν περσικῶν μεθο-
 ρίων φρούριον, καλέσας αὐτὸ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι. Ὁ Φερχᾶδ

Πασᾶς, περιτειχίσας τὰ καταπεσόντα ἀνάκτορα τοῦ Τοκμά-
χάν, ὠκοδόμησεν ὀκτὼ πύργους ἐν τῷ ἐσωτερικῷ φρουρίῳ,
τεσσαράκοντα δὲ καὶ τρεῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἠνέωξε δὲ ἐν
μὲν τῷ πρώτῳ ἐπτακοσίας εἴκοσι καὶ πέντε, ἐν δὲ τῷ δευ-
τέρῳ χιλίας ἐπακοσίας εἴκοσι καὶ ἑξ τοξικὰς θυρίδας.
Πεντήκοντα καὶ τρία τηλεβόλα ἐστήθησαν ἐπὶ τῶν προ-
χωμάτων· πάντα δὲ τὰ ἔργα ἐτελείωσαν ἐν τεσσαράκοντα
καὶ πέντε ἡμέραις (1). Ὁ Φερχὰδ ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν
τοῦ Ἐριβάν τῷ Ἰουτοῦφ Πασᾶ, υἱῷ τοῦ Κιγάλα. Διό ὁ στρα-
τὸς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ ἐμεμφιμοίρουν, ὅτι ὁ Φερχὰδ, ὁ πά-
λαι μάγειρος τοῦ Σελίμ, ὃς ἐκολάκευεν ἐπὶ πολὺ καὶ
ταπεινῶς τὸν υἱὸν τοῦ Κιγάλα, τότε ἀγᾶν τῶν γενιτσά-
ρων, ἕως οὗ ἀνηγορεύθη τζεβετζιβασης καὶ εἴτα ἐπέμφθη
εἰς Βούδαν ὡς δῆμιος τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Σοκολλί, νῦν μό-
νον, διότι ἀπῆλθε τῆς εὐνοίας τῆς βασιλομήτορος, ἀνυ-
ψώθη εἰς τοσοῦτον, ὥστε τῷ προστάτῃ αὐτοῦ ἐξ ἀνωτέ-
ρου προστάγματος παρέσχε τὴν διοίκησιν τοῦ Ἐριβάν.
Ἡ ἐτήσια μισθοφορὰ τοῦ βεγλέρβεγη τοῦ Ἐριβάν ὠρίσθη
εἰς ἑννεακοσίας χιλιάδας ἄσπρων, ἡ δὲ τοῦ δεφτερδάρ
εἰς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας, τὰ δὲ χρήματα τῆς κρι-
θῆς τῶν βέγηδων εἰς ἑβδομήκοντα καὶ τρεῖς χιλιάδας
καὶ ὀκτακόσια ἑννενήκοντα ἄσπρα. Πεντακόσιοι πεντή-
κοντα μουτεφερρίκᾶ, χίλιοι τετρακόσιοι ἐθελονταὶ τῆς δε-
ξιᾶς πτέρυγος καὶ χίλιοι τῆς ἀριστερᾶς, πεντακόσιοι ἑπι-
ποὶ ἀκροβολισταὶ, τετρακόσιοι Κιρκασοὶ, χίλιοι σπαη-
ογλάνοι, πεντακόσιοι ἐργάται τοῦ μηχανικοῦ, πεντακόσιοι
ἀζάβοι, διακόσιοι σιδηρουργοὶ καὶ διακόσιοι πυροβοληταί,

(1) Ὁ Μινδοῦκ, σ. 219, ἀναφέρει πεντεκαίδεκα ἡμέρας· ἀντὶ τεσσαρά-
κοντα καὶ πέντε. Κνόλλες, σ. 681.

ἐν συνόλῳ ἐξ χιλιάδες καὶ διακόσιοι πεντήκοντα ἄνδρες (1) ἐτάχθησαν εἰς φρουρὰν τοῦ φρουρίου, οὗ ἡ ἐτησία μισθοφορὰ ἦν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἑκατομμύρια ἄσπρων (2). Ἡ μισθοφορὰ τοῦ βεγλέρβεγην, τοῦ δεφτερδάρ καὶ τῶν ἀγάδων μετὰ τῶν χρημάτων τῆς κριθῆς, ἦν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι καὶ ἐξ ἑκατομμύρια ἄσπρων, ὅπερ ἀπετέλει μετὰ τῆς μισθοφορᾶς τῶν στρατευμάτων ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον δουκάτων, ἃ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῶν ἐγγχωρίων προσόδων. Ἐτάχθησαν ὡσαύτως φρουραὶ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φρουρίοις τῆς χώρας (3). Ἀσχολούμενος ὁ Φερχὰδ περὶ τὴν διευθέτησιν τοῦ πασαλικίου τοῦ Ἐρισβάν, ἐπεμψε τετρακισμύρια δουκάτα καὶ σιτία εἰς Τιφλίδα μετὰ φρουρᾶς πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν, ὧν ἤρχεν ὁ Χασὰν Πασᾶς. Ὁ Ἐρισβάν Πασᾶς παρηγγέλθη ἵνα πορευθῇ μετὰ ἐξακισχιλίων μαχητῶν εἰς Ἀλτουνκαλαά, ἐνδιαίτημα τοῦ δις ἐξωμότου Μινοτσέρ, ὃς ἀπέκτεινε τοὺς

(1) Ὁ Μινκδοά, σ. 222, λέγει ὀκτακισχιλίου ἀνδρας.

(2) Ἡ μισθοφορὰ τῆς φρουρᾶς συνέκειτο εἰς εἴκοσι καὶ πέντε ἑκατομμύρια καὶ τριάκοντα πέντε χιλιάδας καὶ ἐβδόμηκοντα δύο ἄσπρα, ἡ τῶν ἀξιωματικῶν εἰς εἴκοσι καὶ ἐξ ἑκατομμύρια καὶ τετρακοσίας ὀκτὼ χιλιάδας καὶ ἐννεακόσια ἐξήκοντα δύο ἄσπρα, ἐν συνόλῳ εἰς πεντήκοντα καὶ ἐν ἑκατομμύρια καὶ τετρακοσίας τεσσαράκοντα τέσσαρας χιλιάδας καὶ τριάκοντα τέσσαρα ἄσπρα. Τὰ κεφάλαια ταῦτα ἀναφέρει ὁ Ἀλῆς, φ. 434, ὅς ἐστιν ἀξιόπιστος ὡς πρὸν δεφτερδάρ τῶν τιμαρίων, εἰσὶν ἀκριβῆς.

(3) Τὸ Σουρεγίλ εἶχε φρουρὰν ἐκ πεντήκοντα στρατιωτῶν, τὸ Ναλιν ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα καὶ ἐβδόμηκοντα Ἀζάβων, τὸ Ἀκτζεκαλαά ἐκ πεντήκοντα ἐργατῶν τοῦ μηχανικοῦ, τὸ Σουρμελουκαλαά ἐκ τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα στρατιωτῶν, τὸ Βετζί ἐκ διακοσίων πέντε δούλων καὶ ἐξ ἑκατὸν στρατιωτῶν εἰσπρακτόρων καὶ ἐξ ἑκατὸν ἀζάβων ἦσαν δὲ πάντες ἐξακόσιοι ἐβδόμηκοντα τρεῖς ἄνδρες, ὧν ἡ ἐτησία μισθοφορὰ συνέκειτο ἐξ ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ ὀκτακοσίων πεντήκοντα δύο χιλιάδων καὶ τριάκοντα ἐξ ἄσπρων. Ἀλῆς, φ. 432.

πεμφθέντας πρὸς αὐτὸν τζαούσην καὶ καπιτζί (1), ὁ δὲ Φερχὰδ ἀπῆλθεν ἵνα διαχειμάσῃ ἐν Ἐρζερούμ. Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τοῦ ἔτους 1583 ὁ στρατὸς ἐστράτευσεν εἰς Ναχτζιβάν, λαβὼν τὴν εἰς Τόμανι, Λόρι καὶ Γόρι ἄγουσαν ἐκ προστάγματος τοῦ σουλτάνου, ὃς διέγραψε τὸ δρομολόγιον τοῦτο ὅπως ὀχυρώσωσι τὰς πόλεις ταύτας καὶ τὰ πρῶτα φρούρια τῆς Γεωργίας, τάξωσιν ἐν αὐτοῖς φρουρὰς καὶ διευθετήσωσι τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας πρὸς τὴν μισθοφορὰν τοῦ στρατοῦ (ΙΔ). Ὁ Χασάν βέγης κατετρόπωσε ληστρικὴν συμμορίαν παρὰ τὸ Λόρι, ὃπερ ἡσφάλισεν ἀπὸ πάσης αἰφνιδίας ἐφόδου, καταλιπὼν ἐν αὐτῷ φρουρὰν ἐκ χιλιάδων τινῶν ἀνδρῶν καὶ διακόσια τηλε-
4584 βόλα, ὠχύρωσε δὲ καὶ τὸ Τόμανι διὰ τείχους περίοδον ἔχοντος χιλίων ἐπτακοσίων πήχεων. Πρὸς τὸν Ῥισβάν Πασάν, παραγγελθέντα ἵν' ἀπέλθῃ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς τῆς Τιφλίδος μετὰ δύο καὶ εἰκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν, ἐπετέθη ὁ Σίμων Λουαρζάβ, οὗ ὁ ἀδελφὸς Δαβίδ προσῆλθε πρὸς τὸν ὀθωμανικὸν στρατόν. Ὁ Σίμων Λουαρζάβ κατανικηθεὶς ἐσώθη ἐκ πλάνης τῶν στρατευμάτων τοῦ Ῥισβάν, ὑπολαβόντων τὰ πεμφθέντα πρὸς ἐπικουρίαν αὐτῶν σώματα τῶν βεγλερβέγηδων τῆς Καραμανίας καὶ τοῦ Σουλκάδρ ὡς Πέρσας καὶ ἀγαγόντων εἰς τέλος τὴν μάχην. Διερχομένου τοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ Τόμανι, κατελείφθη ἐν αὐτῷ ὁ Χασάν ὡς διοικητής. Ὁ Φερχὰδ, μένων καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἀχαλκελὲκ, καθυσύχασε δυσχερῶς ζῆσιν τῶν στρατιωτῶν δυσφορούντων ἐπὶ τῇ ἀπραξίᾳ αὐτῶν, οἵτινες καθύδρισαν καὶ

(1) Μιναδοῦ, Δ, σ. 224. Τὰ ἱστορούμενα ἐν τῷ Δ' Βιβλίῳ τοῦ Μιναδοῦ, διέρχονται ἐν σιγῇ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι.

αὐτὸν τὸν Ῥισβὰν σπεύσαντα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Κατὰ τὴν ἀπὸ Ἑρδεχὰν εἰς Ἑρζερούμ πορείαν αἱ ἄμαξαι τοῦ χαρεμίου Φερχὰδ ἐσυλήθησαν, ἄγνωστον ὅμως εἰ ὑπὸ τῶν Γεωργιανῶν ἢ γενιτσάρων. Ἡ πρὸς τὸν Φερχὰδ δυσαρέστησις τοῦ στρατοῦ προῦκάλεσε τὴν τοῦ σουλτάνου, ἣτις ἠϋξήσεν ἔτι διὰ τὴν ἐκδροδοκίας ἢ ἐξ ἀμελείας τῶν φυλάκων ἀπόδρασιν τοῦ Πέρσου χάνη Ἀλικουλί.

Κατὰ τὰς δύο τελευταίας εἰς Γεωργίαν ἐκστρατείας τοῦ Φερχὰδ, ὁ Οὐζδεμίρ Ὀσμὰν Πασᾶς εἰσεχώρησε σὺν τῷ στρατῷ καὶ νεαλέσι στρατιώταις εἰς Δαγιστὰν καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Ταταρίας. Ἀπελθὼν τοῦ Σιρβὰν εἰς Δαγιστὰν, ἐστρατοπέδευσε ἐν τῷ Δακτυλίῳ τοῦ Καυχάσου κατὰ τὸ στενὸν τῶν στενῶν, τὴν πύλην τῶν πυλῶν ἐν Δερβέντ, ἐν τῷ λιμένι τῶν Χαζάρων καὶ τῶν Ἀλανῶν, τῶν Καϊμούκων καὶ τῶν Καϊτάκων, ἧς τὰ χαράκωματα ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἱστορίᾳ ἦσαν τὸ πρόχωμα κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐθνῶν Γῶγ καὶ Μαγῶγ καὶ οὗ τὰ γιγαντιαία τείχη ἀπεδίδοντο ὑπὸ τοῦ ἁσιανοῦ μύθου τῷ πρώτῳ Ἀλεξάνδρῳ τῷ κοσμοκράτορι, Ἀραβί ἢ Αἰγυπτίῳ δορικτήτορι, ὑπὸ δὲ τῆς ἱστορίας τῷ Ίουστινιανῷ καὶ Νουσιρβὰν τῷ μεγάλῳ· ἐν Δερβέντ, ἥτις, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἱσλάμ, νομίζεται ὡς ὁ τάφος ἐβδομήκοντα χιλιάδων μαρτύρων, καὶ ὅπου ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Κορανίου ἐνεργεῖ καὶ ὠφελεῖ ὡς οὐδαμοῦ ἄλλοθι μετὰ τὰς ἱεράς πόλεις Μέκκαν καὶ Μέδιναν, Ἱερουσαλὴμ καὶ Δαμασκόν. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς Γεωργίας ἀνάκλησιν τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ ἡ ἀρχιστρατηγία τοῦ ἐν Δαγιστὰν ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἀνετέθη τῷ χάνῃ τῆς Ταυρικής Μωάμεθ Γιράϊ (1)· ἀλλ' αἰχμαλωτισθέντος τοῦ ἀδελ-

(1) Τὸ δίπλωμα τῆς εἰς σερασκέρην ἀναγορεύσεως τοῦ Μωάμεθ Γιράϊ

φοῦ αὐτοῦ Ἀαδὶλ Γιράϊ, ὁ χάνης ἀπέπειν ἰσχυρῶς ἐκ-
στρατεῦσαι αὐθις εἰς Καύκασον, πᾶσαι δὲ αἱ πρὸς αὐτὸν
ἐπιστολαὶ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Δαγιστὰν ἀπέβησαν ἀτελε-
σφόρητοι. Ὅτε κατὰ τὴν βραχεῖαν ἐκχειρίαν τῶν δύο
πρώτων περσικῶν πρεσβειῶν, περὶ ὧν ἐγένετο ἀνωτέρω
λόγος, ὁ σαντζάκβεγης τοῦ Καβαλὰ Δάλ Μωάμεθ ἐφο-
νεύθη ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ Πέρσου χάνη Μωάμεθ, ὁ Ὄσμάν
Πασᾶς ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Βουδάκ βέγην
ἐν ἀνακοινώσει πρὸς τὸ διβάνιον τὴν παρασπόνδῃσιν ταύ-
την καὶ αἰτήσεται ἐπικουρίαν πρὸς ὑποταγὴν τῶν μήπω
άλουσῶν χωρῶν. Ἡ διὰ τοῦ Βουδάκ βέγης ἀφικθεῖσα ἀγ-
γελία περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Δάλ Μωάμεθ ἦν ἐκ τῶν
κυρίων αἰτίων τῆς καθεύξεως τοῦ Πέρσου πρεσβευτοῦ
Ἰβραὶμ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δὲ σουλτάνος, ἀναγορεύ-
σας ἀμελλητί τὸν Φερχὰδ σερασκέρην τοῦ ἐν Γεωργίᾳ
στρατοῦ, ἐπεμψε διὰ τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Ταυρικῆς με-
γάλας δυνάμεις πρὸς τὴν Δερβέντ, παρήγγειλε δὲ καὶ τῷ
βεγλέρβεγῃ τῆς Ρούμελης Χαϊδὲρ Πασᾶ ἵνα ἐντὸς τριῶν
μηνῶν πορευθῇ εἰς Θεοδοσίαν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν βέγη-
δων, τιμαριούχων, τρισχιλίων γενιτσάρων, τῶν σπαήδων
καὶ τῶν σαῖμ τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἰδίᾳ δὲ
μετὰ τῶν βέγηδων τῆς Ἀχρίδος (Γουστενδὶλ), Σιλίστρας
καὶ Νικοπόλεως· ἐφ' ᾧ ἐδόθησαν αὐτῷ ὀγδοήκοντα καὶ ἐξ
φορτία χρυσοῦ, ἥτοι ὀκτὼ ἑκατομμύρια καὶ ἑξακόσiai

12 χιλιάδες ἄσπρων. Ἀφικομένου τοῦ στρατοῦ τούτου εἰς
A. 1582 Θεοδοσίαν, ὁ βεγλέρβεγης τῆς πόλεως, ὁ ἀναδειχθεὶς ἀρ-
χιστράτηγος, ἐπεμψεν ὡς προσκόπους ἑξακοσίους σιλιχ-
δάρους καὶ ἑξακοσίους λογάδας τοῦ ρουμελικοῦ στρατοῦ ὑπὸ

εὑρηται ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Διέξ, ἀρ. ME, φ. 60. B. βιβλιοθήκη τοῦ
Βερολίνου.

τὸν Βουδὰκ βέγην καὶ τὸν κιαγιάν τῶν σιλιχδάρων Σινάν.
 Ὁ στρατὸς μετεβιβάσθη ἐπιπόνως ἐν τέσσαρσι καὶ δέκα
 ἡμέραις ἀπὸ Κέρτζ εἰς Ταμάν διὰ τῶν γαλερῶν τοῦ Τα-
 νάιδος, ἀνεπαύθη δὲ τέσσαρας ἡμέρας ἐν Τεμρούκ, φρου-
 ρίῳ τῆς χερσονήσου. Τοῖς Κιρκασοῖς ἐδόθησαν ὡς πορθ-
 μεῖα τοῦ Κουβάν πέντε μὲν ἄσπρα καθ' ἵππον, δυοκαίδεκα
 δὲ καθ' ἄμαξαν. Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἡ ὁδὸς ἦγε δι' ἀπε-
 ράντων ἐρήμων πεδίων, ὧν οἱ κάτοικοι Καϊμοῦχοι καὶ Κιρ-
 κασσοὶ ἠγνόουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἀργυρίου, ἀλλ' ἦσαν ἐπί-
 τριπτοὶ κλέπται ἱππικῶν σκευῶν καὶ ἐνδυμάτων. Πλὴν τῶν
 Κιρκασῶν τῆς ἐρήμου, κατέλαβε τὸν στρατὸν θύελλα μετὰ
 χαλάζης, ἥτις ἦν τόσον παχυτάτη, ὥστε οἱ πληττόμενοι
 τὴν κεφαλὴν ἵπποι ἐπιπτον. Πολλοὶ ἵπποι ἦσαν ἄνευ σκευῆς
 ἔνεκα τῶν Κιρκασῶν, πολλοὶ δ' ἵππεῖς ἄνευ ἵππων ἔνεκα
 τῆς χαλάζης. Ἡ μόνη κοινωνία, ἣν ὁ στρατὸς εὔρεν ἐν
 ταῖς ἐρήμοις, ἦσαν ἀγέλαι ἐλάφων, τὰ μόνα δὲ ὑψώματα
 ἐπὶ τῆς ἀπεράντου ταύτης πεδιάδος ἦσαν λόφοι ἐκ κερά-
 των ἐλάφων, οὐχὶ ὑπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων συσ-
 σεωρευμένων· διότι ἐνθα ἡ πρώτη ἐπιρρίπτει τὰ κέρατα,
 ἀποτιθεῖσιν αὐτὰ καὶ αἱ λοιπαί. Τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ
 ἀπὸ τῆς ἐκ Θεοδοσίας ἐξόδου ὁ στρατὸς ἀφίκετο εἰς Βεσ-
 δεπέ (Πέντε Λόφους), τῇ δὲ τριακοστῇ περὶ τὸν Τερέκ.
 Εἶτα διὰ συνηρεφῶν δασῶν ἤλθεν εἰς Καρνάι καὶ διέβη τὸν 14
 Τερέκ καὶ τὸν Ἀχσοῦ, οὗς οἱ Κιρκασσοὶ βέγηδες ἐγαφύ-
 ρωσαν εἰς ὀκτὼ μέρη. Τῇ ὀγδοηκοστῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς Θεο-
 δοσίας ὁ Τζαφέρ ἤλθεν εἰς Δερβέντ, ἐνθα ὑπεδέξατο πα-
 νηγυρικῶς αὐτὸν ὁ Ὀσμάν Πασᾶς. Ὁ στρατὸς ἐπὶ ἐβδο-
 μάδᾳ ἔτι ἔμεινεν ἐν σκηναῖς, ἀλλὰ διεχέμασεν ἐν ξυλίναις
 καλύβαις, ἃς ἐστέγασε καλάμῳ. Ὁ σῖτος ὑπερετιμᾶτο καὶ
 ἐδύνατο ὡς διαχόσια ἄσπρα ὁ μέδιμνος, οὐδ' ἡ κριθὴ ἐδύ-
 νατο ἦσσαν· ἄνδρες τε καὶ κτήνη ἐτρέφοντο δρυΐζῃ.

Νοεμ.
1582

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἔαρος ὁ Ἰμανκουλί χάν, Πέρσης διοικητῆς τῆς Γεντζέ, ἐστράτευσε μετὰ τρισχιλίων σωματοφυλάκων (κουρουτζίδων), τεσσάρων χανῶν, τριάκοντα σολτάνων καὶ ἄλλων στρατιωτῶν, πάντων ἐκ πεντακισμυρίων ἀνδρῶν. Ἡ πρωτοπορεία αὐτοῦ ἐξ ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ῥουστέμ χάν καὶ τὸν Δαγγί βέγην ἐπετέθη ἐν Νιαζαβάδ παρὰ τὸ Σαβουράν πρὸς τὸν σαντζάκβεγην τῆς Σιλίστρας Ἰακούβ βέγην. Οἱ Ὀθωμανοὶ ²⁸ ἡττήθησαν, πολλοὶ ἐπέσον κατὰ τὴν μάχην, ἐν οἷς καὶ ^{Ἀπριλ.} αὐτὸς ὁ σαντζάκβεγης καὶ ὁ ἀλαϊβέγης ἡ ἀρχηγὸς τῶν ¹⁵⁸³ τιμαριωτῶν.

Τῇ 29 Ἀπριλίου ὁ Ὀσμάν Πασᾶς ἐξῆλθε τῆς Δερβέντ ἄγων τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν καὶ ἐπορεύθη ἐπὶ τοὺς Πέρσας. Ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἐξήτασε τὸν στρατὸν ἐπὶ τῆς πρὸ τῆς πόλεως πεδιάδος, εἴτα δὲ μετὰ τέσσαρας ἀφίκετο εἰς τὸν βαθὺν καὶ ὀρμητικὸν Σαμοῦρ, ὃν πολυπόνως διέβη. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἐπιούσης αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ τοῦ Βεσδεπέ ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν ὄρατοί. ⁹ Τὸ πρῶτ' τῆς ἐπιούσης οἱ πολέμοι στρατοὶ παρετά- ^{Μαΐου} χθησαν εἰς μάχην. Καὶ ὁ μὲν Ὀσμάν Πασᾶς ἔταξε τὰς ἀποσκευὰς πρὸς τὸν ἐξασφαλίζοντα τὰ νῶτα ποταμὸν, ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κέντρου καὶ ἀνέθηκε τὴν δεξιὰν πτέρυγα τῷ βεγλέρβεγῇ τῆς Σεβαστείας Τζερεσβάρς Χαϊδέρ, τὴν δὲ ἀριστεράν τῷ κυβερνήτῃ τῇ Θεοδοσίᾳς Τζαφέρ Πασᾶ· κατέναντι αὐτῶν ἦν ὁ Ἰμανκουλί χάν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, οὗ τῆς μὲν δεξιᾶς πτέρυγος ἤρχεν ὁ Ῥουστέμ χάν, τῆς δὲ ἀριστερᾶς ὁ Ὀθωμανὸς ἐξωμότης Βουρανεδδίν. Ὁ Ὀσμάν ἀνέβη εἰς τὸν μέλανα ἵππον, ὃς ἀπὸ τριακονταετίας ἦν αὐτῷ πιστὸς σύντροφος ἐν τῇ μάχῃ καὶ οὗ τὸ χρεμέτισμα ἦν αὐτῷ βέβαιος προάγγελος τῆς νίκης. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐψυχομάχη-

σαν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· οὐδ' ἡ νύξ ἐχώρισε τοὺς διαμα-
χομένους· διότι ἐκατέρωθεν ἤναψαν πυρσούς. Οὕτω δὲ καὶ ἐγένετο
περιώνυμος ἡ μάχη αὕτη κληθεῖσα μάχη τῶν
πυρσῶν. Περὶ ὄρθρον μόλις ἔπαυσεν ἡ σφαγὴ μὴ χρι-
θείσης ἐν τοσοῦτῳ τῆς νίκης· οἱ Πέρσαι ἔστησαν πρὸς τὸν
ποταμόν. Κατὰ τὰς ἐξῆς δύο ἡμέρας οἱ πολέμιοι στρα-
τοὶ ἐσπούδαζον καταστρατηγῆσαι ἀλλήλων δι' ἐπικαίρων
θέσεων, τῇ δὲ τρίτῃ ἔμειναν ἐκατέρωθεν ἐν τελείᾳ ἀπραξίᾳ.
Ἐν τοσοῦτῳ οἱ Πέρσαι περιήγαγον τοὺς Τούρκους εἰς τὸ
μέσον καὶ ἐνόμιζον αὐτοὺς ἡττηθέντας, ἅτε κατέχοντες τὰ
παρὰ τὸν ποταμόν ὑψώματα. Ἀλλὰ τῇ ἐπαύριον ἐξεπλά-
γησαν ἐπὶ τῇ ἐπιθέσει τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, ὅς ἐλπί-
ζων διελθεῖν διὰ τῶν τάξεων αὐτῶν ἐχώρει ἐρρώμένως.
Ἡ μοῖρα τοῦ Τζαφὲρ Πασᾶ ἀναταραχθεῖσα ἐτράπη εἰς τὰ
ὀπίσω, ἀλλ' ἡ ἀνδρεία τοῦ ἀλαϊβέγη τῆς Ἀχρίδος καὶ
τῶν ρουμελικῶν στρατευμάτων ἔκρινεν ὑπὲρ τῶν Ὄθωμα-
νῶν τὴν νίκην. Τῶν Περσῶν ἡ ἥττα καὶ φυγὴ ἦν καθο-
λική· οὔτε ἡ μάστιξ, οὔτε τὸ πλῆκτρον τῶν ἀναβολέων
ἔσωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου. Οἱ Ὄθωμανοὶ ἠχμαλώ-
τισαν τρισχιλίους Πέρσας καὶ ἀνήγειραν πυραμίδα ἐξ
ἑπτὰ χιλιάδων καὶ πεντακοσίων κεφαλῶν ὡς τρόπαιον
τῆς νίκης. Μετὰ τὴν ἐπιφανῆ ταύτην νίκην ὁ Ὄσμὰν πο-
ρευθεὶς ἐπὶ τὸ Σαβουράν ἀνεπαύθη παρὰ τὰ τεῖχη αὐτοῦ
ἐπὶ ἐβδομάδα, αὐτόθεν δὲ διὰ τοῦ Τζοράκ εἰς Σαμαχίαν, 6
ἐνθα ὁ στρατὸς ἐν τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἡμέραις ἀνὰ Ἰουλίου
κοδόμησε τὸ φρούριον αὐτῆς, εἴτα δ' ἐτράπη πρὸς τὸ Βα-
κού, ὅπου τὰ φλεγόμενα φρέατα τῆς νάφθης ἦσαν τὰ πυρὰ
φρουρᾶς τῶν πρὸς τὸ Κάσπιαν πέλαγος ὀθωμανικῶν
ὀρίων. Ὁ Ὄσμὰν Οὐζδεμίρ, ἀγαγὼν οὕτως ἐνδόξως εἰς
πέρας τὴν ἐκστρατείαν καὶ ἐξασφαλίσας τὰ πρὸς τὸν
Καύκασον ὅρια τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐγκατέ-

στησε τὸν Τζαφέρ Πασᾶν καίμακάμην τοῦ Δαγιστᾶν
 21 καὶ ἀπῆλθε. Μετὰ τὰς τρεῖς τοῦ βαϊραμίου ἡμέρας ὁ
 'Οκτ. στρατὸς διέβη τὸ ποτάμιον 'Ιντζεσοῦ, διῆλθε διὰ τῆς χώρας
 τοῦ Σεμχάλ, εἶτα δὲ ἀφίκετο μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Κο-
 γιουνσοῦ ἢ 'Ακσοῦ, καὶ μετὰ δύο ἔτι ἐτέρας εἰς Σουντζι,
 καλούμενον καὶ Κανλοῦ, ἥτοι αἱματόφυρτον. Ἐπὶ τῆς
 ἀντιπέραν ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ἐνήδρευον 'Ρῶσσοι πρὸς
 κατάληψιν τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως περιμενομένων
 χρημάτων πρὸς μισθοδοσίαν τοῦ στρατοῦ· ὅτε δὲ μόλις
 τὸ τρίτον τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων διέβη τὸν πο-
 ταμὸν τοῦτον, οἱ 'Ρῶσσοι ἐφώρμησαν πρὸς αὐτὰ καὶ ἐπὶ
 τρεῖς ἡμέρας ἐτάραξαν τὸν στρατὸν οὐχὶ ἄνευ ζημιῶν.
 "Οτε δ' ὁ στρατὸς οὗτος διέβη δυσχερέστατα τὸν Τερέκ,
 κατεσκήνωσεν ἐν Βεσδεπέ. Οἱ 'Ρῶσσοι ἐνέπρησαν πάσας
 τὰς ἐρήμους, ὥστε οὐκ ἦν χιλὸς τῶν ἵπποις καὶ ὕδατα
 τῷ στρατῷ ἐπὶ δύο ἡμέρας. Ἐνταῦθα εὗρεν ὁ 'Οσμᾶν τὸν
 πρῶτον αὐτοῦ κιαγιάν, τὸν διοικητὴν τῆς Σαμαχί, κομί-
 ζοντα τὰ χρήματα, δι' ἃ ἐνήδρευον οἱ 'Ρῶσσοι. Οὗτος,
 ὑπολαβὼν τὸν κονιορτὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ὡς τὸν
 τῶν 'Ρώσσω, διετέλει ἐν μεγίστῃ ἀμνηχανίᾳ, ἥτις ὁμῶς
 ἐτράπη εἰς ἀμοιβαίαν χαρὰν ἐκ τῆς εὐτυχοῦς αὔθις συναν-
 τήσεως. Ἡ ἀπότισις τῆς καθυστερουμένης μισθοδοσίας ἦν
 τόγε νῦν ἀναφυγὴ τῷ στρατῷ ἐκ τῆς ἐλλείψεως χιλοῦ,
 δι' ἣν καθ' ἐκάστην ὀκτακόσιοι ὡς χίλιοι ἵπποι ἀπώλλυντο.
 Ἐλθὼν παρὰ τὸν Κουβάν ὁ 'Οσμᾶν εὗρεν αὐτὸν πεπηγότα
 ὑπὸ τοῦ κρύους· ἀλλὰ τὰ συνηρεφῆ δάση παρέσχον τῷ
 στρατῷ ἱκανὴν ξυλείαν πρὸς μεγάλα πυρά. Τέλος ἀπὸ
 Τεμρουκ, Ταμέρ καὶ Κέρτζ ἀφίκετο αἰσίως εἰς Θεο-
 δοσίαν.

Πρὶν ἢ ἰσորήσωμεν τὴν εἰς Ταυρικὴν νέαν ἐκστρατείαν
 τοῦ 'Οσμᾶν Πασᾶ, ἀναγκαῖον γινῶναι τοὺς ἄρχοντας τῆς

χώρας ταύτης ἐπὶ Μουράτ τοῦ Γ' ἡγεμόνας. Ὁ Δεβλὲτ Γιράϊ, μέγας ἡγεμὼν, ὁ τρὶς γενόμενος τὸ φόβητρον τῶν Ῥώσων (1), ὁ ἐμπρήσας τὴν Μόσχαν καὶ ἐπιδιώξας τὴν διὰ διώρυγος ἔνωσιν τοῦ Ῥᾶ καὶ Τανάϊδος, ἐτελεύτησε τὸν βίον τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ καὶ ἐτάφη ἐν Βαγτζεσαράϊ ὑπὸ ἰδίον θόλον. Ἐκ τῶν ὀκτωκαίδεκα υἱῶν τοῦ Δεβλὲτ Γιράϊ διεδέξατο αὐτὸν ὁ ὑπ' αὐτοῦ ὀρισθεὶς Σεμίζ, τουτέστιν ὁ Παχὺς, Μωάμεθ, οὗ ὁ ἀδελφὸς Ἀαδὶλ Γιράϊ ἦν καλγὰ, τουτέστι βεζύρης διάδοχος. Τελευτήσαντος ἐν Περσίᾳ τοῦ Ἀαδὶλ Γιράϊ, ὁ χάνης ἀνηγόρευεν εὐχαρίσως τὸν νεώτερον ἀδελφὸν Σεαδὲδ Γιράϊ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο, τὸ ἐξασφαλίζον τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου, ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Τζεγγισχάν τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀνῆκε τῷ πρεσβυτέρῳ ἀδελφῷ Ἀλπ Γιράϊ, ὅς καὶ ἀνεδείχθη καλγὰ. Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ, ὅπως ἀποδείξη τῷ νεωτέρῳ ἀδελφῷ ὅσῃν ἐδύνατο εὐνοίαν, ἐδημιούργησεν ὑπὲρ αὐτοῦ νέον ἀξίωμα, τὸ τοῦ δευτέρου διαδόχου (νoureδδὶν), ὀρίσας αὐτῷ ἰδίας προσόδους ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῶν ἀλυκῶν· τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο διέμεινεν ἕκτοτε ἐν Ταυρικῇ φέρον τὴν ἐπωνυμίαν Νουρεδδὶν (φῶς τῆς πίστεως), ὥστε καλγὰ ἐσήμαινε τὸν πρῶτον, νουρεδδὶν δὲ τὸν δεῦτερον διάδοχον (2). Τὴν ὑπὰ τοῦ Μωάμεθ αὐθαίρετον ταύτην καινοτομίαν ὁ σουλτάνος οὐκ ἐδύ-

σταλάζειν καὶ ἰσχυρὰ ἀντιτάξαι ἐπὶ τῇ ἐκείνου ἐξουσίᾳ.

(1) Τὸ πρῶτον τῷ 1553, ὅτε περιεκυκλώθη ὑπὸ τοῦ Σιρ Μέρδ, συμμάχου τῶν Ῥώσων· τὸ δεύτερον τῷ 1558, κατὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς ἐνώσεως τοῦ Ῥᾶ καὶ Τανάϊδος· τὸ τρίτον τῷ 1571 ὅτε ἦλθε πρὸ τῆς Μόσχας. Ὁ Τζεναβί, σ. 124, τὸ Νοχβετὲτ τεβαρτζ, φ. 254, καὶ τὸ Σεβιὲς Σεγάρ ἀναφέρουσι τὸ ἔτος τῆς τελευτῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ἔτος 985 (1577) ἢ δὲ Ἰστορία τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου ἀναφέρει αὐτὴν εἰς τὸ 1574.

(2) Σεβιὲς Σεγάρ, τ. 2, σ. 124, καὶ τ. 3, σ. 124.

νατα ἀποδέξασθαι, ἔτι δὲ ἤσسون τὰς ὑπεκφυγὰς αὐτοῦ τοῦ βοηθῆσαι κατὰ τῶν Περσῶν τὸν διοικητὴν τῆς Δερβέντ. Καίπερ δὲ διαβεβαιούμενος ὁ χάνης διὰ πολλῶν πρεσβειῶν τὴν Πύλην περὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ καὶ προτείνων ἀποστεῖλαι διακοσίας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἵππων, οὐδένα ἄνδρα ἐπεμψεν εἰς Δαγιστάν. Τότε ὁ Ὀσμάν Πασᾶς, ὁ ἐπανειλημμένως περὶ τούτου αἰτιάσεις ὑποβальных πρὸς τὴν Πύλιν, ἔλαβε πρόσταγμα ιδιόχειρον τοῦ σουλτάνου ἐν' ἀπὸ Δερβέντ ἀπέλθῃ εἰς Θεοδοσίαν καὶ καταλύσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀντάρτου χάνη. Ἐλθὼν εἰς Θεοδοσίαν ὁ Ὀθωμανὸς στρατηγὸς διεκοίνωσε τὴν ἀποχειροτονίαν τοῦ Μωάμεθ, οὗ, κατὰ τὰ ταταρικά ἔθιμα, διάδοχος ἦν ὁ τότε καλγὰ Ἀλπ Γιράι. Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ Γιράι σὺδὸλως διανοεῖτο ὑπακοῦσαι ἄγων δὲ τετρακισμυρίους ἵππεῖς ἐπόρθησε τὴν χώραν τῆς Θεοδοσίας καὶ ἐπολιόρηκε τὸν Ὀσμάν, ὃς ἠτήσατο παρὰ τῆς Πύλης ταχείαν ἐπικουρίαν. Ἐν διθανίῳ πρὸς τοῦτο συγκληθέντι ἐκρίθη ὁ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν εἰς Θεοδοσίαν ἀπόπλους τοῦ Οὐλοῦτζ

21 Ἀλῆ μετὰ στρατευμάτων καὶ τριάκοντα γαλερῶν σύναμα
 Ἀπριλ. 1584 δὲ ἀνηγορεύθη διάδοχος τοῦ Μωάμεθ Γιράι ὁ εἰκοσιπενταετὴς ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰσλάμ, ὃς, τέως Μεβλεβί ὢν ἐν Ἰκονίῳ, ἀπέκρυπτε τὴν πρὸς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ταυρικῆς φιλοδοξίαν, καὶ ὃς παραστὰς τοῖς βεζύραις ἐν τῷ διθανίῳ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Δερβίς, ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου ξίφος, ἵππον καὶ ἐρυθρὰν σημαίαν μετ' ἐπιγραφῆς χρυσῶν γραμμάτων, σύμβολα τοῦ ἀξιώματος τοῦ βεγλέρβεγη. Τῇ 24 Ἀπριλίου τῇ ἑορτῇ τοῦ Χίζρ, ἥτοι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἥτις κατὰ πρόληψιν ὀθωμανικὴν κατευνάξει τὴν θάλασσαν χάριν τῶν ὀθωμανικῶν στόλων καὶ κενοὶ τοὺς λιμένας, οἱ βεζύροι προέπεμψαν τὸν νέον χάνην καὶ τὸν ἄγοντα αὐτὸν καπετὰν Πασᾶν μέχρι τοῦ τάφου τοῦ Χαϊρεδδίν,

τοῦ ὑπὸ Ὀθωμανῶν καλουμένου θαλασσομέδοντος· αὐτό-
θεν δὲ μετὰ συμπόσιον ἀποχαιρετισμοῦ ὁ Ἰσλάμ Γιράϊ
ἀπέπλευσε μετὰ μέσας νύκτας εἰς Ταυρικὴν. Ἡ πρὸς και-
νοτομίαν ἐπιθυμία καὶ ἡ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νέου ὑπὸ τῆς
Πύλης ἀναγορευθέντος χάνη συρροή ἦν τοσαύτη, ὥστε,
ὅτε ὁ στόλος προσήγγιζε πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Ταυρικῆς,
οἱ κάτοικοι, μὴ περιμείναντες τὴν ἀπόβασιν αὐτοῦ, ἤλασαν
μετὰ τῶν ἵππων αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν προσκυνοῦντες
τὸν νέον ἡγεμόνα. Ὁ Μωάμεθ Γιράϊ ἔφυγε προπεμπό-
μενος μόλις ὑπὸ ἐξήκοντα ἱππέων καὶ δύο τῶν υἱῶν. Ὁ
Ἄλπ Γιράϊ κατεδίωξεν αὐτὸν, κατέλαβε καὶ ἐφόνευσεν, ὡς
καὶ τοὺς δύο υἱούς. Ὁ Ἄλπ Γιράϊ καὶ ὁ Σεαδὲτ Γιράϊ ἔμει-
ναν ἐν τοῖς ἀξιωμασιν αὐτῶν, ὁ μὲν ὡς καλγὰ, ὁ δὲ ὡς
νουρεδδίν. Ἡ δὲ τῆς μισαιοφονίας συγγενῶν μεταβολὴ τῆς
ἡγεμονίας ταύτης ἀνεκοινώθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου πρὸς
τὸν ἐν Γεωργίᾳ σερασκέρην Φερχὰδ ὡς τρόπαιον.

Ἐπανελθόντα εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Ὀσμὰν Πασᾶν
ὁ σουλτάνος ὑπεδέξατο εὐμένεστατα. Ἀληθὲς μὲν ἐστίν
ὅτι οὐκ ὑπεδέξαντο αὐτὸν κατὰ τὴν ἀποβάθραν οἱ βεζύραι
(τιμὴ ἀποδιδομένη μόνον τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ), ἀλλ' ὁ ἀγᾶς
τῶν γενιτσάρων καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως προϋπήνη-
σαν αὐτῷ· τῇ ἐπομένῃ δὲ Τρίτῃ δαψιλῶς ἡμείφθη ὁ 10
Ὀσμὰν Πασᾶς ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ καὶ ταῖς νίκαις διὰ 10ουλ.
τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ σουλτάνος ἐν τῷ νέῳ 1584
περιπτέρῳ, Ἰαλί Κιόσκι καλουμένῳ, παρὰ τὸν Βόσπορον.
Ὁ σουλτάνος, παρορῶν τὰ ἔθιμα καὶ τὰ νόμιμα τῆς αὐ-
λῆς, εἶπεν αὐτῷ εἰσερχομένῳ· «Ὡς εὖ παρέστης, Ὀσμὰν·
κάθου». Ὁ Ὀσμὰν ἡσπάσατο τὴν γῆν καὶ τὸ ἐνδυμα τοῦ σουλ-
τάνου, καὶ ἔμενεν ὄρθιος ἀναμένων ἕτερον πρόσταγμα.
«Κάθου, Ὀσμὰν», εἶπεν αὖθις αὐτῷ ὁ σουλτάνος. Ὁ Ὀσμὰν
ἐκάθισεν, ἀλλὰ πάλιν ἡγέρθη· τρεῖς ἐκάθισεν ὑπακούων τῷ

κελεύσματος τοῦ σουλτάνου καὶ τρεῖς ἡγέρθη ἐκ σεβασμοῦ, ὅτε ὁ Μουράτ ἐκέλευσεν αὐτὸν τὸ τέταρτον ἵνα καθίσῃ καὶ διηγηθῇ τὰ τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Ὀσμάν ἀφηγεῖτο ἥδη τὰ κατ'αὐτήν· ὅτε δὲ περιῆλθεν εἰς τὰ τῆς ἥττης τοῦ Ἀρασχάν, ὁ σουλτάνος ὑπολαβὼν ἔφη· «Εὖγε Ὀσμάν»· καὶ ἐνέπηξεν ἰδίᾳ χειρὶ πτερὸν ἐρωδιοῦ λιθοκόλλητον, ὅπερ ἔφερεν ἐπὶ τῆς κιθάρεως αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ὀσμάν. Οὗτος ἐπανεέλαβε τὴν ἀφήγησιν· ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα διηγῆθη τὴν ἥρατο ἀπὸ τοῦ Πέρσου ἡγεμόνος Χαμζά Μίρζα νίκην, ὁ Μουράτ ὑπέλαθεν αὐθις· «Σὺ δρέψῃ τοὺς καρπούς αὐτῆς»· σῦνυμα δὲ περιέζωσε τὸν Ὀσμάν τῷ ἰδίῳ λιθοκολλήτῳ ξιφιδίῳ. Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς κατὰ τοῦ Ἰμανκουλί χάν νίκης παρὰ τὴν Γεντζέ, ἐνέπηξεν ἰδίᾳ χεῖρως ἐπὶ τῆς κυρθασίας αὐτοῦ πτερὸν ἐρωδιοῦ ἐτι λαμπρότερον τοῦ πρώτου. Ὅτε τέλος ἰσθάρησε τὴν ἐν Θεοδοσίᾳ πολιορκίαν, ἐν ᾗ ἐνεκαρτέρησε μετὰ 3,000 ὡς 4,000 ἀνδρῶν, καὶ τὸν φόνον τοῦ χάν, ὁ σουλτάνος ἔτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν εἰπὼν· «Τὸ σὸν πρόσωπον λαμψάτω ἐν τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι βίῳ· ὁ Θεὸς ὁ βοηθὸς καὶ τιμωρὸς εἴη σοι εἰσαεὶ εὐμενής. Ὅποιδῆποτε ἐκάστοτε πορεύῃ, παρακολουθεῖτω σοι νίκη. Ἐν τῷ παραδείσῳ μετὰ τοῦ φερωνύμου σοι Ὀσμάν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀσάν, τοῦ καλίου, εὐχομαί σοι καθίσαι ἐν τῷ αὐτῷ περιπτέρῳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ· ἐνταῦθα δὲ ζῶης ἐπὶ μήκιστον, γινόμενος ἐνδοξότερος καὶ δυνατώτερος». Νεύσαντος τοῦ σουλτάνου ὁ αὐλάρχης ἐξήγαγε τοῦ περιπτέρου τὸν Ὀσμάν, περιχαρῇ ἐπὶ ταῖς ἐπιδαφιλευθείσαις αὐτῷ χάρισιν, ἀπεξέδυσεν αὐτὸν ἀπὸ ποδὸς μέχρι κεφαλῆς καὶ ἐνέδυσε δι' ἐνδυμάτων τοῦ σουλτάνου, περιέζωσεν αὐτὸν διὰ τοῦ δοθέντος αὐτῷ ξιφιδίου καὶ ἐνέπηξεν ἐπὶ τῆς κυρθασίας τὰ δύο λιθοκόλλητα πτερὰ τοῦ ἐρωδιοῦ. Οὕτω κεκοσμημέ-

νός προσῆλθεν αὐθις πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅπως εὐχαριστήσῃ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ταύταις τιμαῖς. Μετὰ τὴν τετράωρον ταύτην συνέντευξιν ὁ Μουράτ εἰσῆλθεν εἰς τὸν γυναικωνίτην, ὁπόθεν τότε ἐπήγαξε πᾶσα ἐξουσία, καὶ εἶπε τῷ κιζλαραγασί· « Ἡ ὑποψία μου, ὅτι ὁ Ὀσμάν ἦν ἐκδοτός τῷ ὁπίῳ ὅλως διεσκεδάσθη· διότι ἄλλως ἦν ἀδύνατον αὐτῷ συνδιαλεχθῆναι ἀπόνως ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. » Ἡ ὑποψία αὕτη ἐκώλυε τέως τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ὀσμάν εἰς τὰ ὑπατα τῆς αὐτοκρατορίας ἀξιώματα. Ὅτι ἡ ὑποψία προφανῶς ἦν οὐχὶ ἄλογος δηλοῖ ἀξιόπιστος μαρτυρία περὶ τῆς μέθης αὐτοῦ οὐχὶ ἐξ ὁπίου, ἀλλ' ἐξ οἴνου, μαρτυρία δούλου τότε τινὸς τοῦ Ὀσμάν, τοῦ Κουτζούκ Μουσταφᾶ (1), τοῦ μετὰ ταῦτα ταμίου τῶν πασάδων τῆς Βούδης καὶ τοῦ Στουλβείσενβούργ, ὃς ἀφηγήθη τῷ ἱστοριογράφῳ Πετσεβί τοὺς νυκτεριναὺς πότους τοῦ πρώην κυρίου αὐτοῦ. Ὁ Ὀσμάν, περικυκλούμενος ὑπὸ παίδων καὶ ἀοιδῶν, ἐκένου ἐννέα ὡς δέκα ποτήρια· εἴτα δὲ οἰνοβαρῶν ἤτει προσκεφάλαιον, ἐφ' οὗ στηρίζων τὰς χεῖρας ἐκάθευδε τὸ πολὺ δύο ὥρας· οὕτω δὲ ἀπηλλάσσετο τῆς μέθης· εἴτα ἐνίπτετο καὶ προσηύχετο καὶ μετὰ δακρύων μετανόιας ἔβρεχεν εἴτα τὸν δι' οἴνου κηλιδωθέντα τάπητα. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς τετραώρου συνεντεύξεως, ἦν ὑπέμεινε τόσον γενναίως ὁ Ὀσμάν, ἔλαβε τὴν σφρα- 28 γίδᾳ τοῦ κράτους ὡς μέγας βεζύρης, οὐχὶ, ὡς εἰθιστο, ἐν 7ουλ. 1584 τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς μείζονα τιμὴν καὶ ἐπισημότητα τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ ἔλαβεν αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου ἐν δημοσίῳ διβανίῳ, ἐνθα παραχρῆμα

(1) Ἀλλῆς, φ. 434. Πετσεβί, φ. 196. Ὁ ἱστοριογράφος Ἀλλῆς, μένων ἄνευ ἀξιώματος ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ προστάτου αὐτοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ Ὀσμάν Πασᾶ δεφετερδάρ τοῦ Ἐρζερούμ.

οἱ βεζύραι ἡσπάσαντο τὴν χεῖρα αὐτοῦ (1). Ὁ σερασκέ-
ρης Φερχὰδ Πασᾶς ἀνεκλήθη ἐκ Γεωργίας, ὁ δὲ νέος μέ-
γας βεζύρης ἔλαβε μετὰ τοῦ νέου ἀξιώματος, ὅπερ ἦν ἡ
ἀμοιβὴ τῶν ἐν Δαγιστάν καὶ ἐν Ταυρικῇ ὑπηρεσιῶν, καὶ
τὴν ἀρχιστρατηγίαν, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τῆς Γεωργίας, ὑπο-
ταγείσης ἤδη, ἀλλὰ κατὰ τῆς Ταβρίδος, πρωτευούσης τοῦ
Ἀζερβειτζάν, ὡς νέον κατακτήσεως σκοπόν.

(1) Ὁ Μουσταφᾶς, ἐταῖρος ὢν τοῦ θανατωθέντος ἐν Βούδῃ Φερχὰδ
Πασᾶ, ἔλαβεν ὑπηρεσίαν ὡς χαζινεδάρ παρὰ τῷ Χασάν, τελευτήσαντι πρὸ
τοῦ Στουλβείσενδούργ, καὶ ἐπὶ τέλους παρὰ τῷ Ὁσμάν.

Δουκὸς τῆς Ἀλβανίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Σερβίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Βουλγαρίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἰταλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πορτογαλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Βενετίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πολωνίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ρωσσίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Τρανσυλθανίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Μολδαβίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Βλαχίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ταιριχίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Οὐδσέγων, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Σουλτανίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Φέξ, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Μαγνησίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἰβραΐμ, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Αἰγυπτου, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πόλεμος, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Δρούσους, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Εἰσόδου, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Γάμος, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἀνανέωσης, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνης, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Παρασπόνδης, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Σεχσουθάρ, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Θούρζου, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πρεσβείας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πολωνίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ρωσσίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Μεταβολαί, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Διοικητικαί, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Μολδαβίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Βλαχίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Σχέσεις, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Βενετίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἰσπανίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Τοσκάνης, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Γεωργίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Οὐδσέγας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Πάπα, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἀσίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Χριστιανικῆς κοινότητος, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Οὐλάσσας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Συμβάντας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ἀραβίας, καὶ ὁ πρίγκις τῆς Ταυρικῆς.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Οἱ βεζύραι, σουλτάναι, σέχαι, ἱμάμαι, ὁ χότζας, ὁ μουφτί δεσπόζουσι τοῦ σουλτάνου.—Σχέσεις πρὸς τὴν Αὐστρίαν, Γαλλίαν Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, Ἀγγλίαν, Βενετίαν, Πολωνίαν, Ῥωσσίαν, Τρανσυλθανίαν, Μολδαβίαν Βλαχίαν, τὸν χάνην τῆς Ταυρικῆς, τὸν χάνην τῶν Οὐδσέγων, τὸν σουλτάνον τοῦ Φέξ.—Περιγραφή τῶν ἑορτῶν τῆς περιτομῆς.—Ὁ ἐπίδοξος διάδοχος ἀπέρχεται εἰς Μαγνησίαν, ὁ δὲ Ἰβραΐμ Πασῆς εἰς Αἴγυπτον.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Δρούσους.—Εἰσόδος τοῦ Ἰβραΐμ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Γάμος αὐτοῦ.—Ἀνανέωσις τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνης.—Παρασπόνδης αὐτοῦ.—Πρεσβεία τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας.—Μεταβολαὶ διοικητικαὶ ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ.—Σχέσεις πρὸς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Βενετίαν, Ἰσπανίαν, Τοσκάνην, Γεωργίαν καὶ τοὺς Οὐδσέγας.—Πρεσβεία τοῦ Πάπα πρὸς τὰς ἐν Ἀσίᾳ χριστιανικὰς κοινότητας.—Οὐλάσσας συμβάντα.—Συμβάντα ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Ταυρικῇ.

Μεταξὺ τοῦ πρώτου ἱστορηθέντος ἡμιμορίου τοῦ ἀσιατικοῦ πολέμου, δηλαδὴ μεταξὺ τῆς ἐπταετοῦς γεωργιανῆς ἐκστρατείας, καὶ τοῦ δευτέρου ἔτι ἱστορηθησομένου, δηλαδὴ τῆς πενταετοῦς περσικῆς, παρεμβάλλονται ἐνταῦθα σύγχρονα ἀμφοτέραις ταῖς ἐκστρατείαις γεγονότα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὸ μὲν ὅπως μὴ ἡ μονότονος ἀφήγησις τῶν πολεμικῶν συμβεβηκότων βαρύνῃ, τὸ δὲ ὅπως μὴ δι' εὐρύτερου χωρισμοῦ τῶν τὸ πλεῖ-

στον ὡς αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων πρὸς ἀλλήλα στενὰ συνδεδεμένων καὶ παραλλήλως βαινόντων συμβεβηκότων φαίνονται ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα. Τῆς ἀφηγήσεως οὖν τοῦ μὴ παύσαντος καὶ εἰς πέρας ἀχθέντος πολέμου προηγείται ἐνταῦθα ἡ ἀφήγησις παντός ἱστορικῶς ἀξιωματικοῦ, ὅπερ κεῖται ἐν δέκα ἔτεσι μεταξὺ τῆς τελευτῆς τοῦ Σοκολλί καὶ τῆς περσικῆς εἰρήνης. Καὶ πρῶτον μὲν γενήσεται λόγος περὶ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν γυναικῶν, τῶν βεζυρῶν καὶ τῶν σουλτανῶν, τῶν τότε μοχλῶν τῆς διοικήσεως. Μετὰ τὴν ἐξάμηναν μεγάλην βεζυρίαν τοῦ ὠμοῦ καὶ σκληροτραχήλου Ἀχμέτ καὶ τὴν ἀποτυχούσαν ἐλπίδα τοῦ Μουσταφᾶ, κατέλαβεν, ὡς εἴρηται ἤδη, ὁ αὐθαίρετος καὶ ἄξεστος Ἀλβανὸς Σινὰν τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ κράτους διὰ δολοφονιῶν, ὅπερ ἀπέβαλε διὰ τὸ θράσος αὐτοῦ. Τότε ἤδη κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ἡ μεγάλη βεζυρία ἀνῆκε τῷ ἀξίῳ αὐτῆς καταστάντι βεζύρῃ Ὁσμὰν Πασᾶ· ἀλλ' ἀνεβλήθη ἡ ἀναγόρευσις αὐτοῦ ἕνεκα τῶν σκευωριῶν τῶν ἐχθρῶν λεγόντων, ὅτι οὐκ ἦν χριστιανόπαις, τοῦτέστιν ὡς μὴ ἀρνηθεῖς τὴν πατρώαν πίσιν καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ παρεῖχε τὰ πιστὰ δουλικῆς ὑπηρεσίας καὶ δραστηρίου θεράποντος, καὶ οὐκ ἀνετράφη ἐν τῇ αὐλῇ, ἣν δὲ ἀπερίσχεπτος καὶ βίαιος καὶ ἐκδοτος τῷ ὀπίῳ καὶ τῷ οἴνῳ. Τῷ Σινὰν Πασᾶ ἦσαν δύο ἀντίζηλοι, ὧν ὁ μὲν ἦν ὁ νέος ἐταῖρος καὶ μετὰ ταῦτα γαμβρὸς τοῦ Μουράτ, ὁ ὑπὸ τοῦ γυναικωνίτου εἰς δορυφόρον τοῦ σουλτάνου καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων καὶ βεζύρην προαχθεὶς Βόσνιος Ἰβραῖμ, ὃς, ὡς ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰβραῖμ, ὁ παντοδύναμος μέγας βεζύρης τοῦ Σουλεϊμάν, ἤλπιζεν, ὅτι διὰ μόνης τῆς εὐνοίας τοῦ σουλτάνου προτιμηθήσεται πάντων τῶν λοιπῶν, ὁ δὲ ἦν ὁ Σιαβούς, ὃς ὠχοδόμει ἐπὶ στερεωτέρου ἐδάφους, ἐπὶ τῆς εὐνοίας τοῦ γυ-

ναικωνίτου. Ὁ Ἰβραῖμ, μόλις πρὸ μικροῦ ἀναδειχθεὶς μετὰ ⁷ Μαρτ 1882
 μεγάλης πομπῆς βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης, ἔλαβεν, ἀντὶ τῆς συνήθους ἐρυθρᾶς, σημαίαν δίχρουν πρασίνην καὶ
 λευκὴν, κατὰ μίμησιν τῆς πρὸς τὸν παντοδύναμον ἑταῖρον
 τοῦ Σουλεϊμάν Ἰβραῖμ, πολιορκητὴν τῆς Βιέννης, δοθείσης,
 ἧς τὰ χρώματα ἦσαν λευκὸν καὶ κυανοῦν. Ὁ Μουράτ
 ἠγάπα πολλῶ ἔτι μᾶλλον τὸν Ἰβραῖμ ἢ τὸν Σινάν καὶ
 Σιαβούς· καὶ ὁμως οὗτος ἀνηγορεύθη μέγας βεζύρης διὰ
 τῆς δυνάμεως τῆς τε γυναικὸς αὐτοῦ, ἀδελφῆς τοῦ σουλ-
 τάνου, καὶ τῆς μητρὸς τούτου, τῆς βασιλομήτορος. Ἐφ'
 ὅσον δ' αὐτὴ ἔζη, ἡ μήτηρ τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου Μωάμεθ
 Χασεκὶ οὐδὲν ἐδυνήθη κατὰ τοῦ Σιαβούς, πρὸς ὃν ἐχθρικῶς
 διέκειτο ὑποτονθορίζουσα πάντοτε τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ὁ Σια-
 βούς πειρᾶται ἐπισπᾶσαι ἐπ' αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς
 τὴν δυσμένειαν αὐτοῦ, ὅπως παρασκευάσῃ τοῖς ἰδίῳις υἱοῖς
 τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄγουσαν. Πλὴν δὲ τούτου, ἔβλαπτον τὸν
 Σινάν καὶ ὠφέλουν τὸν Σιαβούς αἱ μομφαὶ τῶν ἀπὸ Τι-
 φλίδος ἐπανελθόντων σπαῖδων καὶ σιλιχδάρων περὶ τῆς ἀμέ-
 τρου φιλοχρηματίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς παροχῆς τῶν διὰ
 τοῦ αἵματος αὐτῶν κεκτημένων τιμαρίων ἄλλοις, ἡ δυσ-
 μένεια τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου, ἀνασκολοπίσαντος πρὸ μι-
 κροῦ τζαρούσην, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Σινάν πρὸς αὐτὸν, ὅτι
 ὠμίλησεν αὐτῷ τραχέως, ἡ ἀπέχθεια τοῦ χότζα, οὗ πρὸ
 μικροῦ κατηγόρησεν ὁ Σινάν, ἐκεῖνος ὁμως ἐξεύρε τρόπον
 ἵν' ἀπολογηθῇ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, καὶ τέλος ἡ πιθανὴ
 ἀπώλεια διακοσίων τεσσαράκοντα χιλιάδων δουκάτων, ἃ
 ὁ σουλτάνος τῇ προτροπῇ τοῦ Σινάν προκατέβαλε τῷ
 χάνῃ τῆς Ταυρικῆς, ὅπως ἐκστρατεύσῃ· τούτου δὲ μὴ
 γενομένου, ὁ σουλτάνος ἀπήτησε παρὰ τοῦ Σινάν τὰς
 διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας δουκάτων· ἀλλ' οὗτος
 οὐκ ἤθελεν, ἢ οὐκ ἐδύνατο ἀποδοῦναι αὐτάς. Ἐφ' ὅσον

ἔζη ἡ βασιλομήτωρ, ἡ ἀπόδοσις τῶν χρημάτων τούτων
 1585 ἀνεβάλλετο· τελευτησάσης δ' αὐτῆς ἐκ δυσεντερίας τῇ 29
 Νοεμβρίου ⁽¹⁾ ὁ Σινὰν ἀπέτισεν αὐτά. Ὁ Μουράτ ὑπώ-
 πτευσε τὸν τε ἐπίδοξον διάδοχον καὶ τὴν μητέρα τούτου,
 29 ὅτι ἔδωκαν αὐτῇ φάρμακον. Τῷ πρό τιнос ἀπολυθέντι
 1584 ^{Ἰουλ.} Σιαβούς, ἐπὶ τῇ δεήσει τῶν τριῶν σουλτανῶν ἀδελφῶν
 τοῦ Μουράτ, ἀπενεμήθη σύνταξις ἐκ τριακοσίων χιλιάδων
 ἄσπρων, οἷα ἐδίδοτο καὶ τοῖς ἀπολυομένοις μεγάλοις βε-
 ζύραις, ἅτινα φέρουσι τρισχιλίους χρυσούς (couroynes)
 κατὰ τὴν τότε ἀξίαν ⁽²⁾.

Μετά τὴν τελευτὴν τῆς βασιλομήτορος ἡ δύναμις τῆς
 σουλτάνης Χασεκὶ καὶ τῶν δύο γυναικῶν, αἵτινες ὡς ἐπι-
 μελήτριαι τοῦ γυναικωνίτου ἐδέσποζον αὐτοῦ καὶ δι' αὐ-
 τοῦ τοῦ σουλτάνου, ἐγένετο ἔτι μείζων. Μεγάλη ἐπιμελή-
 τρια τοῦ γυναικωνίτου ἦν ἡ Τζανφέδα Καδούν ⁽³⁾, περὶ
 τῆς ἐγένετο λόγος ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ, αἱ
 δύο δ' ἄλλαι γυναῖκες, ἦσαν ἡ Ῥαζιγέ καὶ ἡ Ἰουδαία
 Χιρά. Ἡ μὲν τούτων ἐκράτησε τοῦ νοῦ τοῦ Μουράτ, ἐπι-
 δόξου διαδόχου ἐπὶ ὄντος, διὰ τῶν προρρήσεων καὶ προ-
 ῆγαγε τὸν φίλον αὐτῆς Σουτζά, κηπουρὸν τῶν ἀνακτό-
 ρων, εἰς σέχην, ἡ δὲ ἐπόριζε τῷ γυναικωνίτῃ ἐμπορεύ-
 ματα καὶ διάφορα κοσμήματα ⁽⁴⁾. Αἱ ἐκ βασιλικοῦ γέ-

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ. Αὕτη ἐκαλεῖτο Ν ο ὁ ρ Β α ν ο ὗ
 ("Ὁρα Μουρατζά δ' Ὅσσον, Β. σ. 542) καὶ οὐχὶ Χ α μ ᾱ Κ α δ ο ὦ ν, ὡς
 καλεῖ αὐτὴν ὁ Κνόλλες Α. σ. 682. Ὁ Σελανικὶ ἀναφέρει τὴν τελευτὴν αὐ-
 τῆς εἰς τὴν 5 Δεκεμβρίου 1584.

(2) Οὕτως οὖν ἐν τρίτον πλέον ἢ ἐπὶ τοῦ Σουλεϊμάν.

(3) Ἀλφ., φ. 388. Summario delle Relazione venet. «La Chogia
 Cadun che ha il gouverno di tutto il Seraglio delle donne favoritissime
 del G. Signore e governa la sultana madre.

(4) Ὁ Γερλάχ, σ. 266, λέγει ὅτι διςχιλίων δουκᾶτων πρόσδοτον εἶχε
 καθ' ἑκάστην.

νοὺς γυναῖκες, αἵτινες ἀνύψωσαν τοὺς ἀνδρας ἢ τοὺς
 ἐταίρους αὐτῶν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα, εἴτε διετήρουν αὐ-
 τοὺς ἐν αὐτοῖς, εἴτε ἐν ἀποχειροτονίᾳ ἔσωζον τὴν ζωὴν καὶ
 τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, ἦσαν τότε, πλὴν τῆς γυναικὸς τοῦ
 σουλτάνου καὶ τῆς τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου Μωάμεθ τοῦ Γ',
 αἱ τρεῖς θυγατέρες τοῦ Σελίμ, ἀδελφαὶ τοῦ Μουράτ, ἥτοι
 ἡ χήρα τοῦ Σοκολλί, ἡ χήρα τοῦ Πιαλέ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ
 μεγάλου βεζύρου Σιαβούς, μετ' αὐτὰς δὲ ἡ γηραιὰ πλου-
 σιωτάτη σουλτάνα Μιρμάχ, θυγάτηρ Σουλεϊμάν τοῦ Με-
 γάλου, χήρα τοῦ Ρουστέμ Πασᾶ, οὗ ἡ θυγάτηρ, ἐκδοθεῖσα
 τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἔτεκε δύο θυγατέ-
 ρας. Αἱ δύο αὗται δισέγγονοι Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου ἔλα-
 βον ἄνδρα τὸν καπετάν Πασᾶν, τὸν ἐξωμόστην Γενουήνσιον
 Κιγάλαν, τὸ μὲν πρῶτον ἡ πρεσβυτέρα, μετὰ τὴν τελευ-
 τὴν δ' αὐτῆς ἡ νεωτέρα· ὁ δὲ διὰ τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ γάμου
 περιῆλθεν εἰς μεγάλην δύναμιν καὶ εἰς μέγα ἀξίωμα. Αἱ
 ζηλότυποι καὶ φίλαρχοι χῆραι τοῦ Σοκολλί καὶ τοῦ Πιαλέ
 οὐδόλως ἡσύχαζον, ἕως οὗ αὖθις προσῆλθον εἰς δεύτερον
 γάμον. Ἡ χήρα τοῦ Πιαλέ, ἡ ξιφιδίῳ κτείνασά ποτε ἰδιο-
 χείρως δοῦλόν τινα, ἐπειδὴ εἶδεν ἐν κατόπτρῳ τὸν ἄνδρα
 αὐτῆς ψαύοντα τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, συνεζεύχθη τῷ τρίτῳ
 βεζύρῃ Μωάμεθ Πασᾶ, ἡ δὲ Ἑσμᾶ, χήρα τοῦ Σοκολλί,
 γυνὴ μικρόσωμος καὶ δυσειδής, ἀλλ' εὐθυμος καὶ θερ-
 μουργὸς καὶ προσέτι παιδοτόκος, ἥτις εἶχε τριακοσίας δού-
 λας, ὧν οὐδεμία ἔζη μετὰ τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἤπτετό τις
 αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, μάτην ἐλπίσασα συζεύξασθαι τῷ Ὀσμᾶν
 Πασᾶ, ἔλαβεν ἄνδρα τὸν Καλαικὸς Ἀλῆ Πασᾶν, διάδο-
 χον τοῦ Ὁθείς Πασᾶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Βούδης, ἄν-
 δρα γενναῖον καὶ ἔμπειρον περὶ πάντα τὰ πολεμικὰ καὶ
 τὴν ἰππικὴν, ἀλλὰ παρὰ πάντων ἐπαξίως περιφρονηθέντα,
 ἐπειδὴ ἀπέβαλε τὴν πρώτην γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ,

ὅπως λάβῃ γυναῖκα ἐκ βασιλικοῦ αἵματος. Τὸ διαζύγιον ἀπέσπασεν ἀπὸ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ δάκρυα καὶ ἀράς· δάκρυα, κατὰ τὸν Πετσεβί, ἃ ἐδύναντο μάλᾳ τὰς πέτρας τῆς Βούδης, καὶ κατάρας, αἵτινες συνέταμον τὸν βίον τοῦ φιλοδόξου, ὃς μετὰ ἔτος ἐτάφη ἐν τοῖς ἀμπελῶσι τῆς Βούδης ἐπὶ λοφίσκου. Ἐκεῖ ἐπισκέπτονται ἔτι νῦν Τοῦρκοι τὸν τάφον αὐτοῦ, ὡς τὸν τοῦ Γκιούλ Μπαμπᾶ, τουτέστι τοῦ πατρὸς ῥόδου, προμάχου τῆς πίστεως καὶ μάρτυρος ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ, ἐν ᾧ ὁ Ὁθεὶς ἐστὶ μάρτυς μόνον τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ πρὸς τὰς τρεῖς ἱππουρίδας καὶ πρὸς τὸν γάμον μετὰ τῆς σουλτανίνης.

Ὁ διάδοχος τοῦ Μωάμεθ Σοκολλί Ἀχμέτ Πασᾶς, ὃς ὥφειλε τὴν μεγάλην βεζυρίαν οὐ μόνον τῇ πολυχρονίῳ ὑπηρεσίᾳ ὡς δεύτερος βεζύρης, ἀλλὰ καὶ τῇ δυνάμει τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τῆς θυγατρὸς τῆς Μιρμὰχ, εἶχε πλὴν τῶν δύο θυγατέρων, ἃς ἔγημεν ὁ Κιγάλας, καὶ τρίτην, ἣν ἔγημεν ὁ πλούσιος Χασάν Πασᾶς ⁽¹⁾, καὶ ἔτι ἄγαμον γυναικαδέλφην, θυγατέρα τοῦ Ῥουστέμ Πασᾶ καὶ τῆς σουλτάνης Ἀἰσέ ⁽²⁾, ἥτις ἐξεδόθη τῷ ἐν δυσμενεῖᾳ γραμματεῖ

(1) Assan Bassa richissimo piglia per moglie la figlia di primo Vezir e spendo fin à 100,000 Zecchini per haver il governo d' Egitto. Summario delle Relazione venet. 1584, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

(2) Ὁ Σελανικί, φ. 155, ὁ Πετσεβί, φ. 172, καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ προσβεβητοῦ συμφωνοῦσι περὶ τούτου. Ὁ Ῥεσμὶ Ἀχμέτ ἐφένδης, συγγραφεὺς τῶν βιογραφιῶν τῶν Ῥεῖς ἐφένδης, ἀπατᾶται λέγων, κατὰ τὰς βιογραφίας τῶν Οὐλεμάδων ὑπὸ Ἀτταγί, ὅτι γυνὴ τοῦ Φεριδούν ἦν ἡ σουλτάνα Ἐσμὰχάν, χήρα τοῦ Σοκολλί. Ὁ Φεριδούν ἐτελεύτησεν ἐξ αἰμορραγίας ἐν ἔτει ἀπὸ τοῦ γάμου αὐτοῦ, τῇ 21 σφερ 994 (10 Μαρτίου 1583), ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τῆς σουλτάνης Ἀἰσέ. Σελανικί.

τῆς ἐπικρατείας Φεριδούν, πεμφθέντι ὡς σαντζάκβεγῆ εἰς Σεμένδραν, εἶτα δὲ εἰς Ἀχρίδα, καὶ ἀνακτησαμένων ἔνεκα τοῦ γάμου τούτου τὴν εὐνοίαν καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Ὁ Χαμζά βέγης, ὁ προκάτοχος αὐτοῦ ὡς νισαντζί, ἀναγκαζόμενος ἀνταλλάξαι πρὸς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα, προὔτιμησε τοῦ σαντζάκ τῆς Ἀχρίδος τελείαν ἀποχώρησιν ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Οἱ υἱοὶ τοῦ Σοκολλί καὶ Πιαλέ ἀνηγορεύθησαν διὰ τῆς δυνάμεως τῶν χηρῶν μητέρων αὐτῶν, ὁ μὲν, τέως διοικητὴς τοῦ Χαλεπίου, βεζύρης, ὁ δὲ σαντζάκβεγης τῆς Κλίσσης (1). Ὁ Τζαφέρ Πασᾶς, γαμβρὸς τοῦ Σοκολλί, τὸ ἐξηκοσὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγων, ἀνήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἀνατολῆς, εἶτα δὲ εἰς τὸ τῆς Ρούμελης. Κατὰ τὰς διὰ τῶν γυναικῶν γενομένας ταύτας διοικητικὰς μεταβολὰς τῶν βεζυρῶν καὶ διοικητῶν ὁ Μουράτ ἤσχαλειτο ἐν τῷ γυναικωνίτῃ μετὰ τῶν παιδισκῶν αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τῶν δύο, ἃς ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ κατέστησαν αὐτῷ ἀγαπητάς, περὶ πάσας τὰς τέχνας τοῦ λύειν τὴν πόρπην καὶ ἐγγυωμένας τεκνοποιίαν. Ἐξ Ὀθωμανίδες καὶ Ἰουδαῖαι καταγγελοῦντο, ὅτι δι' ἐπιδῶν κατέστησαν τὸν σουλτάνον ἀδύνατον πρὸς τὸ τεκνοποιεῖν καὶ ἐπιληπτικόν, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Μουράτ εἰώθει διημερεύειν ἐν τῷ ροδῶνι τῶν νέων ἀνακτόρων τῆς Χρυσουπόλεως, τῇ δὲ ἐσπέρᾳ ἠρέσκετο βλέπειν πυροτεχνήματα, συχνὰ δὲ παρήγγελλεν ἵνα τὰ φρούρια τοῦ Εὐξείνου πυροβολῶσι διακοσίους ἢ τριακοσίους πυροβολισμοὺς πρὸς θυμηδίαν τοῦ υἱοῦ Μωάμεθ, τοῦ λίαν ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τούτων τερπομένου. Ὁ Μουράτ ἦν ἀληθῶς φιλοκδόμος· διότι, πλὴν τῆς ἐκ προστάγματος αὐτοῦ ὑπὸ

(1) Summario, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

τοῦ εἰς Περσίαν ἐκστρατεύοντος στρατηγοῦ ὀχυρώσεως τοῦ Κάρς, τοῦ Ἀρὲς καὶ τῆς Σαμαχί, ἔκτισε τεμένη μετὰ σχολείων καὶ μαγειρείων τοῖς πτωχοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει, Κύπρῳ καὶ Μαγνησίᾳ. Ἐκ προστάγματος ὡσαύτως αὐτοῦ ἐπεσκευάσθησαν ἐν τέσσαρσιν ἔτεσι πᾶσαι αἱ ἐν Μέκκᾳ ὑπὸ τῆς πλημμύρας γενόμεναι ζημίαι τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἔδαπανήθησαν δὲ ἐπιστατοῦντος τοῦ Ἀχμέτ ἑκατὸν δέκα χιλιάδες δουκάτων πρὸς μείζονα βάθυνσιν τῆς δεξαμενῆς, εἰς ἣν ἔρρεον οἱ βίαιοι ὄμβροι, ὅπως προφυλάξῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ ἱερὸν τῆς Κασβᾶς ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὑδάτων, ἅπερ ἐπὶ τέσσαρας καὶ ἑκοσιν ὥρας κατέκλυζον τὸ ἱερὸν καὶ ἐκάλυπτον μάλιστα αὐτὸν τὸν μέλανα λίθον, τὸ μέγιστον ἱερὸν τοῦ Ἰσλάμ. Κατὰ τὸν μῦθον ὁ πολύτιμος οὗτος λίθος ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὡς λυχνίτης καὶ κατηύγασεν ἅπασαν τὴν Ἀραβίαν τῷ φωτὶ τῆς ῥοδοχρόου ἡοῦς, ἕως οὗ ἐσβέσθη τὸ φῶς ἐξ ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων, ἡ δὲ αἴγλη τοῦ λυχνίτου μετεβλήθη εἰς (μέλανα) ἄνθρακα. Ἐν τῷ θαυμασίῳ τοῦ μύθου τούτου ὁ φυσιοδίφης διαγιγνώσκει εὐχερῶς τὸν ἀερόλιθον, τιμώμενον καὶ ἐνταῦθα ὡς διαπετῆ, ὡς οἱ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντες λίθοι ἐν Πάφῳ, Ἱεραπόλει καὶ Ἐφέσῳ δίκην εἰκόνων τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Δερκετοῦς καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, πρόδρομοι τῶν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πεσουσῶν ἀχειροποιήτων εἰκόνων τῆς Παναγίας⁽¹⁾.

Ἐκ τῶν ὀκτὼ γυναικῶν, ὧν ἐμνήσθημεν ἤδη καὶ αἵτινες ἐκυβέρνην διὰ τοῦ σουλτάνου τὸ κράτος, τέσσαρες ἦσαν ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων, τέσσαρες δ' ἐντός. Αἱ μὲν ἦσαν

(1) Ἀχειροποίητος, ὡς ἡ Ὁδηγήτρια τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου.

αἱ τρεῖς ἀδελφαὶ τοῦ Μουράτ καὶ ἡ γηραιὰ θεία, θυγάτηρ τοῦ Σουλεϊμάν, αἱ δὲ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ (Β α λ ι δ ῆ), ἡ πεφιλημένη σουλτάνα (Χ α σ ε κ ῖ), ἡ αὐλαρχὶς (κ ι α γ ι ᾶ) καὶ ἡ ἐπιμελήτρια τοῦ γυναικωνίτου (Β ε κ ι λ ῖ Χ ἄ ρ τ ζ), ἦτοι ἡ 'Ραζιγέ (1). Ἀπέναντι τούτων, αἵτινες ἀμέσως περιστοιχοῦσαι τὸν σουλτάνον μετεῖχον τῶν κυβερνητικῶν, ἴσταντο πέντε πνευματικοὶ ἰθύντορες, οἵτινες σὺν αὐταῖς εἴτε ἀμέσως, εἴτε ἐμμέσως, ἀναμιγνύμενοι τοῖς πράγμασι, περιώριζον ὁσημέραι τὴν δύναμιν τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἦσαν δ' οὗτοι, πλὴν τοῦ ἤδη πρότερον μνημονευθέντος διδασκάλου τοῦ σουλτάνου τοῦ χότζα, ὁ ἐκάστοτε μουφτί, ὁ προϊστάμενος τοῦ ναῖσκου τῶν ἀνακτόρων ἱμάμης Κουρδίζαδὲ, ὁ σέχης Σουτζά, ἱεροκῆρυξ αὐτοῦ, ὁ σοφὸς χότζας Σεαδεδδίν, ὃς διεῖπε τὴν εὐάγωγον χεῖρα τοῦ μαθητοῦ ἐν ταῖς ὑποθέσεσι τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ὁ ἱεροκῆρυξ τῆς αὐλῆς, ὃς, ὦν ἐν Μαγνησίᾳ κοινὸς ἔτι κηπουρὸς, ἀπῆλαυσε διὰ τῆς δυνάμεως τῆς περιληφμένης τῷ σουλτάνῳ 'Ραζιγέ, τῆς εὐνοίας αὐτοῦ ὡς οἰωνοσκοπὸς καὶ ἀσρολόγος, διὰ δὲ τῆς ἐπιτυχούσης προρρήσεως τῆς ἐπικειμένης ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον, ἐκραταίωσε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ ὃς διῆγε τὸν χρόνον αὐτοῦ ἐν κήποις καὶ ἐν ἀθεμίταις ἡδοναῖς καὶ ἐλάμβανε παρὰ πάντων ἱκετικὰ γράμματα καὶ χρήματα (2). Ὁ ἱερεὺς τῆς αὐλῆς Κουρδίζαδὲ Ἀβδουρράχιμ ἐφρόντιζε περὶ τῆς τακτικῆς ἐνδυμασίας, ὁ δὲ μουφτί Καδίζαδὲ περὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν,

(1) Ὁ 'Αλῆς, φ. 390, ἀναφέρει ὀνομαστικὰ πάσας. Ὁ Μουρατζά δ' Ὁσσον, σ. 512, καλεῖ τὴν μητέρα τοῦ Μωάμεθ Σαφιγέ.

(2) Ὁ Ἀτταγί, βιογραφίαι τῶν Οὐλεμάδων, φ. 214, λέγει, ὅτι ὁ 'Αλῆς ἦν ἐχθρὸς τοῦ Σουτζά. Ὁ Μουρατζά δ' Ὁσσον, Α, σ. 393, ἀναφέρει τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πρώτων συμβάντων τῷ βίῳ τοῦ Σουτζά.

ἀμφοτέροι δὲ ἦσαν ζήλωται κατὰ τῶν ἀπίστων. Ὁ ἱερεὺς τῆς αὐλῆς, ἔχων μεγίστην ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς σι-
κούς καὶ ἐκ λεπτοῦ ἐρίου πέλους τῶν Ἰουδαίων, Χριστι-
ανῶν καὶ Ἀρμενίων, ὧν οἱ μὲν ἔφερον αὐτοὺς κιτρίνους,
οἱ δὲ κυανοὺς, οἱ δὲ ῥαβδωτοὺς, ὡς καὶ πρὸς τὰς μεγά-
λας κιδάρεις τῶν Μουσουλμάνων, ἀπηγόρευεν αὐτούς (1).
Οὗτος χάριν παιδιᾶς ἐνεκαλύψατό ποτε τὴν κεφαλὴν πι-
θήκων τινῶν ἐρυθροῖς πιλίσκοις, οἷους ἔφερον οἱ Ἰουδαῖοι,
ὅπως, κατὰ τὸν μουφτί Ἀβδουλαζίζ Ἐφένδην, καταστήσῃ
τοὺς πιθήκους γελοίους ὡς Ἰουδαίους. Οὗτοι δὲ, οἱ Χριστι-
ανοὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι, βασανισθέντες ἐπὶ πολὺ ἐκ τοῦ παρα-
λόγου τῆς κεφαλῆς καλύμματος καὶ ἐκ τῆς ἐντεῦθεν πη-
γαζούσης κεφαλαλγίας, ἔλαβον τὴν ἄδειαν διὰ τεσσαρά-
κοντα ὡς πεντήκοντα χιλιάδων δουκάτων ἵνα φέρωσι τὰ
πρότερα τῆς κεφαλῆς καλύμματα, οἱ δὲ Μουσουλμάνοι,
οἱ μὴ δυνάμενοι ἐξαγοράσαι τοιαύτην ἄδειαν, ὡς οἱ γκια-
οῦραι, ὑβρίζοντο ἔργῳ τε καὶ λόγῳ ὑπὸ τοῦ Σουτῆ. Οὕτω
δὲ οὗτος ὠνείδισε σφοδρῶς τῷ ἀστρονόμῳ Τακιεδδὶν τὸ
μέγεθος τῆς κιδάρους αὐτοῦ, ἤρπασε δὲ ἰδίᾳ χειρὶ τὸ
κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν μουεζίνων
(βᾶς μουεζίν). Καὶ αὐτοὶ οἱ πιθήκοι ἠνώχλουν αὐτόν.
Φονεύσαντός ποτε ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ δύο τούτων ἐν πλή-
ρει ἀγορᾷ, τὸ διβάνιον παρέσχε τῇ ἐπιούσῃ τὸ ὡσαύτως
γελοῖον καὶ σκανδαλῶδες θέαμα δίκης πιθήκων ἐπὶ τῇ ἐγ-
κλήσει τῶν δύο κυρίων τῶν φονευθέντων πιθήκων κατὰ
τοῦ αὐλικοῦ ἱερέως τοῦ διώκτου αὐτῶν. Ὁ ἕτερος τῶν

(1) Proibito ai Christiani e Giudei di portar pani de sede e di
lanì sine e turbani. Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, 17 Μαρτίου 1580.
Ἰακωβουλοῦ ἐβράρ φ. 312. Χατζῆ Κάλφας, χρονολογικοὶ πίνακες, ἐτ'
988 (1580).

ἐγκαλούντων, Ἄραψ τὸ γένος, ὠτοκόπησε τοσοῦτον τὸν μέγαν βεζύρην Σιαβούς κραυγάζων ἀπαύστως· «Βεζύρη, φοβοῦ τὸν Θεόν,» ὥστε οὗτος, ὅπως ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ ἐξ ἰδίων πεντήκοντα δουκάτα, καίπερ τῶν τζαουσῶν καὶ γραμματέων καταγογγυζόντων τοῦ κηρυχθέντος ἐχθροῦ τῶν πιθήκων ἱερέως. Ὁ Σουτζά καὶ ὁ μουφτί κατώρθωσαν ἵνα ἐκ προστάγματος τοῦ σουλτάνου ἐξελάσῃσι πέραν τοῦ Βοσπόρου πάσας τὰς ἀσέμνους γυναῖ- 15
 κας, συνέστησαν δὲ καὶ ἀληθῶς ἐξεταστήριον, ὅπερ μετα- ^{Ἰουνίου}
 βαῖνον ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν τοιούτων 1577
 γυναικῶν, προσῆγεν εἴτα αὐτὰς εἰς καθῆν καὶ ἐμίρην. Ἐτε-
 ρον αὐστηρὸν πρόσταγμα ἐξεδόθη κατὰ τοῦ παρὰ τοῖς
 Ὀθωμανοῖς λίαν ἐμφύτου πάθους τῆς παρὰ φύσιν ἡδο-
 νῆς (1). Ἐπὶ τέλους ἐπὶ τῇ προτροπῇ τοῦ μουφτί, τοῦ χό-
 τζα καὶ τῶν καδιασκέρων ὁ Μουράτ ἔγνω μεταβαλεῖν
 εἰς τεμένην πάσας τὰς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως· ἤρξατο δὲ τῆς ἐκτελέσεως τῆς βουλῆς ταύτης
 ἀπὸ τινος αὐτῶν, λέγων, ὅτι αἱ ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' ἀπο-
 νεμηθεῖσαι προνομίαι ἀνεφέροντο εἰς χρόνον, καθ' ὃν ἡ πό-
 λις ἦν ἔρημος καὶ ἔχρηζεν ἀποίκων, ἀλλ' ὅτι νῦν τοῦ
 πλήθους τῶν Μουσουλμάνων ὄντος μεγάλου, ἐξέλιπεν ὁ
 λόγος οὗτος. Ἄλλ' ἡ βουλή αὕτη ἐματαιώθη, τὸ μὲν
 διὰ τῶν χρημάτων, ἃ τότε ἐδαπάνησαν αἱ χριστιανικαὶ
 κοινότητες, τὸ δὲ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν χριστιανικῶν
 πρεσβειῶν, περὶ ὧν εὐθὺς ἐν τῇ ἐπομένῃ ἀπόφει τῶν τότε
 ἐξωτερικῶν τῆς Πύλης πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις
 γενήσεται λόγος.

(1) Fecce pubblicare il tutto il suo impero un salutare e lodevolissimo decreto, che sotto gravissime pene nessuno nel avvenire e con femine e con maschi la sodomia usasse, essendo quasi peculiare quel vizio della nazione turchesce. Νατάλης Κόντης, Βιβλ. ΚΕ. φ. 233.

Ἡ ἀπόρρητος βουλὴ τοῦ Μουράτ ἵνα τελέσῃ τὴν περιτομὴν τοῦ υἱοῦ Μωάμεθ μετ' ἀνηκούστου μεγαλοπρεπείας καὶ παρόντων τῶν μοναρχῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἡ τοῦλάχιστον τῶν πρεσβευτῶν αὐτῶν, ὁ περσικὸς πόλεμος καὶ τὰ ἀργύρια, ὅσα ἐκάστη νέα σύμβασις παρεῖχε τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῖς βεζύροις, ἐμετρίασαν τὸν βάρβαρον χαρὰν τοῦ λόγου, ὥπερ ἡ τουρκικὴ διπλωματία ἐχρᾶτο πρὸς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Διὸ ἐκλήθησαν πρὸ ἔτους οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσίας, τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Ῥοδόλφος ὁ Β', ὅπως αὐτοὶ παραστῶσι ταῖς ἐορταῖς ταύταις (1). Ἀλλὰ πρὶν ἡἰδῶμεν τοὺς πρεσβευτὰς τῶν διαφόρων τούτων μοναρχῶν συνθηροισμένους εἰς τὸν Ἰππόδρομον τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἐπιμαρτυρίαν τῆς κατὰ τὸν μῦθον τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ καθιδρυθείσης περιτομῆς, ἀναγκαῖον σχημαγραφῆσαι ἐν ταῦθα τὰς τότε ἐξωτερικὰς σχέσεις τῆς Πύλης πρὸς ἐκάστην τῶν ἀποστελλουσῶν πρεσβευτὰς δυνάμεων. Αἱ πρωτεύουσαι ἐν ταῖς διπλωματικαῖς σχέσεσι τῶν Ὀθωμανῶν δυνάμεις ἦσαν ἐν μὲν Εὐρώπῃ ἡ Βενετία, ἡ Αὐστρία, ἡ Ῥωσσία, ἡ Πολωνία καὶ αἱ ὑποτελεῖς τῇ Τουρκίᾳ χῶραι, οἷον ἡ Τρανσυλβανία, ἡ Μολδαβία, ἡ Βλαχία, ἡ Ῥαγούσα, ἐν δὲ Ἀσίᾳ ἡ Περσία, ἡ Γεωργία καὶ ἡ χώρα τῶν Οὐσδέγων, ἐν δὲ Ἀφρικῇ τὸ Ἀλγέριον, ἡ Τρίπολις, τὸ Φέζ καὶ τὸ Μαρόκον.

Ἐκ πασῶν τούτων τῶν δυνάμεων αἱ σπουδαιόταται

(1) Ὁ αὐτοκράτωρ ἀποκρινάμενος εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἔλεγε· *Be-nevole g ratulamur—ad tempus constitutum iis, quae nostrarum vicissim erum partium, non deerimus.* Ἐν Πράγῃ, 10 Σεπτεμβρίου 1581.

ἦσαν ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Περσία, ἡ μὲν ἐν τῇ Δύσει, ἡ δὲ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, πάντοτε ἀπειλοῦσαι ἢ ἀπειλούμεναι, καὶ οὕτως ἰσχυραὶ καὶ πρὸς τὴν Πύλην οὕτω διατεθειμέναι, ὥστε ἡ πρὸς τὴν μίαν τούτων εἰρήνη συνεπήγετο ἀνενδοιάστως τὸν πόλεμον πρὸς τὴν ἑτέραν. Μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἀφήγησιν τοῦ περσικοῦ πολέμου ἀναγκαῖον ποιήσασθαι ἐνταῦθα λόγον περὶ τῆς Αὐστρίας ὡς τῆς μεγίστης καὶ σπουδαιοτάτης εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως, τῆς ἐπιδρώσης τότε ἐπὶ τὸ ὀθωμανικὸν κράτος. Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Σοκολλί ὁ νέος μέγας βεζύρης Ἀχμέτ ἀντικατέστησε πάντας σχεδὸν τοὺς βέγηδας τῶν μεθορίων συγγενεῖς τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοὺς τοῦ Ζόλνοκ, τῆς Λίππας, τῆς Βοσνίας, τοῦ Ἑρσέκ καὶ τῆς Γουούλας, ὁ δὲ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς Σιζενδόρφ (1) μάτην ἐπεχείρησε κωλύσαι τὴν κατάληψιν τοῦ Βερζέντζε, τοῦ νεωστὶ εἰς σαντζάκιον ἀναδειχθέντος· ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης προὔτεινε μάλιστα νέαν ἀπαίτησιν περὶ φορολογίας τριακοσίων πενήκοντα ἐννέα οὐγγρικῶν χωρίων. Πρὸς πάσας ταύτας τὰς διαφωνίας προσετέθησαν τὰ συμβάντα ἐν Χατθὰν καὶ Σαμβήκ, ἐνθα οἱ Οὐγγροι ἔλαβον δίκην τῶν προτέρων ἐπιδρομῶν καὶ λεηλασιῶν τῶν Τούρκων. Μετὰ τινὰ Ἀπριλίω, ³ ^{Ἀπριλ.} μηνὶ ἐπιδρομὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων εἰς τὰ 1580 ¹⁷ ^{Ἰουλ.} περὶ τὸ Χατθὰν, ὁ Σεχσουβάρ, σαντζάκβεγης τοῦ Ζόλνοκ, ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν Οὐγγρων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπὶ τοῦ 1580 ¹⁷ ^{Ἰουλ.} πεδίου τοῦ Ναδουδβάρ, ἀπέβαλε τετρακοσίους ἀνδρας, τε-

(1) Ὁ Σιζενδόρφ λέγει ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ, ὅτι οἱ Τούρκοι οὐδαμῶς ἐκίνησαν τὸ εἰς τὰ νεωστὶ ἀνοικοδομηθέντα φρουρία τῆς Κανίστης, Βετχοδάρ, Χαρσεούρ, Βιοτδάρ ζήτημα, καὶ ὅτι ἐποίησαντο λόγον μόνον περὶ φρουρίου κειμένου μεταξὺ τοῦ Κοράνα καὶ Οὐτσειτσχα, ἴσως τοῦ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Κρομιτίας Δεβροβάτζ.

τρακοσίους αἰχμαλώτους καὶ αὐτὸς οὗτος βαρέως ἐτρώθη. Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἦν καὶ ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης Ἀλῆ Βοϊβόδας, ὃς ἔδωκε λύτρα ἑνδεκα χιλιάδας δουκάτων. Περὶ τῶν περὶ τὸ Σεμβήκ τούτων ἐπιδρομῶν ὁ πορθητὴς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Γεωργίας Μουσταφᾶ Πασᾶς εἶπε πρὸς τὸν πρεσβευτὴν Πρέϋνερ, αἰτιώμενον τὰς εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Σεμβήκ εἰσβολὰς τῶν Ὀθωμανῶν, ὅτι ἀναντιρρήτως γινώσκει τί ἔπαθεν ὁ Βραγαδῖνος κατὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Κύπρου. Τὴν ἀπειλὴν ταύτην μεταφράζοντας τοῦ διερμηνέως ὁ βεζύρης, στραφείς πρὸς τὸν τζαούσην, εἶπεν αὐτῷ· «Νομίζω, ὅτι ὁ πρεσβευτὴς οὗτος οὐπὼ ἐπεσχέψατο τοὺς ἑπτὰ Πύργους». Ἡ εἰρκτὴ καὶ αἱ βάσανοι ἦσαν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς τούτου δημίου. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Βαλβάταρ, ὁ Βαθυάνυ καὶ ὁ Γεώργιος Ζρινὸ, ὀνόματα καὶ τὰ τρία φοβερά τοῖς Τούρκοις ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ἐπόρθησαν πᾶσαν τῆς Ποσέγας τὴν χώραν. Ὁ σαντζάκβεγης αὐτῆς Ἰσκενδέρ, υἱὸς τοῦ Πέρσου Οὐλαμά, ἀντεπεξῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ δύο ἢ τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν· ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔλθῃ εἰς χεῖρας, καταπτοηθεὶς ἀπέπεμψε τοὺς υἱοὺς μετὰ τινος τῶν ἐμπίστων, ὅπως σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἡ νίκη ἐπὶ μακρὸν ἀμφιδήριτος ἀπέβη κατὰ τοῦ Ἰσκενδέρ, πεσόντος ὑπὸ λόγχης, ὁ δὲ ὑποστράτηγος Καλενδέρ, ὁ Ὁσμάν, ἀγᾶς τῶν σπαῖδων, ὁ Χουσεῖν, φρούραρχος τοῦ φρουρίου Ἀθήνας, καὶ τετρακόσιοι τριάκοντα ἄνδρες ἡχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ εἴκοσι σημαιῶν, σαλπίγγων καὶ τυμπάνων. Διακοσίων καὶ τεσσαράκοντα ἐννέα τούτων ἀπετάμη ἡ κεφαλὴ, ὁ δὲ νεκρὸς τοῦ Ἰσκενδέρ ἀπεκδυθεὶς, ἀλλὰ καλυφθεὶς τάπητι, ἀφῆθη ἐν τῇ ἀγορᾷ ὡς πτώμα. Ἡ συμφορὰ αὕτη ἐξήγειρεν ἔτι μᾶλλον γογγυσμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἢ εἰς τὰ περὶ τὸ Χατβάν ἐπιδρομή. Ὁ σουλτάνος ἐν ἰδίαις ἐπι-

στολαῖς ἐμέμφατο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰς δύο ταύτας παρασπονδήσεις, ὁ δὲ τζαούσης Γασνεφέρ παρηγγέλθη διεξελθεῖν τὰς μέμφεις τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης τῷ ἀρχιδουκὶ Ἑρνέστῳ, ἀρχηγῷ τῶν οὐγγρικῶν μεθορίων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀντητιάσατο τοὺς Ὁθωμανοὺς (Α). Ὁ βαρόνος Σιζενδόρφ, ἀντικατασταθεὶς ἐν τῇ πρεσβείᾳ ὑπὸ τοῦ βαρόνου Πρέϋνερ (1), οὐκ ἐδυνήθη ἀπελθεῖν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Οὐνγνὰδ, μετὰ ὀκτῶ ἵππων, ἀλλὰ μόνον μετὰ τεσσάρων, ἅτε ἀπορῶν ἀποτίσαι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὸ κεφάλαιον, ὅπερ οὗτος ἐνόμιζεν ἔχειν δίκαιον ἀπαιτεῖν· παρεπέμφθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀρχιδαιτροῦ Ἀλῆ, ἐγχειρίσαντος τῷ αὐτοκράτορι κλῆσιν ἐπὶ τὴν ἑορτὴν τῆς περιτομῆς καὶ ἐπανακάμψαντος μετὰ τοῦ Στεφάνου Νιαρὺ καὶ Βεδεῦ, παλατίνου τοῦ Χόνθ παρὰ τὸν Ἰπόλιον. Οὗτος ἐκόμιζε δῶρα, ἃ προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ τῇ ἐπιούσῃ τῆς ἀφίξεως. Ἀμοιβαῖαι αἰτιάσεις ἦσαν ἡ ὑπόθεσις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης καὶ τοῦ 14
Μαΐου
1584
δουκὸς Ἑρνέστου περὶ τῶν ἐκατέρωθεν ἀνεγερθέντων παρὰ τὰ συνωμολογημένα ὀχυρωμάτων (2). Οἱ ἐπιτετραμμένοι τὰς συνεντεύξεις ταύτας ὑπὸ τῆς Πύλης καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ ἦσαν ὁ διερμηνεὺς Ἀλῆς καὶ ὁ γέρων Μουράτ, Οὐγγρος τὸ γένος καὶ μεταφραστὴς τοῦ Νεσρί. Ὁ Σινὰν Πασᾶς ἦν κατὰ τὰς συνεντεύξεις ταύτας, ὡς αἰέποτε, ἀγέρωχος καὶ ἀλαζῶν· ἠρώτησε δ' ἐν τινι τῶν συνεντεύξεων

(1) Ὁρα ἀναφορὰν Σινζερδόρφ, 7 Σεπτ.μβρίου 1580.

(2) Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, 24 Ἰουλίου 1584, λέγει, ὅτι τὸ παρὰ τὸν Ἰπόλιον φρούριον ἀνηγέρθη πρὸς προστασίαν τῆς ἐμπορίας, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν ἵνα ἐπιτραπῇ τῷ αὐτοκράτορι ἡ ἀνέγερσις φρουρίου ἐν Βερεδελί, καὶ ὅτι, εἰ οἱ Ὁθωμανοὶ ἐτήρησαν σιγὴν βλέποντες τὰ ὀχυρώματα τοῦ Οὐζδάρ καὶ Κάλλου, ἐπραξαν τοῦτο, διότι αἱ πόλεις αὗται ἦσαν αὐτοκρατορικαί.

τούτων τὸν πρεσβευτὴν Νιαρὺ· « Ἀληθεύει, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ῥοδόλφος ἐστὶ νοσερὸς καὶ ἀσθενής; Διατί οἱ Οὐγγροι οὐκ ἐξελέξαντο βασιλέα ἐκ τοῦ ἰδίου ἔθνους; Οἱ Γερμανοὶ εἰσιν ἵπποι ἐκτομῖαι, οἱ δὲ Οὐγγροι ἵπποι ἀναβάται. Παρόρμησον τοὺς Οὐγγρους εἰς ἀνταρσίαν, ἐγὼ δὲ ταχέως πορεύσομαι εἰς Οὐγγρίαν πρὸς ἐπικύρωσιν τοῦ ἐκλεχθησομένου βασιλέως ». Τοῦ παλατίνου τοῦ Χὸνθ σιγῶντος, ὁ βαρόνος Πρέϋνερ ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ καλῶς εἶχε τὴν ὑγίειαν καὶ ὅτι οἱ Οὐγγροι ἦσαν καθωσιωμένοι αὐτῷ ψυχῇ τε καὶ σώματι ὡς νομίμῳ αὐτῶν βασιλεῖ. Τοῦ Πρέϋνερ ἀρνηθέντος προσενεγκεῖν τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ δῶρον ἀνώτερον τῶν τρισχιλίων δουκάτων, οὗτος ἠπειλῆσε δῆσειν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφῳ, ὅθεν οὐκ ἀπελεύσεται ζῶν. Ὁ Νιαρὺ ἐδείχθη εὐαρεστέρας τοῦ Πρέϋνερ, ὅπως ἐπιτύχῃ δευτερευόντων σκοπῶν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους οὐδενὸς ἀπῆλauseν ἢ ὀνειδούς καὶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἰδίας μισθοφορᾶς.

41 Τῷ ἔτει τῷ προτέρῳ τῆς ἐορτῆς τῆς περιτομῆς τοῦ
 1581 ^{Ἰουλ.} ἡγεμονόπαιδος Μωάμεθ ἡ Γαλλία ἀνενέωσε διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Ἰακώβου Γερμινὺ τὴν πρὸς τὴν Πύλην σύμβασιν, ὁ δὲ διερμηνεὺς τῆς Πύλης Ἀλῆ βέγης παρηγγέλθη ἵνα κομίσῃ πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας τὸ τουρκικὸν κείμενον τῆς συνθήκης μετ' ἐπιστολῆς προσκλητικῆς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐορτήν. Ἐν τοσούτῳ δυσχέρειαι ἀνεφάνησαν μετ' οὐ πολὺ μετὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινὰν καὶ τοῦ πρεσβευτοῦ φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ Σινὰν ἐμνησικακεῖ πρὸς τὸν Γερμινὺ, ὅς ζῶντος τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀχμέτ οὐκ ἐπεσκέψατο αὐτόν· διότι οἱ Γάλλοι πρεσβεύται μόνον τὸν μέγαν βεζύρην ἐπεσκέπτοντο. Ἀφορμὴ τῆς ἐριδος ἦν ἡ κλεῖσις τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ ἀγίου Φραγκίσκου ἐν Γαλατᾷ, τῆς ἀγίας Ἀννης καὶ τοῦ ἀγίου Σεβαστιανοῦ, ἃς ὁ σουλτάνος προϋτίθετο

μεταβαλεῖν εἰς τεμένη. Τῇ Κυριακῇ τῇ μετὰ τὴν βεβήλωσιν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ὁ πρεσβευτὴς ἐπορεύθη μετ' ἀκολουθίας ὀγδοήκοντα Γάλλων πρὸ τῆς ἐκκλησίας, ἔκρουσεν αὐτὴν καὶ αὐτὸς οὗτος ἔψαλλε τὸν ὕμνον *Attolite portas Inferi*, ἀπῆλθε δὲ οἴκαδε περὶ μεσημβρίαν σκωπτόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλ' ἡ βουλὴ τῆς μεταβολῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τεμένη ἐματαιώθη οὐχὶ δι' ἀντιφώνων, ἀλλὰ διὰ τινων χιλιάδων δουκάτων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἡ Πύλη διωμολόγησε πρὸς τὸν Ἰσπανὸν 1581 πρεσβευτὴν Μαριλιάνον ἐπὶ μόνον ἓν ἔτος ἀνακωχὴν, ἀνανεωμένην κατὰ τὰ ἐξῆς τρία ἔτη ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον (1). Ἀλλὰ παρὰ τὰς διωμολογημένας πρὸς τὴν Ἰσπανίαν συνθήκας ὁ σουλτάνος ἐδέξατο εἰς ἀκρόασιν Πορτογάλλον πρεσβευτὴν, ὃν ὁ Δὸν Ἀντώνιος, μέγας ταξιάρχης τοῦ κράτους, ὁ δυστυχὴς νόθος τοῦ ἀτυχοῦς βασιλέως Σεβαστιανοῦ, ἐπεμψε πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην καὶ τὰς σουλτάνας μετὰ δώρων, ἵνα τύχῃ βοηθείας κατὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, τοῦ καρδινάλιου βασιλέως καὶ Φιλίππου τοῦ Β', πρὸς διάσωσιν τοῦ πατρικοῦ θρόνου. Ἡ πρὸς τὸν Πορτογάλλον πρεσβευτὴν ἀπόκρισις τῆς Πύλης ἦν τοιαύτη, οἷαν ὑπηγόρευον αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐπὶ τὴν Περσίαν ἐκστρατείας καὶ ἡ προσεγγίζουσα λῆξις τῆς πρὸς τὴν Ἰσπανίαν συνθήκης, συνομολογηθείσης μόνον ἐπὶ ἔτος· περιεῖχε δὲ, ὅτι, εἰ ὁ Ἀντώνιος ἐδύνατο ἐγκαρτερῆσαι ἔτι τῷ ἔτει τούτῳ μόνον, τῷ ἐπιόντι ὁ σουλτάνος βοηθήσει αὐτῷ.

Οὐδεμία φιλικὴ σχέσις καὶ κατὰ μείζονα λόγον οὐδεμία συνθήκη διωμολογήθη μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτο-

(1) Ὁρα τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἀπὸ 19 Νοεμβρίου 1581.

κρατορίας καὶ τῆς Ἀγγλίας (B), μόνον δὲ ἐπιστολαὶ διημείφθησαν, ὃ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλισάβετ Γουλλιέλμος Ἀρεβόνε ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς περιτομῆς (1). Ἐν τοῖς πιστωτικοῖς γράμμασι, τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀρεβόνε παραδοθεῖσι μετὰ τῆς συνήθους τελετῆς τῷ σουλτάνῳ, ἡ Ἑλισάβετ προσηγόρευεν ἑαυτὴν « Ἀήττητον καὶ δυνατωτάτην πρόμαχον τῆς ἀληθοῦς πίστεως κατὰ τῶν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ψευδῶς ὁμολογούντων εἰδωλολατρῶν ». Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ Ἑλισάβετ, ἀποχωρίζουσα αὐστηρῶς τὴν πίστιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν καθολικῶν, ἐξήγγειλε κατ' αὐτῶν κοινὸν συμφέρον πρὸς τοὺς Μουσουλμάνους, οἷς ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ εἰσιν εἰδωλολάτραι. Ὁ τὰ μάλιστα εὐνοικῶς ἔχων πρὸς τὰς μετὰ τῶν Ἀγγλῶν (2) διαπραγματεύσεις ἦν ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου, ὁ σοφὸς ιστοριογράφος Σεαδεδδὶν καὶ μετὰ ταῦτα μουφτί, οὗ ἡ δύναμις ἔκρινεν ἄλλοτε ὑπὲρ τῆς Γαλλίας τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας πρὸς ἀποκλεισμόν τῆς Αὐστρίας.

Ἡ εὐνοία καὶ ἡ δύναμις τῆς σουλτάνης Βάφου διετήρει καθ' ὅλον σχεδὸν τὸν βίον αὐτῆς τὴν μεταξὺ Πύλης καὶ Βενετίας εἰρήνην. Ὀλίγῳ ὕστερον ἀπὸ τῆς εἰς Κων-
 15 ^{Ἰουνίου}
 1580 ¹⁵⁸⁰ σταντινούπολιν ἐλεύσεως τοῦ πρεσβευτοῦ Παύλου Κονταρίνου, εἰσῆλθε πανηγυρικῶς εἰς αὐτὴν ὁ ἑκτακτος πρεσβευτῆς Σοράντζος, πεμφθεὶς ὑπὸ τῆς Βενετίας πρὸς τὴν τελετὴν τῆς περιτομῆς· διότι ὁ δοῦξ, ὃν ὁ σουλτάνος ἐχάλεσε διὰ

(1) Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ 29 Μαρτίου 1583. Ὅρα ἀναφορὰν τοῦ Πρέϋνερ.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ τῆς βασιλείσεως φέρει χρόνον τὴν 15 Νοεμβρίου 1582, ἡ δὲ ἀπόκρισις τοῦ σουλτάνου, ἐν ᾗ ὑπισχνεῖται τοῖς Ἀγγλοῖς πράκτορσι τὰς αὐτὰς προνομίας, ἃς παρέσχε τοῖς Γάλλοις, τὴν 18 Μαΐου 1583.

τοῦ διερμηνέως Ἀλῆ, προὔτειναιτο μὲν τὴν ἡλικίαν, προθυμότερον ὁμῶς ἔδωκε τὰς χιλίας ὀκάδας ἐρίου, ἃς ἤτήσατο παρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ δι' ἰδίας ἐπιστολῆς (1) ἵνα λαμπρύνῃ τὴν τελετὴν.

Καὶ αἱ πρὸς τὸν Στέφανον Βαθόρυ, τὸν ὀφείλοντα κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας τῇ ὀθωμανικῇ συστάσει, ἦσαν εἰρηνικαί. Ὁ Βαθόρυ, ὑποπτος γενόμενος τῇ Πύλῃ, ὅτι ἐφρόνει τὰ τῆς Ῥωσσίας, ἀπελογήθη μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σοκολλι δι' ἐπιστολῆς δοθείσης πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην Ἀχμέτ ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Τζιερτζέκ διαμαρτυρόμενος, ὅτι, εἰ καὶ ἐδέξατο τὴν ῥωσσικὴν προσβίαν, οὐδὲν ὁμῶς ἐπιχειρήσει κατὰ τῶν συμφερόντων τῷ σουλτάνῳ· ὁ δὲ Μουράτ, χαίρων ἐπὶ ταῖς ἐν Λιθουανίᾳ νίκαις, ἔπεμψεν, ὅτε ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκει τὸ Πλεσκὸβ, πρεσβευτὴν Ὁθωμανόν, ὃς ἠύξατο ἵνα ὁ Θεὸς τηρήσῃ πάντοτε ἠνωμένους ὡς φίλους τὸν σουλτάνον καὶ τὸν βασιλέα, πρὸς οὓς οὐδ' ἡ οἰκουμένη ἅπασα δυνήσεται ἀντισηναί. Ἀλλ' ἡ φαινομένη ἁρμονία διελύθη μετ' οὐ πολὺ διὰ τὴν προστασίαν, ἣν οἱ Πολωνοὶ παρέσχον τοῖς δύο φυγάσιν ἀδελφοῖς τοῦ χάνη τῶν Τατάρων, καίπερ τοῦτου ἀπαιτοῦντος ἀτελεσφόρως αὐτούς. Ὁ δὲ ὀρμητικὸς καὶ ἄγριος διάδοχος τοῦ Ἀχμέτ Σινάν Πασᾶς, συντυχὼν περὶ τούτου τῷ Πολωνῷ πρεσβευτῇ (2), εἶπεν αὐτῷ· «Ἐπικατάρατος εἶη ὁ Σοκολλι, ὁ τὸ πολωνικὸν διάδημα δοὺς τῷ Στεφάνῳ. Ἐπεστείλαμεν τῷ χάνῃ τῆς Ταυρικῆς ἵνα

(1) Ἡ πρὸς τὸν δοῦκα ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου φέρει χρόνον τὴν 29 Σεβλ (26 Νοεμβρίου 1581). Ἀρχεῖα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῆς Αὐστρίας.

(2) Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος ἦν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Θωμᾶς Δροζόβσκις, περὶ οὗ ποιησόμεθα λόγον ἐν τοῖς τρανσιλβανικοῖς.

κομίσηται τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ ἄνευ λύτρων διὰ τοῦ
 ξίφους ἐλευθερώσῃ αὐτούς· πρὸς τοῦτο δὲ βοηθήσει αὐτῶ
 ὁ ἡμέτερος στρατός». Ὁ αὐτὸς Σινὰν τῇ ἐπιούσῃ τῆς
 ἀπὸ Περσίας ἐπανόδου ἠπειλῆσε τὸν πρεσβευτὴν τῆς Αὐ-
 στρίας εἰπὼν αὐτῶ, ὅτι εἰ μὴ ἐτελεῖτο ὁ φόρος, ἐστρά-
 τευσεν ἀμέσως εἰς Βιένναν· ὅτι κατεκτήσατο πεντήκοντα
 σαντζάκια καὶ ὅτι, καίπερ ἐπανελθὼν χθὲς ἀπὸ τῆς ἐκστρα-
 τείας, ἐσπευδεν εἰς ἐτέραν, καὶ ὅτι ἤρχετο ὑποτάξαι εἴκοσι
 σαντζάκια ἐν Οὐγγρία, ὡς ὑπέταξε πεντήκοντα ἐν Περσίᾳ.
 Ὁ σουλτάνος ἐπισείλας τῷ Βαθόρῳ παρήγγειλεν αὐτῶ ἀπο-
 δοῦναι τοὺς δύο Τατάρους ἡγεμονόπαιδας (Γ), ἐμέμψατο
 δ' αὐτῶ τὰς ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ διαπραχθείσας λη-
 στείας· ὁ δὲ Βαθόρῳ ἀπελογήθη ὅσον ἡδυνήθη περὶ τῶν
 κατηγοριῶν τούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ δοθέντος τοῖς ἀδελ-
 φοῖς τοῦ χάνη τῶν Τατάρων ἀσύλου καὶ περὶ τοῦ ὀφει-
 1583 λομένου τῷ χάνη τῶν Τατάρων φόρου (Δ). Ἡ παράδο-
 σις τῶν δύο ἡγεμονοπαίδων ἐγένετο (1)· ἀλλ' ἡ ἀντί-
 ταύτης ὑπόσχεσις τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Μαρκάζη
 οὐκ ἐτηρήθη. Ὑπόθεσις συγχρόνου ῥωσικῆς πρεσβείας
 καὶ τουρκικῆς ἀντιπρεσβείας (2), ὧν οὐδόλως μέμνηται
 αἱ ῥωσικαὶ ἱστορίαι, φαίνεται ὅτι ἦσαν αἱ πρὸς τοὺς Τα-
 τάρους σχέσεις τοῦ Τζάρου, κωλύοντος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς
 περσικῆς ἐκστρατείας (3).

Ὁ βοϊβόδας τῆς Τρανσυλβανίας Χριστόφορος Βαθόρῳ

(1) Il re di Polonia manda al Signore li due fratelli dei Tartari
 fugati in quel regno. Ἀναφορὰ βενετικὴ.

(2) Ὁ Ῥώσσοις πρεσβευτὴς Φιλιππόβσκης ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
 μετ' ἀκολουθίας τεσσαράκοντα ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦν ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Σλο-
 τώβσκη, ὁ μετὰ ταῦτα ὡς ἀντιπρέσβυς ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

(3) Ὁρα ἀναφορὰν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, 18 Ἰουνίου 1580, καὶ Να-
 τάλην Κόντην, KZ, φ. 440.

ἐτελεύτησε τὸν βίον (1), ἀφ' οὗ ἐκ προστάγματος τοῦ σουλτάνου ἐξήλασε τῆς Μολδαβίας τὸν Ἰανκούλ Πογκδόβαν (2) διὰ τοῦ στρατοῦ, ὃν ἤγεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Στέφανος, καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐκ νέου τὸν Πέτρον Μίχναν. Ὁ Θωμᾶς Δροϊόβτσης, πρεσβευτὴς τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Στεφάνου, διεπραγματεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς καθαιρέσεως Ἰανκούλ τοῦ Σάξωνος, ὃν ἡ Πύλη ἀνηγόρευσε ἀντὶ τοῦ εἰς Χαλέπιον ἐξορισθέντος Πέτρου, καὶ περὶ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Σιγισμούνδου Βαθόρου εἰς ἡγεμόνα τῆς Τρανσυλθανίας ἀνευ αὐξήσεως φόρου. Ὡς ἀντίπαλος δὲ τοῦ Σιγισμούνδου, μέγαλα ὑπισχνόμενος, ἐφάνη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ περιδίνων Παῦλος Μαρκάζης, ὃς ἦν εὐτυχὴς στρατιώτης, ἕνεκα δὲ διαφορᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἐλκούσης τὸ γένος ἐξ ἐπιφανοῦς οἴκου, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν Τούρκων. Ὁ μέγας βεζύρης Σινὰν οὐκ εἶχεν ἀπροθύμως ἐπιβαλεῖν αὐτὸν ἡγεμόνα τῆς Τρανσυλθανίας· διὸ ἐδέξατο αὐτὸν συγχρόνως τῷ Πολωνῷ πρεσβευτῇ ἐλθόντι ἵνα διαμαρτυρηθῇ κατ' αὐτοῦ. Αἱ ἐκφράσεις τοῦ Σινὰν καὶ ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἦσαν ὡσαύτως ἀπότομοι, ὥς καὶ αἱ ἥδη πρότερον μνημονευθεῖσαι ἐν ἄλλαις συνεντεύξεσι. Οἱ Τρανσυλθανοὶ, ἔλεγεν ὁ Πολωνὸς πρεσβευτὴς, προϋτίμων μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ δέξασθαι βασιλέα τὸν Μαρκάζην· ὁ δὲ Σινὰν ἐβρόντησεν· «Ἐλεύθεροί εἰσιν ἀποθανεῖν· ἡμεῖς αὐτοὶ προθύμως ἔχομεν φονεῦσαι αὐτούς· οἱ Τρανσυλθανοὶ ἐρείδονται εἰς τὸν βα-

(1) Τῇ 27 Μαΐου 1581.

(2) Ὁ Βέθλεν, Βιβλ. Γ, σ. 434, συγχέει τὸν Ἰανκούλ Πογκδόβαν πρὸς Ἰανκούλ τὸν Σάξωνα. Ὁ Ἑγγελος, ἱστορία τῆς Βλαχίας, σ. 228, 238 διακρίνει αὐτοὺς σαφῶς.

σιλέα τῆς Πολωνίας, ἀλλ' ἀνάγκη σκέψασθαι εἰς τί ἔσται αὐτοῖς ὠφέλιμος». Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Σινάν ὁ Μαρκάζης καθείρχθη δικαίως ἔνεκα τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπτὰ Πύργοις, ὅθεν μετήχθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸ παρὰ τὸν Εὐξείνιον φρούριον· ἀλλ' ἐπειδὴ εἴλετο τὴν ὀθωμανικὴν θρησκείαν, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, ἀνεδείχθη δὲ ὑπαρχος τῆς Λίππας, ἔνθα ἐγένετο ἡ μάστιξ τῆς πατρίδος αὐτοῦ (1). Ὡς ἐν Μολδαβίᾳ ὁ Σάξων Ἰανκούλ ἐξήλασε τὸν βοϊβόδαν Πέτρον τὸν Χωλὸν, ἕως οὗ οὗτος ἐγκατεστάθη ὑστερον διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Στεφάνου Βαθόρου, οὕτως ἐν Βλαχίᾳ ὁ Πέτρος Τζερτζέβ, υἱὸς τοῦ βοϊβόδα Πετράσκου, ἐξήλασεν ἐπὶ δύο ἔτη τὸν Μίχναν. Ὁ Τζερτζέβ πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴν διέμεινεν ἐπὶ τρία ἔτη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα ἐπεδόθη εἰς σπουδὴν τῶν γλωσσῶν· εἰ δὲ καὶ ἐλάλει δώδεκα γλώσσας, οὐδ' ἡ γλωσσομάθεια αὐτοῦ, οὐδ' ἡ προστασία τοῦ πρεσβευτοῦ ἐδύναντο βοηθῆσαι αὐτῷ εἰς τὴν ἡγεμονίαν, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτο τελεῖν τῇ Πύλῃ ὀγδοήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ὧν ἀπέτισε τὸ τέταρτον παραχρῆμα. Ὁ Μίχνας ἀπεχώρησε πλήρης ἀγαθῶν ἐλπίδων, ὅτι ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ οὐδέποτε δυνηθήσεται τελέσαι τὰ ἐπιλοιπα χρήματα, ἡ δ' ἐλπίς αὐτοῦ οὐδόλως ἐψεύσθη· διὸ ἀνέλαβε πάλιν τὴν ἡγεμονίαν.

Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ περσικοῦ πολέμου ἐμνημονεύσαμεν τῶν πρεσβειῶν τοῦ Μακσούδ, τοῦ Ἀλῆ καὶ Ἰβραὶμ (2).

(1) Βέθλεν, Δ, σ. 412. Ὅρα καὶ ἀναφορὰς τῶν πρεσβευτῶν.

(2) Ἡ πρεσβεία τοῦ Τοκμάκ ἦλθε τῷ ἔτει τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Μουράτ, τῷ 1578· ἡ τοῦ Μακσούδ, ἐπικαλουμένου Μουσουλᾶλ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Πρένιερ, τῷ 1578· ἡ δὲ τοῦ Ἀλῆ μὴν Ὀκτωβρίῳ 1581, ἡ δὲ

Καὶ Τάταροι (1) καὶ Γεωργιανοὶ (2) πρέσβεις ἤλθον ἐπαι-
νελημμένως εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὸν καιρὸν δὲ
τῆς περιτομῆς ἤλθε καὶ πρεσβευτὴς τοῦ ἡγεμόνος τῶν
Οὐσβέγων καὶ ἕτερος τοῦ σουλτάνου τοῦ Φεῖ καὶ Μαρόκου.

Πρὸ ἔτους ἤδη καὶ ἐπέκεινα ἡγγέλθη ἡ τῷ ἔαρι τοῦ
1582 ὀρισθεῖσα δημοτελὴς περιτομὴ τοῦ ἡγεμονόπαιδος,
ἐφ' ἣν ἐκαλοῦντο ὑπ' ἀγγελιαφόρων οἱ μονάρχαι τῆς Ἀσίας,
Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς. Πανταχῇ τῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς
ἀλλοδαπῆς ἐπορεύοντο τζαοῦσαι, μουτεφερρίκᾶ, ἀρχιδαι-
τροὶ καὶ θαλαμηπόλοι ἵνα προσκαλέσωσι τοὺς μονάρχας
τῆς Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς ἐπὶ τὰς ἐορτὰς τῆς
περιτομῆς, ἡ δὲ ἀπουσία αὐτῶν μόνον διὰ μεγάλων δώρων,
ἅπερ οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν κατ' ἀνάγκην ἐκόμιζον, ἐδύ-
νατο τυχεῖν συγγνώμης. Πρὸ ἔτους ἤρξαντο αἱ προπα-
ρασχευαὶ (Ε). Ὁ πρῶτον ἐπιμελητὴς τοῦ αὐτοκρατορι-
κοῦ μαγειρείου Καραβαλί βέγης ἀνηγορεύθη ἐπιμελητὴς
(ἐμίρ), ὁ δὲ πρῶτον νισαντζι Χαμψά βέγης ἐπόπτης (να-
ζιρ) τῶν ἐορτῶν τούτων. Πρὸς τοῦτον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ
δημοσίου γαζοφυλακίου ἡμῖς ἑκατομμύριον ἄσπρων χά-
ριν τῶν διαφόρων δαπανῶν. Μαγειρεῖα κατεσκευάσθησαν,
ὁ δὲ Ἱππόδρομος, ἐνθα ὁ Σουλεϊμὰν ἐτέλεσεν ἡδὴ τοὺς
μετὰ τοῦ Ἰβραῖμ ἐξακούστους γάμους τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ

τοῦ Ἰβραῖμ τῷ 1582. Ἀναφορὰ τοῦ Πρένερ, *Summario delle Relaz.*
venez. 4. Ἀπριλίου 1582.

(1) L'ambassadeur del re dei Tatarî ora gionto con commissione
d'offrir 15,000 cavalli al S. Ἀπριλίου μηνὶ 1582. *Summario.*

(2) 24 Gen. 1577 un ambasciadore Georgiano basa la man. *Relaz.*
venez. Τῇ 25 Ἰουλίου 1579 ὁ πρεσβευτὴς τοῦ σουλτάνου τῆς Γεωργίας, ὃς
νομίζεται ἀδελφὸς τοῦ Κερχουλὰ βέγη, παρέστη ταῖς ἐορταῖς τῆς περιτομῆς
ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ. Ἡμερολόγιον τοῦ Γερλάχ, σ. 244. Ὀδοιπορία τοῦ
Schweiger, σ. 282. Ἀναφορὰ τοῦ Οὐγγινάδ.

καὶ τὴν περιτομὴν τῶν υἱῶν τοσοῦτον λαμπρῶς, παρεσκευάσθη πάλιν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀλλὰ μόνον μετὰ πολυτελείας καὶ ἀφθονίας ὑπερβαλλούσης πᾶσαν ἄλλην μέχρι τοῦδε. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦν ἀνάλογον πρὸς τὰς παρασκευάς, αἱ δὲ ἑορταὶ Μουράτ τοῦ Γ' χάριν τῆς περιτομῆς τοῦ υἱοῦ Μωάμεθ εἰσὶν ἀπαράμιλλοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τῇ λαμπρότητι, ταῖς μεγάλαις παρασκευαῖς καὶ τῇ διαρκείᾳ. Διὰ τοῦτο αἱ ἑορταὶ αὐταὶ εἰσι τόσῳ μᾶλλον ἄξιοι λόγου πρὸς περιγραφὴν, ὅσῳ πρὸς ἐκλάμπρυνσιν αὐτῶν πᾶσα μεγαλοπρέπεια καὶ πᾶν ἐξαίρετον μηχανοποίημα ἐπεδείχθη ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἔνθα παρεστάθη τὸ θέαμα οὐ μόνον πάντων τῶν γοήτων, θαυματοποιῶν, ὀρχηστῶν, ἀοιδῶν, παλαιστῶν, ξιφομάχων καὶ γελωτοποιῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ σεμνότερον θέαμα τῆς πομπῆς πασῶν τῶν συντεχνιῶν καὶ πάντων τῶν πρεσβευτῶν, τοῦ ἐκ δώρων φόρου πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν δυνάμεων. Ὁ Ἰππόδρομος, ἔχων μῆκος τετρακοσίων καὶ πλάτος ἑκατὸν βημάτων, διετάχθη κατὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν θεατῶν ὡς ἑξῆς. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μέρους, ἔνθα νῦν κεῖται τὸ φρενόκομεῖον, κατεσκευάσθη τετράγωνον ἑκατὸν βημάτων ἐκ σαρνίδων χάριν τῶν μαγειρείων. Ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Ἰβραὴμ Πασᾶ, τῷ μετὰ ταῦτα ἀρχεῖῳ τῶν οἰκονομικῶν, ἦσαν ἀνοιχτὰ περίπτερα καὶ θεωρητήρια σκεπαστὰ χάριν τοῦ σουλτάνου, τοῦ ἡγεμονόπαιδος καὶ τῶν σουλτανινῶν. Εὐθὺς ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς ὑψοῦτο οἰκοδόμημα ξύλινον ἐννεμήκοντα καὶ πέντε πήχεων ὕψους καὶ ἑξ ποδῶν μήκους, ἐκ θεμελίων ἐγερθὲν, ἔχον τρεῖς ξυλίνους ὀροφάς, ὧν ἡ μὲν κατωτέρα ἦν ὠρισμένη τοῖς πρεσβευταῖς τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, ἡ δὲ μέση τοῖς

ἀγάδες τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς αὐλῆς, ἡ δὲ ἀνω-
τάτη τοῖς βέργηδες, ταῖς βεγλερβέργηδες καὶ τοῖς βεζύραις
τῆς αὐτοκρατορίας, διηρημένον εἰς αἰθούσας καὶ δωμάτια.
ὑπ' αὐτὸ ἦν σοὰ ἐπὶ ποδῶν ὕψους καὶ δώδεκα μήκους χάριν
τοῦ καπετὰν Πασᾶ καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀρχόντων.
Ἀπέναντι τοῦ μεγάρου τοῦ Ἰβραῖμ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ χώρου,
ἐνθα ἦν τότε τὸ τοῦ ἐσχάτου μεγάλου βεζύρου Ἀχμέτ
καὶ ἐνθα ἐκτίσθη τὸ τέμενος τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ, ἦσαν
οἱ μοισικοὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναϊδίου καὶ οἱ τεχνικοὶ
φοίνικες ἡ τὰ ἐπιλεγόμενα γαμήλια κηρία· κατωτέρω δὲ
πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος ἦν ἡ ὑπὲρ τῆς περσικῆς πρεσβείας
ἰδρυθεῖσα σκηνὴ μετὰ τεχνικοῦ αἰωρητοῦ λυχνείου καίον-
τος πολλὰς ἑκατοστύας λύχνων, περαιτέρω δὲ ἡ ὑπὲρ τοῦ
Γάλλου πρεσβευτοῦ σκηνή· ἀλλ' οὗτος ἡτήσατο κατ' ἀρ-
χᾶς ἵνα προτερήσῃ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ, ἀλλὰ,
μὴ γενομένης δεκτικῆς τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, ἀπέστη τῆς
ἐορτῆς ἐπὶ προφάσει, ὅτι ἀνοίκειον ἦν τῷ ἐκπροσωποῦντι
τὸν χριστιανικώτατον βασιλέα παραστῆναι τελεταῖς ἐθνι-
κῶν. Τὴν σκηνὴν ταύτην διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Γάλλου
πρεσβευτοῦ κατέλαβεν ὕστερον ἡ πολωνικὴ καὶ ἡ ταταρικὴ
πρεσβεία. Ἔτι κατωτέρω ἦν ἡ στοὰ τοῦ καπετὰν Πασᾶ,
πρὸ αὐτῆς δὲ ἰδρύθη μεγάλη σκηνὴ πρὸς παρασκευὴν τῶν
σακχαροκράτων καὶ ἄλλων ψυκτικῶν ποτῶν. Ἐν μέσῳ
τῆς πλατείας ἦσαν δύο ἴστοι, ὧν ὁ μὲν ἐρυθρός, ὁ δὲ ἐλαῖω
ἐπίχριστος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' αὐτοῦ δένδρον μετὰ πολ-
λῶν χιλιάδων λύχνων, ὅπερ κατὰ τὴν νύκτα κατεβιβά-
ζετο πρὸς φωτισμὸν τοῦ Ἱπποδρόμου. Τῷ βεγλέρβεγῃ τῆς
Ρούμελης Ἰβραῖμ Πασᾶ ἀνετέθη ὡς ἐπιμελητὴ τῶν γά-
μων (δουγουντζιάση) ἡ διάταξις καὶ ἡ ἀστυνομία τῆς
ἐορτῆς, τῷ δὲ βεγλέρβεγῃ τῆς Ἀνατολῆς Τζαφέρ ἀγά,
γαμβρῷ τοῦ Σοκολλί, ἡ ἐπιστάσις τῶν σακχαροκράτων

ὡς σερβεττζίβαση, τῷ δὲ καπετὰν Πασᾶ Οὐλοῦτζ' Ἀλῆ ἡ τῆς οἰκοδομῆς τῶν στοῶν καὶ τῶν παραπηγμάτων ὡς μιμάρ-
 βαση, τῷ δ' ἁγᾶ τῶν γενιτσάρων Φερχὰδ Πασᾶ ἡ ἀρ-
 χηγία τῆς φρουρᾶς. Πεντακόσιοι ὑδροφόροι (τουλουμπα-
 τζίδες), τεταγμένοι πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ καθα-
 ριότητος καὶ ἐνδεδυμένοι κωμικῶς ποικίλα σκύτινα ἐνδύ-
 ματα, ἔφερον ἕκαστος ῥυπαρὸν οἰδαλέον αἰγειὸν ἀσκόν, δι'
 οὗ ἔτυπτον τοὺς παραξίας. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν καθήμενος
 ἐπὶ ὄνου, ἔχοντος σάγμα ἀχύρινον, ἦν σύναμα ὁ γελωτο-
 ποιὸς τοῦ λαοῦ.

Τῇ 1 Ἰουνίου ὁ σουλτάνος ἐπορεύθη μετὰ μεγάλης
 πομπῆς ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου
 μέγαρον τοῦ Ἰβραὴμ Πασᾶ, τῇ δὲ 2 ὁ ἡγεμονόπαις. Τῆς
 πορείας ἡγοῦντο οἱ τζαοῦσαι καὶ οἱ μουτεφερρίκᾶ, φέρον-
 τες χρυσοῦφεις στολὰς, εἶτα οἱ ἀγάδες τῆς αὐλῆς καὶ
 τοῦ στρατοῦ· εἶποντο δ' αὐτοῖς οἱ τεχνικοὶ φοίνικες ἢ τὰ
 γαμήλια κηρία· ἐκ τούτων δὲ ἀνὰ δέκα ἢ εἴκοσιν ἐφέ-
 ροντο μετὰ τῶν μεγάλων, ὧν τέσσαρα εἴκοσι καὶ ἐπέ-
 κεινα πήχεων ὕψους ἕκαστον ὑπὸ ὀγδοήκοντα καὶ πλέον
 γενιτσάρων. Ὁ ἡγεμονόπαις ἔφερεν ἑνδυμα ἐρυθρὸν ση-
 ρικόν, ἔχον παρυφὴν χρυσοποικίλον εὐρους ὅσον χεῖρ,
 καὶ κίδαριν μετὰ δύο μελάνων πτερῶν ἐρωδιοῦ, καὶ ἐπὶ
 μὲν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς βαρυτιμότατον λυχνίτην, ἐπὶ δὲ τῆς
 δεξιᾶς χειρὸς σμάραγδον καὶ ξίφος λιθοκόλλητον μετὰ
 χαλυβδίνου ῥοπάλου, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐκ χρυστάλλου πολυ-
 γωνίου ἦν ἐπίχρυσος. Τοῦ διαδόχου ἅμα ἐλθόντος καὶ
 ἀσπασαμένου τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς, οἱ γαμήλιοι φοίνικες
 ἐνεφυτεύθησαν πρὸ τῶν ἀνακτόρων, ὁ δὲ θορυβώδης χαι-
 ρετισμὸς τῆς μουσικῆς περιήχει. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐξῆλ-
 θον αἱ σουλτανίнай μετὰ τῆς συνοδίας τῶν σαχχαροπήκτων,
 ὡς ὁ σουλτάνος ἐξῆλθε μετὰ τῆς συνοδίας τῶν πυργοει-

δῶν φοινίκων, συμβόλων τούτων μὲν ἀνδρικῆς δυνάμεως, ἐκείνων δὲ γυναικείας ἡδύτητος. Ἡ πομπή κατέληξεν εἰς δέκα ἢ δώδεκα αἰχμαλώτους τῶν οὐγγρικῶν καὶ βοσνιακῶν μεθορίων, θραρυκαρδίους τολμητίας, οἵτινες ἐκρεοῦργουν ἀλλήλους διὰ μαχαιρῶν καὶ διέπειρον διὰ δοράτων, εἰς τούτων μάλιστα, διατρυπήσας τὴν ἐπίδερμίδα καὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐνέπηξεν ἐν αὐταῖς τὸ ξυρὸν σημαίας· εἶχε δὲ τοὺς μὲν βραχίονας διατετοξευμένους ὑπὸ βελῶν, τοὺς δὲ ὤμους πεπασσαλωμένους διὰ πάντων τῶν ἐξ ἡλῶν κρηπίδος (πετάλλου) οὕτως, ὥστε τὸ αἷμα ἔρρεε πανταχόθεν· ὀδυνηρὸν θέαμα ἀπεγνωσμένης ἀνδρίας. Οὗτοι ἀντημεΐφθησαν διὰ χρημάτων κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, ὁ δ' ἐξοχώτερος αὐτῶν ἔλαβε τιμᾶριον τετρακισχιλίων ἄσπρων. Ἀλλ' ἐπειδὴ δύο τούτων ἔμενον νεκροὶ κατὰ τὰ πειράματα ταῦτα ἀπάνθρώπων βασανισμῶν, ἀπηγορεύθησαν τοῦντεῦθεν ἐν ταῖς ἐπιλοίποις ταύταις ἐορταῖς. Τὰ ἐκ σακχάρως φιλοτεχνήματα ἐξεικόνιζον ἐννέα ἐλέφαντας, ἑπτακαίδεκα λέοντας, ἐννεακαίδεκα λεοπαρδάλεις, δύο καὶ εἴκοσιν ἵππους, μίαν καὶ εἴκοσι καμήλους, τέσσαρας καὶ δέκα καμηλοπαρδάλεις, ἐννέα σειρῆνας, πέντε καὶ εἴκοσιν ὠκυπτέρους ἰέρακας, ἐνδεκα πελαργοὺς, ὀκτὼ γεράνους, ὀκτὼ νήσας καὶ πίδακα, ὅλον ἐκ καντίου (χρυσταλλώδους σακχάρως) καὶ σακχάρως, φερόμενον ὑπὸ εἴκοσιν ἀνδρῶν, φρούριον φερόμενον ὑπὸ ἐτέρων τοσούτων, διβὴ ἢ διάβολον τοῦ δάσους, πέντε ταοὺς καὶ τοσοῦτους λύχνους, ἑκαταίδεκα ὑδρίας καὶ τοσοῦτους ὑδροχόους, ὀκτὼ πιθήκους, δύο ζατράκια, τρία καὶ τριάκοντα κάνιστρα μετὰ καρπῶν, ἑπτὰ μετὰ θαλασσίων ἰχθύων, τὰ πάντα ἀπειροκάλως ἐκ σακχάρως παρесеκυσμένα πρὸς θεάν. Τελευταῖον εἶποντο τὰ ἐδώδιμα ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἵππων, ὧν ὀκτὼ μὲν ἦσαν κεκαλυμμένοι δι' ἐρυθροῦ, ἑπτὰ δὲ διὰ χρυσοῦ φάντου δα-

μασκηνοῦ ὑφάσματος. Κατὰ τὴν διανομὴν τῶν γλυκυσμμάτων Ἀραβες καὶ ἄλλοι τολμηταὶ ἀνεῖρχοντο οὐ μόνον ἐπὶ τοὺς ἰστούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν ὀβελίσκον καὶ ἐπὶ τὴν στήλην τοῦ Ἱπποδρόμου διὰ παντὸς ἐπικινδύνου τρόπου. Μετὰ ταῦτα εἶποντο οἱ μεγάλοι φοῖνικες, ὑπερβάλλοντες πολλῶ τοὺς τῆς πρώτης πομπῆς, ἕκαστος ὕψους εἰκοσιν ὡς τριάκοντα πῆχεων καὶ διηρημένος εἰς ἑπτὰ ὀροφάς. Οὗτοι συνέκειντο ἐξ ἑπτὰ μεγάλων φυσητῶν κοιλῶν σφαιρῶν ἐκ πολυχρόου κηρίου ἐξεργασμένων, ὧν ἡ κατωτάτη εἶχε περίμετρον τεσσάρων ὡς πέντε πῆχεων, ἐπέκειντο δὲ ἀλλήλαις ἐλασσόμεναι. Περί τὰς σφαῖρας ταύτας ἦσαν πτηνὰ, ζῶα, καρποὶ καὶ κάτοπτρα· ἕκαστος δὲ τῶν φοινίκων ἡ κηρίων ἦν μικρογραφία τοῦ κόσμου, σύμβολον τῆς ἀπείρου κοσμογόνου καὶ δημιουργοῦ δυνάμεως τῆς διαδυούσης τὰς ἑπτὰ σφαῖρας. Πρὸς τὴν πομπὴν τῶν φοινίκων τούτων ὁδοὶ ὑψύθησαν, οἰκίαι ἀπεστεγάσθησαν ἢ κατηδαφίσθησαν. Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ οἱ ⁵ ^{Ἰουνοῦ} βεζύραι κατέθεντο τὰ ἐπὶ τῇ περιτομῇ δῶρα. Ὁ μέγας βεζύρης Σινὰν προσήνεγκε τῷ μὲν σουλτάνῳ πατρὶ πέντε πολυτελῶς σεσαγμένους ἵππους, τῷ δὲ σουλτάνῳ υἱῷ τρεῖς, πάντας ἡχοῦντας χρυσῷ καὶ μετὰ ἐφιππίων πεποικιμένων μαργαρίταις, καὶ πολλὰ ἐνδύματα ἀξίας τετρακισμυρίων δουκάτων, ὁ δὲ δεύτερος βεζύρης Σιαβὺς Πασᾶς ὀκτῶ ἵππους καὶ τρία ἐνδύματα ἐκ χρυσοῦφους ἐριούχου ἀξίας διςμυρίων δουκάτων, ὁ δὲ τρίτος, ὁ ἑκτομίας Μεσίχ Πασᾶς, τέσσαρας ἵππους, ὧν οἱ δύο μετ' ἐφιππίου καὶ σκευῆς, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα στολὰς ἀξίας τρισμυρίων δουκάτων, ὁ δὲ Μωάμεθ Πασᾶς Τζεῤῥάχ (ὁ χειρουργός) οὕτω καλούμενος, ἐπειδὴ ἀπὸ κουρέως τοῦ σουλτάνου προήχθη εἰς τὴν βεζυρίαν, ἵππους, ἐνδύματα, δούλους, ἀργυρὰ κοσμήματα ἀξίας πέντε καὶ δέκα χιλιάδων

δουκάτων, ὁ δὲ Ὅσμαν, ὁ κιαγιάβεγης ἡ ὑπουργὸς τῶν ἐσω-
τερικῶν, ἀργυρᾶ σκεύη καὶ Γεωργιανοὺς καὶ Κιρκασ-
σοὺς παῖδας, ἀξίας δεκαχισχιλίων δουκάτων. Κατὰ πάσας
τὰς ἡμέρας ταύτας, ὡς καὶ τὰς ἐπομένας, ὑπὲρ τοὺς ἑκα-
τὸν Ἑλλήνες, Ἀλβανοὶ καὶ Ῥαιτοί(;) εἵλοντο τὸν Ἰσλαμι-
σμόν. Οὗτοι, ἀποκαλύπτοντες τὴν κεφαλὴν, ἀνέτεινον δά-
κτυλον, μεθ' ὃ ἀπήγοντο εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ περιετέμνοντο.
Τὸ πλῆθος τῶν περιτμηθέντων χριστιανῶν ἦν τὸ προα-
νάκρουσμα τῆς τοῦ ἡγεμονόπαιδος. Κατὰ τὸν χρόνον τῶν
ἐορτῶν τούτων παρετίθεντο κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν ἐπὶ τῆς
πλατείας ὑπὲρ τὰ χίλια ἀγγεῖα ἀναβράστου ὀρύζης, ὧν
ἕκαστον ἦν κεκαλυμμένον δι' ἄρτου, ἑκαταίδεκα δ' ἔτι ὡς εἴκο-
σιν ὀλόκληροι ὀπτοὶ βόες μετὰ τῶν κεράτων καὶ τῶν ὀνύ-
χων. Ὁ λαὸς ὥρμα πρὸς αὐτὰ καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἡ πλα-
τεῖα ἦν πλήρης κεχυμένης ὀρύζης καὶ τεθραυσμένων ἀγ-
γείων. Διακόσιοι δοῦλοι τοῦ ναυπηγείου παραχρῆμα ἐκά-
θησαν τὴν πλατεῖαν, πεντήκοντα δ' ὑδροφόροι κατέβρε-
χον αὐτὴν ὡς ἡγείρετο κονιορτός. Ἀμα τῇ νυκτὶ ἡνά-
πτοντο ἑκατὸν πεντήκοντα μεγάλαι λυχναί, ὡς καὶ ἡ τοῦ
μεγάλου ἱστοῦ, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, καὶ πυ-
ροτεχνήματα, ἃ διεδίδον οὐ μόνον εἰς τὸν Ἰππόδρομον,
ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν πόλιν τὴν αἵγλην τῆς ἡμέρας.
Τῇ 6 Ἰουνίου οἱ πεντακόσιοι ὑδροφόροι ἀλλοκότοις μορ-
φαῖς καὶ συμπλέγμασιν ἐβάδιζον, δερβίσηδες δὲ, ἀγύρται,
παλαισταί, σχινοβάται, πιθηκηλάται, παντοῖοι μουσικοὶ
ἔτερπον τὸν λαὸν περιτρεφόμενοι, πηδῶντες, παλαίοντες καὶ
παντοῖα ἄλλα τεχνώμενοι. Τῇ ἐσπέρᾳ ἐγένετο πολιορκία
πλαστὴ κατὰ προχώματος οὐγγρικοῦ· οἱ μαχηταὶ ἔφερον
βάθδους ἀντὶ ὀπλων καὶ ὑπαυχένια ἀντὶ θωράκων· γενο-
μένης δὲ προσβολῆς, ἀπεκρούσθησαν, ἐθραύσθησαν δόρατα
καὶ κατεκόπησαν. Τὸ δόχۇρωμα ἐπὶ τέλους κατελήφθη ἐξ

ἐφόδου, ἐνεπρήσθη καὶ κατηδαφίσθη. Τῇ 7 Ἰουνίου ὁ αὐτοκρατορικός πρεσβευτὴς βαρόνος Πρέυνερ ἐκλήθη διὰ πρεσβείας δώδεκα θαλαμηπόλων καὶ διὰ πολυτελοῦς γλυκίσματος ἐπὶ τὴν ἐορτὴν, ὁ δὲ Πέρσης πρεσβευτὴς κατέλαβεν ἤδη πρὸ δύο ἡμερῶν τὴν ὀρισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, ὡς καὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Πολωνίας Φιλιππόβσκης, ὃς παρέστηκεν τοὺς δύο ἀδελφοὺς τοῦ χάνη τῶν Τατάρων τῷ μεγάλῳ βεζύρη, ἀπαιτοῦντι αὐτούς. Ὁ Φιλιππόβσκης ἐκόμιτεν ὡς δῶρα τέσσαρας μολοττικούς κύνας καὶ ἑξ δέματα διφθερῶν ποντικοῦ μυδός, ὧν ἕκαστον περιεῖχε τσσαράκοντα δέρματα καὶ ἐδύνατο χίλια δουκάτα, ὁ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Τρανσιλθανίας Λαδίσλαος Ζαλάνσκης προσήνεγκε δώδεκα ἀργυρᾶ ποτήρια μετὰ διπλῆς βάσεως, δώδεκα ἀργυρᾶ πινάκια κατὰτεχνα, δύο λεκάνας καὶ τέσσαρας λυχνίας, ὧν αἱ δύο ἐπίχρυσοι. Τὰ δῶρα τῶν Ῥαγουσαίων καὶ τῶν βοϊδόδων τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας συνέκειντο ἑξ ἀργυρῶν ποτηρίων, λεκανῶν καὶ ὥρολογίων, τὰ δὲ τοῦ χάνη τῶν Τατάρων ἑξ ἑξ δεμάτων δερμάτων ποντικοῦ μυδός καὶ τσοσύτων σισυρῶν, ἑκ πέντε δεμάτων δερμάτων σκυθικῶν γαλῶν καὶ ἑξ διφθερῶν ἐκ λευκοῖχτίδων (κακουμίων), προσφόρων γυναιξί, ἑξ ἑξ ὀδόντων θαλασσίων ἱππων (morse) καὶ εἴκοσι χριστιανοπαίδων, οἱ δὲ πρεσβευταὶ τοῦ σουλτάνου τοῦ Φεζ καὶ τοῦ Μαρόκου βαρύτιμον κομβολόγιον ἐκ μαργαριτῶν ἐντεθειμένον ἐν θήκῃ λιθοκολλήτῳ μαργαροφόρου κόχλου, δύο χρυσοποικίλους τάπητας, τέσσαρας ἄλλους σηρικούς ἄνθεσι καὶ δένδροις ἐντέχνως πεποικιλμένους, ἡνία χρυσαῖς σφαίραις καὶ πολυτίμοις λίθοις λαμπόμενα, λόφον ἐκ μελάνων πτερῶν ἐρωδιοῦ στίλθοντα ἀδάμασι, ράβδον ἑξ ἵπποποτάμου, ἀναβολεῖς μαργαρίταις καὶ πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένους, πολλοὺς τόμους σηρικῶν ὑφασμάτων, τέσσαρας δὲ χρυ-

σοῦφεις, πολλοὺς μαργαρίτας χρυσενδέτους καὶ τετρακισμυρίους χρυσοὺς (couponnes) ὡς φόρον. Οἱ κυκλοφόρητοι δερβίσαι περιστρέφοντο ἐπὶ πολλὰς ὥρας, Ἄραβες ὠρχοῦντο ὡς σάτυροι, ἄλλοι δὲ μετημφισμένοι εἰς τοιοῦτους μετὰ κεράτων καὶ μῆλωτων ἔκειντο ἐν τῇ πλατείᾳ. Τῇ νυκτὶ μεταξὺ καλλίσων πυροτεχνημάτων καιόντων πύργων, σκηνῶν, πιδάκων, ἱπταμένων ἱππων, ἀπελύθησαν εἰς τὸν λαὸν ζῶσαι ἄρκτοι, ἀλώπεκες, κύνες μετὰ ἀνημμένων δάδων καὶ πυροκροτάλων ἐν ταῖς οὐραῖς καὶ ἐπὶ τῶν νώτων πρὸς μεγάλην τέρψιν τοῦ προκρίτου ὄχλου ἐπὶ τῷ φόβῳ τοῦ κατωτέρου. Ὑπὸ τὰ σπινθηροβολοῦντα καὶ καταπίπτοντα ἔνθεν ἀκχεῖθεν πυροκροτάλα οἱ ποιεῖται ἀνεγίνωσκον τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ ὑμεναίους πλήρεις ὑπερβολῶν καὶ ἐπαίνων ὄρχησις δὲ Αἰθιοπῶν καὶ κωμῳδία Ἰουδαίων παρέτεινον τὸ πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ταύτης μέχρι μέσης νυκτός. Ἡ ἐξῆς ἡμέρα ἦν ὠρισμένη εἰς ἐστίασιν τῶν ἀξιωματικῶν τῶν γενιτσάρων, ὑπὲρ ὧν ἡτρεπίσθησαν ἑκατὸν ἐβδομήκοντα τραπέζαι, ὧν ἑκάστη εἶχε δις ἐπτὰ παροψίδας. Ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ ἀγὰς τῶν γενιτσάρων ἐξένιζον αὐτοὺς, οἱ δὲ ὀπλοποιοὶ ὑπῆρτον ταῖς τραπέζαις. Οἱ σολάκ καὶ οἱ πείκ, ἦτοι τοξόται καὶ δορυφόροι σωματοφύλακες τοῦ σουλτάνου, οἱ μὲν τόξα φέροντες, οἱ δὲ ἀκόντια, ἐπεδείκνυσαν τὴν τέχνην αὐτῶν τοξεύοντες ἢ ἀκοντίζοντες διὰ σιδήρου καὶ χαλκοῦ, διὰ θωράκων καὶ περικεφαλαίων ἐφόδου. Ὁ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς μετὰ πάσης τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἱππευσεν εἰς τὸν Ἰππόδρομον καὶ κατέλαβε τὸ θεωρητήριον, ὅθεν ἔβλεπε τὰ πηδήματα τῶν ἐλαυνόντων τὰς ἄρκτους καὶ τοὺς πιθήκους, τὰς στροφὰς τῶν δερβισῶν καὶ σόφη καὶ τὴν ἱππικὴν τῶν σπαήδων καὶ τὰς θαυματοποιίας τῶν Ἰουδαίων καὶ Αἰγυπτίων. Τῇ 9 Ἰουνίου οἱ νομομαθεῖς,

ὁ μουφτί, οἱ καδιασκέραι, οἱ καδήδες, οἱ ναῖδ, οἱ μου-
δερρίς, οἱ χότζαι, οἱ σέχαι καὶ οἱ ἱμάμαι ἐκλήθησαν εἰς
ἐστίασιν, ἐβδομήκοντα δὲ τράπεζαι παρεσκευάσθησαν αὐ-
τοῖς. Ἐν ἐβδομήκοντα ἀμάξαις ἀφίκοντο παῖδες τοῦ σουλ-
τάνου, ἐξελλόντες τῶν κοιτώνων τῶν παίδων τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως ὡς σπαήδες, καὶ ἡσπάσθησαν τὴν χεῖρα αὐ-
τοῦ. Δύο φρούρια ἡγέρθησαν ἀπέναντι τοῦ θεωρητη-
ρίου τοῦ σουλτάνου, ὧν τὸ μὲν μείζον μουσουλμανικὸν
μετὰ ἐρυθρᾶς καὶ κιτρίνης σημαίας, τὸ δὲ ἔλασσον, φέρον
σημαίαν σταυροῦ ἐρυθρὰν καὶ κυανῇ ἐπὶ λευκοῦ ἐδάφους,
ἐξεικόνιζε φρούριον χριστιανικόν. Ταῦτα ἐβαλλον ἄλληλα.
Εἴτα ἐχώρησεν ἡ φρουρὰ τῆς πρώτης παραλλήλου τά-
φρου καὶ τὸ πυροβολικὸν πρὸς τὰ τεῖχη τοῦ δευτέρου.
Ὅτε δὲ οἱ τέσσαρες τοῖχοι τούτου κατέπεσον, ἐξώρμησαν
αὐτοῦ τέσσαρες χοῖροι, ὡς τερπνὸς λεπτὸς ὑπαινιγμὸς
εἰς τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις, ὧν οἱ πρεσβευταὶ παρῆ-
σαν ταῖς ἐορταῖς· πρὸς ἐπίμετρον δὲ τῆς τοσοῦτον εὐ-
φροῦς ἀστείότητος χαῖρος ληφθεὶς ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ αὐ-
τοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ κατεμελίσθη ὑπὸ τριῶν λεόν-
των. Ἰουδαῖοι καὶ Αἰθίοπες ὠρχοῦντο ὀρχησιν ἐνόπλιον
καὶ σατυρικὴν (ματεσίναν καὶ μορέσκαν), τὴν πάλαι πυρ-
ρίχην καὶ σίκιννιν. Τῇ 10 Ἰουνίου ὁ αὐτοκρατορικός πρε-
σβευτὴς ἠθέλησε προσενεγκεῖν τῷ σουλτάνῳ τὰ ἑαυτοῦ
δῶρα, συγχείμενα ἐκ τριῶν πολυτίμων περιδεραίων,
πέντε ἄλλων βαρυτίμων κοσμημάτων καὶ δύο λαμπρῶν
νομισμάτων, πάντων τετρακισμύρια δουκάτα δυναμέ-
νων. Ἀλλὰ μαθὼν, ὅτι προέλαβεν αὐτὸν ὁ Βενετὸς
πρεσβευτὴς Σοράντος, ἀνεβάλετο τὴν παράδοσιν εἰς τὸ
τέλος τῶν ἐορτῶν, ὅτε προσήνεγκεν αὐτὰ πανηγυρικῶς
τῷ σουλτάνῳ. Τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ τὰ δῶρα ἦσαν
ἐξ ἀργυρῶν κοσμημάτων καὶ χρυσῶν ὑφασμάτων, δυνά-

μενα ὅσον τὸ πέμπτον τῶν ἀνωτέρω. Τῇ 11 Ἰουνίου, ὅτε ὁ σουλτάνος εἰστίασε πολυτελῶς τοὺς σπαήδας, ἤρξαντο αἱ πανηγυρικαὶ πομπαὶ τῶν συντεχνιῶν, αἵτινες ἐπὶ εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν παρήλασσαν ἀλλεπαλλήλως πρὸ τοῦ σουλτάνου μετὰ δεήσεων καὶ εὐλογιῶν, εὐχόμεναι αὐτῷ ὑγίειαν καὶ τύχην ἀγαθὴν καὶ προσφέρουσαι αὐτῷ ὡς δῶρον δεῖγμα τῆς ἑαυτῶν τέχνης, ἐλάμβανον δὲ ἀντὶ τούτου δράκας τινὰς νομισμάτων νεωστὶ χαραχθέντων. Αἱ διαφοροὶ συντεχνίαι ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας περὶ καλλίου περιβολῆς καὶ φαντασιωδῶν περικοσμήσεων, ἰδίᾳ προεθυμοῦντο ὑπερβαλεῖν ἀλλήλους διὰ τοῦ ἐπαγωγοῦ τῆς ποικίλης διακοσμήσεως τῶν μαθητῶν αὐτῶν, οἵτινες ἴσταντο κατὰ τάξιν πρὸ τοῦ σουλτάνου· μετὰ δὲ τὴν ὑπὲρ εὐτυχίας καὶ μακροβιότητος αὐτοῦ εὐχὴν τῶν δερβισῶν, οἵτινες κατελέγοντο τῇ συντεχνίᾳ αὐτῶν ἡ ὁμιλία τοῦ χότζα ἐτελεύτα διὰ τῆς κραυγῆς Ἀ μ ἡ ν, Ἀ μ ἡ ν. Τῆς πομπῆς ταύτης ἤρξαντο οἱ τεχνῖται τῶν γυναικείων κεκρυφάλων καὶ ὑποδημάτων, ἴσως πρὸς κολακείαν τῶν σουλτανινῶν, φέροντες σημαίαν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ ὑφάσματος καὶ ποικιλοχρόους οὐρανίσκους ἢ βαλδακίους, ὧν τὸ ὄνομα μαρτυρεῖ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν καλιφῶν (Βαγδάτ, Βαλδὰχ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα καλουμένης). Ἐν ὑπερμεγέθει ὑποδήματι ἐκ χρυσοποικίλου αἰγείας βύρσης ἐκάθετο χρυσοφόρος ῥοδοειδὴς πρωτόπειρος νέος, ὃς παρεστάθη τῷ σουλτάνῳ ἵνα πατήσῃ αὐτόν. Παρ' αὐτοῖς ἐπορεύοντο παῖκται σινικῶν σκιαγραφικῶν σκηνῶν καὶ νευροσπάστων, Ἰουδαῖοι εἰς Γερμανοὺς καὶ Ἰσπανοὺς στρατιώτας μετημφιεσμένοι, ἕτεροι δὲ ἀσπίσι κεκαλυμμένοι ὡς χελῶναι· τῇ ἐσπέρᾳ ᾗψαν ἐπὶ τινος σχοινίου σειρὰν λυχνιῶν σχηματίζουσάν τὸ πεντάγωνον τοῦ Πυθαγόρα, ὅπερ ὑπὸ τῶν Μουσουλ-

μάνων καλεῖται σφραγίς τοῦ Σολομῶντος. Τῇ 12 Ἰουνίου οἱ παμβακουργοὶ ἐκόμισαν λέοντας καὶ θαλάσσια τέρατα, κορύνας καὶ ἑωσφόρους ἐκ βάμβακος, τὰ ἀγριώτατα καὶ σκληρότατα ἐν τρυφερωτάτοις καὶ λειοτάτοις ἐξεικονισμένα.

13 Τῇ ἐπιούσῃ ἐδόθη συμπόσιον τοῖς τοπτζί καὶ τζεβετζί.
 Ἰουνίου Οἱ ὑποδηματοποιοὶ τῶν ἀνδρικῶν ὑποδημάτων καὶ οἱ ἐφιπιοποιοὶ παρήλασαν, οἱ μὲν φέροντες ὑπερμέγεθες ὑπόδημα ἐξ αἰγείας βύρσης καὶ ἐκ κιτρίνων εὐμαρίδων, ῥάβδους χρυσοειδεῖς περιειλημμένας πρασίῳ φυλλώματι, ἐφ' ὧν τινος αὐτῶν ἐξεικονίζετο ἡ ἄνω μνημονευθεῖσα σφραγίς τοῦ Σολομῶντος, οἱ δὲ κινήτῳ ἐργαστήριον ἐπὶ ἐξ τροχῶν, ἐν ᾧ ἤσυχολοῦντο περὶ τὴν κατασκευὴν παντὸς εἵδους ἐφιππίων καὶ ἄλλων ἵππικῶν σκευῶν. Οἱ πρὸς πτύξιν τῶν ἐσθήτων (καφτανίων) καὶ τῶν σηρικῶν ὕφασμάτων ἤλθον φέροντες σημαίαν ἐξ ἐρυθροῦ καὶ κιτρίνου δαμασκηνοῦ ὕφασματος· πεντήκοντα παῖδια, σηρικὰς ἐνδευμένα ἐσθῆτας περιέβαλλον ἅμαξαν, ἐν ᾗ παῖς ἐπτυχε σηρικὸν ὕφασμα ἐπὶ τῆς κεκαρμένης κεφαλῆς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ στρογγύλου μαρμάρου, ᾧ περ συνήθως ἐχρῶντο. Τῇ νυκτὶ τὸ ὑπὸ τοῦ καπετάν Πασᾶ Οὐλοῦτζ Ἀλῆ καὲν πυροτέχνημα ὑπερέβαλε πάντα τὰ προηγηθέντα κατὰ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ ποικιλίαν τῶν ἐν πυρὶ ἀπεικονιζομένων πλοίων, πύργων, φρουρίων, ἐλεφάντων. Οἱ θαυματοποιοὶ καὶ σχοινοβάται κατέπλησσαν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτῶν τεχνῶν καὶ ριψοκινδύνων πηδημάτων τὸν χαίνοντα καὶ συνωστιζόμενον ὄχλον. Τῇ 14 Ἰουνίου ἐγένετο τακτικὸς ἵππικὸς ἀγὼν τῶν σπαήδων· ὡς δ' ἐν τοῖς ἵπποτικοῖς χριστιανικοῖς ἀγῶσιν ἐβάλλοντο καὶ ἀπετέμνοντο Μωαμεθανῶν καὶ Αἰθιοπῶν κεφαλαί, οὕτως ἐνταῦθα Φράγκων καὶ Χριστιανῶν, ἤτοι γερμανικοὶ πῖλοι καὶ οὐγγρικά κεφαλῶν καλύμματα. Οἱ χριστιανοὶ δοῦλοι τῆς

χήρας τοῦ Σοκολλί, ἔχοντας τοιοῦτους οὐχὶ ἔλαττον τῶν ἐν-
νεακοσίων, παρέστησαν δι' ὀρχήσεως ἐνοπλίου καὶ τοξοφόρου
τὸν πρὸς τὸν δράκοντα ἀγῶνα τοῦ ἀγίου Γεωργίου, δύο
δὲ γαλέραι ἤλαυνον παρ' ἀλλήλας, ὥσπερ ἦσαν ἐν θαλάσῃ,
ἡ δὲ συλληφθεῖσα ἀπήχθη ἐν θριάμβῳ μετὰ καθελκυσθεί-
σης σημαίας. Οἱ μουσικοὶ τοῦ ναυδίου τῆς χήρας Σοκολλί
παρέστησαν καὶ εἰδὸς τι μυθολογικῆς παντομίμου· ἐν
μέσῳ δὲ τῆς ἀρμονίας τῶν κυμβάλων, αὐλῶν καὶ βιολίων
γενναῖός τις Ἰταλὸς ἐπετέθη πρὸς Ἑρωτα μετημφιεσμέ-
νον παιδίον, χρώμενος τὸ μὲν πρῶτον τῇ θωπείᾳ, εἴτα δὲ
τῇ βίᾳ· ἀλλὰ παρθένος τις, φέρουσα δόρυ, νύμφη τῆς Ἀρ-
τέμιδος ἢ Ἀμαζών, ἀπήλασε τὸν θρασὺν ἐπιχειρητὴν καὶ
ἔσωσε τὸ παιδίον· διττῶς εὐμήχανον θέαμα ὡς πηγάζον
ἐκ τοῦ γυναικωνίτου σουλτανίνης. Τῇ 15 Ἰουνίου παρή-
λασαν οἱ κλωστῆρες (tréfileurs) χρυσοῦν καὶ ἀργυρῶν μί-
των (συρμάτων) καὶ οἱ πεμματουργοὶ, ἐκεῖνοι μὲν κατα-
σκευάζοντες ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν μίτον (σύρμα), οὗτοι
δὲ πέμματα καὶ μελίπηκτα (χαλβάν) ἐν χρυσοῖς καὶ ἀρ-
γυροῖς νήμασι παρ' αὐτοῦς ἐπορεύοντο ἐπάλληλοι σπαή-
δες καὶ σιλιχδάραι ἐν κανονικοῖς τετραπλεύροις, οἵτινες
βάλλοντες χρυσοῦν σφαιρίδιον, ὃν ἐπὶ μακρᾷ κάμακος,
ἀπεχώρουν δύο πρὸς δύο. Ἐκ τούτων οἱ δύο ἔφερον ἀρ-
χαίᾳς ἐλληνικὰς ἐπιχρύσους ἐξοπλίσεις ἐφ' ἐνὸς ἵππου,
ὡς ἐπὶ τῶν σταυροφοριῶν οἱ ναίται καὶ οἱ τουρκόπολοι
αὐτῶν. Κατ' ἀρχάς ὁ μὲν τούτων ἴστατο ὀρθιος, ὁ δὲ ἑτε-
ρος εἶχε τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω, παρα-
χρῆμα δ' ἐκάθηντο πάλιν ἀμφοτέροι κανονικῶς ἐπὶ τοῦ ἐφι-
πίου ποιοῦντες πᾶν ὃ, τι ὅμοιον μαμελουκία (προτέρᾳ τῆς
ἀγγλικῆς) ἱππικῇ τέχνῃ. Τῇ 16 Ἰουνίου οἱ δερβίσαι οἱ
ὠρυόμενοι, οἱ κυκλοφόρητοι, οἱ πυροφάγοι καὶ οἱ ξιφουλ-
κοὶ ἐσπρῶδαζον ὑπερβαλεῖν τὰ μηχανήματα τῶν γοήτων,

τῶν θαυματοποιῶν, τῶν δρομέων καὶ τῶν τὴν ἵππασίαν ἀγωνιζομένων διὰ τῶν ἰδίων τεχνῶν ἐν τοῖς ἀδιαλείπτοις κραυγαῖς Ἀλλὰ καὶ Χοὺ, λαμβάνοντες πεφυρακτω-
 μένον σίδηρον εἰς τὸ στόμα, καταπίνοντες ξίφη καὶ ποι-
 οῦντες ἄλλας τοιαύτας γοητείας οὕτως, ὥστε ἐν ταῖς στε-
 νωποῖς, δι' ὧν διήρχετο ἡ πομπὴ αὐτῶν, αἱ γυναῖκες (ἃς οὐκ ἔῃ ὁ νόμος πορεύεσθαι εἰς τὰς πλατείας) ἐκ κατανύ-
 ξεως καὶ συγκινήσεως ἔκλαιον καὶ ἐκραύγαζον. Βῆς τοῦ-
 των ἐρρίφθη εἰς πίθον πλήρη ὄψεων καὶ διέμενεν ἐν αὐτῷ
 ἡσυχος· ἕτερος ἐπέθηκεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ λίθον, ὃν
 ὀκτὼ ἄνδρες οὐκ ἐδύναντο κινῆσαι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ διέρρη-
 ξαν αὐτόν· τρίτος ἐπήδησε ῥιψοκινδυνεύων ἐπὶ μαχαιρῶν
 καὶ ξιφῶν, πολὺ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἐμπεπηγμένων.
 Τὸ πυροτέχνημα ἐξεκόνιζε δάσος καὶ κῆπον ἐκ κυπα-
 ρίσσων, ὑπὸ Ἑλλήνος ἱερέως ἐφευρεθὲν καὶ τελεσθέν. Τῇ
 17 Ἰουνίου παρήλασαν οἱ μεταξουργοί, οἱ πλοκεῖς τῶν
 σειρῶν καὶ τῶν βρόχων φέροντες ἀλλοχότους πῖλους,
 περικεφαλίδας καὶ κεκρυφάλους ποικίλως διὰ μετάξης
 συνερβράμενους, ὀδοντωτοὺς καὶ συμπεπλεγμένους. Οἱ πλα-
 κουντοποιοὶ καὶ οἱ ποιηταὶ τῶν σακχαροκράτων, παρερ-
 χόμενοι μετὰ πάντων τῶν σκευῶν τῆς τέχνης αὐτῶν,
 ἐζύμουν καὶ ἐδωροῦντο πολύχροα σακχαρόκρατα τῷ λαῷ.
 Οἱ λινουργοὶ ἐδωρήσαντο τῷ σουλτάνῳ τὸ λεπτότατον
 ἐκ λίνου ὕφασμα, οἱ δὲ βυρσοδέψαι μεγάλα στρογγύλα
 σκύτινα τραπεζῶν καλύμματα χρυσῷ συνερβράμενα καὶ
 ὑδροφόρους σκυτίνους ἀρράφους φιάλας. Τῇ 18 Ἰουνίου
 ἐκλήθη ἐπὶ δεῖπνον ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης ὡς ἐπι-
 μελητῆς τῆς ἐορτῆς τῆς περιτομῆς. Οἱ ὀπωροπῶλαι ἔφε-
 ρον τοὺς ὑπ' αὐτῶν πωληθέντας καρποὺς ἐπὶ μακρῶν
 ράβδων προσδεδμένους. Οἱ ἔμποροι νημάτων καὶ οἱ ζω-
 νοπλόκοι παρήλασαν ἐπισκiasθέντες ὑπὸ τῆς λαμπρότη-

τος καὶ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν ἐπομένων αὐτοῖς χρυσο-
 χόων καὶ ἐμπόρων πολυτίμων λίθων, οἳ τινες προέπεμπον
 ὑπὲρ τὰ τριακόσια παιδία φέροντα χρυσοῦφῃ ἐνδύματα,
 ὡς τὴν ζῶσαν βάσιν τῆς ἐπιδείξεως αὐτῶν. Τῇ 19 οἱ ¹⁹ ^{Ιουνίου}
 ἐφιππισιοιοὶ καὶ οἱ ἱπποσκευοιοὶ καὶ οἱ κηροποιοὶ διέπρε-
 ψαν ἐπὶ τῷ μεγέθει τῶν εἰς θέαν ἐκτεθέντων σηγίστρων
 καὶ κηρίων. Τῇ 20, ἡμέρᾳ ὀρισθείσῃ εἰς ἐστίαν τοῦ κα- ²⁰
 πετάν Πασᾶ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου, παρή- ^{Ιουνίου}
 λασάν μετὰ τοὺς κεραμεῖς καὶ τοὺς στεγοποιοὺς οἱ Ἑλ-
 ληνες τοῦ Πέρα καὶ τοῦ Γαλατᾶ φέροντες σημαίας ἐχού-
 σας τετράγωνα ἐξ ἐρυθροῦ, κιτρίνου, κυανοῦ καὶ λευκοῦ
 χρώματος. Καὶ πρῶτον μὲν πεντήκοντα ζεύγη τούτων
 ἔφερον σχιστὸν ἐρυθρὸν χιτωνίσκον μετὰ προκύπτοντος
 χιτῶνος, φρυγικοὺς κυανοὺς πῖλους καὶ ἐπὶ τῶν μηρῶν
 κρόταλα, ἐν δὲ χερσὶ γυμνὰ ξίφη. Ἰδίαν πομπὴν παρίστα
 γάμος ἑλληνικός. Τριάκοντα χρυσοφόροι Ἑλληνόπαιδες
 μετὰ πιλίου (χιουλαφίου) ἐκ μέλανος σπρίχνου, μαργα-
 ρίταις καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένου, καὶ ἕτεροι
 τοσοῦτοι, μετημφισμένοι εἰς κοράσια, ἐβάδιζον πρὸ τοῦ
 νυμφικοῦ ζεύγους, ἀγομένου ὑπὸ φορητὴν σκιᾶδα, εἵποντο
 δ' αὐτοῖς πάλιν ἕτεροι ὡσαύτως, εἰς κοράσια μετημφι-
 σμένοι, παῖδες. Ἐκατέρα μοῖρα ἤρξατο ὀρχεῖσθαι χωρὶς, οἱ
 μὲν πρῶτοι ἑκατὸν τὴν ὑγρὰν ἀλεξανδρινήν, ἐν ᾗ σώζον-
 ται τὰ ὄργανα τῶν Σαλίων ἱερέων, ἡ δὲ τὴν σῶφρονα ῥω-
 μαϊκὴν, ἧς ἡ περιπλοκὴ ἀπομιμείται τοὺς ἐλιγμοὺς τοῦ
 λαβυρίνθου. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο οἱ τζεβετζί, ἧτοι οἱ
 ὀπλοποιοὶ, κατασκευάζοντες ὅπλα καὶ λιαίνοντες αὐτά,
 μετὰ ἑκατὸν ἀρχαίων ἐπιχρύσων ἐξοπλίσεων. Οἱ βιβλιο-
 δέται καὶ οἱ χρωστῆρες τοῦ χαρτίου ἔφερον χαρτίνας
 σημαίας καὶ ἑκατὸν τριάκοντα παιδία ἐνδεδυμένα πολύ-
 χροα χαρτία καὶ κινητὸν ἐργαστήριον, ἐν ᾧ κατὰ τὸ κάτω

μέρος ἐν ἐλίαινε χάρτην, κατὰ δὲ τὸ ἄνω τρία ἑτέρα ἀνεγίνωσκον τὸ Κοράνιον. Οἱ φορμοποιοὶ καὶ οἱ ἀσχο-
λούμενοι περὶ τὴν τύλην ἤγον ἑκατὸν πεντήκοντα παι-
δία χρυσοφόρα ἐπὶ χρυσῶν στρωμνῶν καὶ προσκεφαλαίων,
οἱ δὲ κατοπτροπῶλαι καὶ οἱ ζωγράφοι τῶν φιαλῶν ἑκα-
τὸν πεντήκοντα παιδιά, ἅφ' ὧν ὀπισθεν καὶ ἔμπροσθεν ἀνερ-
τῶντο κάτοπτρα, εἰς ἃ ἀδύνατον ἦν προσιδεῖν ἕνεκα τῆς
ἀνταυγείας τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ κτενοποιοὶ ὥς ταπεινοὶ θεμε-
λιωταὶ πάσης διακοσμήσεως τῆς κόμης. Ἐπὶ τρεῖς ἑβδο-

- 21 μάδας διήρκεσαν αἱ πομπαί⁽¹⁾. Ταῖς ἐπιούσαις ἑπτακαίδεκα
^{Ἰουνίου} ἡμέραις προσῆλθον οἱ χρωστῆρες τῶν ἐριούχων καὶ λίνων
ὑφασμάτων, οἱ δορυξοοὶ, οἱ ἐργάται τῶν ἀκοντίων, οἱ σπου-
δασταί, οἱ παντοπῶλαι, οἱ Ἰουδαῖοι ῥάπται, οἱ σαγματο-
22 ποιοί, οἱ Ἀθίγγανοι χαλκεῖς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πυριτοδο-
^{Ἰουνίου} ποιοί, οἱ χαλκουργοί, οἱ πωληταὶ τῶν μαγίδων (ταμπουρά)
23 καὶ οἱ ἄλιεῖς. Οἱ ἐργάται τοῦ δαμασκηνοῦ ὑφάσματος
^{Ἰουνίου} ἔφερον ἐπὶ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ῥάβδων πολυτελεῖ ὑφά-
σματα. Οἱ βιβλιοπῶλαι οὐκ εἶχον μουσικὴν, ὥς ἄλλαι
συντεχνίαι, ἀλλὰ μόνον δερβίσας κραυγάζοντας Ἰα λ-
λά χ καὶ Χού. Οὗτοι προσήνεγκον τῷ σουλτάνῳ δύο
Κοράνια. Εἴτα παρήλασαν οἱ ποιῆται τῶν ὀστεῖνων δα-
κτυλίων τοῦ ἀντίχειρος πρὸς ἑντάσιν τῆς νευρᾶς τοῦ τό-
ξου, οἱ ὑφανταὶ καὶ γεωργοί, οἱ κοσκινοποιοὶ καὶ γανωταί,
24 οἱ Ἑλληνες τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Φαναρίου, οἱ νεω-
^{Ἰουνίου} κόροι, βελοποιοί, ἀρωματοπῶλαι, λαχανοπῶλαι καὶ ἀνθο-
πῶλαι, οἱ πωληταὶ χιλοῦ καὶ ἀχύρων ἄνευ σημαίας μετὰ
βοῆς χαλιναγωγουμένου, οἱ σχοινοπλόκοι, πιλοποιοί, βε-

(1) Ὁ Γάλλος μεταφραστὴς ἕως ἐνταῦθα μετεγλώττισε τὴν περιγραφὴν ταύτην ἢ καμὼν, εἴτε κρίνας δυσχερῆ τὴν συνέχειαν τῆς μεταφράσεως αὐ-
τῆς, ὥς τοῦτο πολλαχοῦ τῆς παρούσης ἱστορίας εὕρηται. Σ. τοῦ Μ.

λονοπῶλαι, βурсοδέφαι, μαχαιοποιοί, κολεοποιοί καὶ
 βαλαντοποιοί, οἱ ἐκ χάρτου ἐργάται παιγνίων, οἱ πωληταὶ 25
 νίτρου, θηριακῆς καὶ μιθριδάτου (ἀλεξιφαρμάκου), οἱ ^{Ἰουνίου}
 ὕδροφόροι καὶ οἱ τοὺς ἀναβολεῖς ἐπαργυροῦντες, οἱ σκη-
 νοῤῥάπται, ῥάπται διεῤῥωγόντων ἱματίων καὶ κρηπιδοποιοί
 (πεταλλουργοί), οἱ Ἀθίγγανοι, οἱ σαρωθροποιοί καὶ οἱ
 καθαρισταὶ τῶν καπνοδοχείων, οἱ κάπηλοι τοῦ μικροῦ Βε-
 ζεστάν, οἱ πωληταὶ τοῦ γάλακτος καὶ παραβίου (μποῤῥᾶ)
 καὶ οἱ ἐργάται τῶν κιθάρων. Ἐν μέσῳ τῆς πομπῆς ταύτης
 τῶν συντεχνίων ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης προσήνεγκε τὸ δῶ- 26
 ρον αὐτοῦ, πεντήκοντα παῖδας, ἐννέα θώρακας, ἐννέα ξίφη, ^{Ἰουνίου}
 ἐννέα ῥόπαλα, ἐννέα ὠρολόγια κατὰ τὸν προσφιλεῖ τα-
 тариκὸν ἐννέα ἀριθμόν. Εἵτα παρήλαταν οἱ ὑέλουργοί καὶ 27
 οἱ ἀχθοφόροι, οἱ σιδηρουργοὶ τῶν περιβλημάτων τῶν ὑπο- ^{Ἰουνίου}
 δημάτων, οἱ ἐργάται τῶν πελέκεων καὶ ῥινῶν καὶ οἱ πτυο-
 ποιοί, ψηκτροποιοί, νευροῤῥάφοι, σιδηροπῶλαι, Ἑλλη-
 νες ὑποδηματοποιοὶ γυναικείων ὑποδημάτων, πλύνται,
 λεβητοποιοί, πριονοποιοί, κουρεῖς, ἔχοντες σκηνὴν κινη-
 τήν, ἐν ᾗ μικροὶ παῖδες ἔκειρον ἀλλήλους, οἱ πωληταὶ
 τῶν κεφαλοδέσμων, σταθμοποιοί, ἐφθοπῶλαι, μάγειροι
 τῶν μικρῶν μαγειρείων, ἀρτοκρεατοποιοί, οἱ ἐργάται τῶν
 στεατίνων κηρίων καὶ οἱ ὀπωροπῶλαι. Εἵτα οἱ μαθητευόμε- 28
 νοι τῶν σχολείων μετὰ τῶν διδασκάλων, οἱ τεχνῖται τῶν ^{Ἰουνίου}
 ξυλίνων ὑποδημάτων, торνευταί, θηκοποιοί, μάγειροι τῶν
 μοσχείων ποδῶν, οἱ ἡλοκόποι, κρεωπῶλαι καὶ μεταξουρ-
 γοί. Τῇ 29 ἐπεδείχθη τὸ θέαμα τῆς ἀλώσεως τῆς Γολέ- 29
 τας ὑπὸ τοῦ Σινὰν Πασᾶ. Τῇ ἐπιούσῃ παρήλασαν οἱ λεμ- ^{Ἰουνίου}
 βοῦχοι, οἱ διακομισταί, οἱ φαλιδοποιοί, οἱ παρασκευάζον- 30
 τες τὰ τῆς γραφικῆς ὕλης, οἱ σανιδοκόποι, ταινιοποιοί,
 λαχανοπῶλαι, βιβλιοπῶλαι, ποιμένες, ὀρνιθοθήραι, οἱ βα-
 λανεῖς φέροντες πάντα τὰ πρὸς λουτρὸν, ἥτοι κυανοῦν

περίζωμα, κάτοπτρον, λέβητας λουτροῦ, φανόν, λεκάνην, ἀφ' ἧς ἀνηρτῶντο ὕδρῳ, ὡς, ἐργαλεῖα πρὸς τριχοκουρίαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Τῇ 1 Ἰουλίου παρήλασαν οἱ Μολδαβοὶ κτηνέμποροι, οἱ ἐργάται τῶν ἐργαλείων τῶν τοῖς ὑποδηματοποιοῖς χρησίμων, οἱ χρυσοπεταλλουργοί, οἱ πωληταὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τῆς πιμελῆς, οἱ Ἀλβανοὶ σαπωνοπῶλαι, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκόμιζον μέγα φρούριον ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι ἐπιτραπήσεται αὐτοῖς φέρειν κιτρίνους κεφαλοδέσμους ὡς καὶ πρότερον. Τῇ 2 Ἰουλίου παρήλασαν οἱ κοσμηταὶ πετρῶν, σανιδοπῶλαι, ἐλατῆρες ὑποζυγίων, ῥάπται, ὀρνιθοπῶλαι, τραπεζοποιοί, οἱ περικαλύπτοντες τὰ τῆς ὁδοπορίας κιβώτια, οἱ ὀρχησταί, μουσικοί, καφεπῶλαι, ἐψηταὶ τῶν διπύρων, ἵπποπῶλαι, ὀρνιθοθήραι, Αἰγύπτιοι ἔμποροι, χερσῶνακτες, οἱ τῷ ἀρχιεποδόμῳ ὑποτελεῖς ἐργάται, οἶον, κτίσται, λιθοτόμοι, ξυλουργοί, οἱ ἀνορύσσοντες φρέατα, οἱ γύψω κονιαταί, οἱ ὕδραγωγοί, οἱ καμινευταὶ τῆς ἀσέβηστου, οἱ λεμβοποιοί καὶ οἱ διοπτροπῶλαι, τῇ δὲ 5 Ἰουλίου οἱ ζωγράφοι, οἱ τὸν κεφαλόδεσμον περιειλίσσοντες, οἱ Αἰγύπτιοι ναῦται, οἱ κοφίνοποιοί καὶ τέλος οἱ οἰνοχόοι.

6 Ἰουλ. Ἰπποδρομία ἀπὸ τοῦ χωρίου Τζαταλτζε εἰς τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως, πρὸς τὴν ὥρισθῃ ἄθλον χιλίων δουκάτων, καὶ σκορπισμὸς χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, διέκρινεν ἀπὸ τῶν προηγουμένων καὶ ἐπομένων ἡμερῶν τὴν 7 Ἰουλίου, καθ' ἣν ὁ ἡγεμονόπαις Μωάμεθ περιετμήθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βεζύρου Τζεβρᾶχ Μωάμεθ Πασᾶ. Τὸ ἀποτμηθὲν μόριον ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ ἐν χρυσῷ κυπέλλῳ πρὸς τὴν σουλτάναν Χασεκί, μητέρα τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ, τὸ δὲ ἡμαγμένον μαχαίριον πρὸς τὴν βασιλομήτορα. Χάριν τῆς ἐπιτυχοῦς ἐγγχειρίσεως ὁ Τζεβρᾶχ Μωάμεθ ἔλαβε δῶρον ὀκτακισχιλίων δουκάτων εἰς χρήματα καὶ πράγματα. Τῇ ἐξῇ

ἡμέρα, 8 'Ιουλίου, καμηλοπάρδαλις καὶ ἐξημερωμένος
 λέων ἐπέδειξαν τὰς ἑαυτῶν τέχνας. Αἱ ἐστιάσεις κατέ-
 παυσαν· ἐπειδὴ δὲ τὰ θεάματα ἔληξαν, ὁ ὄχλος διεσκορ-
 πίσθη. Ἀλλὰ τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς περιτομῆς μέ-
 γας θόρυβος ἦν μεταξὺ τῶν γενιτσάρων καὶ τῶν σπαή-
 δων, οὗ αἰτία ἦν μέθυσσι καὶ ἑταίρα τίς. Ὁ ἀστυνόμος,
 θελήσας κολάσαι διὰ τῶν γενιτσάρων μεθύσους σπαήδας
 καὶ ἀποκτείνας ἐν τῷ θορύβῳ ἓνα τούτων, ἠκίσθη ὑπ' αὐ-
 τῶν καὶ ἀπήχθη χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένος εἰς τὸν Ἰπ-
 πόδρομον πρὸ τοῦ σουλτάνου. Οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαή-
 δες ἠπειλήσαν ἀλλήλους, μόλις δὲ ὁ μέγας βεζύρης, ὁ
 ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς 'Ρούμελης
 κατεπράυναν τὸν σάλον τοῦ αὖξοντος θορύβου. Οἱ γενί-
 τσαροι ἦσαν τόσῳ μᾶλλον ἠρεθισμένοι, ὅσῳ ὁ σουλτά-
 νος ἠρνήθη αὐτοῖς τὸ διδόμενον ἐν ταῖς ἑορταῖς τῆς περιτο-
 μῆς σύνηθες δῶρον δι' ἀπορίαν τοῦ γαζοφυλακίου, καὶ ὁμῶς
 πρὸ τινων ἡμερῶν ἔρριψε πράγματι ἀπὸ τῆς θυρίδος χρή-
 ματα. Μόνον τοῖς γενιτσαροῖς, τοῖς κατὰ τὰς ἑορτάς φρου-
 ρήσας τὸν Ἰππόδρομον, ἐδόθη βαλάντιον δουκᾶτων, τοῖς
 δὲ ἀξιωματικοῖς αὐτῶν ἐδόθησαν δέκα ἐσθῆτες. Τῇ ἐπαύ-
 ριον τῶν ταραχῶν τῶν γενιτσάρων, 19 'Ιουλίου, αἱ σουλ-
 τανίται ἐπανῆλθον ἐν ἀμάξαις κεκαλυμμέναις ἀπὸ τοῦ με-
 γάρου τοῦ Ἰπποδρόμου εἰς τὰ αὐτοκρατορικὰ ἀνάκτορα.
 Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίησαν τῇ ἐπιούσῃ οἱ παῖδες. Τῇ 20 'Ιουλίου
 ὁ σουλτάνος ἐξήτασε τοὺς τζαούσας, οἵτινες μετὰ τὰς
 πανηγυρικῶς ἀναγνωσθείσας εὐχὰς, αἷς ἐπηκολούθησαν 21
 παρατεταμένα Ἀ μ ἡ ν, Ἀ μ ἡ ν, ἀπελύθησαν. Ὡσαύτως Ἰουλ.
 ἀπελύθησαν τελευταῖοι καὶ οἱ πενταχόσιοι δορυφόροι, οἱ
 περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς καθαριότητος τῆς πλατείας φρον-
 τίσαντες. Τῇ πεντηχοστῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἀπὸ τῶν 22
 ἀνακτόρων πανηγυρικῆς ἐξόδου τοῦ σουλτάνου, οὗτος ἐπα- Ἰουλ.

νήλθε σὺν τῷ υἱῷ λάθρα καὶ ἐν πάσῃ σιγῇ εἰς αὐτὰ περὶ ὄρθρον βαθύν, ἅτε φοβούμενος μὴ ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς συνήθους πομπῆς παραχθῇ ὑπὸ τῆς μόλις καταπραυνθείσης ἔριδος τῶν σπαῆδων καὶ γενιτσάρων. Οὐ μόνον δὲ ὁ φόβος οὗτος, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος ἡγεμονόπαιδος, γεννηθέντος κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς περιτομῆς ⁽¹⁾ καὶ μετὰ δύο ἡμέρας τελευτήσαντος, καὶ πυρκαϊὰ ἐτάραξαν τὴν μετὰ τηλικαύτης, ὥς οὐδέποτε πρότερον καὶ ὕστερον, γεννομένης δαπάνης καὶ πολυτελείας τελεσθεῖσαν ἐορτὴν. Ἡ πυρκαϊὰ αὕτη ἐθεωρήθη ὥς κακὸς οἰωνὸς τῆς μεγάλης ἥτις ἐκ τῆς ἔριδος τῶν σπαῆδων καὶ τῶν γενιτσάρων ἀναφλεχθεῖσα ἠπείλει καταβροχθίσειν ὕστερον ἐν ταῖς φλοξίναις αὐτῆς τὸ ὅλον κράτος. Ἡ διὰ μακρῶν προηγηθεῖσα ἀφήγησις τῆς περιτομῆς κρίνεται δικαία οὐ μόνον ἐνεκα τοῦ πλήθους τῶν πηγῶν καὶ τῆς περιοχῆς τῶν περὶ τοῦτου ἰδιωτικῶν συγγραφέων συγγραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐνεκα τούτου ὅτι ἡ ἐορτὴ αὕτη, ἀπὸ ἐτῶν τὸ τέρμα διαπραγματεύσεως καὶ πρεσβειῶν τοῦ Μουράτ, ἦν ἡ ἐστία, εἰς ἣν συγκεντρωθεῖσαι ἅπασαι αἱ ἀκτῖνες ἐξωτερικοῦ σεβασμοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ πολιτισμοῦ ἐπιχέουσι φαεινότατον φῶς ἐπὶ τὸ τότε ἔτι μεγαλεῖον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ δικαίως πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ πολιτεῖαι ἐφοβοῦντο, καὶ ἐπὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς καὶ τὸν πλοῦτον τῶν μεγιστάνων, ἐπὶ τὸ δαπανηρὸν τῆς ἐνδυμασίας καὶ τὴν πολυτελείαν τῶν παίδων, ἐπὶ τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὰς τέρφεις τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τὴν κατάστασιν τῆς τὴν τέχνην προαγωγῆς βιομηχανίας καὶ τῆς σκοπίμου διανομῆς τῆς ἐργασίας

(1) Κατὰ τὸν Ἀλῆν καὶ Σελανικὴ αἱ ἐορταὶ αὗται διήρκεσαν ἐπὶ πέντε καὶ πεντήκοντα ἡμέραι· ὁ Σαγγρέδος, σ. 441, ἀπαιτᾷται μεγάλως λέγων ἄνευ τῆς προσθήκης τῆς λέξεως Luglio «La solennita pel retaglio primo eipio li due di Giugno termino li venti uno (di Luglio).

ἄτινα ἡ παρέλασις ἑκατοντάδων συντεχνιῶν, κυβερνωμέ-
νων δι' ἰδίων θεσμῶν, κάλλιστα παριστᾷ.

Τῷ αὐτῷ ἔτει τὰ ἀνάκτορα ἐξωραϊσθησαν διὰ τῆς οἰκο-
δομῆς δύο περιπτέρων. Καί τὸ μὲν ἔκτισεν ὁ σουλτάνος
ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐντὸς τοῦ νομιζομένου εὐτυχοῦς ἀριθ-
μοῦ τῶν πεντάκις ἑννέα ἡμερῶν (τοῦ γινομένου τοῦ πυ-
θαγορικοῦ πέντε καὶ τοῦ ταταρικοῦ ἑννέα) καθ' ὃν χρόνον
ἐμελλον οἰκοδομηθῆναι τὰ φρούρια τοῦ Κάρς, Ἐριβάν,
Ἀρές καὶ Σαμαχί, τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν, ὁ Σινάν,
περιλάλητον ἐπὶ μακρὸν, καλούμενον περίπτερον τοῦ
Σινάν. Τῷ ἑκκαίδεκαετῇ γεγονότι διαδόχῳ, ἱκανῶ εἰσελ-
θεῖν εἰς τὸν γυναικωνίτην κατὰ τὸν νόμον τοῦ Ἀβραάμ,
ἐδόθη γυνή, φρουρά, αὐλή καὶ ἐπαρχία, δηλαδὴ τὸ σαν-
τζάκ τῆς Μαγνησίας, ἀφ' οὗ ὁ πατὴρ ἀνέβη εἰς τὸν θρό-
νον. Δισχίλιοι ἵπποι καὶ πεζοὶ ἦσαν ἡ φρουρά τοῦ οἴκου
αὐτοῦ· ὑπὸ τούτων δὲ προπεμπόμενος μετὰ τὴν σημαίαν,
ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀπῆλθε. Ὁ σουλ-
τάνος ἀνέδειξε παιδαγωγὸν τοῦ υἱοῦ τὸν νομομαθῆ Νεβαγί,
μὴ δόκιμον ἐκ τῶν συγγραμμάτων, ὥς οἱ προκάτοχοι
αὐτοῦ Τζαφέρ, Χαϊδέρ καὶ Ἀζμί (Ζ), ὁ δὲ μέγας βεζύρης
Σιαβούς ἀπεχωρίσθη τοῦ ἡγεμονόπαιδος δοὺς αὐτῷ συνε-
τάς συμβουλὰς περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῖς κυριάρχαις ἀρε-
τῶν. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον συμβάν μετὰ τὰς συμβουλὰς ταύ-
τας καὶ ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς ἐξουσίας τοῦ ἑκκαίδεκαετοῦς
ἡγεμονόπαιδος ἦν ἡ ἐκ προστάγματος αὐτοῦ θανάτωσις
τοῦ αὐλάρχου καὶ θαλαμηπόλου αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς Μα-
γνησίαν πορείαν. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ὁ ἡγεμονόπαις ἐδωρή-
σατο παιδίσκην τῷ πατρί· ὁ δὲ, τιμῶν τὸ δῶρον τοῦ υἱοῦ,
κατέστησε μετ' οὐ πολὺ αὐτὴν μητέρα θυγατρίου (1).

28
ΔΕΚΕΜ.
1583

(1) A Mohameto Figlio del Sultano un figlio nasciuto, che elle
il nome Selim, allegreze fatte. Φεβρουαρίῳ μηνί, 1585.

Συγχρόνως αἱ γυναῖκες τοῦ σουλτάνου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἡ τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου ἐν Μαγνησίᾳ ἔτεκον ἄρρενα, καὶ τὸ μὲν νεογνὸν τοῦ Μωάμεθ ἐκλήθη Σελίμ, τὰ δὲ νεογνά τοῦ Μουράτ Σουλεϊμάν καὶ Τζιχαγγίρ ⁽¹⁾. Τὴν πανηγυρικῶς ἀγγελοῦσαν πρὸς τὴν ἐπικράτειαν χαρὰν τοῦ Μουράτ ἐπὶ τῇ γεννήσει ἡγεμονοπαίδων ἡμαύρωσεν εὐθὺς μετὰ ταῦτα τὸ μέγα ἄλγος τοῦ Μουράτ ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ τῆς φιλότατης ἀδελφῆς καὶ μέγιστα δυναμένης παρ' αὐτῷ σουλτάνης Ἑσμαχάν, γυναικὸς τὸ πρῶτον τοῦ Σοκολλί, εἴτα δὲ τοῦ Ἀλῆ, Πασᾶ τῆς Βούδης, τελευτησάσης λεχοῦς. Μετὰ πέντε ἡμέρας ἐτελεύτησε καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς καὶ ἐτάφη ἐν Ἐγιοῦπ παρὰ τῷ Σοκολλί. Ὁ βεζύρης Ἀλῆς ἡτήσατο τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ ἀπὸ Βούδης, ἔνθα μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε τὸν βίον ⁽²⁾; τὸ δὲ ἀξίωμα ἐδόθη τῷ Σινάν. Οὕτως ἐπραγματοποιήθησαν αἱ κατὰ τοῦ Ἀλῆ ἀραὶ τῆς πρώτης γυναικὸς, ἦν αἰσχροῦς ἀπέπεμψε.

5
A. V.
1585

Τὴν εὖνοιαν καὶ τὰς χάριτας τοῦ σουλτάνου ἐμερίζοντο πρὸς τὸν νέον μέγαν βεζύρην Ὁσμάν Πασᾶν ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης Μωάμεθ, ὃς δι' ἰδιοχείρου γράμματος τοῦ σουλτάνου ἔλαβε τὴν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σεμσί μηδενὶ ἄλλῳ ἀπονεμηθεῖσαν προνομίαν τῆς πρὸς τὸν σουλτάνον ἐλευθέρας προσόδου, καὶ ὁ Ἰβραῖμ, ὁ νεωστὶ ἀναγορευθεὶς διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου. Ὅτε Μουράτ ὁ Γ' ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν, διώκει τὴν Αἰγύπτου ὁ ἐκτομίας Μεσίχ Πασᾶς μετὰ τσσαύτης ὠμότητος, ὥστε κατὰ τὴν ἐξαστῇ

(1) Due figli maschi nati al Sr. Souleiman e Gihangir.

(2) Ὁ Σελανικί, σ. 175, ἀναφέρει τὴν τελευτὴν τοῦ Σεμσί εἰς τὸ ἔτος 988 (1586).

διοίκησιν αὐτοῦ ὑπὲρ τὰς χιλίας κεφαλαὶ ἔπεσον ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ δημίου (H). Τὸν Μεσίχ Πασὰν διεδέξατο ὁ Χαζινεδάρ Χασὰν Πασᾶς, ὃς ἦν τοσοῦτον δωρολήπτης, ὅσον ὁ πρότερον ὠμός. Τὰ πλούτη αὐτοῦ ἦσαν ὁ ἀληθὴς τῆς καθαιρέσεως λόγος, αἱ δὲ κατ' αὐτοῦ μομφαὶ τῶν κατοίκων τοῦ Καΐρου, ὅτι ἤθελε μεταβαλεῖν τὸ ἐκεῖ νέωριον εἰς τέμενος, ἦν πρόφασις. Ἀνεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· τῇ ἡμέρᾳ δὲ, καθ' ἣν μετὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τῶν ἄλλων βεζυρῶν παρέστη τῇ καταθέσει τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ τεμένου τῆς βασιλομήτορος ⁽¹⁾ ἐν Χρυσουπόλει, ἀπήχθη ὑπὸ τοῦ βοσιαντζίβαση εἰς τοὺς ἑπτὰ Πύργους. Τὰς ἐκ τῆς ὠμότητος καὶ πλεονεξίας τῶν δύο τούτων διοικητῶν ἐπενεχθεῖσας τῇ χώρᾳ πληγὰς ὥρισθη ἵνα θεραπεύσῃ ὁ ἑταῖρος τοῦ σουλτάνου Ἰβραῖμ, ὃς νῦν ὡς τοιοῦτος καὶ ὡς μέλλων γαμβρὸς αὐτοῦ οὐ μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐντολῆς τῆς κρείσσονος διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου, ἠλπίζεν, ὅτι βαδίζων ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ παντοδυνάμου φίλου τοῦ Σουλεϊμάν, τοῦ πολιορκητοῦ τῆς Βιέννης καὶ τοῦ πορθητοῦ τοῦ Βαγδάτ, εὐθὺς μετὰ τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου ἀνυψωθήσεται εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ κράτους. Ἀφικθεὶς δ' εἰς Καῖρον ἀνίχνευσεν οὐ μόνον χρήματα καὶ πολυτίμους λίθους καὶ τοὺς κεκρυμμένους θησαυροὺς τοῦ Χασὰν, οὐς ἀνεῦρεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀμεταλλεύτους τοῦ ὄρου Μοκκαδάν καὶ τοῦ φρέατος τῶν Σμαράγδων κατὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Μετὰ ὀκτωκαιδεκάμηνον

(1) Σουχεϊλί, φ. 57. Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ τεμένου τούτου μετὰ μαγειρείου τοῖς πτωχοῖς καὶ μετὰ νοσοκομείου ἐγένετο τῷ 994 (1585). Ὁ Μιναδοῦ λέγει, ὅτι ὁ Χασὰν ἀφικόμενος εἰς Ἀμάσειαν, ἀπήχθη ὑπὸ δγδοήκοντα καπιτζίδων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ῥαουζατοῦλ ἑβράρ, φ. 303.

ἀνίχνευσιν τοιούτων θησαυρῶν παρηγγέλθη δι' αὐτογράφου τοῦ σουλτάνου ἐπανελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ Συρίας, ὅπως ὑποτάξῃ τὸν ἐκεῖ ἀντάρτην βέγην τῶν Δρούσων Μιάνογλου. Παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῷ δεφερδάρ Σινάν· ἀλλ' ὅμως πρὶν ἢ ἀπέλθῃ, ἀνήγαγεν εἰς ἑξάκοσίας χιλιάδας δουκάτων κατ' ἔτος τὸν συνήθη τέως φόρον τῶν τετραχοσίων χιλιάδων, εἶτα δ' ἀπῆλθεν εἰς Συρίαν μετὰ δις μυρίων ἀνδρῶν, οὓς διὰ τάχους συνέλεξε, πρὸς ὑποταγὴν τοῦ Μιάνογλου, ἄρχοντος τῆς ἀπὸ Σιδωνος (Σαῖδᾶ) μέχρι Πτολεμαίδος (Ἀκκά) παραλίας τῆς Συρίας (1).

Οἱ Δρούσοι, οἵτινες ἔλαβον τὸ νῦν ὄνομα αὐτῶν ἀπὸ τινος ἀποστόλου τοῦ Αἰγυπτίου καλῖφου Χακιμβιεμιριλλάχ, εἰσὶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἀρχαίου καὶ φιλοπολέμου λαοῦ τῶν Μάρδων ἢ Μαρδίνων, τῶν κατ' ἀρχὰς μὲν οἰκούντων τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ Κασπίου πελάγους χώρας, εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἀποικισθέντων εἰς τὰ ὄρη τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας (Θ). Τὸ ὄνομα τοῦ λαοῦ τούτου φέρει ἔτι νῦν ἐν μὲν Μεσοποταμίᾳ τὸ φρούριον Μαρδίνον (ἢ ἀρχαία Μάρδη), ἐν δὲ Τουδί οἱ ἀπόγονοι τῶν Μάρδων, οἵτινες λατρεύουσιν ἔτι ὡς Γουέβρους, Σεμσί, Νοσσαῖρι καὶ Ἰεζεδί τὸ πῦρ, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὴν μήτραν καὶ τὸν διάβολον (I). Οἱ περὶ τὸν Λίβανον Μάρδοι, ὡσαύτως εὐπιστοι καὶ πρόθυμοι πρὸς λατρείαν τοῦ ἀπιθάνου, ὡς οἱ περὶ τὴν Μάρδην ὁμόφυλοι αὐτῶν, ὁμολογοῦσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρί-

(1) Ὁ Μιναδοῦ ἀφηγεῖται ἀκριβέστατα τὰ τῆς δευτέρας ταύτης ἐκστρατείας, μαθὼν αὐτὰ παρὰ τοῦ Ῥαγουσαίου Βόνῃ, διερμηνέως τοῦ Βενετοῦ Προξένου Ἰωάννου Μικέλη, αὐτόπτε, αἱ δὲ περὶ τούτου ὀθωμανικαὶ πηγαὶ εἰσι σκοτεινὰ καὶ ἀνεπαρκεῖς.

δος τὸν βδελυκτότατον καὶ μωρότατον τῶν τυράννων, τὸν καλὴν Χακιμιεμριλλάχ, τὸν πορθήσαντα τὸν ἅγιον Τάφον ἐν Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἑνσαρκον θεότητα, πρεσβεύουσι δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα δόγματα καὶ ἠθικὰς ἀρχὰς ὁμοίας ἀξίας, ἐφ' ὧν ἐτι ἐν μέρει ἐπίκειται μυστηριώδης πέπλος (1). Οἱ Δρούσοι διαιροῦνται εἰς δύο κυρίως φυλὰς, εἰς τὴν τοῦ Τεϊμανί ἢ τοῦ ἐμίρου Σεχίθ (2), οὗ οἱ ἀπόγονοι ὑπὸ ὁμώνυμον ἡγεμόνα ἄρχουσιν ἐτι νῦν τοῦ Λιβάνου, ἔχοντες πρωτεύουσιν τὸ Δεϊρολκάμρ ἢ μοναστήριον τῆς σελήνης, καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἰβν Μαάν, τὴν δυνατωτάτην τοῦ χρόνου ἐκείνου. Ἡ ἀρχαία, τὸ μὲν θρησκευτικὴ, τὸ δὲ πολιτικὴ διαίρεσις τῶν Γεμανιγέ καὶ Καϊσιγέ, τουτέστι τῶν ὁπαδῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Γεμέν, ὅς ἀρχομένης τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος ἐξώπλισε κατ' ἀλλήλων τὰς ἀραβικὰς φυλὰς τῆς Συρίας, ἐχώριζε καὶ τοὺς πέντε ἡγεμόνας τῶν Δρούσων, οἵτινες ἐμερίζοντο ἀλλήλοις τὴν κυριαρχίαν τῆς συριακῆς παραλίας τοῦ Λιβάνου. Ὁ Μαάνογλου, δεσπότης τῆς Σιδῶνος, Τύρου καὶ Πτολεμαίδος, ὁ ἰσχυρότατος τῶν Δρούσων, καὶ ὁ Σερεφεδδὴν, ἀρχὼν μικρᾶς χώρας πρὸς ἄκρον τῆς Σιδῶνος, ἦσαν ὁπαδοὶ τοῦ Γεμέν καὶ ἐκαλοῦντο ἐρυθροί. Οἱ τρεῖς δ' ἄλλοι, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Καϊσιγέ, λευκοὶ καλούμενοι (3), ἦσαν ὁ Ἰβν Μαάν, ἀρχὼν τῆς μεταξὺ Βηρυτ-

(1) Τὰς ἀρίστας πηγὰς περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν Δρούσων ἔχει ἐκ τῶν ἱερῶν αὐτῶν βιβλίων ὁ Σίλβεστρως δὲ Σαῦ, ὃν ἀνέπτυξεν ἐν τινι ὑπομνήματι πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων· νεώτεραι δὲ πηγαὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Ἐφημερίδι.

(2) Ἐτυχον εὐκαιρίας ἵνα γνωρίσω τὸν ἡγεμόνα τοῦ Λιβάνου Μίρ Σεβὰχ ἀρχομένης τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὁ Σίρ Σιδνέυ Σμῖθ περιέπλεε τὴν Συρίαν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου Γίγριδος.

(3) Ἀλῆ· Τζιχκνομαῦ. Ὁ μεταφραστὴς τοῦ συγγράμματος τοῦ ἐπι-

τοῦ καὶ Τριπόλεως χώρας καὶ ἐδρεύων ἐν Κεσρεβάν, ἐνθα αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου σκιάζουσιν, ὁ Ἴβν Φιράκ, δεσπότης τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Λιβάνου μέχρι τῆς πεδιάδος τῆς Κοίλης Συρίας, καὶ ὁ Ἀλῆ Ἴβν Κερφούς, ἄρχων τῆς μεταξὺ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου καλλιῆς κοιλάδος, κατοικῶν συνήθως ἐν τῇ Ἡλιουπόλει (Βαλδέκ). Οἱ τρεῖς οὗτοι ἡγεμόνες, ἐχθρικῶς ἔχοντες πρὸς τοὺς ὁμοφύλους καὶ φιλικῶς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐπορεύθησαν μετὰ ἐξακισχιλίων ἀνδρῶν εἰς Ἱερουσαλήμ πρὸς δεξιῶσιν τοῦ Ἰβραὴμ Πασᾶ, καὶ προὔτεινον πολεμῆσαι πρὸς τὰς διαμαχομένας φυλάς.

Ὁ Βενετός Πρόξενος μετὰ τοῦ διερμηνέως αὐτοῦ, τοῦ Ῥαγουσαίου Βόνη, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Δαμασκοῦ στρατοπεδεύοντα Ἰβραὴμ ἵνα προσαγορεύσῃ αὐτόν. Ὁ διερμηνεύς δ' οὗτος συνδιελέχθη τῷ ἐκ Σλαβονίας καταγομένῳ στρατηγῷ ἐν τῇ μητρικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ. Ὁ Ὀθωμανὸς στρατηγὸς μετεπέμψατο τοὺς δύο ἀντάρτας ἡγεμόνας Σερεφεδδὴν καὶ Μαάνογλου. Ἐκ τούτων, ὁ μὲν ὑπήκουσε μὲν τῇ προσκλήσει ταύτῃ, ἀλλ' ἡμείφθη διὰ δεσμῶν, ὁ δὲ ἠτιολόγησε τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ εἰπὼν, ὅτι ὤμοσεν ἵνα μηδέποτε προσεγγίσῃ Ὀθωμανῷ, ἀφότου ὁ πατήρ αὐτοῦ προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Δαμασκοῦ Μουσταφᾶ ἐθανατώθῃ ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰβραὴμ ἔταμε μὲν καὶ ἔκαυσε τὴν ὑποκειμένην τῷ Μαάνογλου χώραν, ἐμπρήσας τέσσαρας καὶ εἴκοσι κώμας, ἀλλὰ στρατὸς Δρούσων, καταλαβὼν ἐξαπίνης τὸν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Δαμασκοῦ μέιναντα Ὁβεῖς καὶ τὸν υἱὸν τούτου, ἀπέκτεινε

γραφομένου *Istoria di Facardino grand Emir di Drusi* καλεῖ, τοῦναντίον τῇ Τζιχαννουμᾶ, τὴν μερίδα τοῦ Μαάν λευκού, τὴν δὲ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἐρυθρού.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

πεντακοσίους ἀνδρας. Ὁ Ἰβραῖμ ἐπὶ τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν λόφων τοῦ Ἀνταρά οὐχὶ πόρρω τῆς πρωτευούσης τοῦ Μαάν, πρὸς ὃν ἀπέστειλε τὸν Ἀλῆν, Πασᾶν τοῦ Χαλεπίου, καὶ τὸν Γοϊμεδά, πρεσβευτὴν τοῦ Μασούρ, ὅπως πείσωσιν αὐτὸν εἰ μὴ πρὸς ἐπίσκεψιν, τοῦλάχιστον πρὸς πορισμὸν χρημάτων καὶ ὀπλων. Ὁ δὲ Μαάν, ὅπως ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἐπεμψε διὰ τοῦ Ἀλῆ τριακόσια εἴκοσιν ὄπλα (fusils), εἴκοσι σάκκους καλλίστης μετᾶξης τοῦ Ἀνταρά καὶ πεντακισμύρια δουκάτα, αὐτὴ δ' ἡ μήτηρ τοῦ Μαάν ἐπορεύθη πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον ἵν' ἀπολογηθῇ ὑπὲρ τῆς ἀπουσίας τοῦ υἱοῦ ἕνεκα τοῦ ὅρκου αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰβραῖμ, λαβὼν δύο καλύμματα, ἔρριψε τὸ μὲν ἐφ' ἑαυτὸν, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν ἐκπροσωποῦσαν τὸν Μαάν μητέρα αὐτοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν ἐναργῆ, ὅτι ἐπὶ πάντα τὰ παρεληλυθότα ἐρρίφθη πέπλος λήθης.

Ἀρνούμενου πάντοτε τοῦ Μαάν προσελθεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπορεύθη πρὸς αὐτὸν τὸν δεύτερον ὁ Γομεῖδᾶ καὶ ἐξεβιάσατο παρ' αὐτοῦ πεντακισμύρια ἕτερα δουκάτα, τριακόσια ὀγδοήκοντα ὄπλα, ἑκατὸν δέκα αἶγας, ἑκατὸν πεντήκοντα ἵππους, ἑκατὸν πεντήκοντα βουβάλους, χιλίους βόας καὶ διακοσίους κριοὺς· ἀλλ' ὁ Ἰβραῖμ, μὴ ἀρκούμενος πᾶσι τοῖς δώροις τούτοις, ἐπεμψε πάλιν πρὸς τὸν Μαάν τὸν Γομεῖδᾶ, ὃς ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δέκα ἐπίχρυσα ἐγχειρίδια, ἀργυρᾶς ζώνας καὶ δέκα φορτία χρυσοῦ καὶ μετὰ ξης. Κενώσας οὕτως ὁ Ἰβραῖμ τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Δρούσου ἡγεμόνος, ἐδήλωσε παρὰ τὸν δοθέντα ὅρκον τὰς λοιπὰς κτήσεις αὐτοῦ, τὸ δὲ Ἀνταρά, πρωτεύουσα τοῦ Μαάν, καὶ ἐννεακαίδεκα χωρία ἐνέπρησε. Ὁ μοκαδδὲμ, ἡ φρούραρχος τοῦ Ἀνταρά, καταφυγὼν μετὰ τριακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν εἰς ἀπότομον ὄρος, ἐξηπατήθη ὑπὸ

τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἰβραὶμ καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, καταλιπὼν τὸ καταφύγιον, ὅθεν ἐδύνατο ματαιῶσαι πάντας τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ οἱ μὲν τριακῶσι πεντήκοντα ἄνδρες κατεσφάγησαν καὶ κατεπευροβολήθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ὅφ' ὧν περικυκλούμενοι ἐπορεύοντο εἰς τὸ στρατόπεδον, πιστεύσαντες τῷ λόγῳ αὐτῶν, ὁ δὲ μοκαδδὲμ ἐξεδάρη ζῶν· καταρώμενος δὲ τῷ Ἰβραὶμ ὡς ἐπιόρκῳ καὶ ἐξωμότῃ ἐκδορεῖ ἐτελεύτησε τὸν βίον (1). Τούτων γιγνομένων ἐν τῷ Λιβάνῳ, ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἀπεθίβασεν εἰς Σιδῶνα τετρακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες ἐπόρθησαν πᾶσαν τὴν παραλίαν καὶ ἀπήγαγον εἰς δουλείαν τρισχιλίους αἰχμαλώτους. Ὁ Ἰβραὶμ ἐπανῆλθεν εἰς Δαμασκὸν, ἐνθα ἔμεινε δώδεκα ἡμέρας καὶ ἐνθα ἀνηγόρευsen ἡγεμόνα τοῦ Λιβάνου τὸν Ἰβν Κερφούς, τὸν πλουσιώτατον τῶν ὑποταγέντων αὐτῶν ἡγεμόνων τῶν Δρούσων, δούς αὐτῷ σημαίαν καὶ ξίφος. Ἐκ δὲ Βηρυττοῦ μετεπέμψατο τὸν Ἰβν Μανσοῦρ, τὸν τέως μισθωτὴν τῶν τελῶν τῆς Τριπόλεως καὶ Βηρυττοῦ, παρ' οὗ ἀπήτησε διὰ τὴν μίσθωσιν τῶν τελῶν τῶν δύο τούτων πόλεων ἑκατὸν ἐξήκοντα χιλιάδας δουκάτων κατ' ἔτος. Μάτην ὁ Ἰβν Μανσοῦρ ἐζήτηι ἀναβολήν· διότι ὁ Σλαβόνος ἐξηπάτησε τὸν Δρούσον, ὃν περὶ μέσας νύκτας προσεκάλεσε παρ' ἑαυτῷ μετὰ μικρᾶς ἀκολουθίας, ἔν' ἀγάγῃ αὐτὸν εἰς νέαν ἐπιδρομὴν ἐπὶ τὴν χώραν τοῦ Μαάν. Ὁ Ἰβν Μανσοῦρ ἤλπιζεν ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀποδράσειν, ἀλλ' ὁ Ἰβραὶμ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς δεσμά, ὡς τὸν Σερεφεδδὶν, καὶ μετὰ

(1) Tagliatemi, disse, il membro, e postolo primo nella natura alla moglie dell' infame Ibraim, a lui poi ponetelo alla bocca, che così sarà contento e satio della carne mia. Μιχαῆλ, σ. 290.

αὐτοῦ ἐρρίψεν αὐτὸν εἰς τὴν γαλέραν πρὸς θριαμβικὴν ἰσοδὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Μηνὶ πρὸ τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἰσόδου τοῦ Ἰβραῖμ προεπέμφθησαν τριακόσαι κεφαλαί, αἵτινες ἀμφίβολον ἦν, εἰ πᾶσαι ἦσαν κεφαλαὶ Δρούσων καὶ εἰ μὴ συνανεμίγησαν αὐταῖς καὶ κεφαλαὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰβραῖμ πρὸς μείωσιν τῆς ἑαυτοῦ ζημίας, αὖξῃσιν δὲ τῆς τῶν Δρούσων. Ὁ Ἰβραῖμ κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν μετὰ πέντε καὶ εἴκοσι γαλερῶν, ἃς ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς κατήγαγεν ἐκ Τριπόλεως. Τῇ ἐπαύριον ἐξετέθησαν πρὸς θεὰν τὰ προωρισμένα τῷ σουλτάνῳ δῶρα, ἅπερ ἦσαν τὰ πλουσιώτατα, ὧν μέμνηται μέχρι τοῦδε ἡ ἱστορία, καθόσον πολλῶ ὑπερέβαλλον τὰ ἐπὶ Σουλεϊμάν ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἰβραῖμ, ὅτε ἐπανῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Σινάν καὶ τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ ἐξ Ἀραβίας χομισθέντα. Τὸ βαρυτιμότατον πάντων ἦν χρυσοῦς λιθοκόλλητος ἀπαστράπτων θρόνος, οὗ μόνον ὁ καθαρὸς χρυσὸς ἐδύνατο ὀγδοήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ἐξειργάσθη δὲ τῇ ἐπιστάσει τοῦ Αἰγυπτίου καλλιτέχνου Δερβίς βέγη καὶ τοῦ ὡς μουτεφερρίκᾳ ἐπιτετραμμένου Ἰβραῖμ βέγη. Ὁ θρόνος οὗτός ἐστιν ὁ αὐτός, εἰς ὃν ἀναβαίνουσιν ἔτι νῦν οἱ σουλτάνοι τῇ πρώτῃ τῆς ἀναρρήσεως ἡμέρᾳ. Τὰ δῶρα τῶν βέγηδων τῆς Αἰγύπτου συνέκειντο ἐξ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα τριῶν χιλιάδων καὶ τριακοσίων πέντε δουκάτων, τὰ δὲ τοῦ Ἰβραῖμ ἐκ δύο Κορανίων, πολυτίμοις λίθοις κεκοσμημένων, ἐξ αὐλαίας χρυσοποικίλου τῆς πύλης τῆς Κααβᾶς, ἐκ τριῶν λιθοκολλήτων ξιφῶν, ἐκ τοσούτων περσικῶν ἐγχειριδίων καὶ μαχαιρίων, ἐκ τριῶν ἀσπίδων, ὧν ὁ ὀμφαλὸς ἦν κόμπος ἐκ πολυτίμων λίθων, ἐκ χρυσῆς συσκευῆς λουτροῦ, ἥτοι ἐκ λεκάνης, κάλπιδος, ἀγγείου τοῦ ῥοδοστάγματος, ἐκ χρυ-

σοῦ ἢ ἐπιχρύσου ἄβακος, συμπάντων ἐξ ἑννέα καὶ ἑβ-
 δομήκοντα εἰδῶν, ἐξ ἑννέα καὶ εἴκοσι τόμων μεταβάλλον-
 τος χρώμα σπρίχνου καὶ ἐκ τοσούτων ὁμοιοχρῶν βενε-
 τικῶν, ἐξ ἑννέα τόμων πολυτιμοτάτου ὑφάσματος, ἐξ ἑκα-
 τὸν ἑννέα τόμων σπρικοῦ γαλλικοῦ ὑφάσματος καὶ το-
 σούτων πολυχρῶν ἄλλων, ἐκ χιλίων τόμων σινδόνης πρὸς
 κατασκευὴν κιρβασιδῶν, ἐκ δέκα φορτίων λεπτοτάτης με-
 τάξης καὶ ἐκ πεντακοσίων συνήθων, ἐξ ἑκατὸν παιδῶν
 λευκῶν, ἐξ ἑπτακαίδεκα εὐνούχων Μαύρων, ἐκ δέκα Αἰ-
 θιόπων μελάνων καὶ ἑπτὰ λευκῶν, ἐκ τριῶν καὶ ἐξήκοντα
 ἀραβικῶν ἵππων, ὧν οἱ μὲν πρῶτοι ἑννέα μετὰ χρυσῶν ἐφιπ-
 πίων καὶ σκευῶν, μετὰ κοκκίνων καλυμμάτων καὶ μετὰ
 σηγίστρων πεποικιλμένων μαργαρίταις, οἱ δὲ ἄλλοι μόνον
 μετὰ ἐπαργύρου σκευῆς καὶ μετὰ καλυμμάτων καὶ σπ-
 γίστρων ἐκ σπρικοῦ καὶ δαμασκηνοῦ ὑφάσματος, ἐκ μι-
 κροῦ ἐλέφαντος, φέροντος κόκκινον κάλυμμα, ἐκ καμη-
 λοπαρδόλεως καὶ ἐκ πέντε καὶ εἴκοσι φορτίων δρουσικῶν
 ὀπλῶν, ἀξίας συμπάντων τῶν δώρων εἰς δύο ἑκατομμύρια
 δουκάτα. Ὁ Μουράτ, γνούς πρὸ πολλοῦ ἵνα ἐκδῷ τὴν
 θυγατέρα αὐτοῦ, τὴν σουλτάναν Ἀἰσέ, τῷ Ἰβραήμ, ὥρισε
 τὴν τελετὴν τῶν γάμων εἰς τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, ἥτις
 ἐλαπρύνθη ὑπὸ τοῦ γάμου τούτου, ὥς ἡ ἰσημερία τοῦ φθι-
 νοπώρου ὑπὸ τοῦ θριάμβου. Ἐνεκα δὲ ἰδίας εὐνοίας ἡ προίξ
 τῆς ἡγεμονίδος, ὁρισθεῖσα κατὰ τὸν νόμον εἰς ἑκατοντα-
 χισχίλια δουκάτα, ἠυξήθη εἰς τὸ τριπλάσιον· ἀλλ' ὁμως
 οἱ γάμοι ἀνεβλήθησαν εἰς τὴν 9 Ἰουνίου. Παράνυμφος ἦν
 ὁ ναύαρχος Κιλίτζ Ἀλῆς, οὗ μόνον τὸ δῶρον τῆς βλαύτης
 ἦν ἀξίας πενταχισμυρίων δουκάτων, καὶ ὃς ἀνέλαβεν ἵνα
 ἰδίαις δαπάναις παρασκευάσῃ τὰ γλυκύσματα καὶ τοὺς
 γαμηλίους φοίνικας. Τῇ ἡμέρᾳ τῆς μνηστείας ὁ Κιλίτζ
 Ἀλῆς ἐπορεύθη εἰς τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα, ἐνθα περιεβλήθη

20
Μαΐου
1586

ὡς καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Μωάμεθ, τὴν χρυσὴν τιμητήριον ἐσθῆτα· ἐνεμήθησαν δὲ ἐν συνόλῳ ὡς τρισχίλια ἐσθῆτες, κατὰ τοὺς πίνακας. Ὁ πολυμαθὴς ἱστοριογράφος Σεαδεδδίν, παιδαγωγὸς τοῦ σουλτάνου, εἰσήνεγκεν εἰς τὴν προῖκα τῆς ἡγεμονίδος εἰσφοράν τρισχιλίων δουκάτων. Ταῖς ἐξῆς τέσσαρσιν ἡμέραις οἱ ἐμίραι καὶ οἱ νομομαθεῖς, ἡγουμένου τοῦ νέου μουφτί Τζιβιζαδῆ, ἐκλήθησαν ἐπὶ συμπόσιον. Τῇ 29 Μαΐου ὁ μνηστήρ εἰστίασεν ἐν τῷ κατὰ τὸν Ἱππόδρομον μεγάρῳ αὐτοῦ (ἀρχαίῳ οἰκήματι τοῦ ἐταίρου τοῦ Σουλεϊμάν Ἰβραῖμ,) τὸν μέγαν βεζύρην, τοὺς ἄλλους βεζύρας συναδέλφους αὐτῷ⁽¹⁾, τοὺς βεγλερβέγηδας καὶ τὸν καπετὰν Πασᾶν, εἰς οὓς ἐνειμεν ὑφάσματα καὶ ὑδροχόους· τεσσαράκοντα ἀοιδοὶ καὶ παλαισται ἐψυχαγῶγουν δι' ᾧδων καὶ παλαισμάτων τοὺς δαιτημόνας. Μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ βεζύραι, ἡγουμένου τοῦ μεγάλου βεζύρου, πορευθέντες πρὸς τὴν ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις νύμφην, ἤγαγον αὐτὴν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Ἰβραῖμ ὑπὸ οὐρανίσκον ἐξ ἐρυθροῦ σπρικὸς ὑφάσματος, οἷος ἦν ὠρισμένος συνήθως ταῖς ἡγεμονίαις. Τῆς πομπῆς ταύτης ἡγοῦντο δύο γαμήλιοι φοίνικες ὕψους δώδεκα πήχεων καὶ ἕτερος ἐλάσσων κεκοσμημένος πολυτίμοις λίθοις. Ὁ μέγας βεζύρης ἔφιππος προηγεῖτο ἀμέσως τῆς ἡγεμονίδος. Κατὰ τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς καὶ ἐγγόνου τοῦ Σουλεϊμάν Μιρμάχ, γυναικὸς τοῦ Ῥουστέμ, καὶ τῆς Χουμαῖ, γυναικὸς τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ, οἱ τότε μεγάλοι βεζύραι, ὁ ἐκτομίας Σουλεϊμάν, καὶ ὁ Ῥουστέμ Πασᾶς, προεπορεύθησαν πεζῇ ἀμέσως πρὸ τῆς σουλτανίνης ἀπὸ τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων ἔχοντες ῥάβδον ἐν τῇ

(1) Ἀλλ' ἔς, σ. 440. Παρὰ Λεβενκλάου εὐρηται ἀκριβὴς ἀφήγησις τοῦ γάμου τούτου, γενομένου μηνὶ Μαΐῳ 1586 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

χειρί· ἀλλ' ὅτε ὁ Σουλεϊμάν ἐτέλεσε τοὺς γάμους τῶν τριῶν ἐγγόνων μετὰ τοῦ Σοκολλί, Πιαλὲ καὶ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Χασάν, ἐπετράπη τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ Ἀλῆ ἵνα πορευθῇ ἔφιππος ἕνεκα τῆς μεγάλης εὐσαρχίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρθρίτιδος, ὑφ' ἧς ἔπασχε. Ὁ Σιαβούς Πασᾶς ἔλαβεν εὐκαιρίαν ἐκ τοῦ προηγουμένου τούτου, ὥς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἵνα ἱππεύσῃ.

Ἡ ληστρικὴ ἐπιδρομὴ τοῦ Ἰβραΐμ ἐπὶ τοὺς αἰγυπτιακοὺς καὶ συριακοὺς θησαυροὺς ἦν σύγχρονος πρὸς τὸν δευτερον ἀναφλεχθέντα περσικὸν πόλεμον, ἕνεκα δὲ τῆς ἐπαναλήψεως αὐτοῦ ἡ Πύλη ἐτήρησε προθυμότερον τὴν πρὸς τὴν Αὐστρίαν συνθήκην, τὴν ἐπὶ ὀκτῶ ἐτῇ ἀνανεωθείσαν μετὰ ἔτος ἀπὸ τῆς περιτομῆς. Ὁ βαρόνος Πρέυνερ, πλη-
¹¹
^{1αν.}
¹⁵⁸⁴ ρεξούσιος τοῦ αὐτοκράτορος, ἔθηκε τὰς βάσεις τῆς συνθήκης ὀλίγοις μηνὶ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ πεσόντος ἀπὸ ἔππου (1). Ἡ ἀνανέωσις τῆς εἰρήνης ἦν ἀναγκαία διὰ τὰς ἐκατέρωθεν ἐπιδρομὰς εἰς Δεβρεζίν (2), Κοιρμένδ, Ὀνὸδ καὶ τὴν Οὐϊνδικὴν κάτω Στυρίαν, κυρίως ὁμως διὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ Ὁδεῖς Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Βούδης, τὴν τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Φερχάδ, πρῶτον ἱπποστασιάρχου τοῦ σουλτάνου, ἣν ὑπεστήριζεν ὁ Τρανσιλβανὸς ἐξωμότης Μαρκάζης, τοῦ ἐφορμῆσαι ἐξαπίνης πρὸς τὰς ὀρεινὰς χώρας. Ὁ Σιαβούς, ὁ νέος μέγας βεζύρης, διωμολόγησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ μυρία τάλληρα ἀντὶ τοῦ συνήθους δώρου τῶν

(1) Ὁ Πρέυνερ ἐτελεύτησε τῇ 19 Αὐγούστου 1584 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου ἐν Γαλιτᾷ παρὰ τῷ Ἀλβέρτῳ Βύς. Ἀναφορὰ τοῦ Πέξεν, γραμματέως τῆς πρεσβείας. Ὁρα αὐτοκρ. ἀρχεῖα.

(2) Ἐπιστολὴ Μουράτ τοῦ Γ' πρὸς Ῥοδόλφον τὸν Β', τῷ μηνὶ βεβιούλ ἀχρὶ 939 (Μαΐου 1584), ἐν ᾗ αἰτιᾶται τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Αὐστριακῶν εἰς Δεβρεζίν, εἰς τὴν χώραν τοῦ σκντζάκ τοῦ Ζόλνοκ, εὐρῆται ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

ἑξακισχιλίων, τῶν κατὰ πᾶσαν ἀνανέωσιν συνθήκης διδο-
μένων τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντὶ τῶν μεγάλων
δοθέντων δώρων ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς
περιτομῆς προθύμως εἶχε μὴ ποιῆσαι περαιτέρω μνεῖαν
τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ διπλοῦ τιμητηρίου δώρου (καθυστε-
ροῦντος ἐπὶ ἔτος) καὶ δὴ περιλαβεῖν ἐν τῇ συνθήκῃ τὴν
Ἰσπανίαν, εἰ ὁ αὐτοκράτωρ ὑπισχνεῖτο τὴν τήρησιν τῆς
εἰρήνης ἐκ μέρους αὐτῆς. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος ἔτους
τὰς σπονδὰς ἔλυσαν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βέγηδων τοῦ Νοβι-
γράδ, Ζόλνοκ, Φουλὲκ καὶ Ζεξενὺ (ὧν ὁ τελευταῖος ἦν
ἀδελφὸς τοῦ Ἰβραῖμ, γαμβροῦ τοῦ σουλτάνου), ἔτι δὲ
μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐν Βεσπρίν, ὅπου ὁ φρούραρχος τῆς
πόλεως ταύτης Παῦλος Ἰστουάνφης καὶ ὁ πρὸ μικροῦ
ἐλθὼν εἰς Κοπὰν σταντζάκβεγης συνεπλάκησαν ἑκατέρωθεν
λεηλατοῦντες, καὶ τέλος ἡ εἰς Καρνιόλαν ἐπιδρομὴ τῶν
Τούρκων. Μετὰ τοῦ βέγη τοῦ Κοπὰν συνελήφθη ὁ Χα-
σὰν τζαούσης, βεσλούαγας τοῦ φρουρίου τούτου, ὁ φρού-
ραρχος τοῦ Βολουβδάρ καὶ πολλοὶ ἐπιφανεῖς σπαῖδες.
Ἐννέα καὶ εἴκοσι κεφαλαὶ ἀπετάμην, πέντε δὲ σημαῖαι
ἐσυλήθησαν. Αὗται προστηνέχθησαν τῷ ἐν Βιέννῃ τοποτη-
ρητῇ τοῦ Ῥοδόλφου ἀρχιδουκὶ Ἐρνέστῳ, τῷ δὲ ἀρχιδουκὶ
Καρδῳ, διοικητῇ ἐν Γραικίῳ ⁽¹⁾, τεσσαράκοντα αἰχμά-
λωτοι καὶ δέκα σημαῖαι, ἃς οἱ κόμητες Τοῦρν καὶ Ἐρδεδὺ
ἀφείλοντο παρὰ τὸ Σλουῖν τὸν Φερχὰδ Πασᾶν, εἰσβα-
λόντα εἰς Καρνιόλαν μετὰ ἑννεακισχιλίων ἀνδρῶν. Ὁ αὐ-
τοκράτωρ, προλαμβάνων τὴν αὔξησιν σπουδαιοτέρων ἐχ-
θρικῶν ἔργων, ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἐρρῖχον

26
᾽Οκτ.
1584

(1) Ὁ αὐτοκράτωρ Ῥοδόλφος συνεσκέπτετο πάντοτε τοῖς ἀδελφοῖς Ἐρ-
νέστῳ καὶ Καρδῳ περὶ τῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν ὑποθέσεων καὶ περὶ τῆς ἐκ-
λογῆς τῶν πρεσβευόντων πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην.

τὸν κύριον τοῦ Λιχτενστάιν καὶ τοῦ Νικολσβούργ μετ' ἀκολουθίας ἐξήκοντα καὶ ἐξ ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦσαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χάρτμαν, ὁ Κάρολος καὶ Γουλλιέλμος τοῦ Διετριχστάιν, ὁ Οὐλερῆχος τοῦ Σταχεμβέργ, ὁ Σιγισμουῦνδος τοῦ Πολχέιμ, ὁ Βερνάρδος τοῦ Λεμβάχ, ὁ Ἐκτωρ τοῦ Ἑλτζ ὡς αὐλάρχης, καὶ ὁ ἐξοχος κάλαμος τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας Χάνς Λεβενκλάου ὁ ἐξ Ἀμελθεουέρν, ὁ συγγραφεὺς τουρκικῶν χρονικῶν, πανδεκτῶν καὶ ὀθωμανικῆς ἱστορίας, καὶ ὁ Μελχίωρ Βεσόλτ, ὁ γράψας τὸ ὁδοιπορικὸν τῆς πρεσβείας ⁽¹⁾. Παρασκευαζόμενος ἐκστρατεῦσαι εἰς Περσίαν ὁ μέγας βεζύρης Ὁσμὰν Πασᾶς, ἐδέξατο ἐν Χρυσουπόλει τὸν βαρόνον Λιχτενστάιν καὶ ὑπέσχετο αὐτῷ ἀντικαταστήσειν τοὺς βέγηδας τοῦ Νεογράδ, Στριγονίου καὶ Ζιγέθ, οὓς ἤτιᾶτο ὁ αὐτοκράτωρ. Ἀπελθόντος τοῦ μεγάλου βεζύρου ὁ καϊμακάμης ἠρνήθη τὰ ὑποσχεθέντα τῷ Λιχτενστάιν, ἀλλ' ὁμως ἀνέβλήθη τό γε νῦν ἡ εἰς Βιένναν ἀποστολὴ τζαούση ἵν' αἰτησῆται τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ βέγη τοῦ Κοπάν· διότι ὁ Εὐτζίγγ, διάδοχος τοῦ Πρέυνερ, ὁ ἀναπληρῶν τὸν νοσήσαντα πρεσβευτὴν Λιχτενστάιν, ἀπέτρεψε τὴν βουλὴν ταύτην προσενεγκῶν πανηγυρικῶς ἐν διθανίῳ τὸ τιμητήριον δῶρον. Ὁ Μεσίχ Πασᾶς ἐπέστειλε τῷ αὐτοκράτορι, ὅτι ὁ φόρος (χαράτζ) ἐδόθη ἀκριβῶς, ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἀπότισις τῶν ὀφειλομένων τελεῖται ἀκριβῶς, ἡ εἰρήνη διατηρηθήσεται ⁽²⁾.

Τοῦ βαρόνου Λιχτενστάιν ὁ ἀδελφὸς Χάρτμαν ἐτελεύ-

(1) Ὁδοιπορικὸν τοῦ Ἑβρίκου, κυρίου τοῦ Λιχτενστάιν καὶ τοῦ Νικολσβούργ· ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1584, ὑπὸ Μελχίωρος Βεσόλτ παρὰ Λεβενκλάου.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μεσίχ φέρει χρόνον τὴν 30 σιγκαδὲ 992 (3 Δεκεμβρίου 1584).

τησε πρὸ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μοναχοὶ τοῦ Γαλατᾶ ἡρνή- 19
 θησαν ἐνταφιάσαι αὐτὸν ὡς διαμαρτυρόμενον (ΙΑ), ἐταρί- ^{Ἰαν.}
 χευσεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός. Οὗτος ἀπῆλθεν εἰς Καλλίπολιν, 1585
 ἔνθα ἐτέλεσε τὸν βίον καὶ ἐτάφη ἐν ἐκκλησίᾳ χριστιανικῇ.
 Ὁ αὐτοκράτωρ Ῥοδόλφος ἐπέστειλε τῷ σουλτάνῳ, ἵνα, 16
 φροντίσῃ περὶ τῆς ὑγιείας τοῦ Λιχτενστάιν. Ὁ μέγας βε- ^{Ἀπριλ.}
 ζύρης Σιαβούς ἐπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τοῦ Καμ- 1585
 βούρ τζαούση ἐπιστολὴν, ἀπαιτῶν τὴν ἀπόλυσιν τοῦ βέγη
 τοῦ Κοπάν, ὁ δὲ Καμβούρ τζαούσης παρεπέμπετο ὑπὸ
 δύο ἀποστόλων τοῦ νέου διοικητοῦ τῆς Βούδης Σινὰν
 Πασᾶ, ἐχόντων ἀκολουθίαν ἐξήκοντα ἀνδρῶν, ἵνα αἰτιά-
 σωνται τὴν λεηλασίαν τῆς ἀγορᾶς τοῦ Τούρ. Ὁ ἀρχι- 11
 δοῦξ Ἐρνέστος ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἦν ἐκόμιζεν ἐπιστο- ^{Φεβρ.}
 λήν, ἐπειδὴ δυσχερές ἦν συντυχεῖν τῷ ἀπὸ τόπου εἰς τό- 1585
 πον μεταβαίνοντι αὐτοκράτορι, περὶ δὲ τῆς λεηλασίας τοῦ
 Τούρ εἶπεν, ὅτι εἰ καὶ αὕτη ἐγένετο παρὰ τὴν θέλησιν καὶ
 ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος, ἦν ὅμως ἀνταπόδοσις τῶν
 ἐν Τοπτσίνα διαπραχθεισῶν ὑπὸ τοῦ βέγη τοῦ Φουλὲκ τῷ
 ἀπιόντι ἔτει δώσεων.

Τελευτήσαντος τὸν βίον τοῦ μεγάλου βεζύρου Ὁσμὰν
 Πασᾶ ὁ βαρόνος Οὐγγνὰδ ὁ ἀπὸ Σόνεγγ (1) ἐκόμισε πρὸς
 τὸν σουλτάνον καὶ πρὸς τὸν νέον μέγαν βεζύρην Μεσίχ
 Πασᾶν ἐπιστολάς, δι' ὧν ὁ αὐτοκράτωρ ἠτιᾶτο τὰς ἄρτι
 γενομένας ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων εἰς Βοσνίαν, ἰδίᾳ δὲ
 τὰς τοῦ Ἰδρις, βέγη τῆς Λίκας. Μετὰ ἑξ μῆνας ὁ Χὰνς
 Φρειδερίκος Ὁφμαν, βαρόνος τοῦ Γρουνθούχελ, καὶ ὁ
 Στρεχάρδος, ἐπιστάτης τῶν ἐν Στυρία βασιλικῶν κτημά-

(1) Ἀναφορά τοῦ Οὐγγνὰδ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τοῖς αὐτοκρατο-
 ρικοῖς ἀρχείοις. Ὁ Σαγρέδος, σ. 457, καλεῖ τὸν Οὐγγνὰδ Σοκμὸκ καὶ
 συγχέει αὐτὸν πρὸς τὸν μετὰ ἑξ μῆνας πεμφθέντα πρεσβευτὴν.

των καὶ φίλος τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου, ἤλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ ἐνιαυσίου τιμητηρίου δώρου.

Ὁ σουλτάνος καὶ ὁ μέγας βεζύρης ἀπεκρίναντο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ῥοδόλφον, ὅτι ἐξήτασαν τὰς μορφὰς αὐτοῦ περὶ τῆς οἰκοδομῆς γεφύρας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ἐν Στριγονίῳ, ὡς καὶ περὶ τῶν δηώσεων τῶν βέγηδων τοῦ Φουλέκ, Ζεξενύ, Ζιγέθ καὶ τοῦ Σεχσουβάρ, διοικητοῦ τῆς Βοσνίας, καὶ ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι οὗτος καθηρέθη τῆς ἀρχῆς⁽¹⁾, ἀπ' ἐναντίου δὲ οἱ Αὐστριακοὶ ἐδήλωσαν τὸ Τούρ, κατέλαβον ἐξαπίνης τὴν Κωστάνιτζαν καὶ ἐγεφύρωσαν τὸν Οὐνναν. Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1586 ὁ Χασάν, σαντζάκβεγης τῆς Ζιγέθ καὶ διάδοχος τοῦ Σεχσουβάρ, ἐπόρθησε τὴν ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ Μούρα σχηματιζομένην χερσόνησον μέχρι τῶν περιχώρων τοῦ Τζακαθούρν. Οἱ Αὐστριακοὶ ἔλαβον δίκην τῶν πορθησέων τούτων καταπολεμήσαντες τοὺς Τούρκους ἐν Ἰβανιτς τῆς Κροατίας, κατὰ τὴν δεινὴν δὲ ταύτην ἤτταν ἔπεσον δύο ἀδελφοὶ ἐπιφανοὺς γένους⁽²⁾. Τῇ ἡμέρᾳ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως παρεστάθησαν τῷ ἀρχιδουκί Ἐρνέστω τὰ τρόπαια τῆς κατὰ τῶν Τούρκων νίκης, ἥτοι ἡ κεφαλὴ τοῦ βέγη τοῦ Ζεξενύ καὶ τέσσαρες σημαῖαι.

Ἐτι φονικώτερον ἦν τὸ ἐπιὸν ἔτος διὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Κοπάν, καίπερ εἰρήνης οὐσας, διὰ δὲ τὴν ἀντ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων παρὰ τὴν Βούδην ἐκδικησιν τὰ μάλιζα παραχῶδες. Ὁ Ναδάσδου κατέλαβεν ἐξ ἐφόδου τὸ Κοπάν
1587 λήγοντος Φεβρουαρίου μηνὸς, ἐλεηλάτησεν αὐτὸ καὶ ἐμ-

(1) Αἱ πρωτότυποι ἐπιστολαὶ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου φέρουσι χρόνον τὴν 12 σαφὲρ 993 (22 Ἰανουαρίου 1585).

(2) Οὐδέν ἐστι γνωστὸν περὶ τῶν ἀδελφῶν τούτων· ἀλλὰ βεβαίως οὐκ ἦσαν υἱοὶ τοῦ Σοκολλί, ὡς λέγει ὁ Κνόλλες. Καὶ ὁ Σιμέκ ἀπατάται λέγων, ὅτι ὁ ἕτερος τούτων ἦν ὁ Ἀλῆς, γαμβρὸς τοῦ Μουράτ· διότι οὐδεμία τῶν ἀδελφῶν τοῦ Μουράτ εἶχεν ἀνδρὰ φέροντα τοιοῦτο ὄνομα.

πρήσας ἐν μέρει αὐτὸ ἀνεχώρησε μετὰ ἑξακοσίων αἰχμάλωτων, ἐν οἷς ἦν ὁ Ῥετζέβ, βέγης τοῦ Κοπὰν καὶ πρῶτην ὡς ταμίας τοῦ φονευθέντος Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Βούδης, πεμφθεὶς πολλάκις μετὰ ἵππων καὶ ἐπιστολῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανόν. Ἄλλ' ἡ εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βούδης ἐκδρομὴ τοῦ Πάλφυ οὐκ ἀπέβη εὐτυχής· διότι τοῦ ἀλαζόνο, τολμητοῦ καὶ ἀθυροστόμου Μαθθία Χουσσάρ ἐκ τῶν ἀξιοματικῶν αὐτοῦ φυγόντος πρώτου, οἱ ^{Ιουλίω} λοιποὶ περιέπεσον εἰς τὸ κράτος τῶν Τούρκων· ἑξακόσιοι ¹⁵⁸⁷ αἰχμάλωτοι καὶ εἴκοσι σημαῖαι ἀπήχθησαν ἐν θριάμβῳ εἰς Βούδην, ἔνθα αἱ γυναῖκες ἐκραύγαζον κατ' αὐτῶν· «Κύνες, ἡ Βούδη οὐκ ἔστι Κοπὰν, ὃ ἄρτι ἐξ ἐπιβουλῆς κατελάβετε». Οὐδ' ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης Σινὰν (1) ἐδέξατο φιλίως τὸν Δαλμάτην Ζούρκοβιτζ, πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· «Κύνες, κύνες, ἀνεβόησε, διατί οὐκ ἐκολάσατε τὸν Ναδάσδου; διατί καθυστερεῖτε τὰ ἐνι-αύσια δῶρα;» Σύνναμα ἀφείλοντο τὸν παῖδα, τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ Ζούρκοβιτζ, τὸ ξίφος καὶ τὸ ρόπαλον καὶ κατέθραυσαν αὐτά.

Οἱ αἰχμάλωτοι ἀπήχθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν θριάμβῳ, ὃς ἦν βαρβαρώτερος καὶ λαμπρότερος ἢ ὁ κατὰ τὰς ἡττας τοῦ Κατζιάνερ, τοῦ Ῥογενδόρφ καὶ τοῦ Θούρη· πρὸς θεᾶν δ' αὐτοῦ ἡ συρροή τοῦ λαοῦ ἦν μείζων ἢ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς περιτομῆς τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου καὶ τὴν τελετὴν τῶν γάμων τοῦ Ἰβραίμ. Προηγούντο ἡ μουσικὴ ὀκτωκαίδεκα σημαῖαι, τεσσαράκοντα τυμπανισταί, τέσσαρες σαλπικταί, ἑκατὸν εἴκοσιν αἰχμάλωτοι ἄλυσίδετοι καὶ φέροντες ἕκαστος τέσσαρας ἢ πέντε κεφαλὰς τῶν συ-

(1) Σινὰν καὶ οὐχὶ Φερχὰδ κατὰ τὸν Ἰστουάνφην.

στρατιωτῶν αὐτοῖς ἐπὶ σχιζῶν· κατὰ πᾶν δὲ δέκατον βῆμα ἐκομίζετο θριαμβικός φοῖνιξ, τουτέστι μεγάλη κάμαξ, κεφαλαῖς περιελημμένη· ἐν συνόλῳ εἰς ἐπτακοσίους ἦσαν αἱ φοίνικες οὗτοι. Ὁ Ζρινὺ, ὁ Ναδάσδου καὶ ὁ Βαθυάνου ἔλαβον σχεδὸν συγχρόνως δίκην τοῦ θριάμβου τούτου παρὰ τοῦ Σεχσουβάρ, βέγη τῆς Ζιγέθ, καὶ παρὰ τῶν Πασάδων τοῦ Φουνφκίρχεν καὶ τοῦ Μοχάτς, οὓς ἐνίκησαν κατὰ κράτος ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Κανίσα. Ὡς δισχιλίοι Τοῦρκοι ἔπεσον μαχόμενοι ἢ ἀπώλοντο ἐν τοῖς ἔλεσι, χίλιοι καὶ ἑκατὸν ἵπποι μετὰ τῶν φαλάρων καὶ ἐφιππίων καὶ ἑνεακαίδεκα σημαῖαι ἐσυλήθησαν ὑπὸ τῶν νικητῶν· πλήν τούτων, οἱ Αὐστριακοὶ ἠχμαλώτισαν χιλίους πεντακοσίους εἴκοσι καὶ τρεῖς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς ἦσαν ὁ Χασάν, ὁ ἀναγορευθεὶς πρὸ μικροῦ βέγης τοῦ Κοπάν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Ῥετζέβ, ὁ Μαχμούτ, βέγης τοῦ Φουνφκίρχεν, ὁ υἱὸς τοῦ καπετὰν Πασᾶ Ἀλῆ, τοῦ φονευθέντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Ναυπάκτου, καὶ ὁ Χαλίβ, ἀνεψιὸς τοῦ Σεχσουβάρ. Αὐτὸς οὗτος ὁ Σεχσουβάρ, ἀποβαλὼν τὸν ἵππον ἐσώθη μόνον δυσχερέστατα δι' ἀβάτων ἐρήμων, ἀναγκασθεὶς ἵνα διασχίσῃ τὴν ἐκ τίγριδος βαρύτιμον σισύραν καὶ κατασκευάσῃ ἐξ αὐτῆς πέλματα καὶ ἱμάντας⁽¹⁾. Εἰς Κωνσταντινούπολιν δ' ἀφικόμενος ἀπώλεσε πᾶσαν ἐλπίδα ἀρχῆς καὶ δυνάμεως, κατέστρεψε δὲ τὸν ἐπιπόνως ἐκ τῶν οὐγγρικῶν ξιφῶν καὶ τελμάτων, εἶτα δὲ διὰ θυσίας πάντων τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ, σωθέντα βίον πίων φάρμα-

(1) Ἰστορίας, σ. 581. Ὁ Σεχσουβάρ, ὃς καλεῖται ὑπὸ τῶν Οὐγγρων Σασδάρ, ἠτιολόγησε τὰ ἔθνη τὰ ταῦτα ἔργα εἰπὼν, ὅτι ὁ Ζρινὺ ἠθέλησεν ἀνατρέψαι τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Σουλεϊμάν ἀνεγερθὲν μνημεῖον ἐν Ζιγέθ, καὶ καταλαβεῖν ἐξ ἐφόδου τὸ Βερεξὲ καὶ τὴν Σεγέστ. Ἀναφορὰ τοῦ Πέξεν, Σεπτεμβρίου μηνὶ 1587, καὶ τοῦ Ζούρκοβιτζ, ἐν τοῖς αὐτοκρατορ. ἀρχείοις, Σε-
λανικί, σ. 213.

κον. Τραγικὸν τέλος, ὡς τὸ τῶν προγόνων αὐτοῦ, αἵτι-
νες ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν σουλτάνων τῶν Ὀθωμανῶν καὶ
Μαμελούκων. Ὅπως τηλικαῦται ἐκατέρωθεν λύσεις τῆς
εἰρήνης ἐπανορθωθῶσιν, ἐπέμφθη ὁ Ζούρκοβιτζ εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν, ὅπου μετὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ πρεσβευτοῦ
Ἑὐτζιγγ ὁ δόκτωρ Πέζεν ὡς πρεσβευτῆς παρέδωκε
τὸ τιμητήριον δῶρον (IB). Ἐν τῇ πρὸς τὸν Πέζεν πρώτῃ
συνεντεύξει ὁ μέγας βεζύρης ἠρώτησεν αὐτὸν, διατί ὁ
αὐτοκράτωρ οὐκ ἐκόλαζε τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ, ὡς ὁ σουλ-
τάνος τοὺς ἰδίους. Μάτην συνδιελέχθη ὁ Πέζεν περὶ τῆς
ἐκ νέου ἀνοίξεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ Γαλατᾶ, τῆς ἐκ προ-
σάγματος τοῦ σουλτάνου κλεισθείσης, καὶ περὶ τῆς παρα-
δοχῆς τῶν ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας ἀξιώσεων τοῦ Μα-
ξιμιλιανοῦ. Ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἑὐτζιγγ ἀνακληθέντα ἐπισο-
λῇ (1) ὁ σουλτάνος ἀπέδωκε τὴν κλείσιν τῆς ἐκκλησίας
ταύτης τῇ μωρίᾳ τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ, νῦν δ' ὁ μέγας
βεζύρης ἀπεκρίνατο τῷ Πέζεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία μενεῖ κλει-
στὴ ἐφ' ὅσον ὁ Γάλλος πρεσβευτῆς μωραίνει. Περὶ δὲ τῆς
Πολωνίας ὁ σουλτάνος καὶ ὁ μέγας βεζύρης ἐπέσειλαν τῷ
αὐτοκράτορι, ἵνα μὴ ἀναμιγνύηται τοῖς πράγμασιν αὐ-
τῆς, ἥς τὸ στέμμα ὑπέσχετο ἤδη τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως
τῆς Σουηδίας (2). Τὴν ἐγγονον τοῦ Σουλεϊμάν, χήραν
τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ, ὑπέμνησεν ὁ Πέζεν, ὅπως τὸν υἱὸν
αὐτῆς, βέγην τοῦ Σόλνοκ, προτρέψῃ ἵνα προσφέρηται
καλῶς· διότι δύναται παθεῖν ὅ,τι οἱ βέγηδες τοῦ Κοπάν

(1) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει χρόνον 15 ῥυμαζάν 935 (9 Αὐγούστου 1587) Λύτοκρ. ἀρχεῖα.

(2) Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται φέρουσι χρόνον τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς ῥυμαζάν 935 (3 Σεπτεμβρίου 1587) καὶ τὴν 30 σιχαδᾶ (1 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους). Αὐτοκρ. ἀρχεῖα.

καὶ τοῦ Φουνφκίρχεν. Ὁρίσθησαν δὲ τὰ μὲν λύτρα τοῦ βέγνη τοῦ Κοπάν εἰς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι χιλιάδας ταλλήρων, εἰς τρεῖς ἵππους, εἰς δώδεκα αἰχμαλώτους, εἰς τρία δαμασκηναῖα ξίφη, εἰς σκηνὴν καὶ εἰς ἔρωδιους, τὰ δὲ τοῦ βέγνη τοῦ Φουνφκίρχεν εἰς τετρακισμύρια δουκάτα, εἰς τρεῖς αἰχμαλώτους, εἰς δύο σκηνάς, εἰς τρεῖς ἵππους, εἰς ἔρωδιους καὶ εἰς τρεῖς τόμους σινδόνης. Ἀλλ' ὥς διελύθη ἡ τὴν εἰρήνην διαταράξασα διαφορὰ καὶ ὥς ὁ Τατάουερ ὁ ἀπὸ Τεβανόβ ἐκόμισε τὸ τιμητῆριον δῶρον, ἡ εἰρήνη αὖθις ἐλύθη ὑπὸ τῶν Οὐγγρων διὰ τὰ συμβάντα ἐν Σιξῶ ὑπὸ τοῦ Θούρζου,

⁴¹ ^{Ἰουλ.} ¹⁵⁸³ δὲ συνῆψε μάχην ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς τὸν σαρτζάκβε-
γην τοῦ Στουλβεῖσενβούργ Καρὰ Ἀλῆν (1) ἐπὶ τῆς παρὰ τὸν Ἰαγυάλαν καὶ Τιβίσκον πεδιάδος. Δισχίλιοι ἄνδρες ἔπεσον, τριακόσιοι ἐβδομήκοντα ἔξ Ὀθωμανοὶ ἡχμαλωτίσθησαν, τετρακόσιοι δὲ ὀγδοήκοντα δύο ἵπποι, ἅπαται αἰσημαῖται καὶ ἅπαν τὸ πυροβολικὸν ἀπώλοντο, μετὰ μῆνα

⁹ ^{Νοεμ.} ¹⁵⁸⁸ δὲ καὶ τὸ φρούριον τοῦ Γοστίσου. Ἐτι μᾶλλον παράσπον-
δος ἦν ἡ λεγομένη μάχη τοῦ Θούρζου οὐχὶ ἔνεκα τῆς ζημίας, μικρᾶς οὖσης, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ Θούρζου καὶ τῶν συνεταίρων αὐτῷ εὐθαρσῶς προκληθείσης ἐκ τοῦ συστάδην μάχης, πρὸς ἣν ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως οὐγγρικῶν στρατευμάτων Πάλφου συνήνεσαν, καὶ καθ' ἣν ὁ νέος Θούρζος, πρὸς

¹⁴ ^{Μαρτ.} ¹⁵⁸⁹ ἐκδικήσιν προτέρας παρὰ τὸ Στριγόνιον νίκης τῶν Τούρ-
κων, ἐπέπεσεν ἐπιβούλως μετὰ τῶν συνεταίρων αὐτῷ πρὸς τοὺς ἀποχωροῦντας καὶ κατέκοψε τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν, ὦν τοὺς ἵππους ἀπήγαγε. Καὶ ἀπέστείλαν μὲν ὁ ἀρχιδουξ Ἐρνέστος καὶ ὁ Δαβίδ Οὐνγνὰδ τὸν Ζούρκοβιζ πρὸς

(1) Ὁ Ἰστουάνφης καλεῖ τοῦτον ἐκ πλάνης Φερχὰδ Πασᾶν. Ἀλλ' οὗτος ἀπῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βούδην τῷ 1588. Ἰστουάνφης, Βιβλ. ΚΔ, σ. 515.

τὸν νέον Πασᾶν τῆς Βούδης Φερχὰδ ἵνα αἰτήσῃται συγγνώμην, συνεκάλεσαν δὲ καὶ πολεμικὸν συμβούλιον πρὸς τιμωρίαν τῶν αἰτίων· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πάλφου συνήδρευεν ἐν τῷ συμβουλίῳ ὡς δικαστῆς, ἐκηρύχθησαν αὐτός τε καὶ ὁ Θουρζος, οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ὄλου κινήματος, ἄθωοι. Ὁ Φερχὰδ, καὶ περ ἀποπέμφας τὸν Ζούρκοβιτς μετὰ δώρων, ὤμοσεν ὅμως ἵνα μὴ καταλίπῃ ἀτιμώρητον τὴν ἀπιστίαν· ἀλλὰ παρεκώλυσε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὅρκου τούτου τὸ τραγικὸν αὐτοῦ τέλος, ὅπερ ἱστορήσομεν κατωτέρω.

Μετὰ τὴν Αὐστρίαν ἢ Πολωνίαν ἦν ἡ δύναμις ἡ ἔχουσα τότε πλείους διπλωματικὰς πρὸς τὴν Πύλην σχέσεις. Ὁ Πολωνὸς πρεσβευτὴς Φιλιππόβσκης, ὁ κορευθεὶς εἰς τὰς ἐορτάς τῆς περιτομῆς μετὰ τῶν δύο Τατάρων ἡγεμονοπαίδων, οὓς οἱ Τούρκοι ἀπήτουν, ἤλπιζεν ὅτι κατορθώσει τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Μαρκάζη· ἀλλ' ἀπῆλθεν ἄπρακτος. ⁵ ^{Ἰουλ.} Ἐν τοσούτῳ, καίπερ λίαν δυσφοροῦντος τοῦ Στεφάνου, ὁ 1582 Μαρκάζης ἀπαλλαγεὶς τοῦ παρὰ τὸν Εὐξείνιον πύργου, ἐπέμφθη ὡς σαντζάκβεγης εἰς Ἀκκερμάν.

Τῷ ἔτει 1583 ὁ τζαούσης Ἀχμέτ ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα Στέφανον Βαθόρυ ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου, ἀπαγορεύουσαν αὐτῷ προστατεύειν ἐπὶ πλέον τοῦ βοιβόδα τῆς Μολδαβίας Ἰανκούλ, τοῦ καταφυγόντος εἰς Πολωνίαν μετὰ χιλίων διακοσίων σκοπευτῶν, ἐξακοσίων ἱππέων καὶ ἑκατὸν ἄμαξων, ὧν αἱ τεσσαράκοντα ἔφερον χρυσόν. Ἡ Πύλη χαλεπῶς ἔφερε τοῦτο. Ὁ δὲ Στέφανος ἀπεκρίνατο ἀπόκρισιν διαδυτικὴν, ἣν ἔπεμψε διὰ τοῦ Μαρτίνου Λουβομίρσκη. Ὁ σουλτάνος ἔπεμψεν εἰς Πολωνίαν τὸν τζαούσην Χασάν μετὰ δευτέρας ἐπιστολῆς ἐν τύπῳ φερμανίου, ὁ δὲ Στέφανος ἀπεκρίνατο, ὅτι Ἰανκούλ ὁ Σάξων ἐλεύθερος ἦν μένειν ἐν Πολωνίᾳ ἢ προσελθεῖν πρὸς τὴν Πύλην, ὅτι ποιήσει πᾶν τὸ δυνατόν ἵνα χαλιναγωγῇ

τοὺς Κοζάκους, ὅτι ὁ χάνης τῶν Τατάρων οὐδεμίαν ἐπικουρίαν παρέσχεεν αὐτῷ κατὰ τὰς ἐσχάτας τρεῖς ἐπὶ τοὺς Ῥώσους ἐκστρατείας καὶ ὅτι κατ' οὐδὲν ἀπεδοκίμαζε τὴν ἀνανεωθείσαν πρὸς τὴν Αὐστρίαν ἀναχωρήν. Συγχρόνως τῷ Λουδομίρσκη ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Ἰωάννης Ποδλαδόβσκη, ἱπποσασιάρχης τοῦ βασιλέως, πρὸς ἀγόρασιν ἀραβικῶν ἵππων. Ὅτε οὗτος ἀπῆλθε τῆς πρωτευούσης καὶ ἀφίκετο διὰ δρυμῶνος οὐ πόρρω τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατεσφάγησαν αὐτὸς τε καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ τέσσαρες καὶ τριάκοντα ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἐκ ῥήτου προστάγματος τοῦ σουλτάνου, οἱ δὲ εὐπρεπεῖς ἵπποι αὐτοῦ ἀπῆχθησαν εἰς τὰ βασιλικά ἱπποστάσια. Βάρβαρος ἦν ἡ ἐκδίκησις τοῦ Μουράτ ἐπὶ ταῖς εἰς Μολδαβίαν ἐπιδρομαῖς τῶν Κοζάκων καὶ ἐπὶ τῇ λαφυραγωγίᾳ τοῦ Τεχίν· ἀλλὰ τῷ ἐπιόντι ἔτει ἡτήσατο συγγνώμην παρὰ τοῦ Στεφάνου ἐπὶ τοῖς γενομένοις διὰ τοῦ τζαούση Ἀλῆ. Οὗτος προσήγαγεν εἰς Πολωνίαν ὡς αὐτουργούς δῆθεν κακούργους τινάς, κατακεκριμένους ἤδη εἰς θάνατον, ἀντὶ δὲ τούτου ἡτήσατο τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπρέσβεως Σλοτόσκη ὑποσχεθεῖσαν ἱκανοποίησιν διὰ τὰς ἐν Βενδέρ συλήσεις τῶν Κοζάκων. Ὁ βασιλεὺς ἀπέδωκε τὰ συλήματα αὐτῶν, μεθ' ὧν ὁ τζαούσης Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν· πρὸς πλείονα δὲ ἱκανοποίησιν τοῦ σουλτάνου, κατεσφάγησαν ἐκ προστάγματος τοῦ βασιλέως τρεῖς καὶ τριάκοντα Κοζάκοι ἐν Καμινιέν, ἐν δὲ Κρακοβίᾳ ὁ Σβορούσκης· τοσοῦτον ἐξεφαυλίσθη ὁ βασιλεὺς Στέφανος, ὁ ὑπὸ τῶν Τούρκων καθιδρυθεὶς ἐν Πολωνίᾳ (1) ὡς δουλοπάροικος αὐτῶν! Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Στε-

(1) Κνόλλες, σ. 588. Ἀναφορὰ τοῦ Πρέϋνερ. Αἱ ἐκθέσεις τῶν πρεσβευτῶν μνημονεύουσι τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίξεως Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ, ἀλλὰ παρατηροῦσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Βέτθλεν, ἱστορία Τρανσυλβ. 5, σ. 516.

φάνου ἀπῆλθεν αὐθις εἰς Πολωνίαν ὁ τζαούσης Μουστα-
φᾶς, ἵνα αἰτιάσῃται τὰς ἐκάστοτε ἐπαναλαμβανομένας
ἐπιδρομὰς τῶν Κοζάκων, οἵτινες ἐξαπίνης κατέλαβον τὸ
παρὰ τὸ Βενδερ ἐγγὺς τοῦ Βορυσθενεὺς ὀχύρωμα Χου-
στεύ καὶ κατηδάφισαν αὐτὸ, καὶ ἀπειλήσῃ κατ' αὐτῆς τουρ-
κικὴν εἰσβολὴν, εἰ μὴ ἡ ἐκλογὴ τοῦ βασιλέως ἐγίγνετο
κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Πύλης, ἥτοι ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονόπαι-
δος τῆς Σουηδίας. Ὁ πρεσβευτὴς Χριστόφορος Τζιερχέκ ἐκό- 26
μισε πρὸς τὴν Πύλην τὴν λυπηρὰν ἀγγελίαν τῆς τελευ- Μαΐου
τῆς τοῦ Στεφάνου, τοῦ λίαν πειθηνίου τῇ Πύλῃ, εἰσῆλθε 1587
δὲ μετὰ ἐννέα ἀμαξῶν καὶ μετὰ ἀκολουθίας πεντήκοντα
ἀνδρῶν· ἐπειδὴ δὲ παρέστη τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ μελα-
νεύμων καὶ ἄδωρος, ἐδόθη αὐτῷ μόνον τὸ ἐψφρισμένον
τοῖς πρέσβεσι τῶν ἐλαχίστων κρατῶν σιτηρέσιον (1). Ὁ
πρεσβευτὴς ἐδήλωσεν ἐξ ὀνόματος τῶν μεγιστάνων, ὅτι οὐ-
δένα τῶν τριῶν βοϊβόδων τῆς Τρανσιλθανίας, Μολδαβίας
καὶ Βλαχίας προτίθενται ἐκλέξαι βασιλέα. Δυσφορήσασα
δὲ ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ γενομένη δηλώσει, ἀπεκρίνατο, ὅτι οἱ
μεγιστᾶνες τῆς Πολωνίας ὀφείλουσιν ἐκλέξαι βασιλέα συγ-
γενῆ τινά τοῦ τελευτήσαντος, ἢ τινά ἐξ αὐτῶν εὐπατρί-
δην, ἀλλ' οὐχὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Πύλης· ἄλλως τὸ ξίφος τοῦ
σουλτάνου καταλήφεται αὐτοῦς. Ἡ ἐπιστολὴ (2), ἣν ὁ
Μουράτ ἐπεμψε πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας πρὸς ἀπόκρισιν τῆς
πρεσβείας τοῦ Τζιερχέκ, εἶχε τὴν συνήθη φράσιν πρὸς τοὺς
βεγλερβέγηνδας τῆς αὐτοκρατορίας· « Ἀνάγκη γενέσθαι » (3).

(1) Ἦτοι τέσσαρα πρόβατα, ἐξ ἀλεκτοριδαῖς, ὀγδοήκοντα ἄσπρα χάριν
ἄρτου, τέσσαρα μέτρα οἴνου καὶ δύο κηρία. Ἀναφορὰ τοῦ Ἑυτζίγγ. Αὐτο-
κρατορικὰ ἀρχεῖα,

(2) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου φέρει χρόνον 15 βετζέβ, 995.

(3) Ὁ τύπος οὗτος καλεῖται Γ ε ρ ε κ ο ο υ ρ.

Οἱ βεζύραι συνήλθον εἰς συμβούλιον ὅπως κρίνωσι περὶ τῶν πολλαχόθεν ἐρχομένων ἀξιώσεων πρὸς τὸν θρόνον τῆς Πολωνίας. Καὶ ὁ μὲν μέγας ἡγεμὼν τῆς Τρανσυλθανίας ἀνελάμβανεν ἀποτίσαι τετρακισμύρια δουκάτα τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, μυρία δὲ ἐκάστῳ τῶν ἄλλων βεζυρῶν (1), ὁ δὲ μέγας δοῦξ τῆς Φλωρεντίας προσήνεγκε διὰ τοῦ Ιουδαίου Δαβὶδ Πάπου ἑκατομμύριον χρημάτων ἀντὶ τοῦ ἐμματος τούτου· ἀλλὰ τοῦτο ἔμεινε τῷ ἡγεμόνι τῆς Σουηδίας Σι-
¹⁸
^{Οκτ.}
¹⁵⁸⁷ γισμουῖνδῳ, ὃς ἐπεμψεν ἀπὸ Δαντζίκ εἰς Κωνσταντινου-
 πολιν τὸν ἰδιον γραμματέα Ἰωάννην Ζαμοίσκην ἵν' ἀναγ-
 γείλῃ εἰς τὸ διβάνιον τὴν ἀνάρρῃσιν αὐτοῦ, αἰτήσῃται τὴν διατήρησιν τῆς φιλίας, τῆς μετὰ τῆς Πύλης καὶ τῶν προκατόχων αὐτοῦ ὑφισταμένης, τὴν ἀνανέωσιν τῶν συν-
 θηκῶν καὶ τὴν ἀποστολὴν προσταγμάτων πρὸς τὸν χά-
 νην τῶν Τατάρων ἵνα μὴ ταράττῃ τὴν πολωνικὴν χώραν. Ὁ σουλτάνος ἐνέκρινε τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ. Μετὰ τὴν στέ-
 ψιν ἀπέστειλεν ὁ Σιγισμουῖνδος τὸ δεύτερον πρὸς τὴν Πύ-
 λην τὸν γραμματέα Ζαμοίσκην ὡς ἀντιπρέσβυν, ἔδωκε δὲ καὶ τῷ παραστάντι τῇ στέψῃ τζαούση Τοργουδ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ τὸν μέγαν βεζύρην, καίπερ κο-
 μίσαντι τοιαύτην τοῦ διβανίου μόνον τοῖς μεγιστᾶσι, οὐχὶ δὲ καὶ αὐτῷ (2). Ὁ Σιγισμουῖνδος ἐδήλωσε πρὸς τὸν σουλτάνον διὰ τοῦ εἰρημένου Ζαμοίσκη καὶ τοῦ βοϊ-
 θόδα τῆς Μολδαβίας τὴν ἦταν καὶ αἰχμαλωσίαν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, πρὸς ὃν προώρισεν ἐκδοῦναι τὴν ἀδελφὴν. Ὁ σουλτάνος ἀπεκρίνατο τὸ τρίτον εἰς Πολωνίαν διὰ τοῦ ἀποσταλέντος τζαούση Μουσταφᾶ, ὅτι οὐ δύναται ἐπιτρέ-

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Ἐϋτζίγγ.

(2) Litterae Sigismundi III al Sult. Murat III datae Cracovia, 13 Mai 1588. Παράρτημα τῶν ἀναφορῶν τοῦ Ἐϋτζίγγ. Ἡ ὑπὸ τοῦ βοϊθόδα τῆς Μολδαβίας Πέτρου πεμφθεῖσα ἐπιστολὴ εὑρεταί ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Ἐϋτζίγγ.

ψαι τοῦτο· διότι τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σιγισμούνδου προώρι-
σεν ὁ σουλτάνος τῷ ἡγεμόνι τῆς Τρανσυλθανίας, ὅτι
ἦν ἀδύνατον ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ, πρὸς ὃν ὁ σουλτάνος
προσηνέχθη ὑβριστικώτατα, γένηται φίλος τῆς Πολωνίας,
καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς δύναται τελέσαι τὸν φόρον τῷ χάνῃ τῶν
Τατάρων καὶ κολάσαι τοὺς Κοζάκους.

Οὐδείς Ῥώσος πρεσβευτῆς παρέστη ταῖς ἑορταῖς τῆς
περιτομῆς. Ἀλλὰ τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ ἔτει αὐτῆς ἐπέμ- 24
φθησαν ὑπὸ τοῦ τζάρου Θεοδώρου Ἰβάνοβιτς δύο πρε- Μαρτ.
1584
σβευταὶ μετ' ἐπιστολῶν καὶ πολυτελῶν δώρων ἐκ δερμά-
των ποντικῶν μύος. Ὁ πρῶτος τῶν πρεσβευτῶν τούτων
ἐνεχείρισε τῷ σουλτάνῳ ἐν ἀπορρήτῳ συνεντεύξει ἐπιστο-
λὴν ῥωσιστὶ γεγραμμένην, ἐν ἣ ὁ τζάρος ἀνήγγελλε τῷ
Μουράτ, ὅτι ἡρνήθη πρὸς τὸν σάχην τῆς Περσίας τὴν
ἐπικουρίαν, ἣν ἡτήσατο παρ' αὐτοῦ, κατὰ τῶν Ὁθωμανῶν,
ἐπεκαλέσατο δὲ σύναμα τὴν ἄδειαν τοῦ πορευθῆναι εἰς Ἰε-
ρουσαλὴμ, ἵνα ἐξετάσῃ πῶς δαπανῶνται τὰ ὑπὸ τῆς Ῥωσ-
σίας κατ' ἔτος ἀποστελλόμενα ἐκεῖ χρήματα. Τὴν τῷ 30
ἐπιόντι ἔπει ἀποστολὴν νέας ῥωσικῆς πρεσβείας εἰς Κων Ἀπριλ.
1585
σταντινούπολιν προὔκάλεσεν Ἀρμένιός τις (1), ἐλπίζων
ἐντεῦθεν θεραπεύσειν τὰς πύλας τοῦ σουλτάνου.

Ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία συνέλεξαν στρατιὰν δια-

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Ἐυτζίγγ. Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, 29 Ἀπρι-
λίου 1585. Arrivo à la Porta l'Ambasciadore di Moscovia con pre-
senti al Bassa e grand Signor, speso e accarezzato, dicessi venuto
per stabilir un libero commercio e far buona amicizia. Ὁ Καραμ-
ζίνος οὐδὲν λέγει περὶ τῶν δύο τούτων πρεσβειῶν. Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα αἱ
διαπραγματεύσεις τοῦ τελευταίου Ῥώσου πρεσβευτοῦ ἀπέβλεπον εἰς τὴν εἰς
Μόσχαν ἀποδημίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς τιμῶντι ἀπῆλ-
θει εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ τζάρου, ἔνθα ἐχειροτόνησε τὸν Ῥώσον Πα-
τριάρχην τῷ 1589. Μουρατζά, πίναξ τῆς ὀθωμ. αὐτοκρατ. Ε, σ. 446.

μυρίων ἀνδρῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν μεθορίων ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τῶν Τατάρων. Ὁ Πέτρος Τζερετζέλ, ὃς κατέφυγεν ἀπὸ Βλαχίας εἰς Πολωνίαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τετρακοσίας χιλιάδας δουκάτων, κατέλιπε τὴν ἀρχὴν τῷ Μίχνα, ὃ δὲ ἠσπάσατο τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου ὡς ἡγεμῶν τῆς Βλαχίας ἐπὶ τῷ τελέσαι τὰ χρεὴ τοῦ προκατόχου Πέτρου.

Πέτρος ὁ Χωλὸς ἀνέβη τὸ τρίτον εἰς τὸν ἡγεμονικὸν τῆς Μολδαβίας θρόνον μετὰ τὴν ἐξέλασιν Ἰανκούλ τοῦ Σάξωνος. Ὁ σουλτάνος ἐδωρήσατο τῷ Πέτρῳ ἐσθῆτα ἐκ χρυσοῦφάντου ὑφάσματος καὶ λιθοκόλλητον ξίφος ἀξίας πεντακισχιλίων δουκάτων, ἃ τε ἀνεγείραντι τὰ τείχη τοῦ φρουρίου Βενδέρ, τὰ ὑπὸ τῶν Κοζάκων ἀνατραπέντα. Μετὰ τρία ἔτη ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης, ἐπιστείλας τοῖς δύο ἡγεμόσι τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὅτι ὁ χάνης τῶν Τατάρων φείσεται ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμονιῶν ἕνεκα τῆς προθυμίας, ἣν ἐδειξαν, πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ὀχυρώματος τοῦ Χουσσέῦ, ἔπεμψε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἐπὶ 1581 χρυσον ξίφος, ἀπήτησεν ὁμως ἀντὶ τούτου παρ' ἀμφοτέρων μύρια δουκάτα.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Πάπας Σίξτος ὁ Δ' ἔπεμψεν Ἰησουίτας πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας μετὰ τῆς δεήσεως ὅπως φροντίσωσι περὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν, οἱ δὲ νέοι οὗτοι ξένοι διενεμήθησαν εἰς τὰς σαξωνικὰς καὶ οὐγγρικὰς πόλεις (1).

Ὁ Πέτρος τῆς Μολδαβίας, ἀποτίσας τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Πέξεν, φέρουσα χρόνον τὸν μῆνα Δεκέμβριον 1588. Ὁ Πέξεν ἔμαθε ταῦτα πάντα τὰ καθ' ἕκαστα παρὰ τοῦ τζαούση τοῦ παραπέμψαντος τοὺς πρεσβευτὰς τῆς Ἀγγλίας καὶ Πολωνίας, τὸν Ἀρεβόνε καὶ Ζαμοϊσκήν.

ἐξήκοντα χιλιάδας, τῷ δὲ σουλτάνῳ διακοσίας χιλιάδας δουκάτων, ἐξηγόρασεν ὑπὲρ τοῦ ἑπταετοῦς υἱοῦ τὸ δικαίωμα τῆς διαδοχῆς, ὃ δὲ σουλτάνος παρέδωκε τῷ υἱῷ 1589 τοῦ Πέτρου διὰ τοῦ Μῖρ Ἀαλὲν (ἀρχηγοῦ τῶν ἐμιρῶν) τὴν σημαίαν καὶ τὸ τύμπανον ⁽¹⁾, σύμβολα τοῦ μέλλοντος ἀξιώματος.

Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς Γερμινὺ μάτην συνέτυχε τῇ Πύλῃ ὑπὲρ τοῦ Πέτρου Τζερετζέλ, πρῶτον ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, ὃς δι' αὐτοῦ ἀνηγορεύθη τοιοῦτος· οὐδ' ἡ πρὸς τὸν καπετὰν Πασᾶν Οὐλοῦτζ' Ἀλῆν, ἐπανελθόντα ἐκ Θεοδοσίας, αἰτήσας αὐτοῦ περὶ ἐπικουρίας τοῦ ὀθωμανικοῦ σόλου κατὰ 1585 Φιλίππου τοῦ Β' ἀπέβη τελεσφόρος, εἰ καὶ ἡ Αἰκατερίνα τῶν Μεδίκων, ὡς πρότερον ἡ μήτηρ Φραγκίσκου τοῦ Α' πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Σουλεϊμάν, ἀπέστειλε περὶ τούτου τῇ σουλτάνῃ Χασεκί (τῇ Βενετίδι Βάφου) αὐτόγραφον ἐπιστολὴν, ἣν αὕτη ἐγνώρισε τῷ Βενετῷ πρεσβευτῇ ⁽²⁾ διὰ τῆς Ἰουδαίας Χιρράζας, πιστῆς ταμίας τοῦ γυναικωνίτου.

Ἐπὶ τινος αἰτήσεως τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ, παρὰ-δόντος κρύφα τῷ σουλτάνῳ αἰτήσιν περὶ νέας προνομίας ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ὁ σουλτάνος ἔγραψεν ἰδιοχείρως ἐπ' αὐτῆς· «Αἱ ὑμῖν ὑπ' ἡμῶν ἐκάστοτε ἀπονεμηθεῖσαι χάριτες ἀπαιτοῦσι παρ' ὑμῶν φιλανθρωπίαν καὶ μεγαλο- 29
Μαρτ.
1586

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Πέξεν μηνὶ Δεκεμβρίῳ 1589. Τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαῖόν ἐστιν ἵνα μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τούτου, ὅσῳ ὁ Ἑγγελος ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ ἀναφέρει μόνον μίαν λέξιν. Κατὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Πέξεν παρετάθη ἡ βασιλεία τοῦ Πέτρου μέχρι τοῦ 1591. Κατὰ τὸν Πέξεν ὁ Πετράσκος, ὁ πρῶτον βοϊβόδας τῆς Βλαχίας, διεπραγματεύθη πρὸς τὴν Πύλην ἀπὸ τῆς Βενετίας, ὅπου κατέφυγε, περὶ τῆς καθαιρέσεως τῶν βοϊβόδων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, ὅπως λάβῃ τὴν ἐτέραν τῶν ἡγεμονιῶν τούτων.

(2) Summario del Rel. ven. 2 Giugno 1584.

δωρίαν». Ὁ δὲ Λανσκόμης, διάδοχος τοῦ Γερμινύ, ὃς Κυριακῇ τινι ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦ Γαλατᾶ ἑνοπλος ἀφείλετο τὸν αὐτοκρατορικὸν πρεσβευτὴν τὴν προεδρίαν, ἐγένετο ἀφορμὴ ἵνα κλείσῃ ἡ ἐκκλησία. Ὁ μέγας βεζύρης ἐμέμψατο τῷ Λανσκόμῃ τὴν βίαν ταύτην, ὃ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι, εἰ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ παρεχώρει τὰ πρωτεῖα τῷ Αὐστριακῷ πρεσβευτῇ Πρέϋνερ κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς περιτομῆς, καθ' ἧς οὐδόλως παρέστη, ἐθανατοῦτο ξίφει. Ὅτε μετὰ τὴν τελευτὴν Ἑρρίκου τοῦ Γ' ὁ Λανσκόμης ἠτιάσατο τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ βασιλέως τῆς Νοβάρρας ὡς βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀπεκρίνατο ὁ μέγας βεζύρης, ὅτι τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων.

1583 Ὁ πρῶτος παρὰ τῇ Πύλῃ διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Ἀγγλίας Ἀρεβόνε προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ ὠρολόγιον ἀξίας πενταχισχιλίων δουκάτων, τρεῖς ἄργυροὺς ἐπιχρυσούς λύχνους, δύο ποτήρια καὶ ἐννέα ἀγγλικούς μολοττικούς κύνας, τοῖς δὲ βεζύραις, δῶρα ἐκ λεπτοῦ ὑφάσματος ἐριούχου καὶ ἐκ λεπτοῦ λίνου, ἐπειράθη δὲ πείσαι τὸν σουλτάνον εἰς μετοχὴν τοῦ κατὰ τῆς Ἰσπανίας πολέμου, ἀλλ' ὁ σουλτάνος ἠρνήθη προτεινόμενος τὴν εἰς Περσίαν ἐκστρατεῖαν. Ὁ Μουράτ ἐν τοῖς παραδοθεῖσι τῷ Ἀρεβόνε ἀπερχομένῳ γράμμασιν ἠτήσατο παρὰ τῆς βασιλείσσης τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν κατὰ τύχην ἐν Ἀγγλίᾳ αἰχμαλώτων Τούρκων, ὡς ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν αἰχμαλωτιθέντων, αὐτὸς δὲ ὑπέσχετο ἐλευθερώσειν τοὺς ὑπὸ τῶν

9 Τούρκων συλληφθέντας Ἀγγλοὺς ὑπηκόους. Διάδοχος Ἀπριλ. τοῦ Ἀρεβόνε ἦν ὁ Ἐδουάρδος Βουρτόν, ὃς ὠσαύτως ἠτή- 1588 σατο παρὰ τῆς Πύλης ἵνα διακωλύσῃ τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ἐμπορίαν τῶν Ἰσπανῶν καὶ βοηθήσῃ τῇ εἰς τὸν θρόνον τῆς Πορτογαλλίας ἐγκαθιδρύσει τοῦ Δὸν Ἀντωνίου.

Ἡ Πύλη ἐθώπευσε τὸν Ἀγγλον πρεσβευτὴν ὅπως οὗτος πείσῃ τὴν βασίλισσαν ἵνα μὴ παύσῃ τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Ἰσπανίαν, ἧς οἱ στόλοι ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ ἐφαίνοντο ἐπικίνδυνοι.

Ἄνευ τοῦ Περσικοῦ πολέμου καὶ ἄνευ τῆς κραταιᾶς προστασίας, ἣν παρεῖχεν ἡ σουλτάνα Βάφου τῇ πατρίδι αὐτῆς Βενετίᾳ, κατεπολεμεῖτο βεβαίως αὕτη ἕνεκα τῆς ὑπὸ τοῦ Ἑμμου, ναυάρχου τῆς δημοκρατίας, διαπραχθείσης περὶ τὴν Κεφαλληνίαν βαρβαρικῆς διαρπαγῆς τῆς μεγάλης γαλέρας τοῦ Ῥαμαζάν, Πασᾶ τῆς Τριπόλεως. Ὁ Ῥαμαζάν ἐθανατώθη ὑπὸ στασιασάντων γενιτσάρων, ἡ δὲ χήρα αὐτοῦ ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ πάντων τῶν θησαυρῶν, ἀξίας ὀκτακοσίων χιλιάδων δουκάτων, μετὰ τετρακοσίων δούλων καὶ τεσσαράκοντα παιδισκῶν. Καταπλεύσασα ἐν τῷ λιμένι τῆς Ζακύνθου, ἐνθα ἔλαβε τιμὰς καὶ πολλὰ δῶρα, ἀπέπλευσεν ἄλλὰ περὶ τὴν Κεφαλληνίαν ὁ Βενετὸς ναύαρχος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, εἴτε ἕνεκα τῶν ὑπὸ τοῦ πληρώματος διαπραχθεισῶν ἀρπαγῶν, ὥς ἀπελογοῦντο μετὰ ταῦτα οἱ Βενετοί, εἴτε ἕνεκα ἄλλης τινος αἰτίας, πλὴν τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς φαύλης ἐπιθυμίας, ὥς φαίνεται ἐκ τῶν ὑστέρων πιθανῆς, κατέλαβον διὰ τῆς βίας τὴν γαλέραν. Διακόσιοι πεντήκοντα ἄνδρες ταύτης ἐσφάγησαν καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ Ῥαμαζάν ἐν ταῖς ἀγκάλας τῆς αὐτοῦ μητρὸς, αἱ δὲ τεσσαράκοντα παιδίσκαι κατησχύνθησαν καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ τὴν ἀποτομὴν τῶν μαστῶν. Μάτην ἡ εὐειδестаτή αὐτῶν ἰκέτευσε τὸν νεώτερον Ἑμμον ἵνα φείσῃται τῆς τιμῆς αὐτῆς· μάτην ὤμοσεν, ὅτι ἦν χριστιανή, ἀρπαγείσα ἐκ Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων, παῖς ἔτι, κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς· ὁ ἀπάνθρωπος κατήσχυεν αὐτὴν καὶ εἶτα ἐρρίψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκ τῆς ἐξε-

γερθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει πανδήμου ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς αἰσχροῦς ταύτης πράξεως ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, ὃν μόνον ἡ προστασία τῆς σουλτάνης Βάφου ἔσωσεν ἀπὸ τῶν Ἑπτὰ Πύργων. Ὁ τζαούσης Χασὰν ἐπέμφθη εἰς Βενετίαν μετ' ἀπειλητικῆς ἐπιστολῆς, ἵν' ἀπαιτήσῃ ἱκανοποίησιν τῶν τελευταίων συμβάντων. Ἡ Γερουσία ἔδωκεν αὐτὴν φοβουμένη τὸν ἐπικείμενον ὀλέθριον πόλεμον. Ὁ Πέτρος Ἑμμος ἐθανατώθη, ἡ γαλέρα καὶ πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς χήρας Ῥαμαζὼν παρεδόθησαν τῷ δικαστῇ τῆς Πρεβεζῆς, οἱ δὲ κατὰ τὴν σύλησιν ἀπελευθερωθέντες τετρακόσιοι δοῦλοι ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ ἐτέρων (1). Οὕτω μετὰ ταῦτα οἱ Βενετοὶ ἠναγκάσθησαν ἀποδοῦναι τὰ διαρπαγέντα ὑπὸ τῶν Οὐσκόκων. Ὁ Μουράτ ἐπεμψεν ἰδίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Βενετίας ἵνα εὐχαριστήσῃ, ὅτι γαλέρα τῆς δημοκρατίας, ἐπιτεθεῖσα περὶ τὴν Ζάκυνθον πρὸς ἰσπανικὴν, ἀπηλευθέρωσεν ἐννέα καὶ τριάκοντα αἰχμαλώτους Μουσουλμάνους· ἐν δὲ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, ἣν συγχρόνως σχεδὸν ἐπεμψεν, ἀπήτησε τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς γενομένης βλάβης ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν Βενετῶν ὑπηκόων εἰς Τουρκικὰ ὄρια κατὰ τὴν Κλίσσαν καὶ τὴν κατὰ τὰς συνθήκας ἀπόδοσιν τῶν παρὰ τῇ Σκαρδόνα ἀλυκῶν. Ἀντὶ δὲ τῆς χάριτος, ἣν ἡ δημοκρατία ἀπεδείξατο ὑπὲρ τοῦ λαχείου τῆς Ἰουδαίας Χιρράζας, ταμίας τοῦ γυναικωνίτου, ἡ γερουσία ἔλαβεν ἑπτὰ

Ἰουνίου
4585

(1) Κνόλλες, σ. 689. Λεβενκλάου, τουρκ. χρονικά. Ἐν τοῖς βενετικῶς ἔγγραφοις καὶ ἐν le Fascicoli delle scritture turchesche εὕρηται πολλὰ ἔγγραφα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ τῶν παραινέσεων τῆς σουλτάνης πρὸς τὸν βῆλιν. La serenissima Sultana lo advertisse esser stata lettera scritta al suo marito, che crede sia dal Capitano dal mare nella quale gli vien detto che la savorra della galera di Tripoli presa era tutta di lastro d'oro. 4 Μαΐου 1584.

φιρμάνια παρέχοντα χάριτας τῇ ἐν Κύπρῳ βενετικῇ ἐμπορίᾳ.

Ἡ ἐπὶ ἔτος συνομολογηθεῖσα ἀνακωχὴ μεταξὺ Πύλης καὶ Ἰσπανίας παρετάθη ἐπὶ τρία ἔτη διὰ τῶν ἀπὸ Μοδένης ὑπὸ τοῦ Μαριλιάνου γενομένων διαπραγματεύσεων. 1584 Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν τῶν τριῶν τούτων ἐτῶν αἱ δολοφοναφαί τοῦ Ἀγγλου πρεσβευτοῦ, τοῦ διὰ δώρου πενταχισχιλίων δουκάτων δεκάσαντος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῇ Ἑλισάβετ τὸν ἱστοριογράφον Σεαδεδδὶν, διδάσκαλον τοῦ σουλτάνου, ἀνεβάλλοντο εἰς τινα χρόνον τὴν ἀνανέωσιν τῆς πρὸς τὴν Ἰσπανίαν συνθήκης, ἥτις ὅμως διωμολογήθη μεταξὺ τῶν δύο μερῶν ἐπὶ δύο ἄλλα ἔτη. 1587

Πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης, αἰτήσαντα τὴν ἀνανέωσιν τῶν προτέρων συνθηκῶν, ἐδήλωσεν ἡ Πύλη, ὅτι ἀνάγκη ἦν ἵνα πέμψῃ πρὸς τοῦτο πρεσβείαν καὶ ὑποσχεθῇ, ὅτι τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ γαλέραν οὐκ ἐνώσει μετὰ τῶν τοῦ Πάπα. Αἱ ὁδηγαί τοῦ Ἀρεθόνε ἦσαν γεγραμμέναι κατὰ τὸν αὐλικὸν ἐπίσημον χαρακτῆρα τῶν Ὀθωμανῶν, καθόσον καὶ οὗτος, ὡς καὶ τὰ πιστωτικὰ αὐτοῦ γράμματα, τοὺς κοινούς ἐχθροὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Πύλης ἐκάλει εἰδωλολάτρας.

Πλὴν τῆς πληθύος τῶν πρεσβειῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ χριστιανικῶν δυνάμεων ἀφίκοντο ἐκ μὲν τῶν ἐν Ἀσίᾳ χριστιανῶν οἱ πρεσβευταὶ τοῦ Πατριάρχου τῆς Γεωργίας (1),

(1) Arrivò in Constantinopoli il Patriarca dei Georgiani con prometter l'amicizia di questi paesi a Sua Maesta, il quale insimie col Alvaro Mendes erastato a baciare la man al Signore. Summario delle Relaz. venet. 1586. Don Alvaro Mendes creditore di 12000 scudi del Re di Francia sopra l'anello di Rucellai venduto al G. Sr. Summario delle Relaz. venet. 23 Δεκεμβρίου 1583. Ὁ Ἀλβάρους φαίνεται, ὅτι ἦν τυχοδιώκτης, ὡς καὶ ὁ Φιγουεράς, περὶ οὗ ἡ αὐτὴ ἀναφορὰ λέγει: Quel

ἐκ δὲ τῶν Μωαμεθανῶν, πλὴν τῶν τῆς Περσίας, περὶ ὧν ἐγένετο ἤδη λόγος καὶ γενήσεται, καὶ οἱ τῶν Οὐσβέγων, οἵτινες διὰ τὸ ὁμόθρησκον καὶ τὴν χωροθεσίαν ἦσαν οἱ φυσικοὶ σύμμαχοι τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐγνω-
 3 μεν ἤδη ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτεϊμάν
 1587 τὰς τότε μεταξὺ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Μα-
 ρακάνδων σχέσεις, μεταξὺ τοῦ σουλτάνου τῶν Ὀθωμα-
 νῶν καὶ τοῦ Βορράκχάν. Δεύτερος διάδοχος τοῦ Βορράκ-
 χάν ἡ τοῦ σάχη Βουράν ἐγένετο ὁ σάχης Πίρ Μωάμεθ,
 ὁ δὲ Ἀβδουλλάχ, ἑγγονος τούτου, ἀνήγγειλε πρὸς Μου-
 ράτ τὸν Γ' τὴν ἐπὶ τὸν θρόνον ἀνάβασιν (1), ὑποδείξας
 αὐτῷ τὸν νῦν καιρὸν εὐθετον πρὸς τὴν ἀπὸ κοινοῦ προσ-
 βολὴν τῆς Περσίας (2). Δευτέρα πρεσβεία πεμφθεῖσα μετὰ
 δύο ἔτη ὑπὸ τοῦ Ἀβδουλλάχ, ὅτε ἡ Περσία εἰρήνευσεν,
 περὶ δὲ περσικοῦ πολέμου οὐδεὶς λόγος ἐγίνετο, οὐδόλως
 ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ὡς ἡ πρώτη.

Τῇ ἐπόψει τῶν διπλωματικῶν σχέσεων τῆς Πύλης
 πρὸς τὰς διαφοροὺς ταύτας δυνάμεις, διὰ πολλῶν πρε-
 σβειῶν διατηρουμένων, ἀνήκει καὶ ἡ μνεῖα τῆς πρεσβείας
 τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Σιδῶνος, ἣν τις τῶν μεγίστων Παπῶν
 καὶ τῶν προορατικωτάτων ἡγεμόνων, Πάπας Σίξτος ὁ Ε',
 1583 ἔπεμψε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους πρὸς τὰς ἐν Ἀσίᾳ χρι-
 στιανικὰς κοινότητας τῶν Ἀρμενίων, τῶν Μελχιτῶν, τῶν
 Ἰακωβιτῶν καὶ τῶν Χαλδαίων, ἐν ἀνορθώσει τὴν παρὰ
 τοῖς Πατριάρχεις τῶν τεσσάρων τούτων ἐκκλησιῶν δύ-

Spagnol Figheora era andato a farsi Turco, haveva detto al Bassa il negozio del padre Possevino dicendo che per mezzo suo s'era con-
 clusa lega fra il Re di Polonia e il Moscovia. 1583.

(1) Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ χάνη τῶν Οὐσβέγων πρὸς Μουράτ τὸν Γ' φέρουσαι
 χρόνον τὴν 3 Αὐγούστου 1587, εὐρηνται ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ Πέζεν.

(2) Summario delle relaz. venet. 24 Μαρτίου 1589.

σασαν δόξαν τοῦ παπικοῦ θρόνου καί, εἰ δυνατόν, δια-
πράξῃ τὴν ἑνώσιν τῶν χριστιανικῶν τούτων κοινοτήτων
μετὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Εἰ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς
πρεσβείας ταύτης οὐκ ἀπέβη κατὰ θυμὸν, ἐστὶν ὅμως
ἐνταῦθα ἀξία μνείας καὶ διὰ τοῦτο μόνον, καθόσον διαφω-
τίζει τὴν τότε κατὰστασιν τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων
ἐν Ἀσίᾳ καὶ τοὺς κυρίους λόγους τοῦ σχίσματος, πρὸς
οὗ τὴν ἄρσιν μάτην διελέγετο πρὸς τοὺς Πατριάρχας
ὁ πρεσβευτής. Ἡ ἄρμενικὴ ἐκκλησία ὑπεῖχε δύο Πατρι-
άρχαις, ὧν ὁ μὲν ἡδρευεν ἐν Ἐτζμιαζίν, ἐν τῇ μεγάλῃ
Ἀρμενίᾳ, ὁ δὲ ἐν Σίς ⁽¹⁾, ἐν τῇ μικρᾷ Ἀρμενίᾳ, οἱ δὲ καθο-
λικοὶ, οὗς ὁ δομενικανὸς Ἐπίσκοπος Βαρθολομαῖος ἐπέ-
σρεψεν εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν, κατῴκουν ἐν δώδεκα χω-
ρίοις, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ναχτζιβάν. Ὁ πρεσβευτὴς τοῦ
Πάπα συνδιελέχθη διὰ μακρῶν τῷ Πατριάρχῃ τοῦ Σίς
περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, ὁ δὲ Πα-
τριάρχης ὡμολόγησε τὸ καθολικὸν σύμβολον τῆς πί-
στεως καὶ ὑπέγραψε τοῦτο, ἀναμφιβόλως δὲ ἐκήρυττεν
αὐτὸ, εἰ μὴ ἀπῆρχετο ἐξ ἀνάγκης εἰς Κωνσταντινούπολιν
ὅπως ὑπερασπίσῃ ἑαυτοῦ ἀπὸ τῶν κατηγοριῶν ἐπισκό-
που ἐχθροῦ. Οἱ σχισματικοὶ Ἀρμένιοι ὁμολογοῦσιν ἐν

(1) Le famiglie che sono sotto questo Patriarca dell' Armenia maggiore passano 200,000, oltre i clerici, li maestri e predicatori Mor-
tabili. Ὁ δὲ Πατριάρχης τῆς μικρᾷς Ἀρμενίας «Tiene sotto la sua ob-
bedienza 24 prelati e altri 12 vescovi, i più vicini tocca l' elezione
del Patriarca; famiglie 20000 nelli castelli della Soria e Cilicia, 20
monasteri. L'elazione di quanto ha trattato il ve-
scovo qī Sidonia nella sua missione in Oriente
data alla Santità di N. S. Sisto V. alli 19 Aprile 1587.

Χριστῷ τῷ Κυρίῳ μόνον μίαν φύσιν, μίαν θέλησιν, μίαν ἐνέργειαν, καὶ δέχονται μόνον τὰς τρεῖς πρώτας Οἰκου-
μενικὰς Συνόδους, προστιθεῖσι τῷ Τρισαγίῳ ὕμνῳ
τὰς λέξεις ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς, καθιεροῦσιν
ἀμιγῇ τὸν οἶνον, οὐ πιστεύουσιν εἰς τὸ καθαρτῆριον πῦρ,
μετατιθεῖσι τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς 25 Δεκεμ-
βρίου εἰς τὴν 6 Ἰανουαρίου, ἄγουσι τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ὡς
καὶ ἄλλαις ἑορταῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύρους καὶ μό-
σχους, ὧν τὰ κέρατα περιστέφουσι διὰ στεφάνων ἐμπη-
γνύντες ἐπ' αὐτῶν κηρία, καὶ σφαγιάζουσιν αὐτοὺς ῥαν-
τίσαντες ὁμβρίῳ ὕδατι μετὰ πασῶν τῶν τελετῶν τῆς
θυσίας τοῦ Μιθρα· τὸ ἐθνικὸν δὲ τοῦτο ἔθος ἤδη ὁ Ἀρ-
μένιος ἐκκλησιαστικὸς πατήρ, ὁ ἅγιος Ναρσῆς, μάτην
ἀπηγόρευσε μετὰ ζήλου ἐν ποιμαντορικῇ ἐπιστολῇ (ΙΓ).
"Οτε ὁ πρεσβευτὴς συνδιελέχθη τῷ Πατριάρχῃ τῆς Ἀν-
τιοχείας τῶν Μελχιτῶν, τουτέστι τῶν Σύρων Ἑλλήνων,
ἐδρεύοντι ἐν κώμῃ παρὰ τὴν Δαμασκὸν, περὶ παραδοχῆς
τῆς ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Σύ-
νοδον καὶ περὶ παραδοχῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἔλαβεν
ἀπόκρισιν, ὅτι οὔτε περὶ ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, οὔτε περὶ
τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου ἤκουσέ τίποτε, καὶ ὅτι ἡ
παραδοχὴ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως καὶ τοῦ νέου ἡμε-
ρολογίου ἀνάγκη ἦν ἵνα κριθῇ ὑπὸ τῶν δύο μεγάλων
Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἀλεξαν-
δρείας (1). Ὁ Πατριάρχης τῶν Ἰακωβιτῶν, πρὸς δὴν ἤδη
πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀπεστάλησαν δύο Ἰησουῖται, διέμενεν ἐν
τῷ παρὰ τὴν Γάργαν παρὰ τῷ Εὐφράτῃ μοναστηρίῳ
Μαρβιθάϊ, δέκα ἡμερῶν πορείαν ἀπὸ τοῦ Χαλεπίου καὶ

(1) Ragguaglio delli due Patriarchi di Greci in Soria e Palestina, detti Melchiti dal Vescovo di Sidonia a Sisto V.

ἀπὸ τοῦ Διαρθερίου ἀπέχοντι. Οἱ Ἰακωβίται τῆς Μεσοποταμίας, εἰς πεντακισμυρίους οἴκους ὄντες, ὧν ἐν Χαλεπίῳ καὶ ἐν Διαρθερίῳ εἰσι πολλοὶ ἔμποροι, ὁμολογοῦσιν ὡς πρώτην αὐτῶν ἐκκλησίαν τὴν τοῦ Μαρδίνου ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Τζεζιρά. Ὁ πρεσβευτὴς, μὴ δυνηθεὶς χωρῆσαι ἕως ἐκεῖ, ἐπεσκέψατο μόνον τὰς ἐν Τριπόλει, Ἐπιφανείᾳ, Δαμασκῷ, Ἱερουσαλὴμ, Χαλεπίῳ, Ἐδέεσσι (Ὁρφα) καὶ Μαρβιθαί ἢ Μιραβισσᾶ παρὰ τὴν Γάργαν ἐκκλησίας, μὴ ἐπιτυχὼν ἀποσεῖσαι ἀπ' αὐτῶν τὰς αἱρέσεις, ὧν ἡ κυριωδέστατη ἐστὶν ἡ ἄρνησις τῆς ὑποστατικῆς φύσεως ἐν τῷ Χριστῷ ⁽¹⁾, ἡ κατάκρισις τῆς τετάρτης (Οἰκουμενικῆς) ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου καὶ τοῦ ἁγίου Λέοντος (τοῦ Πάπα) καὶ ἡ καθ'αγίας τῶν αἱρετικῶν Διοσκοῦρου, Σεθήρου, Μακαρίου καὶ Ἰακώβου. Οἱ Νεστοριανοὶ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Διαρθερίου καὶ τοῦ Σαάρδ, οἵτινες ὑπὸ τοῦ σχισματικοῦ πατριάρχου, οὗ ἡ ἔδρα ἦν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἐρμού παρὰ τὴν Μοσσούλην, ἐπέστρεψαν ἐπὶ Πάπα Ἰουλίου τοῦ Γ' εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν πίστιν, ἐκαλοῦντο ἐν Ῥώμῃ χαλδαϊκὴ, ἀσσυριακὴ καὶ ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Ὁ Νεστοριανὸς πατριάρχης, ὃν ὁ πρεσβευτὴς προσεκάλεσεν, ὡς τὸν τῶν Ἰακωβιτῶν, ἵνα προῦπαντήσῃ αὐτῷ, προὔτεινατο τὸν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ φόβον διωγμοῦ τῶν Τούρκων. Εἰ καὶ ἡ Ῥώμη ἀνηγόρευσεν ἤδη τρεῖς πατριάρχας ἐν ταῖς ἐν Ἀσίᾳ χριστιανικαῖς κοινότησι καὶ παρέσχεν αὐταῖς τὴν προσηγορίαν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐν Βαβυλωνίᾳ

(1) Dicono non esser in Christo l' unione hipostatica, una natura risultante da due non personate, benché soggiungono senza missione, ni confusione, ni alterazione. dicono esser una sustanzia da due, una essentia da due, una volontà da due, e una operazione da due, aggiungono nel Trisagio: qui crucifixus est pro nobis, non applicandolo alla santissima trinità.

Ἀσσοῦρ, τουτέστι τῆς Μοσσούλης, καὶ ὅμως οἱ πατριάρχαι οὗτοι οὐκ ἐδυνήθησαν λαβεῖν κατοχὴν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ οἱ τούτοις ἀντίζηλοι σχισματικοὶ πατριάρχαι ἐδύναντο τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς λαοῖς. Οἱ Νεστοριανοὶ ἀρνοῦνται τὴν τελειότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν τῷ Χριστῷ (1), καλοῦσι τὴν Παναγίαν οὐχὶ Θεοτόκον καὶ οὔτε τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον, οὔτε τὰς ἐξῆς ὁμολογοῦσιν, οὔδὲ τὴν μυστικὴν ἐξομολόγησιν ἔχουσι, νυμφεύονται δὲ ἐν ἀπειρημένῳ βαθμῷ συγγενείας ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου, καὶ οὐκ ἐκλέγουσι τοῦτον, ἀλλὰ παρέχουσι κληρονομικῶς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ κατ' οἴκους. Καίπερ τῆς πρεσβείας τοῦ ἐπισκόπου τῆς Σιδῶνος πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν σχισματικῶν Ἀρμενίων, τῶν Μελχιτῶν, τῶν Ἰακωβιτῶν καὶ τῶν Νεστοριανῶν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν ὅλως ἀποτυχούσης, οὗτοι ὅμως ἐδέξαντο λίαν καλῶς αὐτὸν, ὥς οἱ καθολικοὶ Ἀρμένιοι, Σύροι (Μαρωνῖται) καὶ Χαλδαῖοι· εἰ δὲ αἱ τέσσαρες πρῶται αἱρέσεις οὔτε τὸ καθολικὸν Σύμβολον τῆς πίστεως παρεδέξαντο, οὔδὲ τὸ ἡμερολόγιον, ἐχάρησαν ὅμως ἅπασαι εἰλικρινῶς ἐπὶ τῇ συμπαθείᾳ τῆς μητρὸς πασῶν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ πρεσβευτοῦ περὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ κοσμωφελοῦς ἰδρύσεως συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῆς πίστεως καὶ περὶ τῆς παρ' αὐτῷ ἰδρύσεως ἀνατολικοῦ τυπογραφείου (2).

(1) Credono che la natura humana in Christo non sia perfetta senza la persona humana, e perciò dicono in Christo esser due persone, benché non negano che Christo dal principio dalla sua concezione sia perfetto Dio e perfetto homo.

(2) Non chiamano la B. Verg. Madre di Dio, perchè significherebbe che fosse madre di tutte le 3 persone, ma dicono che sia madre di Dio Verbo e figlio. Quando si udì in Levante la elezione

Πρὶν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν διήγησιν τοῦ Περσικοῦ πολέμου, στρέφομεν τὰ βλέμματα ἐπὶ τὰ κατὰ θάλατταν συμβάντα, σύγχρονα τῷ πολέμῳ τούτῳ καὶ τοῖς ἄρτι ἱστορηθείσαις πρεσβείαις, ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐπὶ τὰς δύο κατὰ τὰς ἐσχατιὰς τῆς αὐτοκρατορίας χερσονήσους τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Ταυρικὴν. Ὁ Εὐξείνιος Πόντος, ὃς ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἕνεκα τῶν τρικυμιῶν, τῶν ἐπικινδύνων τῇ ναυτιλίᾳ, ἐκαλεῖτο ἄξενος, ἀπεδείχθη τοιοῦτος καὶ ὅτε τῷ 1582 ὁ ὑπὸ τὸν καπετὰν Πασᾶν Ἀλῆν στόλος ἐξέπλευσε τῶν στενῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ταυρικὴν, καὶ μετὰ δύο ἔτη διὰ τοῦ ναυαγίου πολλῶν γαλερῶν (1).

1584

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Μουράτ ἐναυπήγησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει παμμεγέθη βαστάρδην, ἥτοι αὐτοκρατορικὴν ναυαρχίδα, ἐφάμιλλον πρὸς τὰς ἐπὶ Σουλεϊμάν καὶ Σελίμ ναυπηγηθείσας. Οἱ ἀσρονόμοι ὥρισαν τὴν ὥραν τοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καθελκυσμοῦ τῆς νέας ταύτης ναυαρχίδος, ὁ δὲ καθελκυσμός ἐγένετο παρόντων τοῦ σουλτάνου, τῶν βεζυρῶν καὶ τῶν ἀγάδων, ἐν ᾧ οἱ ἀναγνώσται τοῦ Κορανίου καὶ οἱ σάχαι ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ὀρίζων ἀντήχει μακρὰν ἐκ τῶν ἐπευφημιῶν λαοῦ. Προσέτι ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς ὠκοδόμησεν ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐν τῷ ἰδίῳ ἀνακτόρῳ λουτρὸν τῷ σουλτάνῳ, ὃ, ὥς καὶ τὰ φερώνυμα αὐτῷ τεμένη, διαιώνισε τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἡ χαρὰ τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τῇ τελειώσει τῆς

1586

che si fa in Roma dello collegio e stampo in tutte le lingue orientali, tutti li uomini da bene si sono rallegrati.

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, 1581, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις, καὶ Summario delle Relaz. venet. 5 Αὐγούστου 1586.

βασιτάρδης καὶ τοῦ λουτροῦ ἡύξησε διὰ τῆς συγχρόνου ἐξ
 Αἰγύπτου ἐλθούσης ἀγγελίας, ὅτι ὁ Σινὰν Πασᾶς, ὁ Ὀθω-
 μανὸς ναύαρχος, κατέλαβεν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ
 τέσσαρας πορτογαλλικὰς γαλέρας. Τοῦτου ἕνεκα ἐννέα
 γαλέραι τοῦ τάγματος τῆς Μελίτης καὶ Φλωρεντίας
 ἀπεβίβασαν εἰς Βουρλά τὰ πληρώματα καὶ ἐπόρθησαν τὰ
 1587 περίχωρα. Τῇ 27 Ἰουνίου ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς ἐτελεύτησεν
 αἰφνης τὸν βίον, καταλιπὼν ἄπειρα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐκ πο-
 λυτίμων λίθων πλούτη καὶ ἐξακισμύρια δουκάτα χρυσοῦ
 ἐπισήμου· σύμπασα δὲ ἡ περιουσία αὐτοῦ εἰς πεντακοσίας
 χιλιάδας δουκάτων ἐδημεύθη· εἰ δὲ καὶ ἐννενηκοντούτης,
 οὐκ ἀπείχε τῶν ἀπολαύσεων τοῦ γυναικωνίτου καὶ ἐξεμέ-
 τρησε τὸ ζῆν ἐν ταῖς ἀγκάλαις δουλίδος. Καὶ ὡς ζαπλοῦτου
 καὶ ὡς μεγαλοδώρου ἡ ὑστεροφημία αὐτοῦ ἦν κακὴ, ὁμοία
 δὲ καὶ ἡ κηδεία. Αἱ πρόσοδοι τοῦ Γαλατᾶ, τῆς Καλλιπό-
 λεως, τῆς Λήμνου καὶ ἄλλων νήσων, αἱ δοθεῖσαι αὐτῷ καὶ
 τοῖς προκατόχοις αὐτοῦ, ἐπανῆλθον εἰς τὸ δημόσιον τα-
 μεῖνον, εἰ καὶ ὁ φίλος καὶ γαμβρὸς τοῦ Μουράτ Ἰβραὶμ
 διεδέξατο τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἴσως οὗτος διετήρη-
 σεν αὐτὸ διὰ τὸν λόγον τοῦτον μόνον ἐπὶ ἔτος. Καὶ
 ὁ Τζαφέρ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Κύπρου, οὐκ ἐδέξατο τὸ
 ἀξίωμα τοῦτο, οὐ αἱ πρόσοδοι ἦσαν εἰς διακοσίας χιλιά-
 δας δουκάτων ⁽¹⁾· διὸ ἡ ναυαρχία ἐδόθη τῷ Βενετῷ ἐξω-
 μότη Χασὰν Πασᾶ, διοικητῇ τοῦ Ἀλγερίου, ὅς, ἅμα ἀνα-
 λαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτῷ, ἠτήσατο παρὰ τοῦ δουκὸς ὑπὲρ
 τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς οἰκίαν ἐν Βενετίᾳ ἐν τῷ Ἐπιτροπείῳ
 (Procuratie) τοῦ ἀγίου Μάρκου ⁽²⁾. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρ-

(1) Summario delle Relaz. venet. 28 Αὐγούστου 1588.

(2) Αὐτόθι, 9 Δεκεμβρίου, 1589.

ἤν τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ ἐξωμότης Μεδιολανός
 ἀτήγγειλε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τοὺς κεκρυμμένους θη-
 αυροὺς τοῦ Χασάν, ὁ δὲ Σοκολλί κατέσχε διακοσίας
 χιλιάδας δουκάτων αὐτοῦ, ὅς ὅμως ἔνεκα τούτου οὔτε τὴν
 παραξίαν, οὔδὲ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἀπώλεσε. Μετὰ δέκα 1586
 τῇ ὁ Κιλίτζ Ἀλῆς προσηνέχθη ὁμοίῳ τρόπῳ πρὸς τὸν
 αὐτὸν Χασάν. Ὁ Καλαβρός ἐξωμότης (Ὁχιαλί) ἀφείλετο
 ὃν Βενετὸν προσφιλεῖ δούλον, ὃν εὐνουχίσας ἀνηγόρευσε
 πλοίαρχον πολεμικοῦ πλοίου μετὰ ἡμερησίας μισθοφο-
 ρᾶς ἑκατὸν ἄσπρων. Ὁ Χασάν ἠτιάσατο πολλάκις τὴν
 ἐράξιν ταύτην τοῦ ναυάρχου, ὁ δὲ σουλτάνος ἐξωργίσθη
 πρὸς τοσοῦτον, ὥς ἐγνώ ἀποχειροτονῆσαι καὶ κολάσαι τὸν
 Κιλίτζ Ἀλῆν· ὁ δὲ, γινώσκων, ὅτι ὁ μόνος τρόπος τοῦ ἀπο-
 γνῆναι τὴν ἐπαπειλοῦσαν αὐτὸν καταιγίδα ἦν ἡ χρυσὴ βρο-
 χή, παρέστησε πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅτι ἀφείλετο τὸν νέον
 δούλον μόνον ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ περὶ τῶν νεωστὶ κεκρυμμέ-
 νων θησαυρῶν τοῦ Χασάν, τοῦ προτέρου αὐτοῦ δούλου, περὶ
 ὧν νῦν ἔμαθεν, ὅτι κεῖνται κεχωσμένοι ὑπὸ ἐστίαν λουτροῦ.
 Ὁ δεφετερδάρ Ἰβραῖμ ἐπέμφθη πάραυτα εἰς Ἀλγέριον,
 ὅθεν ἔλαβεν ἐκ τοῦ ὑποδειχθέντος τόπου ἑκατὸν τριάκοντα
 χιλιάδας δουκάτων. Ὁ Χασάν, ἀναγορευθεὶς πρὸ μικροῦ 20
 καπετὰν Πασᾶς, εἰσέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ Σεπτ.
 πέντε γαλερῶν, μεθ' ὧν ἐπετέθη κατὰ τὸν πλοῦν νυκτὸς 1588
 τῇ Αὐγούστῃ, πόλει κειμένη μεταξὺ τῆς Βονανίας καὶ
 τῆς Συρακούσης· ἀσπασάμενος δὲ τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου,
 ἐδωρήσατο αὐτῷ δῶρα ἀξίας τριακοσίων χιλιάδων ταλλή-
 ρων, τριάκοντα παῖδας καὶ ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα κοράσια.
 Ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ ὁ σάχης Μουταχέρ, ἀρχη-
 γὸς τῶν Σεϊδῶν, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν ἐν τοῖς ἐπὶ Σελίμ
 πολέμοις τῆς Ἀραβίας, κατέλιπεν ἀποθνήσκων τὴν ἀρ-
 χὴν τοῦ Ταμταρὰν τῷ υἱῷ· ὁ δὲ, ἄρξας ἔτη τινὰ, κατέ-

λίπε τὴν ἀρχὴν τῷ ἐξαδέλφῳ Ἀλιϊαγια καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὸν θεωρητικὸν βίον. Οὕτω δὲ ἐπὶ ὀκτῶ ἐτη διήγαγεν ἡσυχάζων, ὅτε ὁ διοικητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας Χασάν ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ σουλτάνου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπειδὴ οὗτος ἐπεθύμει ἰδεῖν αὐτὸν ἐγγύθεν καὶ ἐπικληθῆναι τὰς δεήσεις αὐτοῦ. Ὁ εὐσεβὴς ἀνὴρ ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα καθειρχθεὶς ἐν τοῖς ἐπτά Πύργοις, ὅτε ἤλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν· ὁ δὲ διοικητὴς τῆς εὐ-
 3 δαίμονος Ἀραβίας μετὰ τὴν ἀπέλευσιν αὐτοῦ συνέλαβε
 4587 ^{Ἰουνίου} συγχρόνως τὸν Ἀλιϊαγια καὶ ἐπεμψε δεσμώτην μετὰ τεσσάρων ἄλλων ἀνδρῶν τοῦ οἴκου Μουταχέρ εἰς Κάϊρον, αὐτόθεν δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὕτως ἡ Ὀθωμανικὴ πολιτικὴ ἀπηλλάγη τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σεΐδι, ὧν ἐφοβέτο πως δικαίως τὴν δύναμιν· ἀλλὰ δι' αὐτοῦ δὴ τοῦ ἀδικήματος ἐξέλιπεν ἀπὸ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ἡ ἡσυχία (1)· διότι οἱ Σεΐδι ἐκηρύχθησαν αὐτόνομοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἐνθα ἄρχουσιν ἔτι νῦν ὡς ἡμάμα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἐνορῶσιν ἐν τούτῳ τιμωρίαν τοῦ κατὰ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἀγίου ἀνδρὸς ἀδικήματος. Ἡ ἀδυναμία τοῦ Μουράτ, ἡ ἀνεχθεῖσα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τοιοῦτο τῶν βεζυρῶν ἀδίκημα, γίγνεται ἔτι μᾶλλον καταφανεστέρα, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ φιλόθρησκον αὐτοῦ, ὅφ' οὗ ἐμφορούμενος τῷ αὐτῷ ἔτι ἔτι ἐπεσκέψατο τὸν τάφον τοῦ ἐν δόξῃ εὐσεβοῦς ἀνδρὸς ἀποθανόντος καδιασκέρη Ἀουζ Ἐφέντη (2). Οὐχὶ τόσῳ ἐν-
 χερές, ὅσῳ ὁ οἶκος τοῦ Μουταχέρ ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀρα-

(1) Ἀλῆς, ΔΔ διήγημα, φ. 449.

(2) Σελανικί, σ, 449. ἐτελεύτησε τῇ 1 ζυλκαδὲ 994 (14 Ὀκτωβρίου 1586) καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι τεμένει ἐκτὸς τῆς πόλεως τοῦ Ἐγρί Καπού.

βία, ἔπεσεν ὁ τῶν Γираί εἰς τὴν παγίδα τῆς ὀθωμανικῆς πολιτικῆς.

Τοῦ Ἰσλάμ Γираί ἄμα ἐγκαθιδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Ὁσμὰν Ἰασᾶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Ταυρικῆς, ἡγγέλθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ὁ Μωάμεθ Γираί μετὰ τὴν ἐν ταῖς ἐρήμοις τῶν Νογαίων ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ πάχους τελευτήν τοῦ φεύγοντος προκατόχου αὐτοῦ κατέλαβεν ἐξαπίνης τὸ Βαχτζεσαράι, ἐδῆωσε τοῦτο ἄγων δεκακισχιλίους Νογαίους καὶ ἐξεδίωξε τὸν χάνην, ὃς μόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον τετραυματισμένος. Ὁ ἀναγορευθεὶς πρὸ μικροῦ μέγας βεζύρης καὶ σερασκέρης ἔγνω ἦν αὐτὸς στρατεύσῃ ἐπὶ τὸν Μωάμεθ Γираί, καίπερ χειμῶνος, ὁ δὲ Κιλίτζ Ἀλῆς ἔλαβε τὸ τέως ἀνήκουστον πρόσταγμα ἵνα ἐκπλεύσῃ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ εἰς τὸν Εὐξεινον. Ὁ μέγας βεζύρης ἐκστρατεύων εἰς Ταυρικὴν ἤγε δεκακισχιλίους γενιτσάρους, ἐξακισχιλίους τακτικούς ἵππεῖς καὶ χιλίους τζαούσας, ὅτε δ' ἀπέβαινε τῆς ναυαρχίδος ἔλαβεν ἐν χρυσοποικίλῳ σάκκῳ χαττί σερίφ, ὃπερ ἔχαιρετίσθη πανηγυρικώτατα διὰ τηλεβολημάτων. Ὁ σουλτάνος ἀνήγγειλε δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν σερασκέρην, ὅτι ἀνέδειξε τὸν βεγλέρβεγην τῆς Ρούμελης Ἀλῆν βεζύρην, τὸν δὲ ἁγὰν τῶν γενιτσάρων βεγλέρβεγην τῆς Ρούμελης, τὸν δὲ πρῶτον ὀπλοφόρον Χαλὴλ ἁγὰν τῶν γενιτσάρων, τὸν δὲ βεζύρην Μεσίχ Πασᾶν, πρὸς ὃν ἦν ἀνατεθειμένη ἡ διοίκησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καίμακάμην. Συγχρόνως ὁ ἱστοριογράφος Σελανικί, γραμματεὺς τοῦ νισαντζὶ Μωάμεθ, ἐκόμισε πρὸς τὸν Ὁσμὰν Πασᾶν πεντακισχίλια λευκὰ φύλλα μετὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ σουλτάνου, ὅπως ὁ σερασκέρης συμπληρώσῃ αὐτὰ εἰς φερμάνια κατὰ βούλησιν. Ἐπειδὴ δ' ὁ ρεῖς ἐφένδης Χαμζά παρέπεμπε τὸν μέγαν βεζύρην ἐκστρατεύοντα, ἀνε-

πλήρου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Χασάν βέ-
 γης, πατήρ τοῦ ιστοριογράφου Χασανβεγζαδέ. Στόλος καὶ
 24 στρατὸς προτωρμίσθησαν ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Σινώπης
 1584 καὶ διεχέμασαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐν Κασταμόνῃ. Ἐν
 τῷ μεταξὺ ὁ Ἰσλάμ Γιράϊ, ἀναγκασθεὶς φυγεῖν τὸ πρῶ-
 τον ἀπὸ τοῦ Βαχτζεσαράϊ εἰς Θεοδοσίαν, ἐξεδίωξε τῇ βοη-
 θείᾳ τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ καλγὰ Ἀλπ Γιράϊ, τὸν ἀξιοῦντα
 τοῦ θρόνου ἀνεψιὸν Σεαδὲτ Γιράϊ καὶ τοὺς Νογαίους ἀπὸ
 τῆς πεδιάδος τοῦ Ἀνδάλ παρὰ τὴν Θεοδοσίαν εἰς τὰς ἐρή-
 μους, ἡ νίκη δ' αὕτη κατέστησε τὸν τεῦθεν ἄχρηστον
 1585 τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Οὕτω δὲ ἀρχο-
 μένου τοῦ ἔαρος ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς ἐπορεύθη ἐπὶ τὴν Περ-
 1588 σίαν. Πρῶτος τῶν χανῶν τῆς Ταυρικῆς ὁ Ἰσλάμ Γιράϊ
 προέταξεν ἐν τῇ δημοσίᾳ προσευχῇ τὸ ὄνομα τοῦ σουλ-
 τάνου ἀντὶ τοῦ ἰδίου, ἐτέλεσε δὲ τὸν βίον ἐξαπίνης μετὰ
 τέσσαρα ἔτη ἐν Βενδέρ ὑπὸ φαρμάκου διαφθαρεὶς, ὡς εἰ-
 κάζεται, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μεγάλῳ τεμένει τοῦ Ἀκκερμάν.
 Ἡ ἡγεμονία ἀνῆκε δικαίως τῷ καλγὰ Γαζὶ Γιράϊ (1), ἀλλ'
 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀνηγορεύθη Χάνης ὁ Γαζὶ Γιράϊ
 (υἱός, ὡς καὶ ὁ Ἀλπ Γιράϊ, τοῦ Δεβλέτ Γιράϊ, ἀλλὰ νεώ-
 τερος), ὃς κατὰ τὴν εἰς Περσίαν ἐκστρατείαν, εἰς τὴν συν-
 εστράτευσεν τῷ Σεμίτ Γιράϊ ἡχμαλωτίσθη, μετὰ ἐπταετῇ
 δὲ αἰχμαλωσίᾳ ἀφίκετο διὰ τοῦ Ἐρζερούμ εἰς τὸ Ὀθω-
 μανικὸν στρατόπεδον καὶ ἐντεῦθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.
 Ὁ Γαζὶ Γιράϊ ἀνηγόρευσε τὸν μὲν ἀδελφὸν Φεθ Γιράϊ
 καλγάν, τὸν δὲ Βαχτ Γιράϊ, υἱὸν τοῦ Ἀαδὶλ Γιράϊ, νου-
 ρεδδὶν, ἀλλ' ὀλίγῳ ὕστερον νέα μετατροπὴ ἀνήγαγεν εἰς
 τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀλπ Γιράϊ, τὸν δὲ Μουβαρέκ Γιράϊ, υἱὸν

(1) Ὁ Πέζεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ καλεῖ αὐτὸν Χαλέπ Γιράϊ.

τοῦ Ἰσλάμ Γιράι εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καλγαῖ. Πρὸς κατὰ-
παυσιν τῆς ἀναρχίας ταύτης ὁ σουλτάνος προσεκάλεσεν
εἰς Κωνσταντινούπολιν τοὺς δύο τούτους ἡγεμονόπαιδας·
ἀλλ' ὁ μὲν Μουβαρέκ ἀντέστη ἐνόπλιως πρὸς τὰ προσάγ-
ματα τοῦ σουλτάνου, ἕως ἡναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Γαζί Γι-
ράι ἵνα καταφύγῃ πρὸς τοὺς Κιρκασσοὺς, ὁ δὲ Ἄλπ Γι-
ράι ἀπ' ἐναντίου ὑπήκουσε τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ,
ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετ' ἀκολουθίας ἑκατὸν
ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ ἐτέλεσεν ἡσύχως τὸν βίον ἐν Ἰωαν-
νουπόλει ἐγγὺς τῆς Ἀδριανουπόλεως (1).

(1) Οἱ ἑπτὰ πλανῆται Ἀστέρες, φ. 75, ἀναφέρουσι τὰς ἑννέα
πρώτας φυλάς τῶν Νογαίων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ

Ἐκστρατεία εἰς Ταβρίδα.—Ταραχοὶ ἐν Περσίᾳ.—Νίκαι καὶ κατακτήσεις ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βαγδάτ.—Εἰρήνη πρὸς τὴν Περσίαν.—Σχίσμα τῶν σουννιτῶν καὶ σιιτῶν.—Ἀλλαγὴ μεγάλων βεζυρῶν καὶ μουφτιδῶν.—Ὁ σερίφης τῆς Μέκκας.—Περσικὴ πρεσβεία.—Ναυπήγησις πλοίων καὶ οἰκοδομὴ τοῦ περιπτερου τοῦ Σινάν.—Δεκάσμοι, ἄρπαγαί, ἀταξία ἐν τῷ στρατῷ.—Νόθευσις νομισμάτων καὶ ἐκ τούτου προσβολὴ πρὸς τὸ διδάνιον.—Ἀλλαγὴ τοῦ μουφτί.—Λοιμός.—Διῶρυξ ἐν Ἀσίᾳ.—Στάσις τῶν σπαχδῶν.—Μεταβολὴ τῶν βοϊδόδων.—Ὁ χάνης τοῦ Γιλάν.—Θάνατος ἐπὶ τὰ σοφῶν.—Σχέσεις πρὸς τὴν Περίαν, τοὺς Οὐσβέγους καὶ τὸ Φέζ, τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Τρανσιλθανίαν, Ῥωσσίαν, Βενετίαν καὶ Αὐστρίαν.—Οἱ Οὐσκόκοι.—Πολεμικὰ ἔργα ἐν Βοσνίᾳ.—Πόλεμος πρὸς τὴν Αὐστρίαν.—Ἀλωσις τοῦ Βεσπρίν καὶ τοῦ Παλότα.—Πτώσις οὐγγρικῶν φρουρῶν.—Πολιορκία τοῦ Στριγονίου καὶ τοῦ Χατβάν.—Παράδοσις τοῦ Ῥαῦδ καὶ Πάπα.—Ἀποστασία τῆς Τρανσιλθανίας, τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.—Ἐξοδος τῆς σημαίας τοῦ Προφήτου εἰς τὰ οὐγγρικά ἔθρα.—Γάμος τοῦ Χαλῆλ Πασᾶ.—Δύναμις τοῦ Κιγάλα.—Τελευτὴ καὶ μνημεῖα τοῦ Μουράτ.—Ποιηταὶ καὶ νομομαθεῖς τῆς βασιλείας αὐτοῦ.—Τάγματα τῶν δερβισῶν καὶ ρεῖς-ἐφένδων.—Ἐκτασις καὶ διαίρεσις τῆς αὐτοκρατορίας.

Βνταῦθα ἀποτελοῦμεν τὴν διήγησιν τοῦ πρὸς τὴν Περσίαν πολέμου, ἣν διελίπομεν ἐν τῷ προτέρῳ βιβλίῳ. Εὐθὺς ὥς εἰρηνοποίησεν ἡ Ταυρικὴ, ὁ Ὁσμὰν Πασᾶς, οὗ

ὁ στρατὸς ἦν εἰς διακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, ἡλάττωσεν αὐτὸν κατὰ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐνεκα σπανοσιτίας, καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ ἀπὸ Κασταμόνης εἰς Ἐρζερούμ. Ὁ Φερχὰδ Πασᾶς ὁ τέως ἀρχιστράτηγος τῶν περὶ τὰ περσικὰ ὄρια ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, ἀνεκλήθη καὶ ἀπεπέμφθη ἀπὸ Τοκάτ φιλικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἦδη ἐν Ἐρζερούμ ὁ στρατὸς ἐγόγγυζεν ἐπὶ τῇ σπανοσιτίᾳ, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς πεδιάσι τοῦ Τζελδιδιρὰν, ἔνθα ὁ βεζύρης Κιγαλιζαδὲ, τότε διοικητὴς τοῦ Βάν, ἦλθε προὔπαντήσων τῷ Ὄσμὰν Πασᾶ μετὰ ἑξακισχιλίων λογάδων. Ὁ σερασκέρης ἐξετάσας τὸν ὅλον στρατὸν, ἡγγειλεν ὅτι πορεύεται, οὐχί, ὡς τέως ἐλέγετο, εἰς Ναχτιβάν, ἀλλ' εἰς Ταβρίδα. Ἡ πρωτοπορία τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, καταληφθεῖσα αἰφνης ἐν τῇ μικρᾷ κώμῃ Σοφιὰν ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Πέρσου ἡγεμονόπαιδος Χαμζά, ἀπέβαλεν ἑπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν· διὸ ὁ Ὄσμὰν Πασᾶς προεξέπεμψε τὸν υἱὸν τοῦ Κιγάλα καὶ τὸν διοικητὴν τοῦ Διαρθεκίρ Μωάμεθ Πασᾶν μετὰ ἑπτακαίδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν, ὅπως λάβωσι δίκην τῆς ἥττης ταύτης. Οὗτοι δὲ, συμπλακέντες πρὸς τὸν Χαμζά, ἔπαθον ἴσῃν ζημίαν, ὅσῃν καὶ ἡ πρωτοπορία, καὶ εἴτα ἐστρατοπέδευσαν πρὸ τῆς Ταβρίδος ἐν Σένθ Γαζάν, τουτέστι παρὰ τὸ λαμπρὸν μαυσώλειον τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Μογόλων Γαζάν. Τῆς πόλεως ὑπερήσπιζον μόνον χιλιάδες τινὲς ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἀλικουλιχάν, ἐπειδὴ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἐμιρχάν, ἀρχηγοῦ τῶν Ταυρκομάνων, αἱ φυλαὶ τοῦ ἔθνους τούτου ἡρνήθησαν στρατεῦσαι ὑπὸ τὸν Ἀλικουλιχάν, ἐκ προφανοῦς ἐχθρὸν αὐτῶν, ἔξοδος δὲ τοῦ φρουράρχου τῆς Ταβρίδος πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Κιγάλα ἐπήνεγκεν οὕτω ζημίαν τρισχιλίων ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Πασᾶς τοῦ Μαρασίου. Ὁ Ἀλικουλιχάν ἀπεχώρησε νυκτὸς καταλι-

21
Σεπτ.
1585

πάν οὕτω τὴν πόλιν τοῖς Ὀθωμανοῖς. Ὁ βεζύρης ἠθέλησε μὲν σῶσαι τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς σφαγῆς καὶ τῆς λαφυραγωγίας, ἀλλὰ Τοῦρκοὶ τινες εὐρεθέντες νεκροὶ ἐν τῷ λουτρῷ παρέσχον τὴν ποθητὴν ἀφορμὴν τοῖς ἀχαλινώτοις στρατιώταις εἰς γενικὴν σφαγὴν καὶ διαρπαγὴν. Ἡ σφαγὴ διήρκεσε τρία νυχθήμερα ἐν τῇ ἀτυχεῖ πρωτευούσῃ τοῦ Ἀζερβείτζαν.

Ἡ Ταβρίς, ἥς τὸ ὄνομα δύναται σημαίνει καὶ θερμὸς ῥέουσα καὶ πυρετὸν φεύγουσα, ἴσως ἡ Ταβρίς τοῦ Πτολεμαίου, ἰδρύθη κατὰ τὰς Ἀσιανὰς πηγὰς ὑπὸ τῆς Σοβεϊδῆ, γυναικὸς τοῦ Ἀροῦμ Ῥασίδ. Ἡ πόλις αὕτη, ἀνατραπεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ τῷ ἐξηκοστῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς κτίσεως αὐτῆς, ἀνιδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ καλὶφου Μοτεβεκκίλ, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Σκορπιού, ὃς λέγεται μὲν ὅτι ἀποτρέπει σεισμοὺς, οὐχὶ δὲ καὶ πλημμύρας, ἐξωραίσθη τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ Μογόλου αὐτοκράτορος Γαζὰν Χὰν, ὃς περιετείχισε τὴν πόλιν διὰ τείχους ἔχοντος περίοδον ἑξακισχιλίων πήχεων καὶ ἀνήγειρεν ἐαυτῷ λαμπρὸν μαυσῶλειον μόλις ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῶν πυλῶν. Οἱ δύο μεγάλοι βεζύραι τοῦ ἡγεμόνος τούτου Ῥεσιδεδδὴν καὶ Τατζεδδὴν Ἀλυσάχ ἔκτισαν ὁ μὲν τὸ προάσειον τοῦ Βελιάν, ὁ δὲ τὸ ἐν τῷ φρουρίῳ φερώνυμον ἔτι αὐτῷ μέγα τέμενος, οὗ ὁ ἐντὸς περίβολός ἐστι διακοσίων πεντήκοντα πήχεων⁽¹⁾. Ἡ ἀγορὰ (παζὰρ) καὶ ὁ ἱππόδρομος τῆς Ταβρίδος (μεῖδαν) καταλέγονται ἐν τοῖς καλλίστοις τῶν Περσικῶν πόλεων⁽²⁾. Ἡ πεδιάς τῆς Ταβρίδος, ἥτις ἀπὸ τοῦ ὄρους Σεχένδ διήκει εἰς τὴν λίμνην Οὐρμουζίαν, παραβάλλεται

(1) Τζιχαννουμά σ. 367.

(2) Χαρδὴν καὶ Δουπρέ, Β, σ. 240.

ἔνεκα τῆς καλλονῆς αὐτῆς οὐ μόνον πρὸς τοὺς τέσσαρας ἐπιγείους παραδείσους τῆς Ἀνατολῆς, τουτέστι πρὸς τὰς πεδιάδας τοῦ Σόγδ, τοῦ Σάβ βεβδάν, τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Ὁβολλά, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ὀκτὼ οὐρανίους παραδείσους, καὶ καλεῖται διὰ τοῦτο Σε κ ι ζ τ ζ ε ν ν έ τ, ἥτοι ὀκτὼ παράδεισοι. Ἡ τῆς Ταβρίδος πεδιάς παράγει ἐξαίρετα ἄπια, μῆλα, ἄρμενικά μῆλα (βερίκοκα) καὶ σταφυλὰς, ἡ δὲ τέχνη παμβακερὰ καὶ σπηρικά ὑφάσματα, ἐν οἷς τὰ τετράχροα κ α σ σ ά β δ ε ρ ζ ά ι φαίνονται εἶναι αἱ σ α ρ ά γ γ ε ι ς (τζεχαρρέγγ) τῶν ἀρχαίων Περσῶν. Αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις τῆς Ταβρίδος εἰσὶ περιφανεῖς ἐπὶ τοῖς τάφοις τῶν ἀπογόνων τῶν ἱμαμῶν καὶ ἄλλων ἀγίων, ἡ δὲ Ταβρίς ἐπὶ τῇ γεννήσει ἡ ταφῇ τῶν ἐπιφανεστάτων πανηγυριστῶν Περσῶν ποιητῶν, οἷον τοῦ Ἐνβερὶ, Χανακὶ, Φαρναβὶ, τοῦ Χότζα Ἐμανί, συγχρόνου τοῦ Σαδὶ, καὶ τοῦ Μωάμεθ Ἀσσάρ, συγγραφέως τοῦ ῥωμαντικοῦ ποιήματος Ἡ λ ί ο υ κ α ι Δ ι ὸ ς ⁽¹⁾, τέλος δὲ τῶν τριῶν μεγίστων μυστικῶν, τοῦ Σεμσεδδὶν Τεβρεζί, ἐκκλησιαστικοῦ διδασκάλου τοῦ μεγάλου Μεβλανά Τζελαλεδδὶν, τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ Κασίμ, τοῦ καλουμένου Καμιζὸλ Ἐνβάρ, τουτέστι τοῦ φ ω τ ο δ ό τ ο υ, καὶ τοῦ Μαχμούτ Σεβεστερί, ποιητοῦ τοῦ Γ κ ι ο υ λ σ ε ν ι ρ ά ζ, ἥτοι π ρ α σ ι ά ς τ ὠ ν ρ ό δ ω ν τοῦ μ υ σ τ η ρ ί ο υ, μυστικοῦ ποιήματος, οὗ μόλις ἐστὶ γνωστὸν τὸ ὄνομα ἐν Εὐρώπῃ. ⁽²⁾.

Ὁ μέγας βεζύρης μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἀζερβεϊτζάν ἐβουλεύθη ὀχυρῶσαι αὐτήν· διό

(1) Мілр ή Μουτχτερί. Αὐτοκράτορ. Βιβλιοθήκη, ἀρ. 208.

(2) Ὁ Tholock ἐδημοσίευσε πολλὰ χωρία τοῦ ποιήματος τούτου, ἀλλ' ἠγνώνει τὸν ποιητὴν αὐτοῦ Μαχμούτ καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὸ χωρίον Σεβέστερ, παρὰ τὴν Ταβρίδα.

ἐν πέντε καὶ τριάκοντα ἡμέραις περιτείχισεν αὐτὴν διὰ τεί-
 χους περίοδον ἔχοντος δώδεκα χιλιάδων καὶ ἑπτακοσίων
 πήχεων. Ὁ Ὀσμάν Πασᾶς, καίπερ νοσερῶς ἔχων, παρέ-
 στη τῇ πρώτῃ τῆς καταλήψεως τῆς πόλεως Παρασκευῇ
 τῇ δημοσίᾳ προσευχῇ ἐν τῷ τεμένει τῆς Ταβρίδος, ὅθεν
 νῦν πάλιν τὸ πρῶτον, ἀφ' οὗ πρὸ ἡμισείας ἑκατονταετηρί-
 δος ὑπέταξεν αὐτὴν ὁ Σουλεϊμάν, ἀντήχησεν ὁ ἄμβων οὐ
 μόνον ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τριῶν
 καλιφῶν, προγόνων αὐτοῦ. Ὁ Πέρσης ἡγεμονόπαις Χαμ-
 ζά, καλούμενος καὶ Κετσικαπὰν, ἦτοι ἔχων ῥίνα τράγου,
²⁷
^{Σεπτ.}
 1585 ῥίων ἀνδρῶν πρὸς τὸν ἐν Σιένδ Γαζὰν στρατοπεδεύοντα
 μετὰ τρισμυρίων ἀνδρῶν Κιγάλαν καὶ ἐνίκησε τοῦτον φο-
 νεύσας καὶ δισμυρίους ἀνδρας (1). Ἐν τοῖς πεσοῦσιν ἦν
 ὁ διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ Μωάμεθ Πασᾶς, ἐν δὲ τοῖς αἰχ-
 μαλώτοις ὁ διοικητὴς τῆς Καραμανίας Μουράτ Πασᾶς,
 ὁ τοῦπίκλην Κουγιουτζι (ὁ ρ ὕ κ τ η ς φ ρ έ α τ ο ς), ἐπειδὴ
 ἔπεσεν ἔφιππος ἐν φρέατι, ὅπερ ὄνομα μεγάλα οἰωνίζομενον
 μετὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ἐπληρώθη ἄλλως διὰ φονίων
²⁵
^{Ὀκτ.}
 1585 ἔργων. Μετὰ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ἔκθασιν ὁ μέγας βε-
 ζύρης ἀνέδειξε διοικητὴν τοῦ Διαρβεκίρ τὸν ἐκτομίαν Τζα-
 φέρ, ὅς, ὅτε ἦν διοικητὴς τῆς Τριπόλεως ἐν Συρίᾳ, ἠρνήθη
 συνεχestraτεῦσαι τῷ Ἰβράῒμ ἐπὶ τοὺς Δρούσους, ὑποσχό-
 μενος ἀναγορεύσειν αὐτὸν μετὰ τρία ἔτη Πασᾶν τριῶν
 ἱππουρίδων καὶ διοικητὴν τῆς Βούδης. Αὐτὸς δὲ τῇ πέμ-

(1) Μιναδοῦ, σ. 319. Ὁ Ἀλῆς, Πετσεβί, Σελανικὶ καὶ Χασανβεγζαδὲ
 ὁμολογοῦσιν ἀληθῶς τὴν ἥτταν Πασᾶ φονευθέντος καὶ ἐτέρου αἰχμαλωτι-
 σθέντος· ἀλλὰ οὐκ ἀναφέρουσι τοὺς φονευθέντας ἢ αἰχμαλωτισθέντας εἰς το-
 σοῦτους. Ἄλλως πάντες σχεδὸν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι συγχέουσι τὴν
 μάχην ταύτην πρὸς τὴν εὐθὺς ἐπομένην.

πτη καὶ ὁγδοηκοστῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀπὸ Ἐρζερὺμ ἐξό-
 δου κατεσκήνωσεν ἐν Σένθ Γαζάν, ἵνα αὐτόθεν ἄρξῃται
 ἀποχωρῶν, ὡς ὑπέσχετο τῷ στρατῷ. Ἐν τῷ μεταξὺ
 ἐφάνη τὸ τρίτον νῦν ὁ λίαν τοῖς Τούρκοις φοβερός Πέρ-
 σης ἡγεμονόπαις, ἄγων ὀκτῶ καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἱππέων,
 δι' ὧν ἀφείλετο τὸν ὀθωμανικὸν στρατὸν ὀκτωκαίδεκα χι-
 λιάδας καμήλων. Ὁ νοσῶν ἐπιθανάτως μέγας βεζύρης,
 μόλις ἐδυνήθη ἄρξαι τῆς μάχης, καθ' ἣν δισμύριοι Τούρ-
 κοὶ ἔπεσον, καὶ μεθ' ἣν ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς ἐξέπνευσε. Αἱ
 τέσσαρες πρὸς τὸν Χαμζά συμπλοκαὶ τῶν Ὀθωμανῶν ἀπέ-
 βησαν πάντοτε ὑπὲρ τῶν Περσῶν, ἐν πέμπτῃ δὲ μάχῃ, ἣν ὁ
 υἱὸς τοῦ Κιγάλα ὡς ἀρχιστράτηγος συνῆψε πρὸς τὸν 29
 Χαμζά κατὰ τὰ ἐξόδια ῥήματα τοῦ Ὀσμὰν Πασᾶ, ἡ νίκη 30
 ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανῶν, τρισχιλίων Περσῶν ἐκδιω-
 χθέντων εἰς τέλμα. Ἀριχθείσης εἰς Κωνσταντινούπολιν
 τῆς ἀγγελίας τοῦ Κιγάλα, παρηγγέλθησαν πανηγύρεις
 ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Ταβρίδος. Ἡ αὐτοκρατορικὴ σφραγίς,
 ἣν ὁ Κιγάλας ἔπεμψε πρὸς τὸν σουλτάνον διὰ τοῦ Μω-
 ἀμεθ βέγη μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀσμὰν Πασᾶ, ἐδόθη
 τῷ ἐννενηκοντούτῃ καὶ σχεδὸν παλίμπαιδι Μεσίχ Πασᾶ. Νοεμ.
 Κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸς τὸν σουλτάνον ἐπιστολὴν τοῦ 1585
 Ὀσμὰν Πασᾶ ἀνηγορεύθη ἀρχιστράτηγος ὁ υἱὸς τοῦ Κι-
 γάλα· ἀλλ' οἱ ἀντίζηλοι τούτου, ὧν ἦν ἀρχηγὸς ὁ ἱστο-
 ριογράφος Σεαδεδδίν, διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου, ἐπείσαν
 τὸν ἀδύνατον σουλτάνον ἵνα συμβουλευθῇ ἐκάστῳ τῶν
 συνέδρων τοῦ διβανίου, ὁπότερος ὁ υἱὸς τοῦ Κιγάλα ἢ ὁ
 Φερχὰδ ἦν ἀξιώτερος ἀρχιστράτηγος. Ἐνεκα τῆς διχονοίας
 τῶν συνέδρων καὶ τῆς διψυχίας τοῦ σουλτάνου, ἐπέμφθη-
 σαν πρὸς τὸν Κιγάλαν καὶ τὸν Φερχὰδ δύο ὅμοια αὐτο-
 κρατορικὰ γράμματα, ὧν ἕκαστον ἀνετίθη τὴν εἰς Περσίαν 21
 ἀρχιστραπεγίαν ἐκείνῳ, πρὸς ὃν ἐπέμπετο. Ὁ Φερχὰδ Μαΐου
 1586

ἀπῆλθεν εἰς Ἑρζερούμ μετὰ πεντακισχιλίων γενιτσάρων, τῶν ἰλῶν τῶν σπαήδων καὶ τῶν σιλιχδάρων, χιλίων πυροβολητῶν, χιλίων ὀπλοποιῶν καὶ χιλίων ἀρματηλατῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ καταλειφθεὶς πρὸς φρουράν τῆς Ταβρίδος Τζαφέρ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ἡγουμένων τῶν χανῶν Τοκμάκ καὶ Ἀλῆ, ὁ δὲ Φερχὰδ Πασᾶς ἐλθὼν εἰς Ἑρζερούμ οὐκ ἐτόλμησε χωρῆσαι, τῶν φρουρίων τοῦ Βὰν, Ἐριβὰν καὶ τῆς Τιφλίδος χρηζόντων μᾶλλον τῆς βοθησίας αὐτοῦ. Οὕτως ἡ Ταβρίς ἐνεκαρτέρησε πρὸς δεκάμηνον πολιορκίαν, καθ' ἣν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα συμπλοκαὶ ἐγένοντο μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Περσῶν, δώδεκα προσβολαὶ κατὰ τοῦ φρουρίου καὶ τρεῖς γενικαὶ ἐφοδοὶ (1). Ὁ ἡγεμονόπαις Χαμζὰ ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἐνίκησε τοὺς Πασάδες τοῦ Σελμάς καὶ τοῦ Ἐριβὰν καὶ ἐπόρθησε τὴν πρώτην τῶν δύο τούτων πόλεων. Σύνεμα ὁ Σίμων τῆς Γεωργίας ἐβουλεύετο ἐπίβουλον ἐφοδὸν ἐπὶ τὴν Τιφλίδα. Τέλος ὁ σερασκέρης ἐδυνήθη ἵνα λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ταβρίδος καὶ σώσῃ τὴν Τιφλίδα κοινολογησάμενος πρὸς τοὺς ἐν τῷ περσικῷ στρατῷ Τουρκομάνους ἡγεμονόπαιδας (2), ἐνεκα δὲ τῆς προδοσίας ταύτης ὁ Χαμζὰ, μὴ τυχὼν τῆς δεούσης ἐπικουρίας, ἔπεσε τέλος θύμα αὐτῶν.

Μόνον αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ τῆς Περσίας περὶ τῆς

(1) Ἀλῆς, φ. 440. Ὁ Πετσεβὶ καὶ Σελανικὶ ἀναφέρουσι μεταξὺ τῶν ἀξιοσημειωτέων γεγονότων κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην τὴν ἄλωσιν τηλεβόλου, ἐκπέμποντος σφαίρας ἑκατὸν καὶ εἴκοσι λιτρῶν, καὶ διάφορα ἀνδραγαθήματα τοῦ Δελὶ Φαῖκ, τοῦ διαπρέψαντος καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἐρλάου.

(2) Τὸ Δεσποροῦλ ἀμ. τ, ἀρ. 103, ἀναφέρει περὶ ἐπιστολῆς τοῦ Κιγάλα πρὸς τοὺς Τουρκομάνους, ἐν ᾗ προτρέπει αὐτοὺς κολάσαι τὸν Ἐμίρ Χάν.

διαδοχῆς τοῦ θρόνου καὶ ἡ ἐξωτερικὴ περιπλοκὴ πολέμου πρὸς τοὺς Οὐθβέγας ἐξηγοῦσι πῶς μετὰ τοσαύτας ἀλλεπαλλήλους ἡττας ἡ νίκη ἦν ἐν τέλει τοῖς ὀθωμανικοῖς στρατοῖς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σάχης Ἀββάς ὁ μέγας καὶ διάδοχος τοῦ Χοδαβενδέ τοῦ ἡμιτύφλου ἐν τοῖς ἐξῆς ἐφάνη ἐπικινδυνώτερος ἐχθρὸς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, εἴ ποτε ὁ σάχης Ἰσμαήλ ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ, καθίσταται καὶ ἐνταῦθα αὖθις ἀναγκαία ἡ ἱστορία τῆς βιαίας αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῶν ταραχῶν, αἵτινες παρήγαγον αὐτὴν, ὅτε συναφῇ πρὸς τὰ συμβάντα τοῦ περσικοῦ πολέμου. Αἱ ἀχαλίνωτοι φυλαὶ τῶν Τουρκομάνων, ὧν αἱ πρὸς τοὺς Κούρδους ἐρίδες, ὡς ἀφηγήθημεν ἤδη, κατεφάθησαν τοὺς Πέρσας κυριάρχας, παρέλυσαν καὶ τότε ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ τῆς Ταβρίδος τὴν δύναμιν τοῦ σάχη Χοδαβενδέ. Οἱ Τουρκομάνοι οὐκ ἐδύναντο δοῦναι τοῖς Πέρσαις συγγνώμην τῆς τυφλώσεως καὶ τοῦ ἐν τῇ εἰρκτῇ θανάτου τοῦ προσφιλοῦς αὐτῶν ἡγεμόνος Ἐμίρ Χάν, οὐδὲ τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἀλικουλιχάν· διὸ καὶ ἡρνήθησαν τῷ περσικῷ στρατῷ τὴν ἐπικουρίαν τῶν ἀνδρείων αὐτῶν παρεμβολῶν. Ὁ σάχης, τὰ ἔσχατα πάσχων, προσεκάλεσε φιλοφρονέστατα τοὺς πρῶτους ἀρχηγοὺς αὐτῶν Μωάμεθ Χάν καὶ Χαλιφά Χάν ἵνα μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ἐνωθῶσι μετ' αὐτοῦ· οἱ δὲ ἔγνωσαν αἰτῆσαι ὡς ἀρχηγὸν τὸν τρίτον υἱὸν τοῦ σάχη, τὸν Ταμάσπ, ἐλπίζοντες οὕτως ἀναγορεύειν τοῦτον σάχην, ἀποκλειομένων τῶν δύο ἐτέρων υἱῶν αὐτοῦ, τοῦ ἀνδρείου Χαμζά καὶ τοῦ νέου Ἀββάς, τοῦ πρὸ μικροῦ εἰς διοικητὴν τοῦ Χορασάν ἀναγορευθέντος. Ὁ Μωάμεθ Χάν καὶ ὁ Χαλιφά Σουλτάν ἐπορεύθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ χάνη συγχωρήσαντος αὐτοῖς τὴν αἴτησιν. Εὐθύς δ' ὡς παρεδόθη αὐτοῖς ὁ ἡγεμονόπαις, ἐτράπησαν οὐχὶ ἐπὶ τὴν Ταβρίδα, ἀλλ' ἐπὶ

τὸ Καζβίν (1). Ὁ Χαμζά, συνορῶν τὸν κίνδυνον, συνέλεξε διὰ τάχους δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, ἤλασε κατὰ τῶν Τουρκομάνων, ἐνίκησεν αὐτοὺς καὶ ἀπεκεφάλισε τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν Μωάμεθ Χάν καὶ Χαλιφὲ Σολτάν, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔπεμψε πρὸς τὸ φρούριον τῆς Λήθης, ὃ ἕνεκα τῆς ὀχυρότητος σκώπτει πᾶσαν ἐλπίδα τῶν τε ἐν αὐτῷ ἐγκλείστων καὶ τῶν πρὸς αὐτὸ ἐπιτιθεμένων. Πεντακισχίλιοι Τουρκομάνοι ἔφυγον εἰς Βαγδάτ, ἔνθα ἀπεγράψαντο ἑαυτοὺς, οἱ δὲ ἕτεροι ἤχθησαν ὑπὸ τοῦ Χαμζά ἐν τάξει καὶ ὑπακοῇ εἰς Καζβίν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας ὁ Χαμζά ἤγαγε τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάρδια τοῦ Καζβίν, ἔνθα, ἐν ᾧ ἐκάθευden οἰνοβαρῶν, διέπειρεν αὐτὸν ξίφει εἰς τῶν ἐμπίστων αὐτῷ, Τζουδὶ καλούμενος (2), παρορμηθεὶς εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φυλῆς τῶν Σαμλοῦ Ἑσμαχάν. Ἡ διαφωνία τῶν μαρτυριῶν οὐδόλως ἐπιτρέπει ἡμῖν βεβαιῶσαι (3), εἰ τὸν δολοφόνον ἐκίνησεν ἰδία ἐκδίκησις, εἰ δι' αὐτοῦ ὁ ἡγεμονόπαις Ἀββάς ἐτέλεσεν ἀδελφοκτονίαν, αὐτὸς δ' ὁ σάχης παιδοκτονίαν.

(1) Μιναδοῦ, Βιβλ. Θ, σ. 341. Ἱστορία τοῦ Ἀβουλφάδα, φ. 67. Ὁ Μαλκὸλμ ἐν τῇ Abregé de l'histoire de Perse διέρχεται ἐν σιγῇ τὸ συμβάν τοῦτο. Αἱ εἰδήσεις τοῦ Χαμζίν εἰσι μεταγενέστεραι. Ὁ Μιναδοῦ, τὸ Νοχθετέτ τεβάριχ καὶ τὸ Σουβδούλ τεβάριχ ἀναφέρουσιν ὁμοφώνως τὸν Χαμζά ὡς ἡγεμονόπαιδα καὶ οὐχὶ ὡς σάχην.

(2) Τζουδὶ καὶ οὐχὶ Hodec, κατὰ τὸν Μαλκὸλμ.

(3) Κατὰ τὸ Νοχθετέτ τεβάριχ ἡ δολοφονία αὕτη ἐγένετο τῇ προτροπῇ τοῦ Ἑσμαχάν, κατὰ δὲ τὴν καθολικὴν ἱστορίαν τῇ προτροπῇ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰσμαήλ (γρ. Ἀββάς· διότι ὁ Χαμζά οὐκ εἶχεν ἀδελφὸν φέροντα τὸ ὄνομα τοῦτο), κατὰ δὲ τὸ Σουβδούλ τεβάριχ ὑποψία ἔπαιον ἐπὶ τὸν Ἀββάς. Ἡ ὑποψία δ' αὕτη οὐδόλως ἐκσθενεῖ ἐκ τῆς ἐξηγήσεως, ἣν αὐτὸς ὁ Ἀββάς ἐποίησε τῷ Πορτογάλῳ ἀποστολῇ Ἀντωνίῳ Γοδεδά, ὅτι ἐφόνευσεν αὐτὸν ὁρμηκομανής διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦν χριστιανῶν φιλίαν. Μαλκὸμ, Ἱστορία τῆς Περσίας, Β. 293 σημειώσεις.

Τοῦ πατρὸς ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως συγκατατεθέντος ζῶν-
τος ἐτι αὐτοῦ (1), ὁ Ἀββὰς ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν, ἣν Ἰουνί¹⁵⁸⁷
μετὰ ἔτος ἐστερέωσε διὰ τοῦ θανάτου τῶν ἀπειθῶν ἀρ-
χηγῶν τῶν φυλῶν Οὐσταδζλου, Σαμλου, Ρουμπλου καὶ
Σουλκαδρί. Εὐθύς ὡς ἐθανατώθη ὁ Χαμζά, ὁ σάχης Χο-
δαβενδὲ ἔπεμψε πρὸς τὴν Πύλην προτάσεις περὶ εἰρήνης
δηλώσας, ὅτι προθύμως ἔχει πέμψαι εἰς Κωνσταντινού-
πολιν τὸν ἡγεμονόπαιδα Χαϊδερ, υἱὸν τοῦ φονευθέντος
Χαμζά, πρὸς ἐγγύην τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ διαθέσεων.
Πρὸς τὴν πρότασιν ταύτην ὠρμήθη ὁ Χοδαβενδὲ ἴσως ἐξ
ἀγάπης πρὸς τὸν Ἀββὰς, ὅπως ὁ μόνος ὑπολειπόμενος ἀντί-
παλος ζῇ μακρὰν ἐν ἐχθρικῇ χώρᾳ, πιθανώτερον ὅμως μό-
νον ἵνα σώσῃ τὸν νέον ἡγεμονόπαιδα ἀπὸ τοῦ θείου. Ἐπὶ τῇ
προτάσει ταύτῃ ἐγένετο βραχεῖα ἀνακωχή· διότι οἱ Πέρ-
σαι οὐκ ἠθελον στέρξαι εἰς τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Γεντζέ καὶ
Καραβάγ, ᾧ ἤτουν αἱ Ὀθωμανοί (2).

Μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τῆς λύσεως τῆς πολιορκίας τῆς
Ταβρίδος, ὁ Φερχὰδ Πασᾶς ὑπέταξε τὸν χάνην τοῦ Γου-
χερδάν, χωρίου ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ταβρίδος εἰς Βαγδάτ ἀγούσης,
ὃ πρότερον ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ,
υἱὸς τοῦ Ἀριστερόχειρος, ἀτελεσφόρως προσέβαλε. Ἀξιο-
λογωτέρα μάχη ἦν ἡ ἐπὶ ταῦ ἐπιλεγόμενον λ ό φ ο υ τ ὠ ν
Γ ε ρ ά ν ω ν κατ' ἀνάγκην συναφθεῖσα πρὸς πεντεκαί-

(1) Τὸ Νοχβετὲρ τεβαρίχ λέγει ἐκόντος αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ ἀναφορὰ
τοῦ Πέζεν λέγει τὸ ἐναντίον.

(2) Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Πέζεν, μηνὶ Ἰουνίῳ 1587, καλεῖ τὸν πρεσβευτὴν
Μωσαν Χάν. Ὁ Πέζεν, ὅς ἐντελὴς συμφωνεῖ τῷ Σελανικί, οὐδ' ἐπὶ μικρὸν
ἀμφισβάλει, ὅτι ἡ θανάτωσις τοῦ Χαμζά συνέβη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς
Μαΐου ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου 1587, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸν Μαλκὸλμ, μηνὶ
Ἰουνίῳ 1585. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Πέζεν, 21 Ἰουνίου, ἀναφέρει ὡσαύτως ἀκρι-
βῶς τὸν ἀληθὴ χρόνον τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀββὰς ἐξορίας τοῦ Χοδαβενδὲ.

δεκα Πέρσας Σολτάνους, οἵτινες συνήγαγον πεντεκαίδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βαγδάτ. Οἱ Σολτάνοι, σκώποντες τὸν Φερχάδ, ἐπεμψαν πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς μετὰ κεκρυφάλου, κράνους, τόξου, βέλους, ροπάλου καὶ πηκτῆς πρὸς σύλληψιν γεράνων καὶ μετὰ τοῦ ἐξῆς ἀγγέλματος· «Ἐὰν μὴ ἐπιθυμῇς πολεμῆσαι πρὸς ἡμᾶς, τοῦ δύνῃ κεκρύφαλον τοῦτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου, ἄλλως ὅμως τὸ κράνος τοῦτο· λάβε τόξον, βέλος καὶ ρόπαλον καὶ σκέφθητι, εἰ δύνῃ συλλαβεῖν ἡμᾶς ἐν τῇ πηκτῇ ταύτῃ ὡς γεράνους». Ὁ Φερχάδ Πατᾶς ὑπεδέξατο φιλικῶς τοὺς πρεσβευτὰς καὶ προσήνεγκεν αὐτοῖς χίλια δουκᾶτα καὶ ποτήρια, ἀπέπεμψε δ' αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐξῆς ἀποκρίσεως· «Ἔρχεται ἵνα ἀγοράσῃ ἡ θλάσῃ αὐτά». Ὁ Φερχάδ, λαβὼν ἐπικουρίαν ἐξακισχιλίων Κούρδων, διὰ τάχους συλλεγέντων, κατέλαβεν ἐξαπίνης τοὺς πεντεκαίδεκα Σολτάνους. Ἡ μάχη διήρκεσε τρία νυχθήμερα, κατέληξε δὲ εἰς τὴν ἥτταν τῶν Περσῶν, οἱ δὲ νικηταὶ ἔλαβον ἄφθονα λάφυρα ἐκ καλῶν Κιρκασσῶν παίδων καὶ κορασίων. Ὁ Φερχάδ ἐπεμψε πρὸς τὸν σουλτάνον πεντεκαίδεκα τούτων, ἔλαβε δὲ εἰς ἀμοιβὴν χαριστήριον ἐπιστολὴν, ξίφος λιθοκόλλητον καὶ δύο ἐσθῆτας.

Ἐνταῦθα ὑπόλοιπόν ἐστι ποιήσασθαι λόγον περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ σερασκέρη καὶ διοικητοῦ τοῦ Βαγδάτ Κιγάλα κατακτήσεων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ταβρίδος καὶ μετ' αὐτήν. Οὗτος, ἀφικόμενος εἰς Βαγδάτ, οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατεσκήνωσεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ κηρύξας, ὅτι μετὰ τοῦ στρατοῦ φυλάξει τὸ πεδῖον. Τῆς χώρας τοῦ Διζφούλ, πόλεως ἐπὶ τῆς ἀπὸ Βαγδάτ εἰς Περσίαν ἀγούσης, ἦρχε κληρονομικῶς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων οἶκός τις τῶν Σεῖδ ἢ ἀπογόνων τοῦ Προφήτου. Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σεῖδ Ἀλῆ, ὁ Σεῖδ Σουνδούρ, νεώτερος τῶν

δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀφείλετο τὴν ἀρχὴν τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Σεῖδ' Ἑλιά· ὁ δὲ ἐπεκαλέσατο τὸν Κιγάλαν. Οὗτος, ἀπαιτήσας ὡς ὄμηρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, παρώτρυνεν ἔτι μᾶλλον αὐτὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, εἴτα δὲ κατέλαβε τὸ Διζφούρ μετὰ τῶν φρουρίων Δεργέν, Πιλοῦρ, Ναβέρ, τῆς πόλεως Νεχαβέντ καὶ τοῦ ἐγγύς ταύτης κειμένου Σουρχ-βίδ. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Νεχαβέντ ὁ Σαχβερδιχάν, διοικητὴς τοῦ Λοριστάν, καὶ ὁ Σαχμοῦδ Κορμαζχάν, διοικητὴς τοῦ Χαμαδάν, ἀντεπεξῆλθον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων ἐπὶ τὸν Κιγάλαν, ἀλλ' ἀμφοῖτεροι ἡττήθησαν, καὶ ὁ μὲν Κορμαζχάν ἡχμαλωτίσθη, ὁ δὲ Σαχβερδιχάν σωθεὶς μόνον μετὰ ὀκτῶ ἱππέων προσῆλθε μετ' ὀλίγον οἰκοθεν πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον, ὅπως ὑποτάξῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ τῷ σκήπτρῳ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὡς διοικητὴς τοῦ Βαγδάτ προὔτεινεν ὁ Γενουήνσιος ἐξωμότης πρὸς τὴν Πύλην ἐπωφελεῖς βελτιώσεις ἐν τῇ διοικήσει αὐτοῦ, ὅπως, ἐπειδὴ ἡ διὰ Λάχσης καὶ τῶν ἐρήμων ὁδὸς ἦν λίαν ἐπικίνδυνος καὶ λίαν δυσχερὴς τοῖς Πέρσαις προσκυνηταῖς, ἀπὸ τε τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Βαγδάτ ταμῆ εὐθεῖα ὁδὸς αὐτοῖς, ἕκαστος δὲ τῶν διοικητῶν τῶν δύο τούτων πόλεων ἀναγορεύεται ἐμιρολχατζῆ, τουτέστιν ἡγεμῶν τῆς πορείας τῶν προσκυνητῶν, προσέτι δὲ, ἐπειδὴ οἱ δύο τόποι τῆς προσκυνητείας Νετζέφ ἢ Μεσέδ' Ἀλῆ (τάφος τοῦ Ἀλῆ) καὶ ἡ Κερβελά, τουτέστιν ὁ τάφος τοῦ Χουσεῖν, ἡρημώθησαν ὡς σπάνυδροι, ὅπως παράσχη βοήθειαν αὐτοῖς δι' ἀνωρύξεως διώρυγος ἀπὸ τοῦ Μεσίπ (ὅπου ἐστὶ διάβασις τοῦ Εὐφράτου), ἣν ἤδη ἐκέλευσεν ὁ σουλτάνος Σουλεϊμάν· ὠφέλιμοι προτάσεις, αἵτινες ἔμειναν μὲν ἀτελεσφόρητοι, ἀλλὰ μαρτυροῦσι τὴν διοικητικὴν ἱκανότητα καὶ ἀνεξιθρησκείαν τοῦ ἐξωμότου Γενουηνσίου, ὅς, καίπερ Ὀθωμανὸς σουγνίτης, οὐκ ἦν ἱκανὰ θρησκομανὴς ὀρθόδο-

ξος, ὥστε μὴ παρασχεῖν τοῖς Πέρσαις αἰρετικοῖς σιταῖς ἀσφαλῇ καὶ εὐχερῇ τὴν εἰς Μέκκαν καὶ τὴν εἰς τοὺς τάφους λίαν σεβασμίων ἱμαμῶν, τοῦ Ἀλῆ καὶ Χουσεῖν, πορείαν (Α).

Ἔαρι τοῦ ἔτους 996 (1588) ὁ σερδάρ Φερχὰδ Πασᾶς καὶ διοικητὴς τοῦ Σιρβάν Τζαφέρ Πασᾶς, ἐνώσαντες τοὺς ὑπ' αὐτοὺς στρατοὺς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὴν λαμπρὰν χώραν τοῦ Καραβάγ καὶ κατέλαβον τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς Γεντζέ, ἣτις δικαίως σεμνύνεται ὡς πατρίς τοῦ μεγίστου ῥωμαντικοῦ Πέρσου ποιητοῦ τοῦ Νιζαμί, τοῦ ἀοιδοῦ τοῦ Χοσρέφ καὶ Σιρίν, τοῦ Λεϊλά καὶ Μετζζοὺν, τῶν ἐπὶ τὰ καλλονῶν τοῦ Βεχραμγούρ καὶ τῆς ἡρωικῆς Βίβλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Φερχὰδ καὶ ὁ Τζαφέρ ἀνήγειραν διὰ τῶν στρατευμάτων περὶ τὴν Γεντζέ τεῖχος περίοδον ἔχον ἑξακισχιλίων πήχων· μετὰ τεσσαράκοντα δ' ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἔργων οἱ πυροβολισμοὶ ἀνήγγειλαν ἀπὸ τῶν νεοδμῆτων ὀχυρωμάτων τὴν τελείωσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου· καὶ τὰ τεμένη, ἅτινα ἐπὶ τῆς περσικῆς δεσποτείας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατηρεῖφθησαν, ἀνωρθώθησαν. Οἱ Πασάδες ἀποχωρήσαντες κατέλιπον ἐν αὐτῇ φρουρὰν τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἀνδρῶν. Ἡ ἄλωσις τοῦ Γεντζέ καὶ Καραβάγ ἦν εὐχερὴς τοῖς Ὀθωμανοῖς διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ σάχη, ἐκστρατεύοντος ἐν Χορασάν ἐπὶ τὸν πρὸς ἀνατολὰς γείτονα ἐχθρὸν, τὸν χάνην τῶν Οὐσβεγῶν Ἀβδουλλάχ. Οὗτος ἐκυρίευσεν τοῦ Ἐράτ μετὰ πολλῶν μηνῶν πολιορκίαν, πάντας δὲ τοὺς σῖτας κατοίκους κατέσφαξε. Τῷ ἐπιόντι ἔτει ἐπεμψεν εἰς Χορασάν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβδουλμουμινχάν, ὃς ἐν Μεσέδ οὐδενὸς Πέρσου ἐφείσατο, αὐτὸς δ' ὁ Ἀβδουλλαχχάν πανωλεθρίᾳ διέφθιρε τοὺς Πέρσας ἐν Νισαβούρ, Σεβεσβάρ, Ἰσφεράιν, Μοχολάτ Τούγ, Χιαβάδ, Τάβς καὶ Ἐζάρ. Οὕτως ὁ σάχης Ἀββάς ὑπὸ τοῦ πρὸς ἀνατο-

Σεπτ.
1588

9
Ὀκτ.
1588

λὰς γείτονος ἐχθροῦ ἔτι μᾶλλον σκληρότερον καὶ βαρβαρικώτερον καταπιεζόμενος ἢ ὑπὸ τοῦ πρὸς δυσμᾶς, ἔκρινεν ἀναγκαῖον διομολογῆσαι πρὸς τοῦτον εἰρήνην. Διὸ ὁ ἡγεμονόπαις Χαμζὰ Μίρζας, υἱὸς τοῦ Χαμζὰ, ὃν ὁ Χοδαβενδὲ προὔτεινεν ἤδη ἀποστεῖλαι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπῆλθεν ἐκεῖ παραπεμπόμενος ὑπὸ τεσσάρων χανῶν ὡς πρεσβευτῶν, ὧν πρῶτος ἦν ὁ Μεχδικουλιχὰν Τζαουσκιλί, ὑπὸ πλείονων ἢ χιλίων Περσῶν, ὑπὸ χιλίων πεντακοσίων ἵππων καὶ τριακοσίων τριάκοντα ὑποζυγίων. Ὁ ἱστοριογράφος Σελανικί, ὁ ἀπὸ τῶν πραγμάτων πρὸ μικροῦ ἀφιστάς ὡς γραμματεὺς τῶν σπαήδων, ἀνεδείχθη μιχμανδάρ, τουτέστι ξεναγωγὸς τοῦ Πέρσου ἡγεμονόπαιδος, ἀρχαῖον ἀξίωμα τῆς ξενίας ἀσιανῶν αὐλῶν, ὃ ἔφερεν ἤδη ἐπὶ Δαρείου ὁ Ὠμάρης (1).

Πολλὴ συνδρομὴ τοῦ λαοῦ ἐγένετο, ὅπως ἴδῃ τὴν εἰσοδὸν τοῦ πρεσβευτοῦ, ἰδίᾳ δὲ συνδρομὴ γυναικῶν ἀπὸ τῶν ταπεινοτάτων μέχρι τῶν ἀνωτάτων τάξεων, εἴτε ἐξ ἀπλῆς φιλοθεαμοσύνης, εἴτε ἐκ τῆς ποθητοτάτης εὐκαιρίας πρὸς ἐρωτικὴν ἔντευξιν. Πλείονες ἢ πεντακόσiai γυναῖκες διενυκτέρευσαν μόνον ἐν τῷ παρὰ τὸ τέμενος τοῦ Βαγιαζήτ λουτρῷ, τοῦτο δὲ παρέσχεν ὑπόνοιαν οὐχὶ ἄλογον τοῖς ἀνδράσιν, ὧν πολλοὶ τῇ πρῳῇ ἀπέπεμψαν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, οἱ πλεῖστοι ὁμῶς τούτων συνδιηλλάγησαν αὐταῖς. Τὸ μέγαρον τοῦ Περτέβ Πασᾶ παρεσκευάσθη πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πρεσβευτοῦ καὶ τῶν ἡγεμονοπαίδων, πρὸς οὓς παρείχοντο καθ' ἑκάστην ἑκατὸν πρόβατα, ἑκατὸν πῖλοι σακχάρως, ἑκατὸν κηροὶ καὶ κατ' ἀναλογίαν πάντα τὰ λοιπὰ τρόφιμα. Οἱ βεζύραι ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλή-

(1) Ὁ τῶν ξένων ἡγεμῶν Ὠμάρης. Ἀβρίανος, Βιβλ. Α, ις.

λους περί μεγαλοπρεποῦς ἐστιάσεως, οἱ δὲ ποιηταὶ περὶ
 ὕμνων, ἐξυμνούντων τὴν εἰρηνικὴν πρεσβείαν. Ἡ εἰρήνη
 21 ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος ἔαρος. Δι' αὐτῆς ὑπετάγησαν
 Μαρτ. τοῖς Ὀθωμανοῖς κυριάρχαις ἡ Ταβρίς μετὰ τῶν ὑποκειμέ-
 1890 νων αὐτῇ χωρῶν τοῦ Ἀζερβείτζαν, Γεντζέ καὶ Καραβάγ,
 τοῦ Σιρβάν καὶ Κουρτζιστάν (Γεωργίας), τοῦ Λοριστάν καὶ
 Σερζόλ. Ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Ἐριβάν καὶ ὁ μουτεφερρίκας
 Χουσεῖν ἀγᾶς ἐκόμισαν ὡς ἀντιπρέσβεις τὸ τουρκικὸν ἔγ-
 γραφον τῆς εἰρήνης, ὃπερ ἐς ἡμετέρας περιεργότατον καθόσον ὑπο-
 τίθησιν ὡς ἀπαραίτητον ὅρον, πλὴν τῆς μνημονευθείσης
 ἐκχωρήσεως χωρῶν, τὴν ἐξομάλυνσιν σπουδαιοτάτων τι-
 νων θρησκευτικῶν ἐρίδων, αἵτινες διεχώριζον ἀπ' ἀλλή-
 λων τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ Πέρσας ὡς σουννίτας καὶ σιῖτας
 δι' ἀδιαλλάκτου αἰρετικοῦ μίσους. Ἀλλ' ἡ ρήτρα αὕτη ἡ
 συμπεριελήφθη ἀπλῶς μόνον πρὸς ἀφοσίωσιν καὶ πρὸς
 καθητύχασιν τῆς ὀρθοδόξου συνειδήσεως τοῦ σουλτάνου,
 εἴτε ἐπίτηδες προσετέθη, ἅτε περιέχουσα σπέρματα νέου
 θρησκευτικοῦ πολέμου· διότι ἡ πλήρωσις τῆς ρήτρας ταύ-
 της, περιχλείουσα σχεδὸν τὴν τελείαν ἐπιστροφὴν τῶν
 σιῖτῶν εἰς τὸ δόγμα τῶν σουννιτῶν, ἦν μᾶλλον ἀδύνατος
 ἢ ἡ ἔνωσις τῆς λατινικῆς καὶ ἐλληνικῆς ἐκκλησίας. Τὸ
 χωρίον τοῦτο τῆς συνθήκης ταύτης ἔχει ὧδε· «Ἡ εἰρήνη
 ἀποκατέστη ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι οὐδεμία ὕβρις
 οὐδὲν σκῶμμα ἀπαγγεληθήσεται κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ
 Προφήτου, τῶν ἁγαν σεβαστῶν, τῶν πατέρων τῆς στρα-
 τευομένης ἐκκλησίας, τῶν ἱμαμῶν (ὁ Θεὸς εἴη πᾶσιν ἰλεως)
 καὶ ὅτι οὐδεμία διαμάχη καὶ καταλαλιὰ γενήσεται κατὰ
 τῆς μητρὸς τῶν ὀρθοδόξων, τῆς ἀγαπητῆς τοῦ Κυρίου
 τῶν ἀποστόλων, κατὰ τῆς Ἀἰσέ, τῆς ἀγνῆς, ἣν ἐμνη-
 στεύσατο ὁ Θεὸς καὶ ἥς ἡ ἀγνότης ἐπεκυρώθη θείῳ δι-
 πλώματι, οὐδὲ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἐβουβέκρ, τοῦ

ἀληθοῦς, τοῦ πιστοῦ, τοῦ ἀγνοῦ καὶ ἐλευθέρου κατὰ τὰς
περὶ τούτου ἀπὸ στόματος τοῦ Προφήτου ῥητὰς παραδό-
σεις, δηλαδή· Οἱ ὁπαδοί μου εἰσιν ὡς οἱ ἄσέρες,
ᾧ τινι τούτων ἀκολουθεῖτε, πορεύσεσθε
εἰς τὴν ἀληθῆ ὁδόν· καὶ πάλιν· Μὰ τὸν Θεόν,
τοὺς ὁπαδούς μου ὀφείλετε τιμᾶν ὡς ἐμέ·
ὁ ἀγαπῶν αὐτούς, ἐμέ ἀγαπᾷ· ὁ μισῶν αὐ-
τούς, ἐμέ μισεῖ· ὁ ὑβρίζων αὐτούς, ὑβρί-
ζει τὸν Θεόν· ὁ λυπῶν αὐτούς, τὸν Θεόν
λυπεῖ, ὃς κολάσει ἰσως αὐτὸν διὰ τοῦτο·
καὶ τέλος· οὐδέν ἐστιν ἀπόρρητον τῇ Ἀϊσέ.
διότι ἡ ἀποκάλυψις οὐδεμιᾶς γυναικὸς
ἐστὶν ἐσθῆς πλὴν τῆς Ἀϊσέ. Τὰ ἀναμφισβή-
τητα ταῦτα χωρία τῆς παραδόσεως ἀνάγκη ἵνα ᾧσι σε-
βαστὰ παρ' ὑμῖν, ὡς ὑπέσχετο ὁ ὑμέτερος προκάτοχος
σάχης Ταμάσπ, πᾶσαι δὲ αἱ κατάραι καὶ ὕβρεις κατὰ τῶν
σουννιτῶν παυσάσθωσαν». Ἰστορηθέντος διὰ μακρῶν κατὰ
τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπὶ Σελίμ περσικοῦ πολέμου τοῦ μεγά-
λου ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος τῶν σουννιτῶν καὶ σιιτῶν,
ὃ ἦν οὐ μόνον θρησκευτικόν, ἀλλὰ καὶ πολιτικόν, καὶ ὃ
διὰ τοῦτο μενεῖ διὰ παντός χάσμα ἀπλήρωτον, τὸ ἄρτι
μνημονευθὲν χωρίον τῆς συνθήκης μόλις χρήζει ὀλίγων
σχολίων. Βεβαίότατον, ὅτι οἱ σουννίται οἱ τυφλῶς πι-
στεύοντες εἰς τὴν σουράν, ἥτις, ὅπως ἀποπλύνῃ τὴν Ἀϊσέ
ἀπὸ πάσης δυσφημίας, κατεπέμφθη ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, εἰσὶν
οἱ ἄριστοι καὶ στερεοὶ πιστοί· ἀλλ' ὡσαύτως βέβαιοι, ὅτι
οἱ σίται, ἥτοι οἱ ἀποκλίνοντες, εἰσὶν οἱ λογικώτεροι, οἵτινες
διαφωνοῦντες τῇ σουρᾷ οὐδόλως πιστεύουσιν, ὅτι ἡ Ἀϊσέ
ἐν τῇ ριψοκινδύνῳ νυκτὶ, ὅτε κατὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Βενὶ Μο-
σταλάκ ἐκστρατείαν ἀπεπλανήθη ἀπὸ τῆς συνοδίας μετὰ
τοῦ υἱοῦ τοῦ Σαφθάν, τὴν ἀγνότητα αὐτῆς ἐτήρησε τε-

λείαν, ὡς προσῆκε τῇ γυναικί τοῦ Προφήτου. Τοῦ Μωάμεθ ἐρωτήσαντος τὴν γνώμην τῶν τεσσάρων ἐταίρων Ἐβου-
βέκρ, Ὁμάρ, Ὁσμάν καὶ Ἀλῆ περὶ τοῦ νυκτερινοῦ συμ-
βάματος, οἱ μὲν πρῶτοι τρεῖς ἐγνωμάτευσαν, ὅτι οὐδε-
μία ὑποψία ἦν δυνατὴ κατὰ τῆς μητρὸς τῶν πιστῶν, ὁ
δὲ τελευταῖος, ὅτι τὸ πρᾶγμα χρήζει ἐξετάσεως. Τότε
κατέβη οὐρανόθεν ἡ σουρά, τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐγένετο ἐκ-
λειψις ἡλίου, ὁ δὲ στίχος τῆς μεσημβρίας τῆς φω-
τεινῆς σουρᾶς καθησύχασε τὰ πνεύματα. Τῆς Ἀϊσέ ἡ ἐξ-
αγνισθεῖσα τιμὴ ἐπεφάνη, ὡς ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἐκλείψεως,
μετὰ νέας λαμπρότητος. Ἡ οὐρανόπεμptos σουρά ἐφί-
μωσε τὸν Ἀλῆν καὶ τοὺς σατουρικοὺς ποιητὰς, οἵτινες
ἔσχωπτον τὸ νυκτερινὸν σύμβαμα· ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ-
τῆς ἡ Ἀϊσέ ἔπνεε βαθεῖαν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Ἀλῆ διὰ
τὴν ἐκ τῆς ἀμφιβολίας αὐτοῦ ἐξυβρισθεῖσαν τιμὴν αὐτῆς.
Διὸ μετὰ τριάκοντα ἔτη αὐτὴ ἐπώτρυνε τὰς τάξεις τῶν ἐχ-
θρῶν τοῦ Ἀλῆ ἀπὸ τοῦ φορείου κατὰ τὴν παρὰ τὴν Βάσ-
ραν μάχην, τὴν λεγομένην τῆς Καμήλου, καὶ παρε-
σκεύασε τῷ ἀντιπάλῳ τὴν ἀπώλειαν τοῦ καλιφάτου. Ἐκ
τοῦ λόγου οὖν ἐκείνου τοῦ Ἀλῆ ἡ γυναικεία αὐτὴ ἐκδίκη-
σις, ἐκ ταύτης δὲ τὸ μῖσος τῶν σιιτῶν, ὡς φίλων τοῦ
Ἀλῆ, κατὰ τῆς Ἀϊσέ, κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἐβου-
βέκρ, κατὰ τοῦ Ὁμάρ καὶ Ὁσμάν, οἵτινες πρὸ τοῦ Ἀλῆ
κατέλαβον τὸ καλιφάτον, καὶ κατὰ τοῦ Μοαβία, τοῦ ἀφε-
λόντος τὴν κυριαρχίαν τὸν οἶκον τοῦ Μωάμεθ καὶ μετα-
δόντος αὐτὴν τῷ οἴκῳ Ὁμμάια. Κατὰ τὴν νόμιμον δια-
δοχὴν ὁ Ἀλῆς ἴστατο ὡς πρῶτος γαμβρὸς τοῦ Προφή-
του ἐν τῇ ἔδρᾳ τοῦ καλῖφου ἀναμφισβητήτως ἐγγύτερον ἢ
ὁ πενθερὸς Ἐβουβέκρ, ἢ ὁ Ὁμάρ καὶ αὐτὸς ὁ Ὁσμάν, εἰ
καὶ οὗτος ἐγῆμε δύο νεωτέρας θυγατέρας τοῦ Μωάμεθ.
Οἱ αἵρετικοί εἰσιν οὖν κατὰ τὸ δημόσιον δίκαιον τοῦ Ἰσλα-

μισμοῦ ἐν τῇ νομιμότητι, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι, οἱ ὑπερασπιζόμενοι τῶν δικαίων τῶν πρὸ τοῦ Ἀλῆ τριῶν καλιφῶν, ὑπερασπίζονται ὑποθέσεως ἀθεμίτου. Ἀλλ' ἐπανεέλθωμεν γῦν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκ τῶν πολλαπλῶν κατὰ τὸν περσικὸν πόλεμον γενομένων μεταβολῶν τῶν διοικητῶν, δεφτερδάρων, δικαστῶν καὶ γραμματέων⁽¹⁾ μνημονεύομεν ἐνταῦθα μόνων τῶν ἀξιολογωτάτων, τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ μουφτί. Τοῦ ἐννενηκοντοῦτου εὐήθους Μεσίχ Πασᾶ, διαδόχου τοῦ Ὀσμάν, καθαιρεθέντος τῆς ἀρχῆς μετὰ ἑξ μῆνας, ἡ μεγάλη βεζυρία ἀνετέθη τὸ δεύτερον τῷ Σιαβούς Πασᾶ, ὃς κατ' ἀνάγκην ἐξεχώρησεν αὐτὴν τῷ Σινάν Πασᾶ μετὰ ζάσιν τῶν γενιτσάρων, περὶ ἧς κατωτέρω ποιησόμεθα λόγον. Ὁ Σινάν ἐπὶ τῆς μεγάλης βεζυρίας ἔτι τοῦ Σιαβούς Πασᾶ παρεσκεύασε διὰ γυναικῶν ἡ εὐνούχων τοῦ γυναικωνίτου καὶ διὰ δώρου ἑκατὸν χιλιάδων δουκάτων πρὸς τὸν σουλτάνον τὴν ἀλλαγὴν τῆς εἰς Μεγαλαγορὰν ἐξορίας ἀντὶ τῆς διοικήσεως τῆς Δαμασχοῦ, ὁπόθεν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς μέγας βεζύρης. Τὸν μουφτί Τζιθιζαδὲ, οὗ οἱ φετβάδες ἑξ ὀλίγων^{Ἀπριλ.} ἀλλὰ λαμπρῶν λέξεων ἦσαν ὡς μαργαρίται, καὶ ὃς πρῶ-¹⁵⁸⁹τος τῶν μουφτίδων ἐδέξατο ἐπίσκεψιν μεγάλου βεζύρου, τοῦ Ὀσμάν Πασᾶ καὶ πρῶτος ἐπροτέρησε τῶν καδιασκέρων καὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου, διεδέξατο ὁ Σεῖχί, τοῦτον δὲ ὁ Βοστανζαδὲ Ἐφένδης, συγγραφεὺς τουρκικῶν καὶ ἀραβικῶν ποιημάτων. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ πρῶ-^{Φεβρ.}τον αἱ ἑπτὰ ἱεραὶ νύκτες τοῦ ἔτους, ἦτοι ἡ νύξ τῆς συλ-¹⁵⁸⁸λήψεως, τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ Προφήτου, τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κορανίου, αἱ δύο νύκτες τῆς

(1) Ὁρα Σελανικὶ περὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων ἀναγορεύσεων.

παραμονῆς τοῦ μεγάλου καὶ μικροῦ Βαϊράμ καὶ ἡ τῶν διπλωμάτων, ὅτε οἱ προστάται ἄγγελοι διδοῦσι λόγον περὶ τῶν καταγεγραμμένων πράξεων, ἐπανηγυρίσθησαν τὸ πρῶτον διὰ λυχνοκαΐας ἐπὶ τῶν πύργων τῶν τεμενῶν. Ὁ σερίφης τῆς Μέκκας Ἐβού Νεμί, ὃς ἐπεμψε πρὸς τὴν Πύλιν ἀναφορὰν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ καλύμματος τῆς Κασθᾶς μετὰ πολυτίμου δώρου ἐκ πολυτελῶν ὑφασμάτων, σηρικῶν, παμβακερῶν καὶ βογασιῶν, ἐκ δέκα ἑκατονταλίτρων ἀλόης τοῦ Γοχοταρά καὶ τοῦ Κομάρ καὶ ἐκ πέντε καὶ ἐξήκοντα κελύφων κούκως (coco) μετὰ ἡδυντῶν Ἰνδικῶν καρπῶν, ἤλθε μετὰ τέσσαρα ἔτη ὡς τοιοῦτος εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου, προστάτου τῶν ἱερῶν πόλεων τοῦ ἰσλαμισμού. Ὁ φρούραρχος τοῦ Καραβάγ, ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα λάβῃ αὐτὸ εἰς κληρονομικὸν σαντζάκιον, ἀντὶ τοῦ λαβεῖν τὴν διοίκησιν τῆς πατρικῆς χώρας, καθεῖρχθη ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις. Οὐχὶ κρείττονα ὑποδοχὴν εὔρεν ὁ πρεσβευτὴς τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Γιλάν Ἀχμέτ Γιλάν, ὃς κατὰ τὸν περσικὸν πόλεμον οὐδὲν φιλικὸν δεῖγμα παρέσχε τοῖς Ὀθωμανοῖς. Πρὸς τοῦτον οὐδεμίαν φιλικὴν ἀκρόασιν παρέσχε τὸ διδάνιον, ὅπως μὴ ταραξῇ τὴν περσικὴν εἰρήνην. Τῶνόντι δύο Πέρσαι πρεσβευταὶ ἐκόμισαν μετ' οὐ πολὺ ἐπιστολὰς τοῦ σάχη, αἵτινες ἀποβλέπουσαι εἰς τὸν ἡγεμόνα τοῦ Γιλάν ἀπεδείκνυσαν τὴν μηδαμινότητα τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Γιλάν. Πρὸ τῶν δύο τούτων πρεσβειῶν καὶ εὐθύς ὡς διωμολογήθη ἡ εἰρήνη, ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς Καρά Ἀχμέτ Σολτάν παρηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Ἀββάς ἵνα αἰτήσῃ παρὰ τῆς Πύλης τὸν ὀρισμὸν καὶ τὴν ἐκχώρησιν τοῦ Νοχαβένδ, ἔφερε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον ἀρχιαυλάρχην τῷ ἡγεμονόπαιδι Χαϊδέρ Μίρζα. Τῷ πρε-

σθευτῇ τούτῳ ἐγένετο ὑποδοχὴ φιλόφρων, οὐδόλως ὁμως ἐπετράπη αὐτῷ ἀψασθαι τοῦ ζητήματος τοῦ Νοχαθενδ, οὐδὲ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀρχιαυλάρχου ἐπὶ τῇ ὑποψίᾳ, ὅτι ὁ σάχης Ἀβθὰς ἐπιδιώκει μόνον τρόπους καὶ εὐκαιρίαν ἵν' ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ ἐπαναλάβῃ τὸν πόλεμον. Ἐκ προνοίας ὠχυρώθησαν ἐν Γεωργία, ὅπου ὁ Σίμων Λε-
θενδ ἐφρόντιζεν ἔτι πάντοτε ἵν' ἀνασκαλεύσῃ τὸ ὑπὸ τὴν
σποδὸν ὑποκαῖον ἔτι πῦρ, τὰ φρούρια Τομανίς, Λόρι,
Γόρι καὶ Ἀχίσκα, ὁ δὲ στόλος δαπάνη τῶν βεζυρῶν καὶ
βέγηδων ἀνεκαινίσθη καὶ ἠϋξήθη, καθόσον, ὡς καὶ πρό-
τερον ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ τοῦ Α', ὁ μέγας βεζύρης
ἐναυπήγησε καὶ ἐξώπλισεν ἰδίᾳ δαπάνη ἐπτὰ γαλέρας καὶ
ναυαρχίδα, οἱ δὲ βεζύροι δύο ὡς τρεῖς, οἱ δὲ βεγλερβέ-
γηδες καὶ βέγηδες δύο ἢ μίαν γαλέραν. Πλὴν τούτου
ὁ μέγας βεζύρης Σινὰν ὠκοδόμησεν ἰδίᾳ δαπάνη παρὰ
τὸν Βόσπορον παρὰ τῇ πύλῃ τῶν ἱπποστασιῶν τῶν ἀνα-
κτόρων μεγαλοπρεπὲς φερώνυμον αὐτῷ περίπτερον, καὶ
ἐκόσμησεν αὐτὸ λαμπρότατα τάπησι, χρυσώμασι καὶ
σκεύεσιν ἐκ λιθίας μορρίνης (1). Ἐν τῇ καλλίστῃ σελήνῃ, ²⁰
τοῦ ἔτους, τῇ τελευταίᾳ σελήνῃ τοῦ ἔαρος, ὅτε ἀνθοῦσι ^{Ἰουνίου} 1591
τὰ ῥόδα καὶ οἱ ἄμπελοι, ὠριμάζουσι δὲ τὰ μιμαίκυλα
(φράουλοι) καὶ κεράσια, ὁ Μουράτ ἐπορεύθη δι' ὁδοῦ ὅλως
ἐστρωμένης λαμπροῖς ὑφάσμασιν εἰς τὸ περίπτερον τοῦ
Σινὰν, ὅπου ἦν παρεσκευασμένον πολυτελέστατον δεῖ-
πνον. Μετὰ τοῦτο ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ κιαγιά τοῦ μεγάλου
βεζύρου, ὁ ἐπιστάτης τῆς πόλεως καὶ οἱ ὑπὸ τὸν καπετάν
Πασὰν περιεβλήθησαν τιμητηρίοις ἐσθῆσι· διότι καὶ ὁ κα-
πετάν Πασὰς ἀνωκοδόμησεν ἰδίᾳ δαπάνη τὸ κατερη-

Φεβρ.
1591

(1) Τὸ περίπτερον τοῦτο κατηδαφίσθη τῷ 1827 καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκτίσθη
τὸ περίπτερον τοῦ νῦν σουλτάνου.

ρειμμένον ἐξάπτερον τοῦ Βαγιαζήτ. Πολλῶ ἀξιολογώ-
τερα συμβάντα ἢ τὰ ἀνωτέρω συμπυκνωθέντα συνέβησαν
ἔτι τῷ ἔτει τῆς περσικῆς εἰρήνης, τῆς ἀξιολογωτάτης
τῆς ἱστορίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· διότι ἐν αὐτῷ τὸ
τέως ἔτι κεκαλυμμένον μυστήριον τῆς ἀρχομένης ἀδυ-
ναμίας καὶ ἀταξίας ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς στάσεως τῶν
γενιτσάρων, ἣτις συνεπηγάγετο τὰς ἐπὶ μακρὸν ἀνταρσίας,
στάσεις καὶ ἀνατροπὰς τῶν θρόνων τῆς περιόδου ταύτης.
Τὴν ἐξιστόρησιν ταύτην ἀνάγκη ἵνα διεξέλθωμεν διὰ τῆς
ἐξηγήσεως τῶν αἰτίων ἄνωθεν, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ δέκα
ἔτη πρότερον θανάτου τοῦ Σοκολλί.

Πῶς τοῦ μεγάλου βεζύρου ἡ ἐξουσία ἤδη ἀπὸ τῆς βα-
σιλείας Μουράτ τοῦ Γ' ἐμειώθη καὶ περιορίσθη, ἐδηλώθη
ἤδη ἱκανὰ ἀνωτέρω· ἀλλὰ, καίπερ μειωθείσης τῆς δυνά-
μεως αὐτοῦ, οὐκ ἐμειώθησαν οἱ τρόποι τῆς ἐξωτερικῆς
λαμπρότητος τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ, ὧν ἀπῆλαυε πληρέ-
στατα καὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ὅσον οὐδέποτε πρὸ αὐτοῦ
καὶ μετ' αὐτὸν μέγας βεζύρης τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.
Αἱ ἐτήσιαι αὐτοῦ πρόσοδοι ἦσαν ἐν ἑκατομύριον δου-
κάτων, ἀλλ' ἐμειώθησαν εὐθὺς μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ
Σοκολλί κατὰ τινὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων δουκάτων, ἵνα
δι' αὐτῶν δοθῇ ὁ μισθὸς τῶν γενιτσάρων ἢ δημιουργη-
θῶσι νέα τιμάρια ⁽¹⁾. Ἐπὶ τῶν τελευταίων σουλτάνων ὁ
Ἐβουσουοῦδ ἤρξεν ὡς μουφτί ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, ὁ δὲ
Σοκολλί ὡς μέγας βεζύρης ἐπὶ πεντακαίδεκα ὑπὸ τρεῖς
σουλτάνους, νῦν δὲ ἀπὸ δέκα ἐτῶν ὁ μὲν μουφτί ἀντι-
κατέστη τετράκις, ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἐπτάκις. Τοῦτ'

(1) Stati tolti 100,000 zecchini della paga del G. Vezir Mehme
bassa per dar paghi alli genizari. Summario delle Relaz. venet
23 Νοεμβρίου 1579.

αὐτὸ συνέβαινε καὶ τοῖς καδιασκέραις, οἵτινες ἄλλοτε ἔμενον ἐν τῇ ἀρχῇ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα ἔτη, ἀπεχώρουν δ' εἶτα τῶν πραγμάτων λαμβάνοντες μετρίαν σύνταξιν ἑκατὸν πεντήκοντα ἄσπρων. Καθόσον ἡ ἐξουσία τοῦ μεγάλου βεζύρου συνεσέλλετο, ἡὔξανεν ἡ δύναμις τῶν ἐταίρων, τῶν ἐμπίστων καὶ τῶν μαβεϊντζὶ ἢ διαγγέλων τῆς αὐλῆς, οἵτινες κατεχρῶντο τῇ προνομίᾳ τοῦ προσέρχεσθαι ἐν πάσῃ ὥρᾳ πρὸς τὸν σουλτάνον ἄνευ προαγγελίας ἀναμιγνύμενοι πάσαις ταῖς ὑποθέσεσι. Οὗτοι περιεποίησαν ἑαυτοῖς τὴν ἀπονομὴν τῶν ἐκτάκτων προσόδων, αἵτινες πρότερον ἐδίδοντο τοῖς Πασάδες, καλούμεναι ἄ ρ π α λ ι κ (χρήματα κριθῆς), καὶ ταῖς σουλτανίναις, καλούμεναι π α σ μ α κ λ ῖ κ (χρήματα κρηπίδων). Αἱ δωροδοκίαι ἦσαν κοινόταται. Ἐν ταῖς πύλαις τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων τοῦ κράτους οὐχ ἴσταντο, ὥς πρότερον, ὦνητοὶ δοῦλοι, ἀλλὰ μισθωτοὶ ὑπηρεταὶ λαμβάνοντες μόνον τὸν τεταγμένον τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ μισθόν. Ἀθίγγανοι παρeisέδυσον εἰς τὰ τιμάρια, Ἰουδαῖοι εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ταῖς δωροδοκίαις ταύταις ἦσαν ἐφάμιλλοι αἱ παράνομοι εἰσπράξεις· συνέστη ἴδιον σύστημα βδελλῶν, δι' οὗ οἱ δεφτερδάραι καὶ οἱ διοικηταὶ ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν διὰ κλοπῶν καὶ κακώσεων ἐξεμύζων καὶ ἐξωγκοῦντο, ἕως οὗ διὰ καθείρξεως καὶ βασάνων ἐκθλιβόμενοι ἤμουν πάλιν κατ' ἀνάγκην τὰ κλαπέντα καὶ παρανόμως εἰσπραχθέντα. Αὗται αἱ περὶ χρημάτων ἐξετάσεις ἐκαλοῦντο τ ε φ τ ῖ ς, τουτέστιν ἀνάκρισις, μνημονεύει δὲ τούτων πολλάκις ἡ ἱστορία. Ὁ βεζύρης Ἰβραὴμ, γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου, ἐγένετο παράδειγμα τῆς ἐν μεγίστῳ διαρπαγῆς κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον καὶ Συρίαν ἐκστρατείᾳ ληϊσάμενος τὰς χώρας ταύτας μᾶλλον τῶν Σταυροφόρων καὶ Μαμελούκων. Ἐν τῇ ἀφηγήσει τῆς

ληστρικῆς ταύτης ἐκστρατείας ἐγένετο ἤδη μνεία τῶν συνεργῶν τοῦ Ἰβραὶμ εἰς τὰς κακώσεις ταύτας, τοῦ ἡγεμόνος τῶν Δρούσων Ἰβν Μανσοῦρ καὶ τοῦ ἐμπίστου αὐτῷ Γομεϊδά. Ὁ μὲν τούτων κατεῖχε τὴν μεταξὺ Βηρυτ- τοῦ καὶ Τριπόλεως χώραν, ὃ δὲ κατελείφθη ὡς μισθωτῆς τῶν δημοσίων προσόδων τῶν χωρῶν τούτων ἀντὶ πεντα- κοσίων χιλιάδων δουκάτων κατ' ἔτος· μετὰ πέντε δ' ἔτη οἱ συνεργοὶ οὗτοι εἰς τὰς διαρπαγὰς τοῦ Ἰβραὶμ ἐδολο- φονήθησαν ὑπὸ τοῦ βεγλέρβεγη τῆς Τριπόλεως εἰς ἀμοι- βὴν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν. Ὁ σύγχρονος σαντζάκβεγης τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἅμω ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν, ἀνεσκο- λόπισε τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐκκλησίας τῆς Συρίας καὶ μετ- έβαλε τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς τέμενος (1). Ἐκπνέοντος τοῦ δυστυχοῦς ἐπισκόπου ἐπὶ τοῦ σχολόπου, ὃ σαντζάκ- βεγης ἀνήγγειλε τοῖς Ἡγουμένοις τῶν τεσσάρων μονα- στηρίων τῆς πόλεως, ὅτι ἐπιθέσει αὐτοῖς τὴν αὐτὴν τι- μωρίαν, εἰ μὴ ἕκαστος αὐτῶν προσήνεγκεν αὐτῷ ἐν βρα- χεὶ χρόνῳ μυρία δουκάτα, ἀλλὰ τὸ μὲν καθολικὸν μο- ναστήριον τῆς νέας Γῆς (Terra Santa) συνέλεξεν ἑξα- κισχίλια μόνον δουκάτα, τὰ τρία δ' ἕτερα τοσαῦτα. Ἐπὶ ταῖς αἰτιάσεσιν, ἃς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευταί, τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων, ἰδίᾳ δὲ ὁ Γάλλος καὶ ὁ Βενετός, ἐποίησαντο περὶ τούτου πρὸς τὴν Πύλην, ὃ διοικητὴς τῆς Δαμασκοῦ ἐνετάλη ἵνα ἐξετάσῃ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, αὐτὸς δ' ἐπεμψεν εἰς Ἱερου- σαλὴμ ἕνα καπιτζίβασην· ἀλλ' οὗτος οὐδένα εὔρε'· διότι οἱ Ἡγούμενοι ἔφυγον φοβούμενοι τὸν σαντζάκβεγην ἢ

(1) Questo Fevraro passato havessimo un Sangiaco il quale en- trato nell' officio pochi giorni dopo fece impalar il Vescovo della chiesa soriana. Ἀναφορά, 15 Αὐγούστου 1587, d' Accursio Quinciano Custode e guardiano di terra Sancta, Τομ. Ε, dei Scritture turcheschi.

τὸν ἀνακριτὴν αὐτοῦ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἐκκλησία τοῦ Πατριαρχείου παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν Μωάμεθ τοῦ Β' μετεβλήθη εἰς τέμενος (B).

Τοιαῦται αὐθαιρεσίαι καὶ ἀδικίαι, τοιαῦται παράνομοι εἰσπράξεις καὶ διαρπαγαὶ ἦσαν ἀτελεύτητοι. Ταύταις συν-εθάδιζεν ἡ παρακμὴ τῶν διατάξεων τοῦ στρατοῦ παρὰ τε τοῖς τιμαριούχοις καὶ παρὰ τοῖς βουλοῦκ καὶ τοῖς γενιτσάροις. Κατὰ τὸν νόμον τὰ τιμάρια ἀπενέμοντο μόνον τοῖς γνησίοις υἱοῖς σπαήδων ἢ τιμαριωτῶν ἱππέων, κενουμένης δὲ θέσεώς τινος ὁ ὑποψήφιος ὠφείλεν ἀποδείξαι κατὰ τὸν νόμον τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ διὰ τῆς μαρτυρίας δύο σαίμ καὶ δέκα τιμαριωτῶν. Ἡ αὔξησις τούτων ὠρίζετο κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀξίαν οὕτως, ὥστε ὁ κομιζὼν κεφαλὴν ἢ γλῶσσαν ἐχθροῦ ἐλάμβανεν αὔξησιν ἑνὸς ἄσπρου κατὰ πᾶσαν δεκάδα ἄσπρων τῶν προσόδων τοῦ τιμαρίου αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα δὲ κομισθεῖσαι κεφαλαὶ ἢ γλῶσσαι παρεῖχον δίκαιον εἰς μείζον τιμάριον, ἥτοι σιαμέτ. Ἀλλὰ νῦν ἐλάμβανον τιμάρια ἱππέων ἄλλοι Ἀθίγγανοι τοῦ γυναικωνίτου καὶ παρείσακτοι ἐκ πασῶν τῶν τάξεων τῇ εὐνοίᾳ τῶν γυναικῶν ἢ τῶν εὐνοούχων. Ὁ μέγας βεζύρης Ὀσμὰν Οὐζδεμίρ Πασᾶς ἀπένειμε τιμάρια ἀποφέροντα πρόσοδον τρισχιλίων ἄσπρων ξένοις, οἵτινες οὐκ ἦσαν υἱοὶ ἱππέων, γραφεῦσι δηλονότι, τζαούσαις καὶ σταθμοδόταις. Τοιαῦτα ὑπὸ τῶν γυναικῶν τοῖς δημιουργήμασιν αὐτῶν ἀπονεμηθέντα τιμάρια, ἅτινα ἐδύναντο καλεῖσθαι τιμάρια ἡλαχάτης, εἰ αἱ γυναῖκες ἐνηθον ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, ἀντὶ τοῦ ἀργεῖν ὡς τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, ἐκαλοῦντο εἰς χάνις ρονπίπτοντα· εἶχον δὲ τινες τοιαῦτα πεντεκαίδεκα ὡς εἴκοσι. Βεράτιον ἐμάχετο πρὸς βεράτιον, φερμάνιον πρὸς φερμάνιον· ἐν ᾧ δὲ οἱ καδιασκέραι ἤριζον, οἱ δικασταὶ κατεβρόχθιζον

τάς προσόδους ὡς δικαστικὰς δαπάνας. Ὅτε οἱ βεγλερ-
βέγηδες ἀπένεμον τὰ τιμάρια, ἐγένετο ἔκκλησις εἰς τὴν
Πύλην κατὰ ἀδίκων ἀπονομῶν, τοῦτο ὅμως οὐκέτι ἐγί-
νετο, ἀφ' οὗ ὁ μέγας βεζύρης ἀπένειμεν αὐτά. Οὕτω παρ-
ήκμασε τὸ τιμαριούχον ἱππικόν, ὃ ἐν μόνῃ τῇ Ρούμελῃ
ἠρίθμει δωδεκακισχίλια τέλεια τιμάρια καὶ παρεῖχε τε-
τρακισμυρίους ἱππεῖς, νῦν δὲ παρεῖχεν ἐν συνόλῳ ἐπτὰ ὡς
ὀκτὼ χιλιάδας τοιούτων. Οὐκ εἶχον κρεῖττον αἱ ἐξ ἱλαιοῦ τοῦ
τακτικοῦ ἱππικοῦ (βουλοῦκ), πρὸς ἃς ἦν ἀνατεθειμένη ἡ
φρουρὰ τοῦ σουλτάνου, ὅτε ἐξεστράτευε, καὶ τῆς ἱερᾶς
σημαίας. Μέχρι τοῦ 992 (1584) αὗται ἦσαν καλῶς συν-
τεταγμένοι, ἕως τότε δὲ τὰ τρία εἶδη τῶν ὀπλίων τοῦ τι-
μαριωτικοῦ ἱππικοῦ, τοῦ τακτικοῦ καὶ τῶν γενιτσάρων
διετηρήθησαν ἐν συνετῇ ἰσορροπίᾳ· ὅτε δὲ τὸ τιμαριωτι-
κόν ἱππικόν παρήκμασεν, οἱ βουλοῦκ καὶ οἱ γενιτσαροὶ
ἐνίσχυσαν πρὸς βλάβην αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς ἡσυχίας.
Ὁ μέγας βεζύρης Ὀσμὴν, ὃς πρῶτος κατήνεγκε τὸ πρῶ-
τον τραῦμα κατὰ τῶν τιμαρίων διὰ τῆς παραδοχῆς εἰς
αὐτὰ ξένων, ὑπέσκαψε τὸν θεσμόν τῶν βουλοῦκ ἐπιτρέ-
ψας τοῖς ἐγγραφομένοις ἐν αὐτοῖς μετὰ ἐννέα ἄσπρων
καθ' ἐκάστην ἵνα πωλῶσι τὰς θέσεις αὐτῶν ἀντὶ δισχιλίων
ἢ τρισχιλίων ἄσπρων ξένους, οὓς παρίστων ὡς υἱοὺς αὐ-
τῶν· ἐν ᾧ δὲ ἤρξαντο τὰς θέσεις τῶν μουλαζίμ, ἤτοι τῶν
ὑποψηφίων εἰς τιμάρια, περιέμενον τὴν κενωθεῖσαν θέσιν
ἀντὶ δύο ὑποψηφίων δώδεκα, οἵτινες ὕστερον ἐγίγοντο
ἐπαῖται ἢ ἀλῆται. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ πρῶτον
εἰσεχώρησαν ξένοι εἰς τοὺς γενιτσάρους, οἱ ἀσκοφόροι,
οἷς, ὡς εἶδομεν ἤδη, ἦν ἀνατεθειμένη ἡ ἀστυνομία τῶν
ἐορτῶν τῆς περιτομῆς, οἵτινες οὐδόλως ἔμενον ἡσυχοί,
ἕως ἐνεγράφησαν ἐν τοῖς γενιτσάροις. Ὁ ἀγὰς τούτων Φερ-
χὰδ προὔτιμησε καταλιπεῖν τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἢ ἐπιτρέ-

ψαι τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Μῖρ Ἀα-
λὲν Ἰουσοῦφ συνήνεσεν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ συρφετώ-
δους ὄχλου, καλουμένου πελατῶν ἢ ὑποψηφίων εἰς κε-
νουμένους θέσεις. Μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Μουράτ
τοῦ Β' αἱ ἱλαιοὶ ἀνενεοῦντο καθ' ἐπταετίαν, ἡ δὲ ἀνανέω-
σις αὐτῇ ἐκαλεῖτο Πύλη, ἐνθα αἱ κενούμεναι θέσεις ἐδί-
δοντο τοῖς ἀξιώτατοις ἀναδειχθεῖσιν ἐκ τῶν γενιτσάρων,
τῶν τζεβετζιδῶν καὶ τοπτζιδῶν. Οὗτοι συνελέγοντο δι'
ἐτησίας παιδολογίας, ἥτις κατὰ τὸ Κανὸν ἐγίνετο μόνον
ἐκ Βοσνίων, Ἑλλήνων, Βουλγάρων καὶ Ἀρμενίων. Αἱ
ἱλαιοὶ ἔμενον μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Προύσῃ καὶ
ἐν Ἀδριανουπόλει, ἢ ἐν τοῖς παρακειμένοις χωρίοις, οἱ δὲ
γενίτσαροι μόνον ἐν τοῖς στρατῶσι τῆς πρωτευούσης⁽¹⁾.
Διὰ τῆς ἀναμίξεως ξένων καὶ μάλιστα βραγιά οἱ γενίτσα-
ροι ἀπώλεσαν τὴν ἀγνότητα τοῦ ἀρχῆθεν θεσμοῦ. Ἡ
ἀταξία καὶ τὸ θράσος προέβησαν εἰς τοσοῦτον, ὥστε ἐγέ-
νετο ἀνάγκη ἵνα καταργηθῇ ἡ ὑπὸ Σελίμ τοῦ Α'
λίαν συνετὴ διάταξις, ἵνα ὁ ἀγᾶς οὐχὶ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ
κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ σουλτάνῳ ἀναγορεύηται, βεβαιώσῃ
δ' αὐτοὺς περὶ τῆς καταλήψεως τοῦ ἀξιώματος τούτου
ἐξ αὐτῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ χαλιναγωγῆσαι πλέον αὐτοὺς.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀταξίαι οὐκ ἐπήγαγον στάσεις ἐν τῷ
στρατῷ, εἰ μὴ συνέβαινεν ἡ νόθευσις τῶν νομισμάτων,
ἥτις ἤρξατο ἀπὸ τοῦ ἔτους 992 (1584) καὶ ὁσημέραι
ἠϋξανε. Οὕτως ἡ ὀκκά τοῦ ἀργύρου, ὅς κατὰ τὴν τέως
νομισματικὴν ἀξίαν ἐδύνατο πεντακόσια ἄσπρα, ἔλαβεν
ὀνοματικὴν ἀξίαν χιλίων καὶ πλέον ἄσπρων οὕτως, ὥστε
ἡ ἀργυρά δραχμὴ ἐδύνατο ἐπὶ τέλους ἀντὶ πέντε, δέκα ἢ

(1) Μουρατζὰ δ' Ὅσσον, Τομ. Ζ, σ. 314 καὶ 828. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1591
οἱ δερβίσαι Βεκτασί ἀπεγράφησαν ἐν τῷ 99 τάγματι τῶν Τζαμαάτ.

δώδεκα ἄσπρα. Τὰ νομίσματα ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Ἰουδαίων, ὧν ἡ μεγάλη δύναμις ᾗξανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ παντοδυνάμου αὐλικοῦ καὶ πολιτικοῦ Ἰουδαίου Μικουέζ. Μετὰ ἕξ ἔτη ὁ ἔφορος τῶν νομισμάτων ἐκόμισε πρὸς τὸν δεφτερδάρ Μαχμουτ ἔτι χειρόν ἀργυροῦν νόμισμα «ἐλαφρόν ὡς φλοιὸν ἀμυγδάλινον, μηδαμινὸν ὡς σταγὸνα δρόσου», ὡς λέγει ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς, καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ διακοσίας χιλιάδας ἄπρων, εἰ παρεδέχετο τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ νομίσματος πρὸς μισθοφορὰν τοῦ στρατοῦ. Ὁ δεφτερδάρ ἀπέβριψε τὸν δεκάσμον καὶ τὴν πρότασιν. Ὁ Ἰουδαῖος ὅμως ἐτράπη πρὸς τὸν τότε παντοδύναμον φίλον τοῦ Μουράτ, τὸν Μωάμεθ Πασᾶν, βεγλέρβεγην τῆς Ῥούμελης, τὸν ἐπικαλούμενον Ἰερ α κ ο β ο σ κ ο ν, ἐπειδὴ ὡς τοιοῦτος ἠυδοκίμησε παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ὁ δὲ Μωάμεθ, δεκασθεὶς ὑπὸ τοῦ προσενεχθέντος ἀργυρίου, ἐκέλευσε τὸν δεφτερδάρ ἵνα ἀμειλιχθῇ ἀποτίσῃ διὰ τοῦ χαλκόχρου ἀργυροῦ νομίσματος τὴν μισθοφορὰν τοῦ στρατοῦ. Ὡς τοῦτο ἐγένετο γνωστὸν, ἀνεφλέχθη ἡ ἐπὶ πολὺ ὑποκαίουσα δυσαρέστησις παρὰ τοῖς βουλοῦκ καὶ γενιτσάραις, ἣν ἀνεβρίπιζον ἔτι οἱ βεζύραι Σινὰν καὶ Ἰβραῖμ, ἐχθροὶ τοῦ Μωάμεθ Πασᾶ. Τὸ πρῶτον νῦν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οἱ γενιτσαροὶ ἐφώρμησαν πρὸς αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα, ἐνθα οἱ βεζύραι ἦσαν συνηθροισμένοι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ διβανίου, ζητοῦντες τὰς κεφαλὰς τοῦ βεγλέρβεγην καὶ τοῦ δεφτερδάρ. Μάτην ὁ σουλτάνος ὤκνει· μάτην συνεσώρευsen ἐν τῇ αὐλῇ πρὸ τῶν γενιτσάρων σωροὺς γνησίων χρημάτων· οὗτοι ὤμοσαν ἀποκτεῖναι πάντα τὸν θιξόντα αὐτῶν πρὶν ἢ ἀποκεφαλισθῶσιν ὁ βεγλέρβεγην καὶ ὁ δεφτερδάρ· «Δότε ἡμῖν τὸν βεγλέρβεγην, ἐκραύγαζον, ἢ πορευσόμεθα πρὸς τὸν Παδισάχ!» Ὁ Μουράτ ἐκέλευsen ἵνα ἐξοπλισθῶσιν

οἱ παῖδες, οἱ φρουροὶ τῶν ἀνακτόρων, οἱ βοσταντζὶ (κη-
 πουροὶ) οἱ βαλτατζὶ (ξύλοτόμοι) καὶ οἱ καπιτζὶ (θυρωροὶ),
 ἀλλὰ τὸ συνεδριάζον διβάνιον ὑπέβαλεν ἀντιλογίας, ἃς
 ἔγραψεν ὁ καδιασκέρης Βοστανζαδέ. Μετὰ τοῦτο ὁ σουλ-
 τάνος δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰδίου γράμματος ἐκέλευσε τὴν
 παράδοσιν. Ὁ μέγας θαλαμηπόλος ἀνεκοίνωσε τῷ βε-
 γλέρβεγῃ τὸ κέλευσμα τοῦ σουλτάνου, ἵν' ἀποχωρήσῃ τοῦ
 διβανίου, καὶ ἀφείλετο τὸ ξίφος αὐτόν· ὁ δὲ, εὐθὺς ὡς ἐξ-
 ἤλθε τοῦ διβανίου, ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τοῦ δημίου. Μετὰ
 τοῦτο ἀπεκεφαλίσθη καὶ ὁ ἀθῶος δεφτερδάρ. Ὁ σουλτά-
 νος μὴ ἀμφιβάλλων, ὅτι τὴν στάσιν ταύτην ἐχάλχευσαν ³ ^{Ἀπρ.}
 ἐν μέρει οἱ ἐχθροὶ τοῦ φίλου αὐτοῦ βεζύρου, ἐλυπήθη ἅτε μὴ ¹⁵⁸⁹
 παραδοὺς σύμπαντας τῷ πελέκει τοῦ δημίου· «Ὡλιγώρησα
 κυβερνῶν, εἶπε, τῆς ἀναγκαίας αὐστηρότητος». Ὁ μέγας βε-
 ζύρης Σιαβούς, ὁ δεύτερος βεζύρης, γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου,
 Ἰβραῖμ καὶ ὁ τρίτος Μωάμεθ ὁ χειρουργὸς καθηρέθησαν
 τῆς ἀρχῆς, ἀντικατεστάθησαν δὲ ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ νεωστὶ
 ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Δαμασκοῦ ἐλθόντος εἰς Χρυσού-
 πολιν Σινὰν Πασᾶ (νῦν τὸ δεύτερον μεγάλου βεζύρου),
 ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ νισαντζὶ Μωάμεθ Πασᾶ, ὁ δὲ βεγλέρβεγῆς
 τῆς Ῥούμελης ὑπὸ τοῦ Ἰουσούφ Πασᾶ. Ὁ Βοστανζαδέ,
 ὁ συντάξας τὴν ἀναφοράν, δι' ἧς οἱ βεζύροι προὔτειναν
 τῷ σουλτάνῳ τὴν θανάτωσιν τοῦ βεγλέρβεγῃ, ἀνηγορεύθη
 μουφτί, οἱ δὲ καδιασκέραι προήχθησαν κατὰ τὴν τάξιν εἰς
 ἀνώτερα ἀξιώματα. Ὅτε δὲ πυρκαϊαί, ἃς αὖθις καὶ αὖθις
 ἦσαν οἱ γενίτσαροι, ἀπέδειξαν ἀρκούντως, ὅτι ἡ φλόξ τῆς
 στάσεως παρὰ τοῖς γενιτσάροις οὐπω ἐσθέσθη, ὁ σουλ-
 τάνος ἀντικατέστησε τὸν Χιζρ, ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων, διὰ
 τοῦ Μαχμούτ ἀγᾶ, τοῦ μ ἰ ρ ἄ λ ἐ ν ἡ φ ὕ λ α κ ο ς τ ῆ ς
 ἰ ε ρ ᾱ ς σημαίας, ὃν διεδέξατο ὁ θαλαμηπόλος Σαατταὶ
 Χασάν, τουτέστι Χασάν ὁ ὥρολογιοποιός. Οὕτω τῷ 1589

ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, τριακόσια ἔτη ἀφ' οὗ τῷ Ὄσμάν, τῷ ἰδρυτῇ τοῦ κράτους, ἐξεχωρήθησαν σημαῖα καὶ ἵππου-
 ρις ὡς δεσπότῃ τοῦ Καρατζά Ἰσοάρ (τῶν Μελαγγείων), οἱ γενίτσαροι οὐκ ἐπανεστήσαν μὲν τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ
 σουλτάνου, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἀνέστησαν ἐνοπλοι κατὰ τοῦ
 ἐν τοῖς ἀνακτόροις συνεδρεύοντος διβανίου, ἔκτοτε δ' ἄρ-
 χεται ἡ μακρὰ ἡττα τῆς ἐξουσίας τῶν σουλτάνων καὶ
 τῶν βεζυρῶν ὑπὸ τὸ πάλλον ξίφος ἀπειθῶν στρατευμά-
 των. Ἡ πρώτη αὕτη πρὸς τὸ διβάνιον ἐπίθεσις τῶν σασια-
 σάντων στρατευμάτων καὶ ἡ θανάτωσις τοῦ βεγλέρβεγν
 καὶ τοῦ δεφτερδάρ συνέβη τῷ μετὰ τὴν ἡμέραν τῶν Ξυ-
 λίνων φραγμάτων (journée de Barricades) ἔτει καὶ τῷ
 αὐτῷ ἔτει τοῦ φόνου Ἑρρίκου τοῦ Γ'. Ἐν ταῖς ἀπὸ τῶν
 ὀχθῶν τοῦ Ὠξου μέχρι τοῦ Σηκουάνα χώραις ἦν τότε
 λοιμὸς στάσεως καὶ φόνου.

Ἐν τοῖς ἐξῆς τρισὶν ἔτεσι στάσεις ἐξερράγησαν παν-
 ταχοῦ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Περίδινός τις, ἀντι-
 ποιούμενος τῆς βασιλείας, ἐπανεστὴ ἐν τῷ σαντζακίῳ
 Κεϊφί, λέγων εἶναι ὁ Ἰσμαήλ, υἱὸς τοῦ σάχη Ταμάσπ, καὶ
 ἀπέκτεινε τὸν σαντζακβεγν· ἀλλ' ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ δι-
 οικητοῦ τοῦ Ἑρζερούμ συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη. Ἐν Αἴ-
 γυπτῳ, ἧς ὁ ἐτήσιος φόρος ἀπὸ τῶν πάλαι ὀκτακοσίων
 χιλιάδων δουκάτων ἐμειώθη εἰς ἑξακοσίας, ἡ στάσις τῶν
 ἐγγχωρίων στρατευμάτων πρὸς τὸν διοικητὴν Ὁβεῖς Πα-
 σᾶν κατεδαμάσθη μετὰ πολλῶν μόχθων διὰ τῆς μεσι-
 τείας τοῦ δικαστοῦ τοῦ Καῖρου. Ἡ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ
 φρόνησις τοῦ Ὁβεῖς ἡμείφθη διὰ τῆς προσηγορίας τοῦ
 βεζύρου ἢ Πασᾶ τριῶν ἵππουρίδων. Πολλὰ ἄλλα πράγ-
 ματα μαρτυροῦσι τὴν διάλυσιν, εἰς ἣν περιῆλθε τότε ἡ
 αὐτοκρατορία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει Μογρεβί τις τοῦ
 νομα ἀπὸ Μεχδὶ, ἀναγγεῖλας ἑαυτὸν ὡς τὸν δωδέκατον

Αὐγ.
 1589

Δεκέμ.
 1589

ἡμᾶν τοῦ φερωνύμου ὀνόματος, οὗ ἡ ἔλευσις περιμένεται
μόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἥτοι τῇ παραμονῇ τῆς
ἐσχάτης κρίσεως, ἀνεσκολοπίσθη ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τεμένου
τοῦ Βαγιαζήτ, ἐνθα ἄλλοτε τῷ λαῷ προεφίτευεν ἐκ σχη-
μάτων ἐπὶ τῆς ἁμμου κεχαραγμένων. Οἱ γενίτσαροι, ὧν
τὸ φιλοτάραχον ὁ ἀγᾶς αὐτῶν Ἀπόστολος Χασάν ἤλπι-
ζεν, ὅτι δι' αὐστηρᾶς πειθαρχίας καταστελεῖ, ἔρριψαν τὰς
θυρίδας οἰκίας ἐφ' ἀνώτερον ἀξιωματικὸν καὶ ἡσύχασαν
μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἀγᾶ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μωά-^{Οκτ.}
μεθ, ἱπποστασιάρχου τοῦ σουλτάνου. Ἐξ γραμματεῖς ¹⁵⁸⁸
τοῦ ταμείου, τολμήσαντες παραποιῆσαι τὸ μονόγραμμα
τοῦ σουλτάνου πρὸς κιβδηλίαν ἐγγράφων, ἀνεσκολοπίσθη-
σαν. Ὁ πρῶν διοικητὴς τῆς Βούδης Σινὰν Πασᾶς, ἐκ
προφανοῦς ἐχθρὸς τῷ οἰκῷ τῆς Αὐστρίας, ἐδολοφονήθη
ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, δύο δὲ δοῦλοι, οἵτινες ὑπετίθεντο ὡς φο-
νεῖς αὐτοῦ, ἔφυγον· μετὰ τεσσαρακονθήμερον ἔρευναν σύν-
τονον καὶ ἀνωφελῇ ἀνεκαλύφθησαν οἱ νεκροὶ αὐτῶν ἐν τῷ
τείχει τῆς πόλεως ἐγγὺς τοῦ νέου κήπου, ἦν δὲ ὑποψία ^{Σεπτ.}
ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐξ ἀνωτέρου προστάγματος. Σκουδαί- ¹⁵⁹⁰
ται καὶ ἐπικινδυνότεραί εἰσιν αἱ στάσεις ἐν τοῖς δύο με-
θορίοις φρουρίοις πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, ἐν Βούδῃ καὶ
ἐν Ταβρίδι. Αἱ φρουραὶ τῆς Πέστης καὶ τῆς Βούδης ἔστα- ^{Οκτ.}
σίασαν διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς ἑξαμήνου μισθοφορᾶς, ¹⁵⁸⁵
ἀπέκτειναν τὸν διοικητὴν Φερχὰδ Πασᾶν, παρ' ὀλίγον δὲ
καὶ αὐτὸν τὸν δεφερδάρ, ὃς χαλεπῶς ἔφυγε. Ὁ Πασᾶς
τοῦ Τεμεσβάρ ἀνηγορεύθη διοικητὴς τῆς Βούδης, εἰς δὲ
μουτεφερρίκᾳ καὶ εἰς τζαούσης, πεμφθέντες ἀνακρίναι τὴν
αἰτίαν τῶν παραχῶν, ἀπῆγξαν πέντε καὶ τριάκοντα ἐνό-
χους πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν λοιπῶν καὶ ἀπέλυσαν
τῆς ὑπηρεσίας πολλοὺς ἀγάδες. Τῷ ἐξῆς ἔτει ὁ Μωάμεθ
Πασᾶς, υἱὸς τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινὰν, ἀνεδείχθη διοι-

κητῆς τῆς Βούδης. Φρικῶδες παράδειγμα διὰ τῆς ἐν τῷ αἵματι καταπνίξεως στρατιωτικῆς στάσεως ἔδωκεν ὁ διοικητῆς τῆς Ταβρίδος Τζαφέρ Πασᾶς· ἡ ἀφορμὴ δὲ ταύτης ἦν τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει παραποιηθέντα νομίσματα, ἃ τὰ στρατεύματα ἤρνοῦντο ἵνα λάβωσιν εἰς μισθοφοράν. Ταῦτα κατέλαβον οὐ μόνον τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην διοίκησιν, ἀναγορεύσαντες βεζύρην ἐκ τῶν ιδίων ἀγάδων καὶ ὑπαγορεύσαντες τῷ δεφτερδάρ τί χρῆ ἐπιστεῖλαι πρὸς τὴν Πύλην. Ὁ Τζαφέρ ἔμεινεν ἐγκλειστος ἐπὶ δύο μῆνας μηδὲνα ἰδὼν, εἴτα δὲ παρασκευάσας διὰ κοινολογίας πρὸς τοὺς ὁμόρους Κούρδους βέγγηδας ὁθωμανικὸν πραξικόπημα, ἐκάλεσεν ὅλην τὴν φρουράν τῆς Ταβρίδος εἰς πανδαισίαν πρὸ τῆς πόλεως πρὸς διαλλαγὴν· τὰ γενόμενα ἐγένετο, τὰ παρελθόντα, ἔλεγε, παρῆλθε. Ἀλλὰ πρὶν ἢ αὐτὸς πορευθῇ εἰς τὸν τόπον τῆς πανδαισίας, ἀνήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι δυσπιστεῖ πορευθῆναι ἄοπλος εἰς τὸ μέσον ἐνόπλων πρὶν ἢ πέμψωσι πρὸς αὐτὸν τὰ ὅπλα καὶ πεντήκοντα τῶν ἀρχηγῶν τῆς στάσεως ὡς ὁμήρους. Οἱ στρατιῶται ἐξετέλεσαν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Τζαφέρ. Τότε οἱ ἐνεδρεύοντες Κούρδοι ἐπέπεσον ἐξαπίνης πρὸς αὐτοὺς καὶ κατέσφαξαν ἅπαντας, χιλίους ὀκτακοσίους ὄντας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει τυχαίως ἡ ἐξεπίτηδες ἐξερράγη πυρκαϊά, ἥτις ἐγένετο αἰτία νέας στάσεως τῶν γενιτσάρων. Οὗτοι ἐπανελθόντες ἀπὸ τῆς πυρκαϊᾶς διέβρῆξαν τὴν οἰκίαν τοῦ Πασᾶ τοῦ Διαρβεκίρ, ἀδελφοῦ τῆς ἐπιμελητρίας τοῦ γυναικωνίτου Τζανφέδας· διότι, διοικητῆς ὢν τοῦ Ἐρζερούμ, ἐθανάτωπεν ἄλλοτε διὰ πληγῶν γενίτσαρον. Μόλις δ' ἐπανελθόντες ἀπὸ τῆς ἀποσβέσεως τοῦ πυρὸς ἐν Γαλατᾷ, ἐνέβαλον πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πασᾶ καὶ διήρπασαν τὰ τῷ σουλτάνῳ προωρισμένα δῶρα, εἴτα δὲ ἀπήτησαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ἀλλ'

Μαίω
1592

σουλτάνος, εἰ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πασᾶ ἐδέσποζε τοῦ
 υναικωνίτου, τὸν μὲν Πασᾶν καθεῖρξεν ἐξ ἀνάγκης ἐν
 οἷς Ἑπτὰ Πύργοις, πρὸς δὲ τὸν μέγαν βεζύρην Σινὰν
 δῆλωσε τὴν δυσαρέστησιν αὐτοῦ καὶ ἀπέβαλε τῆς ἀρχῆς,
 ναγορεύσας ἀντ' αὐτοῦ τὸν Φερχὰδ Πασᾶν. Μετὰ ὀκτῶ ²
 ἡμέρας ἡγγέλθη τὸ τρίτον στάσις τῶν γενιτσάρων διὰ ^{Δυγ.}
 τοῦ συνήθους σημείου τοῦ περιφρονηθέντος ζώμου καὶ ¹⁵⁹⁴
 τῆς πυρκαϊᾶς. Ὁ σουλτάνος ἐφρόντισεν ἵνα προλάβῃ
 τὴν περαιτέρω ἔκρηξιν αὐτῆς διὰ ταχείας καθαιρέσεως
 τοῦ ἀγᾶ αὐτῶν καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀνηγόρευσε ¹²
 ἐπὶ εἰς μὲν τὸ ἀξίωμα τοῦ πρώτου τὸν ἱπποστασιάρχην ^{Μαρτ.}
 Καλήλ, Ἰταλὸν ἐξωμότην ἐκ τῆς Ἀγκῶνος, εἰς δὲ τὸ ¹⁵⁹²
 τοῦ δευτέρου, ὃν ἐξώρισε, τὸν Σιαβοῦς Πασᾶν, τὸν δις
 μὲν ἤδη καθαιρεθέντα, τὸ τρίτον δὲ νῦν καλούμενον εἰς
 τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ κράτους. Οὕτως ἐν τετραετίᾳ τρεῖς
 στάσεις τῶν γενιτσάρων ἦσαν αἰτία ἀλλαγῆς τριῶν με-
 γάλων βεζυρῶν.

Συγχρόνως τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν
 καὶ ὁ μουφτί, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν (ὥς τὸ
 πρῶτον ἐνεκα τῆς στάσεως τῶν γενιτσάρων), ἀλλὰ διὰ
 τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος τῶν πρώτων οὐλεμάδων. Ὁ
 Βακί, ὁ μέγιστος λυρικός ποιητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, στρα-
 τοδίκης τῆς Ἀνατολῆς ὧν τότε, ἐπέτρεπεν ἐν τῷ ἰδίῳ
 διβανίῳ ἐμπαθῇ σκώμματα κατὰ τοῦ μουφτί Βοστανζαδὲ
 καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, τοῦ τότε δικαστοῦ τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως, ἐπειδὴ ἤκουσεν, ὅτι ὁ μουφτί διενσεῖτο
 κατηγορῆσαι αὐτοῦ, ἵνα πορίσῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Βακί τῷ
 ἰδίῳ ἀδελφῷ. Ταῦτα μαθὼν ὁ μουφτί Βοστανζαδὲ, ἡτιᾶτο
 τοὺς σκανδαλώδεις στίχους τοῦ ποιητοῦ, οἵτινες τὸ μὲν
 οἰνοπωλεῖον ἐξεικόνιζον ὡς Κααβὰν, τὸν δὲ ξενοδόχον ὡς
 σέχην, τὸν δὲ οἰνοχόρον καλλίονα τοῦ Αἰγυπτίου Ἰωσήφ,

καὶ διεθρύλλει, ὅτι ἀποχωρήσει τῆς ἀρχῆς, εἰ ὁ Βακὶ ἔμενε
ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ. Ταῦτα ἀγγελοθέντα ὑπὸ τοῦ Βακὶ
πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον τοῦ
σουλτάνου Σεαδεδδίν, ὑπὸ τούτων δὲ πρὸς τὸν σουλτάνον
¹⁰ ^{Μαΐου} ¹⁵⁹² νον, ἦσαν αἰτία τῆς καθαιρέσεως τοῦ μουφτί καὶ τῆς
ἀναγορεύσεως εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τοῦ πολυμαθοῦς Σε-
κερίου (Ζαχαρίου). Ὁ Βακὶ ἀνήχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρ-
χιδικαστοῦ τῆς Ρούμελης, ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Βοσταν-
ζαδὲ ἀφηρεῖται τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τέλος μετὰ τρεῖς
μῆνας ὁ Βακὶ ἀπεχώρησε τῶν πραγμάτων, μετὰ ἔτος
δὲ, τοῦ Σεκερίου τελέσαντος τὸν βίον ἐκ λυγμοῦ, ὅτε
^{Ἰουλίου} ¹⁵⁹³ ἡσπάζετο τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου, ὁ Βοστανζαδὲ ἐκλήθη
τὸ δεύτερον εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα τοῦ νόμου. Ἐπὶ Σε-
κερίου ὁ σουλτάνος παρεδέξατο τὸ ἔθος τοῦ δωρεῖσθαι θε-
ρινὰς ἐσθῆτας τοῖς πρώτοις ἀξιωματικοῖς τῆς αὐλῆς καὶ
τοῦ νόμου, ἐπὶ δὲ Βοστανζαδὲ αἱ τέως ἀόριστοι πρόσοδοι, ἀ-
πὸ τοῦ μουφτί ἐλάμβανε μέχρι τοῦδε ὡς ἀ ρ γ ὕ ρ ι ο ν κ ρ ι
θ ῆ ς (ἀρπαλίχ) μετετράπησαν εἰς τακτικὴν μισθοδοσίαν
(βαζιφέ). Ἡ αἰφνιδία τελευτὴ τοῦ μουφτί Σεκερίου οὐκ
ἔστιν ἀξιοσημείωτος μετὰ τὸν μέγαν λοιμόν, τὸν φοβερώς
καταλυμηνάμενον τῷ ἔτει τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ τῇ
Κωνσταντινουπόλει, ὅς καὶ πρὸ ἑξ ἐτῶν κατελυμηνάται
¹⁰ αὐτήν. Τό γε νῦν παρηγγέλθησαν δημόσιαι λιτανεῖαι, ὅ
^{Σεπτ.} ¹⁵⁹² δὲ λαὸς ὥρμησεν ἀθρόως εἰς τὴν ὀπίσω τοῦ ναυστάθμου
πλατεῖαν τοῦ Βέλους καὶ εἰς τὸ τρεῖς ὥρας ἀπέχον τῆς
Κωνσταντινουπόλεως Ἀλματάχ ἐν Ἀσίᾳ ἵνα προσεύξη-
ται τῷ Θεῷ περὶ ἀποτροπῆς τῆς μάστιγος. Ὁ σουλτά-
νος ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐν τέλει διὰ θαλάσσης εἰς τὰ φρού-
ρια τοῦ Βοσπόρου, ἐν δὲ τῇ πόλει πάντα τὰ πωλητή-
ρια ἐκλείσθησαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σωτηρίας ταύτης
ἀραιώσεως τῶν κατοίκων ἦν, ὅτι τῇ ἐπιούσῃ ἀντί τριακο-

σίῳν καὶ εἴκοσι πέντε νεκρῶν ἐξεκομίσθησαν ἀπὸ τῆς Πύ-
λης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἑκατὸν ἔλαττον. Πρὸ δύο ἐτῶν
ἐτελεύτησεν ἐξαίφνης, ὡς ὁ Σεκερίας, ὁ καπετάν Πασᾶς
Χασὰν, Βενετὸς τὸ γένος, ὁ τελευταῖον ἀντιστὰς πρὸς
τὴν ἀγαθὴν βουλὴν τοῦ Σινὰν Πασᾶ τοῦ ἐνώσαι τὸν Εὐ-
ξείνιον μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας διὰ διώρυγος,
ἀρχομένης ἀπὸ τῆς λίμνης Σαθαντζᾶ καὶ καθηκούσης
εἰς τὸν κόλπον τῆς θαλάσσης. Ὁ Πλίνιος προὔτεινεν ἤδη
τὴν διώρυξιν ταύτην πρὸς τὸν Τραιανὸν καθ' ὃν χρόνον
διώκει τὴν Βιθυνίαν, περὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ ζητήματος ἐγένε-
το λόγος καὶ ἐπὶ Σουλεϊμάν, πρὸς ἐλάττωσιν τῶν πρὸς
μεταφορὰν δαπανῶν τῆς ξυλείας ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου εἰς
Κωνσταντινούπολιν. Τῷ ὀντι ἐκτοτε τὸν χώρον τὸν ἀπὸ τῆς
λίμνης Σαθαντζᾶ εἰς τὸν κόλπον τῆς Νικομηδείας καθή-
κοντα ἐξωμάλισεν ὁ Σινὰν, ὁ μέγιστος ἀρχιτέκτων τοῦ
ὀθωμανικοῦ κράτους, ὁ κτίστης τοῦ Σουλεϊμανιγέ ἐν Κων-
σταντινουπόλει καὶ τοῦ Σελιμιγέ ἐν Ἀδριανουπόλει, διὰ
τοῦ ἀρχιτέκτονος Γούρζ Νικολάου (ἴσως Ἑλληνας)· ἀλλὰ
τὸ ἔργον ἔμεινεν ἀτελές ἐνεκα τῶν πολεμικῶν ἀσχολιῶν.
Ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Σινὰν Πασᾶ τρισμῦριοι ἐργάται 41
ἐπέμφθησαν εἰς Νικομήδειαν. Ἡ ἐπιστάσια τῶν ἔργων ^{Μαρτ.}
ἀνετέθη τῷ Χασὰν Πασᾶ, υἱῷ τοῦ Σοκολλί. Αὐτὸς δ' ὁ 4589
μέγας βεζύρης ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ καπετάν Πασᾶ καὶ
τοῦ στρατοδίκου τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος εἰς
Νικομήδειαν, ἔνθα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπεστάτησε τῶν ἔρ-
γων τοῦ ὀμαλισμοῦ τοῦ ἐδάφους, περὶ τούτου δὲ ἀνήνεγκε
καὶ πρὸς τὸν σουλτάνον. Ἀλλ' οἱ πολέμιοι τοῦ ἔργου
τούτου παρέστησαν αὐτὸ τῷ σουλτάνῳ ὡς ἐπαχθές τῇ
χώρᾳ καὶ τῷ λαῷ (1), ὁ δὲ Μουράτ εἶπε περὶ τούτου·

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1591.

«Προτιμότερον τὸ ναυπηγεῖν πλοῖα ἢ ἀνορύττειν διώρυγας· ὡς ἡ ξυλεία μέχρι τοῦδε ἐκομίζετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, κομισθῆτω καὶ τοῦ λοιποῦ», οἱ δὲ ὑπουργοὶ ἐπεφώνησαν· «Οἱ λόγοι τῶν βασιλέων εἰσὶν οἱ βασιλεῖς τῶν λόγων» (1).

Ἄμα τῇ ἰσημερίᾳ τοῦ ἔτους 1592 ἤρξατο ἡ δευτέρα χιλιετηρὶς τῆς ἐγίρας ἐν μεγίσταις προσδοκίαις· διότι κατὰ τὴν ἱστορικὴν δεισιδαιμονίαν τῆς Ἀνατολῆς ἡ ἀρχὴ ἐκάστης ἑκατονταετηρίδος καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐκάστης χιλιετηρίδος ἐστὶν ἐποχὴ ἐμφανίσεως μεγάλου ἀνδρός, οὗ ὁ νοῦς δεσπάζει τῆς ἑκατονταετηρίδος αὐτοῦ. Αἱ προσδοκίαι αὐταὶ ἐπληρώθησαν μὲν πως ἐν μέρει ἐν Περσίᾳ διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ σάχη Ἀβθὰς τοῦ μεγάλου, ἀλλ' ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει διεψεύσθησαν, ὡς αἱ τῆς χριστιανωσύνης κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης χιλιετηρίδος χριστιανικῆς χρονολογίας, ὅτε ἀνεμένετο τὸ τέλος τοῦ κόσμου· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐγίρας ἦν, ὡς καὶ ἡ τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος χριστιανικῆς χρονολογίας, ἐποχὴ πλήρης ταραχῶν καὶ ἀνησυχίας. Δύο τῶν ἀξιολογωτάτων Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων ὁ πολυῖστωρ Χατζῆ Κάλφας καὶ ὁ συνεχιστὴς αὐτοῦ ὁ ἱστοριογράφος τοῦ κράτους Ναϊμά, ἀρχόμενοι τῶν ἱστοριῶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐγίρας, οὐδένα ἄλλον λόγον ἀναφέρουσιν ἢ τὸν τῆς μεγάλης περιόδου τῆς χιλιετηρίδος, ὃς ὅμως ἐρεῖδεται μόνον ἐπὶ τοῦ τυχαίου τέλους τῶν πρώτων δεκάκις ἑκατὸν ἐτῶν μετὰ τὴν ἐγίραν καὶ οὐδαμῶς ἐπὶ συμβάματός τινος ἱστορικοῦ ποιοῦντος με-

(1) Κελλάμολ μουλούκ, μαντλαύκολ κελλάμ.

γάλην ἐποχήν. Ἡ στάσις τῶν στρατευμάτων, ἥτις τῷ
 πρώτῳ ἔτει τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος συνεπηγά-
 γετο τὴν καθάιρεσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου Σιαβούς καὶ
 τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τὸ τρίτον ἀναγόρευσιν τοῦ Σι-
 νὰν Πασᾶ, εἶχε χαρακτῆρα, διάφορον τῶν τριῶν πρώτων
 στάσεων· διότι νῦν οὐχὶ οἱ γενίτσαροι, ἀλλ' οἱ σπαῆδες
 ἐστασίασαν καὶ διεσκορπίσθησαν ὑπ' ἐκείνων. Ἐφ' ὅσον
 ἀπὸ τοῦδε ἡ δᾶς τῆς στάσεως καὶ τῆς ἐρίδος ἐρρίφθη
 μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν στρατευμάτων, ὁ δὲ λοιμὸς τῆς
 στάσεως, ὃς ἐξερρήγνυτο ἀπὸ Μουράτ τοῦ δευτέρου δι' ἑκα-
 τὸν πεντήκοντα ἔτων μόνον ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον (ἐπὶ
 Μωάμεθ τοῦ Β', Βαγιαζήτ τοῦ Β' καὶ Σελίμ τοῦ Α', καὶ
 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλεϊμάν μεταξὺ τῶν γενιτσάρων), νῦν
 καὶ τοὺς σπαῆδας κατέλαβε, καὶ ὁσάκις ὡς ὕστερον
 ἀμφοτέρω ἐστασίαζον, φοβερώτερον ἐμαίνετο, κατὰ
 τοῦτο μόνον τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταε-
 τηρίδος τῆς ἐγίρας ἐστὶν ἱστορικῶς σπουδαία περίοδος ἐν
 τῇ ὀθωμανικῇ ἱστορίᾳ.

Ὅτε τῇ συνήθει ἡμέρᾳ τῆς μισθοδοσίας τῶν στρατευ- 25
 μάτων τοῖς γενιτσαροῖς ἐδόθη ὁλόκληρος ὁ μισθός, τοῖς ^{Ἰουνίου} 1593
 δὲ σπαῆδες μέρος μόνον, ὃπερ ἐμέλλε συμπληρωθῆναι
 τῇ προσεχεῖ μισθοφορᾷ, οὗτοι ὤρμησαν πρὸς τὸ διβάνιον
 αἰτοῦντες τὴν κεφαλὴν τοῦ δεφτερδάρ Ἐμίρ Πασᾶ. Παρα-
 χρῆμα ὁ σουλτάνος ἐπεμψε πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἰδίου
 γαζοφυλακίου ἑκατὸν βαλάντια· ἀλλ' οἱ σπαῆδες ἠρνή-
 θησαν ἄψασθαι τοῦ ἀργυρίου τούτου καὶ ἐζήτουν τὴν κε-
 φαλὴν τοῦ δεφτερδάρ. Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος καὶ ὁ αὐλάρ-
 χης εἶπον αὐτοῖς· «Ἐνταῦθα ἔχετε τὴν μισθοφορὰν ὑμῶν·
 τί ἔχετε πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ δεφτερδάρ;» Λιθοβολία ἦν
 ἡ ἀπόκρισις. Τότε οἱ στρατοδίκαι παρέστησαν τοῖς διακι-
 νουμένοις στρατεύμασιν, ὅτι ὁ δεφτερδάρ ἦν ἐμίρης, του-

πέστιν ἀπόγονος τοῦ Προφήτου, καὶ ὅτι ὁ θάνατος ἔσεται διπλοῦν ἀνοσιούργημα· ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατελιθοβολήθησαν. Οἱ βεζύραι προσεκάλεσαν νῦν τοὺς σέχας, τοὺς ἱεροκήρυκας τοῦ Σουλεϊμανιγέ καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ τῶν φοιτητῶν τῶν ἀκαδημιῶν αὐτῶν εἰς τὸ διδάνειον, ὅπου, καθήμενοι πρὸ τῶν βεζυρῶν, ἔμαθον παρ' αὐτῶν πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα· οἱ δὲ μάτην δοκιμασίαν τῆς ῥητορικῆς αὐτῶν δεινότητος ἐποιήσαντο πρὸς τοὺς στασιαστάς. Εἴκοσι σείδ κατεκραύγασαν κατὰ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ χῦσαι αἷμα ἀπογόνου τοῦ Προφήτου, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἔλαβον μόνον πληγὰς ἐκ λιθοβολιῶν. Ὁ βεζύρης Βογιαλοῦ Μωάμεθ Πασᾶς, ἐχθρὸς τοῦ δεφτερδάρ, εἶπε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ· «Διὰ τί ὀκνεῖτε ἐπὶ πλέον παραδοῦναι αὐτόν; Παρεδώκατε τὸν βεγλέρβεγην! τί σημαίνει οὖν δεφτερδάρ;» Ἄλλ' ὁ μέγας δικαστὴς Βοστανζαδὲ ὑπέλαβε βροντῶδει τῇ φωνῇ· «Ἐστὶ τοῦτο τὸ διδάνειον τοῦ Ἰεζιδ, ὥστε τὰς κεφαλὰς τοῦ οἴκου τῶν Προφητῶν κυλινδεῖσθαι ἐνταῦθα;» Ἐν τῷ μεταξὺ χάττι σερίφ προσεκάλεσεν εἰς τὸ διδάνειον τὸν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων, ὣν οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ τζαοῦσαι περιεπόλουν τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θόρυβος διήρκει καὶ μετὰ μεσημβρίαν, ὁ σουλτάνος ἐπέτρεψε τότε τοῖς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, τοῖς τοῦ μεγάλειου καὶ τοῖς ξυλοκόποις, ἐξοπλισθεῖσι διὰ τάχους διὰ ῥοπάλων, κρεαγρῶν καὶ δικρῶν, ἵνα ἐπιτεθῶσι πρὸς τοὺς σπαήδας, οὓς ἐξεδίωξαν βιαίως ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῶν ἀνακτόρων· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ στασιῶται ἕνεκα τῶν ἀμαξῶν, αἵτινες ἔφρασσον τὴν πύλιν, οὐκ ἐδύναντο ταχέως φυγεῖν, ἐσφάγησαν τριακόσιοι πεντήκοντα ἐπτὰ, οἱ δὲ νεκροὶ αὐτῶν οὐκ ἐτάφησαν, ἀλλ' ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Μουράτ πρὸς πρόληψιν νέων ταραχῶν ἀπέτισε τὴν ὑστεροῦσαν τοῖς σπαήδεσ μιθοφοράν, ἀπεχειροτόνησε

τούς τρεῖς δεσπερδάρας καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀντικατέστησε καὶ τὸν μέγαν βεζύρην Σιαβούς διὰ τοῦ Σινάν Πασᾶ, τὸ τρίτον νῦν ἀναλαμβάνοντος τὴν μεγάλην βεζυρίαν, ἀνακληθέντος ἐκ τῆς εἰς Μεγαλαγορὰν ἐξορίας. Οἱ ἕτεροι ἔξ βεζύραι τοῦ διθανίου ἦσαν ὁ Ἰβραῖμ, γαμβρὸς τοῦ Μουράτ, ὁ Κιγαλιζαδὲ, ὁ Σινάν, ὁ διαδεξάμενος τὸν Χασάν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καπετὰν Πασᾶ, Μωάμεθ ὁ χειρουργός, ὁ Βογιαλοῦ Μωάμεθ καὶ ὁ Χίζρ Πασᾶς.

Οἱ γενίτσαροι ἀπὸ τῆς ἐπιτυχούσης πρώτης προσβολῆς πρὸς τὸ διβάνιον συνειδὼν τὴν ἐαυτῶν δύναμιν διὸ ἐχρήσαντο νῦν ταύτῃ πρὸς ἀναγόρευσιν ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας. Ὁ Ἀαρὼν, Μολδαβὸς τὸ γένος, τὸ πρῶτον ἱπποκόμος, εἶτα δὲ βοῖᾶρος, ἐκτίσατο διὰ δωροδοκιῶν τὴν εὐνοίαν τῶν γενιτσάρων καὶ δι' αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν. Ἀλλ' ὁ Ἀαρὼν, μὴ τελῶν ἀκριβῶς τὸν φόρον, καθηρέθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ καπιτζίβαση Μωάμεθ, πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως, καὶ ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐνταῦθα οἱ γενίτσαροι ἀντελάβοντο αὐτοῦ ὡς πελάτου αὐτῶν καὶ ἐδήλωσαν, ὅτι οὐκ ἦν δικαία ἡ καθαίρεσις αὕτη μετὰ βραχύτατον χρόνον. Ὁ Ἀαρὼν ἐπέμφθη πάλιν εἰς τὴν ἡγεμονίαν· ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ ὀκτὼ ἑκατομμυρίων ἄσπρων πρὸς ἀπότισιν τῶν χρεῶν αὐτοῦ καὶ ἐκρύπτετο ἐν Γαλατᾷ, οἱ γενίτσαροι ὑπέλαβον, ὅτι ἀπεκρύπτετο ἕνεκα ἀδικημάτων τινος, ὃ καὶ αὐτὸς συνεώρα· διὸ ἐφορμήσαντες πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ διήρπασαν τὰ χρήματα. Μετὰ ταῦτα ὁ Πέτρος (Βελῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καλούμενος), ὃς ἐπὶ προφάσει τοῦ πορίσαι μείζονας προσόδους τῷ γαζοφυλακίῳ τοῦ σουλτάνου ἐνέβαλεν εἰς στάσιν τὴν Μολδαβίαν, ἀπηγγονίσθη ἐπὶ τοῦ ἰχθυοπωλείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν Βλαχία τοῦ ἐξωμότου καὶ σαντζάκβεγῃ τῆς Νικο-
λοπόλεως Μίχνα καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ῥάδου (1) ἀπο-
δειχθέντων ἀνικάνων, ἀνηγορεύθη βοϊδόδας ὁ Ἀλέξαν-
δρος καὶ ἐγκαθιδρύθη ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ μίρ ἀλέμ Κούρδ
ἀγᾶ. Τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἠκολούθησαν γενίτσαροι καὶ μι-
σθωταὶ Τοῦρκοι, οἵτινες διέπραξεν παντοίας κακώσεις καὶ
ἀταξίας, ἐβιάσαντο γυναῖκας καὶ περιέτεμον νέους εἰς γε-
νιτσάρους.

Συγχρόνως ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ περιτομὴ
τοῦ υἱοῦ τοῦ Χαϊδέρ Μίρζα, ἀδελφιδοῦ τοῦ σάχη Ἀββάς,
παρέστη δὲ τῇ τελετῇ Πέρσης πρεσβευτῆς. Τότε ἦν ἐν
Κωνσταντινουπόλει ὁ χάνης τοῦ Γιλάν Ἀχμέτ, πρὸς ὃν
ἐπετράπη διὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σιρβάν ἵνα ἔλθῃ εἰς Κων-
σταντινούπολιν καὶ προσκυνήσῃ τὸν σουλτάνον. Ὁ Ἀχμέτ,
ἡγεμὼν πεπαιδευμένος πάντας τοὺς κλάδους τῶν ἀσιατι-
κῶν γνώσεων, ἔτυχε παρὰ τῇ Πύλῃ μεγαλοπρεποὺς ὑπο-
δοχῆς, ἐτάχθη δὲ παρ' αὐτῷ ὡς ξεναγωγὸς ὁ ἱστορι-
ογράφος Σελανικί. Ὅτε ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἐξηλάθη τῆς χώ-
ρας αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ χάνη τῶν Οὐσβέγων, ὁ σουλτάνος ἐπὶ
τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ ἐπέτρεψεν αὐτῷ διαμεῖναι ἐν Κερβελά,
δαπανῶν ἐκεῖ τὴν δοθείσαν αὐτῷ χορηγίαν διακοσίων
ὀγδοήκοντα ἄσπρων καθ' ἑκάστην καὶ πεντακοσίων μεδί-
μων σίτου καὶ κριθῆς κατ' ἔτος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠθέλησε
μετὰ ταῦτα ἀπελθεῖν λάθρα ἀπὸ Βαγδάτ εἰς Σιρβάν, κα-
θεύρηθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Γεντζέ.

4001 Τὸ ἔτος τῆς δευτέρας ἐκατονταετηρίδος τῆς ἐγίρας ἦν ἔτι
459J μᾶλλον ζοφερόν καὶ αἰμόφυρτον ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἐπτὰ σοφῶν
Τούρκων καὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ οὐγγρικοῦ πολέμου. Ἐκ τῶν

(1) Rado stato demesso come uomo di poco giudizio. Summ.
delle Rel. ven. Μαρκίω 1591.

ἑπτὰ τούτων σοφῶν τέσσαρες ὠφέλησαν τὰ μέγιστα τὴν τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν φιλολογίαν διὰ συγγραμμάτων, δι' ὧν κατέστη εὐχερὴς ἡ κατανόησις τῆς γραμματολογίας ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, διὰ μεταφράσεων, σχολίων καὶ λεξικῶν. Εἰσὶ δ' οὗτοι ὁ Σουδὶ καὶ ὁ Σεμιῖ, μεταφρασταὶ καὶ σχολιασταὶ τοῦ Ἀφίζ, τοῦ μεγίστου λυρικοῦ, τοῦ Σαδὶ, τοῦ μεγίστου ἠθικοῦ ποιητοῦ, καὶ τοῦ Τζελαλεδδὶν Ῥουμί, τοῦ μεγίστου μυστικοῦ ποιητοῦ τῶν Περσῶν, ὁ Βανκουλί, τουτέστιν ὁ ὑπηρέτης τοῦ Βάν, μεταφραστῆς τοῦ ἀραβικοῦ λεξικοῦ τοῦ Τζεβερί, τοῦ δις τυπωθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Χοσεφζαδὲ, ἀπόγονος τοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Β' ἐπιφανεστάτου νομομαθοῦς Χοσρέφ, μεταφραστῆς τῆς ὑπὸ Κουτβεδδὶν τοῦ ἀπὸ Μέκκας ἱστορίας τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας (Ἰεμέν) καὶ συγγραφεὺς τοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος τυπωθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει συγγράμματος περὶ τῶν ἐκ τῆς συγχύσεως ἀληθοῦς προφορᾶς καὶ γραφῆς πηγαζόντων γλωσσικῶν ἀμαρτημάτων, ὧν τὸ ὄνομα γ α λ η μ α τ ί α ς ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ περιῆλθεν εἰς τὰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ὁ Ἀβδουρράχιμ Κιναλιζαδὲ, Κεραμί ποιητικῶς ἐπιλεγόμενος, ὃς καταλέγεται ἐν τοῖς ποιηταῖς ὑπὸ τοῦ ἀδελφιδοῦ αὐτοῦ Χασάν Κιναλιζαδὲ, συγγραφέως τῶν βιογραφιῶν Ὀθωμανῶν ποιητῶν, Μωάμεθ ὁ ἀπὸ Ἀϊδίν, γνωστὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος Μουνσὶ (ἐπιστολογράφου), συγγραφεὺς βραχυτέρων καὶ πλαυτέρων ὑπομνημάτων εἰς τὸ Κοράνιον καὶ ἑτέρου περὶ τοῦ περιπύσου συγγράμματος τοῦ Χαριρί, τοῦ ἐπιγραφομένου Ν υ κ τ ε ρ ι ν ῆ ς Μ ε λ ω δ ί α ς, καὶ Σεμισὶ Ἐφένδης ὁ ἀπὸ Σεβαστείας, πανηγυριστῆς τῶν τεσσάρων πρώτων καλιφῶν καὶ συγγραφεὺς τοῦ ὕμνου περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Προφήτου, τῶν ὀκτὼ Παραδείσων, τῶν σταθμῶν, τοῦ

κατόπτρου τῶν ιδιοτήτων, τῶν φύλων (περί τῆς ἐνότητος τοῦ Θεοῦ), τῆς καλλιιεργείας τῶν ῥόδων καὶ πολλῶν ἄλλων μυστικῶν συγγραμμάτων.

Πρὸς κατάσβεσιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναρρίπιζομένων στάσεων τῶν γενιτσάρων καὶ σπαήδων ἦν ἐπικαιρότατον ἀγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἐκ τοῦ συστάδην πέραν τῶν μεθορίων. Κατὰ τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἱστοριογράφους, τοὺς μέχρι τοῦδε γράψαντας περὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, ὁκτῶ διάφοροι γινώμαι ἐξηνέχθησαν περὶ τούτου ἐν τῷ διβανίῳ, καθόσον οἱ ὁκτῶ βεζύραι ἐδιχογνώμουν (ἀλλ' ἦσαν μόνον ἑπτὰ), εἰ ἔδει πολεμῆσαι πρὸς τὴν Περσίαν, πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Φέζ, πρὸς τὴν Μελίτην, πρὸς τὴν Ἰσπανίαν, πρὸς τὴν Βενετίαν, πρὸς τὴν Νεάπολιν, πρὸς τὴν Πολωνίαν ἢ πρὸς τὴν Οὐγγρίαν. Τί δὲ δεῖ φρονεῖν περὶ τῆς ὁκταμεροῦς ταύτης γνώμης καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ διβανίῳ μακρῶν πολιτικῶν λόγων, γίνεται ἄριστα δῆλον ἐκ τῆς συνόψεως τῶν σχέσεων, ἃς εἶχεν ἡ Πύλη ἐπὶ τῶν ἐσχάτων τεσσάρων ἐτῶν τῶν στάσεων καὶ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου πρὸς τὰς ἀσιατικὰς καὶ εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις. Ἀφότου οἱ Οὐσβέγαι εὐτυχέστερον ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Πέρσας ἢ ὅσον ἦν ἀρεστὸν τοῖς Ὀθωμανοῖς χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας, ἀφότου κατέλαβον τὴν χώραν τοῦ χάνη τοῦ Γιλάν, συμμάχου τοῦ Μουράτ καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν καταφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸ πολιτικὸν συμφέρον ἐπεκράτει τοῦ θρησκευτικοῦ ἐν τῷ διβανίῳ, ὁ δὲ φόβος μὴ ὁ χάνης τῶν Οὐσβέγων ἐπιτύχη ὑποδουλῶσαι τὴν Περσίαν καὶ γένηται ἐπικίνδυνος γείτων τῷ ὀθωμανικῷ κράτει, οὐ μόνον πᾶσαν γνώμην περὶ περσικοῦ πολέμου ἀπεβουκόλησεν, ἀλλὰ μάλιστα ἡ Πύλη ἐκλινεν εἰς φιλικὴν ὑποδοχὴν καὶ εὐμενῇ ἀπόκρισιν πρὸς τὰς αἰτήσεις τῶν περσικῶν πρεσβειῶν, αἰτουμένων βοήθειαν κατὰ

τῶν Οὐσβεγῶν (1). Οὐδὲ περὶ πολέμου πρὸς τὸν κυριάρ-
χην τοῦ Φέζ ἐδύνατο γενέσθαι λόγος, ἅτε κτησάμενον
τὸν θρόνον τῇ βοηθείᾳ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ δεικνύμενον
ἀπαύστως διὰ πρεσβειῶν εὐγνώμονα τῇ Πύλῃ. Οὐχ ἥτ-
τον φιλικῶς εἶχεν ἡ Πύλη πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τῆς
ἄρτι διομολογηθείσης ἐμπορικῆς συνθήκης ὑπὸ τοῦ Ἐδου-
άρδου Βουρτόν. Ὁ διὰ χρυσῶν λόγων ὑπὲρ τῶν συμφε-
ρόντων τῇ Ἀγγλίᾳ εὐνοϊκῶς ἔχων χότζας τοῦ σουλ-
τάνου, ὁ ἱστοριογράφος Σεαδεδδίν (2), καὶ ὁ μὴ χριστια-
νικὸς διπλωματικὸς χαρακτήρ τοῦ λόγου τῆς Ἐλισάβετ,
ἣτις κατὰ τὴν γνώμην τῶν Τούρκων ἐκήρυξε τοὺς καθο-
λικοὺς ὡς εἰδωλολάτρας, ὅπως τοὺς πρεσβυτεριανοὺς καὶ
καλθινιστὰς παραστήσῃ οἷονεῖ μουσουλμάνους, συνε-
τέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Ἀλλ' ἡ
μεσιτεία τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ ὅπως τύχῃ ὑπὲρ τοῦ
βασιλέως τῆς Ναβαρρᾶς τῆς βοηθείας στόλου ὀθωμανι-

(1) Il Sgr. di Gilan fu tenuto in prigione dall'avo del presente Re per anni 23, e a preghier di suoi parenti lo liberò dandogli la figliola per moglie con la restitution del suo paese. havendo una sola figliola Summario delle Relaz venet. 12 Σεπτεμβρίου 1591. Il Signor non persistera nella protezione del Principe di Gilan, della quale non e fatta menzione nella capitulazione—vale più il rispetto di stato, di quello di religione. Αὐτόθι, 4 Μαΐου 1592. Σελανικί, σελ. 357. Il Persiano intesa la unione del Principe di Gilan con Osbeck Tataro era entato senza aspettar risposta della risoluzione di quanto haveva trattato il suo Capigibaschi a quella porta, impatronandosi del suo stato. Αὐτόθι, 13 Ἰουνίου 1592. L'ambascadore di Persia licenziato colla promessa che il suo Re sera assistito contra Osheg Tataro. Αὐτόθι, 10 Ἀυγούστου 1598. Doppo l'arrivo del Ambassador di Persia si e publicato che il Principe di Gilan sia mancato di vita, cosi per li molti anni come per il travaglio perso per il cattivo esito della sua negoziatione. Αὐτόθι, 3 Ἰουλίου 1593.

(2) L'ambascadore d'Inghilterra ha molto familiarita col Coda e non trata con altro. Summario, 31 Ὀκτωβρίου 1592.

κοῦ κατὰ τῆς Ἰσπανίας ἐντελῶς ἀπέτυχε (1).

Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς Λανσκόμης ἔλαβεν εὐθὺς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Ἐρρίκου τοῦ Δ' φερμάνιον τοῦ σουλτάνου πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Μασσαλίας, ἐν ᾧ ἐκέλευεν αὐτοὺς ἵνα παύσωνται τῆς ναυτιλίας καὶ ἡπείλει αὐτοῖς πόλεμον, εἰ ἀπεστάτουν ἀπὸ τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἰσπανίαν. Ὁ Ἀγγλος πρεσβευτὴς ἐμεσίτευσε καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πρὸς τὴν Πολωνίαν. Ἐρρίκος ὁ Δ' ὁμοῦς ἀνήγγειλε τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ πρὸς τὴν Πύλῃν διὰ τοῦ Ἀγγλου πρεσβευτοῦ, ἡτήσατο δὲ συγχρόνως τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Λανσκόμη, ὅτε φίλου τῆς συμμαχίας (ligue), καὶ ἔπεμψεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Βρεβέ. Ἐλθόντος τοῦ νέου πρεσβευτοῦ ὁ σουλτάνος ἠνέωξε τὴν μέχρι τοῦδε κεκλεισμένην ἐκκλησίαν τοῦ Γαλατᾶ, ὁ δὲ Λανσκόμης ἔμενεν ἐπὶ τινα χρόνον καθειργμένος, ὡς κατάσκαπος Ἰσπανός, παρὰ τοῖς βοιβόδοις τοῦ Γαλατᾶ, εἴτα δ' ἀπολυθεὶς ἐπέμφθη εἰς Μελίτην (2).

Ἡ Πύλη εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Σιγισμούνδου ἦν τὰ μάλιστα ὠργισμένη πρὸς τὴν Πολωνίαν, οὐ μόνον διότι ὁ ὑπὸ τοῦ πολωνικοῦ στρατοῦ, οὗ ἦρχεν ὁ Ζαμοίσκης, αἰχμαλωτισθεὶς ἀρχιδουξ Μαξιμιλιανός ἀφέθη ἐλεύθερος, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ Πολωνοὶ ἐνίκησαν

(1) Ὁ Σινὰν Πασᾶς ἔλεγε τῷ πρεσβευτῇ Πέξεν· «Μηδενὸς ἐνδέονται οἱ Ἀγγλοι, ἵνα ὧσιν ἀληθεῖς Μουσουλμάνοι ἢ τὸ ἀνατεῖναι τὸν δάκτυλον καὶ ἀπαγγεῖλαι τὸ Ἐ σ ἐ β (τύπος τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως)». Ἀναφορὰ τοῦ Ἐυζέγγ τῷ 1588. Ὁ Βουρτὸν ἐν τῷ πρὸς τὴν Πύλῃν ὑπομνήματι λέγει, ὅτι ὁ σουλτάνος ἐπὶ ἐπτά ἔτη ἐπέσειελλε κατὰ πᾶν ἔτος πρὸς τὴν Ἐλισάβετ διπλοσφύμενος βοήθειαν κατὰ Φιλίππου τοῦ Β', ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν τις εἶδεν ἢ τὰς ἐπιστολάς ταύτας. Ἀναφορὰ τοῦ Πέξεν.

(2) Arz presentato dal ambasciadore d'Inghilterra, il qual richiede l'armata a favor del Re di Spania, non sarà compaciuto. 2 Νοεμβρίου 1594.

κατὰ κράτος πρό μικροῦ τοῦς Τατάρους τῆς Ταυρικῆς. Ὁ ἀντιπρέσβυς Ἀνδρέας Φοδέρης πρὸς κατάπαυσιν τῆς ὁργῆς ταύτης ὑπέσχετο τὴν ὅσον οὐπω ἔλευσιν πρεσβευτοῦ. Μετὰ μῆνα ἦλθε τῳόντι εἰς τὴν Πύλην ὁ Παῦλος ¹² Οὐχάνσκης αἰτήσων τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἡδὴ ἀπὸ ἑκατὸν ^{Ἀπρ. 1589} ὀγδοήκοντα ἐτῶν ὑπαρχούσης εἰρήνης (1). Ἐν τοῖς πιστωτικοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς ὑπεμίμνησκε τὸν σουλτάνον τὴν ἐπὶ πολὺ μεταξὺ τοῦ Σουλεϊμάν καὶ Σιγισμούνδου τοῦ Α', τοῦ Σελίμ καὶ Σιγισμούνδου τοῦ Β', τοῦ Στεφάνου Βαθόρου καὶ Μουράτ φιλίαν· πλὴν τούτου ὁ Οὐχάνσκης ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Πολωνία οὐκ ἐδύνατο, οὐδ' ἠθέλετελεῖν φόρον. Παρακολούθημα τῆς δηλώσεως ταύτης ἦν ἡ μεγίστη ἀγανάκτησις τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ ὁ ἐξοτειδιστικώτατος τρόπος αὐτοῦ πρὸς τὸν πρεσβευτὴν, ὃς μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ σουλτάνος ἐν μακρᾷ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν βασιλέα ἠτιάσατο τὰς εἰς Βιελγορόδον, Τεζίν καὶ Ὅδι εἰσβολὰς τῶν Κοζάκων, λεηλατησάντων καὶ ἐμπρησάντων αὐτά· ἀγγέλλων δὲ σύναμα τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλευσιν τοῦ ἡγεμονόπαιδος Χαϊδὲρ μετὰ μεγαλοπρεποῦς πρεσβείας, τὴν εἰρῆνευσιν πρὸς τὴν Περσίαν μετὰ τῆς προσκτῆσεως ἐννέα σαντζακίων καὶ ἀπείρων θησαυρῶν, ἐπανελάμβανεν, ὅτι ἡ Πολωνία ὀφείλει τελεῖν φόρον, ὥς ἄλλοι χριστιανοὶ ἡγεμόνες· ἄλλως συνάψει τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις μετὰ τῶν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων πρὸς δῆωσιν πάσης τῆς Πολωνίας.

(1) Lancome viene spedito e dato in mani del ambassador d'Inghilterra con la restitution della maggior parte della roba. 1 Μαΐου 1592. Lancome ha ottenuto di far il suo viaggio in liberta col giuramento che a prestato a Navarristi di appresentarsi in termine di mesi la Navara, e restato col Brevi il figlio suo maggior. 25 Μαρτίου 1595. Ἀναφορά τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ.

Πρὸς τοῦτο ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης διεχείμασεν ἐπὶ τῶν μεθορίων. Ὁ φόρος δέ, ὃν ἀπῆτει, ἦσαν ἑκατὸν φορτία, ἧτοι δέκα ἑκατομμύρια ἄσπρων, τουτέστι διακόσιαι χιλιάδες δουκάτων, εἰς δέρματα ποντικοῦ μυὸς, ἐπὶ τούτῳ δ' ἐδόθη διμήνος προθεσμία τῷ βασιλεῖ ὅπως σκεφθῇ περὶ τοῦ ποιητέου. Μόνον διὰ τοῦ φόρου τούτου ἐδύνατο ἐξαγοράσαι τὴν παράτασιν τῆς εἰρήνης· ἀλλ' ἡ παράτα-

Μαΐω
1590

σις αὕτη ἐξαγοράσθη ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ καὶ τοῦ βοϊβόδα τῆς Μολδαβίας Βογδάνου (1) διὰ δέκα χιλιάδων γροσίων καὶ διὰ πεντήκοντα διφθερῶν ποντικοῦ μυὸς δοθέντων τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ἄνευ δ' ἄλλου φόρου πλὴν τῶν ἑκατὸν δεμάτων δερμάτων ποντικοῦ μυὸς καὶ ἑκατὸν ἐσθίτων. Ὁ Πολωνὸς πρεσβευτῆς Ζαμοϊσκης ἐκόμισε τὸ ἔγγραφον τῆς ἀνανεώσεως τῆς εἰρήνης (Γ).

Αἱ ἐπὶ τοῦ πολωνικοῦ θρόνου ἐλπίδες τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τῆς Τρανσυλβανίας, ὃς προσήνεγκε τῷ μὲν σουλτάνῳ ἑκατὸν χιλιάδας, τῷ δὲ μεγάλῳ βεζύρῃ πεντήκοντα χιλιάδας δουκάτων, ἐματαιώθησαν· ἀπεῖπε δ' αὐτῷ ἡ Πύλη γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Τοσκάνης.

13
Ὁκτ.
1592

Ἐκ Ῥωσσίας ἀφίκετο πραγματευτῆς, ὃς ἐπανερχόμενος ἀπὸ Περσίας διωμολόγησε πρὸς τοὺς Γεωργιανούς ἡγεμόνας συνθήκην, καθ' ἣν ἡ Ῥωσσία ὑπισχνεῖτο ἀνταλλάξειν τηλεβόλα ἀντὶ μετάρξης· δωρησάμενος δὲ τῷ σουλτάνῳ διφθέρας ποντικοῦ μυὸς, λευκοὺς ἱέρακας καὶ δύο

(1) Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἡ μεγάλη εἰς Πολωνίαν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων τῷ 1592 οὐδόλως νομίζεται, ὅτι διετάραξε τὴν εἰρήνην, ἡ δὲ πρώτη μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων διομολογηθεῖσα συνθήκη ἐγένετο τῷ 1410. Ἀλλ' ἡ ἱστορία ἀγνοεῖ συνθήκην προτέραν τοῦ ἔτους 1489 ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἰαγγελλόνων. Κρόμμερ, Βιβλ. ΚΘ.

δδόντας θαλασσίων ἵππων, παρεκάλεσεν αὐτῷ ἵνα ὀρίσῃ τῷ Πατριάρχῃ νέαν ἐκκλησίαν ἀντ' τῆς εἰς τέμενος μεταβληθείσης, στέρξῃ δὲ εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ φόρου, ὃν ἐτέλει ἡ Ῥωσσία τοῖς Τατάροις. Ὁ Ῥώσσος οὗτος ἦν πρόδρομος πρεσβευτοῦ, ὃς ἦλθε τῷ ἐπιόντι ἔαρι καὶ ἀπῆλθε πλείω διαπραξάμενος ἢ ὅσα ἤλπιζεν, ἀμοιβαίας ὑποσχέσεως δοθείσης τοῦ χαλιναγωγῆσαι τοὺς Τατάρους καὶ Κοζάκους (1).

Ἡ Βενετία ἐμελλεν ἴσως περιπλακῆναι εἰς πόλεμον πρὸς τὴν Πύλῃν ἕνεκα τῶν ληστειῶν τῶν Οὐσκόκων, εἰ μὴ ἐπετύγχανεν ἰδίᾳ διὰ δύο φίλα τῇ πατρίδι φρονούντων πατριωτῶν, τοῦ Βενετοῦ ἐξωμότου Χασάν (οὗ ἡ ἀδελφὴ κατῴκει ἐν Βενετίᾳ) καὶ τῆς σουλτανίνης Βενετίδος Βάφου ἵν' ἀποτρέψῃται ἀφ' ἑαυτῆς τὴν δυσαρέστησιν τοῦ σουλτάνου καὶ εἰσέλθῃ αὐτὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Οὐσκόκοι, τουτέστι φυγάδες, ἐκαλεῖτο ὁμᾶς Δαλματῶν καὶ καθαρμάτων ὁμόρων λαῶν, οἵτινες ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμᾶν κατέλαβον ὡς καταφύγιον τὸ ἐχυρὸν φρούριον τῆς Κλίσσης, οὗ ἐδέσποζε τότε ὁ Πέτρος Κρόσσιχ, οὐ πόρρω τῶν ἐρειπίων τῶν Σαλώνων, αὐτόθεν δὲ, ἐξωσθέντες ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν στρατῶν, κατέφυγον εἰς τὸν λιμένα Σενίας κατέναντι τῆς Βελίας (2). Ταύτην ἐξεχώρησαν αὐτοῖς τὸ πρῶτον ὁ κύριος τοῦ χωρίου, ὁ κόμης Φραγκιπᾶν, ὕστερον δὲ ὁ ἐν τῇ ἔσω Αὐστρίᾳ διοικητὴς τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ἐν Γραικίῳ ἀρχιδουξ Κάρολος, παρ' ᾧ ἦσαν θερμότατοι προστάται τοῦ λη-

(1) Ὅρα ἱστορίαν Καρχαζίνου ἐν ἔτει 1584 καὶ 1585.

(2) Historia degli Uscochi da Minuccio Minucci coi progressi di quella gente fino all' anno 1602, ohne Druckort.

κτηρίου τούτου (1). Μετ' ὀλίγον οἱ Οὐσκόκοι ἐγένοντο κατὰ θάλασσαν φοβεροὶ οὐ μόνον τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῖς Βενετοῖς, ὅφ' ὧν τότε νῦν ἦσαν ἀνεκτοί, ὑπὸ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπερησπίζοντο φανερά ὡς ἀντίπαλοι πρὸς τοὺς μαρτολόζους, οἵτινες ἦσαν ὁ ἐνοπλος ληστρικός συρφετὸς τῶν τουρκικῶν μεθορίων. Ἐν τοῖς θαυματικοῖς καὶ βενετικοῖς ὁρίοις αἱ ἀμοιβαῖαι αἰτιάσεις περὶ τῶν ληστειῶν τῶν μαρτολόζων καὶ Οὐσβέκων ἦσαν τόσῳ συχναί, ὥσφ' ἐν τοῖς πολωνικοῖς καὶ ῥωσικοῖς περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων καὶ Κοζάκων, καὶ ἐν τοῖς οὐγγρικοῖς περὶ τῶν ἀκιντζιδων καὶ Ἐιδούκων (Σλαβόνων) (2). Αἱ νῆσοι Βελία, Ἄρβος, Πάγα καὶ αἱ περὶ τὴν Ζάραν ἀπορρώγαδες πέτραι ἦσαν τὸ θέατρον ἀδιαλείπτου πειρατείας τῶν Οὐσκόκων, ἥτις ἐπὶ τέλους ἐγένετο ἔμμεσος ἀφορμὴ πρὸς ἔκρηξιν τοῦ οὐγγρικοῦ πολέμου· διότι αἱ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν δοῦκα αἰτιάσεις τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι (3). Οἱ πρεσβεύται Μόρος, Ζανὶ καὶ Λιμομάνης (4) περὶ πολ-

(1) Ἱστορία τῶν Οὐσκόκων, σ. 13.

(2) Πάντα ταῦτα τὰ ὀνόματά εἰσι τουρκικῆς καταγωγῆς: Ἐιδούκ (ἠϊδούκ), Κοζάκ, συνώνυμον τῆς Οὐσκόκας καὶ ἀκιντζί. Μόνον τὸ ὄνομα μαρτολόζος φαίνεται, ὅτι ἐστὶν οὐγγρικόν, ὃ δὲ Πουκεβίλ παράγει αὐτὸ ἐκ τοῦ ἄρματωλοῦ.

(3) Εὔρεται ἐν ταῖς Scritture turchesche (αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα) δύο περὶ τούτου ἐπιστολαὶ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Προβόλφον καὶ πρὸς τὸν δοῦκα. Ἐν τινὶ πρὸς τοῦτον ὁ σουλτάνος ἀπαιτεῖ πολλὰ πλοῖα συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Οὐσκόκων.

(4) Ὁ Λιμομάνης ἐπέμψθη ἐκ προσταγματος τῆς δημοκρατίας ὡς αἰχμάλωτος εἰς Κρήτην· διότι ὑπερέβη τὰς πρὸς αὐτὸν ὁδηγίας ἐν ταῖς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεσι τῆς Ἰσπανίας πρὸς τὴν Ὑλήν· κατηγορεῖτο ὡσαύτως, ὅτι πρῶτον ἐπὶ τὰ διαθήματα τοῦ βασιλέως τῆς Νοβάρρας καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ. Ἀναφορὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας.

λοῦ ἐποιοῦντο τὴν τήρησιν τῆς εἰρήνης τῇ ἐνεργῶ δυνάμει τοῦ καπετὰν Πασᾶ καὶ τῆς σουλτανίνης Βάφου. Τζαοῦσαι ἐπορεύοντο ἐνίοτε εἰς Βενετίαν ἐντεταλμένοι μόνον ἰν' ἀγοράσωσιν ἐξάμιτα καὶ πολυτελῆ ὑφάσματα. Ἡ σουλτανίνα ἠὲ χαρίζεται τῷ πρεσβευτῇ δι' ἰδιοχείρων γραμματικῶν ἐπὶ τοῖς δωρουμένοις αὐτῇ. Ἡλίκη ἦν τῆς Βενετίδος σουλτανίνης καὶ τοῦ Βενετοῦ καπετὰν Πασᾶ ἡ δύναμις δύναται τις κρῖναι ἐκ τῶν ἤδη πρὸ μικροῦ μνημονευθέντων, ὅτι ὑπὸ τούτου κυρίως παρεκωλύθη ἡ προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινὰν κατασκευὴ διώρυγος ἐν Ἀσίᾳ· διότι ἡ σουλτανίνα εἶχε χρεῖαν τῶν ἐργατῶν τοῦ ναυπηγείου πρὸς τελείωσιν τοῦ περιπτέρου ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὁ πόλεμος, ὃς ἠπείλει ἴσως τὴν δημοκρατίαν, ἐτράπη ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα.

1589

Ὁ ἐκ τρισφυρίων δουκάτων ὀφειλόμενος ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἐνιαύσιος φόρος ἐχομίσθη τῷ 1589 ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μολλάρτ Ρεϊνέκ, τῷ δὲ ἐπιόντι ἔτει ὑπὸ τοῦ Στράινς Ἐρενρεῖχστάιν, κυρίου τοῦ Σβαρζενάου καὶ οἰνοχόου τοῦ ἀρχιδουκὸς Ἐρνέστου. Οἱ αἰχμαλωτισθέντες τρεῖς βέγηδες, οἱ ἐπὶ πολὺ χρόνον ὄντες ὑπόθεσις ἀλληλογραφίας μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ σουλτάνου, ἡλευθερώθησαν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπέστειλε πρὸς τὸν σουλτάνον περὶ τῆς ἐλευθερώσεως τοῦ διερμηνέως Ὠγερ. Ὁ σουλτάνος ἐπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὸν τζαούσην Μουσταφᾶν μετ' ἐπιστολῆς, ἀνακοινῶν αὐτῷ, ὅτι ὁ Φερίδουν βέγης καθηρέθη τῆς ἀρχῆς, ἅτε λύσας τὴν εἰρήνην διὰ τῶν ἐν Βουγὰνζ καὶ ἐν Βακιθανία μονομαχιῶν, καὶ ὅτι διανοεῖται τηρῆσαι τὴν εἰρήνην. Ὁ πρεσβευτὴς ἔλαβε τὴν ἀνανέωσιν τῆς εἰρήνης, ἀπὸ τοῦ 1592 ἀρχομένης, ἐπὶ ὅκτῳ ἄλλῃ ἔτη· συνετέθη δὲ ἵνα διπλοῦν τιμητῆριον δῶρον, τὸ τε ἐνιαύσιον τακτικὸν ἐκ τρισφυρίων δουκάτων καὶ ἕτερον ἑκτακτον ἐξ

29

Νοεμ.
1590

ἀργυρῶν σκευῶν κομισθῇ τῷ ἐπιόντι ἔτει ὑπὸ μεγάλης πρεσβείας. Ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου ἐμέμφετο διὰ μακρῶν τοὺς Οὐσκόκους τῆς Σιένης καὶ ἡξίου τὴν κατεδάφισιν τοῦ πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀνεγερθέντος φρουρίου παρὰ τὴν λίμνην Βαταλώνην. Πρὶν δ' ἔτι ὁ αὐτοκράτωρ δυνηθῇ ἢ θελήσῃ χαλιναγωγῆσαι τοὺς Οὐσκόκους, ὁ διοικητὴς τῆς Βοσνίας Χασάν ἐγνώ ἐπιτεθῆναι αὐτοῖς διὰ τῆς Κροατίας. Ἄγων ἂν. οὖν πενταχισχιλίους ἄνδρας ἐδήλωσε τὴν μεταξὺ Κρέουζ καὶ 1591 Σουανίχ χώραν καὶ ἐπολιόρχησε τὸ Σισσέκ, ἐν ᾧ ὁ βάνος Θωμᾶς Ἐρδεδῦ, ἀνακτησάμενος τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων καταληφθὲν κληρονομικὸν αὐτοῦ φρούριον Μοσλοβίνα, κατηδάφισεν αὐτό. Ἐκ τοῦναντίου ὁ βέγης τῆς Ζιγέθ ἐκράτησε τοῦ Κλάιν Κομόρν ἐν τῷ Ζαλαδέρ Γεσεανσάφτ. Τὰς παρὰ σπονδῆσεις ταύτας, αἵτινες ἀνέβαλον τὴν ἀποστολὴν τῆς μεγάλης πρεσβείας, ἐμέμψατο ὁ αὐτοκράτωρ ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ, ἀλλ' οὐχ ἤττον μετὰ μῆνα ἢ πρεσβεῖα αὐτῇ ἐπορεύθη εἰς Κωνσταντινούπολιν· διότι ἐπιμόνως ἤτουν αὐτὴν δι' ἐπιστολῆς ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης⁽¹⁾. Ὁ Βοεμόδς εὐπατρίδης καὶ αὐτοκρατορικὸς σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας Φρειδερίκος Χρέκχιτζ ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετ' ἀκολουθίας πεντήκοντα ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦσαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οἱ βαρόνοι τοῦ Θούρν καὶ τοῦ Μαλόβετζ, ὁ γραμματεὺς πρεσβείας Χάν, ὁ διερμηνεὺς Μαλίχ, ὁ φαρμακοπῶλης Σεϊδὲλ καὶ ὁ παῖς Βρατισλάβος ὁ ἀπὸ Μίτροβιτζ. Οἱ δύο οὗτοι περιέγραψαν τὴν πορείαν καὶ τὴν λυπηρὰν τύχην τῆς πρεσβείας ἐν ἰδίοις συγγράμμασι⁽²⁾. Ὁ Χρέκχιτζ προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ, πλὴν τοῦ

(1) Ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, 19 Αὐγούστου 1591, ὁ αὐτοκράτωρ ἡτιῶτο τὴν εἰσβολὴν τοῦ Χασάν.

(2) Ὁδοιπορικὸν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν αὐτοκρατορικῆς πρεσβείας

ἐτησίου τιμητηρίου δώρου τῶν τρισμυρίων δουκάτων, τοῦ διομολογηθέντος πρὸς ἀνανέωσιν τῆς εἰρήνης, ἑκτακτον ἐξ ἀργυρῶν ἐπιχρύσων λεκανῶν, ποτηρίων, καλαθίων, σταμνίων, λοπάδων, φιαλῶν καὶ ἐξ κατατέχνων ὥρολογίων. Ἐκ τούτων τὸ μὲν ἐξεικόνιζε σφαῖραν, τὸ δὲ πύργον, τὸ δὲ ἡνέντέχνως γεγλυμμένον, τὰ τρία δ' ἕτερα ἔφερον ἀγαλμάτια κινούμενα καθ' ἕκαστον ἦχον τῆς ὥρας, ἱππότας ἀσκουμένους, λύκον ὠρυόμενον καὶ καταλαμβανόμενον ὑπὸ Τούρκου πηδῶντος ἀπὸ τοῦ ἵππου, Τοῦρκον, ὃς τῆς ὥρας ἡχούσης ἐκίνει ὀφθαλμοὺς, στόμα καὶ ὦτα. Καὶ τοῖς βεζύραις ἐτι τῷ συνταγματάρχῃ Φερχὰδ, τῷ μεγάλῳ καὶ ἰσχνῷ Ἀλθανῷ τῷ δυσειδεῖ, τῷ Τζερράχ Μωάμεθ, τὸ γένος Οὐγγρω, τῷ δόντι τῇ πρεσβείᾳ ὁδηγίας περὶ τῆς ἐν τῇ αὐλῇ συμπεριφορᾶς αὐτῆς, τῷ Σιαβούς καὶ Ἰβραῖμ, ἀμφοτέροις τοῦ σουλτάνου γαμβροῖς, καταγομένοις ἀπὸ Σλαβονίας καὶ Οὐγγρίας, καὶ τῷ καπετὰν Πασᾶ, τῷ Γενουηνησίῳ ἐξωμότῃ Κιγάλα, προσήνεγκεν ἡ πρεσβεία ἐπισκεφθεῖσα αὐτοὺς τὰ συνήθη δῶρα, τῷ μὲν μεγάλῳ βεζύρῃ τρισχίλια τάλληρα, ἐκάστῳ δὲ τῶν ἄλλων χίλια μετ' ἐπιχρύσων λεκανῶν, ποτηρίων, προχόων καὶ φιαλῶν, ἀφ' ὧν ἱππεὺς ἐτόξευεν, Αἰθίοψ εἶχεν ἐν χερσὶ μολοσσούς, λέων δὲ τις ἐφώρμα πρὸς Τοῦρκον, ὅλως τεχνουργήματα τῆς διὰ τῆς φιλοκαλίας τοῦ αὐτοκράτορος Ῥοδόλφου τοῦ Β' ἀκμαζούσης βοεμικῆς καὶ γερμανικῆς τέχνης. Τὸν καθαιρεθέντα πρὸ μικροῦ τὸ δεύτερον τῆς μεγάλης βεζυρίας Σινὰν Πασᾶν ἡ πρεσβεία ἐπεσκέψατο τελευταῖον· τοῦτο δὲ ἠῤῥῆξε τὸ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος μῖσος αὐτοῦ,

ὑπὸ τοῦ βεζνίου Βρατισλάβου. Ἐν Λειψία, 1587. Ὁδοιπορικὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς πρεσβείας εἰς τὴν ὁθωμανικὴν Πύλιν ὑπὸ τοῦ Φρειδερίκου Σετ-δέλ. Ἐν Γοιρλίζῳ, 1711.

δ' ἐδήλωσε πολλάκις τῷ πρεσβευτῇ Πέζεν. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἠρνήθη ποτε αὐτῷ τὸ αἰτηθὲν ἐκ χιλίων σκούδων δωρον, ὁ Σινὰν, εὐθὺς ὡς ἀνηγορεύθη τὸ δεύτερον μέγας βεζύρης, ἔψεξεν αὐτὸν δτμοσίᾳ ἐν τῷ διβανίῳ· «Διατί, εἶπεν αὐτῷ, καθυστερεῖ ὁ φόρος ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον;» Ὁ δὲ Πέζεν ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν γινώσκει, γράφει δὲ περὶ τούτου εἰς Βιένναν ὅπως μάθῃ. «Τίς, ὑπέλαβεν ὁ Ἀλθανὸς μετὰ τραχύτητος, ὁ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιέννης δοὺς τὴν δύναμιν τοῦ μεταβαλεῖν κακὸν γραφέα (τὸν διδάκτορα Πέζεν) εἰς πρεσβευτήν;—Τῷ αὐτοκράτορι ἔξεστι γραφεῖς εἰς πρεσβευτὰς ἀναγορεύειν, ὡς τῷ σουλτάνῳ συβώτας εἰς βεζύρας», ἀπεκρίνατο ὁ Πέζεν. (Ὁ Σινὰν παῖς ὢν, ἔθοσκε σὺς ἐν Ἀλβανίᾳ) (1). Μηδαμῶς ἐκ τούτου ὀργισθεὶς ὁ Σινὰν εἶπε μειδιῶν τοῖς παρεστῶσιν· «Ἴδετε τὸν ἄπιστον μαστιγίαν», καταδύμενος κατὰ γῆς ὑπὸ αἰσχύνης.

Τὰ ἐν τῇ ἐσχάτῃ συνθήκῃ διομολογηθέντα τακτικὰ καὶ ἔκτακτα δῶρα ὡς παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Χρέκχιτς, ὁ Χασὰν, διοικητὴς τῆς Βοσνίας, ἔλυσε τὴν εἰρήνην διὰ τῆς καταλήψεως τοῦ Χάρστοβιτς καὶ τοῦ Γόρα, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ὀχυρώματος Πετρίνα κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ τοῦ Κούλπα καὶ διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βιβάτ, ὃ ἀπὸ Βέλα τοῦ Δ' ἦν ἐπὶ τριακόσια καὶ πεντήκοντα ἔτη ἐχυρὸν ἀμυντήριον τῶν ὀρίων. Ἀπὸ τοῦ Σισσέκ ἐνεκαρτέρησε προθυμότερον ἢ εἰλικρινέστερον ὁ Μικάξης·

49 διότι ἔρριψε τοὺς ἀγγελιαφόρους τοῦ Χασὰν Πασᾶ ἀπὸ
 Αὐγ. τῶν τειχῶν εἰς τὸν Δούναβιν, ὑποκρινόμενος δὲ, ὅτι ἐπιθυ-
 1592 μεῖ παραδοθῆναι, εἴλχυσεν εἰς τὸ φρούριον σπαῖδας καὶ ἀνέφλεξεν αὐτοὺς δι' ἐμπρήσεως τῶν πίθων τῆς πυρίτιδος.

(1) Relation de Floriani, παρὰ Renke, Princes et peuples du midi d' Europe, σ. 54.

Ὁ Χασάν ὤμοσεν ἐκδίκησιν, ἐξετέλεσε δὲ τὸν ὄρκον πρὸ τοῦ τέλους ἐτι τοῦ φθινοπώρου· διότι ὁ Ναδάσδου (1), ὃς προῦκάλεσεν αὐτὸν εἰς μάχην δι' ἰδίας ἐπιστολῆς, συνελήφθη καὶ ἀπέβαλε χιλίους ἄνδρας, δώδεκα τηλεβόλα καὶ ἑπτὰ σημαίας. Τριακόσιοι αἰχμάλωτοι περιήχθησαν ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸ τῆς κατοικίας τοῦ Αὐστριακοῦ πρεσβευτοῦ. Τῆς πομπῆς προηγεῖτο θορυβώδης βαρβαρική μουσική, εἶπετο δ' αὐτῇ στράτευμα φέρον τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντα ὅπλα, εἴτα ἅμαξαι μετὰ τῶν ἄλλων λαφύρων, καὶ τέλος μίγδην τὰ δυστυχῇ θύματα τῆς δουλείας, ἄνδρες, γυναῖκες, παῖδιά, γέροντες, οὓς οἱ Τούρκοι ἤλαυνον διὰ ράβδων ὥς κτήνη μετ' ἀγρίων τουρ- 19
κικῶν ἀλλαγαγμῶν, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τε τὴν ἡλικίαν καὶ 20
1592
ἀδυναμίαν. Μετὰ ταῦτα οἱ δοῦλοι οὗτοι ἐπωλοῦντο ἐν τῇ ἀγορᾷ ὥς ὑποζύγια. Τοιοῦτον ὄνειδος καὶ τοιοῦτος τουρκικὸς κίνδυνος κατετάραξαν τὴν χριστιανωσύνην εἰς τοσοῦτον, ὥστε Ῥοδόλφος ὁ Β' ἐκέλευσεν ἵνα ἐν τῇ ἱερᾷ Ῥωμαϊκῇ καὶ οὐγγρικῇ αὐτοκρατορίᾳ ἡχῇ ὁ κ ὠ δ ω ν τ ὠ ν Τ ο ὕ ρ κ ω ν, ὃς τῇ πρωΐᾳ, τῇ μεσημβρίᾳ καὶ τῇ ἑσπέρᾳ ἐκάλει τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν κατὰ τῶν Τούρκων. Μετὰ τρεῖς μῆνας, μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1593, συνέβη ἡ στάσις τῶν σπαῆδων καὶ ἡ ἐκ νέου εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναγόρευσις τοῦ Σινὰν Πασᾶ. Τὸ μόνον δὲ μέλημα τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς πορθητοῦ τῆς Τύνιδος καὶ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας Σινὰν Πασᾶ ἦν ὁ πρὸς τὴν Οὐγγρίαν πόλεμος, πρὸς ὃν παρώτρυνε τὸν σουλτάνον διὰ παντὸς τρόπου καὶ προσέτι δι' ἱκετηρίων ἐπιστολῶν ἐκ Βοσνίας καὶ Οὐγ-

(1) Οἱ Οὐγγροι ἱστοριογράφοι σιγῶσι περὶ τῆς ἡττης ταύτης, ἀλλὰ γίνε-
ται μνεία αὐτῆς ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τοῦ Χρέκνιτς καὶ ἐν τῇ Relation du
cortège triomphale τοῦ Βρατισλάβου, σ. 232.

γρίας (Δ). Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας, οὗ τὰς ἀπορρή-
τους ὁδηγίας προὔδωκε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἐξωμότης τις,
ἀκόλουθος τῆς πρεσβείας, καθείρχθη ἀλυσίδετος ἐν χα-
λεπῇ καὶ ὀνειδιστικῇ εἰρκτῇ, τὸ δὲ σημεῖον τῆς ἐκρήξεως
τοῦ πολέμου ἦν ἡ παρά τὸ Σισσέκ ἀνεπίληστος ἦττα τοῦ
Χασάν Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Βοσνίας. Ὁ Χασάν Πασᾶς,
ὁ τοῦπίκλην Τιλλί, ἐδύνατο ἐλπίζειν ἐπὶ τῆς μεγάλης
βεζυρίας τοῦ Σιαβούς ἐν πάσαις ταῖς πρὸς τὴν Αὐστρίαν
ἐπιθέσεσιν εἰς τὴν σύμπραξιν τοῦ Χασάν Κιρλί, βεγλέρ-
βεγη τῆς Ῥούμελης· ὅτε ὅμως ὁ ὀργίλος Ἀλβανὸς
Σινὰν ἀνεδείχθη μέγας βεζύρης, ἀνηγόρευσε βεγλέρβε-
γην τῆς Ῥούμελης τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωάμεθ, ἐξωργισμέ-
νος ὢν κατὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Βοσνίας Χασάν, ἐπειδὴ
οὗτος ἐξεχώρησε μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν δευτέραν μεγάλην
βεζυρίαν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀπήτησεν ὅμως αὐτὴν μετὰ
1593 τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ. Τῇ 15 Ἰουνίου ὁ Χασάν Πασᾶς
ἐστρατοπέδευσε μετὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ὡς τριάκοντα
χιλιάδων ἀνδρῶν (1) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κούλπα,
διαβάς δὲ νυκτὸς τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν πεζῶν τοῦ Μερῖς,
19 βέγη τοῦ Σθόρνικ, ἐπολιόρχησε τὸ Σισσέκ, ἐν ᾧ ἐνεκαρ-
10 τουνοῦ τέρει ὁ κανονικὸς Βλάσιος Γιοαράκ, ὁ δὲ Ἑρδεδῦ, Ἀουερ-
σβέργ, Ἑγενβέργ, στρατηγὸς δόκιμος, Ῥεδέργ καὶ Παρα-
δείσερ, σπεύσαντες πρὸς βοήθειαν τοῦ φρουρίου, συνεπλά-
κησαν πρὸς τὸν Χασάν ἐν τῇ ὑπὸ τῆς συμβολῆς τοῦ
Κούπα καὶ Ὁδρα σχηματιζομένῃ γωνίᾳ. Οἱ Τούρκοι, ἀπο-
κρουσθέντες πρὸς τὰς ὄχθας τῶν δύο ποταμῶν, ὥρμη-
σαν πρὸς γεφύρας, αἵτινες ὡς στεναὶ καὶ ἀσθενεῖς διεβρά-
22 γησαν ἐκ τοῦ βάρους αὐτῶν. Ὁκτωκαίδεκα χιλιάδες Τούρ-
10 τουνοῦ

(1) Ὁ Νκίμᾶ ἀνάγει τὸν Ὀθωμανικὸν στρατὸν εἰς μυρίους ἄνδρας, τὸν
δὲ ἔχθρικὸν εἰς τετρακισμυρίους, ὁ δὲ Ἰστουάνφης ἀπ' ἐναντίου ἀναφέρει
τοὺς Τούρκους εἰς τρισμυρίους, τοὺς δὲ Οὐγγρους εἰς ὀκτακισχιλίους·

κων ἔπεσον μαχόμενοι ἢ ἐπνίγησαν ἐν τοῖς ποταμοῖς, ἐν οἷς αὐτὸς ὁ Χασάν, ὁ διοικητὴς τῆς Βοσνίας Γαζί Μεμὶς, ὁ βέγης τοῦ Σβόρνικ Μουσταφᾶς, ὁ βέγης τῆς Κλίσσης, υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ Πασᾶ, οὗ ἡ γυνὴ ἦν θυγάτηρ τῆς Μιρμάχ καὶ διὰ τοῦτο Σουλτανζαδὲ ἐπιλεγόμενος (B), καὶ ὁ Μωάμεθ, ὃς ὡταύτως ἦν υἱὸς θυγατρὸς σουλτάνης, ἦτοι ἑγγονος τῆς Μιρμάχ, θυγατρὸς τοῦ Σουλεϊμάν καὶ γυναικὸς τοῦ Ρουστέμ Πασᾶ. Ἐκ τῶν συληθέντων τηλεβόλων τῶν Τούρκων τρία, ἅτινα εἶχεν ὁ Φερχὰδ Πασᾶς, εἶχον ὅλην ἐξήκοντα λιτρῶν· τὸ μὲν τούτων, φέρον τὰ σήματα τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ Βὸν, ἀρχηγοῦ τῶν μεθορίων τῆς Στυρίας, τὸ δὲ δεύτερον ἔφερε τὰ σήματα τοῦ Ἑρδεδῦ, ἐπισκόπου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ματθία Γορβίνου, τὸ δὲ τρίτον, ἱστορικῶς περιλάλητον, ἦν τὸ τοῦ Κατζιάνερ, φέρον τὰ σήματα Φερδινάνδου τοῦ Α΄, ἐφ' οὗ ὁ Σοκολλί ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ζρινύ. Τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ ἀπωλείᾳ πυροβολικοῦ καὶ στρατοῦ καὶ πολλῶν βέγηδων καὶ δύο ἐγγόνων σουλτανῶν καλεῖται ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς ἱστορίας ἔτος ὁ λ έ θ ρ ο υ (1)

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ πόλεμος ἤρξατο διὰ φονικωτάτης μάχης, καίπερ μήπω κηρυχθεῖς, ὁ εὐπατρίδης Πόππελ ὁ ἐκ Λόβοκοβιτζ, αὐτοκρατορικὸς οἰνοχόος, ἐπορεύετο ἀπὸ Πράγης εἰς Κομόρν μετὰ διπλοῦ τιμητηρίου δώρου, μετὰ τοῦ συνήθους ἐναυσίου καὶ ἐτέρου ἀναβληθέντος, ὁ δὲ Σινὰν ἀνεβάλλετο τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου εἰς τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ, ἐλπίζων καταβροχθίσειν πρότερον τὰ ἐξακισμύρια δουκάτα καὶ αὐξήσειν δι' αὐτῶν

(1) Βόσγουν σενεζί.

τὸν μισθὸν τοῦ στρατοῦ. Ἐκλιπούσης πάσης ἐλπίδος πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Χασάν καὶ τοῦ λαοῦ ἀπαιτοῦντος διαρρήδην ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τῶν ἐγγόνων τῶν σουλτανῶν, τῆς δὲ χήρας τοῦ Ἀχμέτ, θυγατρὸς τοῦ Ῥουστέμ, ἐποτρυνούσης τὸν σουλτάνον εἰς πόλεμον πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ, καὶ τῆς αυτοκρατορικῆς πρεσβείας ἀλυσιδέτου οὔσης, ὁ μὲν Πόππελ ἐπανῆλθεν οἴκαδε ἀπὸ Κομόρν, ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως ὁ μέγας βεζύρης Σινὰν ἐξεστράτευσεν ὡς ἀρχιστράτηγος (†) τῆς εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείας, καταλιπὼν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τὸν πρῶτον βεζύρην Φερχὰδ Πασὰν, τὸν συμπατριώτην αὐτοῦ, ὃς παῖς ἦν συβώτης, ὡς αὐτὸς, ἐν Ἀλβανίᾳ, ὡς καίμακάμην τῆς μεγάλης βεζυρίας. Οἱ δερβίσαι προέπεμψαν αὐτὸν ὀρχούμενοι καὶ κραυγάζοντες χού! τινὲς δ' αὐτῶν ἔφερον τηλεβόλα, ρόπαλα καὶ ἄλλα ὅπλα ἐκ παχέος χάρτου, ἄλλοι δὲ μετημφιεσμένοι ὡς ἄρκτοι ἤγοντο δι' ἀλύσεων. Βάρβαροι μεταμφιέσεις πρὸς διέγερσιν ἱλαρότητος καὶ προθυμίας εἰς μάχην. Ὁ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς συναπήχθη δεσμώτης. Οἱ περὶ αὐτὸν τὸ μὲν πρῶτον ἀπήχθησαν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου εἰσιν οἱ δοῦλοι τῶν γαλερῶν, ἐντεῦθεν δὲ εἰς τὴν ἐτι φοβερωτέραν εἰρκτὴν τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον Μέλανος Πύργου. Δώδεκα χιλιάδες γενιτσάρων ἐξῆλθον τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τοῦ κιαγιά· τέσσαρες δ' ἐκ τῶν ἐξ ἰλῶν τῆς φρουρᾶς, τῶν τεταγμένων πρὸς φρούρησιν τῆς ἱερᾶς σημαίας, συνεξεστράτευσαν, τῶν ἄλλων δύο μείνας ὡς πρὸς φρουράν τῆς πόλεως. Ἀφικόμενος ὁ Σινὰν εἰς Οὐζουντζόγια ἔδωκεν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων ἐπὶ τῇ δέήσει τῶν κατοίκων τριακονταχισχίλια γρόσια πρὸς οἰκοδομὴν δύο ξενῶνων, ἱμαρέτ, τεμένους καὶ λουτροῦ, ἕκτισε καὶ δύο

χωρία ἐν τῷ ἀξιολόγῳ στενῷ τοῦ Οὐζουντζόγια καὶ ἐκέ-
 λευσεν ὡσαύτως τὴν ἀνέγερσιν ὀχυρώματος ἐκ πασσάλων
 καὶ ξενῶνος ἐν τῷ στενῷ τοῦ Βατσίν, ὑποκειμένου τῇ δι-
 καιοδοσίᾳ τῆς Ἰαγοδίνης. Ὁ στρατὸς ἀνεπαύθη ἐπὶ δέκα
 ἡμέρας ἐν Βελγραδίῳ, ἔνθα ὁ Χρέκβιτζ ἐτελεύτησε τὸν ⁴
 βίον ἐν τοῖς δεσμοῖς ἐκ τῶν κακοπαθειῶν. Ὁ τύραννος Σι- ^{Σεπτ.}
 νὰν ἐξωνείδιζεν ἀναισχύντως τοὺς πέντε ὑπηρέτας ἀκολού- ¹⁵⁹³
 θους τοῦ Χρέκβιτζ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ κυρίου αὐτῶν, περὶ
 οὗ ὤφειλον δοῦναι λόγον τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ἐπεμφεν αὐ-
 τοὺς εἰς Βούδαν. Τῇ 27 Σεπτεμβρίου ὁ στρατὸς διέβη τὴν ¹⁵⁹³
 γέφυραν τοῦ Ἑσέκ· μαθὼν δὲ, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦν ὑπὸ τὸ
 Ῥαάβ, ἐπορεύθη πρὸς τὸ Βεσπρίν καὶ Παλόταν, διότι ὁ
 βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Μωάμεθ Πασᾶς ἐνετάλη ἵνα
 μετακομίσῃ ὀκτὼ μεγάλα τηλεβόλα καὶ δύο ἕτερα ἀπὸ
 Βούδης εἰς Στουλθεῖσενδούργ. Δύο ἡμέρας ὁ Σινὰν ἔμει-
 νεν ἐπὶ τῆς πεδιάδος πρὸς μισθοφορὰν καὶ ἐξέτασιν τοῦ
 στρατοῦ· εἴτα δὲ, καταλιπὼν ἐκεῖ τὸν διοικητὴν τῆς Βοσ-
 νίας, ἐστράτευσε πρὸς πολιορκίαν τοῦ Βεσπρίν, οὗ ἡ φρουρά ¹³
 παρεδόθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ ἐλευθείας ^{Ὀκτ.}
 ἀποχωρήσεως. Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας καὶ τὸ μικρὸν φρούριον ¹⁵⁹³
 τοῦ Παλότα ὑπετάγη, ἡ δὲ φρουρά αὐτοῦ κατεσφάγη
 παρὰ τὰ διωμολογημένα. Μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὸν θάνα-
 τον τοῦ ἀγαθῶν σπαήδων Χουρρέμ παρὰ τὸ ὄρος Ἰακσία, ³⁰
 πρὸς ὃν ἐξαπίνης ἐπέπεσαν οἱ ἐχθροί, ὁ Σινὰν ἐπορεύθη ^{Νοεμ.}
 εἰς Βούδαν, ὅπου οἱ γενίτσαροι κατέλαβον τὰ χειμᾶδια ¹⁵⁹⁴
 αὐτῶν μετὰ τῶν ὑποστρατήγων, τοῦ σαγανζιβασῆ καὶ
 τουρνατζιβασῆ, ἐν Πέστη, οἱ δὲ τζεβετζί, τοπτζί, ἀραπα-
 τζί καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς τὰ χειμᾶδια τῆς Σεγεδίνης. Προσ-
 ἐγγιζούσης τῆς ἡμέρας τοῦ Κασίμ (ἀγίου Δημητρίου),
 ἧτις δηλοῖ συνήθως τὸ τέλος τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
 λασσαν τουρκικῶν ἐκστρατειῶν, οἱ στρατιῶται ἐγόγγυ-

ζον, ἔτεμον τὰ σχοίνια τῆς σκηνῆς τοῦ σερασκέρη καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ἀποχωρῆσαι εἰς Βελγράδιον, ὅθεν ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Ῥεσβαναγᾶν μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης.

Διαχειμῶζοντος τοῦ Σινὰν ἐν Βελγραδίῳ, ὁ Ναδάσδου, Πάλφου, Ζρινὺ καὶ Ἀρδέκ ἐμάχοντο παρὰ τὸ Στουλβεί-
 σενβούργ πρὸς τὸν Χασὸν Πασᾶν τῆς Βούδης (1), ὃς τρω-
^{Ὀκτ.} ¹⁵⁹³ ^{Νοεμ.} ¹⁵⁹³ ¹⁶ ^{Νοεμ.} ¹⁵⁹⁴
 3 θείς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ταπολξάνη ἐν μονομαχίᾳ ἐσώθη
 16 μὲν μόνον ὑπὸ τοῦ ὠκύποδος ἵππου αὐτοῦ, ἀπέβαλεν ὁμως
 3 ἐν τῇ μάχῃ ἑξακισχιλίους ἄνδρας καὶ τεσσαράκοντα καὶ
 16 τέσσαρα τηλεβόλα. Ὁ Χριστόφορος Τεουφενβάχ, ἀρχη-
 16 γός τῆς Σιυρίας, κατέλαβε τὸ Φουλέκ, κατέστρεψε τὴν
 16 ἀκρόπολιν, τὰ φρούρια Φουλέκ καὶ Κεκκὲ, κτισθέντα
 ὑπὸ τοῦ Βαλάσσα, καὶ τὸ Ὀλεκε, τουτέστι φρούριον κο-
 ράκων, ἀνῆκον τῷ οἰκῷ Φοργάξ, τὸ δὲ Σιμόσκον, Δεβανῦ,
 Βουζάκ, Σεξενῦ, Δρεγελῦ καὶ Χαζάτοκον παρεδόθησαν τῷ
 αὐτοκρατορικῷ στρατῷ (Ζ). Πρὸς ἐκφόβησιν πολλοὶ τῶν
 φρουράρχων τῶν φρουρίων τούτων καθείρθησαν, ἅτε
 παρακαίρως τραπέντες εἰς φυγὴν, ὁ δὲ Καριγελὶ Μωάμεθ
 βέγης, φρούραρχος τοῦ Νεογράδ, ἀπηγγονίσθη κρύφα ὑπὸ
 1594 τῶν γενιτσάρων. Τῷ ἐπιόντι ἔαρι ὁ ἀρχιδουξ Ματθίας
 ἐπολιόρκησε πανστρατιᾷ τὸ Στριγόνιον, ἀλλὰ μετὰ ἐξ
 ἐφόδους καὶ μετὰ πολιορκίαν εἴκοσιν ἡμερῶν ἠναγκάσθη
 ἵνα λύσῃ αὐτήν, ὡς ὁ Τεουβενβάχ τὴν τοῦ Χατθάν. Τὰ
 κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαξιμιλιανοῦ, καθ'

(1) Ὁ ἕτερος Χασὸν Πασᾶς ἦν τότε διοικητὴς τοῦ Τεμεσεβάρ. Ἐν πολ-
 λαῖς ἐπιστολαῖς ὁ Χασὸν ὑπισχνεῖτο τῷ Στεφάνῳ Βαθόρῳ τὴν ἀντιπασιλείαν
 τοῦ Κασάου καὶ τῶν περὶ γωρῶν, εἰ ὑπετάσσεται, καὶ ἀνεκοίνου αὐτῷ, ὅτι
 οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρούμελης, ὡς καὶ ὁ γάνης τῶν
 Τατάρων καὶ οἱ βοῦβόδαι τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας περηγγέλλθησαν στρα-
 τεῦσαι ὅπως ἀγάγῳσιν αὐτὸν εἰς Κασάου.

ἦν οὗτος κατέλαβε τὸ Χράστοβιτζ, τὴν Γόραν, τὴν Πετρι-
νίαν καὶ τὸ Σισσέκ, ἦσαν μὲν εὐτυχέσειρα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διαρ-
κῇ· διότι ἐπανελθόντος εἰς Γραικίαν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ οἱ
Τούρκοι ἀνεκτήσαντο τὰς τρεῖς πρώτας πόλεις. Ὁ Σινάν,
μεταμεληθεὶς ἤδη, ὅτι ἤρξατο τοῦ πολέμου, ἐπέστειλεν
ἐσπευσμένως κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς Κωνσταντινούπολιν
αἰτῶν ἐπικουρίαν. Τότε, ὅπερ ἦν τέως ἀνήκουστον, αὐτὸς δ'
ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπέμφθη πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην·
διότι μέχρι τοῦδε μόνον συνεξεστράτευσεν τῷ σουλτάνῳ· ὅτε
δ' οὗτος ἔμενεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ, παρέμενε καὶ αὐτὸς
πρὸς φρουρὰν αὐτοῦ καὶ τῆς πρωτευούσης. Ἡ φρουρά
αὕτη ἀνετέθη νῦν τῷ σεγβάνθασῃ, ἥτις ὑποστρατήγῳ τῶν
γενιτσάρων. Τῷ ἀγᾶ συνεξεστράτευσεν ὁ τζεβετζίδας
μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, ὁ δὲ χάνης τῶν Τατάρων παρηγ-
γέλθη παρασχεῖν νέαν ἐπικουρίαν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ.
Λήγοντος τοῦ ἔαρος τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ ἀσιανὰ στρατεύ-
ματα συνηθροίσθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Συρμίας. Ὁ Μωά-
μεθ Πασᾶς, υἱὸς τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀνέλαβε τὴν διοί-
κησιν τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ δὲ κυβερνήτης τῆς Βούδης Χασάν
Πασᾶς ἀνεδείχθη τζαρκατζί, ἥτοι ἀρχηγὸς τῶν ἀκροβολι-
στῶν, ὁ δὲ διοικητὴς τῆς Βοσνίας καραουλτζί, ἥτοι ἀρχη-
γὸς τῆς πρωτοπορείας. Καὶ ὁ μὲν βεγλέρβεγης τῆς Ἀνα-
τολῆς Σατουρτζί Μωάμεθ ἐτάχθη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς, οἱ δὲ
ἄλλοι βεγλερβέγηςδες ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὁ δὲ
διοικητὴς τοῦ Μαρασίου ἐπὶ τῆς οὐραγίας. Ἐν τῇ τάξει
ταύτῃ ὁ στρατὸς ἐπορεύθη πρὸς τὴν Τάταν, ἥτις μετὰ
τινας ἡμέρας, παρόντος τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαυθία, ὑπετάγη,
ὡς καὶ ὁ ἅγιος Μαρτόνος. Καὶ ὁμῶς ὁ Σινάν εὗρε πρό-
φασιν ἵνα καθαιρέσῃ τὸν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων Μωάμεθ,
υἱὸν τοῦ Σαχὶν Μωάμεθ, πορθητοῦ τοῦ Στριγονίου, καὶ
ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ Ἀλθανοῦ Γεμιστζί Χασάν,

ἤτοι Χατὰν τοῦ Ὀπωροπώλου, οὗ τὸ ἐπώνυμον ἀποδείκνυσι τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ τάξιν.

Κατὰ τὴν εἰς Ῥαάβ πορείαν παρεγένετο μετὰ τετρακισμυρίων ἀνδρῶν ὁ χάνης τῆς Ταυρικῆς Γαζί Γιράι ⁽¹⁾, ὃς διέβη τὸν Μάρισον καὶ ἀνεχώρησε πρὸς τὸ Κασάου. Ὁ ¹⁷ μέγας βεζύρης ἐπεμψε πρὸς δημοτελεῖ προὔπαντησιν τοῦ ¹⁵⁹⁴ χάνη τοὺς βεγλερβέγηδας, τὸν ἀγᾶν τῶν βουλοῦκ, τοὺς μουτεφερρίκᾶ καὶ τοὺς τζαούσας· εἰσελθόντι δὲ τῷ Γαζί Γιράϊ εἰς τὴν οἰκὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου, οὗτος ἐδώρῃσατο αὐτῷ λεκάνην καὶ χρυσοῦν πρόχουν, ἵππον χρυσοκόλλητον, ξίφος καὶ πολλὰ ὄπλα λιθοκόλλητα καὶ πεντακισχίλια δουκάτα (H). Τῇ ἐπιούσῃ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκράτησαν τῆς διόδου τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀνέτρεψαν τὴν μεταξὺ Ῥαάβ καὶ τοῦ ὁμωνύμου φρουρίου γέφυραν. Ἡ πολιορκία τοῦ φρουρίου τούτου διήρκεσεν ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, καθ' ἧς ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Χασάν Πασᾶς, υἱὸς τοῦ Σοκολλί, καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης Μωάμεθ Πασᾶς ἀντήλλαξαν τὰ ἑαυτῶν ἀξιώματα. Ὁ κόμης Ἀρδέκ παρὰ τὴν προσδοκίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου παρέδωκε ταχέως τὸ φρούριον ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἐξόδῳ τῆς φρουρᾶς μετὰ ὀπλῶν καὶ σκευῶν, ὅλον δὲ τὸ πυροβολικὸν καὶ πολὺν χόρτον καὶ μόλυβδον ἔλαβεν ὁ νικητής (2). Πρὶν ἢ ὁ μέγας βεζύρης ἀπέλθῃ τοῦ Κομόρν, κατέστησε τὸν Ὀσμάν Πασᾶν ὑπαρχον τοῦ Ῥαάβ, καταλιπὼν αὐτῷ ὡς φρουρὰν τρισχιλίους ἀνδρας, ἀπογραφέντας ἐπὶ τρία ἔτη πρὸς ἐννέα ἄσπρα καθ' ἐκάστην, τρισχι-

(1) Ναϊμά, σ. 51. Οἱ Οὔγγροι ἐξοριζομ. ἀναφέρουσιν ὀκτακισμυρίους ἀνδρας.

(2) Ἡ Ναϊμά μνημονεύει τοῦ Ἀρδέκ ὡς γαμβροῦ τοῦ αὐτοκράτορος, δρίξει τοὺς ἐξελθόντας τοῦ Ῥαάβ στρατιώτας εἰς δισχιλίους καὶ ποιεῖται λόγον περὶ τριῶν τηλεβόλων, ἃ ἀπῆται ἡ φρουρὰ ὡς ἐγγύην, ἀλλ' ὅτι ἡρνήθησαν οἱ Ὀθωμανοὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν ὡς ἐναντίαν τοῦ νόμου τοῦ ἰσλαμισμού.

λίους γενιτσάρους, τριακόσια τηλεβόλα καὶ χιλίους ὀπλοποιούς. Τὸ Πάπα παρεδόθη ἀμαχητὶ τῷ Χασάν Πασᾷ, υἱῷ τοῦ Σοκολλί, καὶ τοῖς Τατάροις. Τὸ Κομὸρν ἐνεκα τῆς στερεότητος τῶν τειχῶν καὶ τῆς ἀνδρίας τῶν προμάχων αὐτοῦ ἐνεκαρτέρησε πρὸς τὰς προσβολὰς τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὃς ἐπερχομένου τοῦ φθινοπώρου ἔλυσε τὴν πολιορκίαν· ἐπιτραπέντος δὲ ἀπουσιάσαι μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ χάνη τῶν Τατάρων, ὃ Σινὰν ὥρισε τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατεύμασι τὴν Βούδην, τὸ Στουλβεῖσενβούργ καὶ τὸ Βελγράδιον εἰς χειμᾶδια, ἐπέτρεψε δὲ τοῖς τῆς Σεβαστείας, τοῦ Διαρβερκίρ, Ῥακκὰ, Χαλεπίου καὶ Δαμασκοῦ ἐπανελθεῖν οἴκαδε. Ὁ Ῥισβαναγᾶς ἐπέμφθη πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ὑποβάλῃ τῷ σουλτάνῳ τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν, ἐπανελθὼν δ' ἐκόμισε μετ' αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ σουλτάνου τιμητηρίους ἐσθῆτας, ξίφη καὶ πτερὰ ἑρωδιοῦ πρὸς ἀμοιβὴν τῆς προθυμίας τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τῶν βέγηδων. Ὁ Σινὰν, καίπερ ἄρχων στρατοῦ, οἷον οὐδεὶς ποτε εἶδεν ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ Σουλεϊμάν, καίπερ ἔχων ἐπίκουρον τὸν χάνην τῶν Τατάρων, καὶ ὁμῶς ἡπελθεῖτο ἐκ τῶν πλαγίων ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Τρανσυλβανίας, Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, οἵτινες καὶ οἱ τρεῖς σὺν αμα ισχυρότερον ἢ ἀσθενέστερον ἡγωνίζοντο τῷ ἔτει τούτῳ ἵνα ἀποσείσωσι τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Διὸ οἱ ἡγεμόνες οὗτοι διωμολόγησαν συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ἁγῶνος· διότι ἐν πάσαις ταῖς τρισὶ χώραις ἦσαν τινες φρονοῦντες τὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες μόνον διὰ φόνων καὶ βίας κατενικήθησαν.

Ὁ Σιγισμουῦνδος Βαθόρου ἐκοινολογεῖτο ἐπὶ πολὺν χρόνον διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτοῦ Γεωργίου Ῥαδάσθου καὶ Ἰωάννου Βολδόγ πρὸς τὸν Σινὰν, οὗτος δὲ διὰ τοῦ ἐξω-

¹⁵⁹³ Ἀπριλ.

μότου τζαούση Μωάμεθ (τοῦ πρότερον Γρηγορίου Βερ-
σμάρτη) καὶ τοῦ ὑπάρχου τῆς Λίππας, τοῦ διαδοῆτου
Παύλου Μαρχάζη. Πρὸς τὸν Σεννυῖ, ὃν ὁ Βαθόρου ἐπεμ-
ψε πρὸς τὸν Σινάν, ἐκόμπαζεν οὗτος, ὅτι κατεκτήσατο
τὴν Τύνιδα καὶ τὴν Γολέτταν, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περ-
σίαν, τὴν Ἀφρικὴν καὶ Γεωργίαν, καὶ ὅτι τῷ ἐπιόντι ἔτει
ἐμελλε κατακτήσασθαι τὴν Πράγαν καὶ Βιένναν. Ὁ Τζα-
ούσης Μουσταφᾶς ἐκόμισε νεωστὶ ἐπιστολὴν τοῦ σουλ-
τάνου, τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ Πασᾶ τοῦ Τεμε-
σθάρ πρὸς τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους καὶ τὸν Βαθόρου,
ὃς ἔτι νῦν ἀποκρινάμενος ἐβεβαίωσεν τὴν πρὸς τὴν Πύλην
πίστιν αὐτοῦ, ἕως οὗ ὁ Σιγισμουῦνδος πεισθεὶς ὑπὸ πρε-
σβείας τοῦ Πάπα καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ
Ἰησοῦίτου Ἀλφόνσου διὰ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ χρυσοῦ Δέ-
ρατος, ὥμοσεν, ὅτι λύσει τὴν πρὸς τὴν Πύλιν εἰρήνην·
ἀνεκλήθησαν δὲ τότε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Χριστό-
φορος Τόρμαν καὶ Στέφανος Ὁκέρ. Οὗτοι ἐκόμισαν ἐπι-
στολὴν τοῦ σουλτάνου, ὃς παρέπεμπε τὸν ἡγεμόνα πρὸς
τὸν Σινάν καὶ τὸν βεγλέρβεγην τοῦ Τεμεσθάρ, παραγ-
γελλόμενον ἵνα μὴ ἐνοχλῇ τὴν Τρανσιλβανίαν. Μετὰ μα-
κρὰν ἔριδα ἐκράτησε τῶν τουρκοφρονούντων ἡ μερίς τοῦ
αὐτοκράτορος καὶ ἐστερέωσε τὴν νίκην αὐτῆς διὰ τοῦ φό-
νου πολλῶν μεγιστάνων καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ
Βαθόλδου Βαλθάσσορος, οὗ οἱ ἀδελφοί, ὁ καρδινάλιος Ἀν-
δρέας καὶ Στέφανος, ἔφυγον εἰς Πολωνίαν.

Ἐν Μολδαβίᾳ ὁ βοϊθόδας Ἀαρών, καταθλιβόμενος ὑπὸ
τῶν ἐμπρησάντων τὸ Ἰάσιον Κοζάκων, ἔτι δὲ μάλλον
ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ νεανίου ἡγεμόνος Βογ-
δάνου, παιδὸς καὶ προστατευομένου ὑπὸ τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ,
ὃς ἀνέθρεψεν αὐτὸν ἐν τῷ ἰδίῳ γυναικωνίτῃ, ἀπέστη ἀπὸ
τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτείας, ἐπιτεθείς δὲ πρὸς τὸν πρῶτον

διοικητὴν τοῦ Μαρασίου Μουσταφᾶ Πασᾶν, ἐρχόμενον μετὰ
τινων χιλιάδων ἀνδρῶν ἵνα ἐγκαθιδρύσῃ διὰ τῆς βίας τὸν
Βόγδανον, κατετρόπωσεν αὐτόν, ὅτε ἐβουλεύετο διαβῆ-
ναι τὸν πεπηγότα Ἰστρον ἐν Γκιουργέβω. Ταχυτέρα
καὶ φονικωτέρα ἦν ἡ βουλὴ τοῦ βοϊβόδα τῆς Βλαχίας
Μιχαήλ, ὃς δικαίως μὲν καλεῖται ἀνδρεῖος, ἀλλ' εἰκὸς ἦν
ἵνα καλῇται καὶ ἄπιστος καὶ ὤμος. Ὁκτὼ ἡμέρας ἀπὸ 13
τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ Τρανσιλθανοῦ καὶ Μολδαβοῦ πρε- 1594
σβευτοῦ συναμολογηθείσης τῇ 5 Νοεμβρίου συνθήκης συν-
ήθροισε πάντας τοὺς δανειστάς αὐτοῦ Τούρκους ἐν ξενῶνι
τοῦ Βουκορεστίου, ὅπως διαλλαγῇ αὐτοῖς, ὁ δὲ λογαρια-
σμός ἔληξεν εἰς τὸν φόνον αὐτῶν. Τετρακισχίλιοι Τούρ-
κοι κατεσφάγησαν. Τὰ αὐτὰ διέπραξεν ἐν Γκιουργέβω ὁ
Ἀαρὼν, ὅπου ὡσαύτως ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι συνδιαλλα-
γῆσεται πρὸς τὸν ναῖβ Ἀλητζάν, κατεσφάγησαν ἀπίσως
καὶ ἀπανθρώπως τετρακισχίλιοι μουσουλμάνοι.

Λήγοντος τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἡ ἱερὰ σημαία, νομι-
ζομένη ὡς σημαία τοῦ Προφήτου καὶ φυλασσομένη τέως
ἐν Δαμασκῷ ὡς πολυτιμότατον λείψανον τῆς κατακτή-
σεως τῆς Αἰγύπτου, νῦν τὸ πρῶτον μετεκομίσθη εἰς Κων-
σταντινούπολιν μετὰ τῶν Σύρων γενιτσάρων, ἐντεῦθεν δὲ 1594
πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ στρατοῦ διὰ Καλλιπόλεως πρὸς τὸ
ερατόπεδον τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐνθα ἐκυμάτιζε τὸ πρῶ-
τον νικηφόρος ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ. Οἱ ὑπὸ τῆς θεᾶς αὐτῆς ἐν-
θουσιάσαντες μαχηταὶ τοῦ Ἰσλάμ ἤξιουν ἰδεῖν αὐτήν, ὡς
πολλάκις ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἀναπεταννυμένην οἴκοθεν
καὶ αἰωρουμένην, ὥσει θέλουσαν προηγηθῆναι τῶν μαχη-
τῶν, καὶ φερομένην ὑπὸ τῶν πτερύγων τῆς νίκης. Ἀπ' ἐναν-
τίου, τέως ἀνήκουστον, ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπανῆλθεν
ἀπὸ τῶν χειμαδίων εἰς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῇ
προφάσει, ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτοῦ οὐδέποτε ἄλλοθί που διε-

χείμασαν ἢ ὅπου ὁ σουλτάνος 'Αλλ' ἡ ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ παρουσία τῆς ἱερᾶς σημαίας οὐκ ἀνεπλήρου τὴν διὰ
τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀγᾶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν δηλωθεῖσαν
χαλαρότητα τῶν πολεμικῶν φρονημάτων. Τὰ περὶ τούτου
θρυλληθέντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐδεινώθησαν ἐπὶ μάλ-
λον διὰ τῆς διαθρυλληθείσης ἀρρώστιας τοῦ σουλτάνου.
Πρὶν δὲ ἢ ποιησώμεθα λόγον περὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ,
ποιούμεθα διὰ βραχέων λόγων περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου
συμβάντος ἐν τε τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις,
συγχρόνου τῷ οὐγγρικῷ πολέμῳ.

Ἦδη πρὸ δέκα ἐτῶν ἀπεπέμφθη τῶν ἀνακτόρων δυ-
νατός τις νάνος· διότι κατεχρᾶτο τῇ δυνάμει αὐτοῦ δε-
χόμενος δῶρα, νῦν δὲ Ἰουδαῖός τις ἐκτομίας· διότι ἐξή-
νεγκεν αὐθαδῶς πρὸς τὰς σουλτάνας ἀπρεπεῖς λόγους.
Ἐν τοῖς ἐπὶ κακώσεσι κατηγορηθεῖσι διοικηταῖς ἦσαν ὁ
βεγλέρβεγης τοῦ Διαρβεκίρ, ἀδελφὸς τῆς ἐπιμελητρίας,
τοῦ γυναικωνίτου, καὶ ὁ τοῦ Σιρβάν, ὁ ἐκτομίας Χασάν,
ὃς ἦν δυνατώτατος. Καὶ οὗτος μὲν, ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν ὡς βεζύρης, καθηρέθη τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῇ
κατηγορίᾳ τῆς διοικηθείσης χώρας, εἴτα δὲ, τῆς δίκης
πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτόν σπαήδας μὴ προβάσης,
ἐπέμφθη πάλιν ὡς διοικητής, ἐκεῖνος δὲ ἐσώθη δι' ἀπεί-
ρων δώρων καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἀδελφῆς μόνον ἐπὶ
ποσοῦτον, ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ Σινὰν οὐκ ἦν μέγας
βεζύρης· τούτου δὲ συνεργοῦντος καθεῖρχθη ἐν τῷ Μέ-
λανι Πύργῳ τοῦ Βοσπόρου, εἴτα δὲ κατὰ χάριν ἐν τοῖς
Ἑπτὰ Πύργοις. Ἐνταῦθα ἐκοινώνουν αὐτῷ τῆς εἰρκτικῆς οἱ
δεφτερδάραι αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπόπται τοῦ μαγειραίου καὶ τῆς
πόλεως, ὧν οἱ λογαριασμοὶ οὐκ ἦσαν ἀκριβεῖς. Τὸ ταμεῖον
καθυστέρει τὴν μισθοφορὰν τῶν στρατιωτῶν. Ὁ μέγας βε-
ζύρης Σινὰν ἠτήσατο δάνειον πέντε ἑκατομμυρίων ἄσπρων

ἐκ τοῦ ἰδίου γαζοφυλακίου τοῦ σουλτάνου, παρασχὼν ὡς ἐνέχυρον τῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ τὴν ἰδίαν περιουσίαν. Ὁ σουλτάνος ἐπεμψε μόνον ἑκατομμύριον ἄσπρων· ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα ἦσαν ἀνεπαρκῆ, οἱ ἐν πορείᾳ ὄντες γενίτσαροι ἐπέστειλαν, ὅτι οὐδὲ βῆμα προχωρήσουσιν, εἰ μὴ ἐδίδοτο αὐτοῖς ὅλος ὁ ὑστερούμενος μισθός. Ἡ ἀνάγκη ἦν ἐπείγουσα· διὸ παραχρῆμα ὁ σουλτάνος ἐπεμψεν εἰς Βελ-γράδιον ἑξακοσίας χιλιάδας δουκάτων, τὸ ὅλον τῶν ἐνιαυσίων προσόδων τῆς Αἰγύπτου, σύναμα δ' ἐκέλευσε πάνδημον δέησιν ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἐπὶ τῆς ὀπίσω τοῦ γεωρίου πλατείας τοῦ Ἰππου, εἰς ἣν παρῆσαν οἱ βεζύραι, οἱ σέχαι, οἱ νομομαθεῖς καὶ οἱ πρόεδροι τοῦ ταμείου.

Θεάματα μεγαλοπρεπῆ παρέσχε τῷ κοινῷ ἡ ἔλευσις Οὐσθέγγη πρεσβευτοῦ καὶ ὁ γάμος τοῦ Ἀγκωνίτου ἐξωμότου 6 Πάγη (Χαλῆλ) μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ σουλτάνου. Ἐφ' ^{Δεκ.} 1593 ὅλην ἑβδομάδα τὰ ἔργα τοῦ διδανίου καὶ τῆς Πύλης ἀνεβλήθησαν· τριακόσιοι φοῖνικες ἐλάμπρυναν τὴν πομπὴν τοῦ γάμου. Τῇ ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου ὑπεγράφη τὸ συμβόλαιον τοῦ γάμου ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις ἐν ὀνόματι μὲν τῆς σουλτάνης ὑπὸ τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐν ὀνόματι δὲ τοῦ μνηστῆρος ὑπὸ τοῦ παρανύμφου, τοῦ βεζύρου Μωάμεθ, καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου τοῦ ἱστοριογράφου Σεαδεδδίν. Ἡ προῖξ τῆς ἡγεμονίδος συνέκειτο ἐκ τριακοσίων χιλιάδων δουκάτων. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκομίζοντο τὰ προικῶα ὑπὸ τριακοσίων στίχων ἡμιόνων εἰς τὸ μέγαρον τοῦ μνηστῆρος διὰ τεσσαράκοντα ἀρχιευνούχων. Κατ' ἀρχαῖον ἔθος ἦν ἀνάγκη ἵνα ὁ μνηστὴρ διανεῖμῃ χάριν τῶν ὑπηρετῶν τοῦ γυναικωνίτου ἑκατὸν ἀγδοήκοντα χιλιάδας ἄσπρων· διότι πρὸ τῆς ἀποτίσεως αὐτῶν οὐδεὶς ἐπεχειρεῖ τὴν φόρτωσιν τῆς προικός. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐξενίζοντο μεγαλοπρεπῶς οἱ

νομομαθεῖς καὶ οἱ ἐν τέλει καὶ ἐδίδοντο αὐτοῖς κατὰ τὸ ἔθος δῶρα ἐξ ἐλεφάντων, λεόντων, ἵππων, καμήλων, λεοπαρδάλεων, δορκάδων, ἱεράκων, ψιττακῶν μετὰ καρπῶν παντοειδῶν, ἀλλὰ μόνον ἐκ σακχάρους κατεσκευασμένων.

⁵ Ἡ ἡγεμονόπαις μνηστή ὑπὸ ἐρυθρὸν σπηρικὸν οὐρανίσκον
^{Ἰαν.} ἐφ' ἵππου, οὗ ἡ λιθοκόλλητος σκευὴ ἀπήστραπτε, παρα-
¹⁵⁹⁴ πεμπομένη ὑπὸ τῶν εὐνούχων πεζῶν, προσήχθη τῷ μνη-
στῇρι, προπορευομένων γαμηλίων φοινίκων.

Μετὰ μῆνα ἀκριβῶς ὁ πρεσβευτὴς τοῦ χάνη τῶν Οὐσδέγων Ἀβδουλλάχ ἐλθὼν ἀνήγγειλε πρὸς τὴν Πύλην τὴν κατὰ τοῦ κυριάρχου τῆς Χωρασμίας Χατζουμχάν νίκη-
την τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ ὥς δῶρον δύο Κοράνια, ἀντίτυπον τῶν πέντε ῥωμαντικῶν ποιη-
μάτων τοῦ Νιζαμί, ἐν Σαχναμέ, διφθέρας ἐκ ποντικοῦ μυὸς καὶ ἐξ ἀρκτῶν ἰκτίδων καὶ ἀρνακίδας τοῦ Χορασάν. Συγχρόνως ἐχομίσθησαν εἰς τὸ διδάνειον τὰ δῶρα τοῦ ἐπὶ ἀρπαγῇ κατηγορουμένου διοικητοῦ τοῦ Διαρβεκίρ Ἰβραῖμ, δι' ὧν ἤλπιζε διαφυγεῖν τὴν κατ' αὐτοῦ δικαίαν ποινὴν, τρία Κοράνια, ξίφος καὶ ἐγχειρίδιον λιθοκόλλητα, ἐννέα φιάλαι, ἐννέα πινάκια, ἐννέα ποτήρια ὀλόχρυσά, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι δύο τόμοι ἐριούχου, ἑκατὸν τεσσαράκοντα τόμοι χρυσοῦφοῦς ὑφάσματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑπτακαίδεκα ἐξεργασμένου ἑξαμίτου, ἐννέα ἐριούχου πρου-
σικοῦ, ἐννέα ἀπλοῦ βενετικοῦ, ἐννέα πολυτελῆ καὶ χρυσοῦφῃ ὑφάσματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐννέα φραγκικά, καμηλωτά τῆς Ἀγκύρας, ὑφάσματα (κουτουνία) τοῦ Βαγδάτ, ἑκατὸν ἐρυθροὶ κεφαλόδεσμοι, ἐξήκοντα ποικιλόχροοι καὶ ἑκαίδεκα ἀραβικοὶ ἵπποι, ἐν συνόλῳ χίλια ἑκατὸν δέκα δῶρα, ἐφάμιλλα κατὰ τὴν λαμπρότητα πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν διοικητῶν Μαχμούτ καὶ Σουλεϊμάν πρότερον χομισθέντα ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν καὶ πρὸς τὰ

ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Μουράτ Ἰβραῖμ προσενεχθέντα πρὸ μικροῦ κατὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάνοδον. Δῶρα, εἰ καὶ οὐχὶ τοσοῦτον μεγαλοπρεπῆ, ἐκόμιζε κατ' ἔτος ὁ καπετὰν Πασᾶς Κιγαλιζαδὲ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ στόλου μετὰ τῶν συλουμένων Ἰσπανικῶν, φλωρεντινῶν, μελιταίων καὶ ῥαγουσιανῶν πλοίων (1). Τοσοῦτον δυνατὸς καὶ φίλος τοῦ σουλτάνου ἦν ὁ ναύαρχος οὗτος, ὥστε ἡτήσατο ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐλθόντος ἐκ Νεαπόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας, ἡ τοῦλάχιστον τὸ δουκάτον τῆς Νάξου (2). Στηριζόμενος δὲ ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ ἀπέβλεπε καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὑπατά ἀξιώματα (3). Τοσοῦτον δυνατοὶ ἦσαν ἐνεκα τῆς ἀπομώσεως τῆς πατρίδας πίστεως καὶ τοῦ γάμου αὐτῶν ὁ Γενουήνσιος Κιγάλας καὶ ὁ Ἀγκωνίτης Πάγης καὶ ὡς βεζύραι γαμβροὶ τοῦ σουλτάνου!

Μετὰ ἔτος ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν σουλτάνον προσόδου τοῦ ¹⁶πρεσβευτοῦ τῶν Οὐσθέγων, τελευταίου θεάματος αὐλικῆς ¹⁶1αν. 1595 καὶ πολιτικῆς πράξεως τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ, ἐτελεύτησεν οὗτος τὸν βίον οὐχὶ ἄνευ προαισθήματος τοῦ προσεγγίζοντος τέλους, ὅπερ ἴσως ἐτάχυνον οἱ ἐκ δεισιδαιμονίας φόβοι αὐτοῦ. Ὁ Σααττζὶ Χασάν, τουτέστι Χασάν ὁ Ὀρολογοποιὸς, ὁ ὀπλοφόρος αὐτοῦ, ὃς ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ἀπελθὼν εἰς Διαρβεκίρ ὡς διοικητὴς ἐπανῆλθε πρὸ μικροῦ ἐντεῦθεν, ἀνέλαβε τὸ παρὰ τῷ κυρίῳ ἐγγύτατον πάλαι ἀξίωμα. Ὁ Σααττζὶ εἶδεν ὄνειρον, καθ' ὃ ὁ σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ σέχης Ἰσχυτιβέ (1), ὁ σουλτάνος Μου-

(1) Summ. delle Relaz. venet. 16 Ἰανουαρίου 1594. Σελανικί, σ. 836.

(2) Ἀδτόθι, Summ. delle Relaz. venet. 3 Ἰανουαρίου 1593.

(3) 3 Ἀπριλίου 1592. 25 Ἀγούστου 1594.

(4) Ὁρα Μουρατζά δ' Ὀσσον, Τόμ. Α, σ. 359, καὶ Ἀλῆν, φ. 465.

ράτ καὶ ὁ ὄπλοφόρος αὐτοῦ ἦσαν τὰ δρωῖντα πρόσωπα. Οὗτος παρέδωκε γεγραμμένον τὸ ὄνειρον τῷ κυρίῳ, ὅς, ὅτε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔπαθεν ὑπὸ σπασμῶν τοῦ στομάχου, ἐνόμισεν αὐτὸ προάγγελον τῆς ἐπικειμένης τελευτῆς. Ὁ Μουράτ ἐκέλευσε τὸν ὄπλοφόρον ἵνα θύσῃ δύο καὶ πεντήκοντα πρόβατα (1), ὧν τὰ μὲν τέσσαρα μέλανα, τὰ δὲ ὀκτὼ πολύστικτα, τεσσαράκοντα δὲ λευκά, ὥς ὁ πρόγονος αὐτοῦ Σουλεϊμάν ὥρισεν ἐν τῷ ὀνείρῳ τοῦ Χασάν· εἴτα ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σινάν κτισθὲν πρὸ μικροῦ παρὰ τὴν θάλασσαν μεγαλοπρεπὲς περίπτερον, ὅθεν ἐθεάτο τὰ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Προποντίδος εἰσπλέοντα εἰς τὸν λιμένα πλοῖα. Συνήθως ὁ σουλτάνος ἐπέτρεπε ταῖς μουσικοῖς ἵνα μελίζωσι τὰ ἀρέσκοντα αὐτοῖς ᾄσματα, ἀλλὰ νῦν παρὰ τὸ σύνθηρος ὥρισεν ᾄσμα ἀρχόμενον ἀπὸ λυπηροῦ στίχου (2). Εὐθὺς μετὰ ταῦτα παρέπλευσαν δύο αἰγύπτιαι γαλέραι, αἵτινες ἐχαιρέτισαν τὸν λιμένα διὰ πυροβολισμῶν, ὧν ὁ κρότος κατέθραυσε τὰς θυρίδας τοῦ περιπτέρου, τὰ δὲ θρύμματα αὐτῶν ἔπεσον ἠχοῦντα· « Ἀλλοτε, εἶπεν ὁ Μουράτ, ὁ χαιρετισμὸς τῶν τηλεβόλων παντὸς τοῦ στόλου οὐδὲν ἔβλαψε τὰς θυρίδας, νῦν δὲ θραύονται ὑπὸ τῶν γαλερῶν τούτων βλέπω, ὅτι τὸ περίπτερον τοῦ βίου μου τελευτᾷ· πολλὰ δὲ δάκρυα ἔρρεον ἐπὶ τῶν παρειῶν καὶ τοῦ πώγωνος αὐτοῦ. Τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ σουλτάνος οὗτος, ὅς ἦν τὸν χαρὰ κτῆρα ἀσθενὲς καὶ δεισιδαίμων, οὐχὶ δὲ ὦμος καὶ τύραν-

(1) Τὰ τέσσαρα μέλανα πρόβατα σημαίνουσι, κατὰ τὸν Ἀλῆν, τοὺς τέσσαρας υἱοὺς τοῦ Μουράτ, τοὺς συναθροίσαντας πλούτη, τὰ δὲ ὀκτὼ πολύστικτα τέσσαρας ἄλλους υἱοὺς, τοὺς σπαταλεύσαντας τὴν περιουσίαν αὐτῶν, τὰ δὲ τεσσαράκοντα λευκά τεσσαράκοντα δουλίδας τοῦ γυναικωνίτου.

(2) Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ ᾄσματος τούτου ἀρχεται οὕτως· « Ἀρρώστίς εἰμι, ἐλθὲ, ὦ θάνατε ! ἐπαγρυπνῆσαι τῇ νυκτὶ ταύτῃ παρ' ἐμοί ».

νος. Πλὴν τῆς ἀδελφοκτονίας, ἣν ὁ νόμος ἐπιτρέπει ἐκάστω κυριάρχῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας, καὶ τοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καταποντισμοῦ δουλίδων τινων, αἵτινες ὑπελήφθησαν, ὅτι διὰ τῆς μαγείας κατέστησαν αὐτὸν ἀνίκανον, ἡ ἱστορία οὐδόλως μέμφεται αὐτῷ θανατώσεις βεζυρῶν ἢ διοικητῶν, οὓς ἀπεχειροτόνει ἢ καθεῖργνυσεν ἀντὶ τοῦ παραδιδόναι τῷ δημίῳ, ὡς οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ. Οὕτως ἐπὶ τῆς εἰκοσαετοῦς βασιλείας ἀντικατέστησεν ἐνδεκάκις τὸν μέγαν βεζύρην καὶ ἐπτάκις τὸν μουφτί. Τοιαύτη ἀσάθεια ἦν φυσικὴ συνέπεια φρονήματος γυναικοκρατουμένου! Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγυναικοκρατεῖτο ἐπὶ τινα χρόνον μόνον ὑπὸ τῆς Βενετίδος Βάφου, μὴ κοινωνῶν τῆς κλίνης θεραπαινίδων. Ὅτε δὲ τοιαῦται ἐπεβλήθησαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, ἵνα διὰ τῶν συνεύνων κοινωνῶσι μετὰ τῆς Βενετίδος καὶ τῆς δεσποτείας, παρεδόθη ταῖς ἡδοναῖς, εἰς ἃς ἐκ φύσεως ἦν ἐπιρρέπης ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πεντηκοντούτης ἐγένετο δις καὶ ἑκατοντάκις πατήρ. Ἀτυχῆς παίδων πληθὺς ὑποκύψασα προῶρῳ θανάτῳ, εἴτε ἐκ φυσικῶν τυχαίων συμβεβηκότων, εἴτε ἐκ νομίμου φόνου! Πρὸς τὴν φιληδονίαν δὲ συνεβάδιζεν ἡ πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὸν μουσικισμὸν κλίσις αὐτοῦ καὶ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὀνειροκριτῶν ἀστρολόγων, σεχῶν καὶ ποιητῶν· αὐτὸς οὗτος ἐποίησε γαζέλας, ἃς ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸ ποιητικὸν ὄνομα Μουραδὶ, μόνος δ' ἐκ πάντων τῶν Ὀθωμανῶν σουλτάνων συνέγραψεν ἀσκητικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «ἡ Ἀρχὴ τῶν Νηστειῶν». Ἐγένετο ἤδη λόγος ἀνωτέρῳ ἐν οἰκείῳ περὶ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οἰκοδομηθέντων περιπτέρων καὶ ὀχυρωμάτων· πλὴν τούτων ὡς ἐπίδοξος διάδοχος ὠκοδόμησεν ἐν Μαγνησίᾳ τέμενος καὶ ἀκαδημίαν, πρὸς ἃ προσέθηκε μετὰ ταῦτα ὡς σουλτάνος μαγειρεῖον

τοῖς πτωχοῖς καὶ νοσοκομεῖον, ἐν δὲ Μέκκα ὑπεστήριξε διὰ
κιδίων ἐκ γρανίτου τὴν ὀροφὴν τῆς στοᾶς τοῦ προνάου
καὶ ἀνεκαίνισε τὰς ὑδρορρόδας καὶ τὸ γεῖσον τοῦ ναοῦ
τούτου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνήγειρε θόλον ἐπὶ τοῦ
τάφου τοῦ Ἱαγιά Ἐφένδη, ὁμογάλακτος Σουλεϊμάν τοῦ
Νομοθέτου, κειμένου ἐν Διπλοκιονίῳ παρὰ τὸν Βόσκορον,
τερπνοτάτου θαλασσίου περιπάτου.

Ἡ τοῦ Μουράτ εὐνοία πρὸς τοὺς ποιητάς ἐστι τόσῃ
φυσικωτέρα, ὅσῃ καὶ ὁ ἔμπιστος αὐτῷ, ὁ ἐταῖρος τριῶν
σουλτάνων Σεμσί, ἐποίει στίχους, εἰ καὶ οὐχὶ ἀρίστους. Ἡ συγ-
γραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἔμμετρος ἱσορία τῶν Ὀθωμανῶν σουλ-
τάνων μέχρι τοῦ Μουράτ, πρὸς ὃν ἀφιέρωσεν αὐτήν, οὐκ
ἔχει ἀξίαν ὥς ποίημα. Τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ Σαχναμέ
τοῦ Λοκμάν, ὃς μετὰ τὸν Πέρσην Φεταλλάχ Ἀαρίχ, τὸν
ἀοιδὸν τῶν πράξεων τοῦ Σουλεϊμάν, ἔλαβε τὸ ἀξίωμα
τοῦ σεχναμετζι, ἥτοι συγγραφέως βασιλικοῦ βι-
βλίου (κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἱστορικοῦ ἔπους τοῦ Φιρ-
δεβί)· ὡς τοιοῦτος δ' ἔλαβε τὴν μεγάλην ἐτίσιαν πρόσ-
θον τετρακοσίων χιλιάδων ἄσπρων, ἥτοι ὀκτακισχιλίων
δουκάτων (1). Κατὰ τὰ εἰκοσιν ἔτη, καθ' ἃ εἶχε τὸ ἀξίωμα
τοῦτο, συνέγραψε κακοστιχοῦργητον χρονικὸν καὶ χαρ-
κτηρισμὸν κομπῶδη τῶν Ὀθωμανῶν σουλτάνων, ἐπιγρα-
φόμενον Σαμαϊλναμέ, ἥτοι βιβλίον περιεκτικὸν, περιέ-
χον ἀναμειγμένους χαλαροὺς στίχους. Τὸν Λοκμάν διε-
δέξατο εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ σεχναμετζι ὁ υἱὸς τοῦ δικαστοῦ
Τααλίχι, Μετζι ποιητικῶς καλουμένου, ἥτοι ἐνδόξου, ὃς διέ-
πρεψε μᾶλλον ἐπὶ τῇ ὠφελίμῳ μεταφράσει τῶν βιογρα-

(1) Ὁ Ἀλῆς, σ. 466 καὶ 467, καταμέμφεται τῇ μεγάλῃ βεζύρη Σο-
κολλί, τῇ δόντι τὸ ἀξίωμα τοῦ σεχναμετζι τοιοῦτω ἀθλίῳ συγγραφῇ,
ὅτις ὁ Λοκμάν.

φιῶν τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τοῦ Τασκιπριζαδὲ ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις στίχοις. Ἐκ τῶν τριῶν ποιητῶν Ναμί, τουτέστιν ὀνομαστῶν, οὐδεὶς κατέλιπεν ὄνομα ὡς ποιητῆς. Ὁ Νι-γαρί ἐζωγράφει καὶ ἐποίει συγχρόνως, ὡς τὸ ὄνομα αὐ-τοῦ, τουτέστι ζωγράφος, δείκνυσιν· τοὺς στίχους δὲ, ὡς καὶ τοὺς πίνακας αὐτοῦ, ἐξηφάνισεν ὁ χρόνος. Ὁ μέγι-στος λυρικός ποιητῆς τῶν Ὀθωμανῶν Βακί, οὗ τὴν με-μᾶλην ἀξίαν ἐτίμα ὡς ποιητῆς καὶ αὐτὸς ὁ Σουλεϊμάν ὁ Νομοθέτης, ἔλαμπεν ἔτι ζῶν ἐπὶ Μουράτ ὡς ὑπόδειγμα. Ὁ Ἐμιρί καὶ ὁ Ἀζερί διέπρεπον οὐ μόνον ὡς λυρικοί, ἀλλὰ καὶ ὡς ποιηταὶ τοῦ Μεσνεβί. Τοῦ τελευταίου ἐστὶ τὸ ῥωμαντικὸν ποίημα ἡ Εἰκὼν καὶ ἡ Φαντασία· προσέτι ὁ μὲν ἦν ἰσχυρὸς ἐν ἐμμέτροις χρονογράμμασιν, ὁ δὲ ἐν τῇ τέχνῃ πενταστίχων ἢ ἑξαστίχων στροφῶν μετέπα-νερχομένου ἐπῳδοῦ. Ὁ Ῥιφαατὶ ἐπραγματεύσεν, ὡς πολ-λοὶ ἄλλοι, περὶ τῆς δημοτικῆς ὑποθέσεως τοῦ Ἰο-υ-σούφ καὶ Σουλεϊχᾶ καὶ περὶ τοῦ Λεϊλᾶ καὶ Με-τζούν. Δύο Ἀλεβί καὶ δύο Βαλιχί εἰσιν ἀνάξιοι μνείας. Δείγματα οὐ μόνον τῶν στίχων τούτων καὶ πεντήκοντα ἄλλων ἀφανῶν στιχουργῶν τῶν χρόνων τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν προτέρων ἐπιφανῶν Ὀθωμανῶν ποιητῶν συνή-θροισαν σύγχρονοι Ἀνθολόγοι καὶ Βιογράφοι ποιητῶν. Ὁ Χασάν Κιναλιζαδὲ ἐκ τῶν ἑξακοσίων ποιητῶν δώ-δεκα Κιναλί λόγῳ συγγενείας καταλέγει ἐν τοῖς ποιη-ταῖς, ὡς ποτε ὁ Κασταμόνιος Λατιφὶ πολλοὺς συμπολί-τας αὐτοῦ ἐκ φιλοπατρίας. Ὁ Κασσαδὲ ἀνθολογεῖ ἐκ ποι-ητῶν μόνον ἄνευ βιογραφικῶν εἰδήσεων, ὁ δὲ Ναζμί, ἐν τῷ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Σουλλογῆ ὁμοί-ων ποιημάτων, ἔταξε καθ' ὅμοιον μέτρον πεντακισ-χίλια ποιήματα πεντακοσίων ποιητῶν. Αὕτη ἐστὶ μεγί-στη τουρκικὴ ἀνθολογία καὶ ὡς τοιαύτη ἀξιολογώτατον

σύγγραμμα. Ὁ Μουσταφᾶ Τζεναβὶ ὁ Παραδείσιος, ἐπικληθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ Κ ή π ο υ τ ο Ὑ Πα ρ α δ ε ῖ σ ο υ, ἐποίησε καὶ συλλογὴν Β ω μ ο λ ο - χ ι ῶ ν ἐπιγράψας αὐτὴν Σ π ᾶ ν ι α Μ ν η μ ε ῖ α, ὧν ὁ σουλτάνος Μουράτ ἤκουε μὲν ἀσμένως, οὐδέποτε ὁμῶς ἀντήμειβεν, ὡς ἂν ἤκουεν αὐτῶν πρότερον παρὰ τοῦ ἰδίου μυθολόγου. Ἐπὶ Μουράτ ἡ τουρκικὴ καλλιγραφία ἤκμασεν εἰς ποτε. Χουσεῖν ὁ ἀπὸ Ταβρίδος, ὁ ὀνομαστός Πέρσης καλλιγράφος, οὗ τὰ συγγράμματα ἔτι νῦν ἐν Περσίᾳ ὡς τὰ κάλλιστα λείψανα περσικῆς καλλιγραφίας πλείστου τιμῶνται, ἐτέλεσε τὸν βίον τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Μουράτ, ἐξεπαίδευσεν δὲ πολλοὺς μαθητὰς, ὧν πολλοὶ μετόκησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ καλλιγραφία καὶ τότε ἐτιμᾶτο, ὡς ἦδη ἐπὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ Τιμούρ, οὗ ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι ἦσαν πολλοὶ καλλιγράφοι, ὡς τελειοῦσα τὴν ἀνωτέραν παιδείαν. Ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς Ἰβραὴμ, ὁ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Μουράτ τὸν Γ', ἦν ἐξάκουστος καλλιγράφος, ὡς καὶ ὁ ἀπὸ Ταυρικῆς Ἀβδουλλάχ, ὁ Ἐμὶν Μωάμεθ, ὁ Μεβλανά Μπαμπασάχ, ὁ ἀπὸ Ἰσφαχάν καὶ ὁ Κουτβεδδὶν ὁ ἀπὸ Ἰεζδ, οἵτινες πάντες ἤκμασαν καὶ ἐτελεύτησαν τὸν βίον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐκ τῶν νομομαθῶν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη ἐν οἰκείῳ τῶν μουφτί, τοῦ ἀστρονόμου Τακιεδδὶν καὶ τοῦ ἱατροῦ Γαρασεδδὶν. Ὁ Βογιαλοῦ Μωάμεθ Πασᾶς, ὁ τρεῖς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ νισάντζι ἀναχθεὶς καὶ τέλος εἰς τὸ τῆς βεζυρίας, ἦν αὐτὸς ποιητὴς καὶ τοσοῦτον φίλος νομομαθῶν, ὥστε τὰς πέντε αὐτοῦ θυγατέρας ἐξέδωκε πέντε τοῖς ὀνομαστοτάτοις αὐτῶν. Ὁ Φαζίλ Ἐφένδης, συγγραφεὺς ὧν καὶ ἱκανὰ φιλοσοφῶν, ἡρνήθη τὸ δοθέν αὐτῷ ἀξίωμα τοῦ μουφτί, ὅπως ζῇ χάριν τῶν ἐπιστημῶν. Πρῶτος οὗτος ἐκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν

σπάνια συγγράμματα ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἀποδημίας. Ὁ Βαλιζαδὲ, ὡς καὶ ὁ Ἀβδουλκαδὶρ καὶ ὁ Μολλὰ Χουσεῖν, συνεχιστῆς τῶν βιογραφιῶν τοῦ Τατκιπριζαδὲ, κατέλιπε καὶ ἱστορίαν τῆς Ἰεμέν. Ὁ Τζεναβὶ συνέγραψεν ἀξιόλογον καθολικὴν ἱστορίαν, ἧς τὸ ὄνομα μόλις ἐστὶ γνωστὸν ἐν Εὐρώπῃ. Νομικὰ συγγράμματα συνέγραψαν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἱστοριογράφου Ῥαμαζάν, ὁ Σαριγούρζ, ὁ Ἀουζ, Μαχμουτ ὁ ἐκ Θεοδοσίας, ὁ Περβιζ Ἐφένδης, ὁ Ἀβδουλαζίζ καὶ Σινάν ὁ γλωσσογράφος.

Ἐπειδὴ ὁ Μουράτ ἦν δεισιδαίμων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὠμὸς, τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ῥυπαίνει μόνον εἰς θρησκευτικὸς φόβος, ἥτοι ἢ μικρὸν ὕστερον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ θανάτωσις τοῦ σέχη Χαμζά, ὃς ἐπειδὴ ὑπερετίμα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἐμελλεν ἵνα λιθοβοληθῇ ὡς αἰρετικὸς ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου, εἶτα ὁμῶς ἐκ φόβου τῆς ἀπειράμῃ ὁ λάρυγξ αὐτοῦ εὐθύς ὡς ἐξῆλθε τῆς εἰρκτῆς (1). Οἱ πρέσβεις τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων προῦλαβον ἐπιτυχῶς, ὡς εἶδομεν, τὴν βουλήν θρησκομανῶν τινῶν τοῦ μεταβαλεῖν εἰς τεμένη τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τὴν τοῦ ἀγίου Τάφου ἐν Ἱερουσαλήμ (2). Ἡ ἰδρυσις τριῶν

(1) Animadversum in Theologum scheich Hamza Posniensem, quo quondam Tertaf bassee dispensator fuerat, cesum maximi faciebat. Dekretum quod in Hippodromo lapidaretur, sed quia timebatur tumultus in egressu carceris ei gula ambutata fuit Janitzarus ad pedes ejus se projiciens gulam sibi abscidit corpus crematum, tertia die post duo ejus assectae unus juuncatus alter trucidatus. Ἀναφορὰ τοῦ Οὐγγῶδ τῷ 1575.

(2) Proposto che la chiesa del S. Sepolcro sia cangiata in Moschea. Summ. delle Relaz. venet. 1. Ἰουνίου 1591. La chiesa di Stanco liberata per la consegna di 30 schiavi Turchi liberati, che constano ai Peroti colle spese 230 zecchini uno (ἑξ ἑκατάδας καὶ ἑννεακόσια δουκάτα). Αὐτόθι, 5 Ἀπριλίου 1592.

νέων ταγμάτων δερβισῶν, ἤτοι τῶν Τζελθετί, τῶν Οὔσακί, καὶ τῶν Σεμισί, ὧν οἱ ἰδρυταὶ ἔζων ὁ μὲν Τζελθετί ἐν Προύση, ὁ δὲ Οὔσακί ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ Σεμσεδδὶν ὁ ἀπὸ Σεβαστείας ἐν Μεδίῃ, ὅπου καὶ ἐτελεύτησεν ὡς ἅγιος, ἐστὶν ἡ τιτὸν παράδοξος ἐπὶ τῆς βασιλείας ἀσκητικοῦ σουλτάνου ἡ ἡ τῶν Γουλσενί, Γιγίτθασι καὶ Οὐμσινανί ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλεϊμάν τοῦ Νομοθέτου. Ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν οἰκίῳ περὶ τῶν προνομίων, ἃ ὁ μουφτί Καδιζαδὲ καὶ ὁ μουφτί Τζιβιζαδὲ, παρέσχον τῷ σωματείῳ τῶν νομομαθῶν καὶ τοῖς ὑπάτοις αὐτῶν ἀξιώμασιν, ὁ μὲν κατορθώσας ἵνα οἱ καδιασκέραι προτερῶσι τῶν βεγλερβέγντων, ὁ δὲ πρῶτος δεξιόμενος ἐπίσκεψιν τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀξιολογωτάτων συγγραμμάτων σοφῶν μουφτί. Τὸ πολιτικὸν ἀξίωμα τοῦ ρεῖς ἐφένδη, ἤτοι ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ἀνήχθη τότε εἰς μείζονα σπουδαιότητα. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὑφίστατο ἤδη οὕτω καλούμενον ἀπὸ Σουλεϊμάν τοῦ Νομοθέτου. Πρὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὁ Πρόεδρος τῆς γραμματείας τοῦ κράτους ἐκαλεῖτο ἐμινι ἁχάν (ἐπιμελητὴς τῶν προσταγμάτων), ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάν ἐκάλεσεν αὐτὸ ρεῖσοῦλ καϊπαῖ, τουτέστι κεφαλὴν τῶν γραφέων. Ἐπὶ τοῦ Σουλεϊμάν καὶ Σελίμ οἱ ρεῖς ἐφένδαι ὑπήχθησαν ἐτι τοῖς νισαντζι, τουτέστι γραμματεῦσιν ἐπὶ τοῦ μονογράμματος τοῦ σουλτάνου, ἀλλ' ἐπὶ Μουράτ ἀνήχθησαν εἰς τὸν αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς σχεδὸν βαθμὸν διὰ τὴν γραφικὴν ἀξίαν ἀνδρῶν, οἷος ὁ Φεριδούν, Ὁκτζιζαδὲ καὶ Λάμ Ἀλῆ Τζελεπῆς. Ὡς περ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Μουράτ, οἱ μεγάλοι βεζύροι Σινάν, Ὁσμάν καὶ Φερχάδ, πύξησαν κατὰ πολὺ τὰ ὀθωμανικὰ ὅρια ἐν Ἀσίᾳ δια τῆς ἀλώσεως τῆς Γεωργίας, τοῦ Δερβέντ, τοῦ Σιρβάν, τοῦ Καραδὰγ καὶ μέρους τοῦ Ἀζερβείτζάν, οὕτως οἱ γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας διέταξαν ἐντελέστατα τὰς διοικήσεις, ὧν ὁ ἀριθμὸς

σερίφη. Αἱ τέσσαρες ὑποτελεῖς γῶραι ἦσαν ἡ Τρανσιλβανία, ἡ Μολδαβία, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Ῥαγοῦσα. Περιεῖχεν οὖν ἡ αὐτοκρατορία ἐν μὲν Εὐρώπῃ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰλλυρίαν, τὴν Μοισίαν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Παννονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Δακίαν, τὰ βασίλεια τοῦ Πύρρου, Περσέως, Ῥεσκουπόριδος καὶ Δεκεβάλου, καὶ τὰ τῶν Τριβαλλῶν καὶ Βουλγάρων, ἐν δὲ Ἀφρικῇ τὸ βασίλειον τῶν Πτολεμαίων καὶ τὴν χώραν τῆς Καρχηδόνης μετὰ τῶν μεταξὺ ἀμφοτέρων κειμένων βασιλείων τῆς Νουμιδίας, ἐν δὲ Ἀσίᾳ τὰ βασίλεια τῶν ἐνδόξων βασιλέων τοῦ Μιθριδάτου, Ἀντιόχου, Ἀττάλου, Προυσίου, Ἡρώδου, Τιγράνου, τὰ τῶν ἀδόξων βασιλέων τῆς Καππαδοκίας, Κιλικίας, Κομαγενῆς, τῶν Ἰθέρων καὶ Σκυθῶν καὶ μέρος τοῦ βασιλείου τῶν Πάρθων ἐκτὸς τῶν ἐλληνικῶν πολιτειῶν καὶ τοῦ Φοινικικοῦ ἐμπορικοῦ κράτους, ἐν συνόλῳ εἴκοσι βασίλεια, διηρημένα εἰς τεσσαράκοντα νομοὺς, ἀπὸ τῶν ὀγκωδῶν κυμάτων τῶν Σύρτεων μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν χωρῶν, ὅς λείπει ὁ μυθώδης Ὑδάσπης (1).

(1) Ὁράτιος Α, 19.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ'.—Θανάτωσις τῶν ἐννεακαίδεκα ἀδελφῶν αὐτοῦ.—Καθαίρεσις τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινάν καὶ στάσις τῶν σπαῖδων ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Δολοβράφειαι τοῦ Ἰβραῖμ καὶ τοῦ Σινάν.—Θάνατος τοῦ Φερχάδ.—Ἐκστρατεία εἰς Βλαχίαν καὶ Οὐγγρίαν.—Ἀλωσις τοῦ Στριγονίου.—Καθαίρεσις τοῦ Σινάν, ἀποκατάστασις αὐτοῦ καὶ θάνατος.—Ἡ βασιλομήτωρ καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου Σεαδεδδίν.—Ἀλωσις τοῦ Ἑρλάου.—Μάχη παρὰ Κερεσζτέ.—Μέτρα ὀλέθρια τοῦ μεγάλου βεζύρου Κιγαλιζαδέ.—Εἵσοδος τοῦ Μωάμεθ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Πρεσβεῖαι τῆς Περσίας.—Ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ καθαιρεῖται τῆς ἀρχῆς, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Χασάν Πασᾶς θανατοῦται. Εὐρωπαϊαὶ πρεσβεῖαι καὶ Ταυρική.—Ἀλωσις τοῦ Ῥαᾶβ. Πολιορκία τοῦ Βαρασδίν καὶ τῆς Βούδης. Ἦττα τοῦ Ἀδίζ Πασᾶ.—Θανάτωσις τοῦ Σατουρτζί.—Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἰβραῖμ.—Τὸ Πάπα πίπτει διὰ στάσεως, ἡ δὲ Κανίσα διὰ τῶν ὅπλων.—Φιλία πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις.—Ἡ βασιλομήτωρ καὶ οἱ βεζύροι.—Στάσις.—Δολοφονία τῆς Ἰουδαίας Χιράς.—Ὁ μέγας γραφεύς.—Θάνατος τοῦ Σεαδεδδίν, τοῦ Βακί καὶ τοῦ Ἀλῆ.

Ἡ τελευτὴ τοῦ Μουράτ ἀπεκρύβη ἐπιμελέστατα ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μωάμεθ ἀπὸ Μαγνησίας κατὰ τὴν ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ Α' ἐν τῇ τελευτῇ ἑπτὰ σουλτάνων ἀναλλοιώτως τηρουμένην καὶ προσέτι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατειρῶν Λιθίας καὶ Ἀγριπίνης ἐν

τῇ τελευτῇ τοῦ Αὐγούστου καὶ Κλαυδίου ἐν πνεύματι προνοητικῆς τυραννίας πολιτικῇν, ἥτις σκοπὸν ἔχει ἵνα ἡ ἀποχώρησις τοῦ προκατόχου καὶ ἡ εἰσοδος τοῦ νέου ἡγεμόνος ἀγγέλλωνται συγχρόνως πρὸς τὸ κοινόν. Τὸ τελευταῖον νῦν τοιαύτη ἀπόκρυψις ἦν ἀναγκαία· διότι ὁ Μωάμεθ ὁ Γ' ἦν ὁ ἔσχατος τῶν Ὀθωμανῶν ἐπιδόξων διαδόχων, οἵτινες ὡς διοικηταὶ μακρὰν τῆς πρωτευούσης περιέμενον τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασιν. Πάντες οἱ ἐξῆς σουλτάνοι ἀπὸ τοῦ σκότους τοῦ δεσποτηρίου τῶν ἐπιδόξων διαδόχων, τοῦ καλουμένου Κλωβίου, ἐξήρχοντο ἀμέσως εἰς τὸ πλήρες φῶς τοῦ θρόνου μὴ ἀναπνεύσαντες πρότερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐλευθερον ἀέρα, μηδὲ λαβόντες πείραν τοῦ κυβερνᾶν ὡς διοικηταί. Ἡ μήτηρ τοῦ Μωάμεθ, ἡ Βενετὶς Βάφου, εὐθὺς μετ' ὀλίγον εἰς μεγίστην τιμὴν ἀναχθεῖσα ὡς βασιλομήτωρ, ἀπέκρυψε τὴν τελευτὴν τοῦ Μουράτ καὶ αὐτοῖς τοῖς βεζύραις οὕτως, ὥστε ὁ βοσταντζήβασης ἀντὶ ἐγγράφου αὐτῶν, μόνον δὲ μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς μητρὸς, τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκετο εἰς Μαγνησίαν, ὁ δὲ Μωάμεθ, μὴ σπεύδων λίαν, ἀφίκετο τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἀγγελίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὡς ἀφικομένου εἰς τὸ περίπτερον τοῦ Βαγιαζήτ, τὰ τηλεβόλα τῶν ἀνακτόρων καὶ οἱ κήρυκες ἠγγείλαν εἰς τὰς ἀγορὰς τὴν τελευτὴν Μουράτ τοῦ Γ' καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ'. Ὁ μέγας βεζύρης, ὁ μουφτί, οἱ βεζύραι, οἱ καδιασκέραι, οἱ ἀγάδες τῶν στρατευμάτων καὶ τῆς αὐλῆς, ὁ στρατάρχης, ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀγγελιαφόρων (τζαουσῶν) τοῦ κράτους καὶ τῶν θαλαμηπόλων (καπιτζήβαση), οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δαιτρῶν (τζασνεγίρ) καὶ τῶν σταθμοδοτῶν (μουτεφερρίκ), τῶν ὑδροφόρων (σακά) καὶ τῶν σκηνοφυλάκων (μεχτέρ) ἡσπάζθησαν μετὰ σεβασμοῦ τὴν χεῖρα, τὴν χειρίδα ἢ τὴν πρὸ τοῦ θρόνου κόνιν.

18
Ixn.
4595

Ἡ κηδεία τοῦ Μουράτ ἐγένετο μετὰ τῆς συνήθους πομπῆς· ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἀπεκομίσθη ὑπὸ τεσσάρων ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς, τοῦ ἀρχιαυλάρχου (καποῦ ἀγᾶ), τοῦ ἀρχιεπιμελητοῦ τῶν ἀνακτόρων (σεραί ἀγασί), τοῦ ἀρχιθησαυροφύλακος (χασνεδάρβαση) καὶ τοῦ ἀρχιεπιστάτου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μαγειρείου (κελαρτζίβαση) καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς Σελίμ ἐγγύτατα τοῦ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου κτισθέντος τεμένους.

Τὴν νεκρικὴν εὐχὴν ἐμελλε τελέσειν ὁ διδάσκαλος τῶν ἡγεμονοπαίδων Σεαδεδδίν τῇ ἐπινεύσει τοῦ καϊμακάμη· ἀλλ' ὁ μουφτί Βοστανζαδὲ προσελθὼν ἐτέλεσε τὴν ἐπικήδειον τελετὴν παρόντος τοῦ σουλτάνου. Ὁ Σεαδεδδίν ἠθέλησεν ἐπαναλαβεῖν αὐτὴν, ἀλλ' ὁ μουφτί ἀπέτρεψεν αὐτὸν, εἰπὼν, ὅτι ὁ σουλτάνος ἐξετέλεσεν ἤδη αὐτήν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Φερχὰδ δοθεῖσα τῷ Σεαδεδδίν ἐξουσία ἐνεφώλευσε βαθέως ἐν τῇ μνησικάκῳ καρδίᾳ τοῦ μουφτί.

Ἐκ τῶν δύο καὶ ἑκατὸν τέκνων τοῦ Μουράτ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι θυγατέρες καὶ εἴκοσιν υἱοὶ ἐπέζησαν τῷ πατρὶ, ἐννεακαίδεκα δὲ τούτων κατὰ τὰ περὶ ἀδελφοκτονίας νόμιμα τοῦ κράτους μόνον μέχρι τῆς ταφῆς τοῦ πατρὸς, ἀφ' ἧς τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ὥρας ὕστερον ἐτάφησαν καὶ αὐτοί. Τέσσαρες τούτων ἦθων ἤδη, ἦσαν δ' ἐπιμελέςατα ἀνατεθραμμένοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Νεβί, ὥσει ἐμελλον βασιλεύσειν καὶ οὐχὶ περιπεσεῖν τῷ βρόχῳ τοῦ δημίου. Ὅπως δὲ τὰ δεινὰ τοῦ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου ἀγῶνος καὶ αἱ κατάραι, ἃς τὰ ἀτυχῆ θύματα ἐμελλον ἐκπέμψειν κατὰ τοῦ ἀδελφοκτόνου καὶ τῶν δημίων, μένωσιν ἀπόρρητα, ἐνετάλη ἀλάλοις ἡ θανάτωσις αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἡγεμονοπαίδων τούτων ὁ πλείστας παρέχων ἐλπίδας ἦν ὁ Μουσταφᾶς, δς, οὐχὶ ἀπαίδευτος περὶ τὰ γράμματα, μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς, ἔγραψεν ἐν διστίχῳ ἐλεγείῳ τὸ προαίσθημα τοῦ ἰδίου θανάτου.

Μετὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τῶν ἐννεακαίδεκα ἡγεμονοπαίδων ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἑπτὰ ἔγκυοι παιδίσκαι. Τὰ ἐννεακαίδεκα φέρετρα τῶν ἡγεμονοπαίδων, κεκοσμημένα κυρθασίαις τοῦ κράτους καὶ πτεροῖς ἐρωδιοῦ, ἀποκομιζόμενα ἕκαστον ὑπὸ τεσσάρων βαλτατζὶ καὶ προπεμπόμενα ὑπὸ τῶν πασάδων καὶ τῶν θαλαμηπόλων, ἐτάφησαν παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῶν μετὰ τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ὥρας ἀπὸ τῆς ταφῆς αὐτοῦ. Αἱ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι θυγατέρες τοῦ Μουράτ, ἅπασαι αἱ παιδίσκαι καὶ δέσποιναι τοῦ γυναικωνίτου, ἡ σουλτάνα Χασεκί, ἡ ἐπιστάτρια τοῦ γυναικωνίτου Τζανφέδα μετὰ πάντων τῶν νάνων καὶ ἀλάλων, ὧν ἡ δύναμις ἐξεφαύλισε τὴν προτέραν βασιλείαν, ἀπεπέμφθησαν ἀπὸ τῶν νέων ἀνακτόρων εἰς τὰ παλαιά. Ὁ Λαλὰ Μουσταφᾶς, ἀδελφὸς τῆς τίτθης τοῦ Μωάμεθ, ἐλθὼν μετὰ τούτου ἐκ Μαγνησίας, ἀνεδείχθη βεζύρης, ὁ δὲ Σεαδεδδὶν τελευτήσαντος τοῦ χότζα τοῦ σουλτάνου Νεβαΐγί, ἔμεινεν ἐν τῷ ἀξιώματι, ὃ εἶχε καὶ ἐπὶ Μουράτ. Ὁ Ἰβραῖμ σωθεὶς διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἀδελφῆς, τῆς ἐπιστατρίας Τζανφέδας, ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, ἐθανατώθη μετ' οὐ πολὺ. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως ὁ Μωάμεθ διένειμεν εἰς τὸν στρατὸν ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑξ βαλάντια, ἐκ δέκα χιλιάδων δουκάτων ἕκαστον, σύνηθες δῶρον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει· ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν μικρὸν μέρος τοῦ ἀναγκαίου πρὸς κόρον τοῦ στρατοῦ ποσού· διότι μόνοι οἱ γενίτσαροι ἔλαβον δῶρον ἑξακοσίας ἑξήκοντα χιλιάδας δουκάτων (Α).

Ὁκτῶ ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας ὁ σουλτάνος, προπεμπόμενος ὑπὸ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν στρατηγῶν, ἐπορεύθη εἰς τὸ τέμενος ἐν δημοτελεῖ πομπῇ ἵνα παραστῇ τῇ προσευχῇ. Ἀπὸ δύο ἡδὴ ἐτῶν τοῦτο οὐκ ἐγένετο, ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι καὶ αἱ γυναῖκες τῶν ἀνακτόρων

ἀπέτρεψαν τὸν σουλτάνον τούτου φοβούμενοι μὴ ὑβρισθῇ δημοσίᾳ ὑπὸ τῶν στρατευμάτων.

Τῇ 4 Φεβρουαρίου ἐγένοντο οἱ συνήθεις προβιθασμοὶ 1595 τῶν αὐλικῶν ἀξιωματῶν, οὓς συνήθως συνεπάγεται ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας νέου κυριάρχου. Χιλίοις διακοσίοις ἐβδομήκοντα παισὶ τῶν ἀνακτόρων τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ Κωνσταντινουπόλεως ὤρίσθη μισθός. Ὁ Μωάμεθ, ἀντικαταστήσας τοὺς καδιασκέρας καὶ τοὺς δεφτερδάρους, τὸν καπετὰν Πασὰν Κιγαλιζαδὲ, περιπεσόντα εἰς δυσμένειαν, διὰ τοῦ Χαλλήλ, καὶ ἀποχειροτονήσας τὸν ἀγὰν τῶν γενιτσάρων Χασὰν τὸν Ὀπωροπώλην, ἀνήγγειλε τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας πρὸς τὸν Ἀβδουλλάχ χάν, κυριάρχην τῶν Μαρακάνδων καὶ τῆς Βουχάρας, πρὸς τὸν Ἀββάς, σάχην τῆς Περσίας, πρὸς τὸν Λεβέντ καὶ Ἀλέξανδρον, ἡγεμόνας τῆς Γεωργίας, πρὸς τὸν Ἀτοιχδάς καὶ πρὸς τὸν Δαδιάν, ἥτοι πρὸς τοὺς κυρίους τῆς Μιγγρελίας καὶ τῆς Κολχίδος, πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Πολωνίας, πρὸς τοὺς δοῦκας τῆς Βενετίας καὶ Ῥαγούσης καὶ πρὸς τοὺς τεσσαράκοντα διοικητὰς τῆς αὐτοκρατορίας. Μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Μουράτ ὁ σάχης ἐπεμψε πρεσβευτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν χάνην τοῦ Καζβὶν Κερίμ χάν ἵνα μάθῃ περὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἡγεμονόπαιδος Χαϊδέρ, οὗ τὴν τροφὸν ἐκόμισε μεθ' ἑαυτοῦ. Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος, μήπω ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας, προσῆλθε πρὸς τοῦτο μετὰ τοῦ Κερίμ χάν καὶ τοῦ ἀρχιδιδασκάλου αὐτοῦ. Τῇ 11 Φεβρουαρίου κατὰ τὰ ἀρχαῖα αὐλικὰ ἔθιμα αἱ χεμεριναὶ διφθέραι διανεμήθησαν εἰς τοὺς βεζύρας, καδιασκέρας, νισαντζὶ καὶ δεφτερδάρους, τουτέστιν εἰς τοὺς τέσσαρας τοῦ διβανίου κίονας, τῇ δὲ 16, ἥτοι μετὰ ὅλον μῆνα ἀπὸ τῆς τελευ- 1595 τῆς τοῦ Μουράτ, ἡ σφραγὶς τοῦ νέου σουλτάνου ἐπέμφθη

οὐχὶ πρὸς τὸν Σινὰν, τέως μέγαν βεζύρην καὶ σερασκέρην, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀντίζηλον αὐτοῦ Φερχὰδ, ἀναδειχθέντα συγχρόνως καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ἐπὶ τὸν ἀντάρτην ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας ἐκστρατεύοντος στρατοῦ. Ὁ Σινὰν ἔλαβε σύνταξιν τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων καὶ ἐξωρίσθη εἰς Μεγαλαγοράν, ἣν δις ἀντήλλαξε πρὸς τὸ μέγαρον τῆς μεγάλης βεζυρίας ⁽¹⁾, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Μωάμεθ (B), βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης καὶ διοικητὴς τῆς Βούδης, ἀνεκλήθη καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ΣοκολλίΧασάν. Ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ συμβουλευσαί τὰ δέοντα περὶ τοῦ οὐγγρικοῦ πολέμου, ὁ Σινὰν ἐγγὺς ἐγένετο τῆς πρωτεύουσας εἰς Χαλκαλουβινὰρ, τὸν πρῶτον σταθμὸν τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατευόντων στρατευμάτων, ὅθεν ἐπέστειλε τῷ κισλάραγα, τῷ Οὐγγρω Γαζνεφέρ, καὶ ἡτήσατο τὴν ἄδειαν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλ' εἰς ἀπόκρισιν παρηγγέλθη ἐπανελθεῖν εἰς Μεγαλαγοράν, ἐπειδὴ περὶ τῶν πραγμάτων ἀκούεται μόνον ὁ μέγας βεζύρης. Οὗτος δὲ συνεκάλεσεν εἰς διβάνιον τοὺς βεζύρας Ἰβραῖμ, τὸν Τζεβράχ Μωάμεθ, τὸν Χαλὴλ καὶ Χασάν, τὸν μουφτί Βοσανζαδὲ, τοὺς καδιασκέρας Ἀβδουλθακὶ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἐβουσουούδ, τὸν νισαντζὶ Χαμζά Πασᾶν, τοὺς τέσσαρας δεφτερδάρους, τοὺς ἀγάδες τῶν γενιτσάρων, τῶν βουλούκ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀναβολέων, ²² ἵνα συμβουλευθῇ αὐτοῖς πότερον ἐπὶ τὴν Βούδην ἢ ἐπὶ ^{Ἀπριλ.} τὴν Βλαχίαν ἀνάγκη ᾗν στρατεῦσαι· ἐκρίθη δ' ἐν τῷ συμ- ¹⁵⁹⁵ βουλίῳ τούτῳ ἢ εἰς τὴν τελευταίαν χώραν ἐκστρατεία ὡς μᾶλλον ἐπείγουσα ἕνεκα τῆς ἐκεῖ ἐπισυμβάσης ἥττης. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, ὅτε ὁ Φερχὰδ ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων

(1) Ὁ Σχολιότος, σ. 497, ἀπατάται λέγων, ὅτι μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἀλὰ ἡ μεγάλη βεζυρία ἔμεινε κενὴ ἐπὶ δύο μῆνας.

ἔππευεν εἰς τὸ ἴδιον μέγαρον, ἴσταντο κατὰ τὴν διάβασιν παρὰ τοῖς λουτροῖς τῆς σουλτάνης Χασεκί χίλιοι σπαηογλάν ἐκ Ταβρίδος, οἵτινες οὐκ ἔλαβον τὰ ὑποσχεθέντα αὐτοῖς ἀξιώματα τῶν σπαήδων, καὶ μαρτολόζοι τῆς Οὐγγρίας, οἵτινες οὐκ ἔλαβον, ὥς οἱ ἐπὶ τῶν ὀρίων συνάδελφοι αὐτῶν, τὸ ἑαυτῶν μέρος τοῦ συνήθους δώρου ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου, καὶ ἀπήτουν παρὰ τοῦ Φερχὰδ παρελαύνοντος μισθὸν καὶ δῶρα (1). « Ἀπέλθετε εἰς τὰ μεθόρια, ἀπεκρίνατο αὐτοῖς ὁ μέγας βεζύρης· αὐτόθι λήψετε τὴν ὑμετέραν μισθοφοράν ». Κραυγαζόντων δὲ τούτων μεγάλη τῇ φωνῇ· « Οὐκ οἶδατε, εἶπεν, ὅτι οἱ μὴ ὑπακούοντες τοῖς ἡγουμένοις εἰσὶν ἄπιστοι, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν σεῖραι; » Οἱ σκληραύχενες προσῆλθον τότε πρὸς τὸν μουφτί, ἵνα μέμψωνται τὸν μέγαν βεζύρην καὶ αἰτήσωνται κατ' αὐτοῦ φετβάν· « Ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς ὁ μουφτί, καὶ ἂν ἀληθῶς εἶπε τοῦτο ὁ μέγας βεζύρης, οὐδόλω; βλάπτει ὑμᾶς· οὔτε ὑμεῖς ἐστὲ ἄπιστοι διὰ τοῦτο, οὐδ' αἱ γυναῖκες ὑμῶν στεῖραι· πορεύθητε εἰς ὁδὸν εἰρήνης.— Ἡ αὐτοῦ αἰδεσιμότης ὁ μουφτί, οὐκ ἐκδίδωσι φετβάν ἄνευ χρημάτων, » εἶπον εἰρωνικῶς οἱ ταραξίαι καὶ διεσκεδάσθησαν εἰς τὰς ὁμάδας τῶν στρατιωτῶν διαδίδοντες τὴν στάσιν. Τῇ ἐπαύριον ἡτήθησαν παρὰ τοῦ γαζοφυλακίου τεσσαράκοντα χιλιάδες ἄσπρων ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ πρὸς μισθοφοράν τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν ἐπιδομάτων τῶν σπαήδων. Ὁ ἱστοριογράφος Σελανικὶ ὡς ἐπόπτης τῆς ἀποτίσεως τῆς μισθοφορᾶς ἐφρόντιζε περὶ συσσωρεύσεως τῶν

(1) Ἀλῆς, φ. 470. Ὁ Ναῖμ, Φεζλικέ, Πεισεβί καὶ ὁ Χασανβεγζαδὲ ποιοῦνται λόγον περὶ τῶν ἐκ Ταβρίδος ἐλθόντων σπαηογλάν· μόνος ὁ Σελανικὶ μνημονεύει καὶ ἑπτακοσίων πενήνκοντα μαρτολόζων ἐλθόντων εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ραῦ.

βαλαντίων ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἀνακτόρων, ἀλλ' οἱ σπαῖδες μὴ δόλως ἀφάμενοι αὐτῶν ἠτήσαντο τὴν κεφαλὴν τοῦ Φερχὰδ, δς ὕβρισεν αὐτοὺς ἀπίστους, τὰς δὲ γυναῖκας αὐτῶν σείρας. Μάτην ἐλάλησαν πρὸς αὐτοὺς οἱ καδιασκέραι καὶ ὁ μουφτί, τοῦτῳ μὲν ἀπεκρίναντο δι' ὕβρεων, τοῖς δὲ βεζύραις διὰ λιθοβολιῶν. Ὁ βεζύρης Λαλὰ Μωάμεθ ἐτρώθη τὴν χεῖρα, ὁ καπετὰν Πασᾶς Χαλήλ τὸ οὖς, ὁ δὲ βεζύρης Τζερράχ Μωάμεθ τὸ στῆθος. Τότε ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, μηκέτι κατέχων τὸν ἑαυτοῦ θυμὸν, ἐκέλευσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐξελάσαι διὰ ραπισμάτων τοὺς σπαῖδας, οἱ δὲ ἐνοπλοι βοσταντζίδες τῶν ἀνακτόρων διεσκέδασαν αὐτοὺς οὕτως, ὥστε οἱ βεζύραι ἐπανῆλθον ἡσύχως οἴκαδε. Τῇ ἐπαύριον οἱ μὲν γενίτσαροι ἔλαβον ἑκατὸν χιλιάδας γροσιῶν, δέκα δὲ ἀγάδες αὐτῶν τιμητηρίους ἐσθῆτας. Οἱ βεζύραι Κιγάλας καὶ Σιαβοὺς, γενόμενοι ὑποπτοι, ὅτι ὑπέκαυσαν τὴν στάσιν μετὰ τοῦ ἐξορίστου εἰς Μεγαλαγορὰν Σινὰν, ἐξωρίσθησαν ὁ μὲν εἰς Μελάγγεια, ὁ δὲ εἰς Ἰκόνιον. Τῇ ἐπαύριον ἐγένετο ἡ ἀπότισις τῆς τριμήνου μισθοφορᾶς.

Ἡ στάσις αὕτη καὶ τὰ παρὰ τὸν Ἰστρον κατὰ τὸν χειμῶνα κατορθώματα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μιχαήλ ἐπέσπευσαν τὴν ἐκ τῆς πρωτευούσης ἐξοδὸν τοῦ μεγάλου
⁴¹ Δεσ. βεζύρου, ἐξελθόντος ὡς συνήθως διὰ τῆς πύλης τῆς Ἀδρι-
¹⁵⁹⁴ ανουπόλεως, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης πομπῆς. Μετὰ μῆνα ἀπὸ τοῦ ἐν Γκιουργέβῳ καὶ ἐν Βουκορεστίῳ τουρκικοῦ ἐσπερινοῦ ὁ Οὐγγρος Ἀλδέρτος Κιράλης, ἀρχιστράτηγος τοῦ Μιχαήλ, ἐνέπρησε τὴν πόλιν Φλόκ, τὸ αὐτὸ ἀπέχουσαν ἀπὸ τοῦ Ῥουσσουχίου καὶ τῆς Νικοπόλεως, μετὰ δὲ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν προαστείων τῆς Ἰδραΐλας ἐφώρμησε πρὸς τὸ φρούριον αὐτῆς τῇ πρώτῃ τοῦ νέου ἔτους. Οἱ τζαοῦσαι
¹⁵⁹⁵ Μωάμεθ καὶ Μουσταφᾶς διωμολόγησαν πρὸς τὸν Οὐγγρον ἀρχιστράτηγον, ὑποσχεθέντα ἐνόρκως τὴν τήρησιν τῆς διο-

μολογίας, ἐλευθέραν ἀποχώρησιν καὶ ἐγκατάλειψιν τῶν
ιδίων ἀγαθῶν· ἀλλ' οἱ Βλάχοι, ἐπιτεθέντες αὐτοῖς ἐξερχο-
μένοις τοῦ φρουρίου, τοὺς μὲν ἐσύλησαν, τοὺς δὲ ἐσφαξαν.
«Ψεῦσται, ποῦ ἡ ὑπόσχεσις ὑμῶν, ἐκραύγασεν ὁ Μωάμεθ
Καρατζαούσης πρὸς τὸν Κιράλην», οἱ δὲ Οὐγγροὶ ἐθανά-
τωσάν τινας τῶν Βλάχων ἵνα βεβαιώσωσι τὴν δοθεῖσαν
περὶ ἀσφαλοῦς ἀποχωρήσεως ὑπόσχεσιν. Μετὰ ἑξ ἡμέρας ⁶
οἱ Οὐγγροὶ καὶ οἱ Βλάχοι ἐπόρθησαν τὴν Σιλίστραν καὶ ^{Ἰαν.}
ἐνέπρησαν αὐτήν. Ὁ Μουσταφᾶς, σαντζάκβεγης τῆς Σι- ¹⁵⁹⁵
λίστρας, ἀπέκρουσεν αὐτοὺς καὶ ἔλαβε δίκην τῆς μνημο-
νευθείσης θανατώσεως τοῦ βεγλέρβεγῆ τοῦ Μαρασίου Μου-
σταφᾶ, φονεύσας τετραχισχιλίους ἐξ αὐτῶν. Ἀπριλίου μη- ²⁷
νὸς λήγαντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς στάσεως τῶν ^{Ἀπριλ.}
σπαῆδων ἐξεστράτευσεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ μέγας
βεζύρης Φερχὰδ Πασᾶς καὶ ἐστρατοπεύδευσεν ἐν Δαούτ
Πασᾶ, τῇ πρώτῃ δὲ νυκτὶ οἱ στρατιῶται ἀπέσπασαν μίαν
τῶν πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἐμπεπηγμένων ἱππουρίδων,
διέρρηξαν δὲ τὴν χρυσὴν σφραῖραν, ὅπερ ἐνομίσθη κακὸς
οἰωνός. Ὁ βεζύρης Ἰβραὶμ, γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου, ἀνα-
δειχθεὶς καὶ μακάμης, ὅπως φροντίζῃ μετὰ τοῦ ἀγᾶ τῶν
γενιστάρων περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως, ἦν μὲν κατὰ
τὸ φαινόμενον φίλος τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀλλὰ πράγ-
ματι ἦν ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου τούτου, τοῦ καθαιρέθεντος Σι-
νάν Πασᾶ· διὸ παρεμπόδιζε πᾶν βούλευμα περὶ πολλαπλα-
σιασμοῦ τῶν στρατευμάτων, παριστῶν τῷ σουλτάνῳ, ὅτι
τὰ στρατεύματα οὐδέποτε πολεμήσουσιν ὑπὸ τὸν Φερχὰδ
μετὰ προθυμίας, ἃ τε μὴ ἀγαπῶντα αὐτόν. Τὰ αὐτὰ ἔλε-
γον καὶ ὁ μουφτί Βοστανζαδὲ, ὁ καδιασκέρης Βακὶ καὶ οἱ
βεζύραι Τζεβρᾶχ Μωάμεθ καὶ Κιγαλιζαδὲ. Ἐν τοσοῦτῳ ¹⁴
ὁ στρατὸς ἀνεπαύθη ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐν Ἀδριανουπόλει, ^{Μαΐου}
Τετρακόσιοι πυρεβοληταὶ τῶν ἀρχαίων στρατευμάτων, ¹⁵⁹⁵

οἷτινες εὗρον ἐνταῦθα τὸ στρατόπεδον, ἡγόρασαν παμμε-
 γέθη σκηνήν, ἧς τὴν ἀγορὰν διεπραγματεύθησαν πρὸ αὐ-
 τῶν οἱ γενίτσαροι· τοῦτο δ' ἐγένετο νέα ἀφορμὴ ταρα-
 χῶν· διότι οἱ γενίτσαροι ἐφορμήσαντες πρὸς τοὺς πυρο-
 βολητὰς ἐτραυμάτισαν καὶ διεσκέδασαν αὐτούς. Μάτην οἱ
 πυροβοληταὶ ἠτιάσαντο πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην τὸ συμ-
 βάν· ἅπαντες ἀπεπέμφθησαν. Τὸ πρῶτον νῦν ἡ Μολδα-
 βία καὶ ἡ Βλαχία κατέστησαν ὀθωμανικαὶ ἐπαρχίαι· ἀνε-
 δείχθησαν δὲ διοικηταὶ τῆς μὲν Μολδαβίας ὁ βεγλέρβε-
 γης τοῦ Σιρβὰν Τζαφέρ Πασᾶς, τῆς δὲ Βλαχίας ὁ Σα-
 τουρτζὶ Μωάμεθ Πασᾶς, πρὸς ὃν ἐδόθη ὡς δεφετερδάρ ὁ
 Μωάμεθ, βέγης τοῦ Γενισέρ. Μετὰ ἐπτὰ ἐβδομάδας ἀπὸ
 8 τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐξόδου ὁ μέγας βεζύρης ἀφί-
 1595 κετο εἰς Ῥουσσούκιον, ἐνθα ὁ Χασὰν, βεγλέρβεγης τῆς
 Ῥούμελης, εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ μετὰ πεντακοσίων αἰχ-
 μαλώτων καὶ τετρακοσίων κεφαλῶν, τροπαίων τῆς κατὰ
 τοῦ Μιχαήλ νίκης. Ὁ Φερχὰδ Πασᾶς ἐθεᾶτο ἀπὸ
 μεγάλης ὀκταστύλου σκηνῆς τὴν ἐκ πεντακοσίων πλοίων
 γεφύρωσιν, ἥτις μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔξευξε τὸν Ἰστρον
 μέχρι Γκιουργέβου. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἰβραήμ καὶ οἱ
 7 περὶ τὸν Σινὰν παρεσκεύασαν τὰς δολοφονίας αὐτῶν
 1595 μετὰ τοσαύτης ἐπιτηδειότητος, ὥστε ὁ ἀρχιθαλαμηπό-
 λος Ἀχμέτ Ἀγᾶς ἐπέμφθη πρὸς τὸ στρατόπεδον μετὰ
 τοῦ προστάγματος τῆς καθαιρέσεως καὶ θανατώσεως τοῦ
 Φερχὰδ Πασᾶ. Ὁ δὲ, μαθὼν παρὰ πιστῶν καὶ ἀγρύπνων
 κατασκόπων τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλὴν ἡμέραις τις πρὸ
 τῆς εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφίξεως τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου,
 παρέδωκε τὴν σφραγίδα τῷ βεζύρῃ Σατουρτζὶ Μωάμεθ
 καὶ ἔλαβε τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἄγουσαν μετὰ τῶν
 ἀποσκευῶν αὐτοῦ καὶ τρισχιλίων ἱππέων. Καθ' ὁδὸν συν-
 ἦντησε τοῖς Συρίοις στρατεύμασιν, ἅτινα ὁ Σινὰν (ὁ ἀντ'

αὐτοῦ τὸ τέταρτον ἀναγορευθεὶς μέγας βεζύρης) ἀπέ-
 λυσε κατ' αὐτοῦ εἰπών· «Ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ ἐμῇ, οἱ
 δὲ θησαυροὶ ὑμῶν». Ὁ Σινὰν οὗτος ἔλαβε παρὰ τοῦ
 μουφτί Βοστανζαδὲ διὰ δωροδοκίας τρισμυρίων δουκάτων
 φετῶν, ποιούμενον λόγον περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐξυβρί-
 σεως τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. Ὁ δὲ
 Φερχὰδ, ὅπως διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῶν Σύρων γενι-
 τσάρων, προσήνεγκεν αὐτοῖς τὰς ἀποσκευὰς αὐτοῦ καὶ
 ἐθεάτο τὴν διαρπαγὴν αὐτῶν ἀπὸ τινος ὑψώματος, εἴτα
 ὥρμησεν εἰς τὸ ὄρος Ὁστρανίτζα καὶ τέλος ἀφίκετο εἰς
 τὴν ἐν Λιτρόβῳ ἑπαυλιν αὐτοῦ ἐγγὺς τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως. Διὰ τῆς θυσίας τῶν ἀγαθῶν ἐξηγόρασε τῇ μεσι-
 τεῖᾳ τῆς βασιλομήτορος τὴν ζωὴν αὐτοῦ, διὰ τινος δὲ
 λιθοκολλήτου ξίφους, ὃ ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ Γερμανὸς Ἰου-
 δαῖος ἱατρός Σολομὼν Ἐσχίναζι (ὁ πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν δια-
 πραγματευσάμενος τὴν πρὸς τὴν Βενετιάν εἰρήνην μετὰ
 τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου καὶ ἔκτοτε ἐν τοῖς πράγμασι
 πάντοτε ὢν) διεπράξατο αὐτόγραφον τοῦ σουλτάνου,
 ἀσφαλίζον αὐτῷ τὸν ἐν τῇ ἐπαύλει ἡσυχον βίον. Τούτῳ
 πιστεύσας ὁ Φερχὰδ ἤρξατο δέχεσθαι ἐπισκέψεις φίλων·
 ἀλλὰ πρωΐα τινὶ ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ ὡς κεραυνὸς ἀπὸ
 τοῦ οὐρανοῦ ὁ βοσταντζίβασης, ὃς συλλαβὼν αὐτὸν καθ-
 εῖρξεν ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις. Μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῇ ἀνα-
 φορᾷ τοῦ γαμβροῦ βεζύρου Ἰβράῒμ, συνταχθεῖση ὑπὸ τοῦ
 δεξιοῦ καλὰμου τοῦ ρεῖς Ἐφένδῃ Ὁκτζιζαδὲ, ἐξεδόθη
 δεύτερον αὐτόγραφον κελεύον τὴν θανάτωσιν τοῦ δυστυ-
 χοῦς Φερχὰδ· μετ' αὐτοῦ δὲ ὁ ἀρχιεπισκοπάρχης ἐπορεύθη
 εἰς τοὺς Ἑπτὰ Πύργους. Ὁ νεκρὸς τοῦ ἀπαγχονισθέντος
 κατετέθη ἐν τῷ τάφῳ, ὃν οὗτος ὠκοδόμησεν ἐγγὺς τοῦ
 Ἐγιοῦπ. Οὕτως ἡμεῖσθον αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ἀρχιεπισ-
 στασιάρχου Μουράτ τοῦ Γ', τοῦ λαβόντος διὰ τῆς δυνά-

μεως τῆς σουλτάνης Βάφου τὴν ἀρχιστρατηγίαν τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας, τοῦ ἀγαγόντος εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἡγεμονόπαιδα Χαϊδὲρ καὶ δις ἀνυψωθέντος εἰς τὸ ὑπατον τῆς αὐτοκρατορίας ἀξίωμα. Ἡ βασιλομήτωρ ἀπεπειράθη καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιστάσει, ἀλλὰ μάτην, ἵνα σώσῃ τοῦλάχιστον τὴν ζωὴν τοῦ φίλου αὐτῆς. Ὁ Κιγάλας ἔλαβε πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου ἵν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ ἐν Οὐγγρία στρατόπεδον· διὸ ἠθέλησεν ἀγοράσαι τὸ ἱπποστάσιον τοῦ Φερχὰδ, ἀλλ' ἡ βασιλομήτωρ ἐπέστειλεν αὐτῷ ἵνα μηδαμῶς τολμήσῃ τὴν ἀγορὰν ταύτην. Ὁ Κιγάλας ἐπεδείξατο τῷ σουλτάνῳ τὸ πρόσταγμα τῆς μητρὸς, ἀντιφάσκον πρὸς τὸ τούτου, οὕτω δὲ ἐπέσπευσε τὸ πρόσταγμα τῆς θανατώσεως τοῦ Φερχὰδ.

- 17 Δέκα ἡμέραις ὕστερον ἀπὸ τῆς θανατώσεως ὁ Σινὰν
 Αὐγ. ἐξεστράτευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῆς ἱερᾶς
 1595 σημαίας καὶ ἐπορεύθη διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Τζαλικαβάκ, διὰ τῆς Σούμνας καὶ τοῦ Ἐζαργράδ πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ Ζερκόι (Τζιουρτζόβου). Ἑπτὰ γαλέραι, φέρουσαι τ' ἀναγκαίᾳ τοῦ πυροβολικοῦ, ἀνέπλευσαν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου τὸν
- 23 Ἴστρον μέχρι τοῦ Ρουστσουκίου. Μετὰ τὴν ἐκ προστάγ-
 Αὐγ. ματος τοῦ Σινὰν γεφυροποίησιν τοῦ Ἴστρου τὰ στρατεύ-
 τατα ἐπορεύθησαν εἰς Βουκουρέστιον, τέσσαρα δὲ μίλια ἀπὸ τούτου ἐν τῷ δασώδει καὶ τελματώδει στενῷ τοῦ Καλουγεράν συνήντησαν τῷ Βλαχικῷ στρατῷ. Ὁ μέγας βεζύρης ἔταξε τοὺς γενιτσάρους ἐν δρυμῷ, ἔστησεν ἐπὶ βουνῷ δέκα τηλεβόλα καὶ ἤρξατο τῆς προσβολῆς ἐν ἐλώδει χώρα ἐγγὺς τῆς γεφύρας τοῦ Καλουγεράν. Τέσσαρες Πασάδες, ὁ Σατουρτζι Μωάμεθ, ὁ Χαϊδὲρ, ὁ Χουσεῖν καὶ ὁ Μουσταφᾶς, διαβάντες τὴν γέφυραν, ἐμάχοντο ἐξ ἐωθινοῦ μέχρις ἐσπέρας· καὶ ἀφείλοντο μὲν ἐν τῇ προσβολῇ τοὺς ἐχθροὺς ὧδεκα τηλεβόλα, ἀπεκρούσθησαν ὅμως

εἰς τὰ ἔλη οὕτως, ὥστε οἱ τρεῖς Πασάδες, ὁ Χαϊδέρ, Χου-
 σείν καὶ Μουσταφᾶς, ἀπώλοντο ἐν αὐτοῖς. Καὶ αὐτὸς
 ὁ Σινάν, ἐν τῷ ἔλει ἤδη βεθυθισμένος, ἐσώθη μόνον διὰ
 τῶν μόχθων ἀνδρείου τινος, ἐπικληθέντος διὰ τοῦτο Χα-
 σάν Βατακτζί, ἡ Χατάν ὁ Βυθιστής, ὃς ἐξεστράτευσεν
 μετὰ ταῦτα ὑπὸ τὸν μέγαν βεζύρην Μουράτ. Τῇ νυκτὶ
 ἀνεφλέχθη ὑπὸ αἰχμαλώτου Βλάχου μέρος τῆς πυρίτιδος
 τῶν γενιτσάρων, τὰ δὲ στρατεύματα, ὑπολαβόντα τὸ συμ-
 βάν τοῦτο ὡς αἰφνιδίαν κατάληψιν τοῦ ἐχθροῦ, ἔφυγον
 ἀτάκτως. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μιχαήλ ἀπεχώρησεν εἰς Βου-
 κορέστιον καὶ Τέργοβιτζ, αὐτόθεν δὲ εἰς τὰ τρανσιλβα-
 νικὰ μεθόρια. Τοῦτο μαθὼν ὁ μέγας βεζύρης ἐχώρησεν ²⁶
 εἰς Βουκορέστιον. Αἱ ἐκκλησίαι μετεβλήθησαν εἰς τεμένη· ^{Αὐγ.}
 τὸν χῶρον τῆς ἁγίας Τραπεζῆς κατέλαβε τὸ μιράδ, τὸν
 δὲ τοῦ χρυσοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν πύργων ἡ χρυσῇ ἡμι-
 σέληνος. Ἐν πελεμικῇ συμβουλίᾳ ἐκρίθη ἡ διὰ φρουρίων
 ὀχύρωσις τοῦ Βουκορεστίου καὶ τοῦ Τέργοβιτζ. Πρὸς
 τοῦτο δ' ἐξελέχθη ἐν Βουκορεστίῳ τὸ ἡγεμονικὸν μέγα-
 ρον τοῦ βοϊδόδα Ἀλεξάνδρου, ὅπερ ἐν δώδεκα ἡμέραις
 ὠχυρώθη, φρουρὰ δὲ ἐκ χιλίων γενιτσάρων καὶ χιλίων
 κουλογλί (μισθοφόρων) κατελείφθη ἐνταῦθα ὑπὸ τὸν διοι-
 κητὴν τῆς Βλαχίας Σατουρτζὶ Μωάμεθ Πασάν. Ἐντὸς
 μηνὸς ὀχύρωμα ξύλινον περιέβαλε τό τε Βουκορέστιον
 καὶ τὸ Τέργοβιτζ. Μετὰ ἕξ ἐβδομάδας ὁ Μιχαήλ ἐφάνη ⁵
 πρὸ τῆς πόλεως ταύτης καὶ κατέλαθεν αὐτὴν μετὰ τριήμε- ^{Ὀκτ.}
 ρον πολιορκίαν. Οἱ ἐν αὐτῇ μετὰ τριῶν χιλιάδων καὶ πεντα- ¹⁵⁹⁶
 κοσίων ἀνδρῶν ὡς φρουρὰ καταλειφθέντες Ἀλῇ Πασᾶς καὶ
 Κουτζίβεγης ἡχμαλωτίσθησαν, διεπάρησαν ἐπὶ ὀθελῶν καὶ
 περιεψήθησαν κατὰ μικρὸν, τὸ δὲ φρούριον ἐνεπρήσθη.
 Ὁ Σινάν Πασᾶς ἀπεχώρησεν εἰς Βουκορέστιον, ὅθεν μετὰ
 διαμονὴν τεσσάρων καὶ δέκα ἡμερῶν ἀπῆλθεν ἐμπρήσας

* τὰ ξύλινα ὀχυρώματα. Ὁ στρατὸς ἀπεχώρησε πρὸς τὸ Γκιούργεβον λίαν ἀτάκτως, τὰ δὲ τηλεβόλα μετεκομίσθησαν ὑπὸ ἁμαξῶν. Ἐνταῦθα οἰκονομία ἄκαιρος ἐπηύξησε τὴν ἐν τῷ στρατῷ ἀταξίαν. Κατὰ τὰς θερινὰς ἐπιδρομὰς οἱ στρατιῶται κατέλαβον πολλὰς ἀμάξας, πολλὰς χιλιάδας προβάτων καὶ ἑκατοστίνας τινὰς αἰχμαλώτων, ἐξ ὧν ὁ φόρος τῶν δούλων, ὁ ποιμενικὸς καὶ ὁ τῶν φυλάκων, οὐκ ἐτελεῖτο μέχρι τοῦδε· ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς γεφύρας ἐτάχθησαν οἱ φύλακες καὶ οἱ γραμματεῖς ἀπαιτοῦντες παρὰ τῶν διαβαινόντων τὸ νόμιμον πεμπτημόριον. Ἐν ᾧ δ' οὗτοι εἰσέπραπτον ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ στρατοῦ τὸν φόρον, ὁ Μιχαήλ ἀπὸ τῶν νώτων ἤλαυνεν ἀγέλας καὶ στρατεύματα. Ἡ εἰσπραξις αὕτη παραχρῆμα ἔπαυσε, ὁ δὲ μέγας βεζύρης νυκτὸς διέβη τὸν ποταμὸν. Τῇ πρωΐᾳ, τῶν ἀκιντζίδων μὴπω διαβάντων τὸν Ἰστρον, ἡ γέφυρα ἦν πεφραγμένη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἀποσκευῶν τοῦ στρατοῦ, ὁ δὲ Μιχαήλ ἐκ τῶν νώτων ἔθραυσεν αὐτὴν διὰ τῶν τηλεβολημάτων καὶ κατεκεραυνοβόλησεν ἀθρόως τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ τε τηλεβόλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἵνα μὴ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Οὗτοι κατέκοψαν φρικωδῶς τὰ ἀποχωρισθέντα στρατεύματα, ὁ δὲ Ἰστρος ἐγένετο ἐρυθρὸς, μηδενὸς τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς αὐτοῦ διαμεινάντων ἀκιντζίδων διασωθέντος. Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἡ ρίζα τῶν ἀκιντζίδων κατεστράφη, οὐδέποτε δ' ἔκτοτε ἀνεβλάστησε ἀπὸ τῆς δεινῆς ταύτης ἥττης. Ὁ Μιχαήλ ἐπυροβόλησε καὶ
28 προσέβαλεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τῷ Γκιουργέβῳ, ἐνέπρησεν
'Οκτ. 1595 αὐτὸ καὶ κατέσφαξεν ἅπασαν τὴν φρουράν. Καίπερ καταστραφέντων τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, τὸ διδάνειον οὐδὲν ὅλως ἐνέκρινε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων Γαζί Γιράι, ἀναλαμβάνοντος παραδοῦναι τὸν βοϊθόδαν

Μιχαήλ καὶ τὸν ἀποστάτην Ῥιδβάν, εἴ τις τῶν βέγηδων αὐτοῦ ἀνηγορεύετο ἡγεμῶν τῆς Μολδαβίας (1).

Ἡ ἡμέρα τῆς εἰς Βλαχίαν ἐκστρατείας τοῦ Σινάν μετὰ τῆς ἱερᾶς σημαίας ἦν ἥδη ἡ ἐβδόμη τῆς ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἐν Οὐγγρία αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων πρίγκιπος Μανσφέλδ πολιορκίας τοῦ Στριγονίου. Ὑπὸ τὸν Μανσφέλδ ἐστράτευον οἱ ἐπιφανέστατοι εὐπατρίδαι τῆς Γερμανίας, τῆς Οὐγγρίας, τῆς Βοεμίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Βελγικῆς· καὶ ἐκ μὲν τῶν Γερμανῶν ἦν ὁ βαρόνος Ἀλφόνσος Σβαρζενβέργ καὶ ὁ Ἑρμανος Ῥοσβούρν, ἐκ δὲ τῶν Οὐγγρων ὁ Νικόλαος Πάλφου καὶ ὁ Φραγκίσκος Ναδάσδου, ἐκ δὲ τῶν Βοεμῶν ὁ Τρέσκας καὶ ὁ Κίνσκυ, ἐκ δὲ τῶν Ἰταλῶν ὁ Ἰωάννης τῶν Μεδίκων, ὁ Βικέντιος τῆς Γονζάγης καὶ ὁ δούξ τῆς Μαντούης, εἶτα ὁ Ὁλλανδὸς Ἀρικοῦρτ, ἀπόγονος τῶν δουκῶν τῶν ἄνω χωρῶν, καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μανσφέλδ. Τῆς πολιορκίας τοῦ Στριγονίου διαρκεσάσης ὑπὲρ μῆνα, παρεγένοντο δισμύριοι Ὀθωμανοὶ, ὅπως ἀνταγωνισθῶσι πρὸς τοὺς μνημονευθέντας ἐκ τοῦ συστάδην, ἥτοι οἱ ἐπιφανέστατοι στρατηγοὶ τῆς Οὐγγρίας, ὁ Σοφὶ Σινάν Πασᾶς, βεγλέρβεγης τῆς Βούδης, ὁ Μιχαλιτζλοῦ Ἀχμέτ Πασᾶς, βέγης τοῦ Τεμεσβάρ, ὁ Τερυακὶ Χασάν Πασᾶς, βέγης τῆς Ζιγέθ, ὁ Ὄσμάν Πασᾶς, βέγης τοῦ Ῥαθ, ὁ Κιρκασσὸς Μαχμούτ Πασᾶς, βεγλέρβεγης τοῦ Χαλεπίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ πρὸ μικροῦ θανατωθέντος Πασᾶ τοῦ Διαρβεκίρ Ἰβραΐμ, ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν

(1) Ναϊμά, σ. 70· Κατὰ τὸν Σελανικί, σ. 385, ὁ Γαζὶ Γεράι ᾗτήσατο πεισθεῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας τὴν Μολδαβίαν ὑπὲρ Ἀρμενίου τινός, ἀντὶ ἐτησίου φόρου τριῶν ἑκατομμυρίων ἀσπρων. Ἴσως ὁ Ἱερεμίας Μογίλας ἐγκατεστάθῃ ὑπὸ τοῦ Ζαμοϊσκη. Ὅρα ἱστορίαν τῆς Μολδαβίας ὑπὸ Ἐγγέλου, σ. 241.

τοῦ Μωάμεθ Πασᾶ, ὃς ἐπὶ μακρὸν ἐστρατοπέδευεν ἐν Βούδῃ, προσδοκῶν, ὅτι σύμπας ὁ ἐχθρὸς πρᾶπῆσεται ἐκεῖσε.

⁴
^{Αὐγ.}
¹⁵⁹⁵ Οἱ πολέμιοι στρατοὶ συνεπλάκησαν μεταξὺ τοῦ Στραζα-
 βέργ καὶ τοῦ Γεωργεφέλδ. Ὁ Ὄσμὰν Πασᾶς, ὃς ἀπὸ τοῦ
 Στραζαβέργ ἀπεκρούσθη καὶ ἀπέβαλε καὶ τὸν ἀνδρεῖον Να-
 σουαγᾶν, ἔπεσεν ἐγγὺς τοῦ Τεπεδελέν μετὰ τετρακισχι-
 λίων Τούρκων, ἅπαν δὲ τὸ στρατόπεδον, ἐν ᾧ ἦσαν χίλια
 σκηναὶ καὶ πολύτιμοι ἀποσκευαί, ἐννέα καὶ τριάκοντα τη-
 λεβόλα (couleuvrines) καὶ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι σημαῖαι, ἐγένετο
 λεία τῶν νικητῶν, ὁ δὲ βεγλέρβεγης τῆς Ζιγέθ Τερυακί
 Χασὰν Πασᾶς μόλις ἐδυνήθη μετακομίσαι ἐπὶ ἄρματος
 βοῶν τὸ μέγα τηλεβόλον τοῦ Βαρασδίν, ἐνδοξον μνη-
 μεῖον τῆς κατακτῆσεως τοῦ Σουλεϊμάν. Ὁ Καρὰ Ἀληθέ-
 γης, συγγενὴς τοῦ Λαλὰ Μωάμεθ Μουσταφᾶ, ἀρχιαιλάρ-
 χου Μωάμεθ τοῦ Γ', ἐξῆλθε τοῦ φρουρίου τοῦ Στριγονίου,
 ἵνα συνδιαλεχθῇ τῷ Σινὰν περὶ τῶν τρόπων τῆς παρατά-
 σεως τῆς ὑπερασπίσεως, χίλιοι δὲ καὶ πεντακόσιοι ἵππεῖς
 ἐν οἷς καὶ ὁ σαντζάκβεγης τοῦ Βόλι, υἱὸς τοῦ Σεμσί Πασᾶ,
 καὶ ὁ Μωάμεθ, βεγλέρβεγης τῆς Ἀνατολῆς, ὥρμησαν εἰς
 τὸ φρούριον. Εἴτα ὁ Καρὰ Ἀλῆς ἐκάλεσεν εἰς συνέτευξιν
 τὸν Φραγκῆσκον Ναδάσδου καὶ τὸν Νικόλαον Πάλφου, ἀμ-
 φοτέρους τὸ φόβημα τῶν Τούρκων ἐν τοῖς οὐγγρικοῖς ὀρί-
 οισι(Γ), ἵνα πείσῃ αὐτοὺς εἰς ἀποχώρησιν, ἀλλ' οὗτοι ἀπ'
 ἐναντίου μάτην ἐλάλησαν αὐτῷ περὶ παραδόσεως. Τῆς
 συνεντεύξεως ἀποβάσεως ἀτελεσφόρου, ἡ πολιορκία ἦν ἐνερ-
 γός. Ἀλόντος τοῦ μέρους τῆς πόλεως, ὅπου ἦν τὸ ὕδωρ,
 τῆς σπανυδρίας ἐν τῷ φρουρίῳ τοσοῦτον αὐξούσης, ὥστε
 βρόχθος ὕδατος ἐτιμᾶτο πολλῶν δουκάτων, τοῦ ἀνδρείου
 βέγη τοῦ Στριγονίου Καρὰ Ἀλῆ πεσόντος ἐπὶ τοῦ ῥήγ-
 ματος, τοῦ βέγη τοῦ Κοπὰν συλληφθέντος, τῶν δ' ἐπιστο-
 λῶν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Μωάμεθ, βεγλέρβεγη τῆς Ἀνα-

τολῆς, πρὸς τὸν Σινὰν περὶ ἐπικουρίας ἀποβασῶν ἀτελε-
 σφόρων, συνεντεύξεις ἤρξαντο τέλος πρὸς τὸν Πάλφου καὶ
 Ναδάσδου, οἵτινες ἔταξαν τὸν συλληφθέντα βέγην τοῦ Κο-
 πὰν ἐπὶ τῆς τηλεβαλοστοιχίας, περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ
 καθ' ἐκάστην ὑπὸ χιλίων πεντακοσίων μέχρι χιλίων ὀκτα-
 κοσίων δέκα βαλλομένου φρουρίου ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀποχω-
 ρήσει εἰς Βισεγρὰδ μετὰ γυναικῶν, παιδίων καὶ ὑπόζυ-
 γίων ἐπὶ τριάκοντα βασιλικῶν πλοίων. Πεντακόσιοι ἄν-
 δρες, χίλια γυναικες καὶ παιδία, τραυματῖαι καὶ ἀσθενεῖς ² Σεπτ. 1595
 ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα. Οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς κατοχῆς αὐ-
 τῶν ἐφείσαντο τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς πόλεως καὶ μά-
 λιστα τῶν πινάκων, οὓς μετὰ τὴν παράδοσιν αὐτῆς ἐλσει-
 νῶς ἐκολόβωσαν οἱ Γερμανοὶ στρατιῶται, τὸ δὲ φρούριον,
 δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ Τοῦρκοι ἐτήρουν καθαρὸν, ἐμόλυναν
 δι' ἀκαθαρσιῶν. Ὁ Μωάμεθ, βεγλέρβεγης τῆς Ἀνατολῆς
 καὶ διοικητῆς τοῦ Στριγονίου, ἠρνήθη τὴν γενομένην αὐτῷ
 πρὸς συνέντευξιν πρόσκλησιν τῶν χριστιανῶν στρατηγῶν,
 καὶ ἐπεμψεν ἀνθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Σεμσί Πασᾶ, ἐσχα-
 τον ἀπόγονον τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου Σουλκὰδρ, υἱὸν τοῦ
 ἐμπίστου Μουράτ τοῦ Γ' ποιητοῦ. Οἱ αὐτοκρατορικοὶ στρα-
 τηγοὶ ὡμολόγησαν αὐτῷ χάριν ἐπὶ τῷ καλῷ τρόπῳ, δὲ
 ἐμαρτύρει τὴν εὐγένειαν αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ἄρνησις τοῦ βέγην
 τῆς Ἀνατολῆς ἐδήλου τὸν ἄξεστον Τοῦρκον. Τῷ ἱστο-
 ριογράφῳ Πετσεβί, παρισταμένῳ ταῖς συνεντεύξεσι ταύ-
 ταις, διηγήθη ὁ Πάλφου τὴν ἐν τοῖς τέλμασι τῆς Βλαχίας
 ἦτταν τοῦ Σινὰν· ὅτε δ' ὁ Σινὰν ἐφάνη δυσπιστῶν πρὸς
 τὴν ἀφήγησιν, ὁ Πάλφου εἶπεν αὐτῷ, ὅτι τὸ ψευδὸς ἐστὶν
 οἰκεῖον τῶν Ὀθωμανῶν· διὸ νῦν ἔδωκαν δίκην ἀπολέσαν-
 τες τὸ Στριγόιον. Μετὰ τὴν πτῶσιν τούτου ἔπεσε καὶ
 τὸ Βισεγρὰδ, εἴτε ἕνεκα τῶν ἐπιτηδείων παρασκευῶν τῶν 8
 Ἰταλῶν Μεδίκην, Ἀλδοβρανδίνην, Φονζάγα καὶ Χισλιέρη, ^{Σεπτ.} 1595

εἶτε ἕνεκα τῆς προδοσίας τοῦ Ὀσμάν, πρῶτην ἀγὰ τῶν γε-
νιτσάρων ἐν Βουῶδῃ, ἀρνηθέντος συγχρόνως τὸν τε κύριον
καὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ καὶ ἀνταλλάξαντος τὴν κερθα-
σίαν ἀντὶ τοῦ πύλου. Ὁ Ὀσμάν οὗτος προῦδωκε τοῖς ἀρ-
χηγοῖς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ τὸ μέρος, ἐνθα ἦν ἡ
πυριτιδαποθήκη τῶν πολιορκουμένων, οἱ δὲ ἐχθροὶ παρα-
χρῆμα ἐκένωσαν αὐτὴν διὰ πλοίων. Ἀγγελθείσης τῆς
πτώσεως τοῦ Στριγονίου καὶ Βισεγράδ, ὁ σαντζάκβεγης
Μωάμεθ, Γρηγόριος Βόρζης καλούμενος πρὶν ἢ ἀπομόσῃ
τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἐνέβαλε πῦρ τῇ ἀκρόπόλει τοῦ Βα-
τζεν, ὁ δὲ Πάλφου ἔσπευσε σθέσαι τὸ πῦρ καὶ καταλαβεῖν
τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις
τῆς Κροατίας φρούριον Κλίσα κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Λέγ-
κοβιτς καὶ ἀπώλετο, ἡ δὲ Βαβόξα ἐάλω ὑπὸ τοῦ Ζρινὺ
καὶ Ἐρδεδύ· ἐπολιορκήθησαν δὲ ἡ μὲν Πετρινία ὑπὸ τοῦ
εὐνοῦχου Ἀχμέτ, ἡ δὲ Κωστανίτζα ὑπὸ τοῦ Σιγισμούν-
δου Ἐρβερστάιν, ἀρχηγοῦ τῶν κροατικῶν μεθορίων. Κατὰ
τοῦ Ζόλνοκ ἐγένετο ματαίως ἀπόπειρα ὑπὸ τῶν Οὐγ-
γρων, κατὰ δὲ τῆς Λίππας ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Καθ' ἑκάστην ἡγγέλλοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει νέαι
λυπηραὶ ἀγγελίαι περὶ ἡττῶν καὶ ἐπείγουσαι παρακλή-
σεις περὶ ἐπικουρίας ἀπὸ τῶν βλαχικῶν καὶ οὐγγρικῶν
δρίων, ὅτι ἡ Ἰβραῖλα, ἡ Βάρνη, ἡ Κιλία, τὸ Ἰσακτζαί, τὸ
Ἰσμαήλιον, ἡ Σιλίστρα, τὸ Γερκίοϊ, τὸ Ρουστσούκιον, τὸ
Βουκορέστιον, τὸ Ἀκερμάν, τὸ Τζανκερμάν, τὸ Ταταρ-
χάν ἐπορθήθησαν καὶ ἐνεπρήσθησαν, τὸ δὲ Στριγόνιον, τὸ
ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν ἁλόν, πολιορκεῖται καὶ καταλαμβάνε-
ται ἐξ ἐφόδου. Ὁ μουφτὶ ἐκόμισε πρὸς τὸν σουλτάνον
ἐλεγείαν τοῦ Ἀλῆ Τζελεπῆ περὶ τῆς λυπηρᾶς καταστά-
σεως τῶν δρίων. Τότε ἐκέλευσεν ὁ σουλτάνος πάνδημον

Σεπτ.

1595 ἰκεσίαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἵππου ὀπίσω τοῦ ναυστάθμου,

ὁ δὲ ἱεροκῆρυξ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὁ σέχης Μουχιγεδδίν, τουτέστιν ὁ ἀναστήσας τὴν πίστιν, ἐξήγειρε τὸ θρησκευτικὸν ζῆλον τοῦ ἔθνους διὰ τῶν στίχων τοῦ Κορανίου καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ Προφήτου. Μετὰ οὕτω ἡμέρας ἐσείσθη ἡ γῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπόθεν ἠγγέλλοντο, ὅτι ἀνετράπησαν ἄρδην αἱ κῶμαι Ὀργανλοῦ, Σάρδεις, Σεῖδ Ἀχμεδλοῦ, Κεδίκ, τὰ χωρία Βοσταντζί, Χαμζατζαούση, Ἀζιζλοῦ καὶ Ἰαπιλοῦ. Ἐν Παζινλοῦ τὸ ἔδαφος ἠνεψύχθη ἐπὶ δέκα μέτρα, ὅθεν ἀνεπήδησεν πυργηδὸν ὕδωρ καὶ ἐξέβαλε πρωτοφανεῖς τυφλοὺς ἰχθῦς, ἐπὶ δὲ τῆς εἰς Μαγνησίαν ἀγοῦσης οὐ μακρὰν τῆς γεφύρας τοῦ Κόδου (Ἑρμου) ἀνέβλυσε πισσοειδὲς ὕδωρ.

Τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ Σινὰν, ἅμα ἐλθόντι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐδηλώθη ἡ δυσμένεια τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ τῇ ἐν Βλαχίᾳ ἥττη καὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ Στριγονίου, ἣτις ἀπεδόθη τῇ ἀνανδρίᾳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐγκλεισθέντος ἐν Βούδῃ, διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς σφραγίδος καὶ τοῦ προστάγματος τοῦ πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας αὐτοῦ, εἰς Μεγαλαγοράν. Ἡ σφραγὶς τῆς αὐτοκρατορίας ἀνετέθη τῷ αὐτάρχει Λαλὰ Μουσταφᾷ, υἱῷ τοῦ σαῖμ τοῦ Σαρουχάν, ὃς τζαούσης ὦν ἐπὶ τῆς νεότητος, εἴτα δὲ γραφεὺς παρὰ τῇ διοικήσει τῶν εὐσεβῶν ἰδρυμάτων τῆς Μέκκας, προέκοψε διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τροφοῦ τοῦ Μωάμεθ, δι' ἧς ἀνεδείχθη δεφτερδάρ καὶ ἀρχιαυλάρχης τοῦ διαδόχου· ὁ δὲ, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας, ἀνέδειξεν αὐτὸν μέγαν βεζύρην. Οὐδεὶς τοιοῦτος μέγας βεζύρης ἐκ τῶν ἀναδειχθέντων τέως διακοσίων ἀνῆλθεν ἐν τῷ βραχυτάτῳ χρόνῳ ἀπὸ τοῦ κατωτάτου βαθμοῦ εἰς τὸν ἀνώτατον· διότι ἐντὸς δώδεκα ἐτῶν ἀνυψώθη ἀπὸ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ τζαούση εἰς τὸ τοῦ μεγάλου βεζύρη. Εἰς

19

Νοεμ.

15.5

μόνον ἀπήλαυσε τοῦ ἀξιώματος τούτου βραχύτερον αὐτοῦ· διότι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀναγορεύσεως ἐτέλεσε τὸν βίον, τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ὑπελήφθη ὡς θεῖος δάκτυλος, ἔν' ἀποδοθῇ αὐθις ἡ σφραγὶς τῷ καθαιρεθέντι μεγάλῳ βεζύρῳ Σινάν. Οὗτος, ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς, ἀνέλαβεν ἤδη τὸ πέμπτον τὴν μεγάλην βεζυρίαν. Ἔστι δὲ ὁ Ὀθωμανὸς Μάριος, ὁμοῖος αὐτῷ οὐ μόνον κατὰ τὰς νίκας, τὴν εὐτολμίαν, τὸ δρατήριον καὶ τὴν θηριωδίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι, ὡς ἐπὶ τῆς δημοκρατίας οὐδεὶς ἐπτάκις ὑπάτευσεν, ὡς ὁ Μάριος, οὕτω μέχρι τοῦδε οὐδεὶς μέγας βεζύρης τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ κράτους πεντάκις περιεβλήθη, ὡς ὁ Σινάν. Ἀνηγορεύθη δὲ νῦν μέγας βεζύρης μηκέτι ὁμονοῶν τῷ γαμβρῷ τοῦ σουλτάνου, τῷ βεζύρῳ Ἰβραῖμ, δς πρότερον ἀνύψωσε μὲν αὐτὸν κατὰ τοῦ Φερχὰδ, κατὰ τὰς δύο ὁμως τελευταίας μεταβολὰς τῆς μεγάλης βεζυρίας ἤλπιζε τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐποίητο λόγον περὶ τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ, ἃ τε λίαν τὴν ἡλικίαν προβεβηκότος. Ὁ Σινάν, οὗ τὸ ἀπότομον οὐδὲ τῶν πρεσβευτῶν ἐφείδετο διαδηλῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν μοναρχῶν μῖσος, οὔτε ἐν τῷ διβανίῳ, οὐδ' ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἀπέκρυπτε τὴν κατὰ τοῦ Ἰβραῖμ ἔχθραν· ἔλεγεν οὖν τούτῳ ἀθρόου ὄντος τοῦ συμβουλίου· «Ὡς καϊμακάμης ἐπεμψας πανταχοῦ ἀνικάνους ἀρχηγούς καὶ ἐγένου αἰτία τῶν συμφορῶν τοῦ πολέμου». Ἄλλοτε δ' ὦν παρὰ τῷ σουλτάνῳ μετὰ τοῦ Ἰβραῖμ, εἶπε· «Γέρων καὶ ἀσθενὴς εἰμι, λέγουσί τινες· εἰ ταῦτα λέγει καὶ ὁ Ἰβραῖμ, ἐξελθέτω εἰς τὴν αὐλὴν, παλαίσωμεν καὶ δορατομαχήσωμεν». Ταῦτα δ' εἰπὼν, ἔλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ζώνης καὶ ἀπήγαγέν ἐκτός. Ὁ Σινάν εἶχε τόλμην καὶ δύναμιν ἱκανὴν ἵνα πείσῃ τὸν σουλτάνον ἔν' αὐτὸς οὗτος ἐκστρατεύσῃ, μιμούμενος οὕτω τὸν μέγαν πρόπαππον Σου-

λειμάν. Τὸν σουλτάνον ἔπεισαν εἰς τοῦτο καὶ ὁ γογγυσμὸς τῶν γενιτσάρων, δηλωσάντων, ὅτι οὐκ ἐκστρατεύουσιν, εἰ μὴ ἡγεῖτο αὐτῶν ὁ σουλτάνος ⁽¹⁾, αἱ προτροπαὶ τοῦ χότζα Σεαδεδδίν, ὃς ὁμοφωνῶν περὶ τοῦτου πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην ἐφρόνει ὀρθῶς, ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ κράτους ἀπῆλθον τὴν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ πολέμου παρουσίαν τοῦ σουλτάνου, αἱ πολλαὶ καὶ σύμφωνοι ἀπὸ τῶν ὀρίων πεμπόμεναι ἰκετηρίαι, καὶ τέλος αἱ ὁμιλίαι τοῦ σέχη τῆς ἀγίας Σοφίας, ὃς ἐν τῷ ναΐδίῳ τῶν παλαιῶν ἀνακτόρων παρόντος τοῦ σουλτάνου ἐξεφώνησε λόγον ἐξεγείροντα φιλοτιμίαν καὶ θρησκευτικὸν ζῆλον περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν τεμενῶν καὶ τῶν φρουρίων, τῶν περιελθόντων ταῖς χερσὶ τῶν ἀπίστων, περὶ τῶν κατακτήσεων τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν καὶ περὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ συνάψαι τῇ χώρᾳ τοῦ ἰσλάμ τὰ ἀπολωλότα. Οὕτω τὸ βούλευμα τοῦ σουλτάνου, ὅπως αὐτὸς ἐκστρατεύσῃ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπιόντος ἔαρος, ἀνηγγέλθη πρὸς πάντας τοὺς κατὰ τὴν αὐτοκρατορίαν διοικητὰς, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς κατὰ τὰ μεθόρια πρὸς ἐμφύχωσιν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐγένοντο δραστηριώτατα αἱ πρὸς τὸν πόλεμον προπαρασκευαί. Ὁ βεζύρης Τζεεῤῥάχ Μωάμεθ Πασᾶς ἐπέμφθη μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων δουκᾶτων εἰς Βελγράδιον πρὸς ἀποταμίευσιν σιτίων, ἐν συνόλῳ δὲ ἐδαπάνησε τὸ ταμεῖον ἐξακοσίας εἴκοσι χιλιάδας δουκᾶτων. Ὁ δεύτερος δεφτερδάρ καὶ ὁ πρῶην πρῶτος, νῦν δὲ βεγλέρβεγης τῆς Καραμανίας, παρηγγέλλθησαν νὰ φροντίσωσιν ὁ μὲν περὶ γεφυρῶν, ὁ δὲ περὶ πλοίων, ὁ δὲ νισαντζὶ Χαμζά Πασᾶς ἐνετάλη ἐποπτεῦσαι

(1) Σελανικὴ καὶ ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, Σεπτεμβρίου μηνί, 1595.

περί τῶν πρὸς δούλωσιν, ὁ δὲ ἀρχιεπισκοπάρχης Τερνακ-
τζὶ Χασάν συλλέξει ἵππους καὶ ἡμιόνους.

Ὁ χειμὼν τοῦ 1595 πρὸς τὸ 1596 διήλθεν δλωρὸς ἐν
προπαρασκευαῖς· ἀλλ' ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ἐν ᾧ ὁ Σινάν
ὁ πορθητὴς τῆς Γολέιτας, Ἀραβίας καὶ Γεωργίας ἤλπιζε
3 διὰ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἑρλάου προσθέσει νέας δάφνας ταῖς
^{Ἀπριλ.} 1596 παλαιαῖς, μόλις ἔτος παρῆλθεν ἀφότου παρέδωκε τῷ δημίῳ
τὸν ἀντίπαλον Φερχὰδ Πασᾶν, διαφθείρας χρήμασι τὸν μου-
φτί καὶ τοὺς Σύρους γενιτσάρους, ἐτελεύτησεν αἰφνης μετ'
ἡμέραν νοσήσας τῇ Τετράδι τῆς νέας σελήνης, ἡμέρα,
ἣτις κατὰ τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν Ἀσιανῶν νομίζεται ἡ
ἀπαισιωτάτη τῆς ἐβδομάδος, ὁ Ὀθωμανὸς οὗτος Μάριος,
ὁ πεντάκις εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναχθεὶς, ὁ σκλη-
ραύχην Ἀλθανὸς, ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν
καὶ πάσης παιδείας, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ φόβημα
ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὸ μίσημα πάντων τῶν λογίων καὶ
ποιητῶν, οὗς ἰδίᾳ ἐλύπει. Ὁ ἱστοριογράφος Ἀλῆς, ὁ δι-
καίως ψέγων αὐτὸν, διότι ἀπρεπῶς προσεφέρετο αὐτῷ
καὶ περιεφρόνει τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ καὶ παρ-
ενέβαλλε προσκόμματα εἰς τὸν βίον αὐτοῦ, ἐν ᾧ τὰ
ταῖς ἀρεταῖς αὐτοῦ ἀνέκοντα ἀξιώματα ἐδίδοντο ἀμα-
θέσι καὶ ἀναξίοις, παρέλαθεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐπιγράμματα
τινα ποιητῶν, ἃ ἐποίησαν περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Σινάν ἐγερ-
θέντος μεγαλοπρεποῦς τάφου παρὰ τῇ Πύλῃ Παρμάκ Κα-
πού. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἔσκωπτον τὸν Σινάν, ὅτι κεῖται
ἐγγὺς πολλῶν τεθαμμένων ποιητῶν καὶ ὅτι τῇ ἡμέρᾳ
τῆς θανῆς αὐτοῦ ἐξεῖρράγη πῦρ παρὰ τῷ Παρμάκ Καπού,
ὃπερ ἀναγκαίως ἀνεφλέχθη ἐκ τοῦ ταρταρίου βυθοῦ τοῦ
τάφου αὐτοῦ, ἐν ᾧ τοῦ Σινάν τὸ σκοτεινὸν πνεῦμα ἀφί-
πτατό ἐν τῇ σκοτεινῇ νεφέλῃ τοῦ καπνοῦ ὥς συσκοτίζων
καὶ κρώζων κόραξ (Δ). Τὰ ἄπειρα πλούτη, ἃ κατέλιπε,

μαρτυροῦσι τὸ φιλόρπαγον αὐτοῦ καὶ τὴν τότε πολυτέλειαν. Διὸ ἐν οἰκίῳ ἐνταῦθα ἀφηγούμεθα αὐτά. Ὁ μέγας οὗτος βεζύρης κατέλιπε εἴκοσι κιβώτια χρυσολίθων, πεντεκαίδεκα κομβολόγια ἐκ μαργαριτῶν, τριάκοντα ῥόδα ἐξ ἀδαμάντων, εἴκοσι μισκάλια χρυσῆς κόνεως, εἴκοσι λιθακολλήτους λεκάνας, πολυτελὲς ζατρίκιον, ἑπτὰ λιθοκόλλητα δερμάτινα καλύμματα τραπέζης, ἑκκαίδεκα Κοράνια, ἑκκαίδεκα ἐφίππια, τέσσαρας καὶ τριάκοντα ἀναβολεῖς, δύο καὶ τριάκοντα ἀσπίδας, πεντεκαίδεκα κιβώτια, ἑκατὸν τεσσαράκοντα κράνη, ἑκατὸν εἴκοσι ζώνας, ἑκκαίδεκα ψέλλια, πεντεκαίδεκα λοπάδας, ἑξακοσίας διφθέρας ἐκ ποντικοῦ μυὸς, ἑξακοσίας ἐκ λυγκῶν, τριάκοντα ἐκ μελαινῶν ἄλωπεκῶν, χιλίους ἑβδομήκοντα καὶ πέντε τόμους χρυσοῦφοὺς καὶ πολυτελοὺς ὑφάσματος, ἑνεακοσίας διφθέρας λευκομελαίνας, ἑξήκοντα καὶ ἓνα μοδίους μαργαριτῶν, δύο περιδέραια ἀδαμάντινα, δύο καλύμματα ἵππων λιθοκόλλητα καὶ τριάκοντα ἐφίππια κεκοσμημένα μαργαρίταις, ἑξακοσίας χιλιάδας δουκάτων ἐν χρυσῷ καὶ δύο ἑκατομμύρια καὶ ἑνεακοσίας χιλιάδας ἀσπρων ἐν ἀργύρῳ. Εἰ καὶ τὸ κεφάλαιον ἡμίσεος ἑκατομμυρίου δουκάτων φαίνεται πάντῃ ἀπίστευτον, τὰ λοιπὰ ὁμῶς ἄρθρα εἰσὶν ὅλως ἀνάλογα πρὸς τὸν πρότερον ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων δοθέντα κατάλογον τῆς καταλειφθείσης περιουσίας τοῦ πρώην μεγάλου βεζύρου 'Ρουσέμ καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα Νασσοῦχ καὶ οὐχὶ ἀπίστευτα ὡς ἀποταμιευθεῖσα ἄρπαγὴ τοῦ πορθητοῦ τῆς εὐδαίμονος 'Αραβίας καὶ Γεωργίας, τοῦ δηωτοῦ τῆς Οὐγγρίας καὶ Βλαχίας, τοῦ πεντάκις μεγάλου βεζύρου. Συγχρόνως τῷ θανάτῳ αὐτοῦ καὶ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ διαδόχου, τοῦ γαμβροῦ τοῦ σουλτάνου 'Ιβραήμ, εἰς μέγαν βεζύρην ἀποχαιρετίζει ἡμᾶς φεῦ! εἰς τῶν τὰ μάλιστα εὐπαρρήσιάστων καὶ φιλαλήθων 'Οθω-

μανῶν ιστοριογράφων, ὁ Ἀλῆς, ὡς συνοδίτης ἡμῶν.

Ἐν τούτῳ τῷ λίαν αξιομνημονεύτῳ ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου ἔτει ἀνενεώθησαν αἱ πρὸς τὴν Βενετίαν συνθῆκαι ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ Δονάτου, κομίσαντος ἅμα καὶ τὴν συγχαρητήριον ἀπόκρισιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδαιτροῦ κομισθεῖσαν ἀγγελίαν τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ' (Ε). Ὁ σάχης Ἀββᾶς συνεχάρη διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Σουλφικάρ Μωάμεθ τῷ Γ' ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας, σύναμα δ' ἐδήλωσεν αὐτῷ τὰς ἐν Χορασάν κατὰ τοῦ Μουμίν Χάν (1), ἡγεμόνος τῶν Οὐσβεγῶν, νίκας. Ὁ Μωάμεθ, ἀποκρινάμενος πρὸς τὸν σάχην, ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν λαμπρὰν ἀγγελίαν τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἑρλάου. Ὁ Πέρσης καὶ Ῥώσσοι πρεσβευτῆς, οὔτινες συνεχάρησαν τῷ Μωάμεθ καὶ ἐμελλον πορευθῆναι μετὰ ταῦτα εἰς Γεωργίαν πρὸς διαλλαγὴν τῶν δύο ἐγγχωρίων ἡγεμόνων, τοῦ Σίμωνος Λεβέντ καὶ Ἀλεξάνδρου, συλληφθέντες κατεῖχοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπειδὴ ἦν φόβος συμμαχίας μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Γεωργίας κατὰ τῆς Πύλης (2). Πρεσβευτῆς τοῦ Δαδιάν, ἦτοι ἡγεμόνος τῆς Κοχλίδος, ἐκόμισε δῶρα ἐπτακαίδεκα παῖδας Κιρκασοὺς καὶ ἱέρακας. Ὁ Ἀγγλος πρεσβευτῆς διεθρύλησεν, ὅτι ἐνετάλη ὑπὸ τῆς Ἑλισάβετ διαπράξαι συμμαχίαν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Πολωνίας κατὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας καὶ Τρανσυλθανίας. Ψυχὴ τῆς κυ-

(1) Ἐπειδὴ ὁ Ἀβδούλ Μουμίν κατεῖχε τότε τὸ Χορασάν, ὁπλὸν ἐστίν, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Σενκόβσκη μεταφρασθὲν χειρόγραφον, καθὸ ὁ Μουμίν ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τῷ 1598, σαφερόν ἐστι.

(2) Gli ambasciatori di Persia e di Moscovia non erano lasciati partir per il paese di giorgiani sottoposto ad Alexandro e Simone; voce, si era conchiusa lega fra quel Principe (Moscovita) il Persiano e la Georgia contra il Turco.

θερνήσεως ἦν ἀείποτε, καίπερ ἄλλων γενομένων μεγάλων θεζυρῶν, ἡ Βενετὶς Βάφου, ἡ ἐπὶ μὲν Μουράτ τοῦ Γ' ὡς σουλτάνα Χασεκί (πεφιλημένη) δεσπόασα τοῦ ἀνδρός, νῦν δὲ ἐπὶ Μωάμεθ ὡς βασιλομήτωρ τοῦ υἱοῦ, ὡς μήτηρ ὁμῶς μᾶλλον περὶ τῆς διαρκείας τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐναγωνίως μεριμνῶσα καὶ διὰ τοῦτο περὶ τῆς δεδογμένης ἐκστρατείας τοῦ υἱοῦ, ᾧ οὐκ ἐδύνατο παρακολοῦθῃσαι. Τοιαύτη ἦν ἡ φιλαρχία αὐτῆς, ὥστε φοβουμένη μὴ ἀπολέσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἐξουσίαν διὰ τῆς ἀπὸ τῆς πρωτεύουσας ἀπουσίας αὐτοῦ, τὰ πάντα ἐκίνησε, καὶ δὴ ἐπιλαθομένη πάντων τῶν πρὸς τὴν πατρίαν πίστιν δεσμῶν προὔτεινεν ἐν ἀπέλπιδι ἀρχικῇ μανίᾳ καθολικὴν σφαγὴν πάντων τῶν χριστιανῶν (1). Τὴν δυσμένειαν ταύτην κατὰ τῶν χριστιανῶν κῦξῃσεν ἔτι ἡ ἀγγελία, ὅτι οἱ Ἴσπανοὶ κατεπόρθησαν τὰς Πάτρας· ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ δυσμένεια αὕτη ἀπέληξε μόνον εἰς φερμάνιον, ὃ ἐξώριζεν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἀγάμους Ἑλληνας (2). Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας ὁ Μωάμεθ ὥρισε τῇ μητρὶ ἡμερησίαν πρόσοδον τρισχιλίων ἄσπρων, πλὴν τοῦ ἐκ τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων χειμερινοῦ δώρου καὶ ἐτέρων τοσοῦτων θερινοῦ, ᾧ ἐδίδοντο ἐν νέῳ νομίσματι· μετ' οὐ πολὺ δὲ κατεκυρώθη αὐτῇ καὶ ἕτερον ἑκατομμύριον ἄσπρων ὡς ἀργύριον κρηπίδος. Ὁ γαμβρὸς αὐτῆς Ἰβραὴμ, ὃν ἀπεπειράθη ἀναγο-

(1) La Regina madre si dispera, che il figlio deve partire e fa ogni cosa per sturbarlo, proponendo anco il Vespero Siciliano contra li Cristiani. Giugno 1595.

(2) Ordina il Signor che tutti li Greci che non 'ano moglie debbono partir di Constantinopoli nel termine di 3 Giorni. Chiaus arrivato con l'avviso del sacco dato dai Spagnoli a Patrasso, 10' Οκτωβρίου 1595.

ρεῦσαι δις πρότερον εἰς μέγαν βεζύρην, ἐξένιζεν ἐνίοτε τὰς παιδίσκας τῆς Βάφου ἐν τῷ παρὰ τὸν Βόσπορον κήπῳ Γενιισὰρ (πρώην κτήματι τοῦ νισαντζὶ Φεριδού) δαπανῶν συνήθως ἐν ταῖς τοιαύταις πανηγύρεσιν ἐξακισχίλια δουκάτα. Ὁ Μωάμεθ ἐκέλευσεν ἔρευναν τῶν χρεῶν, ὅσα ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐδανείσθη παρὰ τινων δημοσίων ταμείων, ἤτοι παρὰ τῶν ταμείων τῶν τεσσάρων ἐπιμελητῶν (τοῦ ἐπικεφαλαίου, τῶν χορηγιῶν τῆς κριθῆς, τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μαγειρείου καὶ τοῦ ναυστάθμου) καὶ παρὰ τῶν δεφτερδάρων καὶ ὥρισε πεντήκοντα ἑκατομμύρια ἄσπρων ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου πρὸς ἀπόσβεσιν τῶν χρεῶν τούτων (1). Ἐν τοσούτῳ ὁ ἀρχιαιλάρχης Λαλὰ Μωάμεθ, ὁ μετὰ ταῦτα μέγας βεζύρης, ἐδαπάνησε πλεόν ἢ τὸ διπλάσιον, τουτέστι δύο ἑκατομμύρια δουκάτα, καὶ ὑπεβλήθη εἰς ἀνάκρισιν, ἥτις ἀνετέθη τῷ πρώτῳ δεφτερδάρ καὶ τῷ βεζύρῃ καπετὰν Πασᾶ Κιγάλα. Ἐκτὸς πολλῶν ἀνακρίσεων δεφτερδάρων ἐπεβλήθη τοιαύτη καὶ ἐπὶ τῶν διοικητῶν τῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων προτέρων σουλτάνων, αὕτη δὲ ἀνετέθη τοῖς βεζύραις οὕτως, ὥστε ἕκαστος τῶν βεζυρῶν τοῦ διθανίου ἐγένετο ἐπιστάτης ἐνὸς τῶν ἱδρυμάτων τῶν προτέρων σουλτάνων. Ἡ αὐστηρότης περὶ τῆς τηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐδηλώθη διὰ τοῦ εἰς τὴν θάλασσαν βυθισμοῦ γυναικῶν τινῶν παραβασῶν τὰς νηστείας, διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ οἴνου καὶ διὰ τῆς κατεδαφίσεως πάντων τῶν καπηλείων.

(1) Inquisizione contra il Lala per l'esborso fatto da lui di due milioni d'oro nel pagar i debiti del padre del Signor, e il Desterdaro principale col'intelligenza del Cigala ha avuto questo carico. Σεπτεμβρίῳ μηνί, 1595.

Ἄμα τῇ ἀναγορεύσει τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἰβραῖμ ὡς ἀρχιστρατήγου τῆς εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείας, ὁ χότζας Σεαδεδδὶν προσετάχθη ἀκολουθῆσαι τῷ σουλτάνῳ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ὥσπερ μέχρι τοῦδε ἐν πάσαις ταῖς διαπραγματεύσεσι πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις ἦν ἐνεργὸς, οὕτω καὶ νῦν ἦν σύμβουλος ἐν πᾶσι τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις. Ὅτε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἰβραῖμ ὁ Σεαδεδδὶν συνεχάρη μετὰ τοῦ υἱοῦ τὸν νέον τοῦτον μέγαν βεζύρην, ἤλθεν αὐτόθι καὶ ὁ μουφτί Βοστανζανδὲ, συγχρόνως δὲ ἀφίκοντο ἀπὸ Βλαχίας ἀναφοραὶ καὶ ἱκετηρίαι, δι' ὧν ὁ βοϊθόδας Μιχαὴλ ἐξητεῖτο συγγνώμην καὶ ὡμολόγει ἑαυτὸν ἐκ νέου ὑποτελῆ τοῦ σουλτάνου. Τοῦ Σεαδεδδὶν ἀναγνόντος ἀντὶ τοῦ ρεῖς ἐφένδῃ τὰς ἐπισολὰς ταύτας, ἡγέρθη σφοδρὰ ἔρις μεταξὺ τοῦ μουφτί καὶ τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου, διότι οὗτος μὲν ἐγνώματευσεν ἵνα δοθῇ χάρις τῷ Μιχαήλ, εἰ ἐδίδω ὁμήρους τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἀντέστη πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, καὶ ἐπὶ τέλους ἀναστὰς ἀπῆλθεν ἀποφηνάμενος, ὅτι μετὰ τὰ γενόμενα οὐκ ἦν δυνατὴ οὔτε διαπραγματεύσεις πρὸς τὸν Μιχαήλ, οὔτε ὑποταγὴ αὐτοῦ. Ἐκ τούτων ἡσθάνθη ἑαυτὸν τετρωμένον ὁ Σεαδεδδὶν, ἀλλ' ὅμως ἔλαβε καιρὸν ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ ἀντιπάλου ἵνα ὑπαγορεύσῃ τῷ ρεῖς ἐφένδῃ Μουράτ ἀπόκρισιν εὖνουν τῷ Μιχαήλ καὶ τοῖς βογιάροις.

Τοιαύτην δύναμιν εἶχεν ὁ Σεαδεδδὶν καὶ κατὰ τὴν πο- 24
ρείαν τοῦ στρατοῦ, ἐκστρατεύσαντος πανηγυρικῶς ἐκ τῆς ^{Ἰουνίου} 1596
Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴνθερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου⁽¹⁾.

(1) Κατὰ τὸν Σελανικί, σ. 693, ὁ Μωάμεθ ἔλαβε παρὰ τοῦ θαυροφυλακίου πενταχόσια φορτία καμήλων φερουσῶν χρυσὸν καὶ ἀργυρον καὶ κατέλιπεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ βραχυλόγητι τετρακόσια φορτία χρυσοῦ (τὸ φορτίον ἐδύνατο τεσσαράκοντα χιλιάδας δουκάτων) ἢ ἑκακίδεκα ἑκατομμύρια δουκάτων, ἑκατὸν φορτία γροσίων (τὸ φορτίον πρὸς

Ἐκάστη πρώτη προσήρχετο τῷ σουλτάνῳ πρὸ τῶν βεζυρῶν καὶ συνεβουλευέτο αὐτῷ περὶ τῶν χρεωδῶν τῆς ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Ἐν Ἀδριανουπόλει κατῴρθωσεν ἵνα λάβῃ ὑπὲρ τοῦ μόλις εἰκοσιεξαετοῦς υἱοῦ αὐτοῦ Ἐζαὰδ τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαστοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ εἰς τοῦτο ἐναυάγησεν ἡ ἀκμάζουσα δύναμις τοῦ Σεαδεδδὶν ἀπέναντι τῆς δυνάμεως τῆς βασιλομήτορος, ἣτις προστατεύουσα τοῦ τέως δικαστοῦ Ἀβδουχάλιμ διετήρησε τοῦτον ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ οὕτως, ὥστε ὁ Ἐζαὰδ ἐπέμφθη ὀπίσω ὑπὸ τοῦ εὐνούχου Χασάν Πασᾶ, καϊμακάμῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ, προστάτης τοῦ Σεαδεδδὶν, εἰς μάτην ἠτιάσατο τὴν γενομένην τῷ διδασκάλῳ τοῦ σουλτάνου ὕβριν. Ὁ σουλτάνος ἐξέδωκε διάταγμα λέγον· «Ἐστῶσαν ἔγκυρα τὰ γενόμενα τῇ ἰκεσίᾳ τῆς βασιλομήτορος, τῆς ὑψηλῆς κοιτίδος τῆς ἐξουσίας, τῆς κογχύλης τοῦ μαργαρίτου τοῦ καλιφάτου, τῷ δὲ Σεαδεδδὶν δοθῇτω παραμυθία ἄλλως». Ὁ μέγας βεζύρης ἀπένειμεν οὖν μετὰ ταῦτα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἐζαὰδ τὸ ἔτι ἀνώτερον ἀξίωμα τοῦ ἀρχιδικαστοῦ. Πλὴν τῆς ὕβρεως ταύτης κατέλαβε τὸν διδάσκαλον τοῦ σουλτάνου ἐν Σοφίᾳ πυρετός, ὃς διήρκεσε μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἐκστρατείας. Ὁ σουλτάνος διέτριψε τέσσαρας ἡμέρας ἐν Ἀδριανουπόλει ἐν περιπτέρῳ κειμένῳ παρὰ τὸν Ἑβρον, κτήματι τοῦ δικαστοῦ τῆς πόλεως, ἡμειψε δὲ τοῦτον ἐπὶ τῇ ξενίᾳ ταύτῃ κυρώσας αὐτὸν ἐν τῷ ἀξιώματι αὐτοῦ διὰ βίου. Πρὸς τὸν σουλτάνον στρατοπεδεύοντα ἐν Βατοτζίνα προσῆλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος μεγάλου βεζύρου Σινάν καὶ ἠσπάσατο τὴν χεῖρα

δέκα χιλιάδας γροσίων) ἢ ἐν ἑκατομύριον γροσίων· τέλος πεντήκοντα φορτία ἄσπρων νεωστὶ χαραχθέντων, ἐν συνόλῳ ὑπὲρ τὰ δεκακισχίλια φορτία δυνάμενα εἰς χίλια ἑκατομύρια ἄσπρων.

αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν Βελγραδίῳ ὁ αὐτὸς Μωάμεθ καὶ ὁ δεφτερδάρ 'Αλῆ Τζαούσης Γετζδιχάν (Στρεβλόστομος), γενόμενοι ὑπεύθυνοι ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ Στριγονίου, ἤχθησαν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἡ δὲ περιουσία αὐτῶν ἐδημεύθη. Καὶ ὁ μὲν 'Αλῆ Τζαούσης, κατακεκριμένος ἀποθανεῖν, ἔλαβε χάριν καὶ ἀνέλαβε τὰ ἐν τῷ στρατῷ ἔργα ὡς δεφτερδάρ, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Σινὰν ἀποκατέστη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ βεζύρου, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδ' ὀβολὸν εἶχεν, ἔμεινεν ἐν τῇ φρουρᾷ τοῦ Βελγραδίου.

'Εγγὺς τοῦ Σλανκαμὲν συνῆλθον εἰς πολεμικὸν συμβούλιον διασκεψόμενοι πότερον τοῦ Κομόρν ἢ τοῦ 'Ερλάου προτιμητέα ἡ ἄλωσις. Εἰ δὲ καὶ ὁ Κιγάλας ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς πρώτης, ἐκρίθη ὁμως ἡ τελευταία ὡς ἀξιολογωτέρα ὑπὸ τῶν λοιπῶν βεζυρῶν. Μεταξὺ Τιτέλ καὶ Πετερθαρδέιν ἐξεύχθη ὁ Δούναβις διὰ πλοίων, τῇ δὲ πέμπτῃ μετὰ τὴν διάβασιν ἡμέρᾳ ἐστρατοπέδευεν ὁ στρατὸς ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Σεγεδίνης (1). 'Ενταῦθα ἐνέβαλε θάρσος τῷ στρατῷ ἡ λαμπρὰ πομπὴ τοῦ βεγλέρ-βεγῆ τῆς 'Ρούμελης Χασάν, υἱοῦ τοῦ Σοκολλί, οὗ τὸ ὑπηρετικὸν καὶ ἡ οἰκία ἔλαμπον χάλυβι καὶ χρυσῷ, συγχρόνως ὁμως ἡγγέλθη, ὅτι τὸ Χατβάν καταπολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐδεῖτο ταχείας ἐπικουρίας. Αὕτη δὲ ἀνετέθη τῷ βεζύρῃ Κιγαλιζαδέ· ἀλλ' οὗτος ἐπορεύθη τόσῳ

(1) Ναϊμά, σ. 78. Πετσεβί, φ. 330. Φεζλικέ, φ. 41. Χασανβεγζαδέ, φ. 70. Τὸ Νοχχειέτ τεβαρχ καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Χαλῆλ Πασᾶ, τοῦ μετὰ ταῦτα καπετὰν Πασᾶ καὶ μεγάλου βεζύρου, ὃς παρῆν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ 'Ερλάου ὡς ἀρχιπποσασιάρχης τοῦ σουλτάνου. 'Ανάγκη ἵνα οὗτος μὴ συγχέηται πρὸς τὸν Χαλῆλ, καπετὰν Πασᾶν, γαμβρὸν τοῦ σουλτάνου, ὃς τῷ ἔτει τῆς ἀλώσεως τοῦ 'Ερλάου ἀπέπλευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ ἑκατὸν δέκα γαλερῶν πρὸς προστασίαν τῆς ναυτιλίας. Χατζῆ Κάλφας, χρονολογικοὶ πίνακες, σ. 522, καὶ ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, σ. 46.

βραδέως, ὥστε τὸ Χατβάν ἐάλω, πᾶσα δὲ ἡ φρουρὰ αὐτοῦ
 14 κατεσφάγη. Πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν πάντων οὐδὲ τὸ ἐλά-
 Σεπτ. χιστον σημεῖον σουλτανικῆς δυσμενείας ἐπῆλθεν ἐπὶ τὸν
 4596 Κιγάλαν, ἐν ᾧ ὁ δεφτερδάρ Ἰβραὶμ καθηρέθη ἕνεκα τοῦ
 γογγυσμοῦ τῶν γενιτσάρων κατὰ τὴν ἀπότισιν τῆς μι-
 σθοφορᾶς τῆς πρώτης τριμηνίας τοῦ νέου ἔτους, τὸ δὲ
 ἀξίωμα αὐτοῦ ἀνετέθη τῷ Στρεβλοστόμφ Ἀλῇ. Οἱ υἱοὶ
 τῶν δούλων, τουτέστιν οἱ γενίτσαροι, ἔλαβον ἕκαστος τὸ
 σύνθηες πολεμικὸν δῶρον χιλίων ἄσπρων. Τὸ πολιορκη-
 τικὸν πυρεβολικὸν ὑπὸ τὸν προθυμότατον διοικητὴν Χα-
 σὰν Σοκολλί μετεκομίσθη διὰ πλοίων ἀπὸ Σεγεδίνης εἰς
 τὸν Τίβισκον μέχρι τοῦ Ζόλνοκ, ἐντεῦθεν δὲ δι' ἐλκύθρων
 ὑπαληλιμμένων ἐλέω καὶ λίπει εἰς Ἑρλάου. Τὰ πρὸς πό-
 λεμον ἐκομίζοντο τὰ μὲν ἐπὶ ὑποζυγίων, τὰ δὲ διενεμή-
 14 θησαν εἰς τὸν στρατὸν ὅπως μετακομισθῶσιν εἰς Ἑρλάου,
 Σεπτ. ἔνθα ἕκαστος ἀπέδωκε τὸ μετακομισθὲν ὑπ' αὐτοῦ. Τῇ
 4596 τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἀπὸ Ζόλνοκ πορείαν ὁ στρατὸς
 κατεσκήνωσεν ἐν τῇ τερπνῇ πεδιάδι τοῦ Ἑρλάου.

Κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ Ὁμάρ· « Πρώταξον τὴν ὑπόσχεσιν
 τῶν βημάτων σου », ἐπέμφθη πρὸς τὴν φρουρὰν αὐτοκρα-
 τορικὴ πρόσκλησις, ἐν ᾗ ὁ σουλτάνος Μωάμεθ προσεκάλει
 εἰς τὸ Ἰσλάμ τὴν φρουρὰν, εἰ ἐβούλετο παραδοῦναι τὸ φρού-
 ριον, ὑποσχόμενος ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέραν ἔξοδον ἐν τύπῳ
 ὄρκου, ᾧ οὐδέποτε ἄλλοτε ἐχρήσατο, τουτέστι· « Πρὸς τοῦ ἵπ-
 που, ὃν ἵππευε, πρὸς τοῦ ξίφους, ὃ ἦν ἐζωσμένος » (1). Τῇ ἐβ-
 δόμῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸν βομβαρδισμόν τῆς πόλεως τὰ στρα-
 τεύματα ἀπῆλθον ἀπὸ τῆς πυρπολουμένης πόλεως εἰς τὴν
 ἀκρόπολιν. Παρὰ τὰς προτροπὰς καὶ τὴν ῥητορείαν καὶ πίσιν

(1) Πιστεβί, φ. 231.

τοῦ θανάτωθέντος Γουλλιέλμου Τρέζκα ἡ στάσις τῶν ἀχαλινώτων Βαλλόνων ἠνάγκασε τοὺς ἀξιωματικούς εἰς παράδοσιν, οὗτοι δὲ ἐπέμφθησαν ὡς ὁμηροὶ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον, ὅπου διέμενον ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ ἱστοριογράφου, τότε δὲ δεφτερδάρ, Μωάμεθ Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Καραμανίας. Παρὰ τὸν ὄρκον εἰς τὸν ἵππον καὶ τὸ ξίφος οἱ γενίσταροι ἐφώρμησαν πρὸς τοὺς ἐξελθόντας τοῦ φρουρίου τέσσαρας χιλιάδας καὶ πεντακοσίους ἄνδρας καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς πρὸς ἐκδίκησιν τῆς σφαγῆς τοῦ Χατβάν, μεθ' ὁμοίας βδελυρᾶς καὶ ἀπανθρώπου ὀμότητος ἐκδείραντες καὶ ἀκρωτηριάσαντες αὐτούς. Ἐν Χατβάν οἱ Βαλλόνοι ἐξέδειραν τοὺς Τούρκους καὶ ἠκρωτηρίασαν αὐτούς, ἐνταῦθα δὲ εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀπιστίας αὐτῶν ἐξεδάρησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἡννουχίσθησαν. Τότε, ἀφηγοῦνται οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι, ἐπληρώθη ἀρχαῖον μεθόριον ἄσμα (1), οὗ ἡ ἐπὶ πρὸς προφητικῶς ἐνουθέτει τοὺς ἐν Ἑρλάου ἀποφυγεῖν παράδοσιν εἰς χεῖρας Τούρκων. Ἐκ τῶν δέκα ἀξιωματικῶν, οἵτινες διέφυγον τὴν σφαγὴν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ δεφτερδάρ, οἱ μὲν ἠτίμασαν ἑαυτοὺς ἀπομόσαντες τὴν πατρίαν πίστιν καὶ ἀσπασθέντες τὸν ἰσλαμισμόν, οἱ δὲ, ὡς ὁ Κογοράνης καὶ ὁ Βετζενύει, ἐλυτρώθησαν ἤδη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὁ δὲ Βάρτζης καὶ Κίνσκης ἐσώθησαν μετὰ ταῦτα δραπετεύσαντες ἀπὸ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ πύργου Νεβοΐσου, ὅθεν ἐξῆλθον ὕστερον καὶ ὁ Τρέζκας καὶ Θούρν. Ὁ Παῦλος Νυαρὺ, φρούραρχος, παρεδόθη τῷ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων. Ἡ φρουρὰ τοῦ Ἑρλάου ἀνετέθη τῷ βεγλέρβεγῃ τῆς Ἀνατολῆς Μωάμεθ, ὁ δὲ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Βελῆς ἀνηγορεύθη διοικητῆς τῆς Ῥούμελης, διεδέξατο δ' αὐτὸν

(1) Πετσεβί, φ. 231. Ναϊμά.

ὁ ἱπποστασιάρχης Χασάν Τερνακτζί. Ὁ διοικητὴς τοῦ Φουνφκίρχεν συνέταξεν ὡς δεφτερδάρ τὰ περὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἑρλάου, καθ' ἃ ἐξεδόθησαν ὕστερον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ βεράτια ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γραφείου. Μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἀγᾶς τῶν ἀλάλων. Ὅσον ἔλειπεν ὁ λόγος τῷ κομιστῇ, τοσοῦτον ἐπλεόναζεν ἡ ῥητορεία τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σεαδεδδὶν περὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἑρλάου καὶ τῆς περιφήμου αὐτοῦ κασιδέ. Δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἑρλάου συνήφθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Κερσεζτέ, ἐνθα ὁ Σινσίας πρὸ τῆς εἰς τὸν Τίβισκον ἐκβολῆς ἐξαπλοῦται εἰς ἔλη, ἐπὶ τρεῖς ἐπαλλήλους ἡμέρας τρεῖς ἀξιόλογοι μάχαι μεταξὺ τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων καὶ τῆς βραδυνάσσης δυνάμεως τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαξιμιλιανοῦ καὶ τοῦ Σιγισμούνδου, ἡγεμόνος τῆς Τρανσίλβανίας, τῆς πορευομένης πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἑρλάου. Τῇ 23
'Οκτ.
1596 πρώτῃ ἡμέρᾳ ἡττήθη ὁ εὐνοῦχος Τζαφέρ Πασᾶς, ὃς ὑπέμεινε μετὰ λεοντίου ἀνδρίας τὴν ὑπερβάλλουσαν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν, ἀποβαλὼν χιλίους γενιτσάρους, ἑκατὸν σπαῖδας καὶ τρία καὶ τεσσαράκοντα τηλεβόλα (1). διὸ καὶ καθηρέθη τῆς ἀρχῆς ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης, πρὸς ὃν ἀπεδύθη ἐν μέρει ἡ ἥττα αὕτη, διεδέξατο δ' αὐτὸν καὶ αὖθις ὁ βεζύρης Χασάν Σοκολλί. Ὁ σουλτάνος, κλίνων πρὸς ἀποχώρησιν, συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ἐν

(1) Κατὰ τὰ τουρκικὰ δελτία ὁ ἐχθρικός στρατὸς συνέκειτο ἐκ τριακοσίων χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἐξ ἑκατὸν τηλεβόλων, ἐκ τῶν στρατευμάτων τοῦ βασιλέως τῆς Βιέννης, τῆς Ἰσπανίας, τοῦ Πάπα, τοῦ μεγάλου δούκους τῆς Φλωρεντίας, τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τῆς Τρανσίλβανίας καὶ τῶν ἐπὶ ἐκλεκτόρων. Ναϊμά, σ. 80. Σελανικί, σ. 634. Ὁ Ναϊμά ἀναφέρει τὴν ἀληθῆ ἀπώλειαν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἀποσκευῶν, ἀλλ' ἀνάγει τοὺς πεσόντας μόνον εἰς τριάκοντα.

ὧ δ Σααδεδδίν, ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου μετ' ἀκατα-
μαχήτου ῥητορείας ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς μὴ ἀποχω-
ρήσεως καὶ τῆς προσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ τῆς παιδάδος
εἰπών· « Ἀνήκουστον ἵνα Παδισάχ τῶν Ὁθωμανῶν στρέψῃ
τὰ νῶτα ἀλόγως τοῖς ἐχθροῖς ». Τινὲς προὔτειναν ἵνα ὁ Χα-
σάν Πασᾶς Σοκολλί ταχθῇ πρὸς ἐπίθεσιν· « Τοῦτο οὐκ ἔστιν
ἔργον Πασάδων, ἐφώνησεν ὁ Σααδεδδίν. Ἐνταῦθα ἀναγκαία
ἡ παρουσία αὐτοῦ τοῦ Παδισάχ ». Παραυτὰ ὁ ῥεῖς Ἐφέν-
δης ἐπέστειλε πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων
Φεθ Γιράϊ, ἵνα προσάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους, ὁ δὲ Σααδεδδίν
ἐπέστειλε διὰ βραχέων τῷ Μωάμεθ Πασᾶ, φρουράρχῳ τοῦ
Ἑρλάου· « Εἰ καὶ τὰ στρατεύματα τῆς Ἀνατολῆς ἐτάχθη-
σαν εἰς φρουράν τοῦ Ἑρλάου, ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει ἵν' ἀπο-
τελέσωσι τὴν δεξιὰν πτέρυγα ἐν μάχῃ ἐκ τοῦ συσάδην » (1).
Μετὰ ταῦτα οἱ κράττει ἐκήρυξαν μέγαν ἱερὸν ἀγῶνα, ὁ
δὲ Μωάμεθ Πασᾶς ἐξῆλθε τῇ ἐπιούσῃ πρωΐᾳ τοῦ Ἑρλάου
μετὰ τοῦ σουλτάνου. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μετὰ μεσημβρίαν
ἔλαβεν ὁ μέγας βεζύρης αὐτόγραφον τοῦ σουλτάνου λέ-
γον· « Λαλὰ μου, τί σοι δοκεῖ, εἰ κατέλιπόν σε ἐνταῦθα ὡς
σερδάρ, ἐγὼ δ' ἐπορευόμην εἰς Κωνσταντινούπολιν; » Ἐν
ᾧ δ' ὁ ἐπὶ τούτῳ περίτρομος γενόμενος μέγας βεζύρης
ὑπηγόρευε τῷ ῥεῖς ἐφένδῃ ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτά-
νον, οὗτος μετεπέμψατο ἀμφοτέρους. Ἐν τῷ προσκηνίῳ
ὁ Ἰβραήμ διελέχθη διὰ βραχέων πρὸς τὸν Γαζνεφέρ τὸν
ἀρχιαυλάρχη, τὸν ἀρχηγὸν τῶν λευκῶν εὐνούχων καὶ
τὸν φίλον τῆς ἐπιστήμης Οὐγγρον ἐξωμότην. Σύνημα
ἀφίκοντο τρεῖς καὶ ἐξήκοντα αἰχμάλωτοι ἀλυσίδετοι, ἀπο-
σταλέντες ὑπὸ τοῦ καλγὰ σουλτάν Φεθ Γιράϊ, οἵτινες

(1) Ὁ Ναιμά λέγει, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔθος τοῦτο τὰ
ἀσιανὰ στρατεύματα ἐν τοῖς ἐν Εὐρώπῃ πολέμοις κατέϊχον τὴν ἀριστερὰν
πτέρυγα.

24 γνωρίσαντες πόσον μεγάλη ἦν ἡ ἐχθρική δύναμις, ἡ αὐ-
 'Οκτ. τοκρατορική καὶ ἡ τρανσυλθανική, ἐσφάγησαν. Τῇ ἐπιούσῃ
 ἐμάχοντο περὶ τῆς διὰ τῶν πόρων τῶν ἐλῶν διαβάσεως
 ὁ Χασάν Σοκολλί, ὁ Σινάν, υἱὸς τοῦ θανατωθέντος με-
 γάλου βεζύρου Φερχὰδ, καὶ ὁ κιαγιά τοῦ μεγάλου βεζύ-
 ρου πρὸς τὸν Σβαρζενβέργ καὶ τὸν Τεουφενβάχ. Ἐν ἑκα-
 τοντάσιν ἀνδρῶν ἑκατέρωθεν πεσόντων ἦσαν ὀνομαστοὶ
 ἀξιωματικοί, ὡς ὁ Δίτμαρ ὁ ἐκ Κενισθέργης καὶ ὁ Βα-
 26 βαρὸς Φρόνσβεργ. Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ (Γ) ἀμφοτέρω οἱ στρα-
 'Οκτ. τοὶ ἴσαντο ἀντιπαρατεταγμένοι πρὸς ἀλλήλους. Ὁ σουλ-
 τάνος ἦν ἐν μέσῳ τοῦ ὀθωμανικοῦ παρὰ τῇ ἱερᾷ σημαίᾳ,
 ὀπίσω δ' αὐτοῦ αἱ ἐξ ἵλαι τῆς ἐφίππου σωματοφυλακῆς,
 ἐκ δεξιῶν οἱ βεζύραι, ἐξ εὐωνύμων οἱ ἀρχιστρατοδίκαι, ἐπὶ
 κεφαλῆς δὲ τούτων ὁ ἐν λόγοις καὶ ἔργοις ἐπίσης δυνα-
 τὸς σοφὸς Σεαδεδδίν, ὀπίσω δὲ ἡ ἀποσκευὴ ὑπὸ τὴν ἀρ-
 χηγίαν τῶν μουτεφερρίκᾶ. Αἱ ἄμαξαι τῶν τηλεβόλων, ὡς
 συνήθως δι' ἀλύσεων πρὸς ἀλλήλας δεδεμένοι, ἀπετέ-
 λουν τὸ πρόσθιον ἀμυντήριον. Ἐπὶ τῆς μιᾶς πτέρυγος
 ἦσαν τέσσαρες βεγλερβέγνηδες, ὁ τῆς Ἀνατολῆς, Καρα-
 μανίας, Χαλεπίου καὶ Μαρασίου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ὁ τῆς
 Ῥούμελης καὶ τοῦ Τεμεσβάρ. Τὴν προφυλακὴν ἤγειν ὁ
 βεγλερβέγνης τοῦ Διαρβεκίρ ὑπὸ τὸν βεζύρην Κιγάλαν.
 Ἐκκλησία κατὰ τὴν διάβασιν πόρου τινος τῶν ἐλῶν κατ-
 ελήφθη ὑπὸ τῶν γενιτσάρων καὶ τηλεβόλων. Ἐνταῦθα
 ἐπετέθησαν οἱ Οὐγγροὶ καὶ οἱ Γερμανοί, ἀλλὰ μόλις βρα-
 δέως μετὰ μεσημβρίαν, ἔφερον δὲ εἰς σύγχυσιν τὸ μέρος
 τοῦ στρατοῦ, ὅπου ἦν αὐτὸς ὁ σουλτάνος. Οὗτος μετέβη
 ἐγγίζοντος τοῦ κινδύνου εἰς τὰ ὀπισθεν τοῦ στρατοῦ, εἰς
 τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν μουτεφερρίκᾶ Ἰουνίς (1).

(1) Ναϊμά, Χασανβεγζαδὲ καὶ Πετσεβί. Ὁ Μωάμεθ οὖν οὐκ ἔφυγεν εἰς
 Ζόλνοκ, ὡς λέγει ὁ Ἰστουάνφης, οὐδ' εἰς Ἐρλάου, ὡς φρονεῖ ὁ Ἰάνσων.

Ἡ μάχη ἀπέβη ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν καὶ Οὐγγρων λα-
βόντων λείαν ἐννέα καὶ ἑκατὸν τηλεβόλα, ἡ ἡμέρα δὲ ἐτε-
λεύτα ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ τὸ αὐστηρὸν πρόσταγμα τοῦ Μα-
ξιμιλιανοῦ τὸ ἀπαγορεῦον τὴν λείαν ἐτηρεῖτο· ἀλλὰ τού-
του ἐπιλαθόμενοι οἱ ὑπ' αὐτὸν ἐπέπεσον ἀρπάζοντες πρὸς
τὰς σκηνάς τοῦ σουλτάνου, ἐνθα οἱ παῖδες, οἱ μάγειροι
οἱ ξυλοφόροι, οἱ καμηληλάται, οἱ τοῦ ἵπποστασίου, οἱ
σκηνοφύλακες ἐν ἑλλείψει ὀπλῶν ἔλαβον ράβδους, κοχι-
λιάρια, ἀξίνας, μαχαίρας, ὀβελοὺς καὶ πασσάλους καὶ
ἀντέστησαν. Ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου, ὅτε κατὰ
τὸ ρῆμα τῆς ἱερᾶς γραφῆς τοῦ ἰσλὰμ *αἱ καρδίαι ἀνέ-
βαινον ἐπὶ τοὺς λάρυγγας*, προσεῖπεν ὁ χά-
τζας Σεαδεδδὶν τῷ σουλτάνῳ τοὺς σοφοὺς λόγους· «Ἡ
νίκη περιμένει τὴν ὑπομονήν, τοῖς δυσχερέσει δὲ ἐπονται
εὐχερῆ.» Ὁ Μωάμεθ περιεβάλετο τὸν μανδύαν τοῦ Προ-
φήτου, ὃς ἐστὶ τὸ ἱερώτατον λείψανον τοῦ θησαυροῦ τῶν
σουλτάνων, καὶ εἶχετο εὐσταθῶς τῆς ἱερᾶς σημαίας. Τὴν
ἤτταν ἔκρινεν ὁ Κιγάλας, ἐξελθὼν ἐξαπίνης μετὰ τοῦ ἵπ-
που τῆς πρωτοπορείας ἐκ τῆς ἐνέδρας, καθ' ἣν ὥραν
οἱ Γερμανοὶ ἤδη ἕστησαν τὰς σημαίας τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ
τῶν κιβωτίων τοῦ θησαυροῦ καὶ ὠρχοῦντο ἐπ' αὐτῶν (1).
Ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ὁ Κιγάλας διεσκέδασεν εἰς τὰ ἔλη
καὶ ἐξηφάνισε δίσμυρίους ἵππεῖς, οἵτινες ἐπέπεσον πρὸς
τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ στρατοῦ. Τότε πανικός φόβος
κατέλαβε τὸν χριστιανικὸν στρατὸν, ἡ φυγὴ ἦν καθολική.
Πλέον τῶν πενταχισμυρίων ἀπώλοντο ἐν τοῖς ἔλεσιν ἡ

(1) Ὁ Ναῖμα καὶ Χατζῆ Κάλφας, παρὰ τῷ Φεζλικῷ ἀφηγοῦνται τὴν μάχην
ταύτην ὁλως διάφορον. Κατὰ τοῦτον ἡ μάχη τοῦ Κερεσζτε διήρκεσε δύο ἡμέ-
ρας, κατ' ἐκεῖνον δὲ ἡ μάχη τῶν Οὐγγρων ἐγένετο μετὰ μεσημβρίαν, ἡ δὲ
ἡττα αὐτῶν τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

ὑπὸ τοῦ ξίφους τῶν Τατάρων, οἵτινες πανταχόθεν ἐδίωκον τοὺς ἐχθροὺς. Δεκακισχίλια δουκάπα ἐν χρυσῷ καὶ ἐπτὰ καὶ ἑννεήκοντα τῶν καλλίστων τηλεβόλων ἐγένοντο λεία.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη νίκη, ἣν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι παραβάλλουσι πρὸς τὴν τοῦ Μοχάτς καὶ Τζαλδιδιρὰν ἢ κρίνουσιν ἀνωτέραν, ἐστὶν ἰδίᾳ ἔργον τοῦ Σεαδεδδίν, οὗ τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐγλωττία ἐπείσαν τὸν σουλτάνον ἵνα μείνῃ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης (Z). Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ νίκη αὕτη ἐστὶν ἔργον τοῦ Κιγάλα, ὃς τῇ αὐτῇ ἐτι ἐσπέρα, ἐγκωμιάζων τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ σουλτάνου καὶ πρὸς ἀμοιβὴν αὐτῶν προσηγορεύθη μέγας βεζύρης, βοηθούτων τῶν φίλων αὐτοῦ Σεαδεδδίν καὶ Γαζνεφέρ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ κατεδίωκε τοὺς φυγάδας, τῇ δὲ πρώτῃ τῆς ἐπαύριον, ἀγνοῶν ἐτι τὰ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ σουλτάνου συμβάντα, ἐξετέλει τὰ ἔργα τοῦ ἀνωτάτου ἀξιώματος τοῦ κράτους, τῆς σφραγίδος μὴ ἀπαιτηθείσης παρ' αὐτοῦ. Ὁ Σεαδεδδίν ἐδήλωσε τὴν ἐκπληξίν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀρχιαυλάρχην Γαζνεφέρ, ὁμοφρονοῦντα ἐντελῶς, ὡς αὐτὸς, περὶ τούτου· ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμησε δηλῶσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον· διότι ἐγίνωσκον τὴν πρὸς τὸν Ἰβραῖμ εὐνοίαν αὐτοῦ. Τότε ὁ ἱπποστασιάρχης Ἀχμέτ Ἀγᾶς, παρὼν ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ, εἶπεν, ὅτι ἐδύνατο τυχεῖν εὐκαιρίας καὶ ἀνενεγκεῖν τὴν ὑπόθεσιν· «Πράξον οὕτω, εἶπεν ὁ Γαζνεφέρ, ἐρώτησον ἐν εὐθέτῳ καιρῷ, ποῖον ἵππον κελεύει σήμερον ἵππεῦσαι πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἀλόντος στρατοπέδου». Ὁ ἱπποστασιάρχης, ἄξεστος Τοῦρκος, οὐκ ἐφοβήθη ἀνενεγκεῖν τῷ σουλτάνῳ τὴν παραγγελίαν τοῦ Γαζνεφέρ, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐννοήσας τὴν διαλανθάνουσαν ἐννοίαν τῶν λόγων τούτων, οἵτινες ἀναμιμνήσκοντες τὴν νίκην τῆς προτεραίας, ὑπεμίμνησκον συγχρόνως αὐτὸν τίνι ὥφειλεν

αὐτήν, εἶπε μετὰ τινα σκέψιν· «Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος λαβέτω τὴν σφραγίδα καὶ κομισάτω αὐτήν πρὸς τὸν Σινάν (Κιγάλαν)». Ἐξελθὼν ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ προστάγματος τοῦ Μωάμεθ, ἀπήντησε τῷ ἐπανερχομένῳ εἰς τὸ στρατόπεδον μεγάλῳ βεζύρῃ, πρὸς ὃν ἀνήγγειλε τὸ πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν, ὅπου λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὴν αὐτοκρατορικὴν σφραγίδα ἐνεχείρισε τῷ Σινάν.

Ὁ Κιγάλας κατὰ τὴν βραχείαν μεγάλῃν βεζυρίαν διεκρίθη ἐπὶ τοῖς ἀσυνέτοις, χαλεποῖς καὶ φθοροποιοῖς βουλευμασι. Κατὰ τὰς πρώτας τρεῖς ἡμέρας ἐξήτασε τὸν στρατόν· ἐπειδὴ δὲ ἔλειπον τρισμῦριοι τιμαριοῦχοι ἢ μισθοφόροι, ἐστέρησεν αὐτοὺς τῆς μισθοφορᾶς, ἐσιγμάτισεν αὐτοὺς ὡς φυγάδας καὶ κατεδίωξεν ὡς τοιοῦτους πανταχοῦ τῆς αὐτοκρατορίας, καταγνοὺς αὐτῶν πρόστιμον ἢ θάνατον· παραχρῆμα δ' ἐθανάτωσε πολλοὺς αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀγᾶν τῶν μουτεφερρίκᾶ Τουνίς, εἰς οὗ τὴν σκηνὴν κατέφυγεν ὁ Μωάμεθ ἐπὶ τῆς μάχης, ἄλλους δὲ, ὡς τὸν μουτεφερρίκᾶ Τζαχί καὶ τὸν Πασᾶν τοῦ Χαλεπίου Σοχράδ, ἠτίμασεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ στρατοῦ, διατάξας ἵνα περιαχθῶσι διὰ τοῦ στρατοπέδου ἐν σχήματι γραιῶν. Οὕτως ἐνόμιζεν ὁ Σινάν, ὅτι ἐδύνατο ἐπανορθῶσαι τὴν ἀφανισθεῖσαν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καὶ ἀποφυγεῖν εἰσαεὶ τὸν κίνδυνον τῆς λειποταξίας, δι' ἣν ἡ ἐσχάτη μάχη παρ' ὀλίγον ἀπώλετο· ἀλλὰ τὸ ἀποβᾶν ἦν πάντῃ ἄλλο, μᾶλλον ὀλέθριον πρὸς τὸ κράτος ἢ πρὸς τὴν τῶν δειλῶν φυγὴν. Οὗτοι, πανταχόθεν καταδιωκόμενοι, κατέφυγον εἰς Ἀσίαν, ἐνθα συνησπίσθησαν ὡς ἀντάρται. Οὕτω δὲ τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ, ἦν τὸ πεδίον, ἐξ οὗ ἀνεβλάστησε τὸ ὀλέθριον σπέρμα τῆς ἀνταρσίας, ὃ μετὰ τινα ἔτη ἐπεπάνθη εἰς ὄλεθρον

τοῦ κράτους. Οἱ φῖ ρ α ρ ῖ, τουτέστιν οἱ φυγάδες τοῦ Κε-
ρεσζ'νέ, ἐγένοντο οἱ τ ζ ε λ α λ ῖ, ἤτοι οἱ ἀντάρται τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας, οἱ δὲ ἐκ τῶν ἀγριανικῶν πεδιάδων τῆς
Οὐγγρίας ἀπὸ τῶν ἀπίστων φυγόντες λειποτάκται ἀντέ-
στησαν ἐνόπλως τοῖς ἀδελφοῖς μουσουλμάνοις ἐν τοῖς
καῖστριανικοῖς, κιλβιανικοῖς καὶ ὕρκανικοῖς πεδίοις. Οὐχ
ῆσσαν ὀλέθριον βούλευμα ἦν ἡ καθαίρεσις τοῦ χάνη τῆς
Ταυρικῆς Γαζὶ Γιράϊ· διότι οὐ παρέστη αὐτὸς εἰς Ἑρλάου,
ἀλλ' ἐπεμφε μόνον τὸν ἀδελφὸν Φέθ Γιράϊ, τὸν καλγάν,
καὶ τοῦτον οὐχὶ μετὰ τῆς ποθουμένης ἀναγκαίας δυνά-
μεως· ἀντὶ δὲ τοῦ Φέθ Γιράϊ ἀνηγορεύθη ὁ ποτέ νουρρε-
δὶν (δεύτερος διάδοχος) Βάχθ Γιράϊ, υἱὸς τοῦ Ἀαδὶλ
Γιράϊ, καλγὰ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σελαμέτ Γιράϊ νουρ-
ρεδὶν. Ἀμεσον παρακολούθημα τῶν ἀναγορεύσεων τούτων
ἦν ἡ ἀνταρσία τῆς Ταυρικῆς (1). Μόλις μῆνα διήρκεσεν
ἡ μεγάλη βεζυρία τοῦ Κιγάλα.

Ὁ Μωάμεθ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τοῦ
Ζόλνοκ, τῆς Σεγεδίνης, τοῦ Πετερβαρδέιν καὶ τοῦ Βελ-
γραδίου. Ἐλθὼν εἰς Χιρμενλί ἔλαβεν, ἐντὸς τοῦ ὀχήμα-
τος ἐπιὼν, παρὰ τοῦ Σουλεϊμάν ἀγᾶ, τοῦ ἐμπιστοτάτου
τῇ βασιλομήτορι ἀλάλου, ἐπιστολὰς ταύτης συγχαιρού-
σης αὐτῷ ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ κατακρινούσης τὴν ἐκλογὴν
τοῦ Κιγάλα· εὐθὺς δ' ὥς ἀπέβη τῆς ἀμάξης, ἐκέλευσε τὸν
τζαούσδασην Κιταβτζὶ Ὁμέρ ἵνα λάβῃ τὴν σφραγίδα
παρὰ τοῦ Κιγάλα καὶ παραδώσῃ αὐτὴν τῷ Ἰβραῖμ. Ὁ
ἀρχιμποστασιάρχης Ἀχμέτ, οὗ ἡ δραστηριότης ὠφέλησε
τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Ἰβραῖμ, τῷ χότζα καὶ τῷ ἀρχιαιλάρχη,
καθηρέθη, ὁ δὲ Σιγάλας ἐξωρίσθη εἰς Ἀκσέρ τῆς Μικρᾶς

(1) Ναῖμά, σ. 90. Οἱ ἐπὶ τὰ πλανῆται ἀστέρες, ἐν τῷ χειρο-
γράφῳ τοῦ Ἰταλίνσκου φ. 76.

Ἀσίας. Ὁ Χασάν, υἱὸς τοῦ Σοκολλί, διοικητῆς τοῦ Βελ-
γραδίου, κατέλιπεν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τῷ Σα-
τουρτζὶ Μωάμεθ· διότι παρέστη τῇ καθαιρέσει τοῦ Ἰβραήμ,
ὁ δὲ Σεαδεδδὶν, αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῆς τελευταίας ἐκστρατείας,
ἔλαβεν ἐντολὴν ἵνα τὸν τεύθῃ μὴ ἀναμίγνηται τοῖς πράγ-
μασι, μηδὲ τῇ προαγωγῇ τῶν οὐλεμάδων. Τὸ ἀξίωμα
τοῦ νισαντζὶ Λάμ Ἀλῆ Τζελεπῆ, ὃς ἔγραψε τὴν περὶ
τῆς νίκης τοῦ Κερεσζτέ ἀναφορὰν, πάντῃ εὖνουν τῷ Σι-
γάλα καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐπαινοῦσαν αὐτόν, ἐδόθη τῷ ῥεῖς
ἐφένδῃ Μουράτ, ὃν διεδέξατο ὁ Ὀκτζιζαδὲ (1), ὀνομαστός
ἐπὶ τῇ καλλιιεπαίᾳ αὐτοῦ (H). Πρὸς μείζονα ταπείνωσιν
τοῦ Σεαδεδδὶν ὁ Ἰβραήμ ἀπεχειροτόνησε τὸν υἱὸν αὐτοῦ,
στρατοδίκην τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἀντικατέστησεν αὐτόν
διὰ τοῦ φανερόμισου Κουσιαγιά, τέως δικαστοῦ τῆς Μέκ-
κας. Οὗτος, ὁ Δαμάτ Ἐφένδης, ὁ ποτὲ ἀρχιδικαστῆς
τῆς Ῥούμελης, καὶ ὁ πρότερος μέγας ποιητῆς Βακὶ εἰρ-
γίασθησαν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἐξορίαν τοῦ ἀντιπάλου αὐ-
τοῖς Σεαδεδδὶν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πρωτευσούσης, ὑπέβαλον
δὲ πρὸς τοῦτο διὰ τοῦ καλάμου τοῦ νέου ῥεῖς ἐφένδῃ
Ὀκτζιζαδὲ ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον, ἦν ὁ μέγας
βεζύρης παρέπεμψε μετὰ γραμματίων ὁμοίας ἐννοίας πρὸς
τὴν βασιλομήτορα καὶ τὸν ἀγῶν τοῦ γυναικωνίτου· ἀλλ'
ὁ χότζας, ἐγκαίρως καὶ ἀρκούντως λαβὼν τούτων γνῶσιν,
ἀντέπραπτε πρὸς τὰς ὑπονόμους τῶν ἐχθρῶν διὰ τῶν
ἐν τῷ γυναικωνίτῃ φίλων. Οὗτοι παρέστησαν τῷ σουλ-

(1) Ὀκτζιζαδὲ Μωάμεθ σάχ Ἐφένδης. Οὗτος ἀνάγκη ἵνα μὴ συγχέεται
πρὸς τὸν ῥεῖς Ἐφένδην Ὀκτζιζαδὲ, πατέρα. Κατέλιπεν ἀξιολογητάτην
Ἰνσᾶ καὶ συλλογὴν τεσσαράκοντα παραδόσεων τοῦ Προφήτου· ἐτελεύτησε
τῷ 1039 (1629) γενόμενος πεντάκις νισαντζὶ. Ὁρα Ῥεσμὶ, βιογραφίαι τῶν
ῥεῖς Ἐφένδων, ΚΔ.

τάνω, ὅτι ἀσύμφορόν ἐστιν ἵνα ἐκθέσῃ ἑαυτὸν ταῖς ἀραῖς πολυμαθοῦς καὶ ἐξόχου γέροντος⁽¹⁾, ὡς ὁ Σεαδεδδίν. Οὕτω δὲ ἔμενον τὰ πράγματα, ὡς εἶχον· ὥστε ὁ Σεαδεδδίν ὤφειλεν ἡσυχάζειν καὶ μὴ ἀναμίγνυσθαι ταῖς προαγωγαῖς τῶν οὐλεμάδων, περὶ ὧν τοῦντεῦθεν μόνον ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ μουφτί ἀπὸ κοινοῦ ἐβουλεύοντο.

Ἀγγελθείσης τῆς ἀφίξεως τοῦ Μωάμεθ ἡ βασιλομήτωρ προὔπῃντησεν αὐτῷ ἐν τοῖς μεγάραις τοῦ προαστείου Δαοῦτ Πασᾶ μετὰ πασῶν τῶν ἄλλων σουλτανῶν τοῦ γυναικωνίτου. Ὁ καϊμακάμης Πασᾶς, τοποτηρητὴς τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ διοικητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προπεμπόμενος ὑπὸ τῶν παρεπιδημούντων τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει βεζυρῶν Χίζρ καὶ Μαχμοῦτ Πασᾶ, διοικητῶν τοῦ Βαγδάτ καὶ τῆς Ταβρίδος, ἐχώρησε μέχρι τοῦ Τζεχμετζέ, τοῦ ἀρχαίου Ἀθύρα ἢ Ῥηγίου, πρὸς ἀσπασμόν τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου. Ὁ Μωάμεθ διενυκτέρευσε ἐν Δαοῦτ Πασᾶ, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆλθε θριαμβικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οἱ βεζύραι καὶ οἱ οὐλεμάδες, ἡγουμένων τοῦ καϊμακάμη καὶ τοῦ μουφτί, ἴσταντο παρατεταγμένοι ἐν τῷ λειμῶνι τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ ἵνα ὑποδέξωνται τὸν σουλτάνον δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ εἴτα προελάσωσιν εἰς τὴν πόλιν. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι, ὅθεν διήρχετο ὁ Μωάμεθ, ἦσαν κεκοσμημέναι πολυτελέσιν ὑφάσμασι καὶ πολυχρόις τάπησιν· ἐν τῇ περιστάσει δὲ ταύτῃ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Γάλλοι ἔμποροι ἐπεσκίασαν τοὺς Ὀθωμανούς. Οἱ διοικηταὶ τῶν τεμενῶν καὶ τῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων ἐξήρτησαν ἀπὸ τῶν οἰκοδομῶν τῶν ἱδρυμάτων τούτων θυμιατήρια, ἀφ' ὧν ἐξητμίζοντο νεφάλια ἀρωμάτων. Οἱ

(1) Ὁ Σεαδεδδίν τῷ 943 (1550) ἦγε τὸ ἐξηκαστὸν ἔτος.

ἐπιμεληταὶ τῶν μεγάλων τεμενῶν τῶν σουλτάνων ἐθυσαν ἕκαστος εὐχαριστήρια τρεῖς βόας καὶ δέκα πρόβατα, οἱ δὲ τῶν ἄλλων τεμενῶν ἕκαστος ἓνα βοῦν καὶ πέντε πρόβατα. Οἱ ἱμάμαι, οἱ σέχαι, οἱ μουεζῖνοι καὶ οἱ δερβίσαι ἀνεβόων παντοχόθεν, ζῆθι ἐπὶ μήκισον καὶ εὐδαίμονε, ὁ ὁμιλος δὲ τῶν παιδῶν ἀπεκρίνετο πρὸς τοῦτο, Ἀμήν, Ἀμήν. Ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ ἦσαν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους ἄνδρες τῶν διαφόρων συντεχνιῶν καὶ ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους ἐργάται τοῦ ναυστάθμου. Ὁ νεωστὶ ἀφικθεὶς Πέρσης πρεσβευτὴς Σουλφικάρ, χάνης τοῦ Ἐρδεβίλ, ἦν πρὸ τῆς πύλης τοῦ ἰδίου μεγάρου ἐγγὺς τοῦ τεμένους τοῦ πορθητοῦ μετὰ πάσης τῆς ἀκολουθίας καὶ ἐπτὰ κελήτων, οἵτινες πλουσίως ἐπεσκευασμένοι κατὰ τὸν τρόπον τῶν Τατάρων. Οὐσθέγων ἐχρεμέτιζον καὶ ἐπτέρνιζον ἡχούντων τῶν ἀργυρῶν φαλάρων· ἦν δὲ ἐστρωμένη ἐκ προσιτάγματος αὐτοῦ ἡ ὁδὸς, δι' ἧς διήλαινεν ὁ αὐτακρατορικός κέλης, διὰ πεντακοσίων καὶ πλέον πήχεων πολυτίμου ὑφάσματος. Ἐν μέσῳ τῶν ἱππουρίδων προέλαμπεν ἡ ἱερά σημαία τοῦ Προφήτου, ὡς ὁ φωτεινὸς πυρὴν τοῦ κομήτου τούτου τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης. Ἐλθόντος τοῦ σουλτάνου εἰς τὰ νέα ἀνάκτορα, ὁ μέγιστος ποιητὴς τῶν χρόνων τούτων, ὡς λυρικὸς δὲ μέχρι τοῦδε ἀνέφικτος παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, Βακί, τουτέστιν ὁ αἰώνιος, παρέδωκεν αὐτῷ ᾠδὴν, ἣν ἐποίησεν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ. Ἐπὶ ἐπτὰ ἡμέρας διήρκεσαν αἱ λυχνοκαταίαι καὶ αἱ πανηγύρεις τοῦ θριάμβου. Ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς, ὁ πρὸ τεσσάρων καὶ 26 δέκα ἡμερῶν ἐλθὼν ἵνα συγχαρήσῃ τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ 1596 Νοεμβ. ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ ἀναγγείλῃ τὴν κατὰ τοῦ σάχη

(1) Summario delle Relaz. venet. 1599.

τῶν Ουσβέγων νίκην, ἐγένετο δεκτὸς πανηγυρικώτατα, διέπρεπε δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβευτῶν ἐπὶ τῇ λίαν στενῇ κυρθασίᾳ ἐκ ῥαβδώτου σθητικοῦ ὑφάσματος, κεκοσμημένη ἀδάμασι καὶ πτεροῖς ἐρωδιοῦ, ὁμοίᾳ πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων βασιλέων τῆς Περσίας. Τοιαύτη ἐκομίζετο καὶ πρὸ αὐτοῦ. Ὀλίγῳ ὕστερον μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Μωάμεθ συνέτυχε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ· ὁ δὲ ἠρώτησεν αὐτόν· «Ὁ σάχης Ἀββάς ἐστίν, ὡς ὁ πρόγονος αὐτοῦ σάχης Ταμάσπ, φίλος τῶν ἐπιστημῶν»; Καταφατικῶς ἀποκριναμένου τοῦ πρεσβευτοῦ, ἠρώτησε προσέτι· «Περὶ τί ἀσχολεῖται ἰδίᾳ»; — Περὶ τὸ δίκαιον, ἀπεκρίνατο ὁ Σουλφικάρ. — Ὦντως, ὑπέλαβεν ὁ βεζύρης, ἡ δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ στερεωτέρα βάσις τῶν βασιλέων». Ἡ περσικὴ αὐλὴ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ χάνη τοῦ Ἐρδεβίλ καὶ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ, συγχειμένης ἐξ ἀνδρῶν ἐπιφανῶν καὶ πεπαιδευμένων, ἀπέδειξε καὶ αὖθις τὸ ἀξίωμα τῆς τότε διπλωματίας, καθ' ὃ πρεσβεῖται μόνον εὐπαιδεύτοις καὶ καλῆς τυχοῦσιν ἀγωγῆς ἀνδράσιν ἀπενέμοντο, ἵνα οὕτως αὐξήσωσι παρὰ τοῖς ἄλλοδαποῖς τὴν ἀγαθὴν γνώμην περὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας αὐτῶν. Καὶ αὐτοὶ οἱ σωματοφύλακες αὐτοῦ οὐκ ἦσαν ἄπειροι ἐπισήμης καὶ τέχνης· εὐτὸς ὅμως, Τουρκομάνος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Καραμανλοῦ, ἦν ὀλιγόλογος. Ὁ Σουλφικάρ, ὅτε κατόπιν τῶν βεζυρῶν προσῆλθε πρὸς τὸν σουλτάνον μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ, παρέδωκε τὰ πιστωτικὰ γράμματα τῷ ἐσχάτῳ τῶν ἐπὶ τὰ βεζυρῶν, ὁ δὲ ἐνεχείρισεν αὐτὰ τῷ πρὸ αὐτοῦ, οὗτος δὲ τῷ ἐπομένῳ καὶ καθεξῆς ἕως παρεδόθησαν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὃς ἀπέθετο αὐτὰ ἐγγὺς τοῦ θρόνου. Μετὰ τοῦτο ὁ πρεσβευτὴς ἐφίλησε τὸ κράσπεδον τοῦ ἐνδύματος τοῦ σουλτάνου καὶ προσεφώνησεν αὐτῷ βραχεῖαν προσφώνησιν ὑπὲρ μακροῦ βίου καὶ διρκοῦς εὐδαιμονίας, πρὸς

ἦν ὁ σουλτάνος οὐδὲν ἄλλο ἀπεκρίνατο πλήν· Καλῶς, καλῶς. Παρέστησαν αὐτῷ θεάματα σκοπευτῶν καὶ παλαιστών. Ἀποκρινάμενος ὁ σουλτάνος πρὸς τὸν σάχην, ἐδήλωσε τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Πέρσου ἡγεμονόπαιδος Χαϊδὲρ καὶ ἀνήγγειλε τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἑρλάου καὶ τὴν ἐνδοξον μάχην τοῦ Κερεσζτέ.

Πλήν τοῦ σάχη τῆς Περσίας συνεχάρη τῷ σουλτάνῳ ἐκ τῶν Μωαμεθανῶν ἡγεμόνων καὶ ὁ σουλτάνος τοῦ Φεζ ἀποστείλας ἰδίαν πρεσβείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἐκόμισεν αὐτῷ χρυσᾶ σκεύη καὶ θηκία μετὰ πολυτίμων λίθων. Ὁ Βενετὸς πρεσβευτῆς Καπέλλος, διάδοχος τοῦ Βενιέρου, ἐκόμισεν ὡσαύτως δῶρα καὶ τὰς προσαγορεύσεις τῆς δημοκρατίας ἐπὶ τῇ νικηφόρῳ ἐκστρατείᾳ. Ἡ δημοκρατία ἀπήλαυεν ἔτι τῆς ἰδίας καὶ ἰσχυρᾶς προστασίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, τῆς σουλτάνης Βάφου. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ παραδεδεγμένον ἔθος εἰσερχομένου τοῦ πρεσβευτοῦ εἰς τὸ διδάνιον ἴσταντο οἱ βεζύραι, συνανίσταντο μέχρι τοῦδε καὶ οἱ καδιασκέραι πρὸς τιμὴν τούτων, μόνον δὲ ὁ ἀρχιδικαστὴς Ἰαγιά, ὁ ἀντίπαλος τοῦ Σεαδεδδίν, ἔμενε καθήμενος. Ὁ Ἀγγλος πρεσβευτῆς Βερτὸν συνεπορεύθη εἰς Ἑρλάου καὶ διέμεινε παρὰ τῷ στρατοπέδῳ τοῦ σουλτάνου ἀχώριστος ἀπὸ τούτου. Ὁ Γάλλος πρεσβευτῆς (1) δὲ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σελανικὶ ἐλάλει καὶ ἔγραφε τὴν τουρκικὴν, ὥστε οὐκ εἶχε χρεῖαν διερμηνέως, συνεχάρη τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ μάχῃ τοῦ Κερεσζτέ· ἐγχειρίσας δ' αὐτῷ δῶρα, προσήνεγκεν ἐπικουρικὸν στόλον, εἰ ὁ σουλτάνος ἠθέλην ἐξοπλισθῆναι πρὸς ἐπικουρίαν τῶν κατατλιβομένων ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν Μαύρων. Ὁ σερίφης τῆς Μέκ-

Δεκεμ.
1596

(1) Ὁ Σελανικὶ καλεῖ αὐτὸν Κ ι α σ κ ι λ· ἦν οὖν ἄλλος ἢ ὁ Σαβαρὺ δὲ Λανσκόμης.

κας ἐδωρήσατο τῷ Μωάμεθ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τὸ κάλυμμα τῆς Κααβᾶς καὶ τὸ τοῦ τάφου τοῦ Προφήτου, ἀνανεῶν οὕτω τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καθ' ὃ οἱ σερίφαι τῆς Μέκκας ἐδωροῦντο τὴν περιβολὴν ταύτην τοῖς καλίφαις καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῶν Σελτσούκων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας. Ὁμοίαν τινα περιβολὴν ἀπέστειλε καὶ ὁ σερίφης τῆς Μέκκας τῷ πορθητῇ τῆς Αἰγύπτου, τῷ σουλτάνῳ Σελίμ τῷ Α', ἀλλ' ἔκτοτε ἔπαυσεν ἡ τοιαύτη ἀποστολή. Οἱ βεζύραι καὶ οἱ οὐλεμάδες ὑπεδέξαντο μετὰ σεβασμοῦ τὴν κομίζουσαν τὸ ἱερὸν τοῦτο φορτίον κάμηλον καὶ προέπεμψαν ἀπὸ τοῦ τεμένου τοῦ Ἐγιοῦπ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ὁ μέγας βεζύρης ἐδέξατο τοὺς κομιστὰς πανηγυρικῶς. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐμιρῶν καὶ δερβισῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴν εἰσοδὸν τῶν ἱερῶν κειμηλίων ἐν τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς ἐπέδρασε τοσοῦτον ἐπὶ τοὺς θεατὰς τοῦ λαοῦ, ὥστε πολλοὶ χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, καταληφθέντες ὑπὸ ὁμοίου ἐνθουσιασμοῦ, ἀνέτεινον τὸν δάκτυλον ὡς Μωαμεθανοί. Ὁ σέχης Ἐμίρ Ἐφένδης ἐδίδαξε τοὺς μεμφομένους τὴν τοιαύτην καινοτομίαν, εἰπὼν ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ, ὅτι τοῦτό ἐστι πανάρχαιον ἔθιμον τῶν σεριφῶν πρὸς τιμὴν τῶν καλιφῶν. Τὴν πρώτην ἀφορμὴν εἰς τὴν πανηγυρικὴν ταύτην ἀποστολὴν ἔδωκεν ἴσως ὁ Μωάμεθ Πασᾶς, τουτέστιν εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Προφήτου, ὁ τότε δεφτερδάρ, νῦν δὲ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου, ὃς, ἐπιθυμῶν τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀρχαίων ἐθίμων, κατὰ τὴν ἀπόπειραν τῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν διατίμησιν ἐλαττώσεως τῆς μισθοφορᾶς τῶν στρατευμάτων, εὗρεν ἐνεργὸν ἀντίστασιν, ἐξ ἧς ἀπώλεσε παραυτὰ τὸν βίον ἐν φανερᾷ στάσει. Πρὸ αὐτοῦ οἱ σερίφαι ἔφερον ἴδιον σημεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὃπερ οὗτος μετέβαλεν εἰς τὸ πράσινον χρῶμα, ὃν νῦν ἐτι τὸ ἰδιάζον χρῶμα τῆς κυρβασίας τῶν σεριφῶν καὶ ἐμιρῶν. Μετὰ

τοιαύτης κυρβασίας προέπεμψεν οὗτος τὴν πανηγυρικὴν
 περιοδεΐαν τοῦ καλύμματος τῆς Κααβᾶς καὶ τοῦ τάφου
 τοῦ Προφήτου, ἃ κατασκευασθέντα ἐν Καίρῳ ἀπεστάλη-
 σαν ἀντὶ τῶν παλαιῶν ἐν πανηγυρικῇ συνοδίᾳ εἰς Ἀρα-
 βίαν. Ἡ ἐν Καίρῳ στάσις τῶν γενιτσάρων καθησύχασεν,
 ἐπειδὴ ἡ μισθοφορὰ ἔμεινεν ὡς εἶχε νῦν, οὐχὶ δὲ ὡς ἀρ-
 χῆθεν. Οὐχὶ ὁμῶς τοσοῦτον εὐχερῶς καθησύχασεν ἡ Ταυ-
 ρικὴ, ὅπου πρῶτον μὲν ἡ ὑπὸ τοῦ Κιγάλα ἀναγόρευσις τοῦ
 Φεθ Γιράϊ εἰς χάνην, εἶτα δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰβραῖμ ἀποκατά-
 στασις τοῦ Γαζι Γιράϊ ἐνέπρησε τὴν δᾶδα τοῦ ἐμφυλίου
 πολέμου. Ὁ Ἰβραῖμ, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβε τὰ ἔργα τοῦ με-
 γάλου βεζύρου, ἐπεμψεν εἰς Ταυρικὴν τὸν ἀρχηγὸν τῶν
 μουτεφεῤῥικά μετὰ δύο χάττι σερίφ, ὧν τὸ μὲν ἀπένεμε
 τὴν κυριαρχίαν τῷ Φεθ Γιράϊ, τὸ δὲ τῷ Γαζι Γιράϊ, μετὰ
 τῆς ἐντολῆς τοῦ ἐγκαθιδρῦσαι τὸν εὐνουν τῇ χώρᾳ. Ὅτε
 κατέπλευσεν εἰς Ταυρικὴν ὁ ἀρχηγὸς τῶν μουτεφεῤῥικά,
 ὁ Γαζι Γιράϊ ἦν ἤδη ἐν τῷ πλοίῳ ἐτοιμος πρὸς ἀπόπλουν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ ἀπόστολος τῆς Πύλης, δς
 ἔνεκα προτέρας φιλίας καὶ νέων συμφερόντων διέκειτο
 φιλικῶς πρὸς τὸν Γαζι Γιράϊ, ἐδημοσίευσεν τὸ ἀναγορεῦον
 τοῦτον χάνην χάττι σερίφ. Ἡ ἀναγόρευσις δ' αὐτὴ διεῖλε
 τὸ πλῆθος εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ τοῦ Φεθ Γιράϊ, ὃ ἐστηρί-
 ζετο ἐπὶ τοῦ διπλώματος τοῦ δοθέντος ὑπὸ τοῦ Κιγάλα,
 καὶ εἰς τὸ τοῦ Γαζι Γιράϊ, ὃ ἐπεκαλεῖτο τὴν αὐτόγραφον
 ἔγκρισιν τοῦ σουλτάνου. Ὁ δικαστὴς τῆς Ταυρικῆς Ἀβ-
 δουρράχμὰν ἐφένδης ἔκρινε τὸ αὐτόγραφον τὸ ἐπικυροῦν
 τὸν Γαζι Γιράϊ ὡς μόνον νόμιμον, ὡς ὕστερον γενόμε-
 νον, ὃ δὲ μουφτί τῆς Θεοδοσίας Μολλὰ Ἀζακί ἡμφισβή-
 τησε τὴν γνησιότητα τοῦ δοθέντος τῷ Γαζι Γιράϊ αὐτο-
 γράφου· διότι οὔτε ὑπὸ βερατίου παρεπέμπετο, οὐδ' ὑπὸ
 φερμανίου, καὶ διότι ὑποκοὴ ὀφείλεται μόνον τῷ τουγρᾶ,

τούτέστι τῷ μονογράμματι τοῦ σουλτάνου, οὐχὶ δὲ καὶ τῇ γραφῇ αὐτοῦ. Οἱ ἀρνούμενοι, εἶπε, τῷ τουγρᾷ ὑπακοήν εἰσιν ἀντάρται. Ὁ Φεθ Γιράϊ, σερηθεὶς ἐκ τῆς κρίσεως ταύτης τῶν πλείστων ὁπαδῶν, ὑπετάγη καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἵνα ὁμόσῃ πίστιν. Ἐξελθόντα δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ ἀδελφοῦ, ὥρμησε πρὸς αὐτὸν ὁμᾶς μιρζῶν Τατάρων, ὧν τις ἔρριψεν αὐτὸν κατὰ γῆς διὰ πελέκεως, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέκτειναν αὐτὸν διὰ ξιφῶν. Ἀλλ' ἡ ὁμότης τοῦ Γαζὶ Γιράϊ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη· διότι κατὰ τὸν φονικὸν νόμον τοῦ Τζεγγισχάν, καθ' ὃν οἱ οἴκοι τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν ἐξολοθρεύονται, κατεσφάγησαν καὶ ἅπαντα τὰ τέκνα τοῦ Φεθ Γιράϊ, μηδ' αὐτῶν τῶν βρεφῶν ἐξαιρεθέντων. Τοιαύτη ἦν ἡ ἐκβασὶς τῆς προώρου βουλῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου Κιγάλα. Ὁ Χανεδὰν ἐκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ πυρὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀπεσθέσθη ἐν τῷ αἵματι τοῦ Φεθ Γιράϊ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1597 ἡ Οὐγγρία οὔτε ὑπὸ πολλῶν στρατευμάτων κατελήφθη, οὐδὲ διαταράχθη ὑπὸ μεγάλων προσβολῶν. Ὁ σουλτάνος ἀνέδειξεν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας τὸν νεώτατον τῶν βεζυρῶν Σατουρτζὶ Μωάμεθ, ὃς, ἅτε μὴ ἔχων ἰδίαν περιουσίαν, ἔλαβε δισχιλία δουκάτα ὡς δαπάνην παρασκευῆς· ἦσαν δ' ὑπ' αὐτὸν ὁ κιαγιά Ἀλῆ ἀγᾶς, ἡγούμενος ἐξακισχιλίων γενιτσάρων, καὶ ὁ Ἀχμέτ Ἐτμεκτζιζαδὲ (ὁ υἱὸς τοῦ ἀρτοποιοῦ), ὃς, ἀναδειχθεὶς ταμίας τοῦ στρατοῦ, εἶχε μεθ' αὐτοῦ ὡς τοιοῦ-
 1577 τος ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἄσπρων. Τῇ 9 Ἰουνίου ὁ Σατουρτζὶ Πασᾶς ἐξώδευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως προπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ μουφτί μέχρι τοῦ πρώτου σταθμοῦ· μόλις δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐστρατοπέδευσεν ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Συρμίας, ἐνθα ὁ Ἀβιζ

Ἄχμετ, διοικητὴς τῆς Βοσνίας, καὶ ὁ τοῦ Διαρβεκίρ Μου-
 ρὰτ ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ, ἐν δὲ Κουρταρὰν προὔπνητη- 24
 σαν αὐτῷ ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης Μιχαλιδζλοῦ Μωάμεθ ^{Σεπτ.}
 καὶ ὁ τοῦ Διαρβεκίρ Μουράτ Πασᾶς. Ἀμα ἀρχομένου τοῦ 1597
 φθινοπώρου μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαξιμιλιανοῦ
 ἄλωσιν τοῦ Πάπα, μετὰ τὴν διὰ πυρὸς, ἀρπαγῆς καὶ ἀπα-
 γωγῆς τῶν κατοίκων ἐρήμωσιν τῆς Σλατίνας ἐν Σλαβωνίᾳ
 ὑπὸ τοῦ Σιγισμούνδου Ἑρβερσάιν, μετὰ τὴν ματαίαν πολι-
 ορκίαν τοῦ Ῥαάβ, καθ' ἣν ἀπώλοντο χιλιάδες τινὲς ἀνδρῶν,
 καὶ μετὰ τὴν ἐξ ἐφόδου καὶ σφαγῆς διὰ πυλοκλάσρου ἄλω-
 σιν τοῦ Τότις, ὁ σερασκέρης ἐτράπη μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυ-
 νάμεως πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν ὅτε δὲ αὕτη αὔ-
 θις ἐάλω, πρὸς τὸ Βαίτζεν. Κατὰ τὴν ἐκεῖσε πορείαν μαθὼν, 10
 ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Τρανσιλβανίας ἐπολιόρκει τὸ Τεμε- Ὀκτ.
 σβάρ, ἐκέλευσε τοὺς βεγλερβέγηνδας τῆς Σεβαστείας, Ῥακ-
 κᾶς καὶ Ἀδάνων, μήπω εἰς τὸ στρατόπεδον ἐλθόντας,
 ἵνα σπεύσωσιν εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τοῦ Τεμεσβάρ.
 Ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου ὁ Σερδάρ ἦν πρὸ τοῦ Βαίτζεν, 1
 μετὰ τεσσαρασκαίδεκα δ' ἡμέρας ἐγένετο τριήμερος προσ- Νοεμ.
 βολὴ καὶ τέλος μάχη, καθ' ἣν ὁ Σατουρτζὶ ἠττήθη ὑπὸ
 τοῦ Κολλόνιτζ, Ναδάσδου καὶ Πάλφου, ἀποβαλὼν τρισχι-
 λίους ἀνδρας. Στασιασάντων τῶν γενιτσάρων ὁ σερδάρ ἠνα-
 γκάσθη συνδιαλεχθῆναι κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς τὸν ἐχ-
 θρὸν περὶ ἐκεχειρίας, ὁ δὲ Πασᾶς τοῦ Διαρβεκίρ Μουράτ,
 ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Καδιζαδὲ Ἀλῆ Πασᾶς καὶ ὁ δικαστὴς
 τῆς Βούδης συνδιελέχθησαν πρὸς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς
 ἐπιτρόπους ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τοῦ Βαίτζεν νήσου, ἀλλ' εἰς
 μάτην. Τὰ ἀσιανὰ στρατεύματα ἐπανεκάμφαν οἰκαδε, τὸ δὲ
 τακτικὸν ἵππικὸν διέμεινεν ἐν τοῖς χειμαδίοις τοῦ Φουνφ-
 κίρχεν, Ἑσσεκ, Βάξ καὶ Ζομβόρ. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν
 ταύτην ὁ Σατουρτζὶ ἐκυρίευσεν τοῦ Ξανάδ, τοῦ Ἀράδ Ναγὺ

Λάκ, ὁ δὲ Σιγισμουνδος τῆς Τρανσυλβανίας τῶν φρουρίων τοῦ Φέλ Λάκ, Μορτόν καὶ Σὸς Κερὲκ παρὰ τὸν Μάρισον, τὸ δὲ Τεμεσβάρ εἰς μάτην ἐπολιορκήθη. Ὁ Σατουρτζὶ ἀπέδωκε τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ χάνη τῶν Τατάρων, ὅς, καίπερ προσκληθεὶς δι' ἰδίας ἐπιστολῆς, οὐκ ἤλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Τοῦτο κῦξησεν ἔτι τὴν πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην Ἰβραῖμ δυσαρέστησιν τοῦ σουλτάνου, μὴ συγχωροῦντος αὐτῷ τὴν θανάτωσιν τοῦ Φέθ Γιράϊ καὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γαζί Γιράϊ. Διὸ ὁ σουλτάνος συνδιέλεχθη περὶ ἐκλογῆς νέου μεγάλου βεζύρου τῷ μουφτί Βοστανζαδέ, ὅς κατ' ἀρχὰς ἦν μὲν ὑπὲρ τοῦ Ἰβραῖμ, ὅτε ὁμῶς εἶδεν αὖξουσιν τὴν δυσαρέστησιν τοῦ σουλτάνου, εἶπεν, ὅτι κατὰ τὴν τάξιν ἡ μεγάλη βεζυρία ἀνήκει τῷ δευτέρῳ βεζύρῃ Τζεβράχ Μωάμεθ· « Ἀληθῶς, εἶπεν ὁ σουλτάνος· ἀλλὰ στερεῖται κρίσεως καὶ δυνάμεως ». Διὸ ἀνέδειξε μέγαν βεζύρην τὸν εὐνοῦχον Χασάν Πασάν, ὅς ἕνεκα τῶν διαπραγμαθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ κακώσεων ἐν Αἰγύπτῳ κα-
³
 Νοεμβ. 1697. θείρχθη ἐν τοῖς ἐπτὰ Πύργοις, ὅθεν ἐξῆλθε διὰ προσφο-
 ρᾶς χρημάτων πρὸς τὴν βασιλομήτορα. Προετιμήθη δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ βεζυρῶν (αὐτὸς ἦν ὁ ἑσχατος) οὐχὶ ἕνεκα μερίζονος ἀξίας, ἀλλ' ἕνεκα τῶν δοθέντων τῇ βασιλομήτορι πολλῶν χρημάτων καὶ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ προσφέρειν κατ' ἔτος τοιαῦτα. Ἀλλ' ἀπερίσκεπτος ἱκανὰ ὦν, καθόσον ἐμνημόνευεν ἐν τῇ πωλήσει τῶν ἀξιωματῶν πρὸς τοὺς πλειοδοτοῦντας τῆς βασιλομήτορος, πρὸς ἣν ἀναγκαιῶς ἐδίδω τὰ χρήματα ταῦτα, ἐδείχθη ἔτι ἀπερισκεπτότερος βουλευθεὶς καταλῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἀρχιαιλάρχην Γαζνεφέρ, προτείνας μάλιστα πρὸς τὸν σουλτάνον τὴν ἀποκεφάλισιν αὐτοῦ. Ὁ Μωάμεθ οὐ μόνον

ἀπεδοκίμασε τὴν πρότασιν τοῦ Χασάν, ἀλλὰ καὶ ἀνεκοί-
νωσεν αὐτὴν τῇ μητρὶ, αὕτη δὲ τῷ Γαζνεφέρ. Ὁ δὲ,
ὅπως σώσῃ ἑαυτὸν καὶ λάβῃ δίκην, ὑπεστήριξε παρὰ τῷ
σουλτάνῳ διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων
Τιρνακτζί, ὅτι ὁ μέγας βεζύρης ἐγκατασπείρει τὴν φήμην,
ὅτι ἡ βασιλομήτωρ ἐστὶν ἡ μεγάλη ρίζα πάσης δωροδο-
κίας, καὶ ὅτι πάντες ἀγανακτοῦσιν ἐπὶ τοῖς δωροδοκή-
μασιν αὐτοῦ. Πλὴν τῆς ἀπερισκεψίας ταύτης, ὁ μέγας
βεζύρης προὔτεινεν ὡς διάδοχον τοῦ τελευτήσαντος μουφτί
Βοστανζαδὲ τὸν ἕτερον τῶν καδιασκέρων, τὸν Βακί ἢ τὸν
Καρατζελεβιζαδὲ (υἱὸν τοῦ ὁμωνύμου ἱστοριογράφου), ἐν
ᾧ ὁ σουλτάνος ἀνηγόρευσεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὸν χό-
τζαν αὐτοῦ Σεαδεδδίν. Τρίς ὁ μέγας βεζύρης ἀντέστη πρὸς
τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σεαδεδδίν, ἀπὸ πολλοῦ ἐχθροῦ αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπε περὶ αὐτοῦ λόγους ἀπρεπεῖς, ὁ σουλτάνος
ὁμῶς ἐκύρωσε τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ Σεαδεδδίν ἐτι μᾶλ-
λον ὀργισθεὶς (1). Νῦν ὁ νέος μουφτί Σεαδεδδίν, ὁ ἀρχι-
αυλάρχης Γαζνεφέρ καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Τιρνακτζί,
συμμαχήσαντες πρὸς καταστροφὴν τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου, παρώξυναν τὴν βασιλομήτορα διὰ τῆς περιγραφῆς
τῶν κακῶν, ὅσα ὁ Χασάν ἐκάλυπτε διὰ τοῦ ὀνόματος αὐ-
τῆς, καὶ ἔλαβον παρ' αὐτῆς τὸ εἰς θάνατον κατάκριμα τοῦ
πλάσματος αὐτῆς. Τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν κατετέθη ὁ θεμέ-
λιος λίθος τοῦ τεμένους τῆς βασιλομήτορος ἐν Χρυσου-
πόλει παρόντων πάντων τῶν βεζυρῶν, ὁ Βοσταντζιβα-
σης Φερχὰδ παρέλαβε τὴν σφραγίδα τοῦ κράτους καὶ τὸν
μέχρι τοῦδε φέροντα αὐτὴν, ὃν ἀπήγαγεν εἰς τὴν εἰρκτὴν
τῶν Ἑπτὰ Πύργων, ἐνθα μετὰ ἑξ ἡμέρας ἀπεπνίγη καὶ

8
Ἀπρ.
1598

(1) Summario delle Relaz. venet. Χασανβεγζαδὲ, φ. 83.

ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντι μεδρεσέ⁽¹⁾. Ὁ ἀγῶς τῶν γενιτσάρων ἐσφράγισεν ἀπὸ μέρους τοῦ θησαυροφυλακίου τὸ μέγαρον καὶ πάντα τὰ πλούτη τοῦ Χασάν· ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ ταμίας ἔφυγεν, ἡ λεία οὐκ ἦν ἀνταξία τῆς προσδοκίας. Ἡ σφραγίς, ἣν ὁ Ἰβραῖμ ἤλπιζε τὸ τρίτον λαβεῖν, ἐδόθη διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σεαδεδδίν τῷ δευτέρῳ βεζύργῃ Τζεβράχ Μωάμεθ Πασᾶ μετὰ δραστηικοῦ αὐτογράφου τοῦ σουλτάνου, λέγοντος· «Ἐὰν μὴ ἐκπληρώσης τὸ καθήκον σοι, τετάρτασθήσῃ, τὸ σὸν δ' ὄνομα ἔσται αἰώνιον ὄνειδος».

Ἡ ἐξῆς ἐκστρατεία ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ῥαᾶβ, οὗ ἐκυρίευσαν ὁ Σβαρζενβέργ καὶ ὁ Πάλφου διὰ προδοσίας καὶ πυλοκλάστρων. Ἡ φρουρά αὕτη ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ Φουνφκίρχεν τὰ ἐφόδια αὐτῆς κατ' ἔτος διὰ διακοσίων ὡς τριακοσίων ἁμαξῶν βοῶν. Πολλάκις ἡ σιτοπομπία αὕτη ἀπεκόπτετο ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε πέντε ὡς ἐξ χιλιάδες βοῶν τῶν περιχώρων τοῦ Φουνφκίρχεν ἠφανίσθησαν, ἀντ' αὐτῶν δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Οὐγγρων ῥαγαδάδων ἐξεύγνυντο ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ τὸ ἄροτρον. Αἱ ἁμαξαι αὗται ἐκόμιζον καὶ οἶνον, ἃ ἔκδοτος ὦν ὁ ἀγῶς τῶν γενιτσάρων, ὁ κατὰ πάντα διάφορος τοῦ γενναίου βεγλέρβεγῃ Μαχμούτ, οὐδαμῶς ἐφρόντιζε περὶ τῆς πειθαρχίας. Ἐκ δισχιλίων τζεβετζίδων καὶ ἐκ δισχιλίων νεοσυλλέκτων γενιτσάρων, υἱῶν δούλων (κουλογλί) ἀποτελούντων τὴν φρουράν, οἱ πλείστοι ἔγημαν γυναῖκας ἐν Φουνφκίρχεν, Κοππανὺ, καὶ Στουλβεϊσενβούργ, οὕτω δὲ τὸ φρούριον ἦν πολλάκις ἔρημον καὶ γυμνὸν τῶν προμάχων αὐτοῦ. Ἐπὶ ταῦτα λογιζόμενοι ὁ Σβαρζενβέργ καὶ ὁ Πάλφου προσήγγισαν νυκτὸς πρὸς τὸ Ῥαᾶβ,

(1) Φελίξ. Ναϊμά, 98. Πετεβί, φ. 237. Summario delle Relaz. venet. Ἀπριλίῳ μηνὶ 1598.

ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν θωρακοφόρους, καλῶς γινώσκοντας
 τὴν τουρκικὴν, οἵτινες ἀνήγγειλαν πρὸς τοὺς φρουροὺς
 τῆς πύλης τὴν ἀφίξιν τῶν ἀμαξῶν μετὰ τῶν ἐφοδίων,
 λέγοντες, ὅτι μόλις μετὰ μόχθου διέφυγον τοὺς ἀπί-
 στους, οἵτινες ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς κατὰ πόδας· διὸ ²⁹
 ἀνάγκη ἦν ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ταχείας ἀνοίξεως ^{Μαρτ. 1598}
 τῆς πύλης. Τὴν φρουρὰν ἐξεπροσώπει εἰς μόνος γενί-
 τσαρος νηφάλιος καὶ ἄγρυπνος. Διὰ τῆς ἀπατηλῆς ταύ-
 τῃς συνδιαλέξεως ἡ ἐλκυστὴ γέφυρα οὐκ ἀνασύρεται,
 τίθεται δὲ τὸ πυλόκλαστρον, ὅπερ συνθραύει τὴν πύλην,
 Οὐγγροι δὲ καὶ Γερμανοὶ εἰτελαύνουσι. Τότε κατὰ τὴν μέ-
 χρι τοῦδε διασωθεῖσαν δημῶδη παράδοσιν ἐφώνησεν ἀπὸ
 τοῦ πύργου ὁ σιδηροῦς ἀλεκρυὼν, οἱ δὲ ἐκ λίθου κώδωνες,
 οἱ κοσμοῦντες τὴν πύλην τοῦ Ὑδατος, ἔκρουον ἅφ' ἑαυ-
 τῶν. Ὁ Πασᾶς τοῦ Ῥαᾶβ ἐγκαρτερεῖ, ἔχων ἀνὰ ἓν ξίφος
 ἐν ἐκάστῃ χειρὶ, ἕως κατεκόπη· ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, παγείσα
 ἐπὶ τῆς ἄκρας δόρατος, ἐξετέθη ἐπὶ τοῦ οὐγγρικοῦ ὀχυρώ-
 ματος. Τριακόσιοι Τοῦρκοι, καταφυγόντες εἰς τὴν πυριτι-
 δαποθήκην τοῦ ὀχυρώματος τοῦ Ἑλινβέργ, ἀνεῤῥίφθησαν
 εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τοσοῦτων ἐχθρῶν ὄντων ἐπ' αὐτοῦ. Λέ-
 γεται, ὅτι ὁ μέθυσος ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων εἶχε μεθ' ἑαυ-
 τοῦ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας δουκάτων, ὁ δὲ Πάλφου πρὶν
 ἢ ἀποτάμῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ ὅ,τι καὶ ὁ πορ-
 θητῆς τῆς Κωνσταντιναυπόλεως τῷ Νοταρᾷ· «Διατί οὐκ
 ἐχρήσω τῷ χρήματι τούτῳ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ φρου-
 ρίου;» Μόνον τέσσαρες ἢ πέντε ἄνδρες τῆς φρουρᾶς διε-
 σώθησαν καὶ κατέφυγον εἰς Βούδην. Ὁ Πασᾶς ταύτης
 ἀνήγγειλεν ἀμέσως τὴν ἄλωσιν τοῦ Ῥαᾶβ πρὸς τὸν σερ-
 δᾶρ Σατουρτζὶ μένοντα εἰσέτι ἀκίνητον ἐν τοῖς χειμα-
 δίοις πρὸ τοῦ Βελγραδίου. Ὁ σερασκέρης ἐξεστράτευσεν ¹⁸
 ἐντεῦθεν μετὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πεμφθεῖσαν ^{Ἰουνίου 1598}

ἐπικουρίαν, ἔξευξεν ἐντὸς δέκα καὶ ὀκτὼ ἡμερῶν τὸν Δού-
ναβιν κάτωθεν τοῦ πετρώδους ἀκρωτηρίου τοῦ Τασι-
βουρὸν διὰ γεφύρας μήκου· χιλίων ὀκτακοσίων πήχεω,
καὶ εἴτα ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Πανσόδα,
ἐν δὲ Βεσχερέτ, ἀνήκοντι τοῖς εὐσεβέσιν ἰδρύμασι τοῦ Μωά-
μεθ Σοκολλί, περιέμενεν ἐπὶ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέ-
ρας τὴν ἔλευσιν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων. Μόλις λήγον-
τος τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἀφίκετο οὗτος· ἐγένετο δὲ μετὰ
πολλῆς τιμῆς δεκτός. Διφθέραι ἐκ ποντικοῦ μυὸς, χρυ-
σοῦφῃ ὑφίσματα καὶ δύο ἵπποι μετὰ λιθοκολλήτου ἐπι-
σκευῆς ἐδωρήθησαν αὐτῷ. Συνεκλήθη δὲ πολεμικὸν συμ-
βούλιον, ὅπως βουλευθῶσι, τίς ἢ προτιμοτέρα ὁδὸς, ἢ
τῆς Λίππας ἢ τοῦ Λούγου καὶ Σεβές, ἢ τοῦ Βαρασδίν
ἐκρίθη δὲ ἡ τούτου. Τὸ παρὰ τὸν Μάρισον Ξανὰδ παρ-
δόθη μετὰ τινα τηλεβολήματα, ἑκατὸν δὲ πεντήκοντα ἄν-
δρες τῆς φρουρᾶς ἀπεκεφαλίσθησαν πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ
σερδάρ, ὁ στρατὸς δ' εἴτα διέβη τὸν Μάρισον καὶ ἐπολι-
¹ ^{Ὁκτ.} ¹⁵⁹⁸ ὀρκησε τὸ Βαρασδίν ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Ὁκτωβρίου.
'Επὶ ὀκτὼ ἡμέρας τὸ φρούριον ἐπάλαισε πρὸς τὰς ὑπο-
νόμους καὶ ἐρόδους τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀγγελθέντος
ὅτι ἡ Τότις, τὸ Πάπα καὶ τὸ Βεσπρίν κατελήφθησαν ὑπὸ
τῶν αὐτοκρατορικῶν, ὅτι ἐν Νικοπόλει ὁ Ἀφίζ Ἀχμέτ
Πασᾶς κατελήφθη ἐξαπίνης καὶ κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ
βοϊβόδα Μιχαήλ, καὶ ὅτι ἡ Βούδα πολιορκουμένη ἐκιν-
δύνευε τὰ μέγιστα, ὁ σερασκέρης ἐπορεύθη πρὸς τὸ
Ζόλνοχ. Οἱ ἐκ τοῦ φθινοπωρινοῦ ὄμβρου πληθύνοντες πο-
ταμοὶ καὶ ἡ ἀμέλεια τοῦ Πασᾶ τοῦ Τεμεσβάρ, παραγ-
γελθέντος γεφυρῶσαι τοὺς ποταμοὺς, παρέσχον πολλὰ
κωλύματα τῇ πορείᾳ αὐτοῦ (1)· διότι τοὺς ποταμοὺς διέ-

(1) Χασανβεγζαδὲ, φ. 86. Ναϊμά, σ. 404. Ὁ συνεκατράτειον Πετσεβί

δαινεῖν ἐπὶ σχεδίων, τὰ τηλεβόλα ἐσύροντο διὰ σχοινίων διὰ τοῦ ὕδατος, πολλαὶ δ' ἑκατοντάδες ἀνδρῶν ἀπώλοντο ἐν ταῖς ἔλεσι. Ὁ Κότζ Μουράτ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Δι-
αρβεκίρ, καὶ ὁ Μαχμούτ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Χαλεπίου, ἔξευξαν ἑαυτοὺς ὑπὸ ἀμάξας ἵνα ἐλκύσωσι τὰ τηλεβόλα καὶ παρρύνωσι τοὺς στρατιώτας διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῶν. Οὕτω τὴν ἀπὸ Γουύλας εἰς Ζόλνοκ ὁδὸν, τὴν διὰ τριῶν ἡμερῶν συνήθως διανυομένην, διήνυσαν μοχθηρῶς ἐν δώδεκα ἡμέραις. Ὁ στρατὸς ἔμεινε ἡμέραν ἐν Ζόλνοκ, ἡ δὲ σπα-
ροσιτία ἦν τοιαύτη, ὥστε ἄρτος ἐτιμᾶτο δουκάτου. Μηδενὸς δὲ πλοίου μετὰ σιτίων ὄντος ἐν τῷ Τιβίσκῳ, οἱ γενίτσαροι ἐστασίασαν, κατέθραυσαν τὴν σκηνὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ σερδάρ, ἐμασίγωσαν αὐτὸν καὶ κατέκοπτον, εἰμὴ ἐμείστυον οἱ ἀξιωματικοὶ αὐτῶν καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ δεφτερδάρ Ἐτμεκ-
τζιζαζὲ ἐρρίφθη καὶ διηρπάγη ὑπὸ τῶν στασιωτῶν. Ἐνεκα τῆς στάσεως ταύτης ὁ σερδάρ ἠναγκάσθη καταλιπεῖν τὴν εἰς Βούδαν ἄγουσαν καὶ λαβεῖν τὴν εἰς Σεγεδίναν ὁρίσας δὲ τῷ χάνῃ τῶν Τατάρων τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸ Ζομ-
θὸρ πρὸς διαχείμασιν, αὐτὸς ἀσθενὴς καὶ ἀνιῶν ἀνεχώρη-
σεν εἰς Βελγράδιον.

Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Οὐγγροὶ ἐπολιορκήσαν καὶ ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν τῆς Βούδης καὶ τοῦ Γροσβαρδεῖν σχεδὸν συγ-
χρόνως, εἰ καὶ ἡ Βασερστατ ἐάλω ἤδη, τὸ δὲ ὄρος Γερ-

λέγει, ὅτι οὐδέποτε ἐμόχθησε τοσούτον, ὅσον ἐν ταῖς ἔλεσι τούτοις. Ἄνα-
φέρει ὡσαύτως καὶ περίεργά τινα περὶ τοῦ σέχῃ Ἀληδεδὲ, συγγραφῆς
τοῦ Ἐβελίλ, ταφέντος ἐν Ζιγέθ, καὶ περὶ τῆς φιλαυτίας τοῦ Σατουρτζί.
Ὁ Πετσεβί πορευόμενος παρὰ τῷ Ἀληδεδὲ, ἠρώτησεν αὐτόν· διατί ὁ Σα-
τουρτζί ἀπετύγχανε πάσης ἐπιχειρήσεως; Ἐπειδὴ ἐστὶ φιλαυτος (Χουτῆν)
ἀπεκρίνατο ὁ σέχης, ματαιόφρων (Χοδδεσέν), αὐθάδης (Χοδρεῖ) καὶ κομπα-
στῆς, ὁ δ' ἔχων ἐν τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων τῆς φιλαυτίας δύναται
εἶναι ἀβέβαιος, ὅτι ἐν οὐδενὶ εὐτυχεῖ.

χάρδ κατελήφθη, τὸ δὲ πρόχωμα τῆς ἄνω πόλεως διε-
 σείσθη ἰσχυρῶς ὑπὸ ὑπονόμων, ἡ δὲ ἀπώλεια τῶν Τούρ-
 κων ἐν νεκροῖς καὶ τραυματίαις ἦν σπουδαία. Καὶ ἐκ μὲν
 τῶν πεσόντων ἦν ὁ Σεμενδέρ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Στουλ-
 βεῖσενβούργ, σπεύσας πρὸς βοήθειαν τοῦ φρουρίου, καὶ ὁ
 βεγλέρβεγης τοῦ Μαρασίου Σινὰν Πασᾶς, οὗ τὸ ἀξίωμα
 ἐδόθη τῷ τότε διοικητῇ τοῦ Στριγονίου Μιχαλιτζλοῦ Ἀχ-
 μέτ, ὃς ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ βεγλέρβεγῃ τοῦ Τεμεσ-
 θάρ Σουλεϊμάν, ἐκ δὲ τῶν τραυματιῶν ὁ βέγης τῆς Σε-
 μένδρας Μωάμεθ καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Βοσνίας Τερνακὶ
 Χασὰν Πασᾶς. Ὁ διοικητὴς Μιχαλιτζλοῦ Ἀχμέτ κατέλι-
 πεν ἤδη τὴν βουλὴν τοῦ ἀντιστῆναι καὶ ἐβουλεύετο μετα-
 γαγεῖν τὴν φρουρὰν εἰς Βούδην, ὅτε ὁ βέγης τοῦ Ζόλ-
 νοκ Κουλακσιζ Ὀσμάν, τουτέστιν ὁ Ὀσμάν ἄνευ ὧτων, ὁ
 ἀριστεύσας κατὰ τὸν περσικὸν πόλεμον, ἐλθὼν ἐγκαίρως
 ἐματαίωσε τὴν πρόωρον γνώμην τοῦ Μιχαλιτζλοῦ Ἀχ-
 μέτ καὶ ἐξήλασε τὸν ἐχθρὸν ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου ἔμεινε,
 διὰ τηλεβολοστοιχίας. Ὁ ἀρχιδούξ Ματθίας ἔλυσε τὴν πο-
 λιορκίαν τῆς Βούδης ἐπελθόντος τοῦ χειμῶνος, ὁ δὲ Σα-
 τουρτζὶ τὴν τοῦ Τεμεσθάρ. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τούτου
 ὁ βεζύρης Ἀφίζ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔπεσεν ἐν Νικοπόλει εἰς
 ἐνέδραν τοῦ βοϊβόδα τῆς Βλαχίας Μιχαήλ, ὃς προσεποι-
 εῖτο, ὅτι ἐπιθυμεῖ ὁμολογῆσαι ἑαυτὸν ἐκ νέου ὑποτελῆ τῆς
 Πύλης. Συνδιαλεγομένου τοῦ ἀποστόλου τοῦ Μιχαήλ Δή-
 μου ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἀφίζ Πασᾶ περὶ τῆς ψευ-
 δοῦς ὑποταγῆς τοῦ Μιχαήλ, δισμύριοι Βλάχοι ὥρμησαν
 ἐξαπίνης πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐξάκεις ἥσσονας τὸν ἀριθ-
 μόν, ἀπέκτειναν καὶ διεσχόρπισαν αὐτούς. Ὁ Ἀφίζ Πασᾶς
 ἔφυγεν ἐν τῇ μεγίστῃ ταραχῇ εἰς Τιρνάβαν. Ὁ Μιχαήλ
 πρὸς τέρψιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν στρατευμάτων περιήγαγε διὰ
 τοῦ στρατοπέδου γραῖαν περιβεβλημένην τὴν κυρβασίαν

καὶ τὴν διφθέραν τοῦ Πασᾶ. Ὁ Ἀφίζ ἐπανῆλθε μετὰ νέων
δυνάμεων ἀνήγειρε τὰ ὀχυρώματα τῆς Νικοπόλεως καὶ
διεχέμασεν ὕστερον ἐν Ἐζαργὰρ μέχρις οὗ ὁ πρὸς φυλα-
κὴν τῶν μεθορίων τοῦ Δουνάβεως ταχθεὶς τέταρτος βεζύ-
ρης Μαχμούτ Πασᾶς ἀφίκετο εἰς Ἀδριανούπολιν· συνήν-
τησε δὲ τοῦτῳ ἐν Σούμνα, αὐτόθεν δὲ ἐπορεύθη εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν, ἵνα συνεδρεύσῃ ἐν τῷ διβανίῳ ὡς τέταρτος βεζύ-
ρης. Ἡ κακὴ ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας ἦν αἰτία τῆς ἀποχει-
ροτονίας τοῦ σε ρδᾶρ Σατουρτζὶ καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου
Τζεῤῥᾶχ Μωάμεθ, ἀμφοτέρω δὲ τὰ σπουδαῖα ταῦτα ἀξιώ-
ματα ἐδόθησαν καὶ αὖθις τῷ Ἰβράῒμ. Ὁ δὲ, τὸ τρίτον ἀνα- 8
χθεὶς εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ κράτους καὶ δὴ τὸ δεύ- Δεκεμ.
τερον ὁ τρίτος μέγας βεζύρης ἐντὸς ἐνιαυτοῦ, διότι ὁ Σι- 1598
νάν, ὁ Ἰβράῒμ καὶ ὁ Κιγάλας ἐγένοντο πρὸ τριῶν ἐτῶν
ἐντὸς ὀκτῶ μηνῶν καὶ οἱ τρεῖς μεγάλοι βεζύροι, διανοή-
θη μόνον τὴν ἀπώλειαν τοῦ Σατουρτζὶ, τοῦ προκατό-
χου αὐτοῦ, ἀποκρύπτων τὴν βουλὴν αὐτοῦ. Ἀρχομένου 23
τοῦ ἔαρος ὁ νέος σερασκέρης ἐξώδευσε τῆς Κωνσταντινου- Μαΐου
πόλεως καταλιπὼν ὡς κατμακάμην τὸν καπετάν Πασᾶν 1599
Χαλλήλ, ὃν διεδέξατο τὸ δεύτερον εἰς τὴν ναυαρχίαν ὁ βε-
ζύρης Κιγάλας. Ὁ Λᾶμ Ἀλῆ Τζελεπῆς ἀνηγορεύθη δεφ-
τερδᾶρ, ὁ Ὀκτζιζαδὲ γραμματεὺς ἐπὶ τοῦ μονογράμμα-
τος τοῦ σουλτάνου, ὁ Βουρχάν Ἐφένδης δεφτερδᾶρ τοῦ
πολέμου, ὁ Μεχδὶ Τζελεπῆς ρεῖς Ἐφένδης, ὁ δὲ Χασανβεγ-
ζαδὲ, ὁ ἱστοριογράφος, ὁ ἀκολουθήσας μετὰ τῆς τελευταίας
ἐκστρατείας ὡς γραμματεὺς τοῦ Σατουρτζὶ καὶ ἐλθὼν εἰς
Κωνσταντινούπολιν περὶ τὰ μέσσα τοῦ χειμῶνος, ἀνήχθη
εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ τσεκερετζὶ, τουτέστιν ἐπὶ τῶν ἱκετικῶν.
Αἱ θερμαὶ ἱκεσίαι τοῦ Χότζα Σεαδεδδὶν καὶ τῆς βασιλομή-
τορος μόλις ἐπείσαν τὸν σουλτάνον ἵνα ἐπαρκέσῃ ἐκ τοῦ
ἰδίου θησαυροφυλακίου τῇ δαπάνῃ τοῦ πολέμου. Ὁ

Ἰβραῖμ ἐπέστειλε κολακευτικώτατα τῷ Σατουρτζί, ἵνα οὕτως εὐχερέσερον ἐξαπατήσῃ αὐτόν, μετὰ δὲ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει καθ' ἑαυτὸν τοῦ δεφτερδάρ τοῦ πολέμου Ἐτμεκτζιζαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶ, συστρατεύσαντος ἤδη κατὰ τὴν ἐσχάτην ἐκστρατείαν τῷ Σατουρτζί, παραχρῆμα ἀποκατέστησεν αὐτόν εἰς τὴν προτέραν ἀρχὴν μόνον χάριν τῆς ὑπηρεσίας, ὡς ἠγγείλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως οὕτως ἀσφαλέστερον ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ. Ὁ σερασκέρης ἐλθὼν ἐν Φιλιππουπόλει ἔμαθεν, ὅτι ὁ Σατουρτζὶ ἐξεχώρησε τῷ Γαζί Γιράϊ τὴν διοίκησιν τῆς Σιλίερας ὡς χρήματα κριθῆς· καινοτομία ἐπικίνδυνος καὶ ἀνήκουστος, δι' ἧς ὁ χάνης ἐλάμβανε κατοχὴν παρὰ τὴν ὀχθὴν τοῦ Δουνάβεως. Ἐν τοσούτῳ ὁ Ἰβραῖμ ἐκύρωσε τὴν ἀπονομὴν ταύτην διὰ διπλώματος, ἐπέστειλεν ὁμως κρύφα τῇ Πύλῃ, ὅτι τοῦτο γίνεταί τό γε νῦν κατ' ἀνάγκην, ἕως ἔλθῃ ἡ ὥρα πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ μεγάλου τούτου πολιτικοῦ ἁμαρτήματος· διότι ἄλλως ἦν φόβος μὴ ὁ Σατουρτζὶ φύγῃ μετὰ τοῦ προστάτου αὐτοῦ χάνη τῶν Τατάρων. Ὁ σουλτάνος, λίαν ἀγανακτήσας, ἀπέστειλε τὸν ἀγὰν τῶν γενιτσάρων Τιρνακζὶ Χασὰν μετὰ τοῦ χάττι σερίφ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Σατουρτζί. Ἐν Ἰσαρτζίκ ἐγγὺς τοῦ Βελγραδίου ὁ Σατουρτζὶ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ φίλου αὐτοῦ Γαζί Γιράϊ ἐκάλεσε τὸν Τιρνακζὶ ἐπὶ δημοτελῇ ἐστίᾳσιν τοῦ μικροῦ Βαϊράμ, ἐν μέσῳ δὲ τῆς ξενίας ὁ ἀγὰς ἐξήγαγε τὸ πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου, οἱ δὲ ἱαγιαβάσηδες παραυτὰ ἐπέπεσον πρὸς τὸν Σατουρτζὶ καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. Ὁ ταμίας αὐτοῦ κατέφυγεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τατάρων ἐν ἀναγγείλῃ τὸ συμβάν τοῦτο. Ὅτε ὁ μέγας βεζύρης ἔμαθεν ἐν Βατοτζίνα τὴν θανάτωσιν τοῦ Σατουρτζί, ὑπεκρίθη μεγίστην ἐκπληξιν καὶ ὤμοσεν ἐνώπιον τῶν παρεστώτων προσποιούμενος μεγί-

την ὀργήν, ὅτι ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπραξε τοῦτο αὐτογνωμόνως ἄνευ τοῦ κελεύσματος αὐτοῦ. Συγχρόνως ὅμως ἐκάλεσε τὸν ἀγᾶν τῶν σπαήδων Ἀλατζὰ Μωάμεθ, ὃς τότε συγχρόνως ἦν ἀρχιδικαστὴς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα συλλάβῃ τὸν δεφτερδάρ Ἐτμεκτιζιζαδὲ καὶ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ὁ Ἀλατζὰ ὑπήκουσε. Ὁ κιαιγιά τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐξοργισθεὶς, ὅτι ἡ σύλληψις τοῦ δεφτερδάρ ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, προσῆλθε πρὸς τὸν μέγαν βεζύρον ἵνα αἰτιάσῃται τὴν σύλληψιν ταύτην. Ὁ Ἰβραῖμ ὤμοσεν αὐθις, ὅτι ἡγνόει ἐντελῶς τὴν παράδοξον ταύτην τόλμην τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀγᾶ τῶν σπαήδων, καὶ μεταπεμψάμενος τοῦτον εἶπεν αὐτῷ μετὰ προσπεποιημένης ὀργῆς· «Τίς σοι ἐπέτρεψε καθεῖρξαι τὸν δεφτερδάρ;» ἐν ᾧ δὲ κατωνείδιζεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευεν ἵν' ἀπαλλάξῃ τῆς εἰρκτῆς τὸν δεφτερδάρ, ἔθετο τὸν λιχανὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐν τῇ ἀριστερᾷ κεκλεισμένη, ὡς ἄφωνον πρόσταγμα τῆς αὐστηρᾶς φυλακῆς τοῦ δεφτερδάρ. Ἀπελθόντος τοῦ κιαιγιά, ὁ μέγας βεζύρης μετεπέμψατο αὐθις τὸν Ἀλατζὰ καὶ ἐπανελάβε διὰ ζωσσης τὸ ἄφωνον πρόσταγμα περὶ τῆς φυλακῆς τοῦ δεφτερδάρ· «Καλῶς, εἶπεν ὁ ἀγᾶς, τί ἀποκριθῆσομαι τῷ κιαιγιά, περιμένοντι τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ; Ἄφες αὐτὸν λέγειν καὶ ὑπάκουσον μόνον τῷ ἐμῷ λόγῳ, ὑπέλαβεν ὁ Ἰβραῖμ.» Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ δεφτερδάρ ἀπηλλάγη οὐ μόνον τῆς εἰρκτῆς, ὑποσχόμενος τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ πολλὰ χρήματα, ἀλλὰ ἀποκατεστάθη καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ἔλαβε δίκην τῆς καθεῖρξεως αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἀλατζὰ δημεύσας πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ πλαστῇ προφάσει, μηδὲν ἄνθισταμένου τοῦ μεγάλου βεζύρου. Οὕτως ἐπραττεν ὁ Ἰβραῖμ, ὁ Σλαβόνος οὗτος τῆς Κανίσης, ὁ γενόμενος γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου καὶ μέγας βεζύρης, ὁ λη-

στής τῆς Αἰγύπτου καὶ δολοφόνος Δρούσων ἡγεμόνων,
ὁ τρεῖς μέγας βεζύρης, κατὰ τὴν ἀρχικὴν τῶν Ὀθωμανῶν
τέχνην χάριν τῶν πραγμάτων.

²⁴
^{Ἰουλίου}
1599 Δέκα καὶ τέσσαρσιν ἡμέραις πρὸ τῆς θανατώσεως τοῦ
Σατουρτζὶ ὁ Ἰβραὶμ ἐπέστειλε (τὸ πρῶτον νῦν ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς τοῦ πολέμου) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπιφέρων τὴν
αἰτίαν τοῦ πολέμου τῷ Σινὰν Πασᾶ καὶ ἀναφέρων, ὅτι
κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Μωάμεθ ἡ ἀκολου-
θία τοῦ τελευταίου αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ Χρέκχιτζ
ἀφέθη ἐλευθέρᾳ· ἐπειδὴ δ' ἔκτοτε οὐδὲν βῆμα πρὸς εἰ-
ρήνην ἐγένετο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἔπεσε τὸ Ἐρλάου καὶ
νῦν ἀποχωρεῖ μετὰ τοῦ στρατοῦ εἰς Βελγράδιον⁽¹⁾. Ὅπως
δὲ καθουχάσῃ τὸν θορυβηθέντα ἕνεκα τῆς δολοφονίας τοῦ
φίλου αὐτοῦ Σατουρτζὶ χάνην τῶν Τατάρων καὶ ὅπως
κατέχῃ αὐτὸν ἐν Οὐγγρία, ὁ βεγλέρβεγης τῆς Σεδαστείας
Μαχμούτ καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν σιλιχδάρων ἐπέμψθησαν πρὸς
τὸν ἐν Σομβὸρ Γαζὶ Γιράϊ. Ὁ χάνης ἀνεκοίνωσεν αὐτοῖς,
ὅτι ἀφίκοντο ἐκ Βιέννης προτάσεις περὶ εἰρήνης. Ὁ μέ-
γας βεζύρης, ἐπιθυμῶν ἰδεῖν τὸν Γαζὶ Γιράϊ, διέβη τὸν
Δούναβιν ἐν Ἀδονῷ, Τζανκουρταρὰν ὑπὸ τῶν Τούρκων
καλουμένῳ, τουτέστι Ψυχροσόῳ, ἕνεκα ψευδεσταῆτος παρα-
δόσεως, καθ' ἣν ὁ Σουλεϊμὰν, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς πολιορ-
κίας τῆς Βιέννης ἐπάνοδον εἶπε δῆθεν ἐνταῦθα· «Νῦν
διέσωσα τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ Καρόλου τοῦ Ε'» ⁽²⁾. Ὁ
χάνης προέβη ἀπὸ Ζομβὸρ πρὸς προὔπαντήσιν τοῦ με-

(1) Liberata la famiglia dell' Ambasciadore Ces. al Nro. 29 con
condizione che partino col Ambasciadore d' Inghiltera chiamato al
campo. Summario delle relaz. venet. Luglio 1526.

(2) Itin. Comitissae Leslie, σ. 20. Ἄλλ' ὁ Σουλεϊμὰν ἀποχωρῶν ἐκ
Βιέννης διέβη τὸν Δούναβιν ἐν Πέστη καὶ οὐκ ἦλθεν εἰς Ἀδονῷ.

γάλου βεζύρου. Τότε οἱ ἀνδρεῖοι τοῦ Στουλβεῖσενβούργ ἐκόμισαν πρὸς τὸν Ἰβραῖμ δύο πυλόκλαστρα, συληθέντα παρὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τὴν πρὸς τὸ Στουλβεῖσενβούργ ἀτυχή ἀπόπειραν, ὡς τὸ πρῶτον πρότυπον τῶν πολιορκητικῶν τούτων τηλεβόλων, ἃ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον τοσοῦτον τελετφόρως ἐβρόντησαν κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Ἰβραῖμ ἐστρατοπέδευσε ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς ἀρχαίας Βούδης (1), ὁ δὲ χάνης τῶν Τατάρων ἐπὶ τῶν τῆς Πέστης. Ὁ ποταμὸς ἐξεύχθη διὰ γεφύρας μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων, μετὰ τέσσαρας δὲ ἡμέρας ὁ μέγας βεζύρης ἀπῆλθεν εἰς Πέστην, ὅπως αὐτόθεν ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ, κείμενον ἐν ἀγίῳ Γεωργίῳ (Περκανύ) πρὸ τοῦ Στριγονίου. Προσεγγιζόντων τῶν ἐχθρῶν, τὸ Βαίτζεν ἐνεπρήσθη ὑπὸ τῆς φρουρᾶς καὶ κατελείφθη. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν χάνην, εἶτα δὲ πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην Μουράτ Πασᾶν, ἀπεστάλησαν δὲ εἰς τὸ αὐστριακὸν στρατόπεδον ὁ Μωάμεθ κιαγιά καὶ ὁ Ἀχμετ Ἀγᾶς, ὁ μὲν παρὰ τοῦ Ἰβραῖμ, ὁ δὲ παρὰ τοῦ Γαζί Γιράτ, ὅπως ἀκούσωσι τῶν περὶ εἰρήνης προτάσεων, ἀλλ' ἐπανῆλθον μετὰ δύο ἡμέρας ἄπρακτοι. (2) Μάτην ἀπέβη τὸ πῦρ τῶν τηλεβόλων, δι' οὗ τὸ Νεογράδ ἤθελε διαταράξαι τὴν παρὰ τὸν Δούναβιν πορείαν τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ· οὐδεμίαν ἐπήνεγκε ζημίαν, ὡς ὃν λίαν μακράν. Κατέναντι τοῦ Βισεγράδ τὸ νέον ἐκ πασσάλων ὀχύρωμα καὶ τὸ φρούριον Δρεγελύ γυμνωθέντα τῶν τηλεβόλων αὐτῶν ἐνεπρήσθησαν καὶ κατελείφθησαν.

(1) Buda Oers· παρὰ Ναϊμά, σ. 146, Γκιούρ Ἑλιάς.

(2) Πετσεβί, σ. 243, καὶ κατ' αὐτόν, Ναϊμά. Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις εὑρηται ἀντίγραφον τῆς δοθείσης τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1599 ἐν Πίλσεν πληροξουσιότητος πρὸς τὸν Κουτασσὺ, Μελχίωρα, Νικόλαον Πάλφου καὶ Πεζεν.

Στρατοπεδεύσαντος πρὸ τοῦ Στριγονίου τοῦ Ἰβραῖμ αἱ διαλειφθεῖσαι πρὸ μικροῦ διαπραγματεύσεις ἐπανελήφθησαν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἐξεπροσώπουν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Στριγονίου Ἰωάννης Κουτασσὺ, ὁ Φραγκῆσκος Ναδάσδου, ὁ Βαρθολομαῖος Πέξεν καὶ ὁ Πάλφου, τοὺς δὲ Τούρκους ὁ Μωάμεθ, κιαγιά τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὁ δικαστὴς Χαβίλ καὶ ὁ ἁγᾶς τῶν γενιτσάρων τῆς Βούδης Φερχάδ, τὸν δὲ χάνην ὁ Ἑλλήν Ἀλέξανδρος Παλαιολόγος. Οἱ πρῶτοι ἀπήτησαν τὸ Ἐρλάου, Χατβάν, Σιροκβάρ, καὶ Ξερεπβάρ, οἱ δὲ δεῦτεροι τὸ Στριγόιον, τὸ Φουλέκ, τὸ Νεογρὰδ καὶ τὸ Ῥαάβ· οὕτως ἀπεχωρίσθησαν ἄπρακτοι. Ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Σουλεϊμάν Πασᾶς, συλληφθεὶς πρὸ τινος ὑπὸ τοῦ Πάλφου ἐν ἱππασίᾳ περὶ τὰ περίχωρα μετὰ ἐξήκοντα ἀκολούθων, ἐπέμφθη εἰς δῶρον πρὸς τὸν ἐν Βιέννῃ ἀρχιδούκα Ματθίαν, ὁ δὲ Μουράτ, βεγλέρβεγης τοῦ Διαρβερκίρ, ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Βούδης ἀντὶ τοῦ Σουλεϊμάν. Ὁ Ἰβραῖμ ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ Νεουχαουσέλ ἢ Ὁζβάρ πέμπτας καὶ ἀποσπάσματα πρὸς τὰ περίχωρα. Ἄλλ' ἡ ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Κομόρν συναγωγῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων καὶ τὸ προβάν ἦδη φθινόπωρον ἡνάγκασαν αὐτὸν ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, εἰς Πέσταν καὶ Βούδην. Ὁ χάνης τῆς Ταυρικῆς ἐξητήσατο ἄδειαν τοῦ ἐπανελθεῖν οἴκαδε, πᾶσαι δὲ αἱ παρακλήσεις τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅπως πείσῃ αὐτὸν διαχειμάσαι, ὥς τῷ παρελθόντι ἔτει, ἐν Οὐγγρίᾳ, ἀπέβησαν ἀτελεσφόροι. Ὁ Γαζί Γιράϊ, δυσπιστῶν πάντοτε πρὸς τὸν Ἰβραῖμ, οὐδέποτε ἐπεσκέψατο αὐτὸν ἐν τῇ σκηνῇ, ἀλλ' ἐβλεπον ἀλλήλους ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ μόνον ἐφιπποί, ἡ δὲ ὁμοφροσύνη ἦν μόνον ἐξωτερικὴ καὶ φαινομένη (1). Ὁ

(1) Ναιμά, σ. 147.

χάνης ἀνεχώρησεν οὖν εἰς Ταυρικὴν, ὁ δὲ μέγας βεζύ-
ρης ἀπεχώρησε διὰ τοῦ Κεσκεμέτ, Ζομβόρ καὶ Βάξ καὶ
κατεσκήνωσε μεσοῦντος Νοεμβρίου ἀπέναντι τοῦ Βου-¹⁴
κοθάρ παρὰ τὸν Δούναβιν ^{Νοεμ.} (1), μετὰ τέσσαρας δ' ἡμέρας ¹⁵⁹⁹
διέβη τὴν γέφυραν τοῦ Πετερβαρδάιν καὶ λήγοντος Δε-
κεμβρίου ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν πεδίων τοῦ Βελγρα-²⁵
δίου. Τότε ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἀπεχαιρέτισε τὸν ^{Δεκεμ.}
μέγαν βεζύρην ἵνα ἐπανεέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὰ ¹⁵⁹⁹
ἄσιανὰ στρατεύματα ἀπεπέμφθησαν οἴκαδε, τὰ δὲ εὐρω-
παϊκὰ ἐνεμήθησαν εἰς τὰ ἑαυτῶν χειμᾶδια. Καθ' ὅλην
τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Ἰβραὶμ ἐτήρησεν αὐστηρὰν πει-
θαρχίαν παρὰ τοῖς στρατιώταις καὶ ἐκτήσατο διὰ τοῦ
τρόπου τούτου, ὡς καὶ διὰ τῆς ὑποκριτικῆς αὐτοῦ, τοὺς
μεθορίους καὶ τοὺς χριστιανικοὺς ὑπηκόους. Ὁ ἀνὴρ, ὃς
διὰ τῆς ἀρπαγῆς ἑκατομμυρίων ἐξήντησε τὴν Αἴγυπτον
καὶ Συρίαν, οὐδὲ κόκκος τοῦ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων προσαγα-
μένου σίτου ἐπέτρεπεν ἵνα μὴ ᾗ χρημάτων ὠνητός. Διὸ
καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ᾗν διαρκὴς περισσεΐα τρο-
φίμων. Αἰτιάσεις κατὰ βιαιοτήτων τοῦ στρατοῦ ἦσαν σχε-
δὸν ἀνήκουστοι. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βλάχοι ἐκ τῆς Σεμέν-
δρας καὶ τοῦ Τεμεσθάρ συνέρρρεον πρὸς αὐτὸν ἄθρόοι,
οὗτος δ' ἐπέδαψίλευεν αὐτοῖς δῶρα, ἐδίδω αὐτοῖς σημαίας
καὶ ἰδίως τάπητας τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξεικονίζοντας λέον-
τας, ἐφ' οἷς μέγα ἐκόμπαζον ὡς φέροντας τὸ σύμβολον τοῦ
δωρητοῦ. Ἀλλ' εἰς σύμβολον αὐτοῦ ἤρμοζεν ἴσως μᾶλλον ὁ
χροκόδειλος· διότι οὗτος ἐκέκτητο τὴν τέχνην ἵνα ἐπὶ τοῦ
προσώπου αὐτοῦ ἐκτυποῖ τὴν ἐκφρασιν συγκινήσεως, καθ'
ὑπόκρισιν δὲ κλαίῃ ὡς καὶ ὀργίζεται. Ὅτε οἱ χριστιανοὶ κά-

(1) Αὐτόθι, σ. 418.

τοικοι τῆς Ποσέγας στασιάζαντες ἐφόνευσαν τὸν Τοῦρκον δικαστὴν, ἐδημοσίευσεν, ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐκ προτάγματος αὐτοῦ, ἐξέδοτο δὲ αὐτοῖς καὶ ἐγγραφον, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ δικαστοῦ νομίμως ἐχύθη· πρὸς τοὺς ποιουμένους δ' αὐτῷ παραστάσεις περὶ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς ἀπεκρίνατο· «Προσῆκει ἐξωθῆσαι τοὺς ῥαγιάδας εἰς τὴν χώραν τοῦ ἐχθροῦ δι' ἀνακρίσεων»; Προσεφέρετο δὲ οὕτω διὰ κολακείας, ἐλευθεριότητος, καὶ παραβλέψεως πρὸς τὰς εἰς τὰς σημαίας αὐτοῦ προσελθούσας ὁμάδας χριστιανῶν ὑπηκόων πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν ἐθελοντῶν Σλαβόνων, ὧν αἱ ληστεῖαι ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν κατελυμαίνοντο τὴν Σλαβονίαν. Τοιαύτην πραότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ὑπεκρίνατο ἀπλῶς ἐκ πολιτικῆς ἢ πράγματι εἶχεν ὑπὲρ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, τῶν Σλαβόνων.

Ὁ Ἰβραὶμ ἐπεδίωξε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτηδειότητος, δι' ἧς ἐπὶ τοῦ χειμῶνος ἐκτίσατο ἐπαξίως τὰς συμπαθείας τῶν μεθορίων κατοίκων, ἵνα ἀμαχητὶ καταλάβῃ καὶ τὸ Πάπαν διαφθεῖρων διὰ χρημάτων τοὺς στασιάζοντας ἐνέκα τῆς καθυστερήσεως τῆς μισθοφορᾶς Γάλλους καὶ Βαλλόνους τῆς φρουρᾶς. Οὗτοι δὲ προὔτεινον τῷ διοικητῇ τοῦ Στουλβεῖσενβούργ Δερβίς Πασᾶ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, εἰ ἐδίδοτο αὐτοῖς ἡ ὀφειλομένη μισθοφορά, οὔσα εἰς ἑξακισμύρια δουκάτα· ὁ δὲ Δερβίς Πασᾶς ἀνεκοίνωσε τὰς προτάσεις ταύτας τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, καὶ οὗτος τῷ σουλτάνῳ. Ἡ Πύλη, σφόδρα βουλομένη ἀπὸ πολλοῦ καταλαβεῖν τοσοῦτον σπουδαῖον φρούριον, ὑπέσχετο ἀποτίσειν ἐν τῇ πρὸς τοὺς Γάλλους καὶ Βαλλόνους ἀποκρίσει δεκακισχίλια δουκάτα, τὰ δὲ λοιπὰ μετὰ ταῦτα (Θ). Οἱ στασιῶται, δαμάσαντες τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Οὐγγρους, τοὺς ἐμμένοντας πιστοὺς τῷ ὄρκῳ αὐτῶν, καὶ δῆσαντες ἀλύσει τὸν συνταγματάρχην

Ἰουνίου
4600

αὐτῶν Μαρόταν καὶ ἀφοπλίσαντες τὸν στρατὸν καὶ συ-
 λήσαντες τοὺς πολίτας, προεμάχησαν ὑπὲρ τοῦ φρου-
 ρίου κατὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ὃν ἤγεεν ὁ βαρό-
 νος Ἀδόλφος Σβαρζενβέργ πολιορκῶν τὸ φρούριον. Κατὰ
 τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τούτου ὁ πορθητὴς τοῦ Ἑρ-
 λάου ἀπώλετο σφαίρα στασιώτου τρωθεῖς. Οἱ Γάλλοι καὶ
 οἱ Βαλλόνοι, ἀπελπίσαντες τοῦ ἐγκατερεῖσαι ἐπὶ πλεόν
 ἐν Πάπα, ἐξῆλθον αὐτοῦ ὡς δισχιλίοι ἄνδρες ὅπως ἐνω-
 θῶσι μετὰ τῶν Τούρκων. Οἱ θωρακοφόροι τοῦ Ναδάσδου
 καὶ οἱ ἵππεῖς τοῦ Θούρν καταδιώξαντες αὐτοὺς κατέχο-
 ψαν ὑπὲρ τοὺς χιλίους· μόλις δὲ πεντακόσιοι ὡς ἐξακό-
 σιοι αὐτῶν ἀφίκαντο τραυματαῖα καὶ κατάπονοι εἰς Στουλ-
 βείσενβούργ, ὅπου ἔλαβον τὰ ὑπεσχημένα δεκακισχίλια
 δουκάτα καὶ ἀπεγράφησαν ὡς ἴδιος στρατός. Ἐπὶ εἴκοσι
 καὶ πλεόν ἔτη οἱ νέοι οὗτοι ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου διεκρί-
 θησαν ἐν ταῖς στρατείαις τῆς Πύλης ἐπὶ ἀνδρίᾳ καὶ ὠμό-
 τητι κατὰ τῶν περιπιπτόντων ταῖς χερσὶν αὐτῶν χρι-
 στιανῶν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κανίσσης πρῶτοι ἐποι-
 ῆσαν τὴν ἐφοδον, οὕτω δ' ἔλαβον τὸ ὑπόλοιπον τῶν
 ὑπεσχημένων αὐτοῖς χρημάτων. Κατὰ τὴν ἄλωσιν ἔτι
 τοῦ Χοκὶν οἱ ὑπολειπόμενοι αὐτῶν ἐτέρποντο τὰ μάλιστα
 ἐφοντες τοὺς Κοζάκους καὶ Ῥώσους⁽¹⁾. Φαίνεται, ὅτι διὰ
 τοιαύτης ἀπανθρώπου βαρβαρότητος ἤθελον λαβεῖν μεί-
 ζονα δίκην τῶν δεινῶν, ὅσα οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ συλληφθέν-
 τες ὑπὸ τῶν Οὐγγρων καὶ Γερμανῶν, ἔπαθον βασανισθέντες
 ὀδυνηρότατα μέχρι θανάτου. Ὁ Ἰβραῖμ ἀπῆλθε βραδέως
 τοῦ Βελγραδίου ἕως ἀφίκετο ἐκ μὲν Κωνσταντινουπόλεως
 ὁ ἀγὰς τῶν γενιτσάρων Τιρνακτζί Χασάν μετὰ τῶν ὑπ'

(1) Guerres de Hongrie, Τόμ. Γ' σ. 477.

αὐτὸν στρατευμάτων, τῶν πυροβολητῶν καὶ τῶν ὀπλοποιῶν, ἐκ δὲ τῆς Ταυρικῆς ὁ ὑπὸ τοῦ Γαζὶ Γιράϊ πεμφθεὶς σουλτάνος μετὰ τινων χιλιάδων Τατάρων. Εἰ καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς προτέρας ἐκστρατείας ὁ χάνης ἔλαβεν, ὥς καὶ ὁ μέγας βεζύρης, διὰ θαλαμηπόλου, ξίφος, ἐσθῆτα καὶ χρήματα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐαρεστίσεως τοῦ σουλτάνου, εἰ καὶ ὁ χάνης προσεκλήθη διὰ κολακευτικῶν ἐπιστολῶν ἰν' αὐτὸς ἐκστρατεύσῃ, ἔμεινεν ὁμως ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτοῦ ἀπολογούμενος φιλοφρονέστατα καὶ δὴ, ὥς ἦδη ἐν τῇ προτέρᾳ εὐκαιρίᾳ, ἀποκρινάμενος πρὸς τὰς ἐπιστολάς τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ μουφτί διὰ γαζελῶν, ἃς αὐτὸς ἐποίει, δεινὸς ὢν περὶ τε τὸ ξίφος καὶ περὶ τὸν κάλαμον. Λήγοντος Ἰουνίου μηνὸς ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς, διαβάς τὴν γέφυραν τοῦ Ἑσέκ, ἐχώρησε πρὸς τὸ Στριγόνιον. Ὁ Τερσακὶ Χασάν Πασᾶς, ὁ πρὸ μικροῦ νικήσας ἐχθρικὴν μοῖραν, ῥίψας αὐτὴν εἰς τὸν Δούναβιν, ἠνώθη ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Ἰβραίμ. Ἐν πολεμικῇ συμβουλίᾳ ἐκρίθη προὔργιατέρα ἢ ἐπὶ τὴν Κανίσαν ἐκστρατεία τῆς ἐπὶ τὸ Στριγόνιον. Διὸ ὁ Μουράτ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ, καὶ ὁ Μωάμεθ, κιαγιά τοῦ μεγάλου βεζύρου, παρηγγέλθησαν ἐκστρατεῦσαι εἰς Σικλὸς καὶ Βαβόξαν. Αἱ φρουραὶ τούτων παρεδόθησαν ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀποχωρήσει καὶ προεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ κιαγιά μέχρι τοῦ Νεογρὰδ κατὰ τὴν Βαλατώννην λίμνην. Ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶς ἐχόμισεν ἀπὸ Βούδης πέντε μεγάλα τηλεβόλα τοῦ πολιορκητικοῦ πυροβολικοῦ, ἤγαγε μεθ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Στουλβείσενβούργ τοὺς διαφυγόντας ἀπὸ τοῦ Πάπα Γάλλους καὶ πορευόμενος διὰ τοῦ Κοππανὺ ἐκυρίευσεν τοῦ φρουρίου Βολονδβάρ καὶ τοῦ ἐκ πασσάλων ὀχυρώματος Λάκ. Προπορευθεὶς ἀπὸ Βαβόξας εἰς Βερζενξὲ ὁ μέγας βεζύ-

ρης, παρήγγειλε τοῖς Τατάροις ποιεῖν ἐκδρομὰς, ἀφίκετο δὲ ἀρχαμένου Αὐγούστου μηνὸς εἰς τὰ τεῖχη τῆς Κανίσης. Ἡ πολιορκία τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρξε τόσον ἐπίπονος, ὅσον οὐδεμία τῶν προτέρων τοῦ πολέμου τούτου, διὰ τὸν τελματώδη τόπον, ὅπου οὔτε ὑπόνομοι, οὔτε τάφροι ἐχρησίμευον. Διὰ καλαμωτῶν ἐγένοντο ὁδοὶ εὗρους ὅσον ἄρμα μέχρι τοῦ τείχους, αὐταὶ δὲ αἱ καλαμωταὶ ἐξ ἀνάγκης ἀνενεοῦντο καθ' ἑκάστην. Μετ' οὐ πολὺ ἀφίκετο ὁ ἐχθρικός στρατὸς ἀρχηγούντος τοῦ δουκὸς τῆς Λορράίνης Φιλίππου Ἐμμανουήλ Μερκέρ. Εἰ καὶ οὗτος ἀπέφυγε κυρίαν μάχην πρὸς τὰς ὑπερεχούσας τῷ πλήθει τουρκικὰς δυνάμεις, συνήφθησαν ὅμως μάχαι, καθ' ἃς ὁ Ἰβραήμ ἀπέβαλε τέσσαρα καὶ δέκα τηλεβόλα καὶ τρισχιλίους ἀνδρας. Τῆς πυριτιδαποθήκης τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἦσαν ὑπὲρ τὰ χίλια ἑκατοντάλιτρα πυρίτιδος, ἀναρρίφθεισης εἰς τὸν ἀέρα μετὰ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα αἰχμαλώτων Τούρκων, γυναικῶν καὶ παιδίων, τὰ τηλεβόλα τῶν πολιορκουμένων εἰσέγησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ τὸ φρούριον ἐπανελάβε μετ' οὐ πολὺ τὸ πῦρ, ἕως ἡ ἀποχώρησις τοῦ Μερκέρ ἐξηφάνισε πᾶσαν ἐλπίδα λύσεως τῆς πολιορκίας. Μετὰ ἐπίμοχλον καὶ δεινὴν πολιορκίαν τὸ φρούριον παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Παραδεΐστερ ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀποχωρήσει μετὰ ὅπλων καὶ ἀποσκευῶν, πλὴν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ σύμβασις αὕτη ἐτηρήθη τοσοῦτον ἀκριβῶς, ὥστε ἡ φρουρὰ ἀπεκόμισε καὶ λίχνα καὶ κλωβοὺς ὀρνίθων. Πεντήκοντα μεγάλα τηλεβόλα, ἐξ καὶ ἐξήκοντα ἕτερα κατελείφθησαν. Ὁ Χασανβεγζαδὲ, ὁ ἀναπληρῶν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὸν ρεῖς ἐφένδην Χαμζά, ὁ πεμφθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ Μιχαήλ, βομβιστῆς τῆς Τρανσυλθανίας, συνέταξε τὴν ἀναφορὰν τῆς νίκης καὶ ἔλαθεν εἰς ἀμοιβὴν ξίφος καὶ τιμητήριον ἐσθῆτα.

Ὁ Ἀβδὶ ἐφένδης ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνακοινῶσιν τὴν ἄλωσιν τῆς Κανίσσης· ἐπὶ ταύτῃ δὲ ἐγένοντο τριήμεροι συνεχεῖς πανηγύρεις. Εἴκοσιν ἱλαί τῶν σεγδάν καὶ τρισχίλιοι νεοσύλλεκτοι στρατιῶται μετετέθησαν πρὸς φρούρησιν τῆς Κανίσσης, ἥτις ἀνυψώθη εἰς διοίκησιν χάριν τοῦ Τερυακὶ Χασάν, ὑπὲρ οὗ ὠρίσθησαν προσέτι αἱ πρόσοδοι τῆς Ζιγέθ, τοῦ Ἑσσέκ, τοῦ Σικλὸς καὶ τοῦ Φουνφκίρχεν λόγῳ κριθῆς. Ὁ Ἰβραὶμ διέβη τὸν Δούναβιν διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ἰακόβα καὶ ἐπορεύθη ἐπὶ τὸ Ἑσσέκ· ὅθεν ἐπεμψε τὸν μὲν βεγλέρβεγην τῆς Ρούμελης εἰς Περσερίν, τὸν δὲ τῆς Ἀνατολῆς εἰς Βανυαλούκαν πρὸς διαχείμασιν, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ἐν Βελγραδίῳ, ὃ δὲ ἀγὰς τῶν γενιτσάρων ἐπανῆλθεν ὥς συνήθως εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Εἰ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κανίσσης αἱ διαπραγματεύσεις καὶ αἱ μάχαι ἦσαν ἀλλεπάλληλοι ἐπὶ ἕξ ἔτη μέχρι τῆς διομολογίας τῆς ἐν Σιτβατορόκ εἰρήνης, ὅτε ἔληξεν ὁ πόλεμος, διαλείπομεν ὅμως ἐνταῦθα ἐπίτηδες τὴν περὶ αὐτοῦ ἡμετέραν διήγησιν οὐχὶ τόσον πρὸς συμπλήρωσιν ἄλλων συμβάντων τῶν τριῶν ἐσχάτων ἐτῶν, ὅσον ἵνα ἐπισήσωμεν τὴν προσοχὴν πρὸ παντὸς ἐπὶ τὰ συμβεβηκότα τοῦ 1008 ἔτους τῆς ἐγίρας, οὗ τὸ τέλος συμπίπτει τῷ τελευταίῳ τῆς δεκάτης ὀγδόης ἐκαντονταετηρίδος χριστιανικῆς χρονολογίας καὶ ὃ ἔκρινεν οὐ μόνον τὴν τύχην τῆς κυβερνήσεως τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ διὰ τῶν κατ' αὐτὸ συμβεβηκότων ἐστὶν ἐν τῶν ἀξιολογωτάτων τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας. Αἱ πρὸς τὰς ἄλλοδαπὰς δυνάμεις σχέσεις τῆς Πύλης ἦσαν τόσῳ μᾶλλον εἰρηνικώτεραι κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη, ὅσῳ ἀσθεστέρα ἦν ἡ τῶν ὀπλων τύχη ἐν Οὐγγρίᾳ. Ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτὴς Βουρτόν, ὃ ἀκολουθήσας μετὰ τοῦ σουλτάνου εἰς Ἑρλάου, ἐτέλεσε τὸν βίον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ πρεσβευτὴς Ἑρ-

ρίκου τοῦ Δ' Βρεβὲ διέπραξε τὴν εἰς Γαλλίαν ἀποστολὴν ⁴ 1598
ἐκτάκτου πρεσβευτοῦ, τοῦ μουτεφεῤῥικά Μουταχέρ, ἵνα κο-
μίσῃ τῷ βασιλεῖ δῶρον λιθοκόλλητον ¹). Ὁ Κιγάλας, ὡς
Γενουήνσιος, ὡν τοῖς Γάλλοις ἐχθρὸς, ὡς καὶ τοῖς Βενετοῖς,
ἐκώλυσε τὴν ἀποστολὴν τοῦ Μουταχέρ, ὁ δὲ Βρεβὲ ἡρμή-
νευσεν ἐπὶ τὸ φιλικώτερον τὴν μὴ ἀποστολὴν εἰπὼν, ὅτι
τῷ βασιλεῖ ἀρεστότερον ἢ ἀπελευθέρωσις δούλων ἢ λιθο-
κόλλητον ξίφος ²). Μετὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἐμεσίτε-
σεν ὁ Βρεβὲ ὑπὲρ τῶν Μαύρων τῆς Γρανάδης καὶ ὑπὲρ τῆς
ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Τάφου, ἣν ὁ διοικητὴς τῆς Δαμασκοῦ
ἤθελε μεταβαλεῖν εἰς τέμενος, ὡσαύτως καὶ ὑπὲρ τῶν Φρα-
γκισκανῶν τοῦ Πέρα παρὰ τῷ μουφτί, τῷ σοφῷ Σεαδεδδίν,
πρὸς ὃν φιλικῶς εἶχεν ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἦν διδάσκα-
λος τοῦ σουλτάνου Μουράτ· τέλος δὲ ἀπέτρεψεν ἀπὸ τῆς
Χίου τὴν καταιγιδα τοῦ σουλτάνου, ἀπειλοῦντος ἵνα ἐνσκήψῃ
ἐπὶ τοὺς καθολικοὺς τῆς νήσου ταύτης ἕνεκα ἀποπείρας
τινὸς πέντε γαλερῶν τοσκανικῶν πρὸς αἰφνιδίαν κατάλη-
ψιν τῆς Χίου καὶ μεταβάλλῃ εἰς τεμένη πάσας τὰς ἐκκλη-
σίας. Ὁ Βιργίνιος Οὐρόμος, δούξ τοῦ Βρακιάνου, ἡγού-
μενος τοῦ ναυάρχου Μάρκου Ἀντωνίου Καλεφάτου καὶ
τοῦ στρατηγοῦ Βαρβολομαίου τοῦ ἐκ Μοντώλ, ἐπειράθη
καταλαβεῖν τὴν Χίον, ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία αὕτη κατέληξεν
εἰς τὸν θάνατον τούτου, εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐφό-
δου καὶ εἰς αἰσχρὰν ἀποχώρησιν ³).

(1) Ὁ Φλασσάν οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς πρεσβείας ταύτης. Ἐν τῇ
αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ εὑρεται μετὰ τῶν χειρογράφων τοῦ Παγγόν,
ἀρ. ΚΗ, φ. 41, ἐπιστολὴ Ἐβρίκου τοῦ Δ' πρὸς τὸν Βρεβὲ, φέρουσα χρόνον
26 Ἰανουαρίου 1598, καὶ ὑπόμνημα πολιτικὸν ἐπιγραφόμενον· Della fra-
telleranza confederazione di Francesi coi Turei, e per sangue e per
costumi e per l' elezzione conserva fra queste due nazioni.

(2) Βωδιέρ, σ. 595. Ναϊμά, σ. 115. Ὁ Σελανικί, σ. 783, μέμφεται

Ὁ μέγας βεζύρης εὐνοϊκῶς εἶχε πρὸς διομολογίαν ἀναχωρῆς πρὸς τὴν Ἰσπανίαν, ἀλλ' ὁ μουφτί Σεαδεδδὴν καὶ ὁ φίλος αὐτοῦ Γαζνεφέρ, ὁ ἀρχιαιλάρχης (¹), ἐκίνησαν πάντα λίθον πρὸς κώλυσιν αὐτῆς.

Ἡ Πολωνία ἐτήρησε τὴν διὰ τοῦ Ζαμοίσκη ἀνανεωθεῖσαν εἰρήνην, πέμψασα εἰς Κωνσταντινούπολιν πολλάκις πρεσβείας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία ἀπὸ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Μιχαήλ καὶ τῆς ἡττης τοῦ Σινὰν ἐδύναντο θεωρεῖσθαι ὡς ἀλλότριαι τῆς Πύλης, ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας Σιγισμουῦνδος ᾗτήσατο ἔν' ἀναγορευθῇ ἡγεμὼν αὐτῶν, 1597 τῶν, 1597 τελεῇ δὲ τῇ Πύλῃ ὅσα τέως ἐτέλουν αἱ δύο χῶραι (²). Ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Σιγισμουῦνδος ἀφίκετο εἰς Κουτσουκ-τζεκμετζὲ καὶ ἐμελλεν εἰσελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῇ ἐπιούσῃ μετὰ τῆς συνήθους πομπῆς, ἀλλ' ἔνεκα λυπηροῦ τινος συμβεβηκότος ἔμεινεν ὅπου ἦν, ἀπατήσας τὴν προσδοκίαν τῆς πόλεως καὶ τοῦ διβανίου. Τοῦτ' αὐτὸ 1598 Φεβρ. 1598 ἔπραξε τῷ ἐπιόντι ἔτει καὶ ὁ Οὐσβέγης πρεσβευτὴς τοῦ Ἀβδουλλὰχ, κυριάρχου τῶν Μαρακάνδων καὶ τῆς Βουχάρας. Ὁ Οὐσβέγης πρεσβευτὴς κλαπεῖς ἐν τῷ τελευταίῳ νυκτερινῷ σταθμῷ, ἐν Λιβύσση, ἠρνήθη εἰσελθεῖν εἰς Κων-

διὰρρήδην, ὅτι ὑπὲρ τοὺς ἐλατὸν δοῦλοι παρεδόθησαν τῷ κατηραμένῳ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας, λέγων «Παρ' ὀλίγον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἐκηρύχθη ἀληθὲς ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς Γαλλίας ἔνεκα τῶν βολοβράφιων τοῦ κατηραμένου πρεσβευτοῦ αὐτῆς». Τῷ προτέρῳ τῆς πρὸς τὴν Χίον ἐφόδου ἔτει ὁ Νερὶ Γεράλδης διεπραγματεύθη, ἀλλ' ἀνεπιτυχῶς, συνθήκην μεταξὺ Πύλης καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Φλωρεντίας. Arrivato il Monteferrica da Firenze havendo condotto seco un Neri Gerdali con altri sette.—Gerdali parte (27 Νοεμβρίου 1594) col negozio irresoluto e disputato. Summario delle Relaz. venet. Ἀλλ' ὁ μουσεφερβίκᾳ οὕτως φαίνεται περιδινός τις. Αὐτόθι, 1597.

(1) Summario delle Relaz. venet. Ὀκτωβρίῳ μηνὶ 1590.

(2) Αὐτόθι Ὀκτωβρίῳ μηνὶ 1597.

σταντινούπολιν, ὅπου εἰς μάτην περιέμενον αὐτόν, ὡς πρὸ
ἑξ μηνῶν τὸν Πολωνόν, οἱ σύνεδροι τοῦ διδανίου. Μετὰ
μῆνα ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Ἀβδουλλάχ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρω-
τεύουσαν καὶ ἐξενίσθη, ὡς εἴθιστο, ἐν τῷ διδανίῳ. Ἦν δ'
οὗτος ἀνὴρ ἀφελής, ἔχων τὰ ἥθη δερβισῶν, ὅς, ὅτε ὁ μέ-
γας βεζύρης προσηγόρευεν αὐτόν, ἠγέρθη ἀπὸ τῆς ἔδρας
εἶχε δ' ἐντολὴν τοῦ συλλυπηθῆναι τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ τε-
λευτῇ τοῦ πατρὸς καὶ συγχαρῆσαι αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς
βασιλείας καὶ ταῖς νίκαις αὐτοῦ. Ὁ πρεσβευτὴς οὗτος, ὡς
καὶ ὁ Πολωνός (¹), ἀπεπέμφθη ἐντὸς τεσσάρων καὶ δέκα
ἡμερῶν κατὰ τὸ Κανούν, τὸ παραγγέλλον τὴν ὅσον ἐνε-
στι ταχεῖαν ἀποπομπὴν τῶν πρεσβευτῶν πρὸς ταχεῖαν
ἀπαλλαγὴν τῆς ἐκ τῆς μακρᾶς διαμονῆς τροφῆς αὐ-
τῶν. Μετὰ τινὰς μῆνας ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ Ἀβδουλ-
λάχ, κυριάρχης τῶν Μαρακάνδων, ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος
αὐτοῦ Ἀβδουλμουμὴν ἤρξε μόνον ἐπὶ τινὰς μῆνας κρημι-
σθεὶς ὑπὸ τοῦ Νουρεδδίν Μωάμεθ χάν, ὀνομαστοῦ ὡς Τολέμ.^{Ἀπρ.}
Χάν. Ὁ σάχης Ἀββάς ἔλαβε καιρὸν ἐκ τῶν ταραχῶν τῶν¹⁵⁹⁹
Οὐσβέγων καὶ ἀνεκτίσατο τὸ Χορασάν, ἀνήγγειλε δὲ
πρὸς τὸν Μωάμεθ τὰς νίκας αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν τε-
λετῶν Καραχάν, ὃς ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν (²)

(¹) Σελανικί, σ. 716, 14 σαβάν 1006 (21 Μαρτίου 1598). Summa-
rio delle Relaz. venet. λέγει· L' Ambasciadore di Polonia partito, 8
agosto 1598. Κατὰ τὸν Μουρατζά δ' Ὅσπον ἡ πρώτη πρὸς τὴν Πολωνίαν
συνθήκη τῆς Πύλης διωμολογήθη τῷ ἔτει τούτῳ· ἀλλ' ἀπατάται μεγάλως.
Αἱ ἀναφοραὶ τῶν Βενετῶν πρεσβευτῶν μνημονεύουσι καὶ ἄλλης πρεσβείας
πεμφθείσης εἰς Πολωνίαν τῷ 1599 καὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλεύσεως
νέου Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ τῷ 1600. Mustelan Ciaus spedito in Polonia
di ritorno Ἰουλίῳ 1599· καὶ giunto un Ambasciadore di Polonia, 3
Σεπτεμβρίου 1600.

(²) Ναϊμάκ, σ. 115. Σελανικί, σ. 791, 795 καὶ 818. Ἐν τῇ περσικῇ

μετὰ τῶν κλειδῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσι πόλεων καὶ φρου-
ρίων ἀλόντων καὶ τῆς τροφοῦ τοῦ Κοτζιπᾶν, πατρός τοῦ
τελευτήσαντος Μίρζα Χαϊδέρ, καλουμένης Γκιουλιτέρ, ἥτις
ὠ ρ α ί ο υ ρ ό δ ο υ, ἥτις, πορευομένη πρὸς ἐπίσκεψιν δῆθεν
τοῦ τάφου τοῦ νέου ἡγεμονόπαιδος, ἐκόμιζε πολυτελῆ
δῶρα πρὸς τὴν βασιλομήτορα. Ὁ πρεσβευτὴς παρέδωκε
τῷ σουλτάνῳ τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσι κλεῖδας ἐπὶ δύο
χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν πινάκων, ὧν ὁ ἕτερος εἶχε τὰς κλεῖ-
δας τῶν δύο πρωτευουσῶν τοῦ Χορασάν, τοῦ Μεσέδ καὶ
τοῦ Ἐράτ. Ἡ τροφὸς Γκιουλιτέρ ἐξενίσθη διαφερόντως ἐν
τῷ γυναικωνίτῃ.

Ἡ βασιλομήτωρ ἤρχεν ἔτι καὶ νῦν οὐ μόνον τοῦ γυ-
ναικωνίτου, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τοῦ κράτους πρὸς
φανερὸν τούτου ὄλεθρον. Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ὑπ' αὐτῆς
ἀνεγειρομένου τεμένους προὔχῳρει, ἡ δὲ τοῦ ὀνομα-
στοτάτου μοναστηρίου τῶν Μεβλεβίδων, τοῦ παρὰ
τὴν νέαν πύλην ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῶν γενιτσάρων
Μωάμεθ οἰκοδομουμένου, ἐτελείωσε. Ἐν τῷ τεμένει
τοῦ πρώτου ἦν ἀκαδημία καὶ σχολεῖον τῶν παραδό-
σεων, ἐν οἷς ἐτάχθησαν διδάσκαλοι πρὶν ἢ τεθῶσι τὰ θε-
μέλια δύο ἐπιφανεῖς λόγιοι, ὁ Ἀβδουλμειμάν Ἐφένδης
καὶ ὁ Σαρὶ Γκούρζ. Ἡ σουλτάνα ἐμισθοδότει ἐνίοτε ἐκ
τοῦ ἰδίου ταμείου τὰ στρατεύματα ἢ ἐδαπάναι εἰς ἄλλας
πολεμικὰς ἀνάγκας, ἀλλ' αἱ ὥραιαι παιδίσκαι, αἷς ἐδω-
ρεῖτο τῷ υἱῷ, συνετέλουν μᾶλλον ἵνα σώζῃ διαρκῶς τὴν
εὐνοίαν αὐτοῦ. ⁽¹⁾ Ἡ Ῥαζιγέ, περὶ ἧς ἦν ὁ λόγος ἐπὶ τῆς

¹ Ἰνσ ῥ, ἀρ. ΚΓ, εὔρηται ἡ ἀπόκρισις Μωάμεθ τοῦ Γ' πρὸς τὸ δελτίον τῆς
ἀλώσεως τοῦ Χορασάν, ὃ ἐκόμισεν ὁ Μωάμεθ Κουλιβέγης ὁ ἐξ Ἀραβίρ.

(1) Summario delle Relaz. venet. Νοεμβρίῳ μηνί, 1596. Αὐτόθι,
6 Ἰουλίου 1596· καὶ δύο ἔτη μετὰ ταῦτα, 1598.

προτέρας βασιλείας ὡς συμβούλου Μουράτ τοῦ Γ', ἐτέ-
 λεύτησε καὶ ἐτάφη ἐν Διπλοχιονίῳ ἐγγὺς τῆς ἰδίας οἰ-³⁰
 κίας, συνδραμόντων ἀθρόων τῶν πελατῶν αὐτῆς. Περὶ ^{Ιουνίου} 1597
 τοῦ υἱοῦ αὐτῆς (1), ὡς καὶ τοῦ τῆς τροφοῦ, ἥτις τελευ-
 τήσαντος τοῦ ἀνδρός Λαλὰ Μωάμεθ Μουσταφᾶ προσῆλθε
 δευτέρῳ γάμῳ, ἐλήφθη ἡ ἀνήκουσα φροντίς ὑπὸ τοῦ Μωά-
 μεθ. Συγχρόνως ἐτέλεσε τὸν βίον ἡ σουλτάνα, γυνὴ
 τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ, εἴτα δὲ τοῦ Σινάν, θυγάτηρ τοῦ
 ἡγεμονόπαιδος Μουσταφᾶ, υἱοῦ τοῦ Σουλεϊμάν. Ἡ δύνα-
 μίς τῶν γυναικῶν διετίθη τότε οὐ μόνον τὰ ἀξιώματα
 τῶν διοικητῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἀξι-
 ῳμα τοῦ μεγάλου βεζύρου. Οὕτως ὁ ἐκτομίας Χασάν καὶ
 ὁ Σουλεϊμάν ἀνηγορεύθησαν μεγάλοι βεζύροι διὰ τῆς βα-
 σιλομήτορος, ὁ δὲ Χαλήλ, τὸ πρῶτον καπετὰν Πασᾶς, εἴτα
 δὲ καῖμακάμης, ἐτήρησε τὸ ἀξίωμα τοῦτο διὰ τῆς γυναικὸς,
 ἀδελφῆς τοῦ σουλτάνου, ἥτις ὁμῶς κατὰ τὸν χρόνον
 τοῦτον πεσοῦσα μικροῦ δεῖν ἐτελεύτα. Ὁ Χαλήλ ὡς ναύ-
 αρχος ἐναυπήγησε βαστάρδην, ἥτοι αὐτοκρατορικὴν γα-
 λέραν, μετὰ ἐκκαίδεκα θρανίων, ὧν ἕκαστον εἶχεν ὀκτὼ
 κωπηλάτας, κατὰ δὲ τὰ θεσπισθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν
 καὶ τηρηθέντα ὑπὸ Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ τοῦ Γ' εἰλ-
 κυσεν αὐτὴν εἰς τὴν θάλασσαν παρόντος τοῦ σουλτάνου.
 Τοιοῦτο πλοῖον ἐναυπήγησε καὶ ὁ Κιγάλας, ὅτε, ἐπανελ-
 θὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, νῦν δὲ τὸ δεύτερον καπετὰν
 Πασᾶς (2), ἀπέπλευσε μετὰ παντός τοῦ στόλου εἰς Μεσ-
 σήνην ἵνα παραλάβῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Διὰ τῆς βασι-
 λομήτορος καθρέθη τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου βεζύ-

(1) Ὁ υἱὸς αὐτῆς ἀνεδείχθη τὸ πρῶτον διοικητὴς τοῦ Χαλεπίου, εἴτα
 βεγλέρβεγης τοῦ Ἐρζερούμ, τῷ δὲ 1003 (1599) βεζύρης.

(2) 2 Ἰανουαρίου, 1597.

ρου καὶ ἐξωρίσθη, διὰ δὲ τῶν φίλων αὐτοῦ, τοῦ χότζα Σεα-
δεδδὶν καὶ τοῦ ἀρχιαυλάρχου Γαζνεφέρ, κατέστη καὶ αὖθις
καπετὰν Πασᾶς. Ὡς ὁ Κιγάλας ἐκάλεσεν εἰς Κωνσταντινού-
πολιν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κάρολον, οὕτως ὁ Γαζνεφέρ ἐκά-
λεσε παρ' ἑαυτῷ τὸν ἀδελφιδοῦν, ὃς ἐγένετο Μουσουλμάνος
εἰς ἀπόγνωσιν τῆς μητρὸς (1). Οἱ μετὰ τὸν Κιγάλαν καὶ
Χαλήλ ἀξιολογώτατοι μεγάλοι βεζύραι ἦσαν οἱ υἱοὶ δύο
δυνατωτάτων μεγάλων βεζυρῶν, ὁ Χασάν, υἱὸς τοῦ Σο-
κολλί, καὶ ὁ Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Σινάν. Ὁ Σοκολλί μετὰ
τὴν ἀπὸ Οὐγγρίας ἐπάνοδον προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ
πέντε καὶ ἐξήκοντα ἐσθῆτας ἵνα καταπαύσῃ τὴν μεταξὺ
αὐτοῦ καὶ τοῦ Σινάν (2) ἔριδα περὶ προτερήσεως· ἀλλ' ὁ
Σινάν ἔλαβε τὸ ἀνώτερον ἀξίωμα τῇ δυνάμει τῆς βασι-
λομήτορος καὶ ἐκράτυνεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν
διὰ τοῦ γάμου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πιαλέ, τῆς ἀπὸ
τοῦ σουλτάνου Σελίμ γεγонуίας. Ὁ γάμος οὗτος καὶ ἡ
διπλῆ ἐορτὴ, ἣν ὁ μέγας βεζύρης Τζερράχ Μωάμεθ ἐτέ-
λεσε διὰ τὴν μνηστείαν τῆς θυγατρὸς καὶ τὴν περιτομὴν
τῶν υἱῶν, ἦσαν πάνδημοι ἐορταί, ὧν ἡ ἐσχάτη ἦν τόσῳ
μᾶλλον λαμπροτέρα, ὅσον αὐτὸς ὁ μέγας βεζύρης, ἀπὸ
κουρέως ἀναδειχθεὶς, ἐξετέλεσε τὰ ἔργα τοῦ χειρουργοῦ
κατὰ τὴν περιτομὴν τοῦ βασιλεύοντος σουλτάνου· διὸ καὶ
ἐπεκλήθη χειρουργὸς (Τζερράχ). Τοιαῦται ἐορταί ἐψυ-
χαγώγουν τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης, ἐν ᾧ ὁ πό-
λεμος ἐλυμαίνετο τὰ οὐγγρικά μεθόρια, τῇδε δὲ καὶ τῇδε
ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αἱ πρὸς ἀνταρσίαν ἀπόπειραι ἀπεπνί-

(1) Il Nepote del Capiaga jiuuto a farsi Turco con gran rimorso della madre. Ἀπριλίῳ μηνὶ 1660.

(2) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1597.

γοντο ἐν τῷ αἵματι τῶν ἀνταρτῶν. Πρεσβύτης ἀνὴρ, ὃς 1596
 ἔλεγεν ἐν τοῖς καφενείοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι
 ὁ Μεχδί, ὁ δωδέκατος ἱμάμης καὶ πρόδρομος τῆς ἐσχά-
 τῆς ἡμέρας, ἀπηγγονίσθη καίπερ πολίος· ἕτερος δὲ περί-
 δινος, ὃς ἐν τοῖς περιχώροις τῆς πρωτευούσης ἔλεγεν
 ἑαυτὸν ἡγεμονόπαιδα Σουλεϊμάν, ἀδελφὸν τοῦ σουλτάνου
 Σελίμ, ἐκρεμάσθη ἀπὸ σιδηροῦ κόρακος. Ἐκ τρισχιλίων
 σπουδαστῶν, οἵτινες ἐν Καραμανία κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ
 βεγλέρβεγη στασιάζσαντες ἐλαφυραγώγησαν τὴν χώραν,
 ἐφονεύθησαν οἱ πλεῖστοι. Ἐν τῇ εὐδαίμονι Ἀραβία ἀνέστη-
 σαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ οἴκου Μουταχέρ, οὗ οἱ οἰκεῖοι καθειρ-
 γμένοι ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις μετεκομίσθησαν πρὸς μεί-
 ζονα φυλακὴν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βοσπόρου. Ἀρχιλη-
 στῆς, καλῶν ἑαυτὸν Μουβερὲκ σάχ, ἦτοι ἁ ξ ι ο ζ ῆ λ ω-
 τ ο ν σ ἄ χ η ν, ἐδήλου ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Βάσρας καὶ τοῦ Βαγ-
 δάτ τὰς ἐμπορικὰς συνοδίας καὶ κατέστρεφεν αὐτάς· ἔλεγε
 δ' ὡσαύτως ἑαυτὸν ὡς Μεχδί. Διὸ ἀπεστάλησαν πρὸς
 τοὺς βέγηδας Κεθκεβάν καὶ Ἀχτζέ ρουμελικά στρατεύ-
 ματα πρὸς ἀναγκαίαν ἐπικουρίαν. Ὁ Χατζῆ Ἰβραῖμ, διοι-
 κητὴς τοῦ Χαλεπίου, κατέστειλε στάσιν τῶν γενιτσάρων
 ἀπαγγονίσας ἑπτακαίδεκα ἐξ αὐτῶν. Ἐν Γεωργία ὁ Τζα-
 φὲρ ἐξωλόθρευσεν τὸν οἶκον Λουαρσάβ, ἐπεμφε δὲ τὸν Σί-
 μωνα Λεβέντ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου σὺν τῇ κε-
 φαλῇ τοῦ πατρὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα οἱ δυστυ-
 χεῖς οὗτοι ἐτέλεσαν τὸν βίον ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν Ἑπτὰ
 Πύργων. Ἀπ' ἐναντίου ὁ υἱὸς τοῦ Βουρχανεδδίν, τοῦ
 ἐσχάτου αὐτονόμου ἡγεμόνος τοῦ Σιρβάν, ἐλθὼν ἵνα προσ-
 κυνήσῃ τὸν σουλτάνον, ἐγένετο διαφερόντως δεκτὸς, ὁ δὲ
 Μωάμεθ ἐδωρήσατο αὐτῷ δισμύρια ἄσπρα λόγῳ λουτροῦ.
 Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει στάσις τῶν σπαήδων ἦν σπου-
 δαιοτέρα· διότι ἦν τὸ σημεῖον τῆς νίκης τῆς στρατοκρα-

30
Μαΐου
1600

τίας κατὰ τῆς γυναικοκρατίας. Ἡ Ἰουδαία Χιρὰ, ἥς διεγρά-
ψαμεν ἤδη τὴν δύναμιν ὡς ταμίας τοῦ γυναικωνίτου ἐπὶ Μου-
ράτ τοῦ Γ', ἦν ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἀναφλεχθείσης στά-
σεως τῶν σπαῆδων· διότι ἀνεμίχθη τῇ παροχῇ τιμαρίων
ἱππέων καὶ διὰ δωροληψίας παρεῖχεν ἀναξίοις ἀξιώματα.
Στασιάσαντες οἱ σπαῆδες ἐζήτησαν τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Ὁ
δὲ Χαλήλ Πασᾶς, ὃς ἀπὸ τῆς εἰς τὴν ναυαρχίαν ἀποκασά-
σεως τοῦ Κιγάλα διώκει τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς καϊ-
μακάμης κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐφο-
βήθη μὴ ἡ ἄρνησις τῆς κεφαλῆς τῆς Ἰουδαίας διακυβέυσῃ
τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τῆς βασιλομήτορος· διὸ ἐπεμφε τὸν
τζαούσβασην ἵνα παραλάβῃ αὐτὴν μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς.
Ὅτε δ' αὕτη ἀνέβαινεν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ μεγάλου βεζύρου
εἰς τὴν κλίμακα τοῦ διθανίου, οἱ σπαῆδες ἐπετέθησαν τοῖς
θύμασι, κατεμέλισαν τὴν μητέρα καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς καὶ
ἀνῆρτησαν τὰ κατασπαραχθέντα μέλη αὐτῆς ἀπὸ τῶν πυ-
λῶν τῶν ἐν τέλει, δι' ὧν συνήθως ἐπώλει ἀξιώματα. Μό-
νον ὁ τέταρτος υἱὸς τῆς Χιρὰς ἐσώθη ἀσπασάμενος τὸν
ἰσλαμισμόν, ἐκλήθη δὲ Ἀκσάκ Μουσταφᾶ Τζαούσης. Ἡ
δημευθεῖσα περιουσία τῆς μητρὸς ἦν ὑπὲρ τὰ πέντε ἑκα-
τομμύρια ἄσπρων. Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐπήνεγκε τὴν ἀπο-
χειροτονίαν τοῦ Χαλήλ ὡς καϊμακάμης καὶ τὴν εἰς τὸ ἀξι-
ωμα αὐτοῦ ἀναγόμευσιν τοῦ Ἀφίζ Πασᾶ. Πλὴν τῆς ἐν
Κωνσταντινουπόλει στάσεως τῶν σπαῆδων ἐξερράγη ἐν
τῇ Ἀνατολῇ ἡ πολλῶ σπουδαιοτέρα καὶ ἐπικινδυνωτέρα,
πάντοτε αὐξάνουσα καὶ ἐπὶ γενεὰν μὴ δυναμένη σβεσθῆ-
ναι, φλόξ τῆς τριακονταετοῦς στάσεως τῶν λειποτακτῶν
τοῦ Κερεσζτέ. Ἀρχηγὸς ταύτης τῆς πολυκεφάλου ὕδρας
ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῶν σεγβὰν Ἀβδουλχαλίμ, φέρων ἔκτοτε
τὸ διαβόητον ὄνομα τοῦ Καραϊαζιτζι, τουτέστι τοῦ μέ-
λαν ο ς γ ρ α φ έ ω ς, ὃς ἡγούμενος Κούρδων καὶ Τουρ-

κομάνων, λειποτακτῶν τοῦ ἐν Οὐγγρία στρατοῦ, κατέλαβε τὴν Ῥόαν (Ἑδεσσαν) καὶ συνεμάχησε πρὸς τὸν Χουσεῖν Πασᾶν, ὃν ὁ Μωάμεθ ἐπεμψεν εἰς Ἀσίαν ὅπως ἐξετάσῃ περὶ τῆς ἀνταρσίας. Ὁ μουτεσελλίμ, τουτέστιν ὁ προσωρινὸς διοικητὴς τῆς Καραμανίας, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Χουσεῖν, ἠτήθη περὶ τὸ Ἀχσερί καὶ ἀπεκρούσθη μέχρις Ἰκονίου. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ὁ τοῦ Σινάν, πεμφθεὶς ἐπὶ τοὺς ἀντάρ ^{Ἰουνίου} τας, ἐπολιόρκησεν ἐν Ἑδέσῃ ἀμφοτέρους τοὺς συμμά- 1599 χους ἀντάρτας, ἦτοι τὸν Καραϊαζιτζί καὶ τὸν Χουσεῖν Πασᾶν. Ὅτε δὲ τὰ πρὸς πόλεμον τῶν πολιορκουμένων εἶχον τόσῳ κακῶς, ὥστε ἐχώνευον σφαίρας ἐκ γροσίων ἀντὶ ἐκ μολύβδου, ὁ Καραϊαζιτζί ἐπεχείρησε συνδιαλέξεις πρὸς τὸν πολιορκουόμενον Μωάμεθ Πασᾶν καὶ προὔτεινεν αὐτῷ ἵνα παραδοθῇ, ὑποσχόμενος παραδοῦναι καὶ τὸν Χουσεῖν, ἐὰν αὐτὸς λάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς Ἀμασείας. Γενομένης δεκτικῆς τῆς προτάσεως ταύτης, ὁ Χουσεῖν παραδοθεὶς ἀπήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετὰ συντετριμμένων μελῶν περιήχθη ἐφ' ἵππου διὰ τῆς πόλεως, καὶ τέλος ἐν τῇ Ξυλοπόρτῃ ἐκρεμάσθη ἀπὸ σιδηρῶν χοράκων. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς διεχείμασεν ἐν Διαρβεκίρ, τῷ δὲ ἔαρι ἐστράτευσεν ἐκ νέου ἐπὶ τὸν Καραϊαζιτζί, ὃς, ἀντὶ τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀμασείας, ἔμενε παρὰ τὴν Σεβάστειαν ἐξεγείρων εἰς στάσιν τὴν χώραν. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς τῆς Σεβαστείας, προσκληθεὶς εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἐπὶ τὴν Οὐγγρίαν, συνηγόρησε κατὰ τὴν διὰ Κωνσταντινουπόλεως διάβασιν ὑπὲρ τῶν ἀνταρτῶν μετὰ χρυσῆς ῥητορείας καὶ ἔδωκεν ἐγγύησιν περὶ τοῦ ἐν τῷ μέλλοντι ἡσυχου βίου αὐτῶν. Οὕτω μετεκλήθη ὑπὸ τοῦ διθανίου ὁ Σινάν Πασᾶς, τῷ δὲ ἀντάρτῃ ἐδόθη νέον σαντζάκιον, τὸ τοῦ Τζορούν. Ἀλλ' οὗτος, ἀντὶ τοῦ ἀποτραπῆναι ἀπὸ τῆς ἀνταρσίας, ἐπεδίωκε τὴν διασποράν αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δελὶ Χου-

σεῖν· διὸ ἐπέμφθησαν ἐπ' αὐτὸν ὁ ἀπὸ τοῦ Βαγδάτ ἐπανερ-
 25 χόμενος Χασάν καὶ ὁ ἑκτος βεζύρης Χατζῆ Ἰβραῖμ. Ἐν
 Ἀπρ. 4600 Καισαρείᾳ οἱ δύο οὗτοι βεζύραι ἀντετάχθησαν ἐκ τοῦ συ-
 στάδην πρὸς δισφυρίους ἀντάρτας. Ὁ Χατζῆ Ἰβραῖμ δυ-
 σχερῶς διεσώθη εἰς Καισάρειαν. Ἡ μάχη ἀπώλετο, ὅλος
 δὲ ὁ στρατὸς κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν. Ἀπὸ τῆς
 μάχης ταύτης ὁ Καραϊζιτζί ἐνόμιζεν ἑαυτὸν μόνον κύριον
 καὶ καίσαρα ἐν Ἀσίᾳ, ὥς τοιοῦτος δὲ ἐξέδωκεν ἡγεμονικὰ
 προστάγματα, ὧν ἐν παρατίθεμεν ἐνταῦθα κατὰ γράμμα.
 «Ἐπειδὴ ὁ κομιστὴς τούτου τοῦ γενναίου προστάγματος
 Μωάμεθ ὁ ἀπὸ Καισαρείας ἐν τῇ πρὸς τὸν θείᾳ χάριτι ἡτ-
 τηθέντα στρατηγὸν τῶν Ὀθωμανῶν Χατζῆ Ἰβραῖμ Πασᾶν
 μάχῃ εἰλικρινῶς ὑπετάγη, ἀπὴν ἄλλαξα αὐτὸν παντὸς φόρου
 καὶ τέλους, καὶ ἔδωκα αὐτῷ τοῦτο τὸ αὐτοκρατορικὸν πρό-
 σταγμα. Κελεύω δὲ δι' αὐτοῦ ἵνα, ἐπεὶ περ ἡ χεὶρ τῶν Ὀθω-
 μανῶν ἐνταῦθα ἀπεκόπη, ἡ δὲ ἐξουσία περιτῆλθεν ἀναντιρ-
 ρήτως εἰς ἐμὲ, αὐτὸς ἕνεκα τοῦ ἐμοῦ προστάγματος ἢ
 ἀπὸ ἀπληλαγμένου παντὸς φόρου. Ὁ μὴ ὑπακούων τῷ προσ-
 τάγματι τούτῳ κολασθήσεται. Τοῦτο τὸ γενναῖον πρόσ-
 ταγμα ἔχε ἐν χερσὶ καὶ οἱ ἄλλοι ὀφείλουσι πράττειν κατὰ
 τὸ αὐτοκρατορικὸν περιεχόμενον ἐν αὐτῷ. Γινώτωσαν τοῦτο.
 Ἐξεδόθη μεσοῦντος τοῦ ρεβιούλ ἐββέλ τοῦ χιλιοστοῦ ἐν-
 24 νάτου ἔτους». Ἀπὸ τριακοσίων ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως
 Σεπτ. 1600 τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, οὐδέποτε ἠκούσθη τοι-
 αύτη θρασεῖα καταπάτησις τῶν δικαίων τῆς ἀρχῆς. Ἐν
 Αἰγύπτῳ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν
 ὁ διοικητὴς Ἀχμέτ ἔλαβε μόνον ἐπὶ τινα χρόνον τὴν προ-
 σηγορίαν τοῦ σουλτάνου, εἴτα δὲ ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ
 μετὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης περιεποίησεν ἑαυτῷ τὴν
 αὐτὴν προσηγορίαν ἐπὶ μῆνας, μηδὲ ὅλως δοὺς δίκην τῷ
 σουλτάνῳ. Νῦν ὁ ἀπὸ Κερεαζτέ λειποτάχτης γενίτσαρος

ἐξεδίδω φερμάνια ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, καὶ ἐν ᾧ ὁ Ἰβραῖμ κα-
τεκτάτο τὴν Κανίσαν, ἐν Ἀσίᾳ ὁ Καραϊαζιτζὶ ἐσφετερί-
ζετο τὴν ἀρχήν.

Τὸ ἔτος 1008 τῆς ἐγίρας ἀξιοσημείωτόν ἐστιν οὐ μόνον ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κανίσης καὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐν Ἀσίᾳ τριακονταετοῦς ἀνταρσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἀξιολόγων ἀνδρῶν, δι' ὧν ἐσθυσαν τὰ μέγιστα φῶτα τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας καὶ ποιήσεως ἐν χρόνῳ ὀλίγων μηνῶν. Ἡ τελευτὴ τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν ἐστὶ σύμβαμα πολλῷ ἀξιολογώτερον τῷ ἱστοριογράφῳ ἢ ἡ τελευτὴ ἐπτακαίδεκα σουλτανῶν, θείων ἢ θυγατέρων τοῦ Μωάμεθ, ὃς πρὸ δύο ἐτῶν ὁ λοιμὸς ἀφήρπασε καὶ αἵτινες ἐτάφησαν ἐγγὺς τοῦ ἀδελφοῦ ἢ πάππου αὐτῶν Μωάμεθ. Ὁ σοφὸς Σεαδεδδίν, ὃς ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, ὡς παιδαγωγὸς τῶν ἡγεμονοπαίδων καὶ τοῦ σουλτάνου, ὡς τέλος μουφτί καὶ σύμβουλος Μουράτ τοῦ Γ' καὶ Μωάμεθ τοῦ Γ', ἀνεμίγνυτο τοῖς πράγμασιν, ὃς ἐπεισεν αὐτὸν τὸν σουλτάνον στρατεῦσαι εἰς Ἑρλάου καὶ ἐθάῤῥυνεν αὐτὸν κατὰ τὴν μάχην, ὁ Σεαδεδδίν, ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τῆς τελευτῆς Σελίμ τοῦ Α', ὁ μεταφραστὴς τῆς καθολικῆς ἱστορίας τοῦ Πέρσου Λαρί, ἥτις καθήκει εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὁ Σεαδεδδίν, τὸ ἀνέφικτον πρότυπον τῶν ὀθωμανῶν ὡς πρὸς τὸν ἀσιατικὸν μεγαλοπρεπῆ χαρακτῆρα τοῦ λόγου, πρὸς δὲ οὐδεὶς τῶν ἐξῆς ἱστοριογράφων ἐξισώθη, ἐτελεύ- 1599
τησεν αἰφνης τὸν βίον τῇ 2 Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου, ἐν τῷ τεμένει τῆς ἁγίας Σοφίας καθ' ἣν ὥραν παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν γενεθλίων. Τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πάντες ἔχοντες μεγάλα δικαστικὰ ἀξιώματα, ἀπεκόμισαν τὸν νεκρὸν, ταφέντα παρὰ τὸ τέ-

μενος τοῦ Ἐγιοῦπ. Μετὰ μῆνας ἔξ, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ ποιητὴς Βακί, ἀναγορευθεὶς τὸ τρίτον ἀρχιδικαστὴς τῆς Ῥούμελης, οὐχὶ ὅμως καὶ μουφτί, ⁷ ^{Ἀπρ. 1600} μάλιστα μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Σεαδεδδίν, ὃν διεδέξατο ὁ Σανολλάχ. Ὁ Βακί ἐστὶν ὁ μέγιστος λυρικὸς ποιητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, προσέτι μεταφραστὴς τριῶν ἀραβικῶν συγγραμμάτων ἀξιολογωτάτων, ἦτοι τοῦ Βίου τοῦ Προφήτου, Ἱστορίας τῆς Μέκκας καὶ συγγράμματος περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πολέμου. Ὁ μουφτί Σανολλάχ ἐτέλεσε τὴν ἐπικήδειον τελευτὴν καὶ ἀπήγγειλε δίστιχον κατάλληλον ἐν τῇ περιστάσει, ληφθὲν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ποιητοῦ, οὗ τὸ ὄνομα (Βακί, διαρκήσ) διαρκέσει ὅσον ἡ τουρκικὴ φιλολογία. Μετὰ τοῦ μεγάλου φωτὸς τῆς ὀθωμανικῆς λυρικῆς ἐσβεσαν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὰ ἔξ μικρὰ, ἦτοι ὁ Σουχειλί, Ἀαριφι, Βασσιρί, ὃς ἀπέθανε πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κανίσσης, ἐτάφη δὲ ἐν Ζόλνοκ, ὁ Γλμι, δικαστὴς τῆς Πάφου, ὁ Βαλιχί, δικαστὴς τοῦ Οὐσκόβου, καὶ ὁ Τααλικζαδὲ ὁ σεχναμετζί, ἦτοι ὁ ἐν τέλει Μωάμεθ τοῦ Γ' ἐποποιὸς, ἐλεεινὸς στιχουργὸς χρονικῶν. Ἀλλ' ἡ μεγίστη τῇ ἱστορίᾳ ζημία τοῦ ἀπαισίου τοῖς ἱστοριογράφοις καὶ ποιηταῖς τούτου ἔτους ἦν οὐχὶ ἡ τοῦ Σεαδεδδίν, παρ' ᾧ ἡ ἀλήθεια ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ῥητορικοῦ κόσμου πολλάκις πάσχει καὶ παρ' ᾧ πανταχοῦ καταφαίνεται ἡ αὐλικὴ πολιτικὴ τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου, ἀλλ' ἡ τελευτὴ τοῦ Ἀλῆ, ὃς ἦν ἐκ τῶν παρῤῥησιαστικωτάτων καὶ φιλαληθεσιτάτων Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων, ὃς καὶ οὐχὶ πάντοτε ἔγραφε μετὰ προπούσης χρονολογικῆς κριτικῆς, πάντοτε ὅμως μετ' εὐφύας καὶ τόλμης. Ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Σουλεϊμάν ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ὧν, ὑπηρέτησε τέσσαρσι

σουλτάνοις, τῷ Σουλεϊμάν, Σελίμ, Μουράτ καὶ Μωάμεθ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μέγας βεζύρης οὐκ ἦν εὖνους αὐτῷ, οὐδέποτε ἀνέχθη εἰς τὸ πρέπον τῷ καλᾷ αὐτοῦ ἀξίωμα, τὸ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ κατώτερα ἀξιώματα, εἰς τὸ τοῦ δεφτερδάρ, τοῦ γραμματέως τῶν γενιτσάρων καὶ τέλος τοῦ σαντζάκβεγη τῆς Ἀμασείας καὶ Πασᾶ τῆς Τζιζιδας, ὁποῖος καὶ ἐτελεύτησε, παρατείνας τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους μέχρι τοῦ τετάρτου πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἔτους, κατέλιπε δὲ ὀκτωκαίδεκα συγγράμματα, τὰ μὲν πεζὰ, τὰ δὲ ἑμμετρα. Ἐν τοῖς πρώτοις ἦσαν παγκόσμιος ἱστορία, ὁ θησαυρὸς τῶν γνώσεων, ὧν τὸ τέταρτον μέρος ἐστὶν ἡ ὀθωμανικὴ ἱστορία, αἱ εἰδικαὶ ἱστορίαι τῆς κατακτήσεως τῆς Ζιγέθ, ἐπιγραφόμεναι Ἐπὶ τὰ συνελύσεις, ὁ ἀδελφικὸς πόλεμος τῶν υἱῶν τοῦ Σουλεϊμάν, Περὶ ἐργου ἀγῶνες, ἐκστρατεία εἰς Γερμανίαν, Βιβλίον τῆς νίκης, περιγραφὴ τῶν τελετῶν τῆς περιτομῆς, μετάφρασις τοῦ Ἀνθους τῶν ἱστοριῶν καὶ συλλογὴ ἐπιστολῶν. Ὅσσοι ἀξίαν ἔχουσι τὰ ποιήματα αὐτοῦ τὰ τε ῥωμαντικά καὶ τὰ μυστικά καὶ τὰ λυρική, ἐξ ὧν κατέλιπε περσικὸν καὶ τουρκικὸν διδάνιον (I). Μετ' ἄλλους χωριζόμεθα ἀπὸ τούτου τοῦ ἐν τῷ εἶδει αὐτοῦ μόνου στόματος τῆς ἀληθείας τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας, τοῦ τέως ἡμετέρου πιστοῦ ὁδηγοῦ, αἰσθανόμεθα δὲ τὴν στέρησιν αὐτοῦ τόσῳ μᾶλλον, ὅσον τῷ ἔτι τῆς τελευτῆς τοῦ Ἀλῆ σιγᾶ καὶ ἡ ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα καὶ ταῖς χρονολογίαις ἀκριβεστάτη πασῶν τῶν ὀθωμανικῶν ἱστοριῶν, ἡ τοῦ τελετάρχου Μουσταφᾶ Πασᾶ τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ.

ΒΙΒΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

A.—σ. 4.

Ἀπίστευτός ἐστιν ἡ ἀντίφασις καὶ σύγχυσις, ἡ ἀπαντῶσα παρὰ τοῖς ἀρίστοις Ὀθωμανοῖς ἱστοριογράφοις, περὶ τοῦ χρόνου τῆς τελευτῆς τοῦ Σουλεϊμάν.

B.—σ. 8.

Ὁ Σελανικὶ ἀπ' ἐναντίου ἀναφέρει τοὺς λόγους τούτους· «ᾧ κάτοχε τῶν βασιλείων! σῶσον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου· σὺ εἶ ὁ αἰώνιος, ὁ διαρκής· πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ὑπὸ κινεῖται ἀναγκαίως τῇ φθορᾷ», καὶ «ᾧ Θεὲ, ὦ αἰώνιε, σὺ εἶ βοηθός μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου».

Γ.—σ. 12. ς. 7.

Σελανικὶ, σ. 71. Σολαχζαδὲ, τὸ Πραυζατοῦλ ἐβράρ, φ. 301, καὶ συμφώνως τούτοις αἱ ἀναφοραὶ τοῦ Ἀλβέρτου Βύς. Ἡ φιλοποσία τοῦ Σελίμ ἦν ἐκ τῶν πρώτων αἰτίων τῆς δυσμενείας, εἰς ἣν περιέπεσεν ὁ ἡγεμονόπαις οὗτος ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἀποδίδουσιν αὐτῷ ὁμοθυμῶς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Μὲ σ τ (Μεθύσου). Ὁ Ἀλῆς, ὅς ἦν ἐξ ἀπορρήτου γραμματεὺς τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ, πρῶτον αὐτάρχου αὐτοῦ, ποιεῖται λόγον ἐπεικῶς περὶ τῆς φιλοποσίας τοῦ Σελίμ καὶ τοῦ φιλευθύμου αὐτοῦ βίου, ἀλλ' οὐχ ἥττον οὐκ ἀποκρύπτει τὴν ἀλήθειαν. Ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ διέτριβον πλείονες τῶν εἰκοσιν ἐλευθερόφρονες καὶ ποιηταί, ὡς ὁ Φαζλὶ, Σανὶ, Ἀλεβὶ, Πραγί, Κισιμί, Φιρακί, Μιχαλί, Μερδονί, Νιγαρί, ὁ αὐτάρχης αὐτοῦ Βαλὶ Τζελεπῆς καὶ ὁ ἐταῖρος αὐτοῦ Τζελαλδέγης. Ὁ Σελίμ ἠρώτησέ ποτε τοῦτον· «Τί λέγεται περὶ ἐμοῦ»; ὁ

δὲ Τζελλυλθέγγης ἀπεκρίνατο· «Ὁ στρατὸς θέλει τὸν σὸν ἀδελφὸν ὡς διάδοχον, τὸν ἀδελφόν σου Βαγιαζήτ· ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, οὐδεὶς δὲ λόγος γίνεται περὶ σοῦ, διότι οὐδεμία παρατηρεῖται παρὰ σοὶ προπαρασκευή». Ὁ Σελίμ ἀπεκρίνατο· «Δύναται ὁ στρατὸς εὐχεσθαι ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ· δύναται ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀγαπᾶν τὸν Βαγιαζήτ, τῷ Σελίμ ὅμως μενεῖ τὸ κράτος, ἐὰν ὁ κύριος τῶν πενήτων τοῦτο θελήσῃ».

Δ.—σ. 12.

Ἡ ἐπικήδειος πομπὴ Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου ἦν ὡς ἡ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ οἰκτρά. E stato Soliman scellito miserabilmente, levato solamente per i Aga. Ἀναφορὰ τοῦ Ἀλβέρτου Βὺς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως λήγοντος Δεκεμβρίου μηνός. Comp. Almosnino, σ. 51—53.

Ε.—σ. 16.

Σελανικὶ σ. 79. Ὁ δεσποδαίμων πως ἱστοριογράφος οὗτος ἀναφέρει ὡς κακὸν οἰωνόν, ἀληθεύσαντα μετὰ ταῦτα, ὅτι ὁ Σελίμ, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς τελευτῆς τοῦ πατρὸς, ἔσχισεν ἱκετηρίαν τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς περὶ προαγωγῆς εἰπὼν, ὅτι οὕτω καιρὸς ἀσχοληθῆναι περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ὅτι ἡ σχίσις αὕτη, ὡς αὐτὸς, ὁ Σελανικὶ, εἶδεν αὐτὴν, διῆκε διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Φερχὰδ καὶ τοῦ Ὁμέραγα. Τοῦτο συνέβη κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν τοῦ ἡγεμονόπαιδος ἀπὸ Κοτυαίου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Σελίμ, πορευόμενος εἰς Βελγρὰδιον, ἔσχισε καὶ τὰς ἱκετηρίας τῶν κατοίκων κατὰ τῶν κακώσεων τῶν βεζυρῶν, εἰπὼν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς δικαίωσιν ἀνάγκη ἦν ἵνα καὶ οἱ κατηγορούμενοι παρῶσι.

ς.—σ. 25.

Ὁ Φέσλερ λέγει τρεῖς καὶ δέκα συνεντεύξεις (Τόμ. Ζ, σ. 91). Ἄλλ' ἀπατάται· διότι κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Vrancey παρὰ Κόβασιχ, Script. ung. min. A, σ. 149, ἐγένοντο τέσσαρες καὶ δέκα συνεντεύξεις.

Ζ.—σ. 36, ς. 10.

Ὅρα περὶ τῆς συνθήκης ταύτης τὴν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀναφορὰν, 20 Μαρτίου 1598, ἐν τοῖς 119 διπλωματικοῖς ἐγγράφοις, ἅτινα εὑρῇται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Οὐγγρίας. Αἱ ἀναφορὰ αὗται εἰσι τῶν αὐτοκρατορικῶν πρεσβευτῶν Βεραντίου, Ζάϊ, Τεουφενβάχ, Βουσθέκ καὶ Βύς.

Η.—σ. 41.

Ἄλβέρτος Βὺς καὶ σύνοψις τῶν ἀναφορῶν τῶν πρεσβευτῶν τῆς Βενετίας. Οὐδὲν ἴχνος τῶν δύο τούτων πρεσβειῶν σώζεται παρὰ Φλασσάν, ἀγνοοῦντι καὶ τὴν ὑπὸ Σελίμ τοῦ Β' ἀνανεωθεῖσαν γαλλικὴν συνθήκην καὶ τὴν πρεσβείαν τοῦ γάλλου πρεσβευτοῦ Καμπανέ, ὃν ὁ Βεράντιος (παρὰ Κατώνα, ΚΕ, σ. 18) καλεῖ *grand Ciampo*, τὸν δὲ γραμματέα αὐτοῦ *Guillaume de Grand Rie*.

Θ.—σ. 42.

Ὁ Ἄλῃς, φ. 556, I διήγημα, λέγει, ὅτι αὕτη ἦν ἡ φοβερωτάτη πασῶν τῶν πυρκαϊῶν, ἃς εἶδεν· ἀλλὰ ὑποπίπτει εἰς ἀναχρονισμόν, λέγων, ὅτι τὸ συμβῆναι τοῦτο συνέπεσε πρὸς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σινὰν ἐκ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας· διότι οὗτος ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ ἔτει 1571. Ὁ Ἄλῃς, φ. 357, περιγράφει τὴν πυρκαϊὰν ταύτην ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κιναλιζαδὲ, ἥτις ἐστὶ πρότυπον καλλιπερίας.

Ι.—σ. 42,

Σελανικί, σ. 10, καὶ Ἄλβέρτος Βὺς. Κατὰ τὸν Ἀσμανζαδὲ Ἐφένδην, Βιογραφίαι τῶν βεζυρῶν, ἦν Κροάτης, ὡς ὁ Πιαλέ.

ΙΑ.—σ. 42.

Οἱ γραμματεῖς Ἀσέλμος Στροϊκλ καὶ Γεώργιος Σάουρερ, καὶ οἱ διερμηνεῖς Ματθίας Φάρος καὶ Θεοδώρικ Βέρβιχ ἀναφέρουσι τὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβευτοῦ τούτου.

ΙΒ.—σ. 43

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἥτις περιέχει πλὴν τῶν ἐπαίνων τοῦ Βὺς καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν τῶν ὑπὸ τοῦ σαντζάκῃ τῆς Βοσνίας κατὰ τοῦ εὐγενοῦς σημαίουχοῦ Σλουτίν διαπραχθέντων ἐχθρικῶν ἔργων, φέρει χρόνον 1 Νοεμβρίου 1559. Οὕτω καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου φέρει χρόνον τὸν Τζεμαζιούλ ἀχίρ 977 (30 Νοεμβρίου 1569), ἣν ἔπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀμέσως ὡς ἐτελεύτησεν ὁ πρεσβευτὴς ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ Χασάν βέγης.

ΙΓ.—σ. 43.

Ἀναφορὰ τοῦ Ῥύμ, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις. Μικρὸν ἀπὸ τῆς

εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίξεως, ὁ Ῥῶμ. ἐξέθηκεν ἐν ἀναφορᾷ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐκλέξαι ἰθαγενεῖς νέους, ὅπως ἐκπαιδεύσῃ αὐτοὺς καὶ μορφώσῃ ὡς διερμηνεῖς.

ΙΑ.—σ. 50.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δουμετὸλ Τζενδὲλ ἐγένετο τῷ ἔτει τῆς ἐγίρας (626), ἢ δὲ σύνοδος τοῦ Δουμετὸλ Τζενδὲλ τῷ ἔτει 37 τῆς ἐγίρας (657).

ΙΕ.—σ. 56.

Ἐπικαλεῖται Σ α μ σ ἄ ν, τὸ ξίφος. Τζιχαννουμᾶ. σ. 546. Ὁ Ἀραβ ποιητὴς Λιβιδ κατέλιπε περὶ αὐτοῦ τὸν ἐξῆς στίχον· «Εἰ ὁ κόσμος ἦν ὠρισμένος τοῖς ἀρίστοις, ὁ δοριμήστωρ ἔμενεν ἐν αὐτῷ.»

ΙΖ.—σ. 61.

Ὁ Κουτβεδδίν, ἐν τῷ Β α ρ κ ὁ τ Γ ε μ α ν ι, Κεφ. ΙΕ, ἀναφέρει ἐν τοῖς σοφοῖς προστάταις τοῦ Ἀαμίρ τὸν Ἀλαεδδίν Μωάμεθ Ναχβενδι, συγγραφέα συγγράμματος περὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ὀνείρων, τὸν ἀστρονόμον Ἀλῆ Κουτζι καὶ τὸν σάχην Ἀβδουρράχμαν Βὲν Ῥεβίτ, τὸν συγγράψαντα τὴν εἰδικὴν ἱστορίαν τοῦ Σεβιδ καὶ Μ ε ζ ι δ φ ι τ α ρ ι κ ι Σ ε β ι δ.

ΙΖ.—σ. 63.

Ὁ Κουτβεδδίν ἀναφέρει ἀνέκδοτον τοῦ Μεσουδὶ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν τάφων τῶν Ὀμμιαδῶν· «Τότε Μεσουδὶ ὁ ἱστοριογράφος συνεπορεύθη τῷ Ἀβδουλλᾷ Β. Ἀλῆ. Ἀνέσκαψαν τοὺς τάφους τοῦ Χισάν καὶ τοῦ Σουλεϊμάν Ἀβδουλμελέκ ἐν Δαβίχ καὶ ἐν Κανερσίν, καὶ τὸν τοῦ Βελιδ Βὲν Ἀβδουλμελέκ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰεζιδ Β. Μουβία ἐν Δαμασκῷ, ἔθλασαν τὰ ὄσῃ αὐτῶν καὶ ἔλαυσαν αὐτά. Ὁ Κουτβεδδίν προσέθησιν· «Οὕτως ἡ νέμεσις ἔλαβε δίκας τοῦ ἀνοσιουργήματος τοῦ πραχθέντος ὑπὸ τοῦ Χισάν καὶ Βελιδ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἱμάμη Σεΐδ». Ἐπὶ τέλους λέγει, ὅτι ὁ σάχης Ἰσμαήλ ἐγένετο ἔνοχος ὁμοίου ἀνοσιουργήματος, ἅτε ἀνασκάψας τοὺς τάφους πολλῶν σοφῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν.

ΙΗ.—σ. 64.

Ὁ βαρόνος Σιλβεστρος δὲ Σαυὺ, λέγει, σ. 441 (Notices et extrait des manuscrits de la Bibliotheque du Roi, Τομ. Δ΄)· «Ὁ ἱστοριογράφος ἀφηγεῖται ἐνταῦθα ἀκριβέστατα τὴν ἀρχὴν τῶν αἰρέσεων. Τὰ καθ' ἑκά-

στα ταῦτα ἀφορῶσιν οὐχὶ τόσον εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Σεϊδιγέ, ὅσον εἰς πά-
σας ἐν γένει τὰς αἵρέσεις, αἵτινες ἀπεδίδοντο τῇ ἀμέσῃ ἐμπνεύσει τοῦ δια-
βόλου. Κατ' ἀραβικὸν ὑπόμνημα περὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Πεντατεύχου
ἀναφέρει τοὺς ἐξῆς ἑπτὰ λόγους, δι' ὧν δ' Ἰβλῖς (ὁ ἐωσφόρος) ἔπεισε τοὺς ἀγγέ-
λους, οὓς ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν ὅπως προσκυνῶσι τὸν Ἀδὰμ, εἰς ἄρνησιν τῆς
ὑπακοῆς, ἥτις συνεπηγάγετο τὴν πτώσιν αὐτῶν. Πρῶτον· λέγει· ὁ Σατανᾶς·
Πρὶν ἢ με πλάσῃ, ἐγίνωσκον τί ἐμελλαν πράξειν. Δεῦτερον· Μ' ἐπλάσε
κατὰ τὴν θέλησιν αὐτοῦ οὕτως, ὥστε ἡ ὑπακοή μου οὐκ ὠφελεῖ, οὐδ' ἡ ἀπει-
θείά μου βλάπτει. Τρίτον· Καὶ εἰ ὑπέκυπτον τῇ θελήσει αὐτοῦ, πλάσας
με οὐκ ἐκέλευσε προσκυνεῖν τὸν Ἀδὰμ, ἐμὲ, ὅς εἰμι κρείσσων ἐκείνου, κα-
θόσον ἐγὼ μὲν ἐκ πυρὸς, ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐκ γῆς ἐπλάσθη. Τέταρτον· Ἐάν
μὴ λατρεύω τὸν ὑπ' ἐμὲ, ἀποφεύγω μόνον χαμέρπειαν καὶ οὐ στερεῦμαι
τοῦ παραδείσου. Πέμπτον· Ἐάν διώξῃ με ἀπὸ τοῦ παραδείσου, ἐξάγω
καὶ τὸν Ἀδὰμ παραπεύθων αὐτὸν εἰς ἀπόλαυσιν τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ.
Ἑκτόν· Ἐάν ἀμώτεροι ἀποβληθῶμεν τοῦ παραδείσου, ὑπολείπεται μοι
ἡ ἔχθρα καὶ ἡ ὑπεροχή, δι' ἧς καταδολιεύομαι καὶ ἀποπλανῶ τοὺς ἀπογό-
νους τοῦ Ἀδὰμ. Ἑβδόμον· Φείδονται μου μέχρι ῥητῆς ἡμέρας, ὅπως
ἐξαπατῶ τὰ τέκνα τοῦ Ἀδὰμ· διότι ἡφανίζομην παραχρῆμα, εἰ τὰ τέκνα τοῦ
Ἀδὰμ μὴ ἐταράσσοντο ὑπ' ἐμοῦ. Εἰ ὁ Λόρδος Βύρων, ὅς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ
τουρκικὸν τι περιάπτον τοῦ Σατανᾶ, τὰ νῦν ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Μετερ-
νιχ κατεχόμενον, ἐγίνωσκε τοὺς σατανικοὺς τούτους λόγους, ἐποιεῖ εἰκότως
ποιητικὴν χρῆσιν ἐν τῇ Κρίν αὐτοῦ ἢ ἄλλοθι που. Ὅρα καὶ Τζιχαννουμᾶ,
σ. 533.

ΙΘ.—σ. 67.

Ὁ Κουτβεδδὶν λέγει, ὅτι τὸ δουκάτον τοῦ σουλτάνου (βάρους ἐνὸς διρῆμ
καὶ δύο καρατίων) ἐδύνατο ἐν μὲν τῇ Ροῦμελῃ ἐξήκοντα ἀσπρα, ἐν δὲ Αἰ-
γύπτῳ ὀγδοήκοντα, ἐν δὲ τῇ εὐδαίμονι Ἀραβίᾳ ἀπὸ τριακοσίων ἕως δύο χι-
λιάδων μὴ γνησίων ἀσπρων, οὕτω δὲ οἱ ἔχοντες λαμβάνειν τρισχιλία ἀσπρα
μηνιαῖον μισθὸν οὐκ ἐλάμβανον πλέον τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος δουκάτου, δι' ὧν
μόλις ἐπῆρκον τῷ καφέ.

Κ.—σ. 73.

Αὕτῃ ἡ ἐπιστολὴ εὑρηται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἀλῆ. Ἡ μαρτυρία τούτου
ἐστὶ τόσῳ μᾶλλον ἀνύποπτος, ὅσον μαρτυρεῖ κατὰ τοῦ πρότερον κυρίου αὐ-
τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ καὶ ἀποδεικνύει καθαρῶς, ὅτι αἱ κατηγορίαι τοῦ Σινὰν
ἦσαν συκοφανταίαι. Ὁ Ἀλῆς, ὅς ἐν τῇ ἐορτῇ ἐκείνῃ παρῆν ἐν τοῖς ἀνακτό-
ροις τοῦ σουλτάνου Γαβρί, βεβαιοῖ, ὅτι περὶ φαρμακεύσεως οὐδεὶς λόγος ἦν·
ὅτι ὁ μὲν Σινὰν Πασᾶς, προφασιζόμενος ὥσει ἐπίστευεν αὐτῇ, ἐξέπτυσε τὸ

ποθὲν μελίκρατον, ἀλλ' ὁ Λαλὰ Μουσταφᾶς ἔλαβε τὸ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ δοθὲν ποτήριον καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐξέπιε. Ὁ Ἀλῆς ἐστὶν ἀξιόπιστος ἐπὶ τῇ κρίσει καὶ τῇ παρρησίᾳ αὐτοῦ.

ΚΑ.—σ.

Κουτβεδδὶν ἐν ταῖς Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi, Τόμ. Δ. σ. 437. Ὁ συγγραφεὺς ὡς πανηγυριστὴς τοῦ Σινὰν δικαιοῦ τὴν ἀποβολὴν τοῦ Ὀσμὰν Πασᾶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Σινὰν, ὅτι αἱ ἐριδες τῶν δύο τούτων ἀρχηγῶν ἐμελλον ἔχειν κακὰ παρακολουθήματα, ὡς ἐν Μελίττῃ ἢ μεταξύ τοῦ Μουσταφᾶ τοῦ σερασκέρη καὶ Πιαλὲ τοῦ καπετὰν Πασᾶ.

ΚΒ.—σ. 73.

Ὁ Ἀλῆς, φ. 350 οὐδὲως φεῖδεται τοῦ μεγάλου βεζύρου Σοκολλί, ὡς οὐδὲ τοῦ ποτὲ μεγάλου βεζύρου Σινὰν ἐφεῖσατο. Περὶ τοῦ πρώτου λέγει· «Οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ἀπέδωκαν τῇ ἀνεκτικότητι τοῦ Ὀσμὰν Πασᾶ ἐπαίνους καὶ ὕμνους· πάντες δὲ ἀπ' ἐναντίου ὑβρίζον τὴν εὐθθειαν τοῦ πολυχρονίου μεγάλου βεζύρου καὶ τὴν ὀργιλότητα αὐτοῦ, καὶ θαυμάζοντες τὴν βαθυμίαν τοῦ παδισᾶχ ἐχαιρεκάκουν». Περὶ δὲ τοῦ Σινὰν λέγει (φ. 352) τάδε· «Ὁ Σινὰν Πασᾶς εἰς τῶν σκληροτραχήλων Ἀλθανῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἀποβάλλουσι τὴν ὠμότητα, ἣν ἐχθρὸς πάντων τῶν ἐν τοῖς πράγμασι δεξιῶν καὶ ἱκανῶν, πάντων τῶν ποιητῶν καὶ λογίων, πρὸς οὓς ἡ ἐχθρα αὐτοῦ, δι' ὄνειδισμῶν εἰς τὸ ἐπακρον καταντήσασα, ἐδύνατο καταφανῆναι εὐκρινῶς ἐπὶ τῶν ζοφερῶν ρυτίδων τοῦ μετώπου αὐτοῦ».

ΚΓ.—σ. 20.

Κουτβεδδὶν ἐν ταῖς Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi, Τόμ. Δ', σ. 496. Ἀλῆς, φ. 354. Ἡ βιβλιοθήκη τῶν Μεδίκων ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀρ. ΡΚΗ, ἔχει σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον Δ ε λ ι λ ἔ ς σ α λ ι κ Φ ι Χ α ῖ ρ ι λ - μ ε σ α λ ι κ (κλίμαξ τοῦ ὁδοιπόρου περὶ τῆς κρείσσονος ὁδοῦ) ὑπὸ Κατλ Ἑλ Δαβιδί. Ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει ἐν τῷ προλόγῳ, ὅτι δις καὶ εἴκοσιν ἐποίησε τὴν πορείαν ταύτην, περὶ δὲ τῶν σταθμῶν αὐτῆς, ὅτι ὑπάρχει μὲν ἡ πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Σεμ' σεδδὶν Μωάμεθ πραγματεία, ἀλλ' ὅτι ἕκτοτε πολλοὶ ἐγένοντο μεταβολαὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅτι ὄρη ἐκόπησαν, φρέατα ἀνωρύχθησαν καὶ φρούρια ὑποδομήθησαν. Ὁ Σεμσεδδὶν οὗτος ἦν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν διοικητῶν τῆς Αἰγύπτου Δαυὶτ Πασᾶ καὶ τοῦ Σουλεϊμὰν καὶ ἤγε τὸν στρατὸν, ὃν ὁ Δαυὶτ ἐπεμπεν εἰς συνάντη-

σιν τῶν προσκυνητῶν· συνεξεστράτευσεν δὲ τῷ Σινὰν εἰς Ἀραβίαν καὶ ἀναφέρει ἐν παραρτήματι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ τοὺς διαφόρους σταθμούς. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Σεμσεδδίν Μωάμεθ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα Τμήματα. Ἐν τῷ πρώτῳ περιγράφει τὴν ἀπὸ Καΐρου εἰς Ἀκβά ὁδόν· ἐν τῷ δευτέρῳ τὴν ἀπὸ Ἀκβά εἰς Ἰσλάμ, ἐν τῷ τρίτῳ τὴν ἀπὸ Ἰσλάμ εἰς Γενθουού, ἐν τῷ τετάρτῳ τὴν ἀπὸ Γενθουού εἰς Μέκκαν καὶ τὰνάπαλιν. Εἰσι δὲ ἀπὸ Καΐρου εἰς Μέκκαν ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ εἰς βουριδ, ὃ ἔχει τέσσαρας παρασάγγας· ἄρα πεντακοσίους ἐξήκοντα τέσσαρας παρασάγγας· ἡ παρασάγγα ἔχει τρία μίλια, τὸ δὲ μίλιον χιλίας ὀργυιάς (κολάτις)· ἡ ὀργυιά ἔχει τρία βήματα, τὸ δὲ γεωμετρικὸν μέτρον ἑκάστου μιλίου ὑπολογίζεται εἰς τέσσαρας χιλιάδας πήχεων. Ὁ πῆχυς ἔχει 24 δακτύλους, ὃ δὲ δάκτυλος τὸ μῆκος ἐξ κόκκων σίτου, ὃ δὲ κόκκος σίτου ἐξ κόκκων πεπέρους. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον ἡ εἰς Μέκκαν ὁδοιπορία χρῆζει τετρακοσίων πενήκοντα τριῶν ὥρων, ἡ δὲ ἐπάνοδος πεντακοσίων εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, ἡ δὲ ὅλη ὁδοιπορία ἐξ καὶ ἐξήκοντα ἡμερῶν πορεῖαν.

ΚΔ.—σ. 82.

Ὁ Κουτβεδδίν, φ. 203, ἀναφέρει περὶ τοῦ θαύματος τούτου τοὺς στίχους τὸ Βόρδα. Ὅρα Κωνσταντινούπολιν καὶ Βόσπορον, Τόμ. Α, σ. 65.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Α.—σ. 85.

Istoria di M. Uberto Foglietta della sacra lega contra Selim e di alcune altre imprese di suoi tempi. Ἐν Γενεύῃ 1598, σ. 5. Anton. Marco Gratiani de bello Cyprio juxta exemplar Romæ impressum L. I, σ. 24. Historia delle cose successe dal principio della guerra mossa da Selim Ottomano ai Venetiani, da M. Gio. Pietro Contarini. Ἐν Βενετία 1614 σ. 2. Στέφανος Γερλάχ ὁ πρεσβύτερος, Tagebuch von H. David Ungnad's Gesandtschaft. Ἐν Φραγκφορτίῳ, 1674, σ. 59, 279, 304, 426 (Ἡμερολόγιον τῆς πρεσβείας τοῦ Δαβὶδ Οὐγγνάδ). Σύνοψις ἐκ τῶν ἀναφορῶν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις χρονολογουμένη τῇ Ὀκτωβρίῳ, Νοεμβρίῳ καὶ Δεκεμβρίῳ 1566.

B.—σ. 86.

Ὁ Πιαλέ ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν τῆς ναυαρχίας, διότι πρὸ πάντων ἰδιοποιήθη τὴν ἐκ τῆς Χίου ληφθεῖσαν λείαν. Ἀναφορὰ τοῦ Ἀλβέρτου Βὺς, Ματθαίου μηνὶ 1668.

Γ.—σ. 90.

Ὅρα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου Κύπρου τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ Μεουρσίου καὶ τὴν *Chronographia e breve historia universale dell' isola di Cipro* τοῦ δουμενικανοῦ Στεφάνου Λουσινιανοῦ, εἴτα τὴν τοῦ Δάπερ, *Discription exacte des iles de l'Archipel*, ἀντιγράφαντος τὸν Μεούρσιον, καὶ τὴν τοῦ Jauna ἱστορίαν τῆς Κύπρου, ἥτις ἐστὶν ὠσαύτως περιττὴ, ὡς καὶ ἡ κατ' αὐτὴν γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Τρεϊνάρδ, ἐν Ἐρλάγγῃ τῷ 1766,

Δ.—σ. 96.

Ὁ Β' Τόμος τοῦ *Libri dei patti*, φ. 97, περιέχει τὴν πρώτην συνθήκην, τὴν ἀπονέμουσαν τοῖς Βενετοῖς προνομίας ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ, φέρει δὲ χρόνον τὴν 3 Ἰουνίου 1306· ἔστι δὲ σύμφωνος πρὸς τὴν ὑστέραν τὴν ὑπὸ Οὐγὼ τοῦ Δ', τῇ 4 Σεπτεμβρίῳ 1320, διομολογηθεῖσαν. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀνενεώθη τῇ 16 Αὐγούστου 1360 μεταξὺ Πέτρου, βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ τοῦ δουκὸς Ἰωάννου Δελφίνου (Τόμ. Γ', *Lib. dei patti*). Πλὴν τούτου ὑπάρχει καὶ γαλλικὴ συνθήκη περὶ ποινικῶν καὶ ναυτικῶν δικαιωμάτων.

Ε.—σ. 100.

Gratiani de bello Cyprio, Βιβλ. Β, σ. 147.

ς.—σ. 100.

Ἀναφορὰ τοῦ Ρῦμ, φέρουσα χρόνον τὸν μῆνα Ἰούλιον 1570.

Ζ.—σ. 104.

Φολιέττας, σ. 84, Παρούτας, σ. 79. Λουσινιανὸς, σ. 46. Ὁ Τοῦρκος ἱστοριογράφος Σιρέκ (φ. 11) ἀναφέρει δώδεκα δχυρώματα ἀντὶ ἑνδεκα.

Η.—σ. 403

Ὁ Ἀλῆς, φ. 339 παίζει διὰ τῶν λέξεων σ ε β α ἂ (ἑπτὰ) καὶ σ ι β α ἂ,

τουτέστι θηρία (λέοντες ἐν ὄργῃ), πρὸς ᾧ παραβάλλει τοὺς ἐπὶ ἀρχηγούς τῶν ἐπὶ πολιορκητικῶν σωμαμάτων.

Θ.—σ. 103.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας ταύτης πρῶτος τῶν περιηγητῶν ἀνεῦρεν εὐ-
τυχῶς τὰ ἐρείπια τῆς Πάφου καὶ Ἀμαθοῦντος, ἐκόμισε δὲ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς
πρώτης τὸν λίθον τοῦ βωμοῦ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν συλλογὴν τῶν ἀρχαιο-
τήτων τῆς Βιέννης. Ὁρα Topographische Ansichten auf einer Reise
in die Levante, et Petrestini Papiri greco-egizj, σ. 70.

I.—σ. 105.

Οὐμμ Χαράμ Βιντόλ-μαχάμ, ὁ ἀποθανὼν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μο-
αβία τῷ ἔτει 27 (647) τῆς ἑγίρας. Ὁ τάφος αὐτοῦ ἐστὶν ἔτι καὶ νῦν οὐχ
τόπος προσκυνητείας, ἀλλὰ περίπατος ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς Λάρνακος. Τὸ
Ῥαουζατοῦλ ἐβράρ λέγει, φ. 304, ὅτι ἡ νῆσος Κύπρος ἀπέφερε τοῖς Μ-
μελούκοις κατ' ἔτος ἑξακισχίλια δουκάτα.

ΙΑ.—σ. 114.

Ὁ δουμενικανὸς Καλίπιος, καθειρχθεὶς ὡς κατάσκοπος τοῦ Πάπα, μάτην
ἐπειράθη κλέψαι τὸ δέρμα τοῦτο. Ὁρα Λουσινιανόν, φ. 430.

ΙΒ.—σ. 112.

Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας ὑπὸ Λεβέκ Ἐν Παρισίοις, 1812, Τόμ. Β. σ.
89, κατὰ τὸν Πουφενδόρφ. Ὁ ἀββᾶς Μοσίνης ἐν Βενετίᾳ ἔχει λατινικὸν
χειρόγραφον περὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φαμαγόστας ὑπὸ καθηγητοῦ τῆς Πα-
δούης, τοῦ Ἀντωνίου Ῥικκοδόνη, Cicogna incirizioni venete, fascicolo
III, σ. 262.

ΙΓ.—σ. 114.

Ὁρα προσέτι περὶ τοῦ πολέμου τῆς Κύπρου, πλὴν τῶν μνημονευθέντων
ἡδὴ συγγραμμάτων 1, τὸν Παρούταν· 2, τὸν Φολιολέτταν· 3, Γρατιάνην·
4, Κονταρίνην· 5, τὸν Καλέπιον· 6, Λουσινιανόν· 7, Βιζαρὶ Πετρήν, Cy-
prum bellum inter Venetos et Selimum. 8, Ἀντώνιον Γουαρνέρην de
bello Cyprio libri tres, ἐν Βεργᾶμῳ, 1597· 9, Χριστόφορον Σιλβεστράνην,
vita e fatti del Capitano Bagliani con la guerra di Cipro, ἐν Βερώνῃ,
1595· 10, Gas. Gianotti Parere, sopra il ristretto delle rivoluzioni
di Cipro, ἐν Φραγκφορτίῳ, 1633· 11, Impresa di Selim del regno di

Κίπρo d'incerto autore (παρὰ Σανσοβίνω)· 12, Brevis ac vere narratio belli cyprii inter Venetos et Turcas gesti, 1570 καὶ 1571· 13, Arrighi de bello Cyprio, ἐν Παταβίῳ 1764· 14, Conti le istorie dei suoi tempi, tradotte da Gian Carlo Saraceni sopra l'originale latino accresciuto dall'autore prima della morte, ἐν Βενετίᾳ 1599· 15, L'assedio et presa di Famagosta, κτλ. ἐν Βενετίᾳ 1572· 16, Φερνάνδον δὲ Χερέρε, Relazione della guerra di Cipro successo de la batalla naval de Lepanto, ἐν Σεβίλλῃ, 1572· 17, Relazione di tutto il successo di Famagosta ὑπὸ Μαρτινέγκου, ἐν Βενετίᾳ 1572, καὶ ἐν Βρεσξίᾳ 1572· 18, Narrazione della guerra di Nicosia fatta nel regno di Cipro da Turchi l'anno 1570, ἐν Βολωνίᾳ 1571· 19, Il ragguglio della perdita di Nicosia da Giovanni Sosemeno, 1570· 20, τὴν προειρημένην ἀναφορὰν τοῦ Μαρτινέγκου, τυπωθεῖσαν ἐν Πολωνίᾳ, Βρεσξίᾳ καὶ Βενετίᾳ καὶ μεταφρασθεῖσαν γερμανιστί· 21, Τὴν ἱστορίαν τοῦ Φιλίππου Νέμδρη, μεγάλου διερμηνέως τῆς τουρκικῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσης ἐν Νικωσίᾳ, σωζομένην ἐν γερμανικῇ μεταφράσει· 22, Τὴν ἐν Βιέννῃ ἐσχάτως τυπωθεῖσαν νέαν Ἐφημερίδα κτλ., πῶς οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τῆς Νικωσίας τῷ 1751, ὑπὸ Χάνς Σίμερμαν· 23, Πέτρον Κονταρίνην, de bello super Venetiis a Selimo II Turcarum Imper. illato, ἐν Βασιλείᾳ 1573· 24, Ἄλῃν· 25, Πετσεβί· 26, Σελανικί· 27, Χασανβεγζαδέ· 28, Ἱστορίαν τῆς ἀλώσεως τῆς Κύπρου ὑπὸ Σιρέκ, τελευτήσαντος τῷ 1574· 29, ἕτερον σύγγραμμα, φέρον τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, ὑπὸ Ἀχμέτ τελευτήσαντος τῷ 1746, καὶ 30, τὸν Χατζῆ Κάλφαν, ἱστορίαν τῶν ναυμαχιῶν.

ΙΔ.—σ. 117.

Παρούτας, φ. 162. Ἡ συμμαχία αὕτη εὔρηται παρὰ Φολιέττα. φ. 215.

ΙΕ.—σ. 119.

Ὁ Χατζῆ Κάλφας, φ. 42, ἀριθμεῖ δέκα πλοῖα φλωρεντινὰ, τέσσαρα καλαβριανὰ, δώδεκα σικελικὰ, τέσσαρα πορτογαλλικὰ, ἐν συνόλῳ διακόσια δώδεκα πλοῖα χριστιανικὰ, ἑκατὸν δὲ ὀγδοήκοντα ὀθωμανικὰ. Ὁ Κονταρίνης, φ. 44, ἀναφέρει ἀκριβῶς τὰ πλοῖα τῶν δύο στόλων, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἀπᾶτᾷται ἀνάγων τὰς φερούσας φανούς τουρκικὰς γαλέρας εἰς τεσσαράκοντα ἀντὶ εἴκοσι.

ΙΣΤ.—σ. 123

Ὁ Χατζῆ Κάλφας, ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 43, ἀναφέρει τὰ ὀνόματα αὐτῶν.

IZ.—σ. 425.

Περὶ οὐδενὸς πολέμικοῦ συμβεβηκότος τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος ἐγράφησαν τόσα, ὅσα περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Νκυπάκτου. Ὅρα πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἤδη πηγῶν τοῦ Παρούτα, Φολιέττα, Κονταρίνη καὶ Γρατιάνη· 4, *Commentarii delle guerre fatte coi Turchi da D. Giovanni d' Austria* doppo che vene in Italia, scritti da Ferrante Carracciolo Conte di Biccari, ἐν Φλωρεντίᾳ 1581· 2, *Lettera del Clarissimo S. Girolomo Diedo nobile Venezano all Illmo. Sig. Marc. Antonio Barbaro*, ἐν Βενετίᾳ 158· 3, *Giornata navale de Veneziani col Turco* (παρὰ Σπαντοβίνω)· 4, *Belacion della guerra de Cipro y successo de la batalla de Lepanto por Fernanto de Herrera*, ἐν Σεβίλλῃ 1572. Ἐκ τούτου γερμανιστὶ 5, Ἀληθὴ περιγραφὴν τῆς νίκης ταύτης, ἣν ἤρατο ἡ χριστιανωσύνη ἀπὸ τοῦ Τούρκου, κληρονομικοῦ ἐχθροῦ, 27 Ὀκτωβρίου 1571· 6, Ἐφημερίδα καὶ ἔκθεσιν περὶ τῆς λαμπροτάτης καὶ δεινотάτης ἡττῆς καὶ νίκης τῶν χριστιανῶν κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, οἷα οὐδέποτε πρότερον ὑπῆρξε, συμβάσης παρὰ τὴν Νύπακτον τῇ Κυριακῇ, 7 Ὀκτωβρίου 1571· 7, Τελείαν καὶ ἀληθῆ περιγραφὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου ὑπὸ ἐπισήμων στρατηγῶν ἀγωνισθέντων, 8, Τακτικὴν καὶ πρωτοφανῆ ἰδίαν περιγραφὴν κτλ.

IH.—σ. 425.

Ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν Ὁραίων Τεχνῶν ἐν Βιέννῃ.

IΘ.—σ. 427.

Ὁμοίᾳ τῇ ἀνωτέρω συνδιαλέξει τοῦ Σοκολλί πρὸς τὸν Βάρβαρόν ἐστιν ἡ τῇ ἀπιδόντι ἔτει μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Καθὰδ γενομένη. Ὅρα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, φέρουσιν χρόνον 12 Νοεμβρίου 1570, περὶ δὲ τῆς εἰρήνης ταύτης τὰ ἐξῆς δύο χειρόγραφα. *Difesa dei Signori Veneziani per l'imputatione datagli a tempo della guerra e pace fatta col Turco*, φύλ. 466—467, καὶ *Risposte alle giustificazioni della Serenissima Signoria di Venezia per la pace fatta col Turco*, φύλλ. 469, 492. (Χειρόγραφον τοῦ Rangon, ἀρ. IZ, ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ).

K.—σ. 128.

Ὁ Λωζιέρ καὶ ὁ Δαροῦ ὀρίζουσι τὸν χρόνον εἰς τὴν 15 Μαρτίου, ὃ δὲ

Φλασσάν εις τὴν 15 Ἀπριλίου, ὃ δὲ Καρακιοῦλης εἰς τὴν 7 Μαρτίου. Ὅρα τὴν ἀπὸ 25 Μαρτίου ἀναφορὰν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ.

ΚΑ.—σ. 429.

Ὅρα ἀναφορὰν τοῦ Βαρβάρου. Ὁ Καρακιοῦλης, Γ, σ. 104, ἀφηγεῖται ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην. Ἐν τοῖς *Scritture Turche-sche* εὑρηνται αἱ ἐξοφλήσεις τοῦ φόρου τῆς νήσου Ζακύνθου τοῦ ἔτους 1469 καὶ ἄλλων ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἔτων.

ΚΑ. (δις)—σ. 139.

Ὅρα ἀναφορὰν τοῦ Βαρβάρου, ἐν ταῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχαῖαις.

ΚΒ.—σ. 143.

Οὗτός ἐστιν ὁ αὐτὸς Μωάμεθ, ὃς πρὸ τοῦ πολέμου ἐπέμφθη εἰς Βενετίαν καὶ ὃς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἔμενεν αἰχμάλωτος ἐν Βερώνῃ.

ΚΓ.—σ. 446.

Ὁ Ἀλῆς ἀπατᾶται ἀναφέρων τὴν τελευτὴν αὐτοῦ εἰς τὴν 18 Σεβάν, ἀντὶ τῆς 27, τῇ νυκτὶ τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν.

ΚΔ.—σ. 446.

Αἱ ἀναφοραὶ τῶν πρεσβευτῶν μαρτυροῦσι τὴν συνήθη φιλοποσίαν τοῦ Σελίμ.

ΒΙΒΑΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Α.—σ. 153.

Ὁ Πετσεβί, φ. 167, ἀναφέρει χωρίον ποιήματος τοῦ Σεμαὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου οἴκου ποιηθέντος, ἥτοι τῶν Κιζιλ Ἀχμετογλοῦ ἢ Ἰσφενδιαρ. Ὁ Πετσεβί ἠγόρασε τὸ ἀντίτυπον τούτου τοῦ ἐκ πεντακοσίων στίχων συγχειμένου ποιήματος, ἔχον τὴν ὑπογραφὴν καὶ ἀξιόλογον κρίσιν τοῦ μουφτὶ Ἐβουσουοῦδ, ἀντὶ τεσσαράκοντα ἀσπρων παρὰ ὑπηρέτου λουτροῦ. Ὁ Ἐβου-

σουοὺδ προέταξε τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ τὴν καλὴν ταύτην ῥῆσιν· «Αἱ χῶραι τῆς γνώσεως δεσπόζονται ὑπὸ τῶν παραγγελμάτων τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀξίας, ὡς αἱ χῶραι τῶν σουλτάνων ὑπὸ τῶν παραγγελμάτων τῶν ἐμῶν καὶ βεζυρῶν.

B.—σ. 9 (ς. 17).

Ὁ Ἀλῆς, φ. 387, ἔγραψε τὴν ἀνωτέρω ἀξίαν τιμῆς μαρτυρίαν, ὅτε ὁ Γαζνεφέρ ἤκμαζεν ἔτι κατὰ τὴν δύναμιν τῷ 4005 (1596), καὶ ἀποδίδει τὰ πολυάριθμα αὐτοῦ συγγράμματα, πεζὰ καὶ ἑμμετρα, ὄντα εἰς πενήκοντα, τῇ μεγαλοψύχῳ προτροπῇ τοῦ Γαζνεφέρ. Βεβαιότατον, ὅτι ὁ Οὐγγρος οὗτος ὠφέλησε τὰ μέγιστα καὶ τὴν ὀθωμανικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν θαρβύνων τὸν Ἀλῆν, τὸν παρῆρσιαστικώτατον καὶ φιλαληθέστατον πάντων τῶν Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων, καὶ γενόμενος αἴτιος εἰς τὴν τουρκικὴν μετάφρασιν τῆς ἀραβικῆς γεωγραφίας τοῦ Ἀχμέτ Βὲν Σέλ Βάλχ. (Τζιχαννουμά, σ. 43 καὶ 14). Ἀντίτυπον αὐτοῦ σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βολωνίας.

Γ.—σ. 159

Ὅρα τὴν ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις, ἀριθ. 746, ἀναφορὰν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, φέρουσαν χρόνον 1575, περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ Μουράτ τοῦ Β', καὶ τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ Μαφφεί Βενιέρου, ὅπερ εὑρηται μετὰ τῶν χειρογράφων τοῦ Παγγὸν ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ. Ἐν αὐτοῖς εὑρηται καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ, τοῦ δημίου τοῦ Βραγαδίνου. Ὁ Μαφφεί ἀναφέρει τὰ προσόδους τῆς αὐτοκρατορίας εἰς ὅκτω ἑκατομμύρια, ἀλλ' αἱ δαπάναι ὑπερέβαινον πολλὴ αὐτάς. Ὁ στρατὸς ἦν τότε ἐξ ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε χιλιάδων ἀνδρῶν, ὁ δὲ στόλος ἐκ 300 γαλερῶν, οἱ δὲ τιμαριῶχοι, οἱ ἔχοντες πρόσοδον τρισχιλίων ἕως πεντακισχιλίων ἀσπρων, διέτρεφον κατὰ χρῆος ἵππον, οἱ δὲ ἔχοντες μεῖζον τιμᾶριον παρεῖχον ἀντὶ ἑκάστης χιλιάδος ἀσπρων ἓνα ἵππον πλέον. Μόνοι οἱ Ἀρμένιοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς κατ' ἔτος παιδολογίας τῶν χριστιανῶν. Οἱ παῖδες οὗτοι, ἀπογραφόμενοι ἐν τοῖς γενιτσάροις (ἀτζεμογλάν), ἐγένοντο γενίτσαροι μετὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη.

Δ.—σ. 159

Ῥαζί. Ἀναφέρεται ὡς ποιητῆς ἐν τῇ συγχρόνῳ Βιογραφίᾳ τῶν ποιητῶν, καλούμενος Μουράτ ἢ Μουραδί.

Ε.—σ. 164.

Σελανικί, σ. 126. Κατὰ τοῦτον ἦσαν δέκα καὶ τέσσαρες χιλιάδες γενι-

τσάρων. Κατὰ τὸν στατιστικὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Κουρτζαλί Κοτζιβέγη ὁ ἀκριβὲς ἀριθμὸς αὐτῶν ἦν ἐκ τριῶν καὶ δέκα χιλιάδων καὶ πεντακοσίων ἐννεήκοντα ἐννέα. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει πῶς εἶχον τὰ τοῦ μισθοφόρου στρατοῦ καὶ τὰ τῶν ὑπαλλήλων τῆς αὐλῆς.

ΣΤ.—σ. 180.

Πεντήκοντα τοιαῦται ἐπιδρομαὶ τῶν Τούρκων τῇ 1576, ἀναφέρονται ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ Γερλάχ, σ. 286—294

Ζ.—σ. 183.

Ὁ Ζινζενδόρφ ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς πρεσβείας ταύτης πολλὰς εἰκόνας Τούρκων βεζυρῶν, αἵτινες ἐξεπονήθησαν ἐπὶ δημοπρασίας μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ τῇ 1822. Ἐν αὐταῖς ἦν καὶ ἡ εἰκὼν μεγάλου λιθίνου ἀγγείου, ὅπερ ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς, ὁ πορθητὴς τῆς Κύπρου, ἐκόμισεν ἐξ αὐτῆς καὶ ὅπερ νομίζεται ὡς μία τῶν ὑδριῶν τῆς Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας. Τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ πρέσβους Ζινζενδόρφ περιέγραψεν ἐν τρισὶν ἄσμασιν ὁ Ἑβραῖκος Πόρσιος, καθηγητὴς τῆς ποιήσεως. Τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦτο μετ' ἄλλων ποιημάτων αὐτοῦ καὶ βραχείας ἱστορίας τοῦ περσικοῦ πολέμου ἐκ τριάκοντα καὶ πέντε σελίδων ἐτυπώθη ἐν Φραγκφορτίῳ τῇ 1585.

Η.—σ. 193.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1578, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

Θ.—σ. 194.

Summario delle Relaz. venet. 47 Ἀπριλίου 1576. Εὔρηται ὡσαύτως αὐτοῖς τὰ ἐγγράφα τῆς ὀριοθεσίας τῆς Σκαρδόνας, τοῦ Σεβενίκου καὶ Ζάρας ἐν τύπῳ δικαστικῶν ἐγγράφων τῇ ἔτει 984 (1576). Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Ι.—σ. 194.

Ὅρα ἐν τοῖς βενετικοῖς ἀρχείοις τὴν ἐπιστολὴν τῆς σουλτάνης πρὸς τὸν Βενετὸν πρεσβευτὴν. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γερμανοῦ Ἰουδαίου ἱατροῦ εὔρηται γερμανιστὶ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις μεταξὺ των Βενετικῶν ἐγγράφων. Ὅρα καὶ περὶ τοῦ δολίου χαρακτῆρος τοῦ Ἰουδαίου ἱατροῦ, Summ.

delle Relaz. venet. 22 Δεκεμβρίου 1577. Ὅπως ἀναγκάσῃ τὸν δοῦκα εἰς ταπεινὸν τι διάθεμα, ἔπεισεν αὐτὸν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ᾗτήσατο ἤδη πρόσκλησιν εἰς τὴν περικομήν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Α.—σ. 216.

Περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ σάχη Ταμάσπ ἐν ἔτει 1575, Βικέντιος τις (Vincenzo delgi Alessandri) καταγόμενος ἐκ Βικεντίας, ἀπῆλθεν εἰς Περσίαν ὡς πρεσβευτὴς τῆς Βενετίας, ἥ δὲ πρεσβεία αὐτοῦ διήρκεσεν εἴκοσι καὶ ἓνα μῆνας. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ, σωζομένη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, ἀρ. 746, ὁ Βικέντιος χαρακτηρίζει τὸν ἡγεμόνα τοῦτον· Ὁ Βικέντιος εὔρε παρὰ τῷ Ἀρμενίῳ ἐπισκόπῳ τοῦ Ναχτζιβάν πολλά διπλώματα τῶν προκατόχων αὐτοῦ, ἧτοι τοῦ γραμματέως Τέσκου, φέρον χρόνον 16 Ἰουνίου 1561, καὶ ἕτερον τοῦ πρεσβευτοῦ Λορεδάνου, φέρον χρόνον 16 Ἀπριλίου 1569. Ὁ ἐπιβαλλόμενος φόρος τοῖς χριστιανοῖς ἦν πέντε δουκάτα κατ' οἶκον· ἐπὶ τεσσαράκοντα προβάτων ἐτελοῦντο πέντε βέστι, ἡ τρεῖς λίρας καὶ πεντεκαίδεκα σολδία. Αἱ ἐτήσιαι πρόσοδοι τοῦ βασιλέως ἦσαν τρία ἑκατομμύρια χρυσᾶ, αἱ δὲ δαπάναι αὐχλὶ μεγάλαι. Μόνον οἱ πεντακίχλιοι κουρουτζὶ ἢ σωματοφύλακες ἐλάμβανον μισθόν. Ἐκαστος τῶν ἑνδεκα υἱῶν τοῦ σάχη εἶχεν ἰδίαν αὐλήν. Ἐν πολέμῳ πεντήκοντα σουλτάνοι, ὧν ἕκαστος παρεῖχεν ἀπὸ ἑκατὸν ἕως δύο χιλιάδων ἵππέων, ἀπετέλουν στρατὸν ἐξ ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἵππέων. Τὰ πυροβόλα (τουφέκια) αὐτῶν μήκους ἑπτὰ σπιθαμῶν ἐξέπεμπον σφαίρας τριῶν οὐγκιῶν.

Β.—σ. 220.

Ὁ Τζεναβί, σ. 137, διαφωνῶν πρὸς τὸ Σουδδετέττεβαρίχ παρὰ τῷ Μαλκὸλμ, συμβιβάζει τὴν διήγησιν ἀμφοτέρων· διότι δυνατόν ἵνα ὁ σακχαροπλάστης, συνελθὼν ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ ὀπίου καὶ εὐρεθείς παρὰ τῷ νεκρῷ βασιλεῖ, ᾗ μεμυημένος τὴν δολοφονίαν. Ἡ παρὰ τῷ Μαλκὸλμ χρονολογία ἐστὶν ἡ ὀρθοτάτη.

Γ.—σ. 233.

Ὁ Ἀλῆς παρὰ τῷ Νουσρετναμέ, φ. 88, ἀνάγει τὴν ἀπώλειαν τῶν Περσῶν εἰς εἰκοσασχιλίους ἀνδρας· ἀλλὰ σιγᾷ περὶ τῆς ζημίας, ἣν ἔπαθεν ὁ

ὀθωμανικὸς στρατὸς κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Κύρου καὶ περὶ τῆς τῶν μυρίων προνομευτῶν.

Δ.—σ. 235.

Ὁ Ἀλῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν δέκα καὶ τεσσάρων σαντζακίων τοῦ Σιρβάν.

Ε.—σ. 237.

Ἰ τ τ ἰ λ ῆ Ἐ τ τ ἑ λ ἔστι πρὸ πολλοῦ γνωστὸν ἐν Εὐρώπῃ ὡς Ἐ τ ζ ε λ, τὸ ὄνομα τοῦ Ἀττίλα.

ΣΤ.—σ. 238.

Τὸ Νουσερταμέ, φ. 115, ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν ἑκατὸν τριάκοντα καὶ πέντε σταθμῶν.

Ζ.—σ. 239.

Τὰ καθ' ἑκαστα ταῦτα, ἃ ἔμαθεν ὁ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τινος φίλου, συμφωνοῦσιν ἑντελῶς πρὸς τοὺς ὀθωμανοὺς ἱστοριογράφους.

Η.—σ. 240.

Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ ἔστι παρατεθειμένη τῇ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Ζινζενδόρφ. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν τοῦ χάνη εὐρηγνται παρὰ τῷ Νουσερταμέ.

Θ.—σ. 240.

Πετσεβί, φ. 187. Σελανικί, φ. 146. Μιναδοά, σ. 114. Ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 407, 24 Νοεμβρίου.

Ι.—σ. 241.

Παρὰ τοῦ Ἑβλιά, Τόμ. Β, φ. 378, μαυθάνομεν, ὅτι ἦσαν τρία Κάρες, ἃ δέον ἵνα μὴ συγχέωμεν πρὸς ἄλληλα· 1, τὸ Καρτασαλλικ Καρσί παρὰ τὴν Σελεύκειαν· 2, τὸ Κάρες παρὰ τὸ Μαράσιον, καὶ 3, τὸ Κάρες, τὸ μεθόριον πρὸς τὴν Περσίαν φρούριον. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ τοῦ ἔτους 1579 ὁ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς λέγει περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Κάρες· «Φρούριον ὀρεινὸν μετὰ τριπλοῦ τείχους, τετράγωνον ὡς ὁ Γαλατᾶς. Ὁ Κνόλλες, Α, σ. 66, λέγει, ὅτι τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ἐν πέντε καὶ εἴκοσιν ἡμέραις!

IA.—σ. 243.

Οἱ τρεῖς οὗτοι φετθάδες εὗρηται παρὰ Πετσεβί, φ. 403, καὶ παρὰ Ἀλῆ, φ. 412. 1, Ἐξεστι χρῆσθαι τῷ ἐκ γενετῆς Ἀρμενίῳ Σείδ ὡς δούλῳ; Ἀπόκρισις. Ναί, εἰ ἔφερεν ὅπλα. 2, Ἐξεστιν ἀπαγαγεῖν εἰς δουλείαν Περσίδας πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν χώραν τοῦ ἔχθροῦ; Ἀπόκρισις. Ναί. 3, Ἐξεστιν ἀπαγαγεῖν εἰς δουλείαν τὰ παιδιὰ αὐτῶν, τὰ μήπω δυνάμενα διακρίνειν τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν γονέων αὐτῶν; Ἀπόκρισις. Ναί.

IB.—σ. 247.

Ἐν ταῖς ἀναφοαῖς τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, ταῖς τῷ 1580 γεγγραμμέναις, εὗρηται ἐπιστολὴ περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, πεμφθεῖσα ἀπὸ Βενετοῦ ἐξωμότου πρὸς φίλον ἐξωμότην Γερμανὸν, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὸ χωρίον τοῦτο· Achmet Veronasco a Achmetbeg Tudesco. Doppo la mustra a Erzeroum, partiti con 170 pezzi di artiglierie venemo a Hasan Callaa poi a Cars poi a Tiflis. Manco di viveri, l'orgio 3 ducati il cilo, la farina 10 oche un ducato. Siamo al numero di 200,000 persone e piu, tutti a cavallo; haviamo rovinato parte del paese di Giurgi, ma non ancora sogettato Mustafa bassa turco nuovo, primo Giorgiano. Credo che saremo alli 15 di Settembre (1586). Soliman aga si raccomanda a tutti li Tudeschi.

II.—σ. 253.

Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ Προξένου Ἰωάννου Μικέλι, ὃς διέτριβε τὸ πρῶτον ἐν Χαλεπίῳ τῷ 1577, τὸ δὲ δεύτερον τῷ 1583, εὗρηται ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ μεταξὺ τῶν χειρογράφων τοῦ Πριγγόν, ἀρ. Θ, φ. 155—205. Ὁ πρόξενος ποιεῖται λόγον περὶ τῶν γενομένων τῷ ἔτει τούτῳ ὀχυρώσεων τοῦ Ἐριβάν καὶ περὶ τῶν τοῦ Κάρος.

IIA.—σ. 256.

Ὁ Ἀλῆς, φ. 433, ἀναφέρει τὰς ταχθείσας φρουράς ἐν τοῖς διαφόροις φρουρίοις τῆς Γεωργίας.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Α.—σ. 283.

Τῇ 13 'Ιουλίου ὁ βένης τῆς Γουύλας ἐπεμφεν εἰκοσι καὶ ἑπτὰ αἰχμαλώτους καὶ τινὰς κεφαλὰς, 'Ιουνίῳ δὲ μηνί ἡ Παλὸτα ἐνεπρήσθη. Οἱ βέγγηδες τοῦ Χατβάν καὶ τοῦ 'Ερλάου κατέλαβον ἐξοπίνης τὰ φρούρια Τάλλουα, Μακλάρ καὶ Φενεμέτ· τῇ 17 'Ιουλίου ὁ Σασδαρ (Σεχζουθάρ) ἀπήγαγε πεντακοσίας ψυχὰς καὶ ἑξακισχίλια κτήνη, τῇ δὲ 19 'Ιουλίου ὁ βένης τῆς Κρούπας ἀπήγαγε χίλια κτήνη καὶ περὶ τοὺς τριακοσίους αἰχμαλώτους. Πεντακόσιοι Τοῦρκοι ἐπόρθησαν τὴν παρὰ τὸν Οὔνναν χώραν τῇ 27 'Ιουλίου.

Β.—σ. 286.

Αἱ πρῶται φιλικαὶ σχέσεις τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν 'Αγγλίαν ἄρχονται ἀπὸ τοῦ 1531 καὶ οὐχὶ πρότερον. Οὕτως ὁ Λόρδος Στρανχφόρντ ἐν ταῖς συζητήσεσι τοῦ Κοινοβουλίου τῷ 1828, 29 'Ιανουαρίου, β, τι ἔλεγεν, ὅτι αἱ προφορικαὶ σχέσεις πρὸς τὴν Πύλην ἄρχονται ἀπὸ τριακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν οὐ μόνον στερεῖται ἱστορικῶς ἀληθείας, ἀλλ' ἐν γένει οὐδεμίαν δύναται ἔχειν ἀναφορὰν πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐν ᾗ φιλία πρὸς τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις ὁμολογεῖται ἐπὶ τοσοῦτον μόνον, ἔφ' ὅσον στηρίζεται ἐπὶ γράμματος. Ἀπὸ τῆς διαμολογίας τῶν πρώτων φιλικῶν σχέσεων τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν 'Αγγλίαν παρῆλθον οὐχὶ ὑπὲρ τὰ τριακόσια ἔτη, ἀλλὰ μόνον διακόσια καὶ τεσσαράκοντα ἑπτὰ. Προτέρᾳ δὲ φιλικῇ ἐπιμιξίᾳ καὶ πράγματι εἰ ὑπῆρχεν, οὐδὲν ἀπεδύκνυν, ἔτι δ' ὀλιγώτερον δύναται εἶναι ἐνταῦθα λόγος περὶ συμμάχιας ὡς ὀρθῶς ἀπεκρίνατο ὁ Λόρδος 'Ολλάνδ. Ἐν ταῖς περὶ τούτου συζητήσεσιν οὐδέτερος τῶν ῥητόρων τούτων μνημονεύει τῆς πρώτης συμβάσεως, ἣν ἡ 'Αγγλία διωμολόγησε τῷ 1593 διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Βουρτὸν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἡ συνθήκη αὕτη ἐστὶν ὀλίγον γνωστὴ καὶ παρὰ τοῖς ἱστοριογράφοις καὶ παρὰ τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσι τῆς 'Αγγλίας. Ἡ Ἐλισάβετ ἐπεμφε πρὸς τὸν σουλτάνον δύο ἐπιστολάς, τὴν μὲν τῇ 15 Νοεμβρίου 1582, τὴν δὲ τῇ 20 Δεκεμβρίου 1587, ὡς καὶ δύο ἄλλα αὐθεντικὰ γράμματα παραδοθέντα τῇ Πύλῃ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ, ὧν τὸ μὲν φέρει χρόνον 9 Νοεμβρίου 1587, τὸ δὲ τὴν 39 Νοεμβρίου 1588. Τὰ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν τούτων καὶ τῶν αὐθεντικῶν γραμμάτων εἰσι προσθεθειμένα ταῖς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκδόσεσι τοῦ Πρέυνερ, φερούσαις χρόνον τὴν 24 'Απριλίου, καὶ ταῖς τοῦ Πέξεν, 1583, 1587 καὶ 1588.

Γ.—σ. 288.

Sultanus regi Polonia. Παράρτημα τῆς ἐκθέσεως τοῦ πρεσβευτοῦ. Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Δ.—σ. 288.

Rex Polonia Sinanbassa (22 Φεβρουαρίου 1582). Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Ε.—σ. 291.

Ὁ Ἀλῆς, τότε δεφτερδάρ τοῦ Χαλεπίου, ἔλαβεν, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι τζαούσαι, πρόσκλησιν, ἣν παρενέγραψεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀποκρίσεως (10 διήγημα, φ. 420). Ὅμοιαν πρόσκλησιν μεταφράζει ὁ Μουρατζάδ' Ὅσσον, Β, σ. 296. Ὁ Ἀλῆς ἐξιστόρησε προσέτι τὴν ἐορτὴν ταύτην ἐν συγγράμματι ἐπιγραφομένῳ Τ ζ α μ ι ο ὕ λ Χ ο ὕ ρ φ ι - β α σ φ ι ς - σ ο ὕ ρ, ἥτοι Συλλογὴ τῶν Χουρί ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐορτῆς τῆς περιτομῆς. Ὅρα καὶ παρὰ Λεβενκλάου περιγραφὴν τῆς ἐορτῆς ταύτης, 24 φ. εἰς φύλλον. Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Σ.—σ. 314 (ς. 2).

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐορτῆς τῆς περιτομῆς ὑπὸ ἀνωνόμου συγγραφέως εὔρηται αἱ συντεχνίαι ἐν τάξει διαφερούση ἀπὸ τῆς περιγραφῆς παρὰ τῇ Λεβενκλάου καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας καὶ κατὰ τὴν τάξιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συντεχνιῶν.

Ζ.—σ. 311.

Ὅρα βιογραφίας τοῦ Τζαφέρ, Χαϊδέρ καὶ Ἀζμί παρὰ Ἀτταγί, βιογραφίαι 235, 280, 161. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀζμί, καλούμενος Ἀζμιζαδὲ ἢ Χαλετί, ἐτελεύτησε τῇ 26 σαβάν 1031 (6 Ἰουλίου 1622). Κατέλιπε βιβλιοθήκην ἐκ τεσσαρῶν χιλιάδων τόμων, παρασέλιδα σχόλια εἰς τὸ Μινά ρ τοῦ Ἰβν Μελέκ καὶ ἄλλα, ὡς καὶ πολλὰ συγγράμματα. Ὅρα Ἀτταγί, βιογραφία 945*.

Η.—σ. 313.

Ἱστορία τῶν διοικητῶν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ Μωάμεθ Βὲν Ἰουσεῦφ, φ. 78· Σουχεϊλί, φ. 57. Ἀλμανάχ ἐρ ῥαχμανιγέτ, φ. 60, καὶ τὸ Νουσερετὸν ναζιρίν, φ. 61. Ὁ Μωάμεθ Βὲν Ἐβί-σουρούρ, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἀλμανάχ ἐρ ῥαχμανιγέτ, ἀναφέρει, ἀρχομένης τῆς βασιλείας Μουράτ τοῦ Γ', περιέρχους εἰδήσεις περὶ τοῦ οἴκου τῶν Βεκίρ, ὄντος ἐκ τῶν ἐξόχων τῶν Αἰγύ-

πίων σεχῶν. Εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ οἴκου τούτου ἐστὶν ἱκανὰ γνωστὸς διὰ τὰς ἐρωτικὰς σχέσεις, ἃς ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ εἶχε πρὸς πολλοὺς Γάλλους κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῆς δημοκρατίας κατοχὴν τῆς Αἰγύπτου. Ἀπελθόντος τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἡ δυστυχὴς αὕτη ἔμεινεν ἐν Καῖρῳ, ὅπου παραχρῆμα ἐγένετο θῦμα, πιστεύσασα ὑπὲρ τὸ δέον τῇ ἐπιεικείᾳ τοῦ οἴκου αὐτῆς. Οἱ δύο αὐτῆς θεῖοι ἀπῆγγζαν αὐτήν. Οὐδέποτε ἐπιλήσομαι τῆς ἐπισκέψεως, ἣν οἱ δύο οὗτοι θεῖοι παρόντος ἐμοῦ ἐποίησαν τῷ αὐτοκρατορικῷ γενικῷ Προξένῳ τῆς Αὐστρίας Ῥωσσέττῃ ὅπως εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τῆς ἀνεψιᾶς ἀγγεῖλωσιν αὐτῇ τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν, ὅτι πρὸ μικροῦ ἐσώθη ἡ τιμὴ τοῦ οἴκου αὐτῶν.

Θ.—σ. 314.

Οἱ Μαρδαῖται ἐξετείνοντο τότε ἕως τῶν περιχώρων τῆς Ἀτταλείας κατὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Καραμανίας. Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος, περὶ διοικήσεως παρὰ Βανδουρίῳ, σ. 488. Κατὰ τὸν Ἀδραᾶμ Ἐχελλένην, σ. 156, δὲ κομπάζων ἀνάγει εἰς αὐτοὺς τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ, οἱ Μαρδαῖται ἦσαν χριστιανοὶ Ἀραβες· *Cognatio Maraditarum ita dicta a Mahrado filio Cahlani, qui regionem Syriæ inhabitat.* Ἄλλ' οἱ Μαρδαῖται ἢ Μάρδοι εὐρηνται πολὺ πρότερον ὥς περσικὴ φυλὴ ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν παραλίων τοῦ Κασπίου πελάγους. Ὁ καλὶφης Ἀδδολμελὶκ, ὅπως στήσῃ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Μαρδαϊτῶν τοῦ Λιβάνου, ἔπεμψε πρεσβεῖαν πρὸς τὸν Ἑλληνα αὐτοκράτορα Θεοφάνη. Κατεῖχον τὸν Λίβανον τῷ 677, ὃ δὲ Κωνσταντῖνος μετῴκησε δώδεκα χιλιάδας αὐτῶν τῷ ἔτει 686. Θεοφάνης, σ. 295 καὶ 302.

I.—σ. 344,

Journey τοῦ Μακδονάδ Κιννέιρ, σ. 434· ὅρα καὶ Dupont et Guy ἐν τῷ *Journal Asiatique*, Τόμ. Ε, σ. 429, καὶ Τόμ. Θ, σ. 306. Ἡ παράδοξος συμφωνία τῶν μυστικῶν θρησκευτικῶν δογμάτων τῶν ἐν τῷ Λιβάνῳ καὶ Μασίῳ Ἰεζιδί ἐστὶν ἀξία τῆς ἐρεῦνης μελλόντων περιηγητῶν. Ἐκατέρωθι αἱ μυστικαὶ αὐτῶν συνελύσεις κατηγοροῦνται ὡς ἀποτρόπαιοι, ὡς αἱ νυκτεριναὶ συνελύσεις τῶν πρώτων χριστιανῶν ἐν ταῖς ὑπογαίαις κρύπταις. Ἐν ταῖς τῆς Νεαπόλεως εὐρῆται σπάνιον μνημεῖον, τουτέστι κωνικὸς κίων μετ' ἐπιγραφῆς ἐξ ἡμίσεως ἑλληνικῆς καὶ ἐβραϊκῆς· ΠΡΙΑΠΟΣ.

IIA.—σ. 325.

Ἀναφορὰ τοῦ Ἑυτζίγγ ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου 1585. Ὁ ἀρχιδουξ Ἑρνέ-

στος ἔγραψε τῇ 15 Φεβρουαρίου 1585 πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ῥοδόλφον ἵνα ποιηται χοῆσιν τῶν διαμαρτυρομένων πρὸς τὰς εἰς τὴν Πύλην πρεσβείας. Προϋτεινεν οὖν τὸν διδάκτορα Πέζεν ἀντὶ τοῦ Στρασσόλδου, ὃς ἦν καθολικός.

ΙΒ.—σ. 329.

Τοῦτο ἦν ἀπὸ τοῦ 1598 τὸ δέκατον ἑβδομον δῶρον τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν Πύλιν. Οὕτως ἐν εἴκοσιν ἔτεσιν οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας ἀπέτισαν τῇ Πύλῃ ἑξακοσίας ἑνενήκοντα χιλιάδας δουκάτων· ἐὰν δὲ συμπεριληφθῶσι τὰ πρὸς τοὺς βεζύρας καὶ ἄλλους τῶν ἐν τέλει δῶρα, ἐν ἑκατομμύριον δουκάτων. Τὸ ὠρισμένον ἐνιαύσιον τῷ σουλτάνῳ δῶρον ἦν ἐκ τριάκοντα χιλιάδων δουκάτων ἢ ἐκ τεσσαράκοντα καὶ πέντε χιλιάδων ταλλήρων, τὸ δὲ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἐκ τρισχιλίων, τὸ τοῖς ἄλλοις βεζύραις ἐκ τετρακισχιλίων, τὸ τῷ ἀγῆ τῶν γενιτσάρων ἐκ τρισχιλίων, τὸ τοῖς ἀνωτέροις ἀξιωματικοῖς ἐκ χιλίων πεντακοσίων, τῷ διερμηνεῖ ἐκ χιλίων ὀκτακοσίων, τῷ Πασᾷ τῆς Βούθης ἐκ τρισχιλίων, τῇ δὲ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ ἐξ ἑξακοσίων, τῷ βέγγι τοῦ Στριγονίου ἐκ τριακοσίων, ἐν συνόλῳ κατ' ἔτος ἑβδομήκοντα χιλιάδες ταλλήρων.

ΙΓ.—σ. 344.

Ἰκετηρία τῶν καθολικῶν Ἀρμενίων, φέρουσα χρόνον τὸ ἔτος 1579, καταδικοκωμένων ὑπὸ τοῦ σχισματικοῦ (!) Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παραδοθεῖσα τῷ Πολωνῷ πρεσβευτῇ τῷ κόμητι Ποτόσκη, ποιεῖται λόγον περὶ τῆς ἐθνικῆς ταύτης λειτουργίας, ἀγνώστου τέως πᾶσι τοῖς συγγραφεῦσι τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Ἐν τῷ αὐθεντικῷ τούτῳ ἔγγραφῳ, κατατεθειμένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πουλαβῦ (συλλογῇ τουρκικῶν ἐγγράφων ὑπὸ τῆς πρεσβείας ταύτης) οἱ Ἀρμένιοι δυσφοροῦσιν, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἀναγκάζει αὐτοὺς εἰς παραδοχὴν τῶν ἐξῆς ἐπτά ὄρων· 1, ἵνα διαψεύσῃσι χωρὶά τινά τῆς Γραφῆς· 2, κατακρίνωσι τὴν ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδον· 3, ἀποβρίψῃσι τὸ καθαρτήριον πῦρ· 4, πιστεύωσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐννεάκις τῆς ἡμέρας ἀποθνήσκει· 5, πιστεύωσιν εἰς τὸ δίκαιον τοῦ τόκου· 6, τελῶσι τὰ γενέθλια τῇ 6 Ἰανουαρίου, καὶ 7, τελῶσι τὴν θυσίαν τοῦ βοῦς μετὰ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης ἐθνικῆς τελετῆς. Ὅρα περὶ τούτου *Memoire sur le culte de Mithra*. Ἐν Παρισίοις, 1828.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ.

Α.—σ. 366.

Ὅρα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ βεῖς ἐφένδη Σαρκὶ Ἀβδουλλὰχ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰς ἀναφοράς τοῦ διοικητοῦ τοῦ Βαγδάτ.

Β.—σ. 377.

Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ ἐκκλησία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἦν τὸ πατριαρχεῖον, ὅθεν μετετέθη εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Παμμκαρίστου (ἱστορία πολιτικὴ ἐν τῇ Τουρκογραικῇ Κρουσίῳ, σ. 15), ὅτε ἡ ἐκκλησία αὕτη μετεβλήθη εἰς τέμενος Μωάμεθ τοῦ Β'. Ἡ ἐκκλησία αὕτη καὶ τὸ πατριαρχεῖον ἔκειντο ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Βλαχερνῶν κατὰ τὴν ἄκρην τοῦ λιμένος καὶ οὐχὶ ἀπέναντι τοῦ Γαλατᾶ, ἐν τῷ τεμένει τῇ καλουμένῳ νῦν Γκιουλτζαμισί, ὡς ἀξιοῖ ὁ Ἰάκωβος Ρίζος ἐν τῷ *Cours de la Litterature Grecque moderne*. Γκιουλτζαμισί ἦν ἄλλοτε ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀργυροπύλου Τριακονταφύλλου. Ὅρα Κωνστ. καὶ Βοσπ. Α, σ. 382.

Γ.—σ. 398.

Πλὴν τῶν πρεσβεϊῶν, περὶ ὧν εἴρηται ἤδη, κατάλογός τις δοθεὶς μοι ὑπὸ τοῦ κόμητος Στανισλάου Ῥζεβούσκη περιέχει καὶ τὴν πρεσβεϊάν τοῦ Ἀλξσκη, παλατίνου τοῦ Πλόκ, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μισκόβσκη ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς διπλωματικὸς πράκτωρ, καὶ τὴν τοῦ Βρανδότα Νιενζία Τζιερζέκ, ἣν δέον ἵνα διακρίνωμεν ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοφόρου Τζιερζέκ (πρεσβεύσαντος εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ ἔτει 1579 καὶ 1589, καὶ τὴν τοῦ διερμηνέως τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Ρεμὶ Τζιερζέκ, ὃς ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Κεκόρα.

Δ.—σ. 406.

Αἱ ἐν ταῖς ἱκετηρίαις ταύταις πρῶτισται μομφαὶ ἦσαν αἱ ἐξῆς, ἡ ἀνάμιξις τοῦ αὐτοκράτορος ἐν τοῖς πολωνικοῖς καὶ τρανσιλβανικοῖς, ἡ κατὰ τοῦ Λατβάν ἐπίθεσις τοῦ Ῥάουβερ, ἡ ἄρπαγὴ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Θούρ, ἡ σύλληψις τοῦ βέγγη τοῦ Κοπάν, ὅπου ὁ Ἰαλαϊβέγγης ἐκάη ζῶν μετὰ γυναικῶν καὶ θυγατέρων ἐν τῷ ὑπογείῳ, πολλοὶ δὲ ἱμάμια καὶ σέχαι ἀπώλοντο, καὶ χίλια δὲ κοράσια ὡς δοῦλαι ἀπῆχθησαν. Εἴτα ὁ ἐμπρησμὸς τοῦ ἁγίου Μαρτίνου, ἡ διαρπαγὴ

φρουρίου παρὰ τὴν Σιμορτόναν, ἡ ἐξ ἐφόδου κατάληψις τῶν ἐξωτερικῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Κεκκὲ καὶ τῶν φρουρίων Βεσπρίν καὶ Τάτα, ἃ ἄλλοτε τουρκικὰ ὄντα, ἐδεδηλωθήσαν νῦν διὰ τῶν χρίστων χριστιανῶν, ὧν ἡ ἐξουσία ἐξτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν πόλεων, ὧν ἐκάστη ἦν κρείσσων πασῶν τῶν ἐν Περσίᾳ κατακτήσεων.

Ε.—σ. 407.

Σουλτανζαδὲ καλοῦνται πάντες οἱ υἱοὶ τῶν θυγατέρων σουλτάνης. Οἱ τότε ἱστοριογράφοι συγχέουσι τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸς υἱοὺς τῶν σουλτανινῶν, ὧν οὐδεὶς ὑπάρχει· διότι κατὰ τὸ κανὸν ὀμφαλοτομία οὐ γίγνεται. Ἀπατᾶται οὖν ὁ Ἰστούάνης λέγων περὶ τοῦ Μωάμεθ βέγη· *Mehmetes praefectus Herzegovinae e Turcici principis sorore genitus*· διότι ὁ Μωάμεθ βέγης ἦν ἐγγονος τῆς θείας Μουράτ τοῦ Γ' ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ οὐχὶ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου. Ναϊμά, σ. 44. Ὁ Καμπάνας (*Compendio historice delle guerre fin all' anno 1597*, ἐν Βενετίᾳ) παραφθείρει τὸν Μουσταβέην τῆς Κλίσας εἰς Hazanet Begi di Clissa. Ὁ Πετσεβί, φ. 206, καὶ 207 διηγέται ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ προφητείαν τοῦ δερβίση Ἰβρίε Μυαμπὰ τοῦ Φουνφίρχεν (πέντε ἐκκλησιῶν) καὶ πολλὰ ὄνειρα τοῦ Χασάν Πασᾶ. Ὅρα περὶ τῆς νίκης ταύτης καὶ τὸ τυπωθὲν ἐν Βιέννῃ σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον· *Neue Zeitung warer erhaltenem und erlangten Victori* κτλ.

Σ.—σ. 408.

Ὁ χρόνος τῆς εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν ἀναγορεύσεως αὐτοῦ δύναται ἵνα δρισθῇ ἐξ ἐξελέγξεως τῶν βενετικῶν καὶ αὐτοκρατορικῶν ἀναφορῶν τῶν πρέσβεων. Ὁ Ναϊμά, Α, σ. 45 ὀρίζει σφαλερῶς τὴν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔξοδον αὐτοῦ. Ὅρα *Summario delle Rel. venet.* 3 Ἰουλίου.

Ζ.—σ. 410.

Αἱ κατακτήσεις αὗται μνημονεύονται ἐν ταῖς ἐπιμίαις τοῦ ἐπισκόπου τῆς Βιέννης. Ὅρα καὶ *De expugnatione Filleei et aliorum castrorum narratio*, παρὰ Συνδρόμῳ, σ. 203 καὶ 308.

Η.—σ. 412

Ὁ Ἀλῆς, φ. 460. Φεσλ., φ. 15. Ναϊμά, φ. 54, καὶ Πετσεβί, φ. 214, διηγοῦνται τὰ καθ' ἑκάστη περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Σουλεϊμάν ὁδοοχῆς τοῦ χάνη τῶν Τατάρων καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου, προὔπαν-

τήσαντος αὐτῷ πεζῇ. Μετὰ ταῦτα ὁ βεζύρης ἔλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν βραχιόνων κατὰ τὴν ἔλευσιν καὶ ἀπέλευσιν. Τέλος κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Πετσεβί ἡ ἐξουσία τοῦ χάνη τῶν Τατάρων κατέπεσε τοσοῦτον, ὥστε οὗτος ἡσπάζετο τὸ ἐνδυμα τοῦ μεγάλου βεζύρου. Κατὰ τὴν Ἰνοᾶ, ἥτις σώζεται ἐν τῇ συλλογῇ τῶν χειρογράφων τοῦ Διέξ, ΙΖ, σ. 39, ὁ χάνης τῶν Τατάρων ἐδήλωσε τὴν ἐκπληξιν αὐτοῦ, ὅτι ἐν στρατῷ τοσοῦτῳ καλῶς ἐξωπλισμένῳ ἦν χρεῖα στίφους γυμνῶν Τατάρων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

A.—σ. 432.

Ὁ Σελανικὶ ποιεῖται λόγον μόνον περὶ τῶν χρημάτων τῶν ἀπαιτηθέντων παρὰ τοῦ νέου θησαυροφυλακίου. Ὁ Ἀλῆς, ὃς ἦν προσέτι γραμματεὺς τοῦ σωματείου τῶν γενιτσάρων καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ διήρχοντο οἱ λογαριασμοὶ καὶ τὰ χρήματα, ἀριθμεῖ αὐτὰ ἀκριβέστατα.

B.—σ. 432.

Ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἀνατολικῶν χειρογράφων, ἀρ. 6, εὑρεται ἐπιστολὴ τοῦ Μωάμεθ Πασᾶ, διοικητοῦ τῆς Βούδης καὶ υἱοῦ τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινάν πρὸς τὸν ἀρχιδούκα Ματθίαν, ἐν ᾗ ἀγγέλλει αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ, ἀρ. 75, καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Ματθία, ἀρ. 76. Τὰ δύο ταῦτα ἀθεντικά γράμματα περιέχουσι λίαν ἀξιομνημόνευτα χωρία εἰς πόλεμον προκαλοῦντα. Ὁ Πασᾶς διοικητῆς ἀγγέλλει τῷ ἀρχιδουκί, ὅτι ὁ νέος σουλτάνος, ὃς ἐστὶ φερώνυμος τῷ πορθητῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διανέμει τοῖς δούλοις αὐτοῦ στρατιώταις πεντήκοντα ἑκατομμύρια ἄσπρων, ἥτοι ἥμισυ ἑκατομμύριον δουκάτων, εἰς δῶρον, ἵνα ἀγάγῃ αὐτοὺς πρὸς κατὰκτησιν τῆς Βιέννης. Ὁ ἀρχιδουξ, ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι οὐ γινώσκει, ὅτι ὡς Κωνσταντῖνος Ἰδρυσὲς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἕτερος ἀπώλεσεν αὐτὴν, οὕτω καὶ τὴν ὑπὸ Μωάμεθ πορθηθεῖσαν πρωτεύουσαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἀναλήψονται παρ' ἑτέρου Μωάμεθ οἱ χριστιανοί. Προσέλεγε δέ, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ Μωάμεθ, ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὰς κλεῖδας ὀκτωκαίδεκα ἐλόντων φρουρίων καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας, Βλαχίας καὶ Τρανσυλβανίας.

Γ.—σ. 444.

Πετσεβί, φ. 223 καὶ 226. Ἡ συνέντευξις αὕτη ἐγένετο ἐν τῷ περιτει-
χισμένῳ τάφῳ Οὐγγρου στρατηγοῦ. Ὁ Πετσεβί ἀναφέρει τὴν πρὸς τὸν Πάλφου
συνέντευξιν καὶ περιγράφει τὸν δεῖπνον, εἰς ὃν ἐκλήθη αὐτός τε καὶ ὁ Σεμισ-
ζαδὲ (φ. 228). Ὁ Πάλφου ἡγάπα λαλεῖν ἐν παραβολαῖς. Ὁ δὲ Πετσεβί ἀφη-
γεῖται μίαν αὐτῶν· « Ἦν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ οἴκῳ, ἔλεγεν ὁ Πάλφου, θήκη
τις, περὶ ἧς ἔλέγετο, ὅτι ἔδει ἵνα μένη κλειστή· διότι ἄλλως ὄφεις καὶ σκορ-
πίοι (ὕπηνίσσето εἰς τοὺς πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμους) κατελυμαίνοντο ἂν
ἄπασαν τὴν οἰκουμένην. Νῦν ἡνεώχθη καὶ οὐδὲν εὗρέθη. » Ὁ Πετσεβί, τοῖς
αὐτοῖς ἀμείβων, ἀπεκρίνατο· « Ὑμεῖς νομίζετε, ὅτι ἡ παράδοσις τῶν προγό-
νων ὑμῶν ἦν ἀνυπόστατος· οὐδαμῶς. Ἀφείλετε μόνον τὸ πῶμα τῆς θήκης·
αὕτη ὁμως ἔχει ἕτερον πυθμένα. Ἐὰν ἀνοιχθῇ, γνώσετε τὰ δεινὰ ὑμῶν. » Ὁ
Πάλφου, λέγει ὁ Πετσεβί, ἀνελογίσατο πολλάκις τὸν προφητικὸν τοῦτον λόγον,
μάλιστα μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἑρλάου.

Δ.—σ. 450.

Ὁ Ἀλῆς, φ. 485, χαρακτηρίζει αὐτὸν ὡς βετκουῖ, βεγδουῖ καὶ τουν-
τροῦ, τούτέστιν ὡς κακῆς φύσεως, κακολόγον καὶ δυσπρόσωπον. Οἱ Εὐρω-
παῖοι ἱστοριογράφοι ἔλεγον, ὅτι εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τὸν καρδινάλιον Γραν-
δέλλαν. Γενόμενος βεζύρης ἐχάραξεν ἐπὶ τῆς Πύλης τοῦ διβανίου αὐτοῦ τὴν
ῤῥῆσιν τῆς παραδόσεως· « Ὁ Θεὸς καταρᾶται τῷ διαφθείροντι δώροις καὶ τῷ
δωροδόχῳ. » Ἀλλ' ὅτε μετὰ ταῦτα διεφθάρη δώροις καὶ ἐχρήσατο τῇ δια-
φθορᾷ παρ' ἄλλοις, τότε κατέστρεψε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. Κάλλιον ἐποίει,
εἰ ἐπέγραφε τὴν ῤῥῆσιν ταύτην τοῦ Κορανίου· « Ὁ πλεονέκτης γίγνεται κατα-
φρονητός.

Ε.—σ. 452.

Summario delle Relaz. veuet. 1595. Catalogo delle Persone spe-
dite a Venezia.

ΣΤ.—σ. 462.

Αἱ οὐγγρικά καὶ τουρκικά πηγαὶ εἰσιν ὅλως σύμφωνοι περὶ τοῦ χρόνου,
ὃ βεβιολὺ ἐββὲλ (26 Ὀκτωβρίου). Ἡ συμφωνία αὕτη, ἡ πολλάκις ἀπαν-
τῶσα ἐν τῇ παραβολῇ τουρκικῶν καὶ χριστιανικῶν ἱστοριῶν, οὐδεμίαν κατα-
λείπει ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ ἐν τῇ Art de verifier les dates δηλωθεὶς ὑπο-
λογισμὸς τῶν ἐτῶν τῆς ἐγίρας ἀπὸ 16 Ἰουλίου 622 ἐστὶν ὁ ὁρθός, ὁ δὲ τοῦ
Δεγουῖνη σφαλερός.

Z.—σ. 464.

Ὁ Πετσεβί, φ. 233, καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Ναϊμά, σ. 38, ἀφηγοῦνται ὅτι τότε ὑπῆρχε γερμανικὴ χαλκογραφία, ἐξεικονίζουσα τὸν σουλτάνον καὶ τὸν χότζαν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Οὗτος ἀνέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπικαλούμενος δύναμιν καὶ νίκην ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου. Ὁ Πετσεβί καὶ ὁ Ναϊμά παρατηροῦσι προσέτι πόσον ἐστὶν ὀλεθρία ἡ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τυφλὴ πίστις· διότι, λέγει ὁ πρῶτος, οἱ τε Γερμανοὶ καὶ Ὀθωμανοὶ, πιστεύοντες τῇ πλήθει τῶν στρατῶν αὐτῶν, ἠττήθησαν καὶ ἐνίκηθησαν ἐναλλάξ.

H.—σ. 467.

Ἡ ἐν εἵδει φερμανίου πρὸς τὸν καϊμακάμην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χασάν Πασᾶν ἐκδοθεῖσα ἀγγελία τῆς νίκης εὕρηται ὁλόκληρος παρὰ τῇ Σελανικί, φ. 632, καὶ ἐν ταῖς *Scritturre turchesehe*, Τόμ. Ε, ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Βενετίας.

Θ.—σ. 490.

Ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις εὕρηται πολλὰ αὐθεντικά ἔγγραφα περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Πάπα· πρῶτον, ἡ πρωτότυπος συνθήκη Μωάμεθ τοῦ Γ', δευτέρον ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπιστολαὶ τῶν προσφύγων Γάλλων πρὸς τοὺς συμπατριώτας αὐτῶν προτρεπόντων αὐτοὺς ἐν ἀνταλλάξῳ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τὴν τοῦ σουλτάνου.

I.—σ. 507.

Μουσταφᾶς ὁ ἐκ Καλλιπόλεως, ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀλῆς (ὁ εὐγενής), ἐγεννήθη τῷ 949 τῆς ἐγίρας (1542)· διότι λέγει ἐν τῷ ΔΕ' διηγήματι τῆς Ἰνσᾶ αὐτοῦ, φέροντι χρόνον τὸ ἔτος 991 (1583), ὅτι ἤγε τὸ τεσσαρακοστὸν δευτέρον ἔτος. Μόλις ἐννεαετῆς ἤκουσε τῶν μαθημάτων τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Σουρουρί, τῷ δὲ 960 (1552) τῶν τοῦ γραμματικοῦ Μουχαγεδδίν Καφιετζῆ (ἱστορία τοῦ Ἀλῆ, φ. 67 καὶ 307). Ὁ Ἀλῆς κατέλιπε διάφορα συγγράμματα.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Βιβλίον τριακοστὸν πέμπτον.

Ἀφίξεις τοῦ Σελλίμ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶτα εἰς Βελ-
γράδιον.—Στάσις τῶν γενιτσάρων μετὰ τὴν ἀγγελίαν τῆς τε-
λευτῆς τοῦ Σουλεϊμάν.—Ληστρικὴ ἐκστρατεία τοῦ Πιαλὲ εἰς
Χίον.—Πτώσις τῆς Βαβόζας καὶ τοῦ Ἰένου.—Ἐπιδρομαὶ εἰς
Καρνιόλαν.—Διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης καὶ εἰρήνη πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανόν.—Περσικὴ πρεσβεία.—Συμβάντα
ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν Βάσσα, ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἐν Μολδαβίᾳ.—
Ἀνανέωσις τῆς πρὸς τὴν Πολωνίαν εἰρήνης.—Μεταβολὴ βεζυ-
ρῶν, συντάξεις, συμβάντα κατὰ θάλασσαν.—Αὐτοκρατορικοὶ
καὶ Τρανσιλθανικοὶ πρέσβεις.—Τουρκικοὶ εἰς Γαλλίαν.—Ἰδρυ-
σις τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει τεμένους Σελιμιγέ.—Ἀπόπειρα ἐνώ-
σεως τοῦ Τανάιδος (Δόν) καὶ Ῥᾶ (Βόλγα).—Ἀραβίας θέσις καὶ
φύσις, ἡγεμόνες καὶ τύχαι.—Κατάκτησις τῆς εὐδαίμονος Ἀρα-
βίας (Γιεμὲν), σ. 2—42.

Βιβλίον τριακοστὸν ἕκτον.

Λύσις τῆς πρὸς τὴν Βενετίαν εἰρήνης.—Πόλεμος πρὸς τὴν
Κύπρον.—Ὁ Βραγαδίνος ἐκδέρεται ζῶν.—Πολεμικὰ συμβάντα
ἐν Αἰλματίᾳ.—Ναυμαχία ἐν Ναυπάκτῳ.—Εἰρήνη πρὸς τὴν
Βενετίαν.—Ἄλωσις τῆς Τύνιδος.—Ἐκστρατεία ἐπὶ τὸν Ἰωάν-

νην τῆς Μολδαβίας.—'Ανανέωσις τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνης.—'Εξωμόται.—Τελευτὴ τοῦ Σελίμ.—Μνημεῖα καὶ χαράκτῃρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σ. 84—148.

Βιβλίον τριακοστὸν ἑβδομον.

Παρακμὴ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.—Οἱ τέσσαρες τὰ μάλιστα δυνάμενοι παρὰ τῷ Μουράτ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.—Χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ.—Δῶρα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας.—Παρακμὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Σοκολλί.—Σχέσεις πρὸς τὴν Βενετίαν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Αὐστρίαν.—Ἡττα τοῦ 'Αουερεσβέργ.—Παράβασις τοῦ διεθνοῦς δικαίου κατὰ τῶν διερμηνέων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων.—'Εξωμόται.—Γάμος.—'Ανανέωσις τῆς εἰρήνης πρὸς τὴν Αὐστρίαν.—Παρασπονδήσεις.—Σύστασις νέων σαντζακίων ἐν Βοσνίᾳ καὶ Οὐγγρίᾳ καὶ αὐξήσις τῶν φόρων τῆς Μολδαβίας, Βλαχίας, Τρανσυλθανίας καὶ Πολωνίας.—Διαπραγματεύσεις πρὸς τὴν Βενετίαν, Ἰσπανίαν, Ἀγγλίαν, Φλωρεντίαν, Γαλλίαν καὶ Ἑλβετίαν.—'Απόπλους τοῦ στόλου εἰς τὰ Βαρβαρικά παράλια.—Ἐμφάνεια κομῆτου.—Καθαίρεισις ἀπὸ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ Φεριδούν.—Φόνος τοῦ 'Αράβ Πασᾶ.—Τελευτὴ τοῦ μουφτί Χαμίδ, τοῦ βεζύρου Πιαλὲ καὶ τοῦ Ἰουδαίου Δὸν Ἰωσήφ.—Θανάτωσις τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης.—Φόνος τοῦ Σοκολλί, σ. 149,—211.

Βιβλίον τριακοστὸν ὀγδοον.

Περσικὴ πρεσβεΐα.—'Αλλαγὴ σαχῶν.—Πόλεμος πρὸς τὴν Περσίαν.—Μάχη τοῦ Τζιλδίρ.—Κυριάρχαι καὶ γυναῖκες τῆς Γεωργίας.—'Αλωσις τοῦ φρουρίου τοῦ Διαβόλου παρὰ τὸν Κανὰκ καὶ διάβασις τούτου.—Διάταξις τῆς Γεωργίας.—Τέλος τῆς ἐκστρατείας.—Ἡττα τοῦ 'Αρασχάν καὶ τοῦ Καϊτὰς βέγη.—Αἰχματ

λωσία τοῦ Ἀαδὶλ Γιράϊ.—Ἀνέγερσις τοῦ φρουρίου Κάρς.—Πολιορκία τῆς Τιφλίδος.—Φόνος τοῦ Ἀαδὶλ Γιράϊ.—Καθαίρεισι καὶ θάνατος τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ.—Ἐκστρατεία καὶ καθαίρεισι τοῦ Σινάν Πασᾶ.—Τὸ Ἐριδάν καὶ ἄλλα φρούρια ὀχυροῦνται ὑπὸ τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ.—Πορεία πρὸς τὴν Δερβέντ καὶ ἐκστρατεία τοῦ Ὄσμάν Πασᾶ εἰς Δαγιστάν.—Ἐγκαθίδρυσις νέου χάνη ἐν Ταυρικῇ.—Ἐπάνοδος τοῦ Ὄσμάν Πασᾶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, σ. 242—268.

Βιβλίον τριακοστὸν ἑννατόν.

Οἱ βεζύραι, σουλτάναι, σέχαι, ἱμάμαι, ὁ χότζας, ὁ μουφτί δεσπόζουσι τοῦ σουλτάνου.—Σχέσεις πρὸς τὴν Αὐστρίαν, Γαλίαν, Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, Ἀγγλίαν, Βενετίαν, Πολωνίαν, Ῥωσσίαν, Τρανσυλβανίαν, Μολδαβίαν, Βλαχίαν, τὸν χάνην τῆς Ταυρικῆς, τὸν χάνην τῶν Οὐσβέγων, τὸν σουλτάνον τοῦ Φέζ.—Περιγραφή τῶν ἑορτῶν τῆς περιτομῆς.—Ὁ ἐπίδοξος διάδοχος ἀπέρχεται εἰς Μαγνησίαν, ὁ δὲ Ἰβραὶμ Πασᾶς εἰς Αἴγυπτον.—Πόλεμος πρὸς τοὺς Δρούσους.—Εἴσοδος τοῦ Ἰβραὶμ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Γάμος αὐτοῦ.—Ἀνανέωσις τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνης.—Παρασπόνδησις ὑπὸ τοῦ Σεχζουβάρ καὶ Θούρζου.—Πρεσβεία τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας.—Μεταβολαὶ διουκητικαὶ ἐν Μολδαβίᾳ καὶ Βλαχίᾳ.—Σχέσεις πρὸς τὴν Γαλίαν, Ἀγγλίαν, Βενετίαν, Ἰσπανίαν, Τοσκάνην, Γεωργίαν καὶ τοὺς Οὐσβέγας.—Πρεσβεία τοῦ Πάπα πρὸς τὰς ἐν Ἀσίᾳ χριστιανικὰς κοινότητας.—Θαλάσσια συμβάντα.—Συμβάντα ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ταυρικῇ, σ. 269—353.

Βιβλίον τεσσαρακοστόν.

Ἐκστρατεία εἰς Ταυρίδα.—Ταραχαὶ ἐν Περσίᾳ.—Νίκαι καὶ

κατακτήσεις ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Βαγδάτ.—Εἰρήνη πρὸς τὴν Περσίαν.—Σχίσμα τῶν σουννιτῶν καὶ σιῦτῶν.—Ἀλλαγὴ μεγάλων βεζυρῶν καὶ μουφτίδων.—Ὁ Σερίφης τῆς Μέκκας.—Περσικὴ προσβολή.—Ναυπήγησις πλοίων καὶ οἰκοδομὴ τοῦ περιπτέρου τοῦ Σινάν.—Δεκάσμοι, ἀρπαγαὶ, ἀταξίαι ἐν τῷ στρατῷ.—Νόθευσις νομισμάτων καὶ ἐκ τούτου προσβολὴ πρὸς τὸ διβάνιον.—Ἀλλαγὴ τοῦ μουφτί.—Λοιμοί.—Διῶρυξ ἐν Ἀσίᾳ.—Στάσις τῶν σπαήδων.—Μεταβολὴ τῶν βοϊβόδων.—Ὁ χάνης τοῦ Γιλάν.—Θάνατος ἐπτὰ σοφῶν.—Σχέσεις πρὸς τὴν Περσίαν, τοὺς Οὐσέγας καὶ τὸ Φέζ, τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν Πολωνίαν, Τρανσιλθανίαν, Ῥωσσίαν, Βενετίαν καὶ Αὐστρίαν.—Οἱ Οὐσκόκοι.—Πολεμικὰ ἔργα ἐν Βοσνίᾳ.—Πόλεμος πρὸς τὴν Αὐστρίαν.—Ἀλωσις τοῦ Βεσπρίν καὶ τοῦ Παλότα.—Πτώσις οὐγγρικῶν φρουρίων.—Πολιορκία τοῦ Στριγονίου καὶ τοῦ Χατβάν.—Παράδοσις τοῦ Ῥαάβ καὶ τοῦ Πάπα.—Ἀποστασία τῆς Τρανσιλθανίας, τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας.—Ἐξοδος τῆς σημαίας τοῦ Προφήτου εἰς τὰ οὐγγρικά ἔθνη.—Γάμος τοῦ Χαλήλ Πασᾶ.—Δύναμις τοῦ Κιγάλα.—Τελευτὴ καὶ μνημεῖα τοῦ Μουράτ.—Ποιηται καὶ νομομαθεῖς τῆς βασιλείας αὐτοῦ.—Τάγματα τῶν δερβισῶν καὶ ρεῖς ἐφένδων.—Ἐκτασις καὶ διαίρεσις τῆς αὐτοκρατορίας, σ. 354—482.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν πρῶτον.

Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ'.—Θανάτωσις τῶν ἐν νεκκαίδεκα ἀδελφῶν αὐτοῦ.—Καθαίρεσις τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινάν καὶ στάσις τῶν σπαήδων ἐν Κωνσταντινουπόλει.—Δολοφονίαι τοῦ Ἰβράῒμ καὶ τοῦ Σινάν.—Θάνατος τοῦ Φερχάδ.—Ἐκστρατεία εἰς Βλαχίαν καὶ Οὐγγρίαν.—Ἀλωσις τοῦ Στριγονίου.—Καθαίρεσις τοῦ Σινάν, ἀποκατάστασις αὐτοῦ καὶ θάνατος.—Ἡ βασιλομήτωρ καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου Σεαδεδδίν.—Ἀλωσις τοῦ Ἐρλάου.—Μάχη παρὰ τὸ Κερσεζτέ.—

Μέτρα δλέθρια τοῦ μεγάλου βεζύρου Κιγαλιζαδέ.—Εἵσοδος τοῦ Μωάμεθ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Πρεσβεῖαι τῆς Περσίας.—Ὁ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ καθαιρεῖται τῆς ἀρχῆς, ὁ διάδοχος αὐτοῦ Χασάν Πασᾶς θανατοῦται.—Εὐρωπαϊκαὶ πρεσβεῖαι καὶ Ταυρικὴ.—Ἄλωσις τοῦ Ῥαάβ.—Πολιορκία τοῦ Βαρασδὶν καὶ τῆς Βούδης.—Ἦττα τοῦ Ἀφιζ Πασᾶ.—Θανάτωσις τοῦ Σατουρτζί.—Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἰβραῖμ.—Τὸ Πάπα πίπτει διὰ στάσεως, ἡ δὲ Κανίσα διὰ τῶν ὅπλων.—Φιλία πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις.—Ἡ βασιλομήτωρ καὶ οἱ βεζύροι.—Στάσις.—Δολοφονία τῆς Ἰουδαίας Χιράς.—Ὁ μέγας γραφεὺς.—Θάνατος τοῦ Σεαδεδδὶν, τοῦ Βακὶ καὶ τοῦ Ἀλῆ, σ. 429—507.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

Σελ.	Στίχος.	ἀντὶ	ἀνάγνωθι
4	ἐν ὑποσημειώσει	» πεδιάδι τῷ	πεδιάδι τοῦ
34	13	» ὑψηλοῦ	ὑψηλῷ
44	21	» εὐρωπαϊῶν	εὐρωπαϊκῶν
57	21	» ὑπήκουον	ὑπήκουον
61	27	» ἐξ ἀπίνης	ἐξαπίνης
96	22	» Κορνάραν	Κορνάρου
158	ἐν ὑποσημειώσει	» ῥανκὲ	ῥάνκε
176	12	» ὑλύσεις	ἀλύσεις
232	16	» οὐκ τόσῳ	οὐκ ἦν τόσῳ
239	14	» ἀφίχθη	ἀφίκετο
250	ἐν ὑποσημειώσει	» Καντεμίρον	Μινοτσέρ
270	27	» ὡς ὁμώνυμος	ὡς ὁ ὁμώνυμος
286	12	» οἷς	παρ' οἷς
302	9	» ἐφ' ὧν τινος αὐτῶν	ἐπὶ τινος δ' αὐτῶν
342	23	» Ἀρμενίων	Ἀρμενίων
346	17	» εἰ δὲ	καίτοι δὲ
348	18	» ταμεῖνον	ταμεῖον
383	8	» ἐφ' ἀνώτερον	ἐπὶ ἀνώτερον
392	26	» ἑκατονταετηρίδος	χιλιετηρίδος
399	ἐν ὑποσημειώσει	» ohne Druckort	ἄνευ μνείας τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως
444	2	» πραπήσεται	τραπήσεται
488	8	» δρατήριον	δραστήριον
452	20	» Κοχλίδος	Κολχίδος
506	28	» καὶ οὐχὶ	εἰ καὶ οὐχὶ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

I. ΧΑΜΜΕΡ,

ΕΞΕΛΛΗΝΙΣΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΡΟΚΙΑΔΑ.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

ΑΘΗΝΑΙ,

ΤΥΠΟΙΣ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

1874

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Πολιτική καὶ θάνατος τοῦ Μιχαήλ, βοϊδόδα τῆς Βλαχίας.—Τελευτὴ τοῦ Ἰβραήμ.—Ἀναγόρευσις εἰς μέγαν βεζύρην Χασάν τοῦ Ὀπωροπώλου.—Ἐκπολιόρκησις τῆς Κανίσης.—Ἀνταρσία ἐν Ἀσίᾳ.—Συμβάντα κατὰ θάλασσαν ἐν τῇ Ἀφρικῇ.—Πολιορκία τοῦ Στουλβεϊσενβούργ, τῆς Πέστης καὶ Βούδης.—Ἐλευσις τοῦ χάνη τῶν Τατάρων εἰς Φουνφκίρχεν.—Στάσις τῶν σπαῆδων κατασταλεῖσα ὑπὸ τῶν γενιτσαίων.—Πῶσις τοῦ μεγάλου βεζύρου Χασάν.—Οἱ στασιῶται τῆς Ἀσίας πίπτουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ.—Παιδοκτονία καὶ θάνατος τοῦ Ἀβδουρράχμάν.—Λύσις τῆς πρὸς τὴν Περσίαν εἰρήνης.—Τελευτὴ Μωάμεθ τοῦ Γ΄.—Παρακμὴ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν.—Λόγιοι ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Γ΄.—Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἀχμέτ τοῦ Α΄.—Ἀναχώρησις τῆς βασιλομήτορος.—Περιτομὴ τοῦ σουλτάνου.—Ἀναγόρευσις στρατηγῶν καὶ διοικητῶν.—Ἐκστρατεία εἰς Περσίαν.—Ἀλλαγὴ τοῦ καϊμακάμη.—Τελευτὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου.—Ἐκστρατεία εἰς Οὐγγρίαν.—Ἀνανέωσις συνθηκῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Βενετίαν.—Θανάτωσις δύο καϊμακάμων.—Γέννησις δύο ἡγεμονοπαίδων.—Τέσσαρες νέοι στασιῶται ἐν Ἀσίᾳ. Λόγιοι περὶ εἰρήνης.—Ὁ ἡγεμὼν τῆς Τρανσυλβανίας Βοκζάι.—Ἀλωσις τοῦ Στριγονίου.—Ἦττα καὶ θάνατος τοῦ Κιγάλα.—Θανάτωσις τοῦ Δελὶ Χουσεΐν.—Ἀρχὴ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ.—Νίκαι τῶν στασιωτῶν ἐν Βουλαδαδδίν.—Ἀποδημία τοῦ σουλτάνου εἰς Προῦσαγ.—Καταστολὴ τῆς ἐν Κωγσταγγινοῦ

πόλει στάσεως τῶν στρατιωτῶν. — Τελευτῇ τοῦ μεγάλου βεζύρου Λαλά Μωά-
μεθ. — Ἐλευθεριοφροσύνη τοῦ μουφτί ἐν τῇ πολεμικῇ συμβουλίῳ. — Δια-
πραγματεύσεις περὶ εἰρήνης. — Ὁ μωρὸς Φερχὰδ στρατηγός, ὁ Δερβίς Πα-
σᾶς θανατοῦται. — Ὁ Μουράτ Πασᾶς ἀναγορεύεται μέγας βεζύρης. — Εἰρήνη
τοῦ Σιτδατορόκ.

⑥ εὐνοῦχος Ἀχμέτ Πασᾶς, ἀναγορευθεὶς εἰς καϊμακά-
μην ἀντὶ τοῦ Χαλήλ μετὰ τὴν θανάτωσιν τῆς Χιρᾶς, ἀπώ-
λεσε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐκ τῆςδε τῆς ἀφορμῆς, ἥτις ἅμα ἐκ-
φαίνει καὶ τὴν πιθανὴν αἰτίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Βάστα διαπραχ-
θείσης θανατώσεως τοῦ Μιχαήλ, αἰτίαν ἄγνωστον τέως
21 τοῖς Τρανσιλθανοῖς καὶ Βλάχοις ἱστοριογράφοις. Οὗτος,
Ἰουλ. 1596 νικήσας τοὺς Τούρκους ἐν Νικοπόλει καὶ κρατήσας ταύ-
της, ἐτέλεσεν ὡς φόρον τῷ σουλτάνῳ ἑξακοσίας χιλιάδας
ἄσπρων (1), ἐλπίζων ὑποτάξῃ τὴν Τρανσιλθανίαν τῇ κυ-
ριαρχίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου
24 διὰ τζαούση τὴν Βλαχίαν ὡς τιμάριον. Μετὰ ταῦτα διε-
Ἰουλ. 1597 πραγματεύθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἵνα καταλάβῃ τὴν
Τρανσιλθανίαν ὡς ὑποτελῆς, ἐνίκησε τὸν Ἀφίζ Μωάμεθ
Πασᾶν τὸν εὐνοῦχον παρὰ τὴν Νικόπολιν διὰ δόλου τοῦ
πρεσβευτοῦ αὐτοῦ Δήμου, ὃς ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι αἰῶμα-
ξαι αὐτοῦ ἦγον τὸν φόρον, μετήγαγεν ἐν αὐταῖς μέχρι τοῦ
ἐχθρικοῦ στρατοπέδου τὰ ἑαυτοῦ τηλεβόλα κεκαλυμμένα

(1) Ὁ Βέθλεν, Ἑγγελοσ, Ἰστουάνφης καὶ Σποντίνης αὐδὲν ἀναφέρουσι
περὶ τοῦ φόρου τούτου· ἀλλ' ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ ὁ Βενετὸς πρεσβευτῆς, 20
Δεκεμβρίου 1596, λέγει, Micali mandò 5 somme (500,000) aspri per
tributo, e il Sr. li mandò lo standardo, ma la Valachia essendo
stata danneggiata da un Beglerbec esso Micali succhegio Nicopoli. Ὁ
Σελανικὴ ποιεῖται λόγον περὶ δευτέρως ἀποστολῆς (βεβιοδλ ἀχίρ 1007, Νοεμ-
βρίῳ 1598) ἐξ γιούκ ἡ ἑξακοσίων χιλιάδων ἄσπρων.

ἐρυθροῖς τάπησι. Ὅτε ὁμως ὁ Σιγισμουῖνδος Βαθόρου ἐξε-
χώρησε τὴν ἀρχὴν τῷ ἀδελφιδῷ αὐτοῦ, τῷ καρδιναλίῳ
Ῥοδόλφῳ, ὁ δὲ Σιγισμουῖνδος, βασιλεὺς τῆς Πολωνίας
ὑπεστήριξε τὸν Ἱερεμίαν Μογίλαν ὡς βοϊβόδαν τῆς Μολ-
δαβίας κατὰ τοῦ Μιχαήλ, ὃς φιλόδοξος ὢν ἤλπιζε συνά-
φειν τῷ σκήπτρῳ αὐτοῦ καὶ τὰς τρεῖς ἡγεμονίας τῆς
Τρανσυλθανίας, Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, οὗτος ἐστρεψε τὰ
ὄπλα αὐτοῦ πρὸς τὸν καρδινάλιον βοϊβόδαν, ὃν νικήσας 28
μεταξὺ τοῦ Ἑρμανστάδτ καὶ Σελλενβέργ ἐφόνευσεν ἐν τῇ Ὀκτ.
φυγῇ, ὥστε κατὰ τὴν δευτέραν πεντηκονταετηρίδα τοῦ δε-
κάτου ἑκτοῦ αἰῶνος ἡ Τρανσυλθανία κατησχύνθη διὰ τοῦ
φόνου δύο καρδιναλίων. Μετὰ ταῦτα ὁ Μιχαήλ ἐνίκησε τὸν
βοϊβόδαν τῆς Μολδαβίας Ἱερεμίαν καὶ τοὺς Πολωνοὺς
ἐν Σουζάβα καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐν τῇ Μολδαβίᾳ ὡς ὑποτελῇ
αὐτῷ Μάρκον τὸν Πετρίσκου· συγχρόνως δὲ ἡτήσατο καὶ
ἔλαβε παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐν τῇ Μολ-
δαβίᾳ ἡγεμονίας μετὰ ροπάλου καὶ σημαίας. Αὕτη ἦν ἡ 1000
πολιτικὴ τοῦ Ἰβραῖμ, τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὃς, ἀλούσης
τῆς Κανίστης, ἐπεμφεν, ὡς ἐρρέθη ἤδη, τὸν πρεσβευτὴν τοῦ
Μιχαήλ Δῆμον (1) εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως κομίσῃ
πρὸς τὸν σουλτάνον τὰς προτάσεις τοῦ κυρίου αὐτοῦ,
παραπέμψας αὐτὸν μετὰ τοῦ ρεῖς ἐφένδη Ἰαζιτζιζαδέ.
Ἄλλ' ὁ εὐνοῦχος Ἀφίζ Ἀχμέτ, μένεα πνέων κατὰ τοῦ Σεπτ.
Βλάχου πρεσβευτοῦ Δῆμου, ὃς ἐν Νικοπόλει ἤγαγεν ἐν 1600
ταῖς ἀμάξαις δι' ῥυθρῶν ταπήτων κεκελυμμένα τηλεβόλα
ἀντὶ θησαυρῶν, ἔπεισε τὸν μουφτί Σανολλάχ εἰς ἐκδοσιν
φετῶ, κηρύσσοντος, ὅτι οὐδεμία πίστις ὀφείλεται τῷ
πρεσβευτῇ τοιοῦτου ἀπίστου δολορράφου, οἷος ὁ Μιχαήλ.

(1) Ὁ Δῆμος οὗτος ἴσως ἐστὶν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Δημήτριον Δοδώνικ.
Ἑγγελος, ἱστορία τῆς Βλαχίας, σ, 246.

Συγχωροῦντος τοῦ φετιᾶ τούτου, ὁ Ἀχμέτ ἐκρέμασεν ἀπὸ σιδηρῶν κοράκων τὸν Βλάχον Δῆμον, ὃς ἐξέπνευσεν ἐν φρικωδεστάταις βασάνοις. Ἐκ τῆς φοβεᾶς ταύτης παραβάσεως τοῦ δικαίου τῶν πρεσβευτῶν, τοῦ ἄλλως ἱεροῦ καὶ παρ' αὐτοῖς τῆς Ὀθωμανοῖς, ὁ Ἀφίζ Πασᾶς ἐφείλχυσεν εἰς ἑαυτὸν τὴν δυσαρέστησιν τῆς πρωτευούσης, πλὴν δὲ ταύτης καὶ τὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἰβραῖμ διὰ τὴν εἰς τὰ μεθόρια ἀποστολὴν τζαούση, ἐντεταλμένου ἀναγγέλλειν αὐτῷ τὰς προπαρασκευὰς καὶ τὰ μέτρα τὰ λαμβανόμενα ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰβραῖμ, ἐπιστείλας τῇ βασιλομήτορι, ἐμέμφετο πικρῶς τὴν τοιαύτην παράβασιν τοῦ δικαίου τῶν πρεσβευτῶν καὶ τὴν περιστολὴν τῆς ὑπάτης ἀπεριορίστου ἐξουσίας. Ὁ Ἀφίζ Πασᾶς ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν, ἣτις ἐδόθη Χασὰν τῷ Ὀπωροπώλῃ. Αἱ συνεντεύξεις τοῦ Μιχαήλ πρὸς τὸν Ἰβραῖμ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κανίσσης καὶ ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολὴ τοῦ Δήμου ἦσαν ἱκανοὶ λόγοι ὅπως ἐξεγείρωσι τὴν προσοχὴν τοῦ Βάστα, ὃς ἔκρινε τὴν θανάτωσιν τοῦ ἀντιπάλου ὡς ταχύτατον καὶ ἀσφαλέστατον τρόπον, ὥσπερ πρὸ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ὁ Καστάλδος, συμπατριώτης αὐτοῦ καὶ προκάτοχος ἐν τῇ ἀρχιστρατηγίᾳ τῶν αὐτοκρατορικῶν

19 δυνάμεων ἐν Τρανσιλβανίᾳ. Ὁ φιλότουρκος Μιχαήλ ἐγένετο
 1600 ὁ θυμὰ τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ, ὡς πρὸ αὐτοῦ ὁ Γρίπτης καὶ οἱ δύο καρδινάλιοι Μαρτινούτζης καὶ Βαθόρου, οἵτινες καὶ οἱ τέσσαρες ἐδόλοφονήθησαν, κηλιδῶσαντες τῷ ἰδίῳ αἵματι τὸ ἔδαφος τῆς γῶρας, ἧς ἡλπιζον ἄρξειν. Ἀμέσως μετὰ τὸ συμβάν τοῦτο ἢ πρὸ αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι διοικηταὶ τῶν μεθορίων, ὁ Μαχμουτ Πασᾶς, ὁ ἀνεγείρας τὸ φρούριον τοῦ Γκιουργέβου ⁽¹⁾, καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς

(1) Summ. delle Relaz venet. 44 Ὀκτωβρίου 1600.

Κύπρου Σααβάν, ἄρχων τοῦ ἐν Ἰστρω στολίσκου, ἐδῆωσαν τὴν Βλαχίαν, ἐνίκησαν τὸν Μιχαήλ αὐτὸν καὶ αὐτὸν τὸν σημαιοῦχον εὐγενῆ (banneret) Καλόταν (1) καὶ ἐπεμφαν εἰς Κωνσταντινουπόλιν τὰς συληθείσας σημαίας μετὰ τῶν χρυσῶν σφαιρωμάτων, τυμπάνων καὶ σαλπίγγων ὡς τροπαίων. Ὁ σουλτάνος ἀνήγγειλε διὰ τοῦ τζαούση Ἰβραῖμ πρὸς τὸν σάχην Ἀββάς τὴν νίκην ταύτην καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀντάρτου Μιχαήλ. Πρέσβεις τῆς Τρανσιλθανίας ἀνενέωσαν τὰς πρὸς τὴν Πύλην συνθήκας, ὁ δὲ Σιγισμουνδος ἀνεῤῥήθη ἡγεμῶν ὑπὸ Τούρκου τζαούση (2), ὡς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ.

Προσεγγιζούσης τῆς ἀλώσεως τῆς Κανίσσης, ὁ Ἰβραῖμ ἐπέστειλε τῷ ἀρχιδουκί Ματθίᾳ, ὅτι τῷ ἀπionti ἔτει ἐδύνατο στρατεῦσαι εἰς Βιένναν καὶ Πράγαν, ἀλλ' ἀπέσχευ ὡς ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην. Ἡ μακρὰ καὶ περίεργος αὕτη ἐπιστολὴ αἰτιᾶται σφοδρῶς τὰς ὁμότητες καὶ τὴν βαρβαρότητα τῶν Οὐγγρων καὶ Βαλλόνων, οἵτινες κατὰ τὴν στρατείαν ταύτην, ἐπειδὴ ὁ Ἰβραῖμ ἐτήρει αὐστηρὰν πειθαρχίαν, κατὰ πολὺ ὑπερέβαλλον τὰς τῶν Τούρκων (Α). Μό- 1597
νον ἐν τῇ ἐκστρατεῖᾳ ταύτῃ τοῦ Ἰβραῖμ ἀπὸ τῆς μάχης τῆς Βάρνης οἱ Τούρκοι ἔλαβον τὴν πρωτολογίαν προτάσεων περὶ εἰρήνης, ἐχρήσαντο δὲ πρὸς τοῦτο τῷ χάνῃ τῶν Τα-

(1) Ὁ Ναιμά, σ. 130, καλεῖ αὐτὸν Καλίταν. Ὁ Καλότας προσηγόρευεν ἐξουδὸν Valachia transalpinæ hereditarius Princeps, Regni Transilvaniæ Dominus, nec non Moldaviæ supremus gubernator et Dominus, quarundam partium Hungariæ Dominus, et totius Christianitatis processor et Capitaneus. Πολλαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Καλότα συνελήφθησαν, ἐν αἷς αἰτεῖ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἀρχὴν τῶν ἡγεμονιῶν τῆς Τρανσιλθανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας καὶ καθυερίζει τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

(2) Souleiman Ciaus che accompagnava gli Ambassadori di Transilvania e portava l'insegna a Sigismondo di ritorno. Νοεμβρίῳ μηνί 1601.

- 1598 τάρων, ὃς πρὸ τριῶν ἐτῶν ἤψατο περὶ τούτου λόγων πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ ἔπεμψε πρὸς τὸν χάνην τὸν Ἰω-
άννην Βερυχάρδφν ἵνα ἐξετάσῃ αὐτὸν περὶ τῆς γενομέ-
νης προτάσεως περὶ εἰρήνης καὶ προσάξῃ εἰς τὰ συμφέ-
ροντα τῆς Αὐστρίας τὸν Τάταρον ἡγεμόνα διὰ δώρου
δεκακισχιλίων δουκάτων. Ὁ χάνης τῶν Τατάρων παρ-
έσχε πληρεξουσιότητα τῷ Ἀλεξάνδρῳ Παλαιολόγῳ καὶ
τῷ Ἀχμέτ Ἀγᾶ, οἵτινες ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ἁγίου Ἀν-
δρέου μάτην συνδιελέχθησαν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς πρέ-
σβεσι. Νῦν ὁ Ἰβραῖμ παρέσχε τῷ διοικητῇ τῆς Βούδης
Μουράτ Πασᾶ τὴν πληρεξουσιότητα τοῦ διομολογῆσαι
τὴν εἰρήνην καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτοῦ τὸν κιαγιά αὐτοῦ
Μωάμεθ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου εἰς Σεμλῖνον διὰ τοῦ Ἑσ-
σέκ. Μετὰ τινος δ' ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀπελεύσεως αὐτῶν
10
Ἰουλ.
1601 ἀπὸ Βούδης ὁ Ἰβραῖμ ἐνόσησε καὶ ἐτέλεσε τὸν βίον· προ-
βλέπων δὲ τὸ προσεγγίζον τέλος ἐνεχείρισε τὴν ἀρχι-
στρατηγίαν τῷ ἀνεψιῷ Μουρτέσα Πασᾶ καὶ συνέστησεν
αὐτῷ τὰς σπουδαιότητας ὑποθέσεις τοῦ στρατοῦ. Οὗτος
καὶ ὁ δεφτερδάρ Ἐχμετζιζαδὲ ἐσφράγισαν τὴν περιουσίαν
αὐτοῦ. Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἰβραῖμ μετεκομίσθη εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ἀνεγερθέντι ὑπ' αὐτοῦ τάφῳ
κατὰ τὸ πρόναον τοῦ τεμένους τῶν ἡγεμονοπαίδων. Κατὰ
τοῦτο ἦν εὐτυχέστερος τοῦ Ἰβραῖμ, τοῦ πολιορκητοῦ τῆς
Βιέννης, πρὸς ὃν κοινὰ ἦσαν αὐτῷ ἡ χριστιανικὴ κατα-
γωγὴ, ἡ ἀπώμοσις τῆς πατρῴας πίστεως, ἡ μεγάλη βε-
ζυρία, ἡ σουλτανικὴ συγγένεια, ὁ μεγαλοπρεπὴς γάμος,
τὸ μέγαρον ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου, ἡ εἰς Αἴγυπτον ἐστρα-
τεία, ἡ ἐν Οὐγγρίᾳ ἀρχιστρατηγία, ἡ αὐστηρὰ πειθαρ-
χία, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ φιλοδοξία, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ με-
21
Ἰουλ.
1601 γαλόνεια, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὸ τέλος διὰ χειρὸς τοῦ δη-
μίου. Ὁ καῖμακάμης Χασάν ὁ Ὀπωροπώλης ἀνεδείχθη μέ-

γας βεζύρης καὶ ἀρχιστράτηγος ἐν Οὐγγρία. Ὁ σουλ-
τάνος ἐδωρήσατο τῷ Χασάν ἅπαντα τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ
Ἰβραῖμ, τὴν σκηνὴν, τὰς καμήλους καὶ τὰς ἡμιόνους,
ὑποσχεθεὶς μάλιστα ἐκδοῦναι αὐτῷ τὴν χήραν σουλτάναν
Ἀϊσέ, εἰ ἀπῆρχετο ἀμελλητί εἰς Οὐγγρίαν. Ἐπειδὴ δ' οὗ-
τος ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ προβάντος χειμῶνος ἐφρόντιζεν
ἰν' ἀποφύγῃ τὴν ἐκστρατείαν, ἐξηνάγκασεν αὐτὸν εἰς τοῦτο,
ἐπὶ τῇ θερμῇ παραστάσει τοῦ μουφτί Σανολλάχ πρὸς τὸν
σουλτάνον, ῥητὸν πρόσταγμα τούτου. Καὶ ὁμως ὁ Χασάν
οὐκ ἀπῆλθε πρὶν ἢ καταλύσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν μουφτί καὶ
διανείμῃ τὰ πρῶτα ἀξιώματα τοῦ κράτους κατὰ τὸ δο-
κοῦν. Οὕτως ὁ Χοτζαζαδὲ Μωάμεθ Ἐφένδης ἀνηγορεύθη
μουφτί, ὁ Καλὴλ, ἑβδόμος βεζύρης, καίμακάμης, ὁ Ἀφίζ
Ἀχμέτ, τρίτος βεζύρης, οἱ διοικηταὶ τοῦ Βαγδάτ καὶ τοῦ
Βελγραδίου ἀντικατεστάθησαν, ὁ δὲ Χαμζά Ἐφένδης διεδέ-
ξατο τὸν Ὀκτζιζαδὲ ὡς γραμματεὺς τῆς ἐκστρατείας ἐπὶ
τοῦ μονογράμματος τοῦ σουλτάνου. Τῇ δεκάτῃ ἐννάτῃ 9
ἡμέρᾳ μετὰ τὴν εἰς μέγαν βεζύρην ἀναγόρευσιν αὐτοῦ ὁ ^{Ἀδγ.}
Χασάν ἐξώδευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν πομπῇ, ἄγων 1601
πολλὴν στρατιάν καὶ πολλοὺς μουτεφερίκᾶ καὶ τζαού-
σας (1)· πολλὴν δὲ σπουδὴν ποιούμενος οὐκ ἐκοιμήθη ἐν
σκηνῇ καθ' ὅλην τὴν πορείαν, ἕως τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ
ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐξόδου κατέλαβε 6
τὴν τοῦ προκατόχου ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Σεμλίνου. Ἀγ-Σεπτ.
γελθέντος ὑπὸ κατασκόπων, ὅτι πολλὴ δύναμις ἐχθρῶν
συνελθοῦσα ἐν Ῥαάβ ἡπεῖλει τὴν Βούδην ἢ τὸ Στουλβεί-
σενβούργ, ὁ Χασάν ἐπορεύθη εἰς Βούδην, ἧς ἤρχεν ὁ Μαν-

(1) Proclama che tutti li Monteferrica e Ciausi e altri che hanno
la paga d' un aspro fin a mille al giorno d' incaminarsi verso l' On-
gheria. Ἰουλίῳ μηνί, 1601.

χιρκουσί Μωάμεθ (1). ἀλλὰ τὸ Στουλβείσενβούργ ἐάλω
πρὶν ἢ ἀφικθῶσι τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα. Μετὰ τρεῖς
ἐβδομάδας οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ οἱ αὐτοκρατορικοὶ συνῆψαν
μάχην παρὰ τὰ τεῖχη τοῦ Στουλβείσενβούργ ἐγγὺς τῆς
λίμνης Βελενσίας. Ὁ καπουσίνας Λαυρέντιος ἐκ Βρεντη-
σίου, τὸν σταυρόν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ, προέτρεψεν εἰς νίκην
τὰ χριστιανικὰ στρατεύματα, ὡς ἄλλοτε ὁ φραγκισκανὸς
Καπιστράνος κατὰ τὴν ἄμυναν τοῦ Βελγραδίου καὶ ὁ δο-
μενικανὸς Βαρθολομαῖος ἐν Σκόδρα. Ὁ αὐτοκρατορικὸς
στρατὸς κατεσκήνωσεν ἐν στενῷ μεταξὺ δύο ὁρέων. Ἐν
ταῖς πρώταις ἡμέραις ὁ κιαγιά Μωάμεθ μετὰ τῶν σεγδάν
καὶ τῶν σιλιχδάρων, οὓς ὁ μέγας βεζύρης ἐπεμψεν εἰς
ἐπικουρίαν, ἔβλαψε σπουδαίως τοὺς αὐτοκρατορικοὺς, τῇ
1601 15 ὅμως Ὀκτωβρίου, ὅτε ὁ Μωάμεθ κιαγιά μόνος προσ-
έβαλε τῷ ἐχθρῷ, μὴ προαγγείλας τὴν προσβολὴν τῷ διοι-
κητῇ τῆς Βούδης Μανκιρκουσί, ἔπεσεν αὐτὸς καὶ μετ'
αὐτὸν ὀλίγον ὕστερον ὁ Μανκιρκουσί, ἡ δὲ μάχη ἀπώ-
λετο (2). Τῇ 16 Ὀκτωβρίου οἱ Αὐστριακοὶ ἐπανέκαμψαν
εἰς Παλόταν, ἐνθα ἐχαρακοποιήθησαν. Ὁ μέγας βεζύρης
τὴν μὲν κενωθεῖσαν διοίκησιν τῆς Βούδης ἀνέθηκε τῷ βε-
γλέρβεγῃ τῆς Ῥούμελης Μωάμεθ Πασᾶ, τὸν δὲ ἱστοριο-
γράφον Πετσεβί, τὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ μάχῃ ἀγωνισάμενον,
ἀπέστειλεν εἰς Ποσέγαν ἵνα συλλέξῃ τὸν ἐπικεφάλαιον
φόρον, εἴτα δὲ ἐστράφη πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς
Κανίσσης. Κατὰ τὰς ἡττας ταύτας τῶν ὀθωμανικῶν στρα-

(1) Ὁ Ἰστουάνης ἀπατᾶται καλῶν τὸν Πασᾶν τῆς Βούδης Μουράτ·
διότι τὸ ἀληθές ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸν Ναῖμα, Χατζῆ Κάλφαν, Πετσεβί καὶ
Χασανβεγζαδὲ ἐστὶ Μανκιρκουσί Μωάμεθ.

(2) Ὁ Χασανβεγζαδὲ ἀναφέρει ὡς αἰτίαν τῆς ἡττης ταύτης τὴν μεταξὺ
τοῦ διοικητοῦ τῆς Βούδης καὶ τοῦ Μωάμεθ κιαγιά ἔχθραν· ἄλλ' ὁ Πετσεβί
ἐλέγχει τὸν λόγον τοῦτον ὡς αὐτόπτης μάρτυς τῆς μάχης.

τευμάτων ὁ σουλτάνος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέετο ἐπὶ τῶν τάφων τῶν προγόνων αὐτοῦ περὶ νίκης.

Ὁ ἀρχιδούξ Φερδινάνδος, ἡγούμενος τρισμυρίων ἀνδρῶν (1), ἐπολιόρκει ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου τὸ φρούριον τῆς Κανίσσης, ὃ κείμενον ἐν μέσῳ ἐλῶν ἦν δυσπρόσιτον. Ὁ φρούραρχος Χασάν Τερυακί, ἦτοι Χασάν ὁ Ὀπισφάγος, ἐκτίσατο ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς χρονικοῖς ἐνδοξότερον ὄνομα Χασάν τοῦ Ὀπωροπώλου, διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὰ στρατηγήματα. Ἡ πολιορκία διήρκει ἀπὸ τριῶν ἑβδομάδων, ὅτε αἱ κεφαλαὶ τοῦ διοικητοῦ τῆς Βούδης καὶ τοῦ κιαγιά Μωάμεθ, τῶν πεσόντων ὑπὸ τὰ τεῖχη τοῦ Στουλβεῖσενβούργ, παγεῖσαι ἐπὶ τῶν χαρακωμάτων, ἐκινδύνεον ἵνα διασειώσωσι τὸ θάρρος τῆς φρουρᾶς. Ὁ Χασάν, συναθροίσας τοὺς συστρατιώτας, ἡμφισβήτησεν, εἰ τῶν αὐτῶν ἦσαν αἱ κεφαλαί, οἷαι παριστῶντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καταστρατηγουμένων αὐτῶν, ἀνεκοίνωσε δὲ τῇ φρουρᾷ τὴν σταθερὰν αὐτοῦ γνώμην περὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως ἐν τῷ φρουρίῳ διὰ τῶν ἐξῆς ἀκαταμαχήτων τριῶν λόγων. Πρῶτον, ὅτι ὁ Ἰβραὴμ, ὁ μέγας βεζύρης, οὐκ ἐδυνήθη πρότε-⁴⁰_{Σεπτ.} ρον κυριεῦσαι τῆς Κανίσσης πρὶν ἢ εὕξηται, ὅτι αἱ πρόσοδοι αὐτῆς ἔσονται ἀφιέρωμα τῇ ἱερᾷ πόλει τῆς Μεδίνης, ὃ δὲ Προφήτης οὐδέποτε ἐπιτρέψει ἵνα πόλις τοῦ σεπτοῦ αὐτοῦ τάφου περιέλθῃ εἰς τοὺς ἀπίστους. Δεύτερον, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἤρξαντο τῆς πολιορκίας τῇ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ Προφήτου, διὰ τοῦτο ἀδύνατον αὐτοῖς ἀνύσαι τι. Τρίτον, ὅτι μόνον τῇ νυκτερινῇ κραυγῇ Ἀ λ λ ἂ χ, Ἀ λ λ ἂ χ ἀποδοτέον, ὅτι τεσσαράκοντα καὶ δύο τηλεβόλα τοῦ ἐχθροῦ, τεθειμένα ἐπὶ ἑξ τηλεβολοστοιχιῶν, οὐδεμίαν σχε-

(1) Ὁ Ναῦμά, σ. 434, λέγει ὀκτακισμυρίους ἀνδρας.

δὸν ἐπήνεγκον μέχρι τοῦδε ζημίαν· προσέτι δὲ ὅτι, ὅτε ἀνα-
λαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῆς Κανίσσης ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ στρα-
τοπέδου τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς αὐτήν, εἶδε πλῆθος κο-
ρωνῶν, αἵτινες ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν προσίπταντο πρὸς τὴν Κανί-
σσαν, καταληφθεῖσαι ὁμῶς ὑπὸ αἰτῶν ἐξωλοθρεύθησαν.
Τοῦτο δ' ἐστὶν ἀνενδοίαστον σημεῖον τῆς ὑπὸ τῶν Μου-
σουλμάνων ἥττης τῶν ἀπίστων. Οἱ πιστοὶ βοηθοὶ καὶ τὰ
ὄργανα τῶν στρατηγημάτων τοῦ Χασάν ἦσαν ὁ βεσλια-
γᾶς Καρὰ Ὁμέρ καὶ ὁ κατάσκοπος αὐτοῦ Καρὰ Πεντζέ.
Ὅτε ὁ Χασάν κατεγίνωσκεν αἰχμαλώτων ἀποκεφάλισιν καὶ
παρεδίδω τούτους τῷ Καρὰ Ὁμέρ πρὸς ἐκτέλεσιν δῆθεν τῆς
ποινῆς, οὗτος ἐδωρεῖτο αὐτοῖς τὴν ζωὴν αὐτογνωμόνως καὶ
ἄτε φίλος τοῦ ἀρχιδουκῆς, ὡς διεβεβαίου αὐτοῦς, ἀπέ-
λυε δ' εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον μετὰ ψευδῶν ἀγγελιῶν
περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ φρουρίου. Ἄλλοτε, ὅτε δύο
τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐξωμόται Οὐγγροὶ, ὁ Κανεὰν καὶ ὁ Χα-
νεκάν, ἠῦτομόλησαν πρὸς τὸν ἐχθρόν, ἠρώτησεν ἐπίτηδες
παρόντων τῶν οἰκείων τοὺς πρὸ μικροῦ προσαχθέντας αἰχ-
μαλώτους τῶν αὐτοκρατορικῶν, εἰ οἱ δύο πιστοὶ αὐτῷ ἀφί-
κοντο ἀσφαλῶς εἰς τὸ στρατόπεδον, σύναμα δ' ἐπεμψεν
ἐπιστολὴν πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατό-
πεδον, πρὸς ὃν ἀνήγγειλεν, ὅτι τοὺς δύο τούτους παῖδας
ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μετὰ ψευδῶν ἀγγελιῶν ὑπὸ
πρόσχημα αὐτομόλων. Ὁ δόλος οὗτος ἐπέτυχεν, ὁ δὲ
Χασάν εἶδε περιχαρῶς παρὰ τὰς κεφαλὰς τῶν δύο Μωά-
μεθ καὶ τὰς τῶν δύο παίδων, ὡς τὰς τῶν προδοτῶν.
Ἄλλοτε περὶ μέσας νύκτας ἠκούσθησαν ἀλαλαγμοὶ ἐν
τῷ φρουρίῳ, ἀνεφλέχθη δὲ καὶ χαροποιὸν πυροτέχνημα,
καὶ ἐπιστολή, πεμφθεῖσα ὡσαύτως πρὸς τὸν μέγαν βεζύ-
ρην, δι' ἧς ἠγγέλθεν αὐτῷ, ὅτι ἀφίκοντο ἐπικουρία καὶ
τὰ πρὸς πόλεμον, ἐξηπάτησε τοὺς ἐχθροὺς. Ὁ Ὁμέρ ἀγᾶς

(ὅν οἱ ἀπολυθέντες αἰχμάλωτοι παρέστησαν τῷ ἀρχιδουκί¹⁸
 ὡς φίλον) ἔπεμψεν αὐτῷ ἀγγελίαν περὶ προδοσίας, ἣν οἱ^{Νοσμ.}
 Οὐγγροὶ διεβουλεύοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ, μετὰ δὲ
 ταῦτα ἐνώπιον προσαχθέντων αἰχμαλώτων ἔκλαιε περὶ τῆς
 λυπηρᾶς τύχης τῶν Οὐγγρων, τῶν καλῶν αὐτοῦ φίλων,
 ἣν παρεσκεύαζεν αὐτοῖς ὁ ἀρχιδούξ. Ὅπως δὲ δύνηται
 κλαίειν κατα τὸ δοκοῦν, ἔφερε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ ῥινό-
 μακτρον μέλαν διάβροχον ἐξ ὕδατος κρομμύου. Διὰ τοῦ
 Καρὰ Πεντζῆ ἔπεμψε πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην ἐπιστολὰς
 περὶ ταχείας ἐπικουρίας, ὃ δὲ ἐκέλευσεν ἵνα γένηται ἡ μισ-
 θοφορὰ τοῦ στρατοῦ, τῇ δὲ ἐπιούσῃ πορευθῇ εἰς Κανίσαν·
 καίπερ δὲ γογγύζων ὁ στρατὸς προὐχώρησε μέχρι Ζιγέθ.
 Ἡ ἀγγελία αὕτη περὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ μεγάλου
 βεζύρου, μάλιστα δὲ ὃ ἐπελθὼν αἰφνιδίως σφοδρὸς παγε-
 τὸς καὶ ἡ βαθεῖα χιῶν ἠνάγκασε τὸν ἀρχιδούκα εἰς τα-
 χεῖαν ἐπάνοδον, καταλιπόντα ἅπαν τὸ πυροβολικὸν καὶ
 πολλὰς ἀποσκευάς. Ὁ Ὁμέρ ἀγᾶς ἐξώρμησε πρὸς τὰς
 τάφρους, ὃ δὲ Χασὰν ἐκάθητο ἐπὶ τῆς πύλης τῆς Ζιγέθ
 μετὰ βαλαντίου χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων πρὸς
 ἀμοιβὴν τῶν κομισθεισῶν κεφαλῶν. Ὁ Μουσελιβέγης καὶ
 ὁ Ὁμέρ βέγης κατεδίωξαν τὸν φεύγοντα ἐχθρόν. Ὁ Χα-
 σὰν ἐπορεύθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχιδουκός, ὅπου ἦσαν
 θρόνος καὶ δώδεκα ἑδραι μετ' ἐρυθροῦ ἐξαμίτου καὶ πλούσιος
 τάπητος (1). Ὁ Χασὰν ἀπέδωκεν ἐπὶ τοῦ τάπητος εὐχαριστίας
 τῷ Θεῷ, εἴτα δὲ, διελὼν τὸν θρόνον διχῇ διὰ τοῦ ξίφους,
 ἐκάθησεν ἐπὶ τῶν θρυμμάτων· ἐν ᾧ δὲ οἱ βέγηδες καὶ οἱ
 ἀγάδες ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν ἑδρῶν, συνεχάρησεν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ

(1) Ὁ Ναϊμά λέγει, ὅτι ἐξηγόρσεν ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας κεφαλῶν, καὶ
 ὅτι ὁ θρόνος τοῦ ἀρχιδουκός ἦν λιθοκόλλητος· ἀλλὰ ταῦτα εἰσιν ὑπερβολαί.

κατὰ θυμὸν ἀποτελέσματι τῆς καρτερίας καὶ εὐσταθείας αὐτῶν, οὐκ ἐπέτρεψεν ὁμῶς τοῖς στρατεύμασι τὴν διαρπαγὴν τῆς σκηνῆς, ἐπιφυλασσόμενος αὐτὴν ὡς λάφυρον τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ. Δύο καὶ τεσσαράκοντα τηλεβόλα, πέντε ἄλλα ἐλάσσονα καλλίστου μετάλλου καὶ ἐργασίας, πεποικιλμένα παντοειδέσι σήμασι, κατέλιπεν ὁ ἐχθρὸς ἐν ταῖς τάφροις ὡς καὶ τέσσαρας καὶ δέκα χιλιάδας βραχυκάνων (mousquets), τοσοῦτους ὀρυγας καὶ λίσγους, ἀργυρᾶ σκεύη, μυρίας σκηνάς, σάλπιγγας, τύμπανα, κώδωνας, ἀμάξας, ἡδύσματα καὶ παντοειδῆ ἐφόδια, ἃ πάντα κατέλαβεν ὁ νικητής. Ἑξακοσίων αἰχμαλώτων αἱ κεφαλαὶ ἀπετάμησαν ἐν ταῖς τάφροις, τὰ δὲ πτώματα αὐτῶν ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμόν. Ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες σφαιρῶν, αἵτινες ἐξεπέμφθησαν πρὸς τὸν ἀριστερὸν πύργον ἐγγὺς τῆς πύλης, εἴκοσι δὲ χιλιάδες πρὸς τὸν δεξιόν, εὐρέθησαν, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ πεντήκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδες, ἐν συνόλῳ ἑνενήκοντα καὶ ἕξ χιλιάδες. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας βεζύρης ἐπορεύθη ἀπὸ Ζιγέθ εἰς Σικλὸς, ἀναγκασθεὶς εἰς τοῦτο ὑπὸ τῶν λιθοβολιῶν τοῦ στρατοῦ γογγύζοντος ἐκ τοῦ φύχους· ἐνταῦθα δὲ ἔμαθε τὴν χαρμόσουν ἀγγελίαν τῆς λυθείσης πολιορκίας καὶ ὑπεδέξατο διαφερόντως καὶ μετ' ἀγαλλιάσεως τὸν γενναῖον πρόμαχον τῆς Κανίσσης, πρὸς ὃν ἀπένειμε τρεῖς ἵππουρίδας, τρεῖς τιμητηρίους ἐσθῆτας καὶ τρεῖς πολυτελῶς ἐσκευασμένους ἵππους, ἀνέδειξε δὲ τὸν μὲν Μουσελιβεγὴν ὑπαρχον τοῦ Γουστενδὶλ, τὸν δὲ Ὁμέρ βέγην τοῦ Φουνφκίρχεν. Ὁ ρεῖς ἐφένδης Μεχδὶ Ἐλιάς συνέταξε τὴν πρὸς τὸν σουλτάνον ἀναφορὰν περὶ τῆς λύσεως τῆς πολιορκίας τῆς Κανίσσης. Τὰ τηλεβόλα μετεκομίσθησαν εἰς Ζιγέθ, αὐτόθεν δὲ εἰς τὸν Δράβον καὶ διὰ τοῦ Δουνάβεως εἰς Βελγράδιον. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀφίκετο οὐ μόνον ἡ ἐπικύρσις πάντων

τῶν ὑπὲρ τῶν προμάχων τῆς Κανίσσης γενομένων ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀλλὰ καὶ αὐτοκρατορικὸν αὐτογράφων ἐπαινετικὸν καὶ χρυσῇ ἄλυσις μετὰ ἐπικρεμαμένης χρυσῆς πλακὸς, ἐν ᾗ ἦν ἐγκεχαραγμένον τὸ αὐτογράφων μετὰ τοῦ προστάγματος, ἵνα ὁ ἐκάστοτε ἀγὰς τῶν γενιτσάρων τῆς Κανίσσης, φέρων περὶ τὸν λαιμὸν τὴν χρυσὴν ἄλυσιν, ἀφ' ἧς ἦν ποτε προσηρτημένη ἡ κλεῖς τῆς Κανίσσης ὑπὸ τοῦ πορθησαντος αὐτὴν Ἰβραῖμ, καὶ τὴν χρυσὴν πλάκα τοῦ αὐτογράφου ἐπὶ τοῦ στῆθους, ἀνοίγῃ καὶ κλείῃ τῇ τε πρωΐᾳ καὶ τῇ ἐσπέρᾳ τὰς πύλας τοῦ γενναιότατος ἀλόντος καὶ γενναιότατος ἀντιστάντος φρουρίου. Ἐν τῇ ὀθωμανικῇ ἱστορίᾳ ἡ τιμὴ αὕτη ἐστὶ μοναδική.

Ὁ σουλτάνος ἤμειψε τὸν μέγαν βεζύρην ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐκθάσει τῆς ἐκστρατείας ἐκδοὺς αὐτῷ τὴν χήραν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἰβραῖμ Αἰσέ, ἥτις ἀπόντος τοῦ γαμβροῦ Χασάν ἐμνηστεύθη τῷ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ὡς ἐκπροσωποῦντι αὐτὸν, λαβοῦσα προῖκα τετρακισχίλια δοκάτα. Ὁ πρῶν ἵπποστασιάρχης Νασούχ ἀγὰς, ὁ ἀφαι-⁵ ρεθεὶς τὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν δολοφονίαν τῆς Ἰουδαίας Χι-^{Ἀπρ. 1692} ρᾶς, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν γενιτσάρων, ἐκόμισε πρὸς τὸν Χασάν τὴν συγχαρητήριον ἐπὶ τῇ μνηστείᾳ ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου. Ὁ Νασούχ ἤλπιζε νῦν ἀναλαβεῖν τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἔλαβε μόνον τὸ τοῦ θαλαμηπόλου, ὃπερ παρῆχε μικρὰν ἐλπίδα πρὸς λαμπρὸν μέλλον, καὶ ὁμως μετ' ὀλίγον ὀψόμεθα αὐτὸν πρωτεύοντα.

Ἐν Ἀσίᾳ ὁ Καραϊαζιτζί (μέλας γραφεὺς) ἐνίκησε παρὰ τὴν Καισάρειαν τὸν Χατζῆ Ἰβραῖμ Πασᾶν· διότι οὗτος, μὴ περιμείνας τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Σοκολλί, ἤθελεν ἵνα μόνος ἄρῃ τὴν τιμὴν τῆς νίκης. Πρὸς αὐτὸν δέ, ἄγοντα φοβερὸν στρατὸν ἐκ τρισμυρίων στασιωτῶν, ἐφώρμησε περὶ τὸ Σε-

πονδλού ἐγγὺς τοῦ Ἑλθιστάν ὁ βεζύρης Χασάν Σοκολλί. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὰ δύο μέρη ἐκ τῶν τριῶν τῶν ἀποστατῶν καὶ ἅπανα ἡ ἀποσκευὴ ἔμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Καραϊαζιτζί ἔφυγε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ ὄρη τοῦ Τζανίκ, ἀρχαῖον ἐνδιαίτημα τῶν Τζάνων παρὰ τὸν Εὐξείνον. Μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐνταῦθα, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δελί Χουσεῖν, ἦτοι Χουσεῖν ὁ Μωρός, διεδέξατο αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἀποστασίας. Πλὴν δὲ τούτου τρεῖς νέοι ἀρχηγοὶ φοβερῶν συμμοριῶν ἀνταρτῶν ἀνέστησαν, ὁ Σαχθερδί, ὁ Ἰουλάρ Καπδί καὶ ὁ Ταβίλ. Οὗτοι μετ' ὀλίγον κατεμέλισαν τὸν νεκρὸν τοῦ Καραϊαζιτζί, ὡς ὁ Τυφὼν τὸν τοῦ Ὀσίριδος, καὶ ἔθαψαν ἕκαστον μέρος ἐν ἀπωτάτοις ἀπ' ἀλλήλων χωρίοις, ὅπως ἡ ἀδύνατον τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐξορῶσαι ποθεν αὐτὸν καὶ ἐμπρῆσαι. Ἐξώρμησαν δὲ ἐκ τῶν ὁρέων τοῦ Τζανίκ πρὸς τὰς σκευοφόρους ἀμάξας τοῦ Σοκολλί, τὰς ἀπὸ Διαρβεκίρ εἰς Τοκάτ πορευομένας, διαρπάσαντες δὲ αὐτάς, ἐπόρθησαν τὴν χώραν τοῦ Τοκάτ, ἔταμον καὶ ἐληΐσαντο τὸν κῆπον τοῦ βεζύρου, τὸν καλούμενον Τζενέτ Βαγί (κῆπον τοῦ Παραδείσου), ἐν ᾧ ἀντὶ φυσικῶν ἀνθέων ἀπήστραπτον δέσμαι ἐξ ἀδαμάντων καὶ πολυτίμων λίθων, καὶ ἐπολιόρκησαν τὸν ἐν Τοκάτ ἐγκεκλεισμένον βεζύρην. Ἐν τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ ὁ διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ, ὁ εὐνοῦχος Χοσρέφ Πασᾶς, ἀνεδείχθη βεζύρης καὶ ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τῶν ἀποστατῶν στρατευμάτων ἀντὶ τοῦ βεζύρου Χασάν Σοκολλί. Οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἀναγγεῖλαι τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ. Ὁ τὸ πρῶτον ἀναγγεῖλας ταύτην θαλαμηπόλος παρ' ὀλίγον ἐθανατοῦτο. Καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰβραῖμ, θαλαμηπόλον καὶ αὐτὸν, ἀναγγεῖλαντα τὴν αὐτὴν ἀγγελίαν ἐδίωξε δι' ἀπειλῶν. Ἐπὶ μῆνα ἤδη οἱ ἀντάρται

ἐπολιόρκουν τὸ Τοκάτ. Ὅτε δὲ πρῶτα τινι ὁ Χασάν Πασᾶς ἐκάθητο, ὡς συνήθως, ἐπὶ τῆς ἐδρας αὐτοῦ παρὰ τὴν πύλην, δεινός τις σκοπευτὴς Τοῦρκος ἐκένωσε κατ' αὐτοῦ τὸ ὄπλον, ὁ δὲ Χασάν ἔπεσεν εὐθὺς νεκρὸς, τελευτήσας, ὡς ὁ μέγας πατὴρ αὐτοῦ Σοκολλί, βιαίῳ θανάτῳ. Οἱ ἐπαναστάντες, κύριοι γενόμενοι τοῦ Τοκάτ, διεσπάρησαν καθ' ὁμάδας εἰς πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐπώλησαν τοὺς διαρπαγέντας θησαυροὺς τοῦ φόνευθέντος Σοκολλί, ἤτοι τὰ πολύτιμα ὑφάσματα, τοὺς τάπητας καὶ τὰ ὄπλα. Ὁ Χοσρέφ Πασᾶς, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατευμάτων τῆς Δαμασκοῦ, τοῦ Χαλεπίου καὶ Μαρσίου πρὸς ἐξώλειαν τοῦ Δελι Χουσεῖν, ἐγκατελείφθη προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος ὑπὸ πάντων τῶν στρατευμάτων, ὁ δὲ βεζύρης Ἀφίζ Ἀχμέτ, πεμφθεὶς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Κοτύαιον πρὸς φρούρησιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπολιορκήθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες ἔνεκα τοῦ μεγάλου ψύχους καὶ τῆς πολλῆς χιόνος ἔλυσαν ἐξ ἀνάγκης τὴν πολιορκίαν. Τῷ αὐτῷ ἔτει, καθ' ὃ οἱ ὀθωμανικοὶ στρατοὶ ἠγωνίζοντο ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ πρὸς τοὺς Οὐγγυροὺς καὶ τοὺς στασιώτας, οἱ Ἰσπανοὶ, οἱ Μελιταῖοι καὶ οἱ Φλωρεντῖνοι ἤνωσαν τοὺς στόλους αὐτῶν ὅπως ἐπιτεθῶσι πρὸς τὸ Ἀλγέριον, τὴν Τύνιδα, τὴν Μάνην καὶ τὴν νῆσον Κῶ. Στόλος ἐξ ἐξήκοντα γαλερῶν ἰσπανικῶν, ῥωμαϊκῶν, φλωρεντινῶν καὶ μελιταίων, ἡγουμένων τοῦ Ἀνδρέου Δόρια καὶ τοῦ Δὸν Ἰωάννου τῆς Κορδοῦης, ἀπέπλευσεν ἄπρακτος ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Ἀλγερίου, ἐπειδὴ πᾶσα ἡ χώρα ἦν ἐν ὀπλοῖς. Ὁ Κιγαλιζαδὲ, ὃς ἐπετῆρει τὰ κινήματα αὐτῶν μετὰ στόλου ἐκ πεντήκοντα ἱστιοφόρων, ἐπόρθει τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας. Πέντε μελιταῖαι γαλέραι ἦσαν εὐτυχέστεραι κατὰ τὴν εἰς Λακω-

κωνίαν ἀπόδωσαν, ἔνθα κατέλαβον ἐξαπίνης τὴν Πασσε-
βᾶν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Τριχάλων γενομέ-
νην στάσιν τῶν Ἑλλήνων, αἱ δὲ φλωρεντιναὶ γαλέραι
ἐπόρθουν τὴν νῆτον Κῶ πρὸς τιμωρίαν τῶν πειρατειῶν
τῶν Βερβερίων. Ἡ Γαλλία ἀπήτησε τὴν θεραπείαν τῆς
βλάβης τῆς ἐπενεχθείσης ὑπὸ πειρατικῶν πλοίων τῆς Ἀλ-
γερίας πρὸς τὴν γαλλικὴν ἐμπορίαν παρ' αὐτῆς τῆς Πύ-
λης· αὕτη δ' ἐπεμφεν αὐστηρὰ προστάγματα εἰς Ἀλγέ-
ριον, ὅπερ παρηγγέλθη ἐκτίσαι τὴν γενομένην βλάβην.
Πρῶτον παράδειγμα τῆς ὑπὸ τῆς Πύλης προσταχθείσης
ἐπανορθώσεως, οὗ τὰ ὀθωμανικὰ χρονικά μνημονεύουσι.
Τῷ ἐπιόντι ἔτει οἱ Μελिताῖοι ἔλαβον δίκην καταλαβόντες
καὶ πορθήσαντες τὴν πόλιν Μωαμεδιγέ ἐν τῇ παραλίᾳ
τῆς Ἀφρικῆς.

- 1602 Αὐγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ μέγας βεζύρης ἐπολιόρ-
κησε τὸ Στουλβεῖσενβούργ, τῇ δὲ 29 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἀπαι-
σία τῇ Οὐγγρίᾳ ἡμέρᾳ ἐπὶ τῇ ἀποκεφαλίσαι τοῦ Ἰωάννου, ἐπὶ
τῇ ἡττῇ τοῦ Μοχάτς καὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ Βελγραδίου, ἡ
πόλις αὕτη, ἐν ἣ ἐγίγνετο ἡ κρίσις τῶν βασιλέων τῆς Οὐγ-
γρίας καὶ ὅπου ἦσαν οἱ τάφοι αὐτῶν, ὑπετάγη τὸ δεύτε-
ρον τοῖς Τούρκοις. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις πρὸς παρά-
δοσιν τοῦ Στουλβεῖσενβούργ γενίτσαροι φιλάρπαγες καὶ
οἱ ἐπίορχοι φυγάδες τοῦ Πάπα Γάλλοι εἰσέλασαν ἔνο-
πλοι εἰς τὴν ἀγορὰν, κατέσφαξαν δ' οὗτοι τοὺς ἐντυγχά-
νοντας πολλῶ σκληρότερον ἢ οἱ γενίτσαροι. Ὁ κόμης
Ἰσολάνης, φρούραρχος, καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοί, οἵτινες
κατὰ τὰ συντεθειμένα ὥφειλον ἀποχωρῆσαι ἐλεύθεροι,
συνελήφθησαν ὡς αἰχμάλωτοι καὶ ἀπήχθησαν εἰς Βελ-
γράδιον, ἐπειδὴ ὁ μέγας βεζύρης προῤφασίσθη, ὅτι ἡ ὑπο-
ταγὴ αὐτῶν ἐπεβλήθη ὑπὸ τῆς φρουρᾶς καὶ οὐκ ἦν ἐκου-
σία. Χασάν ὁ Ὀπωροπώλης ἐπορεύθη μετὰ ταῦτα εἰς Βού-

δαν καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Πέστης, ὅπως ἐντεῦθεν βοηθήσῃ τῷ Μωϋσῇ Ζεκελὺ, ὃς ἐν Τρανσιλθανίᾳ ἐπανεῖστη κατὰ τοῦ αὐστριακοῦ ἀρχιστρατήγου Βάστα. Αὐτοκρατορικὸς στρατὸς κατεσχένωσεν ἐν Τζεγερδερέ ἀπέναντι τοῦ Στριγονίου, ἐν ἐκάσῃ δὲ νυκτὶ ἀντήχει ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ Στριγονίου ἡ κραυγὴ τῶν φρουρῶν Ἰ η σ ο ὕ ς, Ἀ λ λ ά χ. Ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἠκούετο ἡ βροντῇ τῶν ἐχθρικῶν τηλεβόλων. Ὁ Καδιζαδὲ Ἀλῆ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Βούδης, καὶ ὁ Χαλῆβ ἐφένδης, ὁ ὀγδοηκοντούτης δικαστὴς τῆς αὐτῆς πόλεως, εἶπον τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὅτι οὐκ ἦν συνετὸν ἵνα πορευθῇ ἐπὶ τὴν Τρανσιλθανίαν, ἐν ᾗ ἤκουον τῶν ἐχθρικῶν τηλεβόλων ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πλὴν δὲ τούτου οἱ κατάσκοποι ἀνήγγειλαν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς πορεύεται εἰς Βούδαν. Ἀλλ' ὁ μέγας βεζύρης Χασάν, Ἀλβανὸς σκληροτράχηλος καὶ ἰδιογνώμων, ἐβεβαίουν, ὅτι τοῦτο ἦν ὁλός τῶν αὐτοκρατορικῶν, ὅπως κωλύσωσιν αὐτὸν τοῦ εἰσελθεῖν εἰς Τρανσιλθανίαν, καὶ ὅτι ἐπ' ἀνάγκης ἦν βοηθῆσαι τῷ Ζεκελὺ, ὑποτάξαντι αὐτῷ πρὸ μικροῦ τὴν Λίππαν καὶ Ἰένην. Κωφεύσας δὲ πρὸς πάσας ταύτας τὰς συμβουλὰς, ἐστράτευσεν εἰς Ζόλνοκ μετὰ πέντε μεγάλων τηλεβόλων καὶ ἑκατὸν πεδινῶν, διέβη τὸν Τίβισκον καὶ τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἐστρατοπεύδευσεν ἐν Ζαρβάς. Ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπορεύθη εἰς τὴν νῆσον Ξέπελ διὰ γεφύρας ἐκ πλοίων, αὐτόθεν δὲ πρὸ τῆς Πέστης, ἧς ἐκυρίευσεν, καὶ νῦν πολιορκεῖ τὴν Βούδαν, καταपुरοβολῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς βιενναίας πύλης καὶ τῆς πύλης τοῦ Ὑδατος⁽¹⁾. Ὁ μέγας βεζύρης ἐπεμφεν ἀμελλητί δισχιλίους ἵππεῖς ἡγουμένου τοῦ Νουχβέγη, αὐτὸς δὲ ἐπανεκάμψεν εἰς Πέσταν μετὰ τοσαύτης ταχύ-

(1) Πέστ Καπουσί, Ὁδα Καπουσί, ἡ πύλη τῆς κοιλάδος.

τητος, ὥστε τεταρταῖος ἀφίκετο. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἐθραυσαν διὰ τῶν τηλεβολημάτων τὴν ἐκ πλοίων γέφυραν, δι' ἧς ἐγίγνετο ἡ συγκοινωνία μεταξὺ Πέστης καὶ τῆς νήσου τῶν χηνῶν⁽¹⁾. Οὕτω δὲ ἡ μὲν Πέστη ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ δὲ Βούδα ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν. Ἡ σιτοδεία ἦν τοσαύτη ἐν τῷ τουρκικῷ στρατῷ, ὥστε μέδιμνος (κοιλὸν) ἀλεύρου ἐτιμάτο δέκα ὡς εἴκοσι δουκάτων, ὁ δὲ μέδιμνος κριθαλεύρου πεντεκαίδεκα. Τὸ στρατόπεδον ἠναγκάζετο πορίζεσθαι σιτία ἀπὸ τῆς Βούδης· εἰ δὲ τῷ προτέρῳ ἔτει ὁ Μαχμουτ μὴ κατελάμβανε τὸν μεταξὺ τῶν ἱπποσασίων χώρον παρὰ τὸν Δούναβιν καὶ εἰ μὴ ἐξασφάλιζε τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῆς πύλης τοῦ Ὑδατος εἰς τὸν ποταμὸν ἄγουσαν, τὰ πλοῖα, τὰ μετακομίζοντα τὰ σιτία εἰς τὸ στρατόπεδον, οὐδ' ἀσφαλῶς ἐδύναντο μένειν. Ὁ βεγλέρβεγης Ἀλῆς, ὁ δικαστὴς Χαλήθ καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γειτσάρων ἰκέτευσαν τὸν μέγαν βεζύρην ἵν' ἀποχωρήσῃ ὅπως ἡ πόλις μὴ λιμώξῃ, καταλίπη δ' αὐτοῖς μόνον τὸν Μωάμεθ Πασᾶν μετὰ τινων δυνάμεων. Ὁ μέγας βεζύρης συγκατετέθη, εἰσαγαγὼν δὲ εἰς Βούδαν δισχιλίους γενιτσάρους μετὰ ὀπλοποιῶν, πυροβολητῶν καὶ ἐθελοντῶν, ἀπῆλθεν ἀρχομένου τοῦ Νοεμβρίου διὰ Κεσκεμετ καὶ Πετερβαρδέιν πρὸς τὸ Βελγράδιον. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἔθηξε τὸ θάρρος τῆς φρουρᾶς καὶ ἐπεισεν αὐτὴν εἰς ἔξοδον ἐπιτυχῇ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ὁ δὲ δικαστὴς Χαλήθ, ἡγούμενος τῶν ἐξορμησάντων, ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ, καίπερ ὀγδοηκοντούτης, ἐχθρὸν πολεμιστήν. Πῆθοι μετὰ βομβῶν, οὓς ἐφεῦρεν ὁ Σουλεϊμάν Πασᾶς, ἐκυλινδήθησαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ κατέστρεψαν πολλὰς ἑκατοντάδας

2
Νοεμ.

(1) Καζλάρ ἀδασί. Ναϊμά, σ. 156. Πετσεβί, φ. 239. Φεζλικέ, φ. 98. Χασανβεγζαδέ, φ. 105. Ἰστανάνφης, Βιβλ. ΑΓ'.

αὐτῶν. Τὰ μέγιστα ὁμῶς ἐβοήθησε τοῖς πολιορκουμένοις ἡ ὥρα τοῦ ἔτους· διότι οἱ διαρκεῖς ὑετοὶ ἠνάγκασαν τὸν ἀρχιερεῖα Ματθίαν καταλιπεῖν τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπελθεῖν. Τὰ ἐν τοῖς τέλμασι καταλειφθέντα τηλεβόλα μετεκομίσθησαν εἰς τὸ φρούριον. Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς, γνωστὸς ἐπὶ τῇ αὐστηρᾷ πειθαρχίᾳ, ἀντήμειψε τοὺς ἀνδρείους, αὐτὸς δ' ἔλαβεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δίπλωμα ἀπονέμον αὐτῷ τὸν βζημὸν καὶ τὰς προσόδους τοῦ τρίτου βεζύρου. Ἀφικθέντος εἰς Βελγράδιον τοῦ Χασάν, ἦλθεν ὁ χάνης τῶν Τατάρων Γαζί Γιράϊ, ὃς ἀπῆν κατὰ τὰς δύο ἐσχάτας ἐκστρατείας. Ὁ Γαζί Γιράϊ ἔγνω προσελθεῖν πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μή τις τῶν τριῶν ἀδελφῶν, ὁ Σουλαμέτ Γιράϊ, ὁ Μωάμεθ Γιράϊ καὶ ὁ Σαχίν Γιράϊ, ὄντες τότε ἐν Ῥούμελη καὶ ἐν Ἀνατολῇ, ἀναγορευθῇ χάνης, εἰ αὐτὸς ἐβράδυνε πολὺ προσελθεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ μέγας βεζύρης ὑπεδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῶν, ὥρισε δὲ εἰς χειμάδια τοῖς μὲν Τατάροις τὰ περὶ τὴν Ζιγέθ, Κοππανὺ καὶ Μοχάτς, αὐτῷ δὲ τῷ χάνῃ τὸ Φουνκίρχεν. Κατὰ τὸν χειμῶνα ὁ Γαζί Γιράϊ, ἡδυπαθῶν καὶ σχολάζων περὶ τὰ γράμματα, ἐστιχοῦργησεν ἄμιλλαν μετὰ τοῦ Κ α φ ἔ καὶ Ο ἶ ν ο υ, ὡς ἀντίστοιχον τοῦ γνωστοῦ ποιήματος Ὁ π ῖ ο υ καὶ Ο ἶ ν ο υ (1) τοῦ ποιητοῦ Φουσουλί.

Μηνὶ Ἰανουαρίῳ συνέβη δεινὴ στάσις τῶν σπαήδων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οἱ οὐλεμάδες παρέδωκαν ἤδη πρὸ τινων μηνῶν τῷ Χαλήλ Πασᾶ, τότε καϊμακάμη, ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐμέμφοντο τὴν παρανομίαν καὶ τὸ φιλοτάραχον τῶν σπαήδων. Ὁ καϊμακάμης συνέτυχε περὶ τοῦ-

(1) Ναῖμα, σ. 151, ἀντίτυπον τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῆς Δρέσδης· φέρει δὲ ἐπιγραφὴν Ν ἰ γ θ ἢ Β ἔ δ (τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν).

του πρὸς τὸν σουλτάνον, ὁ δὲ διὰ χάττι σερίφ προέτρεφεν αὐτοὺς εἰς ἡσυχίαν. Νῦν ἠπείλησαν αὐθις νέαν στάσιν, αἰτούντων δ' αὐτῶν Πασᾶς ὁ Ὁρολογοποιὸς καθείρχθη ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ Γκιουζελτζῇ Μωάμεθ Πασᾶ. Ὁ μουφτί Μωάμεθ ἐφένδης Χοτζαζαδῇ, ἥτοι ὁ υἱὸς τοῦ Σεαδεδδίν, καθηρέθη, διεδέξατο δ' αὐτὸν ὁ πρὸ αὐτοῦ Σανολλάχ εἰς τὸ ὑπατον δικαστικὸν ἀξίωμα. Μὴ ἀρκοῦμενοι τούτοις οἱ σπαήδες ἀπήτησαν διδάνιον ἐπὶ ποδὸς ὅπως βουλευθῶσιν ἐνεργῶς περὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ αὐξουσῶν στάσεων. Ὁ σουλτάνος ἐφάνη εἰς τὴν πύλην τοῦ γυναικωνίτου ἐπὶ τῇ θορυβῳδαίᾳ αὐτῶν αἰτήσῃ καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ κομισθέντος ἐκεῖ θρόνου, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τὸν καϊμακάμην καὶ τὸν μουφτί (δημιουργήματα τῶν σπαήδων) καὶ ὡς τριάκοντα οὐλεμάδας. Τότε τρεῖς ἀρχηγοὶ τῶν στασιωτῶν, ὁ Χουσεῖν Κάλφας, ὁ Ποριᾶζ Ὁσμάν καὶ ὁ γραμματεὺς Τζιζμί, ἐτόλμησαν ἐπιδοῦναι ἀναφορὰν ἄνευ τῆς μεσιτείας τῶν βεζυρῶν, ἐν ᾗ ἐποιοῦντο θρασὺν λόγον περὶ τοῦ ἐπικειμένου τῷ κράτει ὀλέθρου ἐκ τῆς στάσεως τῆς χώρας καὶ ἐκ τῶν παρανομιῶν τῶν ἐν τέλει. Ἡ διοίκησις τοῦ Ἐρζερούμ, ἔγραφον, ἐστὶν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν σεγβάν καὶ τῶν λεβένδ τοῦ Κιοσενερέφ Πασᾶ, ἡ Σεβάστεια ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ποικιλοδέρμου ἱππέως (Ἀλατζαλού) τοῦ στασιώτου Ἀχμέτ Πασᾶ, ἐν Καραμανία ἐδρεύει ὁ Δελὶ Χουσεῖν, τὰ δὲ σαντζάκια τοῦ Μερζιφούν καὶ τῆς Κασεμόνης κατέχουσιν ὁ Καρασαῖδ καὶ Χασάν ὁ Μακρός· οἱ ἐπ' αὐτοὺς ἐκστρατεύσαντες σερδάραι πολλάκις ἠττήθησαν καὶ ἠφανίσθησαν. Αἴτιοι δὲ τούτων εἰσιν οἱ σύμβουλοι τοῦ γυναικωνίτου, ὁ ἀρχηγὸς τῶν μαύρων εὐνούχων καὶ ὁ τῶν λευκῶν ἀρχηγός, ὁ ἀρχιαυλάρχης Γαζνεφεραγᾶς, ἐτι δὲ οἱ βεζύραι καὶ ἰδία ὁ πρῶν καϊμακάμης Χασάν ὁ Ὁρολογοποιός, ὁ ἀποκρύψας

τῷ σουλτάνῳ τὴν κατάστασιν τοῦ βασιλείου, καὶ ὁ τέταρτος βεζύρης Χασάν Τιρνακτζι, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἀνάγκη ἦν ἵνα πέσωσι πρὸς ἐξίλασμόν. Ὁ σουλτάνος πρὸς καθυσύχασιν τοῦ θορύβου ἐξήγαγε τῶν Ἑπτὰ Πύργων Χασάν τὸν Ὁρολογοποιὸν καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς ἀπολογία ἐνώπιον τῶν στασιωτῶν. Ὁ Χασάν ἀπολογηθεὶς ἀπέδειξε διὰ τῶν ἰδιοχείρων τοῦ σουλτάνου ἐντολῶν, ὅτι ἐγνώρισεν αὐτῷ πάντα τὰ ἀτυχῆ συμβάντα, οὕτω δ' ἐσώθη (1), ὁ δὲ Χασάν Τιρνακτζι ἐγονυκλίτησε πρὸ τῶν σπαῆδων καὶ ἐσώθη διὰ τῆς μεσιτείας τῶν γενιτσάρων. Ἀλλ' οἱ σπαῆδες ἐπέμενον ζητοῦντες τὰς κεφαλὰς τῶν δύο εὐνούχων, τοῦ κισλάραγα Ὁσμάν, κατηγορουμένου, ὅτι ἐπώλησεν ἀξιώματα διὰ τοῦ γυναικωνίτου, καὶ τοῦ ἀρχιαιλάρχου Γαζνεφέρ, πρὸς ὃν ἀπεδίδοτο ἡ ἀναγόμεναι τοῦ εὐνούχου Χοσφὲρ ὡς σερδάρ τῶν εἰς Ἀσίαν πεμφθέντων ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας στρατευμάτων. Ὁ σουλτάνος, ὅπως σώσῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἠναγκάσθη θυσιάσαι τὸν πολυχρόνιον ἀρχοντα τοῦ γυναικωνίτου, τὸν ἐξ ἀπορρήτων τῶν πεφιλημένων σουλτανινῶν, μάλιστα δὲ τῆς βασιλομήτορος. Αἱ κεφαλαὶ τῶν δύο ἀρχηγῶν τῶν εὐνούχων ἐκυλινδθήθησαν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν στασιωτῶν. Μετὰ ταῦτα ὁ σουλτάνος ἐχαιρέτισε τοὺς συνέδρους τοῦ διβανίου καὶ ἀπεχώρησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ὁ μέγας βεζύρης, ὁ ἀναδείξας ἐν Βούδῃ τὸν Λαλὰ Μουσταφᾶν ἀρχιστράτηγον τῶν ἐν Οὐγγρίᾳ ὀθωμανικῶν δυνάμεων, ἀπῆλθε τοῦ Βελγραδίου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἅμα μαθὼν τὰς ταραχὰς τῶν σπαῆδων· ἔμαθε δὲ ἐν Ἰαγοδίῃ, ὅτι οὗτοι ἀποκαστέστησαν τὸν μουφτί Σανολλάχ εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἐν δὲ Ναῖσῳ

(1) Summario delle Relaz. venet. 49 Ἰανουαρίου 1623.

τὴν θανάτωσιν τῶν δύο ἀρχηγῶν τοῦ γυναικωνίτου καὶ τῶν ἀνακτόρων. Ἐν Χιρμενλοῦ δύο θαλαμηπόλοι ἐνεχείρισαν αὐτῷ δύο ἐπιστολάς τῆς βασιλομήτορος καὶ τοῦ σουλτάνου, οἵτινες μετεπέμποντο αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν Ἀδριανουπόλει κατέλυσε μετὰ τοῦ ἀχωρίστου καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἐκστρατείαν ῥεῖς ἐφένδη Χασανβεγζαδὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δικαστοῦ τῆς πόλεως Σεκεριαζαδὲ Ἰαγιά Ἐφένδη, τοῦ μετὰ ταῦτα μουφτί, μεταξὺ δὲ τοῦ Καραδουράν καὶ τῆς Σουλχημβρίας ἀπήνητησεν αὐτοῖς ὁ πράκτωρ τοῦ μεγάλου βεζύρου μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῶν εὐσεβῶν ἰδρυμάτων, οἵτινες παρέστησαν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τοῦ εἰσελθεῖν τῇ αὐτῇ ἔτι νυκτὶ ἐν ἡσυχίᾳ εἰς Κωνσταντινούπολιν· διότι τῇ πρωΐᾳ οἱ σπαῆδες ἐδύναντο κωλύσαι τὴν εἴσοδον αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐδόθησαν ἤδη τὰ ἀναγκαῖα προστάγματα πρὸς τὴν φρουρὰν τῆς πύλης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνθα λήγει ἡ ἀπὸ

7 Σηλυμβρίας ἄγουσα. Εὐθὺς ὡς ὁ Χασὰν εἰσῆλθεν οἴκαδε, Φεβρ. 4603 ἡγγεῖλε τῷ σουλτάνῳ τὴν ἄφιξιν· ὁ δὲ ἀποκρινάμενος συνεχάρησεν αὐτῷ εὐμενῶς ἐπὶ τῇ ἀφίξει. Τῇ αὐτῇ δὲ νυκτὶ ἐπορεύθη πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ὁ καϊμακάμης Μαχμούτ, ἐχθρὸς αὐτοῦ, καὶ εἶτα οἱ δύο στρατοδίκαί. Ὁ Χασὰν παρήγγειλε τοῦτοισι ἵνα παρακάλῃσωσι τῇ ἐπαύριον τὸν μουφτί εἰς συνέντευξιν, ὅπως βουλευθῶσι περὶ σπουδαίων, εἰπὼν, ὅτι αὐτὸς ἐπεσκέπτετο αὐτὸν εἰ μὴ βραδέως ἀφίκετο. Τῇ ἐπιούσῃ ὁ μέγας βεζύρης περιέμενεν ἀπόκρισιν, ἀλλ' οὐκ ἔλαβε. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν στασιωτῶν ἐπορεύθησαν τῇ αὐτῇ πρωΐᾳ πρὸς τὸν μουφτί καὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ φετβάν, κηρύσσοντα νόμιμον τὴν θανάτωσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου διὰ τὴν κακὴν ἐκβασιν τῆς εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείας καὶ τὴν μὴ καταδαμασθεῖσαν ἐν Ἀσίᾳ στάσιν. Ὁ καϊμακάμης Μαχμούτ μετεπέμψατο τοὺς δύο στρατοδίκας, πρὸς οὓς

ἐπιδείξας τὸν φετῶν ἠρώτησεν, εἰ ἔκρινον αὐτὸν σύμφωνον πρὸς τὸν νόμον· οἱ δὲ, ἐκ φόβου καὶ ἀδροφροσύνης ἀποκρινάμενοι καταφατικῶς, ἠναγκάσθησαν εἶτα ὑπογράψαι αὐτόν. Ὁ φετῶς οὗτος ἦν ἡ βάσις τῆς πρὸς τὸν σουλτάνον ἀναφορᾶς τοῦ καϊμακάμη, ὃς ἔλεγεν αὐτῷ, ὅτι εἰ μὴ συνήνει εἰς τὴν διὰ νομίμου φετῶ δίκαιαν αἴτησιν τῶν σπαῆδων, ἐπέκειτο μέγιστος κίνδυνος. Ὁ μέγας βεζύρης, μαθὼν ταῦτα, ἐπέστειλε διὰ τοῦ Χασανβεγζαδὲ τῷ σουλτάνῳ τάδε· «Κοινολογησάμενος ὁ Μαχμούτ Πασᾶς τοῖς στασιώταις, ὑπέσχετο αὐτοῖς τρισμύρια δουκάτα πρὸς ἀνατροπὴν αὐτοῦ (τοῦ Χασάν). Ἀποκριτέον οὖν ταῦτα· Τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου πραττόμενα γίνονται τῇ ἐμῇ θελήσει· οὐδὲ βούλομαι ἀναμιχθῆναι τίνα τούτοις. Τῷ ἀρχιθαλαμηπόλῳ ἀνατίθεται τῇ νυκτὶ ἐτι ταύτῃ ἡ ἀποκεφάλις τοῦ Μαχμούτ». Ὁ σουλτάνος ἔπραξε κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐξέδοτο δὲ αὐτόγραφον μετὰ τῶν ὑποδηλωθειῶν αὐτῷ λέξεων καὶ ἀνέθηκε τῷ ἀρχιθαλαμηπόλῳ Κασίμ τὴν ἐντολὴν τοῦ παραδοῦναι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὸν φετῶν σὺν τῇ συνημμένῃ ἀναφορᾷ τοῦ Μαχμούτ καὶ ἀνελεῖν τοῦτον. Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος ἐκόμισε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὸν φετῶν, τὸν ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ μουφτί καὶ τῶν στρατοδικῶν, ἀλλ' ὁ Μαχμούτ Πασᾶς ἐξεῦρε τρόπον ἵνα διαφύγῃ. Συνορῶν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ὁ μέγας βεζύρης, ἔκλεισε τὸ μέγαρον αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸ προσκείμενον οἰκημάτιον τῆς μνηστῆς, τῆς χήρας σουλτάνης τοῦ Ἰβραὶμ· ἀλλ' οὐκ ἐδύνατο προσελθεῖν πρὸς αὐτήν· διότι οἱ γάμοι οὐπω ἐτελέσθησαν. Οἱ στασιῶται περιεκύκλωσαν τὸ μέγαρον τοῦ Ἰβραὶμ καὶ παρεσχευάσθησαν ἐφορμῆσαι πρὸς αὐτό. Διὸ δυνούσης τῆς ἡμέρας ὁ Χασάν, μετῃμφισμένος καὶ παραπεμπόμενος

μόνον ὑπὸ δύο ἐμπίστων, κατέφυγε δι' ὀπισθίας πύλης πρὸς τὸν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Ἐνταῦθα, μεταπεμψάμενος τὸν βεῖς ἐφένδην Χασανβεγζαδὲ, ὑπηγόρευεν αὐτῷ ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον, περιέχουσαν τὰ ἑξῆς· «Ὁ μουφτί Σανολλάχ συνετάχθη προδήλως τοῖς στασιώταις· ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Τζελεπηκαζὶ ἔλαβε παρὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ στασιωτῶν τρισμύρια τάλληρα πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ βεζύρου Μωάμεθ, υἱοῦ τοῦ Σινάν, τοῦ ἀναγορευθέντος στρατηγοῦ κατ' αὐτῶν»· προσέλεγε δὲ, ὅτι οἱ γενίτσαροι ἐζήτουν διαρρήδην τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν τοῦ μουφτί, τὴν εἰς Ῥόδον ἐξορίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἀναγόρευσιν ἀνδρὸς δικαίου καὶ φοβουμένου τὸν Θεόν, οἷος ὁ Μουσταφᾶς Ἐβουλμεϊαμίν. Ὁ Χασανβεγζαδὲ ἔγραψε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς βεζύρας, σέχας, οὐλεμάδες, στρατηγοὺς τῶν δεβετζὶ καὶ τῶν τοπτζὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ναυσάθμου ἐχούσας ὧδε· «Ὅσις ὑπακούει τῷ σουλτάνῳ, προσελθέτω ἔνοπλος ἅμα ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ προτένισμα τοῦ τεμένους Σουλεϊμανιγέ (ἀπέναντι τοῦ μεγάρου τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων)». Ὁ μέγας βεζύρης ἐτέλεσε τὴν ἐρωτηνὴν προσευχὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ὃς τότε ἐτέλει τὴν προσευχὴν ὡς ἱμάμης· ὅτε δὲ ὕστερον οἱ γενίτσαροι ἅπαντες συνῆλθον ἔνοπλοι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σουλεϊμανιγέ, ὁ μέγας βεζύρης, παραπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ ἀγᾶ, ἐφάνη ἐπὶ τῆς κλίμακος καὶ ἀνέγνωσε πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου, ἔχον ὧδε· «Γενίτσαροι, θεράποντές μου, εὐγνωμονῶ ὑμῖν τὰς ἐμὰς χάριτας ἐκτήσασθε δικαίως. Ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν προγόνων μου μέχρι τῆς ἐμῆς οὐδέποτε κατέστητε ἔνοχοι φαυλότητος καὶ ἀντιστάσεως· διατελεῖτε καὶ τοῦ λοιποῦ ἄξιοι τῆς ἐμῆς εὐνοίας, βοηθοῦντες τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ καὶ κολάζοντες

τοὺς στασιώτας τοὺς φαύλους. Ἡ εὐχή μου καὶ ἡ εὐμενεία μου εἶησαν ἐφ' ὑμᾶς». Οἱ γενίτσαροι ἀπέδειξαν δι' ἐπευφημιῶν τὴν εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Παδισάχ ὑπακοήν, εἶτα ἐζήτησαν διὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, οἵτινες πρὸς τοῦτο ἦσαν κρύφα παρεσκευασμένοι, τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν τοῦ μουφτί· «Λίαν ἀσμένως» (1), ἀπεκρίνατο ὁ Χασάν, ὃς παραχρῆμα συνεκάλεσεν εἰς συνέλευσιν πάντας τοὺς βεζύρας καὶ οὐλεμάδες. Ὁ Κιγάλας, ἀρνηθεὶς συνελθεῖν, ἀπήχθη διὰ βίας ὑπὸ τοῦ τζαούσβαση. Οἱ κατάλογοι τῶν στασιωτῶν συνετάγησαν· προστάγματα τῶν καταργουμένων τιμαρίων ἐξεδόθησαν, ἀγάδες δέ τινες τῶν γενιτσάρων ἐπέμφθησαν μετὰ τῶν καταλόγων καὶ τῶν προσταγμάτων τούτων πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου παρὰ τῷ θηριοτροφείῳ τῶν λεόντων συνηγμένους σπαήδας, ὅπως δηλώσωσιν αὐτοῖς, ὅτι ὀφείλουσι παραδοῦναι τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως· ἄλλως περιμενέτωσαν τὴν ἐαυτῶν τιμωρίαν. Οἱ σπαήδες ἐκήρυξαν, ὅτι οὐδ' ἓνα παραδώσουσι. Ἐν τῷ μεταξύ ἦλθον δύο θαλαμηπόλοι μετὰ φερμανίου τοῦ σουλτάνου, κελεύοντος τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν τοῦ μουφτί καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ Ἐφέντη. Ὁ μέγας βεζύρης ἀνέγνω γεγωνυία τῇ φωνῇ τὸ φερμάνιον τοῦτο, εἶτα δὲ ἀνέστη καὶ περιπτυσσάμενος τὸν Μουσταφᾶ Ἐφέντην, μὴ ἀκούσαντα καλῶς τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ, ἤγαγεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θρανίου τῶν στρατοδικῶν, ἔνθα ἤδρευεν, εἰς τὴν ἐντιμον θέσιν ὑπεράνω τῶν βεζυρῶν. Συγχαρησάντων αὐτῷ τῶν οὐλεμάδων, ὁ Χασάν ἠρώτησεν ἐν ὀνόματι τοῦ σουλτάνου, τί ἐστὶ δίκαιον ποιῆσαι τοὺς ἀργου-

(1) Ναϊμά, σ. 464, καὶ Χασανβεγζαδὲ, φ. 409.

μένους τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς στάσεως. Ὁ νέος μουφτί ἐκήρυξεν ἅπαντας ὡς στασιώτας καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἀποπομπὴν αὐτῶν νόμιμον. Τότε ὁ μέγας βεζύρης ἔπεμψε πρὸς τοὺς σπαῖδας τοὺς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τῶν φρουρούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνταγμάτων ἵν' ἀνακοινώσωσιν αὐτοῖς τὴν κρίσιν καὶ ἀπειλήσωσιν ἐν περιπτώσει παρακοῆς ἀποπομπὴν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, ἐμπρησμὸν τῶν καταλόγων καὶ ἀποκεφάλισιν τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν. Ἀπελθόντων τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς, ὁ μέγας βεζύρης, ἐξετάσας διὰ βλέμματος τοὺς θαλαμηπόλους, ἐκάλεσε τὸν Δαοῦτ (τὸν μετὰ ταῦτα μὲγαν βεζύρην κατὰ τοὺς δεινοὺς χρόνους τῆς καθαιρέσεως τοῦ σουλτάνου Ὁσμάν) καὶ εἶπεν εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ ἵνα παραλαβὼν τεσσαράκοντα καπιτζίδες ἀποπέμψῃ τὸν πρῶτον μουφτί Σανολλάχ εἰς Ῥόδον· παρήγγειλε δὲ τῷ μὲν θαλαμηπόλῳ Χαμζααγᾶ καὶ τῷ δευτερῷ Μουράτ ἵνα σφραγίσωσι τὸ μέγαρον καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ φυγάδος καὶ μακάμῃ Μαχμούτ Πασᾶ, τοῖς δὲ ἀξιωματικοῖς τῶν γενιτσάρων ἵνα κλείσωσι τὰς πύλας τῆς πόλεως. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Φερχὰδ ἱππεύσε καὶ ἡγούμενος τῶν ἀτζεμογλάν, τῶν πυροβολητῶν καὶ ὀπλοποιῶν ἐκάθηρε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως τῶν σπαῖδων καὶ ἐπέπεσε πρὸς τὸ μολύβδινον χάνιον παρὰ τὸ νομισματοκοπεῖον, ἔνθα ἦν τὸ μέγα κέντρον τῶν στασιωτῶν. Τῇ πρωΐᾳ συνεχάρησαν τῷ Χασάν οἱ βεζύραι, οἱ οὐλεμάδες καὶ οἱ ἀγάδες. Μετὰ μεσημβρίαν δύο τῶν ἀρχηγῶν τῶν στασιωτῶν, ὁ Ποριάζ Ὁσμάν καὶ ὁ Οὐγούζ Μωάμεθ, προσήχθησαν πρὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ὁ πρῶτος, ὃν ὁ Χασάν προσηγόρευσε ὡς πρῶτον συστρατιώτην, ὡμολόγησεν ἐν μετανοίᾳ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ, εἰπὼν, ὅτι ἐξηπατήθη εἰς τὴν ἀνταρσίαν ὑπὸ τοῦ μουφτί Σανολλάχ καὶ ὑπὸ τοῦ ὑποσχεθέντος αὐτῷ μέρους τῶν

28
1av.

τρисμυρίων δουκάτων, ἐξητήσατο δὲ ὡς χάριν ἵνα μὴ θανατωθῇ ὡς αἱ γυναῖκες διὰ στραγγαλισμοῦ, ἀλλὰ διὰ ξίφους. Ὁ μέγας βεζύρης ἐκέλευσεν ἵν' ἀπαχθῶσιν οἱ δύο οὗτοι ἀρχηγοὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου παρόντος τοῦ σουλτάνου ὡμολόγησαν τὰ αὐτὰ, εἰς ἀμοιβὴν δὲ τῆς εἰλικρινείας αὐτῶν ἀντὶ τοῦ στραγγαλισθῆναι ἀπεκεφαλίσθησαν. Τρεῖς ἕτεροι ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τιμωρίαν. Ὁ Τζιζμι ἐδυνήθη ἀποδρᾶσαι, καί περ τῶν πυλῶν κεκλεισμένων, μετακομισθεὶς εἰς Χρυσούπολιν ἐν φερέτρῳ ὡς νεκρός· ἀλλ' οἱ θεράποντες αὐτοῦ ἀπέκτειναν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὁρέων ὅπως διαμερίσωνται ἑαυτοῖς χιλιάδας τινὰς δουκάτων, ἃ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Ὁ μουφτί Σανολλάχ ἐκρύβη, ὃ δὲ καϊμακάμης Μαχμούτ κατέφυγεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Βαζιργιαντζαμισί (τεμένους τῶν ἐμπόρων), ἔνθα εὗρεν ἀσφάλειαν. Οὕτω νῦν ἡ στάσις τῶν σπαῖδων κατεστάλη ὑπὸ τῶν γενιτσάρων, ὅπερ ἦν αἰτία ἀδιαλλάκτου μίσους μεταξὺ τῶν δύο τούτων σωμάτων (1). Ὁ μέγας βεζύρης, ὃ τέως καταπαύσας τὴν ἀνταρσίαν, κατεχρήσατο τῇ δυνάμει αὐτοῦ πρὸς κορεσμόν ἰδίας ἐχθρας. Ἐξερχόμενός ποτε τῶν ἀνακτόρων ἐκέλευσε τὴν σύλληψιν τοῦ βεζύρου Χασάν καὶ τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐξώρισε Χασάν τὸν ὠρολογοποιὸν εἰς Τραπεζοῦντα, καθεῖρξεν ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις τὸν εὐνοῦχον Νασάν Πασάν καὶ ἐξήτησε πολλάκις τὴν θανάτωσιν τοῦ Κιγάλα, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθη πείσαι τὸν σουλτάνον. Ὁ Κιγάλας κατηγορούμενος, ὅτι ἐκοινολογεῖτο πρὸς τοὺς στασιώτας, ἀπείχε

(1) Il Supremo Vezir fa amazar 400 Castradi sul Hippodromo in sacrificio, promette 20,000 Zechini ai gianizari per il beneficio della vita, allegrezza per lo ribassimento dei Sipahi. Φεβρουαρίῳ μηνί, 1062.

τοῦ διβανίου, ὥστε τὰς ὑποθέσεις τούτου πολλάκις διή-
 νουν μόνοι ὁ Τζεβρὰχ Μωάμεθ Πασᾶς καὶ ὁ ῥεῖς ἐφέν-
 δης Χασανβεγζαδέ. Ἀλλὰ Χασάν ὁ Ὀπωροπώλης ὠλι-
 γόρει καὶ αὐτῶν τῶν περὶ τὸν σουλτάνον καὶ διηνέχθη ἐπὶ
 τέλους καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀρίστους αὐτοῦ φίλους· ὥς
 καὶ αὐτὸς ὁ μουφτί Ἐβουλμεϊαμίν, ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀναχθεὶς
 εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Φερχὰδ καὶ
 ὁ φίλος αὐτοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶς καὶ ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς
 Ῥαζιγέ καὶ ὁ κισλαραγασὶ Ἀβδουρρίκαζ δυσαρέστως εἴ-
 χον πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγένοντο ἐχθροί.

Πρώτη ἀφορμὴ τῆς μεταξὺ τοῦ μεγάλου βεζύ-
 ρου καὶ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων αὐξούσης ἐχθρας ἦν
 ἡδε. Κατὰ τὴν γενομένην κατάσχεσιν τῆς περιουσίας
 τοῦ εὐνούχου Ἀφίζ Ἀχμέτ Πασᾶ ὑπὸ τοῦ ἀγᾶ τῶν
 γενιτσάρων ἤριπεν οὗτος πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ ταμίου
 παριστάμενον δεφτερδάρ Βογατζαζαδέ, διότι οὗτος ἐπέ-
 μενεν, ὅτι κατὰ τὸ Κανὸν ἡ τοιαύτη ἐκποίησης οὐκ ἀνῆκε
 τῷ ἀγᾶ, ἀλλὰ τῷ ταμίᾳ· «Ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἐκραύγα-
 σεν ὁ Φερχὰδ, πλεισηριάζω κατὰ τὰς ἡμέρας ἐτι ταύ-
 τας τὴν σὴν περιουσίαν καὶ τὴν τοῦ πέμποντός σε.» Ὁ
 δεφτερδάρ ἀνήνεγκε τοὺς λόγους αὐτοῦ τῷ μεγάλῳ βε-
 ζύρῃ ἐνιοβολῶν αὐτοὺς ἐτι μᾶλλον. Μετά τινα χρόνον
 εἶπεν ὁ Χασάν τῷ ἀγᾶ· «Ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, καταστή-
 σω σε μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ χρήζειν σαντζα-
 κίου.» Τοιαῦται ἐκφράσεις καὶ ἡ ἄμετρος αὐτοῦ ἀλα-
 ζονία ἀπέστρεψαν ἀπ' αὐτοῦ τὰς ψυχὰς πάντων. Οἱ ἐχ-
 θροὶ αὐτοῦ ἐνωθέντες εἰσήγγειλαν πρὸς τὸν σουλτάνον
 καὶ τὴν βασιλομήτορα τὰ δεσποτικά βουλευματα αὐτοῦ.
 Ὁ σουλτάνος ἔγραψε πρὸς τὸν μουφτί καὶ τοὺς πρῶτους
 τῶν οὐλεμάδων ἐρωτῶν τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῆς νο-
 μιμότητος μισητῶν τινῶν πράξεων τοῦ Χασάν. Ὁ μέγας

βεζύρης μαθὼν πάντα ταῦτα, ἠρώτησε τὸν μουφτί ὁποία ἦν ἡ ἀπόκρισις αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι ἐν αὐταῖς οὐδὲν ἀντιβαίνει τῷ νόμῳ. Ὁ μέγας βεζύρης ἐζήτησεν ἰδεῖν τὸ σουλτανικὸν ἐγγραφον, ὁ δὲ μουφτί προεφασίσθη, ὅτι ἀπώλεσεν αὐτό· οὕτως ἀνεφλέχθη καὶ ἐν τούτοις τὸ ἤδη ὑποκαῖον πῦρ τῆς ἐχθρας. Ὁ μουφτί, ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων καὶ ὁ κισλάραγας ἐπέστειλαν πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ τὴν βασιλομήτορα, ὅτι ὁ Χασὰν διεβουλεύετο τὴν ἐξορίαν τῆς σουλτάνης καὶ ὅτι ἐκτήσατο τοὺς γενιτσαρούς ἐπιδαφιλεύων αὐτοῖς ὑποσχέσεις καὶ πολλὰ χρήματα, ἦν δὲ τοσοῦτον δυνατὸς, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν σφραγίδα τοῦ βασιλείου οὐκ ἀποδώσει, εἰ αὕτη ἀπηττεῖτο. Ταῖς δολοπλοκίαις ταύταις ἐπίστευσαν ἡ βασιλομήτωρ καὶ ὁ σουλτάνος. Ὅντος ποτὲ τοῦ Μωάμεθ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ, ὁ ἐκτισεν ἡ βασιλομήτωρ ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου τούτου λόφου τῶν εὐρωπαϊκῶν προαστείων τῆς πόλεως χάριν καταφυγῆς ἐν ἐπικειμένῳ κινδύνῳ στάσεως, ὁ μέγας βεζύρης ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἔντευξιν χάριν ἐπείγουσῶν ὑποθέσεων ⁽¹⁾. Ἡ ἀπόκρισις, ὅτι μόνον κατὰ τὸ ἐπὶ θύραις διβάνιον δύναται συντυχεῖν αὐτῷ, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ αἴφνης τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν. Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ διβανίου, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, πρῶτος ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἠτήσατο συνέντευξιν πρὸς τὸν σουλτάνον χάριν σπουδαίων ὑποθέσεων καὶ ἐπετράπη αὐτῷ, μετ' αὐτὸν προσῆλθον οἱ στρατοδίκαι, οἱ βεζύραι καὶ τελευταῖον ὁ μέγας βεζύρης, ὃς ἄλλοτε ἐπὶ μακρὸν συνετύγχανε τῷ Μωάμεθ, νῦν δ' ἐν ἀκαρεῖ ὅλῳς τεταραγμένος ἐπανῆλθε. Περὶ δείλῃν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Χασὰν ἡσχολεῖτο γράφων

4
Ὁκτ.
1603

(1) Ἰανουαρίῳ μηνί, 1601.

πρὸς τὴν βασιλομήτορα, ὅτε ὁ θαλαμηπόλος Τὺρκ Ἀχ-
μέτ ἐκόμισεν αὐτῷ ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου ἀγγέλλου-
σαν τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν αὐτοῦ· μεθ' ὃ ἀμελ-
λητὶ ἀπῆλθεν εἰς τοὺς κήπους τῆς Σουδλιτζέ, κτῆμα τῆς
γυναικὸς αὐτοῦ. Μαθόντες οἱ γενίτσαροι τὴν πτῶσιν τοῦ
μεγάλου βεζύρου ἐστασίασαν, καθεῖρξαν τὸν ἀγᾶν αὐτῶν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ἡτήσαντο παρὰ τε τοῦ μουφτί καὶ
τῶν καδιασκέρων τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου
ἀποκατάστασιν τοῦ Χασάν, ἀπειλοῦντες αὐτοὺς ἄλλως
λαφυραγωγῆσαι καὶ ἐμπρῆσαι τὰς οἰκίας αὐτῶν. Ἐν τῷ
μεταξὺ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων κατέφυγε παρὰ τῷ καί-
μακάμῃ Τζεῤῥάχ Μωάμεθ Πασᾶ, διέποντι πρὸς ὦραν τὸ
τῆς μεγάλης βεζυρίας. Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀγᾶ ἐδόθη τῷ θα-
λαμηπόλῳ Τὺρκ Ἀγᾶ, ὁ Κασίμ ἀνηγορεύθη βεζύρης, τῷ δὲ
διοικητῇ τῆς Αἰγύπτου Ἰαουζ Ἀλῆ (Ἀλῆ τῷ Αὐς ηρῶ),
Βοσνίῳ τὸ γένος, ἀπογόνῳ τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου Μάλκοβιτζ,
ὠρίσθη τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ κράτους. Ἡ σάσις τῶν γενι-
τσάρων κατέπαυσε διὰ τοῦ νέου ἀγᾶ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν
αὐτῶν. Μετὰ δέκα ἡμέρας δέκα εὐνοῦχοι ἐπορεύθησαν εἰς τὰ
ἀνάκτορα τῆς Σουδλιτζέ, ἀπέσπασαν τὸν Χασάν ἀπὸ τοῦ
ξυλίνου διαφράγματος τοῦ δωματίου τῆς σουλτάνης καὶ
ἐστραγγάλισαν αὐτὸν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Χανεδάν Ἀγᾶ (1).
Ὁ ρεῖς ἐφένδης Ἰαζιτζιζαδὲ Χαμζά (ὁ αὐτός, ὁ παραπέμ-
ψας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῆς Κανίσσης τὸν πρεσβευτὴν
τοῦ Μιχαήλ Δῆμον εἰς Κωνσταντινούπολιν) καθήρεθαι τῆς
ἀρχῆς· διότι ἐκ προστάγματος τοῦ φονευθέντος εἰσέπραξε
τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθέντα φόρον ἐπὶ τοῦ διπλώματος τῆς
ἀναγορεύσεως τῶν οὐλεμάδων· ἀπηλλάγη δὲ τῆς εἰρκτικῆς

(1) Ναΐμ, σ. 175. Χανιζαδὲ, γαμβρὸς τοῦ Σανολλάχ.

διὰ πολλῶν χρημάτων, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ γραμματεὶ Μιμ, κληθέντι ἰσως οὕτως, ἅτε γράφοντι κομφά μ.
 Ὁ μουφτί διέπραξε τὴν ἀποχειροτονίαν τοῦ Τζεβράχ Μωά-
 μεθ παραστήσας τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ὁ λειτουργὸς οὗτος,
 πάσχων ὑπὸ ἀρθρίτιδος, διεῖπε τὰ ἔργα αὐτοῦ διὰ τοῦ
 γραμματέως τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ
 σουλτάνου καὶ ὅτι ἀξίωμα τόσον μέγα, οἷον τὸ τοῦ καϊμα-
 κάμη, ἦν ἀνάγκη ἵνα ἐκτελῇται ὑπὸ τοῦ ἔχοντος αὐτὸ καὶ
 οὐχὶ ὑπὸ ἀναπληρωτοῦ· οὕτω δ' ἐτέθη ὑπὸ σύνταξιν, ὁ δὲ
 βεζύρης Κασίμ, πρῶην ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, ἀνεδείχθη
 καϊμακάμης· τούντευθεν δὲ ὁμοφωνῶν ἐντελῶς τῷ μουφτί
 διεῖπε τὰ τοῦ κράτους. Ἡ σφραγὶς τῆς αὐτοκρατορίας ¹³
 ἐπέμφθη διὰ τοῦ ἀλάλου Κιλλί πρὸς τὸν ἐν Αἰγύπτῳ νέον ^{Νοεμ.}
 μέγαν βεζύρην Ἰαούζ Ἀλῆν· ὁ δὲ, καταλιπὼν ἐν τῇ ἐπαρ- ¹⁶⁰³
 χίᾳ ταύτῃ ὡς διάδοχον τὸν Πιριθέγην, διῆλθε διὰ τῆς Συρίας
 καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετὰ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ἀνα-
 δεικνύμενος ἄξιος καθ' ὅλην τὴν πορείαν διὰ θανατώσεων
 καὶ ἄλλων αὐστηρῶν ποινῶν τοῦ ἐπιθέτου τοῦ Αὐστῆρ
 ροῦ. Τῷ Πασᾷ τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῖς στασιάσασιν αὐ-
 τοῦ στρατεύμασιν ἐπέβαλεν εἰρήνην ἀπειλήσας, ὅτι ἐπιτε-
 θήσεται αὐτοῖς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Αἰγυπτίων. Ἐν Ἀδά-
 νοις ἐπανήγαγε τὴν τάξιν ἀποταμῶν ταραχώδεις κεφαλὰς
 καὶ ληστρικὰς χεῖρας. Ἐν Ἰκονίῳ εὗρε τέσσαρας βεζύρας
 τὸν Χοσρέφ Πασᾶν, τὸν Πιαλὲ Πασᾶν, τὸν Ἰβραῆμ Πασᾶν καὶ
 τὸν βοσαντζήβασην Ἀλῆ Πασᾶν, οἵτινες, ἐπειδὴ ἐξεμύζων τὴν
 χώραν, παρηγγέλθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἀπελθεῖν. Ὅτε οὗτος εἰσή-
 λαυνε, παρίπνευσεν αὐτῷ, ὅπσω δ' αὐτοῦ ἦσαν τεσσαράκοντα
 παῖδες καὶ ἐξαπλῇ μουσικῇ τοῦ στρατοῦ. Εἰς Ἀκσέρ ἦλθεν
 ὁ ἀντάρτης Γουργοῦρ, ὃς συνήθως ἔφερε μέγα ξύλινον ῥό-
 παλον, ἵνα ὑποταγῇ αὐτῷ· συνείθιζε δὲ ἐμπήγειν τὸ ῥό-
 παλον τοῦτο ἐν τοῖς τείχεσι τῶν πόλεων, δι' ὧν διήρχετο

καὶ αἰτεῖν ἄργυρον ὅσον τὸ βάρος αὐτοῦ, εἶχε δὲ βάρος ἑκατὸν χιλιάδων ταλλήρων(;). Ὅτε ὁ Γουργοῦρ ἠσπάζετο τὸν ἀναβολέα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀπετάμην, νεύσαντος τοῦ μεγάλου βεζύρου.

Ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Δελὶ Χουσεῖν, ἀδελφὸς τοῦ Καραϊαζιτζί, ἐπεμψε πρὸ ἑπτὰ ἡδὴ μηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν ἴδιον συνήγορον Σάχ Βερδὶ μετὰ τῆς ὑποταγῆς αὐτοῦ, ἔλαβε δὲ διὰ τοῦ τερνακτζίβαση Χουσεῖν οὐ μόνον συγγνώμην τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ σημαίαν, τύμπανον, τιμητήριον ἐσθῆτα καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Βοσνίας, ὅπως ἐν τῷ πρὸς τοὺς ἀπίστους ἀγῶνι ἀπολούσῃται τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐν Ἀσίᾳ στάσεως. Τετρακόσιοι τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐνεγράφησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφίππῳ φρουρᾷ τοῦ σουλτάνου μετὰ

² μισθοφορᾶς ἐννέα ἄσπρων καθ' ἑκάστην· ὅτε δὲ κατέπλευ-
 Ἀπρίλ.
 1603 σεν εἰς Καλλίπολιν, ἔθυσε τριάκοντα κριοὺς ἐπὶ τοῦ τά-
 φου τοῦ Σουλεϊμάν, υἱοῦ τοῦ Ὁρχάν (1). Ὁ ἐκ μυρίων περίπου ἀνδρῶν στρατὸς αὐτοῦ συνέκειτο ἐκ ληστρικοῦ συρφετοῦ φέροντος παραδοξωτάτην σκευήν· οἱ μὲν ἦσαν ἡμίγυμνοι καὶ ἔφερον περιάμματα ἐπὶ τῶν βραχιόνων καὶ φυλακτῆρια ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, οἱ δὲ μακρὰν καὶ ἄνετον κόμην ὡς γυναῖκες, ἦσαν δ' ἐξωπλισμένοι διὰ καμάκων, ἐφ' ὧν ἐκυμάτιζον λευκαὶ ταινίαι, ἀστράγαλοι δὲ καμῆλων καὶ περιάμματα ἐκρέμαντο ἀπὸ τοῦ ἀναβολέως. Πρὶν δὲ ἡ περαιωθῶσι τὸν Ἑλλήσποντον, διέπραττον κατὰ τὴν πορείαν φόνους καὶ ἄρπαγας· τὰ αὐτὰ δὲ διέπραττον καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Ἀδριανουπόλει, Σοφίᾳ καὶ Φιλιππουπόλει. Ὁ Δελὶ Χουσεῖν ἠνώθη ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Ἑσ-

(1) Ἰουλίῳ μηνί, 1603.

σέκ μετὰ τοῦ σερασκέρη Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶ, δὲ διαχειμάσας ἐν Βελγραδίῳ ἐξεστράτευσεν βραδύτατα εἰς Οὐγγρίαν. Ὁ χάνης τῶν Τατάρων, διαχειμάσας ἐν Φουνφίρχεν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπισκεψάμενος τὸν σερασκέρην ἐν Βελγραδίῳ, ἡρνήθη νῦν ἵνα ἀγωνισθῇ ὑπὸ τὰς αὐτὰς σημαίας μετὰ τοιοῦτου συρφετοῦ, οἷος ὁ τοῦ Δελί Χουσεῖν. Μάτην ὁ σερασκέρης ἔπεμψε πρὸς τὸν Γαζὶ Γιράϊ τὸν ἱστοριογράφον Πετσεβί, συγγενῇ καὶ ἔμπιστον αὐτῷ, καὶ τὸν δεφτερδάρ Ἐτμεκτζιζαδὲ, ὅπως πείσωσιν αὐτὸν ἵνα μείνῃ· ὁ χάνης ἀνηκούστησε τῶν δεήσεων τούτων καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ταυρικὴν τόσῳ μᾶλλον σπουδαιότερον, ὅσῳ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ αὐτοῦ ὁ Σελαμέτ, ὁ Μωάμεθ καὶ ὁ Σαχίν Γιράϊ, οἱ ἐν Ἀσίᾳ ἀγωνισθέντες μετὰ τῶν ἀνταρτῶν, ἔλαβον νῦν συγγνώμην παρὰ τῆς Πύλης. 11
 Ὁ σερασκέρης καὶ ὁ Δελί Χουσεῖν ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν ^{Μαΐου} 1603
 Πέστην, ὅπου τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἐφρόντιζεν ²⁷
 εἰσαγαγεῖν τροφὰς εἰς αὐτήν. Ἐν δεινῇ μάχῃ μετὰ τῶν ^{Σεπτ.} 1603
 Ὀθωμανῶν καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν ὁ Δερβίς Πασᾶς ¹⁶⁰³
 καὶ ἑξακισχίλιοι ἀντάρται ἔπεσον μαχόμενοι· ἐν ἑτέρᾳ ¹⁶⁰³
 δὲ γενομένῃ τῇ 2 Ὀκτωβρίου ἔπεσον πολλαὶ ἑκατο-
 στύες τῶν ἐθελοντῶν Σλαβόνων. Προϊούσης δὲ τῆς ὥρας
 τοῦ ἔτους ὁ Λαλὰ Μωάμεθ ὁ σερασκέρης ἀνέθηκε τῷ
 βεγλέρβεγῃ τῆς Ῥούμελης Μουράτ τὴν φρουρήσιν τῆς
 Βούδης, τῷ δὲ ἀρχηγῷ τῶν ἀνταρτῶν, διοικητῇ τῆς Βοσ-
 νίας, Δελί Χουσεῖν τὴν τοῦ Ἑσσεκ, αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη
 εἰς Βελγραδίον πρὸς διαχείμασιν ἐπιτρέψας τοῖς ἀσια-
 νοῖς στρατοῖς ἐπανελθεῖν οἴκαδε. Τὰς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο
 ἐπὶ τῇ ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσίᾳ καὶ ἐπὶ τῷ οὐγγρικῷ πολέμῳ
 πολλὰς σφαγὰς καὶ τὰς θανατώσεις τῶν βεζυρῶν ἐπι-
 σκιάζουσι πάσας δύο φόνοι, ἡ παιδοκτονία καὶ ἱεροδικία
 (autodafé). Ὁ υἱὸς τοῦ Μωάμεθ Μαχμούτ, νέος φιλοπό-

λεμος καὶ παρέχων μεγίστας ἐλπίδας, ἤτήσατο πολλὰ-
 κισ παρὰ τοῦ πατρὸς ἰν' ἀναθῇ αὐτῷ τὴν ἐξώλειαν τῷ
 ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρτῶν. Ἡ αἵτησις αὕτη καὶ ἡ μήνυσις τοῦ
 7 ^{Ἰουνίου} ⁴⁶⁰³ ^{Μαχμουτ}, ὅτι σέχης τις προεῖπε τῷ ἡγεμονόπαιδι, ὅτι
 βασιλεύσει, ἦσαν αἰτία τῆς παιδοκτονίας. Ἡ μήτηρ τοῦ
 Μαχμουτ, ὁ σέχης καὶ οἱ διάγγελοι αὐτῶν τότε μὲν νῦν
 καθείρχθησαν, μετὰ μῆνα δὲ ἐθανατώθησαν. Τοῦ μουδερ-
 ρίς Σαρὶ Ἀβδουρράχμάν, τοῦ τοῦπικλὴν Ναδασλί, ἴσως
 ὡς ἀπογόνου τοῦ οἴκου Ναδάσδου, κατεγνώσθη θάνατος
 ἐν ἀθρόῳ διβανίῳ, ὡς ἄλλοτε τοῦ Καβίζ ἐπὶ τῆς βασι-
 λείας τοῦ Σουλεϊμάν. Ὁ στρατοδίκης Ἀκχιζαδὲ καὶ Ἐζάλ
 Ἐφένδης κατέγνωσαν τοῦ Ἀβδουρράχμάν θάνατον. Ὁ
 Ἐζάλ Ἐφένδης, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τιρνακτζὶ Χασάν Πασᾶ
 περὶ τῶν λόγων τῆς καταδίκης, ἀπεκρίνατο εἰπών· «Κύριε,
 οὐδέποτε ἐξέπληξέ με τι τοσοῦτον, ὅσον ἡ διαγωγὴ τοῦ
 Ναδασλί· ἀρνεῖται ὅλως τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἐσχάτην κρί-
 σιν, τὸν παράδεισον καὶ τὴν κόλασιν, τὰς ποινὰς καὶ τὰς
 ἀμοιβάς. Ἠρώτησα αὐτόν, τί λέγεις περὶ τοῦ χωρίου· ὁ
 δὴ μιοῦργήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
 οὐκ ἔστι παντοδύναμος; Ὁ Θεὸς παντοδύνα-
 μός ἐστιν, ἀπεκρίνατο, ἀλλ' οὐκ ἐνασχεῖ πάντοτε τὴν αὐ-
 τοῦ παντοδουταμίαν.—Ἐπεὶ περ βεβαιοῖς, ὑπέλαβον, ὅτι ὁ
 κόσμος οὗτός ἐστιν αἰώνιος, τί λέγεις περὶ τῆς ῥήσεως
 ταύτης τῆς Γραφῆς· Τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἡ γῆ με-
 ταβληθήσεται εἰς ὅτι μὴ γένηται καὶ καθ'
 ἣν οἱ οὐρανοὶ ἀνελεγχθήσονται διὰ τῆς
 δεξιᾶς αὐτοῦ;—Τοῦτο ἐξηγεῖται οἰκοθεν, ἀπεκρί-
 νατο· καὶ πάντα μεταβληθήσονται, ἢ ὕλη μένει ἡ αὐτή.
 —Τί οὖν σημαίνει, ὑπέλαβον, ἡ ῥῆσις αὕτη· Καθ' ἣν
 ἡμέραν οἱ ἄνθρωποι διασχεδασθήσονται
 ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὡς ἀκρίδες καὶ καὶ καθ'.

ἦν τὰ ὅρη ἐξομοιωθήσονται ἐπιγνάπτω
πάμβακι;— Σημαίνει μόνον, εἶπεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι
διασκεδασθήσονται ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὰ ὅρη.— Πολλὰ ἐπό-
νησα καταστρέψαι τὰς πονηρὰς ἀμφιβολίας αὐτοῦ διὰ
ἀναντιρρήτων ῥήσεων καὶ ἐπαναγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν γνῶ-
σιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἦν ἀδύνατον. Τοσοῦτόν ἐστιν ἀσε-
βής. Εἰ καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολία, ὅτι οὐκ ἔχει σώας τὰς
φρένας· διότι οὐ καθορᾷ τοσοῦτον καταφανῆ ἀλήθειαν,
ὅμως οὐκ ἔστι μωρός καὶ ἐξεστηκῶς τὸν νοῦν· διελέγετο
πολλὰ κατὰ τὴν σφαλερὰν αὐτοῦ γνώμην. Μωρός οὐ δύ-
ναιτο ἐρμηνεύσαι κείμενα· ἀσεβοῦς μετάνοια ὅμως ἐστὶν
ἀπαράδεκτος, εἶποτε τοιοῦτος ἅπαξ κατεδείχθη. Ἐπειδὴ
ἡ ταχεῖα σραγὴ αὐτοῦ νόμιμός ἐστιν, ἐτελέσθη αὕτη
ποραχρῆμα καὶ κατὰ τὸν ἐσθλὸν νόμον. Εἰ ἡ ὑμετέρα ἐκ-
λαμπρότης ἐτύγγανε παροῦσα, ἴσως ἐθανάτου παραχρῆμα
αὐτὸν ἰδίᾳ χειρί. Κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σκολιὰν γνώμην
ἀπηλλάγη διὰ τοῦ θανάτου τῶν δεινῶν τοῦ κόσμου· πράγ-
ματι ὅμως οἱ μοσλῖμοι ἀπηλλάγησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἰσλᾶμ τῆς γλώσσης αὐτοῦ». Λαμπροὶ λόγοι θανα-
τικῆς κρίσεως!

Ὡς τὸ 1593 ἔτος χριστιανικῆς χρονολογίας καλοῦ-
σιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἔτος ὀλέθρου,
ἐνεκα τοῦ ἐν Βασνίᾳ ὀλέθρου τοῦ Χασάν, οὕτω τὸ 1600
ἔτος τῆς στάσεως. Πλὴν τῆς στάσεως τῶν σπαή-
δων ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ τῆς ἀνταρσίας τῶν λειποτα-
κτῶν τοῦ Κερεσζτέ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, προσετέθη ἔτι νέα
ἐπὶ τῶν περσικῶν μεθορίων, ἥτις συνεπηγάγετο πόλε-
μον πρὸς τὴν Περσίαν. Ὁ πόλεμος οὗτος ἐξερρήγνυτο
ἴσως πρό τινων ἐτῶν, εἰ αἱ πρεσβεῖαι, ἃς ὁ σάχης Ἀβ-
βάς ἐπεμψε πρὸς τὰς πρώτας αὐλὰς τῆς Εὐρώπης καὶ
ἃς ἐδέξατο, ἀπέβαινον κατὰ θυμόν. Οἱ τοῦ σάχη πρεσβε-

ται, ὁ Χασάν καὶ ὁ Ἀγγλος Ἀντώνιος Σερλὺ, διέτρεξαν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην κομίζοντες ἐπιστολάς τοῦ κυριάρχου αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, πρὸς τὸν δούκα τῆς Βενετίας, πρὸς τὸν μέγαν δούκα τῆς Τοσκάνης, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ πρὸς τὸν Πάπαν, ἵνα ἐρεθίσωσι τὰς χριστιανικὰς δυνάμεις εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Τούρκους. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπεμψε πρὸς τὸν σάχην τῆς Περσίας τὸν Τρανσιλθανὸν Στέφανον Κακὰς τὸν ἀπὸ Ζαλοκεμένης, ὃς ἐτελεύτησε τὸν βίον καθ' ὁδόν, καταλιπὼν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁδοιπορικὸν αὐτοῦ τῷ γραμματεὶ Τεκτανδερ δελά Ζαβέλ⁽¹⁾. Αἱ τρεῖς περσικαὶ πρεσβεῖαι (B), αἱ μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου ἀλλεπαλλήλως πορευθεῖσαι εἰς τὰς αὐλὰς τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας μετὰ τῶν νικητηρίων ἐπιστολῶν, ἀπέτυχον, ὥς αἱ πρὸ αὐτῶν. Ὁ πρῶτος σπινθὴρ τοῦ πολέμου ἀνήφθη ἐν Ταβρίδι· διότι ἡ φρουρὰ αὐτῆς, παραβαίνουσα πάντα φραγμὸν πειθαρχίας καὶ τάξεως, ἐπόρθησε τὸ Ἀσερβεϊτζὰν καὶ ἐλαφύραγώγησε τὰ κτήματα τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σελμάς Γαζιβέγη, υἱοῦ τοῦ Κούρδου Σάχ Κουλί. Ὁ Γαζιβέγης κατέφυγε πρὸς τὸν σάχην Ἀββάς· ὁ δὲ ἀνέδειξεν αὐτὸν χάνην δούς αὐτῷ κυρβασίαν, ξίφος καὶ ζώνην. Τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα τῆς Ταβρίδος καὶ τοῦ Ναχτζιβὰν ἐπολιόρχησαν τὸν Κούρδον Γαζὶ ἐν τῷ φρουρίῳ Καρνικαλί, ὅθεν ἐξήλασαν αὐτόν. Ὁ δὲ Γαζὶ κατέφυγε τὸ δεύτερον πρὸς τὸν σάχην Ἀββάς, ὃς ἔσπευσεν ἐν ἐννέα ἡμέραις ἀπὸ Ἰσφαχὰν εἰς Ταβρίδα, ἠνώθη δὲ μετ' αὐτοῦ περὶ τὸ χωρίον Σοφιὰν ὁ Σουλφικάρ, χάνης τοῦ Ἐρδεβίλ, ἄγων χι-
1603 λιάδας τινὰς ἀνδρῶν. Τῇ 26 Σεπτεμβρίου συνήφθη μάχη,

(1) Ἐν Ἀλτεμβούργῳ, 1610.

καθ' ἣν οἱ Ὀθωμανοὶ ἡττήθησαν ὑπὸ τῆς μείζονος πλη-
 θύος τῶν Περσῶν· μετὰ τὴν δραπετεύειν δὲ τοῦ Τιμουρ-
 τζίουγλου ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἐν τοῖς πεσοῦσιν ἦσαν 21
 ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Ναχτζιβάν Μαχμούτ καὶ ὁ τῆς Ἀχί- 'Οκτ.
 σκας Χαλήλ· ὁ δὲ Ἀλῆ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Ταβρίδος, 1603
 ἠρίστευσεν, ὥς αὐτὸς ὁ Ἀββάς ὠμολόγησεν ὑστερον. Ἡ
 ἥττα τῶν Ὀθωμανῶν συνεπηγάγετο τὴν πτώσιν τῆς Τα-
 βρίδος, ἥτις ὅμως παρεδόθη τοῖς ἐχθροῖς μετὰ πολιορ-
 χίαν εἴκοσι καὶ μιᾶς ἡμερῶν. Ὁ σάχης, διαμείνας δύο μό-
 νον ἡμέρας ἐν Ταβρίδι, ἐπορεύθη ἐπὶ τὸ Ναχτζιβάν καὶ
 Ἐριβάν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κασσάβ Ρατζὶ ἀφείλετο τοὺς
 Ὀθωμανοὺς τὸ Ὀρδουβὰδ, γενέθλιον αὐτοῦ γῆν, ὁ δὲ
 Τζιράκ Σουλτὰν ἀνέλαβε πάλιν τὴν Τζούλφαν, τὸ Ὀλιν-
 τζέ καὶ Τζαβανσίρ. Ἀλλ' ὁ Σερῖφ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ
 Βάν, ἀνεκτήσατο τὸ Ὀρδουβὰδ καὶ συνέλαβε τὸν Κασσάβ
 Ρατζὶ, βέγην τῆς πόλεως ταύτης· ἀλλὰ τὰ κατὰ τοῦ
 Ναχτζιβάν καὶ Ἐριβάν βουλευμάτα τοῦ σάχη καθίστων
 ἀναγκαίαν τὴν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ συνάθροισιν πασῶν
 τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων· διὸ τὸ μὲν Ναχτζιβάν κατε-
 λείφθη ὥς ὑπερασπιζόμενον ὑπὸ χώματος καὶ ἀσθενῶς
 ὠχυρωμένον, τὸ δὲ Ἐριβάν ἀπ' ἐναντίου περιετειχίσθη
 ταχύτατα ἀπὸ τῶν τριῶν πλευρῶν διὰ τείχους μήκους
 πεντακοσίων πήχεων, ὅπερ ἐτελείωσεν εὐτυχῶς πρὸ τῆς
 ἀφίξεως ἔτι τοῦ σάχη. Ὁ Ἀββάς ἐπεμψε δι' ἀγγελιαφό- 46
 ρου πρὸς τὸν διοικητὴν τοῦ Ἐριβάν ἐπιστολὴν ἀλαζονι- Νοεμ.
 κωτάτην, ἐν ἣ ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ νεωστί παραδόσει τοῦ 1603
 Ναχτζιβάν ἐποιεῖτο λόγον περὶ τῆς ταχείας ἀλώσεως τοῦ
 Ἐριβάν καὶ ἀνήγγελλεν, ὅτι ἔγνω διαχειμάσαι ἐν Γεντζέ
 καὶ Καραβάγ, ἃ ἐτι κατειχον οἱ Ὀθωμανοί. Ὁ Σερῖφ Πα-
 σᾶς ἐπεμψε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς Κωνσταντινούπο-
 λιν μὴ ἀποκριθεὶς εἰς αὐτήν, ἐπεκαλέσατο δὲ μάτην ἐπι-

κουρίαν παρὰ τῶν ὁμόρων διοικητῶν. Τῇ 16 Νοεμβρίου ὁ ἐχθρικός στρατός, ὦν ἐκ πέντε ὡς ἑξ χιλιάδων Περσῶν καὶ ἐκ τρισχιλίων ἀτάκτων Κούρδων, Τουλουνκί ἡ Γοι-
κτολάκ καλουμένων, ἤλθε πρὸ τοῦ Ἑριβάν. Ὑπὸ τὸν Ἀββάς ἦσαν ὁ Σεϊφεδδίν, ἀδελφός τοῦ Γαζί, ὁ σάχης Χαϊδέρ, ὃν ἡ Πύλη ἀνέδειξεν ἄλλοτε διοικητὴν, ὁ Ἀλαεδ-
δίν βέγης, ὁ συστρατεύσας τοῖς Ὀθωμανοῖς κατὰ τὴν ἄλ-
σιν τοῦ Ναχτζιβάν, ὁ Μουσταφάβεγης, διοικητὴς τοῦ Μα-
κουγέ, ὁ Κιλίτζ, βέγης τοῦ Ἐλεσχέρδ, ὁ Φερρουργροῦζβέ-
γης, ὁ στασιώτης βέγης τοῦ Βερκεσχάδ, καὶ ὁ Σεϊνελ-
βέγης μετὰ τῶν Κούρδων αὐτῶν. Ὁ σάχης Ἀββάς ἐσ-
τοπεύδευσε πρὸ τοῦ τοῦ φρουρίου ἐπὶ λόφου τινὸς κα-
λουμένου Μιχνέν ξεπεσι, ἥτοι λ ό φ ο υ τ ἡ ς τ α λ α ι-
π ω ρ ί α ς. Ἀγγελιαφόρος, ὃν ὁ διοικητὴς τοῦ Ἑριβάν
ἐπεμψε πρὸς τὸν τοῦ Βάν αἰτῶν ἐπικουρίαν, συνελήφθη
ἐν Σουρεγίλ ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ δὲ σάχης ἐπεμψε μετ'
αὐτοῦ ὡς ἴδιον ἀγγελιαφόρον τὸν μολλὰ Ἰακτζὶ γράφας
σκωπτικῶς ἐπὶ τῶν νώτων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Σερίφ Πασᾶ
τάδε· α' Ὁ Θεὸς εὐλογῆσαι τὰ σοφὰ καὶ δραστήρια ὑμῶν
βουλεύματα ἀπόστητε ἀπὸ τῆς μωρᾶς ἐπιχειρήσεως. Πᾶσα
βοήθεια ἀδύνατος. Πάντες οἱ κάτοικοι ἔπαυσαν μαχόμε-
νοι καὶ ὑπετάγησαν ἐμοί, ὡς ἀποδείκνυσί σοι ἡ μεσολά-
θης τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Οὕτως οὐδ' ἐπιστολὰς δύ-
νασθε ἐν τῷ μέλλοντι ἀποστεῖλαι· οὐδεὶς δ' ἄλλος τρό-
πος σωτηρίας ἢ ἡ παράδοσις τοῦ φρουρίου. Ὁ Σερίφ
Πασᾶς, ὁ τρίς νικήσας τοὺς Πέρσας ἐν τρισὶν ἐξόδοις (1),
ὀλίγον ἐταράχθη ἐκ τῆς κομπορρημοσύνης τοῦ σάχη,

(1) Φεζλικέ, φ. 117 καὶ 118. Ναϊμά φ. 187. Ἡ πρώτη ἐξοδος ἐγένετο τῇ 12 Τζεμαζιούλ ἄχίρ, (17 Νοεμβρίου), ἡ δευτέρα τῇ 17 Τζεμαζιούλ ἄχίρ, καὶ ἡ τελευταία μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ.

ἀπέπεμψε δὲ τὸν Ἰακτζί, κατὰ τοὺς Τούρκους ἱστοριογράφους, μετὰ τῆς οἰκείας τοῖς ἀμαθέσιν ἀποκρίσεως, τουτέστιν ἄνευ ἀποκρίσεως. Ὁ Ἰακτζί μεγαλοφρονῶν εἶπε τῷ σάχῃ, ὅτι ὁ Ὀθωμανὸς διοικητὴς οὐκ ἀπεκρίνατο πρὸς τὴν ἐπιστολὴν, ἅτε μὴ φέρουσαν τὴν αὐτοκρατορικὴν σφραγίδα καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν βεζυρῶν. Διὸ ἐδόθη αὐτῷ δευτέρα παραινετικὴ πλήρης ἐπαγγελιῶν καὶ παρακελεύσεων, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ βεζύρου καὶ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας, καλουμένου περσιστὶ μοταμεδδεβλέτ, καὶ τοῦ κουρτζιβάση, στρατηγοῦ τῶν σωματοφυλάκων. Ὁ δὲ διοικητὴς ἀπεκρίνατο διὰ ζώσης τῷ Ἰακτζί: «Ἐφ' ὅσον μὴ ἐξαγορασθῇ ἕκαστος λίθος τοῦ τείχους ἀντὶ μιᾶς κεφαλῆς ὑμῶν, ἐφ' ὅσον μὴ ἐπισωρευθῶσιν αἱ τῶν Περσῶν εἰς πυραμίδας, οὐδεμία ἐλπίς περὶ ἀλώσεως τοῦ φρουρίου». Ὁ Ἰακτζί ἀπερχόμενος συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τινων στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς. Ὅτε οἱ διοικηταὶ τοῦ Ἐριβάν καὶ τῆς Τραπεζοῦντος ἠγγειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν ὑπὸ τοῦ σάχῃ Ἀβθαῶ λύσιν τῆς εἰρήνης, τὴν ἀπώλειαν τῆς Ταβρίδος, τοῦ Ναχτζιβάν καὶ τῆς Ἀχίσκας καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ διοικητοῦ τῆς Ταβρίδος, ὁ καϊμακάμης Κασίμ συνεχάλεσεν εἰς μέγα συμβούλιον τοὺς βεζύρας καὶ οὐλεμάδας, ἐν ᾧ Χασάν ὁ Ὀρολογοποιὸς, ἐξόριστος τέως ἐν Τραπεζοῦντι, ἀνηγορεύθη σερασκέρης τῆς ἐπὶ τὴν Περσίαν στρατιᾶς. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ σουλτάνος ἐτέλεσε τὸν βίον. Πρὸ πεντήκοντα ἡδὴ ἡμερῶν δερβίσης τις, ἰδὼν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς τὰ ἀνάκτορα, προεῖπεν αὐτῷ, ὅτι ἀνάγκη ἦν ἵνα προφυλαχθῇ· διότι ἐντὸς πεντήκοντα ἡμερῶν μέγα δυστύχημα ἐμελλε καταλαβεῖν αὐτόν· ὥστε ἡ πρόρρησις αὕτη καὶ ἡ δεισιδαιμονία, κατακινήσασα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐπέσπευσαν ἰσως τὴν τελευτήν. Μικρὸν

22

Δεκ.

1803

πρὸ τοῦ σουλτάνου ἐτελεύτησεν ὁ ἀνὴρ τῆς θείας αὐτοῦ,
ὁ Σιαβὸς Πασᾶς, ὁ τρὶς εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀνα-
χθεὶς (1), καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἡ σουλτάνα Ἀϊσέ, γυνὴ
Χασάν τοῦ Ὀπωροπώλου, ἐν μέρει ἴσως ἐκ φόβου διὰ τὴν
ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς βίαιαν σύλληψιν αὐτοῦ καὶ τὴν
ὕστερον θανάτωσιν.

Μωάμεθ τοῦ Γ' ἡ βασιλεία, ἣν ἡ δουλοπρέπεια τῶν
κολάκων τοῦ κατ' αὐτὸν χρόνου παραβάλλει διὰ τὴν ἄλω-
σιν τῆς Κανίσης καὶ τοῦ Ἑρλάου πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου
αὐτοῦ προγόνου Μωάμεθ τοῦ Β', ἀποδείκνυται τῷ ἀδεκά-
στῳ κριτῇ τῶν αἰτίων καὶ τῆς παρακμῆς τοῦ ὀθωμανι-
κοῦ κράτους μετὰ μείζονος λόγου ὥς ἐποχὴ αὐξοῦσης
διαφθορᾶς καὶ ὀρμητικῶς χωροῦσης παρακμῆς διὰ τὴν
ὀλιγωρίαν καὶ παράβασιν τῶν ἀρχαίων θεσμῶν καὶ διὰ
τὴν πανταχόθεν ἀναφλεγομένην ἀνταρσίαν ἐν τε τῷ στρατῷ
καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου
βεζύρου Σοκολλί ἤρξαντο βλαστώνοντες οἱ ἤδη ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς τῆς βασιλείας Μουράτ τοῦ Γ' πυρῆνες τῆς παρ-
ακμῆς τοῦ κράτους· ἀλλ' ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Γ' ὑπερεβλά-
στησαν. Ὡς Μουράτ ὁ Β', μέγας ἡγεμὼν, ἀλλ' ἐν μέσῳ
τοῦ θορύβου τῶν μαχῶν ἡδυνάθειαν ποθῶν, διὰ τῶν πολ-
λῶν κατὰκτῆσεων παρεσκεύασε τὰς ὁδοὺς τῷ υἱῷ αὐτοῦ,
τῷ πορθητῇ, πρὸς ἱδρυσιν τοῦ μεγαλείου τοῦ κράτους,
οὕτω παρεσκεύασε Μουράτ ὁ Γ', ἐκτεθλημένος καὶ ἀκό-
λαστος περὶ τὰ ἀφροδίσια, διὰ τῆς παραβάσεως τῶν θεσμῶν
τοῦ κράτους τὰς τρίβους τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μωάμεθ τῷ Γ',
πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς διαφθορᾶς δι' ἀνταρσίας στρατευμά-
των καὶ στάσεως χωρῶν. Ὡς ὁ Μουράτ καὶ ὁ Μωάμεθ, οἱ

(1) Φεζλικέ, φ. 403. Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, Ὀκτωβρίῳ
μηνί 1602. Summ. delle Relaz. venet.

δεύτεροι τοῦ ὀνόματος τούτου, οὐκ εἰσιν οἱ μέγιστοι ἡγεμόνες τῶν Ὀθωμανῶν παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν Σουλεϊμάν, οὕτως ὁ Μουράτ καὶ ὁ Μωάμεθ οἱ τρίτοι οὐκ εἰσιν οἱ ἀσθενέστατοι καὶ οἱ χείριστοι παραβαλλόμενοι πρὸς τινὰς τῶν διαδόχων αὐτῶν, ἰδίως δὲ πρὸς τὸν πάντων ἐλπεινότερον Μουσταφᾶν, υἱὸν Μωάμεθ τοῦ Γ' καὶ δευτερον διάδοχον αὐτοῦ. Εἰ καὶ Μωάμεθ ὁ Β' ἦν πορθητὴς καὶ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν κυριολεκτικωτάτην σημασίαν τῆς λέξεως, μέγα ὅμως μέρος τῆς ἀξίας τῶν κατακτήσεων χωρῶν καὶ τῶν διατάξεων τῆς πολιτείας ἀνήκει τοῖς μεγάλοις βεζύραις, Μαχμούτ, τῷ πορθητῇ τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Εὐβοίας, καὶ Μωάμεθ τῷ ἐκ Καραμανίας, τῷ συντάκτῃ τοῦ Κανουνναμέ· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὑπὸ ἀσθενῆ, οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μητρὸς χειραφετηθέντα ἡγεμόνα, οἷος Μωάμεθ ὁ Γ', τὸ μέγιστον τῆς αἰτίας μέρος ἐπὶ τῇ κακῇ κυβερνήσει καὶ τῇ αὐξούσῃ παρακμῇ τοῦ κράτους πίπτει ἐπὶ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ βεζύρας, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τὸν Κιγάλαν, ὃς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ ἐσπείρε τὸν σπόρον τῆς ἀσιατικῆς ἀνταρσίας, καὶ ἐπὶ Χασάν τὸν Ὀπωροπώλην, τὸν ἀναρρίπισαντα τὴν μεταξὺ τῶν γενιτσάρων καὶ σπαήδων δᾶδα ἐνεργοῦ καὶ ἀκαταλλάκτου δυσμενείας καὶ παραχρησάμενον ἐκείνοις πρὸς χαλιναγωγίαν τούτων. Διὸ ὁ Κοτζιβεγής, ὁ πραγματικὸς ἱστοριογράφος τῆς παρακμῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, χαρακτηρίζει τὰ ἔτη τῶν δύο τούτων μεγάλων βεζυρῶν ὡς τὰς ἐποχὰς τῆς μεγάλης παραβάσεως τοῦ ἀρχαίου Κανὸν περὶ τῶν τιμαρίων καὶ τῶν στρατευμάτων, τὸ δὲ 1005 ἔτος τῆς ἐγίρας, τουτέστι τὸ ἔτος τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἑρλάου, ὡς τὸ ἔτος τῆς εὐρυτάτης ἐκτάσεως τῶν ὀρίων τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης παρακμῆς τοῦ Κανόν. Μέχρι τοῦ 1005 (1696) οἱ τι-

μυριῶνται εἶχον καθήκον διαμένειν ἐν τοῖς τιμαρίοις, ὅπως δύνωνται ἐν πολέμῳ συναθροίζειν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν τοὺς ἀνδρας, ἐντὸς δὲ δέκα ὧσιν ἔτοιμοι πρὸς ἐκστρατείαν. Τὰ τιμάρια ἐκ χιλίων μέχρις ἑκατὸν χιλιάδων ἄσπρων ἀπενέμοντο πάντοτε ὑπὸ τῶν βεγλερβέγηδων τῆς χώρας καὶ οὐδέποτε ὑπὸ τῆς Πύλης, οἱ δὲ ἀνάξιοι καθηροῦντο ἐπὶ ἀποδειχθείσῃ κατηγορίᾳ. Μέχρι τοῦ 1005 τὸ ἀργύριον τῆς κριθῆς (ἀρπαλίκ) τῶν θαλαμηπόλων καὶ τὸ ἀργύριον τῆς καλύπτρας ἢ κρηπίδος (πασμακλίκ) τῶν σουλτανῶν οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὰς ἐννέα χιλιάδας ἐνεακόσια ἐννενήκοντα καὶ ἐννέα ἄσπρα, καὶ οὐδέποτε τέως ἀπενεμήθησαν τιμάρια ὡς ἀργύρια κριθῆς ἢ κρηπίδος. Μέχρι τοῦ 1005 ἐν τοῖς θαλαμηπόλοις, γραμματεῦσι, σταθμοδόταις καὶ τζαούσαις οὐδεὶς κεδουκλὸς κατελέγετο, τουτέστι στρατιωτικὸς συνταξιοῦχος· μέχρι τοῦ 1005 τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ τιμάρια (τιμάρια καὶ σιαμέτ) ἐδίδοντο μόνον πρὸς τοὺς υἱοὺς σπαῆδων, μόνον δὲ, ὅτε ἀπεδείκνυσον τὴν νόμιμον αὐτῶν καταγωγὴν διὰ τῆς μαρτυρίας δύο μεγάλων καὶ δέκα μικρῶν τιμαριωτῶν· μέχρι τοῦ 1005 οἱ νάνοι, οἱ ἄλαλοι καὶ ἄλλοι θεράποντες τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ γυναικωνίτου οὐδέποτε ἐλάμβανον τιμάρια. Μέχρι τοῦδε ἢ καθ' ἐν μόνον ἄσπρον ἀνὰ δέκα αὐξησίς τοῦ τιμαρίου ἀπενέμετο τῷ ἀριστεύσαντι ἐν μάχῃ, τῷ δὲ ἀποταμόντι τὴν κεφαλὴν πεντεκαίδεκα ἐχθρῶν ἐδίδοτο σιαμέτ. Χασάν ὁ Ὀπωροπῶλης ἐκέλευσε τῶντι κατὰ τὴν μεγάλην βεζυρίαν γενομένην ἐξέτασιν τῶν τιμαρίων· ἀλλὰ τὸ βούλευμα αὐτοῦ εἰς οὐδὲν ἀπέβη· διότι ἡ ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων τιμαρίων καὶ ἡ ἀπονομή τῶν νέων ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ οὐχὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν τιμαρίων, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἀπονεμόμενα τιμάρια

ἐκαλοῦντο τιμάρια καλὰ θοο (1). Ἡ τάξις τῶν ἐξ
 βουλοῦκ, τουτέστι τῶν ἐξ ἰλῶν τῆς ἐφίππου φρουρᾶς τῶν
 σημαίων καὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἐταράχθη ἤδη πρὸ 1003
 τινων ἐτῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου Σινὰν ἐπὶ τῆς ἀρ- 1591
 χῆς τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ', καθότι παρὰ τὴν
 παραδεδεγμένην τέως τάξιν περὶ προαγωγῆς ἐνέγραψεν
 ἐν τοῖς βουλοῦκ πᾶσαν τὴν φρουρὰν τοῦ 'Ραάβ, ἐπειδὴ
 ἔμεινε τρία ἔτη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· μετὰ τινα δ' ἔτη ἐξῆ- 1007
 φανίσθη πᾶσα ἡ καλὴ τάξις, ἡ διέπουσα τὴν ἄλυσιν τῶν 1598
 οὐλεμάδων, ἀπὸ τῶν κατωτάτων βαθμῶν. Πρὸ τοῦ 1598
 σπουδαστῆς (σοκτὲ ἡ ταλίβ) οὐκ ἀνεδείκνυτο ὁ ὀκτιμὸς
 (μουλαζιμ), εἰ μὴ πρότερον ἐφοίτησεν ὡς δανισμέντ ἡ
 φίλος τῆς ἐπιστήμης (ὁ πρῶτος κρίκος τῆς ἀλύσεως τῶν
 οὐλεμάδων) εἰς σχολεῖον (μεδρεσέ) τῶν ἐσωτερικῶν
 ἢ ἐξωτερικῶν, ἢ τῶν ὀκτῶ (αἰ ὀκτῶ ἀκαδη-
 μίαι ἐν τῷ τεμένει Μωάμεθ τοῦ Γ') καὶ ἀπέδειξεν ὡς
 νοῦιδ, ἤτοι ὑποδιδάσκαλος, τὴν ἀναγκαίαν ἱκανότητα ἵνα
 ἦ δόκιμος εἰς τὰ ἀξιώματα τοῦ μουδερρίς καὶ τοῦ δικα-
 στοῦ. Μετὰ ταῦτα τὰ ἀξιώματα τοῦ μουλαζιμ ἐπωλοῦντο,
 βοιθόδαι δὲ, σοῦδασαι (ἀστυνομικοὶ ἔφοροι) ἠγόραζον αὐτὰ
 ἀντὶ δεκασχιλίων ἀσπρων καὶ καθίσταντο μουδερρίς ἡ καδῖ-
 δες καίπερ μὴ διανύσαντες τὰς ἀναγκαίας σπουδὰς. Πρὸς
 πάσας ταύτας τὰς ἀταξίας προσετέθησαν οἱ πάντοτε αὔ-
 ξοντες πολεμικοὶ φόροι καὶ ἡ αἰέποτε νόθευσις τοῦ νομί-
 σματος. Ἐκ τῶν ἐπαχθεστάτων φόρων ὁ καλούμενος
 ἀβαρίζ ἀπῆτει ἵνα ἀνὰ δέκα οἶκοι παρέχωσιν ἄνδρα

(1) Κοτζιβεγής, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βερολίνου, ἀρ. IZ, καὶ ἀναφορὰ
 τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ. Δεκεμβρίῳ μηνὶ 1601. Summario delle Relaz.
 venet. Riforma dei Timari il primo Vezir ha rinunziato alle sue
 per dar esemplio alle Sultane e altri. Ἰανουαρίῳ μηνί, 1604.

πρὸς τὸν στόλον (1), φόρος ἐξωνούμενος ὕστερον ἀντὶ χρημάτων (2). Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβλήθη καὶ ταῖς χριστιανικαῖς ἐκκλησίαις, ἀφ' οὗ μετὰ μόχθου ἀπήλλαξεν αὐτὰς ὁ Βενετὸς πρεσβευτῆς (3). Ὁ εἰς εἶδη φόρος, καθ' ὃν δέκα μὲν οἴκοι ἐτέλουν μέδιμνον (κοιλόν) κριθῆς καὶ σίτου, ἕκαστος δ' οἶκος πρόβατον, ἐπειδὴ ἦν λίαν βαρὺς καὶ οὐκ
 1007 ἐδύνατο εἰσπραχθῆναι, ἡλαττώθη εἰς μέδιμνον κριθῆς καὶ
 1598 σίτου κατὰ πεντεκαίδεκα, καὶ εἰς πρόβατον κατὰ δύο οἴκους. Τοῦ νομίσματος δὲ ἡ κιβδηλεία ἦν τοσαύτη, ὥστε τὸ δουκάτον ἐδύνατο ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τριάκοντα, τὸ δὲ γρόσιον ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα ἄσπρα. Τὴν αὖξουσιν πολυτελείαν, εἰς ἣν ἀδίκως ἀπεδόθη ἡ τοιαύτη κιβδηλεία, ἀπηγόρευσαν νόμοι περὶ πολυτελείας. Οὕτω δὲ οὐκ ἐπετρέπετο τοῖς τζαούσαις ἔχειν ρόπαλα, ἐφίππια, φάλαρα ἀργυρᾶ καὶ σήγιστρα ἐξ ἑξαμίτρου χρυσοποικίλα. Μετ' οὗ πολὺ τὸ δουκάτον ἐδύνατο ἑκατὸν ἐξήκοντα, τὸ δὲ γρόσιον ἑκατὸν δέκα ἄσπρα, ἐν ᾧ τὰ δημόσια ταμεῖα ἐλάμβανον τὰ μὲν ἀντὶ ἑκατὸν δέκα, τὰ δὲ ἀντὶ ἐξήκοντα ἄσπρων. Ἐπὶ τέλους ἐπὶ Χαοᾶν τοῦ Ὁρολογοποιοῦ ἐχαράχθη νέον νόμισμα, καθ' ὃ ἡ μὲν ἀξία τοῦ δουκάτου ὠρίσθη ἀπὸ διακοσίων εἴκοσιν εἰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, ἡ δὲ τοῦ γροσίου εἰς ὀγδοήκοντα ἄσπρα. Συγχρόνως ἀνεωώθη ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ οἴνου.

Ὁ Μιωάμειθ οὔτε φιλοπότης ἦν, ὥς ὁ πάππος αὐτοῦ Σελίμ, οὐδ' ὀπιοφάγος, ὥς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μουράτ. Περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν τήρησιν τῶν θρησκευτικῶν παραγ-

(1) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1601.

(2) 1602.

(3) Ἰουνίῳ μηνί, 1601.

γελμάτων, ὡς καὶ τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς πεντάκις τῆς ἡμέρας προσευχῆς, καὶ ἐξηγείρετο ὁσάκις ἀνέφερε τις πρὸ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Προφήτου. Ἀλλ' ἡ ὑποκρισία αὕτη οὐκ ἀπέτρεψεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς θανατώσεως τριῶν μεγάλων βεζυρῶν (1), οὓς ἐντὸς ὀκτῶ ἐτῶν δωδεκάκις ἤλλαξεν, οὔτε ἀπὸ τῆς θανατώσεως ἐννεακαίδεκα ἀδελφῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας, οὐδὲ ἀπὸ τῆς τοῦ υἱοῦ μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς. Ἐν ταῖς γαζέλαις, ἃς ἐποίει μιμούμενος τοὺς πρὸ αὐτοῦ, ἐπεκλήθη Ἀδλί, τουτέστι δίκαιος, ὡς νῦν ὁ βασιλεύων σουλτάνος Μαχμούτ ὁ Β'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔδυσε ὁ μέγιστος ἀστὴρ τῆς ὀθωμανικῆς λυρικῆς Βακί, μετ' αὐτοῦ δὲ πολλοὶ ἤσσανες, τὸ δὲ ἔτος τῆς στάσεως, τὸ τελευταῖον τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἦν συγχρόνως τὸ τῆς δύσεως μεγάλων Ὀθωμανῶν ποιητῶν καὶ ιστοριογράφων. Τὴν πρὸς τὴν ποίησιν κλίσιν τοῦ Μωάμεθ ὑπέθαλπεν ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Νεβαλί (2), τελευτήσας μικρὸν πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ ὁ Νεβί (3) ἐκ τῶν ἀρίστων Ὀθωμανῶν ποιητῶν, διδάσκαλος τοῦ δυστυχοῦς ἡγεμονόπαιδος Μουσταφᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Μωάμεθ, ὃς πορευόμενος εἰς τὴν στραγγάλην ἀπήγγελλε στίχους. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Νεβί διήκουσε τῶν μαθημάτων ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν Ὀκτώ συνήκμαζον τεσσαρεσκαίδεκα ποιη-

(1) Τοῦ Φερχὰδ Πασᾶ, τοῦ εὐνούχου Χασὰν Πασᾶ καὶ Χασὰν τοῦ Ὀπω-
ροπώλου.

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1003 (1594)· μετέφρασε τὸ σύγγραμμα τοῦ Γαζαλί,
'Αλχημείαν τῆς εὐτυχίας καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους.

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1017 (1598)· κατέλιπε πολλὰ συγγράμματα, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ σώζονται ἐν ταῖς βιογραφίαις τοῦ Ριαζί, ἀρ. 343, τοῦ Ἀτταλί
ἀρ. 493, καὶ Φεζλικέ, ἀρ. 65.

ταί, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον ἢ ὕστερον ἠκούσθη. Οἱ ἐπιφανέστατοι νομομαθεῖς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μωάμετ ἦσαν ὁ μουφτί 'Εβουλμεϊαμίν Μουσταφᾶς (1) καὶ ὁ στρατοδίκης 'Ακχιζαδὲ (2), ἀμφότεροι συγγράψαντες περὶ νόμων, οὗτος δὲ ἐποίησε καὶ ποιήματα ὑπὸ τὸ ὄνομα Χαλιμί. Νομομαθῆς τις Μουσταφᾶς τοῦνομα, ἐπικαλούμενος Μικρὸς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ μουφτί 'Εβουλμιαμίν Μουσταφᾶ τοῦ ἐπιλεγομένου Μεγάλου, κατέλιπε πολιτικὸν σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον αἰ ἄ ρ ε τ αἰ τ ῆ ς ἄ ρ χ ῆ ς (3), ὁ δὲ μολλὰς Τακιεδδίν Βέν 'Αβδουлкаδὶρ, ἔλκων τὸ γένος ἀπὸ τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἀρχαίου οἴκου τῶν Τεμουνταρί, κατέλιπεν οὐ μόνον τὰς βιογραφίας τῶν νομομαθῶν Χανεφίτων, ἀλλὰ καὶ σὺ ν ο ψ ι ν τ ῆ ς ἀ ρ α β ι κ ῆ ς ἀ ν θ ο λ ο γ ί α ς τοῦ Σααλεβί, περιλάλητον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μ ὁ ν ο ς μ α ρ γ α ρ ί τ η ς (4). Διὰ τὴν μεταξὺ Πύλης καὶ Ταυρικῆς φιλίαν ἤλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Τάταροι λόγιοι, ὡς ὁ 'Ιβραῖμ 'Εφένδης, ὃς προσεφώνησε τῷ σουλτάνῳ Μουράτ ὑπόμνημα περὶ τοῦ στίχου τοῦ φ ω τ ὸ ς (5) (τοῦ τριακοστοῦ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης σουρᾶς) καὶ Χουσεῖν ὁ ἐκ Θεοδοσίας (6), συγγραφεὺς πραγματείας περὶ τῆς μαντείας ἐκ τοῦ διθανίου τοῦ 'Αφίζ· ἤλθον δ' ὡσαύτως εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ μολλὰς 'Αβδουρρουνούφ (7) καὶ ὁ Μωάμεθ

(1) 'Ετελεύτησε τῷ 1015 (1606). 'Ορα τὰς βιογραφίας τοῦ 'Ατταγί, ἀρ. 640, καὶ Φεζλικέ, φ. 156.

(2) 'Ετελεύτησε τῷ 1013 (1604). 'Ατταγί, ἀρ. 572.

(3) 'Ο Μικρὸς Μουσταφᾶς ἐτελεύτησε τῷ 1004 (1595).

(4) 'Ο Τακιεδδίν ἐτελεύτησε τῷ 1005 (1596).

(5) 'Ο Τάταρος 'Ιβραῖμ ἐτελεύτησε τῷ 1001 (1593).

(6) Χουσεῖν ὁ ἐκ Θεοδοσίας ἐτελεύτησε τῷ 1010 (1601).

(7) 'Ετελεύτησε τῷ 1009 (1600).

Βέν Γανίμ (1), οἵτινες ἔγραψαν πολλὰ ὑπομνήματα, ὁ Τζεμαλιζαδὲ (2), μεταφραστὴς τῆς μεγάλης ἱστορίας τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ Μακριζι, ὁ μολλὰς Ἀνσαρί (3), ὃς ἔγραψε παρασέλιδα σχόλια, ὁ Καβαλιζαδὲ (4), συγγραφεὺς ἀστρονομικῶν, καὶ ὁ Βακαλιζαδὲ, αὐλικὸς ἱατρός καὶ ἀστρονόμος. Ὁ μολλὰς Ὀσμὰν (5) καὶ ὁ σέχης Ἀληδεδὲ, ὁ γεννηθεὶς ἐν Βοσνίᾳ καὶ τελευτήσας τὸν βίον ἐν Ζιγέθ, συνέγραψαν συγγράμματα ἐπιγραφόμενα Ἐ β α ἱ λ, τουτέστι περὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ περὶ τῶν ἐφευρετῶν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἀξιοὶ ἰδίας μνείας εἰσὶν ὁ σέχης ἱεροκῆρυξ Ἐμίρ, ὁ κατὰ πρῶτον ἀγορεύσας περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείας αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου καὶ κατὰ τῶν κακιῶν τῶν ἐν τέλει, καὶ διὰ τοῦτο ἐξορισθεὶς ἐνίστε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ σέχης Μεβλεβὶ ὁ ἀπὸ Γαλατᾶ, μεταφραστὴς εἰς τὸ τουρκικὸν τοῦ Μεσνεβὶ καὶ συνεχιστὴς αὐτοῦ διὰ προσθήκης ἐβδόμου τόμου, καὶ ὁ μέγας σέχης Σεμσεδδὶν ὁ ἀπὸ Σεβαστείας, ὁ ἐξυμνήσας τὸν Ἐβού Χανιφὲ καὶ θαρβύνας τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἐρλάου διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, τέλος ὁ σέχης Χουσεῖν Κεμαχανί, ὁ πεσὼν μαρτυρικῶς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ. Τῇ ὑστεραίᾳ τῆς τελευτῆς τοῦ Μωάμεθ, ἥτις ἔμμενεν ἀπόρρητος εἰς τὴν πόλιν, ὁ βεζύρης καϊμακάμης Κασίμ καὶ οἱ ἕτεροι βεζύροι ἐφρόντιζον περὶ συγκαλέσεως συμβουλίου, ὅτε ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος παρέστη τῷ διβανίῳ μετὰ χάττι

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1004 (1595).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1010 (1604).

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1009 (1600).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1010 (1601).

(5) Ἐτελεύτησε τῷ 1012. ἦν υἱὸς θεοῦ Σουλεϊμάν τοῦ Νομοθέτου.

σερίφ, περικεκλεισμένου, ὡς συνήθως, ἐν σηρικῷ ὑφάσματι. Ὁ καϊμακάμης ἠθέλησεν ἀναγνῶναι τοῦτο τὸ χάττι σερίφ, ἀλλ' ἦν δυσανάγνωστον. «Τίς ὁ δούς σοι τὸ γράμμα τοῦτο;» ἠρώτησε τὸν ἀρχιθαλαμηπόλον, «οὐδόλως ἐστὶ γεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ Παδισάχ.» Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος ἀπεκρίνατο. «Ἐλαβον αὐτὸ παρὰ τοῦ ἀρχιευνούχου μεταπεμφαμένου με.» Ὁ καϊμακάμης ἔδωκε τὸ χάττι σερίφ πρὸς τὸν ρεῖς ἐφένδην Χασανβεγζαδέ· ὁ δὲ ἀνέγνω κατ' ἰδίαν αὐτὸ τῷ Κασίμ. «Καϊμακάμ Πασᾶ, ἔγραφε τὸ χάττι σερίφ, ὁ πατήρ μου ἐτέλεσε τὸν βίον προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνέβην εἰς τὸν θρόνον· τήρησον τὴν τάξιν ἐν τῇ πόλει· ἐὰν συμβῇ ταραχὴ τις, ἀποταμῶ σου τὴν κεφαλὴν.» Λίαν ἐκπλαγεὶς ὁ καϊμακάμης ἐκ τοῦ παραδόξου τούτου ἀγγέλου, ἠγνόει τί ποιῆσαι, ἐπέστειλε δ' ἐπὶ τέλους τῷ κισλάραγα· «Ἐκομίσθη ἐμοί, τῷ ταπεινῷ θεράποντί σου, χάττι σερίφ, περὶ οὗ ἀδύνατόν ἐμοι κρίναι, εἰ ἐπέμφθη μοι πρὸς σπουδαῖον σκοπὸν ἢ ἀπλῶς μόνον πρὸς δοκιμασίαν. Εὐδόκησον λῦσαι τὴν ἀπορίαν μου.» Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος ἐπανελθὼν ἀμελλητί ἤγαγε τὸν καϊμακάμην εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα ὁ νέος σουλτάνος Ἀχμέτ, ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο υἱῶν τοῦ Μωάμεθ ⁽¹⁾, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς αὐλικοὺς τῆς ἐσωτερικῆς αὐλῆς. Ὁ καϊμακάμης ἐπεμψε παραυτὰ γραμμάτιον πρὸς τὸν μουφτί διὰ τοῦ τζαούσθαση, ἐκέλευσε δὲ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς αὐλῆς παρασκευάσαι τὰ πρὸς κηδεῖαν τοῦ ἀποθανόντος σουλτάνου ὡς καθήκοντα

(1) Οἱ υἱοὶ Μωάμεθ τοῦ Γ' ἦσαν ὁ Μαχμούτ, θανατωθεὶς τῇ 7 ζιλχίτζε (7 Ἰουνίου 1693), ὁ Τζιχαγγίρ, ἀποθανὼν παῖδion, ὁ Σελίμ ἀποθανὼν τῇ 3 ῥαμαζάν 1005 (20 Ἀπριλίου 1597). Ὁ Ἀχμέτ γεννηθεὶς τῷ 998 (1589), καὶ ὁ Μουσταφᾶς γεννηθεὶς τῷ 1000 (1594).

τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ. Σύναμα πάντες οἱ σύεδροι τοῦ διθανίου προσεκλήθησαν εἰς τ' ἀνάκτορα, ὅπου πρὸ τῆς ἐσωτερικῆς πύλης ἠγέρθη θρόνος, μηδενὸς τέως γιγνώσκοντος τὸν λόγον. Εὐθὺς δ' ὡς ὁ μουφτί καὶ οἱ βεζύραι συνηθροίσθησαν, ἐπορεύθησαν διὰ τῆς αὐλῆς τῆς χωριζούσης τὸ διβάνιον ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων, καὶ ἐτάχθησαν περὶ τὸν νεωστὶ ἐγερθέντα θρόνον. Παραυτὰ ἡ ἐσωτερικὴ θύρα τοῦ γυναικωνίτου, ἡ καλουμένη θύρα τῆς εὐδαιμονίας, ἠνεώχθη, ἐξῆλθε δ' ἔφηβός τις τεσσαρακαίδεκαετής, ὃς ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μελαίνην κυρθασίαν (σεμλέ), ἐχαιρέτισε δεξιὰ καὶ ἀρισερὰ καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον. Οἱ τζαοῦσαι ἐπευφήμησαν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας καὶ εὐτυχίας αὐτοῦ, ὁ δὲ μουφτί, ὁ καϊμακάμης, οἱ βεζύραι, οἱ καδιασκέραι καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν στρατευμάτων ἠσπάσθησαν τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου, ὃς μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην χαιρετίσας ἀμφοτέρωσε ἀπεχώρησεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Οἱ βεζύραι καὶ οἱ ἐν τέλει ἐκόμισαν ἀμέσως τὰς πενθίμους κιδάρεις, οἱ δὲ μὴ ἔχοντες τοιαύτας περιείλιξαν τὴν συνήθη κίδαριν διὰ μελαίνης ταινίας. Ὡς δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα πρὸς τὴν κηδεῖαν, ἐξετέθη ἡ σορὸς ἐπὶ ἀναβάθρου, μετὰ δὲ τὴν νεκρώσιμον εὐχήν, ἧς προῖστατο ὁ μουφτί, ὁ νέος σουλτάνος ἐπανῆλθεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Οἱ βεζύραι ἀπεκόμισαν τὸ φέρετρον εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ὁ δὲ νεκρὸς κατετέθη παρὰ τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς ἀναγινωσκομένου τοῦ Κορανίου, μετὰ δὲ τὴν τελετὴν διενεμήθησαν ἄφθονα ἐλέη τοῖς ἐνδεεσί καὶ ὀρφανοῖς. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Σουλεϊμάν καὶ Σελίμ τοῦ Β', οἵτινες μονογενεῖς ὄντες οὐκ ἐξετέλεσαν τὴν ἀδελφοκτονίαν, οὐδεὶς σουλτάνος ἐκηδεύθη μὴ παραπεμφθεὶς ὑπὸ τῆς πενθίμου ἀκολουθίας δολοφονηθέντων υἱῶν. Νῦν τὸ πρῶτον, ἀφότου Μωάμεθ ὁ Β' τὴν ὑπὸ Βαγιαζήτ τοῦ Ἰλδирιμ εἰσαχθεῖσαν ἀδελφοκτονίαν

κατέστησε νόμον τοῦ κράτους, ἀνέβη εἰς τὸν Ὀρόνον σουλ-
τάνος μὴ μιάνας αὐτὸν δι' ἀδελφικοῦ αἵματος. Ὅσον
σπουδαία ἐστὶν ἡ ἐξαίρεσις αὕτη διὰ τὴν ἐξέγερσιν τῆς
φιλανθρωπίας, τοσοῦτον χαρακτηρίζει τὸν ὀθωμανικὸν
τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τὰ ἥθη, ὅτι οὐδ' εἰς τῶν πολ-
λῶν Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων ἠξίωτε μνημονεῦσαι, ὅτι
ὁ Ἀχμέτ, ὁ πρῶτος φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐστὶν ὁ πρῶ-
τος σουλτάνος, ὃς παρέβη τὸν περὶ ἀδελφοκτονίας νόμον
μεγάλου προγόνου, Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ, καὶ ὅτι πρὸς
ἀσφάλειαν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἔχυσεν αἷμα ἀδελφῶν. Μένει
ἀμφίβολον, ἐὰν τόσον ἀξιεῖται παραβάσεως τοῦ περὶ ἀδελ-
φοκτονίας νόμου ὀφείλῃται τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Ἀχμέτ ἢ
τῇ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Μουσταφᾶ, εἰμὴ ἡ ἡλιθιότης τοῦ
Μουσταφᾶ, δι' ἣν ἐκρίθη πάντως ἀνίκανος πρὸς βασιλείαν,
διέσωζε τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καὶ εἰμὴ ἡ καθολικὴ σιγὴ τῶν ὀθω-
μανῶν ἱστοριογράφων ὑπεμφαίνει μᾶλλον ἀποδοκιμασίαν καὶ
σιωπηρὰν μομφὴν κατὰ τοιαύτης καινοτομίας. Ἐάν τις με-
ρίζεται πρὸς τὸν Ἀχμέτ τὴν ἀξίαν τῆς παραλείψεως τῆς
ἀδελφοκτονίας, οὗτος δύναται εἶναι ἡ μήτηρ αὐτοῦ, οὗτος
δύναται εἶναι ὁ πολὺς διδάσκαλος αὐτοῦ Μουσταφᾶς, βε-
βαίως ὅμως οὐχὶ ὁ καίμακάμης Κασίμ, ὃς ἀμέσως πρὸ τῆς
ταφῆς τοῦ Μωάμεθ καὶ μετ' αὐτὴν μάτην ἠτήσατο πρόσο-
δον πρὸς τὸν σουλτάνον ἐπ' ἐλπίδι τοῦ λαβεῖν τὴν σφραγίδα
τοῦ κράτους, πρὸς ὃν ὅμως οὐκ ἐπετράπη ἡ πρόσοδος, διότι
ἀντέστη αὐτῷ ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶς,
οὗ πρότερον μὲν ὠλιγώρει ὁ Κασίμ, νῦν δὲ οὐκ ἐδυνήθη
κτῆσασθαι διὰ δώρων (1).

(1) Ναῖμα, σ. 194 καὶ 195. Χασανεγζκεδὲ, φ. 122. Φεζλικὴ, φ. 122.
Ῥαουζατοῦλ ἑβράρ, φ. 191. Ἱστορία τοῦ Ἀβδουρράχμαν Ἐφέντη, φ. 40.
Πετσεβί. Χατζὴ Κάλφας, χρονολογικοὶ πίνακες. Πάντες οὗτοι οἱ ἱστοριογρά-
φοι τηροῦσιν ἀκραν σιγὴν περὶ τῶν καθ' ἑκαστα τούτων.

Ὁ μέγας βεζύρης Ἰαούζ Ἀλῆ Μαλκότης ἀφίκετο εἰς
 Κωνσταντινούπολιν τῇ ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς 27
 βασιλείας τοῦ Ἀχμέτ, παρακρῆμα δὲ προσεκλήθη προσ- Δεκ.
 ελθεῖν πρὸς τὸν σουλτάνον· ἐξελθὼν δὲ ἔλαβε θέσιν ἐν τῇ 1603
 αἰθούσῃ τοῦ διβανίου, ἐνθα συνεχάρησαν αὐτῷ οἱ βεζύραι
 καὶ οἱ καδιασκέραι. Τὸ πρὸς τοὺς στρατιώτας δῶρον ἐπὶ
 τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ ἡ αὐξήσις τῆς μισθοφορᾶς
 ἀνεβλήθη εἰς τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ, ἅτε φέροντος μεθ' ἑαυτοῦ
 τὸν αἰγυπτιακὸν φόρον δύο ἐτῶν, ἥτοι ἐν ἑκατομύριον
 καὶ διακοσίας χιλιάδας δουκάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατέλιπε
 καθ' ὁδὸν τὰς ἀποσκευὰς, ἀφίκετο δὲ μετὰ πολλῆς σπου-
 δῆς ἀπὸ τοῦ στενοῦ τοῦ Δίλου ἐν τῷ Κυανῷ κόλπῳ διὰ
 γαλέρας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐλήφθησαν ἐκ προκατα-
 βολῆς ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου ἑπτακόσιαι χιλιάδες δου-
 κάτων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ στρατοῦ.
 Ὁ Ἰαούζ Ἀλῆς κατόκησεν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ μεγάλου
 βεζύρου Σιαβούς, ἐκμετρήσαντος τὸ ζῆν τῷ ἀπιόντι ἔτει,
 ὁ δὲ Κασίμ συνήδρευσε ἐν τῷ διβανίῳ ὡς δευτέρος, ὁ δὲ
 Κούρδ Πασᾶς ὡς τρίτος βεζύρης. Ὁ σουλτάνος μετὰ 4
 πέντε ἡμέρας ἐπορεύθη μετὰ τῆς συνήθους πομπῆς εἰς τὸ Ἰαν.
 τέμενος τοῦ Ἑγιούπ, ἵνα περιζώσῃται τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ 1604
 τάφου τοῦ σημαιοφόρου τοῦ Προφήτου, μετὰ δ' ἑξ ἡμέρας
 ἡ σουλτάνα Σαφιγέ, μήμη τοῦ Ἀχμέτ, ἡ Βενετίς Βάφου,
 ἡ ἐπὶ ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἔτη διοικήσασα τὸ κράτος ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Μουράτ τοῦ Γ' ὡς σουλτάνα Χασεκί (πεφιλη-
 μένη) καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Μωάμεθ ὡς βασιλομήτωρ, ἀπεσάλη
 μετὰ πάσης τῆς ἀκολουθίας τῶν δούλων καὶ εὐνούχων
 εἰς τὸν παλαιὸν γυναικωνίτην, κατὰδικος τοῦντεῦθεν εἰς
 βαθυτάτην λύπην παρελθόντος μεγαλείου καὶ ἀρχῆς (1).

(1) Sultana madre uscita dal Saraglio per non tornare più. Ἰα-
 νουαρίῳ μηνί, 1604.

Ἡ ἀποχώρησις τῆς Βάφου συνεπηγάγετο τὴν ἀποχειροτονίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν λευκῶν εὐνούχων, ἥτοι τοῦ ἀρχιαυλάρχου τῶν ἀνακτόρων (καποῦ ἀγᾶ), καὶ τὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν μαύρων εὐνούχων, ἥτοι ἀρχιαυλάρχου τοῦ γυναικωνίου (κισλάραγα). Μετὰ μικρὸν ἐθανατώθησαν ὁ αὐλάρχης καὶ ἐπιμελητὴς τῆς σουλτάνης, τῆς ποτὲ δυνατωτάτης (1).

²⁵
^{1αν.}
1604 Ὁ Ἀχμέτ ἐπορεύθη τῇ προσεχεῖ Παρασκευῇ μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς τὸ τέμενος, τῇ αὐτῇ δ' ἐσπέρα περιετμήθη ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ μεγάλου βεζύρου· τοῦτό δ' ἐστὶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ ἱστορίᾳ τὸ μόνον παράδειγμα Ὀθωμανοῦ σουλτάνου περιτμηθέντος ἐπὶ τοῦ θρόνου. Τὴν ἐλαφρὰν ἀρρώστίαν, τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ τῆς ἐγχειρίσεως ταύτης, ἐπηκολούθησεν ἄλλη σπουδαιοτέρα, ἡ εὐλογία, ἣτις ἐπλήρωσε πρωτεύουσιν καὶ κράτος ἀνησυχίας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ νέου κυριάρχου· ὥστε τό γε νῦν ἡ τελετὴ τοῦ Βαϊράμ διήλθεν ἄνευ πομπῆς ἐν ἐλπίδι καὶ φόβῳ. Μετ' ὀλίγον ἐχάρη τὸ κράτος ἐπὶ τῇ ἀναρρώσει αὐτοῦ.

— Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ μεγάλου βεζύρου ἦν ἡ κατάργησις τῆς πωλήσεως τῶν καταλόγων τοῦ ἐπὶ τῶν παίδων φόρου, ὃς εἰσῆχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ πολέμου καὶ κατεπίεζε τοὺς ὑπηκόους. Ὁ φόρος οὗτος τῶν παίδων, ὃς ἦν ἄλλοτε ἐκ δέκα ἄσπρων πλέον τοῦ συνήθους φόρου, εἰσεπράττετο ὑπὸ γραμματέως καὶ ἐπόπτου τῶν ἐπτακοσίων εἴκοσι μουλαζίμ (ἥτοι τῶν δοκίμων τῶν ἐξ ἰλῶν τῆς ἐφίπτου φρουρᾶς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν σημαιῶν). Κατὰ τὸν πόλεμον ἡ εἰσπραξις ἐπωλήθη, ὑπὸ δὲ τῶν ἀγοραστῶν ηὐξήθη ἐπὶ τὸ ἐπαχθέστερον. Ἐπανα-

(1) Il Capiaga della regina vecchia e Capiccaia sono strangolati et la loro facolta e denari confiscati. Ὁκτωβρίῳ μηνί, 1604.

γαγόντος τοῦ μεγάλου βεζύρου τὸν φόρον τοῦτον εἰς τὸ ἀρχαῖον μέτρον, οἱ σπαήδες τῆς 'Ρούμελης καὶ τῆς 'Ανατολῆς ἀπήτησαν ἵνα μερίσωνται τὰς προσόδους πρὸς τοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ. Εἰ καὶ οὗτοι ἐπεκαλοῦντο τὴν ἐπαχθεστέραν καὶ πάντοτε ἐν ἐνεργείᾳ ὑπηρεσίαν αὐτῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ὁ μέγας βεζύρης ὁμως ἕνεκα τοῦ πολέμου ἠναγκάσθη κελεῦσαι γενικὴν ἰσομοιρίαν.

Ἄμα τῷ ἔαρι ἐπανελήφθησαν τὰ πολεμικὰ ἔργα, καὶ χάττι σερίφ ἀνηγόρευσε τὸν καπετὰν Πασᾶν Κιγάλαν ἀρχιστράτηγον τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας, τὸν δὲ μέγαν βεζύρην 'Ιαοῦζ 'Αλῆν τῆς εἰς Οὐγγρίαν. Ἄλλ' οὗτος, μὴ ἐπιθυμῶν καταλιπεῖν τὴν πρωτεύουσαν, ἠρώτησε τοὺς συνέδρους τοῦ διβανίου ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, εἰ μὴ ἦν συνετώτερον ἵνα μείνῃ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὅπως ἀπὸ τοῦ μέσου δύνηται φροντίζειν περὶ τῶν ἀναγκαίων τοῦ ἐν τῇ 'Ανατολῇ καὶ Δύσει πολέμου. Πάντες οἱ παρεστῶτες, μαντευόμενοι τοὺς ἀποκρύφους αὐτοῦ σκοποὺς, συνετάχθησαν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ, πλὴν τοῦ χότζα Μουσταφᾶ, εἰπόντος αὐτῷ κατ' ἰδίαν, ὅτι ὁ πρὸς τὴν Οὐγγρίαν πόλεμος εἶχεν ἀνάγκην τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦ 'Ιαοῦζ Πασᾶ ἀνεγκόντος πρὸς τὸν σουλτάνον τὴν ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ συμβουλίου δηλωθεῖσαν γνώμην, ὁ 'Αχμέτ ἀπεκρίνατο· «Αἶα» ἐπάναγκές ἐστιν, ἵνα σὺ αὐτὸς ἀγάγῃς τοὺς στρατοὺς ἐπὶ τοὺς ἀπίστους· παρασκευάσθητι οὖν τάχιστα καὶ ἐκστράτευσον.» Μετὰ τοῦτο ἔγνω ἐκστρατεῦσαι ὑποφαίνοντος τοῦ ἔαρος· ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ἀντικατέστησε τοὺς πρώτους ἀξιωματικούς τῶν οὐλεμάδων καὶ τῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν ⁽¹⁾ διὰ τῶν δημιουργη-

(1) Ἀνέδειξε καθιασκέρην τῆς 'Ρούμελης τὸν 'Εσσὰδ 'Εφέντην ἀντὶ τοῦ

μάτων αὐτοῦ· ἀλλὰ τινες τῶν μεταβολῶν τούτων ἔβλαψαν αὐτόν. Οἱ γογγυσμοὶ τῶν γενιτσάρων ἦσαν αἰτία τῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαιρέσεως τοῦ ἀγᾶ αὐτῶν (1). Ὁ καϊμακάμης, ὁ ἀποβαλὼν τὴν ἐλπίδα περὶ τῆς μεγάλης βεζυρίας καὶ ὁ μὴ ὁμονοῶν ἄλλως πρὸς τὸν Ἰαούζ Πασᾶν, ἠτήσατο τὴν διοίκησιν τῆς Βάσρας· ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας βεζύρης ἔδωκεν αὐτῷ τὴν τοῦ Βαγδάτ ἀντὶ τῆς αἰτηθείσης, ὁ καϊμακάμης ἤρνεϊτο ἐπὶ μῆνας ἀπελθεῖν, ἕως οὗ ἀναγκασθεὶς ἀπῆλθε μὲν τῆς Χρυσουπόλεως, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τοῦ Γενισέρ, ὅπου αὐθαιρέτως διήρπαζε καὶ ἡργυρολόγει. Ὁ Χασάν Πασᾶς, πρῶν διοικητῆς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, καὶ ὁ Σοφῆ Σινὰν Πασᾶς ἐκλήθησαν συνεδρεῦειν ἐν τῷ διβανίῳ ὡς βεζύροι, ὁ δὲ Μουράτ Πασᾶς ὡς διοικητῆς τῆς Βούδης ἔλαβε τὰς ὠρισμένας συνήθως προσόδους τῇ βεζυρίᾳ. Ὁ Δελι Χουσεῖν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἀσίας, ὃς διαπεραιούμενος ἀπὸ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην, ἐβρίψεν εἰς τὴν θάλασσαν πλοίαρχόν τινα καὶ ἐν Καλλιπόλει διεπράξατο φόνους καὶ λαφυραγωγίας, καὶ ὃς κατὰ τὴν εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείαν ἀπέδειξεν, ὅτι περὶ ὀλίγου ἐποίητο τὰ προστάγματα τοῦ σερασκέρη Αἰλᾶ Μωάμεθ Πασᾶ, ἀπήτησε νέαν ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ μετὰθεσιν εἰς Τεμεσβάρ ἀπὸ Βοσνίας, ἥτις ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν βιῶν αὐτοῦ ἐστασίασε. Οἱ κάτοικοι τοῦ Βόσνα Σαράϊ

Διαμᾶτ, τὸν δὲ Ἰαγιά δικαστὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀντὶ τοῦ Καφζαδὲ, τὸν δὲ Μουσαφᾶ Πασᾶν, υἱὸν τῆς Ῥαζιγέ, ἀνέδειξε διοικητὴν τῆς Δαμασκοῦ, τὸν Φερχὰδ Πασᾶν τοῦ Χαλεπίου, τὸν Νασούχ Πασᾶν τῆς Σεβαστείας, τὸν Χατζῆ Ἰβραῖμ τῆς Αἰγύπτου, τὸν δὲ Μωάμεθ, υἱὸν τοῦ Σινὰν Πασᾶ, τῆς Καραμανίας.

(1) Ἡ ἀναρρῆ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ λέγει· Sollevazione dei Gianizari nel divano, non avendo voluto mangiar con gettar le viande eolli piedi sotto sopra, l' aga ed altri deposti. Μαρτίῳ μηνί, 1604.

ἀπέκτειναν τὸν κιαγιά ἡ τοποτηρητὴν τοῦ Δελί Χουσεῖν, ἐμβαλόντα εἰς τὸ δεσμοκτήριον βυρσοδέψην, καὶ ἐνέπρησαν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, οἱ δὲ τῆς Βανυαλούκας τὸν ἐπιμελητὴν (μουτετελίμ) αὐτοῦ. Ὁ κιαγιά τοῦ Δελί Χουσεῖν, πεμφθεὶς πρὸς τὸν Λαλὰ Μωάμεθ ἵνα ποιήσῃται λόγον περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, συλληφθεὶς κατείχετο παρὰ τῷ σερασκέρῃ, ἡ ἐπιθυμία ὁμως τοῦ Χουσεῖν ἵνα λάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ Τεμεσβάρ ἐπληρώθη.

Ὁ σάχης Ἀβθὰς μετὰ τὸν φόνον τοῦ πρεσβευτοῦ ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἐριβάν ἐστενοχώρησε τοσούτον τὴν πόλιν δι' ἑξαμήνου πολιορκίας καὶ ἀποτροπῆς τοῦ ὕδατος, ὥστε ἐλαττωθείσης τῆς φρουρᾶς εἰς πεντακοσίους ἀνδρας, ὁ Σερίφ Πασᾶς παρεδόθη ἐπὶ ἐλευθερίᾳ ἐξόδῳ. Ὁ σάχης ἐδέξατο ἐν ῥωγάδι σκηνῇ αὐτόν τε καὶ τὸν δικαστὴν τοῦ Ἐριβάν, περιμείναντας ἐπὶ πολὺ ἐν τῷ προσκηνίῳ. Ὁ Ἀβθὰς ἐκάθητο ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ διβανίου ἐπὶ κακοῦ τάπητος, ἔχων ἐκ δεξιῶν μὲν τοὺς χάνας τοῦ βασιλείου, ἐξ εὐωνύμων δὲ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γεωργίας, ἄλλοτε συμμάχους τῶν Ὀθωμανῶν, τὸν Ἀλέξανδρον Λεβέντ καὶ τὸν Γιουργίν, υἱὸν τοῦ Λαουρσαῦβ⁽¹⁾, τοῦ ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθειργμένου, μετὰ τοῦτον ἦν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, βεγλέρβεγης τῆς Ταβρίδος, ὁ Γαζί Κούρδ, βέγης τοῦ Σελμάς, ὁ ὑποκαύσας τὸν πόλεμον τοῦτον, ὃν ἐκάθησεν ἐξ ἀνάγκης ὁ Σερίφ Πασᾶς. Συνδιαλεχθεὶς τούτῳ ἐπὶ μακρὸν ἀλαζονικῶς ὁ σάχης, εἶπεν εἴτα τῷ δικαστῇ· «Πῶς σὺ ἀνὴρ λόγιος καὶ συνेतὸς παρέλιπες τὴν εὐκαιρίαν τοῦ κτήσασθαι τιμὴν καὶ

(1) Nipote di Simon Giorgiano ricusa di farsi Turco.—Casnedar elletto per portar la lettera Imperiale a la Signoria con titolo maggiore di Ciaus. Φεβρουαρίου μηνί, 16 4.

πλούτης» Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· «Ἐπεὶ περ τοῖς πιστοῖς ὑπηρέταις προσήκει θῆναι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν ζωὴν ὑπὲρ τοῦ κυρίου αὐτῶν, οὐ προτεδόκων τυχεῖν φόγου.» Ὁ Ἀβδάς, τιμῶν τὴν τε ἀπόκρισιν καὶ τὸν ἄνδρα, ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἀπελθεῖν κατὰ τὰ διωμολογημένα· εἶτα δὲ, στραφείς πρὸς τοὺς αἰχμαλωτισθέντας πρό τινος οὐλεμάδας, εἶπεν· «Ὑμεῖς οἱ ἐκδόντες φετθάν, καθ' ὃν φόνος Πέρσου ἀντάξιός ἐστιν ἑβδομήκοντα ἀπίστων!» καὶ ἐκέλευσε τὸν θάνατον αὐτῶν διὰ φρικωδεστάτων βασάνων. Διοικητὴς τοῦ Σιρβάν ἦν τότε τὸ δεύτερον ὁ υἱὸς τοῦ Κιγάλα Μαχμούτ, ἀφ' οὗ χρόνου ὁ ἀντ' αὐτοῦ κατασταθεὶς Ἀλατζαατλοῦ Χασάν (Γ), πρὸς ὃν οἱ κάτοικοι τοῦ Ἐρζερούμ ἐφραξαν τὰς πύλας, ἐτελεύτησεν ὀλίγον ὕστερον ἐν Σιρβάν οὐχὶ ἄνευ ὑποφίας, ὅτι ἐφαρμακεύθη ὑπὸ τοῦ Μαχμούτ.

Ὁ σάχης Ἀβδάς κατέλαβε τὸ Σαμαχί καὶ τὸ Σιρβάν, πάντες δὲ οἱ κάτοικοι τῆς κώμης Σεϊκλοῦ κατεπτάγησαν, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν κατεπιέσθησαν ὑπὸ τὰς ἀμάξας ἐν ταῖς ἄλοις. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἐριβάν ἀνέθηκε τῷ χάνη Ἐμιργοῦν τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀκτζεκαλαὰ καὶ τοῦ Κάρς. Ὁ Ἐμιργοῦν ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τοῦ Ἀκτζεκαλαὰ καὶ μετώκισε πάντας τοὺς Ἀρμενίους κατοίκους εἰς Ἰσφαχάν. Ὁ Ἰαλαϊθέγης Κεναάν, ὃς παρηγγέλθη ὑπὸ τοῦ φρουράρχου τοῦ Κάρς διεξελθεῖν τὴν χώραν χάριν αἰχμαλώτων, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἐμιργοῦν, ὁ δὲ, θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τηλεβόλου, χωνευθέντος ἐν Ταβρίδι ὑπὸ τοῦ ἀντιστρατήγου τοῦ πυροβολικοῦ, ἀνέρριψεν εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ Ἐμιργοῦν ἀνεδείχθη διοικητὴς τοῦ Ἐριβάν, αὐτὸς δ' ὁ σάχης ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ Κάρς, μεθόριον φρούριον τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς τὴν Γεωργίαν, καὶ ὑπέταξεν αὐτό. Ὁ Καρακὰς Πασᾶς ἐνεκαρτέρησεν ἐν Ἀχίσκα· μαθὼν δὲ παρὰ τῶν Ἀρμενίων, ὅτι αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐγκλεισθεῖσαι ἐν

ξενῶνι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐξυβρίζοντο, ἐπέπεσε πρὸς τὸν
 ξενῶνα, κατέσφαξεν αὐτοὺς καὶ ἔπεμψε τὰς κεφαλὰς
 αὐτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Κιγαλιζαδὲ ἐπορεύθη ¹⁵
 εἰς τὰ περσικὰ μεθόρια ὡς ἀρχιστράτηγος· εὔρε δὲ περὶ ¹⁶⁰⁴
 τὸ Ἐρζερούμ τὸν Καραχὰς Ἀχμέτ, συνέταιρον τοῦ Δελὶ
 Χουσεῖν, ἐλθόντα εἰς προὔπάντησιν αὐτοῦ, καὶ παρέσχεν
 αὐτῷ συγγνώμην τῆς προτέρας ἀνταρσίας καὶ τὴν διοί-
 κησιν τοῦ Τζιλδίρ. Ἐνταῦθα ὁ διοικητὴς τοῦ Ἐρζερούμ,
 ὁ Κεζέ Σεφέρ, ὁ διάδοχος Χασάν τοῦ Ὀρολογοποιοῦ, ἀπο-
 θανόντος πρὸ μικροῦ, καὶ ὁ Ἀχμέτ Πασᾶς, βεγλέρβεγης
 τοῦ Βάν, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Κιγάλα, μόλις δὲ ὁ ὀθωμα-
 νικὸς στρατὸς ἀρχομένου Νοεμβρίου μὴνὸς ἀφίκετο πρὸ ⁸
 τοῦ Κάρς, ἐνθα ὁ σερασκέρης περιέμενε τὸν εἰς ἐπίδρο- ^{Νοεμ.}
 μὴν ἐκπεμφθέντα Καραχὰς Πασᾶν. Μάτην ὁ Σεφέρ Πασᾶς
 ἠτήσατο ἵνα ἀνατεθῇ αὐτῷ ἡ καταδίωξις τοῦ σάχη, ὃν
 ὑπέσχετο παρὰδῶσειν αὐτῷ δεσμώτην· ὁ Κιγάλας ἠρνήθη
 πᾶν κίνημα πρὶν ἢ ἔλθῃ ὁ Καραχὰς, ὃς ἀφίκετο εἰς τὸ
 στρατόπεδον μόλις ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. Πάσης τῆς
 χώρας σπανιζούσης σιτίῳ, τοῦ δὲ σάχη ἀποχωρήσαντος
 ἐπὶ τινα χρόνον εἰς Ταβρίδα, ὁ Κιγάλας ἔγνω ἀπελθεῖν
 εἰς Σιρβάν, ὅπου ἦν διοικητὴς ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἀλλ' οἱ ἀξιω-
 ματικοὶ τοῦ στρατοῦ ἀντέστησαν πρὸς τὴν βουλὴν ταύτην,
 εἰπόντες αὐτῷ· «Ὅταν ἀρχῇς στόλων, πλέεις εἰς Μεσσή-
 νην ὅπως ἐπισκεφθῇς τὴν σὴν μητέρα, νῦν δὲ ἀρχῶν πε-
 ζικῆς δυνάμεως θέλεις ἀγαγεῖν εἰς Σιρβάν αὐτὴν πρὸς
 ἐπίσκεψιν τοῦ υἱοῦ. Ὁ σάχης φεύγει καὶ οὐ περιμένει
 ἡμᾶς· μάταιον τὸ καταδιῶξαι αὐτόν· ἡ πολιορκία τῆς
 Ταβρίδας πρὸς οὐδὲν χρήσιμος· ὁ χειμὼν ἐγγὺς καὶ ἐπι-
 θυμοῦμεν διαχειμάσαι ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ῥούμ (ἐν Μικρᾷ
 Ἀσίᾳ).» Ὁ Κιγάλας εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ σάχης ἦν σχεδὸν
 ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ ὅτι ἡ τερπνὴ χώρα τοῦ Γεντζέ

καὶ Καραβάγ παρείχεν αὐτοῖς μείζονα ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων καὶ κρείσσονα χειμάδια ἢ τὸ Ῥούμ. Πάντα εἰς μάτην. Κατέρριψαν τὴν σκηνὴν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἠνάγκασαν καταλιπεῖν τὴν εἰς Σιρβάν πορείαν. Ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Ἐρζερούμ Σεφέρ Πασᾶς, ὁ τῆς Σεβαστείας Ἀχμέτ Πασᾶς καὶ ὁ Ἀλατζαατλού Χασάν Πασᾶς ἠτήσαντο ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτοῖς καταδιῶξαι τὸν σάχην· ἀλλὰ μάτην. Ὁ Κιγάλας διεχείμασεν ἐν Βάν παρὰ τὰς ἀντιβῶσεις τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες συνεβούλευον αὐτῷ ἵνα μεταβῇ εἰς Χαλέπιον ἢ εἰς Ἀμιδα, ἐπειδὴ ἦν τέως ἀνήκουστον ἵνα σερασκέρης διαχειμάσῃ ἐπὶ τῶν μεθορίων. Ὁ Ἀχμέτ Πασᾶς ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Βάν ἐν ταῖς χεραῖ τοῦ ἱατροῦ Κιγάλα, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ Ἀλῇ Πασᾶ. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Πέρσαι ἐπέδραμον μέχρι τῶν τειχῶν τοῦ Βάν. Μεταμεληθεὶς, ἀλλ' ὀφέ, ὁ Κιγάλας, ὅτι διεχείμαζεν ἐνταῦθα, ἀπῆλθε διὰ τῆς λίμνης τοῦ Βάν εἰς Ἀαδιλτζουθάζ, ἐντεῦθεν δ' ἐπανέκαμψεν εἰς Ἐρζερούμ. Μαθὼν ὁ σάχης τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κιγάλα, ἐστράτευσε καὶ ἐπολιόρχησε τὸ Βάν· ἀλλὰ μετὰ ματαίαν τεσσαρακονθήμερον διαμονὴν περὶ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ κατῃσχυμένος ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ ἀτελεσφορήτῃ προσβολῇ τοῦ ὀχυροῦ φρουρίου Μεκκού, ὃ ἐπεχείρησε καταλαβεῖν.

Ἀρχομένου τοῦ ἔαρος τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ μέγας βεζύρης ἐξῆλθεν ἐπὶ τέλους τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν εἰς διοικητὴν τῆς Βοσνίας ἀναγόμεναι τοῦ καϊμάκαμη Ἀφίζ Πασᾶ καὶ τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἀπόδειξιν τοῦ Σινάν Πασᾶ. Ὁ σουλτάνος ἐβλεπε τὴν ἐξοδὸν τῶν στρατευμάτων ἀπὸ τοῦ μεγάρου τοῦ Χαλκαλοῦ, τοῦ πρώ-

30
Μαΐου
1804

του ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σταθμοῦ, ἔνθα ὁ μέγας βεζύρης κατέξευξεν ἤδη περιμένων παρὰ τῶν ἀνα-

κτόρων τὰ ἀναγκαῖα τῷ πολέμῳ αἰτηθέντα χρήματα· ἀντί δὲ τούτων ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου τὸ λακωνικὸν τοῦτο αὐτόγραφον· «Ἐὰν ἀγαπᾷς ζῆσαι, αὖριον ἀπέρχῃ.» Ὁ Ἰαούζ Ἀλῆ ὑπήκουσε τῷ αὐστηρῷ προστάγματι· ὅτε δὲ τῇ πρῳᾷ ἐξεστράτευσεν διεθρυλλήθη, ὅτι ἕτερον σουλτανικὸν αὐτόγραφον μετεκαλεῖτο τὸν Ἀφίζ Πασᾶν ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, ἐνθα κατέλυεν, εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς καῖμακάμην. Ὁ Ἀφίζ Πασᾶς, ἅμα ἐπανεληθὼν οἴκαδε, συνεκάλεσε συμβούλιον εἰς τὴν ἐπιούσαν προσκαλέσας εἰς αὐτὸ καὶ τὸν Σοφῆ Σινάν· «Ἀπέστειλέ σε ὁ μέγας βεζύρης;» ἠρώτησεν ὁ Σινάν τὸν κομιστὴν τῆς προσκλήσεως τζαούσην· «Οὐχί, ἀπεκρίνατο οὗτος, ἀλλ' ὁ Ἀφίζ Πασᾶς.—"Ἔστιν ἴσως καῖμακάμης;—Μάλιστα.» Παραυτὰ ὁ Σινάν μετὰ πάσης ἀδιαφορίας πρὸς τὰ ἐγκόσμια, ἣν δηλοῖ τὸ ἐπώνυμον Σοφῆ, ἐπορεύθη συγχαρήσων τῷ νέῳ καῖμακάμῃ. Τὸ πρῶν ὁ Ἀφίζ Πασᾶς μετὰ τὸ διδάνειον ἐπεμψεν ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον παρακαλῶν ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ ἀπελθεῖν εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον καὶ ἐπισκέψασθαι τὸν μέγαν βεζύρην κατὰ τὴν εὐπρέπειαν τὴν ἀρμόζουσαν τῷ νέῳ καῖμακάμῃ· ὅτε δ' ἐσφράγιζε τὴν ἀναφορὰν ταύτην, ἐνέβαλεν ἐν αὐτῇ γραμμᾶτιον, δι' οὗ ἦται παρὰ τοῦ σουλτάνου αὐτόγραφον συστατικὸν πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην πρὸς ἀσφάλειαν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὁ Ἀφίζ Πασᾶς, ἀντί τοῦ ἀπελθεῖν ἀμελλητί εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔμεινεν οἴκοι. Τοῦτο ἐξέπληξε πάντας ὅσοι ἐγίνωσκον, ὅτι ἀνήγγειλε τὴν εἰς τὸ στρατόπεδον ἀναχώρησιν καὶ ὅτι τῇ ἐπαύριον ἔμελλεν ἐπανελθεῖν ἐκ Χαλκαλοῦ ἵνα παραστῇ τῷ διδανίῳ. Ὁ κιαγιά τοῦ φίλου αὐτοῦ, διδασκάλου τοῦ νέου ἡγεμόνος, ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν ἀπέτρεψε τοῦ ἐπισκέψασθαι τὸν μέγαν βεζύρην ἐνεκα τῆς γνωστῆς βιαιότητος αὐτοῦ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀλαλός τις,

Κιλί τοῦνομα, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ, ὅτι ἐπορεύετο εἰς τὸν μέγαν βεζύρην μετ' ἐπιστολῆς τοῦ σουλτάνου, ποιῶντος αὐτὸν ὑπεύθυνον εἴτι συνέβαινε τῷ καϊμακάμῃ. Τότε ὁ Ἀφίζ ἐπορεύθη εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφόδως· εὔρε δὲ αὐτὸν ἐν Τζαταλτζέ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοῦ χότζα Μουσταφᾶ ὁ μουφτί Ἐβουλμεϊαμὶν ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν διὰ τὴν πρὸς τὸν πρότερον καϊμακάμην φιλίαν, διεδέξατο δ' αὐτὸν αὖθις ὁ Σανολλάχ, ὃς ἐν τῇ ἐσχάτῃ στάσει τῶν σπαήδων ἐξέδωκε φετῶν ἐπιτρέποντα τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου βεζύρου, εἴτα δὲ κρυβεῖς διέφυγε τὴν καταδίκην τῆς εἰς Ῥόδον ἐξορίας. Ὁ μέγας βεζύρης, νοσήσας κατὰ τὴν πορείαν, ἐτέλεσε τὸν βίον ἐν Βελγραδίῳ. Ἡ σφραγὶς τοῦ κράτους ἐχομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐδόθη τῷ καϊμακάμῃ Ἀφίζ Πασᾶ· ὁ δὲ, γνοὺς ἱκανῶς ἐκ τῆς ἀτυχοῦς μάχης τῆς Νικοπόλεως πάντας τοὺς κινδύνους τῆς κατὰ τὰ οὐγγρικά ὅρια ἀρχιστρατηγίας, ἠρνήθη τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην τιμὴν, ὁ δὲ χότζας τῶν ἡγεμονοπαίδων Μουσταφᾶς, ὃν ἠρώτησεν ὁ σουλτάνος, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἀξιώτερος τῆς μεγάλης βεζυρίας ἢ ὁ Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶς, τέως ἀρχηγὸς τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων περὶ τὰ μεθόρια· διότι ὁ ἐν Οὐγγρίᾳ πόλεμος χρήζει τῆς παρουσίας τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἐπειδὴ δ' οὗτος τῷ ἀπιόντι ἔτει οὐκ ἤρχε τῆς ἐκστρατείας, ὁ χάνης τῶν Τατάρων ἀπεχώρησεν οἰκαδὲ, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο ἐπέμφθη ὁ ἀποθανὼν μέγας βεζύρης ἐκεῖ. Μετὰ ταῦτα ἡ σφραγὶς ἐπέμφθη πρὸς τὸν Λαλὰ Μωάμεθ Μουσταφᾶν. Ὁ δὲ ἐφρόντισε κατ' ἀρχάς περὶ τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Φοιλδθάρ καὶ Ἀδονῦ, ἀφικόμενος δὲ εἰς Βούδαν ἐξευξεν αὖθις τὴν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καταλυθεῖσαν ἐκ πλοίων γέφυραν. Ἐπολιόρχησεν εἴτα τὸ Βαίτζεν· ἀλλ' ἡ φρουρὰ τοῦτου, ἐμπρήσασα καὶ

25
Σεπτ.
46) 4

ἐγκαταλείψατα αὐτὸ, κατέφυγεν εἰς Στριγόνιον, ὅπου καὶ αὐτὸς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐστρατοπέδευσε. Οἱ ὕετοί καὶ ἡ χιών, οἱ ἀναγκάσαντες τῷ ἀπιδόντι ἔτει τὸν ἀρχιδούκα Φερδινάνδον εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Κανίσσης, ἡνάγκασαν καὶ νῦν τὸν ἀρχιδούκα Μαθίαν καὶ τὸν μέγαν βε-¹⁸
ζύρην ἵνα λύσωσιν ὁ μὲν τὴν πολιορκίαν τῆς Βούδης, ὁ ^{Οκτ.} 1604
δὲ τὴν τῆς Πέστης καὶ τοῦ Στριγονίου. Ἡ ἀποτυχία τῆς τελευταίας ταύτης πολιορκίας ἀπεδόθη κατὰ τὸ πλεῖστον τῇ ἀμελείᾳ καὶ ἀνανδρίᾳ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Νακ-
κὰς Χασὰν Πασᾶ, ὃς οὐδ' ἅπαξ ἐφάνη ἐν ταῖς τάφροις. Ὁ μέγας βεζύρης οὖν κατέλιπε τὸν Τοκταμίς Γιράϊ, υἱὸν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων Γαζι Γιράϊ, τὸν ἀντικατα-
στήσαντα τῷ ἔτει τούτῳ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐν τῷ ὀθω-
μανικῷ στρατοπέδῳ, πρὸς πόρθησιν τῆς χώρας, ἐφρόν-
τισεν εἰσαγαγεῖν σιτία εἰς τὰ φρούρια καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Βελγράδιον, ἐνθα ἀφίκετο ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου μη-²⁵
νός. Ἐν Βούδῃ χίλιοι ἀπεστρατευμένοι γενίτσαροι ἐνε-^{Νοεμ.}
γράφησαν κατὰ τὸ Κανοὺν ἐν ταῖς ἱλαῖς τῶν ἐφίππων φρουρῶν τῶν σημαιῶν καὶ τῶν σωματοφυλάκων μετὰ ἡμερησίας μισθοφορᾶς ἐξ ἄσπρων. Τῷ ἔτει τούτῳ ἡ Πύλη ἀνενέωσε τὰς συνθήκας πρὸς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Βενετίαν (1). Ὁ πρεσβευτὴς Βόνος ἔλαβε δίπλωμα αὐτοκρατορικὸν ἐκ δεκατριῶν ἄρθρων, ἔχον ἰσχὺν συνθήκης, ὑπὲρ τῆς ναυτιλίας, ἐμπορίας καὶ τῶν Βενετῶν προξένων (Δ)· μετὰ τινὰς δὲ μῆνας ὁ πρεσβευτὴς Μοσενίγος ἀνενέωσε τὴν ἀρχαίαν συνθήκην καὶ ἐπεκύρωσε τὰς πρὸς

(1) Capitulazioni di Francia e d' Inghilterra colla Porta rinovata. Ἰουνίου μηνί, 1604. Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ καὶ Φλασσάν, Β, ἔτει 1604. Ναϊμά, Α, σ. 279, καὶ Μεζχράϋ, σ. 1804.

τὸν Βόνον ἀπονεμηθείσας νέας προνομίας (1). Ὁ Σονιλάκ, διάδοχος τοῦ Βρεβέ, ἡτήσατο ἐπανόρθωσιν τῶν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ζημιῶν (2). Ὁ Μουσταφᾶ τζαούσης ἐπέμφθη ὡς πρεσβευτῆς εἰς Βενετίαν ἵνα ἀναγγείλῃ πρὸς τὴν Γερουσίαν τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Ἀχμέτ τοῦ Α' (3), ὁ δὲ Μοσενίγος ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν συγχάρησων ἀπὸ μέρους τῆς δημοκρατίας τῷ σουλτάνῳ, ἐπανῆλθε δὲ οἰκαδὲ μετὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς νέας συνθήκης. Εὐθὺς ὕστερον ὁ τζαούσης Μωάμεθ ἐνετάλη ἀπελθεῖν εἰς Βενετίαν πρὸς διάλυσιν τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ Ῥαγούσης καὶ Βενετίας διαφορᾶς περὶ τῆς κυριότητος τῆς πετρῶδους νήσου Λαγόστας (3). Τότε ἀντηλλάγησαν πολλαὶ ἐπιστολαὶ μεταξὺ Πύλης καὶ δημοκρατίας (E).

Τὰ ἐξῆς συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγχρόνως πρὸς τὰ τῆς τελευταίας εἰς Οὐγγρίαν ἐστρατείας. Κατὰ τὰς πανταχόθεν ἀφικνουμένας μομφὰς κατὰ τῶν διαπρασσομένων ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπὸ τοῦ Κασίμ Πασᾶ, πρῶτην καϊμακάμη, κακώσεων, ὁ βοσταντζήβασης ἐπέμφθη μετὰ σουλτανικῶν αὐτογράφων πρὸς ἀποκεφάλισιν αὐτοῦ. Προβλέπων ὁ Κασίμ Πασᾶς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποδημίας τοῦ βοσταντζή, διέφυγε τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον, ὁ δὲ ἀπόστολος τοῦ σουλτάνου ἐπανῆλθεν ἄπρακτος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διὸ ἀντ' αὐτοῦ ἐπέμφθη μετ' αὐτογρά-

(1) Capitulazione di S. Ahmet I. portata dal Ambasciadore Zuane Mocenigo. Τζεαμαζιούλ ἀχίρ 1008 (λήγοντος Νοεμβρίου 1604). Ἐν τοῖς βενετικαῖς ἀρχείοις εὑρηταὶ καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου, 28 Φεβρουαρίου, πρὸς ἀπόκρισιν τῆς τοῦ πρεσβευτοῦ Βόνου.

(2) Φεβρουαρίῳ μηνί, 1604.

(3) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1603.

(4) Ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ καϊμακάμη Ἀφίζ Ἀχμέτ Πασᾶ πρὸς τὸν δοῦκα περὶ τῆς Λαγόστης. Μαΐῳ μηνί, 1604.

φων ὁ κιαγιά τῶν βοσταντζίδων Δερβίς Ἀγᾶς, ἀπολαύων τῆς ἰδίας πίστεως τοῦ βασιλεύοντος Ἀχμέτ καὶ οὕτω μέγαν δυνάμενος ἐν πᾶσι. Τὸ νέον αὐτόγραφον μετεκαλεῖτο εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν πρῶτον καϊμακάμην ὡς τοιοῦτον τὸ δεύτερον καὶ ἡγγυᾶτο δι' ἱερωτάτων ὄρκων τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ. Ὁ Κασίμ ἐνέπεσεν εἰς τὴν ἐνέδραν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλειτούργησε τῶντι ὡς καϊμακάμης ἐπὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρας ὥρας. Τρεῖς αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ τοῦ σουλτάνου ἔπεισαν αὐτὸν, ὅτι ἀνεκτέτατο ὅλως τὴν πίστιν αὐτοῦ. Τῇ ὑστεραίᾳ μεταπεμφθὲς αὐτὸν ὁ Ἀχμέτ ἠρώτησεν ἐν ἀθρόῳ διδανίῳ καὶ παρόντων τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ μουφτί, διατί δις ἡρνήθη ὑπακοὴν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ. Σιγήσαντος δὲ τοῦ Κασίμ, ἐζήτησε προφορικὸν φετῶν, κηρύσσοντα νόμιμον τὴν θανάτωσιν τοῦ δυστυχικοῦ καϊμακάμη. Τοῦ δὲ μουφτί ἐκδόντος τοιοῦτον φετῶν, οἱ βοσταντζίδες ἐπὶ τῷ νεύματι τοῦ Ἀχμέτ συνέλαβον τὸν Κασίμ καὶ ἀπέταμον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸ πτώμα αὐτοῦ περιαχθὲν πρὸς θεᾶν διὰ τῆς πόλεως ἐφ' ἵππου, κοπραγωγοῦντος συνήθως, ἐρρίφθη εἰς τὸν βόθρον τῆς πόλεως. Ὁ σουλτάνος ἀνέδειξε καϊμακάμην τὸν Σαρικτζὶ Μουσταφᾶν (Μουσταφᾶν τὸν κιδαρποῖον) εἰπὼν αὐτῷ «Ἐάν κακὸν τι ποιήσης, τὸ ξίφος τοῦτο καταβρώσει σε, ὡς τὸν ἐνθάδε κείμενον». Καὶ ὁμοῦ ὁ Σαρικτζὶ Μουσταφᾶς οὐκ ἀπετράπη ἐκ τούτου ἵνα τελέσῃ αὐτογνομόνως μεταβολὰς καὶ παροχὰς ἀξιωματῶν, ὅπως πορίσῃται ἑαυτῷ ἐταίρους κατὰ τοῦ μουφτί καὶ διδασκάλου· ἀνέδειξε δὲ τὸν μὲν εὐνοῦχον Γουρτζὶ Μωάμεθ ἀπὸ οὐδ' ἄλλου, ἤτοι πρώτου ἀρχιθεράποντος, τρίτον βεζύρην, βεγλερβέγηδας δὲ τὸν ἀρχιθαλαμηπόλον καὶ τὸν ἀρχιπποστασιάρχην, μετὰ ἐβδομάδα δὲ βεζύρας, ἐκδοὺς ἐκάστῳ αὐτῶν ἀδελφὴν τοῦ σουλτάνου. Ὁ ἀγᾶς τῶν γε-

νιτσάρων Νακκάς Πασᾶς, ὁ καταισχυνθείς ὡς ἀνάνδρος κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Πέστης, ἔλαβεν οὐ μόνον ἀξίωμα βεζύρου, ἀλλὰ καὶ ἐνιαυσίους προσόδους ἐνὸς ἑκατομμυρίου καὶ διακοσίων χιλιάδων ἄσπρων. Μαθὼν ὁ Σαρικτζὶ, ὅτι ὁ Χατζῆ Ἰβραὴμ Πασᾶς, πεμφθεὶς πρὸ μικροῦ εἰς Αἴγυπτον ὡς διοικητῆς, ἐφονεύθη ἐν Καίρῳ ἐν στάσει τῶν στρατευμάτων, ἀνηγόρευσε τὸν μὲν εὐνοῦχον Γουρτζὶ Μωάμεθ διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, τὸν δὲ βεγλέρβεγην τῆς Ῥούμελης Τιροῦ Χασὰν Πασᾶν τέταρτον βεζύρην, τὸν δὲ ἀρχισπλοφόρον τοῦ σουλτάνου ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων. Τοιαύτη εὐχέρεια τοῦ δημιουργεῖν βεζύρας ἐναυάγησε κατὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ καταλῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν μουφτί καὶ ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος τοῦ νεωστὶ ὑπὸ τοῦ καϊμακάμη ἀναδειχθέντος δεφτερδάρ πρὸς ἀπότισιν τοῦ μισθοῦ τῶν στρατευμάτων. Ὁ μουφτί καὶ ὁ χότζας συνεμάχησαν κατὰ τοῦ καϊμακάμη καὶ παρέστησαν αὐτὸν τῷ σουλτάνῳ ὡς αἰμοβόρον δεσπότην ὁμοφωνούντων καὶ τινων σέχνηδων.

11 Τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ διβανίου ὁ σουλτάνος μετὰ τὴν ἐντευξίν
 1605 ^{Ἰαν.} τῶν ἀρχιδικαστῶν μετεκαλέτατο τὸν Σαρικτζὶ Μουσαφᾶν, ὁ δὲ προσκληθεὶς σύναμα δῆμιος ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν τούτου, οὗ τὸ πτώμα ἐρρίφθη πρὸ τῆς πηγῆς τῆς πλατείας τοῦ διβανίου. Ὁ Σοφῆ Σινὰν Πασᾶς ἀνηγορεύθη καϊμακάμης, ὁ δὲ Νακκάς Χασὰν καὶ ὁ Τερυακὶ Χασὰν ἐπεκυρώθησαν αὐθις ἐν τοῖς ἀξιώμασι τῶν βεζυρῶν, ὁ δὲ Νασούχ Πασᾶς, πρῶτον διοικητῆς τοῦ Χαλεπίου, ἐπέμφθη αὐθις ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας ὡς ἀρχιστράτηγος.

4 Τῇ 4 Νοεμβρίου ὁ πεντεκαίδεκαετής νεαρὸς σουλτάνος
 1604 ^{Νοεμ.} ἐγέννησεν υἱὸν κληθέντα Ὀσμὰν, ἡ γέννησις δὲ τοῦ πρωτοτόκου τούτου ἐπανηγυρίσθη δι' ἐπταήμερου πανηγύρεως
 1605 καὶ λυχνοκατίας. Τῇ 8 Μαρτίου ὁ Ἀχμέτ ἐγέννησε δεῦτερον υἱὸν, κληθέντα Μωάμεθ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκστρά-

τείας ὁ σουλτάνος προσεκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν μέγαν βεζύρην Μωάμεθ Πασᾶν, ὃν ἐδέξατο εὐμενέστατα. Προτείναντος δὲ τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ, ὁ ἀρχιδικαστῆς τῆς Ῥούμελης Καφζαδὲ Φεΐζουλλάχ Ἐφέντης⁽¹⁾, συλλογεὺς ποιημάτων πεντακοσίων καὶ δεκατεσσάρων Ὀθωμανῶν ποιητῶν, ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν, διεδέξατο δ' αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ μουφτί Σεκερίου Ἰαγιά Ἐφένδης, ὃς ὕστερον ἀνυψώθη τρίς εἰς τὸ ὕπατον ἀξίωμα τοῦ νόμου. Ἡ σουλτάνα Φατιμά, θυγάτηρ Μουράτ τοῦ Γ' καὶ χήρα τοῦ Χαλήλ Πασᾶ, ἐμνηστεύθη τῷ Μουράτ Πασᾶ, τῷ πεμφθέντι εἰς Οὐγγρίαν μετὰ πληρεξουσιότητος τοῦ διαπραγματευθῆναι περὶ εἰρήνης. Ἐν τῷ μεταξὺ ἢ ἐν Ἀσίᾳ ὕδρα τῆς στάσεως ἤϋξανεν αἰέποτε ἐπὶ πλεόν καὶ αἰέποτε ἐλάμβανεν ἐπίδοσιν· διότι τὸν Καραϊαζιτζί καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δελί Χουσεῖν ⁽²⁾ διεδέξαντο τέσσαρες νέοι ἀρχιστασιῶται, ὁ Καλενδέρογλου, ἦτοι ὁ υἱὸς τοῦ ἐπαίτου μοναχοῦ, Σαῖδ ὁ Μέλας, ὁ Σατσλὺ, ἦτοι ὁ τριχωτὸς, καὶ Χαλήλ ὁ Μακρὸς, οἵτινες ἔταμον καὶ ἔκαυσαν οὐχὶ τὰς μακρὰν κειμένας χώρας, ἀλλὰ τὰς πλησιεστάτας πρὸς τὸν Ἑλλησποντον, ἦτοι τὸ Ἀἰδὶν καὶ Σαρουχάν. Τοῦ κινδύνου γενομένου ἐπὶ πλεόν φοβεροῦ, ὁ βεζύρης Δαοῦτ Πασᾶς παρηγγέλθη ἵνα παρασκευασθῇ εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν· ἐπειδὴ δ' ἠπόρει ἰδίας περιουσίας, ἠτήσατο παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην· διὸ παρηγγέλθη ὁ ρεῖς Ἐφέντης Χασανβεγζαδὲ ἵνα εἰσπράξῃ ταχέως τὰ χρήματα, δι' ὧν ἀδύνατοι γέροντες καὶ ἀνίκανοι σπαήδες ἀπηλλάσσοντο τῆς στρατείας, δώσῃ δ' αὐτὰ τῷ Δαοῦτ Πασᾶ. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐνεκρίθησαν καὶ ἄλλοι τα-

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1020 (1611). Φεζλικέ, φ. 487.

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1053 (1643). Φεζλικέ, σ. 356.

μειυτικοὶ τρόποι πρὸς πλήρωσιν τοῦ θησαυροφυλακίου (1). Ὁ Γετζιδιχάν Ἀλῆ Πασᾶς, βεγλέρβεγης τῆς Ἀνατολῆς, ὃς ὥφειλε προσελθεῖν πρὸς τὸν ἐπὶ τὴν Περσίαν ἐκστρατεύοντα Κιγάλαν, παρηγγέλθη προσελθεῖν τοῖς στρατεύμασι τοῦ βεζύρου Νασούχ Πασᾶ, ἵνα ἐπεξέλθωσιν ἐπὶ Χαλῆλ τὸν Μακρὸν, τὸν καταλυμαινόμενον τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Καραμανίαν. Αὐτὸς δ' ὁ μέγας βεζύρης παρεσκευάσθη ἀναλαβεῖν τὴν εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατείαν καὶ ἀπῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καίτοι δὲ ὁ σουλ-

24
Μαΐου
1605

τάνος προσέταξεν αὐτῷ κυριεῦσαι τοῦ Στριγονίου, ἔλαβεν ὁμως τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὴν εἰρήνην, εἰ ἦν δυνατόν ἡ διομολογία αὐτῆς· διότι τὸ κράτος ἦν ἐξησθενηκὸς ἐκ τοῦ τριπλοῦ πολέμου πρὸς τὴν Περσίαν, τὴν Οὐγγρίαν καὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἀντάρτας καὶ ἔχρηζε τὰ μάλιστα τῆς εἰρηνεύσεως ἐν Εὐρώπῃ πρὸς δάμασιν τῆς Περσίας καὶ τῶν ἀνταρτῶν.

Ὁ Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶς ὁ μέγας βεζύρης ἦν, ὡς ὁ προστάτης αὐτοῦ μέγας βεζύρης Ἰβραῖμ, φιλήσυχος, καὶ ἀμφοτέροι ἐστρατήγουν καὶ ἅμα διελέγοντο περὶ εἰρήνης. Ἡ εἰρήνη, εἰς ἣν ἀπέληξεν ὁ δεκατετραετής πρὸς τὴν Οὐγγρίαν πόλεμος ἐν ἔτει 1696, οὐ μόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Πύλην, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐστὶν ἀξιόλογος καὶ κρίσιμον συμβεβηκός, ὥστε αἱ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἑπτὰ ἔτεσι πολλάκις συναφθεῖσαι καὶ διαλειφ-

(1) Il musti consiglio che il Sgn. si vaglia de denari che si trovano in mani delli procuratori delle moschee, serva alla riparazione di esse— per dovergliristituir in tempo di pace—e stato occedatto il partito. Δεκεμβρίῳ μηνί, 1604. Imposizione d' un Zecchino per casa in Asia e in Europa a tutti li sudditi turcheschi comme christiani. Δεκεμβρίῳ μηνί, 1604.

θεῖται διαπραγματεύσεις καὶ συνεντεύξεις καὶ ἡ πυκνο-
τάτη ἀλληλογραφία τῶν μεγάλων βεζυρῶν, διοικητῶν
τῆς Βούδης καὶ ἄλλων ἐπιτρόπων τῆς Πύλης πρὸς τὸν
ἀρχιδούκα Ματθίαν, τὸν πρόεδρον τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ
συμβουλίου καὶ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἐπιτρόπους εἰσιν
ἄξιαί μνείας. Τότε τὸ πρῶτον οἱ Ὁθωμανοὶ παρεδέξαντο
τοὺς διπλωματικοὺς τύπους τοῦ διεθνοῦς εὐρωπαϊκοῦ δι-
καίου, ὃ προῦποτίθησι τὴν ἐξίσου κυριαρχίαν παρὰ τοῖς
λαοῖς καὶ ἀπαιτεῖ οὐ μόνον ἀμοιβαίαν ὁμοίαν μεταχειρί-
σιν πρὸς πάντας τοὺς πρεσβευτάς, ἀλλὰ καὶ ἐντελῆ ὁμοιό-
τητα τῶν ἀμοιβαίων ἐν συνθήκαις ἐγγράφων καὶ ἐπὶ πᾶ-
σιν οὐχὶ μονομερῇ ἀπλῶς συνθήκην ἐπιβεβλημένην ὑπὸ
τοῦ νικητοῦ τῷ τραχήλῳ τοῦ ἡττημένου ἐν τύπῳ ὕβρι-
στικῷ ἄνευ ὁμολογίας ἀμοιβαίας ἰσότητος καὶ αὐτονόμου
κυριαρχίας. Μέχρι τοῦδε αἱ συνθήκαι τῆς ἀνακωχῆς, αἵ-
τινες ἀνεένουν τὴν εἰρήνην μόνον ἐπὶ τὸ βραχὺ διάστημα
ὀκτῶ ἐτῶν τὸ πολὺ, ἀντὶ ἀποτίσεως κατ' ἔτος χρημάτων, ἃ
ὁ μὲν αὐτοκράτωρ τιμητήριον δῶρον, ὁ δὲ σουλτάνος φό-
ρον ἐκάλει, ἦσαν ἀληθεῖς συνθήκαι «παρεχόμεναι ὑπὸ τοῦ
ἀείποτε νικηφόρου σουλτάνου τῷ ἀείποτε ἡττημένῳ ἀπί-
στω βασιλεῖ τῆς Βιέννης φιλοφρονέστατα.» Οὕτε περὶ
συμφωνίας τοῦ κειμένου τῶν ἐγγράφων τῶν συμβαλλο-
μένων, οὐδὲ περὶ τῶν τακτικῶν πληρεξουσίων, ἃ ἔφερον
παρὰ τοῦ σουλτάνου οἱ Τοῦρκοι πρεσβεύται ἦν λόγος·
διότι ὁ μέγας βεζύρης ὡς ἀπόλυτος ἄρχων διωμολόγει
τὰς συνθήκας τὰς περὶ ἀνακωχῆς καὶ περὶ φόρου, οἱ
δὲ πρεσβεύται, οἱ τολμῶντες αἰτῆσαι ἰδεῖν τὴν ἐγγράφον
πληρεξουσιότητα ἀπεβάλλοντο ἀπὸ τοῦ διδανίου, ἢ καθ-
εῖργυνντο ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, ἢ τοῦλάχιστον, ὡς
συχνὰ συνέβαινεν, ἐν τῷ ἰδίῳ χανίῳ. Οὐδὲ τὰ ἐγγράφα
τῆς ἀνανεωθείσης ἀνακωχῆς ἐδύναντο ἰδεῖν, ἐδέχοντο δὲ

κατ' ἀνάγκην αὐτὰ τυφλῶς ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ, ὅτι περι-
εῖχον τὰ διὰ ζώσης διομολογηθέντα, ἡ ἀπεστέλλετο μετ'
αὐτῶν τζαούσης, δαιτρός ἡ μουτεφερρίκᾳ πρὸς τὸν αὐ-
τοκράτορα ὡς πρεσβευτής. Τὸ τέλος τῶν τοιούτων δι-
εθνῶν ταπεινώσεων ἀρχεται ἀπὸ τῶν διαπραγματεύσεων
τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ ἀπὸ τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ,
εἰς ἣν κατέληξε. Ἡ πρώτη περὶ εἰρήνης πρότασις τοῦ
σερασκέρη Σατουρτζὶ Μωάμεθ Πασᾶ κατὰ τὴν ἐκστρα-
τείαν τοῦ 1597 ἦν μόνον φαινομένη, ἐπιβληθεῖσα αὐτῷ
ὑπὸ στάσεως τῶν γενιτσάρων. Οὕτω δὲ οἱ πληρεξούσιοι
Μουράτ, Πασᾶς τοῦ Διαρθεκίρ, Καδηζαδὲ Ἀλῆ Πασᾶς
καὶ Χαλῆλ, δικαστὴς τῆς Βούδης, οἵτινες συνδιελέχθη-
σαν ἐν τῇ παρὰ τὸ Βαίτζεν νήσῳ πρὸς τὸν Πάλφου, Βά-
σταν καὶ Ναδάσδου, οὐδεμίαν ἐγγραφον ὁδηγίαν ἔφερον,
μετὰ τινος δ' ὥρας ἀπῆλθον μηδὲν διομολογήσαντες. Ἡ
πρώτη ἀληθὴς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσις, ἥτις ἐγέ-
νετο μετὰ δύο ἔτη ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ὡς
εἴρηται ἤδη, ἀπέβη ἀτελεσφόρητος. Τότε καὶ ὁ χάνης
τῶν Τατάρων Γαζὶ Γιράτ καὶ ὁ βοϊβόδας τῆς Βλαχίας
Μιχαήλ ἀπέστειλαν συγχρόνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα
διαλλακτικὰς προτάσεις περὶ εἰρήνης· συγχρόνως δ' ἦσαν
ἐν Κασάου Τάταρος καὶ Βλάχος πρεσβευταί, οἵτινες
διέπραξαν τὴν ἀποστολὴν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πληρε-
ξουσίου πρὸς τὴν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου σύ-
νοδον. Τῷ ἐπιόντι ἔτει, καίπερ τῶν ἐχθρικῶν ἔργων μὴ
διαλειφθέντων, ἐξηκολούθησεν ἡ διαμοιβὴ ἐπιστολῶν
μεταξὺ τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ ἀρχιδουκὸς Ματ-
θία καὶ τῶν ὑπὸ τούτου ἀναγορευθέντων χάριν τῆς εἰ-
ρήνης ἐπιτρόπων Πάλφου καὶ Πέζεν ⁽¹⁾. Ὁ Ναδάσδου καὶ

(1) Τρίτη ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου εὑρηται ἐν τοῖς αὐτοκρατορικῇ

ὁ Πέζεν ἐπέστειλαν τῷ διοικητῇ τῆς Βούδης· ὁ δὲ ἀποκρινάμενος ἐπήγαγεν ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα τὴν λύσιν τῆς εἰρήνης, ἡρνήθη τὴν ἀνανέωσιν τῶν προτέρων συμβάσεων καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Κανίσσης καὶ ἐπέμεινεν ἵνα ἡ Τρανσιλβανία, ὡς καὶ τὰ τιμάρια τοῦ Στριγονίου, Φουλὲκ, Νεογρὰδ καὶ ἄλλων πόλεων διατελῶσιν ὑπείκοντα τῇ ὀθωμανικῇ ἀρχῇ ⁽¹⁾. Τέλος τῷ 1601 ἔτει ὁ σουλτάνος ἔδωκε τὸ πρῶτον τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τακτικὴν πληρεξουσιότητα τοῦ διομολογῆσαι τὴν εἰρήνην· ὁ δὲ, ὁκτῶ ἡμέρας πρὶν ἡ τελευτήσῃ, ἐπέστειλε τῷ αὐτοκράτορι Ῥοδόλφῳ καὶ τῷ ἀρχιδουκὶ Μαθία, ὅτι κατὰ τὴν αἴτησιν τούτου πέμπει τὸν βεζύρην Μουράτ Πασᾶν καὶ τὸν κιαγιά τούτου Μωάμεθ πρὸς ἑναρξιν τῶν διαπραγματεύσεων. Οἱ αὐτοκρατορικοὶ πληρεξούσιοι ἐν τῇ πρὸς τὸν Μουράτ ἐπιστολῇ ὑπέβαλον τὰ ἑξῆς τέσσαρα κύρια ζητήματα· «1, τὴν ἀπόδοσιν πάντων τῶν ἐν εἰρήνῃ σφετερισθέντων· 2, τὴν ἐπανόρθωσιν πάσης βλάβης γενομένης ἐκ τοῦ πολέμου· 3, τὴν ἀπόδοσιν τῆς Κανίσσης, καὶ 4, τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς προστασίας τῆς Τρανσιλβανίας». Ὁ Μουράτ ἀπεκρίνατο πρὸς ταῦτα διὰ παραδοξοτάτης ἐπιστολῆς, ἀραδικαῖς καὶ τουρκικαῖς παροιμίαις ἡρτυμένης καὶ ποιουμένης μνεῖαν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ

κοῖς ἀρχαίοις. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ὁ μέγας βεζύρης ἔπεμψε πρὸς τὸν Πάφῳ τῷ 1009 (1600), λέγει αὐτῷ, ὅτι τοῦ σουλτάνου δωρησαμένου τῷ ἀγῆ τῶν γενιτσάρων νῆσόν τινα τοῦ Δουνάβεως μετὰ τῆς παραποταμίου γῆς, οὐκ ἔδύνατο γενέσθαι λόγος περὶ ἀποδόσεως αὐτῆς. Ὁ Πέζεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ποιεῖται λόγον περὶ τῶν περὶ εἰρήνης προτάσεων τοῦ βοϊβόδα Μιχαήλ.

(1) Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πασᾶν τῆς Βούδης, Ἰανουαρίῳ μηνὶ 1601. Ἀναφορὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Στριγονίου, Βολφγάγγ· Εὐτζιγγ, Βαρβολομαῖος Πέζεν καὶ Στεφάνου Ἰλλεσχάζυ πρὸς τὸν ὑποφρούραρχον στρατηγὸν τοῦ Στριγονίου, φέρουσα χρόνον τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1600.

Ἀριστοτέλους (Γ). Ἡ συνέντευξις τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Αὐστριακῶν ὠρίσθη εἰς τὴν 29 Ἰουλίου ἐν Στριγονίῳ· ἤδη δὲ μετέβη ἐκεῖσε ὁ ἀρχιδούξ Ματθίας μετὰ τοῦ Ναδάσδου, Πέξεν, τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Βεσπρίν, τοῦ Βερνάρδου Λέοντος Γάλλου καὶ τοῦ Παύλου Νιαρὺ, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι οὐ παρέστησαν, ἐπειδὴ ἐπεθύμουν ἀναβολὴν τῆς συνεντεύξεως εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας.

Τὰ δύο ἐξῆς ἔτη διήλθον ἐν διαπραγματεύσεσιν ἐν Τρανσυλθανίᾳ, ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθεῖσι πολεμικοῖς ἔργοις καὶ ἐν ἀτελεσφόρῳ διαμοιβῇ ἐπιστολῶν τοῦ λίαν φιλησύχου μεγάλου βεζύρου Ἰβράιμ (Ζ) καὶ τοῦ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ πρὸς περαιτέρω διαπραγμάτευσιν περὶ εἰρήνης πληρεξουσίου βεζύρου Μουράτ πρὸς τοὺς αὐτοκρατορικοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτετραμμένους ἐπιτρόπους, αἵτινες ἦσαν νῦν οἱ κόμητες Ναδάσδου καὶ Ἀλθάν, ὁ εὐπατρίδης Μολλάρδ καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἑρλάου. Οἱ Τοῦρκοι ἀπήτησαν ἵνα προὑπαντήσῃ αὐτοῖς πρεσβευτὴς ἐν Στουλβείσενδούργῳ, ἡ δὲ σύνοδος γένηται ἐν τῇ νήσῳ τῆς ἁγίας Μαργαρίτης· ἀλλ' οἱ τοῦ αὐτοκράτορος οὐκ ἐνέδωκαν, ἐπειδὴ παρηγγέλθησαν ῥητῶς ἵνα ἡ σύνοδος γένηται ἐπὶ αὐτοκρατορικοῦ ἐδάφους, οὐκ εἶχον δὲ πληρεξουσιότητα πρὸς διομολογίαν τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἀκούσωσι καὶ προτείνωσι· διότι ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς πρὸ δύο ἐτῶν οἱ Τοῦρκοι, ἐπεθύμει τὴν ἀναβολὴν τῶν διαπραγματεύσεων εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκστρατείας. Ἀρχο-
 10 μένου τοῦ ἐξῆς ἔτους διωμολογήθη ἀνακωχὴ τριῶν ἐβ-
 1604 δομάδων, συνετέθη δὲ ἵνα ἡ νέα συνέντευξις γένηται ἐν Πέστη Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἀληθῶς τῇ 14 Φεβρουαρίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἑρλάου, ὁ εὐπατρίδης Μολλάρδ, ὁ διδάκτωρ Πέξεν, οἱ κόμητες Ἀλθάν καὶ ὁ Ἑρδεβὺ, ὁ ἀναπληρῶν τὸν πρό τιος τελευτήσαντα Ναδάσδου συν-

ἤλθον ἐν τῇ ὀρισθείσῃ χώρᾳ μετὰ τοῦ Μουράτ, βεγλέρ-
 βεγῆ τοῦ Διαρβεκίρ, καὶ Ἀλῆ, Πασᾶ τῆς Βούδης (1). Τῇ 17
 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ Τοῦρκοι ἀπήτησαν ἐν τῇ πρώτῃ ^{Φεβρ.} 1604
 συνεντεύξει τὴν ἀποστολὴν πρεσβευτοῦ εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν ἵνα συγχαρήσῃ τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς
 βασιλείας· τοῦτο δὲ συνεχωρήθη ἐπὶ τῇ διομολογίᾳ τῆς
 εἰρήνης καὶ ἐπὶ ἐντελεῖ ἀμοιβαιότητι. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας
 ἐν δευτέρᾳ συνεντεύξει οἱ Τοῦρκοι πληρεξούσιοι ἀπήτη-
 σαν τὴν ἀπὸ Πέστης εἰς Βούδαν μετάθεσιν τῆς συνόδου,
 ἡρνήθησαν δ' ἐπιμόνως τὴν ἀπόδοσιν τῆς Κανίσσης καὶ
 τοῦ Ἑρλάου. Οὕτω δὲ καὶ νῦν ἀπέτυχεν ἡ σύνοδος, ὥς
 καὶ αὖθις μετὰ ὀκτῶ μηνᾶς, ὅτε ἐπανελήφθη μεταξὺ
 τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης καὶ τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμ-
 βούλου Ἰωάννου Μολλάρδ· διότι πρὸς τὴν ἀπαίτησιν
 τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ περὶ ἀποδόσεως τοῦ Στριγονίου ὁ Μολ-
 λάρδ ἀποκρινάμενος ἀπήτησε τὴν ἐκχώρησιν τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως· ὅτε δὲ ὁ Ἀλῆς ἀντὶ τοῦ Στριγονίου
 ἀπήτησε τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Φουλέκ, Ζεξενὺ καὶ Νεογράδ,
 ὁ Μολλάρδ εἶπεν, ὥς ἐπὶ δώδεκα ἔτη διεξηγάγομεν μέχρι
 τοῦδε νικηφόρον πόλεμον, οὕτω δυνάμεθα καὶ ἐπὶ δώ-
 δεκα ἄλλα ἔτη ἐξακολουθεῖν πολεμεῖν. Καθ' ὃν χρό-
 νον ἐγένοντο ἐν Οὐγγρίᾳ αἱ διαπραγματεύσεις αὗται,
 ἤρξαντο ἄλλαι ἐν Κλαουσενβούργ τῆς Τρανσυλβανίας
 μεταξὺ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐπιτρόπων, τῶν πρεσβευ-
 τῶν τοῦ βοϊβόδα τῆς Βλαχίας Ῥαδούλ καὶ τοῦ πρε-
 σβευτοῦ τοῦ χάνη τῶν Τατάρων. Ὁ πληρεξούσιος οὗ-
 τος ἀπήτησεν ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ διομολογήσῃ ἰδίαν
 συνθήκην πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, πέμπει πρὸς αὐ-

(1) Ἡ πρὸς τούτους πληρεξουσιότης ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως φέρεי χρό-
 νον 1012 (1603).

αὐτὸν μεγάλην πρεσβείαν, ὁμολογήσῃ ἵνα ἡ ἀναγόρευ-
 σις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας γίγνηται ὑπὸ μὲν τὸν
 σουλτάνου διὰ σημαίας, ὑπὸ δὲ τοῦ χάνη δι' ἀργυροῦ
 ῥοπάλου καὶ δόρατος, καὶ ἀποτίνῃ κατ' ἔτος τῇ Ταυρικῇ
 τετραχισμύρια δουκάτα, ὅπως αἱ αὐτοκρατορικαὶ χῶραι
 ὧσιν ἀπηλλαγμένα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων. Οἱ αὐ-
 στριακοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ αἰτουμένη ποσότης ἦν ὑπέ-
 ροχος, περὶ δὲ τῆς σημαίας καὶ τοῦ ῥοπάλου ποιήσουσιν
 ἀναφορὰν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Τῷ ἐξῆς ἔτει αἱ διαπραγ-
 ματεύσεις ἔλαβον ἄλλην μορφήν ἕνεκα τῆς ἀναμίξεως
 τῶν οὐγγρικῶν βουλῶν καὶ μάλιστα τοῦ αἰρεθέντος ἡγε-
 μόνος τῆς Τρανσυλβανίας Βοκξάι. Οὗτος διὰ τοῦ πρε-
 σβευτοῦ αὐτοῦ Κορλάθ διωμολόγησε πρὸς τὸν μέγαν
 βεζύρην Λαλά Μωάμεθ συνθήκην, καθ' ἣν οἱ συμβαλλό-
 μενοι ὑπισχνοῦντο μὴ προσβαλεῖν τοῖς παρὰ τοῦ ἑτέρου
 κατείλημμένοις φρουρίοις, οὐδέτερος δ' αὐτῶν ἐδύνατο
 εἰρηνεῦσαι ἄνευ τοῦ ἄλλου. Ὁ Βοκξάι ἐπεμφεν εἰς Κων-
 σταντινούπολιν ὡς πρεσβευτὰς τὸν Στέφανον Κορλάθ καὶ
 τὸν Γεώργιον Κεδεδὺ, οἵτινες παρεπέμφθησαν ἐκ προσ-
 τάγματος τοῦ διοικητοῦ τῆς Βούδης ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ
 ἀγᾶ. Τοὺς πρεσβευτὰς τούτους ὑπεδέξατο καλῶς ὁ σουλ-
 τάνος, ὃς ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὡς δῶρον Γερμανοὺς παῖ-
 δας, φέροντας καταγελαστικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μίτρας
 ἐπισκόπων· ἔδωκε δ' αὐτοῖς ἀπερχομένοις ἀχτιναμέ (H),
 τουτέστι συνθήκην, καὶ μετ' αὐτῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν
 Βοκξάι ἔχουσαν ὑπόθεσιν τὴν στενὴν συμμαχίαν τῶν δύο
 λαῶν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἐπικουρίαν. Μετά τινος ἐβδομάδας
 ὁ μέγας βεζύρης ἐπέστειλεν ἀπὸ Βελγγραδίου πρὸς αὐτόν,
 ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ Κορλάθ τὴν ἐπιστολὴν, ἀνέγνω τὰς
 προτάσεις περὶ εἰρήνης καὶ τοῦντεῦθεν ἐπαγρυπνήσῃ ἵνα
 ἡ Οὐγγρία ᾗ ἀσφαλὴς ἀπὸ τῆς ἐπιβούλου πολιτικῆς τοῦ

19
 Νοεμ.
 1604

14
 'Ιουνίου
 1605

αὐτοκράτορος· ἐν ἄλλῃ δὲ ἐπιστολῇ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι οἱ ⁹
 Οὐγγροὶ ἐδύναντο πιεῖν τὴν προστασίαν τοῦ σουλτάνου, ^{Ἰουλίου} 1605
 ὅτι ἡ Τρανσυλβανία ἀποκατασταθήσεται ὡς ἐπὶ τοῦ Σουλεϊ-
 μάν, ὅτι ἡ ἐκχώρησις τῆς Λίππας οὐδὲν πρόσκομμα παρεμ-
 βαλεῖ καὶ ὅτι ἐδύνατο παραυτίκα πορευθῆναι εἰς Σεμλί-
 νον ἵνα λάβῃ τὴν σημαίαν καὶ τὸ στέμμα, πεμφθέντα ὑπὸ ¹⁷
 τοῦ σουλτάνου, ὅπως ἀναγορευθῇ βασιλεὺς τῆς Οὐγ- ^{Ἰουλ.}
 γρίας (Θ). Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε ὁ Λαλά Μωά- ¹⁶⁰⁵
 μεθ Μουσταφᾶς ἀπῆλθε τοῦ Σεμλίνου εἰς Στριγόνιον (Ι).

Ἀπελθὼν τοῦ Ἑσσεκ ὁ μέγας βεζύρης ἐπέστειλεν αὐ- ¹⁵
 τῷ Βοκξάϊ, καλῶν αὐτὸν τὸ πρῶτον βασιλέα τῆς ^{Αὐγ.}
 Οὐγγρίας, ἀποστέλλων δ' αὐτῷ μυρία δουκάτα ἐνετέλ- ¹⁶⁰⁵
 λετο εἰσεῖν εἰς Νεουχαίουσελ. Ἐν Ἑσσεκ ἐγένετο πο-
 λεμικὸν συμβούλιον ἵνα κρίνῃ, εἰ μὴ ἦν προτιμητέα ἐπι-
 δρομὴ τις πρὸς τὴν Κανίσαν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Μούρα
 τῆς εἰς Βούδαν καὶ Στουλβεῖσενβούργ πορείας (1). Τῇ
 πρὸς τὴν ἐπιδρομὴν κλινούσῃ πλειονότητι ἀντέστη θαρ-
 βράλεως ὁ στρατοδίκης Βεργανζαδὲ Ἀχμέτ Ἐφένδης,
 ὑπομνήσας τὸ συμβούλιον τὸ μὲν τὴν ῥητὴν θέλῃσιν τοῦ
 σουλτάνου πρὸς ἄλῳσιν τοῦ Στριγονίου, τὸ δὲ, ὅτι στρα-
 τιῶται φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πολλὰ λάφυρα οὐκ ἐδύ-
 ναντο μένειν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ὅτι προβάσῃς ἤδη
 τῆς ὥρας τοῦ ἔτους παραχρῆμα ἐμελλον σπεύσειν οἱ-
 καδε καὶ οὕτω λήξιν τὴν ἐκστρατείαν, μηδὲν ἀξιόλογον
 ἐπιχειρήσαντες. Ἐγγὺς τῆς Βούδης ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ
 Χαμζαβέγη (2) ἐξῆτάσθη αὐθις ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ συμ-
 βουλίου ἡ διαφωνία περὶ τῆς πορείας τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ
 πλείστοι ἀπεφάνησαν αὐθις περὶ ἐπιδρομῆς πρὸς τὴν Βι-

(1) Παρὰ Ναϊμά, σ. 214, Μεγουνμουρτιγά.

(2) Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Σοσκούτ. Ναϊμά, σ. 215.

30 ένναν, ἡ δὲ γνώμη τοῦ δικαστοῦ καὶ τοῦ δεφτερδάρ Βε-
 30 κίρ Ἐφένδη ἀπερρίφθη. Ἦδη τῇ πρώτῃ ὁ στρατὸς ἔλαβε
 4005 τὴν ποθητὴν ὁδόν, ὅτε αἱ σκευοφόροι ἄμαξαι ἔστησαν, ὁ
 δὲ μέγας βεζύρης ἤκουσε τοὺς γενιτσάρους γογγύζοντας
 καὶ λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε εἶδον ἐπιδρομὴν μετὰ τοσαύ-
 τῃς ἀποσκευῆς. Παραχρῆμα οὖν ἐπορεύθη εἰς Στριγόνιον.
 Ὁ βεγλέρβεγης τῆς Βοσνίας ἐπέμφθη εἰς Βούδαν, ἵνα
 μετακομίσῃ πέντε καὶ εἴκοσι τηλεβόλα, τρισμυρίας σφαίρας
 καὶ δεκακισχίλια ἑκατοντάλιτρα πυρίτιδος, ἅπερ ἐν Μο-
 χάτς ἐνεμήθησαν εἰς τοὺς στρατιώτας. Ὁ μέγας βεζύ-
 ρης ἐπέστειλε τῷ Βοκχάι, ὅτι ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας
 περιέμεινεν αὐτὸν περὶ τὴν Βούδαν καὶ ὅτι νῦν πορεύεται
 ἐπὶ τὸ Στριγόνιον. Ἐλθὼν πρὸ τοῦ φρουρίου τούτου ὁ
 Λαλὰ Μουσταφᾶς, προσέβαλε τὸ πρῶτον δύο καιρίους
 τόποις, τῷ φρουρίῳ Περκανὺ (Τζιγερδελέν), κειμένῳ πέ-
 ραν τοῦ Δουνάβεως ἀπέναντι τοῦ Στριγονίου, ἀφ' οὗ ἡ
 φρουρὰ ἐδύνατο εὐχερῶς σιτίζεσθαι, καὶ τῷ δεσπόζοντι
 αὐτοῦ φρουρίῳ τοῦ ὄρους τοῦ Θωμᾶ (Δεπεδελέν). Ὁ βε-
 γλέρβεγης τῆς Βούδης, ὁ Βόσνιος Μουσταφᾶ Πασᾶς,
 παρηγγέλθη προσβαλεῖν τῷ τελευταίῳ. Οἱ μισθοφόροι
 τοῦ αὐτοκράτορος Γάλλοι, οἱ φρουροῦντες τὸ Βισεγρὰδ,
 ἀνδρεῖοι ἅμα καὶ ἄπιστοι, παρέδωκαν, ὥς οἱ τοῦ Πάπα,
 τὸ φρούριον τῷ εὐνούχῳ Χοσρέφ Πασᾶ. Ἐκ τούτων πλέον
 ἢ χίλιοι, τυφλωθέντες ὑπὸ τῆς μεγάλης μισθοφορᾶς τῶν
 συστρατιωτῶν αὐτοῖς, ἠτομόλησαν πρὸς τοὺς Τούρκους,
 ἀλλ' οἱ πλείστοι αὐτῶν ἔπεσον ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύ-
 τη. Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Βισεγρὰδ ὁ Χοσρέφ καὶ ὁ
 19 Μουσταφᾶς ἐπετέθησαν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὸ φρούριον Δε-
 2000 πεδελέν, ὃ κατέλαβον ἐξ ἐφόδου. Τετρακισχίλιοι ἄνδρες
 τῆς φρουρᾶς κατεσφάγησαν ἐν ταῖς τάφροις τοῦ νησι-
 δίου· τὸ προάστειον τοῦ Στριγονίου (τὸ ὄρος τοῦ Θωμᾶ)

ἔαλω μετὰ τριπλὴν ἔφοδον, ὁ δὲ πύργος τοῦ Ἰδα-
τος κατελήφθη ὑπὸ τοῦ βεγλέρβεγη τῆς Βοσνίας. Μετὰ
ἕξ ἡμέρας παρεδόθη τὸ φρούριον τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀρισθείσῃ
πρὸς ἔφοδον. Ὁ ἱστοριογράφος Ἰβραΐμ τοῦ Φουνφκίρ-
χεν, ὁ ἔμπιστος τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὃς κατὰ τὴν πρὸς
τοὺς αὐτοκρατορικοὺς παράδοσιν τοῦ Στριγονίου ἦν ὁ
πραγματευτής, καὶ νῦν ἦν τοιοῦτος πρὸς ἀνάκτησιν αὐ-
τοῦ. Πέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες ἀπεχώρη-
σαν ἀνενόχλητοι τοῦ Στριγονίου μετὰ τῶν ἀγαθῶν αὐ-
τῶν. Οἱ Γάλλοι τῆς φρουρᾶς ἀπεγράφησαν μετὰ τῶν συ-
στρατιωτῶν αὐτῶν τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Βισεργράδ ὡς Ὀθω-
μανοὶ στρατιῶται. Οἱ εὐσεβεῖς τοῦ στρατοῦ ἀπέδωκαν τὴν
ἄλωσιν τοῦ Στριγονίου τῇ δυνάμει τῶν προσευχῶν τοῦ
σέχῃ τῆς ἁγίας Σοφίας, παραπέμποντος ἐν τῇ ἐκστρα-
τεῖᾳ ταύτῃ τὸν μέγαν βεζύρην, ἐκαλεῖτο δὲ Τερτζιμὰν
σεῖχι, ἥτοι σέχης τῶν διερμηνέων. Τὴν ἀγγελίαν τῆς
νίκης τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐκόμισαν εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν ὁ θαλαμηπόλος Χιζραγᾶς, ὁ τζαούσης Καρὰ
Χασάν καὶ ὁ ἱστοριογράφος Ἰβραΐμ τοῦ Φουνφκίρχεν,
ὃς ἦν τότε ἐλεγκτὴς τοῦ στρατιωτικοῦ ταμείου (1). Ὁ
στρατὸς ἔλαβεν αὐξήσιν τῆς μισθοφορᾶς, οἱ μὲν πεζοὶ
ἕξ ἐνὸς ἄσπρου, οἱ δὲ ἵππεις ἐκ δύο. Ὁ μέγας βεζύρης Λα-
λὰ Μωάμεθ, ὃς ἠναγκάσθη παραδοῦναι τὸ Στριγόσιον τοῖς
ἐχθροῖς, εἶδεν ἀσμένως ἐπανερχόμενον τὸ φρούριον τοῦτο
εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος καὶ μεταβαλλομένην αὐθις τὴν
καθεδρικὴν ἐκκλησίαν εἰς τέμενος. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Βοκ-
ξάι ἐπολιόρχησε τὸ Νεουχαίουσελ· αἰτήσαντος δ' αὐτοῦ,
ὁ Λαλὰ Μωάμεθ ἔπεμψε πρὸς ἐπικουρίαν τὸν Σινάν Πα-

(1) Πετσεβί, φ. 271 καὶ 273. Ὅρα σύστασιν καὶ διοίκησιν τῆς Ὀθωμα-
νικῆς αὐτοκρατορίας, Β', σ, 449 καὶ 455.

σάν, τοὺς βέγηδας τῆς Συρμίας, Σεμένδρας, Ἀλατζαϊσάρ
καὶ Τρικάλων μετὰ Τατάρων καὶ Κιρκασσῶν, καὶ τὸν Βεκ-
τὰς Πασάν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Στριγονίου ἐπεμφ-
πρὸς αὐτὸν μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης τὸν εὐνοῦχον
Χοσρέφ ἄγαν σὺν χιλίοις γενιτσάροις. Ἐπειδὴ ἡ φρουρά
τοῦ Νεουχαίουσελ παρεδόθη τῷ Βοκξάϊ καὶ οὐχὶ τοῖς
Τούρκοις, ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἐπεθύμει ἀρέσαι ἐκείνῳ,
ἀπεστάλησαν οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Ῥούμελης Τερυακί
Χασάν, ὄνομαστός ἐπὶ τῇ ὑπερασπίσει τῆς Κανίσης, καὶ ὁ
δικαστὴς Βελδανζαδὲ παραδοῦναι τὸ φρούριον τῷ Βοκξάϊ.
Ὁ Τερυακί Χασάν κατέλαβε τὸ Βεσπρίν καὶ τὴν Παλό-
ταν, ἐκουσίως παραδοθέντα, ὁ δὲ βεγλέρβεγης τῆς Βού-
δης, ὁ Βόσνιος Μουσαφᾶς, ἀφῆρέθη τὴν ἀρχὴν ἀντικατα-
σταθεὶς ὑπὸ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Καδιζαδὲ Ἀλῆ, οἱ δὲ σαν-
τζακβέγηδες τῆς Νικοπόλεως, Σιλίστρας, Τζερμέν, Βιζέ,
Σεμένδρας προσετάρχθησαν πορευθῆναι πρὸς φρουρὰν τῆς
Βούδης. Συγχρόνως μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Στριγονίου
ὁ μέγας βεζύρης ἐπεμφε τὸν μὲν Χοσρέφ ἄγαν εἰς Νε-
ουχαίουσελ, τὸν δὲ Τερυακί Χασάν εἰς Βεσπρίν, καὶ ἐκέ-
λευσε συγχρόνως τὸν ἀνεψιὸν Σερχὸς Ἰβραῖμ, τουτέστιν
Ἰβραῖμ τὸν Μέθυσον, βεγλέρβεγην τῆς Κανίσης ἵνα ἀπὸ
τῶν μεθορίων τῆς Κροατίας ἐπιδράμῃ εἰς τὴν Στυρίαν
καὶ Αὐστρίαν μετὰ δισμυρίων ἱππέων, τῶν μὲν Τατάρων,
τῶν δὲ Βοκξαϊκῶν. Ἦδη τῷ προτέρῳ ἔτει προὔχωρησαν
μέχρι τοῦ Ῥαδκερσβούργ, ὁπόθεν ἀπεδιώξαν τὸν Ζρινύ,
νῦν ἐπέδραμον οἱ Τάταροι διὰ Κερμένδ εἰς Στυρίαν, ἀπὴν
γαγὼν ὑπὲρ τοὺς χιλίους αἰχμαλώτους, ἐκυρίευσαν τοῦ
Στεῖναμάγγερ καὶ Κερμένδ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐν Ζιγέθ ἀπε-
κρούσθησαν ἀποβαλόντες χιλιάδας τινας. Πλὴν τῆς ἀλώ-
σεως τοῦ Στριγονίου, Βισεγρὰδ, Παλότας, Βεσπρίν καὶ
Νεουχαίουσελ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἦν ἐκ τῶν λαμπροτάτων

48
Σεπτ.
1605

διὰ τὴν στέφιν τοῦ Βοκξάι εἰς βασιλέα τῆς Οὐγγρίας ὑπὸ
 τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ῥακόση. Ἐν 22
 Σαρσπατάκ ἔλαθεν ὁ Βοκξάι τὸ δίπλωμα, δι' οὗ ἀπενέ- ^{Ὀκτ.}
 μετο αὐτῷ τὸ βασίλειον τῆς Οὐγγρίας καὶ ἡ ἡγεμονία τῆς 1605
 Τρανσιλθανίας, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν ἀλόντων
 χωρίων καὶ τῶν μεθορίων πρὸς τὴν Αὐστρίαν φρουρίων·
 πλείονα δ' ἔμελλεν εἰπεῖν αὐτῷ ὁ μέγας βεζύρης διὰ ζώσης.
 Μετὰ ἐκκαίδεκα μεγιστάνων, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰωάννης Βοκά-
 τιος, ὁ σοφὸς καθηγητὴς καὶ δήμαρχος τοῦ Κασάου, ὁ
 συγγράψας τὴν πρὸς τὸν Βοκξάι πρεσβείαν αὐτοῦ, ἡσπά-
 σθη τὴν χεῖρα τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐστέφθη ὑπ' αὐτοῦ ⁴⁴
 διὰ λιθοκολλήτου στέμματος, κατασκευασθέντος πρὸς ^{Νοεμ.}
 τοῦτο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντὶ τρισχιλίων δουκάτων,
 περιεζώσθη λιθοκολλήτῳ ξίφει καὶ ἔλαβε σημαίαν ὡς
 βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας καὶ Τρανσιλθανίας, ὑποτελὴς τῷ
 σουλτάνῳ τῶν Ὀθωμανῶν· «Ἐσμέν, εἶπεν ὁ Βοκξάι ἀσπα-
 ζόμενος τὴν χεῖρα τοῦ μεγάλου βεζύρου, οἱ θεράποντες
 τοῦ Παδισάχ καὶ ὑπηρετοῦμεν αὐτῷ οὐχὶ ὥσει οἱ ἀργυ-
 ρώνητοι καὶ ὑβριζόμενοι δοῦλοι ἐκ φόβου, ἀλλ' εὐγνωμο-
 νοῦντες αὐτῷ ἐξ ὅλης καρδίας ἐπὶ ταῖς χάρισιν αὐτοῦ».
 Ὁ μέγας βεζύρης ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν,
 ὅτι ὁ σουλτάνος ἀπήλλασεν αὐτὸν παντὸς φόρου ἐπὶ
 δέκα ἔτη, παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου τούτου ἀρκεσθή-
 σεται ἐνιαυσίῳ δώρῳ δεκακισχιλίων δουκάτων. Ἀποκρι-
 νάμενος ὁ Βοκξάι ὑπέσχετο καταλιπεῖν αὐθις τὰ φρούρια
 τῆς Ἰένης καὶ τῆς Λίππας τῷ Πασᾶ τοῦ Τεμεσβάρ. Ὁ
 μέγας βεζύρης ἐπανεκάμφε μετὰ ταῦτα εἰς Βελγράδιον,
 ἔνθα ἀπέτισε πρὸς τὰς ἐξ ἱλας τῆς σωματοφυλακῆς καὶ
 τῆς σημαίας τὰ δύο τέταρτα τῆς μισθοφορᾶς ἐποπτεύον-
 τος τοῦ ἐλεγκτοῦ Ἰβραίμ.

Ἐν ᾧ ἡ εἰς Οὐγγρίαν ἐκστρατεία ἀπέβη εὐτυχῆς, ἡ

εἰς Περσίαν ἢ ὑπὸ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Κιγάλα λῶν
 ἀτυχῆς. Ὁ Κιγάλας ἀναθεῖς τὴν διοίκησιν τοῦ Διαρβε-
 κίρ τῷ υἱῷ Μαχμούτ, τὴν δὲ τοῦ Σιρβάν τῷ Ἀχμέτ
 6 Πασᾶ, ἀφίκετο ἀρχομένου Αὐγούστου μηνὸς εἰς Σελμάς,
 4605 ἔν ᾧ ὁ σάχης ἦν τότε ἐν Χοί. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ὁ
 ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐστρατοπέδευεν ἐν Χαμλά, εἴτα
 πέραν τοῦ Σεβίστερ παρὰ τὴν λίμνην τῆς Ταβρίδος. Ὁ
 περσικὸς στρατὸς ἦν ἐστρατοπεδευμένος ἐν τρισὶ τάξεσιν,
 ὁ δὲ σάχης Ἀβθὰς ἐν ἀσφαλεῖ τόπῳ ἐπὶ λόφου. Ὁ βεγ-
 λέρβεγης τοῦ Ἐρζεροῦμ Κιοσέ Σεφέρ, συναθροίσας τοὺς
 Πασάδες Τεκελί, Ῥαζιζαδὲ, Μουσταφᾶν, Ἀχβεῖν Ἀχμέτ
 Πασᾶν, ἐν συνόλῳ ἑκαταίδεκα βεγλερβέγηδας καὶ ὑπὲρ
 τοὺς εἴκοσι σαντζακβέγηδας, μετὰ πάντων τῶν φυγά-
 δων ἀνταρτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, προσέβαλε τῷ ἐχθρῷ
 σφοδρότερον τοῦ δέοντος παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Κιγάλα.
 Ἡ μάχη διήρκεσεν ἀπὸ μεσημβρίας μέχρι δύσεως ἡλίου,
 ὅτε οἱ Πέρσαι ὑπεχώρησαν, ὁ δὲ Σεφέρ Πασᾶς κατεδίωξεν
 αὐτοὺς ἔτι σφοδρότερον τῆς προσβολῆς. Ὁ σάχης, λαθὼν
 καιρὸν ἐκ τῆς δηλωθείσης τότε ἐν ταῖς ἐχθρκαῖς τάξε-
 σιν ἀταξίας, ἐπέπεσε πρὸς τὸ γυμνὸν προμάχων ὀθωμα-
 νικὸν στρατόπεδον καὶ ἠχμαλώτισεν αὐτὸν τὸν Κιοσέ
 Πασᾶν, ἐπανελθόντα κατάπονον ἐκ τῆς καταδιώξεως. Ἐκ
 τῶν Ὀθωμανῶν οἱ πλεῖστοι τῶν φυγάδων ἀνταρτῶν ἐπε-
 σον μαχόμενοι. Ὁ Κιοσέ Πασᾶς ἀπεκρίνατο ὑβριστικῶς
 πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ σάχη τοῦ στρατεῦσαι ὑπ' αὐτὸν
 καὶ ἐτελεύτησεν ὡς μάρτυς ὑπὸ τῶν περσικῶν ξιφῶν.
 Ὁ Καρακάς ἔλαβε μετὰ πολλοῦ στρατοῦ τὴν εἰς Βὰν
 ἄγουσαν, ἐνθα εὔρε τὸν διοικητὴν τοῦ Χαλεπίου Τζαν-
 βουλανζαδὲ, ὃς πορευόμενος πρὸς τὸν στρατὸν ἀνε-
 πόδισε μαθὼν τὴν τελείαν ἤτταν τοῦ σερδάρ· καὶ αὐτὸς
 ὁ Κιγάλας, καταλιπὼν ὅλον τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναβί-

βάσας τοὺς ὑπολειπομένους πεζοὺς ἐπὶ καμήλων ἐπα-
 ρεύθη ὡσαύτως εἰς Βάν (1). Ὁ Τζανθουλανζαδὲ προῦ-
 πήνητησεν αὐτῷ, περιμένων παρ' αὐτοῦ ἐπαίνους, ὅτι ἔσωσε
 τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν, ἀλλ' ὁ Κιγάλας ἐξωργισμένος
 κατωινέιδισεν αὐτὸν καὶ ἀπέκτεινε. Ὁ Τζανθουλανζαδὲ
 ἀπεκρίνατο ἀλαζονικῶς πρὸς τινὰ ἀστρολόγον, ἀποτρέ-
 ποντα αὐτὸν τοῦ προῦπαντῆσαι τῷ σερδάρ· «Ὁ Κιγάλας
 οὐ τολμᾷ ἐξεγεῖραί με καθεύδοντα». Ὁ θάνατος αὐτοῦ ἦν
 ὀλεθριώτερος ἔτι τῷ βασιλείῳ ἢ ἡ ἥττα· διότι οἱ ἀδελφοὶ
 αὐτοῦ Ἀληδέγης καὶ Χιζβέγης, ἐπανελθόντες εἰς Χα-
 λέπιον μετὰ τρισμυρίων ἀνδρῶν, ὧν ἦρχον, ἀπεστάτησαν
 φανερά πρὸς τὴν Πύλην. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Σινάν Πασᾶ
 Μωάμεθ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἔπεσε θύμα
 τοῦ Κιγάλα. Ὁ Κιγάλας κατηγόρησε τοῦ Μωάμεθ, ὅτι
 κατέλαβε διὰ τῆς βίας τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκού, ἥτις
 παραχρῆμα ἀπενεμήθη τῷ Ὁσμάν Πασᾶ, συγγενεῖ τοῦ
 διδασκάλου τοῦ σουλτάνου, ὁ δὲ Μωάμεθ μετεκλήθη
 εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετὰ τὴν πρὸς τὸν σουλ-
 τάνον πρόσοδον ἀπεκεφαλίσθη (2) παρὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπό-
 σχεσιν τῇ βασιλομήτορι (3). Ὁ Κιγάλας ἠγανάκτει το-
 σοῦτον ἐπὶ τῇ ἐσχάτῃ ἥττῃ, ὥστε ἐτελεύτησε τὸν βίον ²
 κατὰ τὴν εἰς Διαρβεκίρ ἀποχώρησιν. Τριάκοντα ἔτη παρ- ^{Δεκ.}
 ἦλθον, ἂφ' οὗ οἱ Ὀθωμανοὶ ἠχμαλώτισαν αὐτὸν μετὰ τοῦ

(1) Φεζλικέ, Ναιμά. Cigala fugito da Van di notte ritirata del
 Cigala a Erzeroum. Σεπτεμβρίῳ μηνί, 1605.

(2) Ναιμά, σ. 223. Φεζλικέ, σ. 146. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐτελεύ-
 τησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Μιχμουτ Χατζ. Morte della sultana moglie di
 Mahmut bassa, ha lasciato un milion d' oro di facolta.

(3) Digusto della regina madre che il re non hebbe osservato
 la parola datagli di pardonar a Mohamet bassa di Damasco, man-
 dava pigliar della sultana moglie del bassa li 30,000 Zecchini sotterali.

πατρός κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Γολέιτας καὶ ἀφ' οὗ εἰσῆλ-
θεν εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν γυναικωνίτην ὡς παῖς· ἐγγε-
νὴ δὲ δύο ἀδελφάς, ἐγγόνους τοῦ Σουλεϊμάν, ἀνηγορεύθη ἄλλη-
παλλήλως καπετὰν Πασᾶς, ἀρχισράττητος τῆς ἐπὶ τὴν
Περσίαν ἐκσρατείας, διοικητῆς τοῦ Βαγδάτ καὶ μέγας βεζύ-
ρης σερασκέρης ἐν Οὐγγρίᾳ μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Κερεσζτέ-
ἀναδειχθεὶς αὖθις καπετὰν Πασᾶς οὐκ ἐδέξατο τὴν προσε-
νεχθεῖσαν αὐτῷ πάλιν μεγάλην βεζυρίαν ὡς ἐπικίνδυνον,
προτιμήσας τὴν εἰς Περσίαν ἀρχισραττηγίαν. Ἦν ἀνὴρ θερ-
μουργὸς καὶ δραστήριος· ἄλλ' ἐν ταῖς κατὰ γῆν ἐκσρατείαις
ἦν σχεδὸν πάντοτε ἀτυχὴς καὶ ἐτι ἀτυχέστερος μέγας βεζύ-
ρης· διότι προγράψας τοὺς φυγάδας τοῦ Κερεσζτέ κατέστη-
σεν αὐτοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας, ἐτι δὲ μικρὸν πρὸ τῆς
τελευτῆς παρέσχε νέαν φοβερὰν τροφὴν τῇ ἀνταρσίᾳ, διὰ
τοῦ θανάτου τοῦ Τζανβουλανζαδὲ, οὗ ὁ στρατὸς ἐπανέστη.
Οὕτως ἐπληροῦτο οὐχὶ εὐτυχῶς ὁ ἀλαζονικὸς λόγος, ὃν
αἰετοῦ ἐν στόματι καὶ ἐπὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ ἔφερε
«Πρόμαχος τῆς πίψεως κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν» (I).
Ἐν Τεμεσβάρ οἱ κάτοικοι, ἀγανακτοῦντες ἐκ τῶν κα-
κώσεων καὶ τῆς βίας τοῦ Μωροῦ Χουσεῖν, τοῦ πάλαι ἀρ-
χιγοῦ τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσίας, ἐπετέθησαν πρὸς αὐτὸν τῇ
συγκαταθέσει τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐπιθυμοῦντος ἀπαλ-
λαγῆναι τῆς μωρᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς, καθ' ἣν ἡμέραν ἐξῆλ-
θεν ἐπὶ θήραν, καὶ ἀπέκτειναν τοὺς πλείους τῶν ἀκο-
λούθων αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ἐσώθη εἰς Βελγράδιον, ὅπου τότε,
ἀπελθόντος τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς Κωνσταντινούπολιν,
ἦρχεν ὡς καὶ μακάμης ὁ Τερνακί Χασάν. Οὗτος ἀνῆνεγ-
κεν εἰς τὴν Πύλην τὰ τελευταῖα ἐν Τεμεσβάρ συμβάντα,
ἣ δὲ Πύλη ἐξέδωκε φερμάνιον στηριζόμενον ἐπὶ φετβά περὶ
τῆς θανατώσεως αὐτοῦ τε τούτου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ. Λό-
γοι πρὸς τοῦτο ἦσαν ἱκανοί· διότι, πλὴν τῆς συγχωρη-

θείσης ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσίας καὶ τῶν ἐν Βοσνίᾳ διαπραχθει-
σῶν κακώσεων, συνελήφθησαν, ἐὰν ἀληθεύῃ, ἐπιστολαὶ
αὐτοῦ, ἐν αἷς ὑπισχνεῖτο πωλήσειν πρὸς τὸν Πάπαν δαλ-
ματικὸν τι φρούριον ⁽¹⁾ ἀντὶ ἑκατὸν χιλιάδων δουκάτων.
Κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἱστοριογράφους, πορθμεὺς τις χρι-
στιανός, πρὸς δὲ ἔδωκεν ἑκατὸν δουκάτα ὡς ἀμοιβὴν τῆς
μετακομιδῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἔδειξεν αὐτὴν τῷ μεγάλῳ
βεζύρῃ, οὗτος δ' ἐπέτρεψε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς πρὸς αὐτὸν
δοθείσης ἐντολῆς ἐπὶ τῷ ἐπιδείξαι πάλιν αὐτῷ πρῶτον
τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ πορθμεὺς οὗτος ἐπανῆλθεν ἐξ Ἰταλίας
παραπεμπόμενος ὑπὸ τινων τῶν ἐν τέλει τοῦ παπικοῦ
κράτους, ἀπὸ δὲ τῆς Κλίσης ὑπὸ γενιτσάρων, μετ' ἐπι-
στολῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ Πάπα, καὶ
ἐπορεύθη εἰς τὸ Σεμλῖνον. Ὁ κιαγιά τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου κατενόησεν ἐκ τούτου, ὅτι τὰς ἑκατὸν χιλιάδας δου-
κάτων ἔμελλον ἀποτίσειν οἱ Φράγκοι ἔμποροι· διὸ ἐξη-
φάνισε τὰς ἐπιστολάς μετὰ γραμματοκομιστῶν. Τὸ ἔτος
τοῦτό ἐστιν ἀξιωμακόμενον κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἱστο-
ριογράφους οὐ μόνον ἐπὶ ταῖς ἐν Εὐρώπῃ ἐπιτυχίαις καὶ
ἐπὶ ταῖς ἐν Ἀσίᾳ ἀποτυχίαις τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ τῇ ἀλώσει
τοῦ Στριγονίου καὶ τῇ στέφει τοῦ Βοκξάϊ, ἐπὶ τῇ ἥττῃ
τοῦ Κιγάλα καὶ τῇ ἀποστασίᾳ τοῦ Τζανβουλάν, ἀλλὰ
καὶ ἐπὶ τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ καπνοῦ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κρά-
τος, γεγονός ἀξιοσημείωτον τῶν ἄλλων διὰ τε τὸ πάθος, μεθ'
οὗ ἐπεδόθησαν τῇ νέᾳ ταύτῃ ἀπολαύσει οἱ ἔρασταί αὐτοῦ,
καὶ διὰ τὰ αὐστηρὰ ἐπιτάγματα τῶν ἀρχόντων, οἵτινες λά-
βροὶ ἐπεξῆλθον κατ' αὐτοῦ. Ἐν τῷ βραχεῖ χρόνῳ πεν-
τήκοντα ἐτῶν ἡ χρῆσις τοῦ καφέ καὶ τοῦ καπνοῦ ἐνεδή-

(1) Τὸ φρούριον τοῦ Πέξεν (;) παρὰ τὸ Καστελνιούβο. Πιτσελί, φ.
264, καὶ Ναϊμά.

μησέν οὕτως ἐν Τουρκίᾳ, καὶ ἀμφοτέρω ἐπολιτογραφή-
θησαν τάχιστα, ὥστε ἐγένοντο τῷ Ὀθωμανῷ ἀναπόδρα-
στος ἀνάγκη τοῦ βίου, ὁ δὲ Ὀθωμανός, ἐπειδὴ ἔκτοτε
ἐστὶν ἀχώριστος βέβαια ἀπὸ τοῦ καφέ καὶ τῆς καπνοσού-
ριγγος, ἐγένετο ἔκτοτε ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ τὸ μόνιμον
σύμβολον τῶν καφενεύων καὶ καπνοπωλείων. Καφές καὶ
καπνός κατέστησαν τῷ Ὀθωμανῷ οἱ πόλοι, περὶ οὓς
περιστρέφεται ὁ ἡδονικὸς κόσμος ἐντέχνου διεγέρσεως ἢ
ναρκώσεως· ὁ καφές, ὁ καπνός καὶ τὸ ὄπιον ἐγένοντο οἱ
τρεῖς τροχοὶ τῆς ἀμάξης τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ, ἥς ὁ
τέταρτος τροχός, ὁ οἶνος, νομίμως ἀπηγορευμένος ὢν,
δι' αὐτὸ τοῦτο παρέχει αὐτῇ μείζονα ὁρμήν ὡς κρυφαί-
α πόλαυσις· ὁ καφές, ὁ καπνός, τὸ ὄπιον καὶ ὁ οἶνος,
ὑπὸ μὲν τῶν ποιητῶν πολλὰκις ὑμνήθησαν, ὡς τὰ τέσ-
σαρα στοιχεῖα τοῦ ἡδονικοῦ κόσμου, ὡς
τὰ τέσσερα ἐρεῖσιν ὡτα τοῦ ἀνακλίντρου
τῆς ἀπολαύσεως, ὑπὸ δὲ τῶν νομικῶν τοσάκις
ὡσαύτως κατεκρίθησαν, ὡς αἱ τέσσαρες στή-
λαι τῆς σκηνῆς τῆς τρυφῆς, ὡς αἱ τέσσα-
ρες λειτούργοι τοῦ διαβόλου.

Ὁ Νασούχ Πασᾶς καὶ Ἀλῆς ὁ Στρεβλόστομος ἐστρά-
τευσαν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων ἐπὶ Χαλῆλ τὸν Μα-
κρόν, ἀρχηγὸν τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἀσίας, ὃν εὗρον ἐν Βου-
λαβαδίῃ, τῇ ἀρχαίᾳ Δινίᾳ, ἐπὶ τῶν μεθορίων τοῦ Κοτυαίου
καὶ Ἰκονίου. Τοὺς δύο κρατοὺς διεχώριζε ποταμός, ὁ Ὀβρί-
μας, ὃν ὁ Σελίμ ἐξουξεν ἄλλοτε διὰ γεφύρας πεντακοσίων
τεσσαράκοντα βημάτων. Ὁ Νασούχ ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ ἱπ-
πικὸν τῶν ἐχθρῶν οὐδόλως τολμήσει διελθεῖν διὰ τῆς γε-
φύρας, ἥτις οὐκ ἐπέτρεπεν αὐτῷ ἐξελιγμὸν, ἀλλ' αὐτὸ
ἀπ' ἐναντίου διέβη αὐτὴν ὁρμάδην, ἔτρεψε τοὺς πασάδες
καὶ ἠχμαλώτευσεν πολλοὺς αὐτῶν, ὧν οἱ πλεῖστοι ἀπεκε-

φαλίσθησαν πρὸ τοῦ Μακροῦ. Ὁ Νασοῦχ ἐσώθη εἰς Σι-
 διπερί διὰ τῆς ταχύτητος τῆς ἵππου αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀντάρ-
 ται ἐνέπρησαν τὸ Βουλαθαδὶν καὶ ἐπόρθησαν πᾶσαν τὴν
 χώραν. Ὁ Νασοῦχ Πασᾶς, ἐχθρὸς πρὸ πολλοῦ τοῦ Στρε-
 βλοσέμου διὰ τὴν κακολογίαν αὐτοῦ, ἐθανάτωσεν αὐτὸν ἐπὶ
 τῷ λόγῳ, ὅτι ἦν ὁ αἰτιος τῆς ἀπωλείας τῆς μάχης· τοιοῦ-
 τῷ τρόπῳ ἀπῆγξεν ἐν Ἰκονίῳ καὶ τὸν Μαχμοῦτ τζαού-
 σην διαβόητον ἐπὶ τῷ σαρκαστικῷ αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ, ὅπως
 προλάβῃ ἄλλους αἰτιωμένους αὐτὸν ὡς αἴτιον τῆς ἡτ-
 τῆς, ἐπορεύθη διὰ τάχους εἰς Χρυσούπολιν, ἀπέβη κατὰ
 τὴν ἄκραν τῶν ἀνακτόρων καὶ παραχρῆμα συνέτυχε κατ'
 ἰδίαν τῷ Ἀχμέτ, ἐπαγαγὼν ἐπὶ τοὺς βεζύρας τὴν ἀνταρ-
 σίαν τῆς Ἀσίας καὶ ἐμβαλὼν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα
 αὐτὸς ἐκστρατεύσῃ. Ὁ μουφτί καὶ ὁ χότζας, κληθέν-
 τες ἐνώπιον τοῦ Ἀχμέτ, ἀντέστησαν ἐπὶ μακρὸν πρὸς
 τὴν βουλήν αὐτοῦ μὴ δυνηθέντες ἀποτρέψαι αὐτὸν τῆς
 εἰς Προῦσαν ἀποδημίας, μάτην δὲ ἐνίσταντο, ὅτι ἡ ὥ-
 ρα τοῦ ἔτους προέβη, ὁ δὲ πλοῦς ἦν ἐπικίνδυνος· ὁ στό-
 λος παρεσκευάσθη πρὸς ἀπόπλουν. Ὁ Νακάς Χασάν
 Πασᾶς παρηγγέλη διατάξαι πρεπόντως τὰ ἀνάκτορα
 τῆς Προῦσης πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ σουλτάνου, ἡ δὲ δι-
 οίκησις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνετέθη τῷ βοσταν-
 τζίβαση Δερβίς. Ἐν τῷ μεταξύ ἐτέλεσε τὸν βίον ἡ ¹⁵
 μήτηρ τοῦ Ἀχμέτ καὶ ἐτάφη παρὰ τῷ τάφῳ τοῦ ἀνδρὸς ^{Νοεμ.} 1605
 αὐτῆς Μωάμεθ τοῦ Γ', Ὁ μουφτί καὶ ὁ χότζας ἠρύσθη-
 σαν νέους λόγους ἀπὸ τοῦ πένθους, ὅπως ἀποτρέψωσι
 τὸν σουλτάνον ἀπὸ τῆς ἀποδημίας, ἀλλ' αὐτός, μὴδὲ τὴν
 παρέλευσιν τῶν ἐπτὰ ἡμερῶν τοῦ πένθους περιμείνας, ἀπέ-
 πλευτε τῇ ὑστεραίᾳ τῆς κηδείας ἐπὶ τριῶν γαλερῶν εἰς
 Νικόπολιν (Μουντανιά) καὶ εἰσῆλθε μετὰ μεγάλης πομ-
 πῆς εἰς Προῦσαν. Ὁ Δαοῦτ Πασᾶς καὶ ὁ Νασοῦχ Πα-

σᾶς παρηγγέλθησαν ἵνα πορευθῶσιν ἕκαστος μετὰ στρα-
τοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὀρίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ
διοικητὴς τοῦ Γκιουζελισᾶρ Ὀθεῖς Πασᾶς ἐπέστειλε τῷ
χότζᾳ ἔτι πρὸ τῆς εἰς Προῦσαν ἐλεύσεως τοῦ σουλτά-
νου, ὅτι ἐξεστράτευε παραχρῆμα ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας, εἰ
ἀνηγορεύετο βεζύρης. Ἐπέμφθη οὖν παραχρῆμα πρὸς αὐ-
τὸν δίπλωμα βεζύρου καὶ σερασκέρη· ἀλλ' ἀφότου ἔλαβε
τὸ δίπλωμα ἠπράγησεν, οὐδ' ἐκίνησε μάλιστα τὸν πόδα
ἀπὸ τοῦ Γκιουζελισᾶρ (τῆς παρὰ τῷ Μεάνδρῳ Μαγνη-
σίας). Οὕτως ὁ χότζας κατεδείχθη ψεύστης, καὶ ἔκτοτε
ἐστερήθη τῆς πίστεως, ἣν ὁ Ἀχμέτ εἶχε πρὸς τοὺς λόγους
αὐτοῦ. Τέσσαρες ὥς πέντε χιλιάδες σπαήδων, οἵτινες,
προγραφέντες ὑπὸ Χασάν τοῦ Ὀπωροπώλου καὶ στερη-
θέντες τῆς μισθοφορᾶς ἠνώθησαν μετὰ τῶν ἀνταρτῶν,
προσῆνεγκον πρὸς τὸν σουλτάνον διὰ δώδεκα ἀρχηγῶν τῶν
ἀνταρτῶν⁽¹⁾ ἱκετηρίαν περὶ ἀποκαταστάσεως εἰς τὴν προτέ-
ραν μισθοφορὰν, ἀνθ' ἧς ὑπισχνοῦντο ὑπηρετήσῃν πιστῶς
αὐτῷ. Δοθείσης αὐτοῖς τῆς καθυσερούσης μισθοφορᾶς, ἐπέμ-
φθησαν οἱ μὲν πρὸς βοήθειαν τοῦ Δαούτ Πασᾶ, οἱ δὲ πρὸς
βοήθειαν τοῦ Νασούχ Πασᾶ. Ἐπισκεψάμενος ὁ Ἀχμέτ τοὺς
τάφους τῶν ἐξ πρώτων σουλτάνων καὶ τὰ περιλάλητα θερ-

27 μάυδατα τῆς Προῦσης ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ
Νοεμ. καϊμακάμης Σοφῆ Πασᾶς Σινὰν ἐπέσειλε τῷ ἀρχηγῷ τῶν
1605 Ἀσιανῶν ἀνταρτῶν Χαλήλ τῷ Μακρῷ ἐπιστολὴν θωπευ-
τικὴν, ὑποφαίνουσαν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τοῦ λαβεῖν διοίκη-
σιν, εἰ ὑπετάσσετο, τοῦ δὲ Χαλήλ προτείναντος ὥς ἀμοι-
βὴν τῆς ὑποταγῆς τὰς διοικήσεις τῆς Ἀνατολῆς, Σεβα-
στείας καὶ τοῦ Χαλεπίου, ὁ καϊμακάμης συνέστησε τῷ

(1) Ναιμά, σ. 225.

σουλτάνω τὴν αἴτησιν αὐτοῦ. Ὑποπτεύσας ὁ σουλτάνος, ²⁸
 ὅτι ὁ καϊμακάμης ἐνέδωκεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἕνεκεν ^{Δεκεμ.}
 1605 ἰδίου συμφέροντος, ἀπεχειροτόνησεν αὐτὸν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ
 ἀνηγόρευσε τὸν Χιζρ Πασᾶν· σύναμα δὲ, μετακαλεσάμε-
 νος εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν μέγαν βεζύρην Λαλά Μωά-
 μεθ, ἐπέτρεπεν αὐτῷ ἐκλέξαι ἢ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐπὶ τὴν
 Περσίαν στρατοῦ ἵνα ἐπανορθώσῃ τὴν ἥτταν τοῦ Κιγάλα,
 ἢ ἀποδώσῃ τὴν σφραγίδα τοῦ κράτους καὶ ἀρκεσθῇ τῷ
 ἀξιώματι τοῦ δευτέρου βεζύρου. Ἐπανερχομένου εἰς Κων-
 σταντινούπολιν τοῦ σουλτάνου, στάσις τῶν σπαήδων καὶ
 γενιτσάρων ἐπέκειτο ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ· οὗτοι χα-
 λεπαίνοντες ἐπὶ τοῖς ἐνδύμασι καὶ τῇ μισθοφορᾷ ἡρνή-
 θησαν ἄψασθαι τοῦ ζωμοῦ, σημεῖον ἀναμφίβολον δυσаре-
 στήσεως, καὶ κατελιθοδόλουν τοὺς ἀξιωματικούς. Τότε ὁ ¹
 ἐκκαιδεκαετῆς σουλτάνος, ἐρυθραίνων ἐξ ὀργῆς καὶ φέρων ^{Φεβρ.}
 1605 ἐρυθρὰ, ὡς ὁ καλίφης Ἀρούμ Ῥασὶδ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς
 ὀργῆς καὶ τῶν σφαγῶν, μετεπέμψατο εἰς τὸ περίπτερον
 τοῦ Βαγιαζήτ τοὺς βεζύρας, τοὺς ἀγάδες, τοὺς γραμμα-
 τεῖς καὶ τοὺς πρεσβυτάτους στρατιωτικούς καὶ ἔλεξεν αὐ-
 τοῖς τάδε· «Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ὁ δεφτερδάρ, ὁ πεμφθεὶς πρὸς
 εἰσπραξιν χρημάτων, ἐπανακάμψει ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν
 καὶ ἡ μισθοφορὰ ὑμῶν δοθήσεται. Διατί οὐ πιστεύετε, τολ-
 μαῖτε δὲ αὐθάδη ἔργα πρὸ τῆς ἐμῆς Πύλης; Παράδοτε τοὺς
 αἰτίους». Μετά τινα ἐκθαμβον σιγὴν προσῆλθεν ὁ ἀγᾶς
 τῶν γουρεβὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος Ἰουσούφ καὶ εἶπε·
 «Παδισάχ μου, οἱ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἀνατραφέντες οὐκ
 εἰσιν ἔνοχοι τοιαύτης αὐθαδείας, ἀλλὰ ξένοι, οἵτινες ἐν
 φρουραῖς ἐγχεκλεισμένοι ἀνήχθησαν εἴτα τῇ μεσιτείᾳ τοῦ
 χάνη τῶν Τατάρων εἰς σπαήδας. — Εἶπέ οὖν τὰ ὀνό-
 ματα αὐτῶν». Πάντες, ὧν ὁ Ἰουσούφ ἔδωκε τὸν κατάλο-
 γον, ἐθανατώθησαν, πλὴν τοῦ ἐλεγκτοῦ τῶν ἱππέων καὶ

τοῦ συνηγόρου τῶν σπαήδων, σωθέντων τῇ δέήσει τῶν βεζυρῶν· εἶτα ὁ σουλτάνος ἀπέλυσε τοὺς παρεστῶτας μεγιστάνας εἰπὼν· «Ἐὰν ἅπαξ ἔτι παραβῇτε τὰ καθήκοντα ὑμῖν, συμβήσεται ἅπασιν ὑμῖν τὸ αὐτό.» ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς οὗτοι ἀποκομίσωσι τοὺς νεκροὺς καὶ ἀντικατέστησε τοὺς ἀγάδες. Ὅτε δὲ ὁ δεφτερδάρ Ἐτμεκτζιζαδὲ ἀφίκετο μετὰ χρημάτων, τὸ δῶρον τῆς ἐορτῆς καὶ τὸ τέταρτον τῆς μισθοφορᾶς ἐδόθη τῷ στρατῷ μετὰ τριῶν δουκάτων ὡς φόρος τῶν παίδων.

Μετὰ πολλὰ συμβούλια ἐκρίθη ἵνα ὁ μὲν Νασούχ Πασᾶς, γαμβρὸς τοῦ Κούρδου βέγη Μίρ Σερέφ ἀναδειχθῇ τρίτος βεζύρης καὶ ἕνεκα τῆς γνώσεως τῶν τόπων ἀρχιστρατήγος τοῦ ἐπὶ τὴν Περσίαν στρατοῦ, ὁ δὲ βεζύρης Μουράτ Πασᾶς τοῦ ἐπὶ τὴν Οὐγγρίαν, ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διοικῇ ἀμφοτέρας τὰς ἐκστρατείας ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ. Ὁ σουλτάνος ἐπεδοκίμασε ταῦτα, ὁ δὲ μέγας βεζύρης ἡσυχολεῖτο περὶ ταῦτα, ὅτε αἱ δολορράφαι τοῦ Δερβίς Πασᾶ μετέβαλον πάντα. Ὁ Δερβίς Πασᾶς, ὧν ἔτι βοσταντζίβας, ἐκτήσατο τὴν εὐνοίαν τοῦ Ἀχμέτ καὶ ἔλαβε τὸ ἀξίωμα τοῦ καπετὰν Πασᾶ ἀντικαταστήσας τὸν Κιγάλαν. Νῦν κατώρθωσεν ἵνα δοθῇ τῷ Ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Χουσεῖν, ἀριστεύσαντι πρὸ πάντων κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Στριγονίου, ἀντὶ τῆς διοικήσεως τῆς Ρούμελης, ἣν προὔτεινεν αὐτῷ ὁ μέγας βεζύρης, ἡ τοῦ Χαλεπίου, ὁ δὲ Μαριδὸλ Χουσεῖν ἀναδειχθῇ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων. Ὁ Χουσεῖν πορευόμενος ἐκεῖ περιέπεσε ταῖς χερσὶ τοῦ ἀντάρτου Τζεμισίδ, ὃς ἐφόνευσεν αὐτόν· κατώρθωσε δὲ προσέτι τὴν ἐκδοσιν αὐτοκρατορικοῦ αὐτογράφου, ὃ ἀνετίθη τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ τὸν ἐν Ἀσίᾳ πόλεμον· ἐπὶ τῇ προφορικῇ δὲ παρασάσει τοῦ Λαλᾶ Μωάμεθ, ὅτι ἐλπίζει ἔτι πρὶν ἢ ἀπέλθῃ εἰρηνεύσειν

πρὸς τὴν Αὐστρίαν, ὁ σουλτάνος εἶπε μόνον αὐτῷ· «Παρασκευάσθητι ἀπελθεῖν εἰς Ἀσίαν». Τῇ πρώτῃ ὁ Νασοῦχ ἐπορεύθη πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην ἵνα παραμυθῇσεται αὐτὸν περὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐκστρατείας, καὶ εἶπεν, ὅτι στρατεύων ὑπ' αὐτὸν καταστήσει εὐχερῇ αὐτήν, ὁ δὲ Λαλὰ Μωάμεθ εἶπεν αὐτῷ· «Εἰ ἐπορευόμεθα ἡμεῖς μὲν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Μούρα, ὁ δὲ Βοκξάι ἐτέρωθεν πρὸς τὸ Πρεσβοῦργον, ἀμφοτέρω δ' οἱ στρατοὶ ἡνοῦντο μετὰ ταῦτα πρὸ τῆς Βιέννης, ἐδύνατο ἡ Γερμανία ἀντιστῆναι ἡμῖν; Φοβοῦμαι μόνον μὴ ὁ Βοκξάι καὶ οἱ Οὐγγροι, οὓς ἐθήλασα καὶ ἐμεγάλυνα ἐν τῇ πρὸς τὴν Πύλην ἀγάπῃ ἀμεληθῶσι καὶ οὕτω δωδεκαετῆς ὑπηρεσία ματαιωθῇ». Ἡτήσατο ἔτι παρὰ τοῦ σουλτάνου ἐν νέᾳ ἀναφορᾷ ἵνα ἐπιτραπῇ αὐτῷ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν διαμολογῆσαι τὴν εἰρήνην ἐν Οὐγγρίᾳ· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησε. Τὰ τεχνάσματα τοῦ Δερβίς Πασᾶ ἔδωκαν τὸ σαντζάκιον τῆς Κασταμόνης τῷ θαλαμηπόλῳ καὶ φροντιστῇ τοῦ οὐγγρικοῦ στρατοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ μέγας βεζύρης παρέστησεν ὥσαύτως τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ὁ Μουσταφᾶς ἦν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖος τῷ στρατῷ, ἀνευ δὲ τούτου στερεῖται ὁ ἀρχιστράτηγος βραχίονος καὶ πτερῶν, ὁ δὲ σουλτάνος παρέγραψεν ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς αὐτοῦ· «Οὐκ ἀρέσκει αὐτῷ τὸ ἡμέτερον σαντζάκ;» Ὁ Λαλὰ Μωάμεθ ἠναγκάσθη ἵνα κατασκηνώσῃ ἐν Χρυσουπόλει. Ἄλγος καὶ ἀγανάκτησις κατέβληον αὐτὸν ἰσχυρῶς· τῇ αὐτῇ ἔτι ἐβδομάδι κατέλαβεν αὐτὸν ἀποπληξία. Ὁ Δερβίς Πασᾶς εἶπε τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ἡ νόσος τοῦ μεγάλου βεζύρου ἦν προσποιητή· διὸ αὐτόγραφον ἐξεδόθη λέγον· «Μὴ ὑποκρίνη ἐπὶ μακρότερον τὸν ἄρρώστον καὶ ἐκστράτευσον». Ὁ ἀποθνήσκων ἰκέτευσε διὰ τινος τῶν ἐμπίστων αὐτῷ τὸν Ἀχμέτ ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῆς νόσου (1). Ὁ ἀρχιαιλάρχης ἐπορεύθη πρὸς

(1) Ὁ Λαλὰ Μωάμεθ, φαίνεται, ὅτι οὐδέποτε ἤλπισε πολλὰς χάριτας

23 Μαΐου 1606 τὸν Λαλὰ Μωάμεθ, καὶ εὗρεν αὐτὸν κατὰ δύο τρίτα τοῦ σώματος παράλυτον, μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας ὁ μέγας βεζύρης ἐτελεύτησε τὸν βίον καὶ ἐτάφη παρὰ τῷ τάφῳ τοῦ Σοκολλί. Κατὰ τὸν λόγον τοῦ μουφτί Σανολλάχ ὁ Δερβίς Πασᾶς, ὃς εὐθὺς ὡς ἐτελεύτησεν ὁ Μωάμεθ ἀνηγορεύθη μέγας βεζύρης, ἐφαρμάκευσε τὸν Λαλὰ Μωάμεθ διὰ τινος Πορτογάλλου ἱατροῦ. Ὁ σουλτάνος ἐκέλευσεν ἵνα τὰ μὲν παρόντα χρήματα τοῦ Λαλὰ Μωάμεθ δημευθῶσιν ὑπὲρ τοῦ στρατιωτικοῦ ταμείου, ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία αὐτοῦ καταλειφθῇ τοῖς ὀρφανοῖς· ἀλλ' ὁ Δερβίς Πασᾶς ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ πόλεμος εἶχε χρεῖαν πολλῶν χρημάτων ἐκέλευσε τὸν δεφτερδάρ Ἐτμεκζιζαδὲ, ἀνακληθέντα ἀπὸ Βελγραδίου, ἵνα κατὰσχῃ οὐ μόνον τὰ παρόντα χρήματα τοῦ Λαλὰ Μουσταφᾶ, ὄντα εἰς πεντακισμύρια δουκάτα καὶ εἰς δέκα ἑκατομμύρια ἄσπρων, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ὥστε τὰ παιδιὰ τοῦ ἀτυχοῦς μεγάλου βεζύρου ἀπεστερήθησαν σχεδὸν πάντων (ΙΑ). Ἐπὶ τῇ συστάσει τοῦ δεφτερδάρ Ἐτμεκζιζαδὲ ὁ ἱστοριογράφος Πετσεβί, (1) ὁ τέως ἐλεγκτὴς τοῦ λογιστηρίου, ὁ ἱππεὺς καὶ πεζὸς, ἀνεδείχθη ἀκόλουθος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀναγορευθέντος σαντζάκβεγῃ τῆς Εὐβοίας, ἐκαλεῖτο δὲ συνήθως ὑπὸ τῶν βεζυρῶν διὰ τὴν ἀπειρίαν αὐτοῦ ὁ νέος

παρὰ τοῦ σουλτάνου. Ὅτε ἐπεμψε τὸν Πετσεβί εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς ἀλώσεως τοῦ Στριγονίου, παρήγγειλεν αὐτῷ εἰπεῖν τῷ σουλτάνῳ, ὅτι μετὰ δεκαετῇ ὑπεράσπισιν τῶν ὁρίων ἦν ἀδιάφορον αὐτῷ ζῆσαι ἢ ἀποθανεῖν, διαμενεῖν ἐν τῷ ἀζιώματι αὐτοῦ ἢ ἀποχειροτονηθῆναι. Ὁ σουλτάνος ἀπεκρίνατο τῷ Πετσεβί· «Ὁ Λαλὰ Μουσταφᾶς μὴδὲν φοβεῖται· προσδοκῶ ἔτι παρ' αὐτοῦ πολλὰς ὑπηρεσίας. Πετσεβί, φ. 271·

(1) Ὁ Πετσεβί, φ. 276, ὑπερεπαινεῖ τὸν μελιχίον χαρακτῆρα τοῦ Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶ, λέγων, ὅτι οὐδέποτε ἤκουσε τραχὺν λόγον κατὰ τὴν δεκαπενταετίαν, καθ' ἣν ὑπῆρέτει παρ' αὐτοῦ. Φεζλικὲ, φ. 157.

βέγης, ἵνα περιγράψῃ τὰς χώρας τῶν τριῶν σαντζακίων τῆς Εὐβοίας, Ναυπάκτου καὶ Καρλὶ Ἰλί. Τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναγορεύσεως αὐτοῦ ὁ Δερβίς ἀνέδειξε καπετὰν Πασᾶν τὸν Τζαφέρ, Φράγκον τὸ γένος, τρίς δὲ διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου. Ἐν πρώτῳ δὲ διβανίῳ εἶπε τῷ τζαούσβαση· «Οἱ σύεδροι τοῦ διβανίου μὴ κρινέτωσάν με, ὥς τοὺς ἄλλους μεγάλους βεζύρας· κεφαλοτομήσω τὸν ἀναβαλλόμενον εἰς αὔριον ὑπόθεσιν τῆς σήμερον.» Οἱ λόγοι οὗτοι, οἰωνιζόμενοι τῳόντι κακὰ, ἐγένοντο βέβαιοι τῇ αὐτῇ δαίλῃ διὰ τῆς θανατώσεως βεγλέρ-βεγῆ ἐν διαθεσιμότητι. Ὅσῳ μείζονα αὐστηρότητα προήγγελλε τοιαύτη ἀρχή, τόσῳ μείζων ἦν ὁ συνωστισμὸς τῶν συγχαιρόντων αὐτῷ. Καὶ ὁ χότζας τοῦ σουλτάνου καὶ ὁ μουφτί παρέστησαν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Τοὺς δύο τούτους ἐκάλεσεν ὁ μέγας βεζύρης τῇ ἐπιούσῃ εἰς τὴν πρὸ τοῦ σουλτάνου συνέλευσιν τοῦ συμβουλίου. Ὁ σουλτάνος λαβὼν τὸν λόγον ἔλεξε τάδε· «Τῷ ἔτει τούτῳ λίαν ὀφείλει πρὸς ἐκστρατείαν· ὁ πορισμὸς τῶν σιτίων λίαν δυσχερής· οὐκ ἔστι κρεῖττον ἀναβαλέσθαι τὴν ἐκστρατείαν εἰς τὸ ἐπιόν ἔτος;» Τὴν σιγὴν τῆς ἐκπλήκτου συνελεύσεως διέκοψεν ὁ μουφτί εἰπὼν· «Πρέπον ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὰς ἐνώπιον τόσων πρέσβειων ἀλλοδαπῶν δυνάμεων ἐκταθείσας ἵππου-ρίδας; Ὁ σερδάρ τοῦλάχιστον πορευθήτω μέχρι Χαλεπίου, διαχειμασάτω ἐκεῖ καὶ φροντισάτω περὶ ἀποταμιεύσεως σιτίων.—Τί ὠφελεῖ ἡ εἰς Χαλέπιον πορεία; ὑπέλαβεν ὁ σουλτάνος.—Ὦφελεῖ, ὑπέλαβεν ὁ μουφτί, σώζουσα τὴν τιμὴν τῶν ἐκπεμφθεισῶν ἤδη σκηνῶν, καὶ ὅτι ὁ πρόγονος ὑμῶν σουλτάνος Σουλεϊμὰν διεχείμασεν ἐν Χαλεπίῳ κατὰ τὴν εἰς Ναχτζιβὰν ἐκστρατείαν, ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ἐξεστράτευσεν ἐκεῖθεν». Μετὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μουφτί, εἶπεν ἐκεῖνος· «Ὁ Φερχὰδ Πασᾶς στρα-

τευσάτω μετὰ μέρους τοῦ στρατοῦ, ἵνα μὴ ἀναζεύξῃ τὸ στρατόπεδον.—Λήφεται τοῦτο τὰ πρὸς παρισμὸν τῶν σι-
τίων ἀναγκαῖα χρήματα; ἠρώτησεν ὁ μουφτί.—Ὁ δημό-
σιος θησαυρὸς ἐστὶ κενὸς, ὑπέλαβεν ὁ σουλτάνος· πόθεν
δώσω ταῦτα;—Ἀπὸ τῶν αἰγυπτίων χρημάτων, εἶπεν ὁ
μουφτί.—Ταῦτά ἐστὶν ὑμέτερα θυλαχίου χρήματα· πῶς
δύναμαι δοῦναι αὐτά;—Ὁ ὑμέτερος μέγας πρόγονος, ὁ
σουλτάνος Σουλεϊμάν, ἠργυροκέπησεν, ὅτε ἐστράτευσεν
εἰς Ζιγέθ, ἅπαντα τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον αὐτοῦ.—Ἐ-
φένδη, εἶπεν ὁ σουλτάνος συσπῶν τὸ μέτωπον, οὐκ ἐν-
νοεῖς τὸν ἐμὸν λόγον· οἱ χρόνοι οὐκ εἰσὶν ὅμοιοι· πῶς
ὅ,τι ἦν τότε ἀναγκαῖον δύναται εἶναι πρέπον σήμερον;»
Ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν συνέλευσιν (1).

Ὁ Δερβίς Πασᾶς διετέθη δυσμενῶς πρὸς τὸν μουφτί,
ἐπιμείναντα ἵνα αὐτὸς ἐκστρατεύσῃ, καὶ ἐφρόντισε παρα-
χρῆμα ἵνα ἐκποδῶν ποιήσῃται αὐτόν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν
ἐβουλεύθη ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν διὰ τοῦ Χοτζαζαδῆ, υἱοῦ
τοῦ Σεαδεδδίν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἀρχιδικασταὶ ἦσαν
υἱοὶ τοῦ Σεαδεδδίν, ἐφοβήθη μὴ ἡ ἐνωσις αὐτῶν οὐδενίῃ
τὴν ἐν τῷ διθανίῳ δύναμιν αὐτοῦ· διὸ ἐξελέξατο τὸν Ἐ-
βουλμεϊαμίν, ἀναχθέντα τὸ δεύτερον εἰς τὸ ὑπατον νομι-
κὸν ἀξίωμα τοῦ κράτους. Οἱ οὐλεμάδες, κολακεύοντες
τὸν μέγαν βεζύρην, συναπεφώνησαν αὐτῷ, εἰπόντες, ὅτι ἦν
ἀνάγκη διέπειν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τὰ πολεμικά·

(1) Ναῖμά, Πετσεβί, φ. 273. Ἡ ἀνεπίληπτος αὕτη μαρτυρία τοῦ Ὁθω-
μανοῦ ἱστοριογράφου κατελέγει τὸν Βαλιέρην (Ῥάγκε, σ. 464) περὶ τῆς
μεγαλονοῖας τοῦ σουλτάνου· *Spiriti grandi matrisce con la memoria di*
Sultan Suleiman, con pensiero non pure d'imitarlo ma di superar-
lo. Ὁ μουφτί προὔτεινε τῷ Ἀχμέτ ὡς παράδειγμα τὸν Σουλεϊμάν· ἀλλ'
ὁ σουλτάνος, ἐκτεθλυμένος καὶ ὠμὸς, ἠρνήθη ἐπιμῶνως ἀκοῦσαι τῶν συμβου-
λῶν αὐτοῦ.

εἰς δ' αὐτῶν εἶπε· «Κεχαριτωμένε Κύριε, ὑμεῖς ἐστε ὁ ἥλιος τῆς οἰκουμένης· μένιντε ἀκίνητοι ἐν τῷ μέσῳ καὶ πέμψατε μόνον πανταχόσε τὰς ἀκτῖνας ὑμῶν πρὸς διασκέδασιν τοῦ σκοτίους». Οὕτως ὁ Δελλὶ Φερχὰδ, ἦτοι Φερχὰδ ὁ Μωρός, εἰ καὶ ἀνδρείος, ἀνεδείχθη σερασκέρης τοῦ ἐπὶ τὴν Περσίαν στρατοῦ καὶ ἀπέπλευσεν ἰσταπένου Ἰου-¹⁴
νίου μηνὸς εἰς Χρυσούπολιν· ἦγε δὲ δεκακισχιλίους γε-¹⁵
νιτσάρους, τὰς ἐξ ἱλας τῶν ἐφίππων σωματοφυλάκιον ¹⁶⁰⁶
καὶ τῶν σημαίων, τοὺς πυροβολητάς, τοὺς ὀπλοποιούς καὶ τὰ στρατεύματα τῶν διοικήσεων τῆς Καραμανίας καὶ τῆς Σεβαστείας. Ὁ Φερχὰδ ἀπεδείχθη ἄξιος ὅλως τοῦ ἐπιθέτου αὐτοῦ ὡς μωρός· διότι ἦν ἀμαθής, ὀξύχολος καὶ ὀνειδιστής, ἀνίκανος δὲ τοῦ τηρῆσαι τὴν πειθαρχίαν ἐν τῷ στρατῷ. Πρὸς τοὺς σπαῆδας αἰτήσαντάς ποτε παρ' αὐτοῦ τὴν μισθοφοράν, ἀπεκρίνατο· «Καὶ ἐγὼ εἰμι σπαῆς καὶ οὐδένα ἔλαβον μισθόν· ἐκτισθήσεται ὑμῖν καὶ ἐμοὶ οὐχί.» Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην λιθοβοληθείσης τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, ἐξῆλθεν αὐτῆς συνέλεξε τοὺς λίθους ἐν τῇ ζώνῃ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἐλιθοδόλησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ παρόντων τῶν σπα-
ήδων, ἧς τὰ σχοινία ἤρξατο καταβιβάζειν, ὡς οἱ στασιάζοντες εἰώθασι ποιεῖν. Ὅτε ἦλθεν εἰς Προῦσαν, οἱ κά-
τοικοι ἠτιάζαντο, ὅτι τὰ στρατεύματα ἀπῆγον γυναῖκας·
«Ἐμὲ ὀφείλουσιν ἀπάγειν;» ἦν ἡ ἀπόκρισις. Πέραν τοῦ Ἰκονίου συνεπλάκη πρὸς τὰ στρατεύματα τοῦ ἀντάρτου Καρὰ Σαῖδ καὶ ἐξηλάθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς Ἰκόνιον, ὅπου ἐπειδὴ τὸ ταμεῖον οὐκ ἐπῆρκει τῷ ὅλῳ στρατῷ, ἐμισθοδότησε μόνον τοὺς γενιτσάρους, τοὺς δὲ σπαῆδας ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς αἵτησιν τοῦ μισθοῦ. Ἡ παρου-
σία τῶν ἀπαιτούντων τὸν μισθὸν σπαῆδων, ἡ ἐγγὺς τῆς πρωτευούσης ἀείποτε αὖξουσα ἀνταρσία τοῦ Καλενδέρο-
γλου ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἡ ἀνικανότης τοῦ Δερβίς Πασᾶ,

ἡ μετὰ τρεῖς μῆνας τελευτῇ τοῦ μουφτί Ἐβουλμεϊαμίν καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἐλευθερόφρονος Σανολλλάχ ἀντικατάστασις αὐτοῦ παρεσκεύασαν τὴν πτώσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου, εἰς ἣν ἔδωκε τὴν πρώτην ἀφορμὴν ἡ ἰδία ἐκδίκησις Ἰουδαίου τινος. Οὗτος, ἀρχιτέκτων ὢν, ἔδαπάνησε πολλὰ ἀργύρια πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ κατέναντι τῆς σιδηρᾶς πύλης τῶν ἀνακτόρων μεγάρου τοῦ Δερβίς Πασᾶ, δς, αἰτήσας τὸ ἀριθμημα τῶν δαπανῶν, εἶπεν αὐτῷ συσπῶν τὰς ὀφρῦς· «Πολλὰ χρήματα!». Ὁ Ἰουδαῖος, μὴ ἀγνοῶν τὴν φιλαργυρίαν καὶ ὠμότητα τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ κατανοήσας ἐκ τῆς συσπάσεως τῶν ὀφρῶν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἔσχιζε τοὺς λογαριασμοὺς εἰπών· «Ὁ δοῦλος καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ εἰσι κτῆμα τοῦ κυρίου· οὐδέποτε διενεόθηεν ζητῆσαι ὀβολὸν καὶ οὐδέποτε ἐδίδων τὸ ἀριθμημα τοῦτο, εἰ μὴ ἀπητεῖτε αὐτό». Καθησυχάσας οὕτω τὸν μέγαν βεζύρην ἔθηκεν ἐν τῇ ἔτι ἀτελεῖ οἰκοδομῇ, δι' ἣν ἔδαπάνησε τὴν ἰδίαν περιουσίαν, τὸ θεμέλιον τοῦ ὀλέθρου τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ἡ νέωξεν ὑπόγειον ὁδὸν ἀπὸ τοῦ μεγάρου αὐτοῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅτε δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη προέβη, κατήγγειλε ταύτην τῷ αὐλάρχῃ, οὗτος δὲ τῷ σουλτάνῳ. Ὁ δὲ, διορῶν ἐν τούτῳ ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας, ἐβουλεύθη μετὰ τοῦ χότζα καὶ τοῦ μουφτί. Ὅτε δὲ πρῶτα τινι ὁ Δερβίς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, συνελήφθη καὶ ἐστραγγαλίσθη ὑπὸ τῶν βοστανζίδων, ὧν ἄλλοτε ἦν ἀρχηγός· λέγεται δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ ἔτι ἐκίνει τὸν πόδα μετὰ τὴν θανάτωσιν, αὐτὸς ὁ σουλτάνος ἰδίᾳ χειρὶ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. «Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ, λέγει ὁ ἱστοριογράφος τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκίλυονδῆθη ὥς ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης. Ἡ κοινὴ

(1) Ῥεσούλ χούτς.

χαρὰ ἐπὶ τῇ θανατῶσει αὐτοῦ ἐξεδηλώθη διὰ σατυρῶν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐγένετο μισητός ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης, ἅτε ἐπιβαλὼν φόρον ἐκ χιλίων ἄσπρων ἐκάστῳ ἐξώστῃ, οἵτινες ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰσὶν ἡ μεγίστη ἡδονὴ τῶν καὶ ὀπίσω τῶν κιγγλίδων φιλοθεαμόνων γυναικῶν· ἀπηλλάγησαν δὲ τοῦ φόρου διὰ τῆς θανατώσεως αὐτοῦ.

Τῇ εἰσηγήσει τοῦ μουφτί ὁ Ἀχμέτ ἐπεμψε τὴν σφραγίδα τοῦ κράτους πρὸς τὸν βεζύρην Μουράτ Πασᾶν, τὸν διολογούσαντα ἐν Οὐγγρία τὴν παραχρῆμα ἱστοριθησομένην εἰρήνην τοῦ Σιλβατορόκ, ἐπιστείλας αὐτῷ τὸ ἐξῆς αυτοκρατορικὸν αὐτόγραφον· «Μουράτ Πασᾶ μου, σὺ ὁ ὢν βεζύρης μου, μηδενὸς ὑποβαλόντος, μηδενὸς δεσθέντος, ἐξ ἰδίας αυτοκρατορικῆς θελήσεως, ἀπένειμά σοι τὴν μεγάλην βεζυρίαν καὶ ἐπεμψα τὴν αυτοκρατορικὴν μου σφραγίδα. Ἐλπίζω, ὅτι ὁ Θεὸς βοηθήσει σοι ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου· ἔσομαι μάρτυς τῶν ἔργων σου καὶ τῶν μόχθων σου ἐν τῇ διοικήσει τῶν πραγμάτων. Ὡς τάχιστα ἐλθέ εἰς τὴν ἐμὴν ὑψηλὴν Πύλιν». Ὁ Μουράτ Πασᾶς, βεγλέρ-βεγης τοῦ Διαρβεκίρ, εἶτα βεζύρης καὶ ἀρχιστράτηγος ἐπὶ τῶν οὐγγρικῶν μεθορίων, ἐπεκλήθη Ὁ ρύ κ τ η ς φ ρ ε ᾶ τ ω ν· ἐπειδὴ κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἡγεμονόπαιδα Χαμζά μάχην τῆς Ταβρίδος ἐνέπεσεν εἰς φρέαρ. Πλὴν τῆς πρὸς δικαιοσύνην ἀγάπης καὶ τῆς αὐστηρᾶς ἀγωγῆς δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀναγορεύσεως εἰς μέγαν βεζύρην ἤγαγεν εἰς τέλος τὴν εἰρήνην καὶ διωμολόγησεν αὐτὴν ἐν Σιλβατορόκ, περὶ ἧς μάτην διεπραγματεύθησαν ἄλλοι ἐπὶ πολλὸν χρόνον καὶ ἦν οἱ ἐπὶ τῶν Ἀσιανῶν μεθορίων πόλεμοι καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ στάσεις καθίστων ἀναγκαίαν. Ἐνταῦθα ἐπανάγομεν τὸν λόγον εἰς τὴν διαλειφθεῖσαν συνέχειαν τῶν συγχρόνων τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις διαπραγματεύσεων.

11
ΔΕΚΕΜ.
1606

Ἡ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς παράστασις τοῦ Βοκξάι καὶ ἡ πρὸς τοὺς Τούρκους συμμαχία αὐτοῦ ἀπήτουν τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ πρὸς διομολογίαν τῆς εἰρήνης· διότι ἡ διαπραγματεύσις κατέστη πολλῶ πολυπλοκωτέρα. Ὁ γραμματεὺς καὶ διερμηνεὺς Καῖσαρ Παῦλος ἐπέμφθη εἰς 1606 Βούδαν Ἀυγούστῳ μηνὶ ὑπὸ τοῦ εὐπατρίδου Μολλάρδ καὶ τοῦ κόμητος Ἀλθάν, πληρεξουσίων τοῦ ἀρχιδουκῆ Μαθίας, καὶ συνέτυχεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ Ἀβδὶ Κιαγιά, ἀπεσταλμένῳ ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ Μουράτ Πασᾶ καὶ τοῦ δικαστοῦ τῆς Βούδης, πληρεξουσίων τοῦ μεγάλου βεζύρου. Αἱ συνεντεύξεις ἀπέβησαν ἀτελεσφόρητοι ἕνεκα τοῦ Στριγονίου· διότι οἱ μὲν Τούρκοι ἀπήτουν αὐτὸ, οἱ δὲ αὐτοκρατορικοὶ ἤρνούντο τὴν ἐκχώρησιν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τῶν συνεντεύξεων τούτων οἱ Τούρκοι κατέλαβον τὸ φρούριον τὸ συμβάν δὲ τοῦτο ἔκρινε τὴν εἰς Βιένναν ἐπάνοδον τοῦ Καίσαρος Γάλλου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχιδουξ Μαθίας οὐκ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ῥοδόλφου τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας πρὸς διομολογίαν τῆς εἰρήνης, ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπείγοντως πληρεξουσιότητα (IB). Ὅτε τέλος ἡ πληρεξουσιότης ἀφίκετο μετὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ μεταβιβάσαι αὐτὴν πρεσβευταῖς, ὁ Καῖσαρ Γάλλος ἐπορεύθη αὐθις εἰς Βούδαν φθίνοντας Ὀκτωβρίου. Ὁ ἀρχιδουξ Μαθίας ἔδωκε τῷ Μολλάρδ καὶ τῷ Ἀλθάν, οἵτινες ἐξελέγησαν πληρεξούσιοι, τὰς ἐξῆς ὁδηγίας· Ὁ τουρκικὸς ἐνιούσιος φόρος ἀντὶ μεγάλων ὑποσχέσεων πρὸς τὸν σερδάρ ἀνάγκη ἦν ἵνα καταργηθῇ, ἡ εἰρήνη διομολογηθῇ εἰσαεὶ, ἢ ἐφ' ὅσον τὸ δυνατόν ἐπὶ μακρόν καὶ, εἰ δυνατόν, ἀνευ τοῦ Βοκξάι· ἡ Τρανσυλβανία πάντως ὁμολογηθῇ ὅτι ἀνήκει τῇ Οὐγγρίᾳ, ἡ δὲ Βλαχία οὐδετέρα, ἡ δὲ κληρονομικὴ χώρα τοῦ ἀρχιδουκῆ Φερδινάνδου συμπερι-

ληφθῇ ἐν τῇ εἰρήνῃ. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς καὶ ὁ Χαβήλ, ὁ μὲν
διοικητὴς, ὁ δὲ δικαστὴς τῆς Βούδης, ἐπέστειλαν τῷ
Μολλάρδ καὶ τῷ Ἀλθαν, ὅτι πέμψουσι τὸν Ἀβδὶ Κια-
γιαῖν, ὃς προσυνδιελέχθη ἤδη τῷ Καίσαρι Γάλλῳ, εἰς Στρι-
γόνιον, ἐνθα ἐδύνατο ἔν' ἀποσταλῇ καὶ ὁ Καίσαρ Γάλλος·
ὁ δὲ ἀπῆλθε μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ὁ Μολλάρδ καὶ
ὁ Ἀλθαν ἀπέστειλαν τοῦτον τὸν Καίσαρα Γάλλον πρὸς τὸν
ἀρχιδουῖκα (1). Ἐν τοσούτῳ ὁ Πασᾶς καὶ ὁ δικαστὴς ἐξή-
τησαν διαβατήρια. Ἰανουαρίῳ μηνὶ τοῦ ἐπιόντος ἔτους ὁ Καί- 1606
σαρ Γάλλος ἐπορεύθη τὸ τρίτον εἰς Βούδαν καὶ τὸ τέταρτον
ἐκ προστάγματος τοῦ ἀρχιδουκὸς. Οἱ Τοῦρκοι οὐκ ἀπέβλε-
πον σπουδαίως εἰς τὴν εἰρήνην πρὶν ἢ ὁ Βοκξάι διομολογήσῃ
τὴν τῆς Οὐγγρίας εἰρήνην πρὸς τὴν Αὐστρίαν· ὅτε δὲ τοι-
αύτη διωμολογήθη ἐν Βιέννῃ, ἀφίκετο ἐκ Κωνσταντινουπό-
λεως ἡ νόμιμος πληρεξουσιότης πρὸς τὸν βεζύρην Μουράτ
Πασᾶν, πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ἀλῆ Πασᾶν, διοικητὴν
τῆς Βούδης, καὶ πρὸς τὸν Χαβήλ Ἐφένδην, δικαστὴν τῆς
Βούδης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συνετέθη ἐκ χειρὶ δύο καὶ
τριάκοντα ἡμερῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς 13 Ἰουλίου, αὐθη- 1606
μερὸν δὲ ὁ Καίσαρ Γάλλος ἀπῆλθε τὸ πέμπτον εἰς Βούδαν
μετὰ δύο διερμηνέων, τοῦ Ἰταλοῦ Νεγρόνη καὶ τοῦ Οὐγ-
γρου Σιλεσί (2), ἀνακοινώσων δημοσίᾳ τὴν πρὸς τὸν Βοκ-
ξάι διομολογηθεῖσαν συνθήκην. Ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης
ἀπήτησεν αὐτοὺς διὰ τοῦ διερμηνέως αὐτοῦ τὸ ἀρχαῖον
τιμητῆριον δῶρον, καίπερ πρότερον ἤδη συντεθέντος σχε-

(1) Ὁ Χαβήλ καὶ ὁ Ἀλῆς ἐπέστειλαν τῇ 7 Δεκεμβρίου πρὸς τὸν Μολ-
λάρδ καὶ Ἀλθαν. Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

(2) Ὁ Καίσαρ Γάλλος ἐπέστειλε πρὸς τὸν αὐλικὸν σύμβουλον τοῦ Κρεν-
δέργ τῇ 2 Μαρτίου 1602.

δόν, ὅτι ἡ Αὐστρία ἀπαλλάσσεται αὐτοῦ ἀντὶ διακοσίων
χιλιάδων δουκάτων ἐφάπαξ. Πολλαὶ ἐπιστολαὶ διημεί-
φθησαν μεταξύ τοῦ Μουράτ καὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν πλη-
ρεξουσίων τοῦ Μολλάρδ, Ἄλθαν καὶ Πέζεν. Ὁ Μουράτ
ἠτιάσατο τὴν παράβασιν τῆς ἐκεχειρίας, ὑπέσχετο τὴν
1606 παράτασιν αὐτῆς καὶ ἐκάλεσε τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς
ταχίστην συνέντευξιν. Τέλος τῇ 20 Ὀκτωβρίου οἱ ἐπί-
τροποι τῶν δύο ἐθνῶν συνῆλθον κάτω τοῦ Κομόρν πρὸς
συνδιάλεξιν περὶ τῆς εἰρήνης. Οἱ Τοῦρκοι πληρεξούσιοι
ὁ Ἄλῃ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Βούδης, ὁ Χαβήλ δικαστὴς
τῆς αὐτῆς πόλεως, ὁ Κασίμ Ἀδάμ, κιαγιά τοῦ Πασᾶ,
καὶ Νασρεδδὴν Μουσταφαζαδὲ Ἐφέντης, ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ
Στριγονίου ἐπὶ πλοιαρίων καὶ κατεσκήνωσαν ἐπὶ τῆς δε-
ξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὸ Ἀλμάς κάτω τοῦ
Κομόρν. Αὐτοκρατορικοὶ δὲ πληρεξούσιοι ἦσαν ὁ εὐπα-
τρίδης Μολλάρδ, φρούαρχος τοῦ Κομόρν καὶ στρατηγὸς
τοῦ πυροβολικοῦ, ὁ Ἀδόλφος Ἄλθαν, ὑποστράτηγος τοῦ
πυροβολικοῦ, ὁ Γεώργιος Θεοῦρχζος, ὁ Νικόλαος Ἰστου-
άνφης, ὁ Σιγφρήδ Κόλλλονιτζ, ὁ Φραγκῆτσκος Βαθυάνυ καὶ ὁ
Χριστόφορος Ἐρδεδὺ, οὗς συνεχάρησεν ἐπὶ τῇ εἰς Κο-
μόρν ἐλεύσει ὁ Μουσταφᾶ Ἐφένδης, λαβὼν ἐντολὴν πρὸς
τοῦτο· τῇ ἐπιούσῃ ἐπέβησαν εἰς στολίσκον μετ' ἀκολου-
θίας χιλίων ἵππέων καὶ προσωρμίσθησαν πρὸς τὴν ἀρι-
στερὰν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως κατέναντι τοῦ μέρους, ἔνθα
τὸ ποτάμιον Σίτβα ἐκβάλλει εἰς τὸν ποταμόν. Οἱ πληρε-
ξούσιοι τοῦ Βοκξάι, ὁ Ἰλλυεσάρης, παλατῖνος τοῦ Τραν-
ταῖν, ὁ Παῦλος Νυαρὺ, Μιχαήλ Σοβὸρ καὶ Γεώργιος Ὁφ-
μαν κατεσκήνουν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σίτβα,
ὥστε αἱ σκηναὶ αὐτῶν κατέναντι τῶν Αὐστριακῶν πλη-
ρεξουσίων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ἐχω-

ρίζοντο διὰ τοῦ ποταμίου Σίτβα, ἀμφοτέρων δὲ αἱ σκηναὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων διὰ τοῦ Δουνάβεως.

Μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας, τῇ 11 Νοεμβρίου 1606, διωμο-
λογήθη εἰρήνη ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐξ ἑπτακαίδεκα ἄρθρων, ὧν
τὰ πλεῖστα ἦσαν οὐσιώδης καινοτομία ὅλως διάφορος
ἀπὸ τοῦ περιεχομένου τῶν προτέρων συνθηκῶν· ἡ οὐσιω-
δεςάτη δὲ καινοτομία ἦν ἡ καταργοῦσα τὸν ἐτήσιον φόρον
τῶν τρισμυρίων δουκάτων, τὸν ἐπικαλούμενον τιμητήριον
δῶρον· «Μόνον νῦν δίδονται τὸ τελευταῖον καὶ ἐφάπαξ
διακόσμαι χιλιάδες ταλλήρων· τὸν τεῦθεν δὲ αἱ συμβαλ-
λόμεναι δυνάμεις δίδουσι ἐκατέρωθεν κατὰ πᾶσαν τριε-
τίαν διὰ πρεσβειῶν ἐκούσια δῶρα, ὧν ἡ ἀξία οὐχ ὀρίζε-
ται· προσέτι νῦν ὁ μὲν Μουσταφᾶ Πασᾶς κομίζει δῶρα
τῷ ἀρχιδουκί Ματθία, ὁ δὲ Ἀχμέτ Κιαγιά ὡς πρεσβευτῆς
τῷ αὐτοκράτορι. Ἐν τῷ μέλλοντι Τούρκοι πρεσβεύται
ἔσονται σαντζακβεγήδες καὶ οὐχὶ ὡς μέχρι τοῦδε ταπεινοὶ
θεράποντες τῆς αὐλῆς, ὡς ἀρχιδαιτροί, σταθμοδόται καὶ
ἀγγελιαφόροι· ὁ αὐτοκράτωρ, ὅς τεῦθεν γράφεται
οὐχὶ βασιλεὺς τῆς Βιέννης, καὶ ὁ σουλτάνος ἐπιστέλλουσι
πρὸς ἀλλήλους ὡς ἴσοι φίλοι, ὡς πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ὡς
υἱὸς καὶ πατὴρ, αἱ δὲ αἰτήσεις τῶν πρεσβευτῶν παραδέ-
χονται. Ἐπιδρομαὶ καὶ διαρπαγαὶ παύουσιν, ἡ δὲ ζημία
τῶν πανταχοῦ παρασπονδήσεων ἐπανορθοῦται· οἱ ἀπαχ-
θέντες αἰχμάλωτοι ἀποδίδονται. Ἡ διαιτησία τῶν τοιού-
των γεγονότων ἀνετέθη ὑπὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος τῷ
φρουράρχῳ τοῦ Ῥαάβ, ὑπὸ δὲ τοῦ σουλτάνου τῷ διοι-
κητῇ τῆς Βούδης. Ὅτι διωμολογήθη πρὸς τὸν Βοκξᾶϊ
ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ εἰρήνῃ ἀνομολογεῖται ὡς νόμιμον καὶ ὄν.
Τὸ Βαίτζεν ἐξαιρεῖται τῆς ἀμοιβαίας ἐλευθερίας τοῦ ὀχυ-
ρῶσαι ἐκ νέου τὰ ἤδη ὑφιστάμενα μεθόρια φρούρια. Αἱ
κῶμαι, αἱ ὑπέικουσαι ἄλλοτε τῷ Ἑρλάου, τῷ Χατβάν,

τῇ Βούδῃ ἢ τῷ Στριγονίῳ, τελοῦσι τοὺς φόρους αὐτῶν ὡς τοπάλαι, ὡς καὶ αἱ περὶ τὴν Κανίσαν. Ἡ εἰρήνη αὕτη ἰσχύει οὐ μόνον τοῖς δύο συμβαλλομένοις κυριαρχαῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπογόνοις καὶ τέκνοις αὐτῶν, ἀδελφοῖς καὶ ἄλλοις συγγενέσι. Εἰ δὲ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας θέλει συμπεριληφθῆναι ἐν τῇ εἰρήνῃ, ἀρθήτω πᾶν πρόσκομμα». Τοῦτο ἦν τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ λίαν ἀξιομνημονεύτῳ εἰρήνῃ τοῦ Σιλβατορόκ οὐχὶ μόνον τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ τῇ μελλούσῃ μορφώσει διεθνῶν σχέσεων μεταξύ Τουρκίας καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· τῆς εἰρήνης δὲ ταύτης ἡ ἀξία ἐποιήθη ἐν ὀλίγῳ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν δημοσιογράφων καὶ ἱστοριογράφων καὶ περιέπε- σεν εἰς λήθην διὰ τὰ καταφανέστερα ἀποτελέσματα τῆς κατὰ ἑκατονταετηρίδα ἐγγυτέρας εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτζ· καὶ ὅμως ἡ εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ ἐστὶν ὁ πρῶτος μεθόριος εὐρωπαϊκὸς διεθνὴς λίθος, ὃς τρανῶς τὸ πρῶτον δείκνυσι πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν δύναμιν, τὴν ἀπειλοῦσαν τῇ Εὐρώπῃ κατὰκτησιν καὶ δεσποτισμὸν, ὅτι ἕως ἐνταῦθα καὶ οὐχὶ περαι- τέρῳ ἐδύνατο χωρῆσαι. Ἡ ἄλυσις φόρου ὑποτελείας, ἥτις ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα εἴλκετο κατ' ἔτος μετὰ κρό- του ὑπὸ πρεσβευτῶν, κομιστῶν τοῦ λεγομένου τιμητηρίου δώρου, ὑπὸ δὲ τῶν Τούρκων φόρου, ἐρράγη ἐσαεὶ, ἡ δὲ διπλωματικὴ σχέσις μελλούσης ἀμοιβαίας μεταχειρίσεως ἐπὶ τῇ βάσει φιλικῆς ἰσότητος ἐπανωρθώθη, ἡ Τρανσιλ- βανία τοῦλάχιστον ἀπηλλάγη κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ διὰ τῆς ἐν τῇ εἰρήνῃ ταύτῃ συμπεριλη- φθείσης συνθήκης πρὸς τὸν Βοκξάι, ἡ δὲ Οὐγγρία, εἰ καὶ ἔτι τὸ πλεῖστον κατατρυχομένη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπηλ- λάγη ὅμως ἄλλοθεν τοῦ ὀνείδους τοῦ τελεῖν κατ' ἔτος φόρον ἐπὶ τῇ ἐκχωρηθείσῃ κατοχῇ τοῦ ἐλάσσονος μέρους. Τὸ πρῶτον νῦν διεπραγματεύθη ἡ εἰρήνη ἐν τύπῳ, οὐδέ-

ποτε τέως τηρηθέντι, μετὰ προσηκούσης πληρεξουσίουότητος τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου. Νῦν τὸ πρῶτον ἐγένετο μνεία προσηκούσης τοῖς πρέσβειν ἀξιοπρεπείας διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τάξεως τῶν Τούρκων πρεσβευτῶν. Τὸ τουρκικὸν ἔγγραφον οὐκ ἐξεβιάζετο ὡς μέχρι τοῦδε ἄνευ προτέρας γνώσεως τυφλῶς παρὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πληρεξουσίου, ἀλλὰ μετὰ ἀμοιβαίαν γνώσιν τῶν διερμηνέων, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον ἐγένετο ὑπὸ τῶν Τούρκων πληρεξουσίων, ὑπογραφὴν καὶ σφραγισθὲν διεπεράνθη καὶ ὑπὸ τοῦ βεζύρου Μουράτ (ὃν ἐξεπροσώπουν οἱ δύο πληρεξούσιοι αὐτοῦ ὁ διοικητὴς καὶ ὁ δικαστὴς τῆς Βούδης), ἐπιφυλασσομένης σουλτανικῆς κυρώσεως δι' ἰδίου ἐπικυρωτικοῦ ἔγγράφου. Ὡς κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τοὺς τύπους, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ἄνδρας, δι' ὧν ἐκατέρωθεν ἐγένοντο αἱ διαπραγματεύσεις, καὶ κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν τόπον, ἐν ᾧ διωμολογήθη ἡ εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ, ἐστὶν ἱστορικῶς λίαν ἀξιομνημόνευτος. Τὸν ὀγδοηκοντούτην δικαστὴν Χαβήλ εἶδομεν ἤδη ἐν τῇ πολιτορχίᾳ τῆς Βούδης ἐν ταῖς πρώταις τάξεσι τῶν ἐξορμησάντων μαχόμενον τὸν βεζύρην Μουράτ, τὸν ὁ ρύκ τ η ν φ ρ ε ά τ ω ν, ὃς ἐνταῦθα διεῖπε λίαν ἐπεικῶς τὰ τῶν διαπραγματεύσεων, ὀψόμεθα μετ' ὀλίγον μέγαν βεζύρην, τὸ ἐπιθετὸν αὐτοῦ ἀποτροπαίως πληροῦντα. Τὰ ὀνόματα τῶν οὐγγρικῶν πληρεξουσίων εἰσι τῶν εὐγενεστάτων οἰκῶν τῆς χώρας, ἐν τούτοις ὅμως διαλάμπει τὸ τοῦ Οὐγγρου Λιβίου, τοῦ Νικολάου Ἰστουάνφη, ἐν λαμπρῷ φωτὶ ἀρχαιοσέμνου εἰλικρινείας. Ἡ εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ, μεθ' ἣν ὁ ἀνὴρ οὗτος εὐθὺς μετ' ὀλίγον ἐτελεύτησεν ἀπόπληκτος, ἐστὶν ὁ μεθόριος λίθος τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ βίου καὶ τῆς ἀξιολόγου αὐτοῦ ἱστορίας, ἥτις τελευτᾷ εἰς τὴν εἰρήνην. Αὕτη διωμολογήθη τέλος ἐν Κο-

μόρν, τὸ οὐδέποτε ἄλόντι μεθορίῳ φρούριῳ, καθ' οὗ, ὡς ἐπὶ προχώματος διερράγη ἢ πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Καρπαθίων τὰ πάντα πλημμυροῦσα ὀθωμανικὴ δύναμις. Ἡ εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ διαλάμπει ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν χριστιανωσύνην ὡς φωτοβόλον σῆμα θραυσθέντος τουρκικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀρχομένης καταπτώσεως ὀθωμανικοῦ μεγαλείου· ὡς φρυκτώριος δὰς σπηνθιρίζουσα ἀληθῶς ἔτι ἐνίοτε ἐν ταῖς καταιγίσιν τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης καὶ σχεδὸν ἀποσβε-
νυμένη μέχρις οὗτο ἀναφλέγεται πέραν τοῦ χάσματος τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ μεθορίου τῆς ἐν Κάρλοβιτζ εἰρήνης λαμπρότερον σημεῖον τῆς παρακμῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

ΒΙΒΑΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐκστρατεία τοῦ Μουράτ ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας.—Ἡ Ἀγκυρα ἀπείργει τὸν Καλενδέρογλου εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν.—Ἦττα τοῦ Τζανθου-
λάδ ἐν τῷ στενῷ τῆς Συρίας.—Ὁ Καλενδέρογλου καίει τὴν Προῦσαν καὶ
ἡττᾶται ἐν τῷ στενῷ τοῦ Γιουκσοῦ Ἰαϊλά.—Ἐκδρομὴ τοῦ Μουράτ ἐπὶ
τὸν ἀδελφὸν Χαλήλ τοῦ Μακροῦ.—Περιγραφή τοῦ Μουράτ καὶ ἐπάνο-
δος αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Πρεσβεῖαι τῆς Αὐστρίας, Τρανσιλ-
θανίας, Πολωνίας, Βενετίας, Μεγγρελίας, Γεωργίας καὶ Βουχαράς.—
Συμβάντα ἐν Ταυρικῇ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.—Ἐπίβουλος πολιτικῇ τοῦ Μουράτ,
καὶ θάνατος τοῦ Μουσελλί Τζαούση καὶ τοῦ Ἰουσούφ Πασᾶ.—Ἐπικύρωσις
τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ.—Ὁ Βαθόρυ καὶ οἱ Ἰησουῖται.—Συμβάντα κατὰ
θάλασσαν.—Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Κῷ.—Θεμελιώσεις τοῦ τεμένου Ἀχμε-
διγέ.—Περιβολὴ τοῦ ἱεροῦ οἴκου καὶ τάφου.—Προτάσεις τῆς Περσίας περὶ
εἰρήνης.—Μηχανήματα τοῦ Νασούχ Πασᾶ.—Τελευτὴ τοῦ Μουράτ Πασᾶ.—
Θήρα ἐν Ἀδριανουπόλει. Διαφύλαξις τῶν λειψάνων τῆς Μέκκας καὶ ἄλλων
ἐν τοῖς ἀνακτόροις.—Καθαίρεσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἐτμεκτζιζαδέ.—Εἰ-
ρήνη πρὸς τὴν Περσίαν.—Πρώτη σύμβασις πρὸς τὴν Ὁλλανδίαν.—Πολω-
νικὴ καὶ Αὐστριακὴ πρεσβεΐα.—Τρανσιλθανικά.—Συμβάντα κατὰ θάλασσαν.
—Οἱ Φλωρεντῖνοι ἐν Ἀγαλιμάν, οἱ Κοζάκοι ἐν Σινώπη.—Πτώσις τοῦ με-
γάλου βεζύρου Νασούχ.—Θάνατος τοῦ μουφτὶ Μωάμεθ καὶ τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου.—Καθαίρεσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Μωάμεθ διὰ τὴν δυστυχῆ ἐκδασιν τῆς
εἰς Περσίαν ἐκστρατείας.—Ἐκστρατεία εἰς Μολδαβίαν.—Εἰρήνη πρὸς τὴν
Πολωνίαν.—Οἱ Ἰησουῖται.—Ὁ Μαῦρος δικαστὴς καὶ ὁ ἐπικεφάλαιος φόρος
τῶν πρεσβευτῶν.—Σχέσεις τῆς Βενετίας πρὸς τὴν Πύλιν.—Εἰρήνη τῆς Βιέν-
νης.—Ὁ Ζρινὺ πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας, εἰσέρχεται εἰς Κωνσταντινού-
πολιν μετ' ἀναπεπταμένης σημαίας.—Τελευτὴ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ.

Τὴν εἰρήνην τοῦ Σιλβατορόκ ἐξηνάγκασεν οὐχὶ τόσων
ὅ οὐγγρικὸς πόλεμος, ὅσον ἡ ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης

τοῦ Κερεσζτέ ἀναφλεχθεῖσα ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσία. Τοῦ ὀγδοηκοντούτου βεζύρου Μουράτ Πασᾶ, ὃς διωμολόγησε τὴν εἰρήνην, μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ Λαλᾶ Μωάμεθ ὡς μέγας βεζύρης ἐκόμισεν αὐτὴν πρὸς τὴν Πύλην, πρώτη καὶ μεγίστη φροντίς ἦν μετὰ τὸν πρὸς τοὺς ἀπίστους ἀγῶνα ὁ πρὸς τοὺς ἀντάρτας. Ἡ πολυκέφαλος ὕδρα τῆς ἀνταρσίας ἤρε φοβερώς τὴν κεφαλὴν ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς ἀσιατικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν περσικῶν καὶ συρικῶν ἐσχατιῶν μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς πρωτευούσης. Ὁ μὲν Μέλαις Γραφεὺς, ἡ πηγὴ τοῦ νῦν ἤδη τὸ ἑβδομον ἔτος μαινομένου μέλανος λοιμοῦ, ἐθανατώθη ἤδη ἐν Τζανίκ, παραδοὺς πρότερον τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ Χουσεῖν Πασᾶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ῥόας, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Μωρός Χουσεῖν, τυχὼν χάριτος καὶ ἀναγορευθεὶς Πασᾶς τῆς Βοσνίας, ἐν Βελγραδίῳ. Ὁ αἴτιος τῆς μακρᾶς λύμης Μωάμεθ, ὁ υἱὸς Ἀχμέτ τοῦ Μακροῦ, νικήσας ἐν Ἰράκ τὸν ἐπ' αὐτὸν ἀποσταλέντα Νασούχ Πασᾶν διὰ προδοσίας τῶν Κούρδων τῆς φυλῆς τοῦ Σουράν καὶ τῶν Ἀράβων Ἀβουρίς, ἐνθα ὁ μὲν Βελὶ Πασᾶς ἔπεσε μαχόμενος, ὁ δὲ Νασούχ Πασᾶς ἔλαβε δύο τραύματα, ἐφονεύθη ἐν Βαγδάτ. Ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς, κιαγιά

4
ΔΕΧΕΙΜ.
1606

τοῦ Ὁθείς, Πασᾶ τοῦ Αἰδίν, καταλαβὼν μετὰ τὴν τελευταίαν τούτου τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν φρούριον, ὕστερον δὲ τυχὼν χάριτος καὶ ἀναγορευθεὶς βεγλέρβεγης, ἤρεν ἐκ νέου τὴν κεφαλὴν ὡς ἀντάρτης καὶ ἐπὶ τέλους κατεστράφη· ἀλλ' ἐκ τοῦ αἵματος τῶν κεφαλῶν τούτων τῆς ἀνταρσίας ἀνεφύησαν νέαι, ἡ δὲ Ἀσία κατετρύχετο ὑπὸ τῆς ἐπτακεφάλου ὕδρας· διότι τὴν μὲν χώραν τοῦ Σαρουχάν ἐδήουν ὁ Καλενδέρογλου καὶ ὁ Μαῦρος Σαῖδ, τὴν δὲ περὶ τὴν ἑδραν τῶν σουλτάνων ἐν Ἀσίᾳ χώραν, τὴν Προῦσαν, ἔτεμνε καὶ ἔκαιεν ὁ Κιναλί, ἐν δὲ Σελευκείᾳ

ὕπεκαίε τὴν ἀνταρσίαν ὁ Μουσσελί Τζαούσης, τὰ δὲ ὄρεινὰ τῆς Κιλικίας στενὰ τῶν Ἀδάνων κατεῖχεν ὁ ἀντάρτης Τζεμισίδ. Ὁ μέγιστος ὅμως ὄλεθρος ἐπέκειτο ἀπὸ τοῦ Χαλεπίου καὶ τοῦ Λιβάνου, ἐνθα Τζανβουλὰδ ὁ Κοῦρδος καὶ ὁ ἐμίρης Φαχρεδδὶν (πίστεως κλέος) ὁ Δροῦσος, ἡ-πεῖλουν ἀπὸ κοινοῦ ἀνορθῶσαι τὴν Συρίαν εἰς αὐτόνομον κράτος. Ὁ κουρδικὸς οἶκος τοῦ Τζανβουλὰδ, ἥτοι ψυχῆς χάλυψ, ἦν ἀπὸ τῆς κατακτίσεως τῆς Συρίας ἐπὶ Σελίμ τοῦ Α' ἐν κληρονομικῇ κατοχῇ τοῦ ἐγγυὸς τοῦ Χαλεπίου σαντζάκ τοῦ Κλῆς. Ὁ Κιγάλας, ἀναγορευθεὶς ἀρχιστρά-τηγος τοῦ περσικοῦ πολέμου, ἀπένειμε τῷ Χουσεῖν Τζαν-βουλὰδ τὴν διοίκησιν τοῦ Χαλεπίου· εἰ δὲ καὶ ὁ ἑσχατος διοικητὴς τούτου Νασούχ Πασᾶς ἐποιήσατο ἐνστάσεις περὶ τούτου πρὸς τὴν Πύλην, ὅτι παρὰ πάντα νόμον ἀπο-νέμεται τοῖς κατόχοις κληρονομικῶν σαντζακίων διοίκη-σις, καὶ ὅμως ἡ Πύλη ἐπεκύρωσεν αὐτὴν τῷ Χουσεῖν Τζανβουλὰδ τῇ συμβουλῇ τοῦ Κιγάλα(1). Ἀφηγήθημεν ἤδη ἀνωτέρω πῶς μετὰ ταῦτα ὁ Κιγάλας οὗτος ἐθανάτωσε τὸν πελάτην αὐτοῦ τοῦτον, ὃν ἀνηγόρευσε εἰς διοικητὴν τοῦ Χαλεπίου, ἅτε μὴ προσελθόντα πρὸς αὐτὸν ἐν καιρῷ μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατευμάτων, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς τοῦ Τζανβουλὰδ Ἀλῆς ἐπανῆλθεν ἀμελλητί εἰς Χαλέπιον. Οὕτως ἐπέπρωτο τῷ Κιγάλα ἵνα δις σπείρῃ τὸ φόνιον σπέρμα τῆς ὀλεθριωτάτης τῷ κράτει ἀνταρσίας, τὸ μὲν πρῶτον ἐν Οὐγγρίᾳ ὡς μέγας βεζύρης διὰ τῆς ἀποκηρύ-ξεως τῶν λειποτακτῶν τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ ἐννέα ἔτη ἐν Περσίᾳ διὰ τοῦ φόνου τοῦ Τζανβουλὰδ. Ἀπὸ τοῦ πρώτου σπέρματος ἀνέφυσε ὁ

(1) Ἐν Κύπρῳ συνέβησαν ἄλλαι παραχαί. Summario delle Relaz. venet. 1000, καὶ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ. Δεκεμβρίῳ μηνὶ 1606.

Καραϊαζίτζι μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ Τζανβουλάδ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, τιμωρὸς τοῦ αἵματος αὐτοῦ, πολλῶ φοβερώτερος πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἀνταρτῶν· διότι ὁ Χάλυψ τῆς ψυχῆς, πολιορκήσας τὸν ἐμίρην Ἰουσούφ Σεΐφογλου ⁽¹⁾, τὸν φρουράρχον τῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐξαντλήσας τοὺς θησαυροὺς τῆς πόλεως ἐπὶ προφάσει, ὅτι οὗτοι ἦσαν παρακαταθήκη, διηλλάγη πρὸς τὸν Ἰουσούφ διὰ κηδεστείας, διήρπασεν οὕτω καὶ τὴν Δαμασκὸν καὶ ἡρνήθη τῇ Πύλῃ πᾶσαν ὑπακοήν. Τὸν συρφετὸν τὸν συναγεθέντα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν σεργάν, τουτέστι κυνοφυλάκων ἢ θηρευτῶν, πεζόν τε καὶ ἑφιππον, διείλεν οὗτος κατὰ τὴν διάταξιν τῆς Πύλης, καὶ δὴ ἑξ χιλιάδας καὶ ἑπτακοσίους πεζοὺς εἰς ἑκατὸν ἐξήκοντα καὶ δύο συσκηνίας, μισθοφορῶν ἑκαστον ἄνδρα πρὸς τρία ὡς ὀκτὼ ἄσπρα, παρέχων δὲ καὶ τρίμηνον ἔρανον, καλούμενον χρήματα προβάτων, τοὺς δὲ ὀκτακισχιλίους ἵππεῖς αὐτοῦ ὡσαύτως εἰς ἑξ ἱλας, φρουράς τῶν σημαιῶν καὶ τῆς σωματοφυλακῆς. Ἐπὶ τὴν ἑπτακέφαλον ὕδραν τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσίας ⁽²⁾, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τὴν ἐπικινδυνολάττην τούτων, τὸν Τζανβουλάδ, ὃς ἀντεποιεῖτο τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων, τοῦ κόπτειν νόμισμα καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος προσευχῆς ⁽³⁾, καὶ πρὸς τὸν ἀρχιδούκα Φερδινάνδον τῆς Τοσκάνης συνωμολόγησε τακτικὴν συνθήκην, ἐστρά-
² τευσεν ὁ μέγας βεζύρης Μουράτ τῷ 1607. Ἀναγορεύ-
¹Οκτ 1607 σας οὗτος τὸν Τερυακί Χασάν βεγλέρβεγην τῆς Ῥούμα-
 λης, τὸν Μαριόλ Χουσεῖν βεγλέρβεγην τῆς Ἀνατολῆς,

(1) Summario delle Rellaz. venet.

(2) Ὁ Ναϊμά, σ. 240, ἀναφέρει τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς οἵτινες ἐμάχοντο πρὸς τὸν Νασούχ Πασᾶν.

(3) Μαρίτης, ἱστορία τοῦ Φακκχαρδίν, σ. 104. Ἐν Γότθα, 1790.

τὸν Τζακιρτζίβασην (ἀρχιερακοβόσκον) Χαλήλ ἀγὰν τῶν γενιτσάρων, τὸν Βακί Πασᾶν δεφτερδάρ καὶ τὸν διοικητὴν τῆς Προύσης Μουσταφᾶ Πασᾶν καίμακάμην μετὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ βεζύρου, προσκαλέσας δὲ καὶ δι' ἐπιστολῆς εἰς σύμπραξιν τὸν χάνην τῆς Ταυρικῆς ἐξώδευσε περὶ τὴν θερινὴν τροπὴν τοῦ ἡλίου ἀπὸ Χρυσουπόλεως εὐθὺ Χαλεπίου (1).

2
Ἰουλ.
1607

Ὅπως ἐκποδῶν ποιήσεται ὅσον δυνατόν τὰ κατὰ τὴν πορείαν ἐμπόδια, ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀντάρτην Καλενδέρογλου τὸν Ἀγκυρανὸν μετὰ διαλλακτικῆς ἐπιστολῆς τὸ δίπλωμα τοῦ σαντζακίου τῆς Ἀγκύρας, οὗτος δ' ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι κολάσει τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ, ἀπαχώρησεν ἀπὸ τῆς εἰς Ἀγκυραν ἀγούσης. Ἐν Ἰκονίῳ ἀπήχθησαν πολλοὶ ἀντάρται, οἵτινες θανατωθέντες ἐρρίφθησαν εἰς φρέατα· διότι ὁ γηραιὸς Μουράτ, ὃς ἀπὸ τῆς μάχης τῆς Ταβρίδος, ἔνθα ἐνέπεσεν εἰς φρέαρ, σκωπτικῶς ἐπεκλήθη Ὁρύκτης φρεάτων, οὐκ ἤθελε φέρειν μάτην τὴν ἐπωνυμίαν. Ἐν τοῖς συγκληθεῖσιν ἀντάρταις ἦν καὶ ὁ Σερράτζζαδὲ, τουτέστιν υἱὸς ἐφιππιοποιοῦ, Ἀχμέτ βέγης, ὃς ἀπέκτεινε διὰ τοῦ ξίφους τὸν ναῖβ τοῦ Ἰκονίου, ἐνέπρησε δὲ τὸ μέγαρον τοῦ διοικητοῦ Δελι Ἀχμέτ Πασᾶ ἐν αὐτῷ ὄντος, πλείονας δὲ τῶν χιλίων ἀνθρώπων κατέσφαξε. Οἱ προκριτότεροι τοῦ Ἰκονίου ἰκέτευσαν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν Μουράτ λέγοντες, ὅτι χαλιναγωγεῖ τὰς ἀνησυχούς κεφαλὰς. Ὁ Μουράτ ἐδέξατο αὐτὸν ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ μεσιτευόντων· «Θέλω ἐμπιστεῦσαί σοι, εἶπεν

(1) Τὸ δίπλωμα τὸ ἀπονέμον τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ Μουράτ Πασᾶ τὴν προσηγορίαν τοῦ σερδάρ εὑρηται ἐν τῇ Δεστούροῦλ Ἰνσᾶ, ἀριθ. 132 πρὸ τοῦ ἀναγορεύοντος τὸν μέγαν βεζύρην Ἰαούζ Ἀλῆ Πασᾶν ἀρχιστράτηγον ἐν Οὐγγρίᾳ.

ὁ Μουράτ, τὴν φυλακὴν τοῦ Ἰκονίου, ἐν ᾧ ἐγὼ στρατεύω ἐπὶ τὸν Τζανθουλάδ· ἐὰν ὁμως λάβω χρεῖαν βοηθείας, πόσους ἄνδρας δυνήσῃ μοι παρασχεῖν;» Ὁ υἱὸς τοῦ ἐφιππιοποιοῦ, μὴ ὑποπτεύων τὸ μηχανήμα αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου ἀπεκρίνατο· «Τρισμυρίους ἀκόπως». Ὁ Μουράτ ἐπήνεσεν αὐτὸν καὶ εὐχαρίστησε. Ὅτε ὁμως ἐξῆλθεν, ἐστράφη οὗτος πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ μεσιτεύοντας καὶ εἶπε· «Ἐὰν καταλείψω ζῶντα ὀπίσω μου ἄνδρα δυνάμενον συναγεῖραι τρισμυρίους ἄνδρας, καὶ οὗτος ὀχυρωθῇ ἐν Ἰκονίῳ, τί ἐσται τότε; Οὗτοι εἰσέγησαν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἐφιππιοποιοῦ ἐρρίφθη εἰς τὸ φρέαρ. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ υἱὸς τοῦ Καλενδέρ ἀφίκετο εἰς Ἀγκυραν διαρπάζων καὶ διαπορθῶν καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς νώτοις τοῦ μεγάλου βεζύρου συλῶν ὑποζύγια, προαπέστειλε δὲ ἐκεῖ μετὰ τοῦ σουλτανικοῦ φερμανίου μουτεσελλίμ (προσωρινὸν διοικητὴν) μετὰ τετρακοσίων ἀνταρτῶν, πρὸς ὃν οἱ κάτοικοι ἀπέχλεισαν τὰς πύλας. Δικαστὴς τῆς πόλεως ἦν ὁ Βελδανζαδὲ Μελθανά Ἀχμέτ, ὁ αὐτὸς, ὃς κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπὶ τὸ Στριγόνιον ἐκστρατεῖαν ὑπεστήριξε θαρραλεώτατα τὴν γνώμην αὐτοῦ. Οὗτος οὐκ ἐπέτρεψε τῷ υἱῷ τοῦ Καλενδέρ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὅτε δ' οὗτος ἐζήτησε λόγον περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, ἀρνούμενης ὑπακοῇν φερμανίῳ τοῦ σουλτάνου, ἔσχε θάρρος ἵνα παραπεμπόμενος ὑπ' ὀλίγων ἱππέων πορευθῇ πρὸ τῆς πύλης καὶ συνδιαλεχθῇ πρὸς τὸν Καλενδέρογλου· «Εἰ καὶ ὑμεῖς, εἶπεν αὐτῷ μετὰ παρρησίας, ἀνηγορεύθητε σαντζάκβεγης, οὐκ ἤλθετε ὁμως ὡς τοιοῦτος, ἀλλ' ὡς ληστής καὶ ἀντάρτης· διηρπάσατε τὰ ὑποζύγια, κατεπατήσατε τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐνεποιήσατε φόβον τοῖς κατοικοῖς τῆς Ἀγκύρας. Εἰ, ὡς ἐν τῷ φερμανίῳ λέγεται, ὁ σκοπὸς ὑμῶν ἐστίν ἵνα συναγάγητε τὰ πρὸς πόλεμον, ὅπως εἶτα ἐξωπλισμένοι ἐνωθῇτε μετὰ

τοῦ στρατοῦ τοῦ μεγάλου βεζύρου, τότε δότε κατάλο-
γον τῶν ἀναγκαίων ὑμῖν καὶ ἄφετε μετ' αὐτοῦ ἐμπιστον
ἄνδρα ἐν τῇ πόλει, ὑμεῖς δ' αὐτοὶ ἀποχωρήσατε αὐτῆς
ὅσον σταθμός. Ὁ Καλενδέρογλου ἐδέξατο τὴν πρότασιν,
ἔπεμψε δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐταῖρόν τινα τῶν διαρπαγῶν αὐ-
τοῦ μετὰ τριάκοντα ἀνδρῶν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ἐταῖ-
ρος οὗτος ἐξηρέθισε τοσοῦτον τοὺς κατοίκους διὰ τῶν
ἀδικιῶν αὐτοῦ, ὥστε ἠθέλησαν παραχρῆμα θανατῶσαι
αὐτόν. Ἀλλ' ὁ δικαστὴς ἵνα ἀποτρέψῃ χύσιν αἵματος, ἔλα-
βεν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, τὴν δὲ ἀκολουθίαν αὐτοῦ
διένειμεν εἰς τὴν πόλιν. Μετὰ ταῦτα ἐστραγγαλίσθησαν
οὗτοι ἕκαστος ὑπὸ τοῦ ξενίζοντος αὐτόν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς
αὐτῶν ἐν τῷ φρουρίῳ. Ὁ δικαστὴς ἀνήνεγκε τὰ συμ-
βάντα πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην, ἀλλ' ἡ ἐπιστολή, ἐν ᾗ
οὗτος ἀνήγγειλεν αὐτῷ, ὅτι μοῖρα στρατοῦ παρηγγέλ-
θη στρατεῦσαι ἐπὶ τὸν Καλενδέρογλου, συνελήφθη ὑπὸ
τούτου, μεθ' ὃ οὗτος ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν. Ὁ δικα-
στὴς Βελδανζαδὲ, ἀπομαχόμενος ἀπ' αὐτῆς, ἀπέχρυσεν
ἤδη ὀκτὼ ἐφόδους, ὅτε ὁ σαντζάκβεγης τῆς Κασταμό-
νης Τεκελί Πασᾶς, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου,
ἀφίκετο μετὰ τῶν στρατευμάτων τῆς Προύσης, Μεντεσὲ
καὶ Καρασί καὶ μετὰ τεσσαράκοντα τηλεβόλων καὶ ὥρμη-
σεν εἰς τὴν πόλιν· μετὰ τὴν ἀφιχθεῖσαν δὲ ταύτην ἐπι-
κουρίαν ὁ Καλενδέρογλου ἀπεχώρησε. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ
μέγας βεζύρης, πορευόμενος πρὸς τὴν Συρίαν, ἐξέπεμπε
στρατεύματα ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας Μουσσαεὶ Τζαούσην καὶ
Τζεμισί, ὧν ὁ μὲν κατεῖχε τὴν Σελεύκειαν, ὁ δὲ τὰ Ἀ-
δανα, ἅτινα ἐξωλόθρευσαν μὲν τοῦτον, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκεῖ-
νον. Ὁ Τζανθουλάδ ἐχαρακοποιήθη μετὰ δισμυρίων πεζῶν
καὶ τοσοῦτων ἵππέων ἐν τῷ σενῶ τοῦ Βαγράς. Τοῦτο μαθὼν
ὁ Μουράτ Πασᾶς ἐτράπη τὴν εἰς Βελί Ἀρσλάν (Γλουτὸν

Λέοντος) (1) καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὰ πεδία Γκιογερτζινλικ
σαχρασί (Περιστερεῶνα) τὸ συριακὸν Κολουμβάτζ, ἔνθα
ἠνώθη μετὰ τοῦ Σουλφικάρ Πασᾶ, διοικητοῦ τοῦ Μαρα-
σίου, ἄγοντος τὰ κουρδικὰ στρατεύματα τῆς χώρας Σουλ-

21 κάδρ. Ἐνταῦθα διέμεινε τρεῖς ἡμέρας μέχρις οὗ ὁ στρα-
^{ἸΟκτ.}
4606 τὸς διῆλθε διὰ τῶν στενῶν, μεθ' ὃ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ
τοῦ Δερεμέ ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Κανάχ. Εὐθὺς ὡς ὁ Τζαν-
βουλάδ ἔμαθε τὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο πορείαν τοῦ με-
γάλου βεζύρου, ἀπῆλθε μετὰ τετρακισμυρίων ἀνδρῶν
πρὸς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὔρε δὲ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ
Ὁροῦτζ Ὁθασί, ἔνθα οἱ δρομεῖς τοῦ Τζανβουλάδ, πολ-
μήσαντες χωρῆσαι ὑπὲρ τὸ δέον, συνελήφθησαν καὶ ἐθα-
24 νατώθησαν. Τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πολέμοι στρατοὶ ἴσταντο
^{ἸΟκτ.}
παρατεταγμένοι εἰς μάχην. Ὁ Τζανβουλάδ ἀντέταξε τὸν
κιαγιά αὐτοῦ πρὸς τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ μεγάλου βεζύρου,
συγκείμενον ἐκ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολῆς, αὐτὸς
δὲ στὰς κατέναντι τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τοῦ μεγάλου
βεζύρου ἐμάχετο πρὸς τὸν βεγλέρβεγην τῆς Ρούμελης
Τερσακί Χασάν, τὸν γενναῖον πρόμαχον τῆς Κανίσης.
Ὁ Τζανβουλάδ πρὸ τῆς συμπλοκῆς ἠτήσατο εἰρήνην
παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀλλ' οὗτος ἀπέβαλε τὴν πρό-
τασιν· αὐτοὶ δὲ οἱ ὑπ' αὐτὸν, ἰδόντες αὐτὸν προβάντα
ἐπ' ἐλπίδι τοῦ συντυχεῖν τῷ Μουράτ, κατωνείδισαν αὐτὸν
καὶ ἠνάγκασαν ἐπανελθεῖν εἰς τὰς σημαίας αὐτοῦ. Ἡ
συμπλοκή ἦν εἴπερ ποτε καὶ ἄλλη δεινοτάτη· οἱ γενί-
τσαροι, κατὰ τὸν βιογράφον τοῦ ἀγᾶ αὐτῶν, ἐφώρμη-
σαν πρὸς τοὺς ἀντάρτας ὡς οἱ γῦπες πρὸς τὰ στρου-
θία, ὡς οἱ λέοντες πρὸς τὰ ἐλώρια αὐτῶν. Εἴκοσι δῆμοι

(1) Πύλαι Σýριας.

Ὁθωμανοὶ ἦσαν τεταγμένοι ἀποκτείνειν τοὺς καθ' ὁμάδας προσαγομένους αἰχμαλώτους· εἴκοσι δὲ καὶ ἑξ̄ χιλιάδες κεφαλῶν ἐπεσπαρεύθησαν πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ὁ Φαχρεδδὶν Μαάναγλου, ἡγεμὼν τοῦ Λιβάνου, σύμμαχος τοῦ Τζανβουλὰδ, ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τοῦ Βενὶ Κολεῖβ καὶ πάντων τῶν Δρούσων καὶ ἐσώθη ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Σακίχ, αὐτὸς δὲ ὁ Τζανβουλὰδ διεσώθη εἰς τὴν γενέθλιον χώραν Κλῖς, αὐτόθεν δ' εἰς Χαλέπιον, ἔνθα διανυκτερεύσας μίαν μόνην νύκτα, ἔφυγε τῇ πρώτῃ διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀρῶν τῶν κατοίκων καὶ βαλλόμενος κόπρῳ ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν ὑπὸ γυναικῶν καὶ παιδιῶν. Οἱ κάτοικοι ἐφορμήσαντες πρὸς τοὺς ἐν Χαλεπίῳ ὑπολειπομένους ἀντάρτας ἀπέταμον ὑπὲρ τὰς χιλίας κεφαλὰς ἵνα κυλίσωσιν αὐτάς πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ὡς νικηφόρου εἰσερχομένου μεγάλου βεζύρου.

Τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς μάχης ὁ μέγας βεζύρης ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς τοῦ Χαλεπίου (Γκιὸκ μεῖδὰν), ἥτοι οὐρανοῦ ἵπποδρόμου καλουμένης. Τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ ἐγκλείστοις σεγδάνοις ἀπεστάλησαν προπεμπτήρια, καὶ ὅμως ἅπαντες κατεσφάγησαν ἐξερχόμενοι. Ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Τερνακὶ Χασὰν ἐτέθη ἐν διαθεσιμότητι μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ βεζύρου, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἀπενεμήθη τῷ Μαριὸλ Χουσεῖν Πασᾷ. Ὁ μέγας βεζύρης μετὰ τῶν γενιτσάρων διεχείμασεν ἐν Χαλεπίῳ, ὀρίσας τοῖς μὲν σπαήδαις εἰς χειμᾶδιον τὴν Δαμασκὸν, τοῖς δὲ μισθοφόροις τοῦ δεξιοῦ κέρατος τὸ Ἀϊν-τάβ, τοῖς δὲ τοῦ ἀριστεροῦ τὸ Βερεκτζίκ. Τὰ στρατεύματα τῆς Ῥούμελης, Ἀνατολῆς, Καραμανίας ἔλαβον ἄδειαν ἀπελθεῖν οἴκαδε. Ὁ υἱὸς τοῦ Κιγάλα Μαχμοῦτ Πασᾶς ἀνηγορεύθη διοικητὴς τοῦ Βαγδάτ ἵνα ἐξελάσῃ τὸν Μουσαφᾶν, υἱὸν Ἀχμέτ τοῦ Μακροῦ, ὃς μετὰ τὸν θάνατον

τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐγκατέστη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ὁ Μωά-
μεθ Πασᾶς ἐνισχύσας ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Μίρ Ἀχμέτ
Ἐβουρίς, βέγη τοῦ Ἀανά καὶ Χαδισέ, ἐπολιόρχησε τὸν
υἱὸν τοῦ Μακροῦ, ὃς παρεδόθη ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀποχωρήσει
διαπλέοντος δὲ τὸν Εὐφάτην, τὸ πλοῖον ἕνεκα τοῦ πλή-
θους τῶν σεγβάν ἐβυθίσθη ὥστε μόλις μετ' ὀλίγων διε-
σώθη. Οὗτοι ἀπέδωκαν τὰ συμβάν ὀθωμανικῇ προδοσίᾳ
καὶ ἐπυροβόλησαν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν· οἱ πλείστοι αὐ-
τῶν ἐφονεύθησαν· ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς, υἱὸς τοῦ Μακροῦ,
διέφυγε. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Τζανβουλὰδ ἀφίκετο μετὰ τῶν
ἐφίππων σεγβάν, μεθ' ὧν ἔφυγεν ἀπὸ Χαλεπίου εἰς Μικράν
Ἀσίαν, μέχρι τοῦ Δορυλαίου, ὅθεν προαπέστειλεν εἰς Κων-
σταντινούπολιν τὸν γηραιὸν θεῖον Χαϊδερβέγην ἵνα αἰτή-
σεται συγγνώμην. Ὁ Καλενδέρογλου, ὃς ἀποχωρήσας
τῆς Ἀγκύρας ἐδόηεν νῦν μετὰ τοῦ Κιναλίογλου τὴν περὶ
τὴν Προῦσαν χώραν, ἔπεμψε πρὸς προὑπάντησιν αὐτοῦ ἄν-
δρας τινὰς ἵνα προσκαλέσωσιν αὐτὸν εἰς κοινὴν σύμπραξιν.
Ὁ Τζανβουλὰδ ὑπεκρίνατο, ὅτι συναινέει· ἀλλὰ νυκτὶ τινι
διέρρηξε τὸν τοίχον τῆς οἰκίας, ἐνθα κατῴκει, ἐπειδὴ ἡ θύρα
ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Καλενδέρογλου, καὶ
ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Αἱ μετ' αὐτοῦ ἀφικόμεναι
ὁμάδες τῶν σεγβάν ἠῤῥησαν τὴν δύναμιν τῶν δύο ἀνταρ-
τῶν Καλενδέρογλου καὶ Κιναλίογλου. Ὁ Καλενδέρογλου
καύσας τὴν Προῦσαν, ἀλλὰ μὴ κυριεύσας καὶ τοῦ φρου-
ρίου, ἐχώρησε πρὸς τὸ Μιχαλίτζι. Αἱ χῶραι Μιχαλί-
τζι, Κερμαστὶ καὶ Πηγαὶ ἐχωρίζοντο ἀπὸ τῆς Προῦσης
διὰ τῆς λίμνης τοῦ Οὐλουβὰδ (Ἀπολλωνιάτιδος)(1), ἥτις

(1) Ribelli prendono e bruggiano Brussa. 22 Δεκεμ. 1607. Calan-
derogli doppio il sacco di Brussa venuto verra Mondania. Δεκεμβρίου
1607.

ἐνθεν μὲν διήκει σχεδὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ὀλύμπου, ἐνθεν δὲ διὰ τοῦ διαρρέοντος αὐτὴν ποταμοῦ (τοῦ Ῥυνδάκου) συνέχεται πρὸς τὴν Προποντίδα. Τῆς κατὰ τὰς ἐκβολὰς πρὸς τὴν Προποντίδα γεφύρας ὑπερήσπιζε φρούριον ἔχον ἱκανὴν δύναμιν, τὸν δὲ πρὸς τὰ ἄνω πόρον τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὸ ὄρος κατεῖχον οἱ κάτοικοι τοῦ Κερμαστί ἡγουμένου τοῦ Ἀλῆ βέγη, υἱοῦ Ἡλῖα τοῦ ἀπὸ Νακολίας (Ἐινεγγόλ). Ὁ Καλενδέρογλου ἀνέμενεν ἐκεῖ ἐγγὺς τοῦ χωρίου Ταχταλοῦ τὴν νύκτα τοῦ βαῖράμ, ὅτε αἱ φρουраὶ θλιγωροῦνται· ἀφίκετο οὖν διὰ τῆς πεδιάδος τοῦ Κερμαστί εἰς Μιχαλίτζι, ὅπερ ἐδήλωσε. Ὁ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐπ' αὐτὸν πεμφθεὶς Νακκὰς Πασᾶς, τουτέστι Πασᾶς ὁ Ζωγράφος, συνήνητησεν αὐτῷ παρὰ τὸ Οὐλουβάδ, ἐνθα ἐπὶ μακρὸν ἀμφοτέροι οἱ στρατοὶ ἴσταντο ἀντιμέτωποι, ἐν ᾧ ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος ἀπεδεκάτευε τὰ ὑπὸ τὸν Νακκὰς Πασᾶν στρατεύματα. Τέλος ὁ Νακκὰς, ἔχων ἐπικούρους τὸν σαντζάκβεγην τῆς Σιλίστρας, τοῦ Ταλγίτζ Ἀχμέτ Μειμάρ, ἤτοι τὸν Ἀρχιτέκτονα, καὶ τοὺς ἐθελοντάς τῆς Ταταρικῆς Δοδρούζης, ἐφώρμησε πρὸς τοὺς ἀντάρτας καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς παρὰ τὴν λίμνην Μινᾶν, ἀλλ' ἔπεσον ἐπὶ τοῦ πεδίου καὶ ὁ Ζωγράφος καὶ ὁ Ἀρχιτέκτων. Ὁ Καλενδέρογλου ἐπορεύθη διὰ τοῦ Αἰδίν καὶ Σαρουχάν πρὸς τὸ Χαμίδ καὶ τὴν Καραμανίαν, ἐνθα ἔλαβεν ἐπικουρίαν χιλίων ἀνδρῶν, οὓς προσήγαγεν αὐτῷ ἐξ Ἀτταλείας ἕτερος ἀντάρτης ὁ Ἀγατζδέν Πιρί, τουτέστιν ὁ πρεσβύτης τοῦ δένδρου. Ὁ Τζανβουλάδ, διαφυγὼν τὴν φυλακὴν τοῦ Καλενδέρογλου, ἀφίκετο αἰσίως εἰς Νικομήδειαν, ἐνθα εὔρε τὸν συνήγορον αὐτοῦ, ὃς μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαϊδερ βέγη ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ αἰτησάμενος ὑπὲρ αὐτοῦ συγγνώμην ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου προπεμπτήριον. Τὸν Τζανβουλάδ ἐδέξατο ὁ σουλτάνος

εὐμενῶς καὶ ἐπὶ ἐβδομάδα καθ' ἑκάστην συνετύγγανεν αὐτῷ ἐν τῷ κατὰ τὴν ἀσιατικὴν ὄχθῃ τοῦ Βοσπόρου ἐπιτερπεῖ κήπῳ τοῦ πύργου τῆς σουλτανίας (1). ὁ νεώτερος αὐτοῦ ἀδελφὸς Μουσταφᾶς (ὁ ὕστερον ἔμπιστος τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Δ') προσελήφθη ὡς καὶ τοῦ γυναικωνίτου, αὐτὸς δὲ ἀνηγορεύθη βεγλέρβεγης τοῦ Τεμεσδάρ. Ἄλλ' οὐπω παρῆλθεν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν νέαν διοίκησιν, καὶ οἱ κάτοικοι ἐξήλασαν αὐτόν, ὡς πρότερον τὸν διοικητὴν αὐτοῦ Ἀσιανὸν ἀντάρτην τὸν Μωρὸν Χουσεῖν, ὁ δὲ Τζανβουλάδ φυγὼν εἰς Βελγράδιον ἐτέλεσε μετ' ὀλίγον τὸν βίον, ὡς ἐκεῖνος, βιαίῳ θανάτῳ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Μουράτ Πασᾶ. Οὕτως οἱ δύο οὗτοι ἀντάρται, χάριτος τυχόντες διὰ τὴν ἀσιατικὴν ἀνταρσίαν, ἡμεῖσθθησαν ὡς διοικηταὶ τοῦ Τεμεσδάρ καὶ ἐθανατώθησαν ὕστερον ἐν Βελγραδίῳ.

Ἡ Κωνσταντινούπολις συνεταράχθη εἴπερ ποτε βλέπουσα, ὅτι ὁ Καλενδέρογλου ἐλυμαίνετο τὰ περὶ τὴν Προῦσαν. Διδὼς βεζύρης Δαοῦτ Πασᾶς παρηγγέλθη ἵνα πορευθῇ εἰς Νικομήδειαν, ὁ δὲ Χιζρ Πασᾶς εἰς Χρυσούπολιν. Γενικὴ πρόσκλησις ἐξεδόθη, καθ' ἣν πάντες οἱ ὑπάλληλοι, ὅσοι οὐκ ἐδύναντο στρατεῦσαι, ὥφειλον πέμψαι ἀνθ' ἑαυτῶν ἐξωπλισμένον ἵππεα. Ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἡ κίνησις ἦν γενικὴ· ἀλλὰ τοῦ Καλενδέρογλου τραπέντος πρὸς μεσημβρίαν, ἡ πρόσκλησις οὐκ ἔσχεν ἀπόδασιν. Ἀρχομένου τοῦ ἐπιόντος ἔαρος ἀπεστάλησαν τὰ συντάγματα τῆς Ῥούμελης εἰς Χαλέπιον πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἐπειδὴ δ' ἦν σπουδαιότατον ἵνα τὰ στρα-

(1) Φεζλικέ, φ. 163. Gianbulad con 4 de suoi arriva a Constantino-
poli ricevuto nel Kos K. Il Re lo fece vestir da due vesti e gli asse-
gno il Serajoo di Deryis Bassa. Ἰανουαρίῳ μηνί, 1608.

τεύματα καὶ τὰ χρήματα ἀφιχθῶσιν ἐγκαίρως εἰς Χα-
λέπιον, ἀπενεμήθη σύναμα τῷ δεφετερδάρ Ἐτμεκτζιζαδὲ
καὶ ἡ διοίκησις τῆς Ρούμελης. Μαθὼν ὁ Καλενδέρογλου
τὰ βουλευματα τοῦ σουλτάνου, ἐνήδρευσε κατὰ τὰ ὅρια
τῆς Καραμανίας, ἀλλ' ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ ἔλαβε τὴν εἰς Ἀγ-
κυραν ἄγουσαν. Ὁ Μουράτ Πασᾶς, μαθὼν περὶ τῆς πο-
ρείας τῶν ἀνταρτῶν καὶ τοῦ δεφετερδάρ, ἐξῆλθε τοῦ Χα-
λεπίου τῇ 26 Ἰουνίου, συνάψας δὲ περὶ τὸ Μαράσιον πρὸς 1607
τὰ ἑαυτοῦ τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα τοῦ Κανσοῦ βέγη
καὶ ἐν ταῖς Ἀλπεσι τοῦ Κιοκσοῦν τὰ συριακὰ, ἃ ὁ ἐμίρης
Χουσεῖν, υἱὸς τοῦ ἐμίρου Ἰουσοῦφ ἤγαγε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ
Τριπόλεως, ἐστράτευσε ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας Καλενδέρο-
γλου καὶ Καρὰ Σαῖδ (1).

Ἐν πολεμικῇ συμβουλίᾳ τῶν ἀνταρτῶν ἡ γνώμη τοῦ
πορευθῆναι πρὸς ἀπάντησιν τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐνεκρίθη
ὑπὸ τῶν πλείστων, ἡ δὲ ἀσφαλεστέρα τοῦ Ἀραβος Καρὰ
Σαῖδ τοῦ περιπλανᾶσθαι κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἀνα-
παύεσθαι ἐν αὐτῇ ἀπερρίφθη. Ὁ Καλενδέρογλου πεφουση-
μένος ἐπ' ἐλπίδι νίκης, μάλιστα ἀφότου ὁ Μουσελελί
Τζαούσης ἀπέκρουσεν ἐν Κιλικίᾳ (Ἰτσιλ) τὴν ἀπὸ Λα-
ρέντας πεμφθεῖσαν ἐπ' αὐτὸν μοῖραν στρατοῦ, ἐπέστειλε
τούτῳ τάδε· «Τὰ ἐμὰ πράγματα κατὰδὲν ἔεισι. Ἀφ' οὗ
τῶν ταραχοποιῶν καὶ ἀπίστων Ὀθωμανῶν ἡ κομπορρή-
μοσύνη ἐξίκετο εἰς τὰ ἔσχατα, ἡ δὲ δεσποτεία αὐτῶν κατέ-
θλιψε τὸν κόσμον, ἡρνήθη αὐτοῖς ὑπακοήν. Πορθοῦντες
ἐξηντλήσαμεν τὰς χώρας Μιχαλίτζι, Ἀϊδὶν καὶ Σαρου-
χάν καὶ ἐπανεκάμψαμεν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν ἡμῶν μετ'
ἀπείρου λείας. Ἐν Ἰκονίᾳ προσεβάλομεν τῷ φρουρίῳ, ἐν

(1) Ὁ Ναῖμ ἀναφέρει τοὺς πρώτους ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ τούτου τῶν
ἀνταρτῶν τοὺς ὑπὸ τοῦ Καλενδέρογλου καὶ Καρὰ Σαῖδ στρατεύοντας.

ὃ ἦν ἐγκεκλεισμένος ὁ βεγλέρβεγης τῆς Καραμανίας Σουλφικὰρ Πασᾶς, καὶ ἐδηλώσαμεν τὴν περὶ αὐτὸ χώραν. Ἔως ἄρτι οὐκ ἀπεβάλομεν πᾶσαν πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐλπίδα συνδιαλλαγῆς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ Τζανθου-
λάδ ἀδύνατον ἡμῖν παραδοθῆναι, ἐνόσω μένει ἐν ἡμῖν ζωή.
Ἐὰν ὁ Παντοδύναμος Θεὸς βοηθήσῃ ἡμῖν, τότε ἀποδιώ-
ξομεν μετὰ τῶν ἀναριθμήτων, ἐμπειροπολέμων καὶ ἀν-
δρείων ἡμῶν στρατιωτῶν τὸν ἐσχατόγηρων καὶ ἀναγκά-
σομεν τοὺς Ὀθωμανοὺς μένειν ἐπὶ τῆς ἄλλης ὀχθῆς τοῦ
Βοσπόρου. Ἀλλ' ἐὰν ἡ τύχη βοηθήσῃ τῷ πεμπέλω, τότε
ἄρκει ἡμῖν, ὅτι αἱ πράξεις ἡμῶν ζήσονται ἐν ταῖς καρδίαις
ἱστορούμεναι. Ὅπως προλάβῃ ὁ μέγας βεζύρης τὴν
ἔνωσιν τοῦ Καλενδέρογλου καὶ Μουσσελί Τζαούση, ἐπεμψε
πρὸς τοῦτον δίπλωμα, δι' οὗ ἀπένεμεν αὐτῷ τὴν διοίκη-
σιν τῆς Κιλικίας. Ὁ Μουσσελί Τζαούσης ἐδέξατο τὴν προσ-
φορὰν ἐπὶ τῷ μηδέποτε στρατεύσασθαι μετὰ τινος δ' ἡμέ-
ρας ἔλαβε προσέτι τὴν ὑπόσχεσιν τῆς διοικήσεως τῆς
Καραμανίας. Ὁ Καλενδέρογλου ἔγνω ἐν πολεμικῷ συμ-
βουλίῳ στρατεῦσαι ἐπὶ τὸν μέγαν βεζύρην, ἔχοντα παρ'
ἑαυτῷ μόνον δούλους τῆς Πύλης, τουτέστι γενιτσάρους
καὶ σπαήδας, ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους ἐξησθενηκό-
τας ἐν τοῖς χειμαδίοις, καὶ οὐχὶ στρατὸν τιμαριωτικόν
(τιμουρλὸν καὶ σαῖμ), φέροντα δ' ἄλλως μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐκ
Κωνσταντινουπόλεως σταλέντα ἀργύρια καὶ σιτία. Ἐξε-
τάσας οὖν δισμυρίους ἀντάρτας πεζοὺς καὶ ἐφίππους, ἐπο-
ρεύθη, τρεφόμενος ἐκ τῶν ἐν ὥρᾳ σπορίμων καὶ διαπορ-
θῶν τὰς τουρκομανικὰς σκηνὰς τοῦ Ἑλβιστάν, πρὸς τὰς
Ἀλπεις τοῦ Κιοκσούν Ἰαίλᾶ (1) ἵνα διακωλύσῃ τὴν διὰ

(1) Calender accresciuto di 6,000 cavalli e 42,000 fanti incon-
trato a Sacronava Amurat passa, Ingegner maggior dell'Impero l'ha

τοῦ στενοῦ τῶν ὁρέων τούτων διάβασιν τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου. Μαθὼν τὴν βουλὴν ταύτην ὁ Μουράτ Πασᾶς προ-
έπεμψεν εἰς τέσσαρας σταθμοὺς πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ στε-
νοῦ τὸν Πιρὶ ἄγᾶν μετὰ τριάκοντα ἰλῶν γενιτσάρων. Τῇ ⁸
τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐστρατοπέδευσεν αὐτὸς οὗτος ἐντὸς τοῦ στε- ¹⁶⁰⁸
νοῦ, ἔταξε τὰς ἀποσκευὰς ὀπίσω τοῦ λόφου, διώρυξε χα-
ρακώματα καὶ ἔταξεν ἐν αὐτοῖς τοὺς γενιτσάρους. Οἱ ἀν-
τάρται ἐπορεύθησαν ἐπ' αὐτὸν παρατεταγμένως. Καὶ τῆς
μὲν δεξιᾶς πτέρυγος ἦρχον ὁ Καρὰ Σαῖδ καὶ ὁ Ἀγατζὶδὲν
Πιρὶ, τῆς δὲ ἀριστερᾶς ὁ Καλενδέρογλου καὶ οἱ ἄλλοι
ἀρχηγοί. Πρὸς ἐκείνην ἀντετάχθησαν ὁ Καρακὰς Ἀχμέτ,
σαντζάκ τῆς Μελιτινῆς, καὶ ὁ Ὁμέρ, κιαγιά τοῦ μεγά-
λου βεζύρου, μετὰ τῶν σπαήδων, πρὸς ταύτην δὲ ὁ Σείφ-
ογλου Μίρ Χουσεῖν μετὰ τῶν συριακῶν στρατευμάτων
καὶ ὁ Κανσοῦ βέγης μετὰ τῶν αἰγυπτιακῶν καὶ τῶν σι-
λιχδάρων. Οἱ ἀντάρται, ἐξαπατηθέντες ὑπὸ τῶν χαρακώ-
μάτων καὶ τῆς ἐπιτηδείας στρατοπεδεύσεως τοῦ Μουράτ,
ὑπέλαβον τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ
ἀπὸ τοῦ λόφου μέχρι τῆς εἰσόδου τοῦ στενοῦ πρὸς τὰ
κάτω ἐστρατοπεδευμένους, ὥς τὴν ὅλην αὐτοῦ δύναμιν·
διὸ καὶ μετὰ πλείονος βεβαιότητος ἐτόλμησαν τὴν μάχην·
Ἐκατέρωθεν ἡγωνίσθησαν μετὰ μεγίστης ἀνδρίας καὶ
καρτερίας· «Οὕτω», λέγει ὁ ἱστοριογράφος τῆς αὐτο-
κρατορίας (οὗ τὴν λέξιν ἐνίοτε διαπλάττομεν καὶ ποι-
οῦμεν περὶ τούτου προσεκτικοὺς τοὺς ἀναγνώστας, ὅπως
δῶμεν ἔννοιάν τινα τοῦ ἱστορικοῦ χαρακτῆρος τῶν Ὀθω-
μανῶν ἱστοριογράφων) «οὕτως, ὥστε ὁ Ἄρης (ὁ Πλανή-
της) ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπεκρότει χαίρων». Ἡ κρίσις τῆς
μάχης ἐκυμαίνετο. Τότε αὐτὸς ὁ μέγας βεζύρης ὥρμησε

tagliato con perdita dalla sua persona. Το στενὸν τοῦ Γιουχσούν ἐκ-
βάλλει εἰς τὸ ὁμώνυμον πεδῖον.

πρὸ τῶν τάξεων, ἐσπάσατο τὸ ἰνδικὸν ξίφος, ὃ οἱ Ἀραβες σέχαι κηλόγησαν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ὅτε ἦν ἔτι διοικητὴς τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἔπαλεν αὐτὸ τρεῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἤγαγε τοὺς ὑπ' αὐτὸν διχορρόπους καὶ αὖθις εἰς προσβολήν, ὑποστηριζομένους ὑπὸ γενικοῦ πυρὸς τῶν τηλεβόλων. Οἱ γενίτσαροι, οὔτινες τέως ἐν ταῖς φάραγξι τοῦ στενοῦ ἦσαν ἐξηπλωμένοι ὡς μέλαινα ὀμίχλη, ἀνέβησαν νῦν ὡς νεφέλαι εἰς τὰς πέτρας καὶ ἐξεχύθησαν ἐκεῖθεν ὡς ὕετοί εἰς τὸ πεδῖον· σῦναμα δὲ ἐθρυλλήθη μεταξὺ τῶν ἀνταρτῶν, ὅτι ὁ Μουράτ Πασᾶς περιεκύκλωσε τὸ στρατόπεδον αὐτῶν διὰ τῶν στρατευμάτων τῆς Καραμανίας, ὧν ἡγεῖτο ὁ Σουλφικάρ. Ἐκτοτε ἡ τροπὴ ἦν καρτερά· μετὰ δύο δ' ἡμέρας οἱ Ὀθωμανοὶ κατέλαβον τὸ στρατόπεδον τῶν ἡττηθέντων. Ὁ Μουράτ Πασᾶς ἀνηγόρευσε σερασ κέρην τὸν βεγλέρβεγην τοῦ Χαλεπίου Χουσεῖν, τάξας ὑπ' αὐτὸν τὸν Σείφογλου, τοὺς πασάδες τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Σεβαστείας μετὰ τῶν συριακῶν καὶ τουρκομανικῶν στρατευμάτων καὶ μυρίους ἵππεῖς, καὶ ἐπεμψε πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀνταρτῶν. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἄνευ ἵππων ἢ μετὰ καταπόνων, ἄνευ τροφῶν καὶ ὀπλῶν ἐγένοντο εὐχερῶς θύματα καθ' ὁδόν. Ἐν Βαϊβούρ ἀντέστησαν ἔτι ἀσθενῶς καὶ ἐφυγον διὰ τοῦ Ἐρζερούμ, Ἐρδεχὰν καὶ Ἐριβὰν, ὅπου τοὺς ὑπολειπομένους δισχιλίους παρέλαβεν ὁ Πέρσης διοικητὴς τῆς πόλεως Ἐμιργούν ἐπὶ τούτοις, ὅτι ὡς δοῦλοι τοῦ σάχη καὶ τοῦ σῆ, κεκαρμένον ἔχοντες τὸ γένειον, καταράσσονται τοὺς καλίφας Ὁμάρ καὶ Ὁσμάν, καὶ διένειμε κατὰ ἑκατὸν καὶ διακοσίους εἰς τὴν χώραν. Ὁ μέγας βεζύρης διελθὼν διὰ τῆς Καισαρείας καὶ Σεβαστείας ἐστρατοπέδευσε περὶ τὴν Ἀγκυραν ἐν Τζουβουκόβα (κοιλὰδι καλαμῶδει), τῇ ἐπὶ τῇ μάχῃ τῇ μεταξὺ Βαγιαζήτ καὶ

Τιμοῦρ περιπύστῳ πεδιάδι τῆς Ἀγκύρας.

Ἐν Τζουβουκόβα ὁ Μουράτ Πασᾶς ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Κιγάλα, διοικητῆς τοῦ Βαγδάτ, ἐξήλασε τὸν Μουσταφᾶν, υἱὸν Χαλήλ τοῦ Μακροῦ· διὸ ἐπανέκαμψεν εἰς Σεβάστειαν, ἐνθα ἀνεπαύθη ἐπὶ τινας ἡμέρας καὶ ἐνθα ἔμαθεν, ὅτι ὁ Μαῖμουν (ὁ Πιθηκος), ἀδελφὸς Χαλήλ τοῦ Μακροῦ, ἐπάρθησε τὰ περὶ Κιρσχερί ἄγων ὡς ἐξακισχιλίους ἀντάρτας, καὶ ἐπορεύθη εἰς Τοκάτ ὅπως αὐτόθεν ἀκολουθήσῃ τῷ Καλενδέρογλου εἰς Περσίαν. Ἐν πολεμικῇ συμβουλίῳ, πάντες οἱ ἀρχηγοὶ συνομολογήσαντες τὴν ἀνάγκην τοῦ παρακωλῦσαι τὴν ἔνωσιν ταύτην, ἔγνωσαν ταχίστην ἐπιδρομὴν. Κατέλιπον οὖν πάσας τὰς ἀποσκευὰς ἐν Σεβαστείᾳ τῇ φροντίδι τοῦ δεφτερδάρ Ῥαχί Πασᾶ. Δισχίλιοι ἔφιπποι γενίτσαροι, οἱ σπαῆδες καὶ οἱ τιμαριοῦχοι ἵππεις ἐστράτευσαν ὑπὸ τὸν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων μετὰ σιτίων ὀκτὼ ἡμερῶν καὶ ἄνευ σκηνῶν καὶ ἀποσκευῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας βεζύρης, φέρων μόνον ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἐλαφρὰν θερινὴν σκηνὴν καὶ τάπητα ἡγήθη τῶν δρομέων. Ἡ ἵππος ἐχρονίσατο ἐπὶ ἑπτὰ νυχ- 29
θήμερα, οὐδαμοῦ στρατοπεδεύσαντες. Ὁ δ' οὐ πολὺ ἀπο- 29
δέων τῶν ἐννενήκοντα ἑτῶν μέγας βεζύρης, πλὴν δὲ τού- 1608
του καὶ νοσῶν, ἀπέβαινε μόνον ἐνίοτε τοῦ ἵππου οἰοεὶ βαδίζων νεκρὸς, καὶ ἀνεπαύετο ἐπὶ τινὰ χρόνον ἄνευ σημείου ζωῆς, ὥστε πολλάκις ὑπελήφθη ὄντως νεκρὸς. Εἴτα ἵππευε πάλιν καὶ ἔσπευδε μετὰ νέας προθυμίας. Ἐν Καρατζαϊσαρσερκί ἔμαθεν, ὅτι οἱ ἀντάρται διέμειναν ἐκεῖ τῇ παρελθούσῃ νυκτί, τότε δ' ἐστρατοπέδευον ἐντὸς τοῦ στενοῦ τοῦ Καρὰ Χασάν Κεδουγί, τουτέστιν ἐν τῷ ῤήγματι τοῦ Μέλανος Χασάν. Ὁ μέγας βεζύρης προεξέπεμψε τὸν Κιρκασὸν Πιαλὲ Πασᾶν μετὰ τινων χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας, οἵτινες, μὴ προσδοκῶντες

δίωξιν, κατελήφθησαν εξαπίνης ὑπὸ τοῦ Πιαλέ, ὅτε ἐφόρ-
 4 τιζον τὰ ὑποζύγια· ἐγίνοντο δὲ πάντες βορὰ τοῦ ξίφους
 Σεπτ. 1608 τῶν Ὀθωμανῶν, εἰ μὴ μέρος τούτων οὐκ ἐπέπιπτον εἰς
 τὰ λάφυρα παρὰ τὸ αὐστηρότατον πρόσταγμα τοῦ ἀρχη-
 γοῦ αὐτῶν. Τοῦτο ἔδωκε τοῖς ἀντάρταις ἀφορμὴν καὶ
 θάρρος πρὸς ἀντίστασιν. Ὁ Μουσταφᾶς Πασᾶς τῶν Ἀδά-
 νων καὶ τινες ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τῶν γενιτσάρων ἔπε-
 σον ἐν τῇ συμπλοκῇ, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐτράπησαν εἰς φυ-
 γήν. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Χαλῆλ ἐπανήγαγε τοὺς
 φεύγοντας, ὁ δὲ νῦν ἐλθὼν βεζύρης παρέσχεν αὐτοῖς ἐπι-
 κουρίαν διὰ νεαρῶν στρατευμάτων. Οὕτως οἱ ἀντάρται
 ἀπώσθησαν ἀπὸ τοῦ στενοῦ εἰς τὸ πεδῖον τοῦ Κελου-
 ράτ, ἐνθα παρετάχθησαν αὖθις εἰς μάχην· ἀλλ' ἐνταῦθα,
 νικηθέντες πάλιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καταλιπόντες πᾶ-
 σαν τὴν ἀποσκευήν. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κατεδιώκοντο· πολ-
 λοι αὐτῶν συνελήφθησαν, αἱ δὲ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐστήθη-
 σαν εἰς πύργους ἐν τῷ πεδίῳ, ἐν ᾧ ὁ μέγας βεζύρης
 4 ἐστρατοπέδευε τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας. Οὗτος ἐκέλευσέ
 Ὀκτ. τὰ παρὰ τὴν Σεβάστειαν ἐστρατοπεδευμένα στρατεύματα
 ἵνα προσέλθωσιν αὐτῷ, μετὰ δέκα δ' ἡμέρας ὁ δεφερ-
 δάρ Ρακὶ Πασᾶς ἠνώθη ἐν Σαδακλί, σταθμὸν ἀπέχοντι
 τοῦ Βαϊβούρδ, μετὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ μεγάλου βεζύ-
 26 ρου. Ἐνταῦθα ἀποτετμημέναι κεφαλαὶ συνεσωρεύθησαν,
 Σεπτ. τιμητήριοι ἐσθῆτες διανεμήθησαν. Εἰς Σαδακλί ἦλθεν ὁ
 βεζύρης Νασούχ Πασᾶς μετ' ἀσυνήθους πομπῆς. Χίλιοι
 σκοπευταὶ ἔφερον πορφυρὰ ἐνδύματα, πεντακόσιοι θηρευ-
 ταὶ (σεγβάν) κίτρινα, πεντακόσιοι δ' ἕτεροι μέλαινας πί-
 λους καὶ ὡς χίλιοι ἵππεῖς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, μεθ' ὧν ὥφειλε
 προσελθεῖν πρωϊαίτερον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ μέγας
 βεζύρης ἐκάθητο ὑπὸ τὴν θερινὴν σκηνὴν ἐπὶ ἐδρας ἵνα
 θεάσῃται τὴν πομπήν. Ὁ Νασούχ Πασᾶς ἐν ἀποστάσει

βέλους απέβη τοῦ ἵππου, ὁ δὲ μέγας βεζύρης προέβη βή-
ματὰ τινα ἐκτὸς τῆς σκηνῆς πρὸς δεξιῶσιν αὐτοῦ. Ὁ Να-
σοῦχ ἐγονυκλίτησε καὶ ἐφίλησε τὸν πόδα τοῦ μεγάλου
βεζύρου, ὁ δὲ, ὅπως μὴ ἐλαττώσῃ ἐνώπιον τοῦ στρα-
τοῦ τὴν ὀφειλομένην τῷ βεζύρῃ τιμὴν, ἡσπάσατο τὸ
μέτωπον αὐτοῦ καὶ λαβὼν ἀπὸ τῆς χειρὸς ἤγαγεν εἰς
τὴν σκηνήν, ὅπου εἶπεν αὐτῷ· «Ὡς εὖ παρέστης, τέκνον
μου»· ὁ δὲ Νασοῦχ, προσκυνήσας αὐτὸν μέχρις ἐδάφους,
ἀπεκρίνατο· «Εὐμενὴς μοι Κύριε, εὐδοκήσατε συγγενῶναί
μοι, βραδέως ἐλθόντι.—Διατί οὖν ἤλθες βραδέως; Τὰ
σὰ στρατεύματα, χάρις τῷ Θεῷ, πλήρη καὶ καλῶς ἐξω-
πλισμένα εἰσὶ· ἤκουσας, ὅτι, πλὴν τοῦ μετ' ἐμοῦ διαχει-
μάσαντος ἐν Χαλεπίῳ στρατοῦ, οὐδένα ἄλλον εἶχον· ἢ
ἀπὸ Διαρβεκίρ εἰς Χαλέπιον ἄγουσα οὐκ ἔστι μακρά. Εἰ
μὴ ἐλθὼν διανοήθης περιφρονῆσαι ἡμᾶς, τότε περιεφρόνη-
σας μόνον τὸν Παδισάχ. Εἰ ἐνικώμεθα ἐδύνασο ἀντιστῆναι
τῷ Καλενδέρογλου; Εἰ φετῶς τις ἐζητεῖτο, τί ἔστι δί-
καιον, ἐὰν ἰσχυρὸς Ὁθωμανὸς στρατὸς μὴ ἔρχηται εἰς
βοήθειαν ἐτέρου ἀσθενοῦς ὀθωμανικοῦ ἐγγύς ὄντος, ὅποια
ἔσται ἡ ἀπόκρισις; Ὁ Νασοῦχ Πασᾶς εἰσέγησε κλίνας
τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν, ὁ δὲ Μουράτ προσεῖπε· «Τέ-
κνον μου, τί δηλοῦσιν οἱ διὰ τάχους συλλεγέντες σεγδάν
(θηρευταί); Ὁ Τζανβουλὰδ εἶχε παρ' ἑαυτῷ ἑκατὶδεκα
χιλιάδας τοιούτων, οἵτινες ἐγκατέλιπον τὸν κύριον καὶ
εὐεργέτην αὐτῶν· γινώσκεις τί συνέβη τῷ Καλενδέρογλου.
Ὁ αὐτοκράτωρ οὐδ' ἓνα σεγδάν θέλει μένειν ἐν τῇ Ἀνα-
τολίῃ. Φρόντισον ἀπολῦσαι αὐτοὺς, ὅταν ἔλθῃς οἴκαδε.
Ἡ χεὶρ τοῦ Παδισάχ ἐστὶ μακρά. Ἐὰν ἐκ τῶν ἐξ τούτων
ἵππουρίδων, ἃς εἶδες ἐνταῦθα χθὲς ἐστημένας, πέμψῃ πρὸς
σέ μίαν ὥς σαντζάκ, ἢ ἐὰν κελεύσῃ τὸν θάνατόν σου,
τί δύνασαι ἀντιτάξαι;» Μετὰ τοιαῦτα διδάγματα ἐδωρήσατο

αὐτῷ δύο τιμητηρίους ἐσθῆτας, εἰστίασεν αὐτὸν, τῇ δὲ ἑσπέρα προεπέμφθη εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ μετὰ λαμπάδων. Ὁ μέγας βεζύρης ἠδέως ἀπέτεμνε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἕνεκα τῆς μὴ ὑπακοῆς, ἀλλὰ προστάγματα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προστατεύοντα τοῦ Νασούχ, ἠνάγκασαν αὐτὸν ἵνα προσενεχθῇ οὐχὶ αὐστηρῶς. Καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Καραμανίας Σουλφικάρ Πασᾶς καὶ ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Ἐτμεκτζιζαδὲ ἦλθον λίαν βραδέως ἀμφότεροι ἀπὸ Ἀγκύρας εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ μεγάλου βεζύρου, πάντες δὲ προσεδόκων, ὅτι ἔμελλον δώσειν δίκην, ἀλλ' ὁ Μουράτ ἀναμνησκόμενος τῆς ῥήσεως, καθ' ἣν ἡ συγγνώμη ἐστὶ τὸ ἔλεος τῆς νίκης⁽¹⁾, παρέσχε χάριν ἀντὶ δικαίου καὶ οὐδενὶ οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν, ἐπιείκεια, ἣτις τόσῳ μᾶλλον ἐξέπληττεν, ὅσῳ ὁ ἐσχατόγηρως μέγας βεζύρης ἕνεκα τῆς αὐστηρότητος καὶ σκληρότητος, δι' ἧς κατεπάτει τὴν νεοσσιαντῶν ἀνταρτῶν, ἣν πᾶσι φοβερός. Ὅλίγα παραδείγματα εἰλημμένα ἐκ μαρτύρων αὐτοπτῶν ἐπιχέουσι μείζον φῶς περὶ τῆς διὰ πυρὸς καὶ φρεάτων ἀπανθρώπου θεραπείας, δι' ἧς τὴν χρονίαν νόσον τῆς ἀσιατικῆς ἀνταρσίας, εἰμὴ ἄρδην, ὅμως τόγε νῦν ἐθεράπευσε καὶ ἐγένετο ἄξιος τῆς ἐπωνυμίας ξίφους τοῦ βασιλείου⁽²⁾ καὶ ἐπανορθωτοῦ τῆς ἀρχῆς⁽³⁾.

Ἐν Βεγσερί, γέρων τις βέγης, Ἐμίρ Σάχ τοῦνομα, ὃς διέπρεψεν ἐν τῇ διὰ ροπάλου ἐξωλείᾳ στασιασάντων σπουδαστῶν καὶ ἐκτήσατο τὴν εὐνοίαν τοῦ Μουράτ, ἐκᾶκου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν σεγβάν τὴν χώραν τοῦ Βεγσερί

(1) Ἐλ ἀφικούν ζιλθετιζ ζαφερί. Ναϊμά, σ. 257.

(2) Σαίφεδεβιλέτ.

(3) Μονχισαλτανέτ. Ναϊμά, σ. 258.

καὶ Σιδισερί. Ὁ Μουράτ κατὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ κατη-
γόρων ἐπέσειε τὸν σκόλοπα καὶ μετὰ τὴν ἥτταν τῶν ἀν-
ταρτῶν Τζανθουλάδ, Καλενδέρογλου, Καρὰ Σαΐδ καὶ
Μαϊμούν ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ σαντζάκ τοῦ Ἀλαϊγέ. Ὁ
Ἐμίρ Σάχ ἔμελλεν ἀποχαιρετίσειν τὸν μέγαν βεζύρην ἐν
τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Τζουρούμ, ὅτε τις τῶν πρωτευόντων
κατοίκων τοῦ Σιδισερί, ὁ δικαστὴς Φιλζαδὲ Ἀβδουρράχιμ,
κατηγόρησεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι ὁ Ἐμίρ Σάχ
τοσοῦτον ἐπελάθετο ἑαυτοῦ, ὥστε ἐν ὑπερβαλλούσῃ τυ-
ρανικῇ ὕβρει ἠθέλησεν ἐμπῆξαι τὸν στελεὸν τοῦ ῥοπάλου
ἐπὶ τῆς πυγῆς αὐτοῦ. «Περίμενε Ἐφένδῃ», εἶπεν αὐτῷ ὁ
Μουράτ· παραχρῆμα δ' ἐκέλευσε τὸν κιαγιά, ὡς εἰστία ἐν
τῇ αὐτοῦ σκηνῇ τὸν Ἐμίρ Σάχ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν, ἵνα φο-
νεύσῃ αὐτὸν ξενιζόμενον. Ἐν ᾧ δὲ οἱ συνδαιτημόνες ἦσθιον
τὸ πιλάφι, ῥωμαλαῖος παῖς περιέβαλε καλωδίῳ τὸν τρά-
χηλον τοῦ Ἐμίρ Σάχ καὶ ἀπῆγξεν αὐτὸν μετὰ τοσαύτης
ῥώμης, ὥστε οἱ κόκκοι τῆς δρύζης ἐξέβλυζον ἀπὸ τῆς ρί-
νῃς τοῦ ἀπαγχονισθέντος. Ὁ Μουράτ ἐγίνωσκε καλύπτειν
τὴν ἀμείλικτον αὐστηρότητα διὰ τοῦ καλύμματος τῆς
μεγίστης πραότητος, ἥ δὲ σκληρότης αὐτοῦ οὐκ ἀπελεί-
πετο τῆς ὑποκρισίας ⁽¹⁾. Πρὸς ἀπολογίαν τῶν πράξεων
αὐτοῦ ἔφερε πάντοτε ἀνὰ τὸ στόμα ῥήσεις τῶν μεγάλων
ἀγίων τοῦ Τουρκεστάν, τοῦ χότζα Ἀχμέτ Νεζεφί καὶ τοῦ
χότζα Βεχαχεδδὶν Νασχβενδὶ, ὧν ἐκεῖνός μὲν εἶπεν, ὅτι
ὁ δυνάστης ἀνάγκη εἶναι τὰ ἔσω Μωῦσῃς,

(1) Ὁ Ἰταλὸς ἱερεὺς Ὁκτάβιος Σαπιέντζας ὁμολογεῖ ὡσαύτως τὴν ὁμό-
τητα αὐτοῦ. Duraron los dichos vandoleros desde el anno 1600 ha-
sta 1608 en cuyo tiempo canda anno Morath Bassa entonces primo
Vezir. Esta malansa con tanta crueldad vi con mis ojos. (Nuevo
tratato de Turquía conpuesto par D. Oitavio Sapienza. Ἐν Μα-
δρίτη φ. 34, καὶ 35).

τὰ δὲ ἔξω Φαραῶ, οὗτος δὲ, ὅτι τὰ ἔξω εἴσι τοῦ λαοῦ, τὰ δὲ ἔσω τοῦ Θεοῦ. Ὁ Μουράτ πρὸ τῶν πρὸς τὸν Τζανβουλὰδ καὶ Καλενδέρογλου μαχῶν ἀπέβη τοῦ ἵππου, ἐφύρασε τὴν ὑπὸ τὰς ὀπλὰς τοῦ ἵππου κόνιν μετὰ τῶν δακρύων αὐτοῦ, ἔχρισε δι' αὐτῆς τὴν πολλὰν κόμην καὶ τὸν πολὺν πῶγωνα καὶ προσηύξατο· «Θεέ μου, μὴ σήμερον κατασχύνῃς ἐμέ τὸν σὸν θεράποντα ἐν τῷ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγῶνι. Οἴκτειρον τὸ γῆρας μου· σὺ οἶδας τὴν εἰλικρινῇ βουλὴν μου πρὸς βοήθειαν τῆς πίστεως καὶ τοῦ νόμου καὶ πρὸς ἐξώλειαν τῶν πονηρῶν, οἵτινες κατασχύνουσι τὴν τιμὴν τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ δικαίου». Εἵτα ἀναβάς εἰς τὸν ἵππον περιεζώσατο τὸ ὑπὸ τῶν Ἀράβων σεχῶν εὐλογηθὲν ἰνδικὸν ξίφος, ἔπαλεν αὐτὸ ἅπαξ πρὸ αὐτοῦ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἤγαγε τὴν στρατιὰν πρὸς ἐπίθessin. Μετὰ τὴν νίκην, καθήμενος συνήθως ὑπὸ τὴν σκηνήν, παρήγγελλε τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ ἀνώρυξιν φρεάτων, ἃ ἐπλήρου τῶν πτωμάτων τῶν φονευθέντων ἀνταρτῶν, ἵνα βεβαιώσῃ τὴν σκωπτικὴν προσηγορίαν Ὁρύκτου τῶν φρεάτων. Παριστάμενός ποτε τῷ ἡδίστῳ αὐτῷ θεάματι, εἶδε σπαῖν παρελαύνοντα μετὰ παιδὸς ἐπὶ τῆς ῥάχews τοῦ ἵππου· μεταπεμφάμενος δὲ τὸν παῖδα, ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς ἦν ἐν τοῖς ἀντάρταις· ὁ δὲ παῖς ἀπεκρίνατο ἀφελῶς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ πατήρ αὐτοῦ ἠναγκάσθη ἐκ τῆς πείνης καὶ πρὸς πορισμὸν ἀπλῶς τῆς τροφῆς προσῆλθε τοῖς ἀντάρταις. «Τί ἦν τὸ ἔργον τοῦ πατρός σου; ἠρώτησεν ὁ Μουράτ.—"Επαιζεν εἶπεν ὁ παῖς, βάρβιτον καὶ ἀπέζη. Αἶ! Αἶ! εἶπεν ὁ Μουράτ, πικρὸν ὑπομειδιάσας· αὐτὸς ἐνεουσία τοὺς ἀντάρτας». Παραχρῆμα δ' ἔνευσε πρὸς θανάτωσιν τοῦ παιδός. Ὁ παῖς παρεδόθη τοῖς δημίοις· ἀλλ' οὗτοι, νυγέντες ὑπὸ τῶν δακρύων αὐτοῦ, εἶπον· «Ἰνα τί θανατώσωμεν τὸν

ἀθῶν παῖδα;» καὶ οὐκ ἐξετέλεσαν τὸ πρόσταγμα τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ἀγγελθείσης τῷ Μουράτ τῆς ἀρνήσεως τῶν δημίων, ἐκέλευσε τοὺς παρατυχόντας ἐκεῖ γενιτσάρους θανατῶσαι αὐτόν. Ἀλλ' οὗτοι εἶπον· «Μή ἐσμεν δῆμιοι, ἣ καθήκει ἡμῖν εἶναι ὠμοτέρους τῶν δημίων, τῶν φεισαμένων τῆς ζωῆς τοῦ παιδός; Τότε ὁ Μουράτ ἔδωκε τὸ φόνιον πρόσταγμα τοῖς ἑαυτοῦ παισίν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἀπέστησαν καὶ διεσκεδάσθησαν, ὁ δὲ παῖς ἔμεινε μόνος. Τότε ὁ μετὰ μικρὸν ἐννενηκοντούτης ἀπεκδύεται τὴν διφθέραν, λαμβάνει τὸν παῖδα διὰ τῆς ἀπεσκληκυίας χειρὸς, κλίνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ φονίου φρέατος καὶ σφάξας ρίπτει αὐτόν εἰς αὐτό. Μετὰ ταῦτα ὁ Μουράτ ἐκραύγασε τοῖς παρεστῶσιν· «Ἀντάρται, ὡς ὁ Καλενδέρογλου καὶ Καρὰ Σαῖδ, οὐκ ἐτέχθησαν ὑπὸ τῶν μητέρων αὐτῶν μετὰ ἵππου καὶ δόρατος, ἅπαντες ἦσαν παῖδες, ὡς οὗτος, οἷόν ἐγκλήμασι φόνων καὶ ἀρπαγῶν ἀνδρωθέντες. Ὁ παῖς οὗτος ἐθῆλασε τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, καὶ εἰ χιλιάρικος ἐπανελαμβάνετο ἢ ἀνατροφή αὐτοῦ, ἢ πρὸς τὸ κακὸν κλίσις οὐδέποτε ἐξήρχετο τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ. Μόνον οὕτω τὸ κακὸν ἐξαφανίζεται ἐν τῇ ρίζῃ. Ὑπηνίσσετο, κατὰ τὸν ἰσοριογράφον τῆς αὐτοκρατορίας, εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ προφήτου Χιζρ παιδός, οὗ τὸ ἀθῶν χυθὲν αἷμα παρῶξυνε τὸν Μωϋσῆν, ἕως ὁ Χιζρ ἐδίδαξεν αὐτόν, ὅτι ὁ πατήρ τοῦ φονέως ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ παιδός τούτου καὶ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ παῖς ἐγίγνετο φονεὺς, εἰ ἡνδρουτο (1). Οὕτως ὑπεμνημάτισεν ὁ Μουράτ τὴν ἀραβικὴν ῥῆσιν τὴν λέγουσαν, ὅτι ὅς ἴσταται ἐπὶ ἀποτόμου πέτρας ὕψους σκοτοῦντος οὐ δύναται ἴστασθαι ἐπ' αὐτοῦ ἄλλως ἢ διὰ τοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ κεχυμένου ὑπ' αὐτοῦ αἵματος (1).

(1) Ναῖμά, σ. 260. Ὅπως οἱ θηρευταὶ τῶν βορκαῶν κόπτουσι τοὺς θα-

Ὁ δεσπερδάρ βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Ἐτμεκτζιζαδὲ, ὃς, ὡς ὁ Νασούχ Πασᾶς, ἀφίκετο βραδύτερον τοῦ δέοντος εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον, φοβούμενος αὐστηρὰν τιμωρίαν τοῦ γέροντος μεγάλου βεζύρου, ἐπέστειλε πολλάκις τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει προστάταις, ἐμπίστοις τοῦ σουλτάνου, αἰτῶν ἀνάκλησιν. Αὐτοκρατορικὸς ἀπόστολος ἐκόμισε τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ δύο λαμπράς τιμητηρίους ἐσθῆτας καὶ ξίφος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εὐαρεστήσεως τοῦ σουλτάνου ἐπὶ ταῖς δύο νίκαις κατὰ τοῦ Καλενδέρογλου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Χαλήλ τοῦ Μακροῦ, ἐνεχείρισε δὲ σύναμα αὐτῷ χάττι σερίφ ἔχον ὧδε· «Παράδος τὴν διοίκησιν τῆς Ῥούμελης ᾧ τινι θέλεις, πέμψον δὲ τὸν Ἐτμεκτζιζαδὲ πρὸς τὴν εὐδαίμονα Πύλην μου. Διαχειμάσον μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐν Ἐρζερούμ, ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ἐκστράτευσον εἰς Περσίαν». Ὁ δὲ Μουράτ ἀπεκρίνατο· «Οὐδέν μοι διαφέρει ἔχειν παρ' ἐμοὶ τὸν βεγλέρβεγην τῆς Ῥούμελης· ἡ παρουσία αὐτοῦ πάντῃ ἀνωφελής. Περὶ δὲ τοῦ προστάγματος τοῦ διαχειμάσαι ἐν Ἐρζερούμ, ἡ Ἀνατολὴ οὐπω ἀπηλλάγη ὅλως τῶν ἀνταρτῶν, ὅπως δυνηθῶ ἐκστρατεῦσαι εἰς Περσίαν. Ἐὰν αὖθις συναθροισθῶσιν, οἱ βεζύροι τῆς Πύλης, οἱ ὑμέτεροι δοῦλοι, οὐ δύνανται ἀποκροῦσαι αὐτούς· ἄλλως πράττομεν κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ εὐδαίμονος Παδισάχ. Ὅτε ἐδόθη τὸ πρόσταγμα τῆς εἰς Ἐρζερούμ πορείας, τὰ στρατεύματα συνῆλθον κραυγάζοντα· «Πῶς, ἔλεγον, ἔσται δυνατόν εὑρεῖν τ' ἀναγκαῖα ἐν Ἐρζερούμ ἐν τοιαύτῃ σπανοσιτίᾳ, ὅτε ὁ μέδιμνος κριθῆς τιμᾶται πέντε δουκάτων, ἡ δὲ ὀκκᾶ τοῦ διπύρου γροσίου; Ὁ Παδισάχ ἀγνοεῖ τὴν κατάστασιν τοῦ Διαρ-

26
Ἰ. Οκτ.
1608

κύλους καὶ τὰς πτέρνας αὐτῶν ἵνα δύνωνται ἵστασθαι ἐπὶ τῆς πέτρας διὰ τοῦ πισσοῦντος αἵματος.

Βεκίρ καὶ ἀκούει μόνον τῶν λόγων τῶν κολάκων· ὁ καὶ μακάμης, οὗ ἡ δύναμις παύει κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου, κωλύει τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ὅπου ἐσκόπουν ἐπανελθεῖν μετὰ διετεῖς νίκας. » Οἱ στρατοδίκαι ἠναγκάσθησαν καταγράψαι τοὺς λόγους αὐτῶν, οἱ δὲ θαλαμηπόλοι, οἱ κομίσαντες τὸ αὐτοκρατορικὸν χειρόγραφον, ἐπανῆλθον μετὰ τῶν λόγων τούτων. Ὁ Μουράτ ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τοῦ Βὰν τῷ Τεκελί Μωάμεθ Πασᾶ, τὴν τῆς Καραμανίας τῷ Σουλφικάρ Πασᾶ, καὶ ἐπεμψε τὸν μὲν Ἐτμεκτζιζαδὲ μετὰ τῶν στρατευμάτων τῆς Ῥούμελης εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν δὲ Ναποὺχ Πασᾶν εἰς Διαρβεκίρ, αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη εἰς Τοκάτ, ἔνθα εὔρε τοῦ ἐξῆς χάττι σερίφ· « Διαχείμασον ἐν τῷ τόπῳ, ἔνθα εὐρήσει σε ἡ εὐγενὴς αὐτὴ ἐπιστολή ». Συγχρόνως ὁ Μουράτ, ὃς κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπουσίαν ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὰ συμβαίνοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔμαθε παρὰ τοῦ πράκτορος αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ ὁ καπετὰν Πασᾶς Ἀφίζ Ἀχμέτ, ἔμπιστος τοῦ σουλτάνου, ὁ καϊμακάμης Μουσταφᾶ καὶ ὁ μουφτί ἐποίησαν σύμμαχον καὶ τὸν κισλάραγαν Μουσταφᾶν καὶ παρέστησαν τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ἐκλιπόντων ἐν Ἀσίᾳ τῶν ἀνταρτῶν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρουσία τοῦ μεγάλου βεζύρου ἦν περιττὴ, ἀναγκαιοτάτη δ' ἐν τοῖς περσικοῖς ὁρίοις. Ὁ Μουράτ Πασᾶς μαθὼν τὰς δολοπλοκίας ταύτας ἀπεκρίνατο· « Ὁ ἐμὸς Παδισάχ κελεύει με διαχειμάσαι ἐν Ἐρζερούμ, εἴτα δὲ στρατεῦσαι εἰς Περσίαν. Τί ἐκ τούτου γενήσεται; Ἐγὼ ὁ ὑμέτερος δοῦλος, ἐσχατόγηρως ἐννενηκοντούτης, ἐλπίζω τελευτήσῃ ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ ὥς μάρτυς, οἱ ἐν τοῖς κρησφυγέταις τῆς Ἀνατολῆς κεκρυμμένοι ἀναμένουσι μόνον τὴν ἀποχώρησίν μου ὅπως αὖθις ἐξορμήσωσιν, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐν Σαρουχάν καὶ Αἰδὴν Ἰου-

σοῦφ Πασᾶς. Ἐάν οὗτοι ἐκτείνωσι τὰς χεῖρας αὐτῶν πρὸς τὰς καλῶς φρουρουμένας χώρας, πέμψετε αὐθις νέον ἀρχιστράτηγον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ; Ἄφετε ἡμᾶς ἡσύχους καὶ μὴ ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν κολάκων. Καταβάλωμεν πρῶτον τοὺς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐχθροὺς, εἶτα δ' ἐκστρατεύσωμεν ἐπὶ τὴν Περσίαν». Ἀποπεμφθέντος τοῦ κομιστοῦ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χειρογράφου μετὰ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, αὐτός (ὁ Μουράτ) ἀπῆλθεν εἰς Χρυσούπολιν, τῇ δὲ 18 Δεκεμβρίου εἰσῆλθε θριαμβικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τετρακοσίων σημαιῶν, ἐφ' ὧν μεγάλοις γράμμασιν ἦσαν γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν κατανικηθέντων ἀνταρτῶν (1). Ὁ σουλτάνος μεγίσταις τιμαῖς ἐτίμησεν αὐτὸν ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις αὐτοῦ καὶ ἐδώρῃσατο αὐτῷ διπλὴν τιμητῆριον ἐσθῆτα καὶ ἐρωδιόν. Περὶ τῶν ἔργων τῆς ἐκστρατείας ταύτης κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ἦν λόγος πάντων ἐν τῇ πόλει καὶ ὑπόθεσις τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐν χρονογράμμασι καὶ νικητηρίοις ᾄσμασιν ὑπερήκόντιζον ἀλλήλους. Ἐν ταῖς πρὸς Τζανβουλάδ, τὸν Καλενδέρογλου καὶ τὸν ἀδελφὸν Χαλῆλ τοῦ Μακροῦ μάχαις ὑπὲρ τοὺς τρισφυρίους ἀντάρτας ἔπεσον μαχόμενοι τοσοῦτοι δὲ σχεδὸν ἐν ταῖς κώμαις καὶ πανταχοῦ, ὅπου συνελαμβάνοντο ἀνὰ ἑκατὸν καὶ διακόσιοι ἐκ τρισφυρίων δὲ κεφαλῶν ἐπεσωρεύθησαν αἰ μὲν πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου, αἱ δὲ ἐπέμφθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν αἷς ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα ἦσαν τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀνταρσίας. Κατὰ τὰς μάλιστα ἀξιοπίστους πηγὰς, κατὰ τοὺς καταλόγους τῶν ἐκ κρανίων πυραμίδων καὶ τῶν νεκρικῶν φρεάτων πλείονες τῶν ἑκατὸν χιλιάδων ἀνταρτῶν

(1) Ingresso pubblico pomposo di Mouradbassa; 60 somme d'aspri mandati alla Porta da Giusuf esattore in Natolia sospetto alla Porta.

ἀπώλοντο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Εὐθὺς ὡς ἀφίκετο ὁ Μουράτ, ὁ Βακὶ Πασᾶς ὁ δεφτερδάρ καθείρχθη κατ' αὐτοκρατορικὸν πρόσταγμα ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, καίπερ ἑκατομμύριον δουκάτων ἀπὸ Συρίας κομίσας⁽¹⁾· διότι οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ οἱ τοῦ Μουράτ, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ προσληφθέντες υἱοὶ τοῦ Τζανβουλάδ, κατηγόρησαν αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ τῶν δημευθέντων χρημάτων ὑπεξείλε. Ὅτε ὁ Μουράτ, οὐδὲν πρότερον περὶ τούτου γινώσκων, ἔμαθε ταῦτα τὸ πρῶτον παρ' αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου ἐν τῷ διβανίῳ, εἶπεν, ὅτι λίαν καλῶς ἐγένετο· τὰ μήπω πωληθέντα βαρύτιμα κειμήλια ἀπέθετο αὐτὸς ὁ Μουράτ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ σουλτάνου, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν μόνον ὁ δεφτερδάρ ὤφειλε δοῦναι λόγον. Μετὰ τεσσαράκοντα καὶ μιᾶς ἡμέρας ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις κάθειρξιν ἀπελύθη οὗτος, δοὺς πολλὰ χρήματα. Ὁ Μουράτ ἡσχολεῖτο κατὰ τὸν χειμῶνα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἵνα ἀγάγῃ εἰς τέλος τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρὸ δύο ἐτῶν τοσοῦτον εὐτυχῶς διομολογηθεῖσαν, ἔκτοτε δὲ ἀναβαλλομένην οὐγγρικὴν εἰρήνην. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη ὡς καὶ ἡ σύγχρονος φροντίς περὶ εἰρηνικῶν σχέσεων πρὸς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις εἰσὶν ἄξιοι βραχείας μνείας.

Μετὰ ἑξ ἑβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐν Σιλβατορὸν διομολογηθείσης εἰρήνης ἐτελεύτησε τὸν βίον ὁ Βοκξάι, ὁ διαπραγματευσάμενος αὐτήν, ἴσως ἐκ δηλητηρίου φαρμάκου, ἡ δὲ κατοχὴ τῆς Τρανσιλβανίας, ἥτις κατὰ τὰ διωμολο-

Δεκ.
29
1606

(1) Ritornò il Defterdar grande con l'esazione d'un million d'oro, con la quale hanno fatto la paga di Bairam. Ἰανουαρίῳ μηνὶ 1608. Sollevazione di 3000 Sipahi ritornati dalla guerra per le loro ordinarie regalie levata dal Defterdaro grande, domandano la sua testa. Δεκεμβρίῳ μηνί, 1608.

γηνόμενα ἐμελλεν ἔσεσθαι ἀπηλλαγμένη τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτείας, ἐγένετο ἐκ νέου μῆλον ἔριδος καὶ αἰτία τῆς ἀναβολῆς πραγματοποιήσεως τῆς εἰρήνης. Αἱ Τρανσιλβανικαὶ βουλαὶ ἐξελέξαντο τὸν διοικητὴν αὐτῶν Σιγισμουῦνδον Ῥακόξην ἡγεμόνα, ἀλλ' ἡ Πύλη ἤθελεν ἐγκαταστήσαι τὸν Ὀμονάϊ. Τότε ἡτιῶντο ἀλλήλους ἐν ἐπιστολαῖς· ὁ μέγας βεζύρης Μουράτ ἐπέστειλε πρὸς τὸν ἀρχιδούκα Ματθίαν, ὅτι δυνάμει τῆς πρὸς τὸν Βοκξάϊ διολογηθείσης συνθήκης ἡ ἀναγόμεναις ἡγεμόνος ἀνῆκε τῇ Πύλῃ· διὸ καὶ θέλει ἀπονεῖμαι τῷ Ὀμονάϊ στέμμα, σημαίαν καὶ ρόπαλον ὡς βασιλεῖ τῆς Τρανσιλβανίας· καὶ ὁμοῦς ὁ Ῥακόξης ἔλαβε τὴν προσηγορίαν ἡγεμόνος καὶ ἐγκαθιδρύθη μάλιστα διὰ καπιτζίβαση, (ὅς ὁμοῦς διὰ τοῦτο ὀφείλει λαβεῖν ἀξίαν ἀμοιβήν). Ὁ πρεσβευτὴς μετὰ τῶν δώρων ἀναμένεται ἔτι (Β). Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπέστειλε πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅτι ὁ πρεσβευτὴς μετὰ τῶν δώρων ἐβράδυνεν ἕνεκα τῶν νέων ἐπιδρομῶν καὶ τῶν παρασπονθήσεων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν συνθήκην ἐπιτρέπεται αὐτῷ αἰτῆσαι ὅ,τι ἐπιεικὲς, ἀπαιτεῖ τῇ παρακλήσει τοῦ ἐξαδελφου αὐτοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου τὴν ἀπόδοσιν τοῦ Στριγονίου, τῆς Κανίστης καὶ τοῦ Ἑρλάου. Εἰ τὰ ἤδη κατὰ τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις καταληφθέντα φρούρια ἀπεδίδοντο, οἱ δὲ αἵτιοι τῶν νέων παρασπονθήσεων ἐκολάζοντο, προθύμως αὐτὸς ἔπεμπε πρεσβευτὴν μετὰ τῶν συμπεφωνημένων δώρων καὶ διακοσίων χιλιάδων ταλλήρων (Γ). Ἡ ἀπαίτησις περὶ τῶν τριῶν κυρίων φρουρίων τῆς Οὐγγρίας, τῶν τριῶν περιφανῶν κατακτήσεων τοῦ δεκατετραετοῦς πολέμου, ἐρειδομένη ἀπλῶς ἐπὶ τῶν διολογημένων, ὅτι ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις ἀκούονται καὶ πληροῦνται, ἐστὶ μέχρις ἀπιστεύτου γελοία. Ἡ δὲ ἡ περὶ εἰρήνης συνθήκη τοῦ Σιλβατορόκ ἐκλονίζετο ἐκ βάθρων,

τὸ δὲ πῦρ τοῦ πολέμου ἠπείλει ἀναφλεγοῦναι καὶ αὖθις,
 ὅτε οἱ αὐτοκρατορικοὶ πληρεξούσιοι Ἰλλεσάζυ, Ουῤῥξος,
 Πρέινερ, Πουερχέιμ καὶ Κόλλωνιτς συνήλθον μετὰ τῶν
 Τούρκων Ἀχμέτ, κιαγιά τοῦ Πασᾶ τῆς Βούδης, Χουσεῖν
 βέγῃ καὶ Μουσταφᾶ ἐν Νεσυχαίουσελ καὶ ὑπέγραψαν ^{Ἰουν.}
 ἐκ νέου συνθήκην, καθ' ἣν ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ¹⁹ 1603
 πρεσβευτῆς Αὐστριακὸς μετὰ ἑκατὸν πενήκοντα χιλιά-
 δων φορινίων ὥφειλεν ἀπελθεῖν ἀπὸ Κομόρν, αἱ δὲ λοιπαὶ
 πενήκοντα χιλιάδες φορινίων ὥφειλον ἐκτισθῆναι μετὰ
 τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἡ δὲ συνθήκη τοῦ Σιλβατορόκ εἶναι
 ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Ἰουνίῳ μηνὶ διωμολογήθη νέα συν-
 θήκη ἕνεκα τῶν περὶ τὸ Στριγόνιον ἀμφισβητουμένων
 χωρίων. Ὁ εὐπατρίδης Τεουφελ ἀνεδεῖχθη ἤδη πρε-
 σβευτῆς, ὅτε αἱ δολοφραφαὶ τῶν Τούρκων ἐν Τρανσιλβα-
 νίᾳ παρεκώλυσαν αὖθις τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ. Διομολο-
 γηθείσης τῆς ἐν Νεσυχαίουσελ συνθήκης ὁ Πασᾶς τῆς
 Βούδης ἀπέστειλε τὸν Σουλφικάρ, βέγῃ τῆς Σεγεδίνης,
 παραπεμπόμενον ὑπὸ τριάκοντα περίπου ἀνδρῶν, πρὸς
 τὸν ἀρχιδούκα Ματθίαν μετὰ δώρου σκευῆς ἵππου χρυσο-
 ποικίλου ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐριούχου καὶ ἐπιχρύσων ἐσθῆτων,
 παρακαλῶν αὐτὸν ἅμα ἵνα ἐπισπεύσῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν
 πρεσβευτῶν. Ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Διετριχσταῖν
 πρὸς πρεσβείαν ὀρισθέντος εὐπατρίδου Τεουφελ ἀπεστάλη-
 σαν ὁ Ἀδάμ Ἑρβερσταῖν καὶ ὁ Ἰωάννης Ριμάλ φέροντες
 ἀπλῶς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐπικύρωσιν καὶ διακοσίαις χι-
 λιάδας τἀλλήρων. Παρηγγέλθησαν δ' οὗτοι ἐν ταῖς ὁδη-
 γίαις ἵνα ἐπισκέψωνται τοὺς βεζύρας καὶ τὸν μουφτί,
 δώσωσιν εὐλόγους καὶ οἰκείας προφάσεις περὶ τῆς τότε
 ἐν Ἠράγῃ περσικῆς πρεσβείας καὶ ἀποκριθῶσι διπλωμα-
 τικῶς πρὸς τὸ ζήτημα, εἰ ὁ Ματθίας ἐστὶ βασιλεὺς τῆς
 Οὐγγρίας (Δ). Ὁ Ἀδάμ Ἑρβερσταῖν καὶ ὁ ἀκόλουθος ^{Σεπτ.} 17

αὐτοῦ Ἰωάννης Ῥιμαί ἀπῆλθον τῆς Βιέννης Μαΐῳ μηνί, ἀφίκοντο δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν Σεπτεμβρίῳ μηνί καὶ προσήνεγκον τὰ δῶρα ἐν δημοσίᾳ πρὸς τὸν σουλτάνον προσόδῳ, ὃς πρὸς τὴν λίαν μακρὰν προσλαλίαν τοῦ Ῥιμαί οὐδὲ λέξιν ἀπεκρίνατο. Ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐδύνατο αἰτῆσαι πάντα παρὰ τοῦ σουλτάνου ὡς υἱὸς παρὰ πατρός, ἀπήτησεν ὁ Ῥιμαί τὴν Κανίσαν, τὸ Στριγόνιον, τὸ Ἑρλάου (E) καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν Στουλβίσεμβούργῳ συλληφθέντων αἰχμαλώτων. Τὸ ἐγγραφον τῆς ἐπικυρώσεως, τὸ πεμφθὲν πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ καίμακάμη Μουσταφᾶ, ἦν τοσοῦτον κατ' οὐσίαν πρὸς αὐτὴν τὴν συνθήκην διάφορον, ὥστε οὗτοι διεκήρυξαν, ὅτι οὐκ ἀποδέχονται αὐτό. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐλέγετο, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἡτήσατο τὴν εἰρήνην παρὰ τοῦ Μουράτ Ησᾶ, ὃπερ οὐδαμῶς ἦν ἀληθές, καθότι οἱ πρῶτοι ὑπαινημαῖ ἐγένοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τοῦ χάνη τῶν Τατάρων· ἡ ρήτρα τοῦ τετάρτου ἄρθρου, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας δύναται, εἰ βούλεται, προσχωρῆσαι τῇ συνθήκῃ, παρελείφθη· τὸ ἕκτον περὶ Τρανσυλβανίας ἄρθρον ἦν σκοτεινόν· τὸ δέκατον τρίτον, τὸ περὶ Βαίτζεν, παρελείφθη· τελέως· τὸ δέκατον πέμπτον εἶχεν οὕτως, ὥσεί τὰ κατὰ τὸ Φουλὲκ, Σομόσκον, Δουίν, Χαινάσσκον καὶ λοιπὰ ὑποτελῆ χωρία ὧφειλον πάλιν ὑπέικειν τῷ Ἑρλάου, Χατβάν καὶ Στριγονίῳ, ἐν ᾧ ταῦτα, ὡς καὶ τὸ Κεκχέ, Νοβιγράδ καὶ Βαίτζεν, ἦσαν ἀπηλλαγμένα τῆς τουρκικῆς ὑποτελείας· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν μετὰ ταῦτα τῷ Στριγονίῳ ὑπεικόντων, νῦν δὲ ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν κατεχομένων χωρίων, ἀντεποιοῦντο καὶ πάλιν. Οἱ πρεσβευταὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς ἐπικυρώσεως ταύτης καὶ ἐπανελάβον τὴν πρώτην ἀπαίτησιν περὶ φρουρίων καὶ αἰχμαλώτων. Ὁ δὲ βεῖς Ἐφένδης ἠρώτησεν αὐτοὺς, εἰ ὁ αὐτοκράτωρ, ὃς ἀπαιτεῖ τὴν Κανίσαν,

τὸ Ἐρλάου καὶ τὸ Στριγόιον, πρόθυμός ἐστιν ἀποδοῦναι τὸ Φουλέκ, τὸ Ραάβ, τὸ Κομόρν καὶ ἄλλους τόπους. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Στουλβείσενθαούργ παρασπόνδως συλληφθέντας αἰχμαλώτους γινώσκει καλῶς, ὅτι τοῦτοις ὑπέσχετο τὴν ἐλευθερίαν ὁ Χασάν Πασας, ἀλλ' ὅτι ὁ γνωστὸς Ἰταλὸς λοχαγὸς (Ἰωάννης ὁ ἐκ Μεδίκων) ἐκέλευσε δὴ τὸν φόνον τῆς φρουρᾶς τοῦ Φουλέκ, πρὸς ἣν ὑπέσχετο ἐλευθερίαν ἀποχώρησιν. Μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐδύναντο ἀντεπεῖν οἱ πρεσβευταί διό ἠρκέσθησαν ἐξ ἀνάγκης τῇ ἀπλῇ διαβεβαίῳται τῆς παραλαβῆς τῶν διακοσίων χιλιᾶδων φορινίων καὶ τῇ κατ' οὐσιωδεδστάτους ὁρους μεταβληθείσῃ ἐπικυρώσει καὶ ἀπῆλθον.

Συγχρόνως πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔλευσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ ἦλθον καὶ πρεσβευταὶ τῶν Οὐγγρων καὶ τῶν Τρανσυλθανῶν ἀντάρτων, οἵτινες διεπραγματεύοντο περὶ τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς ἡγεμόνος καὶ βασιλέως καὶ περὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ὀμοναί ὡς τοιούτου (1). Οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Οὐγγρίᾳ στασιωτῶν (2) Ἀνδρέου Γίτζη ἔλαβον τέσσαρες τιμητηρίους ἐσθῆτας ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῶν κυρίου καὶ ὀγδοήκοντα λοφίας ἐρωδίου ὑπὲρ τῶν Οὐγγρων ἀρχηγῶν, οἵτινες ἐκόμπαζον, ὅτι ἐθηκάν τὸ σημεῖον τῆς ὀθωμανικῆς ὑποτελείας ἐπὶ τοῦ καλπακίου. Ὁ Γαβριήλ Βαθόρου ἡγήσατο διὰ τῶν πρακτόρων αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Τρανσυλθανίας (3). Νομιμωτέρα καὶ στερεωτέρα τῆς ἐπὶ σφαλεροῦ ἐδάφους στηριζομένης συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ ἦν ἡ μετὰ ἔτος πρὸς τὴν Πολωνίαν διομολογηθεῖσα. Ἡ

(1) Μαρτίῳ μηνί, 1608. Summario Relaz. venet.

(2) Ἀπριλίῳ μηνί, 1508. Αὐτόθι.

(3) Μαΐῳ μηνί, 1606. Αὐτόθι, καὶ Ὀκτωβρίῳ μηνί, 1608.

συνθήκη αὐτὴ ἀνενέωσε τὰς ἐπὶ Μωιάμεθ τοῦ Γ' διομολογηθείσας συνθήκας. Ἡ μὲν Πύλη ἀνελάμβανε φυλάξαι τὴν Πολωνίαν ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων, αὕτη δὲ τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῶν Κοζάκων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ὀφείλει τελεῖν τῷ χάνῃ τῶν Τατάρων τὸν μὲν χρὶ τοῦδε φόρον, ὁ δὲ χάνης ἀντὶ τοῦτου βοηθεῖν αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ πολέμοις. Πᾶσα μέχρι τῆς κυρώσεως τῆς συνθήκης ταύτης ἐκατέρωθεν αἰτηθεῖσα ἐπαγόρθωσις βλάβης παρελείφθη παρ' ἀμφοτέρων. Ἐν τῷ μέλλοντι πάντες οἱ αἰχμάλωτοι οἱ μὴ ἀλλάξαντες ἰσχύματα ἀποδοθήσονται, τὸ δὲ γὰρ σφυλάκιον οὐδὲν θύναται ἀπαιτεῖν ἀπὸ τῆς κληρονομίας τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀποθησκόκων Πολωνῶν καὶ τὰν ἀπαλιν. Οἱ βέκηδες τῆς Σελίπτρας καὶ τοῦ Ἀκκερμὰν παρέχουσι διαβατήριον μόνον ἐμπόροις καὶ ἀποπέμπουσι δούλους, οὓς οἱ διερχόμενοι ἄγουσι μετ' ἑαυτῶν. Τὰ πολωνικά ἀργύρια εἰσαγόμενα ὑπὸ Πολωνῶν εἰς τὴν Τουρκίαν εἰσὶν ἀτελεῖ ἀπαγορεύεται ὅμως ἡ εἰσαγωγή τῶν τυχόντων πρὸς Λέοντος μὴ ἔχοντα τὸ ἀναγκαῖον βάρος. Μετὰ γνησίων χρημάτων εἰσὶν ἐλεύθεροι λυτροῦν τοὺς ἐν δουλείᾳ Πολωνούς. Ἡ Μολδαβία καὶ ἡ Βλαχία μένουσιν ἀνενόχλητοι ἀπὸ τῆς Πολωνίας (Σ). Ἐν τασαύτῃ ἡ χώρα αὕτη ἐφράντισε δραστηριώτατα περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ βοιβόδα τῆς Μολδαβίας, ὅτε δὲ ἡ Πύλη ἀνέδειξεν ἡγεμόνα ταύτης τὸν Σίμωνα Βόγδανον ἀντὶ τοῦ Πολωνοῦ καρδινάλιου Ἰερεμίου Μογίλα, ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἐμέμφατο ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τὴν ἀναγορεύειν ταύτην πρὸς τὸν σουλτάνον.

Μετὰ τὰς ἀνανεωθείσας ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας συνθήκας ἀντηλλάγησαν φιλικαὶ ἐπιστολαί. Οὕτως ὁ σουλτάνος ἀνεκοίνωσε τῷ δουκὶ, ὅτι ἀπένευμε τῷ Βοκξάι σημαίαν καὶ ῥόπαλον ὡς βασιλεὺς τῆς Οὐγγρίας καὶ

ἐπέτρεψεν αὐτῷ κληροδοτεῖν τὴν Τρανοιλθανίαν. Αἱ λη-
στεῖαι τῶν Οὐσκίων, τὸ ἀνένδοτον τῶν Βενετῶν τοῦ ἀπο-
δοῦναι τοῖς Ῥαγουσαίοις τὴν νῆσον Λαγούσταν, ἡ σύλ-
ληψις πειρατικῶν πλοίων, ἡ ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας ἐξέλασις
τῶν Μαύρων, ταῦτα πάντα παρέσχον ἀφορμὴν εἰς νέας
ἀποστολάς τζαουσῶν. Ὁ σουλτάνος ἠτήσατο παρὰ τοῦ
δουκὸς ἐπιτρέψαι ἐλευθέραν διάβασιν τοῖς Μαύροις εἰς τὰς
ὀθωμανικὰς χώρας, εἰ καὶ ἔφερον φραγκικὰ ἐνδύματα. Οἱ
Ῥαγουσαῖοι εἶχον προστάτην τὸν βονσταντζήβασην, Ῥα-
γουσαῖον τὸ γένος, πρὸς ὃν οἱ πρεσβευταὶ αὐτῶν προσή-
γαγον τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, Ἰουδαῖός τις
ἐκ Τροσκάνης ἀπεπείραθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δια-
πραγματευθῆναι ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ τῆς Φλω-
ρεντίας (1). Ἡ Ἀγγλία ἔπεμψε νέον πρεσβευτὴν πρὸς
τὴν Πύλην (2), ἡ δὲ Γαλλία τὸν βαρόνον Σολινάκ, ὃς
εἶδεν ἀσμένως τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ (τοὺς προδότας
τοῦ Πάπα) στρατεύοντας ὑπὸ τὴν Πύλην (3). Οἱ πρεσβευ-
ται τῶν ἡγεμόνων τῆς Γεωργίας (4) καὶ Μεγγρελίας (5)
ἐκτίσαντο νέαν σπουδαίον διὰ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ περ-
σικοῦ πολέμου, πρὸς δὲ τὸν νέον ἡγεμόνα τῶν Οὐσβέγων
Ἀβδουλβανὶ χάν φιλικῶς εἶχεν ἡ Πύλη, ὥς καὶ σουλτάν-
ος Μωάμεθ πρὸς τοὺς προγόνους αὐτοῦ Ἀβδουλλάχ
χάν καὶ Ἀβδουλμουμίν (H) τοὺς παλαιούς ἡγεμόνας.
Ὁ χάνης τῶν Τατάρων Γαζὶ Γιράι, ὁ πρῶτος περὶ εἰ-
ρήνης συνδιαλεχθεὶς πρὸς τὸν ἀρχιδούκα Ματθίαν, ἐτέλεσε
τὸν βίον τῷ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Σιλβατορόκ ἐτει. Ἡρξέ-
δ' ἐνδόξως τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ ὀκτῶ ἐτῇ, τὸ δὲ δεύτερον

(1) 1605. Summario.

(2) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1606. Αὐτόθι.

(3) Μαρτίῳ μηνί, 1608. Αὐτόθι.

(4) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1605, καὶ 1607. Αὐτόθι.

ἐπὶ ἑνδεκα μετὰ τὴν βραχεῖαν μεσοβασιλείαν τοῦ φονευ-
θέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ Φέθ Γιράϊ. Ὁ Γαζί Γιράϊ ἦν ὁ σο-
φώτατος τῶν χανῶν τῆς Ταυρικῆς, πεπαιδευμένος καὶ
ποιητής. Οὗτος σχολὴν ἄγων ἐν τοῖς χειμαδίσι τοῦ
Φουνφκίρχεν ἔγραψεν οὐ μόνον μέγα ποίημα, ἀλλὰ καὶ
τάς πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην καὶ τὸν διδάσκαλον τῶν
ἡγεμονοπαίδων Σεαδεδδίν περὶ τῶν πραγμάτων ἐπιστολὰς
Νοεμβ. ἔγραφε στιχιδόν. Μετὰ τὴν δευτέραν ἀρχὴν αὐτοῦ οἱ
μηνι
1607 ἀδελφοὶ αὐτοῦ Σελαμέτ, Μωάμεθ καὶ Σαχίν Γιράϊ ἀπῆλ-
θον εἰς Ἀσίαν καὶ ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ἀνταρτῶν πρὸς
τὴν Πύλην. Ὅτε ὁ ἀδελφὸς τοῦ Καραϊαζιτζι Χασάν ὁ
Μωρὸς συνδιηλλάγη τῷ σουλτάνῳ, ἤλθον καὶ οἱ ἡγεμο-
νόπαιδες οὗτοι εἰς Κωνσταντινουπόλιν αἰτήσαντες συγ-
γνώμην· ἀλλὰ καθείρχθησαν, ὅπως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ
ἀναμένωσιν ἢ τὴν στραγγάλην ἢ ἴσως τὴν ἡγεμονίαν τῆς
Ταυρικῆς. Ὁ Γαζί Γιράϊ εἶχε τέσσαρας υἱοὺς, ὧν ὁ Το-
κατμὶς καὶ ὁ Σεφέρ, ζῶντος τοῦ πατρὸς, ἀνήχθησαν ὁ
μὲν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ καλγά (πρώτου διαδόχου τοῦ θρό-
νου), ὁ δὲ εἰς τὸ τοῦ νουρεδδίν (δευτέρου διαδόχου). Τε-
λευτήσαντος τοῦ Γαζί Γιράϊ ὁ Τοκατμὶς, υἱὸς αὐτοῦ,
κατέλαβε τὸν θρόνον τῆς Ταυρικῆς ὡς κληροδότημα ἀνῆ-
κον αὐτῷ, μὴ περιμείνας τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Πύλης. Ἡ
αὐτεξουσιότης αὕτη ἀπῆρесе· καίπερ δὲ ἀνθισταμένου τοῦ
μουφτι Σανολλάχ, ὀργάνου τοῦ δολοπλόκου δεφτερδάρ
Ἐτμεκτζιζαδὲ, ὁ Σαλαμέτ Γιράϊ, οὐ προύστάτευεν ὁ κα-
πετὰν Πασᾶς Ἀφίζ Ἀχμέτ (1), ἀννηγορεύθη χάνης, ὁ δὲ
ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωάμεθ Γιράϊ καλγά. Ὁ Σελαμέτ Γιράϊ,
παραπεμπόμενος ὑπὸ ἀρχιδαιτροῦ τοῦ σουλτάνου, ἀπέ-
πλευσεν εἰς Ταυρικὴν, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωάμεθ ἐπέ-

(1) Summario delle Relaz. ven.

ζευσε μετὰ στρατευμάτων (1). Ὁ Τοκατμὶς καὶ ὁ Σεφερ
Γιράι ἔπεσον ἀμφοτέροι μαχόμενοι πρὸς τὸν θεῖον καλγὰ
Μωάμεθ Γιράι, οὗτος ὅμως οὐ πολλῶ ὕστερον ἀντεφο-
νεύθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ. Ὁ Σελαμέτ Γιράι ἐτελεύτησεν ἡδὴ ^{Ἰουν.}
τὸν βίον γεγωνῶς ἔτη πεντήκοντα καὶ δύο μετὰ βασιλείαν ^{μηνί} 1610
δύο ἐτῶν, κατέλιπε δ' ὡς διάδοχον τὸν Τζανιβέκ Γιράι, ὃς
ἀποθανόντος τοῦ Μωάμεθ Γιράι εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ
καλγὰ, ὡς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δεβλέτ Γιράι τὸ τοῦ νουρεδ-
δίν. Ὁ Τζανιβέκ Γιράι κυρωθεὶς ὑπὸ τῆς Πύλης ὡς χά-
νης ἀνηγόρευσε τὸν ἀδελφὸν Δεβλέτ Γιράι καλγὰ, τὸν δὲ
υἱὸν τοῦ Σελαμέτ Ἀχμέτ Γιράι νουρεδδίν.

Ἐν Αἰγύπτῳ ὁ Μωάμεθ Κουλκιράν, ἦτοι ὁ Δουλο-
κλάστης, κατήργησε δι' αὐστηροτάτης πειθαρχίας τὰς
παρεισδυσάσας εἰς τὴν διοίκησιν μεγίστας καταχρήσεις,
αἵτινες ἐκαλοῦντο *κουσχοуφиге*, *келб* καὶ
θαλб. Ἐτη μὲν τινα ἡδὴ πρὸ τῆς διοικήσεως τοῦ
Μωάμεθ Κουλκιράν ὁ Γεωργιανὸς ἐκτομίας Μωάμεθ Πα-
σᾶς, διοικητῆς τῆς Αἰγύπτου, ἔλαβε δίκην τοῦ ἐνστάσει
τῶν στρατευμάτων θανατωθέντος προκατόχου αὐτοῦ, θα-
νατώσας τοὺς αὐτουργοὺς, ἀλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ Χα-
σάν Πασᾶς ἦν ὑπὲρ τὸ δέον πρᾶος καὶ κατέτριβε τὸν χρό-
νον περὶ τὴν στρώσιν τοῦ προτενίσματος τοῦ τεμένους
Ἐζχέρ· ἐπανελθὼν δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐδωρήσατο
τῷ σουλτάνῳ ξίφος σμαράγδοις κατακόσμητον καὶ ἀνα-
βολέα ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Χασάν, πρώην βασι-
λέως τῆς δυναστείας Ταβαά. Τὰ *κουσχοуфиге* (τέλη
τῶν κασίφ) ἦν φόρος ἐκ δέκα, εἴκοσι καὶ τετρακισμυρίων
δουκάτων, ὃν οἱ κασίφ ἐτέλουν χάριν τῶν ἀξιωματῶν αὐ-
τῶν. Οὗτοι δὲ ἐπανεῳκτοὶ τὴν ζημίαν αὐτῶν ἐπιβάλλον.

(1) Ἰουλίῳ μηνί, 1608. Αὐτόθι.

τες τοις μισθωταῖς τῶν δημοσίων κτημάτων ἀσυνήθη
τέλη καὶ βάρη, καλούμενα κελθὲ, τὰ δὲ στρατεύματα
ἐκάκουν τὴν χώραν διὰ τέλους καλουμένου θελθὲ, ἦτοι
ἐτοίμου. Τὸ δίκαιωμα ἔκειτο ἤδη ἐν τῷ ὀνόματι. Τέσ-
σαρα τῶν ἑπτὰ τακτικῶν αἰγυπτιακῶν στρατιωτικῶν σω-
μάτων, οἱ τζαούσαι, οἱ μουτεφεβρίκα, οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ
αἰζάβοι, ὑπήκουσαν προθύμως τοῖς δι' αὐτοκρατορικοῦ αὐ-
τογράφου προτάγμασιν, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐχρήσατο τῇ πί-
στει αὐτῶν ἵνα δαμάσῃ τὰ ἀνθιστάμενα τρία ἄλλα σώ-
ματα, ἦτοι τοὺς γιονουλλοῦ, τοὺς τουφεκτζὶ καὶ τοὺς
Κιρκασσοῦς. Τοὺς θορυβώδεστάτους τούτων ἀπέστειλεν
ὑπὸ τὸν Κανσουβέγην εἰς Συρίαν πρὸς βοήθειαν τοῦ με-
γάλου βεζύρου Μουράτ, ὥστε ἦγοντο ἀντάρται ἐπὶ ἀν-
τάρτας, ἡ δὲ ἀπώλεια τῶν αἰγυπτιακῶν ὁμάδων, αἵτινες
καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Χαλήλ τοῦ Μακροῦ ἔπεσον πρὸ
τοῦ στενοῦ τοῦ ὄρους Γκιοκσούν Ιαίλα, ἦν πῶς σύμφορος τῇ
μελλούσῃ ἡσυχίᾳ τῆς Αἰγύπτου. Ὅτε οἱ ἐπιζήσαντες εἰς
ἀμοιβὴν τῆς στρατείας αὐτῶν ἠτήσαντο παρὰ τοῦ μεγάλου
βεζύρου τὴν ἀπονομὴν ἀξιομάτων, οὗτος ἐξεχώρησεν αὐτοῖς
αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ ὁ διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου οὐ προσεχώρη-
σε ταῖς ἀπαιτήσεσιν αὐτῶν, παρετάχθησαν εἰς μάχην ἐν
Κανχάκ ἐκτὸς τοῦ Καῖρου ὡς τακτικὸς στρατὸς κατὰ
τοῦ διοικητοῦ. Ὁ Ἰουσούφ βέγης καὶ ὁ Κανσοῦ βέγης
ἐστρατοπέδευσαν ἐν Ἀαδιλιγέ μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοῖς
στρατευμάτων. Σέχαι ἐπέμφθησαν ἵνα προτρέψωσι τοὺς
ἀντάρτας εἰς ὑπακοήν. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ πλείστοι τῶν
σκληροτραχήλων ἰδόντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ στρατοῦ τοῦ
Μωάμεθ, λαβόντος ἐπικούρους τοὺς κατοίκους τοῦ Καί-
ρου καὶ τοὺς Ἀραβας, ὑπετάγησαν, οἱ δὲ ἄλλοι εὐχερῶς
ἐνίκηθησαν. Τεσσαράκοντα ὡς πεντήκοντα αὐτῶν ἀπετά-
μησαν αἱ κεφαλαί, τριακοσίων δ' ἐτέρων ἀπεκόπη ἡ μι-

σθοφορά, ἡ δὲ χώρα ἡσύχασε. Διὰ τοιαύτης εὐθαρσούς
καὶ πελεσφόρου διαγωγῆς ὁ Μωάμεθ ἐγένετο ἄξιος τῆς
ἐπωνυμίας τοῦ δουλοκλήστου ἡ δαμαστοῦ
στρατιωτῶν· διότι Κουλικράν σημαίνει ἐκάτερον.
Πλὴν τούτου ἡ διοίκησις αὐτοῦ ἐξελαμπύνθη καὶ διὰ τὴν
βελτίωσιν τῶν νομισμάτων, τὴν κατάργησιν τῶν παρεια-
δυσασῶν εἰς τοὺς φόρους τῶν αἰτοβολώνων καταχρήσεων
καὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν στρατώνων τῶν γενιτσάρων καὶ
ἀζάβων. Ἐπὶ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ κατεσκευάσθησαν ἐν
Καίρῳ ἐκ καθαρωτάτου χρυσοῦ αἱ χρυσαῖ ζῶναι χάριν
τῶν στηλῶν τῆς Κααβᾶς καὶ χάριν τῶν ὑδρορρόων, ἐν δὲ
Μέκκᾳ ἐκαθάρθησαν τὰ παρακείμενα κύκλῳ τοῦ ἱεροῦ, τὰ
δὲ ὑδραγωγεῖα τοῦ Ἀραράτ ἐπεσκευάσθησαν ἐν δὲ Ἐλζέμ,
ἐνθα κατὰ πᾶν ἔτος τὰ ἀπὸ Καίρου στρατεύματα καὶ αἱ
σιτοπομπαὶ ἐνοῦνται μετὰ τῆς συνοδίας τῶν προσκυνητῶν,
ἀνωρύχθησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰβραΐμ Πασᾶ κτισθέντα φρέ-
ατα, πεπτωκότα καὶ κατερρύηκτα ἤδη, ἐτάχθη δὲ καὶ
φρουρὰ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς πόλεως πρὸς προστασίαν τῆς
συνοδίας τῶν προσκυνητῶν. Ἐν Καίρῳ ὁ Μωάμεθ καθιέ-
ρωσε τὰς προσόδους τῶν περὶ τὸ μοναστήριον τῶν Με-
βλεβίδων καπηλείων ὑπὲρ ἱερῶν ἰδρυμάτων, ἀνεκαίνισε
τὸν τάφον καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ σέχη Ἐβδὺ Νούρ (πα-
τὴρ τοῦ φωτός), καθίδρυσε ἐνιαύσιον μεβδλούδ, του-
τέστιν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου, ἐπεσκεύασε
τὰ φρούρια τοῦ Ἀρίς καὶ Ἰουνιτχάν ἐπὶ τῶν συριακῶν
μεθορίων, ὡς καὶ τὸ φρούριον Χαβρὶν μεταξὺ Γάζης καὶ
Χεβρών, τὰ τεμένη καὶ τὰ ἱμαρὲτ τῆς πόλεως ταύτης καὶ
τὸν θόλον τὸν ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς θυσίας τοῦ Ἀβραάμ
ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν ἀνεγερθέντα καὶ καταπεσόντα ἐν μέ-
ρει. Πάντα ταῦτα τὰ ἔργα ἐτελέσθησαν ἐν χρόνῳ τεσσά-
ρων καὶ ἡμίσεος ἑτῶν, μεθ' ᾧ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντι-

νούπολιν μετὰ τῶν εὐλογιῶν τῆς Αἰγύπτου, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ σουλτάνου Γεβχέρ σουλτάναν.

Λήγοντος τοῦ χειμῶνος ὁ μέγας βεζύρης Μουράτ παρεσκευάσθη ἀπελθεῖν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Περσίαν· ἀλλ' ἤρχετο πρὸ παντὸς τὸν ὄλεθρον τοῦ ἐν Κιλικίᾳ Μουσσελί Τζαούση καὶ τοῦ ἐν ταῖς διοικήσεσι τοῦ Αἰδίν, Σαρουχάν καὶ Μεντεσέ ἀντάρτου Ίουσοῦφ Πασᾶ. Καταφυγὼν δὲ εἰς τὸν δόλον, ἀνεκρίνωσε τῷ Μουσσελί Τζαούσῃ, ὅτι ἀπένεμεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῆς Καραμανίας ἐπὶ τῷ ἐκστρατεῦσαι μετ' αὐτοῦ εἰς Περσίαν· σῶμα δ' ἐπεμψεν ἀπορρήτον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βεγλέρβεγην τῆς Καραμανίας Σουλφικάρ, ἔχουσαν ὧδε· « Πάντες οἱ κόποι μου πρὸς σύλληψιν τοῦ Μουσσελί Τζαούση ἀπέβησαν μάταιοι, καθότι αὐτὸς κρύπτεται ἐν τῇ Πετραίᾳ Κιλικίᾳ. Διὰ ἐδελέασα αὐτὸν διὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς χώρας τῆς Καραμανίας· ἐπίστεilon αὐτῷ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ καὶ δὸς αὐτῷ ψευδῇ διαβεβαίωσιν, ἕως οὗ πέμψῃς πρὸς ἐμέ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Σὺ μὲν ἔξεις ὡς ἀμοιβὴν τὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τριῶν ἵππουρίδων, ὁ δὲ υἱὸς σου τὴν τῆς Καραμανίας. Ὁ δὲ Μουράτ Πασᾶς ἐγράψε πρὸς τὸν Ίουσοῦφ Πασᾶν· « Υἱέ μου, ἔμαθον περὶ σοῦ πολλὰ καὶ καλὰ καὶ ἐπαινῶ σε. Καὶ εἰ μάλα δυνατός εἶ, οὐκ ἔμαθον, ὅτι ἐπραξας ἀδικίαν τινά· ἀλλ' ὅμως τὸ ὄνομά σου καταλέγεται ἐν τοῖς ἀντάρταις· τί δοκεῖ σοι, εἰ ἀπηλλάττεσθαι τοῦ καταλόγου; Σὺ εἶ ἀνδρείος καὶ νέος ἀνὴρ, ἀγαθὸς πρόμαχος ἐν τῷ περσικῷ πολέμῳ. Εἰ καθίστατο ἀναγκαία ἡ ἀποστολὴ στρατοῦ ἐπὶ σέ, μετεμελῆισθαι ἐπὶ τέλους. Τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ ἀνταρσία οὐδὲν κατ' αὐτοῦ δύναται. Ὁ Τζανβουλὰδ, ὁ Καλενδέρογλου, ὁ Καρὰ Σαῖδ ἦσαν δυνατώτεροι σοῦ, ἀλλὰ τί ἐγένοντο; Ἀκουσον τῶν ἐμῶν λόγων. Ὁμνύμι τὸν

« ἘΙΣΤΕΛΛΑ » ἰπποχρηστὰς ἰσχυρὰς συνώμιχας σου δυνατὰς

Θεόν, ὅτι οὐδεμία ζήμια προσγενήσεται σοι ὑπὸ τοῦ Πα-
 δισάχ. Παρηγγέλθημεν ἐκστρατεῦσαι τῷ ἔαρι ἐπὶ τὴν πα-
 λαιάν Ἐρυθράν Κεφαλὴν, τὴν Περσίαν. Οὐδαμῶς λέγω
 σοι, ἔλθε μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ μείνον, ὅπου εἶ,
 ὡς φορολόγος (μουχασσίλ)· τήρησον τὸ σαντζάκ ὡς ἀρ-
 γύριον κριθῆς καὶ διάμενε ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ μετὰ τῶν
 καλῶς ἐξωπλισμένων στρατευμάτων σου ὡς ὁ βραχίων
 καὶ ἡ πτέρυξ τοῦ Παδισάχ πρὸς ἐξώλειαν τῶν διαφυγόν-
 των τὸ ξίφος μου ἐχθρῶν καὶ περιπεσόντων ταῖς σαῖς χερσίν.
 Ἐάν μὴ ὑπακούσῃς τῇ συμβουλῇ ταύτῃ, ἐκστρατεύσω
 ἀναγκαίως ἐπὶ σέ μετὰ τὸ τέλος τοῦ περσικοῦ πολέμου.
 Σκόπει οὖν καλῶς καὶ πιστεύσον τῷ ἐμῷ ὄρκῳ μετὰ τι-
 νας ἡμέρας ἀπέρχομαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Χρυ-
 σούπολιν· ἔλθε εἰς τὸ ἐμὸν στρατόπεδον. Ἐπεὶ περ ὀφείλεις
 καταλιπεῖν τὰ σά στρατεύματα πρὸς φυλακὴν τοῦ σαν-
 τζακίου σου, δύνῃ ἐλθεῖν μόνον μετὰ μικρᾶς συνοδείας· δια-
 τρίψεις ἡμέρας τινὰς μεθ' ἡμῶν, ἐξεῖς τὴν εὐτυχίαν τοῦ
 ἀσπασθῆναι τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου καὶ ἐπανασκάμψεις
 εἰτα οἴκαδε χαίρων καὶ ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ. Ἐάν ἐπιμεί-
 νῃς, φειδῶς κατακρινεῖ σου τὴν ἀπιστίαν καὶ κηρύξει νό-
 μίμῳ τὴν θανάτωσίν σου. Συμβουλευθήτι μετὰ συνετῶν
 ἀνδρῶν· γινώσκεις τί σοι συμφέρει· φρόντισον περὶ τοῦ
 συμφερόντος σοι καὶ ἀποκριθῇτι πρὸς τὴν ἐπιστολὴν
 μου. Ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς ἀνέγνώσε τὴν ἐπιστολὴν ταύ-
 την πρὸς τοὺς πρώτους ἀρχηγούς τῶν στρατευμάτων ἵνα
 συμφωνήσωσι περὶ τοῦ ποιητέου. Αἱ γινῶμαι ἦσαν διάφο-
 ραι· οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀντὶ τοσούτων γλυκέων λόγων
 ἀντήλλαξαν πολλοὶ τὴν γλυκεῖαν αὐτῶν ψυχὴν. Τοῖς ὀρ-
 κοῖς τοῦ ἐσχατογῆρω οὐ δεῖ πιστεύειν· ἡ Ἀνατολή ἐστὶν
 εὐρεῖα· ἐάν ἔλθῃ ὁ στρατός, πορευσόμεθα ἀλλαχόσε· ἐπερ-
 χομένου ὁμως τοῦ χειμῶνος, αὐτοὶ ἀπέρχονται. Ἄλλοι δ'

ἔλεγον· εἰ ἐκδοθήσεται φειθὰς καθ' ἡμῶν, ἀνίσταται ἡ χώρα καθ' ἡμῶν, τότε δὲ ἐξομεν ὥς συγγενεῖς καὶ φίλους μόνον λίθους καὶ ὄρη. Κρεῖττον, ἐὰν ὑπακούσωμεν τῇ ἐπιστολῇ, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς. Ὁ Σουλφικάρ Πασᾶς οὐκ ἦν ἀντάρτης ὡς ἡμεῖς; ὁ Τουρκτζεβιλμέζ Χουσεῖν, τοῦ τέστιν Χουσεῖν ὁ μὴ εἰδὼς τουρκιστὶ λαλεῖν, οὐκ ἦν ἐπὶ τοῦ Καραϊαζιτζί μέγας ἀντάρτης; ὁ Τεκελί Μωάμεθ Πασᾶς οὐκ ἦν μέγας ἀρχηγὸς ἀντάρτων; καὶ ὁμῶς οὐκ ἐφόνευσεν αὐτοὺς, ὅτε εἶχεν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ. Κρεῖττον ὑπακούσαι τῇ προσκλήσει. Οὕτω καὶ ἀπεκρίθησαν. «Ἐπειδὴ καλεῖτε ἡμᾶς, ὑπακούσομεν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως, πεποιθότες δ' ἐπὶ τὸν ὄρκον ὑμῶν προσκυνήσομεν ὑμᾶς, ὅταν ἔλθητε εἰς Χρυσούπολιν». Τὸν κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς ἐτίμησε· παραυτὰ δὲ μετεβιβάσθη ἡ σκηνὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς Χρυσούπολιν. Ὁ σουλτάνος μετῴκησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὸν κῆπον τῆς Χρυσουπόλεως, ἐκέλευσε δὲ ἵνα ἐκεῖ συνεδριάσῃ τὸ διβάνιον. Ὁ μέγας βεζύρης παρέστησεν, ὅτι τοῦτο ἀντίκειται τῷ ἔθει τῶν προγόνων· διότι ὁ Γουρτζι Μωάμεθ Πασᾶς, ὁ καίμακάρης καὶ ὁ δεφτερδάρ Αἰχμέτ Πασᾶς, οἱ ἀνετέθησαν τὰ πράγματα τῆς πρωτεύουσας, ὀφειλοῦσι κατὰ τὴν τάξιν ἐλθεῖν εἰς Χρυσούπολιν, ἵνα ποιήσωνται ἀναφορὰν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, οὗτος δ' εἶτα τῷ σουλτάνῳ. Οὕτως ἐδοξε. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας αὐτόγραφον ἐκέλευσε τὸν μέγαν βεζύρην ἐκστρατεῦσαι παραχρῆμα. Ὁ Μουράτ προσῆλθεν ἀμέσως πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ ἐξητήσατο ἀπόρρητον συνέντευξιν, ἀπόντων πάντων τῶν ἐμπίστων. Εἶτα ἐξητήσατο ὄρκον παρὰ τοῦ σουλτάνου, ἵνα μηδενὶ τούτων ἀνακοινώσῃται τὰ τῆς συνεντεύξεως. Λαβὼν δὲ τὸν ὄρκον ἐδήλωσεν αὐτῷ τὰ ἀπόρρητα βουλευμάτα περὶ τῆς θανατώσεως τοῦ Μουσσελί Τζαούση καὶ τοῦ Ἰουσούφ Πα-

σα· διότι ἀνάγκη ἦν ὑποτάξαι πρὸ τῆς Περσίας τὴν Ἀνατολήν· ὁ δὲ σουλτάνος ἐπήνεσεν αὐτὸν ἐπὶ τούτοις εὐχάμενος ἀγαθὴν ἔκθασιν. Μετὰ μῆνα ἀφίκετο ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς, ὃς κατεσκήνωσε παρὰ τῇ σκηνῇ τοῦ βεζύρου καὶ ἐδεξιώθη ἐν μεγίσταις τιμαῖς. Ὁ μέγας βεζύρης παρεκάθισεν αὐτῷ γόνυ πρὸς γόνυ· ἐνέδυσεν αὐτὸν δύο πολυτελεῖσι τιμητηρίοις ἐσθῆσι· διένειμεν ἑκατὸν χλαμύδας τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ καὶ προσήγαγεν αὐτὸν εἰς ἀσπασμὸν τῆς χειρὸς τοῦ σουλτάνου. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀφίκετο ἡ ἀναφορά τοῦ Σουλφικάρ, ὅτι ὁ Μουσσσελί Τζαούσης ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν καὶ πορεύεται εἰς Καραμανίαν. Ὁ μέγας βεζύρης ὠμολόγησε χάριν αὐτῷ καὶ ἐπανελάβε τὰς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐπιστολῇ δοθείσας ὑποσχέσεις.

Μὴν ἤδη παρῆλθε καὶ ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς ἰκέτευε καθ' ἑκάστην τὸν μέγαν βεζύρην ἵν' ἀποστείλῃ αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν διοίκησιν, ἀλλ' ὁ μέγας βεζύρης ἐξέκλινε δεξιῶς τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ· διότι, εἰ ἀπεστέλλετο πρωϊαίτερον ὁ Μουσσσελί Τζαούσης, ἐφοβείτο μὴ ἀποτύχῃ ἡ στηθεῖσα κατ' αὐτοῦ παγίς.

Ὁ Μουράτ καθυσύχασε τὴν ἀτλησίαν τοῦ Ἰουσοῦφ ἀναγορεύσας αὐτὸν σαντζάκ καὶ φορολόγον τῆς Μαγνησίας, οὕτω δὲ ἔμενεν ἡσυχὸς τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Διαθρυληθείσης τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Ἰουσοῦφ Πασᾶ, οἱ δικασταὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐδυσφόρουν· «Βλέπετε, εἶπον, τὸν ἐσχατογένηρον τοῦτον, ὃς τοὺς δύο πόδας ἐν τῷ τάφῳ ἔχων, ἀναγορεύει τὸν ἀντάρτην τοῦτον φορολόγον ἵνα ἀποθησαυρίσῃ ἀργύρια· πλὴν ὅτι στερηθήσεται τοῦ παραδείσου, καταστρέφει ἡμᾶς ἐντελῶς». Ἰκετηρίαὶ ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ ἐγράφησαν καὶ λόγοι τοιοῦτοι διεδοθήσαν ἐπιμελῶς διὰ τῶν περὶ τὸν σουλτάνον, οἵτινες σύμπαντες ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἕως οὗ αὐτὸς ὁ σουλ-

τάνος ἔξοργισθεὶς ἔπεμψε πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην τὸ ἑξῆς χάτιι σερίφ· «Λαλά μου, ἐγήρασας καὶ οὐκέτι δύνῃ πολεμεῖν· ὑπόδειξόν μοι ἐν τῇ σῇ ἀποκρίσει ποῖον θέλεις σερασκέρην ἢ σὺ αὐτὸς ἀπελθε ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν». Ὁ Μουράτ, προσελθὼν πάλιν μόνος τῷ σουλτάνῳ, ἰκέτευσεν αὐτὸν ἀναμνησθῆναι τῆς πρώτης συνεντεύξεως καὶ μὴ δοῦναι ἀκρόασιν ταῖς φλυαρίαις τῶν δικαστῶν καὶ ταῖς πεμφθείσαις πρὸς αὐτὸν ἰκετηρίαις· παρέστηκεν δὲ τὴν ἀνάγκην τοῦ χρονίσει, ἕως οὗ πέσῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ Μουσσσελί Τζαούση. Ὁ σουλτάνος εἰσήκουσε τοὺς λόγους αὐτοῦ. Μὴν ἔτι παρῆλθεν οὕτω· διότι ὁ Σουλφικάρ, ὅπως ἐμποιήσῃ τῷ Μουσσσελί Τζαούσῃ ἀφοδίαν, ἐπορεύθη πρῶτον πρὸς αὐτὸν εἰς Κιλικίαν, εἶτα ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Λαρένδαν, καὶ ἐπεσκέψατο σὺν αὐτῷ τὰ ἐπὶ τῶν ὁρέων φρούρια τοῦ Μουῦθ, Μερὲ, Γουνεσί καὶ Τομρουκ, εἶτα δὲ ἐπανῆλθε πάλιν μετ' αὐτοῦ εἰς Ἰκόνιον. Ἐνταῦθα, ὅτε ποτε ἐν τῇ τερπνῇ χώρᾳ Μερὰν ἀπήλαμον ἀμφότεροι τῶν ἡδονῶν τῆς τραπέζης, ἐπετέθησαν τῷ Μουσσσελί Τζαούσῃ οἱ ἀπὸ πολλοῦ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην περιμένοντες ὑπηρέται καὶ κατεκρεοῦργησαν αὐτόν. Δέκα ταχυδρόμοι ἀπεσάλησαν παραχρῆμα πρὸς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον μετὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἥτις κρύφα προσήχθη πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· «Δόξα τῷ Θεῷ,» ἐκραύγασεν οὗτος μαθὼν τὴν ἀγγελίαν ταύτην καὶ ἐκέλευσε τῷ κομιστῇ ἵνα τηρήσῃ ἄκραν σιγὴν μέχρι τῆς μεταύριον, ὅτε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντάρτου ἀνεστήλωσε πρὸς θεῶν τοῦ στρατοῦ. Προσῆλθε μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν σουλτάνον, ὃς ἴλιαν χαίρων ἐπήνεσε τὴν μεγάλην τοῦ Λαλά περίνοιαν.

Τὸν Ἰουσοῦφ Πασᾶν παρεκάλεσεν εἰς τὴν ἐπαύριον ἐπὶ ἄριστον ὁ μέγας βεζύρης, ὃς ὑποδεξάμενος αὐτὸν φιλοφρονέστατα εἶπεν αὐτῷ· «Φίλτατέ μοι υἱέ, Ἰουσοῦφ μου!

γινώσκεις τὴν πρὸς σέ ἀγάπην μου· οὐ δύναμαι ἄνευ σοῦ
 πιεῖν τὸν καφέ· ἐλθέ, καθίσωμεν ὀπίσω τῆς σκηνῆς μό-
 νοι, μηδενὶ ἐπιτρέποντες προσελθεῖν ἡμῖν· διότι αὐριον
 Θεοῦ θελοντος ἀφήσω σε». Ὁ καφές ἐκομίσθη· πρὶν δ'
 ἔτι πῖωσι, παρέστη κατὰ τὰ προδιατεταγμένα ὁ ἀρχιθα-
 λαμηπόλος· «Εὐμενὴς μου Κύριε, εἶπεν αὐτῷ, ὁ βέγης
 τοῦ Αὐλῶνος ἦλθεν ἄρτι· ποῖα ἀπόκρισις δοθήσεται αὐ-
 τῷ; — Οὐδὲ στιγμὴν, εἶπεν μετ' ὀργῆς ὁ γέρων, δύνα-
 ταί τι· εἶναι μόνος καὶ ἥσυχος· ἐξέρχομαι οὖν πρὸς
 στιγμὴν· ὑμεῖς δὲ, εἶπε στραφεῖς πρὸς τὸν κιαγιὰν καὶ
 τινὰς ἄλλους ἀγάδας, καθίσατε καὶ συναριστήσατε τῷ
 υἱῷ μου». Οὗτοι ἐκάθισαν· παρετέθη δ' αὐτῷ μόρρινον
 τρυβλίον μετὰ ποδῶν χρυσοῦ. Τότε ὁ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς
 προσφέρων τὸ τρυβλίον ἀρχιδαιτρός, ἀπορρίπτει διὰ τῆς
 ἑτέρας τὴν κυρθασίαν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ξενιζομένου,
 ἕτερος ὁρμήσας κατέχει τὰς χεῖρας, ἄλλοι δὲ ἀπέταμον
 τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἥτις παγεῖσα ἐπὶ τῆς ἄκρας δόρατος
 ἐξετέθη μετὰ τῆς τοῦ Μουσσελί Γ'ζαούση, ὁ δὲ κορμὸς
 ἐρρίφθη πρὸ τῆς σκηνῆς. Ὡς τοὺς δύο ἀντάρτας, οὕτως
 ἠθέλησεν ὁ Μουράτ θυσιάσαι καὶ τὸν δεφτερδάρ· Ἐτμεκ-
 τζίζαδὲ, πρὸς ὃν ἀπὸ πολλοῦ ἦν ἐξωργισμένος καὶ πρὸς
 ὃν οὐ παρέσχε συγγνώμην, ὅτι ὑστέρησε τοῦ παραστῆναι
 ἐν Ἀσία κατὰ τὴν πρὸς Χαλήλ τὸν Μακρὸν μάχην. Τῷ
 ὄντι δ' ἔλαβε τὴν συναίνεσιν τοῦ σουλτάνου καὶ παρεσκευ-
 ασεν ἤδη αὐτῷ ὁμοῖον ἄριστον. Ὁ δεφτερδάρ ἐπέβη εἰς
 πλοῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως πλεύσῃ εἰς Χρυσού-
 πολιν, ἐν ᾧ δὲ τὸ πλοῖον ἐμελλεν ἄψαθαι τῆς ἀκτῆς,
 τότε λέμβος παρήφατο αὐτοῦ μετὰ ταχύτητος βέλους,
 ρίπτεται δὲ πρὸς τὸν δεφτερδάρ γραμμάτιον. Οὗτος,
 ἀναγνούς αὐτό, ἐκέλευσε τοὺς κωπηλάτας ἐπανελθεῖν
 ἀμέσως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μαθὼν ταῦτα ὁ βε-

ζύρης ὀργίζεται, σιωπᾷ. Τῇ ἐπαύριον ὁ σουλτάνος διαγ-
γέλλει πρὸς τὸν δεφτερδάρ, ὅτι ἀδυνατὸν ἐστὶν αὐτῷ σωθῆ-
ναι ἀπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου· διὸ ἀνάγκη ἵνα προφυλάσ-
σεται. Ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ, θαρρήσας εἰς τὴν εὐνοίαν ταύ-
την, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν χιλιάδας τινὰς δουκάτων καὶ
ἔγραψε· «Παδισάχ μου, βοήθει μοι. Σώσον τὸν δούλόν σου
ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Μουράτ· πρόσταξόν τῷ Βακί Πασᾷ
ἀπελθεῖν ἀντ' ἐμοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον ὡς δεφτερδάρ· κα-
ταλιμπάνω αὐτῷ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν ἀποσκευὴν μου». Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ σουλτάνος ἐκίλεσε τὸν μέγαν βε-
ζύρην εἰς τὰ ἀνάκτορα· «Ὡς εὖ παρέστης, Λαλά μου,
εἶπεν αὐτῷ· κάθισον· σὺ εἰ γέρων». — Παδισάχ μου, οὐκ
ἐστὶ δυνάτὸν τοῦτο· ὁ δούλος γινώσκει τὰ καθήκοντα αὐ-
τῷ», εἶπεν ὁ Μουράτ προσκυνήσας. «Δέησιν τινα ποιήσω
σοι, Λαλά μου». Ὁ μέγας βεζύρης, προσκυνήσας πάλιν,
ἀπεκρίνατο· «Τῷ Παδισάχ καθήκει δέεσθαι τοῦ δαύλου
αὐτοῦ· τί προστάτεις; — Δέομαι σου, ὑπέλαβεν ὁ Μου-
ράτ, ἵνα δωρήσης μοι τὴν ζωὴν τοῦ Ἐτμεκτζιζαδὲ καὶ
ἀποβάλης τὴν βουλὴν ταῦ θανατώσαι αὐτόν. — Τοῦτο
κελεύει ὁ Παδισάχ μου, εἶπεν ὁ Μουράτ. — Αὐρίον προσε-
λεύσεται πρὸς σέ· ἀλλὰ μὴ κακοποιεῖ αὐτόν· ὁ Βακί Πα-
σᾶς ἀκολουθήσει σοι ὡς δεφτερδάρ ἀντὶ τοῦ Ἐτμεκτζι-
ζαδὲ μετὰ τῆς σκηνῆς καὶ ἀποσκευῆς αὐτοῦ». Τῇ
αὐτῇ νυκτὶ ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ ἐπεμψε πρὸς τὸν μέγαν βεζύ-
ρην πεντακισχίλια δουκάτα καὶ ἱκετηρίαν. Τῇ πρωτῇ τῆς
ἐπιούσης ὁ Μουράτ ὑπεδέξατο αὐτόν φιλοφρόνως καὶ εἶτα
ἀπέλυσεν εἰπὼν· «Τοῦντεῦθεν ἐσόμεθα ἀγαθοί». Οὕτως
ἐξηγόρασεν ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ τὴν ζωὴν αὐτοῦ παρ' αὐτοῦ
σουλτάνου. Ὁ Μουράτ πάντα λίθον ἐκίνησεν τὴν ἀνακα-
λύψῃ τὸν προδότην, ὃς ἀφείλετο αὐτόν τὸ θυμὸν ἐπὶ τέλους
ἀνεκαλύφθη ὁ προδοὺς τυχαίως ἐξ ἐριδος δύο παιδῶν τοῦ

Μουράτ, ὃν ὁ ἕτερος, ἤτιᾱτο τὸν ἕτερον δι' αἰνιγμῶν ἐπὶ προδοσίᾳ. Ὁ γαζινεδάρ κελεύει ἵνα μαστιγωθῶσιν ἀμφότεροι. Τότε ὑποψιθυρίζει εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ λέξιν τινα ὁ ἕτερος αὐτῶν. Οὗτος ἐξετάζεται μόνος καὶ ἀνακαλύπτεται, ὅτι πέντε παῖδες ἐμισθοῦντοῦπό τοῦ Ἐτμεκτζί-ζαδὲ δουκάτον καθ' ἑκάστην, ἵνα διαγγέλλωσιν αὐτῷ ἅπαντα τὰ ἀπόρρητα, ὅτι εἰς τούτων ἔγραψε τὸ γραμματίον καὶ ἕτερος ἔρριψεν εἰς τὸ πλοῖον. Τῷ καταδόντι ἔχαρισθη ἡ ζωὴ, οἱ δ' ἄλλοι τέσσαρες ἐθανατώθησαν παραχρῆμα. Ἡ περιουσία τοῦ Μουσελὶ Τζαούση καὶ Ἰουσοῦφ Πασᾶ κατεσχέθη, καμήλων δὲ μόνον κατεγράφησαν ἑπτακόσαιο σειραὶ. Ὁ σουλτάνος ὑπερεπήνει τὴν σύνεσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου· ὅτε δὲ τῇ εἰσηγήσει τοῦ μουφτί ὁ κιζλάραγας εἶπεν, ὅτι ὁ Μουράτ γέρων ἐστὶ καὶ ἀναβάλλει τὴν ἐκστρατείαν ὅπως ἀποφύγῃ αὐτήν, ἐπεσίμνησεν αὐτῷ ὁ σουλτάνος εἰπὼν· «Σίγα, ἄθλιε, τί τολμᾷς λέγειν; Ὁ Μουράτ ἐστὶ γενναῖος πρόμαχος καὶ εὐσεβὴς προσκυνητὴς, γέρων καὶ συνετὸς βεζύρης· οὗτος κατεκτήσατό μοι τὴν Ἀνατολήν καὶ ἐχρησάμειυσεν εἰς ἐμέ κεφαλῇ τε καὶ ψυχῇ. Μὴ λέγε ἄλλο τι· εἰ θέλει, στρατευσάτω, εἰδὲ μὴ, μενέτω». Οὕτω διέτριψεν ὁ βεζύρης τέσσαρας καὶ ἡμισυν μῆνας ἐν Χρυσουπόλει, φθίνοντος δὲ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας, καθ' ἣν ἄνευ μάχης κατέστρεψε διὰ προδοσίας καὶ ἐπιαρκίας δύο ἰσχυροτάτους ἀντάρτας, αἷος ὁ Μουσελὶ Τζαούσης καὶ ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς.

Διατριβόντος ἐν Χρυσουπόλει τοῦ μεγάλου βεζύρου οἱ ἐλθόντες τῇ 4 Ἰανουαρίου εἰς Βούδαν αὐτοκρατορικοὶ 1609 πρεσβευταὶ Ἑρβεροστάιν καὶ Ῥιμᾶί παρεκωλύθησαν ἐπὶ ἑννέα μῆνας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἕνεκα τῶν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν χώραν ἐπιδρομῶν τῶν Οὐγγρων, τῷ αὐτῷ δὲ τρό-

πρὸ παρεκωλύθη ἐν Πράγῃ ὁ Ἀχμέτ Κιαγιά, ὁ κομίσας τὸ τουρκικὸν ἐπιχυρωτικὸν γράμμα τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ (1). Ἐπειδὴ δὲ τὸ γράμμα τοῦτο διέφερεν οὐσιωδῶς τῆς συνθήκης, ὁ Ἀχμέτ Κιαγιά ὑπέσχετο ἐξ ἀνάγκης, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑρβερστάιν κομισθὲν ἔγγραφον διέφερεν οὐσιωδῶς ἐν πολλοῖς τοῦ λατινικοῦ κειμένου, διαπράξει ἄλλο ὁμοιον, ὃ ὁ μὲν τῶν ἀναγορευθέντων πρεσβευτῶν ἐμέλλε κομίσειν, ὃ δὲ διαμενεῖν ὡς ὁμηροῦ. Οἱ νέοι οὗτοι πρεσβεύται ἦσαν ὁ Πέτρος Βουονούμος καὶ ὁ Ἀνδρέας Νεγρώνης, ὁ διαρμηνεύς, μετὰ τοῦ γραμματέως Μιχαήλ Στάλκερ, διαμαρτυρομένου ἐκ Στουρίας, ὃς μετὰ ταῦτα ἐμεινεν ὡς πράκτωρ παρὰ τῇ Πύλῃ. Ὁ Ἑρβερστάιν, ὑπομείνας πολλὰ δεινὰ κατὰ τὴν ἐν Βούδῃ διαμονήν, ἐπανήλθε τέλος εἰς Αὐστρίαν (2), ἀντὶ δὲ τοῦ τέως διοικητοῦ τῆς Βούδης Καζάαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶ ἀνεδείχθη ὁ Ἀλῆ Τιρνακτζί (3). Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βουονούμου καὶ Νεγρώνη κομισθείσῃ ἐπιστολῇ ὁ αὐτοκράτωρ ἐδέετο τοῦ σουλτάνου χίνα μεταβάλλῃ προσκόντως τὴν ἐν τοῖς ἀρθροῖς 4, 6 καὶ 12 τοῦ κύρωτικοῦ γράμματος ἐξετάσθαι διαφορὰν συμφώνως πρὸς τὸ πρωτότυπον (4).

— 448 —

(1) Ἡ πρὸς τὸν Μιθάν ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ φέρει χρόνον τὴν 15 ρεβιούλ 1099 (7 Ἰουνίου 1610), ὡς καὶ ἡ παραδοθεῖσα τῇ Ραδόλφῳ ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ 1 ζαούση. Τοῦ Diploma pæcis φέρει χρόνον τὴν 1 σαφέρ 1019 (23 Ἀπριλίου 1610).

(2) Οἱ ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἐτραυματίσθησαν ἐν τινι νυκτερινῇ ἐφόδῳ, ὃ δὲ Βενετὸς πρεσβευτὴς ἔγραψε περὶ τούτου ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Σεπτέμβριον μηνί, 1609.

(3) Summario delle Relaz. venet.

(4) Recredenciales Rudolphi II pro Ahmat Kihaja (Ἀχμέτ Κιαγιά) ddo. Pragae, 16 nov. 1609· καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαθθαί ἐν τῷ γραμματοφυλακείῳ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων γραφείου τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἐπικρατείας.

Τῇ 1 Μαΐου ἀφίκοντο οἱ πρεσβευταὶ οὗτοι εἰς Κωνσταν- 1610
τινούπολιν, οὓς ὑπεδέξατο καλῶς ὁ Μουράτ, ὁ ἰδρυτὴς
τῆς εἰρήνης, καὶ περ μὴ κομίζοντας δῶρα ἐπεσκέψαντο
δ' αὐτὸν, ὅτε αὐθις ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἐν Χρυσουπόλει στρα-
τόπεδον, ὅθεν ἐκόμισαν πάλιν, παράπεμπόμενοι ὑπὸ Τζα-
ούση ὡς πρεσβευτοῦ, νέαν ἐπικυρωτικὴν ἐγγράφον. Ὁ
Τερυαχὶ Χασάν, ὁ πρόμαχος τῆς Κανίστης, νῦν δὲ διαι-
κητὴς τοῦ Στουλθεῖσενδούργ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι αἰτίοι τοῦ
νοθευθέντος πρώτου κυρωτικοῦ ἐγγράφου εἰσὶ μόνοι ὁ
Ἀλῆ Πασᾶς καὶ ὁ μουφτί. Ὁ Τερυαχὶ ὀλίγαις ἡμέραις
πρότερον ἐδέξατο τοὺς πρεσβευτάς τοῦ Βαθόρου, οἵτινες
ῥώτησάν, εἰ ἦν ἀνάγκη ἐκχωρῆσαι τῷ σουλτάνῳ τὴν
Λίππαν καὶ Ἰέννην. Ὅτε δ' ὁ Νεγρώνης τῷ ἐξῆς ἔτει
ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ δώρων χάριν τοῦ
μεταβληθέντος κυρωτικοῦ ἐγγράφου, ἔλαβεν ἐντολήν ἵνα
αἰτάσῃται τὴν παρασπόνδον τοῦ Βαθόρου. Ἀλλ' ὅτε ὁ
Φοργᾶξ ἦλθεν εἰς Τρανσιλβανίαν ἵνα προστατῇ τῶν τὰ
τοῦ αὐτοκράτορος φρονούντων κατὰ τοῦ Βαθόρου, ἡ Πύλη
κατεμέμφατο τοῦτο ὡς ἐπέμβασιν εἰς χώραν ὑποτελῇ αὐτῇ
ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σουλείμάν, λέγουσα, ὅτι ὁ Βαθόρου
ἔλαβε παρ' αὐτῆς ξίφος καὶ σημαίαν, ἀλλ' οὗτος μετὰ
ἐπτακισχιλίων ἐθελοντιῶν Σλαβόνων εἰσέβαλεν εἰς Βλα-
χίαν, ἣν ἔταμε καὶ ἔκαυσε. Ὁ βοϊβόδας Ραδούλ Σερβάν,
ὃς κατέφυγε πρὸς τὸν Ματθίαν, εἶτα δὲ πρὸς τὸν Πασᾶν
τῆς Βούδης, ῥητιάσατο δι' ἰδίας πρεσβείας τὰς δηώσεις
ταύτας πρὸς τὴν Πύλην, ὁ Βαθόρου ὅμως ἐπεμψε πρε-
σβείαν ἐξ ὀκτωκαίδεκα ἀνδρῶν ἵνα παραστήσῃ, ὅτι ἐξ
ἀπλῆς προθυμίας πρὸς τὴν Πύλην ἐπέδραμεν εἰς Βλαχί-
αν, προϋτίθετο δὲ πράξαι τὸ αὐτὸ μετ' ὀλίγον εἰσβάλ-
λων εἰς Μολδαβίαν· προὔτεινε δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς
ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας καὶ τὸν Στέφανον Δεσπότην εἰς ἡγε-

μόνα τῆς Μολδαβίας ἔχων ἄρωγόν εἰς τοῦτο τὸν Ἀγγλον πρεσβευτήν. Ὁ δὲ Γάλλος πρεσβευτής, δὲ πρότερον ἐδο-
θήει τῷ βοιθόδα τῆς Βλαχίας, νῦν ἐδοθήει προθυμότατα
τοῖς Ἰησοῦϊταις. Πέντε Γάλλοι Ἰησοῦϊται, ὧν ἡγεῖτο ὁ
Κανιλλάκ, ἐδίδασκον καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν χριστιανι-
κὴν πίστιν παῖδας Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνας σχισματικούς,
ἱδρυσαν μαθηματικὴν σχολὴν καὶ προσκαλοῦντο τὸν Πα-
τριάρχην εἰς ἑνωσιν τῶν θρησκειῶν (1). Ὁ Γάλλος πρε-
σβευτής Βρεβὲ ἐξεχώρησεν αὐτοῖς τὴν ἐν Πέρα ἐκκλησίαν
τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, ἐσπούδαζε δὲ προσπορίσαι αὐτοῖς
καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀλλ' ἡ τῆς ἁγίας Μαρίας
(Draparis) οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἐνεκα τῶν μηχανημάτων τοῦ
πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας, συμπραττόντων τοῦ Ἀγγλου
πρεσβευτοῦ καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Τήνου. Ὁ Βενετὸς
πρεσβευτής ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι αἱ ἐκκλησίαι ἔχουσιν
ἤδη ἀδελφούς καὶ ἱεροκλήρυκας, χρῆζουσι δὲ μόνον εὐσε-
βῶν κληρικῶν. Οἱ Ἰησοῦϊται ἦσαν ὑποπτοὶ τῇ Πύλῃ ὡς
κατάσκοποι τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ Πάπα, ὁ δὲ μέγας βε-
ζύρης (ὁ γέρων Μουράτ) ἀνεκρίνωσε τῷ Γάλλῳ πρε-
σβευτῇ, ὅτι ἀνέχεται μᾶλλον δέκα ἄλλους κληρικούς ἢ
ἓνα μόνον Ἰησοῦϊτην ἐν Πέρα. Οἱ Ἰησοῦϊται προσεκλή-
θησαν ἰν' ἀπολογηθῶσι περὶ τῶν κατ' αὐτῶν κατηγορι-
ῶν, ὅτι ὡς ἐχθροὶ τῶν Τούρκων διαταράττουσι τὰ πάντα.
Ὁ Γάλλος πρεσβευτής Σολινάκ, προστάτης αὐτῶν, μα-
θὼν τοῦτο, πορεύεται διὰ τάχους μετὰ τῆς κατ' οἶκον
στολῆς πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην καὶ ἀπελευθεροῖ αὐτοὺς

Ἰουλ. ὡς Γάλλους ὑπηκόους.

μηνὶ
1609

(1) Boudier, Inventaire de l'Histoire générale des Turcs, σ. 751
καὶ 752. Summ. del. Rel. ven. καὶ ἀναφορὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει
Βενετοῦ πρεσβευτοῦ ἐν ἔτει 1609.

Πολωνὸς εὐπατρίδης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Πολωνικῶν ὁρίων ἀποχωρήσεως τῶν Τατάρων (1). Ὁ Ἀβδὶ Τζαούσης ἀπεστάλη μετ' αὐτοκρατορικοῦ προστάγματος καὶ μετ' ἐπιστολῶν τοῦ Γάλλου καὶ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τοὺς παρὰ ταῖς ληστροκαῖς πολιτείας Προξένους αὐτῶν (2) ἵνα φροντίζωσι περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν δούλων.

Τὸν Ἀφὶζ Ἀχμέτ Πασᾶν καθαιρεθέντα τῆς ἀρχῆς, διότι τῷ προτέρῳ ἔτει ἀπέβαλε πλοῖά τινα τῆς κομιζούσης τὸν αἰγυπτιακὸν φόρον αἰγυπτιακῆς συνοδίας (3), διεδέξατο ὡς ναύαρχος ὁ Χαλήλ, Ἀρμένιος τὸ γένος ἐκ Καισαρείας, ὃς παρ' αὐτῷ τῷ σουλτάνῳ ὦν ὡς ἀρχιερακοβοσκὸς μετέσχε τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἑρλάου καὶ τῆς μάχης τοῦ Κερεσζιτέ, εἴτα δὲ συνεστράτευσε τῷ μεγάλῳ βεζύρη Μουράτ ὡς ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας, ἥγαγε δὲ πρὸ αὐτοῦ ἰδίᾳ ἀνδροῖως τοὺς γενιτσάρους ἐν ταῖς μάχαῖς τοῦ Βαγράς καὶ Κιοχσούν. Ἡ ἀρχιναυαρχία τοῦ Χαλήλ ἐστὶ περιβόητος ἐπὶ εὐτυχήμασι καὶ ἀτυχήμασιν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς στόλους τῆς Μελίτης καὶ Φλωρεντίας ναυμαχίαις. Ἡ ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Πάφον συναφθεῖσα ναυμαχία πρὸς δέκα μελιταῖα πλοῖα ἐστὶ περιλάλητος· διὸ καλεῖται ναυμαχία τοῦ Μέλανος Ἀδου (3). Οὕτως ἐκάλουν οἱ Τούρκοι τὸ ὑπὸ τὸν Ταξιάρχην Φρεσσινέ πολεμικὸν πλοῖον μετὰ ἐννενήκοντα τηλεβόλων, ὃπερ οἱ χριστιανοὶ ἐκάλουν Ἐρυθρὸν Πλοῖον. Ὁ Τούρκος πλοίαρχος, ὃς ἐφ' ὅλην ἡμέραν ὑπέστη τὸ πῦρ τοῦ Μέλανος

(1) Summ. del. Rel. ven. Ἰουλίου μηνὶ 1609.

(2) Ἀύθις, Νοεμβρίῳ μηνὶ 1609. Ἀγγλος πρεσβευτὴς ἦν τότε ὁ Ἐρβίκκος Λιλλασέ, διάδοχος δ' αὐτοῦ ὁ Θωμᾶς Γλόβερ τῷ ἔτει 1641.

(3) Κερά Τζεχενέμ. Ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν.

Ἰσλαμ καὶ ὅς κατέπαυσεν αὐτὸ τέλος διὰ τῆς ἀπωλείας
 τῆς ἰδίας ζωῆς, ἣν ὁ ποτε Ἀλγερίνος πειρατὴς Μουράτ
 80 Ῥεῖς, ὃν ὁ σουλτάνος Ἀχμέτ ἐκάλεσεν εἰς Ἀλγερίαν καὶ
 κατέστησε σαντζίκ τῆς Πελοποννήσου. Τῶν δέκα μελι-
 ταίων πλοίων συνελήφθησαν ἑξ· πεντακόσιοι δούλοι ἐζω-
 γρήθησαν, ἐν οἷς πέντε καὶ εἴκοσιν ἵππóται, ἐσυλήθησαν
 δὲ ἑκατὸν ἐξήκοντα τηλεβόλα καὶ τρισχίλια ὅπλα. Ὁ ἐκ
 Χρυσουπόλεως Μαχμούτ, ὁ περικλεῆς σέχης, οὗ τὸ ὄνο-
 μα συγκαταλέγεται ἐν τοῖς πολλοῖς ἐπιφανέσι πολιτι-
 κοῖς τοῦ χρόνου τούτου τῆς ὀθωμανικῆς ἱστορίας, συνε-
 χάρησε τῷ καπετάν Πασᾶ ἐπὶ τῇ ναυμαχίᾳ δι' ἰδίας ἐπι-
 στολῆς, ὡς καὶ πρότερον ἐποίησε ἐπὶ τῇ κατὰ τὰ αὐρια-
 κά στενὰ μάχῃ καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει τοῦ Χαλεπίου. Τῷ
 Χαλήλ εἰσπλέοντι θριαμβικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν
 μετὰ τοῦ Μέλανος Ἰσλαμ συνεχάρησεν ὁ σουλτάνος δι'
 αὐτογράφου καὶ διὰ διφθέρας ἀσπαζομένου δὲ τὴν χεῖρα
 τοῦ σουλτάνου ἐν μέσῳ τῶν αὐλικῶν ἀπενεμήθησαν αὐ-
 τῷ τὰ σήματα τῆς βεζυρίας, τούτέστιν αἱ τρεῖς ἵππουρί-
 δες. Ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδριάσει τοῦ διβακίου ὁ ναύαρχος
 1610 προσήνεγκε τὰ ἐκ λείας δῶρα. Τῷ ἐπιόντι ἔπει ἀπέστει-
 λεν ὁ μέγας ταξιάρχης τῆς Μελίτης Βιγνανκούρ πέντε
 γαλέρας πρὸς τὸ Πόρτο Φαρήνον, ἐνθα ὁ ἅγιος Λουδο-
 βίκος ἐτέλεσε τὴν σταυροφορίαν τοῦ βίου, πρὸς τὸν σκο-
 πὸν τοῦ καταλαβεῖν ἐξαπίνης τὰς γαλέρας τῆς Βιζέρτας,
 αἵτινες κατ' ἔτος ἐκόμιζον ἐντεῦθεν φοῖνικας, ἀλλ' εἰς
 μάτην· ἀντ' αὐτῶν δὲ συνέλαβον ἐπαναπλέον τὸ πειρατι-
 κὸν πλοῖον τοῦ Τυνησαίου πειρατοῦ Καρὰ Σινάν. Μᾶλ-
 λον τελεσφόρος ἦν ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Φλωρεντινοῦ στό-
 λου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἰγγιραμί. Οὗτος ἐν νυκτερινῇ
 ἐπιδρομῇ κατέλαβεν ἐξαπίνης τὴν Βισκουέραν, ἣν ἔταμε καὶ
 ἔκαυσε. Μετὰ τεσσάρων συλληφθέντων πλοίων εἰσέπλευ-

σεν εἰς Λιβόρνον. Τέσσαρα ἕτερα πλοῖα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Βωρεγάρδ ἐξέπλευσαν πρὸς ἐνέδραν τῆς αἰγυπτιακῆς συνοδίας, ἥ τις ἐκόμιζε κατ' ἔτος τὸν φόρον ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Πρὸ δύο ἐτῶν μετὰ δὲ τῶν πλοίων ἐτρεψεν οὗτος εἰς φυγὴν τὸν ἐξ ἐπτακαίδεκα γαλερῶν συγκείμενον στόλον τοῦ Μουράτ. Πρὸς τὴν θάσσαν, προσέβαλε τῇ ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων συγκειμένη συνοδίᾳ παρὰ τὴν Ῥόδον, ἠχμαλώτισεν ἐπτακοσίους Τούρκους καὶ ἐκόμισεν εἰς Λιβόρνον λείαν δύο ἑκατομμυρίων δουκάτων (1). Ὁ ναύαρχος οὗτος προσωρμισθὴ τὰ πρῶτον πρὸ τῆς Σιδόνας, ἐνθα ὁ Φαχρεδδίν, ὁ ἐμίρης τῶν Δρούσων, ἐδεξιώσατο αὐτὸν φιλοφρονέστατα διὰ τὴν πρὸς τὸν μέγα δοῦκα διαμολογηθεῖσαν φιλικὴν συνθήκην· εἶτα δ' ἐστράφη πρὸς τὴν Κύπρον, ἐνθα εὗρε χριστιανικὸν πλοῖον, περιλάλητον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἱπταμένου Δράκοντος. Μετὰ τεσσάρων γαλερῶν ἀπῆντισεν οὗτος μετὰξὺ Κύπρον καὶ τῆς Καραμανίας ἀκτῆς τῷ καὶ αὐθις ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων συνισταμένῳ τουρκικῷ στόλῳ ὑπὸ Μουσταφᾶν τὸν Ἑλληνα. Οὗτος διείλε τὰ ὑπ' αὐτὸν πλοῖα εἰς δύο μοίρας, ὧν μίαν ῥόνον ἐτάξε πρὸς ἐπιθεσιν. Τοῦτο κατέστησεν εὐχερέστερον τοῖς Φλωρεντινοῖς τὸν ἀγῶνα· μετὰ ἑξαῶρον μάχην πέντε πλοῖα ἐβυθίσθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπύθησαν εἰς Φαμαγόσταν. Ἰουν. Ἐπαναπλέων εἰς Λιβόρνον ὁ Βωρεγάρδ συνέλαβε κατὰ τὸν ἀπὸ Ῥόδου εἰς Κύπρον πλοῦν τουρκικὸν πλοῖον (κα-
1608
1610

(1) Μαρτίης, ἱστορία τοῦ Φαχρεδδίν, Κεφ. Β', σ. 441. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, περὶ οὗ ὁ Φερδινάνδος ποιεῖται λόγον ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ἐπιστολῇ, οὐδ' ὅπως φαίνεται ὑπέρογκον, ἐὰν ἀποβλέψωμεν, ὅτι δύο ἑτήσιος φόρος τῆς Αἰγύπτου συνέκειτο ἐξ ἑξακοσίων χιλιάδων δουκάτων. Ὁ στόλος ἔφερε πρὸς ἑπτακτὶ ἑκατομμύρια, ἴσως δὲ καὶ τὸν φόρον δύο ἐτῶν.

ρὰ μουρσάλλ)· ἑκατὸν πεντήκοντα Τοῦρκοι ἐθανατώθησαν, τριακοσίοι ἠχμαλωτίσθησαν, ἡ δὲ λεῖα ἦν ἀξία τεσσάρων καὶ δέκα χιλιάδων ταλλήρων. Αἰ μελιταῖται καὶ αἱ νεαπολίτιδες γαλέραι, ἐκεῖναι μὲν ὑπὸ τὸν ἀξιωματικὸν Βε-
⁶
^{Ιουν.}
¹⁶¹⁰ νόγγην, αὐταὶ δὲ ὑπὸ τὸν μαρκήσιον Σαίντ Κροά, προσω-
 μίσθησαν εἰς τὴν νῆσον Κῶ, ἐδήλωσαν τὴν πόλιν, ἀλλ'
 οὐκ ἐδυνήθησαν, ὥς ἤλπισαν, κρατῆσαι καὶ τοῦ φρουρίου
 ἐξ ἐφόδου. Ἐπαναπλέοντες ἠθέλησαν ἀποβῆναι εἰς τὴν
 ἀλβανικὴν ἀκτὴν, ἐνθα ἤδη κοινολογήθησαν πρὸς τοὺς
 χριστιανούς· ἀλλ' ἡ κοινολογία ἀνεκαλύφθη· διὸ πολλοὶ
 κάτοικοι ἐθανατώθησαν, ἑτεροὶς τις ἐξεδάρη ζωὴς, ἡ δὲ ἀν-
 θρωπῇ αὐτοῦ ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν (+). Ἡ αἰ-
 γυπτιακὴ συνοδία, τὸ μέγα κατ' ἔτος μέλημα τῶν με-
 λιταίων καὶ φλωρεντινῶν στόλων, νῦν φέρουσα διετῇ φό-
 ρον, τούτέστι χιλίας διακοσίας χιλιάδας δουκάτων, κατέ-
 πλευσεν ἐν τῷ μεταξὺ αἰσίως εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ
 τὸν Οὐκούζ Μωάμεθ, τούτέστι Μωάμεθ τὸν Βοῦν, διὸ
 οὗτος, ὃ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ἀνατραφεὶς υἱὸς χαλκίως
 ἡπείων κρηπιδῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνηγορεύθη
 καπετὰν Πασᾶς ἀντὶ τοῦ Χαλήλ καὶ ἐμνηστεύσατο τῇ
 τριετὶ θυγατρὶ τοῦ σουλτάνου. οὗτος οὗτος ὑπὸ οὗτος οὗτος
 Τῷ θέρει, ἐν ᾧ ὁ μὲν Μουράτ, διαμένων ἐν Χρυσουπόλει
 ἐστράτευεν ἐπὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἀντάρτας, ὁ δὲ Χαλήλ κατὰ
 θάλασσαν ἐκράτησε τοῦ Μελέανος Ἰ. Α. Δ. ο. ἑτέθησαν
 τὰ θεμέλια δύο οἰκοδομημάτων, ἃ τιμῶσιν ἰδίᾳ τὴν μου-
 σουλμανικὴν εὐσέβειαν τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ καὶ τὴν

(1) So dangerous a thing is to seek for liberty with this Maho-
 metan nation. Grimstone, σ. 904. Prete scorticato la pelle sua
 piena di paglia portata in Constantinopoli con molte teste dei
 figli d' Albanesi, che avevano intelligenza colli Spagnoli. 1610.
 Summ. del. Relaz. venet.

κυβέρνησιν αὐτοῦ. Τὸ πρῶτόν ἐστι τὸ φερώνυμον αὐτῷ
τέμενος κείμενον ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου, ἐπὶ τοῦ χώρου,
ὅπου τὸ πάλαι ἔκειντο τὰ μέγαρά τοῦ μεγάλου βεζύρου
Ἀχμέτ, ἀπέναντι τῶν τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἰβραῖμ Πασᾶ,
τοῦ Ἰβραῖμ τοῦ πολιορκητοῦ τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Ἰβρα-
ῖμ τοῦ πορθητοῦ τῆς Κανίσης. Τῇ 8 Ὀκτωβρίου ἤρξατο 1609
ἡ ὄρυξις, τῇ δὲ 25 Δεκεμβρίου, παλαιᾷ ἐορτῇ τῶν γενεθλίων
τοῦ Μίθρα, ἐτέθη ὁ πρῶτος λίθος ἐνώπιον τῶν βεζυρῶν,
ἐμιρῶν, οὐλερμάδων καὶ σεχῶν ἐν ὧρα αἰαία, ὀριοθείσῃ
ὑπὸ τοῦ ἀστρονόμου τῆς αὐλῆς. Τὸ ἐσωτερικὸν κάλυμ-
μα καὶ ἡ ζώνη τοῦ ἱεροῦ οἴκου τῆς Κααθᾶς, ἃ τέως ἐπέμ-
ποντο ἀπὸ Καίρου εἰς Μέκκαν, κατέσκευάθησαν τότε τὸ ⁴ Ἰαν.
πρῶτον ἐν τοῖς ἐργαστασίαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. 1610
Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχμέτ ἦν ἤδη συντε-
τελεσμένον, ὡς συνήθως, ἐν Καίρῳ, ζῶντος ἐπὶ τοῦ σουλ-
τάνου Μωάμεθ, τὸ ἐσωτερικὸν κάλυμμα, ὅτε ἠγγέλθη ἡ
τελευτὴ τούτου καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ Ἀχμέτ. Ὁ Καρὰ Τζε-
λεπηζαδὲ Μωάμεθ Ἐφένδης, δικαστὴς τότε τοῦ Καίρου,
διέπων τὰ τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπο-
λιν ἀποδημίας τοῦ διοικητοῦ Ἰαούζ Ἀλῆ καὶ ἀπὸ τῆς
τελευτῆς τοῦ ὑπὸ τοῦ τούτου ἀναγορευθέντος τοποτηρη-
τοῦ Ὁσμὰν βέγη, ἐφρόντισε κρύφα ἵνα ἀποσπάσῃ ἀπὸ
τοῦ σήρικοῦ ὑφάσματος τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ, ἐρράφῃ
δὲ ἀντ' αὐτοῦ τὸ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ. Νῦν τὸ πρῶτον
ὑφάνθη ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐ μόνον τὸ ἐσωτερικὸν κά-
λυμμα τοῦ ἱεροῦ τῆς Κααθᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ,
καὶ τὸ τοῦ τάφου τοῦ Προφήτου ἐν Μεδίνῃ καὶ δὴ μάλι-
στα ὑπὲρ μόνου τοῦ πρώτου κατηναλώθησαν χίλια ἐξή-
κοντα πήχεις, ὅκτω δὲ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδων δραχ-
μῶν μέταξα. Ἡ ζώνη τοῦ ἱεροῦ οἴκου τῆς Μέκκας ἦν ἐκ
τεσσάρων τόμων, ἐν συνόλῳ ἐκ πενήκοντα καὶ ἐνὸς χα-

λεπινῶν πήχεων μήκους· καὶ πέντε τετάρτων πλάτους· ἡ δὲ ἐσθῆς τοῦ ἐν Μεδίῃ ἱεροῦ τάφου ἐκ πεντήκοντα καὶ ἑνὸς τόμων, ἐν συνόλῳ ἐξ ἑπτακοσίων τεσσαράκοντα καὶ πέντε πήχεων· ἡ δὲ ζώνη τοῦ αὐτοῦ τάφου ἐκ τεσσάρων τόμων, ἐν συνόλῳ ἐκ πεντήκοντα πήχεων μήκους καὶ ἐξ τεταρτημορίων πλάτους· ἡ δὲ ἐσθῆς τοῦ τάφου τῆς Φατιμᾶ, θυγατρὸς τοῦ Προφήτου, γυναικὸς τοῦ Ἀλῆ, ἐκ δέκα τόμων, ἐν συνόλῳ ἐξ ἑκατὸν πήχεων, ἡ δὲ ζώνη μήκους δέκα καὶ ἑνὸς τετάρτου πήχεων, τριῶν δὲ τεταρτημορίων πλάτους. Ὁ χρυσοῦς μίτος τῶν διαφόρων τούτων ὑφασμάτων ἦγεν ἐν συνόλῳ ὁλκήν χιλίων ἑξακοσίων ἐννεήκοντα καὶ δύο μισκαλίων. Τὰ χρυσοποικίλια καλύμματα τῶν στύλων τοῦ ἱεροῦ τῆς Κααβᾶς, ἐν οἷς ἦσαν ἐνυφασμένα τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ Μεννάν καὶ Χαννάν (πανευμενεστάτου καὶ παμφιλοφρονεστάτου), συνέκειντο ἐκ τριῶν τόμων πεντεκαίδεκα πήχεων μήκους, ὁ δὲ καταναλωθεὶς πρὸς ταῦτα χρυσὸς ἐστάθμισε τετρακόσια καὶ ἐννεήκοντα πέντε μισκάλια. Πάντα ταῦτα τὰ ὑφάσματα παρεσκευάσθησαν ἐν ἐνὶ ἔτει, συνεσκευάσθησαν καὶ ἐπέμφθησαν εἰς Μέκκαν καὶ Μεδίαν. Τῷ ἐπιόντι ἔτει κατεσκευάσθησαν σιδηροὶ κρίκοι, οἵτινες ἐκρίθησαν ἀναγκαῖοι πρὸς στερέωσιν τῶν ὑποφερομένων ἢ διεβρωγώτων στύλων τοῦ προτενίσματος τῆς Κααβᾶς, χαρὲμ ἰδία καλουμένου, τουτέστιν ἱεροῦ. Ἐκ τῶν κύκλων τοῦ προτενίσματος τριακοσίων ἑνδεκα στύλων διακόσιοι καὶ πεσσαράκοντα τέσσαρές εἰσιν ἐκ καλοῦ κιτρίνου μαρμάρου, ὅπερ ἐκ τοῦ χρυσοῦ χρώματος καλεῖται μάρμαρον τοῦ ἡλίου, εἴκοσι δ' ἐξ Αἰγυπτιακοῦ γρανίτου, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ συνήθους μαρμάρου, οἱ μὲν στρογγύλοι, οἱ δὲ τετράγωνοι, οἱ δὲ ὀκτάγωνοι. Οἱ πρὸς στερέωσιν τῶν στύλων κριθέντες ἀναγκαῖοι σιδηροὶ κρίκοι περιεκαλύφθησαν

δι' ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἐλασμάτων. Αἱ ὑδρορρόαι τῆς Κααβάς, αἵτινες ἐπὶ Σουλεϊμάν ἦσαν ἐξ ἀργυρῶν ἐλασμάτων, κατεσκευάσθησαν νῦν ἐκ χρυσῶν ἐκ ῥήτου προστάγματος τοῦ Ἀχμέτ. Τὸ χρυσοχοϊκὸν ἔργος ἀσίων ἰδρύθη ἐν Σταυρῷ παρὰ τὴν ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ ὄψιν τοῦ σουλτάνου, κατοικοῦντος ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀνακτοροῖς. Οἱ βεζύραι καὶ οἱ οὐλεμάδες ἤλθον μετὰ φυσητηρίων καὶ ὀρυκτοτριβείων (hocards) πρὸς συντέλεσιν τοῦ ἔργου. Ὅτε ὁ σουλτάνος μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν εἰς Δαούτ Πασά, ὅπου εἴπερ ποτε ἦν παραδεδομένος καλαῖς παιδισκαῖς, ἐκομίσθη ἡ χρυσὴ ὑδρορρόα καὶ ἐφηρμόσθη ἐπὶ ξυλίνου ὁμοιώματος ἀκριβῶς τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, ὡς τοῦ ἱεροῦ οἴκου τῆς Κααβάς (1). Ἀπέναντι αὐτῆς ἰδρύθη πρὸς τέρψιν μεγάλη σκηνή, ὑφ' ἣν ὁ σουλτάνος καθήμενος ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου καὶ περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν βεζυρῶν ἐβλεπε τὴν λάμψιν τῆς χρυσοῦς ὑδρορρόας. Τῷ αὐτῷ ἔτει κατεσκευάσθη καὶ ἡ μεγάλη πηγὴ τοῦ Τοπχανέ, ἥτις ἐστὶ νῦν ὡς τῶν καλλίστων καὶ μεγίστων ἐλκῦει τὰ βλέμματα πάντων μετὰ θαυμασμοῦ. Οὕτω διήγε τὸν βίον ὁ σουλτάνος μεταξὺ οἰκοδομῶν καὶ παιδισκῶν καὶ ἐν προσευχαῖς καὶ ἡδοναῖς, ὀλίγον περὶ τῶν πραγμάτων μεριμνῶν, ἃ διείπεν ὅλως ὁ μέγας βεζύρης (2). Ἡ ἐντύπωσις, ἣν εὐθὺς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας ἐποίησαν αὐτῷ οἱ βεζύραι, ὅτι πᾶσαι αἱ γυναῖκες εἰσι γόησσαι ἐπὶ τοσοῦτον μαγγανίσασαι τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὥστε ἡ κυβέρνησις ἦν μόνον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν (3), οὐκ ἀπέτρεψαν μὲν αὐτῷ ἐν τῷ

(1) Il Re andato a Daoubbassa con tutti le donne, nel' arbitrio della quale più che mai si trova. Αὐγούστῳ μηνί, 1609.

(2) Summario. Αὐγούστῳ μηνί 1603.

(3) Αὐτόθι, Ἰανουαρίῳ μηνί 1604, καὶ Σαγρέδος, σ. 566 καὶ δύο ἔτη

μέλλοντι τὴν πρὸς τὸν γυναικωνίτην κλίσειν, ἀπέστησαν ὁμῶς τοῦτον ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Τότε ὁ Μουράτ ἐγέν-
 1612 νησεν υἱόν, ὃς ἐτελεύτησε παραχρῆμα· ἀλλὰ τῇ 27 Ἰου-
 λίου ἐγέννησεν ἕτερον, τὸν βασιλεύσαντα μετὰ ταῦτα Μουράτ τὸν Δ'.

Τέλος τῷ ἔαρι ὁ Μουράτ ἐστράτευσεν ἀπὸ Χρυσουπό-
 λεως εἰς Περσίαν (1). ἐχώρησε δ' εἰς Ταβρίδα, ἣν ἐπάρ-
 1616 θησεν, εἶτα δὲ ἀνεπώδισεν, ἐν ᾧ ὁ σάχης διέτριβεν ἐν τῷ
 ὄρει Σουρχάβ. Ὁ σάχης ἀπέστείλε διὰ τοῦ Σεμσεδιναγὰ
 πρὸς τὸν Μουράτ ἐπιστολὴν, ἥτις ἐπάγων ἐπὶ τοὺς Ὀθω-
 μανούς τὴν παρασπὸνδῆσιν καὶ μεγαλαυχῶν ἐπὶ ταῖς προ-
 τέραις νίκαις, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῶν χανῶν τῶν
 Τατάρων Ἰσλαμ καὶ Γαζι Γιράι, προὔτεινεν ἐν τέλει τὴν
 εἰρήνην ἐπὶ τῇ μεταξύ τοῦ σάχη Ταμάσπ καὶ τοῦ Σουλεί-
 μάν διομολογηθείσῃ συνθήκῃ· κατέστρεψε δὲ τὸν λόγον
 ὧδε· «Ὁ σάχης, εὐπειθὲς θεράπων τοῦ Παδισάχ, ἠθέλη-
 σεν ἀποδείξαι διὰ τῆς ἰσχύος τῆς ἐχθρᾶς αὐτοῦ μόνον τὴν
 τῆς φιλίας· διότι ὁ μὴ εἰδὼς μισεῖν ἰσχυρῶς, οὐδ' ἀγαπᾶν
 δύναται ἰσχυρῶς. Ἐὰν μὴ στεργῇς τοῖσι, ἀποκαλυφθή-
 σεται ἔτι ὅ,τι κεῖται κεκρυμμένον ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς
 Πρόνοιᾶς». Ὁ Μουράτ ἀπεκρίνατο διὰ τοῦ Χαϊρεδδίν
 Τζαούση, ἀπελθόντος μετὰ τοῦ κομιστοῦ τῆς ἐπιστολῆς
 Σεμσεδδίν. «Οἱ χαναι τῶν Τατάρων εἰσιν ὑπηρεταὶ τοῦ
 Πασιδάχ, ὡς ἄλλοι. Νίκη καὶ ἡττα ἀσταθής. Ἐὰν ὁ σά-
 χης ἀποδίδωσι πάσας τὰς χώρας, ἐν αἷς τὸ ὄνομα τοῦ
 Παδισάχ ἀπαγγέλλεται ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, ἐγὼ, ὁ Μου-
 ράτ, ὡς γέρων αὐτοῦ ὑπηρετῆς, μεσιτεύσω ὑπὲρ τῆς εἰρή-

μετὰ ταῦτα. Matazione del Sig. lo. quello era prima attendendo alle donne. 1606.

(1) Τὸ δίπλωμα αὐτοῦ εὑρεται πρὸς τῇ Ἰνσά τοῦ Σαρὶ Ἀβδουλλάχ, ἀρ. 152.

νης· ἄλλως ἢ ὀπίσω τοῦ παραπετάσματος τῆς Προνοίας
κεκαλυμμένη μοῖρα ἀποδειχθήσεται θεία χάριτι ὡς τιμω-
ρία». Ὅτε ὁ μέγας βεζύρης κατέλαβε τὰ ἐν Ἐρζερούμ ¹⁶
χειμάδια, ὁ Καϊρεδὸν Τζαούσης ἐπανῆλθε μετὰ ἐπι- ^{Σεπτ.}
στολῆς τοῦ σάχη, ἐν ᾗ ἡ εἰρήνη προὔτειντο καὶ αὐθις ^{16·0}
ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τοῦ ὁ γέγονε γέγονε, τουτέστιν ἐπὶ
τῇ βάσει τοῦ ἔχειν ἕκαστος ὅ,τι νῦν κατέχει. Ὁ μέγας
βεζύρης ἀπεκρίνατο πρὸς τὰς νέας ταύτας προτάσεις ὡς
τὸ πρῶτον, ἀπαιτήσας ἵνα, εἰ θέλει τὴν εἰρήνην ὁ σάχης,
ἀποδώσῃ πάσας τὰς χώρας, ἐν αἷς ἡ ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος
προσευχὴ τελεῖται ἐν ὀνόματι τοῦ σουλτάνου. Ἐν τρίτῃ
ἐπιστολῇ ὁ σάχης προὔτεινεν ὡς ἀντάλλαγμα τῶν ἀλου-
σῶν χωρῶν ἐτήσιον φόρον ἐκ διακοσίων φορτίων μεταξὺς
ἐκ τῆς προσόδου αὐτῶν. Ὁ Μουράτ ἔπεμψε τὸν πρεσβευ-
τὴν μετὰ τῆς προτάσεως ταύτης εἰς Κωνσταντινούπολιν,
ἐν τῷ μεταξύ δὲ ἐξωπλίζετο εἰς νέαν ἐκστρατεῖαν. Ὅτε ὁ
Μουράτ ἐστράτευσεν εἰς Ταβρίδα, ὁ Νασούχ Πασᾶς, δι-
οικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ, ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν, δι' ἧς προὔτεινε τῷ σουλτάνῳ, εἰ ἀπένειμεν αὐτῷ
τὴν μεγάλην βεζυρίαν καὶ τὴν ἀρχιστρατηγίαν ἀντὶ
τοῦ Μουράτ Πασᾶ, ἵνα δώσῃ αὐτῷ τετρακισμύρια
δουκάτα καὶ διατρέφῃ τὸν στρατὸν ἐκ τοῦ ἰδίου βαλαν-
τίου. Ὁ σουλτάνος ἔπεμψε τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ
Νασούχ μετ' αὐτογράφου πρὸς τὸν μέγαν βεζύριν·
ὁ δὲ μετεκαλέσατο τὸν Νασούχ, ὃς οὐδαμῶς προσεδόκα
τοιούτῳ τι παρὰ τοῦ σουλτάνου, δούς δ' αὐτῷ τὴν πρό-
τασιν ἠρώτησεν, εἰ γινώσκει τὴν γραφὴν. Ὁ Νασούχ
ἀπεκρίνατο ἀλθανικῶς τῷ τρόπῳ· «Ἐμὴ ἐστὶν ἡ γραφή.—
Ἄνάγκη οὖν ὑπέλαβεν ὁ Μουράτ, παραδοῦναι τὰ τετρα-
κισμύρια δουκάτα καὶ τὰ ἐφόδια, ὅσα ὑπεσχέθης.— Ἀκούω
καὶ ὑπακούω», ὑπέλαβεν ὁ Νασούχ μὴ ἀποδείξας ὀργήν,

καὶ ἐπραξε τὰ προσταχθέντα (1). Οἱ ἔμπιστοι τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐδήλωσαν αὐτῷ οὐ σμικρὰν ἐκπληξιν ἐπὶ τούτοις, ὅτι οὐκ ἔρριψεν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ ὀλέθρου τὸν φιλόδοξον τοῦτον· διότι οὐκ ἦν ἀνάγκη, ἔλεγον, τοσαύτης ἐπιβουλῆς ἵνα γένηται ἄξιος θανάτου. Ὁ Μουράτ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· «Ὁ ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν ἀνδροφόνος, γινώσκων μεταχειρίζεσθαι τὸ ξίφος καὶ ἐκτελεῖν τὰ καθήκοντα αὐτῷ. Φονεύων αὐτὸν κακὴν ὑπηρεσίαν προσφέρει τῇ Πύλῃ· ἡ ὑπηρεσία οὐδαμῶς προάγεται διὰ τοῦ φόνου ἀνδρῶν ἀξίων εἰς βεζύρας». Τιοῦτοι ἦσαν οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου βεζύρου πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῷ· ἀλλ' ἴσως ὁ ἀληθὴς λόγος ἦν· ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ σουλτάνου τοῦ κακοποιῆσαι αὐτὸν, ἡ ἢ πεποιθήσεις, ὅτι διὰ τοῦ φόνου αὐτοῦ ὁ πορισμὸς τῶν ἐφοδίων ἔσεται κακός. Ἐν τῷ δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιούσης ἐκστρατείας ἀνεβάλλετο ἐνεκα τῆς μεταξὺ τοῦ περασχέρη καὶ τοῦ σάχη τῆς Περσίας ἀλληλογραφίας, ἐτελεύτησε τὸν βίον αἰφνης ὁ ὑπερνενηκόντουτης μέγας βεζύρης, ὁ φρικτὸς φρεατορύκτης, ὁ ἀγαγὼν εἰς τέλος τὴν εἰρήνην τοῦ Μιλδάτορδκ, ὁ καταδάμασας τὴν ἀσιατικὴν ἀνταρσίαν διὰ βίας καὶ δόλου, δι' ὠμότητος καὶ ἐπιβουλῆς. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἀπεκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντι μεδρεσέ. Καὶ περ ὠμὸς ὢν, συνωμίλει μόνον σέχας τοῦ τάγματος Ναχχβενδι, ἀνεγίνωσκε τὸ Κοράνιον ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ ἐνήστευεν ἐν ῥηταῖς ἡμέραις· ἔστι δ' ἐκ τῶν ῥωμαλεωτάτων καὶ δραστηριωτάτων βεζυρῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Τελευτήσαντος τοῦ Μουράτ ὁ ἀγὰς

Αὐγ.
4611

(1) Νάιμα, σ. 483. Οὕτω συνέβησαν ταῦτα, ἃ διαφωνεῖσι πρὸς τοὺς λόγους πολλῶν Εὐρωπαϊῶν ἱστοριογράφων, λεγόντων, ὅτι ὁ Μουράτ προσήνεγκε τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ τῷ Νασούχ.

τῶν γενιτσάρων Σπαηζαδὲ Μωάμεθ συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον πρὸς ἀναγόρευσιν πρόσκαιρον ἀρχιστρατήγου, ἕως οὗ ἀναγορεύσῃ τοιοῦτον ἡ Πύλη, πάντες δὲ ὁμοθυμῶς ἀνηγόρευσαν τὸν Νασούχ, ὃν ὡς τοιοῦτον ἐπεκύρωσε μετὰ ταῦτα καὶ ἡ Πύλη καὶ ἀνέδειξε μέγαν ¹⁶ ^{Δύγ.} ¹⁶¹¹ βεζύρην. Τοῦ Πέρσου πρεσβευτοῦ χρονίζοντος ἔτι πρὸς συλλογὴν τῶν φορτίων τῆς διομολογηθείσης μετὰξῆς, ὁ Νασούχ εἶπεν, ὅτι τῷ ἔτει τούτῳ οὐδεμία ἐκστρατεία γενήσεται καὶ ἀπέλυσε τὰ οἴκαδε ἐπανερχόμενα στρατεύματα.

Τὸ χιλιοστὸν ἑξαχοσιοστὸν δωδέκατον ἔτος ἦν τῇ τε χριστιανωσύνῃ καὶ τῇ Ταυρκίᾳ ἔτος πανηγυρικῶν γάμων μετ' ἀσυνήθους πολυτελείας. Ἐν μὲν Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, Πορτογαλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐτελέσθησαν οἱ διπλοὶ γάμοι Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ' μετὰ τῆς δευτεροτόκου Ἰσπανίδος ἡγεμονίδος Ἀννης τῆς Αὐστριακῆς καὶ τοῦ Ἰσπανοῦ ἡγεμονόπαιδος μετὰ τῆς Ἐλισάβετ τῶν Βουρβάνων, πρεσβυτέρας ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, διὰ λαμπροτάτων πανηγύρεων, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει οἱ γάμοι Μαχμούτ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κιγάλα μετ' ἀδελφῆς τοῦ σουλτάνου καὶ Μωάμεθ τοῦ Βοδς τοῦ καπετάν Πασᾶ μετὰ τῆς πρεσβυτέρας θυγατρὸς τοῦ σουλτάνου, σύν- ¹⁶¹¹ ^{Φεβρ.} αμα δὲ ὁ μέγας βεζύρης Νασούχ ἐμνήστευσε παρόντων πάντων τῶν βεζυρῶν καὶ τοῦ μουφτί τῇ νεωτέρᾳ. Θεία τις τοῦ σουλτάνου ἐγήματο τῷ Μαχμούτ Πασᾶ, δύο δ' ἀδελφαὶ αὐτοῦ ἐξεδόθησαν πρότερον τῷ Μουσταφᾶ Πασᾶ καὶ Χασάν τῷ Τερυακί, τῷ γενναίῳ προμάχῳ τῆς Κανίσης, ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτοῦ Γεβερχάν ἐξεδόθη ἤδη τῷ διοικητῇ τῆς Αἰγύπτου Μωάμεθ Κουλικιράν. Ἡ χήρα τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ ἐνύμφευσε νῦν τῷ υἱῷ τοῦ Κιγάλα, ὃς ἐτέλεσεν ἀγῶνας δρόμου μετὰ ῥοπάλων καὶ ἀκοντίων,

¹⁴³ ὕπερ δὲ τοῦ συμποσίου ἐδαπάνησε διεμύρια τάλληρα.
¹⁶¹² ^{Ιουίνου} Μετὰ εἰκόσιν ἡμέρας ἐτελέσθη μετὰ μείζονος πομπῆς ὁ
γάμος τοῦ καπιστάν Πασᾶ. Ὁ δεσπερδάρ Ἐτμεκτζιζάδῃ
ἦν παράνυμφος. Ἡ προίξ συνέκειτό ἐκ τρις ἑννέα δώ-
ρων. Τὸ πρῶτον ἦν κόσμημα τῆς κεφαλῆς ἀπαστράπτων
ἐκ πολυτίμων λίθων καὶ χρυσαῖ ἐμβάδες πεποικιλμέναι
κυάνοις καὶ λυγνίταις, τὸ ἀρχαιότατον καὶ νεώτατον σύμ-
βολον τῆς κυριαρχίας τῶν γυναικῶν· εἶτα τὸ Κοράνιον
χρυσότευκτον μετὰ πορπῶν ἀδαμαντίνων κιβώτιον χρυ-
στότάλλινον, πεποικιλμένον πολυτίμοις λίθοις, ἐν ᾧ ἦσαν
μεγάλοι ἀδαμαντεῖς καὶ μαργαρίται ἀξίας ἑκατὸν ἐξή-
κοντα χιλιάδων δουκάτων· ψέλλια, περιλαίμια, ζῶναί, δια-
δήματα, ἐνώτια, δακτύλια καὶ περισφύρια, ὡς αἱ ἐπτὰ σφαῖ-
ραι, ἐν αἷσι κινεῖται· ἡ καλλιπὴς τοῦ γυναικῶν ἐ-
κείνου ἐν συνόλῳ ἑπτὰ καὶ εἰκοσιδῶρα ὑπὸ ἑπτὰ καὶ εἰκοσι
ἀνδρῶν κομιζόμενα· ἑνδεκά φορεῖα κιχαλιδωτά μετὰ θε-
ραπαλινίδων καὶ δουλιδων πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς μνηστῆς,
ἐν ἑκάστῳ δὲ δύο Μαῦροι εὐνοῦχοι ὑπερᾶντες ἑπτὰ δου-
λίδες ἐφίπποι ἐν χρυσαῖς κασπίται, ὑπὸ πετράκῃς ἑπτὰ
Μαύρων εὐνοῦχῶν πάραπεμπόμενα· ὑπὸ διακόσια πεσσορά-
κοντα ὑποζύγια μετὰ σκελῶν, ταπήτων, χρυσῶν καὶ ἀρ-
γυρῶν ὑφασμάτων καὶ προσκεφαλαίων· ὅττω μετεκο-
μισθῆσαν τὰ δῶρα καὶ ἡ συνδοία τῆς νύμφης· εἰς τὸ μέ-
γαρον τοῦ γαμβροῦ, μετὰ τινος δ' ἡμέρας καὶ αὐτὴ. Τῆς
πομπῆς ἡγούντο πεντακόσιοι γενίτσαροι καὶ ὀγδοήκοντα
ἐμίραι, ἐκεῖνοι μὲν φέροντες πέλους, οὗτοι δὲ πρᾶσινας
κυρβασίας· εἶποντο δ' αὐτοῖς ἱμάμια, σέχαι, μισδεῖρες,
δανισμέναι ἢ σπουδασταί, οἱ καδιασκέραι, οἱ βεζύραι, ὁ
μὲν μουφτί ἐξ εὐωνύμων, ὁ δὲ καϊμακάμης ἐκ δεξιῶν,
ἕκαστος κατέχων τὴν ἄνωτάτην ἐντιμον θέσιν· διότι κατὰ
τὴν συνετὴν διατάξιν τῶν νομίμων ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐστὶν ἡ

ἔντιμος θέσις τῶν ἀξιοματικῶν τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ στρατοῦ, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἡ ἔντιμος θέσις πῶν νομικῶν· οὕτω δὲ οὐδέποτε δύναται γενέσθαι ἔρις περὶ προεδρείας μεταξὺ τῶν ἀγάδων καὶ οὐλεμάδων, ἅ τε δὴ ἑκατέρων καταλαμβάνοντων τὴν πρώτην θέσιν. Τῇ πουργικῇ στρατιωτικῇ μουσικῇ εἶπετο ἡ αἰγυπτιακὴ μετὰ ἡμιτυμπάνων καὶ κροτάλων, παρακολουθοῦσα τοῖς βαρβιτισταῖς καὶ κιθαρισταῖς τῶν γαμηλίων ᾠδῶν. Τούτοις ἠκολούθουν οἱ ἐργάται τοῦ ὀπλοστασίου φέροντες δίκελλας καὶ σφύρας, κάμακας καὶ μοχλοὺς πρὸς κατεδάφισιν τῶν παραπηγμάτων καὶ οἰκιῶν, ἅτινα ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐδύνατο παρεμποδίσαι τὴν πομπὴν ἢ τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τῶν τεραστίων γαμηλίων φοινίκων. Μετὰ τούτους, ὧν τὸ οὐρανόμηκες ὕψος ἐστὶ σύμβολον τῆς ἀνδρείας δυνάμεως, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ποικιλωτάτων καρπῶν τὸ τῆς γυναικείας γονιμότητος, ἐπορεύοντο εἴκοσιν ἀξιοματικαὶ τοῦ δημοσίου ταμεῖρου ὡς πρόεδρα μοι τοῦ παρὰ νύμφου δεφτεροῦ, ὁπίσω δὲ τούτου ἐκομίζοντο ὑπὸ πολλῶν δούλων αἱ τρεῖς γαμηλῖαι δᾶδες, ὧν ἡ τρίτη ἦν τεραστίου μεγέθους καὶ χρυσοῖς πετάλλοις κεκαλυμμένη, λάμπουσα μᾶλλον ἐκ τῆς μαρμαρυγῆς τῶν πολυτίμων λίθων ἢ ἐκ τῆς φλογός. Ὁ ρεῖς Ἐφένδης (ὁ συντάξας τὸ γαμικὸν συμβόλαιον) εἶπετο αὐταῖς μετὰ πεντήκοντα ἀξιοματικῶν τῆς αὐλῆς τῆς ἡγεμονόπαιδος, ταῦτάς τε δὲ ὁ ἐξ ἐξαμίτου ἰανθίνου γαμηλῆος οὐρανιάχος, ὁπίσω δὲ αὐτοῦ ἕτερος μεῖζων κεκαλυμμένος χρυσοῖς ἐλάσμασιν, οὗ πᾶς χρυσᾷ παραπετάσματα ἐκρέμαντο πανταχόθεν μέχρις ἐδάφους, ὑπ' αὐτὸν δὲ ἵππευεν ἡ σουλτανὶς γύμνη περιεστοιχισμένη ὑπὸ Μαύρων εὐνούχων. Μετὰ ταῦτα εἶπετο ἡ πομπικὴ τῆς ἡγεμονίδος ἄμαξα, λάμπουσα χρυσῷ καὶ ἐλκυομένη ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν ἵππων, εἶτα ὀκτὼ ἄμαξαι πλήρεις θεραπεινίδων καὶ εὐνού-

χων ἀναμίξ, ἐπὶ τέλους δὲ αἱ καλλιστεύουσαι τῶν δουλ-
δων αὐτῆς, οὔσαι εἰς πέντε καὶ εἴκοσι, μετὰ κυματιζομένων
καλυπτρῶν καὶ κομῶν.

Ἡ περιγραφὴ τοιαύτης γαμηλίας πομπῆς ἐστὶν οἰ-
κεία οὐ μόνον τῶν χρονικῶν τῆς ὀθωμανικῆς ἱστοριο-
γραφίας, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα διότι αὕτη μαρτυρεῖ τὸ ἀμε-
τάβλητον τῶν νομίμων τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῶν παλαιο-
τάτων χρόνων καὶ τὴν συνάφειαν τούτων πρὸς τὰ ῥωμαί-
κα καὶ ἐλληνικά. Ἐν τοῖς φοινίκιν ἐξεικονίζονται τὰ
φ α λ λ η φ ό ρ ι α, ἐν τῷ κοκκίνῳ περικαλύμματι τοῦ
νυμφικοῦ οὐρανίσκου τὸ νυμφικὸν περικάλυμμα (flam-
meum) τῶν Ῥωμαίων, ἐν ταῖς γαμηλῖαις λαμπάσιν αἱ
τοῦ Ἑρωτος καὶ τοῦ Ὑμεναίου, ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς ἀκο-
λάστοις ἄσμασι τοῖς ὑπὸ ἡμίτυμπάνοις καὶ κροτάλοις ἡ
ἀκολασία τῶν φεσκενινῶν ἁσμάτων καὶ ἡ ἀκολασία τῆς
ὑπὸ κροτάλοις κορυθαντικῆς ὀρχήσεως. Τὰς πανηγύρεις
τῶν δύο τούτων γάμων διεδέξατο διπλοὺν πένθος. Ἡ
πρεσβυτέρα θυγάτηρ τοῦ σουλτάνου, μνηστὴ τοῦ ἐν Ἀ-
σία τότε ὄντος μεγάλου βεζύρου Νασούχ (1), ἐξεμέτρησε
τὸ ζῆν, τῇ δὲ ἐπιούσῃ τοῦ δευτέρου γάμου ὁ σουλτάνος
ἐκακοποίησε σκληρῶς τὴν σουλτανίαν, μητέρα τῆς γυ-
ναικὸς τοῦ καπετὰν Πασᾶ. Ἡ ἡγεμονὶς αὕτη ἀπῆγχε
δούλην τινα Αἰθιοπίδα, ἣν ὁ σουλτάνος ἔλαβεν ὡς δῶρον
παρὰ τῶν ἡγεμονίδων ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἦν ὑπερηγά-
πα· εἴτα δὲ ἐνέδυσσε διὰ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ θύματος ἐτέ-

(1) Not many days after the Sultan's second daughter prom-
ised to Nassuh pascha was carried to her grave. Grimstone, σ. 907.
Ὁ μὲν la Croix, Γόμ. Β', σ. 91, καλεῖ αὐτὴν Κί σ σ έ μ, ὁ δὲ Ναιμά ἀπ'
ἐναντίου Ἀϊ σ έ, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν ἡ μνηστὴ προσήχθη εἰς τὸ μέγαρον,
ὥστε φαίνεται, ὅτι ὁ λόγος ἐστὶ περὶ δύο ἡγεμονοπαίδων, ὧν ἡ μὲν ἐτελεύ-
τησεν, ἡ δὲ ἄλλη ἐγένετο ὕστερον γυνὴ αὐτοῦ.

ραν δουλίδα, ὅτε δ' αὐτὴ ἐγένετο ὁμόκοιτος τοῦ σουλτάνου, ἀπῆγξε καὶ αὐτήν, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας μέχρι τοῦδε εὐθύς ὡς ἐφαίνετο, ὅτι ἐποίησεν αὐτὰς ἐγγύους ὁ σουλτάνος. Ὁ Ἀχμέτ, ἀγανακτήσας τέλος ἐπὶ τοῖς ἐκζητοτυπίας τούτοις φόνοις, ἐμαστίγωσε δεινῶς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἐπειρε διὰ τοῦ ξίφους τὰς παρειὰς αὐτῆς καὶ κατεπάτησε. Δερβίσης, ὃς μωρὸς ἢ δολοφόνος ὢν, ἔβαλε μέγαν λίθον ἐπὶ τὸν σουλτάνον, ἀλλ' ἔβλαψε μόνον τὸν ὦμον αὐτοῦ, ἀπεχεφαλίσθη.

Πλὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς θεάματος τῆς γαμηλίας πομπῆς παρέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ ἔτει τούτῳ καὶ τὸ θέαμα τῆς πανηγυρικῆς εἰσόδου τοῦ σουλτάνου χάριν τοῦ Πέρσου πρεσβευτοῦ, ὃς ἤλθε Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου Νασούχ πρὸς διαπραγματεύειν τῆς εἰρήνης. Ἐγένετο ἡδὴ λόγος ἀνωτέρῳ περὶ δύο πρεσβειῶν προηγηθεισῶν τῆς παρούσης· πλὴν δ' αὐτῶν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ Δερβίς Πασᾶ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβευτεῖρα Γεωργιανὴ πρὸς διαπραγματεύειν τῆς εἰρήνης· δεύτερον παράδειγμα γυναικὸς πρεσβευτεῖρας, οὗ μνημονεύει ἡ ὀθωμανικὴ ἱστορία. Τὸ πρῶτον ἔδωκεν ἡ μήτηρ τοῦ Οὐζούν Χασάν, ἣτις ἐπρέσβευσε πρὸς Μουράτ τὸν Β' κατὰ τὴν εἰς Τραπεζοῦντα ἐκστρατείαν πρὸς εἰρηνεύειν τῆς Ἀσίας. Ἡ Γεωργιανὴ πρεσβευτεῖρα ἀντέστη πρὸς τοὺς Οὐσθέγας πρεσβευτὰς, οἵτινες συγχρόνως προέτρεπον τὸν σουλτάνον εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ πολέμου. Οὕτω τὰ ἐχθρικά ἔργα παρετάθησαν ἔτι ἐπὶ τρία ἔτη· οὐ διεκόπησαν δὲ οὐδὲ τῷ ἔτει τούτῳ, καίπερ τῆς Περσίας προσενηκούσης τὰ κατὰ τὰ διωμολογημένα διακόσια φορτία μετὰξὺ κατ' ἔτος ἀντὶ τῶν ἐκχωρηθεισῶν χωρῶν τῇ Περσίᾳ. Τῷ ἐσχάτῳ Πέρσῃ πρεσβευτῇ, τῷ ἐλθόντι τῷ προ-

τέρῳ ἔτει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπεδείχθη τὸ θέαμα τῆς πανηγυρικῆς πομπῆς πασῶν τῶν συντεχνιῶν, ὅπως ἐκπλαγῇ ἐπὶ τῇ ἀκμαζούσῃ ὀθωμανικῇ βιομηχανίᾳ καὶ ἀποτραπῇ τῆς συνεχείας τοῦ πολέμου ἐκ τῆς θέας τοσαύτης πολυτελείας. Ὅτε ὁ πρεσβευτὴς οὗτος προσῆλθε πρὸς τὸν καίμακάμην, εἰσῆλθε πρὸς τοῦτον ὁ ἀδελφὸς τοῦ χάνη τῶν Τατάρων «Γινώσκω, εἶπεν αὐτῷ ὁ καίμακάμης, ὅτι ἐρχεσθε λαβεῖν μισθὸν χάριν τῶν ὑμετέρων στρατευμάτων λήφονται αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ» ὥρισε δὲ πρὸς τοῦτο ἀπωτάτην τινὰ πόλιν ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Περσίας, μιμούμενος ἀλαζονικῶς τὸν βεζύρην Τιμούρ, δὲ παρὰ τὸν Ὡξὸν ὑπέσχετο τοῖς στρατιώταις τὴν ἀπόδοσιν τῆς μισθοφορᾶς ἐν τοῖς συριακοῖς μεθορίοις. Ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς, δὲ εἶδε τὸν Ἀχμέτ παρελαύνοντα ἐν πλήρει πομπῇ πρὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, διενόηθη τὸ ἔφ' ἑαυτῷ ἐκπληξῆαι τὸν λαὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ περσικοῦ πλούτου καὶ εὐπορίας διὰ ἑστρωσέν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅπου κατῴκει, 12
1612 ἑκατὸν τόμους σηρικῶν ὑφάσματος τετρακοσίων πήχεων καὶ εὐπορίας διὰ ἑστρωσέν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὅπου κατῴκει, 1612
ἐκατὸν τόμους σηρικῶν ὑφάσματος τετρακοσίων πήχεων μήκους ἵνα πατήσωσιν ἐπ' αὐτῶν αἱ ὀπλὰι τοῦ ἵππου τοῦ σουλτάνου, εἰτα δ' ἐδώρησατο αὐτοὺς τοῖς αὐτοκρατορικοῖς δορυφόροις. Ὁ πρεσβευτὴς Καδὶ Χάν, καίπερ εὐφυὲς, ὡς οἱ πεμπόμενοι συνήθως Πέρσαι πρεσβεύται, εἶπε μόνον, ὅτε προσῆλθε τῷ σουλτάνῳ «Ὁ σάχης Ἀεβᾶς ἐστὶν ὑμέτερος θεράπων», εἶτε διότι πράγματι οὐκ εἶχεν τι εἰπεῖν, εἶτε διότι προσεποιήθη, ὅτι ἡ μεγαλειότης τοῦ σουλτάνου ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς εὐφραδείας. Λήγοντος τοῦ ἔτους τούτου ὁ Ἀχμέτ ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὰς ἐπὶ τοῦ πατρὸς καὶ πάμπαν εἰς παντελῇ παρακμῇ περιελθούσας αὐτοκρατορικὰς ψυχαγωγίας μεγάλων θηρῶν καὶ ζωογονήσῃ διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τὴν δευτέραν τῆς αὐτοκρατορίας πρωτεύουσαν. Τῇ

31 Δεκεμβρίου ἀπῆλθε πανηγυρικῶς ἀπὸ τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ· 1612
 ὁ δὲ μέγας βεζύρης Νασούχ, ὁ δεύτερος βεζύρης Δαοῦτ, ὁ
 τρίτος Ἰουσοῦφ, ὁ τέταρτος Καλήλ, ὁ μουφτί Μωάμεθ
 Ἐφένδης, οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἢ ἐν διαθεσιμότητι στρατοδίκαι
 προέπεμπον αὐτὸν παριππεύοντες καὶ διαλεγόμενοι. Οἱ
 βεζύραι ἀπεχαιρέτισαν τὸν σουλτάνον ἐν Φλωρία (1) καὶ
 ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν, πλὴν τοῦ μεγάλου
 βεζύρου καὶ τῶν δύο ἐν ἐνεργείᾳ στρατοδικῶν. Ἐν Πύρ-
 γῳ ὁ Νασούχ Πατᾶς ἠγωνίσθη τὸ ἀκόντιον πρὸς τὸν
 σουλτάνον, ἐμελλε δὲ τρωθήσασθαι σφοδρότατα κατὰ τὰ
 νῶτα ὑπὸ τοῦ ἀκοντίου τοῦ σουλτάνου, ἐκόντος ἢ ἀκον-
 τος τούτου, ὅτε οὗτος ἀπέκλινε τὴν βολὴν ἐγγύτατα αὐ-
 τῷ παρελθούσαν, πάντες δὲ οἱ αὐλικοὶ ἐκραύγασαν· «Ἡ
 βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἐπὶ αἶ» (1). Ἐν Ἀδριανουπόλει ἐδέ-
 ξατο τὸν Ἀχμέτ ὁ κιζλάραγας τοῦ γυναικωνίτου τῆς πό-
 λεως ταύτης καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τῆς αὐλῆς μετὰ
 ἀγγείων πεπληρωμένων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων,
 νεωστὶ κεχαραγμένων, ἃ ῥιφθέντα ἀπὸ τῆς πρώτης πύ-
 λης μέχρι τῆς ἐνδοτάτης ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἐπλού-
 τισαν τοὺς θεατάς. Ἐν τέσσαρσι μεγάλαις θήραις καὶ
 ἑπτακαίδεκα μικραῖς ἐτοξεύθησαν χίλια διακόσιοι ἔλαφοι,
 συνελήφθησαν δὲ ὑπὸ τῶν τεράκων ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πτηνά.
 Ὁ σουλτάνος ἤλαυνεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ τοῦ ἱέρακος
 ἐν τῇ χειρὶ, ἡγούμενος τῶν θηρευτῶν, ἀπέβη δὲ δωδεκάκις
 τοῦ ἵππου ὅπως ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ ἱέρακος τὸ θήραμα.
 Κατὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει διατριβὴν ὁ Ἀχμέτ, ὡς
 καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκέλευσε δύο ἀναγνώστας τοῦ
 Κορανίου ἀναγινώσκειν ὁμοῦ ἢ κατ' ἰδίαν παρόντος αὐτοῦ

(1) Ταῦτα κραυγάζουσιν οἱ Τζαῖσαι οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, ἀλλὰ
 καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰσερχομένου εἰς τὴν αἴθουσαν.

κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν μετὰ μεσημβρίαν τὸ δέκατον μέρος
 τοῦ Κορανίου· διὸ οἱ ἀποστοματίζοντες αὐτὸ ἐκαλοῦντο
 Χαβίζ, τουτέστι φυλάκται. Οἱ κάτοικοι τῶν περιχώ-
 ρων προσερχόμενοι ὅτε μὲν ἵνα μεμφθῶσι τοὺς διοικητὰς
 αὐτῶν, ὅτε δὲ ἵνα θυσῶσι τὰ σκευεφόρα κτήνη αὐτῶν πρὸ
 τῶν ποδῶν τοῦ σουλτάνου πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ, ἀπε-
 15 πέμποντο μετὰ δώρων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἀρχομένου
 1613 τοῦ ἐπιόντος ἔαρος ἐπορεύθη θηρεύων εἰς Καλλιπόλιν,
 κατέλιπε τοὺς δεβετζὶ καὶ τοπτζί ἐν Ῥαιδεστῷ καὶ πα-
 ραπεμπόμενος μόνον ὑπὸ τινῶν γενιτσάρων ἐπεσκέψατο
 τὸν ἐν Βουλαῖρ τάφον τοῦ προγόνου αὐτοῦ Σουλεϊμᾶν
 Πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ὁρχάν, ὃς πρῶτος ἤγαγε τοὺς Ὀθωμα-
 νοὺς εἰς Εὐρώπην καὶ οὗ ὁ τάφος προσβλέπει εἰς τὰς διὰ
 τοῦ Ἑλλησπόντου διηρημένας δύο ἡπείρους, ἃς ὁ πορθη-
 τικὸς αὐτοῦ νοῦς ὑπέταξεν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν δεσπο-
 τειάν. Ὁ σουλτάνος ἀνεκαίνισε τὴν σορὸν τοῦ προγόνου
 Σουλεϊμᾶν καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν διὰ χρυσοφύλλων ὑφάσμα-
 τος. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλησπόντον, ἐνθα τῇ
 νυκτὶ ἐκάησαν ἐκατέρωθεν πυρὰ χαρᾶς, τὰ δὲ πυροβόλα
 τῶν δύο φρουρίων ἐπὶ τῷ πρώτῳ δοθέντι σημείῳ ἀναφλε-
 χθείσης πυρίτιδος ἐβρόντησαν ἐκατέρωθεν σὺν ὀνόματι, ὥστε
 Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ ἀντήχουν ἐπὶ πολὺ. Τῇ πρώτῃ ἐπα-
 νῆλθεν εἰς Καλλιπόλιν, ἐνθα ἐπεσκέψατο τὸν τάφον τοῦ
 Ἰαζίτζιζαδῆ, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἐπὶ τῆς βασιλείας
 Μουράτ τοῦ Α', Ὁρσκειυτικοῦ τουρκικοῦ ποιητοῦ, ὃς γεν-
 νηθεὶς ἐν Καλλιπόλει μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ κεῖται μετ' αὐ-
 τοῦ ἐν τῇ πατρίδι, κόσμημα ταύτης ὄντες ζῶντες καὶ
 μετὰ θάνατον. Ὁ τάφος αὐτοῦ, ὡς ἄλλοτε ὁ οἶκος, ἐπι-
 2 σκέπτεται ὑπὸ λογίων καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν. Ἦν τότε
 Μαΐου ἑορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου, ὃ δὲ σουλτάνος ἐώρ-
 τασεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου διὰ τῆς ἀναγνώσεως

με βλὶ δ, τουτέστιν ὕμνου εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Ἀχμέτ, ἐπισκεψάμενος αὐθις τὸν τάφον τοῦ προγόνου Σουλεϊμάν Πασᾶ, ἐνέπηξε τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ χρυσοποικίλου καλύμματος τῆς σοροῦ, ὅπερ ἀπεκόπη ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ ὑφάσματος τῆς ζώνης τῆς Κααθᾶς, καὶ διένειμεν ἐλέη τοῖς πτωχοῖς. Ἐν Ῥαιδεστῷ προσῆλθε πανηγυρικῶς αὐτῷ ὁ Τάταρος ἡγεμονόπαις Μωάμεθ Γιράϊ, ὃς μετὰ τριακοσίων Τατάρων φυγὼν ἐκ τῆς Ταυρικῆς ἐζήτησε καὶ εὔρεν ἄσυλον ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ σουλτάνου. Μεσοῦντος τοῦ Μαΐου μηνὸς οὗτος ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινὸν 14
Μαΐου

Ἡ πρώτη πολιτικὴ πράξις τοῦ Ἀχμέτ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἦν ἡ πανηγυρικὴ ὑπαδοχὴ τῶν ἐκ Μέκκας κομισθέντων ἱερῶν λειψάνων ὑπὸ τοῦ Χασάν Πασᾶ, ὃς ἦν παρηγγελμένος στερεῶναι τοὺς στύλους τῆς Κααθᾶς, ἀνανεῶσαι τὰ ἐπικαλύμματα αὐτῆς καὶ ἐμβαλεῖν βαρύτιμον ἀδάμαντα ἀντὶ τοῦ μαργαρίτου κεχκεῖβ δούρρεμ (ἀστέρος τῶν μαργαριτῶν) εἰς τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ. Ἀντὶ τοῦ μαργαρίτου τούτου, τοῦ κοσμοῦντος τέως τὸν τοῖχον τῆς Κααθᾶς, ἐνέβαλεν ὁ σουλτάνος Ἀχμέτ ἀδάμαντά τινα πρώτου μεγέθους, ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀντὶ πεντακισμυρίων δουκάτων, ἐπὶ χρυσοῦς πλακὸς, περικυκλούμενον ὑπὸ διακοσίων εἰκοσι καὶ ἑπτὰ ἄλλων, καὶ ἀφιέρωσε τὸ ἡλιακὸν τοῦτο σύστημα τῶν ἀδαμάντων ὡς τὸ ἀπαστράπτον κόσμημα τοῦ τοίχου τῆς Κααθᾶς ἀντὶ τοῦ ἐκ μαργαριτῶν ἀστέρος. Ὁ Χασάν ἐκόμισεν εἰς τὴν Πύλην μετὰ τοῦ ἀρχαίου ἐπικαλύμματος τῆς Κααθᾶς καὶ τοῦ ἀστέρος τῶν μαργαριτῶν (κεχκεῖβ δούρρεμ) ῥάβδον κοπεῖσαν ἀπὸ τῆς μεσόδομης τοῦ ναοῦ καὶ ἐδωρήσατο αὐτὴν τῷ σουλτάνῳ εὐξάμενος ἵνα ἡ ῥάβδος αὕτη στηρίξῃ ποτε τὸ βαθὺ γῆρας αὐτοῦ. Ἡ ῥάβδος καὶ τὸ

ἄστρον τῶν μαργαριτῶν κατετέθησαν ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ
 δωματίῳ τοῦ γυναικωνίτου, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἱερῶν λει-
 ψάνων, τῇ καλουμένῃ θαλάμῳ τοῦ ὁσίου ἱμα-
 τίου· διότι ἐν αὐτῷ φυλάσσεται ἡ ἐσθῆς τοῦ Προφήτου,
 μεθ' ἧς Μωάμεθ ὁ Γ' ἀπῆλθεν ἐπὶ πρὸ μικροῦ εἰς τὴν
 πολιορκίαν τοῦ Ἑρλάου, περιβληθεὶς δ' αὐτὴν ἐν τῇ
 κρισίμῳ ὥρᾳ τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ, προσήύξατο.
 Πλήν τῆς πολυτίμου ταύτης ἐσθῆτος τοῦ Προφήτου, ἦν
 ἐξύμνισαν δύο ἀθάνατα ἀραβικὰ ποιήματα, τουτέστι τὸ
 τοῦ Καάβ Βέν Σοχεῖρ καὶ τοῦ Βουσπουρί (1), φυλάσσον-
 ται ἐν τῷ αὐτῷ θαλάμῳ τὸ τόξον τοῦ Προφήτου ἐν
 ἀργυρᾷ θήκῃ, ξίφος καὶ τάπης τοῦ Ἑβουδέερ, τὰ ξίφη
 τοῦ Ὁμάρ καὶ Ὁσμάν, συσπρατιωτῶν τοῦ Προφήτου, καὶ
 τῶν πρώτων ἡρώων τοῦ Ἰσλάμ, οἷον τοῦ Μοάς Βέν Τζε-
 βέλ, τοῦ Σερτζιλ Βέν Χασάν, τοῦ Ἑβού Ταλχά, τοῦ
 Σόβερ Βέν Χαϊβάν, τοῦ Χαλעד Βέν Βελιδ καὶ Ἀάς Βέν
 Ἰεσέρ, ὅντα μετὰ τὴν σημαίαν καὶ τὴν ῥάβδον τοῦ Προ-
 φήτου τὰ πολυτιμότερα κειμήλια τοῦ Κράτους. Ὡς ἡ
 ἱερὰ σημαία τοῦ Προφήτου περικαλύπτεται ὑπὸ τεσσα-

στὰς κατὰ τὸν ὁσίου Προφήτου ἐκ τῆς ἀριστερῆς καὶ δεξιᾶς
 καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἑξῆς

(1) Τὸ ποίημα τοῦ Καάβ Βέν Σοχεῖρ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ
 Λέττε καὶ Κοζεγάρτεν, ἡ δὲ Βάρδα τοῦ Βουσπερί μετὰ τοῦ κειμέ-
 νου ὑπὸ Οὐρί καὶ Ῥαζεβέιγ, ἀνευ δὲ μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ Σουλῆστρου
 δὲ Σαὺ καὶ τοῦ συγγραφέως τῆς ἀνὰ χεῖρας ἱστορίας ἐν τῷ Παραρτήματι
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου. Τὸ ποίη-
 μα τοῦ Καάβ ἀρχεται ὡς· «Ἴδε, ὁ Σοάδ ἤλθε! ἡ καρδιά μου
 συγκέχυται ὑπὸ χαρᾶς.» Ὅτε ὁ ποιητὴς ἀπήγγειλε τὸν περικαλῆ
 στήλον· «Διότι ὁ Προφήτης ἐστὶ ξίφος ἐσπασμένον ἐκ
 τῶν ξιφῶν τοῦ Θεοῦ, Μωάμεθ ὁ Προφήτης συγκινηθεὶς ἐκ τοῦ
 ἐπαίνου τούτου, ἐπέβη ψεν αὐτῇ τὸν ἐπενδύτην αὐτοῦ, ὁ δὲ Καάβ ἐτίμα αὐτὸν
 ὡς ἱερὸν καὶ ἐθεράπευε νότους διὰ τοῦ ὕδατος, ἐν ᾧ κατεδύετο αὐτός. (131.)
 φ. 130, Κωνσταντινούπολις καὶ Βόσπορος, Τόμ. Α, σ. 251.

ράκοντα σθηκῶν ὑφασμάτων, οὕτως ἡ δόξα αὐτοῦ ἐσθῆς εἰλίσσεται ὑπὸ τεσσαράκοντα πολυτελῶν πέπλων. Κατὰ πᾶν ἔτος τῇ πεντεκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ῥαμαζάν, τουτέστιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νηστείας, ἀποκαλύπτεται πανηγυρικῶς παρούσης πάσης τῆς αὐλῆς ἡ ἱερὰ ἐσθῆς, ἣν ἀσπάζονται οἱ παρεστῶτες. Ὁ ἀρχιοπλοφόρος, ἱστάμενος παρὰ τῷ πολυτίμῳ κειμηλίῳ, ἐπιμάσσει αὐτὸ μεθ' ἑαστον ἀσπασμὸν δι' ὑφάσματος μουσελινίου, ὃ λαμβάνει ὁ ἀσπαζόμενος αὐτὸ πρὸς εὐσεβῇ ἀνόμνησιν τοῦ ἀσπασμοῦ. Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην τὸ μέρος τῆς ἐσθῆτος, ἣν ἡσπάσθησαν οἱ πιστοί, πλύνεται ἐν μεγάλῃ ἀργυρᾷ λεκάνῃ, τὸ δὲ ὕδωρ τὸ χρησιμεύσαν εἰς τοῦτο, συνάγεται ὑπὸ τοῦ κιζλάραγα ἐν μικροῖς ληκυθοῖς, ὃς σφραγίζει αὐτὸ τῇ ἰδίᾳ σφραγίδι καὶ πέμπει πρὸς τοὺς παρεστηκότας. Οἱ ἡγεμονόπαιδες, αἱ σουλτάναι, οἱ ἐπίτροποι τῶν διοικητῶν τοῦ κράτους λαμβάνουσι τοιαύτας ληκυθοὺς ἁγιασμοῦ, αἵτινες πορίζουσι τοῖς κομισταῖς πλούσια δῶρα. Σταγόνες τινὲς τοῦ ἁγιασμοῦ τούτου ἐγγέονται εἰς τὸ πρῶτον ποτήριον τοῦ ὑδατός, δι' οὗ τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ καταλύεται ἡ νηστεία, ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ νομίζεται σωτηρία κατὰ τὰ τῶν νόσων καὶ τῶν πυρκαϊῶν. Ἡ θύρα τοῦ ὀωματίου τῶν κειμηλίων ἐστὶν ἐπ' ἀργυρῷ. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἅτινα ἔκειντο ἐπὶ τοῦ τόπου τῶν νῦν, ἀργυρὰ πύλη ἦγεν εἰς τὴν χρυσῇν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐγγύτατα τοῦ κοινῶνος τοῦ αὐτοκράτορος ἐφυλάσσοντο τὰ κειμήλια τοῦ κράτους καὶ τὰ ἱερὰ λείψανα, ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσέως καὶ ὁ ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἐλένης ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Κωνσταντινούπολιν κομισθεὶς ἄγιος Σταυρὸς καὶ ἄλλα ἅγια λείψανα.

Ὁ Ἀχμέτ διῆλθεν ἐπαλλήλως τὸ θέρος τοῦ ἔτους τούτου

ἐν διαφόροις ἐπαύλεσι τοῦ Βοσπόρου (1), ἐξέδωκε δ' εἰς γά-
 μον ἑπτὰ τῶν θείων αὐτοῦ ἀξιωματικοῖς τοῦ ἀναβολέως ἢ
 ἄλλοις ἀξιωματικοῖς τῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς καὶ ἐπροίκισεν
 ἑπτὰ καὶ εἰκοσὶν ὀρφανὰς διὰ τοῦ ἱμάμη τῆς αὐλῆς Σοφῆ
 Μουσταφᾶ, συνεχιστοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ Σεαδεδδίν. Ἐπι-
 θυμῶν τὴν τήρησιν τοῦ νόμου τοῦ Προφήτου περὶ τῆς
 ἀπαγορεύσεως τοῦ οἴνου οὐ μόνον ἀνενέωσε τὰ ὑπὸ τῶν
 πρὸ αὐτοῦ θεσπισθέντα, ἀλλὰ κατήγγησεν ἐντελῶς καὶ τὸν
 ἐπὶ τῶν οἴνων φόρον, μὴ προβλέπων, ὅτι τὸ μὲν ἐποiei
 ἐλάττους τὰς προσόδους τοῦ δημοσίου ταμείου, τὸ δὲ, ὅτι
 ἔμελλεν αὐξήσῃν τὸν πόθον τοῦ πίνειν ἀφορολόγητον οἶνον.
 Αὐστηρότητα ἄλλης φύσεως ἦσαν τὰ ἔργα τοῦ Νασούχ
 Πασᾶ. Εὐθύς ὥς οὗτος ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν,
 ἐκέλευσε πάντας τοὺς βαγιάδας, τοὺς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν
 συσσωρευθέντας ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἕνεκα τῶν ταραχῶν
 τῆς Ἀσίας, ἐπανελθεῖν οἴκαδε. Πρὸς τούτοις ἀπηγόρευεν
 αὐτοῖς τὴν εἰς τὸ διδανίον εἴσοδον τοῖς διερμηνεῦσι τῶν
 χριστιανῶν πρεσβευτῶν, οἵτινες κατὰ τὴν εἰς ἀχρηστίαν
 περιπεσοῦσαν ἀπαγόρευσιν τοῦ Σοκολλί, τοῦ ἀποκλεισαν-
 τος αὐτοὺς τοῦ διδανίου, οὐ μόνον εἰσῆρχοντο πάλιν εἰς
 αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδωλίου, ἐφ' οὗ
 καὶ οἱ βεζύραι. Ἡ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν γενομένη ὑπὸ τοῦ
 μουφτί πράξις τοῦ ἀπαγορεύσαι ἐπὶ ποινῇ θανάτου
 πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς τὸ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ἅγιον Τάφον
 οὐκ ἐνεκρίθη, τῷ ἔτει δὲ τούτῳ ἐκυρώθη ἐκ νέου τουρκιστὶ
 τοῖς τοῦ Γάλατᾶ κατοικοῖς ἢ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ
 τοῦ πορθητοῦ δοθεῖσα τούτοις ἑλληνιστὶ συνθήκη.

(1) Αἱ διάφοροι αὗται ἐπαύλεις ἦσαν, ὡς νῦν, ἐν Χρυσουπόλει, ἐν Σταυρῷ,
 ἐν Δελφῶν Πασᾶ, ἐν Τζαταλτζέ, ἐν Χαλκαλουβινάρ, ἐν Διπλοκιονίῳ, ἐν Κα-
 γιάτ Χανέ καὶ ἑγγὺς τοῦ ναυστάθμου. Ναιμά, σ, 392.

Ὁ Ἀχμέτ ἐτέρπετο τοσούτον ἐπὶ ταῖς θήραις τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὥστε ἐπανάλαβεν αὐτὰς τῷ ἐπιόντι χει- 3
μῶνι. Ὁ μέγας βεζύρης Νασούχ, ἥδη ἀπὸ πολλοῦ χρό- Δεκ.
φιος ἐχθρὸς τοῦ δεφτερδάρ Ἐτμεκτζιζαδῆ, ἔλαβε καιρὸν 1612
ἐκ τῆς ἀποδημίας τοῦ σουλτάνου ἵνα καταλύσῃ αὐτὸν
τῆς ἀρχῆς, θείς κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἀχμέτ κατηγόρους
μετὰ ἰκετηριῶν. Ὁ Ἐτμεκτζιζαδῆ ἀφῆρθη τὴν ἀρχὴν καὶ
ἐπέμφθη τὸ μὲν πρῶτον ὡς διοικητὴς τῆς Καραμανίας,
εἴτα δὲ τῆς τοῦ Χαλεπίου. Τὸ ἀξίωμα τοῦ πρώτου δεφ-
τερδάρ ἀνετέθη τῷ Λουνδεζαδῆ, τὸ τοῦ δευτέρου τῷ Βακί
Πασᾶ καὶ τὸ τοῦ τρίτου τῷ Καλενδέρ. Εὐθύς ὡς ἀπῆλθε
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἐτμεκτζιζαδῆ, ὁ δῆμος
Καὶς Μωάμεθ ἐκόμισεν αὐτῷ τὸ πρόσταγμα τῆς θανα-
τώσεως τοῦ Σπαχτζαδῆ, τότε στρατηγοῦ τῶν σπαῆδων,
καίπερ φέροντος προπεμπτήριον τοῦ ἀγαθῶν γενιταρῶν
Μουσελλιαγᾶ. Τὸ λακωνικὸν πρόσταγμα ἀπῆτει παρὰ
τοῦ Ἐτμεκτζιζαδῆ τὴν κεφαλὴν τοῦ Σπαχτζαδῆ ἡ τὴν
ἐαυτοῦ· κομιστὴς δὲ τοῦ προστάγματος ἦν ὁ Καὶς Μωά-
μεθ, ὃς ἐδολοφόνησε τὸν Σπαχτζαδῆ ἐν συμποσίῳ καὶ
πρὸς ἀμοιβὴν ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς τὸ
ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ τῶν σπαῆδων. Καὶ ὁμοίως οὗτος διετέ-
λει ποιῶν τα ἔργα τοῦ δημίου τῶν ἀνακτόρων, ἕως τέλος
ἀναδειχθεὶς βεγλέρβεγης τοῦ Σεχρζόρ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν
Περσῶν. Ἐν Ἀδριανουπόλει οἱ ὑπὸ τοὺς βοσταντζίδες
ἐκοψαν τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, ἅτινα ἔφρασσον τὴν
ὄχθην τοῦ Ταίναρου (Τούντζα) καὶ ἐκώλυον τὴν διὰ λέμ-
βων ναυτιλίαν τοῦ ποταμοῦ τούτου· ἐνεκα δὲ τῶν ἔργων
τούτων ὁ σουλτάνος ἐπλευσεν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς τὰ
παρὰ τὸν Ταίναρον χάριν θήρας ἐπὶ λέμβου διελχυσθείσης
ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπανελθὼν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως
ὁ Ἀχμέτ διέμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐν Δαούτ Πασᾶ, μεθ' ἧς

εἰσῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ μεγάλης πομπῆς. Οἱ ἡγεμονόπαδες Ὀσμάν καὶ Μωάμεθ, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἔππευον εὐθύς πρὸ τῆς σωματοφυλακῆς τῶν τοξοτῶν. Μετὰ βραχεῖαν διαμονὴν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀνακτόροις μετώκησεν εἰς τὰ ἐν τῷ ὀπλοποιεῖῳ νέα ἀνάκτορα, ὧν ἡ οἰκοδομὴ ἐτελείωσε τῷ ἔτει τούτῳ, ὡς καὶ τὸ παρὰ τὸν Βόσπορον τέμενος τοῦ Σταυροῦ. Τέλος ἐν τοῖς ἀνακτόροις τούτοις ὑπεγράφη ἡ πρὸς τὴν Περσίαν εἰρήνη, ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διαπραγματευομένη. Ἡ συνθήκη αὕτη συνετάχθη οὐχὶ ὡς συνήθως ὑφ' ἐνὸς τῶν δύο γραμματέων τῆς ἐπικρατείας, τοῦ ῥεῖς Ἐβρένδης ἢ τοῦ νισαντζι, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ μουφτί Μωάμεθ Ἐβρένδης, υἱοῦ τοῦ Σεαδεδδίν, ἰσως ἐνεκα τοῦ ὀρησκευτικοῦ κυρίου ὄρου τῆς ἀπαχῆς ἀπὸ πάσης ὕβρεως κατὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Προφήτου τοῦ ὑπερτίμου, κατὰ τῶν ἡμαῶν τῶν δεδοκίμασμένων ἐν τῷ ἱερῷ ἀγῶνι καὶ κατὰ τῆς μητρὸς τῶν ὀρθοδόξων Ἀϊσέ τῆς ἀγνῆς. Ἐν τῶν πρώτων ἄρθρων ἀποκαλύπτει τὰ ὅρια τῆς Περσίας, ὡς ἦσαν ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σελίμ, τουτέστιν οἱ Ὀθωμανοὶ κατέλιπον πάσας τὰς χώρας πᾶσι ἐπὶ Μουράτ καὶ Μωάμεθ τοῦ Γ' ὑποταγείσας κατὰ τοὺς πρὸς τὴν Περσίαν πολέμους, αἱτινες ἕκαστε ἐν τοῖς ἐξῆς πολέμοις ἀπώλοντο. Αἱ ὑπὸ τὸν Σιντζάρου γλῶσσαι χωραὶ συντελοῦσιν, ὡς πρότερον, τῷ Βαγδάτ, ὁ δὲ Κουχουλάν, ὁ καταλαβὼν τὸ Σεχρζόρ καὶ μέρος τοῦ Κουρδιστάν, οὐδεμίαν λαμβάνει βοήθειαν παρὰ τῶν Περσῶν μετὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεσιν τῆς χώρας ταύτης. Οἱ Πέρσαι προσκυνηταὶ ὤφειλον ἐν τῷ μέλλοντι πορεύεσθαι οὐχὶ διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βαγδάτ καὶ τῆς Βάσρας, μὴ ἀσφαλοῦς ἀπὸ τῶν ληστεϊῶν τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀσφαλῶν ὁδῶν τοῦ Χαλεπίου καὶ τῆς Δαμασκοῦ. Ὁ Σερχαλ καὶ ἄλλοι διοικηταὶ τοῦ Δαγιστάν, φίλοι τῆς Πύλης, μενοῦ-

σιν ὅλως ἀνεδόχλητοι, οὐδέν δὲ κώλυμα γενήσεται πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν προσταγμάτων τοῦ σουλτάνου, ἀναφορὰν ἔχόντων πρὸς τὴν κατεδάφισιν τοῦ ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀνε-
γερθέντος παρὰ τὸν Τερὲκ φρουρίου. Οἱ διοικηταὶ τῶν ἀνατολικῶν ὁρίων τῆς αὐτοκρατορίας, ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Βαγδάτ Μαχμούτ Πασᾶς καὶ ὁ τοῦ Βάν Μωάμεθ Πασᾶς ὠρίσθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς τὴν ὁροθεσίαν. Οὕ-
τως ἡ περσικὴ εἰρήνη ἀπέβη τῇ Πύλῃ ἀδοξος, ὡς ἡ οὐγ-
γρικὴ ὡς δ' ὁ φόρος τῶν διακοσίων φορτίων περσικῆς μετὰξῆς κατηργήθη, οὕτω καὶ τὸ ἐκ τρισμυρίων δουκά-
των οὐγγρικὸν δῶρον, ἡ δὲ ὀθωμανικὴ ἀδυναμία κατέλι-
πεν ἐξ ἀνάγκης οὐ μόνον τὰς χώρας, ἀλλ' αὖθις κατέλαβον οἱ Πέρσαι, ἀλλὰ καὶ τὸν κατὰ τὸ φαινόμενον φόρον τῶν
προσόδων αὐτῶν.

Τὰ δεινὰ τῶν μεγάλων ἀνταρσιῶν τῆς Ἀσίας ἐπέβαλ-
λον τὴν εἰρήνην ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει διό
ἡ πολιτικὴ τῆς Πύλης ἐστράφη νῦν εἰς τὴν διάσωσιν αὐ-
τῆς καὶ εἰς τὴν τήρησιν τῆς φιλίας πρὸς τὰς ἄλλας ду-
νάμεις. Παρὰ τὰς ἀρμιοβαίαις ἐνεργείας τοῦ καπετὰν Πασᾶ
καὶ τοῦ βαρῶνου δὲ Μόλκε, πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ παρα-
τελευταίου Γάλλου πρεσβευτοῦ Βρεβὲ δὲ Σασὺ (1), τοῦ ἀνα-
νεώσαντος τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν συνθήκην (2), ἡ Πύλη

(1) Βυδιέρ, *Inventaire de l'Histoire générale des Turcs*, σ. 561.
Γριστόνε παρὰ Κρόλλες, σ. 90 f. Μετὰ τὴν τῇ 1610 τελευταίαν τοῦ Σολι-
νάκ, κληρικὸς τις διώκει τὰ τῆς πρεσβείας ὡς πράκτωρ. *Summario delle*
Relaz. venet. 1611.

(2) Καλὸν ἀντίτυπον αὐτῆς τῆς ἐν τῇ βασιλικῇ τυπογραφίᾳ τῶν Παρισίων
γαλλιστὶ καὶ τουρκιστὶ τυπωθείσης συνθήκης εὑρεται ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ
βιβλιοθήκῃ φέρουσα ἐπιγραφὴν: *Articles du traité fait en l'année mil*
six cens quatre, entre Henri le Grand, Roy de France et de Navar-
re, et Sultan Amat. Empereur des Turcs, κτλ. Ἐν Παρίσι, ἐκ τῆς

⁶
1614¹ διωμολόγησε τῷ 1612 τὸ πρῶτον τοιαύτην πρὸς τὴν πολ-
1614 λιτείαν τῶν Κάτω Χωρῶν (1), οἱ ὅροι δὲ τῆς συνθήκης
ταύτης ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικήν. Ἡ
Πολωνία, ἀλλοτριωπραγήσασα περὶ τῆς ἀναγορεύσεως
ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, διετάραξε τὴν τέως μεταξὺ αὐ-
τῆς καὶ τῆς Πύλης φιλίαν. Ὁ σουλτάνος ἐνετείλατο τζα-
σούση ἵνα κομίσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας φερμα-
νοειδῇ ἐπιστολήν, ἐν ᾗ ἐκέλευεν αὐτῷ ἵνα πέμψῃ ἀμέσως
πρὸς τὴν Πύλην τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ρα-
δουλ Σερβάν ἡ ἀναμμένη τὴν εἰσβολὴν τῶν Τατάρων. Τὸ δι-
2101 θάνιον ἀπεχειροτόνησε τὸν βοϊβόδαν τῆς Μολδαβίας Κων-
σταντῖνον Μογίλαν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτῷ αὐτοῦ τὸν Στέ-
φανον Θόμζαν, ἰδρυτὴν τῶν ἐν Ἰασίῳ ἡγεμονικῶν ἀνα-
κτόρων. Ὁ Κωνσταντῖνος κατέφυγε πρὸς τὸν ἐν Πολω-
νίᾳ πενθερόν Ποτόσκη, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς ὑπὸ τῆς
Πύλης σταλεντας δύο καπιτζιβασας. Τότε ἡ Πύλη ἡμεί-
ψατο τοῖς ἴσοις τὸν Πολωνὸν πρεσβευτὴν Βαμουήλ Ταρ-
γόβσκη, ὃς καθειρήχθη ἕως οὗ ἀπηλευθερώθησαν οἱ δύο
καπιτζιβασαι (2).

Ὁ Νεγρώνης, αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς, ὃ εἰς Κων-
σταντινουπόλιν τὸ πρῶτον ἀπελθὼν μετὰ τοῦ Βουδουό-

τυπογραφίας τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἀραβικῆς, τουρκικῆς, περσικῆς, κτλ.,
ὑπὸ τοῦ Estienne Paulin, 1615, εἰς 4ον.

(1) Γριμστόνε, Βινδιέρ, Ναιμά, σ. 293. Ἡ συνέλευσις ἐγένετο ἐν τῷ
κῆπῳ τῆς Χρυσουπόλεως. Summaria, 1612. Αἱ κάτω χῆραι ἀπήτουν
παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν προσηγορίαν ταύτην. Altissimi potentissimi Du-
ces ordinum generalium liberatum confœderatarum provinciarum
inferioris Germaniæ, Dei gratia domīnatores potentissimi multo-
rum regnorum et principatum orientalium Indiarum.

(2) Γριμστόνε παρὰ Κνόλλε, σ. 908. Ἄλλος πρεσβευτὴς Πολωνός,
ὁ Γρηγόριος Ροσάνσκη, ἤτήσατο τὴν παραδοχὴν τοῦ Θόμζα. Ὁ Κων-
σταντῖνος Μογίλας ἀνήγαγε τὸν ἐτήσιον φόρον τῆς Μολδαβίας ἀπὸ τριάκοντα
χιλιάδων ταλλήρων εἰς τριάκοντα καὶ δύο. Summaria del Rel. ven. 1609.

όμου ἵνα ζητήσῃ τὴν ἐπανάρθωσιν τῆς παραποιηθεί-
σης συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ καὶ νῦν παρέστη τῷ
διβανίῳ μετὰ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἀποκατασταθείσης
εἰς τὸ ἀρχαῖον κείμενον συνθήκης καὶ ἐμεσίτευσεν ὡς
τῆς εἰς ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας ἀναγορεύσεως τοῦ Ῥα-
δούλ Σερβάν. Ἀλλ' εἰς μάτην· διότι τὸ διβάνιον, ἡμφι-
σβήτησε τῷ αὐτοκράτορι οὐ μόνον τὸ δίκαιον τοῦ παρε-
νείρειν καὶ καταμιγνῆναι ἑαυτὸν εἰς τὰ πράγματα τῆς
Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῆς Τρανσιλ-
βανίας. Τῷ Γενοουιναίῳ Νεγρώνη κομιστῇ δώρων συνε-
χάρησαν δημοσία ἐπὶ τῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλεύσει
οἱ πρεσβευταὶ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας καὶ Βε-
νετίας· μετὰ ὁκτὼ δ' ἡμέρας ὁ Νεγρώνης ἐγγειρίσας τῷ
καίμακάμῃ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἠτήσατο τὴν
πρὸς τὸν κυριάρχην αὐτοῦ κατάλειψιν τῆς Τρανσιλβανίας
κατὰ τὸ 4 ἄρθρον τῆς συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ. Ἀλλ'
ὁ καίμακάμης μειδιῶν καὶ κινῶν τὴν κεφαλὴν, εἶπεν αὐτῷ·
«Σὺ ἔχεις μέγα θάρρος αἰτεῖν ὅ, τι οὐδ' οἱ πληρεξούσιοι
ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Σιλβατορόκ ἐτόλμησαν αἰτῆσαι.» Ὁ
Νεγρώνης ἠτιάτατο τότε τὸν Βαθόρυ πορθήσαντα τετρα-
κόσια πολωνικά χωρία, καίπερ τῆς Πολωνίας συμπερι-
λαμβανομένης ἐν τῇ νεωστὶ διομολογηθείσῃ εἰρήνῃ τοῦ
Σιλβατορόκ.

Ἐλθόντος τοῦ Νασούχ Πασᾶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, 3
ὁ Νεγρώνης ἐπεσκέψατο αὐτὸν ἐν τῷ διβανίῳ μετὰ τῶν Νοεμ.
ἄλλων χριστιανῶν πρεσβευτῶν. Μετὰ τινος δ' ἡμέρας ὁ 1612
μέγας βεζύρης ἐκάλεσε τὸν Νεγρώνην καὶ Σπάλζερ, τὸν
ἐσχατον πράκτορα τῆς Αὐστρίας, εἰς τὸ διβάνιον, ἔνθα
συνήδρευον ἔνθεν μὲν οἱ Πασάδες Δαούτ, Χασάν, Ἀχμέτ,
Χαλλήλ καὶ Σινάν ὁ Κιγάλα, ἔνθεν δὲ ὁ μουφτί, οἱ καδι-
ασκέραι καὶ οἱ οὐλεμάδες, καὶ ἔνθα παρῆσαν οἱ χριστιανοί

πρέσβεις. Ὁ Νασούχ ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγιείας τοῦ βασιλέως τῆς Βιέννης, ὁ δὲ Νεγρώνης ἀπεκρίνατο, ὅτι ὑπηρετεῖ οὐχὶ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιέννης, ἀλλὰ τῷ Γερμανῷ αὐτοκράτορι. Ὁ ρεῖς Ἐφένδης ἀνέγνω μετὰ ταῦτα τὸ κείμενον τῆς συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ οὐχὶ τὴν νεωστὶ κυρωθεῖσαν μετὰ τῶν γενομένων μεταβολῶν, ἀλλὰ τὴν πρώτην παραπεποιημένην· διότι ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ μουρτί ἀπέρριψαν τὰς ἐπενεχθείσας ἐν αὐτῷ διορθώσεις ὡς ἐναντίας τῷ κανόνι τοῦ Σουλεϊμάν. Ὁ δὲ Νεγρώνης εἶπε περὶ τούτου· «Διωμολογήσαμεν τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν σουλτάνον Ἀχμέτ καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν σουλτάνον Σουλεϊμάν, ἔχοντες ἐν τῇ χειρὶ τὸ ξίφος καὶ οὐχὶ τὸ βιβλίον τοῦ νόμου. Τῇ 6 Νοεμβρίου ὁ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς προσῆλθε συντυχεῖν τῷ σουλτάνῳ Λήγοντος τοῦ Δεκεμβρίου ὁ Ἀχμέτ, ὢν τότε ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐκέλευσε τὸν Νεγρώνην μεταβῆναι ἀμελλητί εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ἐν ταύτῃ ὁ μέγας βεζύρης συντυγχάνων τῷ αὐτοκρατορικῷ πρεσβευτῇ, ἐκάλειρε τὸν προκατόχον αὐτοῦ μέγαν βεζύρην μωρόν, τὸν δὲ δικαστὴν Χαβήλ μέθυσον, ὅτε εἰσαγαγόντας εἰς τὴν συνθήκην τὸ περὶ Τρανσιλβανίας ἄρθρον ἐκ ἀγνοίας τοῦ σουλτάνου ἄλλως ἔλεγεν, ὅτι ὁ Βοχδάι οὐδὲν δίκαιον εἶχε διατάξει τὰ τρανσιλβανικά. Μετὰ ταῦτα ὁ Νασούχ Πασᾶς εἶπεν, ὅτι γινώσκει καλῶς τί ἔλαβεν ὁ Μουσταφᾶς καὶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τῆς Βούρδης χάριν τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ· καί περ διατρίβων ἐν Ἀσίᾳ, γινώσκει ἐντελῶς τί ἐγένετο ἐν Εὐρώπῃ· γινώσκει πῶς ὁ αὐτοκράτωρ ἐπορεύθη εἰς Ῥατισβόναν, πῶς περικυκλοῦται ὑπὸ καθολικῶν συμβούλων καὶ πῶς οἱ διαμαρτυρόμενοι δυσφοροῦσι, πῶς διεπραγματεύθη πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας, εἴτα δ' ἐπανῆλθεν εἰς Λεντίαν. Ὁ Νεγρώνης ἠσπάσατο τὴν χεῖρα τοῦ σουλτά-

νου ἐν τῷ κήπῳ τῶν ἀνακτόρων τῆς Ἀδριανούπολεως· ἐδηλώθη δ' αὐτῷ, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εὐδοκεῖ τηρῆσαι τὴν εἰρήνην κατὰ τὸ δεύτερον ἐπιδιορθωθὲν κείμενον. Ὅτε ὁμοῦς τῇ ἐπισύσῃ ὁ σουλτάνος ἔμαθεν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Βαθόρου τὴν ἐν Τρανσυλθανίᾳ ἁλώσιν τεσσάρων φρουρίων Χουσζτ, Κεβάρ, Ναγυθάνυ καὶ Τασνάκ ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, μετεπέμψατο ὀργίλως τὸν Νεγρώνην εἰς τὸ διδάνιον, ἐν ᾧ ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βαθόρου (1), ὃ δὲ Νεγρώνης ὑπέσχετο, ὅτι ἡ αὐλὴ αὐτοῦ πέμψει ἐξηγήσεις περὶ τῶν συμβάντων. Ἀπερχόμενος ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐπιστολὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐν αἷς ἐλέγετο, ὅτι ὁ Βοκξάι οὐδὲν δίκαιον εἶχε τοῦ διατιθεῖναι τὴν Τρανσυλθανίαν, ὅτι ἡ εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ διωμολογήθη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ μουρτι καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἄκυρος, ὅτι ἡ Πύλη παρεῖχε συγγνώμην τῷ καταφυγόντι εἰς Βιένναν Ραδούλ Σέρβαν, ὑπὲρ οὗ εἰς μάτην ἐμεσίτευσε πρότερον ὁ Νεγρώνης ἵνα κατέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν (1Α). Κατ' αἴτησιν τοῦ Νεγρώνη ἐδόθη προσέτι αὐτῷ καὶ ἕτερον ἔγγραφον μαρτυροῦν, ὅτι οὐκ δὲν ὀνειδιστικὸν εἶπε κατὰ τῆς Οὐγγρίας.

Ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ μέχρι τῆς τοῦ Κάρλοβιτζ, τοῦτέστιν ἐφ' ὅλην ἑκατονταετηρίδα, ἡ Τρανσυλθανία διετέλει οὕσα τὸ μέγιστον μῆλον τῆς ἐριδος μεταξὺ Πύλης καὶ Αὐστρίας παρὰ τὴν περὶ διαδοχῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα συνθήκην τοῦ Βοκξάι, ἣτις προσωμολογήθη ἐν τῷ 6 ἄρθρῳ τῆς ἐν Σιλβατορόκ εἰρήνης καὶ ἣτις ἐστὶν ἀξία προσοχῆς ἐνεκὰ τινων διωμολογηθεισῶν περὶ τῶν τρανσυλθανικῶν συνθηκῶν, ὧν ἡ ὑπαρξίς, ἀγνώστος τῶς ταῖς Εὐρωπαϊαῖς ἱστοριογράφοις, ἀναδύει τὸ πρῶ-

(1) Summario.

τον ἐνταῦθα ἐκ τῶν ἀρχείων καὶ ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων.

Ὁ Βαθόρου ἐπεμψε τὸν Φερέντζον Βαλάσην καὶ τὸν Ὡμαῖν Βόρσον⁽¹⁾ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παρακαλέσωσι τὴν Πύλην παρεγγράφαι ἐν τῇ ἐπικυρώσει τῆς συνθήκης τοῦ Σιλδανοράκ, ὅτι ἡ Τρανσιλβανία, ἡ κληρονομία τοῦ Βαθόρου, οὐδένα φόρον τελέσει ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἔτη, μετὰ δὲ ταῦτα τελέσει κατ' ἔτος, ὥς ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν, δεκακισχίλια δουκάτα. Οἱ πρεσβευταὶ οὗτοι ἀπῆλθον προσέτι ἵνα οἱ ἐβελονταὶ Σλαβόνοι μένωσιν ἀνενόχλητοι, πρὸς κατάπαυσιν δὲ τῶν ληστειῶν ὁ σουλτάνος παραλάβῃ ὡς μισθοφόρους τρισμυρίους αὐτῶν. Ὅτε μετὰ τινα χρόνον ὁ Βαθόρου ἐπεμψεν εἰς Κωνσταντιναύπολιν τὴν κεφαλὴν τοῦ Φοργάζ καὶ ἑκατὸν αἰχμαλώτους, προὔτεινεν ἐκ νέου εἰς τὴν Πύλην, ὅτι εἰ ἀφίκετο αὐτῷ ὁ ἐτήσιος φόρος τῶν πεντεκαίδεκα χιλιάδων δουκάτων, εἰ ἐδάνειζεν αὐτὸν ἡ Πύλη τετρακισμύρια τοιαῦτα, εἰ ἐτάσσοντο ὑπ' αὐτὸν οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας μετὰ τετρακισμυρίων ἱππέων, ὥς καὶ οἱ πασάδες τοῦ Τεμεσβάρ καὶ τοῦ Ἑρλάου καὶ οἱ βέγηδες τῆς Γυούλας καὶ τοῦ Ζόλνοκ, παρεδίδοτο δ' αὐτῷ τὸ ἥμισυ τοῦ φόρου τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ὥστε ἐπὶ τῇ ὀψιμῇ τῇ Οὐγγρίᾳ μετὰ τρισμυρίων ἐβελοντῶν Σλαβόνων, ἀνανεῶσαι τοὺς χρόνους τοῦ Βοχξάι καὶ ἀποκινῆσαι τὰ ὄρια τῆς Τρανσιλβανίας μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Πρεσβούργου. Τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ Βαθόρου ἐματαιώσεν ὁ διαμαρτυρόμενος πράκτωρ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Στάρζερ, ὃς διέφθειρε διὰ δωροδοκίας

(1) Τῷ 1614 ὁ Ἑρδελ Ἰστουάν διέμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς πρεσβευτῆς τοῦ Βέθλεν.

αὐτόσε (1). Ἡ Πύλη κατέστησε τὸν Βέθλεν ἡγεμόνα τῆς
 Τρανσιλθανίας ζῶντος ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ Βαθόρου, ὁ δὲ Ἰ-
 σκενδέρ Πασᾶς, πρόην κιαγιά τοῦ Τέρνακλ Χασάν, ἐνε-
 τάληπτα ἐγκαθιδρύσθη τὸν νέον ἡγεμόνα τῇ βοηθείᾳ τῶν
 στρατευμάτων τῆς Βλαχίας, Μολδαβίας καὶ τῶν ὑπὸ τὸν
 Σαχίν Γιράι Τατάρων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαθόρου ὁ
 Ἰσκενδέρ Πασᾶς διωμολόγησεν πρὸς τὸν Βέθλεν τὴν δε-
 4614 1 πτὴν συνθήκην (2). Καὶ ὅν τινα οἱ τρεῖς λαοὶ τῆς Τρανσιλ-
 θανίας ἐκλέξασιν ὡς ἡγεμόνα ἡ Πύλη ἐν τῷ μέλλοντι
 διωμολογήσει τοιοῦτον καὶ ἐπικυρώσει αὐτόν· ἐφ' ὅσον δὲ
 αὐτός τε καὶ ἡ χώρα ἔσονται πιστοὶ τῷ σουλτάνῳ, οἱ ὁμο-
 ὅροι βέγηδες καὶ βοϊδὸδαικούδαμῶς ἐνοχλήσουσιν αὐτόν·
 οἱ μὴ δεξιόμενοι τὸν ἰσλαμισμὸν αἰχμάλωτοι ἀποδίδονται·
 τὰ μεθόρια χωρία τοῦ Ζόλντοκ, αἰτῆς Γουούλας, Ἰένης,
 Αἰππάς καὶ τοῦ Τέμερβάρ, αἰ μὲχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν
 ὁ Σιγισμούνδος Βαθόρου ἀπέσεισεν τὸν τουρκικὸν ζυγόν,
 ἐπέλθουν τοὺς πόρους αὐτῶν πρὸς τὰς εἰρημένας πόλεις,
 ἐπέλθουσιν ἀλλήλους πρὸς αὐτάς, πῶς καὶ τὸ Διρτέκ τὸ
 συντελοῦν τῇ ἐξώρᾳ τοῦ Ζόλντοκ. Τὰ πρὸς τὴν Βιένναν
 ὁρια μένουσιν ὡς πρότερον. Ἡ συνθήκη αὕτη, ἄγνωστος
 μέχρι τοῦδε τοῖς ἱστοριογράφοις τῆς Οὐγγρίας καὶ Τραν-
 σιλθανίας, οὐκ ἐστὶ πρόσφατῃ ἀξία σπουδῆς, ὅσα ἑτέρα, ἣν
 διωμολόγησεν ὁ Σιγισμούνδος Βαλάσης, πρεσβευτῆς
 τοῦ Βέθλεν, ἐν ὀνόματι τῶν Οὐγγρων ἀνταρτῶν, καὶ ἣν
 οὐδεὶς ἄλλος ἔγνω πρὸ ἑμοῦ. Κατ' αὐτὴν οἱ εὐπατρίδαι
 καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀνώ Οὐγγρίας ὑπισχνοῦντο ἐσεσθαι
 ἀφωσιωμένοι ἐκ ψυχῆς καὶ καρδίας τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ἐχ-
 θροὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς καὶ φίλοι τοῖς φίλοις, ἀνθ' ὧν

(1) Summario. Μαρτίου μηνί, 4610. (2) Ναιμάν, σ. 506.

ἔλαβον ὑπόσχεσιν τῆς ἀσφαλείας τῶν κτημάτων αὐτῶν
 ἄνευ τινος αὐξήσεως τῶν φόρων. Ἐάν ὁ βασιλεὺς τῆς
 Πολωνίας καὶ οἱ βοϊδόδοι τῆς Βλαχίας, Μολδαβίας καὶ
 Τρανσυλθανίας θέλωσιν ἀγοράσαι τρανσυλθανικά φρούρια,
 ἢ Πύλην οὐδόλως συναινέσει. Ἀντάρταις βοϊδόδοις τῆς
 Βλαχίας καὶ Μολδαβίας οὐδέν ἄσυλον χορηγηθήσεται,
 ἀλλ' ἀποσταλήσονται εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὐαὶ χιμά-
 λωτοι ἀποκλύονται ἄνευ λύτρων. Ἐάν τὸν ἡγεμόνα τῆς
 Τρανσυλθανίας ὁμολογήσωσιν ὡς ἴδιον, ἀποσταλήσεται
 πρὸς τοῦτον, ὡς πρότερον, ὑπὸ τῆς Πύλης, σημαίᾳ, ἱπ-
 ποῦρις, ῥόπαλον καὶ τιμητηρίᾳ ἐσθλῆς. Τὸ ἐγγράφον
 τοῦτο ἀπεστάλη μουσικώτατα διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ
 Βέθλεν. Ὁ Μωάμεθ ἀγαθὸς ὁ θαλάμηπλος αὐτοῦ ἔδωκε
 πρὸς τὸν Στάρξερ διωμολόγησεν τὴν περὶ θανατώσεως τοῦ
 Βαθόρου συνθήκην, παρέπεμψε πρὸς τὴν Πύλην μετὰ παύ-
 ρα δύο ἄλλους Τρανσυλθανοὺς πρεσβευτάς, τὸν Ἐρδελί
 καὶ Βέθλεν Ἰστουάν. Ὁ Νεγρώνης πρεσβεύων πρὸς τὸν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν, οὐδαμῶς προέκοπτεν ἐν ταῖς δια-
 πραγματεύσεσιν. Ὁ σουλτάνος ἐσήτισά χέν τινος διὰ τοῦ
 Τζαούση Μωάμεθ ἀποστάλειση ἐπιστολὴν πρὸς πολλὰς πα-
 ρασπονδῆσεις καὶ ἐδείκνυνεν ἑαυτὸν πρόθυμον πρὸς ἐπιχύ-
 ρωσιν τῆς εἰρήνης (1). Ὁ ἀποκράτωρ Ματθίας ἀποκρι-
 νάμενος ἀπήτησε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Νεγρώνη μετὰ πρε-
 σβευτῶν πληρεξουσίων πρὸς ἐξομάλυνσιν πῶν τρανσυλθα-
 νικῶν ἐρίδων (1B). Ὁ Δερβις Τζαούσης καὶ ὁ Ἀληδέγης
 ἀπεστάλησαν ὡς πρεσβευταί, ἀλλ' ἄνευ δώρων. Ἐπειδὴ
 ἔχοντες ἡλίου πλάγην ἔχοντες ἡλίου πλάγην καὶ ἡλίου πλάγην
 ἡλίου πλάγην ἡλίου πλάγην ἡλίου πλάγην ἡλίου πλάγην

(1) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ φέρει χρόνον τὴν 1 μοχαρρέμ
 1023 (16 Φεβρουαρίου 1614), ἡ δὲ δευτέρα τὴν 30 μοχαρρέμ (12 Μαρ-
 τίου 1614).

δ' οὗτοι οὐκ ἔτυχον προσόδου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐνε-
κα τούτου, ὁ Νασούχ ἐλάλησε πρὸς τὸν Ἰσκανδέρ Πασάν,
ὃς προὔτεινεν ὡς πρεσβευτὰς τὸν κιαγιά αὐτοῦ Ἀχμέτ
καὶ τὸν Γάσπαρδον Γρατιάνην. Οὗτοι ἀπήτησαν τὴν ἐπά-
νοδον τῶν δύο ἀδώρων πρεσβευτῶν, ἐκόμισαν δ' αὐτοὶ
δῶρα. Ὁ Γρατιάνης, τὸ γένος Βέντης ἢ Κροάτης (1),
ὃς ἦν ἄλλοτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάν-
δου τοῦ ἐκ Γραικίου, ὑπερὸν δὲ ἐν τῇ τοῦ ἀντιβασιλέως
τῆς Νεαπόλεως, καὶ ὃς ἔτι πρὸ μικροῦ ἐπεχείρησεν ἵνα
διαπραγματευθῇ τὴν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν εἰρήνην ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει, νῦν δὲ ἀπεστάλη αἰφνής πληρεξούσιος πρε-
σβευτῆς πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ Ἀχμέτ
κιαγιά εἰς Βιένναν, ἔστιν ὁ πρῶτος χριστιανὸς πρεσβευτῆς
τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ πρῶτος πρεσβευτὴς ἦν ὁ ναυκάρχης
Πρίν ἢ ἀφηγηθῶμεν τὴν ἀνανέωσιν τῆς εἰρήνης, ἥτις
ἐγένετο μικρὸν πρὸ τῆς θανατώσεως τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου Νασούχ Πασᾶ καὶ τὰ κατὰ ταύτην, ἐπισκοπήσωμεν ἐν
βραχεὶ ἐπὶ τὰ κατὰ θάλασσαν συμβάντα τῶν τριῶν ἐσχά-
των ἐτῶν, ὧν ἓν ἔχει ἀμεσοῦν ἀναφορὰν πρὸς τὰ αἰτία τῆς
πτώσεως τοῦ Νασούχ Πασᾶ. Αἰ μελιταῖαι καὶ αἱ τοσκα-
νικαὶ γαλέραι ἐμάχοντο πρὸς τοὺς ὀθωμανικοὺς στόλους
νικῶσαι καὶ νικώμεναι. Πέντε μελιταῖαι γαλέραι ὑπὸ τὸν
ταξιάρχην τῆς Προβεγγίας Βακουέραν εὐρούσαι τὸ Να-
βαρῖνον λίαν ἐχυρὸν, ἀπέβησαν παρὰ τὴν Κόρινθον, ἐλα-
φυραγώγησαν τὴν πόλιν, συνέλαβον πεντακοσίους δού-
λους, καὶ ἐπέστειλαν τὸν ναυαρχὴν τῆς Προβεγγίας
(1) Ὁ Γρατιάνης ὑπογράφεται διὰ τουρκικῶν στοιχείων Καρβὰθ,
δύναται δ' ἀναγνωσθῆναι καὶ Κερβὰθ (Κροάτης). ἡ σφραγὶς αὐτοῦ
ἐξεικονίζει πέντε πύργους μετὰ γραμμάτων C. G. D. G. Ἐγεννήθη ἐν Γρα-
τίᾳ καὶ οὐχὶ ἐν Γραικίῳ. Ὁ πρεσβευτῆς Νανὶ λέγει περὶ αὐτοῦ Uomo
tristo scandaloso, nemico dei Veneziani 8 Αὐγούστου 1613.

λους καὶ ἀπήγαγον αὐτοὺς παρόντων πολλῶν χιλιάδων
 ἐθνοφυλάκων ἐν ἀκαρεῖ συνελθόντων. Τῷ ἐπιόντι· ἔτει αἱ 1641
 τοσχανικαὶ γαλέραι ἐποίησαν νέαν ἀπόβασιν εἰς Κῶ, ἐκυ-
 ρίσαν τοῦ τελευταίου ἀντιστάντος πρὸς τὴν ἐπιδρομὴν
 αὐτῶν φρουρίου καὶ ἀπήγαγον χιλίους διακοσίους αἰχμα-
 λώτους. Ὁ νέος καπετὰν Πασᾶς Μωάμεθ ὁ Βυῦς, ὃς ἀπὸ ^{Τουίνω} 1642
 τοῦ μετὰ τῆς ἐπταετοῦς θυγατρὸς τοῦ σουλτάνου γάμου
 ἐκαλεῖτο Μωάμεθ ὁ Γαμβρός, ἀπέπλευσε μετὰ πριῶν καὶ
 τριάκοντα γαλερῶν πρὸς ἀποσώθῃσιν ἐτέρων κατὰ θά-
 λασσαν δεινῶν τοῦ ἔτους τούτου. Τὰ ἐκ τεσσαράκοντα φλω-
 ρεντινῶν κεφαλῶν τρόπατον, ὅπερ κίχλινες πειραταὶ ἱδρυ-
 σαν ἐπὶ τῶν πειγῶν τοῦ Ἀγαλιμάν, ὁ λημένος τῆς Σελευ-
 κίας, προὐκάλεσε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ δουκὸς Κοσμά τῶν
 Μεδίκων κατὰ τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ μέγας δοῦξ ἀνέβη-
 κε τὴν φρόντιδα τῆς ἐκδίκησεως τῷ γαυάρῳ Ἰγχερμί,
 τάξας ὑπ' αὐτὸν ἐξ γαλέρας, ἐξ λόχους πεζικοῦ, ὧν ἦρ-
 χεν ὁ Ἰούλιος Κόμης Μοντάνος, τεσσαράκοντα ἱππότες
 τοῦ ἀγίου Στεφάνου, τάγματος ἱδρυθέντος κατὰ τῶν πει-
 ρατῶν, καὶ πολλοὺς ῥιψοκινδύνους εὐπατριδας Ἰταλοὺς,
 Γάλλους καὶ Ἀγγλοὺς, ἐν αἷς ἦσαν ὁ Πέτρος, τῶν Μεδί-
 κων, ὁ κόμης Κανδάλης καὶ ὁ δοῦξ τοῦ Σπάρκου. Ὁ λι-
 μὴν τῆς Σελευκίας ὁχυροῦται ὑπὸ ὀκτὼ πύργων καὶ κεῖ-
 ται ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος λοφίσκου οὐχὶ πόρρω
 τοῦ ἀκρωτηρίου Λιθανοκαχμπέ (1), ἥτοι γλώσσης πόρ-
 νης, ὅπερ πρότερον ἐκαλεῖτο Ζεφύριον καὶ ἦν ἰσως ἀφιε-
 ρωμένον τῇ λατρείᾳ τῆς Ἀφροδίτης, ὡς καὶ τὸ συνώνυ-
 μον ἐν Κύπρῳ καὶ ἡ ὑπὲρ τὴν Σελεύκειαν κειμένη Ἀφρο-
 διασίας. Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀκρωτηρίου ἐκβάλλει ὁ Κιοκ-
 κιστὸς κόλπος.

(1) Οἱ Ἰταλοὶ ναυτικοὶ καλοῦσι τὴν γλῶσσαν ταύτην *Lingua di Bagascia*. Ὁρὰ καὶ Βωφόρτ, *Καρταγινία*, σ. 245. Ἐν Λονδίῳ, 1817.

Ἰαλεξανδρείας, υἱὸς τοῦ Πιαλέ Πασᾶ, τοῦ πεσόντος κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Ἡ ἐκ τῆς ναυμαχίας ταύτης βλάβη κατέστησεν ἀδύνατον τὴν εἰς Συρίαν ἀπόδρασιν· παρakoλούθημα δ' αὐτῆς ἦν ἡ καθαίρεσις Μωάμεθ τοῦ Γαμβροῦ, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ δευτέρῳ τῷ Ἀρμενίῳ Χαλήλ (1). Τῷ ἐφεξῆς ἔτει οὗτος ἐξέπλευσε μετὰ πέντε καὶ πεσσαράκοντά γαλερῶν, παραπλεύσας δὲ τὴν Μεσσηνίαν ἀπέβη εἰς Μελίτην, ἧς τὰ περίχωρα ἔταμε καὶ ἔκαυσε· διενεοῖτο δὲ ἀποβῆναι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς νήσου παρὰ μοναστήριόν τι, ἀλλ' ἄπέτρεφεν αὐτὸν ὁ βέγης τῆς Ῥόδου Μεμὶ Μετὰ ταῦτα ἀπῆρεκτο εἰς Τρίπολιν τῆς Ἀφρικῆς πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀπειθοῦς Δαὶ Σεφέρ, ὃν ἐκάλεσαν εἰς τὸ πλοῖον. Ὁ Σεφέρ ὑπήκουσεν ἀπερισκέπτως τῇ προσκλήσει αὐτοῦ, ὃ δὲ ἀπῆλθεν αὐτὸν πρὸ τῆς πόλεως τῆς πόλεως, ὃν οἱ κάτοικοι φρονίμως ποιούντες ἐσκέλισαν· ἡ δὲ μευθεῖσα περιουσία αὐτοῦ ἦν ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδων χρυσίων. Ἐπαναπλέων εἰς Ναβαρίνον ὁ Χαλήλ συνέλαβεν ἐχθρὸν πλοῖον φέρον φορτίον χιλιῶν διακοσίων μεδιμῶν σίτου· Ἐν Ἰασάβα πρὸς τὴν νησαῖα γαλέραι ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Χαλήλ, ὃ δὲ Ἀρσιλάν Πασᾶς, ὃς ἐνταῦθα ἐμάχετο πρὸς τοὺς ὀρεινοὺς ἀντάρτας τῆς Μάνης, ἔλαθεν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ πληρώματος τοῦ στόλου. Αἱ ἀλύσεις τῆς δουλείας τόσῳ ἰσχυρῶς ἐπεβλήθησαν αὐτοῖς, ὅσῳ ἐπέτρεπεν ἡ φύσις τοῦ ὄρους καὶ τὰ σπαρτιακὰ φρονήματα τῶν κατοίκων αὐτῆς. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς νίκης ὁ καπετὰν Πατᾶς ἔλαβε παρὰ τοῦ σουλτάνου ξίφος καὶ τιμητήριον ἐσόητα. Κατὰ τὰς πρὸς τοὺς Μανιάτας μάχας ἐπεσεν ἐκ τῶν ἀρίστων θαλασσίων ἀξιω-

16
Ἰουλ.
161429
Ἰουλ.
1614

(1) Βωδιέρ, σ. 762. Γριμπτόνε, σ. 917 καὶ 918. Χατζῆ Κάλφας, ἱστορίαι τῶν ναυμαχιῶν, σ. 226, Summario delle Relaz. ven.

ματικῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ὁ Μερὶ ἀγᾶς, βέγης τοῦ Ταμιάθως, παρὰ τὴν νῆσον, ἧτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ θαλασσομέδοντος Βορράκ (Ὁφιοῦσα), καταναυμαγθέντος ὑπὸ ἐχθρικῶν πλοίων. Ὁ καπετάν Πασᾶς ἔλαβεν ἔτι ἐν

28 Μιτυλήνῃ μέγα σεβὲκ καὶ ἐπανῆλθεν ἕνεκα τοῦ προσεγ-
 Νοεμ. γίζοντος χειμῶνος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν ᾧ δ' οὗ-
 1614 τος περιέπλεε τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, οὐδὲν ὀθω-
 μανικὸν πλοῖον ἦν ἐν τῷ Βύξεινῳ, οἱ δὲ Κοζάκοι κατέλα-
 βον ἑξαπίνης τὴν Σινώπην, πλουσιώτατον καὶ ὀχυρότα-
 τον λιμένα τῆς ἀνατολικῆς Ἀκτῆς, ἔταμον καὶ ἔκαυσαν
 αὐτὴν καὶ ἤγαγον ἄπειρα λάφυρα. Τούτων τὰ πλεῖ-
 14 στα ἀφείλετο αὐτοῖς ὁ Σακσακὶ Ἰβραὴμ Πασᾶς, πεμφθεὶς
 Ὀκτ. ἀμέσως μετὰ ἐξήκοντα καϊκίων πρὸς φυλακὴν τοῦ Βύ-
 4614 ξείνου κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τανάιδος, τῇ βοτθείᾳ τῶν
 ἐπιτεθέντων αὐτοῖς Τατάρων, ἐπεμφθεὶς δὲ εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν τεσσαράκοντα αἰχμαλώτους Κοζάκους. Ἀλλ'
 ἡ αἰσχρὰ ἐρήμωσις τῆς Σινώπης τοσοῦτον μᾶλλον ἐλύ-
 πησε τὸν σουλτάνον, ὅσον ὁ Νασούχ Πασᾶς ἀπέπεμπε
 τοὺς ἐπαλλήλως ἀφικνουμένους θορυβώδεις ἀγγελιαφό-
 ρους περὶ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Κοζάκων καὶ ἀπέκρυπτε τῷ
 σουλτάνῳ τὰς περὶ αὐτῆς ἀγγελίας, ὥς ἔμαθεν, ἴσως ἐξ-
 ωγχωμένης, παρὰ τοῦ μουφτί ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ μεγάλου
 βεζύρου. Πλὴν δὲ τούτου ἐματαιώθη ἡ παρ' ἀμφοτέρας
 τὰς ὁχθὰς τοῦ Ὑπάνεως οἰκοδομὴ δύο φρουρίων πρὸς ἀ-
 πόκρουσιν τῶν ἐκ Μολδαβίας ἐπιδρομῶν τῶν Κοζάκων.

Ἡ ἀπόκρυψις τῆς εἰς Σινώπην ἀποβάσεως τῶν Κοζά-
 κων ἦν μία τῶν αἰτιῶν τῆς καθαιρέσεως τοῦ μεγάλου βεζύ-
 ρου Νασούχ, οὗ ἡ ὑπεροψία, δωροδοκία καὶ ὠμότης ἦδη
 ἀπὸ πολλοῦ παρεσκεύασαν τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ. Υἱὸς
 χριστιανοῦ ἐκ Γιουμουλτζίνας, εἰσῆλθε νεώτατος εἰς τὸν
 γυναικωνίτην ὡς βαλτατζὶ, ἦτοι ξυλοκόπος, ἐξῆλθε δ'

αὐτοῦ ὡς πλάουσας (1) καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐμπέ-
 στου Μωάμεθ ἀγαῖ ἀνεδείχθη ἀλλεπαλλήλως βοιθόδας
 τῆς Σιλης, ἀρχιθαλαμηπόλος, δεύτερος ἱπποστασιάρχης
 καὶ διοικητὴς τοῦ Φουλέκ. Ὁ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ
 Κούρδου Μίρ Σερέφ γάμος παρέσχεν αὐτῷ τοσοῦτον
 πλοῦτον καὶ ποσάτην δύναμιν, ὥστε αὐτὸς ὁ Μουράτ
 Πασᾶς ὁ Φρεαταρόκτης ἠναγκάσθη φρεῖσασθαι τῆς ζωῆς
 αὐτοῦ, καὶ περ ἀρνηθέντος αὐτῷ ὑπακοῇν καὶ προτεί-
 ναντος τῷ σουλτάνῳ ἐξωνῆσαι τὴν μεγάλην βεζυρίαν
 ἀντὶ τετρακισμυρίων δουκάτων, ὡς εἴρηται ἥδη. Ἀλλ'
 ἀφότου ὁ Νασούχ ἀνεδείχθη μέγας βεζύρης καὶ ἐγένετο
 γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τῇ τριετείᾳ αὐτοῦ θυγατρὶ ἡ
 φιλοδοξία καὶ ἡ βριαύτης αὐτοῦ ἦσαν ἀτεράμειστοι. Ὁ
 σις καὶ πόρρωθεν ἴστατο ἐμποδῶν αὐτῷ, ἐλλοχεῖ τὴν ἐκ-
 δίκησιν αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ὁ μουφτι, ὁ κιζλάραγας καὶ ὁ δι-
 δάσκαλος τοῦ σουλτάνου, τρεῖς δυνατοὶ ἐχθροὶ, οἵτινες
 συνηθέστατοι ὄντες τῷ σουλτάνῳ παρεῖσηγον αὐτῷ τὴν
 οὐχὶ ἀνυπόστατον ὑποψίαν, ὅτι ἡ φιλοδοξία τοῦ Νασούχ
 ἀπέβλεπε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον. Αἱ ἰδίαι αὐτοῦ ἀρεταὶ
 ἐτύφλωτον τὸ πλῆθος. Ἦν καλὸς καὶ μέγας τὸ εἶδος,
 ἀνδρείος καὶ εὐγλωττός, οὐδέποτε δὲ δυσάρεστος λέγων
 ἢ πράττων, ἀλλὰ σύναμα ὀργίλος καὶ ὀριμὺς, ὅπως ἀδύ-
 νατος πρὸς μελιχίον συμπεριφορὰν καὶ κολακευτικὸς
 λόγους, πάντοτε τὴν ταπείνωσιν τῶν ἄλλων βεζυρίων
 διανοοῦμενος. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἦν αὐτῷ οὐδὲν, χρυ-
 σὸς ὅμως καὶ πλοῦτος ἡδιστα (2). Ἀντὶ τοῦ ἐξα-

(1) Κατὰ τὸν Βιοδιέρ καὶ Γριμστένε ἦν υἱὸς Ἑλλήνος ἱερέως· ἀλλ' ὁ
 Ναιμά, σ. 283, ποιούμενος λόγον περὶ τῆς πρὸς τὸν Μουράτ Πασᾶν ἀναι-
 σχυντίας αὐτοῦ λέγει ῥητῶς, ὅτι ἦν Ἀλβανὸς τὸ γένος.

(2) Ναιμά, σ. 302. « Ἀπέκτεινε τοὺς ἀνθρώπους εὐχερέστατα, ὥς ἀπο-
 πνίγονται αἱ ὀρνίθες ἢ θραύονται αἱ ὕελοι. »

φανίσαι τὰ λείψανα τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἀσίας, ἐπώλησε πρὸς τοὺς ἀγάδες αὐτῶν τὰ ἀξιώματα τῶν φορολόγων, τῶν ἀνακριτῶν καὶ τῶν χωρογράφων καὶ μετέβαλλε τὰ ἀξιώματα τόσον συχνά, ὥστε τινὰ αὐτῶν ἐπὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ βεζυρίας καὶ δεκάκις ἀπένειμε (1). Ὅτε ἐμελλε βοηθήσῃ τῷ Μουράτ Πασᾷ κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, ἐπολιόρκησε τὸ φρούριον τῆς κουρδικῆς φυλῆς Ἀσχτι, ὑποτάξας δ' αὐτὸ ἀπέπειξε διὰ καπνοῦ τρισχιλίους ἢ τετρακισχιλίους κατοίκους, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἐγκεκλεισμένους ἐν ὑπογείῳ. Ὅτε ἐθανάτωσε τὸν πεμφθέντα εἰς Ἀσίαν ὡς νισαντζὶ Χιζρ Ἐφένδην, εἶπε τοῖς λυπουμένοις ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ αὐτοῦ, οἵτινες ἐμνημόνευσαν τῶν προτέρων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν. « Ἀπὸ ἡλλάξα αὐτὸν τῶν βασιάνων τοῦ κόσμου τούτου καὶ παρέσχον αὐτῷ τὸν παράδεισον, ὅθεν οὐδαμῶς αἰτήσεται ἐκδίκησιν (2). Οἱ κόλακες καὶ οἱ ἀστρομάντιες ὑπέβαλπον αὐτῷ τὴν μαρίαν, ὅτι ἐγεννήθη ἵνα ἄρχῃ. Ὅτε μετὰ τὴν εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναγόρευσιν ἡρνήθη ἐξ ὑπεροφίας ἵνα ἐπισκέψῃται τὸν μουφτί, ὡς εἰθιστο ἐν τοιαύτῃ εὐκαιρίᾳ, ὃ δὲ σουλτάνος ἐκέλευσεν αὐτὸν ἵνα ἀκολουθήσῃ τοῖς καθιστώσιν ἐθιμοῖς, ἐκάλυψε τὴν κεφαλὴν διὰ στενοτάτης κυρδασίας καὶ ἐπορεύθη ἐν ἐξακώπῳ λέμβῳ εἰς τὴν παρὰ τὸν Βόσπορον ἀγροτικὴν οἰκίαν τοῦ μουφτί· ἀπέβη τοῦ πλοίου, προσηγόρευσε τὸν μουφτί ἐλθόντα πρὸς ὑποδοχὴν αὐτοῦ, ἐστράφη παραυτὰ καὶ ἀπέπλευσε. Τρεῖς ἀνῆνεγκε πρὸς τὸν σουλτάνον περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ θανατῶσαι τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, γαμβρὸν τοῦ Μουράτ, πρῶτον κυβερνήτην τῆς Βούδης καὶ πληρεξούσιον τῆς ἐν Σιλβατορὸν εἰρήνης,

(1) Σαπέντζας, φ. 33.

(2) Ὁ Ναϊμά λέγει, ὅτι ἡγνῶει βλῶς τὰ παραγγέλματα τοῦ Θεοῦ.

ἀλλ' ὁ Ἀχμέτ ἔσωσεν αὐτὸν κελεύσας δι' ἀξιωματικοῦ τῶν βοσταντζίδων ἵνα ἀπέλθῃ παραχρῆμα εἰς Βιζύον ὡς σαντζάκ. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἀδριανουπόλει διαμονὴν τῆς αὐλῆς, περιστάσεις τινες ἐξώργισαν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Νασούχ τὸν σουλτάνον. Οὗτος εἶδεν ἐν θήρᾳ μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως, ὅτι ὀπίσω τῶν θάμνων ἰέραξ τις ἀνέπτατο καὶ ἡμισυθήτει πρὸς τὸν ἑαυτοῦ τὸ θήραμα. «Τίς ἐστὶν ὁ ἀναίσχυντος, ἐκράυγασεν, ὁ ἀποστερῶν με τοῦ ἐμοῦ θηράματος;» Εἵτα ἐλάσας πρὸς τὸν τόπον, ἔνθα ἀνέπτη ὁ ἰέραξ, εἶδεν ὁμάδα Κιρκασῶν ἱππέων, παντελῶς ἄγνωστον αὐτῷ· ἦσαν δ' οὗτοι ἡ ἀκολουθία τοῦ Μωάμεθ Γιράϊ, ἀδελφοῦ τοῦ χάνη τῶν Τατάρων, ὃν ὁ Νασούχ ἐκάλεσεν εἰς Ἀδριανούπολιν πρὸς θήραν, ἐλπίζων, ὅτι εὐρήσει εὐκαιρίαν ἀναδείξαι αὐτὸν χάνην. Ὁ Μωάμεθ ἠτιολόγησε μὲν τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπὶ θήραν προσκλήσεως τοῦ Νασούχ, ἀλλ' οἱ ἐμπιστοὶ τοῦ σουλτάνου κατηγόρησαν αὐτοῦ, ὅτι ὁ Νασούχ ἐκάλεσε τὸν ἡγεμονόπαιδα Τάταρον, ἀπόγονον τοῦ Τζεγγισχάν, ἵνα ἀναδείξῃ αὐτὸν βασιλέα τῶν Ὀθωμανῶν. Τὸ ἄμεσον παρακολούθημα τῶν δολοπλοκιῶν τούτων ἦν ἡ ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις κάθειρξις τοῦ Μωάμεθ Γιράϊ, ὁ δὲ ἐν Κιλίᾳ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐσώθη ἀπὸ τῆς αὐτῆς τύχης φυγών. Μετὰ τινα χρόνον Παρασκευῇ τινι, ὅτε ὁ σουλτάνος ἦν ἐν τῷ τεμένει χάριν τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος προσευχῆς, παρέττη ἐμίρης τις, οὗ τὴν γυναῖκα ἠθέλησεν ἀποπλανῆσαι ἀγὰς τις τοῦ Νασούχ καταλύων παρ' αὐτῷ, ρίψας δὲ χαμαὶ τὴν πρασίνην κυρ-
 βασίαν παρούσης πάσης τῆς ὀμηγύρεως ἐκράυγασε· «Πα-
 δισάχ μου, Παδισάχ τῶν Ὀθωμανῶν! τί δηλοῖ ἡ τυραν-
 νία αὕτη ἵνα ὄχλος Κούρδων καὶ Τούρκων, ἔχοντες τὸ δι-
 καίωμα τοῦ προσέρχεσθαι πρὸς σέ καταχρῶνται τῷ ὀνό-
 ματι τῶν Χερουβὶμ ὡς δαίμονες;»

Ὁ σουλτάνος κατελυπήθη ἐπὶ τῷ σκανδάλῳ τούτῳ. Μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τοῦ Ἀχμέτ συνορῶν ὁ Νασούχ, ὅτι ἔνεκα τῶν δολοφραγιῶν τοῦ μουφτί καὶ τοῦ χότζα, ἠύξανε καθ' ἑκάστην ἡ ψυχρότης τοῦ σουλτάνου, ἐβουλεύθη καὶ τὴν θανάτωσιν τῶν δύο τούτων ἐχθρῶν· ἀλλ' ὅπως διαφύγῃ τὴν ἐκ τοῦ διπλοῦ τούτου φόνου ὀργὴν τοῦ σουλτάνου, ἔταξε διὰ τοῦ κιαγιά Βεχράμ ἐν πᾶσι τοῖς σταθμοῖς μέχρι τῆς Ἀλβανίας πεντήκοντα ἵππους ἵνα ἀμελλητί φύγῃ εὐθὺς ὡς ἡ ἐκδίκησις αὐτοῦ ἐκρεννυτο διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μουφτί καὶ τοῦ χότζα. Ὁ Βεχράμ ἐδήλωσε τῷ σουλτάνῳ τὸν σκοπὸν τοῦ Νασούχ, οὗ ὁ θάνατος ἔκτοτε ἐκρίθη. Ὁ μέγας βεζύρης ἐποίησάτο τὸ τελευταῖον ἀπόπειραν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς παντοδυναμίας αὐτοῦ καὶ εἶπεν ἀπροκαλύπτως τῷ σουλτάνῳ: «Ἡ δ', τι λέγω ἐκτελεῖται, ἡ δὲ ὑμετέρα Μεγαλειότης περὶ τὰς ἐμοὺς λόγους, ἢ ἀποχωρῶ ἀπὸ τῆς μεγάλῃς βεζυρίας· ἄλλος τῶν σῶν δούλων λαβέτω τὴν σφραγίδα, ἐγὼ δὲ πίνω φάρμακον». Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐξοργισθεὶς ὁ σουλτάνος, ἀπέβαλε τὴν μακροθυμίαν καὶ εἶπεν αὐτῷ μετ' ὀργῆς: «Προδότα, ἐστὶν οὖν ἀληθές, ὅτι σὺ ὁ δούς φάρμακον τῷ Μουράτ Πασᾷ! 17 Ἐχ' ἀπρέμας. Τῇ ἐπιούσῃ Παρασκευῇ ὁ μέγας βεζύρης, 1614 ὃς ἐμελλε προτέμψειν τὸν σουλτάνον εἰς τὸ τέμενος, προῦφασίσθη, ὅτι ἔνεκα νοσήματος οὐκ ἐδύνατο ἐκπληρῶσαι τὸ καθήκον τοῦτο. Ὁ βασταντζιβασης, πορευθεὶς πρὸς τὸν Νασούχ μετὰ ἑκατὸν βασταντζίδων ἵνα μάθῃ δῆθεν περὶ τῆς ὑγιείας αὐτοῦ, κατέσφαξεν αὐτόν (1).

(1) Μουρατζὴ δ' Ὁσσον, Πίναξ τῆς θωμανικῆς αὐτοκρατορίας, σ. 408. Μεζαρά, Β, σ. 186—196. Λα Μοτραί, Νοῦμα, σ. 303. Πετσεβί, σ. 284. Φεζλικέ, σ. 498. Ὁσμανζαδὲ Ἐφένδης, Βιογραφίαι τῶν βεζυρῶν.

Ὁ θάνατος τοῦ Νασούχ ανεξωγόνησε, κατὰ τὸν
 ἱστοριογράφον τῆς αὐτοκρατορίας, τὴν οἰκουμένην τοῦ-
 λάχιστον ὁ ἄμετρος αὐτοῦ πλοῦτος, ἐν ᾧ ὁλόκληροι
 μέδιμνοι μαργαριτῶν ἦσαν, ανεξωγόνησε τὸν ἐξαντλη-
 θέντα τοῦ σουλτάνου. Ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον δουκᾶτων
 καὶ τοσαῦτα τάλληρα, χίλια καὶ ὀκτωκαίδεκα ξίφη ἐπὴρ-
 γυρωμένα καὶ ἐπικεχυρωμένα καὶ λιθοκόλλητα, ὧν ἐν
 μόνον κατακεκοσμημένον ἀδάμασιν ἦν ἄξιόν εἰς πεντα-
 κισμύρια δουκᾶτα ἀποθῆκαι πλήρεις περσικῶν καὶ αἰ-
 γυπτιακῶν ταπήτων ἐκ σιρικῶν, θαμασκηνῶν καὶ χρυ-
 σῶν ὑφασμάτων καὶ ἐξαμίτων, χίλιοι ἑκατὸν ἵπποι, ἐν
 οἷς τετρακόσαιο θήλειαι ἀραβικαί, τεσσαράκοντα ζεύγη
 πλατέων ὀλοχρύσων ἀναβολέων, ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες
 καμήλων, τετρακισχίλια ὑποζύγια, ἑξακισχίλιοι βόες,
 πεντακόσαιο χιλιάδες προβάτων, ταῦτα πάντα ἦσαν ὁ
 καρπὸς τῆς ληστείας καὶ τῶν εἰσπράξεων αὐτοῦ, ὁ νῦν
 κατὰ τὸ πλεῖστον εἰσρεύσας εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. Τὸ
 ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου ἀνετέθη τῷ γαμβρῷ τοῦ
 Ἀχμέτ Μωάμεθ Πασᾶ· ὁ δὲ ἐγκατέστησε παραχρῆμα
 τὸν Ἀλῆ Πασαζαδὲ ἐν τῇ διοικήσει τῆς Βούδης, ἀνη-
 γόρευσε δὲ εἰς τὸ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰουσοῦφ χηρεῦ-
 σαν ἀξίωμα βεζύρου τοῦ διεθνίου τὸν Καλενδέρ Πασᾶν.
 Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ μουφτί Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Σααδεδ-
 δίν, ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐκ τοῦ λοιμοῦ καὶ ἐπάφη ἐν τῷ
 Ἐγιοῦπ παρὰ τῷ αὐτοῦ πατρὶ (1). Οὗτος ἐμπειρότατος Ἰουνίου

71
 1107

30

1615

Ὁ Ὀκτάβιος Σαπιένζας, ὃν τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει, μνημονεύει ὡς
 ἀφορμὴν τῆς πτώσεως τοῦ Νασούχ ἐπιστολογραφεῖν προδοτικὴν πρὸς τὴν
 Περσίαν, ἀνακαλυφθεῖσαν ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ Κιγαλαζαδὲ, ἀδελφῆς τοῦ
 σουλτάνου, φ. 36. Ὅρα καὶ Γρίμστονε. Ταῦτα μὴ ἰσορροῦμένα ὑπὸ τῶν Ὁθω-
 μανῶν ἱστοριογράφων μνημονεύει ἡ βενετικὴ ἔκθεσις, Μαῖον μ.η. 1615.

(1) Summ. del. Rel. ven.

ὧν τῶν γλωσσῶν τῶν πάντως ἀναγκαίων τοῖς λογίοις
 Ὀθωμανοῖς, τουτέστι τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ τουρ-
 κικῆς, κατέλιπεν ἐν ἐκάστη αὐτῶν συγγράμματα περὶ αὐ-
 τῆς καὶ ἔμμετρα, ὡς καὶ συλλογὴν παραδειγμάτων ἐπισο-
 λικοῦ χαρακτῆρος, παράφρασιν τῆς Βόρδας, τουτέ-
 στιν ὕμνου τοῦ Βουσαερί εἰς τὸν Μωάμεθ, καὶ ἀρχὴν
 συνεχείας τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συγγραφείσης ἱστο-
 ρίας τῆς αὐτοκρατορίας, τουτέστι τοῦ Στέμματος
 τῶν Ἰσσοροϊῶν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μωάμεθ Ἐσαάδ,
 μουσουλμάνος αὐστηρὸς καὶ δυσμενὴς τοῖς χριστιανοῖς,
 ἀφίκετο ἀκριβῶς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὅτε ἐπὶ τῆς πλατείας
 τοῦ Βέλους ἐτελείτο τῇ πᾶνδημοῦ λιτανεία κατὰ τοῦ λοι-
 μοῦ, ἐτέλεσε δὲ παράχρημα αὐτὴν ὡς μουφτί ἀντὶ τοῦ
 τελευτήσαντος ἀδελφοῦ, ὅς, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τῇ
 Παράσκευῃ ἐξεδίδω συνήθως ἐν τῷ τεμένει τῆς ἁγίας
 Σοφίας φετιβάδας. Ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ παρηγ-
 γέλθη ἐκστρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Περσίαν. Ὁ δὲ Πέρσης
 πρὸς βεντῆς Καζιγάν, ὃν ὁ Νασούχ ἤγα-
 γεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐπέμφθη μετὰ τοῦ τζαούση
 Ἰντζιλί (τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἢ κομιστοῦ ἀγαθῶν ἐγγε-
 λιῶν) ὡς κομιστῆς τῆς εἰρήνης εἰς Περσίαν, ἀλλ' ὅμως
 ὁ διωμολόγημένος ἐπήσιος ἐκ μετὰ ξηρὸς φόρος ὑατέραι
 ἀπὸ δύο ἐτῶν. Προσέτι ὁ σάγης Ἀββάς ἐστράτευσεν
 ἐπὶ τὴν Γεωργίαν, ἥς ὁ νόμιμος ἡγεμὼν Λουαρσάβ ἐπέλε-
 σε τὸν βίον πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ τῶν Ἑπτὰ
 Πύργων (1). Ὁ Ἀββάς ἤγγειλε τῇ Πύλῃ τὴν ἐκστρα-
 τεῖαν ταύτην δι' ἰδίων ἐπιστελῶν μικρὸν πρὸ τῆς θανα-
 τώσεως τοῦ Νασούχ (2). Πάντα ταῦτα ἐκρίναν τὸν πρὸς

(1) Summario. Ἰανουαρίῳ μηνὶ 1614.

(2) Ὁρα τὴν Συλλογὴν τοῦ βεῖς Ἐφένδη Σαρὶ Ἀβδουλλάχ.

τὴν Περσίαν πόλεμον. Ἀπῆλθεν οὖν τῆς Χρυσουπόλεως ὁ μέγας βεζύρης τῇ 22 Μαΐου, ἀφίκετο δὲ μόλις εἰς 1616 Χαλεπίον λήγοντος Αὐγούστου. Ὁ ἀστρονόμος τοῦ τεμένους τοῦ σουλτάνου Σελίμ Δερβίς Ταλίβ Ἐφέντης ἐκάνονισε τὴν πορείαν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὰ σημεῖα τῶν ἀστέρων, ἔδοξε δὲ ἵνα τῷ ἔτει τούτῳ μὴδὲν γένηται. Μετὰ ταῦτα ὁ στρατός κατέλαβε τὰ χειμάδια ἐν Μαρασίῳ, ἐν Μελιτινῇ, ἐν Σεβαστείᾳ καὶ ἐν Καραμανίᾳ, ὁ δὲ μέγας βεζύρης διεχείμασεν ἐν Χαλεπίῳ. Ὁ Μωάμεθ ἐπεμψεν ὡς καίμακάμην τὸν Ἐτμεκτζιζαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐν τῷ μεταξύ ἀφίκοντο ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς Κασίμ καὶ ὁ Ἰντζιλλί Τζαούσης (1)· ἀλλὰ δεδογμένου ὄντος πρὸ πολλοῦ τοῦ πολέμου, ὁ Κασίμ οὐκ ἔπυχε, συνεντεύξεως, ἀλλ' ἐφυλακίσθη ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ. Μηνὶ δ' Ἀπριλίῳ τοῦ ἐπιόντος 1616 ἔαρος ὁ στρατός ἀπῆλθε τοῦ Χαλεπίου, διαβάς δὲ τὰς ἄλπεις τοῦ Γιοκσούν καὶ ἀφικθεὶς εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀκσάρ, ἠνώθη μετὰ τοῦ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης Δαούτ Πασᾶ. Ὁ διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ Διλαβέρ Πασᾶς καὶ ὁ τοῦ Βάν Τεκελί Μωάμεθ Πασᾶς παρηγγέλθησαν στρατεῦσαι ἐπὶ τὸ Ἐριβάν, ὁ δὲ Σιδιχάν, ὁ ἐμίρης τῶν Κούρδων, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ Νεχαβέντ. Τὸ Κάρς πορθηθὲν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀνωκοδομήθη καὶ ὠκίσθη πάλιν ὑπὸ νέων ἀποίκων. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἐριβάν ὁ Τεκελί Μωάμεθ Πασᾶς ἠρίστευσεν ἐν μάχῃ πρὸς τέσσαρας χάνας καὶ ἐπεμψε πρὸς τὸν πολιορκοῦντα τὸ Ναχτζιβάν μέγαν βεζύρην χιλίας κεφαλὰς καὶ πεντήκοντα αἰχμαλώτους. Μετὰ τεσσάρων καὶ τσσαράκοντα ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ ἐγκαρτέρησιν καὶ

(1) Summario. Αὐγούστου μηνί, 1615.

(1) Summario. Αὐγούστου μηνί, 1615.

ὅτε οἱ Ὀθωμανοὶ παρσκευάζοντο ἀποχωρῆσαι, τὸ Ναχ-
 τζιβάν προσεχώρησεν εἰς ὁμολογίαν ἐπὶ τῇ ἀποκατα-
 στάσει τῆς πρὸς τὸν Νασοῦχ διομολογηθείσης εἰρήνης,
 ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τῷ ἡμίσει τοῦ ἐνιαυσίου φόρου τῶν
 διομολογηθέντων φορτίων μετάξῃς. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι
 τὸ φρούριον ἀναγκαίως ἐκπολιορκηθήσεται, ὁ στρατὸς
 κατηνάλωσε τὰ ἐφόδια, οὕτω δ' ἐγένετο τοσαύτη σπα-
 νοσιτία, ὥστε ἠναγκάσθη ἀποχωρῆσαι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ
 ὥρα τοῦ χειμῶνος ἦν βαθεῖα, πολλοὶ στρατιῶται ἀπέ-
 θανον ἐκ τοῦ ψύχους κατὰ τὴν διάβασιν τῶν Ἀλπεων
 τοῦ Σογανλὸς Χαίλασι. Ἡ κακὴ ἐκβάσις τῆς ἐκστρα-
 τείας ταύτης, καθ' ἣν οὐδὲ τὸ Ἐριβάν ἀνεκτίσαντο οἱ
 Ὀθωμανοί, ἀνέμνησε τὸ κατ' ἀρχὰς ὄνομα τοῦ γαμβροῦ
 μεγάλου βεζύρου, ἦτοι Μωάμεθ τοῦ Βοός, καὶ ἐπὶ ἤνεγκε
 τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν αὐτοῦ (ΙΓ). Ὁ καίμα-
 κάμης Ἐτμεκτζιζαδὲ οὐδόλως ἀμφέβαλλεν, ὅτι ἔσεται
 διάδοχος. Τῇ ἡμέρᾳ δέ, καθ' ἣν ἡ ἀναγόμενσις τοῦ νέου
 μεγάλου βεζύρου ἐμελλε δηλωθῆσεσθαι τοῖς συνηγμέ-
 νοις βεζύροις καὶ οὐλεμάδες, ὁ μουφτι ἐπορεύθη πρὸς
 τὸν σουλτάνον· ὁ δὲ ἠρώτησεν αὐτὸν τίνι δοθήσεται τὸ
 ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου. «Κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν
 τάξιν, ἀπεκρίνατο ὁ μουφτι, ἡ μεγάλη βεζυρία καθήκει
 τῷ Ἐτμεκτζιζαδῇ. — Ἔστι μὲν καίμακάμης, εἶπεν ὁ
 σουλτάνος, ἀλλ' ἐνίοτε κατέλαβον αὐτὸν ἐπ' αὐτοφώ-
 ρῳ ψευδόμενον, τῷ δὲ μεγάλῳ βεζύρῳ ἀπρεπὲς ψεύδε-
 σθαι. — Τῶνόν τι, ὑπέλαβεν ὁ μουφτι, ψεύστης ἐστι καὶ
 προσέτι τυραννικός». Προὔτεινεν οὖν τότε τῷ σουλτάνῳ
 τὸν καπετὰν Πασᾶν Καλήλ, ὁ δὲ σουλτάνος ἐνέκρινεν
 αὐτόν. Ἐξεληθόντος τοῦ μουφτι εἰσέρχεται ὁ καίμακά-
 μης, ὁ δὲ σουλτάνος ἠρώτησεν αὐτὸν περὶ τῆς αὐτῆς
 ὑποθέσεως. «Ἐὰν ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης προστάσῃ,

ἀπεκρίνατο ὁ φιλόδοξος, θύσω τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωὴν μου τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰψηλότητός σου». Τοῦ δὲ σουλτάνου μηδὲν ἀποκριναμένου, ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ ἐνόμισε τὴν σιγὴν ταύτην ὡς σιωπηρὰν ὑπόσχεσιν τῇ εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν ἀναγορεύσει αὐτοῦ καὶ ἐπανήλθεν οἴκαδε μετὰ τῆς πεποιθήσεως ταύτης. Ἄλλ' ὁ σουλτάνος ἔπεμψε τὴν σφραγίδα πρὸς τὸν Χαλήλ Πασᾶν, τζαούσης δέ τις ἀπῆλθεν ἐκ προσάγματος τούτου καλέσαι τὸν ρεῖς Ἐφένδην Ἰαζιτζιζαδὲ (υἱὸν τοῦ γραμματέως) ἀριστῶντα παρὰ τῷ καϊμακάμῃ. «Ὁ μέγας βεζύρης καλεῖ ὑμᾶς, εἶπεν ὁ τζαούσης τῷ ρεῖς Ἐφένδῃ.—Ὁ μέγας βεζύρης ἐστὶν ἐνταῦθα, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰαζιτζιζαδὲ, δεικνύων τὸν καϊμακάμην. Τοσοῦτον βεβαίαν ἐνόμιζαν ἀμφοτέροι τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ καϊμακάμῃ! Ὁ Χαλήλ Πασᾶς ἐστὶ μέγας βεζύρης», ὑπέλαβεν ὁ τζαούσης· οὕτω δὲ τὸν Ἐτμεκτζιζαδὲ καὶ τὸν Ἰαζιτζιζαδὲ ἐξήγαγε τῆς ἀπάτης καταλυπήσας αὐτοὺς. Χαλήλ ὁ Ἀρμένιος κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς διοικήσεως οὐδενὸς ἠμέλησε πρὸς ταπεινώσιν τοῦ Ἐτμεκτζιζαδὲ, ἠκροάσατο δὲ πασῶν τῶν κατ' αὐτοῦ μομφῶν περὶ τοῦ δεκασμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν αἰτήσεων τῶν δανειστῶν αὐτοῦ. Ὁ Ἐτμεκτζιζαδὲ ἤλπιζε τοῦλάχιστον διοικήσειν αὐθις τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς καϊμακάμης μετὰ τὴν εἰς Περσίαν ἐκστρατείαν τοῦ μεγάλου βεζύρου· ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης ἐξέπεσε· διότι ἐκλήθη παχύτατα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Σοφὴ Σινάν.

Πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τι πρὸς τὴν Περσίαν, ὁ Χαλήλ διανοήθη εἰρηνεύσαι τὴν Μολδαβίαν καὶ ἐξελάσαι τοὺς Κοζάκους ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Ὁ Σαμουήλ Κορέσκης καὶ ὁ Μιχαήλ Βισνιεθέτσκης, συνάψαντες συγγένειαν πρὸς τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς

Μολδαβίας Ἱερεμίου Μογίλα, ἐξήλασαν μετὰ στρατοῦ Κοζάκων τὸν βοϊδόδακ Στέφανον Θόμζαν, τὸν ἐγκαθιδρυθέντα ὑπὸ τῆς Πύλης, τὸν δὲ Ἰβραὶμ Πασᾶν τὸν Μέθυσον, κιαγιά τοῦ σαντζάκ τῆς Σιλίστρας, τὸν πεμφθέντα ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Βενδέρ καὶ Ἀκκερμάν, ἐνίκησαν. Τὸ διβάνιον ἐπεμφεν εἰς Μολδαβίαν τὸν Ἰσκενδέρ Πασᾶν, ἔσχατον διοικητὴν τοῦ Ἐρλάου, μετὰ τῶν στρατευμάτων τῆς Βοσνίας, Συρμίας, Σεμένδρας, Ἀλατζαϊσάρ, Βουλτζετερὶν καὶ Σιλίστρας, μετ' ὧν ἐνίκησε τοὺς Μολδαβοὺς καὶ Κοζάκους. Ἡ Δόμινα, τουτέστιν ἡ χήρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας, μετὰ τῶν υἱῶν καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, γυναικὸς τοῦ Κορέσκη, καὶ αὐτὸς οὗτος ἡχμαλωτίσθησαν (1) καὶ ἐπέμφθησαν μετὰ πεντακοσίων ἀλυσιδέτων Κοζάκων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα πρὸ πολλοῦ οὐκ ἐπανηγυρίσθη τοιοῦτος θρίαμβος (2). Ὁ Στέφανος Θόμζας ἀποκατεστη εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαβίας. Ἡ θυγάτηρ τῆς Δομινᾶς, ἡ εὐειδὴς γυνὴ τοῦ Κορέσκη, ἐγένετο ἀφανὴς καθ' ὁδόν, ἀνευρέθη δὲ μόλις μετὰ πέντε χρόνον διὰ λυτρῶν τρισμυρίων ταλλήρων. Ταύτην ἐγκύον ἐποίησε Τάταρος τις, μετ' οὗ πολὺ δὲ ἔτεκε δύο δίδυμα θυγάτρια, οὕσα οὕτως ἐπὶ πολὺ ὑπόθεσις τουρκικῶν σκωμμάτων. Ὁ Ἰσκενδέρ Πασᾶς, λαβὼν ἐπικουρίαν μολδαβικῶν, βλαχικῶν καὶ τρανσυλθανικῶν στρατευμάτων, παρηγγέλθη στρατεῦσαι αὐθις ἐπὶ τοὺς Κοζάκους. Ἡ Πύλη ἐβεβαίωσε τὸν Πολωνὸν πρεσβευτὴν, ὅτι ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐστράτευεν οὐχὶ ἐπὶ τὴν Πολωνίαν,

(1) Summario.

(2) Ναῖμα, σ. 315. Ὀκτωβρίῳ μηνὶ 1616.

(3) Ναῖμα, σ. 315. Ἐγγελλος, ἱστορία τῆς Μολδαβίας, σ. 255.

ἀλλὰ μόνον ἐπὶ τοὺς Κοζάκους τοὺς λυμαινομένους κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπαύστως τὰ ὅρια τοῦ κράτους καὶ τὴν ναυτιλίαν (1). Οἱ Κοζάκοι τῆς Μαιώτιδος, οἵτινες συνέλαβον ἐν τῷ Εὐξείνῳ τουρκικά τινα πλοῖα, ἦσαν μὲν ὑπῆκοοι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' ὁ Ῥώσσοις πρεσβευτῆς, ἐλθὼν νῦν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ δώρων αἰτήσων ἵνα ἡ Πύλη περιορίσῃ τοὺς Τατάρους ἐν τῇ Ἀσίᾳ (2), ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Πύλης μετὰ μεγίστων τιμῶν, κατὰ μὲν τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου δι' αὐτοκρατορικῆς γαλέρας, ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει διὰ τοῦ τζαούσθας καὶ τοῦ ἀγὰ τῶν σπαῖδων. Τὰ δῶρα αὐτοῦ ἦσαν διφθέραι ποντικοῦ μυδός, τέσσαρες ἱέρακες καὶ ἐξήκοντα ὀδόντες μεγάλων ἰχθύων. Ὁ σουλτάνος ἐν ἐπιστολῇ πεμφθείσῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας διὰ τοῦ Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ Κοσάνσκη ἀνήγγελλεν αὐτῷ, ὅτι ἐπέστειλε τῷ γάνη τῶν Τατάρων Τζαγιθέγγη τὰ δέοντα περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων, ἀλλὰ σῦναμα ἐμέμφετο τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Κοζάκων (3). Τῷ ἐξῆς ἔτει ἀμφοτέρωι οἱ στρατοὶ ἴσταντο παρατεταγμένοι εἰς μάχην, ὁ μὲν ὀθωμανικὸς ὑπὸ τὸν Ἰσκενδὲρ Πασᾶν κατέναντι τοῦ ἐκ πασσάλων ὀχυρώματος Πουδίλα παρὰ τὸν Βορυσθένη, ὁ δὲ πολωνικὸς ὑπὸ τὸν Πολωνὸν ἀρχιστράτηγον Στανίσλαον Ζολκιέβσκη. Γενικὴ μάχη κατέστη ἀναπόφευκτος, ὅτε ἡ

Αὔγ.
μηνί
1616

(1) Summario del. Rel. ven.

(2) Αὐτόθι, 6 Αὐγούστου, 1616.

(3) Lett. del Gran Vesir al Re di Polonia in risposta a quella ricevuta per l' Ambasciatore Gregorio Cochazk ultimo Ssafer 1026 (28 Μαρτίου 1617). Εὑρηται ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχαίοις πιστωτικὸν γράμμα δοθὲν ὑπὸ Σιγισμούνδου τοῦ Γ' τῷ ἀντιπρέσβει Ἀνδρέᾳ τῇ 19 Μαρτίου 1614.

27 περιβόητος συνθήκη τῆς Βούσσης ἀποκατέστησε τὴν
 Σεπτ. 1617 εἰρήνην. Ἡ συνθήκη αὕτη ἀπέπεσε τοῖς μὲν Κοζάκοις δια-
 βαίνειν τὸν Ὁκσακόβ (Βορυσθένη), τοῖς δὲ Πολωνοῖς
 ἀναμίγνυσθαι τὸν τεῦθεν εἰς τὰ μολδαβικά, βλαχικά
 καὶ τρανσιλβανικά, τοῖς δὲ Τατάροις διαταράσσειν τὴν
 Πολωνίαν. Τὸ ἔγγραφο συνετάχθη τουρκιστὶ καὶ πο-
 λωνιστὶ. Τὸ πολωνικὸν ἔφερε τὴν σφραγίδα τοῦ Ἐπιμά-
 νου καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ Πολω-
 νῶν μεγιστάνων. Ὁ Ἰσχενδέρ Πασᾶς ἀπῆλθε τῶν ὁρίων
 σὺν τῷ στρατῷ. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Κοζάκοι καὶ οἱ Πέρσαι ἐν
 Γεωργίᾳ διετάρασσον τὰ εὐρωπαϊκὰ καὶ ἀσιατικὰ ὅρια
 τοῦ κράτους, ἅπαντες οἱ ἐν Πέρσῃ χριστιανοὶ πρέσβεις
 ἠνωχλοῦντο κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἤσσαν ὑπὸ τῶν Ἰησουί-
 τῶν καὶ Αἰθίοπος τινός, δικαστοῦ τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ Ἰη-
 σουῖται, κητήσάμενοι πᾶν τοποτηρητὴν τοῦ Πατριάρχου
 καὶ πείσαντες αὐτὸν ἐπιστεῖλαι ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ
 τῆς Νεαπόλεως καὶ τῷ Πάπα, καθείρχθησαν, ὁ δὲ το-
 ποτηρητὴς ἐκρεμάσθη (1). Ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς μετὰ
 πολλοῦ μόχλου κατάρθρωσε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν Ἰη-
 σουϊτῶν ἀντὶ τρισμυρίων δουκάτων (2). Ἰσπανός ἐξω-
 μότης τζαούσης ἐπέμφθη μετ' ἐπιστολῆς τοῦ σουλτά-
 νου πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας πρὸς ἀπολύτρωσιν
 ὀκτὼ καὶ εἴκοσι δούλων καὶ ἀπεπειράθη κητῆσθαι αὐ-
 τὸν ὑπὲρ τῶν ἐξ Ἰσπανίας ἐκδιωθέντων Μαύρων τῆς
 Γρανάδης. Ὑπὲρ τούτων ἐμεσίτευσεν ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει καὶ πρεσβεία τις τοῦ Φέζ καὶ Μαρόκου κομίσασα
 καὶ δῶρα πρὸς διατήρησιν τῆς πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ἀνα-
 κωχῆς. Ὁ δικαστὴς τοῦ Γαλατᾶ, Αἰθίοψ τὸ γένος, ἐδῆ-

(1) Οἱ Γάλλοι ἀπέπεσαν τὸν Ἰσχυρὸν (1)

(2) Οἱ Γάλλοι ἀπέπεσαν τὸν Ἰσχυρὸν (2)

(1) Summ. Σεπτεμβρίου μηνί, 1616. (2) Οἱ Γάλλοι ἀπέπεσαν τὸν Ἰσχυρὸν (3)

(2) Αὐτόθι, 4 Ὀκτωβρίου 1616 καὶ 19 Ὀκτωβρίου. (3) Οἱ Γάλλοι ἀπέπεσαν τὸν Ἰσχυρὸν (4)

λωσε τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ μῖσος κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ χριστιανῶν διὰ τὴν ἐξ Ἰσπανίας ἐξέλασιν τῶν Μαύρων, ἀπαγορεύσας τοῖς μὲν Ἰουδαίοις τοὺς πῖλους, τοῖς δὲ χριστιανοῖς τὰ καλύμματα τῶν κεφαλῶν συμφώνως δὲ τῷ δεφτερδάρ Βαχὶ ἐβουλεύθη υποβαλεῖν τῷ ἐπικεφαλαίῳ σύμπαντας τοὺς Φράγκους ἀδιακρίτως, διατελοῦντας εἰ μὴ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ξένων πρεσβευτῶν. Οἱ οἴκοι τῶν χριστιανῶν πρεσβευτῶν κατεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Αἰθίοπος δικαστοῦ ἐν τῷ φορολογικῷ βιβλίῳ, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πρεσβευταὶ ἐτέλεσαν ἐξ ἀνάγκης τὸ ἐπικεφαλαῖον ἐπὶ τινὰ χρόνον⁽¹⁾. Τέλος ὁ μέγας βεζύρης ἀπήτησεν ἐν αὐτῷ ἐξετάσῃ τὰς πρὸς τὴν Πύλην συνθήκας πάντων τῶν πρεσβευτῶν. Πρῶτος ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς ἔπεμψε τὰς μεταξὺ Πύλης καὶ Γαλλίας διομολογηθείσας συνθήκας, οἱ δὲ ἄλλοι ἐμιμήθησαν αὐτόν. Οὕτω διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συμπράξεως τῶν πρεσβευτῶν ἐπετεύχθη ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐπικεφαλαίου κατὰ τῆς ἐχθρικῶς τοῖς χριστιανοῖς διαχειμένης ἁρριανδρίας, τοῦ μουφτί, τοῦ δεφτερδάρ καὶ τοῦ Αἰθίοπος δικαστοῦ τοῦ Γαλατᾶ⁽²⁾. Ἐκκοῦ νωῖσμαριστ ἰνκ νωῖτισσ
 Ὁ ἐνεργότατος ἐχθρὸς τῶν Ἰησουϊτῶν⁽³⁾ καὶ τοῦ Αἰθίοπος δικαστοῦ τοῦ Γαλατᾶ ἦν ὁ Βενετός πρεσβευτὴς Νανί, ἔμπειρος πολιτικὸς, ἀλλ' οὐχὶ ἰδρυτὴς τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ οἴκου αὐτοῦ περιπύσπου συλλογῆς ἀνατολικῶν νομισμάτων καὶ χειρογράφων⁽⁴⁾. Ἐν τῇ δημό. Ἀπριλ.
 τελεῖ πρὸς τὸν σουλτάνον προσόδῳ περιεβλήθη τιμητη- 1615

(1) Αὐτόθι, 4 Ὀκτωβρίου 1616.

(2) Summ. Φεβρουαρίῳ μηνὶ 1617, καὶ τοῦ Μαρτίου 1617.

(3) Αὐτόθι, Μαΐῳ μηνί, 1615.

(4) Museo Naniano.

ρίῳ ἐσθῆτι, ὡς ὁ προκάτοχος αὐτοῦ, ὁκτὼ δ' ἄλλαι τιμητήριοι ἐσθῆτες ἐνεμήθησαν εἰς τοὺς ἀκολούθους αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἡ Πύλη φιλικῶς εἶχε πρὸς τὴν Βενετίαν· διότι ἡ δημοκρατία οὐδαμῶς μετέσχε τῶν ἐκστρατειῶν τῶν μελιταίων καὶ φλωρεντινῶν στόλων· διὸ ὁ σουλτάνος ἐπεμφε πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Λευκάδος, Πρεβέζης, Ναβαρίνου, Κορώνης, Μονεμβασίας καὶ Μοθώνης προστάγματα ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν βενετικῶν ὁρίων καὶ πλοίων (1). Ὁ Ναυὶ καταπολὺ ἐμόχθησεν ἵνα λάβῃ ἐμπορικὴν συνθήκην ἐν εἴδει διπλώματος, φέροντος τὴν μονογραφὴν τοῦ σουλτάνου· τὸ διπλῶμα δὲ ταῦτο ἐκ τεσσάρων καὶ δέκα ἄρθρων ἀναπληραῖ τὰς συνθήκας, αἰτινες, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, συνωμολογήθησαν ἐν ὀλίγοις μόνον ἄρθροις κατὰ τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου εἰρήνην καὶ ἔκτοτε οὕτως ἐπεκυροῦντο (1Δ). Ὁ Βενετὸς πρεσβευτὴς ἐφρόντιζε πορίσαι τῇ ἐμπορίᾳ τῆς Βενετίας τὰς αὐτὰς προνομίας, ἃς παρῆχον αἱ πρὸς τοὺς Γάλλους, Ἀγγλοὺς καὶ Ὁλλανδοὺς συνθήκαι, καὶ ἀπαλλάξαι τὸ ἔθνος αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπισήμου ἀργυρίου τέλους· διότι ὁ Γάλλος πρεσβευτὴς διομολογήσας τοὺς φόρους τούτους ἐξημίωσε τὰ συμφέροντα τῆ βασιλεῖ αὐτοῦ. Ὁ σουλτάνος ἐπέστειλε τῷ δουκὶ συνιστῶν τοὺς ὁμοθησκούς αὐτῷ καὶ πελάτας, (2) τοὺς ἐκ τῆς Ἰσπανίας ἐξελαθέντας, καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῷ, Ραγουσαίους (3). Ὁ Ναυὶ, καίπερ αἰτιώμενος ἐνίοτε τὴν κατὰ θάλασσαν

Ἀπρίλ
4615

(1) Summ. 1615.

(2) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀχμέτ πρὸς τὸν δούκα τῆς Βενετίας φέρει χρόνον τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1613 (23 Ἰουνίου 1614).

(3) Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν δούκα ὑπὲρ τῶν Ραγουσαίων 1617.

καὶ ἐπὶ τῶν ὁρίων παράβασιν τῆς εἰρήνης ⁽¹⁾ ἡσυχολήθη ὡσαύτως δραστηρίως ἐν ἀπαγορεύσει τοῖς Ἰησουίταις ⁽²⁾, Ἕλλησι καὶ Ἀρμενίοις τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Τάφου φοίτησιν καὶ διακωλύσαι τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν οἰκοδομὴν μουσουλμανικῆς οἰκίας ⁽³⁾, ἀντέστη δ' ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὴν μεταβολὴν ἐκκλησίας τοῦ Πέρα εἰς τέμενος ⁽⁴⁾, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐπάτησεν ἐκεῖ ὁ ποῦς τοῦ σουλτάνου. Ἡ μεγίστη πέτρα σκανδάλου περὶ τὰ μεθόρια ἦσαν οἱ Οὐσκόκοι. Ὁ Νανὶ πάντα λίθον ἐκίνησεν ἵνα ἐξελάσῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ ληστηρίου αὐτῶν Σενίας ἀλλ' οἱ πρεσβευταὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἀντέστησαν πρὸς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ἡ Σενία ἦν κληρονομία τοῦ ἡγεμονόπαιδος διαδόχου τῆς Αὐστρίας ⁽⁵⁾. Ἀλλ' ὁ Νανὶ κατώρθωσε διὰ προσφορὰς χιλιάδων τινῶν δουκᾶτων πρὸς τὸν βεζύρην ἵνα οἱ Οὐσκόκοι συμπεριληφθῶσιν ἐν τῇ πρὸς τὴν Αὐστρίαν διωμολογηθείσῃ συνθήκῃ ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀχμέτ φέρουσα ἡρόνον τὴν 4 Τζεματζιούλ 1661 (30 Ἰουνίου 1612). Αὕτη ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γαλέρας σύλληψιν τοῦ Βερτὸν Ἑμμου, ἡ δὲ ἀπὸ 1 μοχαρρέμ 1023 (41 Φεβρουαρίου 1614) ἔχει ὑπόθεσιν τὸ ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἀνεγερθὲν φρούριον ἐν Λιέσνα. Ἐν τρίτῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν δοῦκα, Τζεματζιούλ 1661 (Μαῖου μηνὶ 1617) ὁ σουλτάνος ἀνακοινεῖ αὐτῷ τὸν ἐπὶ τὴν Ἰσπανίαν ἀπόπλουν τοῦ θωμανικοῦ στόλου καὶ προσκαλεῖ αὐτὸν εἰς ἐπικουρίαν.

⁽²⁾ Summ. Ἰουνίῳ μηνὶ 1615.

⁽³⁾ Αὐτόθι, Ἰουνίῳ μηνὶ 1612.

⁽⁴⁾ Τζεματζιούλ ἀχ'ρ 1024.

⁽⁵⁾ Segna pietra di scandalo essendo feudo del primogenito della casa d' Austria. L'ambasciadore Cesareo (Gallo) si oppone alla levazione dei Uscocchi da Segna.

⁽⁶⁾ Αὐτόθι, Δεκεμβρίῳ μηνὶ 1616.

Πρὸς ἀνανέωσιν τῆς πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνης ὁ Ἀληθέγης καὶ ὁ Κροάτης Γασπάρδος Γρατιάνης ἀπῆλθον εἰς Βιένναν, ἔνθα ὁ καρδινάλιος Κλέσελ, υἱὸς ἀρτοποιοῦ, ὡς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύγχρονος αὐτῷ ἰσχυρὸς βεζύρης Ἐτμεκτζιζαδὲ, ἦν ἡ ψυχὴ τῶν πραγμάτων, ἰδίᾳ δὲ τῶν περὶ εἰρήνης τούτων διαπραγματεύσεων (1). Οἱ Τούρκοι Πασάδες προσηγόρευον αὐτὸν μέγαν βεζύρην, ὁ δὲ καρδινάλιος ἐπέστελλε πρὸς τὸν μουφτί. Ἡ πολιτικὴ τῶν Οὐγγρων καὶ τοῦ παλατίνου Θούρζου, προέδρου τῆς ἐν Λεντία συνελθούσης διαίτης, ἐματαιώσαν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου. Ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ πείσαι αὐτοὺς εἰς πόλεμον γενομένη ἀνακοίνωσις τοῦ δεκάτου πέμπτου καὶ δεκάτου ἑκτοῦ ἄρθρου τῆς συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ, καθ' ἃ τὰ ὑποκείμενα τῷ Ἑρλάου, Φουλὲκ, Νοβιγράδ καὶ Ζεχσενὺ χωρὶα ὤφειλον τελεῖν τοὺς φόρους αὐτῶν τῷ Ἑρλάου, τῷ Χατβάν, τῇ Βούδη καὶ τῷ Στριγονίῳ, ἐμεινεν ἀτελεσφόρητος. Μετὰ σπουδῆς διωμολογήθη ἡ εἰρήνη, ἡ δὲ δίαίτα ἐληξε. Τῷ συναδέλφῳ αὐτοῦ, τῷ καρδινάλιῳ Φοργάξ, ὅς οὐκ ἤθελεν ἵνα οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων τούτων τελῶσι φόρον τοῖς ἐχθροῖς τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος (ΙΕ), ὁ καρδινάλιος Κλέσελ εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐτέλει τοῖς Τούρκοις φόρον. Αἱ αἰτιάσεις τῶν Τούρκων καὶ οἱ ὄροι, ἐφ' οἷς ἤθελον τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἐν Σιλβατορόκ εἰρήνης, ἦτις ἀληθῶς εἰπεῖν οὐδέποτε ἐκτῆσατο ἀληθὴ ὑπαρξιν, ἦσαν οἱ δεῖ ἡ κατεδάφισις τῶν νεωστὶ ἐκ πασσάλων οἰκοδομηθέντων

(3) Οἱ Πασάδες Τούρκοι καὶ ὁ μουφτί ἐν ταῖς πρὸς τὸν Κλέσελ ἐπιστολαῖς ὁμολογοῦσι τὴν μεγίστην αὐτοῦ δύναμιν καὶ καλοῦσι αὐτὸν μέγαν βεζύρην.

ἀχυρωμάτων, ἢ ἀπότισις φόρου ὑπὸ τῶν νομιζομένων ὡς ὑποτελῶν χωρίων, ἢ ἐξοδος ἐκ τῶν φρουρίων τῶν οὐγγρικῶν φρουρῶν, τῶν ἀδιαλείπτως διάταρассουσῶν τὴν εἰρήνην, καὶ ἡ ὑπὸ γερμανικῶν ἀντικατάστασις αὐτῶν. Οἱ Τούρκοι πληρεξούσιοι, ὁ μούτεφερρίκᾶ Ἀχμέτ ἀγᾶς, κιαγιά τοῦ Ἀλῆ, Πασᾶ τῆς Βούδης, καὶ ὁ Γασπάρδος Γρατιάνης, διωμολόγησαν ἐν Βιέννῃ σύμβασιν ἐκ δώδεκα ἀρθρῶν πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ αὐτοκράτορος, τοὺς καρδινάλιους Φοργάξ καὶ Κλέσελ, τὸν πρόεδρον τοῦ αὐλικοῦ συμβουλίου Μολλάρδ, τὸν κόμητα Ἀλθέιμ, βαρόνον τοῦ Σόλμς, τὸν λοχαγὸν Λαδίσλαον Πέτσε καὶ τὸν πρόεδρον τοῦ οὐγγρικοῦ ταμείου Ἀππονύ· διωμολογήθη δὲ ἐν τῇ ἀνανεωθείσῃ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη συνθήκη τοῦ Σιλβατορδκ ἡ κατεδάφισις τῶν ἐκατέρωθεν οἰκοδομηθέντων φρουρίων, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐκτοτε συλληφθέντων αἰχμαλώτων καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογίας τῶν χωρίων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Τούρκων· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐκατὸν ἐξήκοντα ὀκτὼ χωρίων, ἀφ' ὧν οὗτοι ἤξιουν φόρον, τό γε νῦν μόνον ἐξήκοντα ἐκρίθησαν φορολογητέα, τῆς φορολογίας τῶν λοιπῶν ἀνατεθείσης ἐκατέρωθεν μελλούσῃ ἐπιτροπῇ· ἐπὶ τέλους δὲ ὠρίσθη πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐμπορίας ἡ ἀναγόρευσις προξένων. Ἡ ἐπικύρωσις ⁽¹⁾ τοῦ αὐτοκράτορος ἐγένετο μόλις λήγοντος τοῦ ἔτους· εὐρεθείσης δὲ αὐθις τῆς ἀπὸ Κωνσταντινου-

(1) Confirmatio et radificatio itemque extensio conditionum pacis Thorockiensis inter Romanorum Imperatorem Mathiam et Turcarum Acomathem primun Saltanum, ut illæ anno 1613 inter utramque partem tractatæ sunt. Anno Dom 1615. Ἡ εἰρήνη ὑπεγράφη ἐν Βιέννῃ τῇ 1 Ἰουλίου, ἡ δὲ ἐπικύρωσις φέρει χρόνον 1 Δεκεμβρίου ἐν Πράγῃ. Ἡ ἐπικύρωσις τοῦ σουλτάνου φέρει χρόνον τὴν 15 σαβὰν 1024 (9 Σεπτεμβρίου 1615. Ἰδε Ναῦμα, σ. 308, καὶ Φεζλικέ, φ. 203.

πόλεως πεμφθείσης διάφορου ἐν τισιν, αἱ αὐτοὶ πληρε-
 1616 ξούσιοι συνεφώνησαν τῇ 1 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἵνα
 συντάξωσι νέαν, ἐν ἣ προσετέθη σύμβαισις πρόσθετος
 περὶ κατεδαφίσεως τῶν ἐκ πασσάλων ὀχυρωμάτων ἐν-
 τὸς ἔτους καὶ ἡμέρας καὶ περὶ ἐξομαλύνσεως τῶν λοι-
 πῶν διαφορῶν διὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Ἀλθείμ.
 Ὁ καρδινάλιος Κλέσελ προὔτεινε τῷ αὐτοκράτορι ὡς
 πρεσβευτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν βαρόνον Τεου-
 φέλ, διατελέσαντα τοιοῦτον πρὸ ἐπτά ἡδὲ ἐπῶν, ἀκό-
 λουθον δ' αὐτοῦ Οὐγγρον· ὑπελόγησε δὲ τὰς δαπάνας
 τῆς πρεσβείας ταύτης καὶ τὰ δῶρα εἰς τριακοσίας χι-
 λιάδας φλωρινίων, ἃ αὐτὸς δ' αὐτοκράτωρ ὥφειλεν εἰσε-
 νεγκεῖν, εἰπὼν, ὅτι ἀντέχειτο τῇ ἀξιοπρεπείᾳ αὐτοῦ ἡ
 ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἀπότισις αὐτῶν. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Τεου-
 φέλ ἀνηγορεύθη πρεσβευτῆς ὁ βαρόνος Ἑρμαν Τζερνίν,
 λοχαγὸς τῶν ἀστῶν τῆς Πράγης, πρὸς ὃν προσετέθη ὁ
 Ἰταλὸς Κάισαρ Γάλλος. Ἀπῆλθον οὖν οὗτοι εἰς Κων-
 σταντινουπόλιν μετ' ἀκλουθίας ἑκατὸν πενήκοντα
 ἀνδρῶν καὶ παραπεμπόμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων πρεσβυ-
 4 τῶν Ἀχμέτ Κιαγιά καὶ Γρατιάνη. Ἐν Βούδῃ ἐδεξιώ-
 4616 1616 σατο αὐτοὺς μετὰ μεγάλων τιμῶν ὁ διδικητὴς Ἀλῆ Πα-
 σᾶς, Οὐγγρος τὸ γένος καὶ θαμβρὸς τοῦ σουλτάνου, πα-
 ρέχων τῷ πρεσβευτῇ εἰς δαπάνην τῆς τραπέζης ἑκατὸν
 εἴκοσι καὶ πέντε φλωρίνια καθ' ἑκάστην. Ὁ Τζερνιν ἀπη-
 λευθέρωσεν ἐνταῦθα τριακοσίους αἰχμαλώτους, οἵτινες
 ἐν Στουλβείσεμβούργ συνελήφθησαν μετὰ τοῦ κόμητος
 Ἰσολάνη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν ταῖς αἰχμαλώτοις
 28 τούτοις ἦν καὶ ὁ Ροδόλφος Αἰσάνσκη. Ἐν Βελγραδίῳ
 1616 1616 ὁ οὐ πολὺ ἀποδέων τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν δικαστὴς Χα-
 βήλ, πληρεξούσιος τῆς ἐν Σιλβατορὸκ εἰρήνης, ἐξένισε
 φιλικώτατα τὸν Τζερνίν. Τοῦτον ὑπεδέξαντο ἡμισυ μί-

λιον ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἵπποστασιάρχαι τῶν τεσσάρων ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῶν τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ Βενετίας. Ὁ Τζερνὶν ἤλαυνεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ Τούρκου πρεσβευτοῦ καὶ τοῦ τζαούσδαση, προηγουμένων ἑξὶ νέων εὐπατριδῶν, τῶν ἱππέων τῆς πρεσβείας, πέντε σαλπικτῶν καὶ τυμπανιστῶν, εἴτα δὲ τοῦ σημαιοφόρου μετ' ἀναπεπταμένης σημαίας, ἥτις ἐξεικόνιζεν ἔνθεν μὲν τὸν Χριστὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἔνθεν δὲ τὸν αὐστριακὸν ἀσπὸν. Ἡ καινοτομία αὕτη, ἣν οὐδεὶς οὐδέπω χριστιανὸς πρεσβευτὴς ἐτόλμησεν, ἐκίνησεν ἅπασαν τὴν πόλιν. Ταῦτε ἐμνήσθησαν οἱ Τούρκοι ἀρχαίως τινος προφητείας, καθ' ἣν ἐπέκειτο ἡ πτώσις τοῦ κράτους, ἐάν ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ κυμανθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει (1). Πάντες οἱ κάτοικοι καὶ αὐτὸς ὁ σουλτάνος συνεπαράχθησαν ἠθρυλήματα ἀντιφατικώτατα διεδόθησαν, ὅτι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τοῖς μοναστηρίοις καὶ τοῖς οἴκοις τῶν χριστιανῶν ἀπεκρύπτοντο ὅπλα, δι' ὧν οἱ Ἕλληνες ἐμελλον ἀποσείειν τὸν ζυγόν, ὅτι οἱ Κοζάκoi ἐφορμῶσιν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου καὶ ὅτι οἱ Ἰησουῖται διεβουλεύοντο κρατῆσαι τῆς πόλεως. Ὁ αυτοκρατικὸς πρεσβευτὴς ἐπέθη ἐν φυλακῇ, ἅπασαι αἱ χριστιανικαὶ οἰκίαι ἐξητάσθησαν, ὁ ἐν Γαλατᾷ Φραγκισκανὸς γενικὸς ἐπίτροπος ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἔνεκα ὑπόπτων ἐπιστολῶν, τέσσαρες δὲ Ἰησουῖται κα-

(1) Descrizione dei Franchi a Galata (che non arrivano a mille) nata dal sinistro augurio preso di quella bandiera, con la quale fecerogli Ambasciatori Cesarei la loro intrata, trovando Turchi nelli loro libri, che quando si vedra la croce con stendardo in Constantinopoli sera certo segno delle caduta dell' Impero. Σεπτεμβρίῳ μηνί, 1616.

4
Σεπτ.
1616

Θείρχθησαν ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις. Καὶ αὐτὸς ὁ σουλ-
τάνος περιεφέρετο παραπεμπόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας φρου-
ράς. Παρελθόντος τοῦ ψευδοῦς θορύβου, ὁ Τζερνὶν ἀπηλ-
λάγη τῆς φυλακῆς καὶ ἐδόθη αὐτῷ ὑπόσχεσις τοῦ λα-
βεῖν τὴν προσήκουσαν ἱκανοποίησιν· ἐν ἐλλείψει δὲ ταύ-
της ἐδύνατο εὑρεῖν ἀρχοῦσαν τοιαύτην, ὅτι πρῶτος χρι-
στιανὸς πρεσβευτῆς ἦλασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετ'
ἀναπεπταμένης σημαίας καὶ ἡχοῦσης μουσικῆς, ὁ πρῶ-
τος, ὃς ὑπὸ τὸ σῆμα τοῦ αἵτου, δι' οὗ ἐνίκησε τὸ ῥωμαί-
κὸν κράτος, καὶ τοῦ Σταυροῦ, δι' οὗ ἡ χριστιανωσύνη
μέλλει νικήσῃ, καὶ ὁ πρῶτος ὁ πληρώσας τὴν προ-
φητείαν περὶ τῆς ἀρχομένης παρακμῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ
κράτους.

1616

Μετὰ τὴν πρὸς τὸν καίμακάμην Ἐτιμεντζιζαδὲ παρά-
δοσιν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ καρδι-
ναλίου Κλέσελ, ὡς καὶ τῶν δώρων, ὁ Τζερνὶν προσήλ-
θε πρὸς τὸν σουλτάνον. Οἱ αὐτοκρατορικοὶ πρέσβεις Τζε-
ρνὶν καὶ Γάλλος ἀφίκοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν συγ-
χρόνως ταῖς Τούρκοις πρεσβευταῖς Ἀχμέτ Πασᾶ καὶ
Γρατιάνῃ. Εἰσερχομένων δὲ εἰς τὴν πόλιν προηγούμενοι
αὐτῶν ἐν θριάμβῳ δισχιλταὶ κεφαλαὶ Περσῶν, τρεῖς ση-
ματαὶ καὶ ἑπτὰ ἐκ τοῦ σώματος τῆς στρατιωτικῆς περ-
σικῆς μουσικῆς. Τρεῖς καὶ τριάκοντα ἀκόλουθοι τοῦ
Τζερνὶν ἔλαβον τιμητηρίους ἐσθῆτας, ἀλλὰ συγχρόνως
καὶ δώδεκα κομιστὰὶ περσικῶν κεφαλῶν, ὥστε οἱ κομι-
σταὶ αὐτοκρατορικῶν δώρων καὶ περσικῶν κεφαλῶν ἐξί-
σου ἐτιμήθησαν. Τὰ τρόπαια ταῦτα κατεκίνησαν τοὺς
αὐτοκρατορικοὺς πρεσβευτὰς, διότι ἀπεστέλλοντο ὑπὸ
τοῦ Οὐγγρου ἀντάρτου Τεκελί (1), τότε Πασᾶ τοῦ Βάν,

(1) Ἀναφορά τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πρεσβευτοῦ. Ὁ Ναῖμα καὶ τὸ Φε-

τοῦ μόνου στρατηγοῦ, ὃς ἐν τῇ ὑπὸ τὸν μέγαν βεζύρην Μωάμεθ, γαμβρὸν τοῦ σουλτάνου, τὸν ἐπιλεγόμενον Βοῦν, ἐπὶ τὴν Περσίαν ἐκστρατεία, διέτρωσε τὴν τιμὴν τῶν ὀθωμανικῶν ὀπλῶν. Ὁ Γρατιάνης συνέτυχε τῷ σουλτάνῳ. Καὶ ἐπετράπη μὲν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς πρεσβευταῖς ἀσπασθῆναι τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου, ἀλλ' οὐκ ἐκλήθησαν ἐπὶ τὸ σύνθεσις δεῖπνον ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι περὶ πάντων οὐκ ἦν φιλικὴ ὁμοφροσύνη, εἰ καὶ ἐχομίσθησαν δῶρα ἀξίας πεντακιςμυρίων φλωρινίων, ἐν οἷς μόνον ἀργυροῦν περιφόρητον φαρμακεῖον εἶχεν ἀξίαν δεκακισχιλίων φλωρινίων. Τὸ τρανσιλθανικὸν ζήτημα ἦν πάντοτε τὸ ἀμφισβήτημα τῶν μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Πύλης διαπραγματεύσεων. Ὁ Βέθλεν παρέδωκε προδοτικῶς τῷ Πασᾷ τοῦ Τεμεσθάρ τὸ Ἀράδ καὶ τὴν Λίππαν. Ὁ Τζερνὶν ἠτιάσατο πρὸς τὸν καῖμακάμην παρόντος τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Τρανσιλθανίας Βαλλάση Φερεντζίου τὴν διὰ τῆς παραδόσεως ταύτης καὶ τῆς εἰς Ἑγερτζέγ εἰσβολῆς τῶν Τούρκων παρασπόνδῳ. Ὁ Τρανσιλθανὸς πρεσβευτὴς εἶπεν, ὅτι ἡ Τρανσιλθανία διέτελει οὕσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τοῦ σουλτάνου καὶ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ οὐδὲν δίκαιον εἶχε παραμίγνυσθαι εἰς τὰ πράγματα τῆς χώρας ταύτης, ὃ δὲ Τζερνὶν προὔτεινεν ἵνα τὸ Ἀράδ, ἡ Λίππα καὶ ἡ Ἰέννη μῆτε τοῖς Οὐγροῖς, μῆτε τῇ Πύλῃ παραδοθῶσιν, ἀλλὰ μένωσι τῇ Τρανσιλθανίᾳ. Ὁ καῖμακάμης ἀντεμέμψατο, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐδέξατο παρὰ τοῦ Ὁμοναῖ τὸ στέμμα τοῦ Βοχζαῖ καὶ ὅτι παρέδωκε τῷ Ραδούλ διαβατήριον, ὅπως ἐπανέλθῃ ἐνόπλιως ἀπὸ τῆς Αὐστρίας εἰς Βλαχίαν. Ὁ Τζερνὶν

ζ λ ι καὶ ἀποδίδουσι δικαιοσύνην τῷ Τεκελί Πασᾷ. Ὁ Ναῖμα, σ. 311 λέγει· «μετὰ ταῦτα ὁ Τεκελί Πασᾶς ἐγένετο ὀνομαστότατος.»

ἀπεκρίνατο, ὅτι ἡ Αὐστρία οὐδέποτε διενόηθη ἐγκρίναι τὰς πράξεις τῶν ἀνταρτῶν, ὅτι ἔλαβε τὸ στέμμα τῆς Οὐγγρίας οὐχὶ παρὰ τοῦ Ὁμοναί, ἀλλὰ παρὰ τοῦ παλατίνου, καὶ ὅτι ἐδόθη τῷ Ραδοῦλ ἀπλαῦν διαβατήριον, ἀλλ' οὐχὶ ὅπως εἰσβάλλῃ εἰς Βλαχίαν μετὰ στρατευμάτων. Τοῦ Τζερνίν βουλευομένου ἀπελθεῖν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Πύλη ἀντέστη· ἀπεστάλη δὲ μόνος εἰς Βιένναν ὁ Καῖσαρ Γάλλος κομίζων τὴν ὑπὸ τοῦ εὐπατρίδου Τζερνίν διομολογηθεῖσαν πρὸς τὴν Αὐστρίαν πρώτην ἐμπορικὴν συνθήκην ἐκ πεντήκοντα ἄρθρων, μετ' αὐτοῦ δ' ἐπορεύθη εἰς Βιένναν ὁ Γασπάρδος Γρατιάνης, ἀναδειχθεὶς δοῦξ τῆς Νάξου καὶ Πάρου (1), ὡς πρώτης τάξεως πρεσβευτῆς, μετὰ δώρων ἀντὶ τῶν ὑπὸ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος πεμφθέντων. Ἐν τασούτῳ ὁ Τζερνίν παρηγγέλθη αἰτῆσαι ἵνα ἐξαφανισθῇ ἡ ἀναγκαστικὴ συνθήκη, ἣν οἱ Οὐγγροὶ διωμολόγησαν τοῖς Τούρκοις ἐπὶ τῆς ἀνταρσίας τοῦ Βοκξάι, ὡς ἐξηφανίσθη ἡ τοῖς ἀντάρταις Οὐγγροῖς δοθεῖσα προστατευτικὴ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου ἐν τῇ διαίτῃ τοῦ Ηρεσβούργου (2). Ὁ αὐτοκράτωρ παρηγγέλθη εἰπεῖν, οὐκ ἐβούλετο ἕνεκα τῶν ἐβελοντῶν Σλαβόνων ἄρξασθαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπεθύμει ἵνα τὸ ἐκ τῆς τελευταίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ σχολάζον ἀξίωμα τοῦ διοικητοῦ τῆς Βρούδης δοθῇ τῷ κυβερνήτῃ τῆς Κανίσας Ἀχμέτ. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἐτελεύτησεν ὁ Ἀλῆς, ὁ σουλτάνος ἀνη-

(1) Il Cadilesker della Rumeli amico del Gratiiani propone per lui il Ducato di Naxia, si oppone il Gadilesker di Anatoli, non convenir alla legge levar li comando ad un Cadi per darlo ad un infedele, che si faccia Musulmano.

(2) Πιστωτικὸν γράμμα τοῦ Τζερνίν καὶ ἀνακλητικὸν τοῦ Ἀχμέτ καὶ Γρατιάνη, 18 Μαΐου 1615.

γόρευσε διοικητὴν τῆς Βούδης τὸν πρῶτον κυβερνήτην τῆς Αἰγύπτου Σοφῇ Μωάμεθ, εἶτα δὲ τὸν Νακχὰς Χασὰν Πασὰν (1). Οἱ Τούρκοι ἀπῆλθον τὸ Φουλὲκ, Νοβιγράδ καὶ Ζεχίν, καταληφθέντα παρὰ τὴν συνθήκην ὑπὸ τῶν Οὐγγρων, τὸ δὲ Βαίτζεν ἵνα παραδοθῇ ἀντὶ τοῦ κετεδαρισθέντος Βολανδβάρ, ὡς ὁ Γάλλος Καῖσαρ ὑπέσχετο ἤδη ἀνενεγκεῖν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ κιζλάραγας, ὢν τότε ἡ ψυχὴ τῶν πραγμάτων, μετεπέμψατο τὸν αὐτοκρατορικὸν πρόκτορα Στάρτσερ καὶ ἐμέμψατο πρὸς αὐτὸν τὴν εἰς Πολωνίαν πρεσβείαν τοῦ κόμητος Ἀλθαν, ἥτις, κατ' αὐτὸν, ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διομολογίαν συμμαχίας μεταξὺ Αὐστρίας καὶ τῆς γῶρας ταύτης κατὰ τῆς Πύλης. Ἐπὶ τῇ εἰσηγήσει τοῦ Βέθλεν ὁ μουφτί εἶπε τ' αὐτὰ τῷ Στάρτσερ. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ Τζερνίν, μὴ δυνάμενος προαγαγεῖν τὰς διαπραγματεύσεις καὶ τυχεῖν, ὡς αἱ πρὸς αὐτὸν ἰδίαὶ ὁδηγίαι παρήγγελλον, πῆς ἰδρύσεως αὐστριακοῦ προξενείου κατὰ τὴν συνθήκην, ἀπεχαιρέτισε τὸν σουλτάνον, τὸν καϊμακάμην καὶ τὸν μουφτί καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Βιένναν. Οἱ ἐν Βούδῃ Ὀθωμανοὶ, ὕβρισαν, ἤκισαν καὶ καθείρξαν τὴν πρεσβείαν ταύτην ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἐποίησεν ἀρπαγὴν νεᾶς Ὀθωμανίδος, ἧς ἀπῆλθον τὴν ἀπόδοσιν. Ὁ Τζερνίν συλληφθεὶς ἐφυλάσσετο παρὰ τῷ Πασᾷ τῆς Βούδης, ἕως οὗ ὁ Πέτρος Βουονουόμος ἐκόμισε πρὸς τὸν Πασᾶν τοῦτον ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Τζερνίν κατέλιπεν ἐξ ἀνάγκης τρεῖς ἀγοροσθείσας ὑπ' αὐτοῦ νεάνιδας, (ὧν αἱ δύο ἦσαν Αἰθιοπίδες), αἵτινες ἀπὸ χριστιανῶν ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον θρήσκευμα.

10
Ιουνίου
1617

(1) Κεθπνούλλερ, Annales Ferdinandi, II, σ. 1168, καὶ ἀναφορὰ πρὸς Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, Δεκεμβρίῳ μηνί, 1616.

22
Νοεμ.
1617

Ἐν ᾧ δὲ οἱ διέποντες τὰ τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας
 δύο ὑπουργοί, ὁ καϊμακάμης Ἀχμέτ καὶ ὁ καρδινάλιος
 Κλέσελ, οἱ δύο ἀρτοπωλῶν υἱοί, ἐπεθύμουν κρατῦναι τὴν
 συνθήκην τοῦ Σιλβατορόκ διὰ τῆς διπλῆς βιενναίας εἰρήνης,
 ὁ σουλτάνος Ἀχμέτ ἐτελεύτησε τὸν βίον μετὰ βραχείαν
 νόσον τῷ τετράκις ἐβδόμῳ ἔτει τῆς ἡλικίας, ἀναλαβὼν
 τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν δις ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν ᾗ ἤρξεν
 ἐπὶ δις ἑπτὰ ἔτη. Ἦν δὲ ὁ δέκατος τέταρτος σουλτάνος
 τῶν Ὀθωμανῶν, μετέβαλεν ἑπτὰκις μεγάλους βεζύρας
 ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, κατέλειπεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ ἔστιν
 ὁ πρῶτος σουλτάνος, ὁ πρὸς ἑπτὰ χριστιανικὰς δυνάμεις
 διομολογήσας συνθήκας. Ὁ μέγας σέχης Μαχμούτ προ-
 σεκλήθη ἀπὸ Χρυσουπόλεως ἵνα πλύνῃ τὸν νεκρόν· ἀλλ'
 ἐπειδὴ ὡς ὑπέργηρος οὐκ ἐδύνατο ἀναλαβεῖν τὴν φροντίδα
 ταύτην, ἀντικατέστησεν εἰς αὐτὴν τὸν σέχην Σααβάν
 Δεδέ. Οὗτος εὔρεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ τελευτήσαντος
 δύο λευκὰς τρίχας, αἷς οὐδεὶς πρότερον εἶδεν· ἀκριβεστέ-
 ρας δ' ἐρεύνης γενομένης ἐγένετο γνωστὸν ὑπὸ τῶν οἰκειο-
 τάτων τοῦ τελευτήσαντος, ὅτι αὗται ἀνέφυσαν ἀπὸ τῆς
 τελευταίας περσικῆς ἐκαστρατείας. Αἱ τρίχες αὗται ἐδύ-
 ναντο ἴσως πρότερον ἀνασθῆναι ἐπὶ τῷ πολέμῳ καὶ τῇ
 ἀνταρσίᾳ, ἅτινα ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκ βάθρων ἐξησ-
 θένισαν τὸ κράτος· διότι ἡ ἀρχομένη παρακμὴ αὐτοῦ ἐγέ-
 νετο καταφανὴς διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ καὶ τῆς
 πρὸς τὴν Περσίαν. Καὶ ἐκείνη μὲν κατέλειπεν ἐν Εὐρώπῃ
 τὸν φόρον καὶ τὴν Τρανσιλβανίαν, αὕτη δὲ τὰς ἐν Ἀσίᾳ
 κατακτήσεις τῶν προγόνων. Ἡ ἀστάθεια καὶ ἡ ἀδυναμία
 τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ὅς οὐδὲν οἰκοθεν ἐβούλετο ἢ
 ἐπραττεν, ὅς οὐκ ἐξεδίδω ἄλλα προστάγματα εἰμὴ ὅσα ἐπέ-
 βαλλον αὐτῷ ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ μουφτί ἢ ὑπέβαλλον αἱ
 γυναῖκες καὶ ὁ κιζλάραγας, καταφαίνεται ἱκανῶς ἐκ τῶν

ἀφρηγιθέντων συμβάντων ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὁ ἔπαινος τοῦ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἔρωτος, ὃν ἀπονέμουσιν αὐτῷ ὁ Ναῖμᾶ καὶ ὁ Βαλιέρης, ἔχει πιθανότητά τινα, τοῦλάχιστον ἐνεκά τινων πράξεων, οὐδαμῶς ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν πραότητα αὐτοῦ. Ἀληθῶς ἴσως εἶπεν, ὅτι παραμυθεῖται ἑαυτὸν τῆς ὑπὸ φλωρεντινῶν καὶ τοσκανικῶν γαλερῶν συλλήψεως ὁθωμανικῶν· διότι ἡ ζημία ἀφορᾷ εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ οὐχί εἰς τὴν περιουσίαν ἰδιωτῶν· ἀληθῶς ἴσως εἶπεν, ὅτι αἱ ἐκ τῶν θήρῶν αὐτοῦ ζημίαι ἀμείβουσι τοὺς κυρίους ἀμπελώνων· ἀληθῶς ἴσως εἶπεν, ὅτι τὸν θαλόντα αὐτὸν λιθῶ θεωρεῖ μάλλον μαινόμενον ἢ δολοφόνον, δύναται δὲ τοιαύτη εὐμένεια πρὸς ἰδιώτας λογισθῆναι ὡς ἀρετὴ, καὶ ὅμως ὁ νεαρὸς τύραννος θεωρητέος οὐχὶ πρᾶος, ἀλλ' ὠμός· διότι, καίπερ κηρύξας μαινόμενον τὸν δερβίσην, ἀπέταμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν· διότι τοῦ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ διὰ τῶν σχοινίων τῆς σκηνῆς ἀπαγχονισθέντος μεγάλου βεζύρου, διδόντος ἐτι σημεῖα ζωῆς, αὐτὸς ἀπέκοψε τὸν λαιμόν· διότι τοσούτους βεζύρας ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ εὐνούχους ἐφαρμάκερε (1). διότι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας ἐφείσαστο μὲν τῆς ζωῆς τοῦ ἀδελφοῦ Μουσταφᾶ, ὕστερον ὅμως πολυλάκις ἠθέλησε θανατώσαι αὐτόν, ἀπέστη δὲ τῆς θανατώσεως μόνον ὑπὸ φόβου· διότι πάντοτε, ὅσάκις ἠθέλησε πραγματοποιῆσαι τὴν βουλὴν αὐτοῦ, λαιὸν τι ἀπέτρεπεν αὐτόν (2). Τὰ ἀξιεπαινετώτατα παρὰ τῷ Ἀχμέτ οὐκ ἔστιν ἡ πραότης αὐτοῦ, οὐδ' ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀδέκαστος ἀγάπη· διότι ὁ Νασούχ προσενεγκὼν αὐτῷ χάριν τῆς μεγάλης βεζυρίας τετρακισμύρια δουκάτα, ἀναχθεὶς δ' εἰς

(1) Summario, 1614.

(2) Αὐτόθι.

αὐτὴν μετ' ὀλίγον, διεχειρίσατο αὐτὴν μετὰ τοσαύτης ἀπλήστου πλεονεξίας, ὥστε κατέλιπε παρόντα χρήματα ἑκατομμύριον δουκάτων, χίλια ὀκτακόσια λιθοκόλλητα ξίφη καὶ ἄλλα ἀπίστευτα σχεδὸν πλούτη. Τὰ ἀξιεπαινετώτατα ἔργα αὐτοῦ εἰσιν αἱ οἰκοδομαὶ καὶ τὰ ἱερὰ ἰδρύματα, ἐν δὲ καὶ ἡ κτίσις τοῦ φερωνύμου αὐτῷ ἐξαπύργου τεμένους ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου μετ' ἀκαδημίας, πτωχοτροφείου καὶ φρενοκομείου. Ἡ ἀνακαίνισις τοῦ προτενίσματος τῆς Κααβάς, οὗ αἱ στῆλαι ἐξωραίσθησαν δι' ἐπιχρύσων ἐλασμάτων, ὡς καὶ ἡ ὁροφή δι' ὑδρορρόδης ὡσαύτως ἐξ ἐλάσματος ἐπιχρύσου, ἔσωθεν δὲ διὰ διακοσίων εἰκοσιοκτὼ ἀδαμάντων, ὁ ἐξωραϊσμὸς καὶ πλουτισμὸς τῶν τόπων τῆς προσκυνήσεως τῆς Μέλκας καὶ Μεδίνης, ἡ ἐγκαίνισις τῆς πανηγυρικῆς πομπῆς, μεθ' ἧς ἔτι κατ' ἔτος τελοῦνται ἐν τῷ τεμένει αὐτοῦ τὰ γενέθλια τοῦ Προφήτου, ἡ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ψηλάφισις τῶν λειψάνων τοῦ μανδύου αὐτοῦ, ἡ καταστάσις ἀναγνώστων τοῦ Κορανίου ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἀναγινώσκόντων κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν τὴν ἱερὰν βίβλον, καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ οἴνου μόνον παρ' Ὀθωμανοῖς διατιμῶνται δεδόντως. Μείζονα καὶ καθολικωτέραν ἀξίαν ἔχει τὸ φερώνυμον αὐτῷ Κανουνναμέ (1), ὃ ἐδημοσίευσεν δύο ἔτη ἀπὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ γαζοφυλακίου Ἀλῆ Μουεζινζαδὲ, καὶ ὃ οὐ περιέχει μὲν

τοῦ Κανουνναμέ τοῦτο μεταφράσθη, φέρει δ' ἐπιγραφὴν Descrizione

totale di tutta la potenza Ottomana e delle forze militari di tutto il suo imperio, provincie et regni, con li nomi d'esse et delli Passalati, Beglerbeiati, Sanzachati, rendite, commende et governi con contribuzioni distintamente espressi; presentata al Gran Turco S. Ahmeet Han dal Primo Vezir, cioè Presidente maggior, tradotta parola per parola pontualmente senza alterazione nel essenziale dal Turco in Italiano.

νέους νόμους καὶ διατάξεις, ἀλλὰ διατάσσει σαφῶς μετὰ κρείσσονος μεθόδου τοὺς κειμένους, τὴν διαίρεσιν τῶν σαν-
τζακίων καὶ τῶν διοικήσεων, τὴν ἀξίαν τῶν σιαμέτ καὶ
τιμαρίων, τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεις, τὴν
ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν τάξιν τῆς αὐλῆς κατὰ τὰ τότε
ἔθιμα, εἶτα δὲ τοὺς ἀρχαίους ἀστυνομικοὺς, οἰκονομι-
κοὺς καὶ τιμαριωτικοὺς νόμους. Ὁ ὑποτιθέμενος ἀδελφός
τοῦ Ἀχμέτ, ὃς, Ἱαγιά καλούμενος καὶ ὡς χριστιανὸς μο-
ναχὸς διέτρεξε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην καὶ ἠτήσατο βοήθειαν
ἐν Βαρσοβίᾳ, Πράγῃ, Φλωρεντίᾳ, Παρισίοις, Νεαπόλει
καὶ Ῥώμῃ, εὗρισκε δὲ ἱκανὴν πίστιν ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐ-
τοῦ, φαίνεται, ὅτι ἦν Ἕλλην περιδίνος.

Ἐκ τῶν ἐπτὰ υἱῶν τοῦ Ἀχμέτ τρεῖς Ὀσμὰν ὁ Β',
Μουράτ ὁ Δ' καὶ Ἰβραὴμ ὁ Α', ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον,
ἀλλ' εἰ δύο πρῶτων ἐξηλάθησαν αὐτοῦ ἢ ἐφονεύθη-
σαν, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες, ὁ Μωάμεθ, ὁ Σουλεϊμάν, ὁ
Κασίμ καὶ ὁ Βαγιαζήτ ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τῶν βασιλευόν-
των ἀδελφῶν οὐχὶ εὐθὺς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας, κατὰ
τὸν ἀρχαῖον φόνιον νόμον, ὡς προφυλακτικόν μέτρον τῆς
ἀσφαλείας τοῦ θρόνου, ἀλλ' ὕστερον ἐξ ὑπονοίας καὶ
ἐκ τοῦ φονικοῦ αὐτῶν. Οὕτως ὁ Ἀχμέτ ἦν ὡσαύτως
δυστυχὴς ὡς πατήρ τε καὶ ἡγεμῶν. Δύο τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ἐφρονεύθησαν ἐν στάσει τῶν στρατευμάτων· τέσσαρες ἄλ-
λοι ἐθανατώθησαν ὡς παραδείγματα καλῶς ὑπολελογι-
σμένης ἀδελφοκτονίας, ὁ δὲ ἑβδομος, Μουράτ ὁ Δ', ὑπῆρ-
ξεν ὡμὸς δεσπότης, ὃς τὸ ἀπὸ τοῦ πατρὸς κατερῥυηκὸς
ἤδη οἰκοδόμημα τοῦ κράτους ἐπειράθη πάλιν ἵνα συγ-
χολλήσῃ δι' αἵματος.

τῶν ἀδελφῶν κατερράγη ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ ἅπαξ μὲν ὁ νεώτερος Σελίμ ἐξήλασε τῆς βασιλείας τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν διὰ τῶν ὅπλων, ἄλλοτε δὲ τὸ τοῦ πατρὸς Σουλεϊμάν βούλευμα τοῦ μεταβιβάσαι τὸν θρόνον τῷ νεωτέρῳ υἱῷ τῷ Βαγιαζήτ ἂντι τοῦ πρεσβυτέρου Σελίμ τοῦ Β', διότι ἐκεῖνος διὰ τὰς εὐπρεπεστέρας ἀρετὰς ἦν πολλῷ τούτου ἀξιώτερος, ἀπεπνίγη πρὶν ἔτι ὠριμάσῃ διὰ τῶν δολοφράφιων τῆς Ῥοξολάνης ἐν τῇ προκληθείσῃ ἀπειθείᾳ τοῦ Βαγιαζήτ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ αἵματι τούτου καὶ τῶν υἱῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ δικαίῳ ἐκ τῆς νομοθεσίας τοῦ Τζεγγισχάν ληφθείσης πρεσβυγενείας ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου οὐδέποτε ἴσχυσε τέως ἐν τοῖς πλαγίοις συγγενέσι· διότι, ἐπειδὴ κατὰ τὸν περὶ τῆς ἀδελφοκτονίας νόμον οἱ θεοὶ τοῦ διαδόχου ἐξηφανίζοντο καὶ ἑκάστην μεταβολὴν τοῦ θρόνου, ἡ διαδοχὴ τούτου ἐδύνατο εἶναι ἀμφισβητήσιμος μόνον μεταξύ ἀδελφῶν, οὐχὶ δὲ καὶ μεταξύ ἀνεψιῶν καὶ θείων. Νῦν τὸ πρῶτον ὑπῆρχε θεός, τουτέστιν ὁ Μουσταφᾶς, ὁ μὴ φονευθεὶς μὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχμέτ, διότι ἦν ὁ μόνος βλαστὸς τῆς ὀθωμανικῆς φυλῆς, ὥστερον δὲ σωθεὶς ἀπλῶς κατὰ τύχην. Οὗτος κατὰ τριακαίδεκα ἔτη πρεσβύτερος τοῦ Ὄσμάν, τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἑπτὰ υἱῶν τοῦ Ἀχμέτ, ἐκλήθη εἰς τὴν βασιλείαν ἕνεκα τοῦ διαδοχικοῦ δικαίου τῆς πρεσβυγενείας, ὅπερ ἀπὸ τῆς δυναστείας τοῦ Τζεγγισχάν μετεδόθη εἰς τὴν τῶν Ὄθωμανῶν, εἰ καὶ ἡ μικρόνοια καὶ ἡ ἡλιθιότης τοῦ Μουσταφᾶ κατ' αὐτὸ τὸ πολιτικὸν δίκαιον τοῦ Ἰσλάμ, ὅπερ τοὺς ἀνηλίκους, τοὺς ἡλιθίους, ὡς καὶ τοὺς ἀναπήρους ἢ ἐπιγυμνασιζομένους ἕνεκα ἀπιστίας οὐχ ὁμολογεῖ ὡς νομίμους ἡμάδας, καθίστων προτιμότερον ἐν ἀποκλεισθῇ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ θρόνου ἢ μετὰ τρεῖς μῆνας. Καὶ ἐφείσαντο

μὲν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ δεκατετραετοῦς καθεύξεως ἐν κλωδίῳ (οὕτως ἐκαλεῖτο τὸν τεῦθεν τὸ δωμάτιον τῶν διαδόχων) ἀπεπνίγη πᾶς σπινθήρ πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἐξημεβλύνθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀέρος τοῦ δεσποτηρίου πᾶσα ὀξύτης φυσικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως. Ἡ διαυγὴς πηγὴ ἀνθρωπείας εὐφυΐας ἀπεπνίγη ἐν τῷ ἔλει καθαρῶς κτηνωδῶν ἀπολαύσεων. Ἐπὶ τοῦ μικροῦ, ὠχροῦ καὶ στύγνου προσώπου μετὰ σπανίου μέλανος πάγωνος καὶ μύστακος καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις προέχουσιν, ἀλλὰ μεμαραμμένοις ὀφθαλμοῖς, κατεφαίνεται ἡ ἡλιθιότης αὐτοῦ ⁽¹⁾. Ἡ πρώτη καὶ μόνη πολιτικὴ πράξις αὐτοῦ μετὰ τὴν περιζῶσιν τοῦ ξίφους ἐν Ἑγίον, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν τάφων τῶν προγόνων καὶ μετὰ τὸ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας ὄωρον ἐκ τριακοσίων ἑκατομμυρίων ἄσπρων, ἧτοι ἐκ τριῶν ἑκατομμυρίων δουκᾶτων, ἣν ἡ εἰς διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου ἀναγόμενος τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῷ γῆμαι τὴν τροφὴν τοῦ σουλτάνου, ἡ εἰς διοικητὴν τῆς Δαμασκοῦ τοῦ ἀρχιθαλαμηπόλου καὶ ἡ εἰς διοικητὴν τῆς Καραμανίας τοῦ ἀρχιερακοβοσκοῦ. Ὁ κίζλάραγας Μουσταφᾶς, ὁ ἐπὶ Ἀχμέτ ἰθύνων ἀπεριορίστως τὰς ἡνίας τοῦ κράτους, φοβούμενος μὴ αὐταὶ παραδοθῶσιν ὑπὸ τοιοῦτου ἡλιθίου τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἐθρύλησε πρῶτος τὸ ἀπόρρητον τῆς ἀσχολίας τοῦ σουλτάνου, κατατρίβοντας τὸν χρόνον περὶ τὸ ρίπτειν χρυσὸν εἰς τοὺς ἰχθῦς ἐν θαλάσσῃ. Οἱ μεγάλοι σέχαι, οἵτινες ἐνόμιζον τὴν εὐήθειαν τοῦ σουλτάνου ὡς σημεῖον ἀγιότητος ἢ προσεποιούντο, διότι ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοιοῦτου παραδόξου ἀγίου ἤλπίζον ἄρξειν, ἐνουθέτησαν καὶ συνεβούλευσαν τῇ βασιλομή-

(1) Ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ Νανί, 29 Νοεμβρίου 1617.

τορι ἰν' ἀποστήσῃ τὸν κιζλάραγαν· ἀλλ' αὕτη, παραπει-
σθεῖσα ὑπὸ τῶν θωπειῶν καὶ δακρύων τούτου, ἀφῆκεν αὐ-
τῷ ἐλευθέραν ἐνέργειαν (1), ὁ δὲ, ὅς πιθανὸν ἔτι ἀσφα-
λέστερον ἐδύνατο ἐλπίζειν ἐπὶ τὴν εὐνοίαν τῆς μητρὸς τοῦ
ἡγεμονόπαιδος Ὀσμάν ἢ ἐπὶ τὴν τῆς μητρὸς τοῦ Μου-
σταφᾶ, συνεσχέψατο τῷ μουφτί Ἑσαὰδ καὶ τῷ καίμα-
κάμη Σοφῇ Μωάμεθ Πασᾶ καταλύσαι τὴν βασιλείαν τοῦ
Μουσταφᾶ καὶ ἀναγορεῦσαι εἰς αὐτὴν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ.
Οἱ ἐν τέλει ἐκλήθησαν εἰς τὸ διβάνιον ἐπὶ τῇ προφάσει
τῆς ἀποτίσεως τῆς μισθοφορᾶς, ὁ σουλτάνος καθεύχθη ²⁶
ἐν τῷ προτέρῳ δωματίῳ αὐτοῦ, ὁ δὲ Ὀσμάν παρέστη τῷ ^{Φεβρ.}
διβανίῳ καὶ τῷ στρατῷ ὡς βασιλεύων. Τούτῳ ἦν τόσον ¹⁶
ἀρεστότερος ὁ σουλτάνος, ὅσον καὶ αὖθις ἐλάβανε δῶρον
ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας· ὥστε ἐν χρόνῳ τριῶν μηνῶν
ἐδαπάνησε τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐξ ἑκατομμύρια δουκάτων.
Τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ὀσμάν ὁ Τά-
ταρος ἡγεμονόπαις Γιράι, ὅς ἐπὶ τῆς θήρας τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως ἀφελέτο τὸν ἱεράκα τοῦ σουλτάνου διὰ τοῦ
ιδίου τὴν λείαν καὶ ἔκτοτε ἦν αἰχμάλωτος ἐν τοῖς Ἑπτὰ
Πύργοις, ἐξεῦρε τρόπον δραπετεύσεως. Ἐπὶ τῇ προφά-
σει τοῦ πορίσαι ἵππους τοῖς μίρζαις κατὰ τὴν πομπὴν
τῆς περιζώσεως τοῦ ξίφους, ἐδανείσατο τριάκοντα ὡς
τεσσαράκοντα τοιούτους, οὓς περιῆγεν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς
εἰρκτικῆς μετὰ τῶν ἀκολουθῶν αὐτοῦ· ἐν ᾧ δὲ ὁ φρούραρχος
ἐκάθητο παρὰ τὴν ἀνοικτὴν πύλην, ὁ ἡγεμονόπαις εἶπεν
αὐτῷ ὡσεὶ χαριεντιζόμενος· «Τί ἂν ἐποίεις, ἀγᾶ, εἰ ἐξή-
λαυνον ἐντεῦθεν;» Πρὶν δὲ ἢ οὗτος ἐννοήσῃ δεόντως τὸν
λόγον αὐτοῦ, ὁ Μωάμεθ Γιράι καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτοῦ

(1) Ναιμά, σ. 320. Ὁ Ναιί λέγει, Il Kizlaraga si insinuato nelle grazie del Signore della madre. Ἰανουαρίῳ μηνί, 1618.

ἐξώρμησαν ἐκ τῆς πύλης τῶν ἐπτὰ Πύργων καί εἴτα ἐκ τῆς ἐγγυτάτης πύλης τῆς πόλεως καὶ ἔφυγον. Ὁ καίμακάμης Σοφῆ Μωάμεθ ἔπεμψε διὰ θαλάσσης τὸν ἀστυνόμον ἐπὶ κούφου νηὸς, τὸν δὲ Ἰσκενδὲρ Πασᾶν μετὰ ἐλαφρῶν ἱππέων πρὸς καταδίωξιν. Ὁ Ἰσκενδὲρ κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῇ φάραγγι τοῦ Παραβάδι παρὰ τὰ βουλγαρικά μεθόρια, ἔνθα ὁ ἡγεμονόπαις καταστενοχωρηθεὶς ὑπὸ τῶν διωκτῶν ἔπεσεν εἰς τὸ ὕδωρ· ἱππεύσας δὲ μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καθείρξεν αὖθις αὐτὸν ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, ἔνθα αὐστηρότερον ἐφρουρήθη. Ὁ Σαχὶν Γιοαῖ, ἀδελφὸς τοῦ Μωάμεθ Γιοαῖ, ἔφυγεν εἰς Περσίαν, ὅπου μαθὼν τὴν τελευτὴν τοῦ Ἀχμέτ ἠτήσατο παρὰ τοῦ σάχη τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπανελθεῖν εἰς Ταυρικὴν. Ὁ σάχης Ἀββᾶς ἀπέπεμψε αὐτὸν μετὰ μεγίστων τιμῶν ὑποβαλὼν αὐτὸς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ἀναβολέα. Ὅτε ὁ Σαχὶν ἐπέβη τοῦ ἵππου, ὁ Ἀββᾶς ἠρώτησεν αὐτὸν παίζων· «Τίς τοῦ Χιν, πολεμεῖς πρὸς ἐμέ, ἐάν οἱ Ὀθωμανοὶ ἀποστείλωσι σέ ἐτι ἐνταῦθα ὡς στρατηγόν;—Πολεμῶ!—Καὶ σπᾶ τὸ ξίφος κατ' ἐμοῦ;—Ναί, σπῶμαι τοῦτο». Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς, μένων αἰχμάλωτος ἐν Κωνσταντινούπολει, ἠλευθερώθη· συναμα δὲ ἐπέμφθη πρὸς τὸν ἐν τοῖς περσικοῖς μεθορίοις ὀθωμανικὸν στρατὸν εἰς θαλαμηπόλος γαμβρὸς τοῦ μουφτί, μετὰ τοῦ δώρου ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ μετ' ἐπιστολῆς αὐτογράφου τοῦ σουλτάνου (Α), νῦν δὲ ἡ παρὰ τὴν Ταβρίδα ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Σεράβ ἦττα τοῦ χάνη τῶν Τατάρων ἐπήγαγε τὴν πρὸς τὴν Περσίαν εἰρήνην (1). Παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ δευτε-

(1) Ἡ Ῥεστουροῦλ Ἰνσά, ἀρ. 72, περιέχει τὴν ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ πρὸς τὸν σάχην Ἀββᾶς περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως

δάρ Βακί Πασᾶ καὶ ἄλλων ἐμπείρων περὶ τὰ πολεμικὰ ἀνδρῶν ὁ χάνης τῶν Τατάρων ἐξεστράτευσεν τοῦ Βάν μετὰ τῶν τιμαριωτῶν ἱππέων, τῶν βεγλερβέγηνδων τοῦ Διαρβεκίρ, τοῦ Βάν, τῆς Σεβαστείας, τῆς Ῥούμελης, τοῦ Χαλεπίου καὶ τοῦ Ἐρζερούμ καὶ διήνυσεν ἐν δύο καὶ ἡμισείᾳ ἡμέραις τὴν ὁδὸν ὀκτῶ ὁλῶν ἡμερῶν μέχρι τῆς πεδιάδος τοῦ Σεράβ. Ὁ φρ-ύραρχος τῆς Ταβριδος Καρτσγαί Χάν, ὃς ἐφείλκυσε διὰ δόλου τὸν χάνην τῶν Τατάρων εἰς ἐνέδραν, συνῆψε πρὸς αὐτὸν δεινὴν μάχην, ἐν ἣ ἀπώλοντο οἱ βεγλερβέγηνδες τῆς Ῥούμελης, τοῦ Διαρβεκίρ καὶ τοῦ Βάν καὶ πολλοὶ σαντζακβέγηνδες, ὁ χάνης ἐσώθη μόνον ἐκ τῆς ἀνδρίας τῶν γενιτσάρων, ὁ δὲ καδιασκέρης αὐτοῦ καὶ ὁ μουφτί ἐπεσον μαχόμενοι. Ὁ Καρτσγαί χάν, ἀποταμὼν τὰς κεφαλὰς πεντακοσίων αἰχμαλώτων, ἐπεμψε ταύτας πρὸς τὸν σάχην. Ἀγγελθεὶς τῆς ἡττης τοῦ χάν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ μεγάλου βεζύρου Χαλήλ, οὗτος ἔγνω ἵνα μὴ λειποψυχῇ ὁ στρατὸς, ἐμποιήσῃ δὲ φόβον τῷ ἐχθρικῷ, ἀντὶ τοῦ ἀναποδοῖσαι, παρευθῆναι κατ' εὐθείαν εἰς Ἐρδεβίλ, ὅπου ὁ σάχης διέτριβεν ἐν τοῖς τάφοις τῶν προγόνων αὐτοῦ. Πρὸς διαπραγματευσιν τῆς εἰρήνης ὁ Ἀββάς ἐπεμψε πρὸς τὸν Χαλήλ πρεσβευτὴν, ὃς ἀπὸ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ρίνος ἐκαλεῖτο Βουρούν Κασίμ (Κασίμ ὁ Παχύρρην) μετ' ἐπιστολῆς, ἐν ἣ καίτοι ὠνεῖδίζεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὴν ἐκ τῆς ἀπερισκέπτου ἐπιθυμίας ἀρπαγῆς ἦτταν, ἀλλ' ὅμως ἐπανήρχετο εἰς τὴν εἰρήνην. Ὁ Βουρούν Κασίμ ἀφίκετο εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου· ὅτε δὲ παρέστη τῷ διδανίῳ, τὸ μὲν ἐκομπορρήμνησεν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῶν Περσῶν, τὸ δὲ

αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀρ. 73, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ὁσμάν πρὸς ἀπόκρισιν τῆς διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Κασίμ Βουρούν πεμφθείσης.

ἡττιάσατο τὴν ἐπαμφοτερίζουσαν πολιτικὴν τῶν Ὀθωμανῶν· διότι, ἐνῷ διελέγοντο περὶ εἰρήνης, προέλασαν μεθ' ἄρπαγος στρατοῦ. Ὁ βεζύρης Διλαβέρ Πασᾶς, ἵνα τρέψῃ ἀλλαχού τὸν δυσάρεστον λόγον τοῦ πρεσβευτοῦ, ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ ὁ ἄνεμος ἔπνεε πάντοτε τόσον σφοδρὸς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὁ δὲ Βακὶ Πασᾶς εἶπε μετ' ἀγχινοίας τῷ βεζύρῃ· «Γαληνότετε Κύριε, ὁ ἄνεμος πνέει σήμερον μόνον ἀπὸ τῆς ρινὸς τοῦ Κασίμ». Ὁ γέλως τοῦ διβανίου κατέπαυσε τὴν κομπάρρημασύνην τοῦ Πέρσου πρεσβευτοῦ. Ὅτε μετὰ ταῦτα ἔμαθε τὸ λογοπαίγνιον τοῦτο ὁ σάχης, ὃς καὶ αὐτὸς λίαν ἀγχίναυς ἠγάπα τὴν εὐφυΐαν, ἐπήνεσε λίαν τὸν Βακὶ καὶ ἐπεμψε πρὸς αὐτόν, ἐνεκα τοῦτου εἰς δῶρον, τρεῖς στίχους καμῆλων μετὰ φορτίου ἐρίων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γεντινίασις τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἦν πάντοτε ἐπικίνδυνος τῇ ἱερᾷ πόλει τοῦ Ἑρδεβίλ, ἐνθα ἦσαν οἱ πάφοι πολλῶν ἀγίων, καὶ διαπραγματεύσεις τοῦδὸλως

26 παρνεποδιάσθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἡ εἰρήνη διωμολο-
 Σεπτ. γήθη ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Σεράβ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, ἐφ' οἷς
 1618 πρότερον ἐπὶ Νασούχ Πασᾶ, τουτέστιν ἐπὶ τῇ κατ' ἑτοῦς ἀποστολῇ ἑκατὸν φορτίων περσικῆς μετάξης. Ὁ σάχης ἐδωρήσατο τῷ ὀθωμανικῷ στρατῷ, ὀκτακασίους δέκα στίχους καμῆλων μετὰ ἐπιτηδείων. Ὁ μέγας βεζύρης ἔλαβεν ἐννέα στίχους θηλειῶν καμῆλων μετὰ γλυκυσμαμάτων καὶ καρπῶν, ἰδίᾳ δὲ μετὰ ἀρίστων κίτρων καὶ ροιῶν καὶ λεπτοτάτου ἀλεύρου καὶ ὀρύζης, ὁ δὲ κιαγιά, ὁ δεφτερδάρ καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἕκαστος ἀνὰ τρεῖς ὡς πέντε στίχους καμῆλων μετὰ τῶν αὐτῶν ἐπιτηδείων. Καὶ ὁ μὲν Πέρσης πρεσβευτῆς Μίρζας Μωάμεθ Χουσεῖν ἐκόμισε τὸ περσικὸν ἐγγράφον τῆς εἰρήνης πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην, ὁ δὲ τζεβετζιβασῆς Μωάμεθ ἀγᾶς τὸ τουρκικὸν πρὸς τὸν σάχην τῆς Περσίας. Ὁ μέγας βεζύρης

διαφῆκε τὸν στρατὸν ἐν Ἐρζερούμ ἵνα διαχειμάσῃ τὸν λοιπὸν χρόνον, αὐτὸς δὲ ἀπῆλθε διαχειμάσων εἰς Τοκάτ, ^{Νοεμ. 1618} ἐνθα εὔρε μέν ἐπαινετικὴν ἐπιστολὴν τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τῇ ἐκβάσει τῆς ἐκστρατείας, ἀλλ' ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν καθηρέθη τὴν μεγάλην βεζυρίαν καὶ ἀνεδείχθη τὸ τρίτον καπετὰν Πασᾶς (1).

Ὁ θαλαμηπόλος Ἀχμέτ παρηγγέλθη ἵνα κομίσῃ εἰς Βιένναν τὴν ἀγγελίαν τῆς τελευτῆς Ἀχμέτ τοῦ Α' καὶ τὴν τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ (2). ταῦτα δὲ ἀνήγγειλαν τῷ καρδινάλιῳ Κλέσελ (3) καὶ ὁ δικαστὴς τοῦ Βελγραδίου Χαθὴλ, ὁ βεγλέρβεγης τῆς Κανίσσης Ἀχμέτ καὶ ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης. Ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ τῷ αὐτοκράτορι σουλτανικὴ ἐπιστολὴ ἀπῆται τὴν ταχείαν ἐπάνοδον τῶν ἐν Βιέννῃ ἐτι διαμενόντων Τούρκων πρεσβευτῶν Ἀχμέτ Κιαγιά καὶ Γασπάρδου Γρατιάνη, δούκῃς τῆς Νάξου. Οὗτοι τῇ 9 Δεκεμβρίου διωμολόγησαν ἐτι ¹⁶¹⁷ συνθήκην περὶ τῶν ἀμφισβητησίμων χωρίων, ἐφ' ἣ ἐμελλεν αὐτοῖς ἀνανεωθῆναι ἡ συνθήκη τοῦ Σιλβατορόκ ἐν Κομόρν. Ἡ ἀνανέωσις αὐτῇ παρόντι ἐγένετο συγχρόνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ὀσμάν (4). Ὁ πρῶτος τῶν αὐτοκρατορικῶν πληρεξουσίων ὁ εὐπατρίδης Μολλάρδ, πρέ-

(1) Ἡ πρὸς Πεισιαν εἰρήνη καὶ ἡ ἡττὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὑπὸ τοῦ Καρτσάι μνημονεύονται ἀκριβέστερον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Χαλήλ Πασᾶ, φ. 186—193, ἡ ἐν τῷ Ναϊμά, τῷ Φεζλικέ, Χασανβεγζαδὲ καὶ Πετσεβί. Ὅρα καὶ τὸ Σαχναμέ τοῦ Ναδερ.

(2) Ἐπιστολὴ τοῦ Μουσταφᾶ πρὸς τὸν Μαϊτίαν. Μηνὶ Ζιλκαδὲ 1026 (Νοεμβρίῳ, 1617).

(3) Ἐπιστολὴ τοῦ βεγλέρβεγης τῆς Κανίσσης, τοῦ διοικητοῦ τῆς Βούδης Ναγκὰς Χασάν, καὶ τοῦ δικαστοῦ τοῦ Βελγραδίου πρὸς τὸν καρδινάλιον Κλέσελ.

(4) Ἡ δοθεῖσα πληρεξουσιότης τοῖς πληρεξουσίοις ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ Κομόρν φέρει χρόνον τὴν 28 Δεκεμβρίου 1617 ἀπὸ Ἐδερεσδόρφ. Ὅρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

27 δρος τοῦ αὐλικοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, ἀπῆλθεν εἰς
 Φεβρ.
 1618 Κωνσταντινούπολιν συγχαρήσων Ὁσμάν τῷ Α' ἐπὶ τῇ
 ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ ἐγχειρίσων τὸ ἐγγραφον τῆς νεω-
 18 στὴ ἐπικυρωθείσης εἰρήνης. Ὁ πρεσβευτὴς εἰσῆλθε μετὰ
 Δεκεμ.
 1618 πομπῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡγουμένης μουσικῆς, ἀλλ'
 οὐχὶ μετ' ἀναπεκταμένης σημαίας· διότι ἐδηλώθη τῷ εὐ-
 πατρίδῃ Μολλάρδ, ὅτι ὁ τζαούσθας ἀφῆρέθη τὴν ἀρ-
 χὴν ἅτε ἐπιτρέψας τοιαύτην καινοτομίαν τῷ Τζερνὶ καὶ
 ὅτι ἐκτοτὲ οὐκ ἀποκατεστάθη εἰς αὐτὸν. Ὁ Μολλάρδ κα-
 τώρθωσε τὴν ἀποστολὴν φερμανίων πρὸς τοὺς Πασάδες
 τῆς Βούδης, τῆς Βοσνίας, τῆς Κανίσσης, τοῦ Ἀγραμ, πρὸς
 τοὺς βέγηδες τοῦ Ζόλνοκ καὶ τοῦ Στριγονίου πρὸς τῇ
 ρησιν τῆς εἰρήνης, καὶ ἀπῆλθε τὴν Διππαν, ἀνήκουσαν
 πρότερον τῷ Βοξαΐ καὶ παραδοθείσαν τοῖς Τούρκοις ὑπὸ
 τοῦ Βέθλεν, ὡς ἀνήκουσαν τῇ Οὐγγρίᾳ, καθόσον οἱ Τραν-
 σιλθανοὶ ἐνόμιζαν ἑαυτοὺς κυρίους μέρους τῆς Οὐγ-
 γρίας καὶ μόνον ὅπως ὁμολογήσωσι τὴν ἀπὸ αὐτῆς
 ἐξάρτησιν αὐτῶν ἀπέστειλαν πληρεξουσίους εἰς τὴν οὐγ-
 γρικὴν βουλὴν. Πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ
 οὐδεμία πιθανότης ἦν, διότι ἡ ἐξουσία ἦν πάνποτε ἐν ταῖς
 χερσὶ τοῦ κιζλάραγα, μεθ' οὗ ὁ Βέθλεν ἐμχανασπλόκη-
 σεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχμέτ (1). Οἱ πρεσβευταὶ τοῦ
 Βέθλεν, οἵτινες ἐν συνευτεύξει προσηγήθησαν τῶν τῆς Ῥα-
 γούσης, ἐτάχθησαν κατωτέρω τούτων (2). Ὁ Γρατιάνης
 δοῦξ τῆς Νάξου, ὁ ἐπὶ πολὺ ματὴν ζητήσας εἰς γάμον

(1) Εὐσηνταί τινα τῶν καθ' ἑκάστη τῆς μεταξὺ τοῦ Βέθλεν καὶ τοῦ κιζ-
 λάραγα ἀλληλογραφίας ἐν ταῖς ἀναφοραῖς τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ.

(2) L' amb. di Transilvani postosi a sedere sopra li Amb. di Ra-
 gusa: era dal Bassa stato dato ordine, che quelli di Ragusa fossero
 posti di sopra. Αὐγούστου μηνί, 1619.

τὴν θυγατέρα τοῦ πρώτου Βενετοῦ διερμηνέως Βορίσση καὶ ἐπὶ τέλους λαβὼν αὐτὴν τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ, ἀνηγορεύθη ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας. Ὁ Δα- 4
βίδ Σερβάν, ὃν ὁ αὐτοκρατορικός πρεσβευτὴς ὑπεστήριξε ^{Φεβρ.} 1619
παντίσθενει ἐν ἀναδείξει ἡγεμόνα τῆς Βλαχίας, ὡς τὸν Γρα-
τιάνην ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας, ἐτέλεσε τὸν βίον κατὰ τὸν
χρόνον τοῦτον· ὁ δὲ Μολλάρδ πάντα ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ ἀνα-
γορευθέντος βοϊβόδα Ἀλεξάνδρου, υἱοῦ τοῦ Ραδούλ Σερ-
βάν, ὃν ἄλλοτε ἐξήλασε τῆς Βλαχίας ὁ Γαβριήλ Μογίλας.

Οἱ ἀντάρται τῆς Βοεμίας ἐπεμψαν τὸ πρῶτον πρὸς τὴν
Πύλην, πρεσβεύοντος τοῦ Μολλάρδ, πρέσβεις, ἐν οἷς ἦν
ὁ Ἑρρίκος Βίττερ, μετ' ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐπεκαλοῦντο τὴν
βοήθειαν τοῦ σουλτάνου καὶ ἀντὶ ταύτης προὔτεινον ὁμο-
λογῆσαι ἑαυτοὺς ὑποτελεῖς αὐτῷ. Ἀπ' ἐναντίου αἰσού-
γρικαι βουλαι ἀνεθῆκαν τῷ ὑποκαλατίνῳ Ἑμερίχῳ Λι-
πτάι· ἵνα συμφωνῶς τῷ αὐτοκρατορικῷ πρεσβευτῇ ἐκθέ-
σωσι τὰς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν διοικητῶν αἰτιάσεις, συγ-
χρόνως δὲ διαπράξωνται ἐπιεικέστεραν διοίκησιν ὑπὲρ τῶν
ὑποτελῶν τοῖς Τούρκοις καὶ ἐκ τῶν φόρων κατατρυ-
χομένων χωρίων. Αἱ βουλαι αὗται ἀπήτησαν ἐπὶ ἵνα πα-
ρὰ πασάων ὀχυρώματα μὲνωσιν ὡς ἔχουσιν, ὅπερ ὁμῶς
ὡς ἀντιφάσκον ῥητῶς πρὸς τὴν συνθηκὴν τῆς εἰρήνης
ἐγένετο ἀνάγκη ἵνα μεταβληθῇ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ
ἐγγράφου. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαθθίας ἐτέλεσε τὸν βίον
κατὰ τὰς πρὸς τὸ διδάνειον διαπραγματεύσεις τοῦ Μολ-
λάρδ, Φερδινάνδος δ' ὁ Β' ἐπεκύρωσεν αὐτὸν ἐκ νέου ἐν τῇ
πρεσβείᾳ. Διαμείνας ἔτος καὶ ἡμισυ ἐν Κωνσταντινουπό-
λει ὁ Μολλάρδ, ἀνεχώρησεν εἰς Βιένναν παραπεμπόμενος
ὑπὸ τζαούση, παρηγγελμένου ἵνα συγχαρήσῃ τῷ νέῳ αὐ-
τοκράτορι ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἀπὸ μέρους τοῦ
σουλτάνου. Ὁ τζαούσης Μουσταφᾶς ἐπέμφθη εἰς Βενε-

τὴν μετὰ τῆς ἀγγελίας τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Μου-
 σταφᾶ τοῦ Α' καὶ μετ' ἐπιστολῶν αἰτιωμένων προσφάτους
 πράξεις τῆς δημοκρατίας μετὰ τέσσαρας δὲ μῆνας ὁ
 Μωάμεθ τζαούσης ἐκόμισε τὴν ἀγγελίαν τῆς εἰς τὸν
 θρόνον ἀναβάσεως Ὀσμὰν τοῦ Α'. Ἡ Γερουσία ἀνέθετο
 τῷ Φραγκίσκῳ Κονταρίνῃ τὴν εὐλογίην, ὡς συνήθως, τὸν
 νέον σουλτάνον καὶ ἀνανεώσῃ τὰς ἀρχαίας συνθήκας ἐπὶ
 τέλους δὲ ὁ Κονταρίνης διεπράξατο τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης
 ἐπικύρωσιν τῆς πελευταίας ἐμπορικῆς συνθήκης ἐκ τριά-
 κοντα ἄρθρων. Ὁ δούξ ἐκτήσατο διὰ δώρων ἑξαμίτου καὶ
 σηρικῶν ὑφασμάτων καὶ διὰ κολακευτικῆς ἐπιστολῆς τὴν
 εὐνοίαν τοῦ μουφτί Ἐσαὰδ Ἐφένδη, ὅς ἦν ἐτι μετὰ τοῦ
 κιλάραγα, ψυχὴ τῶν πραγμάτων, ὡς ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ
 σουλτάνου Ἀχμέτ· αὐτῷ δὲ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν δύο
 τούτων ἀξιοματικῶν παρημελήθη πρὸς χάριν τῆς Βενε-
 τίας ἢ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν διαπραγματεύσεις περὶ ἀνακω-
 χῆς, πρὸς τὴν ἐδείχθη πρόθυμος ὁ μέγας βεζύρης Νασούχ
 καὶ περὶ τῆς καὶ τελευταίου ἐγένοντο προτάσεις ὑπὸ τοῦ
 Καίσαρος Γάλλου καὶ Γρατιάνη. Ὁ σουλτάνος ἐν τῇ πρὸς
 τὸν ἀνακληθέντα πρεσβευτὴν Κονταρίνην ἐπιστολῇ συνη-
 γόρησεν ἰδίᾳ ὑπὲρ τῶν Βαλνίων ἐμπορίων, οἱ τινες ἀπὸ
 τίνος χρόνου ἠνώχλου τὴν Πύλιν αἰτιώμενοι τὴν Βε-
 νετίαν. Μετὰ τὴν ἀπέλευσιν τοῦ Κονταρίνη ὁ ἐστὶν διαμέ-
 νων πρεσβευτὴς Μόρος Νανὶ ἀνεγέωσε τὴν πρὸς τοὺς
 προτέρους σουλτάνους διομολογηθεῖσαν συνθήκην, τὴν
 καλουμένην συνθήκην τοῦ εὐγενοῦς σημάτος ἀπὸ
 τῆς ἐν αὐτῇ μονογραφῆς τοῦ σουλτάνου ἐν τῇ συνθήκῃ
 δὲ ταύτῃ περιλαμβάνετο καὶ τὸ περὶ Οὐσκόκων ἄρθρον.
 Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἦλθεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὁ
 Ἕλληνας πρεσβευτὴς Παῦλος Πινδάρ. Διὰ τὴν πρὸς τὸν
 Γάλλον πρεσβευτὴν γενομένην ὕβριν ἕνεκα τῆς καθείρ-

ξέως τῶν διερμηνέων αὐτοῦ ἡ Γαλλία ἐδήλωσε τὴν δυσ-
 παρέστησιν αὐτῆς. Ὁ δὲ Χουσεῖν τζαούσης ἐκόμισεν ὡς
 πρεσβευτὴς πρὸς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ὀλλαν-
 διαν τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας Ὀσμάν τοῦ
 Α'. Ρῶσσοι πρεσβεύται ἠσπάσαντο τὴν ἐσθῆτα τοῦ σουλ-
 τάνου κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας. Ὁ εἰς Γαλλίαν
 ἀποσταλὴς τζαούσης ἐκόμιζεν ἀπολογητικὴν ἐπιστολὴν
 τοῦ σουλτάνου ἐπὶ τῇ καθείρξει τοῦ εὐπατρίδου Σανσὺ ἐνε-
 κεν ὑπονοίας, διὰ τὴν εὐνοὺς τῇ φυγῇ τοῦ Κορέσκη. Ὁ τζα-
 οῦσης παρέστη ἐν Παρίσις τοῖς γάμοις τῆς Χριστίνης,
 ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, μετὰ τοῦ Βίκτωρος
 Ἀμεδαίου τῆς Σαβανδίας, ἐν δὲ Ἀγγλίᾳ παρέδωκε τὴν
 ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἐπιστολὴν ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ
 Βιτεχάλ. Οἱ Πολωνοὶ ὠχύρωσαν τὴν Ρασόβαν, διὰ δὲ
 τὴν παρασπόνδου ταύτην μύριοι καὶ πεντακισχίλιοι Τά-
 τανοὶ εἰσέβαλον εἰς Πολωνίαν (1). Ἡ Πολωνία ἠτιάσατο
 διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτῆς τὴν τοιαύτην εἰσβολὴν, ὃ δὲ
 μέγας βεζύρης ἐκέλευσε πρὸν χάνην τῶν Τατάρων Τζανι-
 βέκ Γιράτ ἀπείργειν τοὺς Τατάρους ἀπὸ τοῦ εἰσβάλλειν εἰς
 τὴν πολωνικὴν χώραν (2). Τῷ ἐξῆς ἔτει νέα πρεσβεῖα τοῦ
 βασιλέως τῆς Πολωνίας ἦλθεν εἰς Κωνσταντινουπόλιν
 πρὸς καταπραΰναι τῆς ὁργῆς τῆς Πύλης διὰ τὴν φυγὴν
 τοῦ Κορέσκη καὶ διὰ τὴν πρόσφατον ἐπιδρομὴν τῶν Κο-
 ζάκων εἰς Μολδαβίαν, ἀλλὰ μάτην· εἰ δὲ καὶ ὁ Γρατιάνης
 προὔτεινεν ἵνα μεσιτεύσῃ μετὰ τὴν Πύλην καὶ Πολωνίας,
 ὁ Ἰσκενδέρ Πασᾶς παρηγγέλθη ἐκστρατεῦσαι ἐπὶ τοὺς
 Κοζάκους (3). Ἡ εἰρήνη ἀποκατεστάθη ἐν Χοζίμ ὑπὸ τοῦ

(1) Summario delle Relaz. ven. 24 Μαρτίου 1618 καὶ 23 Αὐγούστου
 1618.

(2) Ὁ Ναϊμά, σ. 325, καλεῖ τὸν πρεσβευτὴν τοῦτον Γρηγόριον Φερύ.

(3) Relaz. ven. 7 Φεβρουαρίου 1619· ὅρα καὶ αὐτοκρατορικὴ ἀρχεῖα.

πρεσβευτοῦ Σιγισμούνδου τοῦ Γ', Στανισλάου Ζοραβίνσκη φρουράρχου τοῦ Βέτζα, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Σοδιέσκη, πατρὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Γ'.

Ἀλλὰ πασῶν τῶν πρεσβειῶν τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων λαμπρότεραι ἦσαν τοῖς Ὀθωμαναῖς αἱ τῶν μουσουλμάνων, οἷαι αἱ τοῦ σουλτάνου τοῦ Φέζ καὶ τοῦ σάχη τῆς Περσίας, αἵτινες συνέχαιρον τῷ Ὄσμάν ἢ ἐπεχύρουν τὴν εἰρήνην. Ὁ σέχης Ἀβδουλαζίζ, πρεσβευτὴς τοῦ Φέζ καὶ Μαρόκου, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ δώρων ἐξ ὀπλῶν καὶ πολυτελῶν ὑφασμάτων καὶ μετὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ αἰτῆσαι τὴν καταστολὴν τῶν ὑπὸ τῶν ἀπίστων καὶ τῶν Ἀράβων διαπρασσομένων ληστειῶν ἐν τῷ ἀραβικῷ κόλπῳ. Ἐπι λαμπρότερα ἦσαν τὰ δῶρα τοῦ πρεσβευτοῦ τοῦ σάχη Κασίμ τοῦ Παχύρρινος, ὃς ὁμως, πρὸς ἀποφυγὴν ἴσως χλευασμῶν ἐξευγενισθεὶς διὰ νέου ὀνόματος, ἐπεκαλεῖτο ἐν τῷ πιστωτικῷ γράμματι Ἰακτάρ Ἀλῆς, σουλτάνος τῶν καλιφῶν. Οὗτος ἐκόμιζεν ἑκατὸν φορτία μετὰ ξης, τέσσαρας ἐλέφαντας, ρινόκερων, σκηνὰς ἑκαστειάς, δύο δοῖρας λεοπαρδῶν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα δέρματα λυγκῶν, ἑξ μέλαινας ἀλωπεκῶν, δύο καὶ τριάκοντα χρυσοῦφάντους ἐσθῆτας, εἴκοσι καὶ τέσσαρας ἐξ ἐξαμίτου καὶ ἐννέα ἐκ δαμασκηνοῦ, ἑκκαίδεκα τόμους πεποικιλμένου ἐριούχου καὶ πέντε καὶ τεσσαράκοντα κυρβασίας ἐκ λεπτοτάτης σινδόνης. Ἀληθῶς ὁ Χαλήλ Πασᾶς διωμολόγησε τὴν εἰρήνην πρὸς τὴν Περσίαν κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς μεγάλης βεζυρίας ἀπεριόριστον ἐξουσίαν· ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν πολλῶν ἐπιστολῶν τοῦ νέου μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Πασᾶ (γαμβροῦ τοῦ Βοός) πρὸς τὸν Πέρσην μέγαν βεζύρην Καζιχάν καὶ τὸν φρούραρχον τοῦ Βριθάν Ἐμιργούν (1)

(1) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Πασᾶ πρὸς τὸν Καζιχάν

συνετελέσθη τὸ ἐπικυρωτικὸν ἐγγράφον τῆς εἰρήνης ἐν
 ὀνόματι τοῦ σουλτάνου. Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην ἡ
 Ἀχίσκα, ἣν ἀπῆτουν οἱ Πέρσαι, ἔμεινε τῇ Πύλῃ, ἥτις
 πρὸς ἀμοιβὴν ἐξεχώρησεν ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Βαγδάτ¹⁹
 τὸ Δερνὲ καὶ Δερτένκ· ἡ Περσία ὤφειλε μὴ ἀπείργειν^{Σεπτ. 1619}
 τοὺς φρουράρχους τοῦ Χουβειζέ καὶ τοῦ Μεχὰν τῆς εἰς
 τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σουλτάνου προσελεύσεως καὶ ἀνελάμ-
 θανε μὴ διαταράττειν ποσῶς τὸν Σερχάλ τοῦ Δαγιστάν·
 συνετέθη δὲ προσέτι ἡ ἐκατέρωθεν ἀπόδοσις τῶν αἰχμα-
 λώτων καὶ ἡ καταστολὴ πάσης ὑβρεως κατὰ τῶν τριῶν
 πρώτων καλιφῶν καὶ τῆς ἀγνῆς Αἰσέ. Μετ' ὀλίγον ὁ
 μέγας βεζύρης Μωάμεθ Πασᾶς ἀφῆρέθη τὴν ἀρχὴν, ἐν
 ἣ ἐπὶ δέκα μόνον μῆνας διέμεινε, διεδέξατο ὁ αὐτὸν ὁ
 Ἀλῆ Πασᾶς, ὃν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἐπικαλοῦσιν
 ὅτε μὲν Γ κ ι ο υ ζ ε λ τ ζ ε (Καλόν), ὅτε δὲ Τ ζ ε λ ε π ῆ ν
 (Κομφόν) (1). Ὁ Καλήλ Πασᾶς, ὁ καταπαύσας τὸν πρὸς
 τὴν Περσίαν πόλεμον διὰ τῆς εἰρήνης, ἀπεβλήθη τῆς
 ἀρχῆς, ἐπειδὴ ὁ Ὀσμὰν οὐδόλως παρέιχεν αὐτῷ συγ-
 γνώμην, ὅτι ἐπὶ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἀχμέτ
 διὰ τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ ἐστερηθῇ τῆς ἀρχῆς, τὸ
 δὲ γὰρ φυλακίον ἐδαπάνησε τρία ἑκατομμύρια δουκάτων.
 Ὁ Ὀσμὰν τὰς αὐτὰς μομφὰς εἶχε καὶ κατὰ τοῦ μουφτί
 Ἑσαὰδ, ὃν οὐκ ἀπέπεμψε μὲν τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἔτρωσε
 καιριώτατα διὰ τῆς νεας εἰσαχθείσης τάξεως, καθ' ἣν αἱ
 ἀπονομαὶ τῶν ἀξιωματῶν τῶν οὐλεμάδων ἐγένοντο τούν-

εῦρηται ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Σαρί Ἀβδουλλὰχ, ἡ δὲ πρὸς τὸν Ἑμιργούν ἔστιν
 ἡ ἑκατοστὴ εἰκοστὴ ἐνᾶτη, καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ βεῖς Ἐφένδῃ Μωά-
 μεθ, ἀρ. 40.

(1) Ἐν τῇ Δεστονρουλλ Ἰνσᾶ τοῦ βεῖς Ἐφένδῃ Σαρί Ἀβδουλλὰχ, ἀρ. 19,
 εῦρηται δωρεὰ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀλῆ Πασᾶ, φέρουσα χρόνον τὴν
 5 Τζεμαζιούλ ἄχιρ (8 Μαΐου 1620).

υπόγραφοι τῶν ἀρχιερέων καὶ ἡγεμόνων τῶν ἐκείνων τῶν χρόνων.

πείθεν τῇ προτάσει τοῦ διδασκάλου τοῦ σουλτάνου Ὁμέρ Ἐφένδη, ἡ δὲ ἐξουσία τοῦ μουφτί περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἐκδοσιν φειθᾶδων. Ὁ Χαλῆλ φοβούμενος περὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἅμα ἐλθὼν εἰς Χρυσούπολιν κατέφυγε πρὸς τὸ κελλίον τοῦ μεγάλου σέχη Μαχμούτ, οὗ ἡ ἰδία δόξα, οὐσα τότε δύναμις ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἔσωσεν ἥδη ἀπὸ τοῦ θανάτου πολλοὺς δυνατοὺς. Μεσιτεύσαντος δὲ τοῦ Μαχμούτ ὁ σουλτάνος οὐ μόνον ὑπέσχετο φείσασθαι τῆς ζωῆς τοῦ Χαλῆλ, ἀλλὰ καὶ ἀνηγόρευσε αὐτὸν δεύτερον βεζύρην ὡς καπέταν Πασᾶν. Τῷ ἔτει τούτῳ πεντεκαίδεκα νεωτερίζεται, οἱ τινες ἐδίδασκον καὶ ἐπηγγέλλοντο τὴν κοινογὰμιν, ἐθανατώθησαν διὰ φρικωδεστάτων βασάνων ὡς ἐλευθερόφρονες κατὰ φειθὰν τοῦ Τζεμισὶ Μωάμεθ Ἐφένδη· τὰ πρῶτον δὲ τότε ἐχαράχθησαν νομίσματα ἐκ δέκα ἀσπρῶν. Ὁ Καλὸς καὶ Κομπὸς Ἀλῆ Πασᾶς, ὃς ὁμῶς ἐδύνατο ἐπικληθῆναι καὶ κρυφίους καὶ πανούργους, ἦν υἱὸς τοῦ βεγλέρβεγῃ τῆς Τυνίδος Ἀχμέτ τοῦ ἐκ Κῶ, θανατωθέντος ἐν στάσει ὑπὸ τοῦ στασιώτου Ἰαγιά. Ἀλῆς ὁ Καλὸς τὸ πρῶτον ἀντιᾶκβεγῃ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῆς Τυνίδος, ἔπειτα βεζύρης τοῦ διβανίου μετὰ τῆς διοικήσεως τῆς Κύπρου καὶ τῆς Πελοποννήσου, τότε δὲ τὸ δεύτερον καπέταν Πασᾶς, κατέπλευσε πρὸ μικροῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ῥυμουλκῶν ἐξ ἐχθρικᾶ πλοῖα καὶ ἀπάγων διακοσίους αἰχμαλώτους, ὧν ἕκαστος ἐκόμιζεν ἐπ' ὤμων σάκκον χρημάτων κατὰ τὴν θριαμβικὴν εἰσόδον τοῦ Ὁθωμανοῦ ναυάρχου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τότε ὁ σουλτάνος ἐδωρήσατο τῷ Ἀλῆ πολυτελεῖς ἐσθῆτας καὶ χρυσὴν ἄλυσιν. Ὁ μέγας βεζύρης Μωάμεθ ὁ Γαμβρός, ζήλοτυπῶν αὐτῷ, ἐπραξικόπησε παρὰ τοῖς χριστιανοῖς πρέσβεσιν ἵνα ἐγείρωσιν αἰτιάσεις κατὰ τούτου καὶ θρυλήσωσιν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ προσεγεχθεί-

σα λεία οὐκ ἦν ἡ δεκάτη τῆς ἀληθοῦς λείας. Μαθὼν ὁ Ἀλῆς τὰς λάθρα ταύτας ἐπιβουλὰς, ἔβυσε μὲν τοῦ με-^{Δεκεμ.}
γάλου βεζύρου τὸ στόμα διὰ πέντε βαλαντίων χρυσοῦ, ¹⁶¹⁹
εἶτα δὲ ἐκτίησато κρύφα τὴν εὐνοίαν τοῦ σουλτάνου διὰ
μεγάλων δώρων καὶ δι' ἀγαθῶν προτάσεων, ὥστε ὁ Ὀσμάν
ἀνηγόρευσε αὐτὸν εἰς μέγαν βεζύρην, ἀπένειμε δὲ τῷ
προκατόχῳ αὐτοῦ τὴν διοίκησιν τοῦ Χαλέπιου. Ὁ Ἀλῆς
ὁμως πρὶν ἢ ἐπιτρέψῃ τούτῳ ἀπελθεῖν, ἐπέταξεν αὐτῷ
παραυτὰ τὴν ἀπότισιν τρισμυρίων δουκάτων. Πεντάκις
τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ ἐπὶ τοῦ γαζοφυλακίου ἐπορεύετο
πρὸς αὐτὸν ἕως οὗ ἐκδιάσεται πάντα ταῦτα τὰ χρή-
ματα. Οὕτω δὲ Μωάμεθ ὁ Βοῦς ἀπῆλθε πτωχὸς καὶ
ἀπροστάτευτος εἰς Χαλέπιον, ἐνθα μετ' οὐ πολὺ ἐτέλεσε
τὸν βίον καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι τάφῳ ἐν
τῷ μοναστηρίῳ τοῦ σέχῃ Ἐβουθέκρ. Ἡ παρὰ τῷ Ὀσμάν
δύναμις τοῦ Ἀλῆ ἀνήχθη εἰς τοσοῦτον, ὥστε ἅπαντας
τούς τέως δυναμένους παρ' αὐτῷ ὑπεσκέλισε. Ἀπασα ἡ
περιουσία τοῦ δεφτερδάρ Βακί Πασᾶ ἐδημεύθη, αὐτὸς δὲ
καθείρχθη ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, ὅθεν εἶτα ἐξωρίσθη εἰς
τὰς νήσους. Ὁ παντοδύναμος κίζλάραγας, ὁ δεσπότης
τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ, ὁ καταλύσας τὴν βασιλείαν τοῦ
σουλτάνου Μουσταφᾶ καὶ ἀναγαγὼν εἰς αὐτὴν τὸν Ὀσμάν
ἐστερήθη πάσης τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ ἐξωρίσθη εἰς Αἴ-
γυπτον, ὁ δὲ χότζας τοῦ σουλτάνου Ὁμέρ, πρὸς ὃν ὁ
σουλτάνος ἐπέτρεψεν ἀναδεικνύειν τοὺς οὐλεμάδες, οὗς
τέως ἀνηγόρευεν ὁ μουφτί, παρηγγέλθη πορευθῆναι εἰς
Μέκκαν, ἀπέπλεε δ' ὅσον οὐπω εἰς Χρυσούπολιν, ὅτε
ἀποθανόντος τοῦ μουφτί ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας Ὀσμάν ἦν διάσημον
οὐ μόνον ἐπὶ τῇ δυτικῇ καὶ ἀνατολικῇ εἰρήνῃ (τῇ ἐν Κο-
μόρν Οὐγγρικῇ καὶ τῇ ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Σεράβ διο-

μολογηθείσῃ) οὐ μόνον ἕνεκα τῶν ἀποσταλεισῶν καὶ ἐλ-
θουσῶν πολλῶν πρεσβειῶν καὶ τῆς διττῆς μεταβολῆς τοῦ
μεγάλου βεζύρου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς δύο ἀξιωματικονεῦ-
τοις τελευταῖς καὶ ἐπὶ τοῖς δύο ἀξιολόγοις μετεώροις. Ἐν
τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις ἐτελεύτησε τὸν βίον ἡ προμή-
τωρ τοῦ σουλτάνου, ἡ σουλτάνα Βάφου, ἡ ἐπὶ δικτῶ καὶ
εἰκοσιν ἔτη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς Μουράτ τοῦ Γ' καὶ ἐπὶ τοῦ
υἱοῦ Μωάμεθ τοῦ Γ' ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου διέπουσα τὰ
τοῦ κράτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ ἐγ-
γόνου Ἀχμέτ ἐπὶ τεσσαρακάδεκα ἔτη ἀνευδυνάμειος καὶ
σημασίας βίουσα ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις ἀναμνη-
σκομένη ἡ ποθοῦσα τὴν προτέραν ἀρχὴν καὶ τὸ πρότε-
ρον μεγαλεῖον. Διέμενε τότε ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις
ἡ σουλτάνα Μαχπεικέρ, ἡτοῖ Σελήνοειδης περιηχημένη
γυνὴ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ, γνωστὴ μᾶλλον ἐκ τοῦ
ὀνόματος Κισσέμ, μήτηρ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ τέκνων,
ἡτοῖ τοῦ Μουράτ, Σουλεϊμάν, Κασίμ καὶ Ἰβραὶμ, ἐπιφα-
νὴς ἐπὶ εὐφυΐᾳ, τόλμῃ καὶ καλλογῇ. Καίτοι δ' ἦν ἀσύνη-
θες ἵνα ὁ σουλτάνος θαμίζῃ εἰς τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα, ἐν-
δαιτήματα τῶν παρακράσασιν καλλογῶν καὶ ἀποτέτριμμέ-
νων ἡγεμονίδων προτέρων βασιλείων, ἐπειδὴ ἡ οὐδὲν θέλ-
γητρον ἐκάλει αὐτὸν ἐκεῖ, ἡ ἡ ζήλοτυπία τῆς βασιλομή-
τορος καὶ τῆς σουλτάνης Χασσεκὶ ἀπέτρεπον αὐτὸν, ὁ
Ὀσμάν ὅμως προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ κιζλάραγα ἐδέξατο
πανήγυριν ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις, ἡτις ἐπόρισεν
αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας τὴν Σελήνοειδῃ. Ἰσως
ἡ σουλτάνα αὕτη ἦν ἀρκούντως συνετὴ ἵνα διάκηται φι-
λίως πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ὀσμάν, τὴν βασιλομήτορα
Μαχφιρούζ, τουτέστιν εὖνον τῇ σελήνῃ, ἡ τουλάχιστον
πρὸς τὸν κιζλάραγαν. Ἡ ἄλλη τελευτῇ ἦν ἡ τοῦ βεζύρου
Ἀχμέτ Ἐτμεκτίζαδέ. Οὗτος, υἱὸς ἀρτοποιαῦ ἐξ Ἀ-

δριανουπόλεως, τὸ πρῶτον φορολόγος καὶ μισθωτής, εἶτα
 δ' εἰσπράκτωρ καὶ δευτερδάρ, ἐπὶ τέλους βεζύρης ἐν τῷ
 διθανίῳ, ἤλπισεν ἤδη μετὰ τὴν πρώτην καθαίρεσιν Μωά-
 μεθ τοῦ Βοῶς, ἐπεὶδὴ ἦν καϊμακάμης, τὴν μεγάλην βε-
 ζυρίαν. Ἄλλ' ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἡ ἔχθρα τοῦ
 μουφτί, περιγράφαντος αὐτὸν τῷ σουλτάνῳ ὡς ψεύστην
 καὶ ἀργυρολόγον. Ὁ ἀναδειχθεὶς μέγας βεζύρης Χαλήλ
 ἀπέλυσε αὐτὸν καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ καϊμακάμη διό-
 τοσούτον ἐλυπήθη, ὥστε νοσήσας τῶντι ἐτέλευτησεν τὸν
 βίον. Μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς ὥρισε δέκα ἑκατομμύρια
 ἄσπρα πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ φρουαρίου τοῦ Ὀχσάκοβ καὶ
 πρὸς αἰκοδομήν ἐπαύλεως ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς πόλεως
 ταύτης γλώσσης τοῦ Κιλβουράν. Ἐν τῇ διαθήκῃ κα-
 τέστησε τὸν ἑκάστοτε μουφτί ἑφορὸν τῶν εὐσεβῶν αὐ-
 τοῦ ἱδρυμάτων, τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεδρεσῆ, τοῦ
 ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Ἐρεγλί γανίου (ἀποθήκης ἐμπο-
 ρευμάτων) καὶ πολλῶν ἄλλων. Μετὰ τὴν τελευτὴν εὐ-
 ρέθησαν παρ' αὐτῷ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἄσπρων (ἑκα-
 τομμύριον δαυκάτων), ἃ εἰσῆλθον εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον.
 Εἰ δὲ σὺδέπατε ἐφήψατο τοῦ τέλους τῆς φιλοδοξίας αὐ-
 τοῦ, ἦτοι τῆς μεγάλης βεζυρίας, ἐκυβέρνησεν ὁμῶς κα-
 λῶς τὸ σκαφίον αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν σκοπέλων τοῦ μί-
 σους καὶ τοῦ διωγμοῦ τοσούτων δυνατῶν καὶ μαιοφόνων
 μεγάλων βεζυρῶν, οἱ οἱ Ἰβραῖμ, ὁ Μουράτ, ὁ Να-
 σοῦχ. Ἦν ὁ ἀνὴρ τῶν οἰκονομικῶν, διὰ τοῦτο δεξιόζετο
 ἀπὸ τῆς ἔχθρας τῶν μεγάλων βεζυρῶν εἴτε διὰ τὸ ἀπα-
 ραίτητον τῶν ὑπηρεσιῶν, εἴτε διὰ τὴν προστασίαν τοῦ
 σουλτάνου, ἣν ἐξηγόραζεν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων. Τῷ
 αὐτῷ ἔτει, ἐν ᾧ ἀπεσθέσθη τὸ φῶς τῆς ζωῆς αὐτοῦ,
 ἔδωκε καὶ ὁ ἀστὴρ τῆς εὐτυχίας τοῦ συναδέλφου αὐτῷ κατὰ
 τὸ γένος καὶ τὴν βεζυρίαν, τοῦ υἱοῦ ἀρτοποιοῦ καὶ

ὑπουργοῦ καρδινάλιου Κλέσελ, ὃν ἐκ προστάγματος τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου κατέλυσαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αἰφνιδίως ὁ Κολάλτος καὶ Δαμπιέρρε καὶ ἀπήγαγον εἰς Τυρόλον.

Μηνὶ Ἰουλίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ διοικητὴς τῆς Βούρδης Καρακάς Μωάμεθ Πασᾶς ἐπέστειλε πρὸς τὸ διβάνιον περὶ μέλανος νέφους φανέντος ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μούρα. Ἐκ τοῦ νέφους ἀνεφλέχθη κεραυνὸς σταυροειδὴς φοβερά βροντήσας καὶ ἔπεσε βροχὴ μελάνων λίθων, οἱ τινες κατέδυσαν εἰς τὴν γῆν ὡς ἓνα καὶ ἡμισυν πῆχυν καὶ ὧν τινες εἶχον βάρος τριῶν ἑκατονταλίτρων. Πολλῶ μᾶλλον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης περὶ οὐραγίου σημείου ἐκίνησε τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ τὸ πρῶτον, τῇ ἐπετειῷ ἡμέρᾳ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἀχμέτ, ἐπιφανεῖς κομήτης αἰμόχρου φωτὸς, ἔχων σχῆμα καμπύλου ξίφους, οὗ ἡ αἰχμὴ ἀπ' ἀνατολῶν ἐφαίνετο ἀπειλοῦσα τὴν πρωτεύουσαν· ἡρμηνεύθη δ' οὗτος τότε ὡς οἰωνὸς νέου περσικοῦ πολέμου, μετὰ δύο ὁμῶς ἔτη ὡς οἰωνὸς τοῦ ἐν Μολδαβίᾳ ἐκραγέντος πολωνικοῦ καὶ τῆς μετὰ τοῦτον συμβάσης μεταβολῆς τῆς βασιλείας καὶ θρυλουμένης προφητείας περὶ σουλτάνου μέλλοντος κυριεύσειν τῆς Ῥώμης καὶ μετὰ δώδεκα ἔτη πεσεῖν ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν χριστιανῶν.

Ἡ τοῦ βοϊδόδα τῆς Μολδαβίας Γρατιάνη προδοσία ἦν αἰτία τοῦ πρὸς τὴν Πολωνίαν πολέμου. Ὁ Γρατιάνης, συλλαβὼν δις τὰς ὑπὸ τοῦ Βέθλεν Γαβὸρ πεμπομένας πρὸς τὴν Πύλην ἐπιστολάς περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Κοζάκων καὶ τῶν Πολωνῶν, ἀνεκοίνωσεν αὐτάς τούτοις. Ὁ Βέθλεν ὤμοσεν ἐκδικῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν Γρατιάνην, διέπραξε τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς κατάλυσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου, βοϊδόδα τῆς Βλαχίας. Ὁ Ἰσκενδὲρ Πασᾶς, τοποτηρητὴς τοῦ Ὀκσάκω, ὁ ἄλλοτε προ-

στάτης τοῦ Γρατιάνη, ἀναδειχθεὶς διοικητὴς τῆς Σιλίστρας καὶ σερδάρ, ἐπέμφθη εἰς Μολδαβίαν ἐπὶ τὸν πρῶτον αὐτοῦ πελάτην Γρατιάνην καὶ ἐπὶ τοὺς ἐπικούρους αὐτοῦ Πολωνοὺς· παρηγγέλθησαν δὲ ἐκστρατεῦσαι καὶ ὁ Ἰουσοῦφ Πασᾶς, βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης, ὁ Μωάμεθ Τερνακί (ὁ Ὀπιόφάγος) καὶ Σαρμισάκ (Σκόροδον) ἐπονομαζόμενος, διότι ἡδέως ἔτρωγεν ὀπιόν τε καὶ σκόροδον, ὁ σαντζάκ τῆς Νικοπόλεως, ὁ γέρων Χίζρ Πασᾶς, ἀπόγονος τοῦ Μιχάλογλου, καὶ ὁ χάνης τῶν Τατάρων Τζαντιβέκ Γιράι μετὰ τῆς φυλῆς τῶν Νογαίων. Τοῦτω συνεξεστράτευσεν οὐ μόνον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καλῶς Δεβλέτ Γιράι, ἀλλὰ καὶ ὁ Νεβρίτ Γιράι, ἑγγονος τοῦ Μωάμεθ Γιράι, καὶ ὁ ὁμόφυλος ἡγεμὼν τῶν Μανσούρογλου καὶ ἀρχηγὸς τῶν Νογαίων Καντεμίρος, ἥτοι σίδηρον αἵματος, μετὰ τῆς φυλῆς τῶν Μανσούρογλου (1). Συμμίξας τοῖς διαφοροῖς τούτοις στρατεύμασιν ὁ Ἰσκενδέρ Πασᾶς, διέβη τὸν Προῦθον ἐγγὺς τοῦ Ἰασίου παρὰ τὸν Τύραν, ἐνθα ἐστρατοπέδευεν ὁ πολωνικὸς στρατός. Ἐλθὼν κατέναντι τούτου, παρέταξε τὸν στρατὸν εἰς μάχην· ἔταξε δὲ ἐπὶ μὲν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τὸν Ἰουσοῦφ, βεγλέρβεγην τῆς Ρούμελης, πρὸ τούτου δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης γραμμῆς τὸν Δεβλέτ Γιράι μετὰ τῶν Τατάρων, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸν σαντζάκ τῆς Νικοπόλεως καὶ τὸν Καντεμίρον Μίρζαν, ἡγούμενον τῶν Νογαίων, αὐτὸς δὲ κατέλαβε τὸ κέντρον μετὰ τοῦ λογάδος στρατοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς πρωτοπορείας τῶν ἀκιντζίδων Μιχάλογλου, χωρήσας πέρα τοῦ δέοντος, ἐκινδύνευσε μεγάλως· ἀλλ' ὁ Τερνακί, μὴ περιμείνας τὸ πρόσταγμα τοῦ σερδάρ, λαβὼν ἐν τῇ χειρὶ πέλεκυν, μεθ' οὗ

(1) Ὁ Ναϊμά, σελ. 330, ἀναφέρει ἔτι τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχηγῶν τῶν Νογαίων. Φεζλικέ, φ. 290. Πετσεβί.

20
Σεπτε.
1620

συνήθως ἡγεῖτο, ὥρμησε μετὰ πεντακοσίων ἀνδρείων
πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἕνα σώσει τὸν Μιχάλογλου, ὃν τῶντι
ἔσωσε. Ἐπανελθόντα τὸν Τερυακὶ ἐπετίμησεν ὁ σερδάρ,
ὅτι ἄνευ προστάγματος προὔχωρησε πέρα τοῦ δέοντος,
ἀλλ' ὁ Τερυακὶ ἀπεκρίνατο τραχέως κατὰ τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ. Ὁ σερδάρ καθυσύχασεν αὐτὸν διὰ θωπευτικῶν λό-
γων. Τῇ ἐπιούσῃ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, συνέστη τακτικὴ μά-
χη, καθ' ἣν ὁ Κιὸρ Χουσεὶν ἡγεῖτο τῆς ὀθωμανικῆς πρῶ-
τοπορείας, ἐπικούρου ἔχων τὸν ὀπίσω αὐτοῦ χωροῦντα
Μιχάλογλου. Ὁ Ἰσκενδέρ Πασᾶς συνεβούλευσε τῷ Δε-
βλέτ Γιράϊ ὥς μόνῳ ἀπογόνῳ τῆς φυλῆς τοῦ Τζεγγισχάν,
μὴ διακινδυνεῦσαι, ἀλλ' ἵστασθαι ἐν τῇ σὺραγίᾳ, ὁ Δεβλέτ
ὁμῶς ἀπεκρίνατο, ὅτι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, ὥς τῷ πόλῳ
καὶ καταφυγίῳ τοῦ στρατοῦ, προσήκεν ἵστασθαι ἡσυχόν.
Τὴν περὶ ἀνδρίας καὶ ἀμαιβάτης φειδοῦς ἀμιλλαν ἔλυσεν
ὁ Τάταρος ἡγεμὼν βεβαίως δι' ὅρκου, ὅτι, εἰμὴ αὐτὸς
ποιήσεται τὴν προσβολὴν, ἀποχωρήσει μετὰ πάντων τῶν
Τατάρων. Ὁ Μιχάλογλου, ὁ Χουσεὶν καὶ ὁ Τερυακὶ ὥρ-
μησαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες περιεκύκλωσαν αὐτούς,
ἔσώθησαν δὲ μόνον ἐκ τῆς ἀνδρίας τῶν Τατάρων καὶ τῶν
Νογαίων. Μύριοι Πολωνοὶ ἐπέσον κατὰ τὴν μάχην, οἱ
δὲ λοιποὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ ὁ μὲν Γρα-
τιάνης ἐφυγεν, ἀλλ' ὁ κιαγιά αὐτοῦ Βοτσόκ συνελήφθη
ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Οἱ Πολωνοὶ αἰχμάλωτοι ἀπεκεφαλί-
σθησαν πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ σερδάρ. Ὁ Πολωνὸς στρα-
τάρχης ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἰσκενδέρ διάγγελον μετὰ τῶν
λέξεων τούτων. « Ἐνόμιζον, ὅτι μόνοι οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν
ἐχθροὶ, οἱ Τάταροι, ἵσταντο καθ' ἡμῶν καὶ ἡγνόουν, ὅτι
ὁ βεζύρης παρῆν. Πρόθυμοί ἐσμεν παραδοῦναι ὑμῖν τὸν
ἀδελφιδοῦν τοῦ βασιλέως καὶ ἄλλους εὐπατρίδας ὥς ὀμή-
ρους, ἐὰν πέμψητε πρὸς ἡμᾶς ὥς τοιούτους τὸν Καντε-
»

μῆτρον Μίρζαν καὶ τὸν Χουσεῖν Πασᾶν οἱ ὄμητροι ἀνταλλά-
γῆσανται πέραν τοῦ Τύρα, ἕκαστος δὲ ἀποχωρήσει ἐν
ἀσφαλείᾳ. Ὁ διάγγελος ὑπέσχετο σύναμα τῷ μὲν σε-
δάρ δεκαχισμύρια δουκάτα, τῷ δὲ σουλτάνῳ ἐτήσιον φό-
ρον. Τοῦ δὲ Ἰσκενδέρ Πασᾶ καλέσαντος τοὺς στρατηγούς
εἰς πολέμικόν συμβούλιον, ὁ Καντεμῖρος ἀφίκετο καθω-
πλισμένος καὶ τεταραγμένος ὥς ἐξ ἡ γριωμένος ἐ-
λθέας· μαθὼν δὲ τὰς προτάσεις τοῦ διαγγέλου, ἠτένι-
σεν εἰς τὸν σερασκέρην τοὺς φλογεροὺς αὐτοῦ ὀφθαλ-
μοὺς (1) καὶ ἐφώνησε· «Ἐγένου σὺν γκισούρ διὰ τὴν τῶν
χρημάτων τῶν γκισούριδων ἀπλησίαν; Ἐπὶ τριάκοντα
ἔτη τὸ ξίφος μου μαινεται ἐν τῷ αἵματι τῶν πατέρων καὶ
υἱῶν αὐτῶν ἄξιόν ἐστι παραδοθῆναι με ταῖς χερσὶν αὐ-
τῶν ἵνα ἐν ὀβελῷ ὀπταθῶ. Οὗτοι ἄπιστοὶ εἰσι, λόγος δὲ
πιστὸς αὐτοῖς μόνον ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους». Ταῦτα εἰπὼν
ἐξῆλθε μαινόμενος τῆς σκηνῆς. Καὶ τοῦ Χουσεῖν Πασᾶ
ἀρνηθέντος ὁμηρεῦσαι ὁ διάγγελος καθεῖρχθη, ὁ δὲ ὑπουρ-
γὸς τοῦ Γρατιάνη Βασσίου ἀνεσαλοχρίσθη. Ἐκτοτε οἱ
Πολωνοὶ ἀπεχώρησαν διωκόμενοι καὶ πληττόμενοι ἀπαύ-
στως ὑπὸ τῶν Τατάρων. Αἱ μάχαι ἐχρόνισαν ἐπὶ ἑπτα-
καίδεκα συνεχεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς οἱ Τάταροι εἰλκυον τοὺς
αἰχμαλώτους ἀπὸ τῶν φορβειῶν τῶν ἵππων. Ἀφικόμε-
νοι οἱ Πολωνοὶ εἰς τὸν Τύραν περιῆλθον εἰς παραχῇν, ἣν
ὑπέβαλλον ὅσοι ἐφοβοῦντο τὴν τῆς διαρπαγῆς τιμωρίαν,
ἣ ἐπειδὴ, κατὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἱστοριογράφους, ὁ Πο-
λωνὸς στρατηγὸς ἐβουλεύετο καταλιπεῖν τοὺς πεζοὺς
καὶ διαβῆναι μόνον μετὰ τοῦ ἵππικοῦ τὸν Τύραν. Λαβόν-
τες καιρὸν ἐκ τῆς συγχύσεως ταύτης οἱ Τάταροι ἐφώρμη-
σαν.

(1) Ὁ Ναιμά λέγει· «μετὰ αἰμοχρῶν ὀφθαλμῶν ὡς ποτήριον πλήρες
ἐρυθροῦ οἴνου».

σαν πρὸς αὐτούς· καθολικὴ ἦν ἡ ἦττα καὶ ἡ φυγὴ, ἀσυνήθης δὲ ἡ λεία καὶ ἡ ἀρπαγὴ. Ὁ Κανιλόβσκη φεύγων ἐπνίγηεν ἐν τῷ Προύβω, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Ζολκιέβσκη μετακομίσθη πρὸς θεάν εἰς τὸ ὀθωμανικὸν στρατόπεδον καὶ εἶτα ἐπέμφθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵν' ἀναρτηθῇ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων, ὁ δὲ αἰχμαλωτισθεὶς Κονισπόλσκη καθείρχθη ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Βοσπόρου. Ὁ Γρατιάνης φεύγων ἐφονεύθη ὑπὸ ἀγρότου, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπέμφθη πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον. Ἄπας ὁ πολωνικὸς στρατὸς κατεστράφη (!).

Καὶ κατὰ θάλασσαν ἀπέβη εἰς ἀγαθὸν ἡ τύχη τοῖς Ὀθωμανοῖς τῷ ἔτει τούτῳ ἢ τῷ προτέρῳ, ἐν ᾧ οἱ Φλωρεντῖνοι πολλὰς τουρκικὰς γαλέρας συνέλαβον (2). Ἐπισκευάσας ἐν Ναυαρίνῳ τὸν ἐκ τεσσαράκοντα γαλερῶν στόλον ὁ καπετὰν Πασᾶς Χαλῆλ, συνέλαβε περὶ τὸ Δυρράχιον δύο σιτοφόρα πλοῖα καὶ ἠνάγκασε τοὺς κυβερνήτας αὐτῶν ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς Μανφρεδονίαν, ἔνθα προσέβαλεν αἰφνιδίως τῇ πόλει, κατέλαβε τὸ φρούριον μετὰ τριήμερον πολιορκίαν, ἔταψε καὶ ἔκαυσε τὰ πάντα καὶ εἶτα ἀπέ-

(1) Ὁ Νάϊμα σ. 328, ὀρίζει τὰς δυνάμεις τοῦ πολωνικοῦ στρατοῦ εἰς πεντήκοντα τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν, τὰς δὲ τῶν Τούρκων εἰς ἑκατὸν χιλιάδας. Ἐτέρα ἔκθεσις ἀνάγει τὸν πολωνικὸν στρατὸν εἰς ἐξήκοντα χιλιάδας, ὧν τετρακόσιοι μόνον ἐσώθησαν. Κατὰ τὸν Τυλδέσκη (Nafflorio de proeliis gestis inter Polanam et Turcam, annis 1620 et 1621. Matriti 1623, σ. 13), ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ἑβδομήκοντα χιλιάδων Τατάρων, ἐκ δωδεκά χιλιάδων Βλάχων, ἐκ δέκα χιλιάδων Μολδαβῶν, ἐξ ἑπτὰ χιλιάδων Οὐγγρων καὶ τεσσάρων χιλιάδων Τούρκων, ἐν ᾧ ὁ πολωνικὸς μόνον ἐξ ἑπτακισχιλίων ἀνδρῶν! Ἀληθέστερος τῶν ἱστοριογράφων τούτων ἐστὶν ὁ Θωμᾶς Πόε, σελ. 41, ὁ ὀρίζει τὸν πολωνικὸν στρατὸν εἰς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν, τῶν δὲ Τατάρων εἰς τριάκοντα χιλιάδας.

(2) Relazione delle presse di diversi legni turcheschi fatta delle galere della religione di S. Stephano del primo viaggio di 1649. Firenze 1619.

πλευσε μετὰ πολλῶν λαφύρων. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου ἔφερε τὸν μανδύαν, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ μέγας σέχης τῆς Χρυσουπόλεως Μαχμούτ, πρὸς ὃν, φίλον καὶ προστάτην, ἐπέστειλεν ἰδίᾳ περὶ τῆς ἀγαθῆς ἐκδόσεως τῆς ἐκστρατείας. Ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ Μελιταῖοι κατέλαβον ἐν Πελοποννήσῳ τὴν Χελωνίτην (Τορνέσι). Στρατεύοντος εἰς Μολδαβίαν τοῦ Ἰσκενδέρ Πασᾶ, ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Καρακὰς κοινολογησάμενος πρὸς τὸν Βέθλεν, ἡγεμόνα τῆς Τρανσυλβανίας, προσποιούμενον ἑαυτῷ τὴν προσηγορίαν τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας, κατέλαβε τὸ Βαίτιζεν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ κατάληψις αὐτοῦ ἦν μόνον ἀντίτισις προτέρων παρασπονδῆσεων. Ὁ αὐτοκράτωρ καταπιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Βέθλεν συνεχώρησεν ἐξ ἀνάγκης τὴν κατάληψιν ταύτην, ὁ δὲ αὐτοκρατορικὸς πρεσβευτὴς Καϊσαρ Εἰλλος, ὁ διαδεξάμενος τὸν εὐπατρίδην Μολλὰρ καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ροδόλφου τοῦ Β΄ συσταθεὶς δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀρχαῖον δικαστὴν τοῦ Βελιγραδίου Χαβὴλ Ἐφένδην, οὐδεμιᾶς ἔτυχε κατὰ τοῦτο ἱκανοποιήσεως, ἐχάρη δὲ, ὅτι ἐδυνήθη παρακωλύσαι τὰς παρὰ τῇ Πύλῃ δολοφονίας τῶν ἀνταρτῶν τῆς Οὐγγρίας, Βοεμίας καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Αὐστρίας (1). Πληρεξούσιος τῶν οὐγγρικῶν βουλῶν ἦν ὁ Στέφανος Κορλάθ, ἐν δὲ τῇ ἀκολουθίᾳ αὐτοῦ ὁ Πέτρος Φάι, ὃς ποτε μευσκόμενος ἀπέκτεινε Τούρκον. Ὁ λαὸς συνηλθὼν ἐζήτησεν αἷμα ἀντὶ αἵματος· ὁ δὲ Φάι ᾔτησάτο ἀναβολὴν μιᾶς ὥρας, καθ' ἣν συνέταξε τὴν μακράν αὐτοῦ διαθήκην. Ἡ ἀκριβολογία ταύτης μαρτυρεῖ τὴν ἀταραξίαν, ἣν ἐτήρησε μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ βίου (2).

2
Αὐγ.
1620

(1) Rel. ven. Ἀπριλίῳ μηνὶ 1620.

(2) Ὁριᾶν, ἀρχεὶα χάριν τῆς Γεωγραφίας καὶ Ἱστορίας, ἀρ. 59 καὶ 60, 1817.

παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας, ἀπέτισε τὴν ὀφειλὴν τοῦ αἵματος δι' ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς. Πληρεξούσιοι τῆς βουλῆς τῆς Βοεμίας ἦσαν Ἰωάννης ὁ ἐκ Κολωνίας καὶ ὁ Σαμουήλ Γσίν ἀπὸ Βεζδιτζης, οἵτινες εἶχον ὡσαύτως πιστωτικὰ γράμματα τοῦ κόμητος παλατίνου Φρειδερίκου (B). Ἐν τούτοις ἦσαν τοιοῦτοι καὶ τῶν βουλῶν τῆς ἀνω Αὐστρίας, ὁ βαρόνος Σταρχεμβέρ καὶ ὁ Σίμων Ἐγγελος, ἐν δὲ τοῖς τῶν βουλῶν τῆς κάτω Αὐστρίας ἄλλος τις εὐπατρίδης Ἐγγελος καὶ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πράκτορος Στάρτζερ. Ὅσον δυσάρεστοι ἦσαν ὡς εἰκὸς τῷ αὐτοκρατορικῷ πρεσβευτῇ αἱ πρεσβεῖαι αὐταὶ τῶν ἀνταρτικῶν βουλῶν, τόσον εὐάρεστοι ἦσαν τῷ σουλτάνῳ, δεξαμένῳ αὐτὰς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Δαούτ Πασᾶ. Πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν ἀντέπραττεν ὁ Καῖσαρ Γάλλος. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νοσῶδῶς εἶχεν, ὁ πράκτωρ Στάρτζερ ὑπεστήριζεν αὐτόν. Ὁ Στάρτζερ ὑπεστήριζεν ὡσαύτως καὶ τὴν πρὸς τὴν Ὑλην κρυφίαν διαπραγμάτευσιν τοῦ Ὁμοναί περὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτοῦ ὡς ἡγεμόνος τῆς Τρανσυλθανίας, ἣν ὑπέσχετο ἡδὴ αὐτῷ ὁ Ἰσκενδὲρ Πασᾶ τὴν διαπραγμάτευσιν δὲ ταύτην διεξῆγεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἐν τουρκικῇ στολῇ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν γραμματεὺς αὐτοῦ. Οὗτος δὲ καὶ ὁ Στάρτζερ ἔλαβον γραπτὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι ἐὰν ὁ Ὁμοναί ἐλθῇ εἰς Τρανσυλθανίαν, ἐγκατασταθῇσεται ὑπὸ τοῦ Ἰσκενδὲρ Πασᾶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ μετὰ σημαίας, ξίφους καὶ ἐσθῆτος· ἀλλ' ὁ γραμματεὺς ἐπανῆλθε βραδέως μετὰ τὴν φαρμάκωσιν τοῦ Ὁμοναί (F). Ὁ μέγας βεζύρης ὑπέσχετο τοῖς πρεσβευταῖς τῶν Οὐγγρων, Βοεμῶν καὶ Αὐστριακῶν ἀνταρτῶν παρόντος αὐτοῦ τοῦ Στάρτζερ τὴν μεσιτείαν τοῦ σουλτάνου πρὸς διαλλαγὴν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν ἐνοπλίον βοήθειαν αὐτοῦ, εἰ μὴ

διηλλάσσοντο (Δ). Ἡ Πύλη, ἡ ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις διαμαρτυρομένη κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων παρεχομένης τοῖς χριστιανοῖς ὑπὲρ τοῦ προστασίας κατὰ τῶν κακώσεων καὶ τῆς τυραννίας, ὡς καὶ κατὰ τῆς μεσιτείας πρὸς εἰρηνικὴν διαλλαγὴν, ὡς ἀσυγχωρήτων ἀμφοτέρων, παρῆχε τότε τοῖς πληρεξουσίοις τῶν Οὐγγρων, Βοεμῶν καὶ Αὐστριακῶν ἀνταρτῶν ἐπισήμους πρὸς τὸν σουλτάνον συνεντεύξεις καὶ ὑποσχέσεις περὶ μεσιτείας καὶ ἐνόπλου βοηθείας, ἧτις μόνον διὰ τὴν ἐκκρηξίν τοῦ πολωνικοῦ πολέμου ἔμεινεν ἀτελεσφόρητος.

Ψυχὴ τῆς ὑποστηριζούσης τοὺς ἀντάρτας πολιτικῆς ἦν τότε ὁ μέγας βεζύρης Ἀλῆ Πασᾶς, οὗ ἡ πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων καὶ τοὺς διερμηνεῖς αὐτῶν βαρβαρότης ὡμοίαζε κατὰ μὲν τὴν τραχύτητα πρὸς τὴν τοῦ διαδοῆτου μεγάλου βεζύρου Σινάν, κατὰ δὲ τὴν ἀγριότητα τῶν ἔργων ὑπερέβαλλεν αὐτὴν. Ἀληθές ἐστίν, ὅτι μέχρι τοῦδε οἱ αὐτοκρατορικοὶ καὶ ἄλλοι διερμηνεῖς ὠρρίζοντο, ἐμαστιζόντο καὶ ἀπεβάλλοντο τοῦ διδανίου, ἐδασμεύοντο καὶ ἐξωρίζοντο ἕνεκα τῆς ἀκριβοῦς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδεὶς ἐθανατώθη διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν, ὡς νῦν ὁ πρῶτος Βενετὸς διερμηνεὺς Βορίσσης, γυναικάδελφος τοῦ Γρατιάννη, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας. Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθάρσεων τοῦ Γρατιάνη ὁ Βορίσσης ἀπηγγονίσθη ἐκ προσ-^{Φεβρ.} τάγματος τοῦ σουλτάνου, ἐπαιδὴ, ὡς ἔλεγε τὸ κατάκριμα, ¹⁶²⁰ ἐκακολόγησε νόμους καὶ δικαστὰς, πράγματι ὅμως ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας, εἰμὴ διότι θερμηγορήσας περὶ τῆς πλήρους ἀποζημιώσεως συληθείσης βενετικῆς γαλέρας εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν αὐτὴν τὴν ἔχθραν τοῦ μεγάλου βεζύρου (1).

(1) Bassa domanda 100,000 taleri per la sua galiota. Rel. ven. 1620

ἐκολάκευεν ἔτι καὶ τὸ δεσπότην πάθος τοῦ σουλτάνου, τὴν φιλαργυρίαν, δωροῦμενος αὐτῷ βαρύτιμα δῶρα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Βαϊράμ, ἦτοι τεσσαρασκαίδεκα ἵππους, ὀκτωκαίδεκα τουρκικὰ κοράσια καὶ ἑκατὸν ἐσθῆτας (1). Ὁ δεφτερδάρ Βακί ἀφηρέθη τὴν ἀρχὴν καὶ καθείρχθη ἐν τοῖς Ἑπτὰ Πύργοις, ἅτε μὴ δεικνύμενος πρόθυμος βοηθεῖν πάσῃ μεγάλῃ ἐπιχειρήσει τοῦ Ἀλῆ, ἐκ τῆς ὅλης δὲ περιουσίας τοῦ Βακί δύο ἑκατομμύρια εἰσέβρευσαν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον (2). Ὁ Ἀλῆς συνεμάχησε μετὰ τοῦ χότζα καὶ μουφτί πρὸς ἐξολόθρευσιν τοῦ κιζλάραγα Μουσταφᾶ, τοῦ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀγμέτ δυνατοῦ. Ἐρῖς τις ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου μεταξὺ τοῦ χότζα καὶ τοῦ κιζλάραγα ἦν ἡ πρώτη αἰτία. Ὁ υἱὸς τοῦ χότζα, δικαστὴς ἐν Ἀνδριανουπόλει, διενήργησε τὴν καθαίρεσιν τοῦ βοσταντζιάσῃ τῆς πόλεως ταύτης παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ κιζλάραγα. Οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀντεμέμψαντο ἀλλήλους ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ σουλτάνου, ὃ δὲ κιζλάραγας ἐγερθεὶς ἀπῆλθε. Ὁ χότζας ἔλαβεν ἐκ τούτου καιρὸν ἵνα μέμψῃται τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ πῶς ἡ πολλὴ φιλία τοῦ ἀνωτέρου τούτου ἀξιωματικοῦ πρὸς τὴν μητρικὴν αὐτοῦ τὴν σουλτανίαν Σεληνσεϊδῇ, ἔχουσιν υἱὸν ἐν ἡλικίᾳ, ἐδόνατο γενέσθαι ἐπικίνδυνος τῷ θρόνῳ. Ὁ σπόρος τοῦ λόγου τούτου οὐκ ἔπεσεν ἐπὶ ἀγόνου γῆς· διότι ὁ κιζλάραγας ἀπεπέμφθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξωρίσθη εἰς Αἴγυπτον, δύο δὲ ἑκατομμύρια καὶ ἥμισυ δουκάτων, ὄντα μέρος μόνον τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐπλούτισαν τὸ αὐτοκρατορικὸν ταμεῖον. Ὁ

(1) 14 cavalli, 18 figlie Turche di bella indole, bajute di vesti 100, il Re di natura avaro. Rel. ven.

(2) Αὐτόθι.

κιαγιά τοῦ κιζλάραγα, φυλασσόμενος ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ μεγάλου βεζύρου ἵνα ὁμολογήσῃ καὶ ἄλλα χρήματα αὐτοῦ, ἔφυγε πρὸς τὸν ἐν Χρυσουπόλει μέγαν σέχην Μαχμούτ, παρ' ᾧ εὗρεν ἄσυλον καὶ ὁ καθαιρεθεὶς μέγας βεζύρης Καλὴλ μετὰ τὴν ἐκ Περσίας ἐπάνοδον, καὶ ἀπηλλάγη πάσης ἄλλης καταδιώξεως λαθῶν τὸν τοῦ δερβίση χιτῶνα ⁽¹⁾. Ὁ διοικητὴς τοῦ Διαρβεκίρ Διλαβέρ Πασᾶς, φίλος τοῦ κιζλάραγα, ἀπελύθη τῆς ἀρχῆς, ἥ τις ἐδόθη τῷ ὀπλοφόρῳ τοῦ σουλτάνου ⁽²⁾. Οἱ οὐστάντες κατὰ τοῦ κιζλάραγα χότζας καὶ μέγας βεζύρης διέστησαν μετ' οὗ πολὺ πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα τοῦ ἀγὰ τῶν γενιτσάρων, ὃν ὁ μὲν πρῶτος ἐπεκύρωσεν, ἐν ᾧ ὁ δεύτερος ἠθέλεν ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀξιώματος. Ἐνεκα τῆς διαφωνίας ταύτης ὁ χότζας ἀπώλεσε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ πελάτης αὐτοῦ, ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ⁽³⁾. Καὶ ὁ μουφτι ἀπώλεσε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἀποτατέστη ὁμῶς εἰς αὐτὸ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ⁽⁴⁾ ταπεινωθεὶς πρὸ τῆς κυριαρχικῆς ἐξουσίας τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ὁ χότζας καὶ οἱ λοιποὶ βεζύροι ἦσαν ὑπὲρ τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Πολωνίαν, ἀλλ' ὁ στραγγαλίσας τὸν Βενετὸν διερμηνέα Ἀλῆς ἠθέλε πόλεμον πρὸς τὴν Βενετίαν, οἱ δὲ βεζύροι Νακᾶς καὶ Τζουρτζι, ἐπειδὴ ἐψήφισαν κατὰ τοῦ πρὸς τὴν Βενετίαν πολέμου, ἀπελύθησαν τῶν ἀξιωματίων ⁽⁵⁾. Ὁ Βενετὸς πρεσβευτὴς διήλλαξε τὸν δῆμιον τοῦ διερμηνέως αὐτοῦ μέγαν βεζύρην πρὸς τὴν δημοκρατίαν προσενεγκὼν μύρια δουκάτα ⁽⁶⁾.

(1) Rel. ven. Ἰουλίου μηνὶ 1620.

(2) Αὐτόθι. (3) Αὐτόθι.

(4) Αὐτόθι.

(5) Αὐτόθι.

(6) Αὐτόθι.

Ὁ χρυσὸς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁ χρυσὸς ἦν ὁ ἀρχικὸς μοχλὸς τῆς πολιτείας τοῦ ἀπλήστου τούτου ἀνδρός, ὃς τὴν πειρατείαν, δι' ἧς ὡς βεγλέρβεγης τῆς Τύνιδος καὶ ὡς καπετὰν Πασᾶς ἐλυμαίνετο τὴν θάλασσαν, νῦν ὡς μέγας βεζύρης ἐξήσκει ἐν μεγάλῳ. Διὰ χρημάτων καὶ δώρων ἐκτατό τις τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ τὴν τοῦ σουλτάνου· δις τοῦλάχιστον τοῦ μηνὸς ἀπέσπελλε μεγαλοπρεπῆ δῶρα τῷ σουλτάνῳ καὶ οὕτω διέμενεν ἐν τῇ ἀρχῇ (1). Οἱ ὀκτῶ ἡ δέκα τελευταῖοι μεγάλοι βεζύραι οὐκ εἰσεκόμισαν τὸν φόρον τῆς Κύπρου, ὁ δὲ Ἀλῆς ἀπεκόμισε πεντακισμύρια τάλληρα (2). Τὰ δῶρα τῶν ἀποστατίδων πόλεων τῆς Οὐγγρίας, Βοεμίας, τῆς Ἀνω καὶ κάτω Αὐστρίας ἦσαν ἄξια τρισμυρίων ταλλήρων· ἐν αὐτοῖς δ' ἦσαν πνευστόν τι ὄργανον μετ' ἀργυρῶν συρίγγων, δύο καὶ ἐβδομήκοντα ὠρολόγια, ἀργυροὶ ἰχθῦς, ἐξιέρακες καὶ ὠρολόγιον κεκοσμημένον λυχνίταις ἢ πιθανώτερον καρχηδονίοις λίθοις, ὃ ὁ παλατῖνος Φρειδερίκος ἐπέμπευ ὡς βασιλεὺς τῆς Βοεμίας, δυνάμενον τοῦτο μόνον τετρακισχίλια τάλληρα. Διὰ τῶν δώρων τούτων οἱ ὑπὸ τῶν διαφόρων τούτων ἐπικρατειῶν ἀπεσταλμένοι ἔτυχον παρὰ τῇ Πύλῃ τιμῶν ἀποδιδομένων μόνον πρεσβευταῖς· ὥστε τελευτήσαντος τοῦ Τρανσιλθανοῦ πρεσβευτοῦ Βαλάσση, προέπεμψαν τὸν νεκρὸν οὐ μόνον οἱ συνάδελφοι αὐτῷ οἱ τῆς Οὐγγρίας, Αὐστρίας καὶ Βοεμίας, ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας, Ὁλλανδίας καὶ Βενετίας (3). Ἀλλ' οὗτος ἡρνήθη προκαταβαλεῖν χρήματα ἐπὶ τινι συναλλαγματικῇ ἐκ Λεντίας, πληρωτέᾳ ἐν τῷ πωλητηρίῳ τῆς αὐτῆς πό-

(1) Δεκεμβρίῳ μηνί, 1620. Summ. del. Rel. ven.

(2) Αὐτόθι. Αὐτοκρατορικὰ Ἀρχεῖα.

(3) Αὐτόθι.

λεως, καίπερ φερούση ἐξήκοντα σφραγίδας τῶν βουλῶν
τῆς Ἀνω Αὐστρίας (1). Δῶρα ἐκόμισε κατὰ τὸν αὐτὸν
χρόνον καὶ ὁ Πέρσης πρεσβευτὴς Νετζέφ Κουλιβέγης,
πλὴν τῶν ἑκατὸν φορτίων μετάξης τῶν διωμολογημένων
ἐν τῇ τελευταίᾳ συνθήκῃ, ἑκατὸν εἴκοσι διφθέρας ἐκ πον-
τικοῦ μυδῶ, δώδεκα μελαίνας ἀλωπεκᾶς, τεσσαράκοντα
δέρματα λυγκῶν, διακοσίους τόμους σινδόνης, ἐξήκοντα
λαμπράς σπρικᾶς ἐσθῆτας, τριάκοντα ἐκ δαμασκηνοῦ,
ὀκτακόσια εἴκοσι καὶ τέσσαρα διαφόρων ἄλλων ὑφασμά-
των, χιλίους διακοσίους πεντήκοντα τόμους ἐκ βογασίου
(bogazın), διακοσίους περιτραχηλίους ὀθόνας, χίλια ἀγ-
γεῖα ἐκ ληθίας μορρίνης, τεσσαράκοντα ἐπτὰ σπρικοὺς
τάπητας, τεσσαράκοντα καμηλεῖους, δύο ἵππους, τέσσα-
ρας ἐλέφαντας, ἓνα ρινόκερων καὶ δύο βασιλικὰς τίγρεις
ὡς βασιλικὸν δῶρον (2). Ἀντ' αὐτῶν δ' ὁ σουλτάνος
ἐπεμψε πρὸς τὸν σάχην μελανοδοχεῖον ἐβένινον, κάτο-
πτρον, δύο ὠρολόγια, δύο ρόπαλα λιθοκόλλητα, δύο ξίφη,
τέσσαρας σπρικᾶς σκηνᾶς, τέσσαρας θεραπαινίδας, τέσ-
σαρας ἐσθῆτας ἐκ χρυσοπεικίλου ἀτμήτου ἐξαμίτου, τέσ-
σαρας ἐκ λείου, τέσσαρας ἐκ τετμημένου, τέσσαρας δ'
ἀπλᾶς ὡσαύτως ἐξ ἐξαμίτου, δύο ἐξ ἐρίου ὡσαύτως χρυσῶ
διῦφασμέναις, τέσσαρας ἄλλας χρυσοῦφεις, ἀργυροῦν πο-
τήριον μόνον ἄξιον χιλίων δουκάτων (3). Τὴν μεγαλο-
πρέπειαν τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν δώρων διέκοψε κατὰ τὸν
χειμῶνα τοῦ ἔτους τούτου τραγικὸν συμβάν.

Ὁ σουλτάνος Μωάμεθ, ὁμομήτριος ἀδελφὸς τοῦ Ὀσμάν,
ἡγεμονόπαις πλήρης ἀγαθῶν ἐλπίδων καὶ πλήρης ἀρε-

(1) Αὐτόθι, 26 Ἰανουαρίου, 1621.

(2) Αὐτόθι, 2 Μαρτίου 1621. Rel. ven.

(3) Αὐτόθι, 26 Ἰανουαρίου, 1621.

τῶν, ἐθανατώθη ἐκ προστάγματος τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐκ τῶν ¹²
λοιπῶν ἐξ ἀδελφῶν ἐξελέγη οὗτος πρὸς σφαγὴν διότι διέ- ^{1αν.}
πρεπεν ἐν τούτοις ἐπὶ ταῖς ἡγεμονικαῖς αὐτοῦ ἀρεταῖς, εἴτε 1621
ἴσως ἀπλῶς, διότι ἐκ τῶν ἄλλων τὰ μάλιστα ἦν ἐν ἡλι-
κίᾳ, ὥστε ἐλπίζειν ἄρξειν, εἴτε καὶ ἀπλῶς πρὸς ἐκφόβη-
σιν. Ὁ νέος κιζλάραγας, συμβουλευσας τὴν ἀδελφοκτο-
νίαν, ἐσπούδαζεν ἵνα κτήσεται τὴν εὐνοίαν τοῦ σουλτάνου·
ἀλλ' ὁ μουφτί Ἐσαὰδ ἠρνήθη τὸν αἰτιθέντα ὑπὸ τούτου
φετῶν πρὸς δικαίωσιν τῆς ἀδελφοκτονίας, ὁ δὲ στρατο-
δίκης τῆς Ροῦμελῆς Κεμαλεδδὶν ἐξήνεγκε φετῶν σύμ-
φωνον τῇ θελήσει τοῦ Ὁσμάν, ἐλπίσας ὅτι ἀναδειχθήσε-
ται μουφτί, ἀλλ' ἀπέτυχε τῆς ἐλπίδος. Ὅτε οἱ δῆμιοι ὥρ-
μησαν πρὸς τὸ θυμᾶ, ὁ αὐτοῦ ἡγεμονόπαις ἐφώνησεν·
«Ὁσμάν, δέομαι τοῦ Θεοῦ ἵνα καταλύσῃ τὸν βίον καὶ τὸ
κράτος σου, στερηθῇς δὲ τοῦ βίου, ὡς ἐγὼ στεροῦμαι
αὐτοῦ.» Μετά τινος ἐβδομάδας ἐγένετο λήγοντος Ἰανουα-
ρίου μηνὸς δεινότατος χειμῶν, ἑκτακτον φυσικὸν φαινό-
μενον, περὶ οὗ ἡ ἱστορία δις μόνον ἀναφέρει ἐν ἐννέα ἑκα-
τονταετηρίαι. Ὁ Βόσπορος ἐπηξεν, οἱ δ' ἄνθρωποι ἐπο-
ρεύοντο περὶ τὴν ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ἀσίαν καὶ τανάπαλιν (1).
Ἡ διακοπὴ τῆς ναυτιλίας συνεπηγάγετο ὑπερτίμησιν τῶν
ἐδωδύμων· ἡ δραχμὴ τοῦ ἄρτου ἐτιμᾶτο ἄσπρου, ἡ δὲ
ὀγκᾶ τοῦ κρέατος πεντεκαίδεκα ἄσπρων. Ἡ ὑπερτίμησις
αὕτη ἦν τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιφοβός, ὅσον οἱ σπαῖδες πρὸ
μικροῦ ἔτι προσῆλθον ἄθροοι εἰς τὸ διβάνιον, ὁ δὲ μέγας
βεζύρης μάτην ἤλπισεν, ὅτι οἱ γενίτσαροι χαλιναγωγή-
σουσιν αὐτούς. Ὁ Ἀλῆς εὐηρέστησεν ἐξ ἀνάγκης αὐτοῖς
τελέσας μέρος τοῦ ὀφειλομένου μισθοῦ (2). Ἐν μέσῳ τῶν

(1) Ναιμά. Φεζλικέ. Τὸ πρῶτον τῷ 124 (739).

(2) 22 Δεκεμβρίου 1620. Rel. ven.

περιστατικῶν τούτων ἤρξατο φοβούμενος περί τῆς ιδίας ἀσφαλείας, οὐδόλως, δ' ὠλιγώρησε προσελθεῖν καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἐν Χρυσουπόλει, περίδοξον ἐπὶ μεγάλη ἀγίότητι, μέγαν σέχην Μαχμοῦτ, παρ' ᾧ πολλοὶ τῆς εὐνοίας τοῦ σουλτάνου ἐκπεσόντες βεζύραι, εὐρον, ὡς εἴρηται ἤδη, ἀσφάλειαν ζωῆς, ὁλοκαυτῶσαι δὲ τεσσαράκοντα κριοὺς ⁽¹⁾. Ὁ Ἀλῆς συνδιηλλάγη καὶ πρὸς τὸν χότζαν, πρὸς δὲν ἀπὸ τινος δυσμενῶς εἶχεν· ἀλλ' ἀποκαταστάσης τῆς εὐωνίας μετὰ τὴν τῆξιν τοῦ παγετοῦ καὶ παρελθόντος τοῦ ἐπικειμένου φάβρου τῆς ἀράσεως τῶν στρατευμάτων, ἐξώρισε καὶ τὸν χότζαν εἰς Μέλχαν. Οὗτος ἀπέπλευσέν ἤδη εἰς Χρυσού-
 9 πολιν χάριν τῆς ἀκουσίας εὐσεβοῦς ἀποδημίας, ὅτε ὁ μέ-
 Μαρτ. 1621 γας βεζύρης ἐτέλεσε τὸν θίον ἐκ ψαμμιάσεως καὶ λιθιά-
 σεως, καταλιπὼν πένθος μόνον τῷ σουλτάνῳ· ἦν δὲ τῶν
 ρυπαρώτατων χρηματιστῶν, ᾧν μέμνηται ἡ ὀθωμανικὴ
 ἱστορία ⁽²⁾. Τὸν Ἀλῆν διεδέξατο ὁ τέως ἐσχάτος τῶν
 βεζυρῶν τοῦ διθανίου Χούσείν, ἑλκων τὸ γένος ἐξ Ὀχρι-
 δος τῆς Ἀλβανίας, ὃς ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἐριβάν
 ἀνεδείχθη ἀποβοσταντζήθαση ἀγῶς τῶν γενιτσάρων,
 εἶτα δὲ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης καὶ βεζύρης. Ὁ Χού-
 σείν ἦν θρησκομάνης μουσουλμάνος καὶ Τοῦρκος, ὑπερή-
 130 φανος καὶ βάρβαρος, ἄπειρος πρὸς τὰ τοῦ κόσμου καὶ
 ἀρχὴν ἔχων, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἡγεμὼν ἦν ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ὁ
 σουλτάνος, οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτο-
 ρες βασιλεύουσι κατὰ χάριν καὶ κατ' ἐπίεικειαν αὐτοῦ ⁽³⁾.

Μικρὸν ἀποδέων τῶν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ὁ Ὄσμαν ἤρ-
 ξατο κατ' ὀλίγον ἀποσεῖν τὴν κηδεμονίαν τῶν βεζυρῶν

(1) Rel. ven.

(2) Αὐτόθι.

(3) Αὐτόθι, Μαρτίῳ μηνί, 1621.

καὶ ἀντιτάσσειν ταῖς συμβουλαῖς αὐτῶν τὴν ἰδίαν γνώμην·
καίπερ δὲ πολεμικὸς ὢν καὶ ἔμπειρος πρὸς τὰ ὅπλα (1),
ἐμίσειτο ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐνεκα τῆς φιλαργυρίας.
Τοὺς οὐλεμάδες κατέστησε δυσμενεῖς ἑαυτῷ ἐνεκα κα-
νοτομιῶν κατὰ τοὺς προβιβασμούς, ἰδίᾳ δὲ ἐνεκα τῶν ὑπὸ
τοῦ χότζα Ὁμέρ Ἐφένδη ὑποδειχθέντων μέτρων πρὸς
ἀφαίρεσιν τοῦ ἀρπαλὶχ ἢ χρημάτων κριθῆς. Καὶ οἱ κάτοικοι
τοῦ χωρίου τῆς πρωτεύουσας ἐμίσαν αὐτόν διότι αὐστηρὸς καὶ
ἀκριβὴς ἦν ταῖς νυκτερίναῖς περιπολίαις αὐτὸς περὶ ἑρ-
χέτο πὰς ὁδοὺς (2). Ἡ γνώμη αὐτοῦ ἦν ἀκαμπτος πρὸς
πόλεμον πρὸς τὴν Πολωνίαν. Τῷ Πολωνῷ πρεσβευτῇ φέ-
ροντι εἰς Κωνσταντινούπολιν νέας περὶ εἰρήνης προτάσεις
οὐκ ἐπέτρεψεν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πρωτεύουσάν καὶ ἀνάγ-
κασεν αὐτόν ἀπελθεῖν ἀπρακτόν ἀπὸ Ρηγίου (Μικροῦ
Τζεχμετζέ) (3). Τῷ Ἀγγλῷ πρεσβευτῇ Σίρ Σὸν Ἐβρε,
ὃς ἐξ ὀνόματος τοῦ βασιλέως ἐζήτησε μεσιτεῦσαι μετὰ
Πύλης καὶ Πολωνίας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι καὶ πρότερον
ἐπιστολὴ τῆς Ἐλισάβετ ἀπέτρεψε τὸν πρὸς τὴν Πολωνίαν
πόλεμον, ἔδωκεν ἀποκρίσιν, ὅτι ὁ σουλτάνος ὀφείλει κο-
λάσαι ἐξ ἀνάγκης τοὺς Πολωνοὺς διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Κο-
ζάκων γενομένας ζημίας. Ἀρχομένου δὲ Μαΐου μηνὸς αἱ
ἵππουρίδες ἐπάγησαν ἐπὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Δαούτ. Πασᾶ, 9
μετὰ δύο δ' ἐβδομάδας τὰ στρατεύματα ἐξεστράτευσαν (4),
εἰ καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐξόδου ἐκρίθη ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς
δαισιδαιμονίας ὥς διπλῶς ἀπαισία διότι συνέβη ἔκλειψις
— ἡ ἡμέρα ὅτι ὁ νότος ἀνεύθυνε τὸν νότον νοτιάδα πρὸς τὴν

7411
501

Μαΐου
1621

(1) Rel. ven. Ἀπριλίῳ μηνί, 1620.

(2) Αὐτόθι, Ἀπριλίῳ μηνί, 1621.

(3) Αὐτόθι.

(4) Ὁ Κνὸλλες ἀναφέρει ὡς ἡμέραν τῆς ἐκστρατείας τὴν 29 Ἀπριλίου
καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὸν Ναῖμὰ λέγοντα τὴν Τζεμαζιούλ ἄλιν.

- ²¹ ^{Μαΐου} 1621 ἡλίου καὶ διότι ἦν ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς σελήνης. Ἐπὶ τῆς εἰς Ἀδριανούπολιν ἀγούσης διαβαίνοντος αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου τὴν γέφυραν, αἴφνης ἐξεπήδησαν τέσσαρες δερβίσαι Ἰνδοὶ κεκρυμμένοι ἐκεῖ, οἵτινες μηδαμῶς κωλυθέντες ὑπὸ τῶν φυλάκων ἐπήτησαν ἀσφαλέστερον ἐλεημοσύνην παρ' αὐτοῦ· ἐξοργισθεὶς δ' ὁ σουλτάνος ἐκ τῆς τοιαύτης αἰφνιδίας παρουσίας, δι' ἣν παρ' ὀλίγον ἐπιπτεν ἀπὸ τοῦ ἀφηνιάσαντος ἵππου, ἐκέλευσε τὴν παραχρῆμα θανάτωσιν αὐτῶν ⁽¹⁾. Δέκα ἡμέραις ὕστερον μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης ἔξοδον ὁ σουλτάνος ἀφίκετο εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ δέκα ἡμέρας πρὸς ὀπασχίαν καὶ τηλεβολοστοιχίαν, τῇ δὲ ἐνδεκάτῃ οἱ γενίτσαροι ἀνεχώρησαν εἰς Ἰωαννούπολιν. Ἡ δὲ τῶν στενῶν τοῦ Αἴμου πορεία ἦν δυσχερεστάτη ἐνεκα τοῦ ὕετοῦ· διὸ πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπώλοντο. Τὰς κομιζούσας τὰς σκητὰς καμήλους ἀνεπλήρωσαν ἐν τοῖς ἀδιαβάτοις μέρεσιν ἐλέφαντες κομιζόντες τὰ τύμπανα, πεμφθέντες εἰς δῶρον νεωστὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καθ' ὁδὸν ἠγγέλθη, ὅτι οἱ Κοζάκοι ἀπέβησαν εἰς τὴν παρὰ τὸν Εὐξείνιον Ἀγχίαλον καὶ ἐνέπρησαν αὐτήν. Ὁ Χατζικεῖ, Πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ὃς γινώσκων τὰ πολωνικὰ ὅρια, προεπέμφθη ἵνα ὡς πρόσκοπος ποιήσῃται ἐκδρομὰς, ἐπεμψεν αἰχμαλώτους τινὰς, ὡς καὶ ὁ Καντεμῖρος Μίρζας, ἀγγεῖλας σύναμα, ὅτι οἱ Πολωνοὶ ἐχαρακοποιήθησαν ἐν τρισὶ στρατοπέδοις. Ἐν Ἰσακτζί, γεφυρομένου τοῦ Δουνάβεως, διενεμήθη τοῖς γενιτσαροῖς καὶ τοῖς σπαῖδες τὸ ἐν τῇ πρώτῃ ἐκστρατεῖᾳ σουλτάνου σύννηθες δῶρον, ἥτοι χίλια ἄσπρα ἐκάστω ⁽²⁾. Ἐνταῦθα ἐτελεύτησε τὸν θίον ὁ υἱὸς τοῦ

(1) Ἰουνίῳ μηνί, 1621. *Lel. ven.*

(2) Ναῦμα, σ. 335, καὶ ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ.

περιπύστου ἐγκυκλοπαιδιστοῦ καὶ πρώτου βιογράφου τῶν Ὀθωμανῶν νομομαθῶν Τασκιπριζαδὲ Κεμάλ Ἐφένδης, στρατοδίκης τῆς Ρούμελης, ὁ ἀμαυρώσας αἰσchrῶς τὴν φιλολογικὴν δόξαν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκδόσεως φετῶ πρὸς ἀδελφοκτονίαν (1). Τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τῷ Ἀβυσσινῶ εὐνούχῳ Μολλᾶ Ἀλῇ, γενομένῳ ἐπὶ μακρὸν ὡς δικαστῇ τοῦ Γαλατᾶ μάστιγα τῶν χριστιανῶν πρέσβων καὶ ἐπιβαλόντι αὐτοῖς τὸ ἐπικεφάλαιον, ἀνδρὶ ἀδεκάστῳ καὶ φιλελήμονι, ἀλλὰ βιαίῳ καὶ θρησκομανεῖ Αἰθίοπι καὶ ἀμαθεῖ τῶν νομικῶν ἐπιστημῶν, ὡς ὁ βασιλικὸς ἱατρός Μουσᾶς, πρὸς ὃν ἐλλείπει ἱκανωτέρων ἀνδρῶν ἐδόθη τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατοδίκου τῆς Ἀνατολῆς οὐχὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ μουφτί Ἐσαᾶδ, ὃς μετ' ὀλίγον εἶτε πράγματι, εἶτε κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπανῆλθεν ἄρρώστος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ διὰ τοῦ χάτζα (1). Ὁ ἱστοριογράφος καὶ λόγιος μουφτί Τζελεπτζαδὲ Ἀζιζ Ἐφένδης παρεμυθήσατο ἑαυτὸν τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Αἰθίοπος καὶ τοῦ ἱατροῦ εἰς τὰ ἀξιώματα τῶν ἀρχιδικαστῶν διὰ τῆς ἀραβικῆς παροιμίας· «Οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον αὐροδόχον ἀγγεῖον ἐθραύσθη ἐν τῷ ἰσλαμισμόν» (1).

Ὁ στρατὸς ἔμεινεν ὀκτωκαίδεκα ἡμέρας ἐν Ἰσακτζὶ περιμένων τὴν γεφύρωσιν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἔλευσιν πάντων τῶν ἀναγκαίων πρὸς ὁδοιπορίαν. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἠγγέλθη, ὅτι ὁ Χουσεῖν, βεγλέρβεγης τοῦ Ὀκσάκοβ, συνέλαβεν ὀκτωκαίδεκα πλοιάρια τῶν ἐπιτρεχόντων

(1) Τὸ Ῥαουζατοῦλ ἐβρᾶρ λέγει, ὅτι ἐπανῆλθεν ἔνεκεν ἀσθενείας, ἡ δὲ ἀναφορὰ τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ· il mufti parte del campo, il Sgr. trovati di lui mal soddisfatto per la sua troppo efficace dissensione della guerra. Αὐγούστῳ μηνὶ 1624. Rel. ven.

(2) Ῥαουζατοῦλ ἐβρᾶρ, φ. 369.

1621 τὴν χώραν Κοζάκων. Τῇ 24 Ἰουλίου ὁ καπετὰν Πασᾶς Χαλῆλ, πρῶν μέγας βεζύρης, ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον μετὰ διακοσίων Κοζάκων, οὓς ἠχμαλώτισεν ἐν τῷ Εὐ-
 ξείνῳ· ἔλαβε δὲ δύο τιμητηρίους ἐσθῆτας, ὡς καὶ ὀκτω-
 καίδεκα οἱ ὑπ' αὐτὸν πλοίαρχοι. Οἱ διακόσιοι οὗτοι Κο-
 ζάκοι παρεδόθησαν τῷ βαρβαρικῷ φονικῷ τῶν στρα-
 τιωτῶν· καὶ τινες μὲν αὐτῶν κατεπατήθησαν ὑπὸ τῶν
 ἐλεφάντων, ἄλλοι ἠρτήθησαν ἀπὸ κοράκων καὶ ἄλλοι ἀνε-
 σχολοσπίσθησαν. Ὁ σουλτάνος διέβαινε συχνὰ τὸν Δού-
 ναβιν ἐν πλοιαρίοις πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἀπέναντι ὀχθης, ἥ
 ἤσκειτο περὶ τὴν ἱππασίαν καὶ τὸ τοξεύειν, τέλειος ὢν ἱπ-
 πεὺς τοξότης καὶ ὀπλομάχος· ἔφερε δὲ συνήθως ἄλυσι-
 δωτὸν θώρακα τοῦ Σουλεϊμάν, ὃν ἐποίητο ἐαυτῷ παρά-
 δειγμα (1). Ἐρρίψε ποτε βέλος ὑπεράνω τοῦ Δουνάβεως,
 ἐπὶ τοῦ τόπου δέ, ὅπου τέσσαρα βήματα ἀπὸ τῆς ἀντι-
 πέραν ὀχθης ἔστη τοῦτο, ἀνιδρύθη εἰς ἀνάμνησιν λιθίνη
 στήλη. Ἐν μελαγχολία ἐτόξευε πρὸς ψυχαγωγίαν οὐ
 μόνον αἰχμαλώτους Κοζάκους, ἀλλὰ καὶ τινας τῶν ἑαυτοῦ
 παίδων, ἀπώλεσε δὲ διὰ τοῦτο πᾶσαν ἀγάπην καὶ σεβα-
 σμόν (2). Ἐν Ἰσακτζί ἐκέλευσε τὴν ἀνέγερσιν νέου φρουρίου
 31 Ἰουλίου πωζομένου ἔτι καὶ νῦν. Ὁ στρατὸς διαβάς τὸν Δούναβιν εὗρεν
 1624 ἐν Γενίκιοι τριακοσίους Κοζάκους, πεμφθέντας ὑπὸ τοῦ βε-
 γλέρβεγῃ τῆς Θεοδοσίας, οἱ τινες, ὡς καὶ ἐκαίδεκα ἄλλοι
 παραδοθέντες ὑπὸ τοῦ βεγλέρβεγῃ τοῦ Ὀκσάκοβ, ἅπαντες
 ἀπεκεφαλίσθησαν. Εἰς Ταταρὰν τῆς Μολδαβίας ἀφίκετο
 ὁ βεγλέρβεγῃς τοῦ Διαρβεκίρ Διλαβέρ Πασᾶς καὶ συνε-
 8 στρατεύσε μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ. Συγχρόνως ἐλή-
 1621 φθησαν παρὰ τοῦ Βέθλεν Γοβὸρ σημαῖαι καὶ κεφαλαί, ἃς
 κατέλαβεν ἐν τῷ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πολέμῳ.

(1) Rel. ven.

(2) Νοεμβρίῳ μηνί, 1621. Αὐτόθι.

Ἡ ἔλευσις τῶν βέγγηδων τῆς Ἀκίσχας καὶ τῆς Σιλί-
στρας, τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας καὶ τοῦ βεζύρου τοῦ
χάνη τῶν Τατάρων, ἐλθόντος ἵν' αἰτήσῃται ὑπὲρ τοῦ ἑαυ-
τοῦ κυρίου τὴν ἄδειαν τοῦ ἐπιδραμεῖν τὴν πολωνικὴν χώ-
ραν, κατέστησαν μεγαλοπρεπεστέραν τὴν ἑορτὴν τοῦ Βαί-
ράμ. Ὁ βοϊδόδας τῆς Βλαχίας, ὁ μὴ προσηκόντως ἐπι-
σκευάσας τὰς ὁδοὺς καὶ ὑπόπτος ὧν ἄλλως, ὅτι ἐκοινο-
λογεῖτο πρὸς τοὺς Πολωνοὺς, ἀφῆρέθη τὴν ἀρχὴν καὶ
καθεύχθη, τὸ δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐδόθη τὸ δεύτερον τῷ Στε-
φάνῳ Θόμζα, ἐκ προφανοῦς ἐχθρῷ τῆς Πολωνίας. Οἱ
γενίτσαροι, ὧν πολλοὶ ἤρξαντο δραπετεύειν, ἐξητάσθησαν
παρόντος τοῦ Σουλτάνου καὶ ἔλαβον ἕκαστος δῶρον ἀνὰ
ἡμισυ γρόσιον (1). Ὁ Χουσεῖν Πασᾶς καὶ ὁ βοϊδόδας τῆς
Μολδαβίας ἐνίκησαν πεντακισχιλίους δρομεῖς τοῦ ἐχθροῦ,
ἐννεμήκοντα δ' αὐτῶν, οἵτινες κατέφυγον εἰς σπήλαιόν τι,
ἀπεπνίγησαν ὑπὸ τῶν φλογῶν τοῦ καπνοῦ ἐκ ῥητοῦ προ-
στάγματος τοῦ σουλτάνου. Παρὰ τὸν Προῦθον τὸ τα-
μεῖον ἀπέτισε τοῖς στρατεύμασι τὸ ἐπεψηφισμένον ἐκά-
στη κεφαλῇ Κοζάκων, ἣν ἐκόμισαν εἰς τὸ στρατόπεδον.
Ὁ χάνης τῶν Τατάρων ἀπέστειλε διακοσίας κεφαλὰς καὶ
διακοσίους αἰχμαλώτους. Λήγοντος Αὐγούστου μηνὸς
ὁ μὲν σουλτάνος ἦν ἐγγὺς τοῦ Χοζίμ, ὁ δὲ ἀρχι-
γραμματεὺς τῆς Πολωνίας μετὰ τετρακισχιλίων Πο-
λωνῶν καὶ ὀκτακισχιλίων Γερμανῶν ἐστρατοπέδευε
παρὰ τὸν Τύραν, ὁ δὲ ἡγεμονόπαις διάδοχος ἐχα-
κοποιήθη μετὰ ἑξακισμυρίων ἀνδρῶν ἐν Καμινιέκ. Ἐν
τῷ μεταξὺ ἀφίκετο ὁ χάνης τῶν Τατάρων, δὲ ἡσπάσατο

19
Αὐγ.
1621

30
Αὐγ.
1621

(1) Μετ' οὐ πολλὰ νέα στάσις τῶν γενιτσάρων ἐξεβράχθη ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει, προκληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀποτίσεως τῆς μισθοφορίας.
31 Αὐγούστου 1621.

τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου. Εἰσερχόμενος εἰς τὴν σκηνὴν
τούτου συνεταράχθη πῶς, ὅτε ὁ μέγας βεζύρης ἀφείλετο
αὐτὸν τὴν φαρέτραν ἀπὸ τῆς ζώνης· ἀλλὰ ταχέως ἐθάρ-
σησεν ἰδὼν τὸν ἀνώτερον τοῦτον ἀξιωματικὸν πλησιάζοντα
αὐτῷ καὶ ἐγγχειρίζοντα φαρέτραν καὶ ξίφος λιθο-
κόλλητα, ὡς καὶ ἐφίππιον καὶ διφθέραν ἐκ ποντικοῦ μυός.
Παραυτὰ ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκύκλωσε πανταχόθεν
τὸ πρὸς τὸν Τύραν στρατόπεδον. Παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ
Τύρα ἦσαν ὁ βεγλέρβεγης τοῦ Διαρβενίρ, ἀπωτέρω δ'
ἄνωθεν ὁ τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Καραμανίας καὶ τῆς Σεβα-
στείας, μετ' αὐτοὺς οἱ γενίτσαροι καὶ ὀπίσω αὐτῶν οἱ
σπαῖδες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ μετὰ τούτους ἦσαν τὰ
στρατεύματα τῆς Δαμασκού καὶ τοῦ Χαλεπίου, οἱ μου-
τεφερρίκα, οἱ γραμματεῖς τοῦ γαζοφυλακίου, ἀπωτέρω δ'
ἄνωθεν ὁ βοϊβόδας τῆς Μολδαβίας καὶ ἐγγὺς τοῦ δάσους ὁ
χάνης τῶν Τατάρων. Κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ δάσει
γενομένην συμπλοκὴν ἐπέσεν ὁ βεγλέρβεγης τῆς Βοσ-
νίας. Ὁ βοϊβόδας τῆς Μολδαβίας παρηγγέλη ζεῦσαι τὸν
8 Τύραν. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις πρὸς τὸ κεχαρακοποιημένον
Σεπτ. 1621 στρατόπεδον ἦν νικηφόρος· διότι δώδεκα πεδινὰ τηλεβόλα,
δύο καὶ τριάκοντα μικραὶ σημαῖαι, δύο δὲ μεγάλαι γερμανι-
καί, ἐσυλήθησαν, ὑπὲρ ταὺς χιλίους δ' ἐχθροὶ ἐπέσον. Ὁ
ἀνδρεῖος ἡγεμὼν τῶν Νογαίων Καντεμίρος Μίρζας, ὃν
α̃ τε εὖνουν τῷ σουλτάνῳ, ὁ χάνης τῶν Τατάρων ἐξη-
λοτύπει, ἀνηγορεύθη διοικητὴς τοῦ Οχζάκοβ καὶ ἐνετάλη
9 ἵνα εἰσβάλῃ πορθῶν εἰς Πολωνίαν. Διαβάς δὲ τὸν Τύραν
Σεπτ. 1621 ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς μετὰ δύο χιλιάδων καὶ πεν-
τήκοντα αἰχμαλώτων. Ἡ δευτέρα ἐφοδος πρὸς τὸ ἐχθρι-
κὸν στρατόπεδον ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν συγχῶν καὶ ἄλλε-
παλλήλων βολῶν τοῦ πολωνικοῦ πυροβολικοῦ, καὶ ἡ
τρίτη δ' ἀπέβη ἀτελεσφόρητος, εἰ καὶ πάντες οἱ βεγλερ-

βέγηδες συνηγωνίσθησαν, ὁ δὲ Τογαντζὶ Ἀλῇ Πασᾶς ἐπυ-
ροβόλει ἀπὸ τῆς ἀπέναντι ὄχθης. Καρτερικωτάτη ἦν ἡ
τετάρτη, καθ' ἣν αὐτὸς ὁ σουλτάνος ἐφώρμησε πρὸς τὸ
κατ' εὐθείαν ἀπέναντι αὐτοῦ στρατόπεδον τῶν Κοζάκων.
Ἡ ζημία τῶν Ὀθωμανῶν ἦν πολὺ μεγάλη· πολλαὶ
χιλιάδες τῶν ἀρίστων μαχητῶν ἔπεσον μαχόμενοι, ἐν οἷς
καὶ ὁ τῇ παραμονῇ τῆς μάχης ἔλθων εἰς τὸ στρατόπεδον
καὶ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, μηδεμίαν βοήθειαν παρα-
σχόντος, ἐξεπίτηδες τῷ δεινотάτῳ πυρὶ ἐκτεθείς Καρακᾶς 14
Μωάμεθ, βεγλέρβεγης τῆς Βούδης καὶ πορθητής τοῦ Σεπτ.
Βαϊτζεν. 1621

Ὁ σουλτάνος, δὲ εὖπω τότε διενοεῖτο κολάσαι αὐστη-
ρῶς τὸν μέγαν βεζύρον· ἀντὶ τῆς ἥττης καὶ τοῦ θανάτου
τοῦ βεγλέρβεγῃ τῆς Βούδης, ἀπεχειροτόνησε μόνον αὐ- 17
τὸν, ἀναδείξας διαδόχον αὐτοῦ τὸν διοικητὴν τοῦ Διαρβεκίρ Σεπτ.
Διλαβέρ, τούτεστι τὸν ἀτρόμητον. Ὁ Χουσεῖν Πασᾶς διε- 1621
τήρησε τὸ ἀξίωμα τοῦ δευτέρου βεζύρου καὶ ἀνεδεί-
χθη στρατηγός τοῦ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης τοῦ Τύρα
στρατοῦ. Ὁ Ἰουσούφ Πασᾶς ἀνεδείχθη διοικητής τοῦ Ἐρ-
ζερούμ, ὁ δὲ Σουλεϊμάν τοῦ Διαρβεκίρ, ὁ δὲ Βακί δεφτερδάρ.
Τούτῳ πορευθέντι πρὸς ἀσπασμόν τῆς χειρὸς τοῦ σουλ-
τάνου, εἶπεν οὗτος· «Περιμένομέν σε ἤδη πρὸ μηνός.»
Ἄμα ζευγχθέντος τοῦ Τύρα ὁ Χουσεῖν Πασᾶς ἀπέβη
εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν νέαν στρατη-
γίαν, μετὰ δύο δ' ἡμέρας οἱ Πολωνοὶ ἐπεχείρησαν νυκτε- 23
ρινὴν ἐφοδὸν πρὸς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ, καθ' ἣν ὁ Το- Σεπτ.
γαντζὶ Ἀλῇ Πασᾶς καὶ ὁ βέγης τοῦ Βόλι ἐτραυματίσθη- 1621
σαν. Τῇ ἐπιούσῃ ἐγένετο ἡ πέμπτη καὶ γενικὴ ἐφοδος,
καθ' ἣν ὁ βεγλέρβεγης τῆς Ρούμελης καὶ ὁ χάνης τῶν
Τατάρων ἠγωνίσαντο λίαν ἐκθύμως, ἀλλ' οἱ γενίτσαροι
οὐδαμῶς ἐβοήθησαν αὐτοῖς. Ἐγένετο δὲ ἄλλη γενικὴ

ἐφοδος, ἡ ἕκτη καὶ τελευταία· ὁ ἀγὼν ἦν ἡμερήσιος, ἡ ζημία μεγίστη (Τ). Τῇ ἐπιούσῃ ὁ σουλτάνος συνεκάλεσε πολεμικὸν συμβούλιον, ἐν ᾧ ἐκολάκευσε δαφιλῶς τοὺς ἤδη ἐκ τῆς ἐκστρατείας δυσανασχετοῦντας· «Ἀπασα ἡ φροντίς μου ἐστίν, εἶπεν αὐτοῖς, περὶ νίκης καὶ κατακτήσεως· εἴαν ἡ ἀνάγκη διαχειμιάσατε μετ' ἐμοῦ». Μετὰ ταῦτα ἐκήρυξε τριακονθήμερον ἀνάπαυαν. Ὁ Νουρεδδίν σουλτάν, δεύτερος βεζύρης καὶ διάδοχος τοῦ χάνη τῶν Τατάρων ἐστράτευσε πρὸς διαρπαγὴν. Ἐπειδὴ δ' ἡ πλειθὺς τῶν δούλων ἦν λίαν μεγάλη, οὗτοι ἦσαν εὐωνότατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Ὁ προβάς χειμῶν καὶ ἡ ἐκατέρωθεν μεγάλη ἀπώλεια ἀνδρῶν κατέστησαν τὴν εἰρήνην ἐπιθυμητὴν πρὸς ἀμφοτέρω τὰ μέρη· διὸ διὰ τοῦ βοϊθόδα τῆς Βλαχίας Ῥαδούλ Σερβάν διεπραγματεύθη καὶ ἐπὶ τέλους διωμολογήθη ἐπὶ τοῖς ὑπὸ Σουλεϊμάν διαμολογηθεῖσι μετὰ τῆς ἐπιβολῆς τετρακισμυρίων δουκᾶτων πληρωτέων κατ' ἔτος τῷ χάνῃ τῶν Τατάρων (Ζ). Πρὸς ἅπαντας τοὺς διοικητὰς τῆς αὐτοκρατορίας ἐπέμφθησαν ἐπιστολαὶ περὶ τῆς νίκης, ὁ δὲ καϊμακάμης παρηγγέλθη φωταγωγεῖν τὴν πρωτεύουσαν. Κατὰ τοὺς χριστιανοὺς ἱστοριογράφους ἀπώλοντο ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ὀγδοήκοντα χιλιάδες Τούρκων καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἵππων, κατὰ δὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἑκατὸν χιλιάδες κυνῶν, ἥτοι ἀπίστων. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς, ὅσον ὑπέρογκος καὶ ἂν ᾖ, βεβαίως πολλῷ πιθανώτερός ἐστιν ἐκ τῶν δύο. Ἐάν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι ἀποσιωπῶσι τὴν ζημίαν αὐτῶν, οὐδόλως ὁμως παρασιωπῶσι τὰς αἰτίας τῆς ἐντελῶς ἀποτυχούσης ἐκστρατείας, τὴν ἀντιζηλίαν τουτέστι τοῦ μεγάλου βεζύρου Χουσεῖν πρὸς τὸν Καραχὰς καὶ τὴν τοῦ χάνη τῶν Τατάρων πρὸς τὸν Καντεμίρον, ἰδίᾳ δὲ τὴν μεγίστην ἀμάθειαν καὶ ὑπερήφανον θρασύτητα τοῦ κιζλάραγα Σουλεϊμάν. Ἐν τῷ

συγκληθέντι παρόντος τοῦ Σουλτάνου πολεμικῶ συμβου-
λίῳ, ὁ κιζλάραγας ἠρώτησε τὸν Δεβδάγ, Μωάμεθ Πα-
σᾶν, τουτέστι Μωάμεθ Πασᾶν τὸν Βυρσοδέψην· «Ὁ βασι-
λεὺς τῆς Πολωνίας δύναται ὑπαντῆσαι ἡμῖν; — Μάλα
γε, ἀπεκρίνατο ὁ Βυρσοδέψης. — Ἐνόμιζον, ἀπεκρίνατο
ὁ εὐνοῦχος, ὅτι σὺ εἰ ἀνὴρ συνετὸς καὶ φρόνιμος· ὁποῖος
κῶν ἐστὶν οὖν ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Πολωνίας, ὁ ἀπο-
τολμήσων ἀντιστῆναι τῷ Παδισάχ τῶν Ὁθωμανῶν;» Ὁ
Μωάμεθ Πασᾶς ἠτιολόγησε τὴν γνώμην αὐτοῦ διὰ τοῦ
ρήτου, ὅτι οἱ ἄπιστοι εἰς μόνον λαὸς, καὶ
ὅτι ἡ Πολωνία ἔχουσα τὴν βοήθειαν τῆς Αὐστρίας, Ῥωσ-
σίας, τῶν Κοζάκων, Οὐγγρων, Γάλλων καὶ τοῦ Πάπα
δύναται οὐ μόνον χρήματα, ἀλλὰ καὶ στρατὸν παρασκευ-
ᾶσαι. Ὁ κιζλάραγας χλευάζων τὸν Μωάμεθ ἀπεκρίνατο·
«Τί ὠφελεῖ ἡμῖν ἡ συμβουλή τοσοῦτον μεγαλοφθάλμων
καὶ ἡλιθίων γερόντων»; Ὁ νέος μέγας βεζύρης ἐγνωμά-
τευσεν, ὡς ἅπαντες οἱ μεγάλοι βεζύραι, οἵτινες παρόντος
τοῦ σουλτάνου ὤφειλον ἡγεῖσθαι τοῦ στρατοῦ, ὑπὲρ τῆς
εἰρήνης τοσοῦτω μάλιστα, δοῦν ὁ εἰς Ῥωσσίαν πεμφθεὶς
τζαούσης ἐπανελθὼν ἡγγεῖλε συμμαχίαν μεταξὺ τῆς ду-
νάμεως ταύτης καὶ τῆς Πολωνίας (1). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
ὁ στρατὸς ἐνεκα τῆς φιλαργυρίας τοῦ σουλτάνου χαλε-
πῶς εἶχε καὶ οὕτω μόνον ἡ εἰρήνη ἦν συμφέρουσα. Τὴν
ἐπὶ τούτοις λύπην τοῦ σουλτάνου ἐμετρίασεν ἡ χαροποιὰ
ἀγγελία τῆς γεννήσεως τοῦ πρώτου ἡγεμονόπαιδος, ὃν
ἔτεκεν ἡ προσφιλεστάτη αὐτῷ σουλτάνα (2), κοινὴ Ῥωσ-

(1) Rel. ven. Ὀκτωβρίῳ μηνί, 1624.

(2) Ἡ γέννησις ἐπιδόξου ἡγεμονόπαιδός ἐστιν ὑπόθεσις τῶν εἰκοσι καὶ
ένος τελευταίων ᾠδῶν τοῦ Σαχναμέ τοῦ Ναδιρί, περιεχουσῶν τέσσαρας
καὶ δέκα χιλιάδας διστίχων.

σίς ἀμέτρου καλλονῆς, ἥτις ἀπὸ τῆς δουλείας ἀπελευ-
θερωθεῖσα, ὥς ποτε ἡ ὁμοιομένης αὐτῆς Ῥοξολάνη, παρεδόθη
τῷ σουλτάνῳ οὐκ ἄλλως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ παραχωρήσει πάν-
των τῶν δικαιωμάτων ἐλευθέρως καὶ νομίμου γυναι-
κός (1). Ἐξ ἐβδομάδας μετὰ τὸν ποκετὸν ἡ σουλτάνα ἐπο-
ρεύθη πρὸς προϋπάντησιν τοῦ Ὀσμάν εἰς Ἀδριανούπολιν,
ἐνθα ἐκ προστάγματος αὐτοῦ ὑπεδέξαντο αὐτὴν πανη-
γυρικῶτατα ἅπαντες οἱ βεζύροι (2).

16
1αν.
4622 Ἀρχομένου τοῦ 1622 ἔτους, περιδότης ἐν τῇ τουρ-
κικῇ ἱστορίᾳ ἐπὶ τῷ διαπραχθέντι φόνῳ σουλτάνου καὶ τῇ
διὰ τῆς βίας ἀντικαταστάσει κυριάρχου, ὁ Ὀσμάν ἐπα-
νελθὼν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας κατέλυσεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις
τοῦ προαστείου Δαουτ Πασᾶ, ἐνθα εἰσάγαγεν αὐτὸν δημο-
τελῶς ὁ χαπετάν Πασᾶς. Τῇ 25 Ἰανουαρίου, ἐπετεῖω
ἡμέρᾳ τῶν γενεθλίων τοῦ Προφήτου, ἡ ἐορτὴ αὐτῶν
ἐγένετο ἐκπρεπεστέρα ἐκ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ
εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσόδου τοῦ σουλτάνου καὶ ἐκ τριπλῆς
λυχνοκαΐας τῆς πόλεως. Πρῶτον ἔργον τοῦ Ὀσμάν ἦν
ἡ εἰς πολιτικά ἀξιώματα ἀναγόμεναις αὐλικῶν καὶ ἡ
μεταβολὴ τῶν διοικητῶν τῆς αὐτοκρατορίας (3). Οἱ στυ-
λοι τοῦ κράτους καὶ οἱ μοχλοὶ τῆς ἐξουσίας ἦσαν τότε ὁ
μέγας βεζύρης Διλαβερ Πασᾶς, Κροάτης τὸ γένος,
οὗ ἡ πολεμικὴ δόξα ἐν τῷ τελευταίῳ πρὸς τὴν Περσίαν
πολέμῳ τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ σκότους πρόεφην καὶ ὁ

(1) Summ. del Rel. ven.

(2) Αὐτόθι, Δεκεμβρίῳ μηνὶ 1621.

(3) Ὁ Βεζέρ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου ἀντὶ τοῦ Μερῆ Χουσεῖν Πα-
σᾶ, ὁ Ἀῖαζ Μωάμεθ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Ἐρζερούμ, ὁ Καλαοὺν Μωά-
μεθ Πασᾶς, διοικητὴς τοῦ Μαρσείου, ὁ Βοστάν Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Ῥα-
κᾶς, ὁ Ταυγάρ Μωάμεθ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Σεβαστείας. Ναιμά, σ. 444.

ἔλαβε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, διότι οὐ μόνον τὰς ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον ταμεῖον προσήνεγκε τῷ σουλτάνῳ· ἐδόξαζεν ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὅτι ὁ σουλτάνος ἦν ὁ δεσπότης τῆς οἰκουμένης· ὁ δεύτερος βεζύρης καὶ καπετὰν Πασᾶς Χαλῆλ, Ἀρμένιος τὸ γένος, πρῶτον μέγας βεζύρης, πρᾶτος τὸν χαρακτῆρα καὶ μὴ δυσμενὲς τοῖς χριστιανοῖς, νῦν καπετὰν Πασᾶς, ὁ δεφτερδάρ Βακί Πασᾶς, ὁ ἐπὶ τοῦ μονογράμματος τοῦ σουλτάνου γραμματεὺς Μουσταφᾶ Πασᾶς, ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων Ἀλῆ Ἀγᾶς· ἐκ δὲ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ νόμου ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀδέκαστος μουφτι Ἐσαὰδ Ἐφένδης, ὃς ἐφρόντιζε μόνον περὶ τῶν τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ (1) καὶ οὐκ ἀνεμίγνυτο τῇ πολιτικῇ, καὶ ὃς οὐ μόνον τὸν φετῶν τῆς ἀδελφοκτονίας, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὑποπτον πολιτικὸν ἠρνήθη ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἀναφέρεται πρὸς πολιτικὰ πράγματα (2), ὁ ἀρχιδικαστὴς τῆς Εὐρώπης, ὁ μέγας εὐνοῦχος Μολλᾶ Ἀλῆς, καὶ ὁ τῆς Ἀσίας, ὁ ἀμαθὲς ἱατρὸς Μουαῶς Ἐφένδης. Ἡ ἀληθὴς ὁμῶς διανόρῃα τῆς ἀρχῆς ἦσαν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου, ὁ αὐθαίρετος, οἰγματίας καὶ ὀρμητικὸς χότζας Ὁμέρ Ἐφέντης, ὁ πολλάκις περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ σουλτάνου διὰ τοῦ προτέρου μεγάλου βεζύρου καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ὅπως πλεύσῃ εἰς Μέκκαν, ἀνακτησάμενος δ' ἐκτοτε τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀλαζὼν, ἀμαθὲς καὶ βάρβαρος κιζλάραγας Σουλεϊμάν, ὁ συμβουλευσας τὸν πόλεμον πρὸς τὸν κῦνα βασιλέα τῆς Πολωνίας καὶ τὴν ἀδελφοκτονίαν. Μικρόν

(1) Rel. ven. 23 Ἰουλίου 1616.

(2) Ἔδωκε δείγματα ἀρνηθεῖς τὸν αἰτηθέντα παρ' αὐτοῦ φετῶν πρὸς δικαίωσιν τοῦ φόνου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σουλτάνου καὶ τὸ αὐτὸ πράξας ἐν ἄλλῃ πολιτικῇ περιστάσει, προφασισθεὶς ἐπιδεξίως, ὅτι ὡς μουφτι ἦν ξένος τῶν πολιτικῶν.

πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλεύσεως τοῦ Ὁσμάν ἦλθεν ἐνταῦθα ἐπιτετραμμένος τοῦ Βεθλεν Γαβὼρ μετ' ἐπιστολῶν πρὸς τὸν σουλτάνον καὶ πρὸς τὸν Ὀλλανδὸν πρεσβευτὴν, (ὄντα μετὰ τοῦ χότζα μέγαν προστάτην τοῦ Βεθλεν παρὰ τῇ Πύλῃ) καὶ Πέρσης πρεσβευτῆς ἀνευ τοῦ διωμολογημένου φόρου τῆς μετὰξὺ καὶ ἀνευ ἀξιοπίστου πιστωτικοῦ ἐγγράφου, κυρίως δὲ μόνον ὡς κατάσκοπος, ἵνα μάθῃ ἀκριβῶς περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς τελευταίας ἐκστρατείας. Μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἴσοδον τοῦ σουλτάνου ἀφίκετο ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτῆς, ὁ Θωμᾶς Ῥόε, ἔχων παραγγελίαν ἀνανεῶσαι τὰς πρὸς τὴν Πύλην ἀρχαίας συμβάσεις καὶ μεσιτεῦσαι ὑπὲρ τῆς πολωνικῆς εἰρήνης (καθόσον τὰ πρὸ τοῦ Χακίμ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνομολογηθέντα οὐδαμῶς μέχρι τοῦδε ἐξεπληρώθησαν, ὁ δὲ πόλεμος ἐπέκειτο ἐκ νέου φλογερὰς), διαπράξασθαι δὲ τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν Πολωνῶν αἰχμαλώτων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κορέσκη, τὴν κατὰστολὴν τῶν ληστειῶν τῶν ληστρικῶν πολιτειῶν καὶ τὴν ἀπότισιν πάντων τῶν ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων πρὸς Ἀγγλοὺς ὑπηκόους ὀφειλομένων χρημάτων (Η). Ὁ Θωμᾶς Ῥόε εὔρε τὴν δύναμιν τῶν χριστιανῶν πρεσβευτῶν ἐξηφανισμένην σχεδὸν ἕνεκα τῶν χρηματικῶν συμφερόντων τῆς Βενετίας, (ἥτις ἀντὶ τοῦ λαβεῖν ἱκανοποιήσιν διὰ τὸν ἀπαγχονισθέντα διερμηνέα διηλλάγῃ τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἀντὶ μυρίων δουκάτων), ἕνεκα τῶν τελευταίων δυσκληρημάτων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς ἕνεκα τούτων καθεύξεως τοῦ Γάλλου πρεσβευτοῦ καὶ ἕνεκα τέλος τῆς ἐλλείψεως ἐμπειρίας καὶ γνώσεως τῶν πραγμάτων τῶν τελευταίων Ἀγγλῶν πρεσβευτῶν, τοῦ Παύλου Πινδάρ καὶ Ἰωάννου Ἐὔρε. Ὁ μέγας βεζύρης Διλαβέρ, ὃν ὁ Θωμᾶς χαρακτηρίζει ὡς σπουδαῖον, σώφρονα καὶ συνετὸν, συνεχώρησεν αὐτῷ τὴν

ἀνανέωσιν τῆς συμβάσεως καὶ τὴν αἰτηθεῖσαν ἀσφάλειαν ἀπὸ τῶν πειρατειῶν τῶν Βαρβαρικῶν χωρῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἠθέλησεν ἀκοῦσαι περὶ τῆς πολωνικῆς εἰρήνης καὶ περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Πολωνῶν αἰχμαλώτων, περὶ ὧν μόνον μετὰ τὴν διομολογίαν τῆς εἰρήνης ἐδύνατο γενέσθαι λόγος, οὐδὲ περὶ τῶν ἤδη ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τριῶν μεγάλων βεζυρῶν μᾶτην διαπραγματευθέντων δανείων· εἶπε δὲ, ὅτι «οὐ προσῆκε τῷ πρεσβευτῇ ἐξετάζειν πράξεις ἄλλων, οὐδὲ ἀνερευνᾶν ἐν τοῖς ὁστέοις τῶν θεωμάτων, καὶ ὅτι, ἐφ' ὅσον διαχειρίζει τὰ κοινά, οὐδενὶ Ἀγγλῷ ὑπηκόῳ προσγενήσεται ἄδικον, οὐδὲν δὲ γυνήσεται δυνάμενον ἐξαναγκάσαι ἄλλους ἐξετάζειν τὰς πράξεις αὐτοῦ» (1). Σύμφωνας τούτοις ἦν καὶ ἡ τοῦ σουλτάνου ἀπόκρισις πρὸς τὸν βασιλέα Τάκωβον.

Ἀπὸ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδου τοῦ Ὀσμάν ἐξεδηλοῦτο ἡ μελαγχολία καὶ ἡ μωρία αὐτοῦ διὰ τῶν ὁσημέραι ἐπιτεινομένων θορυβῶδων τοῦ λαοῦ σημείων καὶ δι' ἐπικινδύνων τῇ πολιτείᾳ διατάξεων. Ὁ Ὀσμάν, προπεμπόμενος ὑφ' ἑνὸς ἢ δύο Πασάδων, διέτρεχε πολλαχὺς νυχτὸς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως καὶ τὰ καπηλεῖα αὐτῆς ὥσει νυκτοφύλαξ ἢ ἀστυνόμος (2) Οἶνος καὶ νικησιανὴ ἀπηγορεύθησαν αὐστηρῶς. Ὁ δυσφορῶν λαὸς ἀπεδίδω τὴν ὑπερτίμωσιν τῶν ἐδωδιμῶν τῇ φιλαργυρίᾳ τοῦ σουλτάνου. Ἐν τοσούτῳ οὗτος ἐπεδίδετο ἐπὶ μᾶλλον ταῖς ἡδοναῖς τοῦ γυναικωνίτου. Ἡ σουλτάνα Χασεκί, Ῥωσὶς γαμετὴ, μήτηρ τοῦ διαδόχου, ἀπῆλauen ἐτι τῶν οἰκείων τῇ τάξει αὐτῆς προτιμήσεων καὶ τιμῶν, ὁ δὲ σουλ-

(1) The negotiations of sir Thomas Roe. Ἡ ἀπόκρισις ἐστὶν ἐν τῷ Γρμυστόνι παρὰ Κνόλλας, σ. 266, ὅς καὶ τὸ πεισιπτικὸν γράμμα τοῦ βασιλέως.

(2) Αὐτόθι, σ. 20.

τάνος τῇ δεήσει αὐτῆς ἐπέδειξε μέγα θέαμα παριστῶν
 τὸν πόλωνικόν πόλεμον διὰ καταλήψεων τηλεβολοστοι-
 χίων καὶ ἐκρήξεων ὑπονόμων. Ὁ ἡγεμονόπαις διάδοχος,
 παρὼν τῷ θεάματι, ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐκ τραύματος
 γενομένου ἐξ ἀτυχοῦς ἐκρήξεως ὄπλου. Ὁ δὲ Ὀσμάν,
 πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀπωλείας ταύτης, ἐξελέξατο σύ-
 ναμα τρεῖς ἄλλας γυναῖκας, οὐχί, ὥς τέως εἴθιστο ἐν τῇ
 ὀθωμανικῇ αὐλῇ, ἐκ τῶν ὠνητῶν δουλίδων, ἀλλ' ἐκ τῶν
 ἐλευθέρων θυγατέρων τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ὅπερ ἐναντίον
 παντὸς νόμου ἦν ἐπικίνδυνος τῇ πολιτεῖα καينوτομία, ἐπειδὴ
 ὁ μετὰ θυγατέρων ἰσχυρῶν οἰκῶν γάμος τοῦ σουλτάνου
 ἐνέβαλλε φόβον μὴ ὕστερον γεννηθῶσιν ἀξιώσεις πρὸς
 δεσποτείαν καὶ βασιλείαν. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος οὐκ ἀπο-
 κλείει μὲν χριστιανὰς, ἀλλὰ ξένας ἡγεμονόπαιδας καὶ
 τὰς ἐλευθέρας ἐγγχωρίους θυγατέρας ἐνεκα τοῦ ἐκ τῆς
 συγγενείας ἐπὶ τὸν διάδοχον ἐπικρεμαμένου κινδύνου. Ἡ
 ὀθωμανικὴ νομοθεσία ὀρίζει ἵνα ἡ γυνὴ τοῦ κυριάρχου ἢ
 δούλης, ἀρπαγείσα κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ
 οἴκου αὐτῆς, ἀπροστάτευτος καὶ ἄνευ συγγενῶν, μόνον δὲ
 ὥς σουλτάννα Χασεκί, ἦτοι μήτηρ ἡγεμονόπαιδος, τιμᾶ-
 ται, ἔτι δὲ μᾶλλον ὥς βασιλομήτωρ, τουτέστι μήτηρ τοῦ
 βασιλεύοντος σουλτάνου. Αὐτὸς ὁ σουλτάνος ἀνάγκη ἵνα
 μὴ ἦ υἱὸς ἐλευθέρας γυναίκος, ἀλλ' υἱὸς δούλης, ἵνα οὕτω
 δεσπόζῃ ἀπηνέστερον καὶ πρὸς παραμυθίαν τῶν δούλων
 ὑπηρετῶν αὐτοῦ, οἳ τινες μὴ ὄντες ὠνητοί, ἀλλ' ὑπομέ-
 νοντες ἐξ ἀνάγκης τὸν ζυγὸν προτεροῦσι τοῦ ἐπὶ τοῦ θρό-
 νου υἱοῦ δούλης κατὰ τὴν ἐξ ἐλευθέρας μητρὸς γέννησιν.
 Παρὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας τοῦ γαμικοῦ δικαίου τῶν Ὀθω-
 μανῶν σουλτάνων ὁ Ὀσμάν ἠθέλησε νῦν γῆμαι συγχρό-
 νως τέσσαρας νομίμους γυναῖκας, ὅπερ ἐκάστω τῶν ὑπη-
 κόων αὐτοῦ οὐκ ἀπαγορεύει ὁ νόμος τοῦ Ἰσλάμ. Ἐγῆ-

μεν οὖν τὴν θυγατέρα τοῦ Περβέτ Πασᾶ, ἐμελλε δὲ ἀγαγεῖν νομίμως καὶ τὴν τοῦ μουφτί (1). Ὁ σουλτάνος οὗτος ἔνεκα τῆς φιλαργυρίας καὶ τῶν ἀδίκων μομφῶν ἀπηλλοτριώθη πρὸς τοὺς γενιτσάρους καὶ τοὺς σπαῆδες ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκστρατείᾳ, πρὸς τοὺς μὲν, διότι ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι δωρήσεται αὐτοῖς δῶρα ἐξήτασε καὶ ἔδωκεν ἑκάσῳ αὐτῶν ἡμισυ μόνον γρόσιον, πρὸς τοὺς δὲ, διότι τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐφόδου πρὸς τὸ πολωνικὸν στρατόπεδον, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ θεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης Καρακὰς Μωάμεθ, σκληρῶς ἐξωνείδισεν ἐλαύνων εἰς τὴν σκηνήν. Πλὴν δὲ τούτων ὑπετίμησε τὸ τέως σύνθετος ἀντίτιμον κομιζομένης κεφαλῆς εἰς δουκάτον, αἱ δὲ στρατιῶται ἐγόγγυζον λέγοντες· «Τί ἐστὶ δουκάτον ἀντὶ ἐχθρικῆς κεφαλῆς, ἣν ὅπως κομίσει τις διακινδυνεύει τὴν ἰδίαν;» Ἐπανελθὼν δ' Ὁσμάν ἐδήλωσε μετὰ παρρησίας τὴν δυσἀρέστησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀτυχεῖ ἐκβάσει τῆς εἰς Πολωνίαν ἐκστρατείας. Πρὸς τοῦτοις ὁ βοσταντζιβασης ἐν ταῖς νυκτερίναις περιπολίαις τῶν καπηλειῶν οἰνοποτοῦντας γενιτσάρους ἐρρίψεν εἰς τὴν θάλασσαν, κραιπαλοῦντας δὲ πολίτας εἰς τὰς γαλέρας. Τέλος ἡ γενικὴ ἀγανάκτησις κατήντησεν ἐπ' ἄκρον, ὅτε ὁ σουλτάνος ἐδήλωσε τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἀπελθεῖν ὑπολάμποντος τοῦ ἔαρος εἰς Συρίαν ἵνα ἐξαναγκάσῃ εἰς ὑπακοὴν τὸν ἡγεμόνα τῶν Δρούσων Ἐμίρ Φαχρεδδίν, κηρύξαντα πρὸ τινῶν ἐτῶν ἑαυτὸν αὐτόνομον. Οἱ βεζύραι, οἱ μουφτί καὶ οἱ οὐλεμάδες ὑπεδειξαν τῷ σουλτάνῳ, ὅτι προτιμότερον ἦν ἵνα πέμψῃ διὰ ξηρᾶς στρατεύματα ὑπὸ ἀρχιστράτηγον καὶ διὰ θαλάσσης τὸν καπετὰν Πασᾶν ἢ αὐτὸς ἡγηθῇ τῆς ἐκστρατείας ἐπὶ ἀνταρτῶν, ὃς εἰ ἔσται

(1) Μουρατζὰ δ' Ὁσσον, ἱστορία τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, Ζ, σ. 63. Rel. ven. Φεβρουαρίου μηνί. 1622.

νοχωρεῖτο, ἐδύνατο καταφυγεῖν εἰς τὴν χριστιανωσύνην· ὁ δὲ σουλτάνος ἀκούσας τῶν λόγων αὐτῶν, μετεκαλέσατο τὸν μέγαν βεζύρην, τὸν καπετὰν Πασὰν καὶ τὸν δεφτερδάρ καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἐξαρτῆσαι ἑκατὸν γαλέρας, δούς πρὸς ἐξοπλισμὸν αὐτῶν ἐξήκοντα χιλιάδας δουκάτων. Σύναμα δὲ παρηγγέλθησαν οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Τύνιδος καὶ τοῦ Ἀλγερίου ἵνα συνάψωσι τὰ πλοῖα αὐτῶν πρὸς τὸν στόλον· πρόνοια τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαία, ὅσω ὁ πρίγκιψ Φιλιβέρτ ἐξώπλισεν ἐν Μεσσήνῃ ἐξήκοντα γαλέρας καὶ ἐξ ἡυδς εἴτε πρὸς βοήθειαν τοῦ Φαχρεδδίν, εἴτε πρὸς ἐκδίκησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Χαλῆλ Πασᾶ διαπραχθεῖσων ἐν Μανφρεδονίᾳ πορθήσεων. Ὁ στόλος παρηγγέθη εἶναι ἐτοιμος πρὸς ἀπόπλουον μεσοῦντος Ἀπριλίου μηνός. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο γνωστός ὁ ἀληθὴς σκοπὸς τοῦ ἐξοπλισμοῦ τούτου, ὁπλονότι ἡ εἰς Μέκκαν εὐσεβὴς ἀποδημία τοῦ σουλτάνου. Πρὸς τοῦτο βαλτατζῆς τῶν ἀνακτόρων ἐπέμφθη εἰς Συρίαν καὶ Αἴγυπτον πρὸς συλλογὴν τῶν ἀναγκαιῶν ἐφοδίων, ὁ δὲ σερίφης τῆς Μέκκας ἐνετάλη ἵνα πέμψῃ πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου πάντα τὰ πλοῖα, ὅσα ἐδύνατο πορισθῆναι πρὸς μετακομιδὴν τῶν ἐφοδίων εἰς Τζέδδαν· οἱ δὲ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, δι' ὧν ἔμελλε διελθεῖν ὁ σουλτάνος, παρηγγέλθησαν πορίσαι ἑκατὸν χιλιάδας ἐρδὲβ σίτου, ὀρύζης καὶ ἄλλων δημητριακῶν καρπῶν. Τὸν σουλτάνον ἔμελλον παραπέμψειν ἐκ τῶν γενιτσάρων μόνον πεντακάσιοι σαρμουντζὶ καὶ χίλιοι σπαήδες, τῶν λοιπῶν τακτικῶν στρατευμάτων μενόντων πρὸς φρουρὰν τῆς πρωτεύουσας. Ὁ μέγας βεζύρης, ὁ δεφτερδάρ, ὁ νισαντζιπασάς, οἱ ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως, οἱ γεδικλοῦ, τεσσαράκοντα μουτεφερρῖκὰ καὶ τριάκοντα γραμματεῖς τοῦ διβανίου ἐτάχθησαν ἵν' ἀκολουθήσωσι τῷ σουλτάνῳ. Ἡ φρουρὰ τῶν τριῶν πρωτευ-

ουσών τῆς αὐτοκρατορίας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀδρια-
νουπόλεως καὶ Προύσης ἀνετέθη τῷ πρώτῳ μεγάλῳ βεζύ-
ρῃ Χουσεῖν Πασᾶ, ἀναδειχθέντι καὶ μακάμῃ, τῷ βεζύρῃ
Τουρτζι Μωάμεθ Πασᾶ καὶ τῷ Ρετζέβ Πασᾶ.

Ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ μουφτί πάντα κάλων ἐκίνησαν
ὅπως ἀποτρέψωσι τὸν σουλτάνον τῆς ἀτυχοῦς βουλῆς
τῆς εὐσεβοῦς ἀποδημίας, ἀλλ' ὁ χότζας καὶ ὁ κιζλάραγας,
ἡ διανδρία τοῦ γυναικωνίτου, ἐματαίωσαν τὰς συνετὰς
αὐτῶν συμβουλὰς, συνεφώνησαν δὲ τῷ σουλτάνῳ, ὅτι
ὁ μισθοφόρος τῆς Αἰγύπτου στρατὸς ἦν κρείσσων καὶ
πιστότερος τῶν γενιτσάρων καὶ ὅτι τοῦ ὀθωμανικοῦ στρα-
τοῦ τὸν σηπόμενον πυρῆνα τῶν γενιτσάρων καὶ σπαήδων
ἀνάγκη ἦν ἵν' ἀντικαταστήσωσι μισθοφόροι Αἰγύπτιοι
καὶ Σύροι. Προσέτι ἐκίνει πρὸς τοῦτο τὸν μὲν κιζλάρα-
γαν ἴδιον συμφέρον ἵνα ἡ ἐγγὺς τῆς πατρίδος αὐτοῦ
Ἀβυssiνίας, τοῦ φυτωρίου τῶν Μαύρων εὐνούχων, τὸν δὲ
χότζαν ἰδίᾳ ἐκδίχῃσις κατὰ τοῦ σερίφη τῆς Μένκας,
ὅς τὸν ἀδελφὸν τοῦ χότζα, τὸν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ
ἀδελφοῦ ἀναδειχθέντα δικαστὴν τῆς Μένκας, τὸν ἱε-
ροκύρηκα Καρακας Ἐφένδην παρὰ τὸ φερμάνιον τῆς
Πύλης οὐκ ἐγκαθίδρυσεν. Οὕτω τὸ βούλευμα τῆς προσ-
κυνητείας ἐκρίθη παρὰ τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου, γνωματεύσαντας ἵνα περιμείνῃ τὸν πρεσβευτὴν τῆς
Πολωνίας Ζβαράσκη (1) πρὸς εἰρηνοποίησιν μετὰ τῆς
δυνάμεως ταύτης καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀποπείρας τοῦ μουφτί
ἵνα ἐμβάλῃ αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς οἰκοδομῆς τεμένους
καὶ πείσῃ αὐτὸν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο φέρει μείζονα ἀντι-
μισθίαν ἢ εἰς Μένκαν εὐσεβῆς ἀποδημία (2). Ἀλλ' ὁ σουλ-
τάνος ἔμεινεν ἀμετάπειστος, οἱ δὲ πνέοντες συνήθως ἐν
Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον καὶ

(1) Μάρτηρ μηνί, 1622. Rel. ven. (2) Αὐτόθι.

Μάρτιον νότιοι άνεμοι ἐπηύξησαν ἐτι μᾶλλον τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ (Θ). Ὁ Ὀσμάν οὐκ ἦν φύσει αἰμοχαρής, οὐδὲ μνησίκακος, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ καὶ ἐκ προθέσεως. Τὸν ἐξ ἀπροσεξίας βαλόντα ποτε αὐτὸν διὰ δόρατος καὶ κακωθέντα ἔνεκα τούτου ὑπὸ τῶν εὐνούχων θεώμενος λάθρα ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ τοὺς ἀγῶνας τοῦ δόρατος οὐ μόνον ἀπέλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐδωρήσατο αὐτῷ πεντήκοντα δουκάτα (1). Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀνακτόροις, ὅπου ἐτελέσθησαν οἱ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ μουφτί γάμοι, ἐβουλεύετο ἀπάγξαι τὴν μητρειάν αὐτοῦ, τὴν πεφιλημένην τῷ πατρὶ καὶ περιλάλητον ἐπὶ κάλλει καὶ εὐφυίᾳ σουλτάναν τὴν Σεληνοειδῆ, ὅπως κατὰ τὴν εἰς Μέκκαν ἀποδημίαν ἢ ἀπηλλαγμένος τοῦ φόβου τῆς δι' αὐτῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου (1). Διανοήθη ἔνα νυμφεύσῃ διακοσίας παρθένους (2) τῶν ἀνακτόρων, ἐξέδωκε δὲ τῷ ὄντι ἄνευ πομπῆς δύο τῶν ἀδελφῶν, ὧν τὴν μὲν, ἐπταστῇ ἤδη χήραν τοῦ μεγάλου βεζύρου Νασούχ, τῷ Ἀβίζ Πασᾶ, διοικητῇ τοῦ Βάν, τὴν δὲ τῷ Βαϊράμ ἀγᾶ, τούρνακτζίδασῃ τῶν γενιτσάρων τοῦ Καίρου, μέλλοντος ἀποπλεῦσαι ἐκεῖσε μετὰ τοῦ στόλου (3). Ὁ Ὀσμάν εἶδε τότε ὄνειρον, ὅπερ, καί περ διαφόρως ἐρμηνευθὲν, ἐκραταίωσε τὴν βουλὴν τῆς εἰς Μέκκαν εὐσεβοῦς ἀποδημίας· εἶδε καθ' ὕπνον, ὅτι ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ Κοράνιον, ὅτε ἐπιφανεῖς αὐτῷ ὁ Προφήτης ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ Κοράνιον καὶ τὸν θώρακα καὶ ἑρρά-

(1) Rel. ven. 19 Μαρτίου, 1622.

(2) Αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ γράμμα μεταφράσις τῆς λέξεως ὁ δ α λ ι κ η, ἣν οἱ Γάλλοι μετέβαλον εἰς odalisque.

(3) Ναῦμά. Παρυσίᾳ. Σαλόνιαστὴν βασιλεὺς ἐδ. δ. Ἰπποδρόμῳ.

πισεν αὐτόν. Ταραχθεὶς ἐκ τοῦ ὀνείρου τούτου ἠρώτησέ
τὸν χότζαν τί τοῦτο δηλοῖ· ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Προφήτης
ἐπιτιμᾷ αὐτὸν διὰ τὴν ἀστασίαν περὶ τὴν εὐσεβῆ ἀποδη-
μίαν. Μηδαμῶς ἀρκεσθεὶς ὁ Ὄσμὰν τῇ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ,
ἠρώτησε τὸν ἐν Χρυσουπόλει μέγαν σέχην Μαχμούτ καὶ
ἔλαθεν ἐρμηνείαν οὐχὶ σύμφωνον πρὸς τὴν τοῦ χότζα,
ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν βεζυρῶν, ὅτι τὸ Κοράνιον ἦν ὁ νόμος,
ὁ θῶραξ ἡ οἰκουμένη, ὁ δὲ σουλτάνος ποιησάτω μετάνοιαν
καὶ ἐπανελθέτω. Ὁ σουλτάνος χάριν μετανοίας ἐπεσκέ-
ψατο τοὺς τάφους τῶν προγόνων αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου τοῦ Ἐγιοῦπ, τοῦ νεωτέ-
ρου σημαιοφόρου τοῦ Προφήτου, εἴθιστο θυσία βοῶν καὶ προ-
βάτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἐλήφθη πρόνοια, ἦν μὲν σπάνις
βοῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ προβάτων. Διὸ οἱ βοσταντζίδες συνέλα-
βον πάσας τὰς πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ τοῦ τε-
λωνείου ἀμάξας καὶ ἔλυσαν τοὺς βόας, ἀποτίσαντες τοῖς
κυρίοις αὐτῶν μόλις τὸ τέταρτον τῆς ἀξίας· διὸ οὗτοι πᾶν
κακὸν κατηρῶντο αὐτοῖς. Δύο ἡμέραις ὕστερον ὁ Ὄσμὰν
παρέστη τῷ τεμένει χάριν τῆς προσευχῆς τῆς Παρασκευῆς·
ὅπως δὲ φανῇ μελίων καὶ λαμπρότερος ἐπορεύθη ἐν ἐνδύ-
ματι πάμβλακι πεπληρωμένῳ, ὅπερ παρίστα ψευδῶς ισχυ-
ρότερον στήθος καὶ μηρούς. Τέλος ἐδόθη τὸ πρόσταγμα
τῆς εἰς Χρυσούπολιν μεταφορᾶς τῆς αὐτοκρατορικῆς σκη-
νῆς τῇ 17 Μαΐου. Τότε ὁ μουφτί ἐπεμψε πρὸς τὸν Ὄσμὰν
φετῶν, ἀποφαινόμενον, ὅτι ἡ εὐσεβὴς εἰς Μέκκαν ὁδοι-
πορία οὐκ ἦν ἀναγκαῖα κυριάρχαις καὶ ὅτι τὸ πρῶτον
αὐτοῖς καθήκον ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ὅτε μάλιστα ἐπίκειν-
ται ταραχαί. Ὁ σουλτάνος, κατὰ τινες ἱστοριογράφους,
κατέσχισε τὸν φετῶν τοῦτον. Ὁ ἐν Χρυσουπόλει μέγας
σέχης Μαχμούτ συνεβούλευσε τὰ αὐτὰ τῷ σουλτάνῳ ὥς
ὁ μουφτί, ὁ δὲ αὐλικὸς ἀστρονόμος Μωάμεθ Τζελεπῆς,

γνωστὸς ἐκ πολλῶν ἀστρολογικῶν συγγραμμάτων, προε-
φήτηυσε τῷ σουλτάνῳ, ὅτι ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ
εἴτι μάταια, ἐπειδὴ τὸ ἔτος τοῦτο, ἐν ᾧ οἱ δύο μεγάλοι
ἀπαίσιοι ἀστέρες, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Κρόνος, συναντῶσιν ἐν
τῷ Σκορπιῷ (†), ἐσὶν ἀτυχές, καὶ ἐπειδὴ συνέβη ἐκλειψίς
ἡλίου ἐν τῷ οὐρανίῳ σημείῳ τῆς γεννήσεως τοῦ σουλ-
τάνου. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν τινες αἰσιώτεραι θεωρίαι καὶ
ἐλπίδες, ἀλλὰ μόλις μετὰ δύο μῆνας καὶ ὅτι ὁ παρὼν μὴν
ἦδη, κατὰ τὸ ἀραβικὸν λόγιον ἐστὶν ἐποχὴ θαυμασίων
συμβάντων (ΙΑ).

Τῇ παραμονῇ τῆς εἰς Χρυσοῦπολιν μετακομιδῆς τῆς
σκηνῆς τοῦ σουλτάνου, οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαῆδες, οὓς
ἐφόβουν τὰ χρύφια θρυλήματα, ὅτι ἡ εἰς Ἀσίαν ἀποδη-
μία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς τάξεως αὐτῶν, συ-
νῆλθον ἐν τοῖς νέοις στρατῶσιν, ὅθεν εἴτα ἐπορεύθησαν
εἰς τὰ κρεωπωλεῖα ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Καραμάν. Ἐνταῦθα
ἠνάγκασαν διὰ λοθοβολίων ἐπανελθεῖν τὸν Τζαούσβασην
Τζαλιτζιζαδὲ ἐλθόντα ἐκ προστάγματος τοῦ μεγάλου βε-
ζύρου ἐν ἀπαιτήσει παρ' αὐτῶν ὑπακοήν. Συσκεψάμενοι δὲ
περὶ τῶν ἐπικινδύνων τῇ ὑπάρξει αὐτῶν περιστάσεων,
ἐπρεσβεύσαντό τινες τῶν ἰδίων πρὸς τὸν μουφτί Ἐσαὰδ
αἰτήσαντας φεῖσθαι κατὰ τῶν αἰτίων τοιούτων καινοτο-
μιῶν. Τὸ προταθὲν τῷ μουφτί ζήτημα εἶχεν ὥδε· «Ἐξε-
στι κατὰ τὸν νόμον ἀποκτείνειν τοὺς τὸν σουλτάνον εἰς
καινοτομίας παραπειθόντας καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Μουσουλ-
μάνων ἀναλίσκοντας»; Ἡ ἀπόκρισις τοῦ μουφτί ἦν κατα-
φατική. Καὶ ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν

(†) Ναῖμὰ, σ. 346. Χασανβεγζαδὲ, φ. 146. Φεζλικέ, φ. 234. Πραου-
ζατοῦλ ἐβράρ, φ. 273, Ἱστορία τοῦ θανάτου Ὁσμάν τοῦ Β' ὑπὸ Τουγί. Ὁ
Πετσεβί ἔμαθε τοῦτο παρ' αὐτοῦ ἀστρονόμου, φ. 396.

ταγμάτων πορευθέντες εἰς τὰ κρεπωλιεῖα ἵνα πείσωσι
 τοὺς στασιάζοντας εἰς διάλυσιν ἐπιθοβολήθωσαν. Τῇ ἡμέρᾳ
 ταύτῃ ὁ στόλος ἀπέπλευσε τοῦ Διπλοκισιῶν καὶ προ-
 σωρμίσθη πρὸ τῶν ἑπτὰ Πύργων. Θρυληθείσης τῆς ἐν τῇ
 πόλει στάσεως ἐν τῷ στόλῳ, οἱ ἐν αὐτῷ γενίτσαροι κα-
 τέλιπον παραχρῆμα τὰ πλοῖα, εὐρόντες δὲ τὰς πρὸς τὴν
 ξηρὰν πύλας κεκλεισμένας εἰσώρμησαν ἀπὸ τοῦ λιμένος
 εἰς τὴν πόλιν καὶ ἠνώθησαν μετὰ τῶν στασιάζόντων ἐν
 τοῖς κρεπωλιεῖσι. Ἔδοξε δ' αὐτοῖς τὸ πρῶτον ἀνενεγκεῖν
 τὴν αἴτησιν αὐτῶν τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ καὶ τῷ χότζᾳ,
 οὗτοι δὲ τῷ σουλτάνῳ. Αἱ θύραι τοῦ μεγάρου τοῦ χότζᾳ
 ἦσαν κεκλεισμέναι, οὗτος δ' ἔβλεπεν ἀπὸ τῆς θυρίδος τὸ
 συναγερθὲν πλῆθος. Οἱ στασιῶται ἔκρουον τὴν θύραν καὶ
 ἐκραύγαζον· «Ὁ Ἐφένδης καταβήτω καὶ ἀνακοινωσάτω
 τῷ Παδισάχ τὸ κοινὴν συμφέρον». Τοῦ χότζᾳ λάθρα
 φυγόντος, ἡ πύλη ἐθραύσθη, ἡ οἰκία διηρπάγη. Πρὸ τοῦ
 μεγάρου τοῦ μεγάλου βεζύρου φύλακες ἐτάξενσαν αὐ-
 τοὺς, ὧν πινὰς ἀπέκτειναν καὶ ἐτραυμάτισαν. Ἐπειδὴ
 οἱ στασιῶται ἦσαν ἄοπλοι ἐβουλεύθησαν καταλαβεῖν τὰς
 ἐν τῇ ἀγορᾷ ὀπλοθήκας, ἀλλ' οἱ ἔμποροι προσελθόντες
 αὐτοῖς ἰκέτευσαν ἵνα φείσωνται τῆς οὐσίας αὐτῶν. Νυκτὸς
 ἤδη ἀρχομένης ἀπέστησαν τῆς βουλῆς ταύτης καὶ ἀπε-
 χωρίσθησαν ὑποσχόμενοι ἀλλήλοις ἵνα τῇ πρώτῃ ἐπα-
 νέλθωσιν ἐνοπλοι. Ἀμα μαθὼν ὁ σουλτάνος τὴν στάσιν
 τῶν στρατευμάτων καὶ τὴν διαρπαγὴν τοῦ μεγάρου τοῦ
 χότζᾳ, συνήθροισε τοὺς οὐλεμάδες καὶ ἠρώτησε περὶ τῆς
 αἰτίας καὶ τῆς θεραπείας· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οἱ γενί-
 τσαροι καὶ οἱ σπαῖδες δυσαρέστως εἶχον πρὸς τὴν εἰς
 Ἀσίαν ἀποδημίαν καὶ ἀπήτουν τὴν ἐξορίαν τοῦ χότζᾳ
 καὶ τοῦ κιζλάραγα. Ὁ δὲ σουλτάνος ὑπέλαβε· «Πορευ-
 θέντες εἶπατε αὐτοῖς, ὅτι καταλείπω τὴν εὐσεβῆ ἀποδη-

μίαν, ἀλλὰ τὸν χότζαν καὶ τὸν κιζλάραγαν οὐκ ἀποχειροτονῶ». Οἱ οὐλεμάδες ἀνεβάλλοντο εἰς τὴν πρωΐαν τὴν ἐκτέλειαν τῆς ἐντολῆς. Νυκτὸς διεθρυλήθη ἐν μὲν τοῖς στρατῶσιν, ὅτι ὁ Ὄσμάν συναθροίσας ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοὺς βοσταντζίδες διένειμεν αὐτοῖς ὅπλα ἐκ τοῦ ὀπλοποιοείου, παρὰ δὲ τοῖς βοσταντζίδες, ὅτι οἱ γενίτσαροι ἀπεβίβασαν τὰ τηλεβόλα τοῦ στόλου καὶ πορεύονται μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα, ὅπως καταλάβωσι ταῦτα ἐξ ἐφόδου ἀπὸ τοῦ κήπου. Οὕτω παρῆλθεν ἡ νύξ.

19 Τῇ πρωΐᾳ οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαῆδες συνελθόντες ἐν
Μαζίου
4622 τῇ προφυλαίᾳ τοῦ τεμένους Μωάμεθ τοῦ Β', ἐκάλεσαν τοὺς οὐλεμάδες εἰς σύσκεψιν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ἵνα τὰ στρατεύματα περιμείνωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου. Οἱ στασιῶται, εὐθὺς ὡς ἐτέλεσαν τὴν ἐωθινήν προσευχὴν, ἐκραύγασαν τρεῖς Ἀλλήλαχ! ὤρμησαν πρὸς τὸν Ἱππόδρομον, ἐνθα ἀφίκοντο ὁ μουφτί Ἐσααδελλάχ Ἐφένδης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν σεριφῶν Γουβαρί, ὁ σέχης ἱεροκῆρυξ τῆς ἁγίας Σοφίας Ὁμέρ Ἐφένδης, ὁ συνώνυμος τῷ χότζα, ὁ σέχης ἱεροκῆρυξ τοῦ νέου τεμένους τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ Σιβαζί Ἐφένδης, ὁ σέχης ἱεροκῆρυξ τοῦ τεμένους Μωάμεθ τοῦ χειρουργοῦ Ἰβραὴμ Ἐφένδης, ὁ υἱὸς τοῦ μουφτί Σεκερία, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ αὐτὸς μουφτί, Ἰαγιά, ὁ υἱὸς τοῦ μουφτί Μωάμεθ Βοστανζαδὲ Ἐφένδης, φερώνυμος τῷ πατρὶ, ὁ Ἀμιζαδὲ Χαλέτ Ἐφένδης, ὁ γνωστὸς καλλιεπὴς λογογράφος, καὶ ὁ Καδιζαδὲ Φειζί Ἐφένδης, ὁ ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ συλλογεὺς τῶν Ὀθωμανῶν ποιητῶν, μετὰ τοῦ Δερβίς Ἐφένδη καὶ τοῦ κιαγιά Μουσταφᾶ Ἐφένδη. Οἱ δώδεκα οὗτοι συστασιῶται ἀπήτησαν φετῶν περὶ τῆς νομίμου θανατώσεως ἐξ πρωτευόντων πολιτικῶν ἀνδρῶν, τοῦ χότζα Ὁμέρ, τοῦ κιζλάραγα Σουλειμάν, τοῦ σεγδάμβαση Νασούχ ἁγᾶ, τοῦ καϊμακάμη Ἀχμέτ Πασᾶ,

τοῦ δεφτερδάρ Βακί Πασᾶ καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου Διλαθέρ Πασᾶ. Δύο γραμματεῖς (ὁ Φεριδούν καὶ ὁ Χαϊλί) συντάξαν ἱκετηρίαν, δι' ἧς τὰ στρατεύματα ἀπήλθον παρὰ τοῦ σουλτάνου τὰς κεφαλὰς τῶν ἐξ τούτων ἀνδρῶν. Αἱ τοῦ χότζα καὶ τοῦ κιζλάραγα ὡς αἰτίων τῆς εἰς Ἀσίαν ἀποδημίας περιέπεσον ἤδη, ὡς εἴρηται, τῇ κοινῇ κατάρᾳ, ἀλλ' οἱ οὐλεμάδες ἠρώτησαν, τί ἥμαρτον οἱ ἕτεροι τέσσαρες. Τότε ἐρρέθη, ὅτι ἀπὸ τοῦ μεγάρου τοῦ μεγάλου βεζύρου ἐρρίφθησαν κατ' αὐτῶν βέλη, ὅτι ὁ δεφτερδάρ ἐμισθοδοτεῖ τὸν στρατὸν διὰ νόθου νομίσματος, ὅτι ὁ καίμακάμης οὐκ ἀπέτιε τὰς συντάξεις τῶν ἀποστράτων, ὁ δὲ Νασούχ ἀγᾶς, ὃς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου ἐπανόδου ἦν ὑποστράτηγος τῶν γενιτσάρων, ἦν συνένοχος τῷ καίμακάμῃ Ἀχμέτ ἀγᾶ. Οἱ οὐλεμάδες ἐπορεύθησαν μετὰ τῆς ἱκετηρίας εἰς τὰ ἀνάκτορα πρὸς τὸν σουλτάνον ἵνα εἰπῶσιν αὐτῷ τὰς ἀξιώσεις τῶν στρατευμάτων. «Οὐ παραδίδωμι αὐτοὺς», ἀπεκρίνατο ὁ σουλτάνος. Οἱ οὐλεμάδες ἐπιμόνως ἰκέτευσαν εἰπόντες, ὅτι ἀνάγκη δύο κακῶν προκειμένων τὸ βῆλον προαιρετέον. «Μὴ μέλει ὑμῖν μηδαμῶς περὶ τούτου, ἀπεκρίνατο ὁ σουλτάνος. Οὗτοί εἰσι συρφετός ἀνευ κεφαλῆς καὶ παραυτὰ διαλυθήσονται». Οἱ οὐλεμάδες ἐπέμειναν καὶ ἰκέτευσαν ἐκ νέου εἰπόντες. «Ὅποτε τὰ στρατεύματα συνέρχονται, λαμβάνουσι συνήθως ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι. Οἱ σεπτοὶ πρόγονοι τοῦ Παδισάχ προελάβανον πάντοτε ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν». Νῦν ἐθυμώθη ὁ σουλτάνος καὶ μετ' ὀργῆς εἶπε. «Ὑμεῖς λαλεῖτε ὥσεί ὑμεῖς αὐτοὶ ἦτε οἱ τὴν στάσιν ὑποκινήσαντες. Πρῶτον πατάξω ὑμᾶς καὶ ὕστερον τούτους». Οἱ οὐλεμάδες ἐσίγησαν. Ὁ πρῶτον μέγας βεζύρης Χουσεῖν Πασᾶς προσπεσὼν πρὸ τοῦ θρόνου «Παδισάχ μου, εἶπεν αὐτῷ, καὶ τὴν ἐμὴν κεφαλὴν, ἐὰν ἀπαιτήσωσι, παράδος αὐτήν· σὺ μόνον ἔχεις καλῶς». Μά-

την ἀνενέωσαν οἱ βεζύραι τὰς θερμὰς αὐτῶν δεήσεις· ἐξῆλθον, ἀλλ' ἐνετάλησαν μενεῖν ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἐν τούτῳ οἱ συναθροισθέντες ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου στασιῶται συνεπέραναν ἐκ τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τῶν οὐλεμάδων, ὅτι ἡ αἵτησις αὐτῶν οὐκ ἐγένετο δεκτή. Φοβούμενοι δὲ μὴ οἱ βοσταντζίδες ἔνοπλοι κατέχουσι τὰς πύλας τῶν ἀνακτόρων, ἀνέβη τις αὐτῶν εἰς τὸν πύργον τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἵνα ἐκεῖθεν ἴδῃ τί φαίνεται ἐν αὐτοῖς· ἀλλ' οὔτε οὐλεμάδες, οὔτε βοσταντζίδες εἶδε. Μετὰ ταῦτα πλῆθος ἐν μέρει μὲν ἔνοπλον, ἐν μέρει δὲ ἄοπλον, ὥρμησε πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν πύλην καὶ εἰσεχώρησεν εὐχερέστατα εἰς τὴν πρώτην αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων. Οἱ στασιῶται κατὰ συμβουλήν τῶν θυρωρῶν ἵνα φυλαχθῶσιν ἀπὸ τῶν βοσταντζιδῶν, ἔταξαν ἑκατοστίας τινὰς σκοπευτῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, οἱ δὲ τζεβετζί, τοπτζί καὶ ἀτζεμογλάν (νεοσύλληκτοι γενίτσαροι) ἐλθόντες ἄοπλοι ἔλαβον ἀπὸ τοῦ ξυλῶνος δοκοὺς καὶ ράβδους ὡς ὅπλα. Ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ὁ ὄχλος ἐκυμαίνετο ἄνω κάτω ἐν τῷ πρώτῳ προαυλίῳ ἀπαιτῶν θορυβῶδῶς τὰς κεφαλὰς τοῦ χότζα, τοῦ κιζλάραγα καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία ἀπόκρισις ἐδόθη αὐτῷ, εἰσῆλθε διὰ τῆς δευτέρας πύλης εἰς τὴν δευτέραν αὐλὴν καὶ περιεκύκλωσεν ἐπὶ δύο ὥσαύτως ὥρας τὴν ἐξέδραν τοῦ διθανίου κραυγάζων πάντοτε τὰ αὐτά. Οἱ οὐλεμάδες ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λιθίνων ἐδωλίων πρὸ τῆς τρίτης πύλης, τῆς καλουμένης πύλης τῆς Εὐδαιμονίας, ἣτις ἄγει εἰς τὴν ἐνδοτάτην αὐλήν. Τότε λέγεται, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν σεριφῶν Γουβαρί, Ἐφένδης εἶπε τοῖς στρατεύμασιν· «Ὁ λόγος ἡμῶν εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ· ἀπέλθετε καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ λαλήσατε». Λευκοὶ τινες εὐνοῦχοι, φρουροῦντες τὴν πύλην τῆς Εὐδαιμονίας, ἔφυγον

εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐλὴν εὐθὺς ὡς εἶδον τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, τοῦτο δὲ ἠκολούθησεν αὐτοῖς ὁρμητικῶς (1).

Τότε ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐλῇ ἠκούσθη κραυγὴ· «Θέλομεν τὸν σουλτάνον Μουσταφᾶν»· ἅπαντες δ' ὁμοθυμαδὸν συνέκραξαν τὸ αὐτό. Οἱ στασιῶται διέτρεχαν ἀθρόοι τὰ αὐτοῖς πάντῃ ἄγνωστα δωμάτια, ἐνθα οὐδεὶς ποτε αὐτῶν ἐπάτησε τὰ μέγα καὶ μικρὸν δωμάτιον, τὸ ἐνδόσατον τῶν τεσσαράκοντα παίδων, κραυγάζοντες ἀπαύστως· «Θέλομεν τὸν σουλτάνον Μουσταφᾶν». Εἷς δὲ τῶν παρατυχόντων ἐκεῖ οὐλεμάδων ἐδακτυλοδείκνυσε τοῖς στρατιώταις τὸν γυναικωνίτην, παραχρῆμα δὲ εἰσώρμησαν οὗτοι πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν δωμάτιον, ὅπερ ὅμως ἐξωθεν ἦν ἀπύλωτον· στήσαντες δὲ δοκούς καὶ ῥάβδους ἀνέβησαν εἰς τὸν θόλον ἀπαύστως κραυγάζοντες· «Θέλομεν τὸν σουλτάνον Μουσταφᾶν». Τότε ἠκούσθη κάτωθεν ἀσθενὲς τις φωνή· «Ἐνταῦθα ἐστὶν ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς». Ὁ ὄροφος καθηρέθη. Αἰθίοπες τινες τοξεύοντες τοὺς ἐφορμῶντας ἐκτάθησαν ὑπὸ τῶν γενιτσάρων. Οἱ στασιῶται, ὅπως καταβῶσιν ἀπέταμον τὰ σχοινία τῶν παραπετασμάτων τοῦ διβανίου, εἷς δ' αὐτῶν κατέβη κάτω. Ἐνταῦθα ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ἐκάθητο ἐπὶ πεπαλαιωμένου στρώματος, πρὸ αὐτοῦ δὲ ἴσταντο δύο παιδίσκαι· «Παδισάχ μου, εἶπεν αὐτῷ ὁ καταβάς, ὁ στρατὸς περιμένει ὑμᾶς ἐκτός». Ὁ δὲ

(1) Ναιμὰ, σ. 348. Τουγί, φ. 40 καὶ 41. Φεζλικέ. Χασανδελζαδέ, φ. 148 καὶ 149. Περσεβί, φ. 296. Ἱστορία τοῦ Ἀβδουρρῆχμάν, φ. 50. Ἰβραήμτολ ἐδρὰρ, φ. 473. Ὅρα καὶ the negotiations of sir Thomas Roe. Βωδιέρ, Inventaire de l'histoire générale des Turcs. Σαγρέδον, Memorie storiche. Τουρκικὴ ἐκθεσις περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης ταραχῆς καὶ στάσεως τῶν γενιτσάρων καὶ σπαῆρων κατὰ τοῦ σουλτάνου Ὁσμάν ἐν ἔτει 1622. Ἐν Νουρεμβέργῃ, 1622. Ὅρα καὶ ἐκθεσις βενετικῆς πρεσβείας τῆς 19—21 Μαΐου καὶ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Στάρτσερ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

Μουσταφᾶς ἀντὶ ἀποκρίσεως εἶπε· «Διψῶ». Τρίτῃ ἡμέρᾳ ἦν αὕτη, ἀφ' οὗτου ὁ Μουσταφᾶς ἦν ἐγκαταλειμμένος ἄνευ τροφῆς καὶ πότου. Οἱ γενίτσαροι κατεβίβασαν πρὸς αὐτὸν ὕδωρ ἐν δερματίνῳ ἀμφορεῖ, παραχρῆμα δέ τινες αὐτῶν ἔδραμον εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνάκτορα ἵν' ἀγγείλῃσι τῇ μητρὶ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν χαρμόσυνον ταύτην ἀγγελίαν. Ὁ Μουσταφᾶς ἐλκύεται διὰ τοῦ θόλου καὶ ἀναβιβάζεται εἰς τὸν ἵππον τοῦ μουφτί· ἀλλ' ἐπειδὴ, ἀδύνατος ὢν, οὐκ ἐδύνατο ἵστασθαι ὀρθός, μετεκομίσθη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ θρόνου. Ὁ Μουσταφᾶς ἔτρεμε πρὸ τῶν γυμνῶν ξιφῶν, μόλις δὲ ἡσύχασε λαβὼν διαθεβαίωσιν, ὅτι οὐδεὶς φόβος ἐπέκειτο αὐτῷ. Ἀμα ὡς ὁ σουλτάνος Ὀσμὰν εἶδε τὴν ὑπὸ τῶν στασιωτῶν διαρπαγὴν τῶν ἀνακτόρων, μετεπέμψατο διὰ τῶν φυλάκων τοῦ κήπου τὸν μέγαν βεζύρην Διλαβέρ Πασᾶν, καταφυγόντα εἰς τὸ ἐν Χρυσουπόλει κελλίον τοῦ μεγάλου σέχη Μαχμούτ. Ὅτε ὁ θόλος, ἐν ᾧ ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ἐμαραίνετο ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἐτετρύπητο, ἠνεόχθη αἰφνιδίως πύλη τοῦ γυναικωνίτου, ἐξ ἧς ἐξωθήθησαν ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ κιζλάραγας, καὶ παραχρῆμα ἐκλείσθη. Ἀμφότεροι οἱ δυστυχεῖς οὗτοι, παραδιδόμενοι εἰς θυσίαν τοῖς στασιάζουσι στρατεύμασι, κατεκόπησαν παραχρῆμα. Ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ἐκομίσθη εἰς τὴν ἐξέδραν τοῦ διβανίου, ἐνθα οἱ οὐλεμάδες, ὡς ἤθελον οἱ στασιῶται, ὥφειλον προσκυνῆσαι αὐτόν· οἱ δὲ οὐλεμάδες ἀπεκρίναντο· «Πορεύητε εἰς εἰρήνην· ἐλάβετε ὅ,τι ἠτήσατε. Τὶ πλέον θέλετε; Ἀφετε τὸν σουλτάνον Ὀσμὰν ἡσυχον.—Εὐρομεν ὅ,τι ἐζητοῦμεν, ἀπεκρίναντο οἱ στασιῶται, τὸν ἡμέτερον Παδισάχ Μουσταφᾶν.—Ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται, ἀπεκρίναντο οἱ οὐλεμάδες, ὁ σουλτάνος Ὀσμὰν ἀσπάζεται ὑμᾶς· παρέδωκεν ὑμῖν ὅ,τι ἀπητεῖτε, παραδώσει δὲ καὶ ἄλλους· ἐγγυώμεθα ὑμῖν τοῦτο. Ἐάν

ἀναγορεύσητε πάλιν εἰς βασιλέα τὸν Μουσταφᾶν, μετα-
 μεληθήσεσθε. — Ταῦτα καθήκεν ὑμῖν εἰπεῖν πρότερον, ἀπε-
 κρίναντο ὀργίλως οἱ στασιῶται· νῦν εὖρομεν τὸν ἡμέτερον
 Παδισάχ' ἀνάγκη πᾶσα ἵνα προσκυνήσητε αὐτόν. — Οὐκ
 ἔστι νόμιμον τοῦτο, ὑπέλαβον οἱ οὐλεμάδες, ἐν ᾧ ἄρ-
 χει ὁ σουλτάνος Ὀσμάν. Μετὰ μακρὰν παράκλησιν καὶ
 ἄρνησιν ἐνίκησεν ἡ γλῶσσα τοῦ ξίφους τὴν γλῶσσαν τοῦ
 δικαίου, τὰ δὲ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν γυμνά ξίφη ἠνάγ-
 κασαν τοὺς οὐλεμάδας προσκυνῆσαι τὸν σουλτάνον· εἰς δ'
 αὐτῶν, ὁ Καφζαδὲ, ἐτελεύτησεν ἐκ φόβου. Ἀπὸ τῶν μι-
 ναρέδων ὁ Μουσταφᾶς ἀνεῖρήθη κυρίαρχος βασιλεύς.
 Ἐπειδὴ δ' οὗτος, ἄτε λίαν ἀσθενής, οὐκ ἐδύνατο ἀναβῆναι
 εἰς ἵππον, ἐτέθη ἐν φορείῳ νοσούντων μετὰ τῶν δύο παι-
 δισχῶν, τῶν κοινωνῶν τῆς εἰρκτῆς αὐτοῦ, καὶ τοῦ μαμε-
 λούκου Δερβίς, ὄντος αὐτῷ ὀπλοφόρου. Οὕτω δὲ ἐκομίσθη
 εἰς τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ζευγχθέντος ἀντὶ
 ἵππων ὑπὸ τὸ φορεῖον αὐτοῦ. Οἱ οὐλεμάδες ἐπορεύθησαν
 οἴκαδε. Ὀλίγῳ ὕστερον διεθρυλήθη, ὅτι ὁ σουλτάνος
 Ὀσμάν κατελάμβανε τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα μετὰ τῶν
 ἐνόπλων βοσταντζίδων. Παραχρῆμα ὁ Μουσταφᾶς με-
 τεκομίσθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φορείου εἰς τὸ τέμενος τῶν
 γενιτσάρων ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν αὐτῶν, ἐνθα
 καὶ διενυκτέρευσε τῇ Πέμπτῃ πρὸς τὴν Παρασκευήν. Τῇ
 δείλῃ τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῆς στάσεως ὁ Ὀσμάν μετὰ
 τὴν παράδοσιν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ κιζλά-
 ραγα ἀνέδειξε μέγαν βεζύρην τὸν Χουσεῖν Πασᾶν, ἀγᾶν
 δὲ τῶν γενιτσάρων τὸν θαλαμηπόλον Καρὰ Ἀλῆν. Οὗτος,
 ὃς, ὥς τζαούσης καὶ κιαγιά, ἐγένετο μισητὸς τοῖς γενι-
 τσάροις, νῦν ἐκαλεῖτο δαμάσαι αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ σουλτά-
 νου. Ὁ πέως ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων, καλούμενος καὶ οὗ-
 τος Ἀλῆς, οὐδόλως μετέσχε τῆς στάσεως τῶν στρατευ-

μάτων, ὅτε δ' ἐκλήθη προσελθεῖν τῷ νέῳ σουλτάνῳ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡρνήθη, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπὶ τῇ γενικῇ προσκλήσει τοῦ ὄλου ἐπιτελείου προσῆλθεν εἰς τὸ τέμενος ἵνα προσκυνήσῃ τὸν σουλτάνον Μουσταφᾶν, εἴτα δ' ἐπανῆλθεν οἴκαδε παρὰ τὴν καλουμένην πύλην τῶν γενιτσάρων. Οἱ στασιῶται διέβρῃξαν τὴν εἰρκτὴν τοῦ Μπαμπατζαφέρ (δεσποτηρίου), ἤλευθέρωσαν τοὺς ἐν ταῖς γαλέραις καταδίκους ἢ ἐν τῷ ναυστάθμῳ ἀλυσιδέτους δούλους καὶ μετ' αὐτῶν ἐλαφυραγώγησαν τὰς οἰκίας τοῦ Καρὰ Ἀλῆ, τοῦ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ἀναδειχθέντος ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, τοῦ δεφτερδάρ Βακί Πασᾶ καὶ τοῦ δικαστοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χοτζαζαδὲ, υἱοῦ τοῦ Σεαδεδδίν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ὄσμὰν συνεβουλεύθη μετὰ τοῦ νέου μεγάλου βεζύρου Χουσεῖν καὶ τοῦ βοσταντζήβαση Μαχμουτ περὶ τοῦ ποιητέου· οἱ δ' ἐγνώμάτευσαν ἵνα κτήσωνται τοὺς γενιτσάρους διὰ τοῦ πρώην αὐτῶν ἀγᾶ καὶ παραδοθῶσι ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ. «Τοῦτο ἦν λυσιτελές, εἶπεν αὐτοῖς ὁ σουλτάνος, εἰ μόνον οἱ γενίτσαροι ἐστασίαζον· ἀλλὰ νῦν παρ' αὐτοῖς ἴστανται οἱ σπαήδες καὶ οἱ οὐλεμάδες. Ἀσφαλέςτατον ἡμῖν πορευθῆναι εἰς Ἀσίαν καὶ ἐκεῖ περιμεῖναι, ἕως αὐτοὶ ἴδωσι τίνα ἐξελέξαντο αὐτοῖς ἡγεμόνα. Ἐκέλευσεν ἵνα πληρώσωσι τὰς λέμβους τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ πάντες οἱ κωπηλάται βοσταντζίδες ἔφυγον. Οὕτω δὲ οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο αὐτῷ ἢ ποιῆσαι ὅ,τι ὁ μέγας βεζύρης καὶ ὁ βοσταντζήβασης προὔτειναν. Νυκτὸς ἐπορεύθη ὁ Ὄσμὰν εἰς τὴν Πύλην τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ὃς ἦν τότε ἐν τῷ τεμένει τῶν στρατώνων αὐτῶν παρὰ τῷ σουλτάνῳ Μουσταφᾶ, μαθὼν δὲ τοῦτο ἐπανῆλθεν οἴκαδε. Ὁ Χουσεῖν Πασᾶς, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ δέκα βαλάντια χρυσοῦ, ἐπορεύθη εἰς τὸ τέμενος τῶν ἡγεμονοπαίδων ἐγγὺς τῶν στρατώνων τῶν γενιτσάρων πρὸς

δεκασμὸν ἀξιωματικῶν τινῶν διὰ χρυσοῦ καὶ θωπειῶν (1). Ὁ Ὀσμὰν ἔπεισε τὸν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων ἵνα ὑποσχεθῇ ἐκάστῳ μὲν αὐτῶν πεντήκοντα δουκάτα καὶ τμήμα ἀμοργίδος πρὸς ἐσθῆτα, ἐκάστῳ δὲ σπαῖ αὖξῃσιν ἐκ δέκα ἄσπρων, ἐὰν ἀποδέξωνται αὐθις τὸν σουλτάνον Ὀσμὰν ὡς ἡγεμόνα. Οἱ ἀρχηγοὶ, πρὸς οὓς ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο, ἔστεργον, εἰ δὲ ἁγᾶς ἐποίει τὴν πρότασιν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν γενιτσάρων, εἰς ἣν ὕστερον συνετάσσοντο καὶ αὐτοί. Τῇ πρωΐᾳ τῆς Παρασκευῆς ὁ ἁγᾶς ἀπῆλθεν ἀπὸ τῆς Πύ- 20 λης αὐτοῦ εἰς τοὺς στρατῶνας τῶν γενιτσάρων· οἱ δὲ, Μπίου 4622 ὡς διεσπάρη εἰς αὐτοὺς ὁ λόγος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐβουλεύθησαν μὴ ἐπιτρέψαι αὐτῷ εἰπεῖν τι περὶ τούτου. Ὅτε ὁ ἁγᾶς ἀνέβη εἰς τὴν κλίμακα ἵνα προσαγορεύσῃ τὸν στρατὸν, πανταχόθεν ἠκούσθη κραυγὴ· «Πατάξατε αὐτὸν καὶ μὴ ἀφίετε ἀγορεύσαι». Στρατιώτης τις ὤθησεν αὐτὸν ὀπισθεν καὶ ἔρριψεν ἀπὸ τῆς κλίμακος, παραχρῆμα δὲ κατεκόπη καὶ τὸ πτώμα αὐτοῦ μετεκομίσθη εἰς τὸ τετραόδιον τοῦ Ἀκσεράϊ. Οἱ προπέμψαντες τὸν ἀγᾶν κιαγιά καὶ τζαούσης μόλις μετὰ μόχθου διεσώθησαν εἰς τὸ τέμενος. Ὑποστράτηγός τις τῶν γενιτσάρων (ὁ ζαγαρτζιβασης) καὶ τινες ἀξιωματικοὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὰ παλαιὰ ἀνάκτορα ἵνα λάθωσι τὰ προστάγματα τῆς μητρὸς τοῦ Μουσταφᾶ περὶ τοῦ μέλλοντος μεγάλου βεζύρου. Ἐπειδὴ δ' ἐγίνωσκον τὴν συμπάθειαν αὐτῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν

(1) Ὁ πρόφης ἐπὶ τῷ ἱερετικῶν τοῦ Χουσεΐν Πασᾶ Σιδικὶ Ἐφένδης εἶπε καθ' ὁδὸν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ· «Δίκαιον ἀπαγαγεῖν τὸν σουλτάνον εἰς τὴν Πύλην τῶν γενιτσάρων, τῶν ἀναγορευσάντων βασιλέα ἄλλον σουλτάνον»· — Ἐφένδης, ἀπεκρίνατο ὁ μέγας βεζύρης, τὸ κράτος καὶ ἡ εὐτυχία εἰσὶ τῷ καταλαθόντι αὐτά. Ἀδιάφορον τίς ἐστὶν σουλτάνος, μόνον ἡ τάξις τῆς οἰκουμένης μὴ διαταραχθῇτω.» Ναῖμα, σ. 351.

Δαούτ, Βόσνιον τὸ γένος, ὃς ἀπὸ παιδὸς τῶν ἀνακτόρων ἀνεδείχθη βεγλέρβεγης τῆς Ῥούμελης, καπετὰν Πασᾶς καὶ γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ, προὔτειναν αὐτὸν ὡς μέγαν βεζύρην, ἣ δὲ πρότασις ἀμέσως εἰσηκούσθη. Ἡ βασιλομήτωρ ἠρώτησεν· «Ἔστι τις ἐν ὑμῖν δυνάμενος γράφειν» ; Τότε παρέστη γενίτσαρός τις, Καρὰ Μοσσάβ τοῦνομα, καὶ ἔγραψε παραχρῆμα τὸ ἀναγορευτήριον ὁκτὼ ὡς δέκα ἀξιωματῶν· ἀνεδείκνυτο δὲ μέγας μὲν βεζύρης ὁ Δαούτ Πασᾶς, ἀγᾶς δὲ τῶν γενιτσάρων ὁ ἀρχιοπλοφόρος Δερβίς ἀγᾶς, ἀρχιστράτηγος δὲ αὐτὸς ὁ Καρὰ Μοσσάβ.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀγέλη στασιωτῶν διήρπαζε τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπόπτου τοῦ τελωνείου Μουράτ Τζαούση, τοῦ ἐπισοήσαντος τὸν δασμὸν τῶν φαρετρῶν, οἱ δὲ ἀπαλλαγέντες τῶν δεσμοκτηρίων κατὰδικοι τὴν τοῦ ἀστυνόμου, τοῦ κολάσαντος ἄλλοτε αὐτούς. Οἱ γενίτσαροι ἐπέδωκαν τῷ σουλτάνῳ Μουσταφᾶ ἱκετηρίαν, δι' ἧς ἀπήτουν τὰς κεφαλὰς πάντων, ὅσοι διὰ καταργήσεως τοῦ ἀρχαίου κανοῦν εἰσήγαγον εἰς τὸ κράτος καινοτομίας, ὡς τὴν τοῦ καϊμακάμη Ἀχμέτ Πασᾶ, τοῦ δεφτερδάρ Βακί Πασᾶ, τοῦ χότζα Ὁμέρ Ἐφένδη, τοῦ σεγβάνδαση Νασούχ ἀγᾶ καὶ τοῦ καθαιρεθέντος ἀγᾶ, ὃς ἐν Ἀδριανουπόλει, κιαγιά τῶν γενιτσάρων ἔτι ὢν, ἔρριψε πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὸν Ταϊναρον· προσέτι δὲ ἰκέτευσαν ἵνα οἱ ἀποπεμφθέντες ἀξιωματικοὶ μὴ ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὰ ἴδια ἀξιώματα, μηδ' ὁ ἀγᾶς αὐτῶν ἐκλεχθῇ ἐξ αὐτῶν, ὁ δὲ μέγας βεζύρης διοικῇ τὸ κράτος αὐτοκρατορικῶς, καταργηθῇ δὲ πῶς ἢ δωροδοκία. Τοῦ σουλτάνου στέρεξαντος τὰς διαφόρους ταύτας ἀπαιτήσεις, ἐπευφημῖαι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων κατεκόπη, ἀγέλη δὲ στασιωτῶν ἐπορεύθη πρὸς τὴν Πύλην τοῦ ἀγᾶ τούτου πρὸς μεταφο-

ρὰν τοῦ σουλτάνου Ὁσμὰν, ὄντος ἔτι αὐτόθι· ἀνεῦρον δὲ αὐτὸν ἐγκεκρυμμένον ἐν λευκῷ ἐπενδύματι ἄνευ κυρθασίας καὶ μετὰ πιλιδίου χάριν τοῦ ἰδρωτός. Ὁ συλλαβὼν αὐτὸν σπαῆς ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν ῥυπαρὰν αὐτοῦ κυρθασίαν καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς νωθῇ ἵππον. Ὁ Χουσεῖν Πασᾶς, ὃν οἱ στασιῶται ἤθελον ἀπαγαγεῖν μεθ' ἑαυτῶν, διέφυγεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ ἐζήτησε φυγεῖν. Αἱ διὰ τῶν μαχαιρῶν πληγαὶ τῶν διωκόντων αὐτὸν ἀπεκρούοντο ὑπὸ τοῦ διπλοῦ θώρακος, ὃν εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα. Τέλος ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐκόμισαν αὐτὴν εἰς τὸ τέμενος τῶν γενιτσάρων. Ὁ Χουσεῖν ἐθανατώθη ἔνεκα τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀδιαλλάκτου μίσους τῶν γενιτσάρων· διότι πρὸ τοῦ Χοκίμ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ φοβερόν πῦρ τῶν Πολωνῶν, ἰδίᾳ δὲ ἔνεκα τοῦ τρόπου, δι' οὗ προσελάλησεν αὐτοῖς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ· διότι ἀντὶ τοῦ ἐξεγεῖραι τὴν προθυμίαν αὐτῶν διὰ πειστικῶν λόγων, εἶπεν αὐτοῖς μετ' ὀργῆς· «Ἐλλείπουσι τῷ σουλτάνῳ στρατιῶται; ἐὰν πέσωσιν οἱ ὄνιοι, ζεύξομεν ἵππους» (1). Ὁ βοσταντζιβασης Μαχμούτ ἐσώθη, ἐπειδὴ κατὰ τὰς νυκτερινὰς περιπολίας τῶν οἰνοπωλείων πολλοὺς γενιτσάρους, οἵτινες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ σουλτάνου ἐμελλον ῥιφθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν, κρύφα ἐφυγάδευσε. Ὅτε δ' Ὁσμὰν ἀφίκετο εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κείμενον νεκρὸν τοῦ Χουσεῖν Πασᾶ, ἔκλαυσε καὶ εἶπεν· «Ἀθῶός ἐστιν οὗτος· εἰ ἤκουον τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ, τὸ δυστύχημα οὐκ ἐπέσκηπτεν εἰς τὴν ἐμὴν κεφαλὴν· ἀλλ' ἀπεπλάνησάν με αἱ κακαὶ συμβουλαὶ τοῦ χότζα καὶ

(1) Ὁ Ναῖμὰ ἀναφέρει δύο ἀραβικὰ γνωμικὰ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ μετριάζειν τὴν γλῶσσαν, τὰδε· «Ἡ γλῶσσα μικρὰ ἐστίν, ἀλλὰ μεγάλη ἡ ἐνοχλή· ἐνίοτε μία λέξις φέρει τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς».

τοῦ κιζλάραγα. » Τοιαύτη πλήρης μετανοίας ἐξομολόγησις οὐδαμῶς ἐκίνησε τοὺς στασιώτας· ἀπ' ἐναντίου οὗτοι ἐπεδαψίλευον αὐτῷ κατὰ τὴν εἰς τὸν στραῶνα ὁδὸν ὕβρεις καὶ ὄνειδισμούς, τινὲς δ' ἐσκωποῦν αὐτὸν εἰς πρόσωπον· « Φίλε Ὀσμάν, νεαρέ Κύριε ! Οὐκ εὐδοκεῖτε καταλαβεῖν ἐξαπίνης οἶνοπωλεῖα καὶ ῥήγειν εἰς τὰ δεσμωτήρια ἢ εἰς τὴν θάλασσαν γενιτσάρους καὶ σπαήδες ; Ἄλλοι δ' ἐφώνουν πρὸς τὸ οὖς αὐτοῦ· « Μὴ οἱ προκάτοχοι ὑμῶν συντέλεσαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ κράτους τούτου διὰ σεγβάν, τοῦτέστι διὰ νεοσυλλέκτων καὶ ἀτάκτων στρατιωτῶν ; μὴ τῶν ἐρυμάτων τούτων ἐγένοντο κύριοι οἱ βοσταντζίδες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ; Οὐκ ἐπόρθησαν τὴν Ἀσίαν οἱ σεγβάν ἐκκαύσαντες ἀνταρσίαν ; Ἀναίσχυντός τις ἀνθρωπίσκος, υἱὸς χρυσοχόου, ἐκίνησε τὰς κινήμας τοῦ Ὀσμάν μετ' ὄνειδιστικῶν λόγων· « Ἀναίσχυντε, κατηραμένε, εἶπεν ὁ Ὀσμάν κλαίων, οὐκ εἰμι ὁ ὑμέτερος Παδισάχ ; Οὕτω κατονειδιζόμενος ὁ Ὀσμάν ἀφίκετο εἰς τοὺς στρατῶνας, ὅπου παρεδόθη τῇ φυλακῇ τοῦ Χασεκί Σαρί Μωάμεθ τοῦ ἐκ τοῦ δεκάτου τετάρτου συντάγματος.

³ Ἦν μέση ἡμέρα καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν μιναρέδων ἀντήχει ἡ πρόσκλησις εἰς τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς. Τότε δὲ διεθρυλήθη παρὰ τῷ στρατῷ, ὅτι ἀπαγγέλλεται ἡ θανάτωσις τοῦ Ὀσμάν, παραχρῆμα δὲ καθολικὴ ἦν φωνή, ἵνα μηδὲν κακὸν αὐτῷ γένηται· νῦν ἀρχέτω ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς, ἀντ' αὐτοῦ διαφυλαχθῆτω ὁ σουλτάνος Ὀσμάν εἰς μέλλουσαν ἀνάγκην ». Πρὸς κατάπαισιν τοῦ θορύβου ὁ Δαούτ Πασᾶς ἤγαγεν εἰς τὴν θυρίδα τὸν δυστυχῆ Ὀσμάν, ἵνα ἐπιδείξῃ αὐτὸν τοῖς στρατεύμασιν ὡς ζῶντα. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μουσταφᾶς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ μιχράβ τοῦ τεμένους τρέμων μεταξὺ τῶν δύο παιδισκῶν, τῶν κοινωνῶν τῆς εἰρκτῆς· ὁσάκις δὲ ὁ θόρυβος

πύξανεन ἐκτὸς, ἀνεπήδα περίφοβος πρὸς τὴν θυρίδα, ἀνέβριχ' αὐτὸς πρὸς τὰς σιδηρὰς ῥάβδους τῶν κιγκλίδων καὶ μετὰ μόχθου ἐπανήγατο ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἧτις τὸν ἡλίθιον καὶ δειλὸν τοῦτον λαγῶν ἐθώπευε λέγουσα· « Ἐλθέ, ἐλθέ, λέων μου ». Ὁ σουλτάνος Ὀσμὰν προσηγόρευε τοὺς περὶ αὐτὸν διὰ λόγων σπαραξικαρδίων· « Τί διανοεῖσθε κατὰ τοῦ ὑμετέρου Παδισάχ; Ὑμεῖς μέλλετε αἰτίοι γενέσθαι τοῦ ὀλέθρου τοῦ κράτους καὶ ὑμῶν αὐτῶν; ὑμεῖς οἱ γενίτσαροι! » Εἴτα δ' ἀποβαλὼν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν πεπαλαιωμένην κυρβασίαν ἐκλαειν· ἔλεγε δὲ τῷ ἀγαθῷ· « Σύ γινώτῃς, εἰ ἐν ἀγνοίᾳ ὕβρισα ὑμᾶς. Χθὲς ἤμην Παδισάχ· σήμερόν εἰμι γυμνός· λάβετε με εἰς παράδειγμα· καὶ ὑμῶν ἡ ἀρχὴ οὐκ ἔστι μόνιμος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ». Νῦν δ' ἔτρεβετζίθασις ὁ μετὰ τοῦ Δαούτ Πασᾶ ἐλθὼν ἐρρίψε τὸν βρόχον, ὅπως ἀποπνίξῃ αὐτόν. Ὁ Ὀσμὰν ἀκμαῖος καὶ εὐστροφος, ἔλαβεν αὐτόν καὶ εἶχε. Οἱ ἀγάδες ἐφώνησαν· « Στήτε· ἐὰν πράξῃτε ἄτοπόν τι, ἅπαντες ἀπολλύμεθα ». Ὁ Ὀσμὰν εἶπε τῷ Δαούτ· « ὦ μὲ, τί σοι ἐποίησα; Δὲς παρεῖδόν σοι τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ ἀνήγαγόν σε εἰς ἀξιώματα. Πόθεν ἢ πρὸς ἐμὲ ἔχθρα; » Ἡ μήτηρ τοῦ Μουσταφᾶ προσεῖπε καὶ αὐτὴ στραφεῖσα πρὸς τοὺς ἀγάδας ἐχθρικὰ περὶ τοῦ σουλτάνου· « Ἔστιν ὄφρις· ἐὰν ἀπολυθῇ, οὐδενὸς φείσεται τῆς ζωῆς ». Τότε ἐνευσε τὸ δεῦτερον ὁ Δαούτ Πασᾶς τῷ τρεβετζί· ἵνα περιβάλλῃ τῷ Ὀσμὰν τὸν βρόχον· τὸ δεῦτερον δὲ ἀντέστησαν αὐτῷ οἱ ἀγάδες. Ὁ Ὀσμὰν εἶπεν αὖθις τῷ Χασεκί, τῷ φύλακι αὐτοῦ· « Τίς κατέστησέ σε ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου; » Ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς, ἀπεκρίνατο ὁ Χασεκί· « Ὁ σουλτάνος Μουσαφᾶς, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμὰν, ἐστὶν ἡλίθιος, μὴδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ γινώσκων. Ἄγε, ἄνοιξον τὴν θυρίδα, ἵνα λαλήσω πρὸς τοὺς ὑπηρέτας μου ». Ὁ Χασεκί οἰκτῶ κινούμενος ἀνέφξε

τὴν θυρίδα, ἥτις ἐβλεπεν εἰς τὸ προαύλιον τοῦ τεμένους, ἔνθα ἦσαν τὰ στρατεύματα. Ὁ Ὀσμὰν προσηγόρευεν αὐτούς· « Ἀγάδες μου τῶν σπαῖδων, ὑμεῖς οἱ πρεσβύτατοι τῶν γενιτσάρων, οἱ πατέρες μου· ἐκ νεανικῆς ἀφροσύνης ὑπήκουσα θωπευτικοῖς λόγοις πονηρῶν ἀνθρώπων· διατί ταπεινοῦτέ με ἐπὶ τοποῦτον; Μηκέτι θέλετε ἔχειν με; » Ὁμόθυμοι πάντες ἐφώνησαν· « Ἡμεῖς οὔτε τὴν σὴν βασιλείαν, οὐδὲ τὸ σὸν αἷμα θέλομεν ». Παραυτὰ τῇ ἐπινεύσει τοῦ Δαοῦτ ὁ τζεβετζί ἐρρίψε τὸ τρίτον τὸν βρόχον ἐπὶ τὸν Ὀσμὰν, τὸ τρίτον δὲ ἐκώλυσε τὴν πρᾶξιν ὁ Χασεκί. Περὶ δεῖλιν ὁ Μουσταφᾶς ἀπήχθη ἐφ' ἀμάξης εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῶν δύο παιδισκῶν καὶ τῆς μητρὸς καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον. Τὰ στρατεύματα διεσκεδάσθησαν, ἄνδρες δέ τινες μόνον ἐτάχθησαν πρὸς φρουρὰν τοῦ Ὀσμὰν. Οἱ γενίτσαροι ἔδραμον οἱ μὲν πρὸς τὰ ἀνάκτορα, οἱ δὲ πρὸς τὴν Πύλιν τοῦ ἀγᾶ ἵνα ζητήσωσι τὰ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ὀσμὰν ἐκεῖ κομισθέντα δώδεκα βαλάντια χρυσοῦ, μετὰ πολὺν δὲ καὶ μακρὸν θόρυβον εὔρον ἓν μόνον, πρὸς ὃ τὸ πλῆθος ὥρμησε ληστρικῶς, οὐδενὸς ἔχρους ἀνευρεθέντος ἐκ τῶν ἐτέρων ἑνδεκα. Εὐθὺς ὡς ὁ Μουσταφᾶς ἀρίκετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁ μέγας βεζύρης Δαοῦτ Πασᾶς ἀπῆλθεν εἰς τὸ τέμενος τοῦ στρατῶνος τῶν γενιτσάρων μετὰ τοῦ κιαγιά αὐτοῦ Ὁμέρ, τοῦ τζεβετζίβαση καὶ τοῦ ὑπαστυνόμου Καλενδέρογρι, ἥτοι ἄρπαγος παίδων, ἵνα ἀπαγάγῃσι τὸν Ὀσμὰν ἀπὸ τοῦ τεμένους τῶν γενιτσάρων εἰς τοὺς Ἑπτὰ Πύργους. Πολὺ πλῆθος συνέρρευσε. Ὅτε δὲ τοῦτο διεσκεδάσθη, αἱ δὲ πύλαι τῶν Ἑπτὰ Πύργων ἐκλείσθησαν, ἀνέλαβεν ὁ μέγας βεζύρης καὶ οἱ τρεῖς βοηθοὶ αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦ δημίου. Ὁ Ὀσμὰν ῥωμαλέος καὶ νέος ἡμύνητο ἐπὶ πολὺ τοὺς τέσσαρας ἀσθενεστέρους· τέλος ὁ τζεβετζίβα-

σης περιέβαλε τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ τὸν βρόχον, ὃ δὲ Κα-
λενδέρογρι συνέθλιψε τὰ γεννητικὰ μόρια αὐτοῦ. Τότε
ἐτελέσθη τὸ ἀνοσιούργημα πρώτης θανατώσεως ἡγεμό-
νος, ἣτις ἐρρύπανε τὴν ὀθωμανικὴν ἱστορίαν. Οἱ δῆμοι
ἀπέταμον τὸ οὖς τοῦ νεκροῦ καὶ ἐκόμισαν αὐτὸ πρὸς τὴν
μητέρα τοῦ Μουσταφᾶ (1). Οὕτω τῷ τριακοσιοστῷ εἰκο-
στῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἰδρύσεως τοῦ κράτους ὑπὸ Ὀσμάν
τοῦ Α', ἐπесεν Ὀσμάν ὁ Β', ὃ τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ ἔτει
τῆς ἡλικίας ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον, ὃ δέκατος ἕκτος τῶν
Ὀθωμανῶν σουλτάνων, θυμὰ τῆς βουλῆς τοῦ ἐξολο-
θρεῦσαι τοὺς γενιτσάρους (IB).

Μετὰ τὴν βραχεῖαν τετραετὴ βασιλείαν ἐπесен ἀπὸ τοῦ
θρόνου ὁ ὀκτωκαίδεκαετής νεανίας Ὀσμάν, καταπιεζόμε-
νος ἐντὸς μὲν ὑπὸ τῶν στάσεων, ἐκτὸς δὲ ὑπὸ τοῦ πο-
λέμου, ἔλαβε δὲ καιρὸν καὶ ἔφесιν πρὸς μίαν μόνην οἰ-
κοδομὴν, τὴν τοῦ Πύργου τοῦ ὕδατος (Πουργᾶς νῦν κα-
λουμένου) παρὰ τῇ πηγῇ τοῦ Ὑδραύλιδος, τουτέστιν ὕ-
δατος τοῦ Βελιγραδίου, πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐ-
ξείνου, τέσσαρας ὥρας πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας.
Πρῶτος κτίτωρ τῆς δεξαμενῆς ταύτης ἦν ὁ Ἕλλην αὐ-
τοκράτωρ Ἀνδρόνικος ὁ Κομνηνός, οὗ ὁ θάνατός ἐστιν ὁ
φρικωδέστατος καὶ ἀποτροπαιότατος πάντων τῶν φόνων
ἡγεμόνων τῆς αἵματοφύρτου βυζαντινῆς ἱστορίας, ὡς ὁ
θάνατος τοῦ Ὀσμάν ἐστιν ἡ φρικωδεστάτη καὶ λυπηρο-
τάτη πρᾶξις στάσεως ὀθωμανικῶν στρατευμάτων. Ἐπειδὴ
ὁ Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Ὀσμάν, ὡς κτίτορες τῆς δεξαμενῆς
τοῦ Πύργου ἐν ὑληέσσει μονήρει χώρᾳ, ἐν ἣ ἀρέσκονται
ιδίᾳ μελαγχολικαὶ φύσεις, παρακάθηνται ἀλλήλοις ἐν

(1) Ναϊμά. Rel. ven. ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις.

τοῖς χρονικοῖς τῶν ὑδραγωγείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τοῦτο δύνανται καὶ ἐνταῦθα κατ' ἀντιπαραβολὴν ἵνα ἐξετασθῶσιν ἐπὶ μικρὸν ὡς θύματα λυσσώδους μανίας τοῦ λαοῦ καὶ βίας στρατιωτῶν. Ὅτε ὁ Ἀνδρόνικος ἀφίκετο εἰς Χηλᾶς (τὸ νῦν Βεβέκ), ἐνθα ἐτυφλώθη ποτε Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός καὶ καθείρχθη ἐν τῷ Πύργῳ, ἠγανάκτησεν ἡ θάλασσα, ἡ δὲ ναὺς ἐξεβράσατο αὐτὸν πλέον ἢ ἅπαξ εἰς τὴν παραλίαν, οἶονεὶ ἀναμιμνησκομένη τῶν θανατώσεων, δι' ὧν τοσάκις ἔχρανε τὰ κύματα αὐτῆς, μέχρις οὗ περιέβαλον αὐτὸν ἁλύσειν οἱ ῥαβδοφόροι. Φέρων δύο παχείας ἁλύσεις ἐν τῷ Πύργῳ Ἀνεμᾶ τοῦ μεγάρου τῶν Βλαχερνῶν, ἐν ᾧ καθείρχθη παρόντος τοῦ Ἰσαάκ τοῦ ἀντιπαιούμενου τοῦ θρόνου, ὕβρεσι βάλλεται, κατὰ κόρρης ῥαπίζεται, τοὺς γλουτοὺς ἐπικρούεται, τὴν γένυν τίλλεται, τοὺς ὀδόντας ἐκρίζοῦται, τὴν κεφαλὴν ψιλοῦται τριχῶν, εἰς κοινὸν ἐκδίδοται παίγνιον πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν, ἐμπαροινεῖται καὶ ὑπὸ γυναικῶν, καὶ τύπτεται πυγμαῖς κατὰ στόματος, καὶ τούτων ὁπόσαι μάλιστα ἡ θανάτῳ ὑπ' Ἀνδρόνικου ἀπεβάλλοντο τοὺς συνεύνους ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεσβεσμένους ἀπέβαλον· ἔπειτα τὴν δεξιὰν χεῖρα πελέκει ἀποκοπεῖς παραρρίπτεται αὐθις τῇ αὐτῇ φυλακῇ, ἄσιτος, ἄποτος, ὑπ' οὐδενὸς μεταλαγχάνων τῆς οἰασοῦν κομιδῆς. μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύσσεται, καὶ καθεσθὲς ἐπὶ καμήλου ψωριώσης διὰ τῆς ἀγορᾶς θριαμβεύεται, κατὰ γεράνδρουν ἄφυλλον ὡοῦ ψιλώτερον ἀκαλυφές τε παντάπασι κρανίον προφαίνων, καὶ βραχεὶ ῥακίῳ τὸ σῶμα σκεπόμενος, θέαμα ἐλεεινὸν καὶ πηγὰς ἔλκον δακρύων ἡμέροις ὄμμασιν . . . οἱ μὲν γὰρ κατὰ κεφαλῆς κορύναις αὐτὸν ἐπληττον, οἱ δὲ βολβίτοις τὰς ἐκείνου ῥίνας ἐμόλυνον, ἄλλοι διὰ σπόγγων λύματα

γαστέρων βοείων καὶ ἀνθρωπείων τῶν ὄψεων ἐκείνου κα-
τέχεον· ἕτεροι αἰσχρορρήμονοῦντες ἐκακολόγουν εἰς τὴν
μητέρα καὶ τὸ λοιπὸν τῶν τοκέων· ἦσαν οἱ καὶ ὀβελί-
σκοις ἔπειραν αὐτοῦ τὰς πλευράς· οἱ δ' ἀναιδέστεροι λι-
θλευστοῦντες κύνα ὠνόμαζον λυσσητῆρα· μία δέ τις
πορνικὴ γυνὴ καὶ ἀκόλαστος κεράμιον θερμοῦ ὕδατος
πληρὲς ἀρπασαμένη ἐξ ὀπτανείου τῶν ἐκείνου κατεκένω-
σε παρειῶν. καὶ οὐδεὶς ἦν ὃς οὐκ ἦν ἐπ' Ἀνδρονίκῳ κα-
κοποιός. καὶ οὕτως ἀτίμως ἐπὶ τὸ θέατρον ἀπαχθεὶς μετὰ
γελοιώδους θριάμβου καὶ τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου καὶ παιζο-
μένου ἐπὶ καμῆλου ὑψώματος, ὅπερ ἄνωθεν κατέβη αὐτό-
χρημα, ἐκ ποδῶν ἀναρτᾶται, τινῶν ἀναψάντων ἐκ φελλύ-
ρας καλῶδιον κατὰ τοὺς περὶ τὰς ἐπικλινεῖς τὸν τρά-
χηλόν ἐκ χαλκοῦ πεποιημένας λύκαιναν καὶ θαιναν ἀλλή-
λαις ἀναβλεπούσας καὶ πρὸς ὀργὴν ἠγριωμένας ἱσταμέ-
νους δύο στυλίσκους καὶ λίθον ἐπικείμενον ἔχοντας...
πρὸς δὲ τοὺς ἐπεισχεομένους καὶ βάλλοντας ἐπιστρεφό-
μενος ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφθέγγετο εἰμὴ τὸ «κύριε ἐλέη-
σον», καὶ «ἵνα τί κάλαμον συντετριμμένον προσεπικλᾷς;»
ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν ἐκ ποδῶν ἀπαιώρησιν οἱ ἀνούστατοι
ὄχλοι τοῦ πολυπαθοῦς ἀπέσχοντο Ἀνδρονίκου· ἡ φειδῶ
τῶν ἐκείνου σαρκῶν ἔλαβον, ἀλλὰ περιελόντες τὸ χιτώ-
νιον κακῶς ἐτίθουν τὰ παιδογόνα μόρια. ἀνόσιος δέ τις καὶ
διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὰ ἐγκατα ἐπίμηκες ξίφος ἔβαψε.
τινὲς δὲ ἐκ τῶν τοῦ λατινικοῦ γένους καὶ κατὰ τῆς ἐξέ-
δρας ἀκινάκην ἀμφοτέραις ἐπείρησαν καὶ περιστάντες
κατέφερον τὰ ξίφη, ὅποῖόν ἐστι τμητικώτερον ἀποπειρώ-
μενοι, καὶ τῇ τῆς χειρὸς κατακομπάζοντες δεξιότητι διὰ τὸ
ἀξιόλογον τῆς πληγῆς. καὶ μετὰ τοσαῦτα μογήματα καὶ
παθήματα μόλις ἀπέρρηξε τὴν ζωὴν, τὴν δεξιὰν χεῖρα
μετ' ὀδύνης ἐκτείνας καὶ περιαγαγὼν οὕτω τῷ στόματι,

ὥστε καὶ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἐκχυῖν τοῦ ἐκ ταύτης ἐπι-
θερμοῦ ἀποστάζοντος αἵματος διὰ τὸ νεαρὸν τῆς το-
μῆς» (1). Τοιαῦται βάσανοι, δι' ὧν ἐθανατώθη ὁ αὐτοκρά-
τωρ, εἰσιν ὅσον γε ἡμεῖς γινώσκομεν φρικωδέστατοι, ὧν
μέμνηται ἡ ἱστορία ἐπὶ θανατῶσει ἐστεμμένων κεφαλῶν,
ἡ δὲ βυζαντινὴ βαρβαρότης ὑπερέβαλε πολλῶ τὴν τουρ-
κικὴν. Ἡ ἀνάμνησις τοιούτων αἰσχυρῶν κηλίδων ἑλληνι-
κῆς καὶ ὀθωμανικῆς ἱστορίας ἱκανὴ ἐστὶν ἵνα δηλητηριάσῃ
τὴν ἀπόλαυσιν τῆς συνηρεφοῦς ἐρημίας παρὰ τὴν δεξα-
μενὴν τοῦ Πύργου. Ὅτε μετὰ ῥαγδαίους ὑετοὺς τὰ κύ-
ματα τοῦ Ὑδραύλιδος ὑπέρυθρα εἰσορμῶσιν εἰς τὸν μαρ-
μάρινον Πύργον ὡς εἰς φρέαρ αἵματος, φαίνεται ὥσπερ το-
ξεύοντα τὸ αἷμα τῶν δύο ἰδρυτῶν αὐτοῦ, τοῦ αὐτοκράτο-
ρος Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ σουλτάνου Ὀσμάν, βοῶντα ἐκδι-
κῆσιν καὶ ἀφρίζοντα ἐκ μανίας· ἀναφορὰ, ἥτις οὐδέποτε
διέφυγε τὴν φαντασίαν τῶν Ἀσιανῶν ἱστοριογράφων, εἰ
ἤκουόν ποτέ τι περὶ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τοῦ Πύργου καὶ
τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ τέλους. Ἐν ἐλλείψει τοιούτων ἱστο-
ρικῶν γνώσεων ἐπισωρεύουσιν οἱ Ὀθωμανοὶ ἱστοριογρά-
φοι περὶ τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Ὀσμάν θρηνωδίας καὶ
σημεῖα, ἃ ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦσι στοιχεῖα καὶ ὕλην πρὸς
ἐρμηνείαν τῆς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ, ἀξιά εἰσι καὶ τῆς
ἐνταῦθα μνείας. Ἡ δικόνδυλος μεγάλη τοῦ Θεοῦ μάστιξ,
πόλεμος καὶ λοιμός, μαστίζει τὴν Τουρκίαν τσοάκας,
ὥστε οὐ δύναται ἡ μάστιξ αὕτη θεωρηθῆναι ὡς ἑκτακτον
σημεῖον, τοιαύτη δὲ τιμὴ ἀποδίδεται μόνον ἰδίαις κατα-
στροφαῖς τῶν στοιχείων τοῦ ὕδατος, τοῦ πυρός, τοῦ ἀνέ-
μου, τῆς γῆς, τοῖς κατακλυσμοῖς, τοῖς ἐμπρησμοῖς, τοῖς

(1) Νικήτας Χωνιάτης, Βιβλ. Β', σ. 459.

ἐκ σιφώνων δαινοῖς καὶ σειμοῖς, ἢ ἐκτάκτοις μετεώροις.
Ὡς σημεῖον τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Ὀσμάν μνημο-
νεύει ἡ ἱστορία τοῦ κράτους τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ
τοῦ Βεζεστάν ἐν Κωνσταντινουπόλει (1), τοῦ κατακλυ-
σμοῦ ἐκ καταγίδος (2), ἣτις κατεκάλυψε δι' ὕδατος μέρος
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς πήξεως τοῦ Βοσπόρου
καὶ τοῦ ἐντεῦθεν προελθόντος λιμοῦ, τῆς πτώσεως ἀερο-
λίθων καὶ τῆς ἐμφανείας τοῦ μεγάλου κομήτου, τέλος
δὲ τῶν δύο ἐκλείψεων τοῦ ἡλίου κατὰ τὴν γέννησιν καὶ
τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀσμάν (3).

(1) Τῷ 1027 (1618), τῷ ἔτει τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ὀσμάν.

(2) Τῷ 1099 (1619), Ναϊμά, σ. 356.

(3) Τῷ 1604, τῇ 29 Ἀπριλίου, καὶ τῷ 1622, τῇ 40 Μαΐου.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἀρχὴ τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ τοῦ Α΄. — Πτώσις τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ. — Ἀναγόρευσις τοῦ Μερὲ Χουσεῖν καὶ τοῦ Λεφκελί Μουσταφᾶ εἰς τὴν μεγάλην βεζυρίαν. — Ἡλιθιότης τοῦ σουλτάνου. — Μέτρα διοικητικὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ τοῦ εὐνούχου. — Κατάπλους τοῦ στόλου εἰς τὸν λιμένα Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔλευσις περσικῆς πρεσβείας. — Τὰ μεταξὺ τοῦ Σεῖφ-εδδίνου καὶ τοῦ Οὐσοῦφ Πασᾶ ἐν Συρίᾳ. — Ἀνταρσία τοῦ Ἀθαζῆνα δῆθεν διεκδικήσῃ τὸν φόνον τοῦ σουλτάνου Ὀσμάν. — Θανάτωσις τοῦ Ὀσμάν Πασᾶ. — Πτώσις τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ. — Εἰρήνη πρὸς τὴν Πολωνίαν. — Πρεσβεία τοῦ Βέθλεν Γαδὸρ. — Διαπραγματεύσεις τῶν Ἀγγλων, Γάλλων καὶ Βενετῶν πρέσβεων. — Ὁ Μερὲ Χουσεῖν ὁ Μάγειρος ἀναγορεύεται τὸ δεύτερον μέγας βεζύρης. — Δεσπαστεία τῶν γενιτσάρων. — Στάσις τῶν οὐλεμάδων. — Κατάλυσις τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ σουλτάνου. — Παρακμὴ τῶν θεσμῶν τοῦ κράτους. — Ὁθωμανικὴ γραμματολογία. — Ἱστοριογράφοι, φιλόλογοι καὶ ποιηταί, λόγιοι καὶ σέχαι.

Ὁ ἀτυχὴς Ὀσμάν ἐκηδέυθη τῇ ἡμέρᾳ τῆς θανάτωσεως, Παρασκευῇ ἑσπέρας. Κατὰ τὰ νενομισμένα ἦν ἔργον τοῦ μουφτί ἡ τελεσις τῆς νεκρωσίμου προσευχῆς, ἀλλ' οὗτος ἀπέστη, εἴτε ἐκ συμπαθείας καὶ ἀληθοῦς λύπης ἐπὶ τῇ ἀτυχεῖ μοίρᾳ τοῦ ἀτυχοῦς γαμβροῦ, εἴτε ἐξ ὀργῆς διαρκούσης καὶ μετὰ τὴν θανάτωσιν αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Χοκίμ, ἣν οὗτος κατέκρινε, διέστη

πρὸς τὸν σουλτάνον Ὅσμάν, ἐτι δὲ μᾶλλον ἀφ' ὅτου ἐξε-
δωκεν αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Κατὰ τὸν
γάμον οὐκ ἐξεπροσώπει αὐτὸς τὸν σουλτάνον, ὡς ἦν σύ-
νηθες, ἀλλ' ὁ σέχης τῆς Χρυσουπόλεως Μαχμούτ Ἐφέν-
δης. Μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Ὅσμάν ἀπεχώρησε τοῦ
ὑπάτου ἀξιώματος τοῦ ἰσλάμ, ὃ ἀνέτέθη τῷ Ἱαγιᾷ
Ἐφένδῃ· οἱ πλεῖστοι τῶν ἀγάδων τῶν ἰλῶν ἀντεκατε-
στάθησαν, οἱ πλεῖστοι τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἐπε-
κυρώθησαν ἐν τοῖς ἀξιώμασιν αὐτῶν, ὁ Χασάν Πασᾶς
ἀνηγορεύθη δεφτερδάρ, ὁ δὲ ὀπλοφόρος τοῦ νέου σουλ-
τάνου διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου. Τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ 22
μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ ἢ μᾶλλον Μαΐου
μετὰ τὴν εἰς τὴν βασιλείαν ἐγκατάστασιν ὑπὸ τῶν στασι- 1622
ζόντων στρατευμάτων διενεμήθη τὸ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βα-
σιλείας δῶρον τοῖς σπαῖδες, πρὸς οὓς, κατὰ τινὰ ἀρχαίαν
κατάχρησιν, περιπεσοῦσαν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς ἀχρησίαν,
ἀλλὰ νῦν ἀναζήσασαν, παρεδόθησαν σύναμα οἱ κατάλο-
γοι τοῦ ἐπικεφαλαίου πρὸς εἰσπραξίν αὐτοῦ. Οἱ σπαῖδες
ἐπώλησαν τοὺς καταλόγους τούτους τῷ πλειοδοτήσαντι
ἐν τῷ τεμένει τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Β'. Οἱ γενί-
τσαροι ἔλαβον τὸ ἀνῆκον αὐτοῖς μέρος τοῦ δώρου τούτου
μόνον μετὰ τινας ἡμέρας, ἐπειδὴ οὐκ ἐδέχοντο κέρματα
καὶ ἀπῆλθον ἀντ' αὐτῶν χρυσόν (1)· ἐδόθησαν δ' ἑκάστῳ
αὐτῶν ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι δουκάτα, τὸ ὅλον δὲ τῶν
χρημάτων, ὅσα ἐδόθησαν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας,
ἦσαν ἐν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον δουκάτων (2). Ἡ συνή-
θης αὔξησις τῆς μισθοφορᾶς ἐκ δύο ἄσπρων τοῖς γε-
νιτσαροῖς καὶ ἐκ πέντε τοῖς σπαῖδες ἦν ἐτησίως εἰς

(1) Ναιμά, σ. 357. Ἰουνίῳ μηνὶ 1622. Summ. delle Rel. ven.

(2) Αὐτόθι. Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

ἑξακοσίας χιλιάδας δουκάτων. Ὅτε οἱ γενίτσαροι ἠρνή-
 θησαν λαβεῖν τὸ δῶρον ἐν κέρμασι καὶ οἱ σπαῖδες συ-
 νῆλθον θορυβωδῶς πρὸ τοῦ μεγάρου τοῦ Δαούτ Πασᾶ,
 ἐνθα ἦν τότε μετὰ τῆς μητρὸς ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς,
 «Διατί, ἐκραύγασαν, πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην ἀπέκτεινας
 τὸν σουλτάνον Ὅσμάν, ὃν ἡμεῖς παρέδομέν σοι ὡς ἐνέ-
 11 χυρον; — Ἀπέκτεινα αὐτὸν, ἀπεκρίνατο ὁ Δαούτ Πασᾶς,
 1622 ἔκ προστάγματος τοῦ κυριάρχου τῆς οἰκουμένης, τοῦ
 σουλτάνου Μουσταφᾶ.» Μετὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ
 σπαῖδες ἐσίγησαν καὶ διεσκεδάσθησαν. Μετὰ τρεῖς ἑβδο-
 μάδας οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαῖδες συνῆλθον καὶ ἐζήτη-
 σαν θορυβωδῶς τὰς κεφαλὰς τοῦ χότζα Ὁμέρ Ἐφένδη,
 συμβούλου τοῦ Ὅσμάν, (διαφυγόντος εὐτυχῶς κατὰ τὴν
 στάσιν τὴν τύχην τοῦ κιζλάραγα καὶ τοῦ μεγάλου βεζύ-
 ρου), τοῦ καϊμακάμη Ἀχμέτ Πασᾶ, τοῦ πρῶην κιαγιά
 Χουσεῖν καὶ τῶν ἀγάδων Καρὰ Ἀλῆ, Ἀγιάς καὶ Να-
 σούχ· ἀλλὰ πάντες οὗτοι διέφυγον, ὁ δὲ μέγας βεζύρης
 Δαούτ ἐπεμψε ῥαβδοφόρους πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Τῇ
 νυκτὶ τῆς 11 Ἰουνίου οἱ παῖδες τῶν ἀνακτόρων ἐδολοφό-
 νησαν τὸν καπουαγᾶν, ἀρχηγὸν τὸν λευκῶν εὐνούχων,
 ἀρχιαιυλάρχην τῆς ἐξωτερικῆς αὐλῆς ἐπὶ τῇ προφάσει,
 ὅτι ἠθέλησεν ἀποκτεῖναι τὸν ἀνεψιὸν τοῦ σουλτάνου· ἀλλὰ
 πιθανώτερον, ὅτι διέπραξαν τὸν φόνον τοῦτον ὅπως ἀπαλ-
 λαγῶσι τῆς ἀγερώχου καὶ αὐστέρᾳς αὐτοῦ διοικήσεως (1).
 Τὸ πτώμα τοῦ δυστυχοῦς τούτου ἐκρεμάσθη ἐπὶ τῆς ἀγο-

(1) Οἱ Ὁθωμανοὶ ἱστοριογράφοι, οἵτινές εἰσιν ἀξιοπιστότεροι τοῦ Σίρ
 Θωμᾶ Ῥόε καὶ τῶν ἀναφορῶν τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ, λέγουσιν ὁμοθυμῶς,
 ὅτι καὶ ὁ καπουαγᾶς ἤθελε θανατωθῆναι τοὺς ἡγεμονόπαιδας, κατὰ προτρο-
 πὴν τῆς βασιλομήτορος, τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Δαούτ Πασᾶ. Γρηγορόπουλος παρὰ
 Κνόλλες, Β, σ. 937.

ρᾶς τοῦ Ἱπποδρόμου. Οἱ δὲ παῖδες, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς πρὸς τοὺς γενιτσάρους καὶ σπαήδας ἀπολογίας περὶ τῆς πράξεως αὐτῶν, ἀνεκοίνωσαν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι δῆθεν ὁ καπουαγᾶς ἐβουλεύετο θανατῶσαι τοὺς ἡγεμονόπαιδας. Οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαήδες ἐζήτησαν καὶ αὖθις λόγον παρὰ τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ περὶ τοῦ νέου τούτου φόβου, ὁ δὲ καὶ αὖθις ἀπηλλάγη ὁμόσας, ὅτι οὐδὲν ἐγίνωσκε περὶ τούτου. Καὶ αὐτοῖς τοῖς γενιτσαροῖς καὶ σπαήδες ἕνεκα τῆς θανατώσεως τοῦ σουλτάνου Ὀσμάν ἦν ἐν δυσμενείᾳ ὁ μέγας βεζύρης Δαοῦτ, ἔτι δὲ μᾶλλον μισητὸς τῷ λαῷ ἅτε εὐνοϊκῶς ἔχων πρὸς τὰς βιαίας εἰσπράξεις τῶν στρατιωτῶν, πρὸς οὓς ἔνειμε τοὺς καταλόγους τῶν φόρων καὶ κατέλιπε τὴν διοίκησιν τῶν εὐσεβῶν ἰδρυμάτων. Ὁ μουφτί Ιαγιά παρέστηκεν τῇ βασιλομήτορι διὰ γραμματίου ὅτι ἀνάγκη ἦν πρὸς σωτηρίαν ἑαυτῆς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἀποχειροτονῆσαι τὸν γαμβρὸν μέγαν βεζύρην. Οὗτος ἀφῆρέθη τὴν ἀρχὴν ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ Μερὲ Χουσεῖν, ἐλθόντος πρὸ μικροῦ ἀπὸ τῆς διοικήσεως τῆς Αἰγύπτου (1).

13

Ἰουνίου
1622

Ὁ Μερὲ Χουσεῖν, Ἀλβανὸς δυσγενέστατος καὶ φαυλότατος τὰς ἐξεις, ἤρξατο τοῦ βίου πρὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ὡς μάγειρος τοῦ Σατουρτζὶ Μωάμεθ, τουτέστι τοῦ παρασκευαστοῦ πολεμικῶν μαχαιρῶν, σερασκέρη τοῦ ἐπὶ Οὐγγρίαν στρατοῦ. Ἀπὸ μαγείρου ἀνεδείχθη ἀλλεπαλλήλως σπαῆς, τζαούσης, θαλαμηπόλος, ἀρχιθαλαμηπόλος, δεῦτερος ἵπποστασιάρχης καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Ὀσμάν διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου.

(1) Ναῖμᾶ, σ. 357. Ὀσμανζαδὲ, Βιογραφίαι τῶν μεγάλων βεζυρῶν. Rel. ven. Ἰουνίου μηνί, 1622.

ὥς τοιοῦτος δ' ἐν ἐνὶ καὶ ἡμίσει ἔτει τῆς διοικήσεως τῆς
 χώρας εἰσέπραξεν οὐ μόνον τὸν ἐτήσιον φόρον τῶν ἑξακο-
 σίων χιλιάδων δουκάτων, ἀλλὰ προσέτι καὶ ἑτέρας τρια-
 κοσίας χιλιάδας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἐπὶ τῷ προσχήματι δὲ γα-
 μηλίων δώρων πρὸς νύμφευσιν τῶν τέκνων αὐτοῦ κατέ-
 θλιψε καὶ ἐξεμύζησε τὴν χώραν. Μόνον ἡ μέγιστη ἔλλει-
 ψις ἱκανῶν ἀνδρῶν ἐπηγάγετο τοιαύτην ἐκλογὴν ἐπὶ τῇ
 ἐλπίδι, ὅτι δι' αὐστηρότητος καὶ δραστηριότητος ἐμελλε-
 τοῦλάχιστον χαλιναγωγῆσιν τοὺς στρατιώτας· ἀλλὰ
 κατ' οὐδὲν κρείσσων καὶ ἱκανώτερος τοῦ πρὸ αὐτοῦ Δαούτ
 κατεσπατάλησε τὸν δημόσιον θησαυρὸν πρὸς ἱκανοποίησιν
 τῶν ἀπαιτήσεων τῶν στρατευμάτων, διδοὺς αὐτοῖς χρή-
 ματα, ὡς χ ρ ῆ μ α τ α π ρ ο β ᾶ τ ο υ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

- 1622 Τῇ 21 Ἰουνίου, ὅτε διενεμήθησαν ἐν τῷ τεμένει τοῦ σουλ-
 τάνου Ἀχμέτ πρὸς τοὺς μουλαζίμ (ὑποψηφίους) τῶν σι-
 λιχδάρων καὶ σπαήδων (οἱ τινες προσεχώρουν εἰς τὰς κε-
 νωθείσας θέσεις) πεντακόσια ἄσπρα ὡς χ ρ ῆ μ α τ α π ρ ο-
 β ᾶ τ ο υ, ἀνεφύησαν ἔριδες μεταξὺ τῶν μουλαζίμ τῶν
 σπαήδων καὶ τῶν σιλιχδάρων· διότι ἐκεῖνοι οὐκ ᾔθελον
 διαμερίσαι τὰ χρήματα ταῦτα πρὸς τοὺτους. Τότε ἐκμα-
 νῆς τις ὥρμησεν εἰς τὴν θύραν κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ μάχαι-
 ραν καὶ κραυγᾶσας· «Τί ἐποιήσατε τὸν σουλτάνον Ὀσμάν;»
 ἐπληττεν ἀπαύστως ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ διὰ τῆς μαχαίρας
 καὶ ἐτραυμάτιζε πάντας τοὺς παρατυγχάνοντας· ἀλλ' οἱ
 μουλαζίμ ἐπιτεθέντες ἀπέκτειναν αὐτόν. Τῇ 24 Ἰουνίου
 ὁ Μουσταφᾶς ἐπορεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ τέμενος χάριν
 τῆς προσευχῆς τῆς Παρασκευῆς ἐν ἀρχαιοπαράδοτῳ
 ὀθωμανικῇ πομπῇ καὶ πολυτελείᾳ, οὐχὶ δ' ἐν ἐλαφρῷ ἐν-
 δύματι καὶ ἐν ἵππικῇ συσκευῇ, ὡς ἐποίει ὁ ἀποβιώσας
 Ὀσμάν, ὅπερ τοῖς πᾶσιν ἀπῆρσε. Μετὰ ἑξ ἡμέρας ὁ μου-
 φτί συνεσκέψατο μετὰ τῶν ἀρχιδικαστῶν περὶ τῆς εἰς τὸ

δημόσιον τάρμειον καταβολῆς τῶν χρημάτων τοῦ καθι-
δρύματος τοῦ νέου τεμένου τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ. Τὰ
στρατεύματα, ἐχθρικῶς ἔχοντα πρὸς τοὺς οὐλεμάδες,
ἐπειδὴ οὗτοι ἡρνήθησαν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας ³⁰
τοῦ Μουσταφᾶ προσκυνῆσαι αὐτόν, ἀπῆλθον μετὰ σπου- ^{Ιουνίου}
δῆς ἵνα αἱ περιτταὶ πρόσοδοι τῶν δημοσίων καθιδρυμάτων ¹⁶²²
καταβάλλωνται ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ· τούντεθεν ἡ κα-
ταστροφή τῶν δημοσίων καθιδρυμάτων ἦν τελεία. Ὁ Με-
ρὲ Χουσεῖν, ὁ μέγας βεζύρης, ἐφρόντισεν ἐπὶ παντοίοις
λόγοις ἵν' ἀποπέμψῃ τῆς πόλεως πολλὰ τῶν στρατευμά-
των· διὸ ἀνέδειξε διοικητὴν τῆς Καραμανίας τὸν ἀγᾶν τῶν ⁷
γενιτσάρων Δερβίς, ὄντα ἐκ τῶν τὰ μάλιστα συμπρα- ^{Ιουλ.}
ξάντων κατὰ τὴν τελευταίαν μεταβολὴν τῆς βασιλείας, ὃν ¹⁶²²
ὁ αἰλιχδάρ Βεϊράμ ἀγᾶς προέπεμψεν ἐν πλοιαρίῳ τῶν
ἀναχτόρων εἰς Νικόπολιν (Μουντανιά). Ταῦτα ἤρχουν ἵνα
ἐμβάλωσι πάλιν τὰ στρατεύματα εἰς στάσιν. Οἱ γενί-
τσαροι ἤρξαντο κραυγάζοντες, ὅτι ὁ μέγας βεζύρης ἐφό-
νευσε τὸν ἀγᾶν αὐτῶν καὶ διεβουλεύετο ἀποκτεῖναι αὐτοὺς
ἐπαλλήλους. Δέκα γενίτσαροι καὶ σπαήδες ἐπέδωκαν
ἰκετηρίαν περὶ τούτου, ὃ δὲ σουλτάνος ἀπεκρίνατο αὐτοῖς
διὰ τοῦ ἀπιστεύτου τούτου χάττι σεφίφ· «Ἰδοὺ ὁ Δαοὺτ
Πασᾶς, ὁ Γουρτζὶ Μωάμεθ, ὁ Λεφκελί Μουσταφᾶ Πα-
σᾶς· ὃν ἂν ἐκλέξητε ἐκ τῶν τριῶν μέγαν βεζύρην, οὗτος
ἔσται καὶ ἐμοὶ καλός.» Αὕτῃ ἡ βασιλομήτωρ, βασιλεύουσα
ἀντὶ τοῦ ἡλιθίου υἱοῦ, ὑπηγόρευσε τὸ ἔγγραφον τοῦτο
καὶ αὕτῃ ἐλάλησε κεκαλυμμένη ὀθόνη πρὸς τοὺς στα-
σιάζοντας στρατιώτας. Τὸ πρῶτον τότε, παρὰ πάντα τὰ
παραγγέλματα τοῦ Κανοῦν, ἐφάνη γυνὴ προϊσταμένη
ὀθωμανικῶν σημαιῶν. Μὴ ἐπιθυμοῦντες οἱ στρατιῶται
ἵνα ποιήσωνται χρῆσιν τῆς δοθείσης αὐτοῖς ἐλευθερίας
πρὸς ἐκλογὴν μεγάλου βεζύρου ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων,

μηδὲ δυνάμενοι ὁμονοῆσαι, ἀπεκρίναντο· «Ὁ Παδισάχ ἀνακηρυξάτω ὃν ἂν θέλῃ.» Τὸ ἀνώτατον οὖν ἀξίωμα τοῦ κράτους ἀπενεμήθη τῷ Μουσταφᾷ Λεφκελί, ἐπειδὴ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἦν ἡ τροφὸς τοῦ σουλτάνου. Ἐξ ἡμέραις ὕστερον, τοῦ σουλτάνου ὄντος ἐν Δαούτ Πασᾷ, οἱ σπαῖδες ἀπή-
 21 τησαν ἀπ' αὐτοῦ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Μουσταφᾶ, ἐπειδὴ
 Σεπτ. 1622 ἐλέγετο φιλάργυρος καὶ εὐδιάφορος. Ὁ Μουσταφᾶ Πα-
 σᾶς ἀπένευμε τὰ ἀξιώματα τῶν μουεζίν τῆς ἀγίας Σο-
 φίας καὶ τοῦ τεμένους τοῦ σουλτάν Ἀχμέτ εἰς ὄνηγόν
 καὶ σαλπικτήν. Τῇ συμβουλῇ τοῦ μουφτί ὁ σουλτάνος
 ἀνέθηκε τὴν μεγάλην βεζυρίαν τῷ Γουρτζὶ Μωάμεθ· ὁ δὲ
 ἦν ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν ὁ τρίτος μέγας βεζύρης κατὰ
 τὸ δοκοῦν τοῖς στασιάζουσι στρατεύμασι.
 Ἡ μέχρι βλαχίας ἡλιθιότης τοῦ Μουσταφᾶ ἐγένετο
 πολλῶν καταφανεστέρα ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις μῆσι τῆς
 δευτέρας βασιλείας ἢ ἐπὶ τῆς πρώτης. Περιέτρεχεν εἰκὴ
 ἐν τοῖς ἀνακτόροις κρούων πάσας τὰς θύρας καὶ καλῶν
 τὸν θανατωθέντα ἀνεψιὸν Ὅσμάν, ἵνα ἐλθὼν ἄρῃ ἀπ' αὐ-
 τοῦ τὸ φορτίον τῆς κυριαρχίας, ὅφ' οὗ πρὸ πολλοῦ ἐτύγ-
 χανεν ἀπηνδρακίως. Ἡθέλησέ ποτε ἐπιβῆναι ἑφιππος εἰς
 λέμβον, ὅτε δ' ἐπανῆλθεν οἰκαδὲ, ἐζήτει ἵνα σύρωσι τὴν
 λέμβον παρ' αὐτῷ. Κατὰ τὰς πανηγύρεις τοῦ Βαϊράμ οὐκ
 ἤθελε καθίσει ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀλλ' ἰστάμενος ἐδέξατο εἰς
 ἀσπασμὸν τῆς χειρὸς τὰς αὐλικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχάς·
 καὶ οἱ μὲν ἀπέδωκαν τὴν ἰδιοτροπίαν ταύτην τῇ ἡλιθιό-
 τητι, οἱ δὲ τῇ μετριοφροσύνῃ αὐτοῦ, βουλομένου ἀπομι-
 μεθῆναι τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων καλιφῶν. Καί τοι δ' ἐν
 τῷ βήματι τοῦ Μουσταφᾶ καὶ ἐν τοῖς ἀτενέσι προέχουσιν
 ὀφθαλμοῖς διεφαίνετο ἐντελής στέρησις νοός, καὶ ὅμως
 πολλοί, ἰδίᾳ δὲ οἱ σέχαι, διέβλεπον μόνον σημεῖον ἀγιό-
 τητος καὶ ὑπερφυσικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκέλευσέ ποτε ἐν

τῷ κήπῳ τῶν ἀνακτόρων τῆς Χρυσουπόλεως τὸν βο-
 σταντζίβασην ἵνα πορευθῇ πρὸς ὑποδειχθέντα τινὰ τό-
 πον, ὅπου εὐρήσει ἐν τάφῳ πρόβατον τεθαμμένον ζῶν,
 καμίσει δὲ αὐτὸ πρὸς αὐτόν. Ὁ βοσταντζίβασης ἀπῆλθεν
 εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος, ὅθεν τῶντι ἀπεκόμισε πρὸς τὸν
 σουλτάνον πρόβατον μετὰ συνδεδεμένων ποδῶν, συνερράμ-
 μένων στόματος καὶ ὀφθαλμῶν. Ὁ Μουσταφᾶς ἔλυσε τὰ
 δεσμὰ τοῦ προβάτου, ἀφείλετο αὐτοῦ τὸ ράμμα τῶν ὀφθαλ-
 μῶν καὶ τοῦ στόματος καὶ παρέδωκε τῷ βοσταντζίβασῃ
 ἵνα ἐπιμελῶς ἀνατραφῇ. Φαίνεται, ὅτι ὁ Μουσταφᾶς
 ἐβλεπε τὸ πρόβατον τοῦτο μετὰ συνδεδεμένων ποδῶν καὶ
 μετὰ ἐρράμμένων ὀφθαλμῶν καὶ στόματος ὡς τὸ ἑαυτοῦ
 σύμβολον. Ἐκ τῶν τοιούτων οὐδένα κακοποιουσῶν πράξεων
 τῆς ἡλιθιότητος αὐτοῦ ἐκτήσατο τὴν δόξαν τῆς ἀγιότη-
 τος, οὐδέποτε ὁμως τὸν τῷ ἡγεμόνι ἀναγκαῖον σεβασμόν·
 ἐνῷ δὲ οἱ σέχαι ἀνεκέρυττον αὐτὸν ὡς ἅγιον, οἱ στρατιῶ-
 ται περιεφρόνουν, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐπετείνετο ὁ πόθος πρὸς
 τὸν θανατωθέντα Ὅσμάν. Ἐν ταῖς τελευταίαις ἡμέραις τοῦ
 Ῥαμαζάν ὁ σέχης Τζερράχ Ἰβραῖμ Ἐφένδης ἀπήγγειλεν
 ἐν τινι ὁμιλίᾳ τὰ ἑξῆς· «Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ὁ ἅγιος Πα-
 δισάχ ἐνεκλείσθη ἐν τινι δωματίῳ, ἐνθα δέεται καὶ κλαίει
 ἀδιαλείπτως μηδενὶ συντυχάνων. Ἐν τοῖς ὁράμασιν αὐ-
 τοῦ εἶδε τὸν πρὸ αὐτοῦ Ὅσμάν ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ ἐπὶ
 ὑψηλῆς βαθμίδος. Ἰλεως εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· ὅμως δὲ προ-
 σεύχεσθε». Τοιαῦται ὁμιλίας ἐκίνουν εἰς δάκρυα τοὺς
 ὁμιλητάς. Μετὰ τὸ Βαῖράμ ὁ Μουσταφᾶς ἐδημοσίευσεν
 ἀπαγόρευσιν τοῦ οἴνου. Καὶ οἱ μὲν ἔχοντες οἰνοπωλεῖα
 χριστιανοὶ ἔκλεισαν αὐτὰ, ἀλλ' οἱ γενίτσαροι οἱ πωλοῦν-
 τες οἶνον κατὰ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ κατὰ
 τὴν πύλην τοῦ Ψαμάθου ὠλιγώρησαν τῆς ἀπαγορεύσεως
 καὶ ἐπώλουν οἶνον ὡς πρότερον. Μόνον γενίτσαροί τινες

συνεμίγησαν μετὰ τῶν σπαήδων, τῶν ἀπαιτησάντων τὴν
 κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου Μερὲ Χου-
 σείν· τῇ δ' ἐπιούσῃ τῆς καθαιρέσεως ταύτης ὁ Δερβίς
 22 Σεπτ. 1622 ἀγάς, ὁ ἐκ νέου ἀναδειχθεὶς μέγας βεζύρης, συναγαγὼν
 τοὺς γενιτσάρους ἠρώτησεν αὐτούς· «Εἰ γενίτσαροι συμ-
 μιγέντες τοῖς σπαήδεσ ἀπήτησαν τὴν καθαίρεσιν τοῦ με-
 γάλου βεζύρου». Οἱ ἀξιωματικοὶ ἀπεκρίναντο· «Οὐκ ἔχο-
 μεν ἐγκλησίην τινα κατὰ τῶν βεζυρῶν, οὐδεὶς δὲ τῶν ἡμε-
 τέρων ἐταίρων συνεμίγη τοῖς σπαήδεσ. Εἰ τὴν ἀνάγκη
 ἀποστεῖλαι τινας ἡμῶν πρὸς τὸν Παδισάχ, ἀπεστέλλομεν
 κατὰ τὸ κανὸν τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν τοὺς πρεσбу-
 44 1622 τέρους ἡμῶν». Μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας ὁ Δερβίς ἀφῆρέθη
 τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνηγορεύθη βεγλέρβεγης τῆς Βούδης. Αἰ-
 τία δ' ἦν ἕρις τις πρὸς τοὺς γενιτσάρους περὶ τῶν ἀξιο-
 μάτων τῶν εἰσπρακτόρων, εἰς ἃ συνήθως ἀνηγορεύοντο
 οἱ γεδουκλὸς τῶν γενιτσάρων, ἐν ᾧ ὁ Δερβίς ἀνηγόρευσε
 τοὺς ἰδίους θεράποντας. Ὑνεκα τῆς ἐριδος ταύτης ὁ Δερ-
 βίς κατεράσατο τοὺς γενιτσάρους· οἱ δὲ, δυσφορήσαντες
 ἐκ τούτου, διεπράξαντο τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ
 τοῦ αὐτογράφου τοῦ σουλτάνου, τοῦ συγχωροῦντος τὴν
 καθαίρεσιν ταύτην, ἐξεδόθη ἀμέσως καὶ δεύτερον ἐπικυ-
 ροῦν πάσας τὰς ὑπὸ τοῦ Δερβίς γενομένας ἀναγορεύσεις·
 ἦν δὲ τοῦτο τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς σταθερωτέραν κυβέρ-
 νησιν καὶ πρὸς κρείσσονα διοίκησιν, ἃ ἐδικαίουν τὰ πρό-
 τερα ἀξιώματα τοῦ νέου μεγάλου βεζύρου, καθόσον οὖ-
 τος διεχειρίσατο ἤδη τὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου, τῆς
 Βοσνίας καὶ τοῦ Βελγραδίου, τρεῖς δὲ ἐξεπροσώπησεν ἤδη
 ὡς καίμακάμης προτέρους μεγάλους βεζύρας.
 22 1622 Τοῦ Γεωργιανοῦ εὐνούχου μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ
 1622 νὰ πρῶτα διοικητικὰ μέτρα ἐκράτυναν τὴν περὶ αὐτοῦ κοι-
 νὴν γνώμην, ὅτι ἦν ἡ ἀρίστη κεφαλὴ τοῦ κράτους καὶ ὁ

μόνος δυνάμενος ἀναστεῖλαι τὴν πανταχόθεν προβαίνουσαν παρακμήν. Οὗτος συνεκάλεσεν εἰς καθολικὴν συνέλευσιν τοὺς βεζύρας καὶ οὐλεμάδες, μεθ' ὧν συνεσχέψατο περὶ τῶν τρόπων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἰσυχίας ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἣτις ἀπὸ τινος χρόνου ἔνεκα τῶν νυκτερινῶν ἀρπαγῶν καὶ φόνων διετέλει ἐν ταραχῇ. Ἐτέρα μεγάλη ἀταξία εἰσέδυσσε διὰ τοῦ ὀλεθρίου μέτρου τοῦ Μερὲ Χουσεῖν, τῆς ἀπονομῆς τουτέστι τῶν διοικητικῶν θέσεων τῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων εἰς σπαήδες. Διὸ πολλοὶ γραμματεῖς τοῦ διβανίου καὶ ἄλλοι λειτουργοὶ ἐνεγράφησαν ἐν τοῖς σπαήδες, ὅπως οὕτω καταβροχθίσωσι τὰς ἐπικερδεῖς προσόδους τῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων ὡς διαχειρίζεται· συνέβη δὲ, ἵνα ὑπηρετῇ τῶν ἀγάδων, μὴ τελέσαντες τὰ τῶν σπαήδων, ἀναδειχθῶσι μουλαζίμ, λάβωσι δὲ ὡς τοιοῦτοι τὰ ἀξιώματα τῶν διοικητῶν τῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων. Διὸ ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἐκέλευσεν ἵνα τούντεῦθεν κατὰ τὸν νόμον τὰ ἀξιώματα τῶν μουλαζίμ ἀπονέμονται μόνον τοῖς ἀποστράτοις σπαήδες, ὡς τοιούτοις δὲ καὶ τὰ δικαίωματα τῶν διοικητῶν εὐσεβῶν ἱδρυμάτων. Καὶ τοῖς μὲν πρεσβυτάτοις τῶν σπαήδων ἤρεσαν αἱ διατάξεις αὗται, τοῖς νεωτέροις ὅμως ἀπήρεσαν. Μετὰ τὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Βούδης ἀναγόμεναι τοῦ Δερβίς τὰ ὄρφανὰ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, φονευθέντος κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς βασιλείας ἀγὰ τῶν γενιτσάρων, κατηγόρησαν αὐτοῦ, ὅτι ἐσφετερίσθη τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Ὁ Δερβίς Πασᾶς ἡρνήθη τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ἀγάδων μαρτυρησάντων κατ' αὐτοῦ, ὁ μέγας βεζύρης κατέκρινεν αὐτοῦ ἀπόδοσιν τῆς περιουσίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀρνούμενου τοῦ Δερβίς ἐξεδόθη αὐτόγραφον τοῦ σουλτάνου, καθιστῶν εἰσπράκτορα τῆς κληρονομίας τῶν ὄρφανῶν τοῦ Ἀλῆ τῶν ἀγᾶν τῶν γενιτσάρων Μουσταφᾶν.

Ὁ εὐνοῦχος μέγας βεζύρης ἐσπούδασε καὶ διὰ πομπικῶν εἰσόδων στόλων καὶ πρεσβειῶν ἵνα ἀνυψώσῃ τὴν ἀρχαίαν δόξαν τοῦ κράτους καὶ τῆς αὐλῆς. Τῷ αὐτῷ μηνὶ
¹ ^{Ὀκτ.} ¹⁶²² κατέπλευσεν ὁ ὑπὸ τὸν Ῥετζέδ Πασᾶν στόλος τοῦ Εὐξείνου καὶ ὁ ὑπὸ τὸν καπετὰν Πασᾶν Χαλήλ τῆς Μεσογείου, ἀφίκετο δὲ καὶ περσικὴ πρεσβεία. Πρὸ δέκα ἡδὴ ἐτῶν οἱ Κοζάκοι ἐλυμαίνοντο διὰ πειρατειῶν τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου, οὐδεὶς δὲ κατὰ θάλασσαν Ὀθωμανὸς στρατηγὸς ἤρατο τοιαύτην νίκην, ὥς νῦν ὁ Ῥετζέδ Πασᾶς, ὁ εἰσπλέων εἰς τὸν λιμένα χαρμόσυνα κροτούντων τῶν ὀπλῶν καὶ τηλεβόλων μετὰ ὀκτωκαίδεκα συληθέντων κοζακικῶν πλοιαρίων καὶ πεντακοσίων αἰχμαλώτων Κοζάκων. Ὁ στρατηγὸς οὗτος, ἀσπασάμενος πανηγυρικῶς τὴν χεῖρα τοῦ σουλτάνου, ἔλαβεν ὡς δῶρον πολύτιμον τιμητήριον ἐσθῆτα. Μετὰ δὲ δέκα ἡμέρας ἐπανεπλευσεν ἀπὸ τῆς Μεσογείου ὁ Χαλήλ Πασᾶς μετὰ στόλου, ὃν τέσσα-
¹² ^{Ὀκτ.} ¹⁶²² ρες σφοδραὶ τρικυμιαί ἐξησθένισαν (Α). Ὁ Πέρσης πρεσβευτῆς ἀγᾶ Ῥιζᾶ ἐκόμισε πρὸς τὸν σουλτάνον δῶρα καὶ συνεχάρησεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας. Τετρακόσιοι καπιτζί καὶ χίλιοι γενίτζαροι προέπεμψαν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα τετράκις καὶ εἴκοσιν ἀκόλουθοι αὐτοῦ ἔλαβον τιμητηρίους ἐσθῆτας. Τζαούσαι ἐπέμφθησαν εἰς Βιένναν καὶ Βενετίαν μετὰ σουλτανικῶν ἐπιστολῶν ἀγγελουσῶν τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ. Τὴν ὑδραν τῶν ἀνταρτῶν, τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἐξερημώσασαν τὰς ἀσιανὰς διοικήσεις τῆς αὐτοκρατορίας, διεδέξατο ἐν τῇ πρωτευούσῃ τὸ τέρας τῆς στρατοκρατίας. Ἦν ἀμφίβολον παρὰ τοῖς πλείστοις τί ἦν φοβερώτερον, ἐμπρησμός τῶν ἐπαναστασῶν χωρῶν ἢ τὸ ἐξηρημοῦν πῦρ τῆς στάσεως τῶν στρατευμάτων· εἰ μείζον τὸ κακὸν τὸ

ἐκ τῶν σεβγάν καὶ λεβέντ, τουτέστι τῶν πολιτοφυλάκων καὶ στρατευσίμων, ἡ τὸ ἐκ τῶν δούλων τῆς Πύλης (κα-
ποῦ κουλί), τουτέστι τῶν γενιτσάρων καὶ σπαήδων. Ἡ
τακτικὴ καὶ ἄτακτος δύναμις, ἀμφοτέραι πρὸς ὑπερά-
σπισιν τοῦ κράτους προωρισμέναι καὶ καθῆκον ἔχουσαι
ὥς δύο βραχίονες ὑπηρετεῖν καὶ ὑπακούειν συμφώνως μιᾷ
κεφαλῇ, διεχωρίσθησαν καὶ ἐγένοντο νῦν φανερά ἀν-
τίθετοι, ἀντεστρατεύοντο δὲ ἀλλήλαις ἐκεῖναι μὲν ἐν τῇ
πρωτευούσῃ, αὗται δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἡ ἀχαλίνωτος
αὐθαιρεσία, δι' ἧς οἱ στασιάσαντες δοῦλοι τῆς Πύλης
κατεπάτουν ὑπὸ τὸ σιδηροῦν πέλμα πᾶσαν τάξιν καὶ κυ-
βέρνησιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνέσεισε τέλος τὸν λαὸν
ἐν ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς ἐπικρατείας, ἡ δὲ ἐν τῇ πρωτευού-
σῃ διὰ τῆς βίας κωλυομένη διάθεσις τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν
ἀνατρεπόντων τὸν θρόνον σπαήδων καὶ γενιτσάρων ἐξεβ-
ράγη τὸ πρῶτον ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Συρίας καὶ Ἀρμε-
νίας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ πρὸς τοὺς γενιτσάρους
ἀποστροφή ἐξεδηλοῦτο μόνον δι' ὕβρεων καὶ σαρκασμῶν.
Οὕτω κατὰ τὸν θόρυβον, ὅτε οὗτοι ἐφοβοῦντο περὶ τῆς
ζωῆς τοῦ ἀγαυῶν, ὁ λαὸς μεμφόμενος αὐτοὺς ἔλεγε·
«Τρέμετε χάριν τοῦ ἱερακοβοσκοῦ ὑμῶν (αὕτη ἦν ἡ κα-
ταγωγὴ τοῦ Δερβίς ἀγά), ἀλλὰ τὸν Παδισάχ, οὗ τὸν ἄρ-
τον καὶ τὸ ἄλας ἡσθίετε καὶ ὅς ἦν ἐμπεπιστευμένος ταῖς
χερσὶν ἡμῶν καὶ τοῦ ἀντιζήλου αὐτοῦ μόνον ὡς ὄμηρος,
ἴδετε θανατούμενον σιωπῶντες ὡς βωβοὶ δαίμονες». Ἐν
Τριπόλει ὁμοῦ καὶ ἐν Ἐρζερούμ ἀνέστησαν οἱ διοικηταί,
οἵτινες ἡρμήνευον τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς γλώσ-
σης τοῦ ξίφους καὶ οἵτινες ἀνεκήρυξαν ἑαυτοὺς φανεροὺς
ἐχθροὺς τῶν δούλων τῆς Πύλης καὶ ἐβουλεύθησαν ἀντι-
καταστῆσαι αὐτοὺς διὰ σεβγάν καὶ λεβέντ καὶ ἐξολοθρεῦ-

σαι. Τοὺς δύο τούτους ἀντάρτας, ἐχθροὺς τῶν σπαήδων καὶ γενιτσάρων, γνωρίζομεν νῦν τὸ πρῶτον, τὸν Σείφογλου (υἱὸν τοῦ ξίφους) Ἰουσοῦφ Πασᾶν, διοικητὴν τῆς Τριπόλεως ἐν Συρίᾳ, μόνον ἐπὶ μικρὸν, τὸν Ἀβαζὰ Πασᾶν ὁμῶς, διοικητὴν τοῦ Ἐρζερούμ, ἐπὶ μακρὸν, καθότι τοῦ πρώτου ἡ ἐνέργεια ἦν παροδική μόνον καὶ ἰδιοτελὴς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰδίας διοικήσεως, τοῦ δευτέρου ὁμῶς αἱ βουλαὶ ἀπέβλεπον μακρὰν καὶ εἶχαν ὑπ' ὄψιν πρωτεύουσιν καὶ κράτος, ἐγένοντο δὲ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα νομίμου ἐκδικήσεως τοῦ αἵματος τοῦ Ὀσμάν, ἐπὶ μακρὸν αἰτία νέας αἱματοχυσίας. Ὁ Ἰουσοῦφ, Τουρκομάνος τοῦ Μαρασίου, τὸ πρῶτον καμνηληλάτης, εἶτα δὲ λεβέντ, τουτέστι ληστής στρατιώτης, ἐγκαθιδρύθη μετὰ τοῦ πολυαρίθμου αὐτοῦ οἴκου ἐν τῇ μεταξὺ τῆς Δαμασκοῦ καὶ Πτολεμαίδος εὐφορωτάτῃ χώρᾳ, ἐνθα ἤρχεν ὡς τύραννος καὶ ὑπεκρίθη τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἔπραξε τὰ αὐτὰ, ὡς ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὁ Τζεζάρ Πασᾶς. Μέχρι τοῦ χρόνου τοῦ Ἰουσοῦφ ἡ Τρίπολις ἀπενέμετο ὡς τιμᾶριον εἰς βέγην γαλέρας τοῦ συριακοῦ στόλου πρὸς φρουρὰν τῶν παραλίων, πρῶτος δὲ ὁ Ἰουσοῦφ ἔλαβεν αὐτὴν ὡς διοίκησιν, ἅτε μαχεσάμενος εὐτυχῶς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀνταρτῶν Τζανδουλάδ. Ὁ Ἰουσοῦφ ἦν ἐφάμιλλος κατὰ τὴν ἀνώρυξιν τῶν φρεάτων πρὸς τὸν γέροντα Μουράτ τὸν ὀρύκτην τῶν φρεάτων, διέφερε δὲ αὐτοῦ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἔσκωπτε δημοσίᾳ τὴν φιλανθρωπίαν διὰ τῶν συχνῶν σφαγῶν, οὗτος δὲ ἐκάλυπτε πάντοτε τὰ φονικὰ αὐτοῦ ἔργα διὰ τοῦ πέπλου βαθυτάτης μυστικότητος, ὥστε οὐδεὶς ἐγίνωσκε πῶς ἐξηφανίσθησαν οἱ ἐνοχοὶ ἢ οἱ ἀθῶοι. Ὁ Ἰουσοῦφ ἀνώρυττε κρύφια φρέατα πρὸς ἀπόκρυψιν τῶν θησαυρῶν, ὕστερον δὲ ἐθανάτου καὶ τοὺς ὀρύκτας δι' ἀπεσταλμένων δολοφόνων, ὧν ὁ τελευταῖος ἐθανάτου-

το τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Τὴν φιλοτάραχον ἀραβικὴν φυλὴν τῶν Βενὶ Κέλθ, ἧς ἐμίραι ἦσαν οἱ δύο ἀδελφοὶ Κασίμ καὶ Ἀλῆς, καθυπέταξεν ὁ Ἰουσοῦφ ἀποστείλας πρὸς τὸν Ἀλῆ νόθον ἐπιστολὴν τοῦ Κασίμ, ἐν ᾗ ἐποίειτο λόγον περὶ τοῦ φόνου τοῦ ἀδελφοῦ ὡς περὶ πράγματος πρὸ πολλοῦ ἤδη μεταξὺ ἀμφοτέρων αὐτῶν συμπεφωνημένου. Ὁ Ἀλῆς πρὸς ἐκδίκησιν τῆς δῆθεν τεκταινομένης δαλοφονίας ἤρε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἔνοπλον χεῖρα καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, αὐτὸς δ' οὗτος ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Κασίμ. Οὕτω καθυπετάγη εὐχερῶς ἡ ἀποστερηθεῖσα τῶν ἀρχηγῶν αὐτῆς φυλὴ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ξίφους. Εὐθύς δ' ὡς ὁ Ὁσμὰν ἐθανατώθη, ὁ Ἰουσοῦφ ἀπήλασε τῆς χώρας τοὺς γενιτσάρους καὶ τῇ βοήθειᾳ τῶν σεγδὰν ἐκηρύχθη αὐτόνομος. Ὁ μέγας βεζύρης Δαούτ Πασᾶς ἀνηγόρευσε διοικήτην Τριπόλεως τὸν Κετεντζὶ Ὁμέρ Πασᾶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μεγάλης βεζυρίας τοῦ Μερὲ Χουσεῖν Πασᾶ ὁ Ἰουσοῦφ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἰδίου ἐπιτετραμμένου ἔλαβε παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐπικύρωσιν τῆς διοικήσεώς αὐτοῦ. Ὅπως δὲ τὸν ἀντίζηλον αὐτῷ Ὁμέρ διὰ πανουργίας βλάβῃ παρὰ τῇ Πύλῃ, ἐγνώρισεν αὐτῷ διὰ τινος ἀποπλανηθέντος κατασκόπου, ὅτι οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἰουσοῦφ ἦσαν κατατεθειμένοι ἐν τινι ἰσχυρῷ πύργῳ. Ὁ Ὁμέρ διέβρῃξε τὰ ταμεῖα τούτου, ἀλλ' οὐδὲν εὔρεν, εἰμὴ κιβώτια πλήρη ἄμμου καὶ λίθων· ἐκμανεῖς δ' ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπάτῃ ἀπέκτεινε τὸν κατάσκοπον· οὕτω δ' ἐγένετο ὑποπτος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ὑφείλε τοὺς θησαυροὺς καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἐξηφάνισε τὸν κατάσκοπον. Παρόμοια πονηρεύματα ἐμνηχανήσατο καὶ τοῖς Βενετοῖς πρὸς σύλησιν βενετικῶν πλοίων· τοῦ δὲ Προξένου ἐγκαλέσαντος εἰς τὸν δικαστὴν τῆς πόλεως τὴν σύλησιν τῶν πλοίων τούτων, ὁ Ἰουσοῦφ ἠνάγκασε τὸν διερμηνέα τοῦ Βενετοῦ Προξένου ἀπειλήσας

αὐτῷ θάνατον ἵνα μαρτυρήσῃ, ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν λάθρα μελιταῖα, ὡς τοιαῦτα δὲ καὶ ἐπώλησεν αὐτά. Τοιοῦτος ἦν ὁ υἱὸς τοῦ ξίφους (Σείφογλου), ὁ ἅγιος πρό-
κάτοχος τοῦ σφαγέως (Τζεζάρ).

Ὁ Ἀβαζά, οὗ τὸ ὄνομα μαρτυρεῖ καταγωγὴν ἀπὸ τῆς παναρχαίας φυλῆς τῶν ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς παρα-
λίας τοῦ Εὐξείνου Ἀβασκίων, αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν
ἤτταν τοῦ ἰσχυροῦ ἀντάρτου Τζανβουλάδ, οὗ ἦν ταμίας,
ἀπήχθη πρὸς τὸν γηραιὸν Μουράτ Πασάν, διεσώθη δὲ ἀπὸ
τοῦ φονικοῦ φρέατος τῇ μεσιτεῖᾳ τοῦ ἀγαθῶν γενιτσάρων
Χαλήλ. Ὅτε δ' οὗτος ἐγένετο καπετὰν Πασᾶς, ἀνέδειξε τὸν
νέον καὶ ῥωμαλέον Ἀβαζά, οὗ αἱ ὑπηρεσίαι εὐηρέστησαν
αὐτῷ, κυβερνήτην γαλέρας ὡς ἡγεμὼν τῆς θαλάσσης,
εἶτα δὲ ὡς μέγας βεζύρης ἀνηγόρευσε αὐτὸν εἰς διοικητὴν
τοῦ Μαρασίου. Κατὰ τὴν εἰς Χοκίμ ἐκστρατείαν ὁ Ἀβαζά
ἦν βεγλέρβεγης τοῦ Ἐρζερούμ· ὡς τοιοῦτος δὲ φαίνεται,
ὅτι ἀντήλλαξεν ἐπιστολάς πρὸς τὸν σουλτάνον Ὁσμάν
καὶ διεβουλεύσατο μετ' αὐτοῦ τὸν ἐξαφανισμόν τῶν γε-
νιτσάρων· τοῦλάχιστον διεθρυλήθη τοῦτο ἐν τε Κωνσταν-
τινουπόλει καὶ ἐν Ἐρζερούμ. Πρῶτος ὁ δικαστὴς τοῦ
Ἀϊντάβ Ἀβδούλ Βακί ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς τὴν φανεράν
ἐχθραν κατὰ τῶν γενιτσάρων· διότι ἐρίζων πρὸς τούτους
ἐκίνησε κατ' αὐτῶν τοὺς κατοίκους τοῦ Ἀϊντάβ καὶ ἐπεισεν
αὐτοὺς, ὅτι ὁ σουλτάνος ἐκέλευσε τὴν θανάτωσιν αὐτῶν.
Θανατωθέντων γενιτσάρων τινων ὁ ὀρτατζαούσης ἡ ἀγ-
γελιαφόρος αὐτῶν, ἐπέμφθη εἰς Ἀϊντάβ πρὸς ἐξέτασιν
τῆς αἰτίας τῶν ταραχῶν. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν ἐν Ἐρζε-
ρούμ, ἐνθα ἐν συμπλοκῇ τῶν γενιτσάρων πρὸς τὰ στρα-
τεύματα τῆς οἰκίας τοῦ Πασᾶ τρεῖς ἐκείνων καὶ πέντε
τούτων ἔπεσον. Ὁ Ἀβαζά ἠθέλησε κολάσαι τοὺς γενι-
τσάρους, ἀλλ' οὗτοι κατέφυγον εἰς τὸ φρούριον. Ὁ ἀφαι-

θίς τὴν ἀρχὴν Χουσεῖν Πασᾶς, διατρίβων ἐν Ἐρζερούμ, ἠλάλαξε τοὺς ἐρίζοντας τῇ μεσιτεῖᾳ τῶν ἐγκριτοτέρων αὐτοίκων· ὥστε οἱ μὲν γενίτσαροι ἐξῆλθον τοῦ φρουρίου, δὲ Πασᾶς εἰσῆλθεν εἰς αὐτό. Μετὰ ταῦτα στρατολογή-
 ας σεγδάν, ἀπῆλασε τοὺς γενιτσάρους· οἱ δὲ, πορευθέν-
 ες εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατηγόρησαν τοῦ Ἀβαζᾶ.
 Ἐνεκα τῶν κατηγοριῶν τούτων ἡ μὲν διοίκησις τοῦ Ἐρ-
 ερούμ ἀνετέθη τῷ ἀπὸ Διαρβεχίρ Μουσταφᾶ Πασᾶ, τῷ
 οτε χιαγιᾶ τοῦ Νασούχ Πασᾶ, ἡ δὲ τῆς Σεβαστείας τῷ
 Αβαζᾶ Πασᾶ. Ἀλλ' ὅτε ὁ Μουσταφᾶς ἐπεμψεν εἰς Ἐρ-
 ερούμ μουτεζελίμ, τουτέστιν ἐπίτροπον, ἵνα καταλάβῃ
 ρὸς ὥραν τὴν διοίκησιν, ὁ Ἀβαζᾶ ἡρνήθη ἐξελθεῖν τῆς
 ὀλεως, ὁ δ' ἐπίτροπος τοῦ Μουσταφᾶ ἀπεχώρησεν ἐξ
 ἀνάγκης. Οἱ ἀπὸ τοῦ Ἐρζερούμ ἐξελασθέντες γενίτσαροι 17
 κόμισαν ἱκετηρίας καὶ μαρτυρίας τῶν ἐγκριτοτέρων κα-
 οίκων, ὅτι ὁ Ἀβαζᾶ καθεῖρξε γενιτσάρους, ἐκτῆσατο
 οὺς σεγδάν καὶ προσέταξε τοῖς Πασάδες τοῦ Κᾶρς καὶ
 ῆς Ἀχίσκας δι' ἐγκυκλίων ἵνα πράξωσι τὰ αὐτά. Ὁ
 ροστάτης τοῦ Ἀβαζᾶ καπετὰν Πασᾶς Χαλήλ ἱκέτευσεν
 ὑτὸν ἵνα ὑποταγῇ καὶ παραδῷ τὸ φρούριον. Ἐφ' ὅλον μῆνα 23
 κατὰ τοῦ Ἀβαζᾶ ὀργὴ ἔξεν ἐν τοῖς γενιτσαροῖς ἔνεκα 23
 ὧν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων ἀδικημάτων τοῖς ἐταίροις αὐτῶν, 1622
 πὶ τέλους δ' ἐξεδηλώθη διὰ κραυγῶν καὶ ἔργων. Ὅτε ὁ
 ἰγᾶς ἐπορεύθη πρὸς τὴν Πύλιν τοῦ μεγάλου βεζύρου,
 ἰ γενίτσαροι ἐθορύβουν λέγοντες· «Ἡ ἀνταρσία τοῦ
 Αβαζᾶ ἐπεριδέται ἐπὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου Κουρτζι
 Μωάμεθ, καθότι ὁ ἀδελφὸς τούτου Χουσεῖν ἐξέδωκε τὴν
 υγατέρα τῷ Ἀβαζᾶ, καὶ ἐπὶ τοῦ καπετὰν Πασᾶ, προ-
 τᾶτου τοῦ Ἀβαζᾶ». Οἱ ἀξιωματικοὶ κατεπράυναν τοὺς
 γενιτσάρους. Τούτοις πορευομένοις εἰς τὴν Πύλιν ἀπῆν-
 ησεν ὁ καπετὰν Πασᾶς Χαλήλ. Περικυκλώσαντες

ΝΟΕΙΑ.
1622

23
ΕΧΕΜ.
1622

δὲ τὸν ἵππον αὐτοῦ, ἐκραύγαζον· «Πρὸς χάριν σου οὐ
ἀρέσκει τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ ἡ τιμωρία τοῦ Ἀβαζᾶ, ὁ
ἐναθρύνεται ἐπὶ τῇ σῇ προστασίᾳ». Ὁ κιαγιάβεγης Τζε
σνετζὶ Ἀλῇ ἀγᾶς, ἀφικόμενος τότε, διεσκόρπισε τοὺς

24 στασιώτας. Τῇ ἐπιούσῃ καὶ πάλιν ἐθορύβουν ἐν τῷ διβα
Δεχρμ.
1622 νίῳ, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ αὐτῶν ἐμεσίτευσαν καὶ πάλιν
 Ἔνεκα τῶν καθ' ἐκάστην ἐπαναλαμβανομένων τούτων
 παραχῶν, ὁ σουλτάνος ἐξέδωκεν αὐτόγραφον ἔχον ὡς
 «Ἀπεχειροτόνησα τὸν βεγλέρβεγην τοῦ Ἐρζερούμ. Οὐ
 δὲν πρᾶγμά ἐστι τῷ Χαλῆλ Πασᾶ πρὸς ταῦτα· ἄφε
 οῦν αὐτὸν ἡσυχον». Σύναιμα ἀπῆλθον ὁ σεγβαντζίβαση
 Βεϊράμ ἀγᾶς (εἷς τῶν τεσσάρων ὑποστρατήγων τῶν γε
 νιτσάρων), ὁ Μωζίμεθ ἀγᾶς καὶ ὁ Κούρδ ἀγᾶς εἰς Ῥού
 μελην, εἶτα ταξιάρχης τις τῶν ἱαγιά μετὰ τοῦ Βᾶς Χα
 σεκὶ (ἀρχηγοῦ τῶν ἐθελοντῶν) εἰς Ἀνατολήν πρὸς τὸ
 σκοπὸν τοῦ ἀπογράψαι τὰ τῶν χριστιανῶν παιδία ἐν τοῖς
 γενιτσάροις, ἢ κατὰ τινα παρὰ τοῖς Τούρκοις παραδε
 δεγμένην λέξιν «πρὸς συλλογὴν τοῦ συλλεκτέου».

1623 Τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ χιλιεστοῦ ἐξακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ
 τρίτου ἔτους ἐξηγέρθη ἰσχυρῶς ἐν τοῖς σπαήδες τὸ μὲν
 ἢ τοῦ συνειδότης ἔλεγξις, τὸ δὲ αἰδῶς, ἃ ἐπιτηδείως ὑπε
 κίνησαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ πρὸς καθαίρεσιν αὐ
 τοῦ. Οἱ σπαήδες ἐθορύβουν ἐν τῷ διβανίῳ λέγοντες, ὅτι οἱ
 δύνανται ἐπὶ πλέον ὑπομεῖναι τὴν μομφὴν τῶν ἀγάδων
 ἐπιρρίπτόντων αὐτοῖς τὴν ἐνοχὴν τοῦ αἵματος τοῦ
 Ὀσμάν· ὁ φέρων τὴν ἐνοχὴν τοῦ αἵματος ἀποτισάτω
 αὐτήν. Οἱ ἀγάδες τῶν βουλοῦκ μεσιτεύσαντες καθυσύχα
 σαν αὐτοὺς ἐν τῷ διβανίῳ. Μετὰ τούτων οἱ σπαήδες συ
 νῆλθον εἰς τὸ τέμενος, ὅθεν ὁ μὲν σουλτάνος Μουστα
 φᾶς ἀνήχθη εἰς τὸν θρόνον, ὁ δὲ σουλτάνος Ὀσμάν ἀπῆ
 χθη εἰς θανάτωσιν· ἔγνωσαν δὲ ἵνα πέμψωσι πρὸς τὸν

σουλτάνον τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτῶν μετὰ ἱκετηρίας ἐχούσης ᾤδε· «Εἰ ὁ Παδισάχ ἐκρίνε τὴν θανάτωσιν τοῦ σουλτάνου Ὅσμάν, αὐτὴ ἐπιβαρυνάτω αὐτὸν, ἀπολουσάτω ὁμῶς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς συκοφαντίας τοῦ λαοῦ». Μετὰ ταῦτα διεσκεδάσθησαν. Τῇ 2 Ἰανουαρίου ὁ Ἀκχιζαδὲ Χουσεῖν ἀνηγορεύθη καδιασκέρης τῆς Ῥούμελης, ὁ δὲ Βοστανζαδὲ Ἰαγιά Ἐφένδης καδιασκέρης τῆς Ἀνατολῆς, οἱ δὲ σπαῖδες ἀπῆλθον πάλιν ἐν τῷ διβανίῳ τὴν παράδοσιν τοῦ φονέως τοῦ σουλτάνου Ὅσμάν. Οἱ ἀγάδες ἀπεχώρησαν ἀπὸ τοῦ διβανίου, περὶ τοὺς δέκα δὲ τῶν πρεσβυτέρων σπαῖδων ἤτησαν φεῖσθαι παρὰ τοῦ μουφτί· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι ἡ αἰτησις αὐτῶν ἀνάγκη ἦν ἵνα ὑποβληθῇ πρότερον τῷ Παδισάχ καὶ ὅτι, εἰ μὴ ἐκ προσταγματος αὐτοκρατορικοῦ ὁ σουλτάνος Ὅσμάν ἐθανατώθῃ, ἡ δικαιοσύνη ἔσται ἐλευθέρη κατὰ τοῦ φονέως. Τῇ 3 Ἰανουαρίου ἀνενεώθησαν ἐν τῷ διβανίῳ αἱ αὐταὶ ταραχαί, τῶν σπαῖδων κραζόντων τὴν παράδοσιν τοῦ δολοφόνου τοῦ σουλτάνου Ὅσμάν, ὃν μόνον ὡς ἐνέχυρον ἐκόμισαν εἰς τὸ τέμενος τοῦ Κέντρον. Ὁ Μουσταφᾶς, γινούς τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου, ἐξέδωκε τὸ ἐξῆς αὐτόγραφον· «Οὐδὲν ἐκέλευσα περὶ τῆς θανατώσεως τοῦ σουλτάνου Ὅσμάν· τοῦτο προῦβάλετο ὁ Δαοὺτ Πασᾶς· ὅς τις ἂν ἦ ὁ φονεὺς, τισάτω τιμωρίαν». Μετὰ τοῦτο θόρυβος ἦν πολὺς περὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν φονέων. Τῇ αὐτῇ ἐτι νυκτὶ ὁ τζεβετζίδας, ὁ κομίσας πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Μουσταφᾶ τὸ ἀποτμηθὲν αὖς τοῦ σουλτάνου Ὅσμάν, συνελήφθη φεύγων καὶ ἀπεκεφαλίσθη πρὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἐνθα ὁ Ὅσμάν ἠτήσατο ὕδωρ πορευόμενος εἰς τὴν εἰρκτὴν. Ὁ Δαοὺτ Πασᾶς ἀπεκρύβη πρότερον, ἐσφραγίσθη τὸ μέγαρον αὐτοῦ, αὐτὸς δ' ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀνεζητεῖτο. Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ εὗρέθη οὐχὶ πόρρῳ τοῦ Ἐγιούπ κεκρυμμέ-

νος ἐν τῇ οἰκίᾳ σπαῖτις, Χαμζάδεγη τοῦνομα, ἐν ἀχού-
ροις· ἀνελκυσθεῖς δ' ἐτέθη ἐφ' ἀμάξης φέρων ῥυπαρὸν ἐν-
δυμα χρώματος νάφθης καὶ ἀπήχθη εἰς τοὺς ἑπτὰ Πύρ-
γους. Ὁ Καλενδέρογρι, ἀστυνόμος ὦν τότε, γενόμενος
μισσητὸς πᾶσιν ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ ἀθώου θανάτου τοῦ
Ὁσμάν, ὡς μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κερβελά ὁ Ἰβν Μελ-
τζέμ, φονεὺς τοῦ Χουσεῖν, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ, ἀπήχθη ὡσαύ-
τως εἰς τὴν εἰρκτήν. Τῇ ἐπιούσῃ, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ, τὰ
στρατεύματα συνῆλθον ἐν τῷ κεντρικῷ τεμένει, μετὰ δὲ
τὴν προσευχὴν ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἔλεξεν αὐτοῖς
τάδε· «Συστρατιῶται, ὁ Δαούτ Πασᾶς καθείρχθη· νῦν
ῥητήται ἀπὸ τοῦ Παδισάχ τὸ πρόσταγμα· μηκέτι ποιεῖτε
λόγον περὶ τοῦ Δαούτ Πασᾶ, μηδὲ συνέρχεσθε αἰτήσον-
τες αὐτοῖς τὴν παράδοσιν τινος». Τοῖς γενιτσάροις καὶ
σπαῖδες ἤρεσαν ταῦτα καὶ εἶτα διεσκεδάσθησαν. Ἐν τῷ
μεταξὺ ἡ σουλτανίνα, γυνὴ τοῦ Δαούτ Πασᾶ, καὶ οἱ περὶ
τοῦτον πάντα ἐποίησαν διὰ χρημάτων πρὸς σωτηρίαν τοῦ
μεγάλου βεζύρου ἀπὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου,
ἐκτῆσαντό τινας τῶν ἀξιωματικῶν, ἰδίᾳ δ' ἐκ τῶν σπαῖ-
δων τὸν Φεριδὸν Ἐφένδην καὶ τὸν Χαιλιτζεβλί, ἐπεισαν
δὲ καὶ τοὺς δημίους μὴ σπεῦσαι. Τῇ πρώτῃ, ὅτε τὸ δι-
βάνιον κατέγνω θάνατον τοῦ Δαούτ Πασᾶ, οἱ δῆμιοι ἀπή-
γαγον τὸν κατάδικον ἀπὸ τοῦ δωματίου τῶν φυλάκων
τῆς Πύλης, ἐνθα μεταξὺ τῶν δύο πυλῶν τῶν ἀνακτόρων
ἀνέμενε τὴν κρίσιν, εἰς τὸ ἀνδρακτονεῖον πρὸ τῆς πηγῆς.
Τὸ ναφθόχρουν ῥυπαρὸν ἐνδυμα, ὃ ἔφερεν, ἦν κατεσπα-
ραγμένον ἐκατέρωθεν ἐκ τῶν ἐλκυσμῶν τῶν δημίων, ἡ
κεφαλὴ ἀποκεκαλυμμένη, αἱ δὲ χεῖρες οὐκ ἦσαν μὲν δε-
δεμέναι, ἀλλ' ἀκίνητοι ἐκ τοῦ τρόμου. Ἦδη ὁ Δαούτ ἐγο-
νυπέτησεν· ἦδη ὁ δῆμιος ἐσπάτατο τὸ ξίφος ἀπὸ τοῦ
κολοῦ, ὅτε ὁ Δαούτ Πασᾶς ἐξήγαγε τοῦ κόλπου τὸν

6
Ἰαν.
1623

φευθᾶν, ὃν ὡς μέγας βεζύρης ἔλαβε παρὰ τῶν καδια-
σκέρων περὶ τῆς νομίμου θανατώσεως τοῦ Ὅσμάν καὶ τὸ
ἐπιτρέπον ταύτην αὐτόγραφον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀνυ-
ψώσας αὐτὰ ἐκραύγαζε. Τότε ἠγέρθησαν φωναί· «Στῆτε»·
ἄλλοι δέ· «Πατάξατε»· γενίτσαρός τις, Κούλογλου τοῦ-
νομα, ἐξῆρεν ἀπὸ τοῦ ἀνδροκτονείου τὸν κατάδικον, τὰ
δὲ στρατεύματα κυκλώσαντα αὐτὸν ἀνεβίβασαν εἰς ἵππον
καὶ ἀπήγαγον ἀπὸ τῆς αὐλῆς τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸ
κεντρικὸν τέμενος τῶν γενιτσάρων.

Οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαῖδες ὀλίγου δεῖν ἤλθον εἰς
χεῖρας· οἱ μὲν, ἅτε θέλοντες ἀποπλύναι τὰς χεῖρας αὐ-
τῶν ἀπὸ τοῦ Δαούτ, οἱ δέ, ἅτε θέλοντες τὴν ἀναβολὴν
τῆς θανατώσεως. Ἐν τοσοῦτῳ καὶ ἐν τοῖς γενιτσαροῖς
ἦσαν οὐκ ὀλίγοι οἱ στασιάζοντες, προσδοκῶντες ἐκ τῆς
σωτηρίας τοῦ Δαούτ Πασᾶ νέας ἀρπαγὰς καὶ κέρδη. Ἐπὶ
τῆς ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸ κεντρικὸν τέμενος ἀγού-
σης πλῆθος στασιωτῶν κυκλώσαν τὸν Δαούτ Πασᾶν ἀπή-
τει παρ' αὐτοῦ σημειόν τι ἵνα χρησιμεύσῃ ποτε εἰς ἀπό-
δειξιν μαρτυρίας τῆς διασωθείσης ζωῆς αὐτοῦ, εἴ ποτε
ἀνεδείκνυτο μέγας βεζύρης ἐν πάσῃ δυνάμει. Κατέταμον
οὖν τὸν ζωστήρα αὐτοῦ καὶ τὸ ναφθόχρουν ῥυπαρὸν ἔν-
δυμα ὡς συνάλλαγμα μελλουσῶν χαρίτων. Ὅτε τὸ πλῆ-
θος διῆλθε παρὰ τὸ ἀρτοποιεῖον, σπαῖς τις ἔθηκεν ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς τοῦ Δαούτ Πασᾶ τὴν κυρβασίαν αὐτοῦ, ἔτε-
ρος ἔδωκεν αὐτῷ χλαῖναν καὶ ἕτερος ἀνεβίβασεν αὐτὸν
εἰς τὸν ἴδιον ἵππον. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὸ κεντρικὸν τέμενος,
οἱ γενίτσαροι περιέθεσαν αὐτῷ τὴν πολιτικὴν κυρβασίαν
(μουτζεβεσέ), περιέβαλον αὐτῷ τιμητήριον ἐσθῆτα καὶ
προσεκύνησαν ὡς μέγαν βεζύρην. Παραυτὰ ἤρξατο ἡ
ἐπίδειξις τῶν τμημάτων τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ καὶ ἡ δια-
νομή τῶν ἀξιομύτων. Πανταχόθεν καταπιεζόμενος ὁ

Δαούτ Πασᾶς ἀνηγόρευσε τοῦτον μὲν χιαγιά, ἐκεῖνον δὲ τζαούσβασην καὶ ἕτερον ἐπὶ τῶν ἱκετικῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας βεζύρης μεταπεμφάμενος εἰς τὸ διβάνιον τὸν δῆμιον ἠρώτησεν αὐτὸν, τίς ὁ ἀπαγαγὼν τὸν Δαούτ Πασᾶν; Ὁ δὲ δῆμιος ἀπεκρίνατο· «Οἱ σπαή-
δες». Οἱ παριστάμενοι τῷ διβανίῳ ἀξιωματικοὶ τῶν σπαή-
δων ἠρνήθησαν τοῦτο, οἱ δὲ ἀρχιστρατοδίκαι συνέταξαν
περὶ τῆς δηλώσεως ταύτης πρωτόκολλον. Τὸ διβάνιον
διελύθη ἐν μεγίστῃ ἀπορίᾳ μηδὲν κρίναν, ὁ δὲ μέγας βε-
ζύρης Γουρτζὶ Μωάμεθ ἐπανῆλθεν οἴκαδε. Τότε ὁ ἀρχι-
θαλαμηπόλος Ῥαχικὶ Δαματὶ Ἀχμέτ, προσελθὼν τῷ με-
γάλῳ βεζύρῃ, ἀνεδέξατο θανατῶσαι τὸν Δαούτ Πασᾶν, ἐ-
νεχειρίζεν αὐτῷ τὸ θανατικὸν πρόσταγμα· προπεμπό-
μενος δὲ ὑπὸ διακοσίων καπιτζίδων, τουτέστι θυρωρῶν
τῶν ἀνακτόρων, ἀπῆλθεν εἰς τὸ κεντρικὸν τέμενος. Ἡ αἰ-
φνιδία ἔλευσις αὐτοῦ κατεφόβησε πάντας, οἱ δὲ ὑποψή-
φιοι τῶν νέων ἀξιωματῶν ἔφυγον. Ὁ Δαούτ Πασᾶς τε-
θεὶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμάξης, ἐφ' ἧς καὶ ὁ σουλτάνος
Ὁσμάν, ἀπῆλθον, ὡς ἐκεῖνος, εἰς τοὺς Ἑπτὰ Πύργους.
Ἐνταῦθα ἀπηγχονίσθη, ὡς καὶ ὁ Καλενδέρογρι, τὰ δὲ πτώ-
ματα αὐτῶν ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Θαλαμηπόλοι
ἐπέμφθησαν πρὸς ἄλλους συναιτίους τοῦ θανάτου τοῦ
Ὁσμάν, τὸν Δερβίς Πασᾶν (1), διοικητὴν τῆς Βούδης,
καὶ τὸν Μεϊδανβέγην, νῦν διοικητὴν τῆς Ἀχρύδος, πρὸς
ἐκτέλεσιν τοῦ θανατικοῦ προστάγματος. Καί τοι οἱ φόνου
οὔτοι ἦσαν κατὰ τὸ φαινόμενον ποινὴ μόνον τοῦ ἀθώου
αἵματος τοῦ Ὁσμάν, ἐγένοντο ὁμῶς καὶ ἐν μέρει ὑπὸ τῶν

9
Ἰαν.
1823

(1) Κατὰ τὸ Ῥαουζατοῦλ ἔβραρ ὁ Δερβίς Πασᾶς ἐτελεύτησεν ἐν Τε-
μεσδὺρ ἐκ πτώσεως ἀπὸ ἵππου πρὶν ἢ τὸ κατάκριμα τοῦ θανάτου περιέλθῃ
εἰς αὐτόν. φ. 576.

δολορραφίων τοῦ καθαιρεθέντος μεγάλου βεζύρου Μερὲ Χουσεῖν. Οὗτος μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ γαμβροῦ τῆς βασιλομήτορος καὶ τοῦ σουλτάνου ὑπεκίνει τοὺς γενιτοᾶρους κατὰ τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς μεγάλου βεζύρου, τοῦ εὐνούχου Μωάμεθ Πασᾶ, τὰ μάλιστα ἐμπίστου τῆς βασιλομήτορος. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ἡ διοίκησις ἦν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ αὐτῆς, οἱ περὶ τὸν Χουσεῖν ἔλεγον σκώπτοντες, ὅτι τὸ κράτος διώκουν δύο γραῖαι. Ἐκ τῶν θερμοτάτων δὲ ὁπαδῶν τοῦ Χουσεῖν, ὁ σπαῆς Ἀρναοῦτ Σουλεϊμάν, χρήμασι διαφθαρεῖς, ἀνέλαβε παρασκευάσαι τὴν κατὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου στάσιν παρὰ τοῖς στρατεύμασι. Οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ πρεσβῦται τῶν σπαήδων ἐπο-⁶ Φεβρ. 1632 ρεύθησαν πρὸς τὸν ἀγᾶν λέγοντες, ὅτι τὸ κράτος ἀπόλ-
λυται, χρήζει δὲ συνετοῦ καὶ ἐνεργοῦ βεζύρου καὶ οὐχὶ γέροντος εὐνούχου. Τῇ πρώτῃ οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαή-
δες ἐφώρμησαν πρὸς τὸ διβάνιον καὶ εἶπον κατὰ πρόσω-
πον τοῦ μεγάλου βεζύρου· «Σὺ ἀπέκτεινας πρότερον τοὺς ἡμετέρους ἀδελφούς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐ θέλομεν ποιῆ-
σαί σοι τὸ αὐτὸ, οὐδέποτε ὁμῶς ἐπιτρέψομεν ἵνα οἱ εὐ-
νούχοι εὐνουχίζωσι τὴν κυβέρνησιν· ἐὰν μὴ ὑπακούσης, τὰ ξίφη ἡμῶν κατακόψουσί σε». Ὁ Μωάμεθ παραχρῆμα ἀπέθετο τὴν μεγάλην βεζυρίαν καὶ ἰδιώτης ἐπορεύθη οἰ-
καδε. Ὁ ἀρχιθαλαμηπόλος παρέδωκε τὴν σφραγίδα τῷ θησαυροφύλακι, ὃ δὲ τῷ σουλτάνῳ, ὃς εἶπε· Δοθήτω ᾧ τινι θέλουσι τὰ στρατεύματα». Ταῦτα δὲ ἀπήτησαν τὸν Μερὲ Χουσεῖν. Ἡ βασιλομήτωρ ἔπραξεν ὅ,τι ἦν δυνατόν πρὸς παρακώλυσιν τῆς ἀναγορεύσεως ταύτης· διότι ἤθε-
λε μέγαν βεζύρην τὸν καπετὰν Πασᾶν Χαλήλ (1), ἐπιτε-

(1) Φεβρουαρίου μηνί, 1623, Sum. Bel. ven.

λέσαντα ἤδη πρότερον τὰ τῆς μεγάλης βεζυρίας, ἀλλ' οὗτος οὐκ ἐδέξατο τὴν σφραγίδα. Ὁ Μερὲ Χουσεῖν, ὦν ἐγγύς που, ἦλθε παραχρῆμα καὶ προήδρευσε τοῦ διβανίου ὡς μέγας βεζύρης. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν στρατευμάτων ἔλαβον ἐσθῆτας, οἱ δὲ ἀπλοὶ στρατιῶται ἀργύρια προβάτου, χίλιοι κῶνοι σακχάρως ἐπέμφθησαν πρὸς τὴν Πύλιν τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, τὸ δὲ κεντρικόν τέμενος κατεστρώθη σιρικῶ τάπητι. Ὁ Γουρτζὶ Μωάμεθ Πασᾶς καὶ ὁ Χαλῆλ Πασᾶς, αἱ δύο μόναι κεφαλαὶ τοῦ κράτους, αἱ δυνάμεναι ἄρχειν, ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν εἰς Προῦσαν, ὁ δὲ, πρὸς ὃν τρεῖς προσηνέχθη ἡ σφραγὶς τοῦ κράτους, τρεῖς δ' ἠρνήθη αὐτήν, εἰς Μεγαλαγοράν. Καπετὰν Πασᾶς ἀνεδείχθη ὁ πρῶτον βοσταντζήβασης Ῥετζέβ Πασᾶς, νικητῆς τῶν Κοζάκων.

Πρὶν ἢ διηγηθῶμεν τὴν ἐπτάμηνον δευτέραν μεγάλην βεζυρίαν τοῦ Μερὲ Χουσεῖν καὶ τὰς κατὰ τὸ ὑπόλοιπον βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῆς κατ' ὄνομα βασιλείας τοῦ Μουσταφᾶ ἐπισυμβάσας ἐσωτερικὰς ταραχὰς καὶ μεταβολὰς, προκαλοῦσιν ἐποψίν τινα αἱ σχέσεις τῆς Πύλης πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις καὶ ἡ πρὸς ταύτας ἐπιμιξία διὰ πρεσβειῶν καὶ ἀνανεωθεισῶν συνθηκῶν. Ἡ σπουδαιοτάτη τῶν πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις ἐκκρεμῶν διαπραγματεύσεων ἦν ἡ περὶ τῆς πολωνικῆς εἰρήνης. Κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς βασιλείας ὁ Πολωνὸς πρεσβευτῆς Χριστόφορος, πρίγκιψ τοῦ Ζβαράβ, ἦν παρὰ τὸ Καμινιέκ ἐπὶ τῶν μεθορίων. Ἐνταῦθα, ἕως οὗ ἔλθωσιν ἀγγελίαι περὶ τῆς ἡσυχίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διέτρεχε τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀναμιμνησκόμενος τῶν διαφορῶν πράξεων τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἔνθα ὁ Χοδκίεβιτς ἐκτῆσατο ἀθάνατον δόξαν, ἔνθα ὁ Ἰωάννης Βέϋερ ὑπέμεινε τὴν ἐφοδὸν τῶν γενιτσάρων, ὁ

δὲ Στανίσλαος Λουβομίρσκης ἤρξατο νικᾶν τοὺς Τούρκους.
Ἐπέστησε δὲ τὴν πορείαν αὐτοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἡ ἀπὸ
Κωνσταντινουπόλεως ἐλθοῦσα ἀγγελία τῆς θανατώσεως τοῦ
Κορέσκη, ὃν μετὰ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Δαοῦτ Πασᾶ ὁ νέος ⁷
μέγας βεζύρης ἀπηγγόνισεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐπὶ τῇ ^{Ιουνίου} 1622
προφάσει, ὅτι ἦν πρόσκομμα πρὸς διομολογίαν τῆς εἰρή-
νης, εἰτὰ δὲ ἡ τοῦ μεγάλου βεζύρου Γουρτζὶ Μωάμεθ
Πασᾶ ἀπαίτησις φόρου καὶ ἄλλα πανουργήματα, δι' ὧν
ἤλπιζεν ἀποτρέφειν τὴν καθαίρεσιν τῶν πελατῶν αὐτοῦ
Θόμψα καὶ Καντεμίρου, τὴν ἀπῆτει ὁ πρεσβευτής. Ὁ ἡγε-
μὼν τῶν Νογαίων Καντεμίρος, διοικητὴς τότε τῆς Σιλί-
τρας, παρήγγειλεν ἀπειλητικῶς πρὸς τὸν πρεσβευτὴν ἵνα
προχωρήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἄλλως ἔμελλε στρα-
τοπεδεύσειν πρὸ τῆς Βαρσοβίας. Ὁ Ζβάράβσκης ἀπεκρί-
νατο κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ καὶ προῦχώρησε. Πέραν
τοῦ Προῦθου ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας
Θόμζας, περὶ δὲ τὸ ποτάμιον, τὸ σχηματίζον τὸ φυσικὸν
ὄριον τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ὁ ἡγεμὼν ταύτης
Ραδούλ. Τέλος ἀρχομένου Νοεμβρίου μηνὸς ἀφίκετο εἰς
Κωνσταντινούπολιν ἡ περὶ τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἀγγελία.
Ἡ εἰσοδὸς τοῦ Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ διέπρεπεν ἐπὶ πολε-
μικῇ ἀξιοπρεπείᾳ καὶ λαμπρότητι· ἡγοῦντο δ' αὐτῆς πε-
ζοὶ Οὐγγροὶ στρατιῶται, εἰτα ἡ ἀποσκευὴ καὶ αἱ ἄμαξοι
φέρουσαι τὰ σίματα τοῦ Ζβάράβσκη, ἐλαφροὶ ἵπποι,
παῖδες φέροντες χρυσοπικίλους στολὰς καὶ τεσσαράκοντα
ἐκ τῶν εὐγενεστάτων νέων τῆς Πολωνίας· αὐτὸς ὁ πρε-
σβευτής ἐπορεύετο μετὰ τοῦ Ἀχμέτ καὶ τοῦ Μουσταφᾶ
τῶν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς συνθήκης τοῦ Χοζίμ παραδε-
δομένων ὁμήρων. Ἀμέσως πρὸ τοῦ πρεσβευτοῦ ἐπορεύε-
το ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβεΐας μετὰ τῶν πιστωτικῶν
ἐπιστολῶν, ὀπίσω δὲ αὐτοῦ ὁ Σιλιζέβ, Κουλικόβ, Πλατεν-

βέργ καὶ ὁ διερμηνεὺς Βεβέλης, Ἑλλήν τὸ γένος, ὁ
κατὰ πρότασιν τοῦ Ῥαδούλ συντάξας τὴν ὑπογραφὴν
τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ζβαράβσκη
6 ἦν ἐν συνόλῳ πλείων τῶν τριακοσίων ἀνδρῶν. Μετὰ ἀνα-
Δεκεμ. 1622 βολὴν πέντε ἐβδομάδων ἔτυχε τέλος ὁ Ζβαράβσκης τῆς
πρώτης συνεντεύξεως ἐν τῷ διβανίῳ. Ἐνταῦθα ἦν καὶ ὁ
συγχρόνως πρὸς τὸν Πολωνὸν τοῦτον ἐλθὼν Ῥώσσος
πρεσβευτῆς. Οἱ πρεσβευταὶ οὗτοι παρόντων τῶν βεζυρῶν
ἤρισαν σφοδρῶς, ὁ μὲν Ῥώσσος κατηγορῶν τοῦ Πολωνοῦ,
ὅτι οἱ Πολωνοὶ φόβῳ τῆς Ῥωσσίας ταπεινοῦνται ἐξ ἀνάγκης
πρὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ὁ δὲ Πολωνὸς τοῦ Ῥώσσου ὡς
ταράσσοντος τὰς περὶ εἰρήνης διαπραγματεύσεις. Ὅτε ὁ
Ζβαράβσκης προσῆλθε πρὸς τὸν σουλτάνον, ὁ μέγας βε-
ζύρης διέκοψε τὸν λόγον αὐτοῦ καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτὸν,
ὅτι ἡ φιλία τοῦ βασιλέως Σιγισμούνδου ἦν πολύτιμος
τοῖς Ὀθωμανοῖς, αἱ δὲ συνομολογηθεῖσαι μεταξὺ τῶν
προγόνων τοῦ σουλτάνου καὶ τοῦ βασιλέως συνθήκαι εἰσιν
ἐν ἰσχύϊ. Ὁ Ζβαράβσκης, καίπερ εὐνοϊκῶς διακειμένων
πρὸς αὐτὸν τῆς βασιλομήτορος, τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς
Δαοῦτ Πασᾶ καὶ τοῦ καπετὰν Πασᾶ Χαλῆλ, οὓς ἐκτίσα-
το ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὁ Ζβαράβσκης, καίπερ μάλιστα μεσι-
τευόντων τῶν πρεσβευτῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Βενετίας,
εὔρε πάλιν νέα προσκόμματα πρὸς διομολογίαν τῆς εἰ-
ρήνης, τὴν ἄρνησιν τοῦ Γουρτζὶ Μωάμεθ· μόνον δὲ μετὰ
τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθάϊρεσιν τούτου ἐπὶ τῆς μεγάλης
18 βεζυρίας τοῦ Μερὲ Χουσεῖν κατώρθωσεν, ἰδίᾳ διὰ τῆς με-
Φεβρ. 1623 σιτείας τοῦ Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ Ὡμαῖ Ῥόε, συνθήκην
εἰρήνης ἐξ ἑννεακαίδεκα ἄρθρων ἐπὶ τοῖς διομολογηθεῖσιν
ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν καὶ ἔκτοτε ἀνανεωθεῖσιν ἐν διαφόροις
ἐποχαῖς. Ἐκατέρωθεν ὑπισχνοῦντο πάρακωλύσειν τὰς
ἐπιδρομὰς τῶν Κοζάκων καὶ τῶν Τατάρων, ἐπανορθώσειν

τὴν γενομένην βλάβην καὶ ἀπελευθερώσειν ἀμοιβαίως τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ Πολωνία ἀνελάμβανε προσέτι ἀποστέλλειν κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ Χοζίμ, προτεθέντος· πάλιν τῇ Μολδαβίᾳ, τὰ χρήματα, ἀνθ' ὧν ἐξηγόραζε τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τατάρων (B). Μετ' ὀλίγον ἡ πολωνικὴ πρεσβεία ἀπῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ⁽¹⁾, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἡ ῥωσικὴ δυσφοροῦσα, ὅτι οὐκ ἐδυνήθη ἐμποδίσαι τὴν τελευταίαν πρὸς τὴν Πολωνίαν εἰρήνην ⁽²⁾.

Μετά τρεῖς μῆνας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ ²² Μουσταφᾶ, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ ^{Aug.} κό- ¹⁶²² μητος Θούρν ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Βέθλεν Γαβὼρ, ἵνα αἰτιολογήσῃ τὴν ὑπὸ τούτου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διομολογηθεῖσαν εἰρήνην, προτείνων τὴν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἐν Χοζίμ πρὸς τοὺς Τούρκους διομολογηθείσης εἰρήνης, σύναμα δὲ ὑποσχεθῇ τῇ Πύλῃ, ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Τρανσυλθανίας προθύμως ἔχει ἄρξασθαι ἐκ νέου τοῦ πολέμου ἅμα λαβὼν παρὰ τῆς Πύλης τὰ ἀναγκαῖα βοηθήματα· ἐφ' ᾧ ἤρκει ὁ Πασᾶς τῆς Βούδης μετὰ τρισμυρίων ἀνδρῶν. Ὁ Ἀγγλος πρεσβευτῆς, ὁ μεσιτεύσας πρὸς διομολογίαν τῆς πολωνικῆς εἰρήνης καὶ παρηγγελημένος παρακωλύσαι πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο λῦσαι τὴν ἐν Εὐρώπῃ εἰρήνην, ἐδήλωσε πρὸς τὸν πρεσβευτὴν τοῦ Βέθλεν καὶ πρὸς τὸν κόμητα Θούρν ⁽³⁾, ὅς ὡσαύτως ἐνῆργει ἐν ὀνόματι τοῦ Βέθλεν, αἵρετοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγρίας (τῶν ἐπτά κομητειῶν τῆς ἄνω Οὐγγρίας),

(1) Ἀπεχαιρέτισε τῇ 10 βεβιαὺλ ἀχίρ (11 Φεβρουαρίου). Βεγσανζαδὲ, σ. 161.

(2) 2 Ἀπριλίου. Summ. del. Rel. ven. Ῥόε, σ. 115. Μουρατζά δ' Ὁσσον, Ζ, σ. 458.

(3) Ῥόε, σ. 177.

ὅτι οὔτε ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, οὔτε ὁ τῆς Βοεμίας (ὁ κόμης παλατῖνος Φρειδερίκος) ὑποστηρίξουσιν πῶς διαθέματι τοῦ Βέθλεν, δυνάμενον εἰσαγαγεῖν τοὺς Τούρκους εἰς τὸ μέσον τῆς Γερμανίας. Ὁ Θωμᾶς Ῥόε, ὃν προσέτι παρηγγελμένος μεριμνᾷν περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόμητος Παλατίνου Φρειδερίκου, βασιλέως τῆς Βοεμίας, διέπραξε δύο ἐπιστολάς τοῦ σουλτάνου πρὸς αὐτόν (1). Ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Βέθλεν, παραδούς τῇ διθανίῳ τὸν ἐκ μυρίων δουκάτων φόρον τῆς Τρανσιλθανίας (2), ἀπῆλθεν Ἀπριλίῳ μηνὶ μετὰ τῶν πρεσβευτῶν τῆς Πολωνίας καὶ Ῥωσσίας, λαβὼν ὑπόσχεσιν, ὅτι τὸν κύριον αὐτοῦ ὑποστηρίζει ὁ σουλτάνος, εἰ καὶ αὐθις ἐστράτευεν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνασκευάζων τὰς ψευδολογίας καὶ συκοφαντίας τοῦ Βέθλεν Γαβὼρ, κατηγορήσαντος αὐτοῦ πρὸς τὴν Πύλην, ὅτι διωμολόγησε συμμαχίαν πρὸς διαφόρους χριστιανικὰς δυνάμεις, ἐπέστειλε τῷ σουλτάνῳ παρέχων αὐτῷ τὰ πιστὰ περὶ τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ ἀγάπης τῆς εἰρήνης καὶ ἀγγέλλων τὴν προσεχῆ ἔλευσιν νέας πρεσβείας, ἵνα συγχαρήσῃ αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασι-
 1623 λείας καὶ ἀνανεώσῃ τὴν εἰρήνην (3). Τῶντι τῇ 8 Ἰουλίου ὁ αὐτοκράτωρ ἐνετείλατο τῷ πρεσβευτῇ Κούρζ Σενφτενάου ἵνα μετὰ τοῦ ἐν Βιέννῃ ἔτι ὄντος Τούρκου πρεσβευτοῦ Ἀχμέτ βέγη ἀπελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν συγχαρήσῃ τῷ σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας καὶ ἀπαιτήσῃ τὴν Λίππαν, τὸ Ἀράδ, Σόλυμον καὶ Βαίτζεν, τὰ παρὰ τὴν συνθήκην τοῦ Σιλβατορόκ καταληφθέντα, ἀπόκρυφοὶ ὅμως ὁδηγίαι παρήγγελλον αὐτῷ μὴ χωρῇ-

(2) Ῥόε, εσελ. 447.

(3) Summ. del. Rel. ven. Φεβρουαρίῳ μηνί, 1623.

(4) Αὐτόθι, 15 Ἀπριλίου 1623. Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα. Ῥόε, σ. 430.

σαι πέραν τοῦ Κομόρν πρὶν ἢ ἀνακληθῶσιν οἱ ὑπὸ τὸν Ἰβραῖμβεγην εἰσβαλόντες εἰς Οὐγγρίαν Τάταροι. Ὁ Κούρτζ Σενφτενάου παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Λουστριέρ Λιεδενστάιν, δς ἔμελλε μενεῖν ὡς ἐπιτετραμμένος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὸν διερμηνέα Δαμιάν. Πρὸ τῆς εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἀφίξεως τῆς πρεσβείας, ὁ Ὄσμὰν ἀφηρέθη τὴν ἀρχήν, τὰ δὲ πιστωτικὰ γράμματα ἀνάγκη ἦν ἵνα μεταγραφῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μουσταφᾶ.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον δύο συμβάντα ἔστρεψαν πρὸς τὴν Πύλην τὴν προσοχὴν τῶν πρεσβευτῶν τῆς Γαλλίας Ἀρλάυ, κόμητος τοῦ Κεσί⁽¹⁾, τῆς Ἀγγλίας Θωμᾶ Ῥόε καὶ τῆς Βενετίας Ἰουστινιάνη² ἦσαν δὲ ταῦτα ἡ τῶν γε- νιτσάρων τοῦ στόλου πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνη Προξένους τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῖς λήστευσις καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ Πα- τριάρχου. Ἐκ τινος ἀναξιολόγου ἀφορμῆς Βενετοῦ τινος εἰσεπράχθησαν παρὰ τῶν Προξένων δύο ὡς δέκα χιλιάδας ταλλήρων, Βενετὸς δὲ τις κατεκόπη. Οἱ πρέσβεις εἶχον κοι- νὸν συμφέρον ἔν' ἀπαιτήσωσι τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ληστειῶν τούτων, παρακωλύσωσι δὲ τὴν εἰς Χαλέπιον προαγωγὴν τοῦ φιλάρπαγος διοικητοῦ τῆς Κύπρου⁽²⁾, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου ὁ Ἀγγλος καὶ ὁ Βενε- τὸς πρεσβευτῆς ἀντέπραττον τῷ Γάλλῳ. Ὁ Ἀρλάυ, διὰ τινος σκευωρίας, ἣν ἐπενόησαν οἱ Ἰησουῖται⁽³⁾, προῦ-

(1) Φλασσάν, Ἱστορία τῆς γαλλικῆς διπλωματίας, Τόμ. Β, σ. 208. Ῥόε, σ. 112.

(2) Οὗτος ἐκχιασάμενος ἀπὸ τῶν Βενετῶν καὶ Ὀλλανδῶν ἐμπόρων πεντή- κοντα χιλιάδας ταλλήρων ἀπεκρίνατο πρὸς τὰς καθ' ἑαυτοῦ αἰτιάσεις· αὐτὸς ἐπο- ρεῦετο εἰς Χαλέπιον, καὶ ὅτι, ὅταν λάβῃ πεντήκοντα ἑκατομμύρια χιλιάδας ταλλήρων, ἀποτίσει τὸ παλαιὸν χρέος αὐτοῦ. So miserable is our case (λέγει ὁ Θω- μᾶς Ῥόε, σ. 148) that every governor goes as a wolfe poor out and returns fat upon our spoiles.

(3) Rel. ven. Μαρτίῳ μηνὶ 1623 καὶ 1 Ἀπριλίου 1623.

κάλεσε τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου, κατηγορουμένου ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν οὐχὶ ἀλόγως ὡς καλβινιστοῦ (1). Οἱ Ἕλληνες προσήνεγκον πεντακισμύρια τάλληρα, εἰ ἀπεδίδοτο αὐτοῖς ὁ πρότερον Πατριάρχης (2). Καὶ ὁ μὲν Γάλλος πρεσβευτὴς ὑπεστήριξε τὰς ἀξιώσεις τῶν Ἰησουϊτῶν, ὁ δὲ Ἀγγλος καὶ Βενετὸς τὰς τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Μερὲ Χουσεῖν ἐξηγόρασε παρὰ τῶν γενιτσάρων καὶ σπαῆδων τὴν μεγάλην βεζυρίαν ὑποσχόμενος αὐτοῖς δεκακισμύρια δουκάτα ὡς τιμητήριον δῶρον τῆς ἐπιτυχίας τῆς μεγάλης βεζυρίας καὶ τῆς εἰς αὐτὴν ἀναρρήσεως. Ἡ ἀχαλίνωτος δεσποτεία τῶν στασιωτῶν ἀφίκετο πρὸς τὸ ἄκρον, ἐν ᾧ βλέπομεν αὐτὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ὀθωμανῶν· διότι οὐ μόνον ἡ βασιλεία, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη βεζυρία ἐπωλεῖτο ἀντὶ χρυσοῦ πρὸς τὰ ταμεῖα τῶν γενιτσάρων καὶ τῶν ἰλῶν τῶν σπαῆδων· ὥσπερ δὲ ἡ ἐλπίς νέου δώρου πρὸς κατάληψιν τοῦ θρόνου ἦν τὸ ἐπικινδυνότατον ἔναυσμα πρὸς νέαν μεταβολὴν τῆς βασιλείας, οὕτως ἡ προσφορὰ τοῦ πλειοδοτοῦντος ἦν τὸ δέλεαρ εἰς νέαν ἀναρρῆσιν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου βεζύρου Μερὲ Χουσεῖν. Ὁ ποτὲ μάγειρος διέπρεψεν ὡς τοιοῦτος κατὰ τὰς πρώτας πρὸς τοὺς γενιτσάρους πράξεις, νῦν δὲ τὸ δεύτερον ἀναχθεὶς εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα ἀπέτισε πρὸς αὐτοὺς χρήματα προβάτου καὶ φόρον παιδων· ἀποστείλας δὲ πρὸς ἐκάστην συσκηνίαν πέντε κώνους σακχάρους καὶ στρώτας τὸ ἑδάφος τοῦ τεμένου· σηρικῶ τάπητι, συνήθροισεν ἐν τοῖς κρεωπωλείοις τοὺς μαγείρους (πρώτους ἀξιωματικούς τοῦ ἐπιτελείου ἐκάστης συσκηνίας, ἥτοι

(1) Πόρ, σ. 102.

(2) Λυτοκρατορικὰ ἀρχεῖα. Summ del. Rel. ven.

υντάγματος) καὶ ἠγόρευσεν αὐτοὺς τάδε· ² «Συστρατιῶ-
 αι, δεήθητε ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ εὐδαίμονος ἡμῶν Παδι- ^{Μαρτ. 1623}
 άχ· τηρεῖτε δὲ τὸν νόμον. Τὸ κρέας, τὰ κηρία ὑμῶν,
 ἅ λοιπὰ τρόφιμα ἔχετε πάντα ὡς θέλετε. Δόξα τῷ Θεῷ
 οἰούτων πραγμάτων οὐ χρήζει ὁ Παδισάχ». Οἱ μάγειροι
 πευφήμησαν ἐπὶ μακρὸν ὑπὲρ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅς
 ἐνείμεν αὐτοῖς πεντεκαίδεκα μυριάδας ἄσπρων. Ἐν το-
 σούτῳ αἱ καθ' ἐκάστην πυρκαϊὰ ἐμαρτύρουν τὴν δυσαρέ-
 τησιν τῶν στρατευμάτων ἐπὶ τῇ καταστάσει τοῦ κρά-
 τος διὰ πυρίνων γλωσσῶν. Ἐν Γαλατᾷ πυρκαϊὰ ἐξεβ-
 ᾶγη ἐπαλλήλως ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ἱπποσκευῶν καὶ ἐν τῷ
 λουτρῷ τοῦ Ἰβραΐμ Πασᾶ. Διὰ τούτων οἱ γενίτσαροι
 δήλουν διαπύρως τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀγ-
 γελίᾳ τῆς στάσεως τοῦ Ἀβαζᾶ. Ὁ πρεσβεύσας πρὸς
 τοῦτον συνταγματάρχης τῶν γενιτσάρων ἐπανελθὼν ἐξ
 Ἀσίας ἠγγειλεν, ὅτι ὁ Ἀβαζᾶ οὗτος ἦν ἐν πλήρει ἀν-
 ταρσίᾳ, ὅτι ἀπένειμε τοῖς περὶ αὐτὸν τὰ σαντζᾶκια τῆς
 διοικήσεως τοῦ Ἐρζερούμ, ὅτι ἐπέβαλεν ἐκάστη οἰκίᾳ τῆς
 χώρας ταύτης δασμὸν χιλίων ἄσπρων καὶ συνέλεξε πεν-
 τεκαίδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν. Οὗτοι δ' ἦσαν τὰ λείψανα τῶν
 ποτε Ἀσιανῶν στρατευμάτων τῶν ἀνταρτῶν Καραγιαζι-
 τζί, Τζανθουλᾶδ, Καλενδέρογλου, Σαῖδ καὶ Τοβίλ,
 ἃ ἐτώθησαν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἐταίρων αὐτῶν ὑπὸ Μουράτ
 τοῦ Φρεατορύκτου ἐπιβληθείσης ποινῆς καὶ ἃ νῦν συν-
 ῆλθον ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἀβαζᾶ ὡς σεγδάν, ἀδιάλ-
 λακτοι ἐχθροὶ τῶν γενιτσάρων καὶ τιμωροὶ τοῦ αἵματος
 τοῦ Ὁσμάν. Ὁ Μουρτεζᾶ Πασᾶς, σαντζᾶκ τοῦ Καρασέρ,
 ὁ τὸ πρῶτον ἀντιστᾶς ἐνόπλιος πρὸς τὰ προστάγματα τοῦ
 Ἀβαζᾶ, μετὰ δεκαήμερον πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, ἐν
 ᾧ διέμενε, παρεδόθη πρὸς τοὺς ἀντάρτας καὶ ὑπηρέτει
 τὸν τευθεν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν. Ὁ Ἀβαζᾶ ἐστράτευσεν

ἐπὶ τὴν Ἀγκυραν καὶ Σεβάστειαν καὶ προσεκάλεσε δι' ἐγκυκλίων τοὺς σαντζάκ τῆς χώρας ἵνα συμπράξωσιν αὐτῷ. Τὸν βεγλέρβεγην τοῦ Μαρασίου Κολαοὺν Ἰουσούφ Πασᾶν, ὃς προσῆλθεν αὐτῷ, ἐθανάτωσεν, ἅτε ἔχων ὑποψίαν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐβουλεύετο ἵνα φονεύσῃ αὐτόν. Ὁ Ταϊάρ Μωάμεθ Πασᾶς, διοικητὴς τῆς Σεβαστείας, προὔπληντησεν αὐτῷ μετὰ θωπειῶν, ὃ δὲ σέχης τῆς Καισαρείας ἡγόρευσε πρὸς αὐτόν ἐνώπιον παντὸς τοῦ στρατοῦ τάδε· «Σὺ εἶ ὁ ἀγαπητὸς τῷ Θεῷ· ὁ Θεὸς ἐδωκέ σοι τὴν δύναμιν κατὰ τῶν δυναστῶν (τῶν γενιτσάρων)· μηδὲν φοβοῦ, ἡ τύχη ὑπὲρ σοῦ». Ἐλθόντα εἰς Γάγγραν ὁ Νογαῖς Πασᾶς ἐξένισεν αὐτόν, ὃ δὲ Τάταρος εἶχε κάλλιον ἢ ὁ Αἰγύπτιος ἀπόγονος τοῦ σουλτάνου τῶν Μамелούκων Κολαοὺν. Ὁ Ἀβαζᾶ ἐδήμευεν ἐν πᾶσι τοῖς χωρίοις, ὅθεν διῆλθε, τὴν οὐσίαν τῶν γενιτσάρων, τοὺς δὲ περιπίπτοντας ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐθανάτου παραχρῆμα, ἄλλους δ' ἐβασάνιζε προσπερονῶν πρὸς τὰ πέλματα αὐτῶν κρηπίδας ἵππων, οἱ δὲ διασωζόμενοι ἔσπευδον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὅτε ὁ Ἀβαζᾶ Πασᾶς ἐπολιόρχησε τὴν Ἀγκυραν ἡγούμενος τετρακισμυρίων ἀνδρῶν, οἱ βεγλερβέγηδες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Καραμανίας παρηγγέλθησαν ἵνα πορευθῶσιν ἐπ' αὐτόν, ὃ δὲ Μαχμούτ υἱὸς τοῦ Κιγάλα, ἀναγορευεῖς σερδάρ, ἐπέμφθη εἰς Ἀσίαν ἄγων τέσσαρας χιλιάδας γενιτσάρων καὶ τοσοῦτους σπαήδας. Ὁ Μαχμούτ ἐχώρησε διὰ Προύσης εἰς Βεγμπαζάρ, ἀλλὰ μαθὼν τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ ἀνεπώδισεν εἰς Προῦσαν. Ὁ Ἀβαζᾶ ἐπολιόρχησεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὴν πόλιν ταύτην, καὶ κατέλαβε μὲν τὴν πόλιν, ἧς ἀπέκοψε τὸ ὕδωρ, μὴ δυνηθεὶς δὲ καταλαβεῖν τὸ φρούριον διεχείμασεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Νικδῆ.

Αἱ πυρκοῖαι, αἱ ἀγγελίαι περὶ τῶν προόδων τοῦ Ἀβα-

ζᾶ καὶ αἱ ἀπὸ τῶν οὐγγρικῶν μεθορίων, ὅτι οἱ καθαιρε-
θέντες Πασάδες τῆς Βούδης καὶ τοῦ Τεμεσβάρ ἤρνοῦντο
καταλιπεῖν τὰ ἀξιώματα αὐτῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὰ δια-
τάγματα οὐκ ἦσαν ἐκδεδομένα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ὃς
εὖτε τοιαῦτα ἐδύνατο ἐκδοῦναι, οὐδὲ κυβερνήσαι τὸ πα-
ράπαν, ἡ παρουσία τοῦ καθαιρεθέντος μεγάλου βεζύργου
καὶ τοῦ καπετὰν Πασᾶ (1), οἵτινες ἀμφότεροι διέμενον
ἐν Κωνσταντινουπόλει, μὴ ἀπελθόντες εἰς τὸν τόπον τῆς
ἐξορίας, εἰς Προῦσαν καὶ εἰς Μεγαλαγοράν, στάσις τῶν
δυσφορούντων ἐπὶ τῇ καθυστερήσει τῆς μισθοφορᾶς σπαή-
δων (2), τὸ θρύλημα, ὅτι ὁ Γουρτζὶ Μωάμεθ Πασᾶς κοι-
νολογησάμενος πρὸς τὴν σουλτάναν Κιοσέμ ἐβουλεύετο
τὴν εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάρρῃσαι τοῦ Μουράτ (3), υἱοῦ
αὐτῆς, πάντα ταῦτα κατετάραττον τὸν μέγαν βεζύργην
Μερέ Χουσεῖν (4), ὁ δὲ Γουρτζὶ Μωάμεθ καὶ ὁ Χαλήλ, οἱ
δύο μόνοι βεζύραι τοῦ κράτους, ἀξιοὶ τοιαύτης προσηγο-
ρίας, οἵτινες ἀμφότεροι ἠξιώθησαν τοῦ ὑπάτου ἀξιώμα-
τος τοῦ κράτους, ἐξωρίσθησαν τέλος εἰς Προῦσαν καὶ εἰς
Μεγαλαγοράν. Ὁ Χουσεῖν ἐκολάκευεν ὅσον ἐδύνατο τοὺς
γενιτσάρους ἵνα διατηρήσῃ ἐαυτῷ τὴν ἀρχὴν, ἣν δὲ πάν-
τοτε πρόθυμος ἐπιτελεῖν τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν πρὸς νέας
εἰσπράξεις (5). Ὁ ἡλίθιος σουλτάνος ἦν οὐδὲν, ἡ δὲ βα-
σιλομήτωρ, γυνὴ μικρόνους, ὑπήκουεν ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐ-
τῇ. Ὁ διδάσκαλος τοῦ σουλτάνου, ὁ ἄμεσος σύμβουλος
τῆς εἰς Μέκκαν ἀποδημίας, διαβόητος Ὁμέρ Ἐφένδης,

(1) Φεβρουαρίῳ μηνί, 1623. Summ. del. Rel. ven.

(2) Μαρτίῳ μηνί, 1623.

(3) 18 Φεβρουαρίου 1623.

(4) 29 Ἀπριλίου, 1623.

(5) Μαρτίῳ μηνί, 1^η 23.

ὁ ἀπὸ τῆς μεταβολῆς τῆς βασιλείας ἐπὶ ἔτος κεκρυμμένος, ἀνεφάνη αὖθις καὶ ἐπέμφθη εἰς Μένκαν τῇ ἱκεσίᾳ τῶν οὐλεμάδων ὡς σέχης τοῦ ἱεροῦ, τῷ δὲ υἱῷ αὐτοῦ Ἀβδουλλὰχ ἐδόθη τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαστοῦ τῆς Μένμεν ὡς ἀργύριον κριθῆς, ὁ δὲ χάνης τῶν Τατάρων τῆς Ταυρικῆς Τζανιβέκ Γιράι (ὁ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Ὁσμὰν δραπετεύσας ἐκ τῶν Ἑπτὰ Πύργων) ἀνεβλήθη αὐτὸς μὲν χάνης, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σαχίν Γιράι

29 καλγά (1). Κολακεύοντας τοῦ Μερὲ Χουσεῖν τοὺς γενι-
 τσάρους, οἱ σπαῖδες ἤρξαντο γογγύζειν τὸ μὲν πρῶτον
 ἐπὶ τῷ Χαλῆλ, τῷ προσφιλεστάτῳ πάντων τῶν βεζυρῶν,
 εἶτα δ' ἐπὶ τῇ νοθεύσει τοῦ νομίσματος, καθ' ὃ ἐλάμβανον τὴν μισθοφοράν. Τὸ γράσιον ὑπελογίζετο αὐτοῖς ἀντὶ ἑκατὸν ἄσπρων, τὸ δουκάτον ἀντὶ ἑκατὸν πεντήκοντα, ὡς τότε ἦν τωόντι ἐκ κυκλοφορίας· ἀλλ' οἱ σπαῖδες ἤθελον λαμβάνειν ἐκεῖνο μὲν ἀντὶ ὀγδοήκοντα, τοῦτο δὲ ἀντὶ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄσπρων, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ ὀρισθεῖσαν νομισματικὴν ἀξίαν (2). Οἱ σπαῖδες κατηγοροῦν τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅτι ἐπροσωπολήπτει ὑπὲρ τῶν γενιτσάρων, παρέχων ταύτοις τὰ προσδοκώμενα ἀξιώματα καὶ περιορῶντος τοὺς σπαῖδας. Τὴν δυσαρέστησιν ταύτην, ὡς ἐπιστεύετο, ὑπέθαλψαν αἱ δολοφοναφαίαι τοῦ τελευταίου διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου Βεθέρ Μαχμουτ Πασᾶ, ὃς ἐπανελθὼν ἄρτι ἀπὸ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ μετὰ πολλοῦ πλούτου, ὑπέσχετο τοῖς στρατιώταις δῶρον μὲν δεκαχισμυρίων δουκάτων, εἰκοσαχισμύρια δ' ἕτερα πρὸς ἀπότισιν τῆς καθυστερουμένης αὐτοῖς μισθο-

(1) Rel. ven. Αυτοκρατορικὰ ἀρχεῖα. Ρόε, σ. 150.

(2) Μάϊου μηνί, 1623. Summ. del. Rel. ven.

φορᾶς (1). Οἱ σπαῆδες ἔθορύβησαν δις ἐν τῷ διβανίῳ ἔνε-
κα τῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος καὶ τῶν ἀξιωμάτων, καθη-
σύχασαν δὲ λαβόντες χρυσὸν καὶ ἀξιώματα μισθωτῶν.
Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἀπορία χρημάτων πρὸς τὴν ἔκτισιν τῆς προ-
σεγγίσεως τῆς μισθοφορᾶς, ὁ μέγας βεζύρης καὶ ἡ βασι-
λομήτωρ μετήνεγκον τὰ νομίσματα ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅπου
τέως ὑπῆρχον ἐν τῇ πόλει εἰς τὰ ἀνάκτορα, παρέδωκαν
δὲ χρυσὸν καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, ψαλίδας καὶ ἀναβολεῖς, χα-
λινούς καὶ ἐφίππια ὅπως κοπῶσι νομίσματα. Καὶ ὅπως
μὲν ἀρέσῃ τοῖς γενιτσάροις, ὁ μέγας βεζύρης ἐνέγραψεν
αὐτὸς ἑαυτὸν γενίτσαρον (2), ὅπως δὲ πορισθῇ χρήματα,
διενοήθη καταλῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν βοῖβόδαν τῆς Βλα-
χίας Ῥαδούλ· ἀλλὰ τρισμύρια τάλληρα κατώρθωσαν τὴν
ἐπικύρωσιν αὐτοῦ, ὁ δὲ συνήγορος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ
ἐπιδιώκων ὑπὲρ τούτου τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, ἐμαστιγώθη.
Οἱ σπαῆδες, ὧν τὰς ἀκολασίας ἠνείχετο ὁ μέγας βεζύ-
ρης, ἐπεβάρυνον τὰς οἰκίας διὰ νέων φόρων, οἱ δὲ πρε-
σβευταὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων βαρέως ἔφερον τὸν
ἀφόρητον ζυγὸν τῆς στρατοκρατίας, ἥτις ἀπηγόρευσε
ταῖς γυναῖξιν αὐτῶν ἵνα ὀχῶνται ἐφ' ἀμάξης ἐκτὸς τῶν
τειχῶν τῆς πόλεως. Ὁ Ἀγγλος πρεσβευτὴς οὐκ ἐδυ-
νήθη κατορθῶσαι ἵνα εἰ ἔμποροι αὐτοῦ δέχωνται τὰ
ἄσπρα κατὰ τὴν ἀρχαίαν νομισματικὴν ἀξίαν (3). Ὁ
Μερὲ Χουσεῖν, καίπερ ἐπιτρέπων πάντα ταῦτα τοῖς γενι-
τσάρις πρὸς εἰσπραξίν χρημάτων, οὐκ ἐδυνήθη τιθασεῦ-
σαι αὐτούς. Ἡμέρᾳ τινὶ τοῦ διβανίου, ὅτε καὶ αὐθις οὖ-
τοι ἐθορύβησαν, ἠναγκάσθη φυγεῖν ἀπὸ τοῦ διβανίου. Οἱ

(1) 12 Μαΐου, 1623. Rel. ven.

(2) Ἰουνίου μηνί, 1623.

(3) Ἀπριλίου μηνί, 1623.

σπαήδες συνήλθον ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου, τοῦ ἀρχαίου τοῦ-
του θεάτρου τοσούτων βυζαντινῶν στάσεων τοῦ λαοῦ
μεταξὺ τῶν μερίδων τοῦ Ἱπποδρόμου, τῶν Πρασίνων καὶ
Βενέτων, μόλις δὲ μετὰ μόχθου ὁ μουφτί καὶ οἱ καδια-
σκέραι κατῴρθωσαν διὰ προσλαλιῶν διαλυῖσαι αὐτούς (1).

2 Οἱ σπαήδες ἐπρέσβευσαν πρὸς τοὺς γενιτσάρους ὅπως
^{Ἰουνίου}
1623 πείσωσιν αὐτοὺς συμπράξαι πρὸς πτώσιν τοῦ τυράννου
τῶν δούλων, τοῦ μαγείρου μεγάλου βεζύρου, ἀλλ' οἱ γε-
νίτσαροι, οὓς διὰ πολλῶν χρημάτων ἐκτήσατο ὁ Μερὲ
Χουσεῖν, ἀπεκρίναντο, ὅτι οὔτε αὐτοῖς, οὔτε τοῖς σπαήδες
καθῆκε παραμίγνυσθαι ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσι (2). Το-
σαύτη ἦν ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀλαζονία τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου, ὥστε οὔτε πρὸς τὸν σουλτάνον, οὔτε πρὸς τὴν βασι-
λομήτορα ἀνήνεγκέ τι περὶ τῆς στάσεως ταύτης, κατε-
δίῴκε δὲ ἀπηνέστατα πάντα μὴ γενίτσαρον. Ὁ μέγας εὐ-
τος βεζύρης ἐπέβαλε ραβδισμοὺς τοῖς βεγλερβέγῃδες
καὶ οὐλεμάδες, ὅπερ οὐδεὶς μέγας βεζύρης ἢ σουλτάνος
πρότερον ἢ ὕστερον ἀπετόλμησε. Βεγλέρβεγῆς τις ἐμα-
στιγώθη ἐν δημοσίῳ διβανίῳ μέχρι θανάτου, δικαστῆς
δὲ τις, καίπερ ἁθῶς, ἐμαστιγώθη ἐπονειδίσως (3). Τοῦτο
ἦν τὸ σύνθημα τῆς ἐπὶ μακρὸν παρακωλυθείσης ἐκρήξεως
τῆς μεγίστης δυσαρεστήσεως τῶν οὐλεμάδων πρὸς τὴν
δεσποτείαν ἀχαλινώτου δυνάμεως στρατιωτῶν. Ἦδη ἀπὸ
τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ, ὃν
προσεκύνησαν μόνον ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἐπὶ τὰς κεφα-
λὰς αὐτῶν κρεμαμένων ξιφῶν τῶν γενιτσαρῶν, κατέ-
πεψαν πικρῶς τὸν φόνον τοῦ σουλτάνου καὶ τὸν ὡς σουλ-

(1) 2 Ἰουνίου, 1623. Rel. ven.

(2) Ἰουνίῳ μηνί, 1623. Αὐτόθι.

(3) Νεῖμα, σ. 368. Φελζικέ. 6 Ἰουνίου, 1623. Rel. ven.

άνον ἐπιβληθέντα αὐτοῖς ἡλίθιον. Ἡ δυσαρέστησις ἐπὶ
 ἄλλον ᾗξῃσε διὰ τῆς αὐθαιρέτου καὶ πρὸς πάντα νόμον
 ἄντιστρατευομένης διανομῆς τῶν προσοδοφόρων διοικη-
 τικῶν ἀξιωματίων τῶν βάρκ καὶ τεμενῶν εἰς γενιτσάρους
 καὶ σπαήδας. Νῦν ὁμως ἡ ὀργὴ αὐτῶν ἐνεκα τῆς ὕβρεως
 τῆς μαστιγώσεως δικαστοῦ τινος ἐξ αὐτῶν ἀφίκετο εἰς τὸ
 ἄκρον. Οἱ οὐλεμάδες συνήλθον ἐν τῷ τεμένει τοῦ σουλτάνου
 Μωάμεθ, ἐστία τῆς εἰσεως τῶν νομομαθῶν, ὡς τὸ Κεντρικόν
 ἦν ἐστία τῆς στάσεως τῶν γενιτσάρων. Πλὴν τῆς ἀφο-
 ρῆτου προσφάτου ὕβρεως τῆς μαστιγώσεως τοῦ δικα-
 στοῦ, οὐλεμάδες τινὲς κατηγόρησαν αὐτοῦ ἀπιστίαν καὶ
 αἵρεσιν μαρτυροῦντες, ὅτι ἤκουσαν τὰ τοιαῦτα, ὅτε ἦν
 ἐτι διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου. Εἰσηγουμένου δὲ τοῦ πρὸ
 μικροῦ ἀφαιρεθέντος τὴν ἀρχὴν ἀρχιδικαστοῦ τῆς Ἀνα-
 τολῆς Ἰαγιά Ἐφένδη, οἱ οὐλεμάδες ἐξέδωκαν φετῶν,
 καταγιγνώσκοντα αὐτοῦ ἐλευθεροφροσύνην καὶ αἵρεσιν
 καὶ ἀποφαινόμενον νόμιμον τὴν χύσιν τοῦ αἵματος αὐτοῦ·
 ἀπαγαγόντες δὲ βιαίως τὸν μουφτί εἰς τὸ τέμενος ἐνέ-
 κειντο αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ ἵνα προσκαλέσῃ τὸν μέγαν
 βεζύρην πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ νόμου. Ὁ μουφτί ἀπε-
 κρίνατο· «Ἐφ' ὅσον ὁ Μερὲ Χουσεῖν ἐστὶ μέγας βεζύρης
 οὐκ ἔρχεται ἐνταῦθα· ἐφ' ὅσον μὴ ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν,
 δυσχερὲς ἡ κατίσχυσις τοῦ νόμου. Περιμείνατε· πορεύο-
 μαι ἀνενεγκεῖν τῷ Παδισάχ τὴν ὑπόθεσιν, μετὰ δὲ τὴν
 ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν τοῦ Μερὲ Χουσεῖν κρινῶ τὴν
 πρὸς αὐτὸν διαφορὰν ὑμῶν». Ἀπερχομένου τοῦ μουφτί,
 στασιάρχης τις σπαῆς, ὁ Βιτζακτζιόγλου (υἱὸς μαχαιρο-
 ποιοῦ), ἀναμιγείς ἐν κυανῷ σηρικῷ ἐπενδύτη ταῖς οὐλεμά-
 δες, ἐφώνησε· «Μὴ ἄφετε αὐτὸν ἀπελθεῖν, εἰ δὲ μὴ ἅπαν-
 τες βεδαίως θανατωθήσεσθε». Ἡ κραυγὴ ὁμως αὕτη οὐκ
 ἔτυχεν ὑπαστηρίξεως, ὁ δὲ μουφτί μετέβη εἰς τὰ ἀνά-

κτορα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μέγας βεζύρης εὐθὺς ὡς ἔμαθε τὴν ἐν τῷ τεμένει τοῦ Μωάμεθ συνάθροισιν τῶν οὐλεμάδων, κατέφυγεν εἰς τὴν Πύλην τοῦ ἀγὰ τῶν γενιτσάρων, ὅπου ἐκάλεσε τοὺς καδιασκέρας καὶ ὅπου ἀφίκετο καὶ ὁ μουφτί· ἡγόρευσε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὰδε· «Ἡ θέλησις τοῦ Παδισάχ ἐστὶν ἵνα οἱ συνελθόντες ἐν τῷ τεμένει τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ οὐλεμάδες διασκεδασθῶσιν· αὕτη δ' ἐστὶ μάλιστα ἡ θέλησις τῆς βασιλομήτορος». Ἐπεμψεν εἴτα πρὸς τοὺς ἐν τῷ τεμένει οὐλεμάδες δύο ἀγάδες, τὸν Δελί Κασίμ καὶ τὸν Βιρουτζί Μωάμεθ, οἱ τινες κατὰ πρῶτον ἀπέστειλαν κρύφα πρὸς τὸν δικαστὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Χασάν Ἐφένδην, ἀδελφὸν τοῦ τελευταίου διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου Βεθέρ Μωάμεθ Πασᾶ, ἀπόρρητον ἐπιστολὴν ἵνα καταλίπη τὴν στασιαστικὴν συνάθροισιν. Οὗτος δ' ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἀνάγκην εἶχεν ἐξελθεῖν πρὸς ἀνανέωσιν τῆς ἀτάκτως γενομένης νομίμου ἀπολούσεως πρὸ τῆς προσευχῆς, ἀπῆλθε τοῦ τεμένους. Ὅτε οἱ ἀγάδες ἀφίκοντο εἰς τὸ τέμενος, εὗρον τὸν ἀποκεχειροτομένον καδιασκέρην Ἰαγιά Ἐφένδην θερμηγοροῦντα πρὸς τοὺς περὶ τὴν νύμφην τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου καθημένους καὶ ἱσταμένους οὐλεμάδες. Ὡς οὗτος εἶδε τοὺς ἀγάδες, ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς ἀπίστους καὶ ἐκραύγασε· «Πατάξατε αὐτοὺς», οἱ δὲ οὐλεμάδες ἐπετέθησαν πρὸς τοὺς δύο ἀγάδες. Ὁ σέχης Καζιζαδὲ ἐζήτησε παρακωλύσαι αὐτοὺς, εἰπὼν, ὅτι καθῆκον εἶχον ἀκοῦσαι τῶν ἀπεσταλμένων· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν· οὗτοι ὕβρισθέντες καὶ μαστιγωθέντες ἐξηλάσθησαν τοῦ τεμένους. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὁ Βιτζακτζιογλου καὶ τινες οὐλεμάδες ἐπορεύθησαν πρὸς τοὺς στρατῶνας τῶν γενιτσάρων καὶ ἤρξαντο διαπραγματεύσεων πρὸς αὐτούς· «Ὁ σουλτάνος, εἶπον, στερεῖται τοῦ νοῦ αὐτοῦ, αἱ δὲ ἡνίαί τῆς κυβερνήσεώς

εἰσιν ἐν ταῖς χεραῖν ἄλλων ἢ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ. Ποιήσωμεν μεταβολὴν τῆς βασιλείας· τί περὶ τούτου λέγετε ; — "Ὅποι ἂν ταχθῶσιν οἱ οὐλεμάδες οἱ κύριοι ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, ἀπεκρίναντο οἱ γεντίσαροι. Οἱ οὐλεμάδες ἐξηπατήθησαν ὑπὸ τῶν λόγων τούτων καὶ ἐπίσευσαν λόγοις πλήθους, οἱ τινες ἀνωφελεῖς εἰσιν, ἐφ' ὅσον οὐ προίσταται τούτου ἀνὴρ νοῦ καὶ δυνάμεως. "Ἐπεμφεν οὖν πρὸς τοὺς οὐλεμάδες ὁ μέγας βεζύρης τὸν ναχιβούλ ἐσχράφ (ἐκλεκτὸν τῶν εὐγενῶν), ἀρχηγὸν τῶν ἐμιρῶν μετὰ καθησυχαστικῶν λόγων, σύναμα δ' ἐκέλευσε τοὺς γενιτσάρους καὶ τοὺς νεοσυλλέκτους αὐτῶν, τοὺς ἀτζεμογλάν, ἵνα ἐξοπλισθῶσιν ὅπως, εἰ μὴ διελύοντο ἐκουσίως οἱ οὐλεμάδες, διασκεδάσωσιν αὐτοὺς διὰ τῆς βίας. Μετὰ μεσημβρίαν ὁ ναχιβ ἦλθεν εἰς τὸ τέμενος καὶ ἐκάθησε μετὰ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ἄμβωνος, ἐν ᾧ ἐτέλει ὁ σουλτάνος τὴν προσευχὴν τῆς Παρασκευῆς, ἀγορεύσας δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐπιμακρὸν καὶ εἰς μάτην ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοκρατορικὸν αὐτόγραφον, οἱ δὲ νομομαθεῖς ἐκραύγασαν· «Ὁ Παδισάχ οὐδὲν οἶδε περὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἀλλ' αὕτη ἐστὶ τῆς χειρὸς τοῦ δεῖνα καὶ δεῖνα»· κραυγάζαντες δὲ Ἀ λ λ ά χ ! ἐξέβαλον τὸν ἐκλεκτὸν τῶν εὐγενῶν τοῦ τεμένους, εἶτα δ' ἔλαβον τὴν ἐπὶ βαθμίδος τιнос παρὰ τῇ νύμφῃ τοῦ Κορανίου κρεμαμένην κυρβασίαν τοῦ Ἀκσεμσεδδίν (1), ὃς ἡγεῖτο τῶν νικηφόρων στρατιῶν Μωάμεθ τοῦ Β' εἰς ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνεῦρεν ἐν καιρῷ τὸν τάφον τοῦ Ἐγιοῦπ, τοῦ σηματοφόρου τοῦ Προφήτου, ἀνέλιξαν αὐτὴν ὡς σημαίαν, παρέτριψαν τὰ ρινόμακτρα καὶ ἐνδύματα αὐτῶν πρὸς τὸ κει-

(1) Ὁ Ἀκσεμσεδδίν ἐστὶν ὁ ἀγαθὸν πρὸς ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ νικηφόρα ὅπλα Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ εὐρὼν ἐν δέοντι τὸν τάφον τοῦ Ἐγιοῦπ.

μήλιον τοῦτο, ἔθλασαν τὸ δόρυ ἐν τῇ συνωθήσει, ἐξῆλ-
θον ἄθροοι τοῦ τεμένου, ἐπῆξαν τὴν νέαν ταύτην ση-
μαίαν ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς ἀγούσης εἰς τὸ ἄνω προσευ-
κτήριον τοῦ σουλτάνου, ἐκάθισαν ἐκεῖ πάντας τοὺς ἐμί-
ρας, ὅσους ἐδυνήθησαν συναγαγεῖν, περὶ τοὺς προῖσταμέ-
νους αὐτῶν καὶ ἤρξαντο προσεύχεσθαι τὴν σουράν τῆς
ἀλώσεως. Ἀπάσαι αἱ σημαῖαι τῶν πέριξ μοναστηρίων
ἐκομίσθησαν ἐκεῖ καὶ ἐπάγησαν περὶ τὴν σημαίαν, κίδαριν
τοῦ Ἀχσεμσεδδίν, ἥτις ἐξεπροσώπει τὴν ἱεράν σημαίαν
τοῦ Μωάμεθ. Καὶ ὑπῆρχε μὲν πλῆθὺς σημαιῶν, ἀλλ' οὐ-
δὲν ὄπλον· ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχον ὄπλα, οὐκ ἐπίσταντο
χρησασθαι αὐτοῖς. Ἐν τοσούτῳ οἱ ἐξοπλισθέντες νεοσύλ-
λεκτοὶ γενίτσαροι ἔμενον ἡσυχοὶ ἐν ταῖς ἑαυτῶν συσκη-
ναῖς· σκότους δὲ γενομένου καὶ τῆς συναθροίσεως μὴ
διαλυθείσης ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων καὶ ὁ χιαγιάβεγης
Τζεσενετζὶ Ἀλῆς ἐκίνησαν μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοὺς στρατιάν.
Εὐθὺς ὥς οἱ οὐλεμάδες ἔμαθον τοῦτο, οἱ πλείστοι ἐφυ-
γον ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι νύξ ἐστὶ καὶ ὅτι τῇ ἐπιούσῃ
ἐπιστρέψουσι. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπορεύθη μετὰ
τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ μέχρι τοῦ τεμένου τῶν ἡγεμονο-
παίδων καὶ ἔστη ἐκεῖ χάριν τῆς ἐσπερινῆς προσευχῆς·
ἀλλ' εὐπετεῖς καὶ σφριγῶντες γενίτσαροι, νεοσύλλεκτοὶ
νέοι καὶ Ἀλβανὸς συρφετὸς, προηγηθέντες μετὰ τοῦ
τζαούση Καραμζαδὲ, ἐφώρμησαν ξιφῆρεις πρὸς τοὺς οὐ-
λεμάδες, ὄντας ἔτι ἐν τῷ τεμένει, καὶ ἀπέκτειναν πολ-
λοὺς αὐτῶν. Οὕτως ἐθανατώθη ὁ μολλᾶς Μοχαρρέμβεγ-
ζαδὲ καὶ ὁ Βεβέρ Ἐφένδης, ὥς καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν
θεατῶν καὶ προσευχομένων. Οἱ νεκροὶ τῶν θανατωθέντων
ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἀρχαίαν διώρυγα ἵνα μὴ τὸ πρᾶγμα
διαβοηθῇ. Μετὰ τινος ἡμέρας οἱ πρωτοῦργοι τῆς συνα-
θροίσεως Ἰαγιά Ἐφένδης, Σερὶφ Ἐφένδης, Ἀλῆς Τζελε-

πιζαδὲ, ὁκτῶ πρυτάνεις ἀκαδημιῶν καὶ δικασταὶ τινες ἐξωρίσθησαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ δικαστὴς τῆς πρωτεύουσας, ἀφαιρεθεὶς τὴν ἀρχήν, ἐξωρίσθη εἰς τὴν ἑπαυλιν αὐτοῦ παρὰ τὰ γλυκεὰ ὕδατα. Πολλοὶ οὐλεμάδες ἐκρύβησαν καὶ ἔμειναν ἀόρατοι ἐπὶ τινὰ χρόνον, ὅπως διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τὰ σκώμματα τοῦ λαοῦ, ὃς ὁσάκις ἔβλεπε μολλᾶν τινὰ μετὰ μεγάλης κυρθασίας ἐκραύγαζεν εὐθὺς αὐτῶν· «Εἰς τὴν σημαίαν! εἰς τὴν σημαίαν» (1)! Πρὸς οὐλεμάδες αἰτήσαντας συγγνώμην παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅτι οὐ παρέστησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μετὰ τῶν καδιασκέριδων τῇ Πύλῃ τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ἀπεκρίνατο οὗτος εἰρωνικῶς· «Ἄλλ' εἰς τὸ τέμενος τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ ἐδυνήθητε πορευθῆναι». Δερβίσης τις, ὃς τότε ἦν ὁ δημοτικὸς ἀγορητὴς καὶ προεκάλει εἰς στάσιν τὸ πλῆθος, ἐκρεμάσθη ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῆς Μικρᾶς Καραμανίας. Ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἔλαβεν εἰς ἀμοιβὴν τῆς καταστολῆς τῆς στάσεως τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, ὁ δὲ Τζεσνετζὶ Ἀλῆς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. Ἡ κατὰ τῶν γενιτσάρων ὀργὴ τῶν οὐλεμάδων καὶ τῶν συντεχνιῶν ἤξησεν ἔτι μᾶλλον, ὅπως δ' ἐκδικηθῶσιν αὐτοὺς, παρώτρυναν τὸ γε νῦν ἔτι μᾶλλον τὸν Ἀβαζά κατὰ τῶν γενιτσάρων εἰς ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τοῦ Ὄσμαν.

Ἡ εὐτυχὴς καταστολὴ τῆς στάσεως τῶν οὐλεμάδων ἀντὶ τοῦ μετριάσαι ἤξησεν ἔτι τὴν τυραννίαν τοῦ Μερὲ Χουσεῖν· διότι, καθ' ἑκάστην σκληρότερος καὶ ἀχαμπτότερος γενόμενος, ἐμαίνετο ἐπιβάλλων μαστιγώσεις καὶ θανατώσεις (2). Γραμματεὺς τις τοῦ διβανίου, ὃν ἠπεί-

(1) Ναϊμά, σ. 370.

(2) 13 Ἰουνίου, 1623.

λησε ξυλοκοπήσθαι, απέθετο τὴν ἀρχὴν (1). ἄλλοι δ' ἀπώλονται ἐν ταῖς βασάνοις. Ἐπειδὴ δὲ πάντα ταῦτα ἐγένοντο ἀτιμωρητί, ἔγνω ἵνα διὰ βιαίου τινος πολιτικοῦ τολμήματος ἀπαλλαγῇ ἐφάπαξ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τῶν σπαήδων καὶ σπαηογλάνων. Οἱ βοστταντζίδες τῶν ἀνακτόρων, ἐξωπλισμένοι ὡς Αἰγύπτιοι στρατιῶται, καὶ ἱκανοὶ γενίτσαροι πιστοὶ ἔμελλον ἐν τῇ πρώτῃ εὐκαιρίᾳ πορευθῆναι εἰς τὸ διδάνιον ἐπὶ τῇ προφάσει ὑποδοχῆς πρεσβευτοῦ προσερχομένου πρὸς τὸν σουλτάνον, ἀπὸ τῶν μαγειρείων δὲ εισορμηθεῖν εἰς τὴν δευτέραν αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς συνθηροισμένους σπαήδες. Ἀλλ' ἐπειδὴ τότε συνέπεσεν ἡ ἐορτὴ τοῦ Βαϊράμ, ἀνεβλήθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ βουλευματος τῆς ἐξωλείας τῶν στασιαστικῶν ἱλῶν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐορτῆς. Κατὰ ταύτας ὁ ταμίας τοῦ Χουσεῖν ἐκάθητο ἐν παραπήγματι τινι, ὅπως θεᾶται τοὺς διερχομένους καὶ διαλέγεται. Πολλοὶ σπαήδες ἐλθόντες ἐζήτουν καθῆσαι ἐν τῷ αὐτῷ παραπήγματι, ἀλλ' ὁ κύριος τούτου παρεκάλεσεν αὐτοὺς ἀπελθεῖν ἀλλαχόσε, ἅτε δὴ ἐκεῖ ὄντος πάνυ μεγάλου κυρίου τινος, ὄντος ἐκ τῶν πιστοτάτων ἀξιωματικῶν τοῦ μεγάλου βεζύρου· «Ἡμῖν, ἀπεκρίναντο οἱ σπαήδες, ἐστὶν ἀνατεθειμένη ἡ αὐτοκρατορικὴ καὶ πολεμικὴ ὑπηρεσία καὶ καθήμεθα ὅπου ἂν βουλώμεθα». Εἰς τῶν περὶ τὸν ταμίαν, ὑποχωρήσας κατ' ἀνάγκην αὐτοῖς, οὐκ ἐδυνήθη κρατῆσαι τῆς ἀγανακτικῆς αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Καθήσατε ἐνταῦθα· μετὰ τὰς ἐορτὰς ὅμως πάντες ἐξολοθρευθήσεσθε». Ὁ λόγος οὗτος διέτρεξε ταχὺ διὰ πάντων τῶν σπαήδων, τῷ δὲ ἐπιόντι διβανίῳ

(1) Summ. del. Rel. ven.

ἐπετέθησαν τῷ Μερὲ Χουσεῖν λέγοντες· «Σὺ θέλεις τὴν ἐξώλειαν ἡμῶν· ἡμεῖς οὐκέτι θελομέν σε βεζύρην». Ὁ κιζλάραγας καὶ ἡ βασιλομήτωρ προέτρεψαν τῷ Μερὲ Χουσεῖν παραδοῦναι τὴν σφραγίδα· ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι, εἰ ἀπετίθη τὴν ἀρχὴν, μόνον τοῖς γενιτσάροις ἔμελλε παραδώσειν αὐτήν» (1). Ὁ Μερὲ Χουσεῖν κατέφυγε πρὸς τὴν Πύλην τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων, ἐλπίζων, ὅτι διὰ τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς διχονοίας ἀσφαλίσαι ἑαυτῷ τὴν διάρκειαν τῆς τυραννίας αὐτοῦ, κατὰ τὸ πρότερον δοθὲν παράδειγμα ὑπὸ Χασάν τοῦ Ὀπωροπώλου, ἦτοι τοῦ ἐξερεθίζειν καὶ ὀπλίζειν τοὺς γενιτσάρους κατὰ τῶν σπαήδων. Τῶνόντι γενίτσαροί τινες συνετάχθησαν ἤδη τῷ Μερὲ Χουσεῖν, ὅτε ὁ νέος αὐτῶν κιαγιά, Βαϊράμ τοῦ νομα, πανοῦργος πολιτικός, ἤρξατο συντυγχάνειν τοῖς ἀπλοῖς γενιτσάροις καὶ ἀναπεῖθαι αὐτούς. Οὗτος εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οἱ σπαήδες ἦσαν συστρατιῶται αὐτῶν, καθ' ὧν οὗτοι ἐξηρεθίζοντο ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, χρωμένου ὀργάνοις τοῖς ἀξιωματικοῖς αὐτῶν, καὶ ὅτι ἀληθῶς οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν γενιτσάρων λήφονται ἱκανὸν χρυσὸν παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἀλλὰ τίς ἐκ τούτου ὠφέλεια αὐτοῖς τοῖς ἀπλοῖς γενιτσάροις; Οὐκ ἔστι συνετὸν καταστῆσαι ἐχθρὸν ἅπαν τὸ σωματεῖον τῶν γενιτσάρων· διότι, εἰ οἱ γενίτσαροί εἰσιν ἰσχυρότεροι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, τοῦναντίον ἀληθεύει ἐν ταῖς ἐπαρχίαις· μὴ ἀποπλανάσθωσαν ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν, ἐὰν δὲ ἐρωτηθῶσι περὶ τῆς γνώμης αὐτῶν, ἀποκρινέτωσαν, ὅτι καὶ αὐτοὶ εὐχονται ἀπροσωπόληπτον μέγαν βεζύρην. Ὅτε οὖν στασιάσαντες πάντες οἱ σπαήδες ἐνέκειντο πρὸς κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τοῦ Μερὲ

(1) Summ. del. Rel. ven.

Χουσεΐν, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τῶν γενιτσάρων ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡσμένιζον τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ, τότε ἐμέμφαντο αὐτοὺς οἱ σπαήδες ὡς προσωπολήπτας καὶ ὠνητοὺς χρημάτων τοῦ Μερὲ Χουσεΐν, ἀπήτησαν δὲ ἵνα δηλώσῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ τὸ σύνολον τῶν γενιτσάρων. Τότε κραυγὴ γενική ἐξῆλθε τῶν τάξεων τῶν γενιτσάρων σύμφωνος τοῖς λόγοις τοῦ Βαϊράμ· «Καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀπροσωπόληπτον βεζύρην· ἔνθα οἱ συνέταιροί ἡμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡμεῖς». Οὕτω συνειδὼν εἶτα καὶ ὁ Μερὲ Χουσεΐν τὴν ἀνάγκην τῆς παραδόσεως τῆς σφραγίδος πρὸς τὸν μουφτί, ὃς ἐκόμισεν αὐτὴν τῷ σουλτάνῳ περιειλημμένην ἐν ὑφάσματι. Οὗτος ἀπένειμεν αὐτὴν τῷ Κεμανκὲς Ἀλῇ Πασᾶ, ἥτοι Ἀλῇ τῷ Τοξότῃ. Ἡ πρώτη κυβερνητικὴ πράξις τοῦ νέου μεγάλου βεζύρου ἦν ἡ μετὰ τοῦ μουφτί, τῶν καδιασκέρων καὶ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ κράτους σύσκεψις περὶ τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου, παντελῶς ἀνικάνου ἐνεκα βλακίας εἰς βασιλείαν, ὑφ' ὃν τὸ κράτος ἀναγκαίως ἀπώλετο ἄνευ ἐλπίδος σωτηρίας. Οἱ πάντες ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τοῦτο· μόνον δὲ μία δυσχέρεια ὑπῆρχεν, ὅτι ἐξαντληθέντος τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ταμείου ἦν ἀδύνατος ὁ πορισμὸς δύο ἑκατομμυρίων χρυσοῦ χάριν τοῦ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας συνήθους τοῖς στρατεύμασι δώρου. Διελέχθησαν οὖν πρὸς τὰ στρατεύματα, ἃ συνορῶντα τὸν μέγιστον κίνδυνον καὶ τὸν ἐπικείμενον ὄλεθρον, ἀπέσχον τοῦ ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας δώρου καὶ συνεφώνησαν περὶ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ κυριάρχου. Οὕτως ἐχομίσθη ὁ σουλτάνος Μουσταφᾶς ἀπὸ τοῦ μεγάρου τοῦ Δαούτ Πασᾶ, ἔνθα διέτριβεν, εἰς τὰ ἀνάκτορα, πρὸ τῆς δύσεως δὲ τοῦ ἡλίου τῆς ἐπιούσης ἅπαντες οἱ ἐπὶ τούτῳ συνελθόντες λειτουργοὶ τοῦ κράτους καὶ τῆς αὐλῆς προσεκύνησαν τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου κα-

20
Aδγ.
1623

30
Aδγ.
1623

θεσθέντα ἡγεμονόπαιδα Μουράτ, πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Ἀχμέτ, ἄγοντα τὸ ἐνδέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος καὶ τέταρτον σουλτάνον τοῦ ὀνόματος τούτου (Γ).

Ἡ κατάλυσις τῆς ἀρχῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀπερβρεεν ἐκ μεγίστης ἐπείγουσας ἀνάγκης· διότι παρὰ τὴν τελείαν ἀνικανότητα καὶ ἡλιθιότητα ὁ θρόνος σκιὰν μόνον ἐξουσίας εἶχεν· ἀπολέσας δὲ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἠπείλει καταρβρεύσειν μετὰ τοῦ κράτους ὑπὸ τὸν σιδηροῦν ζυγὸν τῆς στρατοκρατίας καὶ τῆς ἀνταρσίας τῆς χώρας. Ἡ κατὰπτωσις ἦν γενικὴ ἔνεκα τῆς ἀπωλείας κεχωρισμένων χωρῶν, τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐν ταῖς σωζομέναις, τῶν ὑπερόγκων φόρων καὶ τῶν κακώσεων, τοῦ φιλαρπάγου τῶν διοικητῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν, τοῦ δεκασμοῦ τῶν βεζυρῶν καὶ τῶν δικαστῶν, τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θράσους τῶν σπαήδων καὶ τῶν γενιτσάρων, τῆς ἀνταρσίας τοῦ Ἀθαζὰ καὶ τοῦ Βαγδάτ καὶ τῆς τελείας παραβάσεως τοῦ κανόν. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Γεωργίας, τοῦ Γεντζέ, τοῦ Ἐριβάν, τοῦ Βαγδάτ, τῆς Βάσρας, ἐν ὧν ἐννεακαίδεκα σαντζάκια, ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Περσῶν. Αἱ πρόσοδοι τοῦ στέμματος ἦσαν ἄλλοτε ἐκ δύο χιλιάδων τετρακοσίων τεσσαράκοντα καὶ ἐνὸς φορτίων, ἤτοι ἐκ διακοσίων τεσσαράκοντα τεσσάρων ἑκατομμυρίων καὶ ἑκατὸν χιλιάδων ἄσπρων, ἀλλὰ νῦν ἀπώλοντο τεσσαράκοντα καὶ οὐκτὼ ἑκατομμύρια καὶ πεντακόσiai χιλιάδες ἄσπρων, ἃ ἀπετέλουν αἱ πρόσοδοι τοῦ στέμματος (χαβάζ) ἐκ τῶν ἀπολωλυῶν χωρῶν. Τὰ πλεῖστα δ' ἄλλα κτήμα· μα τῆς βασιλείας ἀπενεμήθησαν ἢ ὡς ἀρπαλὶς, τουτέστιν ἀργύριον κριθῆς, τοῖς ἐταίροις τοῦ σουλτάνου, ἢ ὡς πασμαλίκ, τουτέστιν ἀργύριον καλυπρῶν ἢ κρηπίδων, ταῖς σουλτάναις· ὥστε μόλις δέκα ἑκατομμύρια ἄσπρων εἰσέπραττε τὸ γαζοφυλάκιον. Ἐκκαίδεκα ἤδη ἔτη πρὸ τῆς

παρούσης ἐποχῆς ἐγένετο ἡ ἀπαρίθμησις πάντων τῶν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει οἰκουμένων χωρίων, ἀπηριθμήθησαν δὲ πενταχόσαι καὶ πεντήκοντα τρεῖς χιλιάδες, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸ τριῶν ἐτῶν γενομένη ἀπαριθμήσει εὐθὺς πρὸ τοῦ τελευταίου πρὸς τὴν Πολωνίαν πολέμου ὁ ἀριθμὸς οὗτος εὐρέθη ἐλάσσων κατὰ ἐβδομήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας. Ἡ καταπληκτικὴ αὕτη ἐρήμωσις ἦν φυσικὸν παρακολούθημα τῶν κατατροχουσῶν τὴν χώραν κακώσεων. Πρῶτερον ἐκάστη οἰκία ἐτέλει οὐχὶ πλέον τῶν τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα ἄσπρων φόρον, τεσσαράκοντα δὲ ὡς ἀβαρὶς, ἦτοι ὡς ἑκτακτον ὑπηρεσίαν, δύο δὲ πρόβατα ἐτέλουν ἐν ἄσπρον, τρία δὲ ἢ τὸ πολὺ πέντε ὡς γουλαμιγέ ἢ φόρον παιδὸς τῷ ἐπιτρόπῳ (μουβασίρ), νῦν δὲ ἐκάστη κεφαλὴ ἐτέλει διακόσια τεσσαράκοντα ἄσπρα, ἐκάστη δὲ οἰκία τριακόσια δι' ἑκτακτον ὑπηρεσίαν καὶ ἕκαστον πρόβατον ἐν ἄσπρον. Τὰ στίφη τῶν σπαΐδων ὠκειοποιήθησαν τὰς προσόδους τῶν φόρων τούτων, εὖς κατὰ πᾶν ἔτος ἐπώλουν τῷ πλειοδοτήσαντι ἐν τῷ προνάῳ τοῦ τεμένους τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ μεθ' ἑνὸς ἢ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος γροσίου γουλαμιγέ. Οἱ νέοι αὗτοι μισθωταὶ εἰσέπραττον κεφάλαιον φόρου ἐπτακόσια ὡς ὀκτακόσια ἄσπρα ὡς φόρον κεφαλῆς καὶ οἰκίας, ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἄσπρα φόρον προβάτου, ἐν δὲ Ἀσίᾳ εἴκοσι καὶ ἐξ ὡς τριάκοντα ἄσπρα. Ἡ παρακμὴ τῶν ὑπηρετῶν τῆς Πύλης, τουτέστι τῶν τακτικῶν ἐμμίσθων στρατευμάτων, τῶν γενιτσάρων δηλονότι καὶ τῶν ἐξ ἰλῶν τῆς φρουρᾶς τῆς σιμαίας, ἐπεδίδω ὁσημέραι ἐξ ὀλιγωρίας τοῦ ἀρχαίου κανοῦν. Οἱ τζαοῦσαι, οἱ ὑποδεκανεῖς (μουμτζί) καὶ οἱ συνταξιοῦχοι (ὀτουράκ) κῆξανον καθ' ἐκάστην ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν τζαουσῶν κῆξήθη ἀπὸ τῶν ἐν ἀρχῇ τριῶν εἰς τεσσαράκοντα μέχρι πεντήκοντα, οἱ δὲ μουμτζί ὑπερέβαλον τοὺς ἑκατόν. Ἐγεκα

τούτου οἱ δρομεῖς καὶ οἱ ἐμπρησταί, οἱ ἄλλοτε ἀποτελοῦν-
 τες τὴν φοβερωτάτην δύναμιν τῆς ὀθωμανικῆς στρατιᾶς
 ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ἡλαττώθησαν ἀπὸ δισμυρίων εἰς χιλιά-
 δας τινάς. Τὰ ἄτακτα στρατεύματα, οἱ πεζοί, τουτέστιν
 οἱ γιουρούκ, οἱ μουσελλεμῖς, τουτέστιν οἱ ἐν Εὐρώπῃ
 ἐλεύθεροι, οἱ πιεδεγὰν (πεζοί) ἐν Ἀσίᾳ οὐκ ἐστράτευον,
 ἀλλὰ κατέλειπον τὴν στρατιὰν ἀπλῶς τοῖς τιμαριούχοις.
 Οἱ τζεβελλί, τουτέστιν οἱ ἱππεῖς, οὕς παρείχον οἱ τιμα-
 ριούχοι, οὐκ ἦσαν, ὥς ἄλλοτε, ὠνητοὶ δούλοι, ἀλλὰ μι-
 σοθοφόροι. Πολλὰ τῶν τιμαρίων περιῆλθον εἰς τὸ κἀνι-
 στρον, τουτέστιν ἀπενεμήθησαν εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες
 ἦσαν μὲν ἐγγεγραμμένοι ἐν τοῖς μητρώοις, οὐδέποτε ὁμῶς
 ἐστράτευον. Ὅτε ὁ μέγας βεζύρης Νασούχ πρὸς θερα-
 πείαν τῆς ἀταξίας ταύτης ἐξήτασεν ἐν Ἀδριανουπόλει
 τοὺς τιμαριούχους, παρέστησαν οἱ ὑπηρέται τῶν μεγα-
 στάνων, πρὸς οὓς ἦσαν ἀπονεμημένα τιμάρια, ὥς σπαή-
 δες τιμαριούχοι, ἐξωπλισμένοι καὶ φέροντες στολὰς ὡς
 τοιοῦτοι, ἡ δὲ κατάχρησις ἔμεινεν ὡς καὶ προτοῦ. Οὕτω
 παρήχμασαν καὶ αἱ ἱλαὶ τῶν σπαήδων καὶ σιλιχδάρων·
 διότι οἱ τζαοῦσαι ἔχοντες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὰ μη-
 τρώα ἀπένεμον τὰ χηρεύοντα ἀξιώματα πρὸς ὑπηρέτας
 τῶν οὐλεμάδων ἢ χειρώνακτας. Τῶν ἐπιζημιωτάτων και-
 νοτομιῶν ἦν ἡ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῶν γενιτσάρων
 Ἀκσεραγὶ Μωάμεθ εἰσαχθεῖσα, ἥτοι ἡ ὑποψηφιότης τῶν
 σπαηογλὰν εἰς χηρεύοντα ἀξιώματα σπαήδων, καὶ ἡ ὑπὸ
 τοῦ ἀγὰ τῶν γενιτσάρων Μουσταφᾶ, ἡ ἐπιτρέπουσα τὴν
 ἀντικατάστασιν τῷ κατόχῳ τιμαρίου. Τέλος πολλὰ τοῦ
 στέμματος κτήματα, ἃ ἐξεχωροῦντο πρὸς ὦραν ἀνωτέ-
 ροις πολιτικοῖς ὑπαλλήλοις, μετεβλήθησαν ὑπὸ τούτων
 χάριν τῶν οἰκῶν αὐτῶν εἰς βᾶκφ, τουτέστιν εἰς ἀνεκποίη-
 τα θρησκευτικὰ κτήματα, τὰ δὲ ἀξιώματα τῶν διοικητῶν

τῶν βάρκῃ καὶ τεμενῶν ἀπὸ τῆς κατισχύσεως τῶν σπαή-
δων ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶ τούτων. Οὕτω πανταχόθεν κα-
τέρρεον αἱ ἀρχαῖαι διατάξεις τοῦ κανοῦν (1).

Ἐὰν ἀποστρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς παρακ-
μῆς τῶν θεσμῶν καὶ τῶν χωρῶν, ἣν ἐπηγάγετο ἡ ἀδυ-
ναμία τῶν σουλτάνων καὶ ἡ κυριαρχία τῶν στρατιωτῶν,
καὶ ἴδωμεν πῶς εἶχον τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι
ἐπὶ τοῦ διαλείποντος τούτου πυρετοῦ στάσεως καὶ τυ-
ραννίας, παρίστανται ἡμῖν ταῦτα οὐχὶ ἄνευ ἐκπλήξεως
ἐν μείζονι ἀκμῇ καὶ πνευματικῇ ἁρμονίᾳ ἢ ὅσον ἐδυνά-
μεθα προσδοκᾶν ἰδεῖν ὑπὸ τὸ νέφος κονιορτοῦ καταρρέον-
των θεσμῶν καὶ ἀκοῦσαι ὑπὸ τὸν κρότον ξιφῶν ἐπανα-
στάντων δούλων. Ἄλλ' ἡ ἐκπληξίς αὕτη τοῦ πρώτου
βλέμματος ἐξαφανίζεται, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν τότε
παρὰ τῇ κυβερνήσει μεγάλῃν δύναμιν τοῦ σωματείου τῶν
οὐλεμάδων, ταυτέστι τῶν λίαν προνομιοῦχων τούτων νο-
μομαθῶν. Εἶδομεν ἤδη τοὺς μουφτί καὶ τοὺς καδιασκέ-
ρας ἡγουμένους πάντων τῶν περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης
βουλευμάτων, τῆς ἀλλαγῆς μεγάλων βεζυρῶν καὶ αὐ-
τῶν τῶν σουλτάνων· εἶδομεν αὐτοὺς ἀρνούμενους προσ-

(1) Ὁρα Κοτζιβέγγιν, *Traité sur les causes de la décadence de l'Empire*, ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Διέξ, ἐν τῇ Β. βιβλιοθήκῃ τοῦ Βερολί-
νου, ἀρ. ΙΖ, σ. 27. Ἡ ἀναφορά τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διερμηνέως Δαμιάνη
περιέχει καὶ ἀξιολόγους εἰδήσεις περὶ τῶν αἰτίων τῶν δύο τελευταίων στά-
σεων καὶ τῆς παρακμῆς τῶν θεσμῶν τοῦ κράτους. Breve relazione di me
Paulo Damiani sopra li negotii ed altri occorsi mirabili accidenti
in Constantinopoli, mentre ero agente di V. M. a quella Porta nel
tempo di S. Osman, S. Mustafa e sino il moderno S. Murath come
ancora fino alla ultima finita commissione della pace con li turchi
alla compagna di Ghormitt (Gvarmath). Datum Constantinopoli
1 Decem. 1623 finita in Vienna alli 6 Luglio 1625. Αὐτοκρατορικὰ
ἀρχεῖα.

κυνῆσαι τὸν ἡλίθιον Μουσταφᾶν· εἶδομεν αὐτοὺς συνηθροισμένους ἐν τῷ τεμένει τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ περὶ τὴν κυρθασίαν τοῦ σέχη Ἀκσεμσεδδὶν ὡς περὶ τὴν ἱεράν σημαίαν τῆς στάσεως. Ἐν τούτῳ τῷ ἰσχυροτάτῳ σωματείῳ ὀθωμανικῆς ἱεραρχίας μόναι αἱ νομικαὶ σπουδαὶ ἦγον εἰς τὰ ὑπάτα ἀξιώματα αὐτῆς· διὰ τοῦτο νομομάθεια καὶ θεολογία μετὰ τῶν αὐταῖς ὑποκειμένων, κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὀθωμανικῶν σπουδῶν, τῆς μεταφυσικῆς, τῶν μαθηματικῶν, τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς ἱατρικῆς, ἐκαλλιεργοῦντο ἔτι αἰείποτε ὡς σπουδαὶ πρὸς πορισμὸν ἄρτου καὶ ἀξιωμάτων, ὅπως δι' ἐξόχων ἔργων ἐν αὐταῖς ἀναχθῶσιν εἰς τὰ μάλιστα προσοδοφόρα ἀξιώματα, ὅπως ὡς διευθύνται τῶν σχολείων, δικασταὶ, ἀνώτατοι δικασταὶ χώρας, ὡς αὐλικοὶ ἀστρονόμοι καὶ αὐλικοὶ ἱατροὶ ἢ αὐλικοὶ ἐφημέριοι ἀνυψωθῶσιν εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τοῦ νόμου, τὸ τοῦ μουφτί ἢ σέχη τοῦ ἰσλάμ, ὃ περ ἐκάστω τῶν οὐλεμάδων, ἀλλὰ τῷ σοφωτάτῳ, ῥᾶστα ἦν ἐφικτόν. Ἐν τοιαύτῃ λαμπρᾷ ἐλπίδι καὶ προσδοκίᾳ προσηκούσης ἐκτιμήσεως εὐπαιδεύτου ἀξίας δι' ὑψηλῶν πολιτικῶν καὶ προσοδοφόρων ἀξιωμάτων, οὐδόλως ἐκπλήττει ἡμᾶς ὁ ζῆλος πρὸς τὰς σπουδὰς τῶν ἐπιστημῶν τοῦ νόμου. Τὸ παράδειγμα τῶν σουλτάνων, οἳ τινες ἀπὸ τοῦ πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ ἡλιθίου Μουσταφᾶ πάντες ἀντήμειβον τοὺς ποιητάς, καὶ αὐτοὶ δ' ἔφερον ποιητικὰ ὀνόματα, ἔσωζε τὴν ἀκμὴν τῆς τουρκικῆς ποιήσεως, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ Μουσταφᾶ ἡλιθιότης, ἥ τις ἐνομίζετο ὡς ἀγιότης καὶ ὡς ἑκστασις εἰς ὑψηλότερους κόσμους, εὐνοϊκῶς εἶχε πρὸς τὰς θεωρητικὰς ἀσχολίας τῶν σεχῶν καὶ πρὸς τὴν ἀκμὴν τοῦ μυστικισμοῦ.

Ἀφορῶντες ἐνταῦθα ἐν τέλει τῆς βασιλείας τοῦ σουλ-

τάνου Μουσταφᾶ εἰς τὴν κατάστασιν τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῶν εἴκοσι τελευταίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ, βλέπομεν ὡσαύτως ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὰ πρόσω διὰ τῆς αἵματοφύρτου σκληρᾶς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Δ' καὶ μνημονεύομεν πολλῶ ἄρμοδιώτερον ἐνταῦθα τῶν ἐν τῇ ἀγρίᾳ ταύτῃ περιόδῳ ὀλίγων δευτερευόντων ὀνομάτων λογίων ἀνδρῶν ἢ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς τρομοκρατίας ταύτης, ἐν ᾗ ὁ δῆμιος μόλις ἐδύνατο ἀναπνεῦσαι ἐκ τῆς φονικῆς αὐτοῦ ἀγχαρείας, πολλῶ δ' ἦττον ἐδύνατο ὁ λόγιος ἀναπνεῦσαι ἐλευθέρως ἐν ᾗ περιόδῳ τὰ χρονικά τοῦ κράτους καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ δημίου εἰσὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, ἀντὶ δὲ μέλανος ἔρρεεν αἷμα. Ἐξεπίτηδες καὶ κατὰ πάντῃ διάφορον λόγον τοῦ τῶν Ὀθωμανῶν βιογράφων τῶν σοφῶν μνημονεύομεν ἐνταῦθα κατὰ πρῶτον τῶν ἱστοριογράφων, διότι αὐτοὶ ὡς τοιοῦτοι παρασιωπῶνται συνήθως ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῶν βιογραφιῶν τῶν Ὀθωμανῶν σοφῶν, ἡ δὲ παρασιώπησις αὕτη ἄγει ἡμᾶς ἐνταῦθα εἰς τινὰς σκέψεις. Αἱ ὑπάρχουσαι βιογραφίαι τῶν νόμομαθῶν καὶ σεχῶν καὶ αἱ ἀνθολογίαι τῶν ποιητῶν παρέχουσι μέλλοντί τινι συγγραφεῖ ὀθωμανικῆς ἱστορίας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν σοφῶν ὕλην ἱκανὴν εἰς διεξοδικὸν σύγγραμμα. Μόνον οἱ ἱστοριογράφοι, ἐὰν μὴ ἀνήκωσι τῷ σωματείῳ τῶν οὐλεμάδων ἢ ἴσως πλὴν τούτου μὴ ᾧσι καὶ ποιηταὶ, οὐδαμῶς μνημονεύονται ἐν ταῖς πολυτόμοις ἐκείναις πηγαῖς ὀθωμανικῆς ἱστορίας τῶν σοφῶν, ὁ δ' ἐρευνητὴς ἀνάγκη ἵνα τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτῶν συλλέξῃ μετὰ μόχθου ἐκ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων ἢ ἐφ' ὅσον καὶ αὐτοὶ παρίστανται ὡς δρῶντα πρόσωπα ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀξιώμασιν ἐξ ἄλλων ἱστορίων. Ἡ παρασιώπησις τῶν βιογραφιῶν τῶν νομομαθῶν ὑπὸ τοῦ Τασκιπριζαδῆ, Ἀτταγὶ καὶ τῶν συνεχιστῶν αὐτῶν

περί τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων τῶν συγχρόνων αὐτοῖς
 ἱστοριογράφων, καίπερ ὄντων ἀνωτέρων πολιτικῶν ἢ
 στρατιωτικῶν ἀξιωματικῶν, οἷον νισαντζίδων, δεφτερδά-
 ρων, σαντζάκων καὶ πασάδων, οὐχὶ ὁμῶς οὐλεμάδων, πα-
 ρέχει τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς προσωποληψίας καὶ αὐθάδους
 ἀδικίας, εἰς ἣν τὸ πνεῦμα τῆς ὁμοτεχνίας ἀνέκαθεν ἐν
 ἀπάσαις ταῖς ζώναις καὶ καιροῖς καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν
 ὑπέπεσε. Ἡ ῥωμαϊκὴ καὶ καρθαγενικὴ γερούσια, ἡ ὑψηλὴ
 ἀγγλικανὴ ἐκκλησία καὶ τὰ ὕπατα παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς
 ἀξιώματα τοῦ νόμου κατὰ τοῦτο κατ' οὐδὲν ὑπερέχουσιν
 ἀλλήλων. Ἐν τῷ λεγεῶνι τῶν οὐλεμάδων καὶ σεχῶν,
 ὧν τὸν βίον διηγοῦνται αἱ πολύτομοι βιογραφίαι, εὐρί-
 σκονται μόνον τετρακόσιοι περίπου συγγραφεῖς, οἱ δ' ἄλ-
 λοι πάντες ἐγένοντο δεκτοὶ ἐν αὐταῖς ὡς λεγόμενοι μὲν
 σοφοὶ καὶ ἄνευ συγγραφικῶν δειγμάτων, διότι ἀπλῶς
 ἀνῆκον τῷ σωματεῖῳ τῶν οὐλεμάδων ἢ διότι ἀνήχθη-
 σαν εἰς περιφανῆ ἀξιώματα τῆς ἱεραρχίας, ἐν ᾧ τοσοῦτοι
 πολῦτιμοι ἱστοριογράφοι καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς οὐδὲ κατ'
 ὄνομα μνημονεύονται ἐν αὐταῖς· διότι οὐκ ἦσαν οὐλεμά-
 δες, τουτέστι νομομαθεῖς τοῦ ἰσλάμ. Οὐχὶ ἅπαντες οἱ δι-
 δάκτορες τῆς νομικῆς καὶ τῆς θεολογίας εἰσι νομομαθεῖς,
 διότι ἔχουσι δίπλωμα διδάκτορος, ἐνίοι δὲ εἰσι νομομα-
 θεῖς, καὶ περ μὴ ἔχοντες διπλώματα. Οὕτως οἱ πλεῖστοι
 τῶν ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς βιογραφίαις παραλειφθέντων οὐ-
 λεμάδων παρῆλθον ἄνευ ἵχνους τινος ἐν τοῖς γράμμασιν,
 ἐν ᾧ ἄνδρες ἐξόχων ἀρετῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, οἵ τινες διὰ
 τῆς περιγραφῆς τῶν συμβεβηκότων, ὧν ἦσαν μάρτυρες ἢ
 καὶ ἐλατήρια, ἐγένοντο ἄξιοι μνείας, ἅτε προτρέψαντες ἄλ-
 λους εἰς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας καὶ γεωγραφίας τοῦ
 λαοῦ καὶ τῆς χώρας αὐτῶν, οὐδὲ μνημονεύονται ἐν αὐταῖς.
 Εἰ οἱ ἱστοριογράφοι Λουτφί, Χασανβεγζαδὲ καὶ Ἀλῆς οὐ

διέπρεπον καὶ ἄλλως, δηλαδὴ ὁ μὲν οὐκ ἦν μέγας βεζύρης, ὁ δὲ ρεῖς ἐφένδης, ὁ δὲ ποιητής, αἱ ὀθωμανικαὶ βιογραφίαι περιφανῶν Ὀθωμανῶν οὐδένα περὶ αὐτῶν ἐποιοῦντο λόγον, ἡ δὲ μνήμη τῶν κατὰ τὸν βίον αὐτῶν ἐσώθη μόνον ἀπὸ τῆς λήθης ὑπὸ τῶν βιογράφων τῶν μεγάλων βεζυρῶν, τῶν ρεῖς ἐφένδων καὶ τῶν ποιητῶν. Οἱ μὴ μνημονευθέντες ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν βιογράφων ὀνομαστοὶ ἱστοριογράφοι εἰσὶν Πετσεβί ὁ ἐκ τοῦ Φουνφκίρχεν, ὁ τὸ πρῶτον γραμματεὺς τοῦ μεγάλου βεζύρου Λαλὰ Μωάμεθ Πασᾶ, ὁ ὡς τοιοῦτος διομολογήσας τὴν διπλὴν συνθήκην τοῦ Στριγονίου περὶ τῆς ἀπωλείας καὶ ἀνακτήσεως αὐτοῦ καὶ ὁ ἀναδειχθεὶς μετὰ ταῦτα δεφτερδάρ τοῦ Διαρβεκίρ, τέλος δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἥτις τελευτᾷ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας Μουράτ τοῦ Δ', βεγλέρβεγης τοῦ Ῥακκᾶς· ὁ υἱὸς τοῦ νισαντζι Μωάμεθ, ὁ συγγραφεὺς καθολικῆς ἱστορίας, μυθώδους τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν, ἐπιγραφομένης *Κάτοπτρον τῶν Δημιουργημάτων* ⁽¹⁾· ὁ Σαφί, ὁ ἱστορήσας τὴν βασιλείαν τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ, τὴν μὲν ἡμίσειαν ἐν πεζῷ, τὴν δ' ἄλλην ἐν στίχοις εἰς δύο τόμους, μιμητὴς τοῦ Σεαδεδδίν, τοῦ συγγραφέως τοῦ *Στέμματος τῶν ἱστοριῶν* ⁽²⁾, τὸ σύγγραμμα δὲ τοῦτο συνέχισεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωάμεθ· ὁ Ἀλθανὸς Μωάμεθ, γραφεὺς τοῦ διβανίου, ὁ συνθεὶς τὴν ἱστορίαν ὀγδοήκοντα καὶ

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 4034 (1621)· ἔγραψε καὶ ἄλλα συγγράμματα. Ὁ Χατζῆ Κάλφας κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ νισαντζι Μωάμεθ εἶπεν, ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἦσαν μόνον ἰσραηλιτικοὶ καὶ μουσουλμανικοὶ μῦθοι. Φεζλικέ.

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1024 (1615). Φεζλικέ, Ἀταγί.

ἑπτὰ ἰσλαμιτικῶν δυναστειῶν καὶ ἐπιγράψας αὐτὴν Ἐκλογὴν τῶν ἱστοριῶν, προσήνεγκε δ' αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον τῷ σουλτάνῳ Ὀσμάν, εἶτα δὲ Μουράτ τῷ Δ', προσθεὶς τῇ πρώτῃ συλλογῇ Εἰδικὴν ἱστορίαν τῶν Ὀθωμανῶν· ὁ δικαστὴς τοῦ Ἐριβὰν Τζεῤῥαχζαδὲ, ὁ περιγράψας τὸν περσικὸν πόλεμον καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ σάχη Ἀβθὰς ἄλωσιν τοῦ Ἐριβὰν ἐπὶ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ· ὁ Νουρί, δικαστὴς τοῦ Βαγδάτ, ὁ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ταύτης ἱστορήσας ἐπὶ Μουράτ τοῦ Δ'· ὁ Τουγί, ὁ περιγράψας τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας Ὀσμάν τοῦ Β'. ὁ Ναδιρί, ὁ ἀοιδὸς τοῦ ἡρωικοῦ βιβλίου τοῦ ἀτυχοῦς τούτου ἡγεμόνος. Οἱ τρεῖς ἐξῆς Χουκμί, Χότζας Χουσεῖν καὶ Σαρί Ἀβδουλλάχ οὐκ ἐτύγχανον ἰδίας μνείας ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν βιογράφων, ὡς οἱ προειρημένοι ἑπτὰ, εἰμὴ καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν ῥεῖς ἐφένδαι ἢ γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ εἰμὴ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εὕρισχον ἔντιμον χώραν ἐν ταῖς Βιογραφίαις τῶν Ῥεῖς Ἐφένδων ὑπὸ τοῦ Ῥεσμί Ἀχμέτ. Ὁ Χουκμί, ἀναδειχθεὶς δις ῥεῖς ἐφένδης, ἄπαξ δὲ νισαντζί, ἀνεδείχθη καὶ σεχναμετζί, ἡ ἀοιδὸς τοῦ ἡρωικοῦ βιβλίου, εἰς δ' ἐγκατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλεῖμάν ἐφάλλεν ὡς ἀοιδὸς τὰς πράξεις τοῦ βασιλεύοντος σουλτάνου, βαίνων ἐπὶ τὰ ἔχνη τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῦ Πέρσου Ἀαριφί, τοῦ Λοχμάν καὶ Ταλικτζιζαδέ. Ὁ ῥεῖς ἐφένδης χότζας Χουσεῖν μετέφρασεν ἐπὶ τῆς εἰς Βαγδάτ στρατείας ἀπὸ τῆς ἀραβικῆς ἐκ προστάγματος τοῦ σουλτάνου Μουράτ τὴν ἀραβικὴν καθολικὴν ἱστορίαν, Εἰδήσεις τῶν βασιλείων, συνέταξε δὲ καὶ μέγα ἱστορικὸν σύγγραμμα τὰ σπάνια συμβεβηκότα (1), ὅπερ, εἰ καὶ σερεῖται ὀρ-

(1) Βεδαιούλ Βεκαί, ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης.

γανικῆς συναφείας, μαρτυρεῖ προδήλως διὰ τῶν ἐκ πείρας θεωριῶν αὐτοῦ τὸν πραγματικὸν ἀνεξάρτητον νοῦν. Τέλος ὁ βεῖς ἐφένδης Σαρὶ Ἀβδουλλὰχ, τουτέστιν ὁ κίτρινος θεράπων τοῦ Θεοῦ, συνέγραψε πολλὰ μυστικά συγγράμματα, ὑπεμνημάτισε τὸ Μεσνεβὶ καὶ συνέλεξε συλλογὴν ἀξιόλογον πολιτικῶν ἐγγράφων, ἐπιγραφομένην Κανὼν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρος ⁽¹⁾ καὶ περιέχουσιν ἑκατὸν πενήκοντα ἐπιστολὰς σουλτάνων καὶ ἄλλα ἐγγράφα· ἐστὶ δ' ἀξιόλογος συνέχεια τῶν πολιτικῶν ἐγγράφων τοῦ βεῖς ἐφένδη Φεριδούν καὶ ἀληθὲς μεταλλεῖον μαρτυριῶν ἐγγράφων ὀθωμανικῆς ἱστορίας.

Μετὰ τοὺς ἱστοριογράφους μνημονευτέον τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν, τῶν γραμματικῶν, τῶν ῥητόρων καὶ τῶν ποιητῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν τάξιν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες προτάσσουν τῶν ποιητῶν, ῥητόρων καὶ ἱστοριογράφων τοὺς θεολόγους, νομικοὺς καὶ σέχας. Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Νεβι, ὃς ὡς ποιητὴς δύο ῥωμαντικῶν ποιημάτων (τοῦ Ψιττακοῦ καὶ τοῦ Κόρακος καὶ τοῦ ἐν θουσιασμοῦ τοῦ Δίβς) ἐγένετο ὀνομαστὸς καὶ συνέγραψεν ἐγκυκλοπαιδεῖαν δώδεκα ἐπιστημῶν, ἐπιγραφομένην Ἀποτελέσματα τῶν Γνώσεων ⁽²⁾, καὶ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Τασκιπριζαδὲ τοῦ συγγραφέως τῆς μεγάλης ἐγκυκλοπαιδείας τριακοσίων ἐπτὰ ἐπιστημῶν, ἐπιγραφομένης ὑποκειμένα ἐπιστημῶν, ἐβάδισεν ὁ Κεμάλ, υἱὸς τοῦ Τασκιπριζαδὲ, ὡς μεταφραστὴς τῆς εἰς τὸ τουρκικὸν ἀραβικῆς αὐτοῦ ἐγκυκλοπαιδείας, ὁ Μωάμεθ ἐμίρ Ἐφένδης ἐκ τοῦ Σιρβάν, ὁ συγγραφεὺς τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ Χακάν, μεταφράσας ἐγκυκλοπαιδεῖαν πενήκοντα καὶ

(1) Δεστουρλὺ Ἰνσά. Ἐγραψε καὶ ἄλλα συγγράμματα.

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1007 (1598).

τεσσάρων ἐπιστημῶν, καὶ ὁ μολλὰ 'Αλλῆς (1) ὁ ἐκ τοῦ 'Ακκερμάν, ὁ συγγράφας πραγματείαν περὶ πέντε ἐπιστημῶν, ἣν προσεφώνησε τῷ χάνη τῶν Τατάρων Γαζί Γιράι. Ἐν τῇ γλωσσολογίᾳ διέπρεψεν ὁ Μολλὰ Μωάμεθ ἐξ 'Αϊνιδίνου ἐπὶ ἐπιτομαῖς δοκίμων τουρκικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐπὶ λεξικῶ (2). ὁ Μολλὰ 'Ακκαφτάν ἐκ Κασταμόνης ἐπὶ συντακτικῶ ὑπομνήματι καὶ μεταφράσει ἀραβικῶν συγγραμμάτων περὶ κλίσεως, συνθέσεως, πρόσωδίας καὶ στιχουργίας (3). ὁ Μωάμεθ Δαουδζαδὲ ἐπὶ λεξικῶ ἐπιγραφομένῳ Ἐκθετον Βρέφος, περιέχοντι διορθώσεις τοῦ ἀραβικοῦ λεξικοῦ τοῦ Τζεβερί (4). Ἡ περίοδος αὕτη ἦν ἡ τῆς ἀκμῆς τῆς τουρκικῆς ἐπιστολογραφίας. Ἐκτὸς τῆς ἀνω μνημονευθείσης συλλογῆς πολιτικῶν ἐγγράφων τοῦ ρεῖς ἐφένδῃ Σαρί 'Αβδουλλάχ, περιέχουσιν ἀποδείξιν τούτου αἱ πολυάριθμοι συλλογαὶ ἐπιστολῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Οἱ οὐλεμάδες καὶ οἱ γραμματεῖς ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους περὶ καλλιπειίας ἐπιστολῶν. Ὁ χατζῆ Κάλφας ἀποδίδωσιν ἐν τῷ Φεζλικὲ τῷ Κερίμ Τζελεπῇ τὴν δάφνην πάντων τῶν Ὁθωμανῶν ἱστοριογράφων, τῷ γράψαντι καὶ ἀραβικὰς βιογραφίας καὶ μετὰ ταῦτα μεταφράσαντι αὐτὰς εἰς τὸ τουρκικόν (5). Πρὸς τοῦτον ἡμιλλῶντο ὁ γριφώδης Νερκεσί, ὁ ἀληθὴς Νάρκισσος ὀθωμανικῆς ἐπιστολογραφίας (6), ὁ ποιητὴς Γανιζαδὲ, ὁ

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1030 (1620).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1016 (1607). Ἐγραψε καὶ ἄλλα συγγράμματα.

(3) Μεταφραστὴς τῆς Κατιχέ καὶ τῆς Μοκαδεμάτ· ἐτελεύτησε τῷ 1028 (1618).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1034 (1624).

(5) Ἐτελεύτησε τῷ 1038 (1628).

(6) Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ εὑρύνται ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ, ἀρ. 58.

Ἀμιζαδὲ Χαλετὶ (1) καὶ ὁ Νεβιζαδὲ Ἀτταγί (2), ἀμφότεροι υἱοὶ διδασκάλων ἡγεμονοπαίδων, διδάσκαλοι τῆς ῥητορικῆς· ὁ Κιναλιζαδὲ Κέραμι, ἀδελφὸς τοῦ περιπύστου βιογράφου τῶν ποιητῶν· ὁ Σεῖχί, συλλογεὺς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Νερκεσί (3)· ὁ Ὀκτζιζαδὲ, υἱὸς τοῦ ῥεῖς ἐφέν-δη καὶ εἶτα Πασᾶς τοῦ Χαλεπίου· ὁ Ὀκτζὶ Μωάμεθ Πασᾶς (4)· Βεῖσί ὁ ποιητὴς (5), περὶ οὗ ὁμοῦς ἐξομεν ἔτι εὐχαιρίαν ἐπὶ Μουράτ τοῦ Δ' ἵνα διὰ πολιτικούς λόγους ποιήσωμεν λόγον, καὶ ὁ Τουρσουνζαδὲ (6), οὗ τὰ δικανικὰ ἔγγραφα καὶ ἐκθέσεις εἰσὶν ἔτι νῦν παράδειγμα λέξεως ἐν τοῖς τουρκικαῖς δικαστηρίοις. Ἐκ τῶν διακοσίων πεντήκοντα ποιητῶν, ὧν ὁ ποιητὴς Ῥιζὰ ὡς συνεχιστὴς τῶν προτέρων βιογράφων μνημονεύει ἐν τῷ πρώτῳ ἡμιλίῳ τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐγίρας, ὁ Νεβιζαδὲ Ἀτταγί, ὁ συγγραφεὺς τοὺς βίους χιλίων νομομαθῶν, κατέλιπε πεντάδα, τουτέστι συλλογὴν πέντε ῥωμαντικῶν ποιημάτων τῶν Περσῶν κατὰ μίμησιν τοῦ Νιζαμί, τοῦ μεγίστου ῥωμαντικοῦ ποιητοῦ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Τούρκων Σινάν, Μουϊδὶ καὶ Βιχιστί (7). Πρὸς τὸν Νεβιζαδὲ Ἀτταγί ἡμιλλῶντο ὡς ῥωμαντικοὶ ποιηταὶ ὁ Καφζαδὲ, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθολόγου, ὡς συγγραφεὺς τῆς Λεῖλὰ καὶ Μετζοὺν καὶ βιβλίου τοῦ Οἶνοχοῦ (8), ὁ

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1040 (1630).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1000 (1591).

(3) Ἡ Ἰνσὰ τοῦ Σεῖχί εὕρηται ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Βιέννης. Ὅρα Ἐἰχὸρν, ἱστορίαν τῆς τουρκικῆς ῥητορικῆς, σ. 480.

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1039 (1629).

(5) Παρὰ Ἀτταγί, ἀρ. 905· παρὰ Ῥιζί, ἀρ. 368· παρὰ Ῥιζῆ, ἀρ. 249.

(6) Ἐτελεύτησε τῷ 1049 (1640).

(7) Ἐτελεύτησε τῷ 1044 (1634).

(8) Ἐτελεύτησε τῷ 1031 (1621).

Χασάν 'Αδιλ ὁ ἀπὸ 'Ισιπ, συγγραφεὺς τοῦ Σάχτ καὶ τοῦ 'Επαίτου (1), ὁ Βουτζουδι, ὁ μεταφραστὴς τοῦ Κατ-
πτρουτῶν Βασιλέων (2) τοῦ Γαζαλί καὶ συντάκτης
τῶν ποιημάτων τῶν ἐπιγραφομένων ἡ Φαντασία καὶ ἡ
Φίλη, ἡ Καλή καὶ ἡ Αἴσθησις, ὁ 'Ριζαατί ὁ γράψας περὶ
τῆς Λεϊλά καὶ Μετζοὺν, καὶ περὶ τοῦ 'Τουσοῦφ
καὶ Σουλεϊχά. Ὁ 'Αλθανὸς 'Αχμέτ συνέγραψε Συνα-
ξάριον κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κήπου τῶν Μα-
καρίων τοῦ Φουζουλί, ὁ δὲ Βόσνιος Δερβίς μετέφρασε
τὸ Βιβλίον τῆς 'Ελευθεριότητος τοῦ Δουν-
γιαί· ὁ Κιζιλτζέ Χαϊρεδδίν ἀπὸ Περγάμου ἔγραψε τουρ-
κικὸν ὑπόμνημα εἰς τὴν περιλάλητον κασιδὲ Μουνφερ-
τζέ (διασχισθεῖσαν) (3), ὁ δὲ Χασάν Γιουρουνί εἰς τὴν
κασιδὲ Χανφακτζιγέ καὶ εἰς τὸ Διβάνιον τοῦ
'Αραβος μουσικοῦ ποιητοῦ 'Ιβν Φαρίδ (4)· ὁ υἱὸς τοῦ
'Ρουστέμ Πασᾶ μολλὰ Χουσεῖν ἔγραψεν, ὥς ποτε ὁ Δε-
λί Βουραδέρ, ἦτοι ὁ μωρὸς ἀδελφός, ἐπιστόλια ἐστι-
χουργημένα ἐξ Αἰγύπτου εἰς Κωνσταντινούπολιν (5),
ὁ δὲ Νιγισαρί σίλους (6). Ἐνεκα τῆς τραγικῆς τύχης τοῦ
συγγραφέως καὶ τῆς πρὸς τὰ πολιτικὰ κλίσεως αὐτοῦ
μνημονεύσομεν ἰδίᾳ τῶν σατυρῶν τοῦ Νεφιί. Ὁ Σερίφ
'Εφένδης (7), ἐπιστάτης τῶν ἐμιρῶν, οἱ μουφτί 'Εσαὰδ
καὶ Μωάμεθ, υἱοὶ τοῦ Σεαδεδδίν, ἐξέτειναν τὸν περιλάλη-
τον ὕμνον εἰς τὸν Μωάμεθ, τὴν Βορδὰ τοῦ Βουσσουρί,

(1) Σάχ Οὐκεδά. Ἐτελεύτησε τῷ 1026 (1616).

(2) Τὰ ἄλλα συγγράμματα αὐτοῦ φέρουσιν ἄλλην ἐπιγραφὴν. Ἐτελεύ-
τησε τῷ 1026 (1612).

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1026 (1616).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1040 (1630).

(5) Ἐτελεύτησε τῷ 1023 (1614).

(6) Ἐτελεύτησε τῷ 1025 (1614).

(7) Ἐτελεύτησε τῷ 1040 (1630).

ἐν πενταστίχοις στροφαῖς. Ἐν τοῖς Τούρκοις ποιηταῖς τακτέον καὶ τοὺς χάνας τῆς Ταυρικῆς, τὸν Γαζί Γιράϊ, τὸν ἐπικαλούμενον ποιητικῶς Γαζαγί, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σεαδὲτ Γιράϊ, τὸν φέροντα τὸ ποιητικὸν ὄνομα Ἀριφί, καὶ τὸν Βεχαδὲρ Γιράϊ, υἱὸν τοῦ Σελαμέτ Γιράϊ, τὸν φέροντα ὡσαύτως τὸ ποιητικὸν ὄνομα Ῥεσμί. Καὶ σουλτάνοι ἐπειρῶντο ποιῆσαι γαζέλας· ὁ μὲν σουλτάνος Ἀχμέτ ὑπὸ τὸ ποιητικὸν ὄνομα Βαχτί, τουτέστιν ὁ Εὐδαίμων, ὁ δὲ σουλτάνος Ὀσμάν ὑπὸ τὸ ὄνομα Φαρσί, τουτέστιν ὁ περσικός, καὶ ὁ σουλτάνος Μουράτ ὁ Δ' ὑπὸ τὸ ὄνομα Μουραδὶ, τουτέστιν ὁ Πρόθυμος. Ὁ Ὀσμάν, ὃς τόσον βραχέως καὶ τόσον ἀτυχῶς ἐβασίλευσε, προσέταξε τρισὶ ποιηταῖς τὴν σύνταξιν βασιλικοῦ βιβλίου, τουτέστιν ἔπους τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ὁ Ναδирί (1) ἤγαγεν αὐτὸ μέχρι τοῦ δυστυχοῦς πρὸς τὴν Πολωνίαν πολέμου ἐν δισχιλίοις διστίχοις ἀμειλῶμενος πρὸς τοὺς Πέρσας ποιητὰς Γουναβαδὶ καὶ Χατιφί, ὁ δὲ Κεμάλ (2) οὐκ ἐπὶ πέραν τῆς εἰσαγωγῆς, ἅτε τελευτήσας πρὸ τοῦ ἀτυχοῦς θανάτου τοῦ ἥρωος αὐτοῦ.

Ἐκ πεντακοσίων νομομαθῶν καὶ σεχῶν, οὓς ὁ βιογράφος αὐτῶν Ἀτταγί ἀναφέρει κατὰ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Γ' μέχρι Μουράτ τοῦ Δ', διαπρέπουσιν ὡς συγγραφεῖς μόνον τεσσαράκοντα. Τῶν σοφῶν μουφτί, οἵτινες ἐπέδρασαν σπουδαιότατα ἐπὶ τὰ πράγματα, ἐγένετο ἡδὴ μνεία κατ' αὐτὰ τὰ συμβεβηκότα, ὧν ἦσαν μοχλοὶ καὶ θύματα, γενήσεται δ' αὐτῶν ὁμοία μνεία καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Οἱ νο-

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 4036 (1626)· ἐκαλεῖτο Γανιζαδὲ καὶ ἦν υἱὸς τοῦ Ἀβδολχανί.

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 4030 (1620).

μομαθείς τῆς περιόδου ταύτης, οἱ ἐπὶ συγγράμμασι δια-
πρέψαντες, εἰσὶν ὁ Ἀλτί Περμάκ, τουτέστιν ὁ Ἐξαδάκτυ-
λος (1), μεταφραστὴς τῶν βαθμίδων τῆς προφη-
τείας καὶ τῆς ἱστορικῆς Πινακοθήκης·
ὁ Ῥιζαὶ Ἀλῆ Τζελεπῆς, δικαστὴς τῆς Μένκας, ὁ συνα-
θροίσας εἰς ἓν βιβλίον δέκα μεγάλας συλλογὰς φετβάδων,
ἐπιγραφόμενον ἐπάνοδος τῆς Νεότητος· ὁ Μενάβ
Χεδαγέτ, ὁ καταλιπὼν πολλὰ νομοθετικά συγγράμματα·
ὁ μουφτί ὁ ἀπὸ Οὐσκούκ, ὡς συλλογεὺς φετβάδων καὶ
ἐτι ποιητὴς (2), ἅτε δὴ τοῦ Ἀτταγὶ παραλαβόντος ἐν τῇ
Ὁσμῇ τῶν Ἀνθέων αὐτοῦ στίχους τινὰς ἐκ τῆς
Ἀποθήκης τῶν Μυστηρίων· ὁ Καρατζὰ Ἀχ-
μέτ (3) ὁ ἀπὸ τῶν Ἀμίδων, ὁ συνεχίσας τοὺς βίους τοῦ
Τασκιπριζαδέ· ὁ μολλὰ Καφὶ ὁ Βόσνιος, ὁ ὑπομνηματι-
στὴς τῆς δογματικῆς τοῦ Κουδουρί ἐν τέσσαρσι τόμοις(4).
Ὁ μολλὰ Μωάμεθ Ταβιτζαδέ, τουτέστιν ὁ υἱὸς τοῦ
ἱατροῦ, κατέλιπε μέγα ἱατρικὸν σύγγραμμα, ἐπιγρα-
φόμενον Κῆπος τῶν ὑγιῶν καὶ Ἀλσος τῶν
εὐέχοντων (5). Ἐγνώμεν ἤδη τὸν ἀστρονόμον Μου-
νετζίμ Τζελεπῆν, ὅτε ἦν λόγος περὶ τῶν ἀστρονομικῶν
αὐτοῦ προρρήσεων (6)· ὁ Γουβαρί (7) καὶ ὁ Μωάμεθ
Τζεῤῥαχζαδέ, (8) διέπρεψαν ἤδη ἐπὶ τῇ καλλιγραφίᾳ αὐτῶν·
ὁ πρῶτος δὲ καλεῖται Κονιορτώδης ἀπὸ τῆς μικρο-

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1033 (1623).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1039 (1629).

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1020 (1611).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1021 (1615).

(5) Ἐτελεύτησε τῷ 1015 (1606).

(6) Ἐτελεύτησε τῷ 1029 (1619).

(7) Ἐτελεύτησε τῷ 1040 (1630).

(8) Ἐτελεύτησε τῷ 1034 (1624).

τάτης στρογγύλης γραφῆς αὐτοῦ, ἥτις ἦν λεπτή ὡς ἡ κόνις· ὁ Μωάμεθ Ἀτουφὶ ἔγραψε περὶ χημείας (1) καὶ ἐτελεύτησεν ἐκ λοιμοῦ· ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐμιρῶν Οὐλαμέ (ὁ πολυμαθής), ὃς συνέγραψε χαριζόμενος Μουράτ τῷ Δ' πραγματείαν περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ καφέ διὰ τῶν λοβῶν τοῦ κυάμου καὶ ἀφώρισε τὴν χρῆσιν τοῦ καπνοῦ (2). ὁ δὲ Καδιζαδὲ (3) ἦν οὐχὶ λόγιος, ἀλλὰ θρησκομανής. Ἄλλ' ἐκ τῶν σεχῶν οὐδεὶς ἐκτήσατο τοσαύτην δόξαν, ὅσην ὁ ἐκ Χρυσουπόλεως Μαχμούτ Ἐφένδης, οὗ τὸ κελ-
λίον ἐγένετο πολλάκις τὸ καταφύγιον καθηρημένων ἢ ἐξωρισμένων μεγάλων βεζυρῶν, οἱ τινες, ὡς εἶδομεν, αἰ-
ρούμενοι τὸ μοναχικὸν σχῆμα τοῦ δερβίση οὐδόλως με-
τενόουν, ἀλλὰ περιέμενον εὐθετωτέρα ἐνκαιρίαν ἵνα ἐπα-
νέλθωσιν εἰς τὴν ἀρχήν. Ὁ Μαχμούτ οὗτος συνέγραψεν ἀραβιστὶ καὶ τουρκιστὶ μυστικὰς πραγματείας (4) καὶ μυ-
στικὰ ποιήματα. Ὁ Ἰσμαηλδεδὲ (5) ὁ ἐξ Ἀγκύρας, σέχης
τοῦ μοναστηρίου τῶν Μεβλεβίδων, τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἰδρυ-
θέντος ὑπὸ τοῦ Ἰσμαήλ Πασᾶ, ἐσχολίασε τὸ Μεσνεβὶ
τοῦ τάγματος αὐτοῦ, τοῦ Τζελαλεδδίν Ρουμί, καὶ ἐδη-
μοσίευσεν τὸν ἑβδομὸν τόμον αὐτοῦ. Κατὰ τὰς ὑπὲρ τῶν
τυμπάνων καὶ τῶν αὐλῶν κατὰ τὴν ὄρχησιν τῶν δερβι-
σῶν γραφείσας πραγματείας τοῦ Ἰσμαηλδεδὲ ἀντεπεξῆλ-
θεν ὁ σέχης τῶν χειρουργῶν Ἰβραὴμ, ὃς πρὶν ἢ τραπῇ
ἐπὶ τὴν ἐπιστήμην ἔγραψε πραγματείαν περὶ ἐξορκισμοῦ
ὄφρων, ὕστερον δὲ ὄνειροκρίτην (6). Τοῦ Ἀληδέγη, υἱοῦ

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1025 (1616).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1046 (1637).

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1045 (1633).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1038 (1628).

(5) Ἐτελεύτησε τῷ 1044 (1634).

(6) Ἐτελεύτησε τῷ 1042 (1632).

τοῦ Χοσρέφ τοῦ ἀπὸ Νικαίας, ἀπογόνου τοῦ Ἐδεβαλί, μαθητοῦ δὲ τοῦ σέχη Μαχμούτ καὶ συγγραφέως πραγματείας περὶ ἀλχημείας, σώζεται ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μαχμούτ, φέρουσα ἐπιγραφὴν· «Ὁ ἐλάχιστος τῶν μαθητῶν τῷ τελειοτάτῳ διδασκάλῳ»· καὶ ἀπόκρισις τοῦ Μαχμούτ· «Ὁ ἐλάχιστος τῶν πτωχῶν τῷ σοφωτάτῳ τῶν οὐλεμάδων» (1). Ὁ σέχης Ἰβραὶμ Λικανὶ ἐκ τῶν μεγίστων Αἰγυπτίων σοφῶν συνέγραψε πραγματείαν περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐνότητος, περὶ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ καὶ διαφόρους ἐξηγήσεις (2). Ὁ Ἰαγεδδὶν Ἐτμεκτζιζαδὲ, ὡσαύτως υἱὸς ἀρτοποιοῦ, ὡς ὁ περίπυστος δεφτερδάρ, διάδοχος τοῦ σέχη Γκιουλσενζαδὲ ἐν Αἰγύπτῳ, εἶχε δόξαν μεγάλης ἀγιότητος, ἐκτίσατο δ' ἐπὶ τὴν δόξαν ὑπερφυσικῶν γνώσεων ἐνεκα τοῦ λεξικοῦ αὐτοῦ περὶ γλώσσης τῶν Πτηνῶν (3). Ὁ σέχης Ἀβουλχαΐς ἐκ Τύνιδος, μεταφραστὴς τῆς Μεγάλης Συλλογῆς τῶν Παραδόσεων τοῦ Βουχάρα, ἠνάλωσε τὸν μέγαν πλοῦτον αὐτοῦ πρὸς οἰκοδομὴν μοναστηρίων καὶ σχολείων καὶ πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀντιγράφων τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βουχάρα, οὗ εἶχεν ὡς χίλια ἀντίτυπα, ὁ δὲ μαθητὴς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Σεῖδ Μωάμεθ ἐκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ Ταρικατναμὲ αὐτοῦ (4), τουτέστιν Ὁδηγίαν εἰς τὸν ἐποπτικὸν βίον. Ὁ Ἐβλιὰ Μωάμεθ Ἐφένδης, ἱμάμης τεμένου ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν ἱματιοκαπήλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἦν ἐπὶ τοῦ κατ' αὐτὸν χρόνου ὁ ὀνομαστότατος ἀναγνώστης

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 1018 (1609).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 1040 (1630).

(3) Ἐτελεύτησε τῷ 1014 (1605).

(4) Ἐτελεύτησε τῷ 1031 (1624).

τοῦ Κορανίου (1). Ὁ σέχης Ὁμέρ Ἐφένδης, μαθητὴς τοῦ Ἀβδουλμουμίμ, τοῦ σέχη τῶν διερμηνέων, ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ (2). Ἡ μεγίστη ἀντί-
θεσις τοῦ μυστικισμοῦ, οὗ τὰ πολυτρόπως ἐξηγούμενα
δόγματα καὶ τὰ εὐχερῆ παραγγέλματα ἤξανον ζωηρῶς
ὑπὸ τὸν χλιαρὸν οὐρανὸν εὐρείας συνειδήσεως, πρὸς τὴν
αὐστηρὰν ὀρθοδοξίαν, ἣτις διὰ τῆς ψαλίδος αὐστηραῆς ἐρ-
μηνείας τῆς γραφῆς ἀπέτεμνε πάσας τὰς ἐκφυάδας τῆς
ἐξωτερικῆς λατρείας τῶν δερβισῶν, δηλωθήσεται ἐν ταῖς
ἐξῆς βασιλείαις κατὰ τὴν ἐρίδα τῶν Σοφῆ καὶ Καζιζαδε-
λοῦ, ἥτοι τῶν ὁπαδῶν τοῦ Καζιζαδέ (Δ).

(1) Ἐτελεύτησε τῷ 4045 (1655).

(2) Ἐτελεύτησε τῷ 4033 (1623).

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Α.—σ. 7.

Μετάφρασις ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Βεζύρου Ἰβραὶμ πρὸς τὸν ἀρχιερεῖα Ματθίαν, πεμφθείσης εὐθὺς ὡς ἑάλω ἡ Κανίσα καὶ φερούσης χρόνον τὴν 4 ρεβιούλ ἐββέλ, 4009 (10 Σεπτεμβρίου 1609).

«Δόξα τῷ μεγίστῳ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἐκλεκτῇ τῶν ἀρίστων τοῦ ἔθνους τοῦ λαοῦ τοῦ Μεσσία, διαιτητῇ τῶν ἔργων τῆς ναζωραϊκῆς κοινότητος, ὃς περιβάλλεται δόξῃ καὶ μεγαλοπροπέει καὶ ὃς κέκτῃται τὰ δείγματα τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως, ἡγεμὼν Ματθίαν, οὗ τὸ τέλος εἴη εὐτυχές. Μετὰ ἀσπασμοῦς τοὺς κοσμοῦντας τὴν φιλίαν καὶ ἀνήκοντας τῇ ἀγάπῃ ἀγγέλλεται τὸ ἐξῆς.» κτλ.

Β.—σ. 38.

Ὅρα τὴν ἀπόκρισιν τοῦ αὐτοκράτορος (χειρόγραφα τῆς αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ἀριθ. 329) περὶ τῶν τριῶν τούτων πρεσβευτῶν, ἐνθα γίγνεται λόγος περὶ τῶν τριῶν Περσῶν πρεσβευτῶν, τοῦ Σεϊνέλ βέγη, τοῦ Ἀχμέτ Κουλιβέγη καὶ Χασάν βέγη. Τῶν πρεσβειῶν τούτων οὐδεὶς Εὐρωπαῖος ἱστοριογράφος μνημονεύει, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Μαλκόλμ.

Γ.—σ. 58.

Ὁ Ἀλατζαατλού Χασάν ἐστὶν ὁ ἑβδόμος, ὃ φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο, περὶ οὗ ποιεῖται λόγον ἡ ἱστορία τῆς βασιλείας τοῦ Μωάμεθ.

Δ.—σ. 63.

Τὰ τριακαίδεκα ταῦτα ἄρθρα τοῦ διπλώματος τούτου, τοῦ ἔχοντος ἰσχὺν

συνθήκης καὶ φέροντος χρόνον τὴν 1 σαβάν 1043 (23 Δεκεμβρίου 1604)
ἦσαν τῶς ἀγνωστα τῇ ἱστορίᾳ τῆς διπλωματίας.

E.—σ. 64.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γραφεῖσαι λίαν ἀξιοσημεῖωται ἐπιστολαὶ εὑρηνται
ἐν τοῖς Fascicoli delle scritture turchesche (ἔρα αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα).

ΣΤ.—σ. 72.

Μετάφρασις ἐπιστολῆς τοῦ βεζύρου Μουράτ τοῦ φρεατορύντου πρὸς τοὺς
αὐτοκρατορικοὺς πληρεξουσίου, τὸν Δ.Θ^α Πέζεν καὶ Φραγκῆσκον Ναδάσδου.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη φέρει τὰς ἐξῆς ὑπογραφάς· «Ὁ εἰλικρινὴς καὶ πτωχὸς
Μουράτ. Ὁ εἰλικρινὴς καὶ πτωχὸς Μωάμεθ, βεγλέρβεγης τῆς Βαούδης».·
Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς σφραγίδος τοῦτου ἀναγιγνώσκει τις τὰς λέξεις· «Μωάμεθ ὁ
θεράπων τοῦ οἴκου τοῦ Μωάμεθ», ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Μουράτ τὸν περσικὸν στί-
χον· «Θεέ, ἀνοιξόν μοι πύλην, διότι χάριν προσδοκῶ μόνον παρὰ σοῦ». Ἐν
μέσῳ εὑρηνται ἐν κύκλῳ αἱ λέξεις αὗται· «ὁ ἐλάχιστος τῶν δούλων, ὁ πτω-
χὸς Μουράτ».

Z.—σ. 72.

Ὁ Ὅσμανζαδὲ Ἐφένδης, ἐν τῇ βιογραφίᾳ τῶν βεζυρῶν, λέγει, ὅτι ὁ
Ἰβραήμ ἦν Βόσνιος· τὸ γένος, ὅτι ἔγημε τὴν σουλτάναν Ἀἰσὲ μετὰ προικὸς
τρισυμυρίων δουκάτων καὶ ὅτι ἐτάφη ἐν τῷ προνόμῳ τοῦ τεμένους τῶν ἡγε-
μονοπαίδων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

H.—σ. 74.

Μετάφρασις συνθήκης δοθείσης ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Α' πρὸς
τὸν Βοκζάι, φερούσης χρόνον τὴν 4 μοῦαρρέμ 4044 (16 Μαΐου 1605).
(Ὅρα τὴν συλλογὴν τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ Σαρὶ Ἀβδουλλάχ,
ἀριθ. 410.

Θ.—σ. 75.

Μετάφρασις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ Πασᾶ πρὸς τὸν
Βοκζάι. (Τὸ πρωτότυπον εὑρηται ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ἀρχείοις).

I.—σ. 75

Περὶ τοῦ οἴκου τοῦ Κιγάλα ἀναφέρει τὰ καθ' ἑκάστα ἰσπανικὴ τις ἀγγε-

λίαν, σωζομένη ἐν τῇ ὑπὸ Πικάρτ ἐν ἔτει 1663 ἐκδοθείσῃ χαλκογραφίᾳ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ· ἀλλ' ὅτι, λέγει περὶ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίαν θρησκείαν ἐστὶ μῦθος.

IA.—σ. 90.

Ὁ Πετσεβί, φ. 236, διηγείται ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ὅτι κατὰ τὸν εἰς Εὐβοίαν πλοῦν, ὁ βέγης ἐξήγαγε τοῦ κόλπου ὠρολόγιον λιθοκόλλητον· «Τὸ ὠρολόγιον τοῦτο, εἶπεν αὐτῷ, κατεσκευάσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Μουράτ ὑπὸ τοῦ μουτεφερβίκᾳ Ρουστέμ ἀγᾶ χάριν τοῦ ἀρχικαυλάρχου Γαζνεφέρ, τοῦ πορίσαντος τὰς λίθους. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς θανατώσεως ὁ δῆμιος ἔλαθεν αὐτὸ καὶ ἐπώλησε πρὸς τὸν Τερνακτζί Χασάν· φονευθέντος δὲ καὶ τούτου ὁ δῆμιος ἐπώλησεν αὐτὸ τὸ δεύτερον πρὸς τὸν καϊμακάμην Κασίμ Πασᾶν· θανατουμένου δὲ τούτου ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς ἀγοράσας αὐτὸ παρὰ τοῦ αὐτοῦ δημίου, ἐδωρήσατό μοι αὐτό». Εἰπόντος τοῦ Πετσεβί, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ οὐκ ἐδύνατο προσενεγκεῖν ἀπαισιώτερον δῶρον τῷ ἀσπονδοτάτῳ ἐχθρῷ ὁ βέγης εὔρεν, ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ Πετσεβί, καὶ παραχρῆμα λαβὼν σφύραν συνέτριψεν αὐτὸ καὶ ἔρριπεν εἰς τὴν θάλασσαν φυλάξας μόνον τοὺς πολυτίμους λίθους.

IB.—σ. 96.

Ὅρα ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀρχεῖῳ τὰς ἐπιστολάς τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαθθία πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ροδόλφον, φερούσας χράνον τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1605 καὶ τὴν 22 Ὀκτωβρίου.

BIBLION ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

A.—σ. 125.

Ἡ ἱστορία τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Χίζρ εὕρηται ἐν τῷ Μεσνεβί τοῦ Μεβλανά Τζελαλεδδίν, ἐξ οὗ ὁ Ναϊμά, σ. 27, μνημονεύει τριῶν διστίχων. Ὁ μῦθος οὗτος τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Χίζρ ἐστὶν ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ Τωβίου καὶ τοῦ ἀγγέλου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ Κορανίου, ἔνθα ὁ Μωϋσῆς δέεται θερμῶς τοῦ Θεοῦ· «Κύριε ἀποκαλύψόν μοι τὴν ἐπιστήμην ἀποκρύφων πραγμάτων».

B.—σ. 130.

Μετάφρασις ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου βεζύρου Μουράτ Παᾶ πρὸς τὸν ἀρ-

χιδοῦκα Μιχθίαν φερούσης χρόνον τὴν τελευταίαν ζιλκαϊδὲ 1015 (29 Μαρτίου 1607. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐξεδόθη ἐν Βελγραδίῳ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος τῇ τελευταίᾳ ζιλκαϊδὲ (29 Μαρτίου 1607).

Γ.—σ. 130.

Ὅρα ἐπιστολὴν τοῦ Ῥοδόλφου πρὸς τὸν Ἀχμέτ, φέρουσαν χρόνον τὴν 40 Ἀπριλίου 1607, ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀρχεῖῳ.

Δ.—σ. 131.

Ὅρα τὰς ὁδηγίας πρὸς τὸν Ἀδὲμ Ἑρβεσταίν, τῇ 26 Ἀπριλίου 1608.

Ε.—σ. 132.

Ὁ Ἰλλεσάζυ ἔφερε καὶ ὑπόμνημα πρὸς τὴν Πύλην ἐν ὀνόματι τῶν οὐγκρικῶν βουλῶν, ἐν ᾧ ἀπῆται τὸ Στριγόιον, τὴν Κανίσαν καὶ τὸ Ἑρλάου.

ΣΤ.—σ. 134.

Ναῖμά, σ. 23¹, καὶ Συλλογὴ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ βεῖς ἐφένδη Σαρὶ Ἀδουλλάχ, ἀρ. 144. Ἡ ἐπικύρωσις τῆς συνθήκης ταύτης φέρει χρόνον τὴν 21 βεβιουλ ἔββελ 1016 (16 Ἰουλίου 1607).

Μετάφρασις τῆς συνθήκης πρὸς τὴν Πολωνίαν τῷ 1016 (1607).

«Διὰ τῆς αἰωνίας εἰρήνης καὶ τῆς ἀτελευτήτου οἰκονομίας τοῦ Παντοδυναμοῦ Θεοῦ τοῦ ἀνωτέρου παντὸς ἑμοίου, διὰ τῶν σωτηρίων θαυμάτων τοῦ σουλτάνου, τῶν Προφητῶν, τοῦ σκοποῦ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, περὶ οὗ εἴρηται· Εἰ μὴ ἤμην χάριν σοῦ, οὐκ ἐπλάσσοντο οἱ οὐρανοὶ, τοῦ τελευταίου κρίκου πάντων τῶν προφητῶν καὶ θεοπέμπτων, τοῦ ἄρχοντος τοῦ στίφους τῶν καθαρῶν ἐν Θεῷ Μωάμεθ (ὃ εἶναι ὁ Θεὸς Ἰλweis), καὶ διὰ τῆς συνεργίας πάντων τῶν μεγάλων ὁδηγῶν ἀγγέλων καὶ οὐρανίων πνευμάτων, σουλτάνος Ἀχμέτ χάν, υἱὸς τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ χάν, ἀείποτε νικηφόρος. Ἐγὼ ὁ σουλτάνος τῶν σουλτάνων τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ὁ κύριος τῆς Ἀραβίας καὶ Περσίας, ὁ διανομεὺς τῶν θρόνων τῶν Χοσρόων τῆς γῆς, ἡ σκιά τοῦ Θεοῦ, οὗ ἡ πρῶτης σώζει πάντα, ὁ ὑπηρέτης ἀμφοτέρων τῶν ἱερῶν πόλεων, ἐν αἷς ἀγάλλεται ἡ γῆ, ὁ δεύτερος δίκερως Ἀλέξανδρος, Παθισάχ, σουλτάνος καὶ Χαγάνος τῆς Μένκας τῆς τιμωμένης, Μεδίνης τῆς ἐνδόξου καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Λευκῆς καὶ Μελαίνης θαλάσ-

στη, τοῦ βασιλείου τῆς Αἰγύπτου τοῦ ἀπαραιλλου, τοῦ Ἰεμέν, Ἀρδὲν καὶ Σαφά, τοῦ Βαγδάτ, τοῦ οἴκου τῆς σωτηρίας, τῆς Βάσρας καὶ Λάσας, τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Ἀσερβεϊτζάν, τῶν ἐρήμων τῆς Κιπ-τσάκης καὶ ἀμφοτέρων τῶν Ταταριῶν, τοῦ Χαλεπίου, τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς ἐν Συρίᾳ Δαμασκού, τοῦ Βάν, Ἐρζερούμ, Τζιλδὶρ καὶ Σιρβάν, τῆς Ἀνατολῆς καὶ Καραμανίας, τοῦ Ἰφλάκ (Βλαχίας) καὶ Βογδάν (Μολδαβίας), τῶν χωρῶν τῶν Τούρκων καὶ Διλέμ, τῆς ὑψηλῆς ὀχυρᾶς πρωτευούσης Ἰσταμπούλ, ἥτις ἐστὶν ἐπίφθορος τοῖς βασιλεῦσι, τοῦ Βελγραδίου, τοῦ οἴκου τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ οἴκου τῆς μάχης, τῆς ἐν Ἀφρικῇ Τριπόλεως καὶ τῆς Τύνιδος, τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ρόδου, ἀπάσης τῆς Ρούμελης καὶ τοῦ Τεμεσθάρ, Βοσνίας, Βούδης, Ἐρλάου, Σιγέθ, Καφφᾶς καὶ Τραπεζούντος καὶ πολλῶν ἄλλων, ὡς τούτων πᾶν ὀχυρῶν χωρῶν καὶ εὐρα-νίων φρουρίων, σουλτάνος Ἀχμέτ Χάν, υἱὸς τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ Χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτάνου Μουράτ χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτάνου Σελίμ χάν, τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν χάν. . . Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη συνθήκη ἐξεδόθη τῇ 1016 ἔτει ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ ἡμετέρου μεγάλου Προφήτου, ᾧ ὁ Θεὸς εἶη ἰλωος· τῇ 21 ῥεβιούλ ἐββέλ (16 Ἰουλίου 1607) ἐν τῇ ὑψηλῇ καὶ ὀχυρᾷ πρωτευούσῃ τῆς κυριαρχίας.

Z.—σ. 435.

Intrata a Constantinopoli d'un colonelio Francese venuto d'Ongheria con 200 ben pagati accarezzati, alleigati. Marzo 1616. Summ. del. Rel. ven. Ὁ Φλασσάν, Τόμ. Β., σ. 172 ἀναφέρει τὸ κείμενον τῆς ὑπὸ τοῦ Βρεβέ, προκατόχου τοῦ Σολινάκ, ἀνανεώσεως συμβάσεως. Ὁ Σικελὸς Σαπιέντζας ἐπικυροῖ τὸν ἐπαινον, δὴ ἀπονέμει τῷ Γάλλῳ πρεσβευτῇ ὁ ἱστοριογράφος Σελανικί, ἅτε ἐγκρατεῖ τῆς τουρκικῆς γλώσσης. Nuevo Tratado, φ. 27.

H.—σ. 135.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου Μουράτ πρὸς τὸν Χάνην τῶν Οὐσβέγων εὐ-ρηται ἐν τῇ Ἰνσᾷ τοῦ Σαρὶ Ἀβδουλλάχ, ἀρ. MB.

Θ.—σ. 431.

Κατζῆ Κάλφας, ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν, φ. 46, καὶ χρονολογικοὶ πίνα-κες, σ. 226. Τὸ δίπλωμα τοῦ Ἀφίζ ὡς καπετὰν πασᾶ εὕρηται ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν πολιτικῶν ἐγγράφων μετὰ πολλῶν ῥητῶν ἐκ τοῦ Κορανίου πε-ποιικιμένων, ὑπὸ Σαρὶ Ἀβδουλλάχ, ἀρ. 433. Ὁ Ἀφίζ ἐπανελθὼν ἀπὸ

τῆς δυστυχούς ταύτης ἐκστρατείας, ἠρώτησε τὸν φίλον αὐτοῦ Γαζιναδὲ, δι-
καστὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διαβόητον μέθυσον ἕως ποῦ ἤδη προέ-
βη ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐξήγησις τοῦ Κορανίου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο εὐφυνῶς, μέχρη
τοῦ στίχου· «Κακὸν ἐδείχθη κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν». Ὁ Παπᾶς
ἀπεκρίνατο· Ἐνόμιζον, ὅτι ἐστὲ ἐν τῷ στίχῳ· «διότι τῷντι ὁ αἶνος καὶ ὁ
κύδος».

I.—σ. 167.

Ὁ Ναῖμὰ ἀναφέρει τὰ διάφορα χωρία, δι' ὧν διῆλθεν ὁ σουλτάνος.

IA.—σ. 179.

Ἡ περὶ τῶν τρανσιλθανικῶν γραφεῖσα τότε ἀξιολογωτάτη ἐπιστολὴ ἐστὶν
ἡ τοῦ μεγάλου βεζύρου Νασσοῦχ πασᾶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ματθίαν ἀπὸ
! ῥαμαζὴν 1021 (26 Ὀκτωβρίου 1612), ἣν ἐκόμισεν ὁ πρεσβευτὴς Ne-
γρῶνις. Ἡ σφραγὶς αὐτοῦ φέρει ἐν τῷ μέσῳ· «Νασσοῦχ Πασᾶς ὁ ἐπι-
κλυόμενος τὴν θεῖαν χάριν». Πέριξ δὲ τὸ περσικὸν τετράστιχον, συνηθέ-
στατον ἐν μεγάλας σφραγίσιν τῶν βεζυρῶν καὶ πασάδων· «Θεέ, διὰ τῆς σῆς
οὐσίας δός μοι ἐξ ἀείποτε πράγματα, γνῶσιν, ἐνέργειαν, εὐπορίαν χρημάτων,
ὑγίειαν, ἀσφάλειαν, πίστιν».

IB.—σ. 183.

Ὅρα ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος γραφεῖσαν ἐν Λεντία τῇ 27 Μαΐου
1614.

IC.—σ. 196.

Ὁ Γριμστόνε, ποιούμενος λόγον περὶ τῆς καθαιρέσεως ταύτης περιπί-
πτει εἰς μέγα ἁμάρτημα λέγων· He was born in Conitantinople and
the first natural Turk, that was ever vezir since Conrtantinople
was won. Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ Πασᾶς τῆς Καραμανίας, ὁ Δαοὺτ Πασᾶς, ὁ
Μεσίχ Πασᾶς, ὁ Ἰσᾶχ Πασᾶς καὶ ἄλλοι ἦσαν Τοῦρκοι ἐκ γενετῆς ἀπὸ
τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξωμόται. Οὕτως οὖν δώδεκα
μόνον ἐκ τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα μεγάλων βεζυρῶν, τῶν διαδεξαμένων
ἀλλήλους ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦσαν Τοῦρκοι, οἱ δὲ
λοιποὶ ἦσαν ἐξωμόται ἐκ χριστιανῶν γονέων, οἷον Ἀλβανοὶ, Κροάται, Οὐγ-
γροὶ, Σλαβόνοι, Δαλματοὶ, Βόσνιοι καὶ Ἕλληνες.

ΙΑ.—σ. 202.

Ὁ Νανὶ ἐκφέρει τὴν κρίσιν αὐτοῦ περὶ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἀπὸ 19 Σεπτεμβρίου, 1615.

ΙΕ.—σ. 204.

Ὁ καρδινάλιος Κλέσελ λέγει ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ τῆς βιενναίας εἰρήνης τάδε· «Οὐκ ἦν δυνατόν ἐν τῇ νέᾳ εἰρήνῃ λαβεῖν ὡς κανόνα τὰ ἄρθρα τοῦ Σιλβατορόκ· διότι ταῦτα ἄλλως ἡρμηνεύοντο ὑπὸ τῶν Οὐγγρων καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἄλλως δὲ δις νοθευθέντα ἐκομίσθησαν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Προσέτι οἱ Τούρκοι οὐχ ὑπέγραψαν τὸ γερμανικὸν καὶ οὐγγρικὸν ἔγγραφον τῆς συνθήκης τοῦ Σιλβατορόκ· ἐνέμενον οὖν ἐν τῷ τουρκικῷ κειμένῳ, τὰ δὲ ἐβδομήκοντα χωρία, ἃ ἀπήτουν οἱ Τούρκοι, ἀνάγκη ἦν ἵνα ἐκχωρηθῶσιν, εἰ μὴ ἐδύνατο προστατεῦσαι αὐτῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Α.—σ. 220.

Ἡ αὐτόγραφος αὕτη ἐπιστολή, ἀξιόλογος, ἐπειδὴ παρίστησι τὴν διαδοχὴν τοῦ Μουσταφᾶ ὡς παράνομον, εὑρηται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Χαλῆλ Πασᾶ (φ. 185)· ἡ μετάφρασις αὐτοῦ ἐστὶν ἡδε· «Χαῖρε, μέγα βεζύρη μου Χαλῆλ Πασᾶ! Χαίρετε, βεζύραι μου, βεγλερβέγηδες, βέγηδες, ἀγάδες, ἰδίαι δὲ οἱ τῆς ἐφίππου φρουρᾶς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μου, καὶ πάντες οἱ γενίτσαροι, οἱ κάτοχοι σιαμέτ καὶ τιμαρίων, καὶ πάντες οἱ πολεμισταὶ οἱ λαμβάνοντες μισθὸν ἀπὸ χιλίων ἄσπρων μέχρις ενός. Γινῶτε διὰ τοῦ παρόντος· Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου μετεδίδото πάντοτε ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Μετὰ τὴν τελευταίην τοῦ πατρός μου σουλτάνου Ἀχμέτ, ὁ θρόνος ἀνῆκεν ἐμοὶ κατὰ τὸν ἀρχαῖον ὀθωμανικὸν νόμον, ἀλλ' ἐδόθη τῷ θεῷ μου Μουσταφᾶ, ἅτε ὄντι μάλλον ἡλικιωμένῳ ἐμοῦ κατὰ τινα ἔτη· ἀλλὰ σήμερον τῇ 1 ρεβιούλ ἐββέλ 1027 (26 Φεβρουαρίου 1618), κατέλαθον αὐτὸν ἐλέω καὶ βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τῇ συναινέσει τῶν βέζυρῶν μου, κιόνων τοῦ κράτους, τῶν προκρίτων τῆς χώρας καὶ τοῦ

λαοῦ, τοῦ σέχῃ τοῦ ἰσλαμισμού, τῶν σεβαστῶν μολλάδων καὶ οὐλεμάδων καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, μεγάλων καὶ μικρῶν, πλουσιῶν καὶ πτωχῶν, τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ ἀποχωρήσαντος εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ οἰκοθεν ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Ἡ ἡσυχία τῶν ὑπηκόων καὶ πτωχῶν καὶ ἐλεεῖν τοὺς ἀσθενεῖς ἐστὶ τὸ κύριον μέλημά μου. Ὑμεῖς, οἱ ὠρισμένοι πρὸς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀθείων ἐρυθροκεφάλων νικηφόροι ὑπηρεταί, καθῆκον ἔχετε σπουδάζειν λαβεῖν δίκην ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὑπηρετοῦντες τῇ πίστει ἔτι μᾶλλον τῷ ἔτει τούτῳ ἢ τῷ ἀπρόντι, καὶ πατάξαι τὸν ἐχθρὸν, ὡς ἀρμόζει τῇ συνήθει ὑμῶν ἀνδρία καὶ βώμῃ, καὶ σῶσαι οὕτω καὶ τὴν τιμὴν τοῦ κράτους καὶ φροντίσαι οὕτως ἀπαλλάξαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπωτέρων δεινῶν τοῦ πολέμου. Μεγάλοις καὶ μικροῖς, εὐγενέσι καὶ πτωχοῖς ἀρμόζει ὑπακούειν τοῖς ἡγουμένοις καὶ οὕτω γενέσθαι ἀξιόους τῶν καλῶν εὐχῶν μου καὶ τῆς προσκαίρου καὶ αἰωνίας εὐδαιμονίας. Καθῆκον ἔχετε συμπράττειν τοῖς στρατηγοῖς, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ χωρεῖν, πᾶν τολμᾶν καὶ μὴ ἔλαττοῦν τὸν ζῆλον. Ἡ ἐμὴ πίστις ἐρείδεται οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πλήθους τοῦ στρατοῦ, τοῦ θησαυροῦ καὶ τοῦ ὀπλισμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς θείας χάριτος, παρ' ἧς πρεσδοκῶ νίκην. Συνέστησα ὑμᾶς, μέγα βεζύρη μου, καὶ τοὺς ἐμοὺς νικηφόρους θεράποντας Θεῶ τῷ παντοδυνάμῳ τῷ πληροῦντι τὰς ἐλπίδας. Εἰς δῶρον πέμπω πρὸς ὑμᾶς διὰ τοῦ σεργιάνθου ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα βαλάντια δουκάτων πρὸς διανομήν. Πάντα τὰ ἄρθρα καὶ αἱ ἀπόκρυφοὶ ὁδηγίαι αἱ ἐγκριθεῖσαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ μου ἐγκρίνονται ὑπ' ἐμοῦ. Τελέσατε αὐτὰ δραστηρίως καὶ ἔσθε ἄγρυπνοι. Ὁ Θεὸς εὐδοῶσαι τὰ ὑμέτερα ἔργα». Ἐν δευτέρᾳ ἐπιστολῇ ὁ σουλτάνος ἐθάβρουνε καὶ αὖθις τὸν στρατὸν πρὸς τὸν περσικὸν πόλεμον.

B.—σ. 240.

Credenciales litteræ nomine statuum Bohemiæ.—Domino Joanni a Kölln Regiue Majestatis Consiliario eximium virum Samuelem Gschinium a Bezdiczy Adjunctum volumes. Ἐν Πράγῃ, 49 Μαΐου 1620.

Γ.—σ. 240.

Ὅρα Στάρτσερ σύντομον ἀφήγησιν τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1610 πρὸς τὴν Πύλιν πρεσβεύσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκεῖσε διαμονῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1622. Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Δ.—σ. 240.

Ὅρα ὡσαύτως ἀναφορὰν τοῦ Στάρτσερ. Αὐτοκρατορικὰ ἀρχεῖα.

Ε.—σ. 254.

Ἀτταγί, φ. 769 βιογραφία. Ὁ Κεμάλ μετέφρασε τὴν μεγάλην ἀραβι-

κὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τὴν συνθήκην τοῦ Χουσεῖν Βαΐς τουρκιστί· ὑπεμνημάτισε τὴν σουράν *κεχέφ*, τουτέστι τὸ σπῆλαιον τῶν ἐπτὰ καθ' ἐϋδόντων, συνήγαγε τὰ δόγματα τοῦ Χεδεγάτ ἐν ἰδίῳ συγγράμματι Ἰδδὲτ ἀποκαθάρας αὐτὸ τῶν ἐπουσιωδῶν· ἔγραψε πολλὰ ἀραβικὰ καὶ τουρκικὰ ποιήματα, καλούμενα *Κεμάλ*, καὶ ἐκ προσταγματος τοῦ σουλτάνου τὴν ἀρχὴν ἐνὸς *Σαχναμὲ* τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Γ.—σ. 256.

Οἱ Ὅθωμανοὶ ἱστοριογράφοι *Ναϊμά* καὶ *Χατζή Κάλφας* δρίζουσι τὴν τελευταίαν ταύτην ἔφοδον εἰς τὴν 27 Σεπτεμβρίου (11 ζιλλαδὲ), ὃ δὲ *Τυτλέβσκης* ἀπ' ἐννεντίου εἰς τὴν 28 Σεπτεμβρίου. Ἡ συνθήκη, ἣν ἀναφέρει ὁ *Τυτλέβσκης*, ἐστὶν ἀδέσποστος.

Ζ.—σ. 256.

Φεζλικέ, φ. 224. *Γριμστόνε* παρὰ *Κνόλλες*, σ. 964, καὶ *Ναϊμά*, σ. 342.

Η.—σ. 260.

The negotiations of sir Thomas Roe, σ. 24—26, καὶ *Γριμστόνε* παρὰ *Κνόλλες*, σ. 969. Ὁ *Κνόλλες* ἀπατᾷται λέγων· «Sir Thomas Roe arrived here the firsts of jannuary». Ὁ Ῥόε πλανᾷται ὡσαύτως λέγων περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὁσμάν. «He entered at Constantinople the las of decembre». Σημειωτέον ἔτι ὅτι ἐν ταῖς Negotiations τὸ ἔτος τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἀντὶ 1622 ἐτυπώθη ἐσφαλμένως 1624. ὁ περ ὥφειλε γινώσκειν ὃ ἐκδότης τῆς καλλιστής ταύτης ἐκδόσεως· διότι τὸ πιστωτικὸν γράμμα τοῦ πρεσβευτοῦ φέρει χρόνον 6 Σεπτεμβρίου 1624, καὶ ἦν ἀδύνατον αὐτῷ παρδοῦναι αὐτὸ Ἰανουαρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ποιήσασθαι ἀναφορὰν ἤδη ἀπὸ *Κωνσταντινουπόλεως* περὶ τῶν ἐντεταλμένων αὐτῷ. Τὸ αὐτὸ τυπογραφικὸν ἀμάρτημά ἐστιν ἐν ταῖς ἀναφοραῖς.

Θ.—σ. 366

Ὁ Ὁμαῖς Ῥόε χαρακτηρίζει αὐτὸν λίαν ἐπιτυχῶς ἐν τῇ αὐτοῦ ἀναφορᾷ.

Ι.—σ. 266.

Ὁ φονευθεὶς ἡγεμονόπαις ἐκαλεῖτο *Μωάμεθ* καὶ οὐχὶ *Μουσταφᾶς*, ὡς καλεῖ αὐτὸν ὁ *Βενετός* πρεσβευτής.

ΙΑ.—σ. 268.

Ἡ ὑπὸ τῶν Ὁθωμανῶν ἱστοριογράφων συχνὰ ἀναφερομένη ἀραβικὴ παροιμία ἔχει ὧδε· «Ὁ ψεῖς θαύματα τῷ μηνὶ βρετζέβ»· Ὁ μὴν βρετζέβ ἀντιστοιχεῖ, ἐὰν τὸ ἀραβικὸν ἔτος μὴ ὑποληφθῇ ὡς σεληνιακὸν ἔτος, ἀλλ' ὡς ἡλιακὸν (ὅπερ ἀρχεται τῇ 21 Μαρτίου), πρὸς τὸν Σεπτεμβρίου καὶ Ὀκτώβριον· ἐὰν δὲ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὑπολογισθῇ (ὡς ἐν τῇ χρονολογίᾳ τῶν Βυζαντινῶν) ἀπὸ Σεπτεμβρίου μηνός, πρὸς τὸν Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον. Τῷ ἔτει τούτῳ αἱ τριάκοντα ἡμέραι τοῦ βρετζέβ συνέπεσαν πρὸς τὰς τοῦ Μαΐου ἀπὸ τῆς 2 τούτου κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἡμερολόγιον. Εἰ ὁ ἀστρονόμος τῆς αὐτῆς ἐρίγνωσκέ τι περὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ ἡμερολογίου, τότε ἤρυστο ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ρωμαϊκῆς δεισιδαιμονίας, καθ' ἣν Μαΐῳ μηνὶ οὐκ ἦν αἵσιον ποιεῖν τι, ἰδίᾳ δὲ ἀγαγεῖν γυναῖκα, νέους λόγους ὑπὲρ τῆς προφητείας αὐτοῦ καὶ ἐδύνατο εἰπεῖν, ὅτι ὁ Μαῖος μὴν ἔσται μὴν ἀπαισιῶν πραγμάτων. Ὁ Ἀτταγὶ διηγέεται ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ αὐλικοῦ τούτου ἀστρονόμου (ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ ἔστιν ἡ ἐννεακκοσιοστὴ ὀγδοηκοστὴ δευτέρα) ὅτι, ὅτε ὁ σουλτάνος Ἀχμέτ ἀπέθανεν, οἱ φίλοι τοῦ ἀστρονόμου ἔσκαψον αὐτὸν, ὅτι οὐ προεῖπε τοσοῦτον σπουδαῖον συμβάν ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἀστρονόμος ἀπεκρίνατο· «Ἰδέτωσαν τὸ παραδοθὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀντίτυπον τοῦ ἡμερολογίου μου τῷ ἀποθανόντι σουλτάνῳ», καὶ ὅτι ἦν γεγραμμένον ἐν αὐτῷ «Τὸ ἔτος τοῦτο ὑπεμφαίνει τὴν ἰσχὺν τοῦ Παδισάχ», ἡ τελευταία λέξις εἶχε πρὸς τούτοις στιγμὴν· ὥστε ἀντὶ τοῦ ἐτι νῦν, ἐδύνατο ἐν ἀναγνωσθῇ φεβδαίνε, ἥτις σημαίνει τὸν θάνατον αὐτοῦ.

ΙΒ.—σ. 283.

Πρὸ δύο ἐτῶν ἐξεδόθη ἐν Παρούσῃ ἐπικὸν ποίημα ἐκ δώδεκα ᾠδῶν, ἑλ-λυριστὶ γεγραμμένον. Συγγραφεὺς αὐτοῦ ἔστι Πατρίκιος τῆς Παρούσης, ἑ Γ. Φ. Γόνδολας, τελευτήσας τῷ 1638· ὑπόθεσιν δ' ἔχει τὴν τραγικὴν τύχην τοῦ σουλτάνου Ὁσμάν καὶ τοῦ ἀντιπάλου βασιλέως τῆς Πολωνίας. Συγχρόνως τῇ ἐκδόσει τοῦ Γ' τόμου ἐδημοσιεύθη καὶ ἰταλικὴ τοῦ ἔργου μετάφρασις τῇ 1827.

BIBLION ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Α.—σ. 298.

Ἐν τῇ κατὰ τὸ πρὸ τῆς μεταβολῆς τῆς βασιλείας ἔτος ὁδοιπορίᾳ τοῦ Des

Hayes, (Voyage du Levant fait par le commandement du roi, en l'année 1621, par le S. D. C. Paris 1632) εὑρηται πληροφορία περὶ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ στόλου.

B.—σ. 313.

Ἡ συνθήκη αὕτη εὑρηται κατ' ἑκτασιν ἐν Γριμστόνε παρὰ Κνόλλες, σ. 978 καὶ 979. Ἐντεῦθεν δὲ καταφαίνεται, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Κούσζεβιτς, σ. 164—167 ἀναφερόμενα δέκα ἄρθρα εἰσὶν ὡσαύτως ἀδέσποτα, ὡς τὰ τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ Τυτλέβσκη περὶ τῆς εἰρήνης τοῦ Χοκίμ.

Γ.—σ. 331.

Ναϊμά, σ. 376· Φεζλικέ, σ. 245. Ὁ Σὶρ Θωμάς Ῥόε ἔγραψε τῇ 31 Αὐγούστου· Sultan Murat is this day Proclaimed Emperor. Ὁ Ναϊμά ἀναφέρει τὴν 4 ζιλικαδέ (30 Αὐγούστου), ἀμφότεροι δὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ὡς οὖσαν Κυριακὴν. Ἀλλ' ἡ 14 καὶ ἡ 4 ζιλικαδέ ἦν Σάββατον, ἦτοι 15 ζιλικαδέ. Ἡ χρονολογία αὕτη οὕτω διορθουμένη συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τὸν Ῥόε καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ Βενετοῦ ποεσβευτοῦ.

Δ.—σ. 348.

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων συγγραφέων ὁ Ἀτταγί ἀναφέρει πολλοὺς ἄλλους.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝ Τῷ ΕΚΤῷ ΤΟΜῳ.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν δεύτερον.

Πολιτικὴ καὶ θάνατος τοῦ Μιχαήλ, βοῦβόδα τῆς Βλαχίας.—
Τελευτὴ τοῦ Ἰβραΐμ.—Ἀναγόρευσις εἰς μέγαν βεζύρην Χασάν
τοῦ Ὀπωροπώλου.—Ἐκπολιόρησις τῆς Κανίσσης.—Ἀνταρσία
ἐν Ἀσίᾳ.—Συμβάντα κατὰ θάλασσαν ἐν τῇ Ἀφρικῇ.—Πολιορ-
κία τοῦ Στουλθεῖσενβούργ, τῆς Πέστης καὶ Βούδης.—Ἐλευσις
τοῦ χάνη τῶν Τατάρων εἰς Φουνφκίρχεν.—Στάσις τῶν σπαή-
δων κατασταλεῖσα ὑπὸ τῶν γενιτσάρων.—Πτώσις τοῦ μεγάλου
βεζύρου Χασάν.—Οἱ στασιῶται τῆς Ἀσίας πίπτουσιν ἐν Οὐγ-
γρίᾳ.—Παιδοκτονία καὶ θάνατος τοῦ Ἀβδουρράχμάν.—Λύσις
τῆς πρὸς τὴν Περσίαν εἰρήνης.—Τελευτὴ Μωάμεθ τοῦ Γ'.—Πα-
ρακμὴ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν.—Δόγιοι ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Γ'.—
Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Ἀχμέτ τοῦ Α'.—Ἀναχώρησις τῆς βασιλο-
μήτορος.—Περιτομὴ τοῦ σουλτάνου.—Ἀναγόρευσις στρατηγῶν
καὶ διοικητῶν.—Ἐκστρατεία εἰς Περσίαν.—Ἀλλαγὴ τοῦ καϊ-
μακάμη.—Τελευτὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου.—Ἐκστρατεία εἰς
Οὐγγρίαν.—Ἀνανέωσις συνθηκῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν
καὶ Βενετίαν.—Θανάτωσις δύο καϊμακάμων.—Γέννησις δύο
ἡγεμενοπαίδων.—Τέσσαρες νέοι στασιῶται ἐν Ἀσίᾳ.—Δόγοι
περὶ εἰρήνης.—Ὁ ἡγεμὼν τῆς Τρανσιλβανίας Βοκζάι.—Ἄλωσις
τοῦ Στριγονίου.—Ἡττα καὶ θάνατος τοῦ Κιγάλα.—Θανάτω-
σις τοῦ Δελλ Χουσεΐν.—Ἀρχὴ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ.—Νίκαι
τῶν στασιωτῶν ἐν Βουλαθαδδίν.—Ἀποδημία τοῦ σουλτάνου
εἰς Προῦσαν.—Καταστολὴ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει στάσεως

τῶν στρατιωτῶν.—Τελευτὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου Λαλὰ Μωά-
μεθ.—Ἐλευθεροφροσύνη τοῦ μουφτί ἐν τῷ πολεμικῷ συμβου-
λίῳ.—Διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης.—Ὁ μωρὸς Φερχὰδ στρα-
τηγὸς, ὁ Δερβίς Πασᾶς θανατοῦται.—Ὁ Μωάμεθ Πασᾶς ἀνα-
γορεύεται μέγας βεζύρης.—Εἰρήνη τοῦ Σιλβατορόκ. Σελ. 4-109.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν τρίτον.

Ἐκστρατεία τοῦ Μουράτ ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας.—
Ἡ Ἀγκυρα ἀπείργει τὸν Καλενδέρογλου εἰσελθεῖν εἰς τὴν πό-
λιν.—Ἦττα τοῦ Τζανβουλάδ ἐν τῷ στενῷ τῆς Συρίας.—Ὁ
Καλενδέρογλου καίει τὴν Προῦσαν καὶ ἡττᾶται ἐν τῷ στενῷ
τοῦ Γκιουκσού Ἰαλά.—Ἐκδρομὴ τοῦ Μουράτ ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν
Χαλλήλ τοῦ Μακροῦ.—Περιγραφή τοῦ Μουράτ καὶ ἐπάνοδος
αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Πρεσβεῖαι τῆς Αὐστρίας, Τραν-
σιλθανίας, Πολωνίας, Βενετίας, Μιγγρελίας, Γεωργίας καὶ Βου-
χάρας.—Συμβάντα ἐν Ταυρικῇ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.—Ἐπίβουλος
πολιτικὴ τοῦ Μουράτ καὶ θάνατος τοῦ Μουσελλί Τζαούση καὶ
τοῦ Ἰουσοῦφ Πασᾶ.—Ἐπικύρωσις τῆς εἰρήνης τοῦ Σιλβατορόκ.
—Ὁ Βαθόρυ καὶ οἱ Ἰησουῖται.—Συμβάντα κατὰ θάλασσαν.—
Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Κῶ.—Θεμελίωσις τοῦ τεμένους Ἀχμε-
διγέ.—Περιβολὴ τοῦ ἱεροῦ οἴκου καὶ τάφου.—Προτάσεις τῆς
Περσίας περὶ εἰρήνης.—Μηχανήματα τοῦ Νασούχ Πασᾶ.—Τε-
λευτὴ τοῦ Μουράτ Πασᾶ.—Θήρα ἐν Ἀδριανουπόλει.—Διαφύ-
λαξις τῶν λειψάνων τῆς Μέκκας καὶ ἄλλων ἐν τοῖς ἀνακτόροις.
—Καθαίρεσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἐτμεκτζιζαδέ.—Εἰρήνη πρὸς
τὴν Περσίαν.—Πρώτη σύμβασις πρὸς τὴν Ὀλλανδίαν.—Πολω-
νικὴ καὶ αὐστριακὴ πρεσβεῖα.—Τρανσιλθανικά.—Συμβάντα
κατὰ θάλασσαν.—Οἱ Φλωρεντῖνοι ἐν Ἀγαλιμάν, οἱ Κοζάκοι
ἐν Σινώπη.—Πτώσις τοῦ μεγάλου βεζύρου Νασούχ.—Θάνα-
τος τοῦ μουφτί Μωάμεθ καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου.—Καθαί-
ρεσις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Μωάμεθ διὰ τὴν δυστυχῆ ἐκβασιν τῆς
εἰς Περσίαν ἐκστρατείας.—Ἐκστρατεία εἰς Μολδαβίαν.—Εἰρή-

νη πρὸς τὴν Πολωνίαν.—Οἱ Ἰησουῖται.—Ὁ Μαῦρος δικαστὴς καὶ ὁ ἐπικεφάλαιος φόρος τῶν πρεσβευτῶν.—Σχέσεις τῆς Βενετίας πρὸς τὴν Πύλην.—Εἰρήνη τῆς Βιέννης.—Ὁ Τζερνίν, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας, εἰσέρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν μετ' ἀναπεπταμένης σημαίας.—Τελευτὴ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ. Σελ. 403—215.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν τέταρτον.

Ἀρχὴ καὶ κατάλυσις τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ.—Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ὀσμὰν εἰρηνεύει πρὸς τὴν Περσίαν.—Σχέσεις διπλωματικαὶ πρὸς τὴν Αὐστρίαν, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Φεζ καὶ Περσίαν.—Ἀλλαγὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου.—Τελευτὴ τῆς σουλτάνας Βάφου καὶ τοῦ Ἐτμεκτζιζαδέ.—Ἀερόλιθοι καὶ κομῆται.—Τελευτὴ τοῦ Γρατιάνη.—Πόρθησις τῆς Μανφρεδονίας.—Πρεσβεῖαι τῆς Οὐγγρίας, Βοσνίας καὶ Αὐστρίας.—Βαρβρότης καὶ ἀργυρολογία τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀλῆ Πασᾶ.—Θανάτωσις τοῦ ἡγεμονόπαιδος Μωάμεθ.—Χειμῶν καὶ πῆξις τοῦ Βοσπόρου.—Τελευτὴ τοῦ μεγάλου βεζύρου Ἀλῆ, ὃν διαδέχεται ὁ Χουσεῖν Πασᾶς.—Ἐκστρατεία εἰς Πολωνίαν.—Ὀσμὰν ἐν Ἀδριανουπόλει, παρὰ τὸν Ἰστρον καὶ τὸν Τύραν.—Εἰρήνη πρὸς τὴν Πολωνίαν καὶ γέννησις ἡγεμονόπαιδος.—Ἐπάνοδος τοῦ Ὀσμὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Σὺρ Θωμᾶς Ῥέε ὡς πρεσβευτὴς.—Αἰτίαι δυσρεστήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ λαοῦ.—Βούλευμα προσκυνηταίας εἰς Μέκκην.—Στάσις τῶν γενιτσάρων καὶ σπαῖδων ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρόμου καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις.—Ἀνάβασις τοῦ σουλτάνου Μουσταφᾶ εἰς τὸν θρόνον.—Φόνος τοῦ ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων καὶ τοῦ μεγάλου βεζύρου.—Ὁ Ὀσμὰν ἀπάγεται εἰς τοὺς στρατῶνας καὶ θανατοῦται. Σελ. 246—287.

Βιβλίον τεσσαρακοστὸν πέμπτον.

Ἀρχὴ τῆς βασιλείας Μουσταφᾶ τοῦ Α΄.—Πτώσις του Δαοῦτ

Πασᾶ.—'Αναγόρευσις τοῦ Μερὲ Χουσεῖν καὶ τοῦ Λεφκελί Μου-
σταφᾶ εἰς τὴν μεγάλην βεζύριαν.—'Ηλιθιότης τοῦ σουλτάνου.
—Μέτρα διοικητικὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου Μωάμεθ τοῦ Εὐνού-
χου.—Κατάπλους τοῦ στόλου εἰς τὸν λιμένα Κωνσταντινου-
πόλεως καὶ ἔλευσις περσικῆς πρεσβείας.—Τὰ μεταξὺ τοῦ Σεΐ-
φεδδίνου καὶ τοῦ 'Ιουσοῦφ Πασᾶ ἐν Συρίᾳ.—'Ανταρσία τοῦ
'Αβάζα ἵνα δῆθεν ἐκδικήσῃ τὸν φόνον τοῦ σουλτάνου 'Οσμάν.
—Θανάτωσις τοῦ 'Οσμάν Πασᾶ.—Πτώσις τοῦ μεγάλου βεζύ-
ρου Μωάμεθ.—Εἰρήνη πρὸς τὴν Πολωνίαν.—Πρεσβεία τοῦ Βέθ-
λεν Γαβόρ.—Διαπραγματεύσεις τῶν 'Αγγλων, Γάλλων, καὶ
Βενετῶν πρέσβων.—'Ο Μερὲ Χουσεῖν ὁ μάγειρος ἀναγορεύεται
τὸ δεύτερον μέγας βεζύρης.—Δεσποτεία τῶν γενιτσάρων.—
Στάσις τῶν οὐλεμάδων.—Κατάλυσις τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου
βεζύρου καὶ τοῦ σουλτάνου.—Παρακμὴ τῶν θεσμῶν τοῦ κρά-
τους.—'Οθωμανικὴ γραμματολογία.—'Ιστοριογράφοι, φιλόλο-
γοι καὶ ποιηταί, λόγιοι καὶ σέχαι. Σελ. 304—348.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ.

Σελ.	στ.			
23	28	ἀντι ἀποκαστέστησαν ἀνάγνωθι ἀποκατέστησαν		
43	34	» 1695	»	1596
86	9	» Μεάνδρω	»	Μαιάνδρω
103	25	» Ζρινὺ	»	Τζερνὶν
112	6	» Εὐφάτην	»	Εὐφράτην
117	24	» διαπλάττομεν	»	τηροῦμεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

155 (3874)

No 3

900

ΧΑ

Χαμμέρ, Ι.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤ

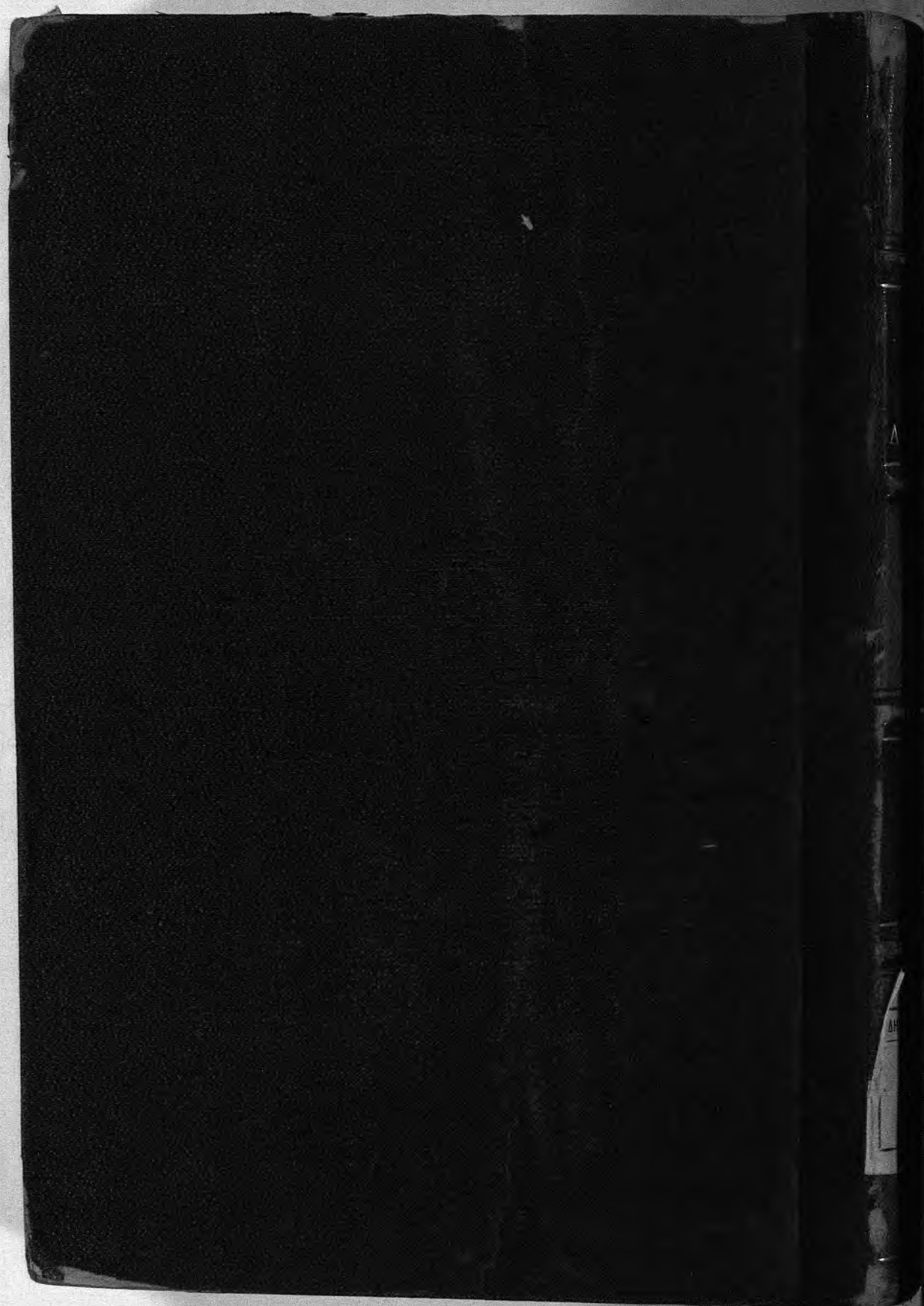
όριθ. χρ. Ι4227

Ημερομηνία
έπιστροφής

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

Ανδρέας Κωνσταντίνος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας